

સાહિત્ય

સાહિત્ય

કવિ
સા.ન. ૬૨૧૨
૬.૧.૬૨૧૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૧૫૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા

વિષય ૨૪૬૪: ૪

બનામે ઈજદ

મહાન શાએર ફિદોસી તૂસીનું

શાહનામુ

ગુજરાતી હુરેફે તમામ બયતો તથા તેનો તરજુમો.

બસી રન્જ બોરુદમ દરીન્ સાલે સી
અજમ એન્દુ કરુદમ બદીન્ પારુસી
તો ઇન્રા દોરુધો ફસાનહુ મદાન્
બયફસાન્ રવેશ દરુ જમાનહુ મદાન્
બદીન્ નામહુ બરુ ઉઅહા બોગ્જરહુ
બેખાનહુ હરાન્ કસ કે દારહુ બરહુ
(ફિદોસી)

“ તીસ વરસ તલક રન્જ બેચીઓ મોટા
મુવો મુલક ઇરાનનો કાધો જીવતો
તું નો જાણતો એહને જુઠી કાંહાંનીઓ
કે એકજ રીતનો નહી હતો આ જમાનો
ગુજરશે વરસ પર વરસ બેશુમાર
પણ વાંચશે આ કેતાબ ઇનસાન અક્લદાર ”
(મનસુખ)

વૉલ્યુમ ૮ મું.

બનાવનાર

માહીયાર નવરોજી કુટાર.

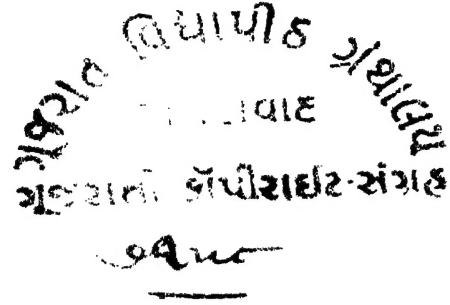
ફરામર્જ નવરોજી કુટાર.

મુંબઈ.

શાહનામા પ્રેસ.

સને ૧૨૮૬ યજદજર્દી.

સને ૧૯૧૭ ઈસવી.

Registered under the Government of India's Act XXV of 1867.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા અંકટ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરેલું છે.

આ પુસ્તક “ધી શાહનામા પ્રેસ” મુંબઈ કોટ ફ્રીયર રોડ કારવાર સ્ટ્રીટ
માણેકજી રૂસ્તમજી કંટ્રાક્ટર બીલ્ડીંગ નંબર ૫૦-૬૨ માં એવરેક
ફરામર્જ નવરોજી કુટારે પોતાને માટે છાપી
લ્યાંથીજ પ્રગટ કીધું છે.

THE SHAHNAMAH OF FIRDAUSI.

ITS FULL TEXT & ITS TRANSLATION (in Gujarati)

BY
MAHIAR NAVROJI KUTAR
AND
FARAMARZ NAVROJI KUTAR

“ Bináhá-i-ábád gardad kharáb
Zi bárán o az tábish-i-áftáb
Pai afgandam az nazm-i-kákh-i-baland
Keli az bád o bárán niyábad gazand. ”

(FIRDAUSI.)

“ The homes that are the dwellings of to-day
Will sink 'neath shower and sunshine to decay
But storm and rain shall never mar what I
Have built—the palace of my poetry. ”

(WARNER.)

VOL. VIII.

Bombay.

SHAHNAMAH PRESS.

1917

(All rights reserved.)

“ No other great poet ever imposed such strict limitations on himself or so sternly adhered to them as did Firdausi. He put himself at the mercy of his authorities and where they fail him, as they do sometimes in this portion of the Shahnama, he makes no attempt TO INVENT INCIDENTS, but leaves a blank and passes on. This is a prceeding for which the poet should be praised rather than blamed.”

(WARNER.)

નવસારી જેવો ભરચક ઝરતોશ્તીઓની વસ્તીવાળો જાણીતો કસબો

કે જે

કેળવણી જેવાં અતિ ઉપયોગી સાંધણુ વગર અંધારાંમાં પડી રહ્યો હતો,
જ્યાંનાં લોકો ઊંચી કેળવણીનાં ઉત્તમ ફળ વગર ગરીબાઈમાં સખડયા કરતાં હતાં,
જે ગરીબ કરબાના લોકોને ઊંચી કેળવણી વગર આગળ પડવાની ટક નહીં મળી હતી,

તેવા એક અંધારાંમાં રહેલા કરબામાં

કામાજી જેવાં નેક ખાન્દાને પ્રથમ કેળવણીનાં ખી રોપી

ત્યાંના લોકોને જાગૃત કર્યા બાદ

તે ગરીબ ગામમાં

“સર કાવસજી જેહાંગીર નવસારી ઝરતોશ્તી મદરેસા”

નામની કીર્તિવંત શાળા

કે જે શાળાએ

નવસારી નગરીમાંથી ઘણા નામાંકિત અને ચંચળ નરો બાહિર પાડ્યા છે,

તે મદરેસા સ્થાપનાર નેકનામ

મહૂમ સર કાવસજી જેહાંગીર રેડીમની, સી. એસ. આઈ.

કે જેઓ

પોતાની દૃઢલતનો સદ ઉપયોગ કરી

યુનિવર્સિટીનું મકાન, કેળવણીખાતાંઓ, હોસ્પિટલો, દરેમેહરનાં મકાનો વગેરે

ખીજી અનેક તરેહની યોગ્ય સખાવતો કરી,

શું પોતાની કબીરમાં કે શું પર-કબીરમાં

મોટું માન મેળવી ગયા

તેમજ

જેના નેક સપૂતે

પોતાની લાયકાતે કરી

“બેરોનેટ” જેવો માનવંતો ખેતાબ મેળવી

તે મહૂમનું નામ હમેશનું કાયમ કર્યું,

તેવા એક મહૂમ નરનાં અશો રૂહને

આ વાંદ્યુમ

અમો મોટાં માન સાથ

અર્પણ કર્યે છિયે.

સાંકળિયું.

સફે.

સફે.

અર્દશીર.

શાપૂરના બાઇ અર્દશીરની પાદશાહી દશ વર્ષ હતી.
અર્દશીરનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને સરદારોને નસી-
હત કરવી. ... ૧

શાપૂર ૩ બો.

શાપૂરના છોકરા શાપૂરની પાદશાહી પાંચ વર્ષ અને ચાર
મહિના હતી. શાપૂરનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને
સરદારોને નસીહત કરવી. ... ૨

બેહરામ ૪ થો.

શાપૂરના બેટા બેહરામની પાદશાહી ચૌદ વર્ષ હતી.
બેહરામનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને પોતાના સર-
દારોને નસીહત કરવી. ... ૪

યઝદગેર્દ.

યઝદગેર્દની પાદશાહી ત્રીસ વર્ષ હતી. યઝદગેર્દનું તખ્ત
ઉપર બેસવું અને સરદારોને નસીહત કરવી. ... ૬
યઝદગેર્દના બેટા બેહરામ ગૂરનું જન્મ પામવું અને તેને
તાલીમ આપવા માટે મુઝેર તાઝીને સોંપવું. ... ૮
બેહરામનું પોતાની નાઝનીન સાથે શેકારગાહમાં જવું
અને ત્યાં પોતાના હુનરો દેખાડવા. ... ૧૪

બેહરામનું મુઝેરની નઝદીક શેકારગાહમાં હુનર બતાવવું. ૧૫
બેહરામનું નોઅમાન સાથે યઝદગેર્દની નઝદીક આવવું. ૧૬
યઝદગેર્દનું બેહરામને ક્યદ કરવું અને તયનૂશની ભલા-
મણથી છૂટકારો મેળવવો અને તેનું મુઝેરની નઝ-
દીક પાછું જવું. ... ૧૯

યઝદગેર્દનું મોબેદના કહેવાથી સવના ચશ્મા તરફ જવું
અને દયાધ ઘોડાએ તેને મારી નાખવો. ... ૨૧
ધરાનીઓએ મસ્લહત કરવી અને ખુસરૂને તખ્ત ઉપર
બેસાડવો. ... ૨૩

બેહરામને પોતાના બાપનાં મરણની ખબર થવી અને તેણે
ધરાન ઉપર ચઢાઇ કરવી. ... ૨૪

ધરાનીઓનું બેહરામ ગૂરના હમ્લાથી વાકેફ થવું અને મુઝેર
ઉપર નામુ મોકલવું અને તેનો જવાબ મેળવવો. ૨૬

બેહરામ ગૂરનું મુઝેરનાં લશ્કર સાથે જહરોમમાં આવવું
અને ધરાનીઓનું તેની નઝદીક જવું. ... ૨૮

બેહરામે ધરાનીઓ સાથે પોતાની પાદશાહી કરવાની લાય-
કાટ માટે વાતચિત્ત કરવી. ... ૩૦

ધરાનીઓએ બેહરામ સાથે પાદશાહીની બાબતમાં સિંહોની
વચ્ચેથી તાજ ઉઠાવી લેવાની શર્તે કોલકરાર કરવો. ૩૩

બેહરામ અને ખુસરૂનું પેલાં જંગલમાં જવું અને બેહ-
રામનું સિંહોને મારી તખ્ત ઉપર બેસવું. ... ૩૬

બેહરામ ગૂર.

બેહરામ ગૂરની પાદશાહી ત્રેસઠ વર્ષની હતી. બેહરામનું
તખ્ત ઉપર બેસવું અને સરદારોને નસીહત કરવી
અને દરેક સરદારો ઉપર નામા લખવાં. ... ૩૮

બેહરામે ધરાનીઓનો ગુનાહ માફ કરવો અને મુઝેર તથા
નોઅમાનને રવાના કરવા અને ધરાનીઓનું બાકી

રહેલું મેહસૂલ છોડી દેવું. ... ૪૧

બેહરામનું લગ્નક પખાલીનાં ધરમાં જવું અને તેનો
મેહમાન થવું. ... ૪૩

બેહરામનું બરાહામ ચાહુદીનાં મકાનમાં જવું અને તેણે
બેહરામ સાથે કંઠુસાઇ કરવી. ... ૪૬

બેહરામે બરાહામની દહલત લગ્નકને આપી દેવી. ... ૪૯

બેહરામનું સિંહોને મારવું અને શરાબ પીવા માટે
માણસોને મના કરવું. ... ૫૦

મોચીના છોકરાનું દાસ્તાન અને બેહરામે શરાબને પાછો
હલાલ ગણવો. ... ૫૩

બેહરામના વઝીર રૂઝબેહે ચારો કરી એક ગામડાંને વમ-
રાન કરવું અને પાછું તેને આબાદ બતાવવું. ૫૪

બેહરામનું આઠાની ધંટીવાળા દેહકાનની છોકરીઓ
સાથે પરણવું. ... ૫૮

બેહરામે જમશીદનો ખજાનો મેળવવો અને તે ગરીબોને
વહેંચી આપવો. ... ૬૧

બેહરામનું શેકારગાહમાંથી એક વેપારીનાં ધરમાં જવું
અને તેનાથી નાખુશ બની પાછું ફરવું. ... ૬૫

બેહરામનું યઝદગેર્દને મારવું અને તેનું એક દેહકાનનાં
ધરમાં જવું. ... ૬૭

બેહરામનું શેકાર કરવા જવું અને તેણે દેહકાન બર્જી-
નની છોકરીની માગણી કરવી. ... ૭૨

બેહરામનું સિંહોને મારવું અને તેનું જવહેરીનાં ધરમાં
જવું અને તેની બેટીની માગણી કરવી. ... ૭૮

બેહરામનું શેકારગાહમાં જવું અને ફર્શીદવર્દનાં ધરમાં
રાત ગુઝારવી. ... ૮૭

એક કઠિયારાએ ફર્શીદવર્દની હાલત ખુદ્દી કરવી અને
બેહરામે તેનો માલ હાજતમદોને બક્ષી દેવો. ... ૯૦

બેહરામનું શેકારગાહમાં જવું અને ત્યાં સિંહોને મારવું
બેહરામનું ગોરખરના શેકારે જવું અને તેણે સરદારોની
નઝદીક હુનર બતાવવો અને તેનું બગદાદ અને
એસ્તખ્રમાં પાછું આવવું. ... ૯૭

ખાકાને ચીનનું બેહરામની લડાઈ માટે લશ્કર ખેંચવું
અને ધરાનીઓએ પનાહ માગવી અને ખાકાનના
તાબા હેઠળ જવું. ... ૧૦૦

બેહરામે ખાકાનનાં લશ્કર ઉપર હમ્લો કરવો અને તેને
ક્યદ પકડવો. ... ૧૦૪

બેહરામનું તુરાનીઓ પાસે વચન લેવું અને મુલકની
સરહદ ઉપર એક રથબ ઉભો કરવો અને તુરા-
નનાં તખ્ત ઉપર શહરને બેસાડવો. ... ૧૦૫

બેહરામે પોતાના બાઇ નસી ઉપર ફતેહમંદીનું નામ
લખવું અને તેનું ધરાનમાં આવવું. ... ૧૦૭

બેહરામે પોતાના અમલદારો ઉપર શીખામણનાં નામા
લખવાં. ... ૧૧૦

બેહરામે ક્યસરના એલચીને પોતાની નઝદીક બોલાવવો
અને વઝીરો સાથે તેણે સવાલ જવાબ કરવા ... ૧૧૪

સફે.

સફે.

બેહરામે કચસરના એલચીને રવાના કરવો અને પોતાના
સરદારોને શીખામણ દેવી ... ૧૧૭
બેહરામનું પોતાને નામનું નામ લઈને હિંદના પાદશાહ
શંગલની નજદીક જવું. ... ૧૨૦
શંગલે બેહરામના હાથમાંથી નામ લેવું અને તેનો
જવાબ આપવો. ... ૧૨૩
શંગલે બેહરામને માટે મજલેસ તૈયાર કરવી અને તેની
આગળ બેહરામે પોતાનો હોનર દેખાડવો. ... ૧૨૫
શંગલે બેહરામ ઉપર શક લઈ જવો અને તેને પાછો
ધરાન જવાથી રોકવો. ... ૧૨૭
શંગલના કહેવાથી બેહરામે વડ સાથે લડાઈ કરવી અને
તેણે વડને મારી નાખવું. ... ૧૨૯
બેહરામે અઝદહાને મારી નાખવો. ... ૧૩૨
શંગલનું બેહરામ માટે વિચારવંત બનવું અને તેને
પોતાની બેટી આપવું. ... ૧૩૩
ફગફૂરે ચીનનું બેહરામ ઉપર નામ અને તે નામાનો જવાબ. ૧૩૫
બેહરામનું શંગલની બેટી સાથે હિંદુસ્તાનથી ઈરાન તરફ
નાસી જવું. ... ૧૩૭
શંગલનું બેહરામની પછાડી દોડવું અને તેને ઓળખવું
અને તેની સાથે મળી જવું. ... ૧૪૦
શંગલનું હિંદ તરફ અને બેહરામનું ઈરાન તરફ
પાછું ફરવું. ... ૧૪૨
શંગલનું સાત પાદશાહો સાથે બેહરામની નજદીક આવવું. ૧૪૫
ધરાનથી શંગલનું હિંદુસ્તાન તરફ પાછું ફરવું અને
બેહરામે દેશનું મેહસૂલ રેયતને માફ કરવું. ... ૧૪૮
બેહરામે હિંદુસ્તાનમાંથી લૂંટ લોકોને બોલાવવું. ... ૧૫૨
બેહરામની જિંદગીનું આખર થવું. ... ૧૫૩
ચઝદગેર્દે ૨ જો.
બેહરામ ગૂરના બેટા ચઝદગેર્દેની પાદશાહી અઠાર વર્ષની
હતી. ચઝદગેર્દેનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને સર-
દારોને નસીહત કરવી. ... ૧૫૫
હોરમઝ ૩ જો.
ચઝદગેર્દેના છોકરા હોરમઝની પાદશાહી એક વર્ષ હતી.
હોરમઝનું તખ્ત ઉપર બેસવું. ... ૧૫૬
પીરોઝ.
ચઝદગેર્દેના બેટા પીરોઝની પાદશાહી અગીઆર વર્ષ હતી.
પીરોઝનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને તેણે સરદારોને
નસીહત કરવી. ... ૧૫૮
પીરોઝે “પીરોઝરામ” અને “બાદશાહ પીરોઝ” નામના
શેહર વસાવવાં અને તેનું તુરાનની લડાઈમાં જવું
અને તેનું માર્યું જવું. ... ૧૬૦
ખુશનવાઝનું પીરોઝ ઉપર નામ. ... ૧૬૧
પીરોઝની ખુશનવાઝ સાથની લડાઈ અને પીરોઝનું
માર્યું જવું. ... ૧૬૩
બલાશ.
બલાશની પાદશાહી પાંચ વર્ષ અને બે મહિના હતી
બલાશનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને ઈરાનીઓને
નસીહત કરવી. ... ૧૬૫

સૂફરાનું પીરોઝના માર્યા જવાથી વાકેફ થવું અને
ખુશનવાઝ ઉપર નામ લખવું અને તેનો જવાબ
મેળવવો. ... ૧૬૬
સૂફરાની ખુશનવાઝ સાથની લડાઈ અને ખુશનવાઝનાં
બંદીખાનામાંથી કોબાદનું છૂટી જવું. ... ૧૬૯
કોબાદ.
પીરોઝના બેટા કોબાદની પાદશાહી તેતાલીસ વર્ષ હતી.
કોબાદનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને સરદારોને
નસીહત કરવી. ... ૧૭૪
સૂફરાનું શીરાઝ જવું અને ઈરાનીઓએ કોબાદને સૂફરા
ઉપર બદલુમાન કરવો અને તેણે સૂફરાને મારી
નાખવો. ... ૧૭૫
ઈરાનીઓએ કોબાદને ક્યદ કરવો અને તેને સૂફરાના
બેટા ઝરમેહરના હાથમાં સોંપવો અને કોબાદના
બાઈ જતમારપને તખ્ત ઉપર બેસાડવો. ... ૧૭૯
કોબાદનું ઝરમેહરની મદદથી બંદમાંથી નાસી જવું અને
એક દેહકાનની છોકરી સાથે પરણવું અને તેણે
હયતાલીઓની પનાહ પકડવી. ... ૧૮૧
કોબાદનું હયતાલથી ઈરાન પાછું ફરવું અને તેના બેટા
નોશીરવાનના જન્મવાની વધાઈ પામવી અને તેનું
તખ્ત ઉપર બેસવું. ... ૧૮૨
મઝદક અને કોબાદનું હાસ્તાન અને કોબાદે તેની દીન
કબૂલ કરવી. ... ૧૮૪
નોશીરવાને મઝદકની દીનનો ઈનકાર કરવો અને તેના
સાથીઓ સાથે મારી નાખવો. ... ૧૮૭
કોબાદના ઝમાનાનું આખર થવું અને નોશીરવાનને
માટે તેણે વસીયત કરવી. ... ૧૯૧
નોશીરવાન.
નોશીરવાનની પાદશાહી ઉડતાળીસ વર્ષ હતી. નોશીર-
વાનનું તખ્ત ઉપર બેસવું. ... ૧૯૩
નોશીરવાને પોતાની પાદશાહીને ચાર ભાગમાં વહેંચી
નાખવી અને તેણે ઇન્સાફ ફેલાવવા માટે પોતાના
અમલદારો ઉપર નામા લખવાં. ... ૧૯૬
નોશીરવાને બાબક પાસે લશ્કરની કાવાયત કરાવવી. ... ૨૦૧
નોશીરવાને ઈરાનીઓને નસીહત કરવી અને તેનું ફર્માન
પાદશાહોએ કબૂલ કરવું. ... ૨૦૪
નોશીરવાનનું પોતાની પાદશાહીની આસપાસ ફરવા
નીકળવું અને ઈરાન તથા તુરાન વચ્ચેની હદના
રસ્તા ઉપર દીવાર ઉભી કરવી. ... ૨૦૬
નોશીરવાને અલાનીઓ, ખુલ્લુચીઓ અને ગીલાનીઓને
સજા કરવી. ... ૨૦૮
મુઝેર તાઝીનું નોશીરવાન આગળ કચસર રમના ખુદમની
ફર્યાદ કરવા જવું. ... ૨૧૧
પાદશાહ કેસ્રાનું કચસરે રમ ઉપરનું નામ. ... ૨૧૩
નોશીરવાનનું નામ કચસરની નજદીક પહોંચવું અને
કચસરે તેનો જવાબ મોકલવો. ... ૨૧૪
નોશીરવાનનું કચસરની લડાઈમાં જવું. ... ૨૧૫
નોશીરવાને રમના માર્ગમાં કેટલાક કિલ્લાઓ હાથ કરવા. ૨૧૯

નોશીરવાનની કચસરના સેપેહસાહાર ફરફરિયૂસ સાથની
લડાઈ અને તેને હરાવવું તથા કાલીનિયૂસ અને
અંતાકિયાનું લેવું. ... ૨૨૦
નોશીરવાને અંતાકિયાની માફક “ઝીબે ખુસરૂ” નામનું
શેહર આબાદ કરવું અને તે જગ્યાએ રમના
કચહીઓને વસાવવા. ... ૨૨૩
કચસરે રમનો ખંડણી અને ચોથાઈ સાથનો નોશીરવાન
ઉપર પચગામ. ... ૨૨૪
નોશીરવાનના છોકરા નૂશઝાદનું ખ્રીસ્તી ધર્મ પાળનારી
અહરતથી જન્મ પામવું. ... ૨૨૬
નોશીરવાનનું આઝારી પડવું અને નૂશઝાદે ફિત્નો
બરપા કરવો. ... ૨૨૭
નોશીરવાનનું મદાઈનના હાકેમ રામબર્જીન ઉપર નૂશ-
ઝાદને કચદ પકડવાની બાબતમાં નામુ લખવું. ૨૨૯
રામબર્જીનની નૂશઝાદ સાથની લડાઈ અને નૂશઝાદનું
મારું જવું. ... ૨૩૩
નોશીરવાને ખાબ જોવો અને ખૂઝોર્જમેહરે તેનો ખુલાસો
કરવો. ... ૨૩૭
દાનાઓ સાથની નોશીરવાનની રાજસભાની પહેલી બેઠક
અને ત્યાં ખૂઝોર્જમેહરે નસીહત આપવી. ... ૨૪૨
ખૂઝોર્જમેહર અને વઝીરો સાથની નોશીરવાનની રાજ-
સભાની બીજી બેઠક. ... ૨૪૫
ખૂઝોર્જમેહર અને વઝીરો સાથની નોશીરવાનની રાજ-
સભાની ત્રીજી બેઠક. ... ૨૪૬
નોશીરવાનની ખૂઝોર્જમેહર અને વઝીરો સાથની ચોથી

મજલેસ. ... ૨૫૭
નોશીરવાનની ખૂઝોર્જમેહર અને વઝીરો સાથની પાંચમી
મજલેસ. ... ૨૫૯
નોશીરવાનની ખૂઝોર્જમેહર અને વઝીરો સાથની છઠી
મજલેસ. ... ૨૫૮
નોશીરવાનની ખૂઝોર્જમેહર અને વઝીરો સાથની સાતમી
મજલેસ. ... ૨૬૨
નોશીરવાનના વઝીર મેહબૂહની દારનાન અને તેનું તેના
બેટાઓ સાથે જૂરાન અને એક ચાહુદીનાં બદ્દથી
મારું જવું. ... ૨૬૪
જૂરાન અને ચાહુદીની મેહબૂહને માટે કીધેલી બદ્દનું
ઝાહેર થવું અને તે બંને જણાનું નોશીરવાનનાં
ફર્માનથી માર્યાં જવું. ... ૨૬૮
નોશીરવાન આદેલની અકલની તારીફમાં અને તેણે
સૂરસાન નામનું શેહર વસાવવું. ... ૨૭૧
ખાકાનની હયતાલીઓના સરદાર ગાતકર સાથની લડા-
ઈનું દારનાન. ગાતકરનું શિકસ્ત પામવું અને
હયતાલીઓએ કુગાનીને તખ્ત ઉપર બેસાડવો... ૨૭૩
નોશીરવાનનું હયતાલીઓ સાથની ખાકાનની લડાઈથી
વાકેફ થવું અને તેઓની લડાઈ માટે લશ્કર
લઈ જવું. ... ૨૭૬
ખાકાનને નોશીરવાનનાં લશ્કરને ગોગાનમાં પહોંચવા
વિષેની ખબર થવી અને તેણે સુલેહ કરવાની
બાબતમાં નામુ લખવું. ... ૨૮૦
નોશીરવાન તરફથી ખાકાનનાં નામાનો જવાબ. ... ૨૮૪

દીખાચો.

ખનામે ખોદાવન્દે નીકી ફેઝાય
કે ઊ હરેત ખરૂ ખન્દગાન રહુનુમાય

પાક ખોદાતાલા કે જે સાહેબ કુલ ઇન્સાન જાતને હસ્તીમાં લાવી પોતાની સઘળી પયદાયેશોમાં શ્રેષ્ઠાઈ બદનારો અને તેનામાં અકલ જેવું ઉમદા ગઉહર મૂકનારો છે, જે સાહેબ બંદાઓમાં નેકી-નોજ વધારો કરનારો અને તેઓનો રેહનુમા છે, જે સાહેબ દરેક આફતમાંથી બચાવનો કરનારો છે અને સઘળી મુશ્કેલીઓને આસાનનો કરનારો છે, તે દાદગર દાવરનાં પાક નામની મદદથીજ અમો આ ૮ મું વૉલ્યુમ અમારા દાનેશમંદ વાંચનારા સાહેબોની હુજૂરમાં ધર્યું છે. આ વૉલ્યુમ બાહેર પાડતાં પણ જો કે આગળી અમારી સઘળી મુશ્કેલીઓ જેવીને તેવીજ પેશ આવી છે, છતાં પણ તે સાહેબ ઉપર સખૂરી એજ્જયાર કરી અમો અમારું કામ નિયમિત કરતા જઈએ છિયે. શેવટે આ અમારા અદના કામની પિછાન કરનારા ગ્રહસ્થોએ જે મદદ ચાહુ રાખી છે તેઓનો તેમજ પાર્સી પંચાયતના માનવંત ત્રસ્ટી સાહેબોનો અને નામદાર મુખઈની સરકારનો તેઓએ આપેલી મદદ માટે ઉપકાર ઝાહેર કર્યે છિયે.

હવે કયાની વંશની સમાપ્તી બાદ હુખામની નામનો બળવાન ટોળો જે ઇરાન ઉપર હકૂમત લોગવી ગયો હતો અને જે ટોળા માટે ઇરાનના ફાર્સી તવારીખનવેસો અબજણ હતા, તે ટોળા માટે અમો થોડુંક બોલ્યે છિયે.

કયાની અને હુખામની વંશની ભેળમભેળા.

યૂરોપ ખંડના વિદ્વાન પુરૂષો જ્યારથી અવસ્તા અને વેદના અભ્યાસ પછવાડે મંડ્યા, ત્યારથી તેઓએ ધર્મ સાથે ઇરાન, હિંદ વગેરે દેશોના ઇતિહાસ, ભૂગોળ, ધર્મ, આચાર વિચાર વગેરેનો અભ્યાસ પણ શુરૂ કર્યો. અને તેઓનીજ રંજ અને મેહનતથી આજે આપણે આપણા પોતા વિષે કાંઈક અગણિત મગરૂર બનાવનાર વાર્તાઓ જાણિયે છિયે. જ્યારથી ઇરાનનું સાહિત્ય અવસ્તા, પહુલવી, વેદિક, સંસ્કૃત, ખીલારોકી, ફાર્સી વગેરેથી વિદ્વાનોનાં જાણમાં આવ્યું, ત્યારથી તેઓ, અસલ ગ્રીક અને રોમનો, ચાહુદીઓ, સીર્યન અને આર્મીન્યનો જે કાંઈ ઇરાન વિષે વર્ણવી ગયા હતા, તે સાથે મુકાબલો કરવા મંડી ગયા. પણ સર્વની અબજયખી વચ્ચે જે વર્ણન અને જે પાદ-શાહોનાં નામો યૂરોપિયનોને સાધારણ થઈ પડ્યા હતાં, તે નામો થોડાક અપવાદ સિવાય અવસ્તા, ફાર્સી વગેરેમાંથી નહીં મળવાથી આ વિદ્વાનોમાં તઅસુખી અને અબજયખી ફેલાઈ હતી. યૂરોપ ખંડને જાણીતી થયેલી એસીર્યન, ખાલ્ડયન, બેબીલોન્યન, મીડયન અને હુખામની શેહનશાહતનો માત્ર એશારો વટિક ઇરાન દેશને લગતી અવસ્તા કે ફાર્સી તવારીખમાં ન મળવાથી કેટલાક વિદ્વાનો ફિર્દોસી વગેરે ફાર્સી શાએરો અને તવારીખનવેસો ઉપર શકની નઝરથી જોવા લાગ્યા અને તે તવારીખને દંતકથાનું રૂપ આપવા લાગ્યા. પણ જ્યારે અવસ્તા, પહુલવી, ફાર્સી અને વેદ ઉપરાંત ખીલારોકી ભાષાઓએ ચાહુદી અને ગ્રીક લખાણોને મળતું વર્ણન હુન્યાને ઝાહેર કર્યું, ત્યારે અસ્લી તવારીખ ઉપર બહુજ નવું અજવાળું પડ્યું. સર માલકમ જેવા ઘણાક વિદ્વાનોએ કયાની અને હુખામની વંશોને એકજ દેખડાવવાની કોશેશ કરી; પણ ઉમંગી અને ઉત્સાહી અભ્યાસીઓ વધુ અને વધુ શોધખોળમાં મશગૂલ થયા અને જ્યારે અશો ઝરતોશતનો ઝમાનો ઠેરવવાની તકરાર ચાલી રહી, ત્યારે

ભૂસ્તર અને ખગોળ વિદ્યાને આધારે આ પૃથ્વીનું પુરાતનપણું હજારો વર્ષનું ઠર્યું અને Anthoropology પ્રમાણે માણસ જાતની વસ્તી આજથી હજારો વર્ષ અગાઉની ઝાંઝેર થઇ; અસ્દી સુમીર્યન, અકા-
ડયન, ઇજિપ્શિયન તેમજ એશિયામાંનાં બદખ નઝદીકનાં ખોદી કઢાયલાં ખંડિયરોનો ઝમાનો આજથી
ઈ. સ. પૂર્વે ૮૦૦૦ થી ઉપર સૂધીનો ઝાંઝેર થયો, ત્યારેજ ભાષા શાસ્ત્રીઓએ સુમીર્યન અને અકા-
ડયન ભાષાઓનું અવસ્તા સાથે મળતાપણું પારખી લઈ તે ભાષા અને સૂધારા Civilization ને
અવસ્તા ઝમાના પછીનું ઠેરવ્યું અને તેથી અવસ્તાનો યાને ક્યાની ઝમાનો કે જેમાં અશો ઝરતોસ્ત
જન્મ્યા હતા તે હખામન્યન યાને શેહનશાહે સાધરિસ અને દારાયસના ઝમાના કરતાં કાંઈક હજારો
વર્ષ આગમચનો પુરવાર થયો.

હવે આ તો તવારીખી બીના છે કે history repeats itself even after ages and centuries
તેમજ કેટલાક તવારીખનવેસોને યૂરોપ ખંડનાં કેટલાંક વર્ણન જાણે એશિયા ખંડના અહવાલોમાંથી
ટપકાવેલાં હોય તેમ જણાય છે, પણ વધુ તેહકીકથી તે સદંતર જુદાં ઠરે છે.

સ્કોટલંડના ખ્રુસ રાજને એક કરોળિયાએ જે મેહનતથી પોતીકું દર મેળવ્યું તે જોઈ પોતાનું
ખોહોળું રાજ મેળવવાનું સૂજ્યું, તેમજ તૈમૂરલંગને માટે એશિયા ખંડમાં જણાયલું છે. જેમ
જુલ્યસ સીઝર નદી તરી જતો હતો, તેમજ એશિયાના બાબર જેવા પાદશાહે પણ ઈર્ધું હતું. જેમ
હાલ ઇંગલંડમાં પાર્લામેન્ટ છે, તેમજ પાર્થીયાના અશ્કાન્યન પાદશાહ મેહરદાદ પહેલાના વખ-
તમાં ઇરાનમાં મોગેસ્તાન સ્થાપાઈ હતી. હોમરની ઇલ્યડ અને ઓડીસીનાં વર્ણનો, મહાભારત
અને રામાયણનાં હિંદુ વર્ણનો તેમજ મહાન શાએર ફિર્દોસીનાં શાહનામાના ઝાણુલી પેહલવાનોનાં
વર્ણનો વચ્ચેનું થોડુંક મળતાપણું જોઈ કેટલાક સાંકડા વિચારના વિદ્વાનો એવું લઈ દોડે છે, કે એ તો
અસલ એક વાર્તા ઉપરથી બીજી ટપકાવવામાં આવી છે, પણ બારીક રીતે જોતાં તે અહવાલોમાં
મળતાપણું કરતાં જુદાપણું વિશેષ માલૂમ પડે છે.

હવે ક્યાની અને હખામની વંશની વચ્ચે પણ કાંઈક તેવુંજ થોડું ઘણું મળતાપણું આવે છે,
જેથી મરડી મોચડીને તે બંને એકજ છે એમ કહેવું તદ્દન ભૂલ ભરેલું છે. આપણે જાણીએ છીએ
કે ક્યાની વંશનો સિલસિલો પીશદાદિયન વંશના સમાપ્ત થવા પછી કચકોબાદ જેવા અશો નરથી
શુરૂ થાય છે, કે જેને ઝાલ અને રૂસ્તમે પોસ્તપનાહી આપી હતી. ત્યારબાદ ઇરાનનો heroic
ઝમાનો કચકોબાસથી તે ગુસ્તાસ્પ સૂધી મળે છે, કે જે યૂરોપના Middle ages ના શાર્લીમેનનો કે
crusaders ના King Arthur ના ઝમાનાને ઘણેજ મળતો આવે છે. હવે આ ક્યાની રાજ્યો હિંદુ-
ઓના રાજર્ષી, ખ્રીસ્તીઓના પોપ અથવા Spiritual and Temporal Heads કે યાહુદીઓના Prophet
Kings જેવા દીન અને દેશના સામતા વડા ગણાતા હતા. જ્યારે હખામની વંશ તો ઈ. સ. પૂર્વે
૮૦૦ ને શુમારે કેઈ હખામની નામના સરદારે પાર્સના તાયફાઓને લેગા કરી સ્થાપીત કર્યો હતો
અને હખામની ખાન્દાનના તીસ્પીસ નામના વીર પુરૂષે ઇલામ દેશના અન્શાનનાં પરગણાંને જીતી
લઈને તેમાં વધારો કર્યો હતો. બારીકીથી જોતાં તીસ્પીસથી તે છેક સાધરિસ ધી ગ્રેટ સૂધી અને
તેઓના મળતા વિશેકો પાર્સ, ઇલામ, કેપેદોશ્યા અને આર્મીન્યામાં થોડેક અશો સ્વતંત્ર રાજ્ય
ચલાવતા હતા. Historian's history of the world સાધરિસનું આખું વંશ આપે છે, તે વંશનું
આખું લીસ્ટ તપાસતાં માલૂમ પડે છે કે તે વંશના સિલસિલા અને ક્યાની વંશના સિલસિલા
સાથ કાંઈ પણ સંબંધ નથી. જ્યારે હખામની વંશના સિલસિલાની શહાદતો ખીલારોડી અને
યૂનાની તવારીખથી મળે છે, ત્યારે ક્યાની સિલસિલાની શહાદતો અવસ્તા, પહલવી, ફાર્સી અને વેદ
વગેરેમાંથી મળે છે. આ બંને ખરી છે અને બંને જુદી છે.

હવે અમોએ આગળ કહ્યું તેમ તવારીખ ઘણીક વેળા પાછીને પાછી વરસો અને સદીઓ પછી
રજૂ થાય છે. તેમજ ઘણા બનાવો ક્યાની વંશનાં રાજ્યોમાં બનેલા તેવા થોડાક બનાવો હખામની

વંશનાં રાજ્યમાં બન્યા હતા, તે ઉપરથી એવું અનુમાન થઈ શકે નહીં કે આ બંને વંશો એકજ હતાં. અમોએ આગળ કહ્યું તેમ ઘણા કયાની પાદશાહોનાં દાસ્તાનોમાં અને હુખામની રાજાઓનાં દાસ્તાનોમાં મળતાપણું કરતાં જુદાપણું વિશેષ આવે છે. અત્રે દરેક કયાની પાદશાહો અને હુખામની રાજાઓની સરખામણી કરવાની અમો ઝડપ ધારતા નથી. થોડાક અગત્યના પાદશાહોનાં રાજ્યનું મળતાપણું અને જુદાપણું અત્રે ટુંકમાં દર્શાવીશું, તેથી ઝટ માલૂમ પડશે કે આ બે વંશો તદ્દન જુદાં છે. સર્વથી વધારે મળતાપણું સાઈરસ ધી ગ્રેટ અને કયખુસરૂના બાબમાં છે. કયખુસરૂ લડાયક હતો તેમજ સાઈરસ પણ હતો. કયખુસરૂ અને સાઈરસ બંને પવિત્ર હતા. કયખુસરૂએ પોતાના મમાવા અક્રાસિયાબ સાથે લડાઈ કરી હતી, સાઈરસે પણ તેવીજ રીતે પોતાના મમાવા એસ્તાઈજસ સાથે કર્યું હતું. આ બંને પાદશાહોને ભરવાડે ઉઘેર્યા હતા. અક્રાસિયાબનો વઝીર પીરાન અને સાઈરસનો વઝીર હાર્પેગસ બંને બાહોશ વઝીરો હતા. હવે આ મળતાપણું પછી તેઓ વચ્ચેનું જુદાપણું જોઈએ. કયખુસરૂનો બાપ સિયાવક્ષ મરણ પામેલો હતો. સાઈરસનો બાપ કમ્બાઈસીસ પર્સીસનો પાદશાહ હતો, તે સાઈરસની લડાઈ વખતે હયાત હતો. અક્રાસિયાબ તો ફરીદૂનની તોખમનો કયાની અઉલાદનો તૂરાનનો પાદશાહ હતો, જ્યારે એસ્તાઈજસ તો મીડયન જેવા લડાયક ટોળાનો ડીજેસિસના નખીરા કયાકસરિસ ધી ગ્રેટનો છોકરો હતો. કયખુસરૂનો બચાવનાર પીરાન તો અક્રાસિયાબનો પિત્રાઈ થતો હતો અને અક્રાસિયાબનો છેલ્લે મરણ સૂધી ઈમાનદાર વઝીર રહ્યો હતો, પણ સાઈરસને બચાવનાર હાર્પેગસ જો કે એક પાદશાહી ઉમ્માઓ હતો, પણ તે તો એસ્તાઈજસથી ફરી બેસી સાઈરસની બાંહે ધરી હેઠળ આવ્યો હતો. કયખુસરૂ તો કયકાઊસ પછી બાજત્રીયાની બોહોળી સદ્તનતના કારોબાર ઉપર આવ્યો હતો, જ્યારે સાઈરસ તો નાના પર્સીસનાં પ્રાંતના રાજાનો બેટો હતો. વળી જ્યારે કયખુસરૂ તો બાપના ખૂનનો ક્રીનો લેવા અક્રાસિયાબ જેવા બહાદુર પણ આકળા અને ઝુનની પાદશાહ ઉપર લડાઈ ચલાવી ગયો હતો, પણ સાઈરસને તો જાતી જોખમદારીએ બળવો કરવાની ફર્જ પડી હતી. સાઈરસ તો ચાહુદીઓનો તારનાર અને પાળનાર હતો, જ્યારે કયખુસરૂનાં રાજ્યમાં ચાહુદી જેવી કઉમ પણ હજી હસ્તી ધરાવતી નહીં હતી. કયખુસરૂ તો પોતાના પિત્રાઈ લોહરાસ્પને ગાદી આપી ગોફેનેશીન થયો હતો, પણ સાઈરસ તો ધરાની સદ્તનત વધારવા જતાં સખત ઝખ્મી થવાથી પાર્સગેર્દના મેહલમાં શાન્તિથી મરણ પામ્યો હતો. પાદશાહ કયખુસરૂ પરણ્યો નહીં હતો, જ્યારે સાઈરસને તો બે છોકરા અને બે છોકરી હતી. જેમાંના વડા કમ્બાઈસિસે મિસર અને ઈજિપ્ત તેમજ આફ્રીકાના મોટા મુલકો સર કર્યા હતા.

આ ઉપરથી માલૂમ પડશે કે કયખુસરૂ અને સાઈરસ આ બેમાં મળતાપણાને બદલે જુદાપણું વિશેષ છે, જે ખુદલું પુરવાર કરે છે કે આ બે પાદશાહો તદ્દન જુદાજ છે અને આ બે વચ્ચે હઝારો વર્ષનો ગાળો પડેલો છે. એવુંજ કાંઈ મળતાપણું ગુસ્તારૂપ અને દારાયસ હીસ્તાસ્પિસ વચ્ચે છે. પણ આજની શોધખોળોએ તદ્દન અચુક રીતે પુરવાર કર્યું છે, કે આ બે માણસો પણ તદ્દન જુદાજ છે. એક કયાની વંશનો અને બીજો હુખામની વંશનો છે. અને તેની સાબેતીમાં અમો થોડીક દલીલો રજૂ કરીશું, જેથી પુરવાર થઈ શકશે કે માલૂમ જેવા તવારીખનવેસે કયાની અને હુખામની વંશને એકજ ગણવાની કેશેશ કરી હતી, તે તદ્દન ખોટી હતી.

પહેલું સર્વથી અગત્યનું એજ કે અગરજો પયગમ્બર સાહેબ ઝરતોશ્ત ખુદ દારાયસ હીસ્તાસ્પિસના વખતમાંજ થઈ ગયા હોય, તો તેવા અતિ અગત્યના બનાવ ઉપર દારાયસ જેવો ઠરેલ મગજનો ડાહ્યો મહાવીર પુરૂષ કદી પણ પોતાની ચાદગારી જાળવનારી તખ્તીઓમાં આંખવીચામણાં અને ચૂપકીદી એખ્તયાર કરે નહીં, કારણકે પોતાના દરેક અગત્યના બનાવોની વાસ્તવિક અને ખરી બારીકે બારીક હકીકતને સાચા એતેકાદથી અને અદુરમઝદને હાઝેર નાઝેર જાણીને લખી જાય, તે

આવા અતિ મહત્વના epoch making change વિષે નહીં બોલે એ તદ્દન બેહુદુ દીસે છે. ખીજું જે વ્યાકરણ અને સંઘલીના કાયદાથી આપણે ખીલારોકી ભાષા તપાસ્યે, તો માલૂમ પડશે કે તે એક જાતની અવસ્તાની અપભ્રંશ છે, કે જે અપભ્રંશ થવાને ઓછામાં ઓછી સદીઓ પસાર થઈ જવી જોઈએ. વળી અગરજો અરતોશ્ત સાહેબ ખુદ દારાયસનાજ વખતમાં જન્મ પામ્યા હોતે, તો હુખામની દઉરના સમાગમમાં આવેલા ચાહુદી, ગ્રીક વગેરે ઓદમાઓ તે બનાવથી કેવી રીતે અબાણ રહી શકે અથવા ચૂપકીદી એજ્જયાર કરી બેસે? તેથી ઉલટું ખુદ સાઈરસના વખતનો લીડ્યાનો અન્યસ તો અરતોશ્ત સાહેબનો ઝમાનો મહાત્મા સાઈરસથી કાંઈક સદીઓ આગમચ મેલે છે. હિસો-ટોટસ તો પયગમ્બર સાહેબનું નામ વટિક પોતાનાં દફતરમાં આપતો નથી, પણ તે જે પાર્સી રાહ રસ્તોનો અહવાલ આપે છે, તે અસલ અવસ્તા પછીના બગાડા સાથનો પાર્સી ધર્મ દેખડાવે છે. ટીસ્યસ જે ઇરાની દરબારનો હકીમ હતો અને ઇરાનનાં દફતરખાનાનો લાલ મેળવનાર હતો, તે તો અશો અરતોશ્તને કોઈ આગળા વખતમાં થઈ ગયલો ધારે છે. પ્લેટો, ઍરીસ્ટોટલ વગેરે તો તે અશો નરને ઈ. સ. પૂ. ૬૦૦૦ તો શું પણ કેટલાક તો ટ્રોયની લડાઈની પણ ૫૦૦૦ વર્ષ આગળ થઈ ગયલો ઝાંહેર કરે છે, કે જે પયગમ્બરનો ઝમાનો તેજ કયાની ઝમાનો છે અને હુખામની, દારાયસ વગેરે ઝમાનાના યૂનાની મહાન પુરૂષોની સેંકડો વર્ષ પૂર્વેના છે. હવે અવસ્તામાં જે દીન કે દેશ દુશ્મનોનાં નામો મળે છે, તેમાં કેથે જરાક પણ ઇશારો એલેકઝાન્ડર ધી ગ્રેટ વિષે મળતો નથી. એટલુંજ નહીં પણ ખુદ પાર્સી કીર્તિનાં સ્થંભ pillars of strength જેવા મહા બળવાન શેહનશાહો સાઈરસ, કમ્બાઈસિસ, દારાયસ હીસ્તાર્પિસ, ઝર્કસિસ, આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસ, દારાયસ નોથસ, આર્તાઝર્કસિસ નીમન, નાનો સાઈરસ, દારાયસ ઓકસ કે દારાયસ કોડોમેનસ વિષે એક પણ હરફ મળતો નથી. એથી પણ વધુ અવસ્તામાં હુખામનીઓના વખતની સેંકડો વર્ષ આગમચ થઈ ગયલા આર્યન તાયફાઓ મીડ, ખોરાસ્મી, આર્મીન્યન, પાર્થિયન વગેરે વિષે તેમજ સેમેટિક તાયફાવાળા મહા બળવાન એસીર્યન, બેબિલોન્યન, ખાલ્ડયન, મીસરી, ફીનિશ્યન એવા અગત્યના તાયફાઓનાં નામ કે કામના એશારા બિલકુલ મળતા નથી. તેમજ અવસ્તાની ભૂગોળમાં જે અસ્લી નામો મળે છે, તેથી સદંતર બુદ્ધાંજ અને અજાયબ કિસમનાં શેહરો આ એસીર્યન, મીડયન, મન્ડા, વગેરે ઝમાનામાં મળે છે, જેવાં કે બેબિલોન, નિનિવેહ, અકબેતાના, પર્સીપોલીસ દેમાસ્કસ, આર્મેલા વગેરે. તેમજ અવસ્તામાં નાઈલ, ટાઈગ્રીસ, વગેરે નદીઓનાં નામો બિલકુલ મળતાં નથી, કે જે નામો આજે લગભગ ઈ. સ. પૂ. ૫૦૦૦ વર્ષથી પણ વધુ પૂરાણા છે. આ ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે અવસ્તા લખાણ જે કયાની ઝમાનામાં અશો અરતોશ્તથી શુરૂ થયું, તે હુખામની શેહનશાહતની પણ કાંઈક સદીઓ આગમચ લગભગ સદંતર સમ્પૂર્ણ થયલું હોવું જોઈએ. વળી અશો અરતોશ્તના જે નામથીન ચેલાઓનાં નામો જેવાં કે જમારપ, ફ્રોસ, હુતઓસિ વગેરે ફ્રવર્દીન યશ્તમાં છે તેમાંના કોઈનું પણ નામ ખીલારોકી તખ્તીઓમાં કે ગ્રીક નવીસંદાઓનાં લખાણમાં જોવામાં આવતું નથી. જે ઉપરથી એમ માલૂમ પડે છે કે યૂરોપિયનોને જણાયલી so called dawn of history ની પણ પૂર્વે સેંકડો વર્ષ ઉપર અશો અરતોશ્ત સાહેબ જન્મ પામ્યા હતા, કે જે કયાની ઝમાનો હતો.

ત્યારે ઉપલી થોડીક દલીલો ઉપરથી માલૂમ પડશે કે કયાની અને હુખામની વંશો બંને તદ્દન બુદ્ધાં છે. અને એકેક પછી તેઓ હજારો વર્ષને અંતરે થઈ ગયા છે. કયાની અને હુખામની ટોળો એકજ હતો, એવું બતલાવવા જણિતો તવારીખનવેસ માલકમ કેટલીક Analogy દેખડાવે છે, જેમ કે હુખામનીશ પાદશાહને એક ગરૂડ પક્ષીએ પાળી મોટો કર્યો હતો, તેજ પ્રમાણે ઝાલેઝરને સીમુર્ગે ઉછેર્યો હતો. પણ એવી દંતકથાઓ તો ખીજી તવારીખોમાં પણ મળે છે જેમ કે સેમીરામીસને એક કબુતરે ઉધારી હતી અને સાઈરસને એક કુતરીએ ધવાડ્યો હતો. એવી એવી દંતકથાઓની સરખામણી તો જગેજગ મળે છે. પણ આવી રીતે બે તવારીખોને થોડાક મળતા આવતા

પણ ઘણી અગત્યની બાબતમાં જુદા પડતા તવારીખી અહવાલોને ઠોકી ઠાકીને એકસાન કરવાથી Confusion worse confounded જેવી હાલત થઈ પડે છે. પણ હવે આજના વિદ્વાનો કબૂલ કરે છે કે કચકોબાદથી ગુસ્તાસ્પ સૂધીના પાદશાહો કયાની હતા અને તેઓને હુખામની પાદશાહો જેવા કે સાઈરસ કે દારાયસ હીસ્તાસ્પિસ સાથે કાંઈજ લાગતું વળગતું નથી. તેઓ એકમેક પછી સેંકડો વર્ષને અંતરે થઈ ગયા છે. પણ તેઓ ફિર્દોસીએ આપેલાં ગુસ્તાસ્પ વેરનાંજ રાજ્ય માટે આ બાબતમાં એકમત છે. પણ હવે ખરો ગૂચવાડો તો ગુસ્તાસ્પ પછીનાં રાજ્યોમાં આવે છે. ફિર્દોસી પ્રમાણે ગુસ્તાસ્પ પછી બહુમન, હોમા, દારાબ અને દારા એ ચાર પાદશાહો થઈ ગયા. અને છેલ્લા દારાના વખતમાં સિંકદર કયાની વંશની આખેરી લાવ્યો. હવે આજના વિદ્વાનો આજની શોધખોળ ઉપરથી એવું જાહેર કરે છે કે ગુસ્તાસ્પ પછીના જે રાજ્યો ફિર્દોસીએ આખ્યાં છે, તે કયાની નહીં પણ હુખામની પાદશાહો છે. અર્દશીરે દરાઝદસ્ત, દારાબ, દારા વગેરે પાદશાહો કયાની છેજ નહીં, પણ હુખામની છે, અને તે ફિર્દોસીએ પેતાની વાર્તાનો સિલસિલો લાવવા ગુસ્તાસ્પ પછી હુખામની વંશના છેલ્લા પાદશાહોને મૂકી દઈ કયાની અને હુખામની પાદશાહોની ગૂચવણ કરી મૂકી. તેઓ એવું જાહેર કરે છે કે ગુસ્તાસ્પ પછીનો બહુમન જેને અર્દશીરે દરાઝદસ્ત તરીકે પણ ઓળખતા હતા અને જે હુખામનીનો આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસ છે, તે ગુસ્તાસ્પ પછી હજારો વર્ષ પછી થઈ ગયો હતો. અર્દશીરે દરાઝદસ્તને બરેબર મળતું ગ્રીક નામ આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસ છે. અને તે તો ઈ. સ. પૂ. ૪૦૦ વર્ષ ઉપર થઈ ગયો હતો. ત્યારે તે અને ગુસ્તાસ્પ (યાને અશો ઝરતોશ્તનો ઝમાનો જે ઈ. સ. પૂ. ૫૦૦૦ વર્ષ ઉપરનો પુરવાર થયો છે તે)ની પછીનો બહુમન યાને અર્દશીરે દરાઝદસ્ત એકજ કેમ હોઈ શકે? તેજ પ્રમાણે દારાબ અને દારા તેજ દારાયસ ઓકસ અને દારાયસ કોડોમેનસ નામના હુખામની શેહનશાહો છે અને એ છેલ્લા દારાયસ કોડોમેનસનેજ સિંકદરે હરાવ્યો હતો, કે જેમ ફિર્દોસી દારા માટે લખે છે. આ સઘળાં એકસરખાં નામો અને થોડાક બનાવોનાં મળતાપણાંને લીધે આજના વિદ્વાનો એવું ખુદલું જાહેર કરે છે કે કયાની વંશ તો ગુસ્તાસ્પ વેરજ જાણીતો છે. પછી તે વંશની શી હાલત થઈ તે આપણે જાણતા નથી. અને બહુમનથી તે દારા સૂધીના પાદશાહો તો હુખામનીજ છે, જેઓને ભૂલથી અત્રે કયાનીમાં ગોઠવી દેવામાં આવ્યા છે. પણ અમો કહેવાને દિલગીર છિયે કે આ અનુમાન સાથે અમો મળતા થઈ શકતા નથી. અમો એમ કહીએ છિયે કે ગુસ્તાસ્પ પછી બરેબર બહુમન, હોમા, દારાબ અને દારા જેવા કયાની પાદશાહો, જેમ ફિર્દોસી લખે છે તેમ થઈ ગયા હતા. તેઓ કયાનીજ હતા, હુખામની નહીં. જેઓ આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસ, દારાયસ ઓકસ અને દારાયસ કોડોમેનસ તરીકે જાણીતા થઈ ગયા છે, તેઓ બરેબર હુખામની વંશનાજ હતા. આ શાહનામાના બહુમન, દારાબ અને દારા, તેજ હુખામનીના આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસ, દારાયસ ઓકસ અને દારાયસ કોડોમેનસ છે, એમ અમો કહી શકતા નથી. તેઓ બંને જુદા છે અને બંને દુન્યામાં રાજ્ય કરી ગયા છે. પણ ત્યારે આ સઘળા ગડબડ ઘોંટાળાનું કારણ શું? કારણ ફક્ત એકસરખાં નામો છે. અને તેની સાથે થોડીક હુખામની વંશની વાર્તાઓ અત્રે ઘુસી ગઈ છે તે છે. મળતાં નામોની મોહકાણને લીધે ફાર્સી શાએરો અને ખાસ કરીને ફિર્દોસીએ ઘણીક હકીકતો અને ખીનાઓ જે હુખામની વંશના દારાયસ ઓકસ અને દારાયસ કોડોમેનસની હતી, તે કયાની દારાબ અને દારાને લાગુ પાડી દીધી. અને તેથીજ આ મોટો ગૂચવાડો ઉત્પન્ન થયો. જે આપણે ખારીકીથી કયાની બહુમન, દારાબ અને દારાનાં રાજ્યો અને હુખામની આર્તાઝર્કસિસ, દારાયસ ઓકસ અને દારાયસ કોડોમેનસનાં રાજ્યો તપાસીશું, તો માલૂમ પડશે કે મળતાં નામો અને કાંઈક થોડીક વાર્તાઓ સિવાય ઘણી બાબતો એકેકથી જુદી છે. આર્તાઝર્કસિસથી તે દારાયસ કોડોમેનસનાં રાજ્ય સૂધીનો જે અહવાલ આપણને ગ્રીક લખનારાઓ ઉપરથી મળે છે, તેમાં અને ફિર્દોસીના બહુમનથી દારા સૂધીનાં રાજ્યના બનાવોમાં આસ્માન અને ઝમીનનો ફર્ક છે. એક ફક્ત એલેઝાન્ડરની વાર્તા

બરોબર મળતી આવે છે. પણ અહીં ખરી રીતે ફિર્દોસીએ મોટું ઘોટું ખાધું છે. અને તેણે થોડાક બનાવો હુખામની દારાના ક્યાની દારામાં લેળી નાખ્યા છે, બાકી બીજી તવારીખમાં તો ઘણોજ મોટો ફેર છે. શાહનામાના દારાબની વાર્તામાં પણ ફિર્દોસી ભૂલથી થોડુંક દારાયસ ઓકસનું વર્ણન આપી જાય છે, જેવું કે શોઈબ નામે અરબ સરદારની ઇરાન ઉપરની ચઢાઇ તેમજ ફિલિપ સાથની લડાઈ પણ બાકીના બનાવો જુદા છે. બહમનનું સેફાતી નામ કદાચ ફિર્દોસી પ્રમાણે અર્દ-શીરે દરાઝદસ્ત હોય, કે જે તેના લાગ્યા હાથોને લીધે આપવામાં આવ્યું હોય; પણ તેથી કાંઈ તે હુખામની આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસ ઠરતો નથી, કારણકે તેઓનાં કામોમાં ઘણોજ મોટો ફર્ક છે. આર્તાઝર્કસિસ કાંઈ લડાયક નહીં, પણ સુલેહ શાન્તિ ચાહનાર પાદશાહ હતો. અર્દવાન જેણે ઝર્કસિસનું તેમજ તેના વડા છોકરા દારાયસનું ખૂન કર્યું હતું, તેનું ભોપાળું બાહર પડતાંજ આર્તાઝર્કસિસે તેને ઘટ્ટે ફ્યઝે પહોંચાડ્યો હતો; પણ પોતાના વડિલ ભાઈ વીસ્તારપ તે બેક્ટિયાના હાકેમનો હક્ક તેણે ખૂંચવી લઈ તેને ગયર ઇન્સાફ કર્યો હતો. એના વખતમાં ઇજીપ્ટ વગેરેના છૂટા છવાયા બળવા સિવાય ઝાઝું થયું નહીં હતું. કહે છે કે સાઈરિસ અને દારાયસ માફક એની માયા મેહરબાની ચાહુદી કબ્ર ઉપર વિશેષ હતી અને એથન્સ સ્પાર્ટાના યૂનાની રાજ્યો વચ્ચેનાં પેલોપોનિસ્યન યુદ્ધ વખતે તે બંને રાજ્યો એને પોતા તરફ ખેંચવા આતુર હતાં. એનાં મરણ બાદ એના છોકરા ઝર્કસિસનું ખૂન તેના એક ભાઈને હાથ થયું હતું; પણ તે પણ થોડુંકમાંજ પોતાના એક બીજા ભાઈ ઓકસના હાથ ઉપર માર્યો ગયો. આ ઓકસને તે એક બેબિલોન્યન રાંડ concubine ને પેટનો હતો, એમ કહી ગ્રીક લખનારાઓ Nothus કહી ગયા છે. આ પાદશાહ ગાદી ઉપર આવ્યા પછી દારાયસ બીજે એવાં નામથી બાહર થયો. એનું રાજ્ય મીસરનું હુલ્લડ, કુટુંબી કઝિયા વગેરેથી ભરપુર હતું. તેની રાણીનું નામ પરીઝાદ Parisatis હતું, જેણી બાહોશ, ચંચળ અને ખટપટી હતી. એ પાદશાહને બે છોકરા અર્શીશ અને સાઈરિસ હતા, કે જે તવારીખમાં આર્તાઝર્કસિસ નીમન અને સાઈરિસ the younger ને નામે વખણાઈ ગયા છે. જવાન સાઈરિસ માળાપનો લાડકો તેમજ બાહોશ, ખટપટી અને લોભી હોવાથી ફક્ત તેર વર્ષની નાઝુક વયથીજ રાજકારોબારમાં બેઠાયો હતો; અને આસરે ચૌદ પંદર વર્ષે તો તે એથન્સ સામે લશ્કરનો સરદાર નેમાયો હતો. યૂનાની લખનારાઓ એ શાહઝાદાની જાળજા તારીફ કરી ગયા છે; અને અગરબે તેનાં બખતે તેને ચારી આપી હતે, તો તે કદાચ એલેક્ઝાન્ડર ધી ગ્રેટ કરતાં કાંઈક વધુ કરી બતાવતે; પણ તે અતિ લોભી અને આકળો હોવાથી જ્યારે તેનો પિતા દારાયસ મરણ પામ્યો ત્યારે પોતાના વડિલ ભાઈનું ખૂન કરવાની તજવીજ કરી હતી. અને જો કે અર્શીશ જેણે રાજ્ય ઉપર આવતાં ઝર્કસિસ બીજે નામ ધારણ કર્યું હતું અને જેની સરસ મગઝશક્તિને લીધે તેને “નીમન” કહેતા હતા, તેણે પોતાની માતાની સમજવટથી આ સરકશ શાહઝાદાને માફી બક્ષી, તોપણ પાછળથી તેણે ગ્રીક અને ઇરાની લશ્કર લઈ આર્તાઝર્કસિસ ઉપર હુમલો કર્યો; પણ તે શાહઝાદાને નસીબે ચારી નહીં આપી તેથી તે પોતાના ભાઈનાજ હાથ ઉપર માર્યો ગયો. આ પછી થોડાજ વખતમાં એથન્સ, સ્પાર્ટા વગેરે લડતાં રાજ્યોએ ઇરાનના પાદશાહનું વડપણ કબૂલ્યું, અને ગ્રીકનું સ્વતંત્રપણાનું ઝોર નર્મ પડી ગયું. પણ પાછળથી માંહોમાંહેના કુટુંબી કઝિયા અને મિસર, એશિયા માઈનર વગેરેના બળવાથી આ નામચીન પાદશાહને પરેશાની અને હયરાનગતિ થઈ. અને એના પછી એનો બહાદુર પણ ઘાટકી બેટો ઓકસ ગાદી ઉપર આવ્યો, જેને દારાયસ ઓકસ કરીને કહે છે. એણે બળવાઓ લગાર કરડી રીતે બેસાડી દીધા. ઇરાની લખનારાઓ મૂજબ મેસિડોનના રાજા ફિલિપે ધારા મૂજબ એને ખંડણી નહીં આપવાથી તેની ઉપર એ ચઢઈ લઈ ગયો અને તેને હરાવી ખંડણી આપવાની ફર્જ પાડી. ઓકસના વખતમાં ઇરાન પાછું ઘણી ઊંચી ટોચે પુગી ગયું હતું. પણ થોડાક વર્ષમાં તે નામચીન પાદશાહનું તેમજ તેના બેટા અર્શીશનું ખૂન તેના નિમકહરામ વઝીર બગવાસે કર્યું. હવે આ વઝીરે ઇરાનની ગાદી ઉપર દારાયસ નોથસના બેટાના નબીરા દારાયસ

કોઝોમેનસને ગાદી ઉપર બેસાડી, પોતે રાજ્ય ચલાવવાની પયરવી કરી. પણ જ્યારે તે પાદશાહ તેને તાબે નહીં થયો ત્યારે તેણે તે પાદશાહને ઝેહર આપી મારી નાખવાનું કાવતરું રચ્યું. પણ દારાયસ તેનું કાવતરું ચેતી ગયો અને તેનેજ તે ઝેહર પીવાની ફર્જ પાડી, જેથી તે વઝીર માર્યો ગયો. પણ બહાદુર, ભલા અને શૂરા દારાયસનું નસીબ ખુલ્લું નહીં હોવાથી તુરતજ તેને સિકંદર સાથે લડાઈ શુરૂ થઈ, જેમાં શેવટે દારાયસ હાર્યો અને કાંઈ પણ તે વધુ કરે તે પહેલાં તે પોતાના ગોઠિયા બિસસ અને બીજાઓથી ઠાર થયો. આ હુખામની આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસથી કે દારાયસ કોઝોમેનસ વેરની તવારીખ છે. પણ શું તે કેઈ પણ રીતે ફિર્દોસીએ આપેલાં બહુમનથી કે દારા સૂધીનાં રાજ્યોને મોટે ભાગે મળતાં આવે છે? અમો હિમ્મતથી કહીશું કે બિલકુલજ નહીં. બહુમનથી દારા સૂધીનો ફિર્દોસીનાં શાહનામાનો અમારો ગુજરાતી તર્જુમો વાંચવામાં આવશે અને તેને અમોએ ઉપર આપેલા હુખામની વંશના પાદશાહોના અહવાલ સાથે સરખામણી કરવામાં આવશે, તો તુરત જણાઈ આવશે કે ફિર્દોસીના કયાની બહુમન, હોમા, દારાબ અને દારાનાં રાજ્યોના બનાવો અને હુખામની આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસથી તે દારાયસ કોઝોમેનસ સૂધીના રાજ્યોના બનાવોમાં ઘણાજ મોટો ફર્ક છે. અત્રે તે બાબત અમો ટુંકમાં દર્શાવીશું. ફિર્દોસી મૂળજ કયાની ગુસ્તાસ્પ પછી તેના ફતેહમંદ છોકરા રૂઝનતન અસ્ફંદિયારના બેટા બહુમનને ગાદી મળી, જ્યારે દારાયસ પછી તો તેનો બેટો મહાન ઝર્કસિસ ગાદીએ આવ્યો, અને તેણે પંદર વર્ષ રાજ્ય કર્યું. અસ્ફંદિયારની લડાઈ ધર્મને લગતી હતી, જ્યારે ઝર્કસિસની લડાઈ Political રાજદ્વારી હતી. અસ્ફંદિયાર એક શાહઝાદો અને સરદાર હતો, જ્યારે ઝર્કસિસ તો પાદશાહ થયો હતો, અસ્ફંદિયાર તો અશો અરતોશ્ત તરફની તેમજ પોતાના પિતા ગુસ્તાસ્પ તરફની તાબેદારીથી અને પોતાની બેહેનોને અર્જન-રૂપના હાથમાંથી છોડવવાની પૂર્વ એશિયા મધ્યેની લડાઈથી જાણિતો થયો હતો, જ્યારે ઝર્કસિસ તો મિસર ગ્રીકની ચઢાઈ તેમજ પર્સીપોલીસના મેહલોથી જાણિતો થયો હતો. અસ્ફંદિયારનું મોત લાવનાર રૂસ્તમ તો પોતાના ભાઈ શગાદનાં કાવતરાંનો ભોગ થઈ મરણ પામ્યો, જ્યારે ઝર્કસિસનું ખૂન કરનાર અર્દવાન તો પોતે રાજ્ય ચલાવવાની કોશેશ કરતાં પોતાને ફયજે પહોંચ્યો. બહુમને પોતાના બાપનાં ખૂનના વેરમાં રૂસ્તમનાં મરણ બાદ, તેના છોકરા ફરામર્ઝ તેમજ આખાં ઝાબુલને તારાજ કર્યું; પણ તેવું કશું પણ અર્દવાનના મળતા વિશેકોના બળવા વખતે આર્તાઝર્કસિસે કરેલું જણાતું નથી. જાણિતો તવારીખનવેસ માલકમ તો પોતાની તકરાર અને દલીલોને મઝબૂતી આપવા આર્તાઝર્કસિસ નીમનના રાજ્યને પણ બહુમનનાં રાજ્ય સાથે સરખાવે છે, કે જેની ઉપર ખૂદાપામાં પોતાની બેટી સાથે બદકામ કરવાનું ગ્રીક લખનારાઓએ જણાવ્યું છે, કે જેમ બહુમન માટે પણ ભૂલમાં તેની હોમા નામની બેટી સાથે કરેલું ફાર્સી શાએરો જણાવે છે. પણ આ બાબત વિષે અમો અમારાં સાતમાં વૉલ્યુમના દીબાચામાં પુરતું બોલ્યા છીએ. પણ જ્યારે આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસનું રાજ્ય તેના ભાઈ વીશ્તાસ્પ સાથની લડાઈ પછી લગલગ સુલેહ ભરેલું પસાર થયું હતું, અને શેવટે ઇબ્રાહિમ વગેરેના બળવાથી સેહેજ જોખમાયું હતું, અને જે પાદશાહની મદદ એથન્સ અને સ્પાર્ટાનાં રાજ્યોએ માહોમાહેની લડાઈમાં માગી હતી, અને જેમ આર્તાઝર્કસિસ નીમનનું રાજ્ય, પાર્સી સર્વોપણ ગ્રીસે સ્વીકારવા, તેમજ સાઈરિસની ચઢાઈ, ગ્રીકોના બાઝગશ્ત Retreat of Ten Thousand, તેમજ એશિયા માઈનરના બળવાથી જાણિતું થયું હતું, ત્યારે તેવું કશુંખી બહુમનનાં રાજ્યમાં બન્યું હતું નહીં. વળી બહુમન પછી હોમાય ગાદીએ આવી, જ્યારે આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસ પછી તેના બેટાએ ઝર્કસિસ, સોગ્દિયાનસ અને દારાયસ નોથસ ગાદીએ આવ્યા હતા. અને આર્તાઝર્કસિસ નીમન પછી દારાયસ એકસ ગાદીએ આવ્યો હતો. વળી હોમા તો રાજ્ય કરતી રાણી હતી, જ્યારે આર્તાઝર્કસિસ લોન્ગીમેનસની રાણીએ કે બેટીએ તેમજ આર્તાઝર્કસિસ નીમનની રાણી સીતેતિરા કે માદર પેરીઝાતીસ કે બેટીઓએ કાંઈ રાજ કર્યું હતું નહીં. પેરીઝાતીસ તો લગાર આકળા સ્વભાવની અને ઘાટકી હતી, જ્યારે હોમા તો માયાળુ હતી.

અને એક માતા માફક રાજ્ય કર્યું હતું, અને પોતાના બેટા દારાબને નદીમાં નખાવી દેવાથી પશ્ચાતાપમાં પડી હતી, અને દારાબની હયાતી જણાતાંજ તેને રાજ્ય સોંપી ખોદાની બંદગીમાં બેઠી હતી. હવે શાહનામાની હોમાની દંતકથા એસીર્યન રાણી સેમિરામિસ સાથે મળતી આવવાથી અગરબે ફિર્દોસીએ તેણીને પોતાના આપ સાથે આડો વહેવાર હતો એમ દેખાડ્યું હોય, તો તે સમજી શકાય એવી ચૂક છે. હવે દારાયસ નોથસ અને દારાયસ ઓકસ જરા ઘાટકી વર્તણૂકવાળા હતા અને ભાઈ ભાંડુનાં ખૂન કરી રાજગાદી ઉપર આવ્યા હતા, જ્યારે દારાબ તો એની માદર પછી સુલેહ ભરી રીતે ગાદીએ આવ્યો હતો; જો કે તે કદાચ સપ્તાઈ ભરેલો હોય. દારાબની પયદા થવાની હકીકત દારાયસ નોથસ કે ઓકસમાં નથી. હવે દારાયસ પછી તો તેનો બેટો અર્શીશ ગાદીએ આવ્યો, કે જેને પણ ઓકસના ખૂની બગ્વાસે પુરો કર્યો હતો, અને નોથસના બેટાની અઉલાદના દારાયસ કોડોમેનસને ગાદી આપી હતી, કે જે કોડોમેનસ કાંઈ ઓકસનો બેટો થતો હતો નહીં. દારાયસ કોડોમેનસ તો ધન્યુપન્યુ મનવાળો પણ ખૂબસૂરત, બહાદુર અને સરદારીના ગુણવાળો ભલો, શૂરો પણ કમનસીબ પાદશાહ હતો, જ્યારે દારાબનો બેટો દારા સીગર તો ઠિંગણો, બેટાળ, મનશક્તિનો કાચો, પણ બહાદુર હતો; જો કે તે બંનેનાં રાજ ઉપર આવતાં રાજ્યકારોબાર બગડેલી હાલતમાં હતા. દારાબે ૧૨ અને દારાએ ૧૪ વર્ષ રાજ્ય કર્યું હતું, જ્યારે દારાયસ ઓકસે ૨૧ અને દારાયસ કોડોમેનસે ફકટ ૬ વર્ષ રાજ્ય કર્યું હતું. આવી રીતે આ બંને વંશોના રાજ્યમાં મળતાપણું કરતાં બુદ્ધાપણું વિશેષ માલૂમ પડે છે. ખરી વાત છે કે મળતાં નામોની મોહકાણુને લીધે કેટલીક હુખામની તવારીખ ફાર્સી શાએરોએ આ કયાની પાદશાહોને લગાડી છે; જેમ કે દારાબનાં વર્ણનમાં ભૂલચૂકથી થોડુંક દારાયસ ઓકસનું વર્ણન ફિર્દોસી આપી જાય છે, જેમ કે શોઇબ નામે અરબ સરદારની ચઢાઈ અને ફિલિપ સાથની લડાઈ. પણ આ ફકટ એકસરખાં નામોને લીધેજ ભૂલ થયલી દીસે છે. અને એવીજ રીતે દારાના વખતમાં સિકંદરનું દાસ્તાન ફિર્દોસી આપી જાય છે, કે જે સિકંદરે દારાયસ કોડોમેનસને હરાવ્યો હતો. પણ એ સિવાય મોટે ભાગે ફિર્દોસીના કયાની બહુમનથી દારા અને હુખામની આર્તાઝર્ડસિસ લોન્ગીમેનસથી કે દારાયસ કોડોમેનસ વચ્ચે આસ્માન ઝમીનનો ફેર છે. જ્યારે ફિર્દોસી પ્રમાણે ગુસ્તાપ પછી ચારજ રાજ્યો થઈ ગયા, ત્યારે હુખામની દારાયસ પછી તો ચારથી વધુ પાદશાહો રાજ્ય કરી ગયા છે. મોટે મળતાં નામો અને થોડીક મળતી આવતી બાબતોને લીધે એમ કહેવું, કે અર્દશીરે દરાઝદસ્તથી તે દારા સૂધીના કયાની પાદશાહો કયાની નહીં પણ હુખામની છે, એ ભૂલ ભરેલું છે. થોડાક મળતા દાખલા ઉપરથી હદ બાહરના બુદ્ધાપણાં ઉપર આપણે કદી પણ આંખવીચામણી કરી શક્યે નહીં. મળતાપણું તો ઘણી વખતે સદીઓ પછી આવે, પણ તેથી તેઓ એકજ છે એમ કહી શકાય નહીં. History repeats itself તેમ તવારીખી બનાવો જો પાછા સદીઓ પછી રજૂ થાય તો શું તે બનાવને આપણે એકજ ગણીશું? વળી નામો પણ ઘણીક વખતે એકજ આવે છે, જેમ કે હાલમાંજ ઇંગલંડમાં ઘણાક જ્યોર્જો થઈ ગયા છે તેથી શું કોઈ એમ કહેશે, કે જ્યોર્જ પહેલો તેજ જ્યોર્જ ચોથો હતો? વળી ઘણા બનાવો જ્યોર્જ બીજામાં બન્યા તેવાજ બનાવો જ્યોર્જ ત્રીજામાં બન્યા હતા, જેવા કે ક્રાન્સ સાથની લડાઈ વગેરે, તેથી શું કોઈ પાછળનો તવારીખનવેસ એમ કહેશે, કે જ્યોર્જ બીજો તેજ જ્યોર્જ ત્રીજો હતો? જ્યોર્જ બીજા કે ત્રીજાના વખતમાં જર્મની સાથે લડાઈ થઈ હોય અને તેજ પ્રમાણે હાલમાં આપણા શેહનશાહ જ્યોર્જ પાંચમાંના વખતમાં જર્મની સાથે લડાઈ થઈ છે, તો શું સદીઓ પછી પાછલા તવારીખનવેસો એમ કહેશે, કે જ્યોર્જ ત્રીજો તેજ જ્યોર્જ પાંચમો હોવો જોઈએ? કારણકે થોડાક બનાવો જ્યોર્જ ત્રીજાના વખતમાં બન્યા, તેવાજ થોડાક બનાવો જ્યોર્જ પાંચમાંના વખતમાં બન્યા. વળી યૂરોપમાં ચાર્લસ નામના રાજ્યો એકી વખતે ઘણા દેશોમાં થઈ ગયા છે. જેમ કે ઇંગલંડ, જર્મની, ફ્રાન્સ, સ્વિડન વગેરે, પણ તેથી શું મળતાં નામને લીધે પાછલા લખનારાઓ એમ કહેશે, કે જર્મનીનો ચાર્લસ, તેજ ફ્રાન્સનો ચાર્લસ હતો?

ત્યારે આ ઉપલી સઘળી દલીલોથી જોઈ શકાશે કે અગરજો કે તવારીખી બનાવો કેટલીક વખતે અતિઘણું મળતાપણું દેખાડે છે, પણ તેથી કાંઈ એમ સાબેત થતું નથી કે તે બનાવો એકજ ઠેકાણે અને એકજ ઝમાનામાં બન્યા હોય. અને તેથીજ અગરજો કે કયાની અને હુખામનીઓ વચ્ચે ચોકસ અંશે મળતાપણું નજરે આવે છે, પણ જ્યારે આપણે તેઓના જુદાપણા ઉપર નજર કર્યે છિયે ત્યારે આપણને માલૂમ પડે છે કે તે બંને વંશો વચ્ચેનું જુદાપણું મળતાપણું કરતાં વિશેષ છે.

હવે ફિર્દોસી તેમજ બીજા ફાર્સી શાએરો પ્રમાણે પયગમ્બર ઝરતોશ્ત પછી આસરે ત્રણસો વર્ષે સિકંદર નામના દીન દુશ્મને કયાની વંશની સમાપ્તી આણી અને દીનને નુકસાન પહોંચાડ્યું. પણ અમોએ અમારાં છઠ્ઠાં વૈદ્યુમના દીબાચામાં “અશો ઝરતોશ્તનો સને”વાળી બાબતમાં અવસ્તા, વેદ, ઇજિપ્ટ અને બેબિલોન વગેરેની તવારીખ, તેમજ રોમન, ગ્રીક અને મોહમ્મદન લખનારાઓની શહાદત આપી પુરવાર કર્યું છે, કે કયાની ઝમાનો યાને અશો ઝરતોશ્તનો ઝમાનો તો લગભગ ઈ. સ. પૂર્વે ૫૦૦૦ વર્ષ ઉપરનો છે; તો પછી સિકંદર કે જેણે અશો ઝરતોશ્ત પછી લગભગ ૩૦૦ વર્ષ ઈ. સ. પૂર્વે ૩૨૩ માં ઇરાનનું રાજ્ય જીતી લીધું એમ કેમ બની શકે? ત્યારે એટલી તો સિદ્ધ થયલી બીના છે અને હાલમાં તે ઘણા વિદ્વાનો કબૂલ કરે છે, કે સિકંદર કાંઈ અશો ઝરતોશ્ત પછી ત્રણસો વર્ષ ઉપર થઈ ગયો હતોજ નહીં, બલકે તે તો અશો ઝરતોશ્ત પછી કાંઈક સદીઓ પછી થઈ ગયો હતો.

પણ ફિર્દોસી અને બીજા ફાર્સી શાએરોને મળતોજ વિચાર બીજાં અસ્લી લખાણોમાં પણ મળે છે; જ્યાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે, કે આપણી દીન બાજરીયાની સરઝમીન ખાતે બરોબર ત્રણસો વર્ષ સૂધી સાબેત કદમ રહી શકી હતી. ત્યાર બાદ તેમાં બગાડો શુરૂ થયો હતો. વળી દીનકર્દમાં પણ અશો ઝરતોશ્ત અને દાદાર અહુરમઝદ સાથની વાતચિત્તનો નીચલો ફકો મળે છે, જ્યાં અહુરમઝદ કહે છે, કે “જ્યારે તારી આ માઝદયસ્ની દીનને ચારસો વર્ષ થશે ત્યારે તેમાં બૂરી દીનવાળાઓથી ખરાબી થશે.....તે વખતમાં પેલા દુઃખ દેનારા ‘રશનેરીસ આશમોગ’થી જેઓ ઘણા સાચા હશે.....તેઓ દુઃખી થશે.” હવે આ દીન દુશ્મન “રશનેરીસ”ની સૂરતને કરીસાક જેવા દીન દુશ્મન હાકેમના અકવાન જેવા ધર્મગુરૂના જેવી દીનકર્દ* જણાવી છે.

હવે આ ફકા ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે “રશનેરીસ” નામનો દીન દુશ્મન જે અશો ઝરતોશ્ત પછી ૪૦૦ વર્ષે થઈ ગયો હતો, તેની પણ આગમચ “કરીસાક” નામનો એક દીન દુશ્મન પાદશાહ થઈ ગયો હતો. આ કરીસાક અશો ઝરતોશ્ત પછી ત્રણસો વર્ષે થઈ ગયો હોય અને એજ કરીસાકે કયાની દારાને હરાવી ઝરતોશ્તી દીનને પહેલો ફટકો ત્રણસે વર્ષે માર્યો હોય, એ તદ્દન બનવા જોગ છે. અને પાછલા લખનારાઓએ એવું ઝાઢેર કર્યું છે કે “આપણી દીન ત્રણસો વર્ષ સૂધી સૂધી આબાદ હાલતમાં રહી,” તેને આ દલીલથી ટેકો મળે છે.

ત્યારે અમો એવાં અનુમાન ઉપર આવ્યે છિયે કે દીનકર્દમાં જે કરીસાક નામના દીન દુશ્મન વિષે ઇશારો આવેલો છે, તેજ દીન દુશ્મન પાદશાહે કયાની દારાને હરાવી બાજરીયાની ગાદી લઈ લીધી હતી અને ત્યાર બાદ લગભગ સેંકડો વર્ષ પછી દારાયસ કોડોમેનસ નામના હુખામની પાદશાહને સિકંદરે રૂમીએ ઈ. સ. પૂર્વે ૩૩૧ માં હરાવી ઇરાનની ગાદી લઈ લીધી હતી.

પણ ત્યારે હવે સવાલ એ ઉભો થાય છે, કે પાછલા પહલવી અને ફાર્સી લખનારાઓએ સિકંદર અને કરીસાકને ભેળી કેમ નાખ્યા? તેનો સબબ પણ સેહલ છે. સૌથી પહેલું કારણ એજ કે આ બેહુ પાદશાહોનાં કામો તદ્દન એકસરખાં હતાં. બંને દીન દુશ્મનો હતા. વળી કેટલાક

પાછલા લખનારાઓએ કરીસાકને રૂમી તરીકે ઓળખાવ્યો છે અને સિકંદર પણ રૂમીજ હતો. આ બેમાં ઘણા અગત્યનો અને મહાન દીન દુશ્મન લડવૈયો તો સિકંદરજ હતો. સિકંદરનાં કામોની કીર્તિ કરીસાક કરતાં ઘણી અધિયાતી હતી. અને તેનાં કામોનો છાપ તમામ દેશોમાં પંથરાઈ ગયો હતો. વળી સિકંદર પાછલા પહલવી અને ફાર્સી લખનારાઓની ઘણા નઝદીકના ઝમાનામાં થઈ ગયલો હોવાના સળખે તે લખનારાઓનાં મન ઉપર સિકંદર જેવા મહાન માણસનોજ છાપ પડી રહ્યો હતો. અને તેથીજ પાછલા લખનારાઓએ કરીસાકને બદલે સિકંદરનું નામ ભૂલથી દાખેલ શ્રીધેતું દીરો છે.

હવે પાછલા લખનારાઓએ કરીસાકને રૂમી તરીકે ઓળખાવ્યો છે તે ઉપરથી આપણા જાણિતા તવારીખનવેસ માર્ફૂમ મીં જમશેદજી પાલનજી કાપડિયા એક અનુમાન કરે છે, કે આ કરીસાક એક હિંદી હોવો જોઈએ, અને પાછલા લખનારાઓએ ભૂલથી તેને રૂમી કહ્યો છે; કારણકે ગ્રીસ અને રોમન શેહનશાહ તો કયાની વંશની સેંકડો વર્ષ પછી હયાતીમાં આવ્યાં હતાં. પણ આપણે યાદ રાખવું કે રૂમ નામ કાંઈ ફાર્સી નવીસન્દાઓ Roman Empire ને માટેજ વાપરતા નહીં હતા, પણ એશિયા માઈનરમાંથી આવતા લોકોને માટે પણ વાપરતા હતા. આ મુલકનું અસલ નામ શું હોય તે ફાર્સી નવીસન્દાઓ જાણતા ન હોવાથી પોતાના વખતમાં જે મુલક જે નામે ઓળખાયો હોય, તે નામ તે મુલકને આપી જાય તેમાં નવાઈ નથી. જેમ કે ઇંગ્લંડને અસલમાં Albion, સ્કોટલંડને Caledonia, ફ્રાન્સને Gaul, સ્પેનને Iberia કહેવામાં આવતા હતા. તો પણ હાલના તવારીખનવેસો તે દેશોની અસલ તવારીખ લખતાં પણ તે દેશોને હાલનાંજ નામોથી ઓળખે છે અને કવચીતજ reference તરીકે અસલ નામ વાપરે છે. ફાર્સી શાએરો એશિયા માઈનરને રૂમ, સીર્યાને શામ, એસીર્યાને હામાવરાન, બેબિલોનને બાબુલ વગેરે નામથી ઓળખી ગયા છે. અને જેથી એશિયા માઈનર તરફથી ઇરાન ઉપર હુમ્લા લાવતા તેને રૂમી કરીને ઓળખતા હતા. અવસ્તા ઝમાનામાં તે મુલકો શું નામે જણાયલા હતા અને મિસર અને બારબરીના શું નામો હતાં તે આપણુ જાણતા નથી. વળી એકસરખાં નામના ઘણાક મુલકો વિષે આપણે જાણિયે છિયે, જેમ કે અસલના ગ્રીસને આયોના અથવા યૂનાન કહેતા હતા, અને હાલમાં ચીન દેશના એક પ્રાંતને યૂનાનને નામે ઓળખ્યે છિયે. તેથી કાંઈ તેઓને એક બીજા સાથે કાંઈ પણ સંબંધ હોય એવું ઠરતું નથી. વળી હાલમાં પણ બાલકન્સમાં રૂમાન્યા અને રૂમીલ્યા, ઇટલીમાં રોમ વગેરે યૂરોપ ખંડમાં મળે છે; તેમજ એશિયામાં અર્જરૂમ યાને રૂમની ઝમીન તેમજ જોસેફસની યાહુદી-ઓની તવારીખમાં જુડિયા પ્રાંતમાં રોમ નામનું પરગણું મળે છે. તે ઉપરથી માલૂમ પડે છે કે જુદે જુદે વખતે જુદા જુદા મુલકો લગભગ મળતાં નામોથી જાણિતા થયા હતા. તેથીજ કરીસાકને રૂમી તરીકે ઓળખાવ્યો હોય, તો તેમાં કાંઈ ખોટું નથી.

ગુસ્તાસ્પ પછીના પાદશાહોને “કય”નો એલકાબ કાં નહીં લાગુ પાડવામાં આવ્યો?

જે કેટલાક વિદ્વાનો એવું માને છે, કે શાહનામાના ગુસ્તાસ્પ પછીનાં રાજ્યો કયાની નહીં પણ હખામની છે, તેઓ પોતાની દલીલને ટેકો આપવા માટે આપણને એવો સવાલ પૂછે છે, કે “શાહનામાના ગુસ્તાસ્પ અને અસ્ફંદિયાર પછીના પાદશાહને “કય”નો એલકાબ કાં નહીં મળ્યો? શું આ ઉપરથી એવું ઠરતું નથી, કે તેઓ કયાની નહીં પણ હખામની છે અને તેઓને ભૂલચૂકથી કયાની તવારીખમાં ઘુસડી દેવામાં આવ્યા છે?” પણ આ અનુમાનથી ભૂલ ભરેલું છે. કયાની પાદશાહોની આગળ જે “કય” અથવા “કવિ” બોલ વાપરવામાં આવે છે, તે તો એક દસ્તૂરી ખેતાબ છે. અવસ્તામાં આ ખાન્દાન “કવિ” અથવા “કય”ને નામે અને પહલવીમાં “કય”ને નામે આ વંશ જણાયલું છે. “કવિ”નો અર્થ “પહીંઝગાર ધર્મગુરૂ” એવો થાય છે.

અને આ “કય”નો ખેતાબ ધરાવનારા પાદશાહો તો દીન અને દેશના સામતા વડા ગણાતા હતા. આ “કય” એટલાબ ધરાવનારા પાદશાહો તો રોમના પોપ અને અરબ ખલીફ માફક રાજર્ષી યાને Heads of Spiritual and Temporal Kingdoms અને ચાહુદીઓના Prophet Kings જેવા હતા. કયાની વંશના ગુસ્તાસ્પ સૂધીના પાદશાહો દીન અને દેશના સામતા વડા ગણાતા હતા, પણ ગુસ્તાસ્પના વખતમાં પયગમ્બર અશેા ઝરતોસ્ત સાહેબે પોતાની દીન ફેલાવી અને ત્યારથી આ ખંને functions બુદ્ધ થઈ ગયાં, અને એ વખતથી રાજના વડા અને દીનના વડાનો ઓધો બુદ્ધો પડ્યો. રાજના વડાનો ઓધો વાજખી રીતે પાદશાહનાજ હાથમાં રહ્યો, પણ દીનના વડાનો ઓધો અશેા ઝરતોસ્ત અને તે પછી તેનું કામ ચલાવનારા વડા ધર્મગુરૂઓ, જેવા કે ક્રેશોસ્ત, જામાસ્પ, એસતવાસ્ત વગેરે અશેા ઝરતોસ્તના જયનેશીનો જેઓ “ઝરથુસ્ત્રોતેમો” તરીકે ઓળખાવા લાગ્યા, તેઓના હાથમાં ચાલુ રહ્યો. આવી રીતે ગુસ્તાસ્પ પછી રાજ્યના વડા તરીકેનો ઓધો પાદશાહો ચલાવવા લાગ્યા, ત્યારે દીનના વડા તરીકેનો ઓધો ઝરથુસ્ત્રોતેમોના હાથમાં ગયો. હવે જેમ જેમ આપણે ધર્મ ખીજા દેશોમાં ફેલાતો ગયો, તેમ તેમ એકને બદલે અનેક ધર્મના વડા બુદ્ધા બુદ્ધા દેશોમાં સ્વીકારવામાં આવ્યા, જેમ કે મીડયામાં, બદખમાં વગેરે મુલકોમાં એકી વખતે બુદ્ધા બુદ્ધા શખ્સો ધર્મના વડા ગણાતા હતા, કે જેમ મોહમ્મદનોમાં પણ મિસરમાં અને બગદાદમાં બુદ્ધા બુદ્ધા શખ્સો ખલીફા હતા. અને હાલમાં પણ શીઅહુનો ખલીફ ઈરાનનો શાહ અને સુન્નીનો ખલીફ તર્કીનો સુલ્તાન ગણાય છે. આ ધર્મના વડાઓ કેઈક વખત રાજ્યના માલેક પણ થઈ પડ્યા હતા, જેમ કે એક ઝરતોસ્તે બેરેસસ મૂજબ બેબિલોન જીતી લઈ તે અને તેના વંશોએ ત્યાં લગલગ ૨૦૦ વર્ષ રાજ્ય ચલાવ્યું હતું. આવી રીતે ગુસ્તાસ્પ પછી રાજ્યના વડા પાદશાહો દીનના વડા હતા નહીં, એટલે તેઓને “કય” અથવા “કવિ”ના એટલાબથી ઓળખાવામાં આવ્યા હતા નહીં.

આ ઉપલા ટુંક ખોલાસા પછી માલૂમ પડશે, કે ગુસ્તાસ્પ પછીના પાદશાહો બહુમન, દારાબ વગેરેને કયાની વંશના પાદશાહો તરીકે, યાને કયાની વંશના મૂળ પુરૂષ કયકોબાદથી ઉતરી આવેલા પાદશાહો તરીકે આપણે ઓળખાવી શક્યે, પણ તેઓને “કય” અથવા “કવિ” (વડા ધર્મગુરૂ) તરીકે આપણે કદી પણ ઓળખાવી શક્યે નહીં.

ફાર્સી લખનારાઓ હખામનીને છોડી કાં ગયા?

હવે સવાલ એ છે કે સર્વ ફાર્સી નવીસન્દાઓ હખામની પાદશાહોને છોડી કાં ગયા? આનો જવાબ અમે અત્રે ટુંકમાં આપીશું. કયાની વંશ સૂધી બેકટ્રિયાનું સર્વોપરિપાણું હતું અને ત્યાર પછી ઈરાનની તવારીખની dark middle ages શુરૂ થઈ, અર્દશીર બાબકાન સૂધી લખાયા છે. હવે બેકટ્રિયા લગલગ સ્વતંત્ર રહ્યાથી ત્યાંની તવારીખ લગલગ in tact બચી રહી, પણ જે ટોળાઓ જેવા કે મીડ, હર્કેન્યન, ખુરાસ્મીયન, પાર્થીયન, પાર્સી, કેપેડાસ્યન, આર્મીન્યન વગેરે ત્યાંથી વીખરાઈ ગયા, તે આ કયાની વંશની આખેરી વખતે હોવા જોઈએ. હવે આ પરેશાની અને scattering ના વખતની તવારીખ ખુલ્લી રીતે ઘણી જુજ મળે, પણ તેમાંથી અસ્લી પાર્થીયન, પાર્સી, મીડ, મંદા, આર્મીન્યન, ઇલામી, સુસ્યન, સુમીર્યન, અકાડ્યન, મિસર, એમેઝોન્યન, સીડ્યન, ખાલ્ડ્યન, બેબિલોન્યન, એસિર્યન વગેરેના લાખ્યાં ટુંકાં દાસ્તાનો આપણને વારંવાર મળે છે. તે સઘળાં પશ્ચીમના ગ્રીક, ચાહુદી, રોમન વગેરેના તવારીખનવેસોની નોંધો ઉપરથી કે ખંડિયરોનાં ખોદકામોથી અજવાળામાં આવે છે. તે સર્વ દાસ્તાનો કાંઈક હઝારો વર્ષોનો ગાળો રોકે છે અને તે સર્વ દાસ્તાનોને પશ્ચીમ ઈરાન સાથે ઝાઝું લાગે વળગે છે. ત્યાર બાદ તવારીખી મહાન પુરૂષ સાધરિસ ધી ઝેટથી જે મોટી દુન્યાની શેહન્શાહત સ્થાપાઈ તે ઉત્તરે સાઇબિરિયા તથા સીથ્યાથી દક્ષિણે હિંદી મહાસાગર અને સાહરાનાં જંગલો સૂધી અને પૂર્વે ચીનની સરહદ અને મેન્ગોલિયા અને ટિબેટથી

તથા ગોળીના રણથી પશ્ચીમે ભૂમધ્ય સમુદ્ર, એટલાંટિક મહાસાગર અને યૂરોપનાં હાલનાં સ્વિટ-
ઝર્લેન્ડ સૂધી લગભગ હતી. આ શેહુન્શાહતની રીતભાત અને તવારીખને પશ્ચીમ ઈરિન સાથે ઝાઝું
લાગતું વળગતું હોવાથી, સિકંદરે જ્યારે નાતર્સ રીતે પર્સીપોલીસ શેહુર બાળી નાખ્યું, તેમજ
જ્યારે એલેક્ઝાન્ડ્રા લાઇબ્રેરી બુદ્ધ્યસ સિઝરની તોલેમી સાથની લડાઈમાં બળી ગઈ, ત્યારે સર્વ તે
ઝમાનાનું સાહિત્ય અને તવારીખી નોંધો ગુમ થઈ ગઈ. ત્યાર બાદ પાર્થિયન, અશ્કાન્યન અને મુલકોલ
તવાયફના બાહોશ પણ બેદરકાર દરેકમાં ઝરતોશ્તી ધર્મ અને સાહિત્યએ ઘણું ખમ્યું અને આખેરે
સાસાની પાદશાહોએ સર્વ નોંધ ભેગી કરવાનું માથે ઉઠાવ્યું. પણ જ્યારે ઝમાનાના ઝલેમ દરેકથી
ઈરિનની બહોળલાલી અને સાહિત્ય ઝલેમ અરબ બલીફ ઉમરના હોકમથી ઇસ્તાખ અને એલેક્ઝાન્ડ્રાની
લાઇબ્રેરી બાળી નાખવાથી લગભગ નાશ પામ્યાં, ત્યારે બદખ બામી, બોખારા, સમર્કન્દ વગેરે અસલ
આર્ય ભૂમિઓ તો સ્વચ્છ હાલતમાં પોતાનો ધર્મ અને રીતી રેવાજ બળવી શક્યાં હતાં અને તેથીજ
એ dark ages ની અંદર પણ તેઓ પોતીડી તવારીખ બળવી શક્યાં હતાં. અને તેથીજ કયાની
વંશની તવારીખ લગભગ સમ્પૂર્ણ હાલતમાં મળે છે અને સારાની તવારીખ લગભગ હાલના ઝમા-
નાની ઘણી નજદીકની હોવાથી મળી શકે છે. પણ હુખામની અને તેની આગમચની તવારીખ છૂટા
છવાયા અહવાલ સિવાય લગભગ સદાબરી ભૂસાઈ ગઈ, સિવાય કે યૂરોપિયન, ગ્રીક, રોમન અને
ચાહુદી કઉમે જે સેહુન્શાહ પોતાના સમાગમમાં આવતી નોંધ રાખી હતી; અને તેજ ઉપર
આપણને માત્ર સંતોષ પડવો પડે છે, કે જેમાં દીન અને દુસ્મનોના અલાવ અને આપસતલબ
prepossessions and prejudices થી લરપુર લખાણો ઉપર આપણને આધાર રાખવો પડે છે. ખુદ
દીનકર્દમાં પણ હુખામનિયન વંશ વિષે જરાપણ એશારો માલૂમ પડતો નથી, સિવાય કે સિકંદરનું
નામ, કારણકે જે શહાદતો દીનકર્દના લખનારે મેળવી હોય તે પૂર્વ કે ઉત્તર પૂર્વ તરફના ઈરિની
મુલકોમાંથીજ મેળવી હોય; કેમકે ઝમાનાની ગર્દેશથી ઉત્તર પશ્ચીમ અને દક્ષિણ પશ્ચીમ ઈરિન
તો અનેકવાર દીન અને દેશ દુસ્મનો, જેવા કે એસીર્યન, મેસીડોનિયન, રોમન, ગ્રીક, ઇજીપ્શીયન,
અરબ, તુર્કી વગેરેના શિકાર ધઈ પડી તારાજ થતું ચાલ્યું હતું અને તેથી ત્યાંથી કાંઈ પણ તવા-
રીખી દંતકથા કે શહાદતો મેળવી શકવી એ મુશ્કેલ થઈ પડ્યું હતું.

શું સિકંદર ઈરિની અહિલાદનો હતો?

યૂરોપ ખંડના ગ્રીક, રોમન, અંગ્રેજ વગેરે દરેક લખનાર પ્રમાણે એલેક્ઝાન્ડર ફિલિપનો છોકરો
હતો. પણ યૂરોપિયન તવારીખનવેસો ફિલિપ ઈરિનને ખંડણી આપતો હતો, તે વાત તદ્દન અખાડા
કરી જાય છે. નિઝામી નામનો ફાર્સી શાએર ગ્રીક લખનારાઓને આધારે સિકંદરને ફિલિપનો
બેટો કહે છે. પણ તે તેમજ બીજા સર્વ પૂર્વ તરફના તવારીખનવેસો એકે આવાજે ઝાંઘર કરે છે,
કે ફિલિપ ઉપર પાદશાહ દારાબે યાને દારાયસ ઓકસે ચઢાઈ લઈ જઈ તેને ખંડણી આપવાની ફરજ
પાડી હતી. વળી ફિલોસી તેમજ બીજા ફાર્સી લખનારાઓ કહે છે કે, દારાબે ફિલિપની છોકરી
સાથ શાદી કરી હતી, પણ તેની ઉમર તેમજ બીજા સઘળી બાબતો લેતાં દારાબે જેની સાથ શાદી
કરી હતી તે કાંઈ ફિલિપની બેટી નહીં પણ તેના ઝનાનખાનામાંની એક ખૂબસૂરત કન્યા નામે
નાહીદ (Olympia) સાથ શાદી કરી હતી. પણ પાછળથી તેણીનાં મોમાંથી ખરાબ બદબો નીકળ-
વાથી તેણીને ફિલિપ નજદીક પાછી મોકલી આપી હતી. કહે છે કે જ્યારે નાહીદને પાછી મેસિડોન
મોકલી ત્યારે તેણી દારાબથી હમેલદાર હતી, પણ તે વાત દારાયસ ઓકસે જાણતો હતો નહીં.
તેણી જ્યારે મેસિડોન પાછી ફરી ત્યારે તેણીને પેટે સિકંદર પચદા થયો અને ફિલિપે તેને પોતાના
બેટા દાખેલ બા પોકાર ઝાંઘર કર્યો. પાછળથી ફિલિપ કલિઓપેટ્રા સાથ પરણ્યા બાદ ઓલિમ્પિયા
(નાહીદ)ને ફિલિપે તલાક આપી અને તેથી સિકંદર અને ફિલિપ વચ્ચે બોલાચાલી થતાં ફિલિપે

તેને પોતાનો બેટો હોવાનું સાફ ના પાડ્યું. સિકંદર એક ઇરાની શાહુઝાદો હતો, તે દલીલને દસાતીરમાંથી ટેકો મળે છે, જેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે સિકંદર એક ઇરાની શેહનશાહનો બેટો હતો પણ તેની ખરી અઉલાદ રાજદારી સંબંધને લીધે છૂપી રહી અને તે એક રૂમી તરીકે જણાયો. પણ જ્યારે તે પર્સિસ આવ્યો, ત્યારે કેટલાક દસ્તૂરોએ તેને તેની ખરી ખુન્યાદથી વાકેફ કર્યો. ઈ. સ. ૧૮૧૮ના એશિયાટિક જર્નલમાં “ગુલશન”ના તખલ્લુસ હેઠળ એક લખનાર Persian Anthology નાં માથળાં હેઠળ લખે છે, કે સિકંદરે ઇરાન સેહલથી જીત્યું તે કદાચ ઇરાની લોકો કહે છે તેમ તે ઇરાની પાદશાહનો બેટો હોવાથીજ હોય, કારણકે તેની સામેની વિરૂદ્ધતા ઇરાની સરદારોએ જેવી જોઈએ તેવી બતાવી હતી નહીં. વળી તેની દારા સાથની વર્તણૂક, તેના કુટુંબ સાથની સાલેસાઇ, એ સર્વ દેખાડે છે કે સિકંદર કદાચ પોતાની ખરી અઉલાદથી વાકેફગાર હોય. પણ તેને મેસિડોનિયન Phalanx લડાઈના ઉપયોગને માટે વધુ બંદ બેસતી હોવાથી stato policy ને ખાતેર પોતાની ઇરાની અઉલાદ ઝાંઘેર કરવાનું તેણે થોડોક વખત મોકૂફ કર્યું હોય. ગ્રીક દીમો-સ્થનીસ વગેરેના ભાષણો પુરવાર કરે છે, કે તે ઝમાનામાં ઇરાનનો પાદશાહ દારાયસ ઓક્સ ફિલિપ ઉપર ચઢાઇ લાવે છે, એવી ધાસ્તી સર્વ ગ્રીક લોકોને હતી અને ફિલિપે ગ્રીક લોકોને સાથે કરી ઇરાન ઉપર વેર લેવાની તજવીજ કરી હતી અને સિકંદરે તે બહાનું પોતાના સ્વાર્થ માટે ઉપયોગમાં લીધું હતું. ઇરાનની નબળી હાલત જોઈનેજ ફિલિપે ઇરાનની સામે થવાનું તેમજ બંડણી આપવાની બંધ કરવાની હિમ્મત કરી હતી.

હવે ગ્રાંત નામના તવારીખનવેસ પ્રમાણે દારાયસ, કોડોમેનસનાં મરણ બાદ સિકંદરે ઇરાનની રાહ રીતી, પોશાક પેહેરવેશ, આચાર વિચાર વગેરે એજ્ઞાત કર્યા હતા અને તેણે દારાયસના વારેસ દાખલ પોતાને ગણાવી great King નો એદકાબ ધારણ કર્યો અને ઇરાની રાજાઓના જેવો દમામ રાખવા માડ્યો. તેણે અસ્લી ગ્રીક અને મેસિડોનિયન રાહરીતિ તજ દઈ ઇરાની ઢપછપ એજ્ઞાત કર્યાથી તેણે મેસિડોનિયન સરદારોની ખફગી ખેંચી લીધી હતી. તેણે પોતાની શાહી ત્રણથી ચાર ઇરાની શાહુઝાદીઓ સાથે કરી હતી અને ઇરાની ઢપછપ એજ્ઞાત કરવા પોતાના અંગત મેસિડોનિયન મિત્રો અને સરદારોને મજબૂત ભલામણ કરતો હતો. વળી એ ઇરાની કન્યાઓ સાથે શાહી કરવાને તેમજ ઇરાની સાહિત્યના અભ્યાસને ઉત્તેજન આપતો હતો. વળી એણે ઇરાની ઉમ્માઓ અને ઇરાની લશ્કરને મેસિડોનિયન પંક્તિ ઉપર એકસરખા હુકમ આપતા કર્યા હતા અને હિંદની સવારીમાં તેના ઇરાની લશ્કરે તેને મદદ કરી હતી. વળી કેટલાકે પ્રમાણે ઇરાન સેહલથી જીતી લેવાનો ભરમ તે એક ઇરાની શાહુઝાદો હોવાનું તેમજ દારાયસ કોડોમેનસનાં કરતાં તખ્તનો વધારે નજદીકનો હુકદાર વારેસ હોવાથીજ હોવું જોઈએ. પણ તે હુકમ અમલમાં મેલવા આગમચ પોતાની અઉલાદ ઝાંઘેર કરવાની એક ચાવી તરીકે તેણે ઇજીપ્ટના બુપિટર એમોનનો બેટો હોવાનું અને ફિલિપને બાપ તરીકે ના કબૂલ કરવાનું શુરૂ કર્યું હોય, એ બનવા જોગ છે. કહે છે કે ફિલિપનાં ખૂન વખતે સિકંદર ખરે-ખર દિલગીર થયો હતો નહીં. પણ કેટલાક ફિલિપના દુશ્મનોને તેણે ઉલટા નવાઝ્યા હતા. અને પાછળથી પણ ફિલિપની વિરૂદ્ધ પોતાનું ચઢિયાતાપણું બતાવાને લીધેજ તેને પોતાના કલીટસ જેવા મિત્રો સાથે પંચાત થઈ હતી. તેણે વળી ઇરાની લશ્કર અને body guards ને વધુ અગત્યતા આપવાથી મેસિડોનિયન સેપાહો અને સરદારો એની વિરૂદ્ધ થયા હતા. વળી સિકંદરનો વિચાર મેસિડોન પાછો ફરવાનો હતો નહીં, પણ ઇરાન મધ્યે બેબિલોનમાં રાજગાદી સ્થાપી ઇરાનની પાદ-શાહી હખામનીઓના વારેસ તરીકે ચલાવવાનો તેનો વિચાર હતો. વળી તેના કેટલાક મહાન કાર્યો સાધરસ અને દારાયસ હીસ્તાર્પિસની નકલ જેવાં હતાં, અને ઇરાની શાહુઝાદાઓને તેણે પ્રાંતોની હાકેમી અને લશ્કરની સરદારી આપીને અનેક માનપાનથી તેઓને નવાઝ્યા અને પોતાના ખાનગી સલાહકાર બનાવ્યા હતા. વળી રીતભાત, તેનો દેખાવ, physiognomy રંગરૂપ, આસીયત, જોમ અને સાહસિકપણું એક ઇરાનીને મળતું આવતું હતું. કહે છે કે સિકંદરે મેસિડોનિયનો કરતાં

ધરાનીઓને ભરોસેદાર followers જોયા હતા. વળી જ્યારે એન્ટીપેટરના બેટા થોલસ ઉપર તેને ધીમું ઝેડુર આપી મારી નાખવાનો આરોપ મેલવામાં આવ્યો તેમજ મેસિડોન્યન સરદારોએ સિકંદરની અઉલાદનો કાંટો કાઢી નાખ્યો ત્યારે ધરાની સરદારો સિકંદર અને તેના વારસોની હુમેશ તરફદારી કરતા હતા. વળી દારાયસ કેડોમેનસનાં જૂનીઓને તેણે ઘટતે ક્યંઝે પહોંચાડ્યા હતા, તેમજ તેનાં મરણ ઉપર એક ભાઈ માફકનો વિલાપ કર્યો હતો, તેમજ મહાન સાધરિસનાં અસ્તોદાનને તેણે અતિઘણું માન આપ્યું હતું, તેમજ તેની બિનમરામતને માટે તેના રખેવાળોને શિક્ષા કરી હતી.

આ સઘળા વિચારો ઉપરથી અમો એવાં અનુમાન ઉપર આવ્યે છિયે કે સિકંદર એક મેસિડોન્યન નહીં, પણ ખરેખરો એક ધરાની અઉલાદનો શાહઝાદો હતો.

મુ'બઈ રોજ ૧ લો માહ ૫ મો સને ૧૨૮૬ યજદજેદી.

માહીયાર નવરોજ કુટાર.

ફરામર્ઝ નવરોજ કુટાર.

શાહનામએ ફિદોસી.

ગુજરાતી હુરફે તમામ ખયતો તથા તેનો તરજુમો.

વૉલ્યુમ ૮ મું.

અર્દશીર*

પાદશાહીએ અર્દશીર ખેરાદરે
શાપૂર દહ્ સાહુ ખૂદ ખર તખ્ત
નેશસ્તને અર્દશીર વ અન્દર્જ
કર્દન ખસરદારાન.

શાપૂરના ભાઈ અર્દશીરની પાદશાહી દશ
વર્ષ હતી. અર્દશીરનું તખ્ત ઉપર
ખેસલું અને સરદારોને
નસીહત કરવી.

થુ બેન્શસ્ત ખર ગાહુ શાહુ અર્દશીર
બેયારસ્ત આન તખ્તે શાપૂરે પીર
કમર ખસ્તે ઈરાનેયાનરા બેખાન્દ
ખરે પાયએ તખ્તે ઝરૂરીન નેશાહ
ચુનીન ગોફત કચ્ દઉરે ચર્ખે બલન્દ
નખાહમ કે બાશાહ કસીરા ગઝન્દ
જહાન ખર શવહ રસ્તે બા કામે મન
ન બીનન્દ ચીઝી બેચ્ આરામે મન

જ્યારે પાદશાહ અર્દશીર તખ્ત ઉપર બેઠો-અને બુદ્દા શાપૂરનું તે
નામીચું તખ્ત શોભાવ્યું,
ત્યારે તેણે કમર ઉપર કમરબંદ બાંધીને ઈરાનીઓને બોલાવ્યા-અને
સોનેરી તખ્તના પાયા આગળ તેઓને બેસાડ્યા.
પછી તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “બુલંદ આસ્માનના દરથી કોઇને
કાંઈ નુકસાન પુગે એવું હું ચાહતો નથી.
અગરજો સધળો દેશ મારી આદેશ પ્રમાણે મારો તાબેદાર બનશે-
તો મારા આરામ સિવાય તેઓ બીજી કોઈ ચીઝ બેશે નહીં.

* ફિદોસી પ્રમાણે એ હોરમઝદ બીજનો છોકરો. યૂરોપિયન લખનારા એને શાપૂરનો ભાઈ નહીં પણ તેનો છોકરોજ
જણાવે છે. આ પાદશાહ અર્દશીર બીજને નામે ઓળખાવા લાગ્યો. આ પાદશાહ શાપૂર જેવો લડાયક અને બહાદુર નીવ-
ડિયો નહીં, પણ ગરીબ અને બલો નીકળ્યો. પોતાની બલાઈએ કરી વખણાઈ ગયો. એનાં નેક અને બલાં કામેથી એને
“નીકુકાર” (યાને બલાં કામ કરનાર)નો એલકાબ મળ્યો હતો. એની બલાઈ માટે કહે છે કે તેણે કોઈ પણ ખંડિયાં રાજો
પાસેથી ખંડણી માગી હતી નહીં. એણે પોતાની રૈયતનો કર પણ માફ કર્યો હતો. ફિદોસી મૂજબ શાપૂરે પોતાનો છોકરો
નાનો હોવાથી એને ઈરાનની ગાદી સોંપી આપી હતી, કે જ્યારે નાનો શાપૂર કમરમાં આવે ત્યારે તેને તે આપવી તેજ પ્રમાણે
અર્દશીરે શાપૂર ત્રીજને ગાદી સોંપી આપી હતી. ફિદોસી મૂજબ એણે ૧૦ વર્ષ રાજ્ય કર્યું હતું. જ્યારે યૂરોપિયન લખનારા
એની પાદશાહીનાં ૪ વર્ષ ઈ. સ. ૩૭૬ થી ૩૮૩ સુધી જણાવે છે

વર અયદૂન કે બા મા નસાજદ જહાન
બેસાઝીમ મા બા જહાને જહાન
બેરાદર જહાન વીજહૂ મારા સેપારૂદ
અઝીરા કે ફર્જન્દે ઊ ખૂદ ખોરૂદ
ફેરેસ્તીમ જાને વરા આઝીન
કે અજ બહસેગાલાન બેશોસ્ત ઊ ઝમીન
યુ શાપૂરે શાપૂર ગર્દહ બલન્દ
શવહ નસદે ઊ તાજે તખ્ત અરૂજમન્દ
સેપારમ બહી તાજે ગાહો સેપાહ
કે પયમાન યુનીન ખસ્ત શાપૂર શાહ
૧ મન ઈન્ તખ્તરા પાયકારે વયમ
હમાન અજ પેદર યાદગારે વયમ
યુનાન દાન કે ખુર્દીમો અજ મા યુઝસ્ત
યુ યુર્દી હમહૂ રન્જે તન્ બાદ ગસ્ત
યુ દહૂ સાલ ગીતી હમહૂ દાસ્ત રાસ્ત
બેખુર્દો બેખર્શીદ અન્દાન કે ખાસ્ત
નજોસ્ત અજ કસી બાઝો સાવો ખરાજ
હમી રાયગાન દાસ્ત ઈન્ ગાહો તાજ
મર ઊરા નેકૂ કારૂ અજૂ ખાન્દન્દ
કે હરૂ કરા તન્ આસાન અજૂ માન્દન્દ

પણ જો ફરતો ઝમાનો આપણી સાથ સલાહ સંપન્ન થી નહીં ચાલશે
તો આપણે તેને લઈ ચલાવીશું.

મારા બાઈએ ખસૂસ કરીને આ દેશનો વહિવટ મને સોંપ્યો છે-
કારણ તેનો પોતાનો ખેટો હજી નાનો છે.

તેનાં રૂઢ ઉપર આપણે દોઝ્યા કર્યે-કારણ તેણે ખૂરા લોકોથી આ
મુલક પાક કીધો.

ન્યારે પાદશાહ શાપૂરનો ખેટો શાપૂર ખેટો થશે-અને તાજ અને
તખ્તની કીમત પિછાનશે,

ત્યારે હું તેને આ તાજ, તખ્ત અને લશ્કર સોંપી દઈશ-કારણકે
પાદશાહ શાપૂરે એવોજ કોલકરાર કરેલો છે.

આ રાજપાટનો હું તો તેની તરફથી કારોબાર ચલાવનાર છું-તેની
પછી મારા બાપનો હું યાદગાર રહેલો છું.

એમજ સમજાવે કે આપણે તે ભોગવ્યું અને તે સઘળું વીટી ગયું-
ન્યારે મરી ગયા એટલે આ ઝિદગીની સઘળી મેહનત ફેકટમાં ગઈ.”

તેણે દશ વર્ષ સૂધી દેશને આબાદ હાલતમાં રાખ્યો-પોતાને ગમ્યું
તેમ પોતે ભોગવ્યું અને બીજાને પણ બખશ્યું.

તેણે કોઈની પણ પાસેથી મેહસૂલ, વેરા કે કર કંઈ લીધું નહીં-પણ
આ તખ્ત અને તાજ ફેકટમાંજ રાખવા લાગ્યો.

સઘળાં લોકોએ તેને “નેકોકાર” (પરોપકારી)નો એલકાબ આપ્યો-
કારણકે તે પાદશાહથી દરેક જણ સુખી હાલતમાં હતો.

શાપૂર ૩ ને

પાદશાહીએ શાપૂર બેને શાપૂર
પન્જ સાલ વ ચહાર માહ ખૂદ
ખર તખ્ત નેશસ્તને શાપૂર વ
અન્દર્જુ કંદન્ બસરદારાન્.

શાપૂરના છોકરા શાપૂરની પાદશાહી પાંચ વર્ષ
અને ચાર મહિના હતી. શાપૂરનું તખ્ત
ઉપર બેસવું અને સરદારોને
નસીહત કરવી.

યુ શાપૂર ગસ્ત અજ દરે તાજે ગાહ
મરૂરા સેપારૂદ આન ખુજસ્તહૂ કોલાહ
નગસ્ત આન હેલાવર એ પયમાને ખીશ
બમર્દી નેગહુદાસ્ત સામાને ખીશ
યુ શાપૂર બેશસ્ત ખર જાએ અમ
અજ ઈરાન ખસી શાહો બહુરી દેઝમ
યુનીન ગોકૂત બા નામવર બેખદાન
જહાનહીદહો રાયઝન મૂબદાન

ન્યારે શાપૂર તાજ અને તખ્તને લાયકનો થયો-ત્યારે અર્દેશીરે તેને
તે મુખારક તાજ સોંપી આપ્યું.

તે બહાદુર રાખસ પોતાનાં વચનથી ફર્યા નહીં-અને મદાનગી સાથ
પોતાને સોંપેલો સામાન સાચવી રાખ્યો.

ન્યારે શાપૂર કાકાની જગ્યા ઉપર બેઠો-ત્યારે ઈરાનીઓમાંથી ધણાક
જણ ખુશ થયા અને થોડાક ગમગીન બન્યા.

તેણે નામીયા દાનેશમંદો, અનુભવી રાખસો અને સલાહ આપનારા
મોખેદોને એ પ્રમાણે કહ્યું,

હું શાપૂર બીજનો છોકરો. આ પાદશાહ શાપૂર ત્રીજને નામે બોળખાવા લાગ્યો. આ પાદશાહ પણ નબળોજ નીવડ્યો.
એની ઉંમર પણ ટુંકીજ હતી. ફકત પાંચ વર્ષ ઈ. સ. ૭૮૩ થી ૭૮૮ સૂધી રાજઅમલ ચલાવી મરણ પામ્યો હતો.

બેદાનીહ કાન કસ કે ગૂચહ દોરૂચ
નગીરહ અઝાન પસ અરે મા ફોરૂચ
દોરૂચ આઝમાઈ નખાશહ એ રાય
કે અઝ રાય ખાશહ ખુઝોર્ગી ખલાય
હમાન બહતનો સેફલહુરા હુસ્તદાર
નેયાબી ખખાધે ખેરહ જવ મકાર
કસીરા કુબા મધઝ ખાશહ ખસી
ગવાઝહુ નખાયહ જદન અર કસી
જખાનરા નેગહુદાર ખાયહ બદન
નખાયહ જખાનરા ખજહુર આજદન
કે અર અન્બુમન મહે બેસ્ત્યાર ગૂચ
બેકાહહ બગોફતારે ખીશ આખૂચ
અગર દાનેશી મરહ રાનહ સોખન
તો બેશતવ કે દાનેશ નગરહ કોહન
દેલે મહે તામઅ ખુવહ પુર એ દરહ
બગેર્દે તમઅ તા તવાની મગરહ
મકુન ફુસ્તી બા દોરૂચ આઝમાય
હમાન નીઝ બા મરહે નાપાફ રાય
સેરેશતે તન અઝ ચાર ગઢિહર ખુવહ
કે બા મરહે હર ચાર દરખર ખુવહ
ચકી પુર હોનર મરહ બા શર્મો દાહ
દેગર ફે ખુવહ ચકુદેલો ચકુનેહાહ
સેલુમ ફે મેયાનહુ ગુઝીનહ એ કાર
પસન્દ આયદશ અખશેશે રૂઝગાર
ચહારોમ નરાનહ સખુન અઝ ગઝાફ
એ બીદાનેશાન નામ જૂચહ એ લાફ
દો ગીતી બેયાબહ દેલે મરહે રાહ
નખાશહ દેલે સેફલહુ અઝ દાહ શાહ
બદીન ગીતી હોરા ખુવહ નામે એશત
બદાન ગીતી અન્દર નેયાબહ બેહેશત
સેત્તદહુ કસી ફે મેયાનહુ ગુઝીહ
તને ખીશરા આફીન ગુસ્તરીહ
બગીતી નમાનહ હમાન મરહે લાફ
કે બેઝાગનહ ખાસ્તહુ અર ગઝાફ
શુમારા જહાન આફીન ચાર બાહ
હમીશહુ સરે અખત બીદાર બાહ
જહાનદાર માન બાહ ફર્યાદરસ
કે તખતે ખુઝોર્ગી નમાનહ બકસ
બેગોફતીનો અઝ પીશ અખસ્તિનહ
એ ચઝદાન બર આફીન ખાસ્તનહ
શુ શુહ સાલેયાન પન્જ બા ચાર માહ
બેશુહ શાહુ રૂઝી બનખીરગાહુ
જહાન પુર શુહ અઝ યુઝો બાઝાનો સગ
એ પરરન્દહો ચન્દ તાઝાન બતગ
સતારહુ જદન અઝ અરે આખગાહુ
શુ ચીઝી બેખુરદો બેયાસૂહ શાહુ
સે બામે મયે ખુસવાની બેખોરહ
પુર અન્દીશહુ શુહ સર સુએ ખાખ બોરહ
પરામન્દહુ ગશતનહ ચારાન હમહુ
શુ દર ખાખ શુહ શહુરચારે રમહુ

કે “તમે સઘળાઓ નજીએ કે જે કોઈ શખ્સ કે જૂઠું બોલશે-તે ત્યાર બાદ અમારી આગળ આખર મેળવશે નહીં.

જૂઠું અઝમાવી જેવું એ ડહાપણનું કામ નહીં-કારણકે વડપણ ૨ ડહાપણથીજ નીભે છે.

તે નીચ જૂઠું બોલનારો તારો ખચરખાહ-નથી થવાનો માટે બાગમાં જવ વાવતો ના (તેને તારી દોસ્તીમાં લેતો ના).

જે કોઈ વધારે અકલવાળો શખ્સ હોય-તેણે કોઈની પણ મસ્ખેરી ફરવી નેધએ નહીં.

જખાનને હમેશે કાબૂમાં રાખવી નેધએ-પોતાની જખાનને ઝેહરમાં ખરડવી નહીં નેધએ.

કારણકે ધણું બોલનાર આદમી અન્બુમન આગળ-પોતાની વાતથી આખર ઘટાડે છે.

પણ જ્યારે અકલમંદ માણસ વાત કરે-ત્યારે તું તે સાંભળ કારણકે દાનાઈ કદી પણ જૂની થતી નથી.

લોભી શખ્સનું દિલ દર્દથી બરેલું રહે છે-માટે બને ત્યાં સૂધી તું લોભની આસપાસ ફરતો ના.

જૂઠું બોલનારા તેમજ વળી ખૂરી અકલના માણસ સાથે દોસ્તી ના કરતો.

શરીરની બનાવટ ચાર ખાસીયતથી છે-જે ચારે ખાસીયત માણસને રાખવી લાયક છે.

પહેલું એ કે હોનરમંદ શખ્સ શર્માલ અને ઇન્સાફી હોવો નેધએ-બીજું એ કે તે ખરા અંતઃકરણનો અને સાચા ભાવનો હોવો નેધએ.

ત્રીજું એ કે પોતાનાં કામમાં મધ્યમપણું વાપરે-અને તેનાં નસીબમાં ૩ જેટલી બક્ષેશ હોય તેને પસંદ કરે.

ચોથું એ કે તે પોતાની બડાઈ નહીં હાંકે-બડાઈ હાંક્યાથી તે પોતાનું નામ બેવકુફોમાં ખપાવે છે.

નેક માણસનું દિલ બેક દુન્યા છતી શકે છે-પણ કમીનાનું દિલ ઇન્સાફથી ખુશી નથી થતું.

આ દુન્યામાં તેનું જૂઠું નામ રહી જાય છે-અને પેલી દુન્યામાં તે બેહેશત મેળવતો નથી.

તારીફ લાયક તેજ શખ્સ છે કે જેણે મધ્યમપણું એખતયાર કર્યું-અને પોતાને માટે બલી દુન્યા મેળવી.

પેલો બડાઈખોર માણસ આ દુન્યામાં ધણીક વખત ટકી શકતો નથી-કારણકે તે ખરાબ રસ્તે પોતાની પુંછ વેરી નાખે છે.

દુન્યાનો પયદા કરનાર સાહેબ તમારો મદદગાર હોવો!-હમેશે તમારું નસીબ જગત રહેવો!

દુન્યાનો નેગેહબાન અમારી પણ દાદ સાંભળનાર થવો!-કારણ આ મોટાઇનું તખત કોઈ સાથે પણ લાભો વખત રહેતું નથી.”

તે એટલું બોલ્યો અને સઘળાઓ તેની ઉપર ખોદાતાલા તરફની દોઆ કરીને બરખાસ્ત થયા.

તે પાદશાહ ઉપર જ્યારે પાંચ વર્ષ અને ચાર મહિના પુરા થયા-ત્યારે એક દહાડે પાદશાહ શેકારગાહે ગયો.

શિકારનું જંગલ શિકારી કુતરાઓથી અને બાઝ પક્ષીઓથી ભરાઇ ગયું- ૪ કારણકે તે જંગલમાં પક્ષીઓ તથા હરણી વગેરે દોડનારાં જનવરો ધણાં હતાં.

તેની ખાબગાહને માટે એક શામિયાનો નાખવામાં આવ્યો-જ્યારે પાદશાહે કાંઈક ખાધું અને આસૂદો બન્યો,

ત્યારે તેણે ત્રણ પાદશાહી મયની જામ પીધી-અને અંદેશા બરેલો તે સુવા માટે ગયો.

જ્યારે રેયતનો નેગેહબાન પાદશાહ સૂઈ ગયો-ત્યારે તેના સઘળા સાથીઓ વીખરાઈ ગયા.

બેખોદૂત ઊઝો અચ દશત ખરૂઆતે ખાહ
કે કસ ખાહ અઝાન સાન નદારહ ખયાહ
ફેરૂમોઈહુ ચુબે સતારહુ બેકન્હ
બેઝહ ખરૂ સરે શહૂરયારે ખલન્હ
જહાનખૂય શાપૂરે જન્ગી બેમોરહ
કોલાહે કઈ દીગરીરા સેપોરહ
જહાને જહાન ખરૂ ચુનીનસ્ત સાચ
નમાનહ ખકસ જોચ ખદાન મોહૂરહુ ખાચ
કે દર હોકકહુ ખાઝી ખુવહ શૂખરૂય
રોખાયહ અઝીનો નેહહ ઝીરે ઊય
બેસાઝો બેનાઝો બેખાઝો મરન્જ
ચે યાઝી બઝીનો ચે નાઝી બગન્જ

૫ કે ખહૂરે તો ઈનસ્ત અઝીન તીરહુ ગૂય
હોનર જૂયો રાઝે જહાનરા મજૂય
કે ગરૂ ખાચ યાખી બેપીચી જે દરહ
પેહૂહેશ મકુન ગેઈ રાઝશ મગરહ

તે સૂતો અને જંગલમાંથી એક એનો પવન નીકળ્યો-કે જેવો પવન
કાંઈએ જોયો હોય એમ યાદ નથી.
તે પવને પેલા તમ્બુની ગાડેલી લાકડીઓ ઊપેડી નાખી-અને તે
ખુલ્લું મરતખાના પાદશાહનાં માથાં ઉપર મારી.
જહાન છતનાર લડાયક શાપૂર મરણ પામ્યા-તેણે પાદશાહી કોલાહ
ખીળને સોંપી.
આ ફરતા ઝમાનાનું કામ એવીજ રીતનું છે-કાંઈ સાથે કાંઈ રહેતું
નથી. જે કાંઈ રહે છે તે તેજ ખાઝીગર પાસે પાછું આવે છે.
કારણકે હાથ ચાલાકીની રમતમાં તે ધણો ચપલ હોય છે-એક કુલ્લા-
માંથી કાઢી ખીળની નીચે મેલે છે.
માટે તું તારું કામ કર, મોજમઝાહ કર, રમતગમત કર અને રંજ
ના ઉઠાવ-તું શા માટે કીનો લેવા ઉપર મડે છે અને તારા પૈસા ઉપર
શા માટે લાડ કરે છે ?
કારણકે આ અંધારી દુન્યામાંથી તારે હિસ્સે તો એજ છે-માટે તું
હોનર શોધ અને દુન્યાનો બેદ નજીવાની કોરોશ ના કર.
કારણ જો તું જહાનનો બેદ મેળવશે તો તું દુન્યાથી પીડારો-માટે
તું શોધખોળ ના કર એનો બેદ જેમનો તેમ રહેવા દે.

બેહરામ ૪ થો.

પાદશાહીએ બહરામ બેને શાપૂર
ચહાર દહ સાલ ખૂદ ખરૂ તખ્ત
નેશસ્તને બહરામ વ અન્દર્જ
કર્દન ખસરદારાને ખુદ.

શાપૂરના બેટા બેહરામની પાદશાહી ચૌદ વર્ષ
હતી. બેહરામનું તખ્ત ઉપર બેસવું
અને પોતાના સરદારોને
નસીહત કરવી.

પેસરૂ ખૂદ શાપૂર શાહરા ચકી
ખદાનેશ ફેરાવાન ખસાલ અન્દકી
ખેરહમન્દો શાયેસ્તહુ બહરામ શાહ
હમી દાશત સૂગે પેદર અન્હ માહ
ચુ બેન્શસ્ત ખરૂ નયગાહે મેહી
ચુનીન ગોફત ખરૂ તખ્તે શાહનરોહી
કે હરૂ શાહુ કચ દાહ ગન્જ આગનહ
બેદાનીહ કાન ગન્જ બેઆગનહ

પાદશાહ શાપૂરને એક દાનાઈમાં વધારે પણ ઉમરમાં નાનો
છાકરો હતો.

તે ડહાપણવાળા અને લાયક પાદશાહ બેહરામ-કેટલાક મહિના સૂધી
ખાપનો સોગ પાળવા લાગ્યો.

પછી જ્યારે તે મોટાઈની જગ્યા ઉપર બિરાજ્યો-ત્યારે તે શેહનશાહી
તખ્ત ઉપરથી એ પ્રમાણે બોલ્યો,

કે “જે પાદશાહ કે ઈન્સાફની રીતે ખઝાનો ભેગો કરે છે-તેજ ખઝાનો
તમો નાણો કે તે છટે હાથે ખરચે છે.

¶ ફિદોસી મૂજબ એ શાપૂર ત્રીજનો છાકરો. પણ ખીલ લખનારા એને શાપૂર ખીજનો છાકરો ગણે છે. અને એનેજ
“કેમનશાહ” તરીકે ઓળખે છે. જો કે ફિદોસી આ કેમનશાહનો એલકાબ બેહરામ ત્રીજને આપે છે. આ નળના પાદ-
શાહે પણ કાંઈ નજીવા બેગ કર્યું નહીં. ફિદોસી એનું મરણ કુદરતી જણાવે છે, ત્યારે ખીલ લખનારા આ પાદશાહ ખુદમી
હોવાથી લશ્કરે બળવો કરી તીરથી મારી નાખેલો જણાવે છે. ફિદોસી એની પાદશાહીના ૧૪ વર્ષ આપે છે. જ્યારે સધળા
લખનારા આ પાદશાહે ઈ. સ. ૩૮૮ થી ૩૯૯ સુધી ૧૧ વર્ષ રાજ્ય કરેલું જણાવે છે.

એ મા ઈંદે પાક ખુશૂદ બાદ
બદ્દાનીશરા દેલ પુર અચ દૂદ બાદ
હમલુ દાનેશ ઊરાસે મા બન્દલુ ઈમ
કે કાહન્દલો હમ ફેઝાયન્દલુ ઈમ

જહાનદાર ચઝદાન ખુવદ દાદે રાસે
કે નફૂજદ દર પાદશાહી ન કાસે
કસીકુ બખ્ષોશ તવાના ખુવદ
ખેરદમન્દો બીદારો દાના ખુવદ
નખાયદ કે બન્દલુ દરે ગન્જ સખત
બવીઝલુ ખોદાવન્દે દીહીમો તખત
વગર ચન્દ બખ્ષી એ ગન્જે સખુન
બર અફશાન કે દાનેશ નેચાયદ બખુન
એ નીકો બદીહા બચઝદાન ગેરાય
ચુ ખાહી કે નીકીત માનદ બળય
અગર ચૂ શેનાસી હમલુ ખૂબો એશત
બેચાબી બપાદાશ ખુર્રમ બેહેશત
વગર બર ગુઝીની એ ગીતી હવા
બેમાની બચન્ગે હવા બીનવા
ચુ ચઝદાન બેદારદ એ તૂ દસ્ત બાચ
હમીશલુ બેમાની બગર્મો ગોદાચ
ચુનાનસેત ઉમીદમ બચઝદાને પાકુ
કુળ સર બેચારમ બદીન તીરલુ બાકુ
જહાનદાર પીરૂચ દારદ મરા
હમાન ગીતી અફૂચ દારદ મરા
ગર અન્દર જહાન દાદ બેઆગતમ
અઝાન બેલુ કે બીદાદ ગન્જ આગતમ
કે ઈદર બેમાનદ હમી રન્જે મા
બદુશ્મન રસદ બીગુમાન ગન્જે મા
બદ નીકુ માનદ એ મા ચાદગાર
તો તોખમે બદી તા તવાની મકાર
ચુ શુદ સાલે ઈન પાદશા બર દો હકૂત
બપાલીચ બર સર્વે નાઝાન બેખકૂત
બચકુ ચન્દ ગલુ શાલુ બીમાર બૂદ
દેલે કેહૂતરાન પુર એ તીમાર બૂદ
નખૂદશ ચેસર હીચો દુખતરશ બૂદ
ચકી કેહૂતર અચ વય બેરાદરશ બૂદ
બદ દાદ નાકામ ગન્જે સેપાલુ
હમાન મોહરે શાહીઓ તખતો કોલાલુ
જહાનદારે બરના એ ગીતી બેરકૂત
બર સાલેયાન બર ગુઝરતલુ દો હકૂત
અચા શસ્તો સેલુ સાલલુ મરુદે કોહન
તો અચ બાદલુ તા ચન્દ રાની સોખન
હમાન રૂએ તૂ નાગહાન ખુઝરદ
દરે તૂબલુ ખુઝીનો રાહે ખરદ
જહાનદાર અઝીન બન્દલુ ખુશૂદ બાદ
ખેરદ માયલુ બાદો સખુન સૂદ બાદ
કે ઊ દર સખુન મૂચ કાફદ હમી
બતારીકી અન્દર શેગાફદ હમી

આપણાથી પાક ચઝદાન ખુશહાલ હોજો !-અને આપણા દુશ્મનોનાં
દિલ જળતાં થજો !

સઘળું ડહાપણુ તે સાહેબને છે આપણુ તો તેના ગોલામ છિયે-
કારણુકે આપણે તો વધનારા છિયે તેમ ઘટનારા પણ છિયે (યાને આપણી
હાલત એકસરખી રહેતી નથી).

દુન્યાનો માલેક ચઝદાનજ ખરો ઇન્સાફી છે-કારણુકે તેની હકૂમતમાં
નથી વધારો થયો કે નથી ઘટાડો થયો.

જે કોઈ કે બખ્ષોશ કરવામાં શક્તિમાન હોય-તેમજ ડહાપણુવાળો,
ચાલાક અને દાનેશમંદ હોય,

તેણે પોતાના ખઝાનાતું ખારણું મઝબૂત બંધ કરવું નહીં જોઈયે-
તેમાં ખાસ કરીને તખ્ત અને તાજના સાહેબને તો ઘટતુંજ નથી.

અને જો તું તારા સખુનના ખઝાનામાંથી કાંઈક આપવા ચાહતો
હોય તો-આપ કારણુકે વિદ્યા કદી પણ પુરી થઈ જતી નથી.

જો તું ચાહતો હોય કે તારી નેઝી ચાદગાર રહી જાય-તો બલામાં
અને ભૂંડાંમાં ખોદા તરફજ વળણુ રાખજે.

જો તું સઘળું સાફ માહું તે સાહેબથીજ સમજશે-તો તેના બદ-
લામાં તું ખુશહાલી ભરેલું બેહેશત પામશે.

પણુ જો તું દુન્યામાંથી લોભ એખતયાર કરશે-તો લોભના હાથમાં
લાચાર પડી રહેશે.

જો ચઝદાન તારી ઉપરથી પોતાનો હાથ પાછો ખેંચી લેશે-તો તું
હંમેશે દુઃખમાં સબડયા કરશે.

પાક ચઝદાન પાસે મારી એજ ઉમેદ છે-કે જ્યારે હું આ સીઆહ
ખાકમાં માફ સર મૂકું,

ત્યારે ખોદાતાલા મને મારાં કામમાં ફતેહ આપતો રહે-અને વળી
દુન્યાની આબાદીનાંજ કામો મારી પાસે કરાવતો રહે.

જો હું દુન્યામાં ઇન્સાફ પાંચડું-તો તે ખુદમથી ખઝાનો ભેગો કરવા
કરતાં બહુ છે,

કારણુ આપણની સઘળી મેહનત અહીંજ રહી જાય છે-આપણો
ખઝાનો બેશક કે દુશ્મનોનેજ પહોંચે છે.

આપણની બલાઈ કે ખૂરાઈ ચાદગાર રહી જાય છે-માટે અને ત્યાં સૂધી
તું ભૂંડાઈનાં બી ના વાવતો."

જ્યારે આ પાદશાહનાં ચૌદ વર્ષ પુરાં થયાં-ત્યારે તે લાડકું સરોવર
બાગમાં બંધાય ગયું.

થોડાક વખત તે પાદશાહ બીમાર પડ્યો-અને રૈયતતું દિલ દુઃખી થયું.

તેને કોઈ છોકરો છોકરો નહીં હતો પણ છોકરી હતી-તેનાથી એક
તેનો નાનો ભાઈ હતો.

તેને લાચારીએ ખઝાનો અને લશ્કર તેમજ પાદશાહી મોહર, તખ્ત
અને તાજ આપ્યું.

જ્યારે તેની ઉપર ચૌદ વર્ષ પસાર થયાં-ત્યારે તે જવાન પાદશાહ
આ દુન્યામાંથી ચાલી ગયા.

અરે ઓ ત્રેંસડ વર્ષના બુદ્ધા ડોસા !-તું કયાં સૂધી તું શરાબની
વાતો કયાં કરશે ?

તારો પણ દહાડો અચાનક પુરો થઈ જશે-માટે પશ્ચાત્તાપ કરી લે
અને ડહાપણુનો રસ્તો શોધ.

ખોદા આ મુજ બંદાથી ખુશહાલ હોજો !-અકલ એની (એટલે કિદો-
સીની) પુંજ બનજો અને સખુન કહેવા એજ એનો નફો હોજો !

કારણુકે કવિતાની બાબતમાં તો તે ખારીક બાલને પણ ઉભો ચીરી
કાઢશે-અને તે પણ અંધારામાં ચીરશે (કવિતા લખવામાં કે સમજવામાં
તેને કાંઈ મુશ્કેલી નડતી નથી).

૮ ગરુ ઊ ઈન્ સુખનહા કે અન્દર ગેરેકૂત
અપીરી સર આરહ નખાશહ શેગેકૂત
અનામે શહનશાહે શમ્શીરુઝન્
અખાલા સરશ ખર તરુ અમ્ અન્નુમન્
અખૂલકાસેમ આન્ શાહે બા દાદો દીન્
ખોદાવન્દે દીહીમો તખ્તો નેગીન્
જહાનદાર મહમૂદે ગીતી કોશાય
ખોદાવન્દે શમ્શીરો ફરહન્ગો રાય
ખોદાવન્દે ઈરાનો તૂરાનો હેન્દ
હમાન્ મર્જે ચીન્ તા ખદયાએ સેન્દ
હમાનહુ ખકામે શહનશાહુ બાહ
સરે તખ્તે વય અફસરે માહુ બાહ
કઝયરત કામો ખફયરત નામ
વજૂ બાહ તખ્તે કઈ શાહકામ
ખુઝોર્ગીઓ દાનેશ વરા શહુ બાહ
વજૂ દરેતે ખદખાહુ ફતાહુ બાહ

જે કવિતા લખવાનું કે તેણે માથે લીધું છે, તે જો-તેના બૂઠાપા
છતાં પુરું કરે તો તેમાં નવાઈ નથી

આ તવારીખ લડાયક શેહનશાહને, જે તમામ અન્નુમનમાં મોટા
મરતબાનો છે તેને અર્પણ કરીને (પુરી કરે તો નવાઈ નથી).

ઓ અખૂલ કાસેમ ! તે ઈન્સાફી અને ધર્મી પાદશાહ છે-અને રાજ-
પાટનો ધણી છે.

દુન્યાને છતનાર જગપતિ મહમૂદશાહ લડાયક છે અને ડહાપણવાળો છે.

ઇરાન, તૂરાન અને હિંદુસ્તાનનો તેમજ ચીનથી તે સિંધુ નદી સુધીના
મુલકનો માલિક છે.

ક્રમાનો તે શેહનશાહની મુરાદ માફક આવજો !-માહતાબનાં સર ઉપર
તેનું તખ્ત મેલાજો !

કારણકે તેનાથીજ રૈયતની ઇચ્છા પુરી પડે છે તેનાથીજ નામદારી
મળે છે-તેનાથી પાદશાહી તાજ સદા આબાદ રહેજો !

ખુઝોર્ગી અને ડહાપણ તેના માર્ગમાં રહેજો !-દુશ્મનોનો હાથ તેની
ઉપર ફાવતો ના !

યઝદગેર્દ

પાદશાહીએ યઝદગેર્દ સી સાલ
બૂદ ખર તખ્ત નેશસ્તને યઝદગેર્દ
વ અન્દર્ઝ કદન્ ખસરદારાન્.

યઝદગેર્દની પાદશાહી ત્રીસ વર્ષ હતી. યઝદગેર્દનું
તખ્ત ઉપર બેસવું અને સરદારોને
નસીહત કરવી.

૬ સુ શુહ પાદશા ખર જહાન્ યઝદગેર્દ
સેપહુરા એ શહુર અન્દર આવરહ ગેરહ
કાલાહે બેરાદર ખસર ખર નેહાહ
હમી બૂદ અજાન્ મર્જે નાશાહ શાહ
ચુનીન્ ગોકૂત બા નામદારાને શહુર
કે હર કસ કે અમ્ દાહ યાબીહ ખહુર
નુખોસ્તીન્ નેયાયેશ ખયચદાન્ કુનીહ
દેહ અમ્ દાદે મા શાદો ખન્દાન્ કુનીહ
ખદાન્રા નમાનમ કે દારન્દ હુશ
વયા દરેત યાઝન્દ ખહરા ખફુશ
કસી ફ બેનૂયહ એ મા રાસ્તી
બેયાશમહ અમ્ કઝઝીઓ કાસ્તી

જ્યારે યઝદગેર્દ ઈરાન દેશ ઉપર પાદશાહ થયો-ત્યારે તેણે શેહરમાંનું
સઘળું લશ્કર બેળું કર્યું.

પોતાના બાઈનું તાજ તેણે સર ઉપર મૂક્યું-તે તેનાં નાખુશ મોતથી
ખુશી થતો હતો.

તેણે શેહરના નામદાર લોકોને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “તમે દરેક જણ
કે ઈન્સાફનો હિસ્સો મેળવવા માગતા હોવ,

તો પ્રથમ પાક યઝદાનની નેયાયેશ કરો-અને મારા ઇન્સાફથી તમારાં
હિલ ખુશહાલ અને હસ્તાં કરો.

બૂરાઓ કે જેઓ હોશ ધરાવે અથવા બદીને માટે કોરોશ કરી હાથ
લગ્યાવે તેઓને હું છવતા રહેવા દઈશ નહીં.

જે કોઈ કે અમારી પાસેથી સમ્માઈ શોધવા આવશે-તે અપ્રમાણિક
પણાથી અને જવાલથી રાહત મેળવશે.

ફ ફિદોસી મૂળબ આ પણ શાપૂર ત્રીજનો છેકરો. પણ બીજ તવારીખનવેસો અને બેહરામ ચોથાનો છેકરો ગણે છે.
આ પાદશાહ શુરઆતમાં ધણો નર્મ સ્વભાવનો અને બલો માલુમ પડ્યો પણ પાછળથી ધણેજ ઘાટકી નીવડ્યો. પોતાની રૈયતને
તેણે બહુજ હથરાન કરવા માડી. તે કયાં સુધી કે પોતાના છેકરા બેહરામને વટિક કયદ કર્યાં હતાં. કહે છે કે આ પાદશાહની
વળણ ખિસ્તી ધર્મે તરફ હતી. તેનું મોત એક દર્વાઈ ઘોડાથી નીપજેલું ફિદોસી જણાવે છે. આ પાદશાહનો રાજઅમલ ફિદોસી
ત્રીસ વર્ષનો જણાવે છે. જ્યારે બીજ તવારીખનવેસો ઈ. સ. ૩૬૬ થી ૪૧૬ સુધીનો જણાવે છે.

અહરુ જાય જાહે વય અકૂચનું કુનમ
 એ દેહ કીનહો આચ બીરુનું કુનમ
 સેગાલેશ નભૂંમ જોચ ખા રદાન
 ખેરદમન્દો બીદાર દેહ મૂખદાન
 કસીરા કુળ દેહ પુરુ આહુ ખુવદ
 રવાનશ એ મસ્તી બનીરુ ખુવદ
 બખીચારમાન બરુ સેતમ સાજદ ગિય
 ગરુ અચ ચીચ ગર્દન બરુ અક્રાજદ ગિય
 બેકૂશીમો નીરુશ બીરુનું કુનીમ
 બદર્વીશ મા નાએશ અકૂચનું કુનીમ
 કસી ફ ન પરહીજદ અચ ખશમે મા
 હમી ખુજરદ તીચ બરુ અશમે મા
 હમી બેસ્તરુ અચ ખાકુ જૂયદ તનશ
 હમાન ખન્ગરે હેન્દવી ગર્દનશ
 બકૂર્માને મા અશમ રઉશનું કુનીદ
 ખેરદરા બરીનું રચમ જઉશનું કુનીદ
 ખુજોર્ગાન શનીદન્દ ગકૂતારે ગિય
 સખુન ગોકૂતનો હઉલ રકૂતારે ગિય
 તને હરુ કસી ગશ્ત લર્જાન ચુ બીદ
 કે ગૂપાલો શમ્શીરુ શાન ખુદ ઉમીદ
 ચુ શુદ બરુ જહાન પાદશાહીશ રાસ્ત
 ખુજોર્ગી ફેજૂન ગશ્ત મેહુરશ બેકારેત
 ખેરદમન્દ નચ્દીકે ઊ ખારુ ગશ્ત
 હમહુ રસ્મે શાહીશ બીકારુ ગશ્ત
 કોનારન્ગ ખા પહુલવાનો રદાન
 હમાન દાનેશ પુરુ ગોહર બેખદાન
 ચકી ગશ્ત ખા ખાદ નચ્દીકે ગિય
 જફા પીશહુ શુદ જાને તારીકે ગિય
 સેતર્દહુ શુદ અચ જાને ઊ મેહુરો દાદ
 બહીચ આરુચ નીચ પાસોખ નદાદ
 કસીરા નખુદ નચ્દે ઊ પાયગાહુ
 બચ્દી સુકાફાત કર્દી ચુનાહુ
 હરાન કસ કે દસ્તૂર ખુદ બરુ દરશ
 ફેજાયન્દએ અખતરો અકૂસરશ
 હમહુ અહુદ કર્દન્દ ખા ચકૂદેગરુ
 કે હરુગેચ નખૂચન્દ અજાન ખૂમો બરુ
 હમહુ ચકૂસરુ અચ બીમ બીજાન શુદન્દ
 એ હઉલે શહન્શાહુ પીયાન શુદન્દ
 ફેરેસ્તાદગાન આમદન્દી એ રાહુ
 હમાન ઝીરુદસ્તાને ફર્યાદ ખાહુ
 ચુ દસ્તૂર અજાન આગહી ચાકૂતી
 બદાન કારહા તીચ બેશ્તાકૂતી
 બજોકૂતારે ગર્મે ખખાવાએ નરમ
 ફેરેસ્તાદહુરા રાહુ દાહી બશરુમ
 બેજોકૂતી કે શાહુ અચ હરે કારુ નીસ્ત
 શુમારા બદ રાહે દીદારુ નીસ્ત
 નમૂદમ બદ હરુએ દરુ ખાસ્તી
 નદારદ બદાદ અન્દરુન રાસ્તી

દરેક જગ્યાએ હું તેનો મરતબો વધારીશ-અને દિલમાંથી કીનો અને લોભ દૂર કરીશ.

સરદારો, દાનેશમન્દો અને હુશ્યાર મોખેદો સિવાય બીજા કોઈની સાથે હું વિચાર ચલાવીશ નહીં.

જે કોઇનું દિલ કે અયબથી ભરેલું હશે-અને જેનો આત્મા મસ્તીથી મજબૂત બન્યો હશે,

જે કોઈ લાચાર લોકો ઉપર સેતમ ગુજારતો હશે-અથવા પોતાની દઉલતથી મુસ્તાક બની ગયો હશે,

તેવાઓનું કૌવત તોડવાની અમે કાશેશ કરીશું-અને ગરીબો ઉપર વધુ મેહરબાની કરીશું.

જે કોઈ કે અમારા ગુસ્સાથી દૂર નહીં રહેતો-અને અમારી નજર આગળ બહાદુરી દેખાડે છે,

તેનું તન ખાકનું બિજાનું શોધે છે-તેમજ તેની ગર્દન હિંદી ખંજરની શોધ કરે છે.

મારા હોકમ ઉપર આંખ ઉઘાડી જોજો-અને તેમ કરતાં અકલનું ખખ્તર પેહુરજો."

જ્યારે દરબારના મોટાઓએ તેનું બોલવું સાંભળ્યું-અને તેની વાત અને તેની ચાલ ધારતી ભરેલી જોઈ,

ત્યારે દરેક જણનું સરીર બીદનાં ગ્રાહ માફક ધુજવા લાગ્યું-કારણકે તેઓ ગોર્જ અને શમ્શીરના ફટકા સિવાય બીજા કોઈ આશા રાખતા નહીં હતા.

હવે દેશ ઉપર જેમ તેની હકૂમત પંથરાતી ગઈ-તેમ તેમ તેનામાં મોટાઈ વધતી ગઈ અને દયા ઘટતી ગઈ.

દાનેશમન્દ શખ્સ તેની નજદીક તુચ્છ બન્યો-સઘળી આગળી પાદ-શાહી રાહરસ્મ નકામી થઈ પડી.

હાકેમો, પેહલવાનો અને સરદારો-તેમજ દાનાઈ અને ઊંચી બુન્યાદ ધરાવનારા વિદ્વાનો,

તેની નજદીક હલકા ગણાવા લાગ્યા-તેનો સીઆહ જીવ ઝુલ્મગાર બન્યો.

દયા અને ઈન્સાફ તેનાં અંતઃકરણમાંથી ભૂસડાઈ ગયાં-અને તે કોઈની ફર્યાદનો જવાબ પણ દેવા ન લાગ્યો.

કોઈને તેની નજદીક મરતબો રહ્યો નહીં-તે કાંઈ પણ વાંકની તુરતજ સજા કરતો હતો.

જેથી તેની દરબારના વઝીરો કે જેઓ તેનાં નસીબનો અને તેનાં તાજનો વધારો કરનારા હતા,

તે સઘળાઓએ એક બીજા સાથે કોલકરાર કીધો-કે "દેશના કારો-બારમાં પાદશાહને કદી પણ કાંઈ કહેવું નહીં."

સઘળાં લોકો તેની ધારતીથી મરવા લાગ્યાં-અને શેહન્શાહના ધાકથી ધુજવા લાગ્યાં.

દૂરવેરથી એલચીઓ આવતા તેમજ રૈયત ઇન્સાફ માંગતી,

અને જ્યારે વઝીરને તે બાબતની ખબર પડતી-ત્યારે તે તુરત તે કામ તરફ દોડતો હતો.

અને નરમ ગરમ વાત સમજવીને પેલા એલચીને શરમ ભરેલી રીતે પાછો વાળતો હતો.

અને તેઓને કહેતો હતો કે "શાહ કામ કરવા લાયક નથી-તમોને તેની મુલાકાત થઈ શકશે નહીં.

તમોએ જે કાંઈ માંગણી કરી છે તે બાબદથી મેં પાદશાહને વાકેફ કર્યો છે-પણ હવે ઇન્સાફનાં કામમાં રાસ્તી એખ્તયાર કરતો નથી."

ઝાદને બહરામ ગૂર પેસરે યઝ્દગેર્દ
વ સેપોર્દને ઊ બમુન્ઝેર તાઝી
બરાએ આમૂખને હોનરહા.

—:૦:—

૧૨ એ શાહીશ ખુઝશત ચૂન હકૂત સાલ
હમહૂ મૂબેદાનશ બરન્જે વખાલ
બરે સાલે હશ્તમ મહે ફર્વદીન
કે પયદા કુનહ દર જહાન હૂર દીન
૧૨ યહી ફદક આમદશ હોરમોઝદ રૂઝ
બનીકુ અખતરો ફાલે ગીતી ફરૂઝ
હમાનગહ પેદર કરૂહ બહરામ નામ
વખાન ફદકે ખુરૂહ શુહ શાહકામ
બદર બર સેતારહુ શુમોર હરૂકે યૂહ
કે સાયેસ્ત ગોકૂતારે ઈશાન શુનૂહ
યહી માયહુવર યૂહ બા ફરૂરે હૂશ
સરે હેન્દવાન યૂહ નામશ સોરૂશ
યહી પાર્સી યૂહ હોશ્યાર નામ
કે બર ચરખ કદી બદાનેશ લગામ
બેફરૂઝ તા પીશે શાહ આમદન્હ
હુશીવાર બૂયન્દહ રાહ આમદન્હ
બસુલ્લાખ કદન્હ અઝ અખતર નેગાહ
હમ અઝ ઝીએ રૂમી બેબુસ્તન્હ રાહ
એ અખતર ચુનાન યૂહ અન્દર નેહાન
કે ઊ શહૂરયારી ખુવહ દર જેહાન
અબર હકૂત કેશવર શવહ પાદશા
યહી શાહ દેલ બાશદો પારસા
બેરકૂતન્હ પૂયાન બરે શહૂરયાર
હમાન ઝીએ સુલ્લાખહા દર કનાર
૧૩ બેગોકૂતન્હ બા તાજવર યઝ્દગેરૂહ
કે દાનેશ એ હરૂગૂનહ કદીમ ગેરૂહ
ચુનાન આમદ અન્દર શુમારે સેપેહર
કે દારહ બદીન ફદકે ખુરૂહ મેહર
મર ઊરા ખુવહ હકૂત કેશવર ઝમીન
ગેરાનમાયહ શાહી ખુવહ બાકૂરીન
ચુ ઈશાન બેરકૂતન્હ અઝાન બારગાહ
રદો મૂબેદો પાકુ દસ્તૂરે શાહ
નેશસ્તન્હો બુસ્તન્હ હરૂગૂનહ રાય
કે તા ચારએ આન એ આયહ બગાય
કે ઈન ફદકે ખુરૂહ ખૂએ પેદર
નગીરહ શવહ ખુસ્તવે દાદગર
બર અયદૂન કે ખૂએ પેદર દારહ ઊ
હમહૂ ખૂમ ઝીરો બખર દારહ ઊ
ન મૂબેહ ખુવહ શારો ન પહલવાન
ન ઊ દર જહાન શાહો રઉશન રવાન
હમહૂ મૂબેદાન નઝદે શાહ આમદન્હ
કુશાદહુ દેલો નીકુખાહ આમદન્હ
બેગોકૂતન્હ કીન ફદકે ખુરૂ મનેશ
એ બીધારહુ દરસ્તો અઝ સરૂબનેશ

યઝ્દગેર્દના બેટા બેહરામ ગૂરનું જન્મ પામવું
અને તેને તાલીમ આપવા માટે
મુન્ઝેર તાઝીને સોંપવું.

—:૦:—

જ્યારે તેની પાદશાહીનાં સાત વર્ષ પસાર થયાં-કે જ્યારે તેના સધળા
વઝીરો રંજ અને દુઃખમાં હતા,
ત્યારે આઠમાં વર્ષની શુરૂઆતે ફર્વદીન મહિનો કે જે મહિનામાં
આફતાબ બેદાનમાં પોતાની દીન (નવી મોસમ) ઝાહેર કરે છે,
તેના હોરમઝદ રાએ તેને ત્યાં એક છોકરો આવ્યો-જે નેક સેતારેનો
અને દુન્યાને રોશન કરનાર ફાલનો હતો.
બાપે તુરતજ તેનું નામ “બેહરામ” પાડ્યું-અને તે નાના છોકરાથી
પોતે ખુશહાલ બન્યો.
તેની દરબારમાં જે કોઈ કે તુભૂમીઓ હતા-કે જે લોકનું બોલવું
સાંભળવાને લાયકનું હતું,
તેઓમાં એક દળદબા અને હોશ સાચનો મોલ્લાવાળો શખ્સ હતો-
જે હિંદી લોકોનો સરદાર હતો અને જેનું નામ “સરોશ” હતું.
બીજો એક “હુશ્યાર” નામનો પાર્સી હતો-કે જે પોતાની બાહો
શીથી આસ્માનને ફાંદામાં લાવતો હતો.
પાદશાહે ફર્મિયું જેથી તે દાનેશમંદ રાહ બતાવનારા વિદ્વાનો તેની
પાસે આવ્યા.
તેઓએ ઉસ્તુરલાખ ગોકૂચું અને રૂમી પંચાંગ પ્રમાણે ગણત્રીઓ
કરવા માંડી.
તેના સેતારાઓની ચાલથી એવું બિચ્ચ હતું-કે “તે છોકરો દુન્યામાં
એક મોટો પાદશાહ થશે
તે હકૂત કેશવર ઝમીન ઉપર રાજ કરશે-અને તે હમેશે ખુશી બરેલો
અને પરહેઝગાર રહેશે.”
એવું બોધને તેઓ તુરતજ ઉસ્તુરલાખ અને પંચાંગ બગલમાં મારીને
પાદશાહની પાસે ગયા.
અને તાજવર શાહ યઝ્દગેર્દને કહ્યું-કે “અમોએ સર્વ પ્રકારની વિદ્યા
બેગી કીધી છે.
અને આસ્માનની ગણત્રીમાં એ પ્રમાણે આવ્યું છે કે તે આ નાના
બાળક ઉપર માયા રાખશે.
હકૂત કેશવર ઝમીનનો મુલક તેનો થશે-અને તે એક વખાણ પામેલો
મહાન પાદશાહ થશે.”
જ્યારે પેલાઓ તે દરમાંથી ગયા-ત્યારે સધળા સરદારો, દાનાઓ
અને પાદશાહના સધળા વઝીરો,
એકઠા મળ્યા અને દરેક બાળક ઉપર મસ્લતહ કરવા લાગ્યા-કે
“આપણે એવી શું યુક્તિ કામે લગાડયે?
કે આ નાનું બાળક બાપની આદત-નહીં પકડે અને ઈન્સાફી
શાહ બને.
પણ જે તે પોતાના બાપનીજ ખસલત ધરાવશે-તો તે સધળો મુલક
ઝીરોઝબર કરી નાખશે.
પછી કોઈ વઝીર કે પેહલવાન ખુશહાલ રહેશે નહીં-અને તે પોતે
પણ ખુશહાલ અને રોશન રવાનનો રહેશે નહીં.”
પછી સધળા ઉમંગી અને નેકખાહ વઝીરો પાદશાહ આગળ આવ્યા.
અને બોલ્યા કે “આ ચંચળ બાળક-લોકોની તાનાઝની અને ઠપકાથી
હાલ દૂર છે.

જહાન સરખસર ઝીરે ફર્માને તોસ્ત
અહર કેશ્વરી બાઝો. પયમાને તોસ્ત
નેગહુ કુન્ બબઈ કે દાનેશ ખુવહ
એ દાનન્દહુ કેશ્વર બરામેશ ખુવહ
એ પુરમાયગાન્ કારહાની ગુઝીન્
કે બાશહ એ કેશ્વર અર આફ્રીન્
હોનર ઝીરહ ઇન્ શાહે ખોરુમ નેહાન્
એ ફર્માને ઊ શાહ ગર્દહ જેહાન્
યુ બેશનીહ અઝાન્ મૂબેદાન્ યજ્ઞગેરુહ
એ કેશ્વર ફેરેસ્તાદગાન્ કરુહ ગેરુહ
હમાન્ગહુ ફેરેસ્તાહ કસહા અરમ
અહેન્દો અચીનો અઆબાહ યૂમ
હમ અર નામદારાન્ સુએ તાઝેયાન્
બેશુહ તા બેબીનહ એ સૂદો ઝેયાન્
અહર સૂ હમી રકૂત ખાનન્દઈ
કે અહુરામરા પર્વરાનન્દઈ
બેબૂયહ સખુન્બૂયો દાનેશ પઝીર
હોનરુમન્દો હર દાનેશી યાહગીર
બેયામહ એ હર કેશ્વરી મૂબદી
જહાન્દીદહો નીકપય બેખદી
શુ યકસર બરીન્ બારુગહુ આમદન્દ
પેશુહન્દહુ નસ્રદીકે શાહુ આમદન્દ
બેપુર્સીહ બેસ્પારો બેન્વાખ્ત શાન્
અહર બરઝની પાયગહુ સાખ્ત શાન્
બેસ્કૂતન્દ નોઅમાનો મુન્ઝેર બશખ
બસી નામવર નીઝહુ દારે અરખ
ખુઝોર્ગાન્ યુ દર પારસ ગેરુહ આમદન્દ
બરે તાજવર યજ્ઞગેરુહ આમદન્દ
હમી ગોકૂત હર કસ કે મા બન્દહુ ઇમ
સખુન્ બેશતવીમો સરાયન્દહુ ઇમ
કે યાબહ યુનીન્ રૂઝગાર અર મેહાન્
કે બાયેસ્તાહુ ફર્જન્દે શાહે જેહાન્

સઘળો દેશ તારાં ફર્માન હેઠળ છે-દરેક મુલકમાં તારીજ ખંડણી ૧૪
અને કાલકરાર કાયમ છે.

માટે તું એક એવી જગ્યા શોધી કાઢ કે જ્યાં વિદ્યા હોનર હોય-
અને ત્યાંના વિદ્વાનોથી તે મુલક ખુશહાલ રહેતો હોય,
તેવા મોટા વિદ્વાનોમાંથી કોઈ કાબેલ શખ્સો ચુંટી કાઢ-કે જેની
આખો મુલક તારીફ કરતો હોય.

તેવા વિદ્વાનથી આ ખુશહાલ શાહઝાદો એલમ હોનર શીખે-અને
અને પછી તેવા પાદશાહના હોકમથી સઘળો દેશ ખુશહાલ બને.”

જ્યારે યજ્ઞગેદ તે વઝીરોથી એવું સાંભળ્યું-ત્યારે તેણે પોતાના દેશ-
માંથી કાસેદો એકઠા કીધા.

અને તુરતજ તે લોકોને રમ, હિંદ, ચીન અને બીજા આબાહ મુલકો
તરફ મોકલી આપ્યા.

તે નામીયા કાસેદોમાંનો એક અરબેસ્તાન તરફ પહુ-ગયો કે ત્યાં
પહુ કોઈ સારો માઠો હોય તેની તપાસ કરે.

આ તરફ દાંડી પીઠનારા ફરવા લાગ્યા-કે “બેહરામની પર્વરેશી કરનાર,

કોઈ સુખાધિત બોલનાર, વિદ્વાન, હોનર ભરેલો અને દરેક વિદ્યા
ધરાવનાર માણસ નેહાયે છે.”

એથી દરેક મુલકમાંથી અતુલવી અને નેક કદમના અકલમંદ મોબેદો
આવ્યા.

જ્યારે સઘળાઓ તે જગ્યાની ઉમેદવારી કરતા પાદશાહની દરબારમાં ૧૫
તેની આગળ આવ્યા,

ત્યારે શાહે તેઓની ખચર આફ્રીયત પૂછી નવાઝ્યા-અને દરેક જણને
એક મોહલ્લામાં તેઓના મરતબા પ્રમાણે ઉતારો આપ્યો.

એજ પ્રમાણે મુન્ઝેર* અને તેનો છોકરો નોઅમાન ધણાક નામચીન
બાલાવાળા અરબ સવારો સાથે રાતને વખતે ઈરાન તરફ રવાના થયા.

જ્યારે તે સઘળા ખુઝોર્ગ પાર્સમાં એકઠા થયા-અને પાદશાહ યજ્ઞ-
ગેદની નજદીક આવ્યા,

ત્યારે દરેક જણ બોલવા લાગ્યા કે “અમે તારા તાબેદાર છિયે-તારો
હોકમ સાંભળીને તેનો જવાબ આપવા ઉભા છિયે (એટલે હોકમો બળ
લાવવા તૈયાર છિયે).

આ મહાન લોકોમાંથી કોણ એવો બાગ્યશાળી છે?-કે જેહાનના
પાદશાહના લાયક બેઠાને

* ફિર્દોસી જે કે ખુલ્લું કહેતો નથી કે મુન્ઝેર ચમનનો પાદશાહ હતો, કે આખા અરબેસ્તાનનો પાદશાહ હતો. પણ
કેટલીક બચતો ઉપરથી જણાય છે, કે ફિર્દોસી તેને ચમનનો હાકેમ ધારતો હતો અને નોઅમાન તેનો છોકરો હતો. બીજા
તવારીખનવેસો લખે છે કે અરબેસ્તાનના પાદશાહ નોઅમાન બિને મુન્ઝેરને પાદશાહ યજ્ઞગેદ પોતાના છોકરા બેહરામને કેળ-
વણી આપવા માટે સોંપી આપ્યો હતો. નોઅમાનને ત્યાં એક છોકરો હતો, તેને પોતાના બાપ મુન્ઝેરનું નામ આપેલું હતું.
નોઅમાને બેહરામને એક ઈરાની શાહઝાદાને છાજતી રીતે પર્વરેશ અને તઅલીમ આપી હતી. મઝફર શાહઝાદાને માટે બે ચાર
મેહલ બંધાવ્યા હતા. તેમાં બે મેહલ તવારીખમાં નોધાયેલા છે. એક મેહલ ખાવા જમવા માટે બાંધ્યો હતો, જે “ખુદન-
ગાહ”ને નામે ફાર્સીમાં જણાયેલો છે. અરબો તેને “ખવરનક” કહેતા હતા. બીજો મેહલ બેસવા ઉઠવા માટે બાંધ્યો હતો,
જેને “સેદીરકહ” કરીને ફાર્સીમાં કહેતા હતા. અરબો તેને “સેદીર” કહેતા હતા. આ મેહલ તે વખતમાં આ દુન્યાની
એક અભયબી સમાન જણાયેલો હતો. કારણકે સૂર્ય ઉગે ત્યારથી તે અસ્ત પામે ત્યાં સુધીમાં તે ત્રણ રંગ બદલતો હતો. સૂર્ય
ઉગતાં તે મેહલ આરમાની રંગનો દેખાતો હતો. બપોરે સફેદ અને સૂર્ય અસ્ત પામતાં સોનેરી રંગનો દેખાતો હતો. આ
મેહલ એક બીજાની ઉપર ત્રણ ગુખઝનો બાંધેલો હતો. આ અને બીજા મેહલો બાંધવા માટે નોઅમાને યૂનાન દેશના એક
કાબેલ શિલ્પ મિસ્તરીને રોકી રાખ્યો હતો. જેનું નામ સેમ્નેર હતું. કહે છે કે નોઅમાને આ મેહલોથી ઘણો ખુશી થઈને
સેમ્નેરને એક મોટી દહલત આપી હતી. તે દહલત બેઈ સેમ્નેર બોલી ઉઠ્યો કે “જો પાદશાહ મારી મેહલતના બદલામાં
આટલો મોટો ખઝાનો અને આપશે એમ હું આગળથી જાણતો તો આ ઇમારતો હજી પણ ઘણી સુંદર બાંધતો.” આ તેના
બોલોથી એક ભતની અદેખાઈ ઉત્પન્ન થઈ કે રખેને કોઈ પાદશાહ તેને પોતાના રાજમાં બોલાવી મંગાવી આ મેહલો કરતાં પણ
વધારે સુંદર મેહલો બંધાવે, માટે સેમ્નેરને “સેદીરકહ” નામના મેહલના ગુખઝ ઉપરથી નીચે નખાવી મારી નાખ્યો હતો.

બખર ગીરદો દાનેશ આમૂઝદશ
 ફેલ અઝ તીરગીહા બર અફૂઝદશ
 એ રૂમીઓ હેન્દીઓ અઝ પારસી
 તુલૂમીઓ ગર મદુમે હન્દસી
 હમાન ફીલ્સૂફાને બેસ્થાર દાન
 સખુનગૂયો અઝ મરુદુમે કાર દાન
 હમહુ સરખસર ખાકે પાએ તો ઈમ
 બદાનેશ હમહુ રહુતુમાએ તો ઈમ
 ૧૬ નેગર તા પસન્દત કે આયદ હમી
 ફેગર સૂદમન્દત કે આયદ હમી
 ચુનીન ગોકૂત મુન્જેર કે મા બન્દહુ ઈમ
 ખુદ અન્દર જહાન શાહુરા જન્દહુ ઈમ
 હોનરહાએ મા શાહુ દાનદ હમહુ
 કે ઊ ચૂન શખાનસ્તો મા ચૂન રમહુ
 સવારીમો ગોર્દીમો અરપ અફૂગનીમ
 કસીરા કે દાના ખુવદ બેશકનીમ
 સેતારહુ શુમેર નીસ્ત અઝ મા કસી
 કે અઝ હન્દસહુ બહુરહુ દારહ બસી
 પુર અઝ મેહુરે શાહીસ્ત મારા રવાન
 બહીન કાર દારીમ શાહા તવાન
 હમહુ પીશે ફર્જદે તૂ બન્દહુ ઈમ
 ખુજોર્ગીએ ઊરા સેતાયન્દહુ ઈમ
 ચુ બેશનીદ અઝ ઈન સખુન યઝદગેરહુ
 રવાનો બેરહરા બર આર્વદ ગેરહુ
 નેગહુ કરહ અઝ આઘાઝ ફર્જમરા
 બદ દાદ પુરમાયહુ બહુરામરા
 બેફરમૂદ તા બેલઅતશ સાખતન્દ
 સરશરા બગરુદન બર અક્રાખતન્દ
 ૭ તનશરા બબેલઅત બેયારાસ્તન્દ
 એ દર અરપે શાહે યમન ખાસ્તન્દ
 એ અયવાને શાહે જહાન તા બદશત
 હમી ઉશુરે અરપે હૂદજ ગુઝશત
 પરસ્તન્દહો દાયએ બીશુમાર
 એ બાઝારુગહુ તા દરે શહુરુયાર
 બબાઝારુગહુ બસ્તહુ આઝીન બરાહુ
 એ દરવાઝહુ તા પીશે દરગાહે શાહુ
 ચુ મુન્જેર બેયામદ બશહુરે યમન
 પઝીરહુ શુદન્દશ હમહુ મદો જન
 ચુ આમદ બઆશમગાહુ અઝ તુખોસ્ત
 ફેરાવાન જનાને નેજાદી બેજોસ્ત
 એ ફેહુકાનો તાઝીઓ પુરમાયગાન
 તવગર ગુઝીદો ગેરાન સાયગાન
 અઝીન મેહુતરાન ચાર જન બર ગુઝીદ
 કે અન્દર હોનર ખુદ નેજાદશ પદીદ
 દો તાઝી દો ફેહુકાન એ તોખમે કેયાન
 બેબસ્તન્દ મદાનગીરા મેયાન
 હમી દાસ્તન્દશ ચુનીન ચાર સાલ
 ચુ શુદ સીરે શીરો બર આગન્દ યાલ
 ૮ બદુશખારી અઝ શીરુ કર્દન્દ બાઝ
 હમી દાસ્તન્દશ બખર બર બનાઝ

બગલમાં લે અને તેને કેળવણી આપે-અને સઘળા અધિકારથી તેનું
 દિલ રોશન કરે ?

અમો રૂમી, હિંદી અને પાર્સીઓમાંથી-તુલૂમીઓ અગર ભૂમિતિને
 લગતી વિદ્યા જાણનારા શખસો,

તેમજ મહાન વિદ્વાન ફીલ્સૂફો-છટાદાર બોલનારાઓ અને કામના
 અતુલથી શખસો,

સઘળા તારા પગની ખાક છિયે-વિદ્યાનાં કામમાં અમો સઘળા તારા
 રેહતુમા છિયે.

તું તપાસ કર કે અમોમાંથી તને કોણ પસંદ પડે છે ?-તેમજ તને
 ફાયદેમદ કોણ માલૂમ પડે છે ?

પછી મુન્જેર એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “અમો પણ તારા બંદા છિયે-
 આ જ્ઞાનમાં ખુદ પાદશાહને માટેજ જવતા રહેલા છિયે.

પાદશાહ અમારા સઘળા હુનરો જાણે છે-કારણકે તે પાદશાહ ગોવા-
 ગિયા મિસાલ છે અને અમો તેનાં ગોવારાં મિસાલ છિયે.

અમો સવારી કરનારા છિયે, બહાદુર છિયે અને મયદાનમાં ઘોડા
 ઝાંકાવનારા છિયે તેમજ ગમે એવા વિદ્વાન શખસને અમો હરાવનારા છિયે.
 અમારામાંથી કોઈ પણ શખસ તુલૂમી નથી-કે ભૂમિતિના એદમને
 થોડો ધણો પણ હિસ્સો ધરાવે.

અમારા જીવ તો પાદશાહની મોહબતથી ભરેલા હોવાથી-ઓ પાદ-
 શાહ ! અમો એ કામ ઉપરજ શક્તિ ધરાવ્યે છિયે.

અમો સઘળા તારા બેટાના ગોલામ છિયે-અને તેનીજ મોટાઈના
 વખાણનારા છિયે.”

જ્યારે યઝદગેરે તેનાથી આ સખુન સાંભળ્યા-ત્યારે તેણે પોતાના
 આત્માને અને ડહાપણને ભેગાં કીધાં.

અને આ કામમાં શુરઆતથી તે શેવટ સૂધીનો વિચાર કર્યો-અને
 પછી પોતાના વહાલા બેટા બેહરામને તેને સોંપ્યા.

તેણે ફરમાવ્યું જેથી તેઓએ તેને માટે સરપાવ તૈયાર કીધો-અને
 તેનાં સરને આસ્માન ઉપર ઊંચે ચઢાવ્યું.

તેઓએ તેને સરોપાવ પેહેરાવ્યો-અને દરવાઝાપરથી તે યમનના
 પાદશાહનો ઘોડો મંગાવ્યો.

દેશના પાદશાહના મેહલમાંથી તે મયદાન સૂધી-ઊંટ, ઘોડા અને
 અમારીઓ પસાર થવા લાગી.

ગોલામો અને બેશુમાર દાયાઓ-પાદશાહના મેહલથી બાઝાર સૂધી
 ચાલવા લાગ્યાં.

બાઝારના રસ્તાઓમાં તોરણો બંધાયાં-અને શેહરની બાગળથી પાદ-
 શાહની દરબાર સૂધી રાચરચીલાં ટંગાયાં.

જ્યારે મુન્જેર પોતાનાં યમન શેહરમાં આવ્યો-ત્યારે તેને સઘળા મદ
 અને ઔરતો એસ્તેકબાલ ગયાં.

જ્યારે તે પોતાની આરામગાહ ઉપર જઈ પુગ્યો ત્યારે પ્રથમ-તેણે
 ઘણીક ખાન્દાની ઔરતો શોધી કાઢી.

ધરાન અને અરબેસ્તાનની રૈયતમાંથી તેમજ ઉઝ્બેકી ખાન્દાનમાંથી-
 દહલતમંદ અને ખુન્યાદી અકરતો જોઈ કાઢી.

અને તેઓમાંથી ચાર અકરતો ચુંદી કાઢી-કે જેઓનાં કામકાજથી
 તેઓની ઊંચી ખુન્યાદ જણાઈ આવતી હતી.

તેમાંની બે અરબ સ્ત્રીઓ અને બે કયાની નરલની ધરાની બાનુ
 ઓએ એ કામ ઉપર કમર બાંધી.

એ પ્રમાણે તેઓએ તેને ચાર વર્ષ ઉછેર્યો-જ્યારે તે દૂધ પીધાથી
 ધરાયો અને ઉછરવા લાગ્યો.

ત્યારે તેને મહા મુશ્કેલીએ દૂધથી છોડવો-અને ત્યાર બાદ તેને લાડમાં
 ઉછેરવા લાગ્યાં.

થુ શુદ્ધ હકૂત સાલહુ બમુન્નેર એ ગોકૂત
કે આન રાએ બા મેહુતરાન બૂદ બેકૂત
થુનીન ગોકૂત કય મેહુતરે સરફરાજ
એ મન ફેકે શીર ખારહુ મસાજ
બદાન-દહુ ફેહ-ગેયાનમ સેપાર
થુ ગાહુ અસ્ત બીકારો ખારમ મદાર
બદ ગોકૂત મુન્નેર કે અય સરફરાજ
બફેહ-ગુ નૂજત નેયામદ નેયાજ
થુ હન્ગામે ફરહન્ગ ખાશહ તોરા
બદાનાઈ આહન્ગ ખાશહ તોરા
બઅયવાન નમાનમ કે બાઝી કુની
બબાજી હમી સરફરાજી કુની
થુનીન પાસેખ આવરહ બહુરામ બાજ
કે અજ મન તો બીકાર ખુદી મસાજ
મરા બેખદી હસ્ત અગર સાલ નીસ્ત
બસાને ગવાનમ બરો યાલ નીસ્ત
તોરા સાલ હસ્તો બેરહ કમતરસ્ત
નેહાદે મન અજ રાએ તૂ દીગરસ્ત
નદાની કે હર કસ કે હન્ગામ બેસ્ત
એ કાર આન ગુઝીનદ કે બાયદ તુખેસ્ત
દેગર બાજ હન્ગામ જૂઈ હમી
દેલ અજ નીકુઈહા બેશૂઈ હમી
હમહુ કારે બીગાહુ બીબર ખુવદ
બેહીન અજ તને મરદુમાન સર ખુવદ
હરાન ચીજ કાન દરખરે પાદશાસ્ત
બેયામૂઝી અમ તા બેદાની સજાસ્ત
સરે રાસ્તી દાનેશ આમદ તુખેસ્ત
ખુતુફ આન કજ આધાજ ફેર્તમ બેસ્ત
નેગહુ કરહ મુન્નેર બદ ખીરહ માન્દ
બઝીરે લખાન નામે યજ્ઞદાન બેખાન્દ
બર ઊ આઝીન કહેા ગોકૂતા કે બખત
બેયારાયદ અજ તૂ સરે તાબે તખત
ફેરેસ્તાહ હમ દરખમાન રહુનમૂન
થુએ શૂરસાન સરકશી બર હયૂન
સે મૂબેદ નેગહુ કરહ ફરહન્ગ-બૂય
કે દર શૂરસાન શાન ખુદી આખૂરય
યકી તા દખીરી બેયામૂઝદશ
દેલ અજ તીરગીહા બર અફૂઝદશ
દેગર આન કે નખ્ચીરે બાઝાનો યૂજ
બેયામૂઝદશ કાન ખુવદ દેલફેરજ
સેદીગર કે ચક્રીનો તીરે કમાન
હમાન ગર્દેશી તીલ બા બદગમાન
થયો રાસ્ત ખીયાન એનાન દાશતન
મેયાને યલાન ગર્દન અક્રાશતન
દેગર આન કે અજ કારે શાહનશહાન
એ ગોકૂતારો કેદારે કારઆગહાન
બેગૂયદ બબહુરામે ખુસ્તવ નેઝાદ
સખુન હરએ દારહ એ ગીતી બયાદ
થુ આન મૂબેદાન પીશે મુન્નેર શુદ્ધ
એ હરખૂનદ દાસ્તાનહા ઝદન્દ

જ્યારે તે સાત વર્ષનો થયો ત્યારે તેણે મુન્નેરને શું કહ્યું? કે જે શાહઝાદાના વિચાર પાદશાહોને મળતાજ હતા.

તેણે એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ઓ સરફરાજ સરદાર!-તું કાંઈ હવે મને દૂધ પીનારૂં બાળક ના સમજ.

મને બાહોશ ઉસ્તાદોને સોંપ-જ્યારે શીખવાનો આ વખત છે ત્યારે તું મને આળસુ અને બેદરકાર ના રાખ.”

મુન્નેરે તેને કહ્યું કે “ઓ સરફરાજ શાહઝાદા!-હજી તારો એલમ શીખવાનો વખત થયો નથી.

જ્યારે તારો શીખવાનો વખત આવશે-અને દાનાઈ શીખવાની તને બાહેશ થશે,

ત્યારે હું તને ઘરમાં રહેવાજ નહીં દઇશ કે તું રમ્યા કરે-અને રમત-ગમતમાં સરફરાજી કરે.”

બેહુરામે તેને પાછો એવો જવાબ આપ્યો-કે “તું મને એક આળસુ છોકરો ના બતાવ.

જે કે મારી ઉમર નાની છે અને પેહલવાનોના જેવી મારી છાતી અને ગર્દન નથી તો પણ મને અકલ તો છે.

તું ઉમરે વધારે છે પણ અકલે ઓછો છે-અને તું જેવો મને ધારે છે તે કરતાં મારી ખાસીયત જુદીજ છે.

તું બણતો નથી કે જે કોઈ કે વખત તપાસતો રહે-તે જે કામ પહેલું કરવું બેઠયે તેજ કામ હાથ ધરે છે.

જે નેક પ્રસંગ હાથમાંથી ગયા પછી તું ફરી તેને શોધવા જશે-તો બલાં પરિણામની આશા તને મૂકી દેવી પડશે.

ક વખતનાં કામ સઘળાં નિષ્ફળ નીવડે છે-માણસનાં શરીરમાંનો સડથી સરસ ભાગ તે માથુંજ છે.

પાદશાહોને લાયકની દરેક ચીજ કે જે તું બણતો હોય તે તું મને શીખવે તો વાજખી છે.

માર્ગેમાં સર્વથી પહેલો માર્ગ વિદ્યા હાસેલ કરવાનો છે કારણ તે સચ્ચાઈનું સર છે-ભાગ્યશાળી તેજ કે જે શુરઆતથીજ નેક પરિણામ મેળવવા માર્ગે.”

મુન્નેરે તેને ટીકી ટીકીને બેઠ અજબ રહ્યો-અને પોતાનાં મનમાં પાક યજ્ઞદાનનું નામ લીધું.

પછી તેની ઉપર દુઆ કરી બોલ્યો કે “તારૂં નસીબજ-તારાં તાજ અને તખ્તનું સર તારીથી સણગારશે.”

પછી તેજ વખતે તેણે એક બહાદુર બોમિયાને જાંટ ઉપર સવાર કરી શૂરસાન તરફ મોકલ્યો.

જ્યાં તેણે ત્રણ વિદ્વાન મોબેદોને શોધી કાઢ્યા-કે જે લોકોની શૂરસાનમાં બારી વાખવાખી હતી.

તે ત્રણમાંથી એક જણ બેહુરામને લખતાં વાંચતાં શીખવે-અને તેનું દિલ અજ્ઞાનપણથી સાફ કરે.

બીજો શખ્સ કે તેને શકરા અને શિકારી કુતરાઓથી શિકાર કરતાં-શીખવે-કે જેથી તેનું દિલ ખુશહાલ બને.

ત્રીજો શખ્સ કે તેને ચક્રગાન બાઝી કરતાં અને તીર કમાન વાપરતાં-તેમજ દુશ્મન સાથે તલવારના દાવગેય કરતાં શીખવે.

તથા ડાબા જમણી ધોડાની લગામ કેમ ફેરવવી અને પેહલવાનોની વચ્ચે ગર્દન કેમ ઉઠાવવી તે શીખવે.

વળી રાજઅમલને લગતાં કામો માટે-તેમજ અનુભવી શખ્સોની વાતચિત અને તેઓનાં કામકાજ બાબત,

સઘળું પાદશાહી બુન્યાદના બેહુરામને કહે-તેમજ દુન્યાદારીને લગતું જે કાંઈ જ્ઞાન તે બણતો હોય તે તેને શીખવે.

જ્યારે તે દાનાઓ મુન્નેર આગળ ગયા-ત્યારે તેણે તેઓ સાથે ધણીક વાતો કીધી.

તને શાહજાદા બદીશાનું સેપોરુદ
ફેઝાયન્દા ખુદ દાનેશી બૂદો ગોરુદ
થુનાનું ગશ્ત બહુરામે ખુસ્તવ નેઝાદ
કે અન્દર હોનરુ દાદે મદી બેદાદ
હોનરુ હરુએ ખુઝશ્ત બરુ ગૂશે ઊય
બકુરુહગુ યાઝાનું શુદી હુશે ઊય
સુ શુદ સાલે આન નામવરુ બરુ સે શશ
દેલાવરુ ગવી ગશ્ત ખુરૂશીદ ફશ

૨૧ બમૂબેદ ન બૂદશ બચીઝી નેયાઝ
ઝે ફરુહગો ચઉગાનો અઝ યૂઝો બાઝ
બઆવરુદગહ બરુ એનાન તાકૂતન
બરુ અકુગન્દને અરપો હમ તાખતન
બમુન્ઝેરુ થુનીન ગોકૂત કય પાકુરાય
ગુસી કુન હોનરુમન્દશ બાઝ બય
અઝાન હરુ યકીરા બરી હફયહુ દાદ
ઝે દરુગાહે મુન્ઝેરુ બેરકૂતન્દ શાહ
વઝાન પસ બમુન્ઝેરુ થુનીન ગોકૂત શાહ
કે અરપાને ઈન નીઝહુદારાન બેખાહુ
બેગૂ તા બેપીચન્દ પીશમ અનાન
બચશમ અન્દરુ આરન્દ નઉકે સનાન
બહાઈ કુનન્દ આનચે આયદ બશમ
દરમ બીશ બાહમ બઈશાન કશમ
થુનીન પાસોખ આવરુદ મુન્ઝેરુ બરુ
કે અય પુર હોનરુ ખુસ્તવે નામજૂય
ગલહુદારે અરપાને મન પીશે તોસ્ત
બોદાવન્દે અરપાન બતન બીશે તોસ્ત
તો ગરુ તાઝી અરપાન બેખાહી ખરીદ
મરા રન્ઝે સખતી ચે બાયદ કશીદ

૨૨ બદ ગોકૂત બહુરામ કય નીકુનામ
બનીકીત બાદા હમહુ સાલહુ કામ
મન અરપ આન ગુઝીનમ કે અન્દરુ નેશીખ
બેતાઝમ નપીચમ એનાન અઝ નેહીખ
થુ બા તગુ થુનીન પાયદારશ કુનમ
બનાવરુદ બા બાદ યારશ કુનમ
વગરુ આઝમૂદહુ નખાશદ સોતૂરુ
નશાયદ બતુન્દી બરુ કંરુદ જૂરુ
બનોઅમાન બેકુરૂદ મુન્ઝેરુ કે રવ
ફસીલહુ ગુઝીન અઝ ગલહુદારે નવ
હમહુ દશ્તે નીઝહુ સવારાન બેગરુદ
નેગરુ તા કેરા યાબી અરપે નબરુદ
બેશુદ તીઝ નોઅમાન સદ અરપ આવરીદ
ઝે અરપાને જન્ગુ આવરાન બરુ ગુઝીદ
થુ બહુરામ દીદ આન બેયામદ બદશ્ત
ચપો રાસ્ત પીચીદો અન્દી બેગશ્ત
હરુ અરપી કે બા બાદ હમસરુ શુદી
હમહુ ઝીરે બહુરામ બી પરુ શુદી
બદીનગૂનહુ તા બરુ ગુઝીદ અશકરી
યકી બાદપાઈ કુશાદહુ બરી

૨૩ હમ અઝ દાધે દીમરુ કુમયતી બરન્
તો ગોકૂતી ઝે દર્યા બરુ આરદ નેહગુ

પછી શાહજાદાને તેઓને સોંપી આપ્યો-કારણકે મુઝેર પોતે વિદ્વાન હતો અને પેહલવાન પણ હતો.

રોહનશાહી અહવાદને બેહરામ શીખીને એવો તો થયો-કે દરેક હોનરોમાં સરસ ઈન્સાફ આપવા લાગ્યો.

જેખી નવા હોનરો તેની બાબમાં આવતા-કે તે શીખવા તરફ ધ્યાન આપતો હતો.

જ્યારે તે નામવરની ઉમર અઠાર વર્ષની થઈ-ત્યારે તે એક ખુરશીદની મિસાલ પ્રકાશ આપતો દિલાવર પેહલવાન બન્યો.

પછી તેને કોઈ પણ વિદ્યાની, ચક્રોગાન બાઝીની કે શિકારી કુતરા અને બાઝ પક્ષી બાબતની-પેલા મોબેદ પારેથી શીખવાની કોઈપણ હાજત રહી નહીં.

તેમજ લડાઈનાં મયદાનમાં ઘોડાની લગામ ફેરવવાની-અને ઘોડો ઝાંકાવવાની અને દુશ્મન ઉપર હુલો કરવાની બાબતો શીખવાની અગત રહી નહીં.

આથી બેહરામે મુઝેરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ઓ પાક વિચારના શખ્સ!-હવે આ વિદ્વાનોને તું પાછા રવાના કર.”

એ ઉપરથી તેણે દરેક જણને પુષ્કળ હદયો આપ્યો-અને તેઓ મુઝેરની દરગાહમાંથી ખુશહાલ પાછા ફર્યા.

પછી શાહજાદાએ મુઝેરને એમ કહ્યું કે “આ બાલાવાળા સવારોના ઘોડા મારી આગળ મંગાવ.

અને તેઓને કહે કે ઘોડાઓની લગામ ફેરવતા જાય-અને તેઓની આંખો સામે બાલાની આગી ધરતા જાય

પછી જેનો ઘોડો મને પસંદ પડે તેની કીમત કરે-હું તેઓને ધણો પૈસો આપીશ”

મુઝેરે તેને જવાબ દીધો-કે “ઓ હુનર બરેલા નામચીન શાહજાદા!

મારા ઘોડાઓનો રખેવાળ તારી આગળજ છે-અને ઘોડાઓનો માલેક તારો પોતાનોજ છે.

અગરજે તું મારી પાસેથી ચરખી ઘોડા ખરીદ કરીનેજ લેવા માંગતો હોય-તો તારી પાછળ મને આટલી બધી રંજ અને સખતી સા માટે ખેંચવી નેહયે?”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ નેકનામ!-તારાં સઘળાં વર્ષ બલી મુરાદ-માંજ પસાર થયે!

હું તે ઘોડો પસંદ કરીશ કે જેની ઉપર બેસીને પહાડ ઉપરથી નીચે દોડાવતો આવું અને તેમ કરવાના બચથી હું લગામ પાછી નહીં ફેરવું.

જે પહાડ ઉપરથી નીચે દોડાવવામાં હું તેને તેજ પાણીદાર બનાઉં-તો પછી મયદાનમાં પવનને નેહડિયો કરી મેલું.

અગરજે ઘોડાને આગળથી અઝમાવેલો નહીં હોય-તો પછી ગુરસામાં આવી તેની ઉપર સેતમ કરવો લાયક નથી”

મુઝેરે નોઅમાનને ફર્માવ્યું કે “તું જા અને નવા ઘોડાઓ રાખનારા પાસેથી ઘોડાની એક સંખ્યા પસંદ કરીને લઈ આવ.

બાલાદાર સવારોનાં મયદાનમાં ફર-અને જો કે કયો ઘોડો લડાઈનાં મયદાનને લાયકનો છે?”

નોઅમાન તુરત ગયો લડાયક સવારોના ઘોડામાંથી સો ઘોડા ચુંટી લાવ્યો.

જ્યારે બેહરામે તે જોયું ત્યારે તે મયદાનમાં આવ્યો-અને ઘોડાઓને ડાબા જમણી વળણ આપી કેટલોક વખત ફેરવ્યા.

પણ જે ઘોડા કે પવનની બરાબરી કરતા હતા-તે સઘળા બેહરામની સવારી નીચે દોડવામાં અશક્ત બની જતા હતા.

આ રીતે તપાસતાં શેવટે એક પોહોળી છાતીવાળો, પવન મિસાલ દોડનારો અને ઘેરા લાલ રંગનો ઘોડો પસંદ કીધો.

વળી એક બીજો ટપકાંવાળો કુમેત ઘોડો લીધો-તે ગોચા દર્યામાંથી મગરમચ્છ બાહેર આવ્યું હોય તેવો લાગતો હતો.

હમી આતેશ અકૂખ્ત અચ્ચ નઅલે ઊય
હમી ખૂન ચકીહ અચ્ચ ખરે લઅલે ઊય
ખહા દાહ મુઝેરુ એ ખૂહ અરુચ્ચ શાન્
કે દર ખીશએ ફૂફુ ખુહ મરુચ્ચ શાન્
એપેચરોફત ખહુરામે રહ આન્ દો અરુપ
ફેફુન્દહુ ખરુ સાને આઝરુ ગોશરુપ
હમી દાશ્ત શાન્ ચૂન્ ચકી તાઝહુ સીખ
કે અચ્ચ ખાહ નાયહ ખરીશાન્ નેહીખ
ખમુઝેરુ ચુનીન્ ગોફત રૂઝી જવાન્
કે અચ્ચ મદે ખા હન્ગો રઉશન્ રવાન્
ચુનીન્ ખી ખહાનહુ હમી દારી અમ
ઝમાની ખતીમારુ ગુઝારી અમ
હમહુ હરુકે ખીની તો અન્દરુ જેહાન્
દેલી નીરત અન્દરુ જહાન્ ખી નેહાન્
એ અન્દહુ ખાશહુ રોખે મરુહ ઝરુહ
ખરામેશ ફેઝાયહુ તને રાહ મરુહ
ઝને ખૂખરોખ રામેશ અકૂઝાયો ખસ
કે ઝન્ ખાશહુ અચ્ચ દરુહ ફર્યાહુ રસ
ખઝન્ ગીરહુ આરામ મદે જવાન્
અગરુ તાજુદારસ્ત અગરુ પહુલવાન્
હમ અચ્ચ વય ખુવહ દીને ચઝદાન્ ખપાય
જવાન્રા ખનીકી ખુવહ રહુનુમાય
કનીઝકુ બેફમાય તા પન્ને શશ
બેયારન્દ ખા ઝીબો ખુરશીહ ફશ
મગરુ ઝાન્ ચકી ફુ ગુઝીન્ આયદમ
હમ અન્દીશએ દાદો દીન્ આયદમ
મગરુ નીચ ફર્ઝદમ આયહુ ચકી
કે આરામે દેલ ખાશહુ ઊ અન્દકી
જહાનદાર ખુશુહ ખાશહુ એ મન્
સેતાયેશ બેયાખમ ખહુરુ અન્બુમન્
ચુ બેશનીહ મુઝેરુ એ ખરુના સોખન્
ખરુ ઊ આફીન્ કરુહ મદે કોહન્
બેફરુમુહ તા સઅહ જૂયન્દહુ તફત
મુએ કલબએ મદે નખખાસ રફત
બેયાવરુહ રૂમી કનીઝકુ એહેલ
હમહુ અચ્ચ દરે કામો આરામે દેલ
ખખાલા ખકેદારે સર્વે સહી
હમહુ કામો ઝીખાઇઓ ફરુરહી
દો ખુઝીહ ખહુરામ અઝાન્ ગુલરોખાન્
કે ગુલ પોસ્ત શાન્ આજ ખૂહ ઉસ્તોખાન્
અઝાન્ ફુ સેતારહુ ચકી અન્ગઝન્
દગરુ લાલહુ રોખ ચૂન્ સોહયલે યમન્
ખખાલાએ સર્વે ખગીસુ કમન્દ
ખહા દાહ મુઝેરુ ચુ આમહ પસન્દ
બેખન્દીહ ખહુરામો કરુહ આફીન્
રોખશ ગસ્ત હમચૂન્ બદખશી નેગીન્
જોચ અચ્ચ ગૂયો મયદાન્ નખૂદીશ કારુ
ગહી ઝખમે અઉગાનો ગાહી શેકારુ

તે એટલો ઝડપથી દોડતો હતો કે તેની નઅલમાંથી આતશની ચલ-
ગારી પડતી હતી-અને રાતા રંગની છાતીમાંથી લોહી ટપકતું હતું.

મુઝેરે જે તેઓની કીમત હતી તે કીમત આખી-કારણકે તે ઘોડાના
ધણીઓનું વતન ફૂફાનું જંગલ હતું.

સરદાર બેહરામે તે આઝર ગોશરુપ જેવા ઝળકતા બન્ને ઘોડાઓ
કબૂલ કીધા.

તે તેઓને તાઝાં સેબકળની માફક સંભાળથી રાખવા લાગ્યો-કે રખેને
પવન લાગી તેઓને નુકસાન થાય.

જવાન બેહરામે એક દિવસ મુઝેરને કહ્યું-કે “ઓ રોશન જીવના
દાના મદે!

તું મને એવી રીતે કાંઈ પણ ખામી વગર રાખ્યો જાય છે-અને એક
પલ પણ તું મને ગમમાં રહેવા દેતો નથી.

તું દુન્યામાં જેને જોશે-તે ઝનાના વગરનો નથી.

સંતાપથી પુરુષનો ચેહરો ફિક્કો રહે છે-પણ ખુશીથી તેનું શરીર
વધે છે.

ખૂબસૂરત નાઝનીન હમેશે ખુશ કરનારી હોય છે-કારણકે સ્ત્રી હમેશે
પુરુષનાં દુઃખમાં મદદગાર હોય છે.

એક જવાન મદે પછી તે પાદશાહ હોય કે પેહલવાન હોય, તેને ૨૪
ઔરતથીજ આરામ મળે છે.

વળી તેણીથીજ ચઝદાનની દીન કાયમ રહે છે-અને તેણીજ એક
જવાન શખસને નેકીનો રસ્તો દેખાડનારી હોય છે.

માટે તું હોકમ કર કે જેથી ઝેબાયેશ પામેલી અને ખુરશીદના ચેહ-
રાની પાંચ છ કુમારિકાઓ અહીં લાવે.

કદાચ તેઓમાંથી એકાદ બે મને પસંદ પડશે-તેમજ ઈન્સાફ અને
દીનનો વિચાર મને સૂઝ પડશે.

વળી કદાચ મને એકુ ફર્ઝદ પણ થાય-કે જે મારાં દિલને ઘેરોડક
આરામ બક્ષે.

અને પાદશાહ ચઝગેઈ પણ મારેથી ખુશહાલ થશે-અન્બુમનમાં હું
વાખવાખી મેળવીશ.”

જ્યારે મુઝેરે તે જવાનની એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તે ખુઝાર્ગ શખસે
તેની ઉપર દુઆ કીધી.

તેણે ફરમાવ્યું જેથી સઅદ નામનો દલાલ ગોલામગીરીમાં વેચાતાં
સ્ત્રી પુરુષોનાં ખાઝાર તરફ વગર ઢીલે રવાના થયો.

તે ચાળીસ રૂમી નાઝનીનો લઇ આવ્યો જે સઘળી પસંદગીને લાયકની
અને આરામ આપનારી હતી.

કદમાં તેણીઓ સીધાં સરોવર જેવી હતી-અને સઘળી મનગમતી,
ઝેબાયેશ પામેલી અને દબદબાવાળી હતી.

તે ગોલાખી ચેહરાવાળી નાઝનીનોમાંથી બેહરામે બે જણીઓને પસંદ ૨૫
કીધી-કે જેઓની ચામડી ગોલાખી અને હાડકાં હાથીદાંત જેવા સફેદ હતાં.

આ બે સેતારાઓમાંથી એક ચંગ નામનું વાજન્ટર વગાડી જાણતી હતી-
અને બીજી યમનના સોહૈલ સેતારા જેવી લાલાનાં ફૂલ જેવાં મોંની હતી.

ઊંચાઇમાં સરોવરનાં ઝાડ જેવી અને કમંદ જેવા વળેલા ચોટલાવાળી
હતી-જ્યારે તેણીઓ પસંદ પડી ત્યારે મુઝેરે તેણીઓની કીમત ચૂકવી આપી.

બેહરામ હસ્યો અને મુઝેરની વખાણ કીધી-તેનો ચેહરો બદખશાનના
નેગીના જેવો લાલ બન્યો.

હવે તેનું કામ દડી અરે રમવાનાં મયદાન સિવાય બીજું કશું હતું
નહીં-કોઇ વખત તે ચઝગાનખાઝી બેલતો અને કોઈ વખત શેકાર કરતો હતો.

રક્તને બહુરામ બા કનીઝક દર
શેકારગાહ વ હોનર નમૂદન.

બેહરામનું પોતાની નાઝનીન સાથે શેકારગાહમાં
જવું અને ત્યાં પોતાના હુનરો દેખાડવા.

ચુનાન બુદ કે ચક્ર રૂઝ બી અન્બુમન
બનખચીરુગહ રકૂત બા અન્બુજન
કુત નામે આન રૂમી આઝાદહ બુદ
કે રંગે રોખાનશ ચુ બીબાદહ બુદ
બપોશતે હયુની દમાન બરુનેશરત
અબા સર્વ આઝાદહ અન્ગી બદરત
દેલારામે ઊ બુદો હમ કામે ઊય
હમીશહ બલબ દાશ્તી નામે ઊય
બરૂએ શેકારશ હયુન ખાસ્તી
કે પોશ્તશ બદીબા બેયારાસ્તી
ફેર હેશહ જુ ચાર બુદી રેકીબ
હમી તાખતી બરુ ફરાજો નેશીબ
રેકીબશ દો સીમીન દો ઝરૂરીન બુદી
હમાન હર ચકી ગઉહર આગીન બુદી
હમાન ઝીરે તર્કશ કમાન મહુરહ દાશ્ત
દેલાવરુ એ હર દાનેશી બહુરહ દાશ્ત
બપીશ અન્દર આમદશ આહુ દો બેકૂત
જવાન મરુદ અન્દાન બઆઝાદહ ગોકૂત
કે અય માહે મન ચૂન કમાનરા બઝેહ
બરુઆરમ બશરત અન્દર આરમ ગેરેહ
કુદામ આહુ અકૂગન્હ ખાહમ બતીર
કે માદહુ જવાનરતો હમતાશ પીર
ચુનીન ગોકૂત આઝાદહ કય શીરુમરુદ
બઆહુ નબૂયન્હ મદાન નખરુદ
તો આન માદહુરા નરુરહુ ગદાન બતીર
શવહ માદહુ અચ તીરે તૂ નરુરહુ પીર
વઝાન પસ હયુનરા બરુ અન્ગીચ તીચ
ચુ આહુ એ તીરે તો ગીરહ ગુરીચ
કમાન મોહુરહુ અન્દાચ તા ગૂશે ખીશ
નેહહ હમચુનાન ખાર બરુ ફૂશે ખીશ
હમાનગહુ એ મોહુરહુ બેખારહશ ગૂશ
બીઆઝાર પાયશ બરુઆરહ બદુશ
બપયકાન સરો પાયો ગૂશશ બેદુચ
ચુ ખાહી કે ખાનમત ગીતી ફેરૂચ
કમાનરા બઝેહ કરુદ બહુરામ ગૂર
બરુ અન્ગીખત ઝાન દશ્તે અર્મેન્દહુ શર
દો પયકાન બતરુકશ ચકી તીર દાશ્ત
બદશ્ત અન્દર અચ બહુરે નખચીરુ દાશ્ત
હમ આનગહુ ચુ આહુ શુદ અન્દર ગુરીચ
સેપહુબુદ સોરહાએ આન નરુરહુ તીચ
બતીરે દો પયકાન એ સરુ બરુ ગેરેકૂત
કનીઝક બદ માન્હ અન્દર શેગેકૂત
હમ અન્દર ઝમાન નરુરહુ ચૂન માદહુ ગશ્ત
બપયકાન સોર અચ સરશ સાદહુ ગશ્ત

એવું બન્યું કે એક દહાડો બેહરામ કોઇને પણ સાથે લીધા વગર
પોતાની ચંગ વગારડનાર નાઝનીન સાથે શેકારગાહમાં ગયો.

તે રૂમી ઔરતનું નામ “આઝાદેહ” હતું-કે જેણીના બન્ને ગાલનો
રંગ પરવાળાં જેવો લાલ હતો.

બેહરામ એક તેજ ચાલની સાંઠણીની પીઠ ઉપર પેલી સર્વે આઝાદ કે જેણીએ
પોતાના હાથમાં ચંગ નામનું એક વાજનતર પકડેલું હતું, તેની સાથે સવાર થયો.
તેણી બેહરામનાં દિલને આરામ આપનારી હતી તેમજ તેની સઘળી
ખાદેશ બર લાવનારી હતી-બેહરામ હમેશે તેણીનેજ યાદ કરતો હતો.

શેકારે જવાને દિવસે તે સાંઠણી મંગાવતો હતો-કે જેની પીઠ રેશમી
કપડાંથી સજાગરવામાં આવતી હતી.

જેની પીઠ ઉપર ચાર રેકાબ લટકતી હતી-જે સાંઠણીને તે ચઢાણ
કે ઉતરાણ સઘળે દોડાવતો હતો.

તે ચાર રેકાબમાંની બે રેકાબ રૂપેરી અને બે સોનેરી હતી-તેમજ
તે દરેક રેકાબ ગોહર જડિત હતી.

વળી તીર રાખવાના બાથ નીચે એક કામઠું બાંધેલું હતું-તે બહા-
દુર શાહઝાદો દરેક હોનરથી વાકેફ હતો.

હવે શેકારગાહમાં તેની આગળ હરણનું એક બેઠું આબ્યું-જેથી
જવાન મરુદ બેહરામે આઝાદેહને કહ્યું,

કે “ઓ મારા માહતાબ! જ્યારે હું કમાનનો ચિલ્લો-ચઢાઉં અને
ચિલ્લાનો ગાંઠ મારા અંગુઠા ઉપર લઉં,

ત્યારે હું તીરથી ક્યું હરણ મારું?-કારણકે માદા જવાન છે અને
તેનો સાથી બુદ્ધો છે.”

આઝાદેહે એવો જવાબ દીધો કે “ઓ સિંહ મરુદ!-બહાદુર લોકો
હરણ સાથે લડાઈ કરતા નથી.

તું તે માદાને તારા તીરથી નર બનાવ-તેમજ તીરે કરી તે બુદ્ધો
નર માદા અને એવું કર.

પછી તારાં બંટને શેતાખીથી દોડાવ-જ્યારે હરણ તારા તીરથી
નાસવા માંડે,

ત્યારે એવી રીતે તીર નાખ કે કાનને લાગીને પસાર થાય પણ જામ
નહીં કરે-અને કાનને પોતાની ખાંધ ઉપર બફિંકાઈથી મેલે.

અને જે વખતે તીરના ધસારાથી કાનને ધવડવા માટે પોતાના પગને
બાંચકી ખાંધ ઉપર લાવે,

તે વખતે જો તું ચાહતો હોય કે હું તને દેશને રોશન કરનારો પાદશાહ
કહું-તો તું તારાં પયકાનથી તેનું માથું પગ અને કાન સીની નાખ.”

બેહરામ ગૂરે કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ્યો-તે શાન્ત મયદાનમાંથી ઘોઘાટ
હઠ્યો.

તે પોતાના બાથરામાં બે પયકાનવાળો એક તીર જંગલમાં શેકાર
કરવા માટે રાખી મૂકતો હતો.

જ્યારે હરણ દોડવા લાગ્યું કે તેજ વખતે-સરદાર બેહરામે પેલાં
તેજ ચાલના નર હરણનાં શિંગડાં

બે પયકાનના તીરે કરી તેનાં માથાં ઉપરથી ઉપેડી કાઢ્યાં જે બેઈ
પેલી નાઝનીન અજબ રહી.

જે વખતે કે પયકાનથી તેનાં શિંગડાં માથાં ઉપરથી ઉપેડી ગયાં-કે
તેજ વખત પેલો નર માદા જેવો બની ગયો.

હમાન દર સોડગાહે માદહુ દો તીર
બેઝહ હમચુનાન મહે નખચીર ગીર
દો પયકાન બળએ સોડ અર સરશ
બખૂન અન્દરુ લઅલ ગશતહુ અરશ
હયૂનરા સુએ બેકૂતે દીગર બેતાખત
બખખમે કમાન મોહરહુ દર મોહરહુ સાખત
બગૂશે યકી આહુ અન્દર ફેગન્દ
પસન્દ આમદો ખૂદ જાએ પસન્દ
બેખારીહ ગૂશ આહુ અન્દર જમાન
બતીર અન્દરાન રાન્દ ચાચી કમાન
સરો ગૂશો પાયશ બયકૂળ બેફખત
અર આન આહુ આઝાદહુરા દેલ બેસખત
ચુનીન ગોકૂત શહુ ચૂન શોકાર અકૂગનમ
અઝીનસાન કે દીદી હઝાર અકૂગનમ
કનીઝક બદ્દ ગોકૂત અહૂરીમની
વગરુનહુ બદીનસાન કુળ અકૂગની
બેઝહ દસ્ત બહુરામો ઊરા જે ઝીન
નેગૂનસાર અર જહ બઝએ જમીન
હયૂન અઝ બરે માહુ ચેહરહુ બેરાન્દ
બરો દસ્તો અગશ બખૂન અર ફેશાન્દ
ચુનીન ગોકૂત કય બી બેરહ અગજન
એ બાયસ્ત બેસ્તન બમન અર શેકન
અગર કુન્દ ખૂદી કુશાદે અરમ
અઝીન જખમ નંગી શુદી ગઉહરમ
ચુ ઊ ઝીરે પાએ હયૂન જાન સેપોરહ
બનખચીર અઝાન પસ કનીઝક નબોરહ
દેગર હકૂતહુ બા લશકરે સરકરાઝ
બનખચીરગહ રકૂત બા યૂઝો બાઝ
બનખદીકે ફૂદી યકી શીર દીદ
કુળ પોશ્તે ગૂરી હમી અર દરીહ
અર આવરહ ઝાઘે કમાનરા બઝેહુ
બતુન્દી બશસ્તે સે અર જહ ગેરેહુ
દેલે ગૂર અર ફખત બા પોશ્તે શીર
પુર અઝ ખૂન હેઝખ અઝ અર ઊ ગૂર ઝીર

તેવીજ રીતે પેલી માદાને શિંગડાંવાળી જગ્યાએ બે પયકાનનો તીર-
તે શોકારી મહે એવી રીતે માર્યા,

કે તે બે પયકાનનો તીર તેનાં શિંગડાંની જગ્યાએ તેનાં માથાં ઉપર
બેસી ગયા-અને તે હરણીનું બદન લોહીએ કરી લાલ બની ગયું.

પછી પોતાનાં બાંટને નર હરણ તરફ દોડાવ્યું-અને કમાનમાં તીર
ઉપર તીર બેસાડી,

એક તીર તે હરણીના કાન તરફ મારી-તે તીર ઘણી વખણાઈ અને ૨૮
તે વખણવા લાયકજ હતી.

પેલાં હરણે જેવો કાન ધવડયો કે તેજ વખત-બેહરામે ચાચી કમા-
નમાં તીર ચઢાવે.

અને તેનું સર કાન અને પગ સાથે સીવી લીધું-એ બેઘ તે હરણ
ઉપર આઝાદેહતું દિલ બળવા લાગ્યું.

પછી શાહઝાદો એમ બોલ્યો કે “જ્યારે હું શોકાર કરું છું-ત્યારે જેમ
તે હવડાં બેયું તેમ હઝારો હરણ મારું છું.”

પેલી નાઝનીન બોલી કે “ત્યારે તું તો એહરેમનજ લાગે છે-નહીં
તો તું એવી રીતે કેમ મારી શકે?”

ચાચી બેહરામ ગુરરો થયો અને હાથ લગ્ગાવી તેણીને ઝીન ઉપરથી
ઠકાવી-ઝમીનની સપાટી ઉપર બેઠે મસ્તક નાખી.

અને તે માહતાબને ચેહરેની અઉરત ઉપરથી પોતાનું બાંટ ચલાવી લઈ
ગયો-અને તેણીની છાતી, હાથ અને ચંગ વાજન્ટરને લોહીમાં રંગડાળિયાં.

તે બોલ્યો કે “ઓ મોરચંગ વગાડનારી બેચુકક અઉરત!-મારી
ઉપર એટલી બધી ચીઠ શાની ચઢાવે છે?”

હમણાં બે મારો હાથ કંથે આડો તેડો પડતે-તો એવા તીર માર-
વાથી મારું ખાનદાન બદનામ થતે.”

જ્યારે બેહરામે તેણીને સાંઢણીના પગ હેઠળ કચડી નાખી-કે ત્યાર
પછી શોકારમાં કાઈ પણ નાઝનીનને તે સાથે લઈ ગયો નહીં.

બીજે અઠવાડિયે તે સરકરાઝ લશ્કર સાથ-શોકારી કુતરા અને શકરા ૨૯
લઈ શોકારગાહમાં ગયા.

જ્યાં તેણે એક પહાડની નજદીકમાં એક સિંહ બેઠો-કે જે એક
ગોરખરની પીઠ ચીરતો હતો.

તેણે કમાનના બન્ને છેડા ઉપર ગુસ્સામાં આવી ચિલ્લો ચઢાવ્યો
અને અંગુઠા ઉપર તેના ત્રણ આંટા માર્યા.

અને ગોરખરનું બદન સિંહની પીઠ સાથે સીવી લીધું-લોહીનો બરેલો
સિંહ ઉપર અને ગોરખર નીચે પડયાં.

હેનર નમૂદને બહુરામ દર શોકાર-
ગાહ બપીશે મુન્ઝેર.

બેહરામનું મુન્ઝેરની નઝદીક શોકારગાહમાં
હુનર બતાવવું.

દેગર હકૂતહુ નોઅમાનો મુન્ઝેર બરાહ
બેરકૂતન્દ બા ઊ બનખચીરગાહ
બસી નામવર બોદહુ અઝ તાઝેયાન
કઝીશાન બુદી રાહે સૂદો ઝેયાન
હમી ખાસ્તે મુન્ઝેર કે બહુરામ ગૂર
બદીશાન નુમાયદ સવારીઓ ઝૂર
શુતોરમોરુ દીદન્દ જાઈ ગલહુ
દવાન હર યકી ચૂન હયૂની યલહુ

બીજે હકૂતે નોઅમાન અને મુન્ઝેર-તેની સાથે શોકારગાહમાં ગયા.

અરબોમાંથી ઘણાક નામવરોને પણ તે સાથે લઈ ગયો-કે જેઓ સારાં
માઠાં કામની પરીક્ષા કરનારા હતા.

મુન્ઝેર બોલેશ કરતો હતો કે “બેહરામ ગૂર-તેઓને પોતાની સવા-
રીનો કાબૂ અને કૌવત બતાવે.”

તેઓએ એક જગે શાહમુર્ગનું ટોળું બેયું-જેઓમાંના દરેક છાડી
મૂકેલી સાંઢણીઓ મારફ દોડતાં હતાં.

૩૦ સુ બહુરામ ગૂરુ આન શોતોરુમોરુગ દીઠ
 બકેદારે બાદે હવા બરુ દમીઠ
 કમાનરા ભેમાલીઠ અન્દાન બચન્ગ
 બેઝઠ બરુ કમરુ ચારુ તીરે બદન્ગ
 ૩૦ ચકાયકુ હમી રાન્દ અન્દરુ કમાન
 બદાન તા સરુ આરઠ બદીશાન અમાન
 હમી યરુરે બરુ નીચ બેશગાફત તીરુ
 બદીનસાન જહી મદે નખચીરુ ગીરુ
 બચકુ સુજન ઈન જાન ફોજુન બરુ નખૂઠ
 હમાન તીરુ અઝીન તીરુ બરુતરુ નખૂઠ
 બેરકૂતો બેદીઠ આન કે બુદ નામદારુ
 બચકુ સુચ બરુ બૂઠ જખમે સવારુ
 હમી આફીન બાન્દ સુન્ઝેરુ બરુ બિય
 હમાન નીજહુ દારાને પખાશજૂચ
 બદ ગોકૂત સુન્ઝેરુ કે અચ શહુરુયારુ
 બરુ શાહ માનમ સુ ગુલ દરુ બહારુ
 મખાદા કે ખખમ આવરઠ માહે તૂ
 વગરુ સુસ્ત ગદેઠ કમરુગાહે તૂ
 હમ આનગહુ સુ સુન્ઝેરુ બઅચવાન રસીઠ
 એ બહુરામ રાયશ બકચવાન રસીઠ
 ફેરાવાન સુસઉવેરુ બેજેસ્ત અચ ચમન
 શુદન્દ આન સરાન બરુ દરશ અન્બુમન
 બેકરુમૂઠ તા જખમે બિરા બતીરુ
 સુસઉવેરુ નેગારી કુનઠ બરુ હરીરુ
 ૩૧ સવારી સુ બહુરામ બા યાલો કેફત
 બલન્દ ઉશુરી ઝીરો જખમી શેગેફત

કમાન મોહરહો શીરો આહુઓ ગૂરુ
 કુશાદહુ બરુ ચૂખ દસ્તીઓ ગૂરુ

શુતોરુમુઘો હામૂનો આન જખમે તીરુ
 એ કીરે સેયહુ કદેહુ શુદ બરુ હરીરુ
 સવારી બરુ અફગન્દ ઝી શહુરુયારુ
 ફેરેસ્તાઠ નજદીકે બિ આન નેગારુ
 ફેરેસ્તાઠહુ ચૂન શુદ બરે યઝદગેરુઠ
 હમહુ લશકરુ આમદ બરુ આન નામહુ ગેરુઠ
 હમહુ નામદારાન ફેરુ માન્દન્દ
 બબહુરામ બરુ આફીન બાન્દન્દ
 વજાન પસ હોનરુહા સુ કદી બકારુ
 હમી તાખ્તાન્દી બરે શહુરુયારુ

જ્યારે બેહરામ ગૂરુ તે શાહમુર્ગ બેચાં-ત્યારે પવનના કપાટા માફક
 દોડ્યો.

તેણે કમાનને પોતાના હાથ વડે કાંઈકવાર સરખી કીધી-અને ચાર
 ખંદગી તીર પોતાના કમરખંદમાં ખોસી.

તે ચારો તીરને કમાનમાં ખોસી-કે જેથી તે શાહમુર્ગની ઝિંદગીનો
 અંત લાવી મેલે.

તે શિકારી મદ તીર એવી રીતે મારતો-કે શાહમુર્ગની છાતી અને
 પાંખ બન્ને ચીરાઈ જતી હતી.

એક સોય જેટલા પલ્લુ તે તીરો એક બીજાની ઉપર નીચે લાગ્યા
 હતા નહીં-તેમજ એક તીર બીજા તીરની જરા પલ્લુ ઉપર નહીં હતો.

જે નામદારો કે તેની સાથે હતા તેઓ તે જોવા તપાસવા ગયા-પલ્લુ
 માલૂમ પડ્યું કે શાહમુર્ગની છાતીની એકજ તરફ બેહરામના તીરો લાગેલા હતા.
 મુઝેરે તેમજ બાલાદાર લડાયક અરબ સરદારોએ તેના ઉપર દુઆ
 કીધી.

મુઝેરે તેને કહ્યું કે “ઓ શાહઝાદા !-હું તારીથી બહારની મહસમના
 ગોલાબની માફક યુશહાલ થયો છું.”

એવું કહીબી ના બનતું કે તારો માહતાબ વાંક પકડે-અથવા તારી
 કમરગાહ સુસ્ત થાય.”

જ્યારે મુઝેરે મેહલમાં આવી પહોંચ્યો-ત્યારે બેહરામ માટેના તેના
 વિચારો શનિશ્વર સેતારા ઉપર જઈ પુગ્યા.

તેણે ચમનના મુલકમાંથી ધણાક ચીતારાઓ શોધાવ્યા-જેથી સહથી
 નામીયા ઉસ્તાદો તેના દરવાજા આગળ એકઠા થયા.

તેણે ફરમાવ્યું કે “બેહરામનો તીર મારતો ચીતાર એક ફેશમી કપડાં
 ઉપર ચીતારે.”

જેથી મોટાં ખભાં અને ભરેલી ગદનવાળા શાહઝાદા બેહરામના ચેહરાને
 મળતો એક સવાર-એક બાંચું બિંટ જે ઉપર તે સવાર થતો હતો તે અને
 તીરના વિચિત્ર જખમો,

એકથી વધુ તીર સામટા નાખી શકાય તેવી કમાન, સિંહ, હરણ અને
 ગોરખર-તેમજ તેઓની ઉપર હાથમાં રાખવાની લાકડી જેવડો મોટો તીર
 છાડતો અને ઝોર અજમાવતો,

શાહમુર્ગ, મયદાન અને તીરોના જખમો-એ સર્વ શિલાજીતનાં તેલનાં
 રંગ વડે ફેશમી કપડાં ઉપર ચીતારવામાં આવ્યા હતા.

પછી મુઝેરે એક સવાર પાદશાહ તરફ દોડાવ્યો-અને તેની નજદીક
 તે ચીતાર મોકલ્યો.

જ્યારે પેલો કારોઢ યઝદગેર્દની નજદીક પુગ્યો-ત્યારે તમામ લશ્કર તે
 નામાની આસપાસ (પેલો ચીતાર જોવા) એકઠું થયું.

સઘળા નામદારો તે જોઈને અજબ થયા-અને બેહરામ ઉપર આફીન
 કરવા લાગ્યા.

ત્યાર બાદ જ્યારે પલ્લુ કાંઈકુનર ભરેલું કામ બેહરામ કરતો હતો-
 ત્યારે તે સઘળું ચીતારાનીને તેઓ પાદશાહ પાસે મોકલતા હતા.

આમદને બહુરામ બા નોઅમાન
 નઝદે યઝદગેર્દ.

બેહરામનું નોઅમાન સાથે યઝદગેર્દની
 નજદીક આવવું.

—:૦:—

—:૦:—

પેદર આરુજ કરુદ બહુરામરા
 એ બહુરામ ખુરશીદે ખુદકામરા

એમ કરતાં બાપે બેહરામને બેહરામ થું બલકે પોતાની મુશાદ માફ-
 કના ખુરશીદને જોવાની બાહેશ કીધી.

અમુન્ઝેરુ યુનીન્ ગોકૂત બહુરામે શીરુ
કે હરુચન્દ માનમ્ બનચ્ઠે તો દીરુ
હમાન્ આરુજુએ પેદરુ ખીચ્ઠમ્
યુ ઈમન્ શવમ્ દેલ્ બરુ અન્ગીજંદમ્
બરુ આરાસ્ત મુન્ઝેરુ યુ બાયેસ્ત કારુ
એ શહુરે યમન્ હફયએ બી શોમારુ
એ અસ્પાને તાજી બજરીન્ સેતામ્
એ ચીઝી કે પુરમાયહુ બોઈન્દ નામ્
એ બઈ ઈમાનીઓ તીધે યમન્
દેગરુ હરુએ ખુદ મઅદનશ દરુ અદન્

યુ નોઅમાન્ કે બા શાહુ હમરાહુ ખૂદ
મરુ ઊરા બનચ્ઠે કયાન્ બહુ ખૂદ
યુનીન્ તા બશહુરે સેતખરુ આમદન્દ
એ શાહાન્ હમહુ દાસ્તાન્હા જંદન્દ
વજાન્ પસ યુ આગહી આમદ એ રાહુ
એ નોઅમાને તાજીઓ ફર્જન્દે શાહુ
પજીરહુ શુદન્દશ હમહુ મૂબદાન્
એ દરુગાહુ બીદારુ દેલ્ બેખદાન્
યુ અચ્છ દરુ બહુરામરા દીદ શાહુ
બદાન્ ફરુરે આન્ શાખો આન્ ગુરુદગાહુ
શેગેકૂતી ફેરુમાન્દ અચ્છ કારે ઊય
એ બાલાઓ ફરુહન્ગો દીદારે ઊય
ફેરાવાન્ બેપુર્સીદો બેન્વાખ્તશ
બનચ્ઠીકે ખુદ બએગહુ સાખ્તશ
બબરુજન્ દરુન્ બએ નોઅમાન્ ગુઝીદ
ચકી કાખ બહુરામરા ચૂન્ સઝીદ
ફેરેસ્તાદ નચ્ઠીકે ઊ બન્દગાન્
યુ અન્દરુખરુ આયહુ પરસ્તન્દગાન્
શઓ રૂચ બહુરામ પીશે પેદરુ
હમી અચ્છ પરસ્તેશ નખારીદ સરુ
યુ ચક્ર માહુ નોઅમાન્ બેખુદ નચ્ઠે શાહુ
હમી ખાસ્ત તા બાચ્છ ગર્દહ બરાહુ
બશખ્ કચ્છ ફેરેસ્તાદો ઊરા બેખાન્દ
બરાબરુશ બરુ તખ્તે શાહી નેશાન્દ
બદ્ ગોકૂત મુન્ઝેરુ બસી રન્જ દીદ
કે આઝાદહુ બહુરામરા પર્વરીદ
બદીન્ કારુ પાદાશ નચ્ઠે મનસ્ત
શુમારે શુમા ઊરુમચ્ઠે મનસ્ત
પસન્દીદમ્ ઈન્ રાએ બા સન્ગે ઊય
કે સૂએ ખેરદ બીનમ્ આહન્ગે ઊય
તો ચૂન્ દીરુ માની બદીન્ બારુગાહુ
પેદરુ ચશ્મ દારદ હમાના બરાહુ
એ દીનારુ ગન્જશ પન્જહુ હઝારુ
બેદાદન્દ બા બમએ શહુરુયારુ
એ આખુરુ બજરીનો સીમીન્ લગામ
દહુ અસ્પે ગેરાન્માયહુ બોઈન્દ નામ્
એ ગુસ્તર્દનીહાઓ હમ બન્દહુ નીચ્
એ રન્ગો એ બૂચો એ હરુચૂનહુ ચીચ્

જેથી સિંહની મિસાલના બેહરામે મુંઝરને એમ કહ્યું-કે “હું તારી
આગળ ગમે એટલો લામ્બો વખત સૂધી રહું,
વળી મને મારા બાપને મળવાની ખાહેશ થાય છે-જ્યારે હું નવરો
બેસું છું ત્યારે મારું દિલ મને મળવા જવાને ઉત્કરે છે.”

જેથી મુંઝરે જેવી તેને ઘટતી હતી તેવી સઘળી તૈયારીઓ કીધી- ૩૨
યમન શેહરમાંથી બેશુમાર હુદયો,

સોનેરી લગામના ચરખી ઘોડાઓમાંથી કેટલાક ઘોડાઓ-તેમજ બીજી
ચીઝામાંથી જે કે ઘણી નાદેર ચીઝો હતી તે,

યમનના ઊંચી જાતના દોરિયાના તાકાઓમાંથી કેટલાક તાકા અને
યમનની શરશીરો-અને બીજી જે કાંઈ અદનની ખાનોમાં નીપજતું હતું
તે સઘળું તૈયાર કીધું.

અને નોઅમાન જેવો સરદાર કે જેને ઈરાની પાદશાહોની નજદીક
ઘણાક મરતબો હતો તે શાહ બેહરામ સાથે હમરાહ થયો.

એમ કરતાં તેઓ સઘળી પાદશાહોનીજ વાતો કરતા કરતા એસ્તખ
શેહર સૂધી આવી લાગ્યા.

જ્યારે નોઅમાન તાજી અને પાદશાહના બેટાની આવવાની વધાઈ
મળી,

ત્યારે સઘળા વઝીરો તેમજ પાદશાહની દરગાહમાંથી ખાહોશ દાનેશ-
મંદો તેને એસ્તેકબાલ લેવા ગયા.

જ્યારે પાદશાહે દૂરથી બેહરામને આવી રીતના દબદબા અને આવી
રીતની બાજુ અને કમર સાચનો જોયો.

ત્યારે તેનાં આવાં કામેથી તેમજ તેનાં કદાવર બદન, ડહાપણુ અને
ખુશનુમા દીદારથી અન્યબીથી આજેજ રહ્યો.

તેની ઘણીક ખચર આફ્રીયત પૂછી નવાઝ્યો-અને પોતાની પાસેજ
તેની જગ્યા કીધી.

પોતાના મોહલામાંજ નોઅમાનને ઉતારો આપ્યો-અને બેહરામને ૩૩
લાયકનો એક મેહલ તૈયાર કીધો.

તેની પાસે તેને લાયકના નોકર ચાકરો અને ચાકરડીઓ મોકલી આપી.

બેહરામ રાત દહાડો બાપની ખિદમતમાંજ રહેતો હતો-અને તેની
ખિદમતમાંથી તેને માથું ધવડવાની પણ કુરસત મળતી હતી નહીં.

જ્યારે નોઅમાન એક મહિનો પાદશાહની આગળ રહ્યો-ત્યારે તે
પોતાને વતન પાછા ફરવાની ખાહેશ કરવા લાગ્યો.

જેથી પાદશાહે રાતને વખતે કોઈને મોકલી તેને તેડાવી મંગાવ્યો-
અને તેને તખ્ત ઉપર પોતાની પાસે બેસાડ્યો.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “મુંઝરે ઘણી રંજ ખેંચીને શાહાઝાદા બેહ-
રામને ઉછેર્યો છે.

આ ખિદમતનો બદલો વાળવાનું કામ મારું છે-તમે લોકોની સેવાનો
હિસાબ તો મારો પર્વદગારજ બાલે છે.

મને તેના સંગીન વિચારો ઘણા પસંદ પડ્યા છે-કારણકે તેના સઘળા
વિચારો ડહાપણુ તરફજ ઢળેલા હું જોઈ છું.”

હવે જો તું આ દરગાહમાં લામ્બો વખત થોભશે-તો બીશક કે તારો
બાપ તારી આવવાની રાહ જોતો હશે.”

પછી તેણે પોતાના દીનારના ખઝાનામાંથી પચાસ હઝાર દીનાર
પાદશાહી પોશાક સાથે તેને બક્ષેશ કીધા.

તબેલામાંથી સોનેરી અને રૂપેરી લગામના-દશ ઊંચી ખુન્વાદના ૩૪
નામીયા ઘોડા તેને માટે લઈ ગયા.

ગલીયાઓમાંથી કેટલાક ગલીયા તેમજ ગોલામો પણ લઈ ગયા-રંગ,
ખુશબો અને બીજી જાત જાતની દરેક ચીઝોમાંથી કેટલીક ચીઝો,

એ ગન્ને જહાનદાર મેહરાન બેબારૂદ
ચકાયકુ બનોઅમાને મુઝેર સેપોરૂદ
એ શાહી દરે બખ્શોશ અન્દર કુશાદ
બર અન્દાજહુ ચારાનશીરા હદયહુ દાદ
અમુઝેર ચકી નામહુ બેવેશત શાહુ
ચુનાન ચૂન બુવદ દરખરે પીશગાહુ
અઆજાહી અચ કારે ફર્જનદે ઊય
કે શાહે ચમન જોસ્ત પયવનદે ઊય

અપાદારો ઇન્ કાર ચાઝમ હમી
અચૂનીન્ પેસર સરફરાઝમ હમી
ચકી નામહુ બેવેશત બહુરામ ચૂર
કે કારે મન ઇદર તબાહસ્તો શૂર
ન ઇન્ બૂદ અશ્મો ઉમીદમ એ શાહુ
કઝીન્ સાન્ કુનદ ચુએ કેહુતર નેગાહુ
ન ફર્જનદમ ઇદર ન ચૂન ચાકરી
ન ચૂન કેહુતરી શાહુ હેલ બર દરી
૩૫ બનોઅમાન્ બેગોકૂત આનચે બૂદશ નેહાન્
એ બદ રાહો આઇને શાહે જેહાન્
ચુ નોઅમાન્ બેરકૂત અચ દરે શહૂરચાર
બિયામદ બરે મુઝેરે નામદાર
બદ નામચે શાહે ગીતી બેદાદ
બેબૂસીદ મુઝેર અસર બર નેહાદ
વઝાન્ હદયહા શાહકામી નમૂદ
બશાન્ આક્રીન્ આક્રીન્ બરફેજૂદ
વઝાન્ પસ ફેરેસ્તાદહુ અન્દર નેહોકૂત
એ બહુરામ ચન્દી અમુઝેર બેગોકૂત
પસ આન્ નામહુ બર ખાન્ પીશશ દબીર
રાખે નામવર ગશત હમચૂન જરીર
હમ અન્દર હમાન્ જૂદ પાસોખ નેવેશત
સોખુનહાએ બા પન્દો ફરૂશખ નેવેશત
ચુનીન્ ગોકૂત કય મેહુતરે નામવર
નેગર સર ન પીચી એ રાહે પેદર
બનીકો બદે શાહુ ખુરસન્દ બાશ
પરસ્તન્દહુ બાશો બેરહમન્દ બાશ
બહીહા બસબૂર અચ મેહાન્ ખુઝરદ
સરે મરૂદ બાયદ કે દારદ બરદ
૩૬ સેપહુરે રવાનરા ચુનીનસ્ત રાય
નદારીમ બા રાએ ઊ હીચ પાય
હેલીરા પુર અચ મેહુર દારદ સેપેહુર
હેલી પુર એ કીનો પુર આઝન્મ મેહુર
જહાનદારે ગીતી ચુનીન્ આક્રીદ
ચુનીન્ ફ અમાનદ બેબાયદ ચમીદ
અઝીન્ પસ તોરા હરૂએ આયદ બકાર
એ દીનાર વચ ગઉહરે શાહુવાર
ફેરેસ્તમ નેગર હેલ નદારી બરન્જ
ન અર્જદ બરન્જે તો આગન્દહુ ગન્જ
એ દીનાર ગન્જ કુનૂન દહુ હઝાર
ફેરેસ્તાદમ ઇનકુ એ બહુરે નેસાર

પાદશાહી ખજાનામાંથી મેહરાન લઇ ગયો-અને સઘળું મુઝેરના બેટા નોઅમાનને આપ્યું.

વળી પાદશાહે ખુશીથી બક્ષેરાનો દરવાઝો ખોલી-તેના દોસ્તોને પણ અન્દાજ પ્રમાણે હદયો આપ્યો.

પછી પાદશાહે મુઝેર ઉપર જેવી રીતે પાદશાહી દરબારને લાયક હોય તેવી રીતે એક નામુ લખ્યું.

જેમાં તેના છોકરા નોઅમાનની જે પાદશાહી ખિદમતથી તેની (ચઝદ-ગેર્દની) સાથની મિત્રાચારીનો સંબંધ ચમનના પાદશાહ મુઝેરે ચાહુ રાખવાની ધારણા રાખી હતી તેનો ઈશારો કર્યો હતો.

અને લખ્યું કે “આ કામનો બદલો હું વાળીશ-આવો કેળવાયલો બેટો ધરાવવા માટે હું પોતે મગર થાઈ છું.”

મેહરામ ગૂરે પણ એક નામુ તેની ઉપર લખ્યું-કે “મારી હાલત અહીં ખરાબ અને કડવાસભરી બની છે.

મને પાદશાહથી એવી આશા હમેશ નહીં હતી-કે તે પોતાના નોકર તરફ આવી રીતની નેગાહ કરશે.

હું તો અત્રે જાણે નથી તેનું ફર્જ કે નથી તેના એક ચાકર જેવો-કે નહીં તેના દરવાઝા ઉપરના ખુશહાલ દિલના નોકર જેવો.”

પછી તેણે નોઅમાનને દેશના પાદશાહની ખૂરી રાહ અને રસ્તો જે કાંઈ હતી તે ખાનગીમાં કહી.

જ્યારે નોઅમાન પાદશાહની દરબારથી ગયો-અને નામદાર મુઝેરની આગળ આવ્યો,

ત્યારે દેશના પાદશાહનું નામુ તેને આપ્યું-મુઝેરે તે ચૂંચ્યું અને માન અર્થે તે સર ઉપર ધર્યું.

તેણે તે હદયાઓથી ખુશહાલી બતાવી-તેની ઉપર દુઆ ઉપર દુઆ કરવા કરવા લાગ્યો.

ત્યાર પછી કાસેદે ખાનગીમાં-મેહરામે કહેલી સઘળી વાતો મુઝેરને કહી.

પછી નવીસંદાએ તેની આગળ બીજું નામુ વાંચ્યું-જેથી તે નામવરનો ચેહરો ફિક્કો પડી ગયો.

તેજ વખત તુરત પાછો જવાબ લખ્યો-શીખામણ સાથના મુબારક સખુનો લખ્યા.

એવી રીતે લખ્યું કે “ઓ નામવર સરદાર!-તું સંભાળજે બાપની રાહથી સર ના ફેરવતો.

શાહ તરફથી થતી બલાઈ બૂંડાઈ ઉપર તું ખુશહાલજ રહેજે-તું તાબેદાર રહેજે અને ડહાપણવાળો થજે.

સખૂરી કીધાથીજ મોટાઓનાં માથાં ઉપરથી ખૂરાઈ ટળી જાય છે-માનવીનાં માથાંએ તો ડહાપણ ધરાવુંજ લાઝેમ છે.

જે ફરતા આસ્માનનો એવોજ વિચાર છે-તો તેના વિચાર સામે આપણ કાંઈ પણ કરી શકતા નથી.

આસ્માન એક જણને મોહબતથી ભરેલો રાખે છે-બીજને કીનાથી ભરેલો અને કરચલી ભરેલો ચેહરાનો રાખે છે.

દુન્યાની સંભાળ રાખનાર સાહેબે તેને એવોજ બનાવ્યો છે-જેમ તે ચલાવે તેમ ચાલવું જોઈયે.

હવે પછીથી તને દીનાર કે શાહી ગોહરોમાંથી જે કાંઈ કામ લાગે,

તે હું મોકલીશ, તું જાણે, કશી પાંતીએ દિલગીર ના રહેતો-તારી રંજ આગળ મારો બેગો કીધેલો ખજાનો કાંઈ ખિસાતમાં નથી.

હાલ તો આ સાથે તારી ઉપર વધાવવા માટે ખજાનામાંથી દશ હઝાર દીનાર મોકળું છું.

પરસ્તાર કે રહુતુમાએ તો બૂદ
અપર્દહુ દરેન દેલકુશાએ તો બૂદ
ફેરેસ્તાદમ ઇનકુ અનચદીકે તુ
કે રઉશન કુનદ જાને તારીકે તુ
હરાનઅહુ કે દીનાર બોર્દી અકાર
ગેરાની મકુન હીચ અર શહુરયાર
કે દીગર ફેરેસ્તમત બેચાર નીચ
અઝીન પાદશાહી એ હરૂનહુ ચીચ
પરસ્તનદહુ બારો સેતાયનદહુ બારો
અકારે પરસ્તેશ ફેજાનદહુ બારો
તો આન બદ ખુઈરા એ શાહે જેહાન
બુદા કરૂદ નવાની અનદર નેહાન
ફેરેસ્તાદ અઝાન તાએયાન દહુ સવાર
સખુન ગૂયો બીના દેલો ફૂસ્તદાર
રસીદનદ નચદીકે બહુરામ શાહુ
અબા બદરહો બદએ નીકુખાહુ
બેરહમનદ બહુરામ અઝાન શાહ શુદ
હમહુ દરૂહા અર દેલેશ બાદ શુદ
વઝાન પસ અર આન પનદ શાહે અરખ
પરસ્તેશ હમી કરૂદ દર રૂઝો રાખ

બન્દ કર્દને યજ્ઞગેર્દ બહુરામરા વ
રહાઈ યાઝ્તન અસેફરેશે તયનૂશ
વ બાઝ રઝતન નજ્દે મુન્ઝેર.

ચુનાન બુદ કે યકુ રૂચ દર અચમગાહુ
હમી બૂદ અર પાએ દર પીશે શાહુ
ચુ શુદ તીરહુ રાખ રાએ બાખ આમદશ
હમ અચ ઇસ્તાદન શેતાખ આમદશ
પેદર ચુન બેદીદશ બહમ અર દો અશમ
અતુન્દી યકી બાગ અર જહ બખશમ
બદેખખીમ ફરૂદ કીનરા બેખર
કઝીન પસ નખીનદ કોલાહો કમર
બદીન બાનહુ એદાન કુનો બાચ ગરૂદ
નઝીબદ બરીન કારે નગો નખરૂદ
બઅયવાન હમી બૂદ અસ્તાહુ જેગર
નદીદ અનદરાન સાલ રૂએ પેદર
મગર રૂએ નઉરૂઝો જશને સદહુ
કે ઊ પીશ રકૂતી મેયાને રદહુ
ચુનાન બુદ કે તયનૂશે રૂમી એ રાહુ
ફેરેસ્તાદહુ આમદ અનચદીકે શાહુ
અબા બદરહો બદહો બાએ રૂમ
ફેરેસ્તાદ કયસર બદાન મર્ઝો બૂમ
ચુ આમદ શહનશાહુ બેન્વાખ્તાશ
સઝાવારે ઊ બએમહુ સાખ્તાશ

તેમજ જે બાંદી કે તારી વિશ્વાસુ હતી-અને તારાં ઝનાનખાનામાં
તારાં દિલને ખુશ કરનારી હતી,
તેણીને હવડાં મેં તારી નઝદીક મોકલી આપી છે-કે જે તારો ગમ
વીસરાવશે.

ન્યારે પણ તું સઘળા દીનાર ખર્ચી ચૂકે-ત્યારે પાદશાહ ઉપર જરાબી
બોલે ના નાખતો,

કારણકે બીબ ઘણાબી હું તારી ઉપર મોકલી આપીશ-તેમજ આ
મારાં રાજ્યમાંથી દરેક જતની ચીઝા મોકલીશ.

પણ તું પાદશાહનો તાબેદારજ બની રહેજે અને તેનીજ વખાણ કરતો ૩૭
રહેજે-અને તેની ખિદમત કરવામાં વધારોજ કરતો રહેજે.

દેશના પાદશાહના ખરાબ સ્વભાવને તેનાં દિલમાંથી તું કાઢી નાખી
શકવાનો નથી.”

પછી તેણે અરબ સવારોમાંથી સાડાં બોલનારા, ચાલાક અને દોસ્તીને
લાયકના દશ સવારો સાથે મોકલી આપ્યા.

તેઓ શાહઝાદા બેહરામની નઝદીક દીનારની થેલીઓ અને પેલી
વફાદાર બાંદી સાથે આવી લાગ્યા.

હાપણવાળો બેહરામ તે જોઇને ખુશી થઇ ગયો-અને તેનાં દિલ
ઉપરનું સઘળું દુઃખ દફે થઇ ગયું.

અને ત્યાર પછી તે અરબના પાદશાહની બલી શીખામણ ઉપર-
રાત દહાડો પાદશાહની ખિદમત કરવા લાગ્યો.

યજ્ઞગેર્દનું બેહરામને કયદ કરવું અને તયનૂશની
બલામણથી છૂટકારો મેળવવો અને તેનું
મુંઝેરની નઝદીક પાછું જવું.

એવું બન્યું કે બેહરામ એક દહાડે ખુશહાલીની મજલેસમાં પાદ-
શાહની ખિદમતમાં ઉભેલો હતો.

ન્યારે રાત અધારી થઇ ત્યારે તેને ઊંઘ આવવા માંડી-તેમજ હલા
રહેવાથી અકરવકર થવા લાગી.

બાપે ન્યારે તેની આંખો બંદ થયલી જોઈ-ત્યારે ગુસ્સામાં આવી
ઝોરથી એક પોકાર માર્યો.

અને જલ્લાદને હોકમ કીધો કે “એને અહીંથી લઇ જ-કારણકે એ
હવે પછીથી તાજ કે કમરબંદ કશું જોશે નહીં.

આ મેહલમાંજ એને કયદ કર અને પાછો ફર-આ રાખસ કીર્તિ ૩૮
અને નામના મેળવવાને લાયક નથી.”

બેહરામ તે મેહલમાં ઝખ્મી જીગરે દહાડા કાઢવા લાગ્યો-તેણે તે
આખાં વર્ષમાં બાપનું મોહું પણ જોયું નહીં.

સિવાય કે નવરોઝ અને જશને સદેહને દહાડે-કે તે બીબ સરદારોની
સફ વચ્ચે જતો હતો.

હવે એવું બન્યું કે રૂમી તયનૂશ રાહમાંથી-કાસેદ તરીકે પાદશાહ
આગળ આવ્યો.

દીનારની થેલીઓ, ગોલાઓ વગેરે રૂમની મેહરૂલ સાથ-આ મુલકમાં
કયસરે તેને મોકલી આપ્યો હતો.

ન્યારે તે આવ્યો ત્યારે શેહનશાહે તેને નવાઝ્યો-અને તેને લાયકની
હતારાની જગ્યા તૈયાર કીધી.

ફેરેસ્તાહ બહુરામ જી ઊ પચામ
કે અય મહે બીદારો ગુસ્તદહ કામ
એ કેહુતર બચીઝી બેયાઝોરૂ શાહ
વજૂ દૂર ગશ્તમ ચુનીન બી ગુનાહ
તો ખાહેશ કુની ગર તોરા બખ્શદમ
મગર બખ્તે પેશ્મોદહ બેદરખ્શદમ
સુએ દાયગાનમ ફેરેસ્તાહ મગર
કે સુઝેર મરા બેહ એ મામો પેદર
૩૮ ચુ તયનૂશ બેશનીહ પચધામે ઊય
બર આવરૂહ અઝાન આરૂઝ કામે ઊય
દેલે ઝારે બહુરામ અઝૂ શાહ ગશ્ત
વઝાન બહે બીમાયહ આઝાહ ગશ્ત
બદર્વીશ બખ્શીહ બેસ્યાર ચીઝ
વઝાન ભાએગહ રૂતન આરાસ્ત તીઝ
હમહુ ઝીરૂદસ્તાને ખુદરા બેખાન્દ
શબે તીરહ ચૂન બાહ લશ્કર બેરાન્દ
બયારાન હમી ગોકૂત યઝદાન સેપાસ
કે રસ્તીમે ઈમન શુદીમ અચ હેરાસ
ચુ આમહ બનઝદીકે શાહે યમન
પઝીરહુ શુદશ ફૂદકો મહે જન
બેરકૂતાન્દ નોઅમાનો સુઝેર એ ભય
હમાન નીઝહુ દારાને પાકીઝહુ રાય
ચુ સુઝેર બબહુરામ નઝદીક શુદ
એ ગર્દે સેપહુ રૂઝ તારીક શુદ
પેયાદહુ શુદન્દ આન હો આઝાહ મરૂહ
હમી ગોકૂત બહુરામ તીમારો દરૂહ
એ ગોકૂતારે ઊ ચન્દ સુઝેર ગેરીસ્ત
બપુરસીદો ગોકૂત અખ્તારે શાહ ચીસ્ત
૪૦ કે હરૂગેઝ નરાનહ બરાહે બરહ
એ કેદાર તર્કમ કે કયકર બરહ
બહુ ગોકૂત બહુરામ ફે ખુદ મખાહ
કે ગીરહ એ શૂમ અખ્તારશ નીઝ યાહ
ફેરૂહ આવરીદશ હમાન ભા કે બૂદ
બરૂ આન નીકુઈ નીકુઈહા ફેરૂહ
બલોઝ બઝમો મયદાન નબૂદીશ કાર
દેમર બખ્શોશો ફૂરોશો કાઝારૂ
વઝાન પસ ધમો શાહીએ યઝદગેરૂહ
ચુનાન ગશ્ત બરૂ પૂર ચૂન બાહે એરૂહ
બહીન નીઝ ચન્દાન ઝમાન બરૂ ચુઝશ્ત
બઅયવાન છુદી શાહો ફરૂરોખ બદશ્ત
એ શાહી પુર અન્દીશહુ શુદ યઝદગેરૂહ
એ હરૂ કેશવરી મૂબેદાન કરૂહ ગેરૂહ
બઅખ્તાર શેનાસાન બેફરૂમૂહ શાહ
કે તા કરૂહ હરૂયકૂ બઅખ્તાર નેગાહ
કે તા કય ખુવહ દરૂ જહાન મર્ગે ઊય
કુભ તીરહુ ગર્દે સરો તર્ગે ઊય

બેહરામે તયનૂશ તરફ પચગામ મોકલ્યો-કે “ઓ બાહોશ અને મુરાદે પુગેલા શખ્સ !

મુજ ચાકરથી પાદશાહ નજીવી બાબતમાં નારાજ થઈ ગયો છે-અને હું તેનીથી એવી રીતે વગર તકસીરે દૂર થયો છું.

અગરને તું મારા છટકારાની ખાહેશ કરશે તો મને તે તને બક્ષી દેશે-જેથી મગર માત્ર કરમાયહું નસીબ તું પાછું રોશન કરશે.

અને કદાચ તે મને મારા ઉછેરનારાઓ તરફ પાછો મોકલી આપશે-કારણકે મુઝેર મને માબાપ કરતાં પણ વધુ છે.”

ન્યારે તયનૂશે તેનો પચગામ સાંભળ્યો-ત્યારે તેની મુરાદ તેની મરજી મૂળબ તે બર લાવ્યો.

જેથી બેહરામનું રડતું દિલ તેનાથી ખુશહાલ થયું-અને તે કંગાલ ક્યદખાનામાંથી છૂટો થયો.

તેણે દરવીશોને ધણીક ચીઝની બક્ષેશો કીધી-અને તે જગ્યાએથી શેતાબ જવાની તૈયારી કીધી.

તેણે પોતાના તમામ નોકરોને બોલાવ્યા-અને અધારી રાતે પવનની માફક લશ્કર ચલાવ્યું.

તે પોતાનાં દોસ્તોને કહેવા લાગ્યો કે “ખોદાતાલાના શુકાના !-કે આપણે છૂટા અને ધાસ્તીથી નચિન્ત બન્યા.”

ન્યારે તે યમનના પાદશાહની નઝદીક આવ્યો-ત્યારે તે શેહરના મહે, અકરત અને છોકરાં તેને એસ્તેકબાલ ગયાં.

નુઅમાન અને મુઝેર તેમજ પાકીઝહુ વિચારના ભાલાવાળા અરબ સવારો તેને એસ્તેકબાલ ગયા.

ન્યારે મુઝેર બેહરામની નઝદીક પહોંચ્યો-ત્યારે લશ્કરની ગર્દથી દહાડો સીઆહ થયો.

તે બંને આલીબહુ શખ્સો પેયાદા થયા-તુરત બેહરામ પોતાના ગમ અને દુઃખની વાત તેને કહેવા લાગ્યો.

મુઝેર તેની વાતથી ધણીક રડ્યો-અને વાતચિત્ત કરતાં તે બોલ્યો કે “પાદશાહનો સેતારો એવો તે શું છે,

કે તે કહીબી અકલની રાહે ચાલતો નથી ?-મને ધાસ્તી લાગે છે કે તે પોતાની કરણીનો તેવોજ બદલો પામશે.”

બેહરામ બોલ્યો કે “જે કોઈ કે તેના નેહેસ્ત સેતારાને યાદ કરે તે પોતેજ ના હોતો !”

પછી જ્યાં કે તે પહેલાં રહેતો હતો ત્યાંજ તેને પાછો ઉતાર્યો-અને આગળી ભલાઈઓ ઉપર પાછો ભલાઈનો વધારો કીધો.

તેનું કામ ખુશીની મજલેસ, શિકારનું મયદાન, સખાવત કરવી અને લડાઈના હોનરો શીખવા સિયાય બીજી કાંઈ નહીં હતું.

રફતે રફતે યઝદગેર્દનાં દુઃખ સુખની વાત તે છોકરાનાં મનથી અર્દી-બેહેશત મહિનાના પવન મિસાલ હતી.*

તે ઉપર પણ કેટલોક વખત નીકળી ગયો-તે મેહલમાં ખુશહાલ રહેતો હતો તેમજ શેકારનાં મયદાનમાં મઝાહ ભોગવતો હતો.

હવે યઝદગેર્દ પોતાની પાદશાહી માટે વિચારવંત બન્યો-તેણે દરેક મુલકમાંથી દાનાઓને એકઠા કીધા.

નુબૂમીએને પાદશાહે ફરમાવ્યું-જેથી દરેક જણે તેના સેતારાની ચાલ ઉપર નેગાહ કીધી,

કે “જેહાનમાં તેનું મોત ક્યારે આવશે ?-અને તેનું સર અને કોલાહ ક્યાં સીઆહ થશે ?

* આ બમતની મતલબ એટલીજ જણાય છે, કે જેમ પવન આવે અને જાય તેની દરકાર કોઈ નહીં કરે તેમ બેહરામ પોતાના બાપના દુઃખ સુખની વાત એક કાને સાંભળી બીજે કાનેથી કાઢી નાખતો હતો. બેહરામ બાપની દરકાર રાખતો હતો નહીં.

થુ બાશદ કુભ બાશદ આન રૂઝગાર
કે પેશ્મોદેહ ગદેદ રોએ શહુરયાર
સેતારહુ શુમોર ગોફત ઈન્ ખુદ મખાદ
કે શાહે જહાન્ ગીરહ અચ મરુચ યાદ
થુ બખતે શહ-શાહુ અદરવ શવહ
અચ ઈદરુ સુએ અશમએ સવ શવહ
ફેફદ આવરહ લશકરો બૂકે ફૂસ
બશાદી નઝારહુ શવહ સુએ તૂસ
બરાન્ બયગહુ બરુ ખુવહ હુરો ગિય
થુનીન્ રૂઝ તુઝશત અચ ગૂરો ગિય
અઝીન્ દાનેશ અરુ યાદ ગીરી બદ અરેત
કે ઈન્ રાઝે દીરીનએ ઈઝદ અરેત
થુ બેશનીદ અચ શાહુ સહગન્દ અરુદ
બખરુદો બઝીનો ખુરશીદે જરુદ
કે મન્ અશમએ સવ ન બીનમ અઅશમ
ન હન્ગામે શાદી ન હન્ગામે અશમ
બરીન્ નીચ તુઝશત ગરૂદન્ સે માહુ
ઝમાનહુ બજૂશી આમદ અચ ખૂને શાહુ
ઝે બીનીશ ખુકશાદ યકુ રૂઝ ખૂન્
પેઝેશ્ક આમદ અચ હરુ સુએ રહુનમૂન્
બદારુ થુ યકુ હકૂતહુ બરેતી પેઝેશ્ક
દેગર હકૂતહુ ખૂન્ આમદી ચૂન્ સેરેશ્ક

જ્યારે પણ હશે ત્યારે તે વખત ક્યાં બનશે-કે જ્યાં પાદશાહનો ચેહરો કરમાઈ જશે ?”

પછી તુભૂમીઓ બોલ્યા કે “એવું કદી ના બનવું-કે દેશનો પાદ- ૪૧ શાહ મોતની યાદ કરે.

પણ જ્યારે શેહનશાહનું નસીબ માહું બનશે-ત્યારે અહીંથી તું ‘સવ’ નામના ચરમા તરફ જશે.

અને તું ખુશી થતો તસ શેહર જેવા માટે જશે-અને ત્યાં લશકર તેમજ નગારાં અને કરનાય લઈ જશે,

તે જગ્યા ઉપર પાદશાહનું મોત આવશે-એનો ખૂશ દહાડો તો પાદશાહે સાંભળ્યો પણ નહીં હશે.

આ બાબતનો જો તું કાંઈ પણ વિચાર કરશે તો તે ખોટું છે-કારણ એ તો યજ્ઞદાનનો પોતાનો પુરાનો ભેદ છે (જે કદી ઝાહેર થશે નહીં).”

જ્યારે પાદશાહે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેણે આદર ખરશદ અને આદર બઝીન નામના આતશના તેમજ સોનેરી ઝળકાટના ખુરશીદનાં સહગન્દ ખાધા, કે “હું ખુશહાલીને વખતે કે લડાઈને વખતે કદી પણ “સવ”નો ચરમો જોઈશ નહીં.”

એ ઉપર પણ ત્રણ માસનો વખત વહી ગયો-અને ઝમાનો પાદશાહના ખૂન માટે જોશમાં આવ્યો.

એક દહાડે તેના નાખમાંથી લોહી બરી થયું-સઘળે ઠેકાણેથી એલાજ માટે વેદો આવ્યા.

જ્યારે વેદ પોતાની દવાથી એક અઠવાડિયું લોહી બંદ કરતો-ત્યારે બીજે અઠવાડિયે આંસુની માફક લોહી વહેવું થતું હતું.

રૂઝતને યજ્ઞગેદ અચશમએ સવ
બગોપ્તારે મૂબેદ વ કેશતને
અરપે આબી ઊરા.

યજ્ઞગેદનું મોબેદના કહેવાથી સવના ચરમા
તરફ જવું અને દર્યાઈ ઘોડાએ
તેને મારી નાખવો.

બદ ગોફત મૂબેદ કે અચ શહુરયાર
બેગશ્તી તો અચ રાહે પર્વેદગાર
તો ગોફતી કે ખુચીઝમ અચ અન્ગે મરુગ
કુભ નીરેતત મરુગ હરુગીચ બખરુગ
તોરા ચારહુ ઈરેત કચ રાહે શહુદ
સુએ અશમએ સવ ગેરાઈ બમહુદ
નેચાયેશ કુની પીશે ચચદાને પાકુ
બેગદી બઝારી બરાન્ તીરહુ બાકુ
બેખૂઈ કે મન્ બન્દએ નાતવાન્
જદહુ દામે સહગન્દ પીશે રવાન્
કુનૂન્ આમદમ તા ઝમાનમ કુબરેત
બપીશે તો અચ દાવરે દાદ રાસ્ત
થુ બેશનીદ શાહુ આન પસન્દ આમદશ
હમહુ દરૂદશ સૂદમન્દ આમદશ
બેચાવરૂદ સીસદ અમારીઓ મહુદ
ગુઝરુ કરૂદ બરુ સુએ દર્યાએ શહુદ
સબો રૂઝ તાઝાન્ બમહુદ અન્દરૂન્
બબીનીશ બહુ બહુ હમી રૂકત ખૂન્

વડા વઝીરે તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!-તું ખોદાતાલાની રાહથી ૪૨ ફર્યો છે.

તું બોલ્યો છે કે ‘હું મોતનાં હાથમાંથી નાસી જઈશ’-તે મોતની તૈયારી તે કાંઈ રાખીજ નથી.

તારો ઉપાય એજ છે કે શહદને રસ્તે-તું પાલકીમાં બેસી સવના ચરમા તરફ જાય.

ત્યાં તું પાક યજ્ઞદાનની નિચાયેશ કરે-અને ખુવારીથી ત્યાંની સીઆહ ખાક ઉપર લોટે,

અને કહે કે ‘હું નાતવાન ગોલામ-કે જેણે પોતાના આત્મા આગળ સહગન્દનો ફાંટો નાખ્યો હતો,

તે હવે ઓ રાસ્ત ઇન્સાફના માલેક!-તારી પાસે આવ્યો છું કે મારું મોત ક્યાં છે ?”

જ્યારે પાદશાહે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેને તે પસન્દ પડ્યું-અને પોતાનાં દર્દને માટે તે સઘળું ફાયદેમંદ જણાયું.

જેથી તેણે ત્રણસો અમારી અને પાલકીઓ મંગાવી-અને શહદના દર્યા તરફ ચાલવા લાગ્યો.

તે રાત અને દહાડો અમારીમાં બેસી દોડયો જતો હતો-હજી તેનાં નાખમાંથી વારંવાર લોહી વહેતું હતું.

થુ નચ્છદીકીએ ચશ્મએ સવ રસીદ
 બેરુન આમદ અચ મહુદો દયા બેદીદ
 ૪૩ અઝાન આખ લખ્તી અસરુ ખરુ નેહાદ
 એ ચચ્છદાને નીકી દેહેશ કરુદ યાદ
 ઝમાની એ બીની નેયામદશ ખૂન
 બેખુદો બેયાસુદ બા રહુનમૂન
 મની કદો ગોકૂત ઇનત આઇનો રાય
 નેશસ્તમ એ બાયસ્ત અન્દી બલય
 થુ ગદનકશી કરુદ શાહે રમહુ
 કે અચ ખીશતન દીદ નીકી હમહુ
 એ દયા ખરુ આમદ યકી અરપે ખન્ગ
 સુરીન ગેરુદ ચૂન ગૂરો કૂતાહુ લન્ગ
 દમાનો થુ શીરે બેયાન પુરુ એ ખશ્મ
 બલનદો સેયહુ ખાયહુઓ ઝાઘ ચશ્મ
 કશાન દુમ્મ દર પાયો બા યાલો બોશ
 સેયહુ સુમ્મો કંદ અકૂગનો શીરુ કોશ

થુનીન ગોકૂત બા મેહુતરાન ચચ્છદગેરુદ
 કે ઇનરા સેપહુ અન્દરુ આરન્દ ગેરુદ
 બેશુદ ગેરુદ ચૂપાનો દહુ કુરુરહુ તાચ
 યકી જીનો પીચાન કમન્દી દરાચ
 એ દાનેસ્ત રાએ જહાનદાર શાહુ
 ૪૪ કે આવરુદ આન અચ્છદહારા ખરાહુ
 ફેરુમાન્દ ચૂપાનો લશ્કરુ હમહુ
 ખરુ આશોકૂત અચ શહુરુયારે રમહુ
 હમ આન્ગાહુ ખરુદાશત જીનો લગામ
 ખનચ્છદીકે આન અરપે શુદ શાહ કામ
 ચુનાન ખેન્ગ શુદ રામ ખરુ જાએ ખીશ
 કે નહાદ દસ્ત અચ પસો પાયે પીશ
 જહાનદાર બેસ્તદ એ ચૂપાન લગામ
 ખઝીન ખરુ નેહાદન હમાન ગશત રામ
 થુ જીન ખરુ નેહાદશ ખરુ આહીખત તન્ગ
 નબુખીદ ખરુ જાએ તાઝાન નહન્ગ
 પસો પાયે ઊ શુદ કે બન્દશ દુમ
 ખોરુશાન શુદ આન ખારએ સન્ગ સુમ
 બેહુરુરીદો યકુ જોકૂતહુ જહ ખરુ સરશ
 બખાકુ અન્દરુ આમદ સરો અકુસરશ
 એ ખાકુ આમદો ખાકુ શુદ ચચ્છદગેરુદ
 એ જૂઈ તો જીન ખરુ શુદહુ હકૂત ગેરુદ
 થુ અચ ગદેશે ઊ નેયાબી રહા
 પરસ્તીદને ઊ નેચારદ બહા
 બચ્છદાન ગેરાયો બદ્દ કું પનાહુ
 ખોદાવન્દે ગરુદનો ખુરુશીદો માહુ
 ૪૫ થુ ઊ કોશતહુ શુદ અરપે આબી થુ ગરુદ
 બેયામદ ખરુ આન ચશ્મએ લાજવરુદ
 બઆખ અન્દરુન શુદ તનશ નાપદીદ
 કસ અન્દરુ જહાન ઇન રોગેકૂતી નહીદ
 એ લશ્કરુ ખરુઆમદ ખોરુશી થુ ફુસ
 કે શાહા ઝમાન આવરીદત ખતુસ

જ્યારે તે સવના ચશ્માની નચ્છદીક જહ પહોંચ્યો-ત્યારે અમારીમાંથી
 બાહેર આવ્યો અને તે ચશ્મા બેયો.

તે ઝરાનાં પાણીમાંથી તેણે થોડુંક પાણી પોતાને માથે છાંટ્યું-અને
 નેકી પહોંચ્યાડનાર ખોદાતાલાને યાદ કરવા લાગ્યો.

જેથી થોડોક વખત તેનાં નાખમાંથી લોહી વહેતું બંધ પડ્યું-તેણે
 કાંઈક ખાધું અને પોતાના ભોમિયા સાથે આસાથેશ લીધી.

તે મગરૂરી કરી બોલ્યો કે “જો, તારા વિચાર કેવા ખરા છે અને
 તારો ધર્મ કેવો સાચો છે?-માટે અહીં વધુવાર શા માટે બેસવું નેહયે?”

જ્યારે રૈયત ઉપર રાજ કરનાર પાદશાહે મગરૂરી કરી-કે પોતેજ
 બલો અને ડાહ્યો હતો,

ત્યારે તેવામાં નદીમાંથી એક સફેદ ઘોડો બાહેર નીકળી આવ્યો-
 ગોરખરની મિસાલ તેની નળંગા થાપા ગોળ હતા અને પગ ટુંકા હતા.

તે કુંકતો અને વિકરાળ સિંહના જેવો ગુરસેબાઝ હતો-બીચો, કાળા
 ખુસ્વાવાળો અને કાગડા જેવી તિફન આંખવાળો હતો.

તેની પૂછડી પગની નીચે ઘસડાતી હતી અને બાલથી ભરેલી ચાલ-
 વાળો હતો-તેની ખરી કાળી હતી તે મોંમાંથી ફીણ નાખતો હતો અને
 સિંહને માટે તેવો હતો.

તે જોઈ ચચ્છદગેરુદ પોતાના સરદારોને કહ્યું-કે “એને આપણા સેપા-
 હોએ ઘેરી લેવો નેહયે.”

ભરવાડો અને દશ ઘોડા દોડાવનારા એક જીન અને એક લામ્બો
 ફારો લઇને તે ઘોડાની આસપાસ ફરી વળ્યા.

પાદશાહ ખોદાતાલાનો ભેદ શું નળી શકે?-કે તે સાહેબેજ પેલા
 ચચ્છદાને રાહમાં લાવી નાખ્યો છે?

ચરવેદાર અને તમામ લશ્કર તેનાથી આજેજ થયું-જે ઉપરથી લશ્કરનો
 પાદશાહ ગુરસે થયો.

અને તુરત જીન અને લગામ ઉઠાવી-પોતે તે ઘોડાની નચ્છદીક ખુશી
 થતો ગયો.

પેલો ઘોડો પોતાની જગ્યા ઉપર એવો ગરીબ થઈ ઉભો રહ્યો-કે
 આગળ પાછળ એક કદમખી નહીં ભર્યું.

પાદશાહે ચરવેદારના હાથમાંથી લગામ લીધી-અને જીન મૂકતી વખતે
 પણ તેવોજ ગરીબ થઈ રહ્યો.

જ્યારે તેની ઉપર જીન મૂકી તંગ બાંધ્યો ત્યારે પણ તે દોડતું મગર-
 મન્દ જરા હિલ્ચું નહીં.

પછી તે તેના પગ પછાડી ગયો કે તેને હુમચી લગાડે-હવે તે પત્થર
 જેવી ખડીના ઘોડાએ ખંખારવા માંડ્યું.

તે પોકાયેઈ અને પાદશાહનાં માયાં ઉપર લાત મારી-જેથી તેનું સર
 અને તાજ ખાકમાં પડ્યું.

પાદશાહ ચચ્છદગેરુદ ખાકમાંથી આવ્યો હતો તે પાછો ખાકજ થયો-
 તું આ બીચે ચઢેલાં સાત આસ્માનથી શું શોધે છે?

જ્યારે તું તેની ગદેશથી છૂટકારો નથી પામવાનો-ત્યારે તેની પરસ્તેશ
 કરવી નકામી છે.

તું પાક ચચ્છદાન કે જે આસ્માનનો તેમજ આફતાબ અને માહતાબનો
 સાહેબ છે તેનીજ બાહેશ કર અને તેનીજ પનાહ માગ.

જ્યારે ચચ્છદગેરુદ માર્યા ગયો ત્યારે પેલો દયાઈ ઘોડો વટોળિયાની
 ઝડપે-તે બહુ રંગના ચશ્મા આગળ પાછો આવ્યો.

અને પાણીમાં ગુમ થઈ ગયો-કોઈએ દુન્યામાં એવી અબલયબી જોઈ
 હશે નહીં.

આવો બનાવ જોઈ લશ્કરમાંથી નગારાંની માફક એક પોકાર નીકળ્યો-
 કે “ઓ પાદશાહ! તને મોતજ આ તુસ રોહરમાં લઈ આવ્યું.”

મેહાન જામહા બર દરીદન્દ પાકુ
હમી રીખતન્દ અચ બરે ચાલ ખાકુ
બેપૂશીદ જાનપસ બહીબા બરશ
નેહાદહુ એ મુશકુ અકૂસરી બર સરશ
બતાબુતે જરૂરીનો દર મહુદે સાજ
મુએ પારસ બરગશ્ત બી તખ્તો તાજ
ચુનીનરત રસ્મે સરાએ સેપન્જ
ચુ આરામ ચાબી બેરસ્તી એ રન્જ
તો રામીઓ બા તૂ જહાન રામ નીસ્ત
ચુ નાન ખુદહુ આમદ બેહુ અચ જામ નીસ્ત

પરસ્તીદને દીન બેહુ અસ્ત અચ ચુનાહુ
ચુ બાશહ કસીરા બરીન હસ્તઆહુ

ઈરાની સરદારોએ પોતાનાં સઘળાં કપડાં ચાક કરી-માથાં ઉપર મૂળ
છાંટવા લાગ્યા.

ત્યાર પછી રેશમી કપડાંમાં તેનાં શરીરને લપેટ્યું-અને તેનાં માથાં
ઉપર કસ્તૂરીનું તાજ મેલ્યું.

આ મૂળ્ય તખ્ત અને તાજ વગર સોનેરી રાખપેટીમાં પડીને એક
સાગનાં લાકડાંની અમારીમાં તે પાર્સ ખાતે પાછો ફર્યો.

આ ત્રણપાંચ દિવસનાં મુસાફરખાના રૂપી દુન્યાની રાહ રસ્મ એવીજ
રીતની છે-જ્યારે તું મરણ પામે છે ત્યારેજ તું આ દુન્યાની રંજથી છૂટે છે.

તું જેહાનનો તાબેદાર છે કાંઈ જેહાન તારી તાબેદાર નથી-માટે
જ્યારે તું ખાણું ખાધ રહે ત્યારે મયની જામ લેજે તે કરતાં કોઈ બીજી
ચીજ વધુ સારી નથી.

જો માણસજાતથી બનતું હોય તો ચુનાહનાં કામે કરવા કરતાં દીન-
ધર્મ પાળવો વધારે બેહતર.

રાએ ઝદને ઈરાનેયાન વ નેશા-
નીદને ખુસ્તૂરા બર તખ્ત.

ઈરાનીઓએ મસ્લહત કરવી અને ખુસરને
તખ્ત ઉપર બેસાડવો.

ચુ દર દખ્ખહુ શુદ શહુર્યારે જેહાન
વચ ઈરાન બેરકૂતન્દ ગેર્યાન મેહાન
કોનારન્જ બા મૂબેદો પહુલવાન
હુશીવારે દસ્તૂરે રઉશાન રવાન
હમહુ પાકુ દર પારસ ગેરુદ આમદન્દ
બરે દખ્ખએ ચઝદગેરુદ આમદન્દ
ચુ ગોસ્તહમ કે પીલ કોશ્તી બઅસ્પ
હેગર કારને ગોરુદ પૂરે ગોશસ્પ
ચુ મીલાદો ચૂન આરશે મરૂખખાન
ચુ પર્વીએ અસ્પ અકૂગને ગરૂખખાન
હેગર હરુકે ખૂદન્દ અચ ઈરાન મેહાન
ખુઝોગીનો કુદઆવરાને જેહાન
કુલ ખાર શાન દાશ્તી ચઝદગેરુદ
હમહુ આમદન્દ અન્દર આન શહુર ગેરુદ
ચુનીન ગોઢૂત ગૂયા ગોશસ્પે દબીર
કે અચ નામદારાને બનાઓ પીર
જહાનદાર મા તા જહાન આક્રીદ
કસી ઝીન નેશાન શહુર્યારી નહીદ
કે બેજ કોશ્તનો ખારીઓ દરે રન્જ
એ કેહુતર નેહાન કર્દને રાયો ગન્જ
નદાનેસ્તો આઝર્મે કસશ નદાશ્ત
હમી આન બરીન ઇન બરાન બર ચુમાશ્ત

અઝીન શાહુ નાપાકુ તરુ કસ નહીદ
ન અચ પહુલવાનાને પીશીન શનીદ
નખાહીમ બર તખ્ત અઝીન તોખમહુ કસ
એ ખાકશ બચહાન બેનાહીઓ બસ
સરકરાચ બહુરામ ફર્જન્દે ઊસ્ત
એ મહુએ દેહો રાય પયવન્દે ઊસ્ત

જ્યારે દેશનો પાદશાહ ચઝદગેદ દખ્ખમેશીન થયો-ત્યારે ઈરાનમાંથી
સરદારો રડતા ગયા.

હાકેમો, મેબેદો અને પેહલવાનો-અને રાશન અકલતા બાહોશ વઝીરો, ૪૬

તેઓ સઘળા પાર્સ શેહરમાં ભેગા મળ્યા-અને ત્યાંથી ચઝદગેદનાં
દખ્ખા આગળ ગયા.

જેવો કે ગોસ્તહમ કે જે ઘોડા ઉપર સવારી કરી હાથીને મારી
નાખતો હતો-બીજો ગોશસ્પનો છોકરો બહાદુર કારન,

જેવો કે મીલાદ અને મરૂખખાનનો આરશ-અને બારી ગોઢુ ધરાવનાર
સવારોને પટકનાર પર્વીજ.

તેમજ બીજા જે કોઈ કે ઈરાનના સરદારો, ખુઝોગી અને દેશના
બહાદુર લોકો હતા,

કે જેઓને ચઝદગેદ તુચ્છ ગણતો હતો-તેઓ સઘળા તે શેહરમાં
એકઠા થયા.

ત્યાં છટાદાર બોલનાર મુન્શી શુશસ્પ એ પ્રમાણે બોલ્યો-કે “ઓ
જવાન અને ખુદા નામદારો!

આપણુ સર્વની સંજાળ રાખનાર ખોદાતાલાએ જહાન પયદા કીધી
ત્યારથી આજ સુધી-એવી રીતનો એકબી પાદશાહ કોઈયે ભેયો નથી,

કે જે કાંપી નાખવા, ખુવાર કરવા, સંકટ અને દુઃખ પાડવા સિવાય-
તેમજ પોતાની રૈયતથી પોતાનું ડહાપણ અને ખજાનો છૂપો રાખવા સિવાય,

બીજું કશું બાજુતોજ ન હતો અને કોઈની પણ શર્મ રાખતોજ ન
હતો-અને પેલાની એની ઉપર તો એની પેલાની ઉપર એમ નિમણુંક કયો
જતો હતો (યાને જેમ ગમે તેમ ઓદા આપતો હતો).

એના કરતાં વધારે નાપાક પાદશાહ કોઈએ ભેયો નથી-તેમજ આગળા ૪૭
પેહલવાનોથી કોઈયે સાંભળ્યો પણ નથી.

આપણુ એની અહલાદમાંથી કોઈને પણ તખ્ત ઉપર બેસાડવા માગતા
નથી-તેની ખાકથી પણ હાથ ભેડી ખોદાની પનાહ માગીશું.

સરકરાચ બેહરામ તેનોજ બેટો છે-અને તે પણ તેનાજ મગઝથી,
તેનાંજ શરીરથી તેનાજ વિચારથી અને તેનાંજ પયવન્દથી ઉતરેલો છે.

એ મુઝેર કુશાયદ સખુન સરખસર
નખાહીમ ખર તખ્ત બીદાદગર
બેખુદન્દ સઉગન્દહાએ ગેરાન
હરાન કસ કે બૂદન્દ અચ ધરાનેયાન
કઝીન તોખમહ કસરા બશાહનશેહી
નખાહીમ બા તખ્તો તાજે મેહી
ખરીન ખર નેહાદન્દો ખરખાસ્તન્દ
હમહ શહૂરયારે દેગર ખાસ્તન્દ
થુ આગાહીએ મર્ગે શાહે જેહાન
પરાગન્દહુ શુદ દર મેયાને મેહાન
અલાનશાહુ ચૂન પહુલવાને સેપાહુ
થુ બીવદો શકુનાને ઝરૂરીન કોલાહુ
થુ બેહુઝાદે ખર્જીને રાસ્તમ નેઝાહ
થુ સામે યલ અચ તોખમએ કયકોખાહ
હમી હર યકી ગોકૂત શાહી મરાસ્ત
હમ અચ ખાકુ તા બોર્જ માહી મરાસ્ત
જહાની પુર આશુખ શુદ સરખસર
થુ અચ તખ્ત ગુમ શુદ સરે તાજવર
ખર્જાન રહેા મુબેદો પહુલવાન
હરાન કસ કે બૂદન્દ રઉશન રવાન
ખરીન કાર દર પારસ ગેરુદ આમદન્દ
હમી ઝીન સખુન દાસ્તાનહા જદન્દ
કે ઈન તખ્તે શાહી સઝાવાર કીસ્ત
બેબીનીહ તા અચ દરે કાર કીસ્ત
નબીનીમ ખખશન્દએ દાદગર
કે બન્દહ ખરીન તખ્તે ઝરૂરીન કમર
કે બેન્શાન્દ આશુખ અચ રૂઝગાર
જહાન મરુઝઝારીસ્ત બી શહૂરયાર
યકી મરુદ ખુદ પીરો ખુસવ ખનામ
જવાનમદો રઉશન દેલો શાહકામ
હમ અચ તોખમએ સરકરાઝાન ખુદ ઊ
ખમરુઝ અન્દર અચ બીનેયાઝાન ખુદ ઊ
સેપોદન્દ ગોદાન બદ તાજે ગાહુ
ખર ઊ અન્બુમન શુદ એ હરસુ સેપાહુ

અને તે સઘળી મુઝેર માટેનીજ વાતો ક્યોં બચ છે-માટે એવા
જુલમગારને પણ આપણે તખ્ત ઉપર બેસાડવા ચાહતા નથી.”

એ ઉપરથી ત્યાં જે કોઈ કે ઈરાનના સરદારો હતા-તેઓએ સખ્ત
સૌગંદ ખાધા,

કે એનાં તોખમના કોઇને પણ તખ્ત અને મહાન તાજ સાથે પાદ-
શાહીને માટે આપણે કબૂલ કરીશું નહીં.”

એવો ઠરાવ કરીને તેઓ ઉઠ્યા-અને સઘળાઓ બીજેજ પાદશાહ
શોધવા લાગ્યા.

જ્યારે ઈરાન દેશના પાદશાહનાં મોતની ખબર-મોટાઓ વચ્ચે
ફેલાઈ ગઈ,

ત્યારે જેવા કે લશ્કરના સેનાપતિ અલાનશાહ અને બીવદ તેમજ
કસબી કોલાહ પેહેરનાર આપ એજતાર હાકેમો,

તેમજ રસ્તમની અહલાદના ખર્જીનનો છાકરો બેહઝાદ-તેમજ કયકો-
ખાદનાં ખાન્દાનનો સામ પેહલવાન.

દરેક જણ બેલવા લાગ્યો કે “પાદશાહી મારી છે-આ ઝમીનથી તે
મીન રાશિ સૂધીનો મુલક પણ મારોજ છે.”

જ્યારે ઈરાની તખ્ત ઉપરથી પાદશાહી સર ગુમ થયું-ત્યારે સઘળો
દેશ ગડબડ ભરેલો બન્યો.

ઈરાનમાં જે કોઈ કે રોશન જીવના સરદારો, મોબેદો અને પેહલ-
વાનો હતા,

તેઓ એ કામ માટે પાર્સમાં એકઠા ગયા-અને એ બાબત વિષેની
તકરારો ચલાવવા લાગ્યા.

કે “આ પાદશાહી તખ્તને કોણ લાયક છે-તમે જુઓ કે એવાં
કામને લાયક કોણ શખ્સ છે?

આપણુ એવો ઇન્સારી બક્ષેશ કરનાર કોઈ પણ નેતા નથી-કે જે
આ સોનેરી તખ્ત ઉપર બેસી પાદશાહી કમરબંદ બાંધે,

અને ઝમાનાની ચાલથી ઉઠેલો દ્વિતનો દાબી દીયે-પાદશાહ વગરનો
દેશ એક વચરાન જંગલ જેવો હોય છે.”

પછી એક ખુસરૂ નામનો પીર મદદ હતો-જે હિમ્મતવાન, ચાલાક
મનનો ખુશમુરાદે પહોંચેલો હતો.

વળી તે બીજી તોખમનો હતો-અને તે મુલકમાંના તવંગર લોકોમાંનો
તે એક હતો.

તે શખ્સને સઘળા બહાદુર લોકોએ ધરાનનું તાજ અને તખ્ત સોંપ્યું-
અને વીખરાઈ ગયલું લશ્કર ચો તરફથી તેની આગળ પાછું એકઠું થયું.

આગાહી યાદતને બહુરામ અઝ
મર્ગે પેદર વ તાખ્ત
કદનશુ બધરાન

બેહરામને પોતાના બાપનાં મરણની ખબર
થવી અને તેણે ધરાન ઉપર
ચઢાઈ કરવી.

૪૬ પસ આગાહી આમદ બબહુરામ ગૂર
કે અચ ચરખ બખ્શો પેદર ગસ્ત ગૂર
પેદરુત આન સરકરાઝે શાહાન બેમોરુદ
બેમોદો હમ ઊ નામે શાહી બેમોરુદ
યકી મરુદ ખર ગાહુ બેન્શાન્દન્દ
બશાહી હમી ખુસવશ ખાન્દન્દ

હવે બેહરામ ગૂરને ખબર મળી-કે “આસ્માનની ચાલથી બાપને
હિસ્સે કબર આવી છે.

તારો બાપ જે પાદશાહોમાં સરકરાઝ થયેલો તે મરણ પામ્યો છે-તે
મરી ગયો અને પોતાની પાદશાહીનું નામ પણ સાથેજ લેતો ગયો.

એક મદદને ઈરાનીઓએ તખ્ત ઉપર બેસાડ્યો છે-અને રાજ ચલા-
વવાને માટે તેનેજ પાદશાહ કહેવા લાગ્યા છે.

બેબુર્દન સહિગન યક્સર સેપાહ
કઝીન્ તોખમહુ કસરા નખાહીમ શાહ
કે બહરામ ફર્જનદે ઊ હમચુ ઊસ્ત
એ આબે પેદર યાકૂત ઊ મધ્ઝો પૂસ્ત
ચુ બેશનીહ બહરામ શેખરા બેકનહ
એ મર્ગે પેદર શુહ ચુનાન્ મુસ્તમનહ
બર આમહ દો હકૂતહ એ શહરે ચમન્
ખોરશીદને ફૂદકો મર્દો જન્
ચુ યક્ માહુ બેન્શસ્ત બા સૂગે શાહ
સરે માહે નવરા બેયારાસ્ત ગાહ
બેરકૂતનહ નોઅમાનો મુન્ઝેર બહમ
હમહુ તાઝેયાન્ અચ ચમન્ ખીશો કમ
હમહુ જાર બા શાહુ ગેયાન્ શુદનહ
અબી આતેશ અચ દરહ બેયાન્ શુદનહ
જખાન્ બર કુશાદનહ અજાન્ પસ બપનહ
કે અચ પુર હોનર શહરુયારે બલનહ
હમહુ દર જહાન્ ખાકુરા આમદીમ
ન જૂયાએ તર્યાકુરા આમદીમ
બેમીરહ કસી ફ એ માદર બેઝાહ
બદાદે ખોદા દેલ બેખાયહ નેહાહ
બમુન્ઝેર ચુનીન્ ગોકૂત બહરામ ચૂર
કે અકૂનુન્ કે શુહ આખ દર જૂએ શૂર
અઝીન્ તોખમહુ ગર નામે શાહનશાહી
ગુસેસ્તહ શવહ બુગ્સેલહ ફરુરહી
એ દશ્તે સવારાન્ બર આરનહ ખાકુ
શવહ બાએ બર તાઝેયાન્ બર મોઘાકુ
પુર અન્દીશહુ બાશીદો યારી કુનીહ
બમર્ગે પેદર સૂગવારી કુનીહ
એ બહરામ બેશનીહ મુન્ઝેર સખુન્
બમર્દી યકી પાસોખ અકૂગનહ બુન્
ચુનીન્ ગોકૂત કીન્ રૂઝગારે મનસ્ત
બદીન્ દશ્ત રૂઝે શોકારે મનસ્ત
તો બર તખ્ત બેન્શીનો નઝઝારહુ બાશ
હમહુ સાલહુ બા તાજો બા યારહુ બાશ
હમહુ નામદારાન્ બરીન્ હમ સખુન્
કે નોઅમાને મુન્ઝેર ફેગનહ બુન્
એ પીશે જહાન્જૂય બરખાસ્તનહ
હમહુ તાખ્તનરા બેયારાસ્તનહ
બેફરૂમહુ મુન્ઝેર બનોઅમાન્ કે રવ
યકી લશ્કરી સાચ શીરાને ગવ
એ શીખાન્ દો અચ કેપ્તેયાન્ દહુ હઝાર
ફેરહ આવરીહ અચ દરે કાઝાર
મન્ ઈરાનેયાન્રા નુમાયમ કે શાહુ
કુદામસ્ત બા તાજો ગન્જો સેપાહુ
બેયાવરહ નોઅમાન્ સેપાહી ગરાન્
હમહુ તીલ્દારાનો નીઝહુગરાન્
બેફરૂમહુ તા તાખ્તનહા બરનહ
હમહુ રૂએ કેશ્વર બપય બેસ્પરનહ
રહે શૂરસાન્ તા દરે તયસકૂન્
અમીન્ ખીરહુ શુહ ઝીરે નઅલ અનદરૂન્

તમામ લશ્કરે સહગદ ખાધા છે-કે એનાં તોખમમાંથી કોઇને પણ પાદશાહ કરીશું નહીં.

કારણકે તેનો ખેટો બેહરામ તેનાજ જેવો છે-અને તેણે પણ પોતાનું મગઝ અને શરીર બાપનાં તોખમથીજ મેળવેલું છે.”

જ્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેણે પોતાનો ચેહરો પીખ્યો-અને બાપનાં મોતથી તે ધણો ગમગીન બન્યો.

બે હકૂતા સૂધી ચમન શેહરમાંથી મર્દ, ઔરત અને છોકરાંનો રડવાનો સાધ નીકળ્યો.

જ્યારે તે એક મહિને પાદશાહનો રોગ પાળી ચૂક્યો-ત્યારે નવા મહિનાની શરૂઆતે પોતાનું તખ્ત આરાસ્તા કરાવ્યું.

નોઅમાન અને મુન્ઝેર તેમજ ચમન શેહરના સધળા કમ ઝેયાદા અરખો તેની પાસે ગયા.

તે સધળાઓ પાદશાહ સાથ રડવા લાગ્યા-અને વગર આતરો દુઃખથી ભુંજવા લાગ્યા.

પછી તેઓએ શીખામણ માટે જખાન ખોલી-કે “ઓ હુનર ભરેલા પંખુલંદ પાદશાહ !

આપણ સધળાઓ આ દુન્યામાં ખાક થવા માટેજ આવ્યા છિયે-તેનો કરો ઈલાજ શોધવા આવ્યા નથી.

જે કોઇ કે માને પેટે પચદા થયો તે શેવટે મરણજ પામે છે-માટે ખોદાતાલાના ઇન્સાફ ઉપર સખૂરી પકડવી જોઇયે.”

બેહરામ ગરે મુન્ઝેરને કહ્યું-કે “હવે નદીનું પાણી ખારં થઈ ગયું છે (યાને ઈરાનનો જળકાટ જતો રહ્યો છે).

અગરજો આ તોખમથી શેહનશાહીનું નામ-જતું રહેશે તો તેનો ખોદાઈ જળકાટ મંદ પડી જશે.

તેઓ અરખેસ્તાનના મુલકનો નાશ કરશે-અને ત્યાં અરખોની કબર-ગાહ બનાવશે.

માટે તમે વિચાર કરી મને મદદ કરો-અને મારા બાપનાં મોત ઉપર દિલસોઝી દેખાડો.”

મુન્ઝેરે બેહરામની વાતો સાંભળી-તેને બહાદુરી ભરેલો એવો જવાબ દીધો,

કે “આ લડાઈ કરવાનો વખત સારો છે-આ મયદાનમાં મારો શેકાર કરવાનો દહાડો આવી લાગ્યો છે

તું તખ્ત ઉપર બેસી સધળું જોયા કર-સધળાં વર્ષ પાદશાહી તખ્ત અને સણુગાર સાયનોજ રહેજે !”

નુઅમાન અને મુન્ઝેરે જો કહ્યું-તે ઉપર સધળા અરખ નામદારો પણ એકમત થયા.

તેઓ દેશ જીતનાર પાદશાહ આગળથી હકયા-અને સધળાઓ ચઢાઈ કરવાની તૈયારી કીધી.

મુન્ઝેરે નોઅમાનને ફર્માવ્યું કે “તું જ-અને સિંહ જેવા પેહલવાનોનું એક લશ્કર તૈયાર કર.

શીખાનોમાંથી બે હઝાર અને કેપ્તીઓમાંથી દશ હઝાર-લડાયકોને તૈયાર કરો.

હુ ઈરાનીઓને દેખાડી આપીશ કે તાજ, તખ્ત, ખજાના અને લશ્કર સાયનો પાદશાહ કોણ છે ?”

નોઅમાને સધળા તલવાર રાખનારા અને નેઝા ધરાવનારાઓનું એક ભારી લશ્કર ભેળું કીધું.

પછી મુન્ઝેરે ઇરાન ઉપર ચઢાઈ કરવા અને એ સધળો મુલક પાય-માલ કરવા હોકમ આપ્યો.

ખારસ્થળને રસ્તેથી તયસકૂન સૂધી જમીનની સપાટી ઘોડાઓની નઅલથી ઉખડી ગઈ હતી.

જનો કૂદકે ખુરૂદ બોઈન્દ અસીર
કસ આન્ રન્જહારા નખુદ દસ્તગીર
પુર અચ ધારતો સૂખતન્ શુદ જહાન્
યુ બીકાર શુદ તખ્તે શાહનશહાન્
૫૨ પસ આગાહી આમદ ખરૂમે બચીન્
બતુકે બહેન્દે બમકાન્ જમીન્
કે શુદ તખ્તે ઈરાન્ એ ખુસ્તવ તેહી
કસી નીસ્ત જીબાએ શાહનશેહી
હમહુ તાખ્તનરા બેયાસતન્દ
બબીદાદી અચ જાય બરૂબાસ્તન્દ
યુ અચ તોખમે શાહનશહી કસ નખુદ
કે ચારસ્ત તખ્તે કઈરા બસુદ
બઈરાન્ હમી હરૂ કસી દસ્ત યાખ્ત
બશાહનશહી નીચ ગર્દન્ ફરાખ્ત

ઔરતો અને નાના છોકરાંઓને ક્યદ કીધાં-તે આફતમાં તેઓને
કોઇ પણ મદદગાર હતો નહીં.

જ્યારે શેહનશાહોનું તે નામીયું તખ્ત બેકાર બન્યું-ત્યારે તે દેશ
લૂટફાટ અને આગ વરાવ ભરેલો થયો.

પછી રૂમ, ચીન, તુર્કસ્તાન, હિંદુસ્તાન અને મકાન જમીનમાં
ખખર પડી,

કે “ઈરાનનું તખ્ત ખાલી પડ્યું છે-કોઈ પાદશાહી કરવા લાયક
રહ્યો નથી,”

ત્યારે તે સઘળાઓએ પણ હમ્મેલા કરવાની તૈયારી કીધી-અને બુદ્ધ
ગુઝારવા માટે પોતાને મથકેથી નીકળ્યા.

જ્યારે શેહનશાહી તોખમમાંથી કોઈ એવો નહીં રહ્યો-કે જે પાદશાહી
તખ્તને ફાયદો પુગાડી શકે,

ત્યારે ઈરાન ઉપર દરેક જણે હાથ લગાવ્યા-અને તે શેહનશાહત
લેવા માટે પોતાની ગર્દન ઉઠાવી.

આગાહી યાફતને ઈરાનેયાન્ અચ
તાખ્તને બહરામ ગૂર્ વ નામહ
ફેરેસ્તાદન્ બમુન્ઝેર્ વ
પાસોખે આન્.

ઈરાનીઓનું બેહરામ ગૂરના હમ્લાથી વાકેફ
થવું અને મુઝેર ઉપર નામુ
મોકલવું અને તેનો
જવાબ મેળવવો.

યુ ઈરાનેયાન્ આગહી યાફતન્દ
યકાયફ સુએ ચારહુ બેશ્તાફતન્દ
યુ ગશ્તન્દ અજાન્ રન્જ ચકસરૂ સોતૂહ
નેશસ્તન્દ ચક્ર બા દેગરૂ હમગોરૂહ
કે ઈન્ કારૂ જન્દાજહુ અન્દરૂ ગુજસ્ત
એ રૂમે એ હેન્દે સવારાને દસ્ત
ચકી ચારહુ બાયદ કુનૂન્ સાખ્તન્
દેહો જાન્ અજીન્ રન્જ પદાખ્તન્
બેબેસ્તન્દ આનગહુ ફેરેસ્તાદઈ
સખુનચૂયો બીના દેહ આજાદઈ
૫૩ કુલ નામે આન્ ગવ જવાનૂય બૂદ
દબીરી ખુઝોર્ગો સખુનચૂય બૂદ
બદાન્ તા બનચદીકે મુન્ઝેર્ શવદ
સખુન્ ચૂયદો ગોકૂતે ઊ બેશનવદ
બમુન્ઝેર્ બેચૂયદ કે અય સરફરાચ
જહાનરા બનામે તો આમદ નેયાચ
નેગહુદારે ઈરાનો તુરાન્ તુઈ
બહરૂ જાય પેશ્તે દેહીરાન્ તુઈ
યુ ઈન્ તખ્ત બી શાહો બી તાજ ગશ્ત
એ ખૂન્ મરૂચ ચૂન્ પરદે દુરરાજ ગશ્ત
તો ગોકૂતીમ બારી બોદાવન્દે મરૂચ
કે ઈન્ મરૂચરા અચ તો દીદીમ અરૂચ
કુનૂન્ ધારત અચ તોસ્ત ખૂન્ રીખ્તન્
બહરૂ જાયે તારાજે આવીખ્તન્

જ્યારે ઈરાનીઓને એ બાબતની ખબર પડી ત્યારે તેઓ સઘળા
એનો ઉપાય શોધવાની ઉતાવળ કરવા લાગ્યા.

જ્યારે તે આફતથી સઘળાઓ આજેઝ થયા-ત્યારે તેઓ એક બીજા
સાથ મળી મસ્લહત કરવા બેઠા,

કે “રૂમ, હિંદુસ્તાન અને અરબસ્તાનના સવારોથી આપણું કામ
હદથી ઝેરાદા બગડી ગયું છે,

માટે હવે એનો કાંઈ પણ એલાજ કરવો જોઈયે-અને આપણા જાન
અને દિલ આ આફતથી છાડવવાં જોઈયે.”

પછી તુરત તેઓએ એક સારી રીતે વાત કરનાર, ચાલાક મનના
અને ખાનદાની શખ્સને એલચી તરીકે ચુંટી કાઢ્યો.

કે જે બહાદુરનું નામ “જવાનૂય” હતું-તે એક ખુઝોર્ગ મુન્શી
હતો અને છટાદાર બોલનારો પણ હતો.

કે તે શખ્સ મુઝેરની આગળ જાય-સઘળો ખુલાસો કરે અને તેનો
જવાબ સાંભળે

તે મુઝેરને એ પ્રમાણે કહે કે “ઓ સરફરાચ!-અમારા દેશને તારા
જેવા નામદાર શખ્સની ગર્જ પડી છે.

તુંજ ઈરાન અને તુરાનનો નેગહબાન છે-અને સઘળી જગ્યાએ બહા-
દુર લોકોનો મદદગાર છે.

જ્યારે આ અમારું તખ્ત પાદશાહ વગરનું અને તાજ વગરનું થયું-
અને આ મુલક લોહીથી તીતરની પાંખ માફક લાલ બન્યો,

ત્યારે અમેએ ધાર્યું કે તું અમારા મુલકનો પાસ્બાન થઈ રહેશે-
કારણકે આ મુલક માટે તે કામને લાયક અમેએ તનેજ જોયો હતો.

પણ તું તો હવડાં લૂટફાટ કરે છે, લોહી રેડે છે-અને દરેક જગ્યા
તારાજ કરે છે તેમજ હમ્લા કરે છે.

નખૂદી ચુનીન્ પીશ અઝીન્ બદ્દ કુનેશ
 એ નઝીન્ બેતર્સીદીએ. સર્જનેશ
 નેગહુ કુર કુનૂન્ તા પસન્દ આયદત
 બપીરાન્ સર ઈન્ સૂદમન્દ આયદત
 બેચ અચ તૂ ચકી દાવરી દીગરસ્ત
 કચ અન્દીશએ બરૂતરાન્ બરૂતરસ્ત
 બેગૂયદ ફેરેસ્તાદહુ ચીઝી કે દીહ
 સખુન્ નીચ કચ કારદાનાન્ શનીહ
 જવાનૂએ દાના એ પીશે સરાન્
 બેયામદ સુએ દરતે નીઝહુ વરાન્
 બસુન્ઝેર સખુન્ ગોકૂતો નામહુ બેદાહ
 સખુન્હાએ ઈરાનેયાન્ કરૂદ યાહ
 સખુન્હાએ બેશનીહ શાહે અરખ
 બપાસોખ બર ઊ હીચ તુક્રશાહ લખ
 ચુનીન્ ગોકૂત કચ દાનેશી રાહુજૂય
 સખુન્ ઝીન્ નેશાન્ બા શહનશાહુ ગૂય
 બેગૂય ઈન્ કે ગોકૂતી બબહુરામ શાહુ
 ચુ પાસોખ બેજૂઈ તુમાયદત રાહુ
 ફેરેસ્તાદહુ બા ઊ ચકી નામદાર
 જવાનૂય શુહ તા દરે શહુરુયાર
 ચુ બહુરામરા દીહ દાનન્દહુ મરૂદ
 બર ઊ આઝીનન્દહુરા યાહ કરૂદ
 અઝાન્ બોઝો બાલાએ આન્ યાલો કેકૂત
 ફેરમાન્દ બીના દેલ અન્દર રોગેકૂત
 હમી મય ચકદ ગૂઘ અચ રૂએ ઊય
 હમી બૂએ મુશ્કૂ આયદ અચ મૂએ ઊય
 સખુન્ગૂય બીફરે બીહુશ ગશત
 પયામશ સરાસર ફરામૂશ ગશત
 બેદાનેસ્ત બહુરામ ફ બીરહુ શુહ
 એ દીદાર ચશ્મો દેલશ તીરહુ શુહ
 બેપુર્સીહ બેસ્ચારે બેન્વાખ્તશ
 બખૂબી બરે તખ્ત બેન્શાખ્તશ
 ચુ ગુસ્તાખ શુહ ચ બેપુર્સીહ શાહુ
 કચ ઈરાન્ ચેરા રન્જહુ ગશતી બરાહુ
 અઝીન્ પસ બરે રન્જ યાબી એ મા
 હમ આગન્દને ગન્જ યાબી એ મા
 જવાનૂય પયધામો નામહુ બેદાહ
 બસી આઝીન્ કરૂદ બર શાહુ યાહ
 ફેરેસ્તાદહુ બા ઊ ચકી પુર બરહ
 કે ઊરા બનઝદીકે સુન્ઝેર બરહ
 બેગૂયદ કે ઈન્ નામહુ પાસોખ નવીસ
 બપાસોખ સુખુન્હાએ ફરૂશ નવીસ
 વઝાન્ પસ બેગૂ તા ચે દારહ પયામ
 અચ બેશનવો પાસોખશ હેહુ તમામ
 બેયામદ જવાનૂ સુખુન્હા બેગોકૂત
 શેબે સુન્ઝેર અચ રાએ ઊ બર રોગેકૂત
 ચુ બેશનીહ અઝાન્ મહે બીના સખુન્
 મરૂ આન્ નામહુરા પાસોખ અકૂગન્દ પુન્
 જવાનૂયરા ગોકૂત કચ પુર બરહ
 હરાન્ કચ કે બદ્દ કરૂદ કચફરૂ બરહ

અત્યાર આગમ્ય તો તું એવો ખૂરાં કામ કરનારો નહીં હતો-અને
 લોકોની લઆનત તેમજ તાનાઝનીથી ડરતો હતો.

હવે તને જે કાંઈ પસંદ પડે અને તારાં બુઝાર્ગ સરમાં જે કાંઈ
 ફાયદેમંદ લાગે તે ઉપર વિચાર કરજે.

તું યાદ રાખજે કે તારા સિવાય એક બીજો પણ ઇન્સાફનો ખાવંદ છે-કે
 જે સાહેબ બુલંદ મરતબાના શખ્સોના વિચાર કરતાં પણ વધારે ચઢિયાતો છે.

અમારા એલચીએ જે કાંઈ અહીં બેચું છે તે, તેમજ જે અનુભવી ૫૪
 શખ્સોથી સાંભળ્યું છે તે સઘળું તને કહેશે.”

પેલો દાના જવાનૂય ઈરાની સરદારોની નઝદીકથી નીકળીને-તે અરબે-
 સ્તાન તરફ આવી લાગ્યો.

તેણે મુઝેરને સઘળી વાત કહી અને પેહું નામુ આપ્યું-તેમજ ઈરાની-
 એએ જે કાંઈ કહ્યું હતું તે કહ્યું.

અરબના પાદશાહે તેના સખુનો સાંભળ્યા-પણ તે બાબતનો તેણે
 કાંઈ પણ જવાબ આપ્યો નહીં.

પણ તેણે એમ કહ્યું કે “ઓ દાનશમંદ એલચી!-તું એ સઘળી
 વાતો શેહનશાહને કહે.

જે કાંઈ તેં મને કહ્યું છે તે સઘળું પાદશાહ બેહરામને કહે-જ્યારે
 તુ તેનો જવાબ માંગશે ત્યારે તે તને રસ્તો દેખાડશે.”

પછી તે એલચી સાથે એક નામદારને મોકલી આપ્યો-પેલો જવાનૂય
 પાદશાહના દરવાઝા સૂધી ગયો.

જ્યારે તે દાના મહે બેહરામને બેચો-ત્યારે તેની ઉપર બોદાતાલાની
 દોઆ ચાહવા લાગ્યો.

તેની બુલંદી, તેનું કદ, તેની ગર્દન અને તેના ખભાં બેવાથી-તે
 હુશ્યાર દિલનો શખ્સ અજબ રહ્યો.

ગોયા તેના ઉપરથી મય દીપાતો હતો (યાને મય જેવો લાલ ચેહરો
 હતો)-અને તેના બાલમાંથી કસ્તૂરીનો પમરાટ આવતો હતો.

આથી પેલો છટાદાર બોલનારો એલચી ગાફેલ બની ગયો-અને તેને ૫૫
 કહેવાનો પયગામ પણ સઘળો ભૂલી ગયો.

બેહરામે બધુયું કે તે ગભરાઈ ગયો છે-અને તેને જોઈ તેની આંખ
 અને દિલ સીઆહ બન્યાં છે.

જેથી પોતેજ તેની ખબર અંતર પૂછવા માંડી અને તેને ધણીક નવા-
 ઝયો-તેમજ તેને માન આપી પોતાનાં તખ્ત આગળ બેસાડયો.

જ્યારે તે શાન્ત થયો ત્યારે પાદશાહે તેને પૂછ્યું-કે ઈરાનથી અહીં-
 વેર આવવાની શા માટે તકલીફ લીધી?

તને તારી મેહનતનો બદલો હવે પછી મળશે-વળી એકઠો કરવા માટે
 પણ તને મારી તરફથી ખજાનો મળશે.”

પેલા જવાનૂએ ઈરાનીઓનો પયગામ તેને કહ્યો અને નામુ આપ્યું-
 અને પાદશાહ ઉપર ધણીક દુઆ કીધી.

પછી બેહરામે તેની સાથે એક ડહાપણવાળા શખ્સને મોકલ્યો-કે
 “એને મુઝેરની નઝદીક લઈ જા.”

અને તેને કહે કે આ નામાનો જવાબ લખ-જવાબમાં સઘળા મુખ-
 રક સખુનોજ લખજે.

અને ત્યાર બાદ એલચીને કહે કે મોઢેનો શું પયગામ ધરાવે છે?-
 તે તેનાથી સાંભળ અને તેનો પણ સઘળો જવાબ દે.”

જવાનૂય ત્યાં આવ્યો અને સઘળી વાત કહી-બેહરામનાં આવાં ડહા-
 પણથી મુઝેરનો ચેહરો ખીલ્યો.

જ્યારે તે દાનેશમંદ એલચીના સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તે નામાનો ૫૬
 જવાબ લખ્યો.

અને જવાનૂયને કહ્યું કે “ઓ ડહાપણ ભરેલા શખ્સ!-જે કોઈ કે
 બૂઝ કરે છે તેનો બદલો તે ખૂબજ પામે છે.

શનીદમ હમણુ હરૂએ દાદી પયામ
વજાન નામદારાન કે કદી સલામ
ચુનીન જૂય કીન બહ કે કરૂદ અજ નુખોરેત
કે બીહુદણ પયકાર આયેરેત બેરેત
શહનશાહ બહરામ ગૂર ઈદરેત
કે બા ફરૂએ બોર્જેરેતો બા લશકરેત
એ સૂરાખ ચૂન માર બીરૂન કશનહ
હમણુ દામને ખીશ દર ખૂન કશનહ
ગર અયદૂન કે મન બૂદમી રાયજન
બર ધરાનેયાન બર નબૂદી શેકન
જવાનૂય રૂએ શહનશાહ દીદ
વજૂ નીચ અન્દી સુખુનહા શનીદ
બેપુર્સીદ તા શાયદ ઊ તખ્તરા
બુજોર્ગીઓ પીરૂઝીઓ બખ્તરા
એ મુઝેરુ ચુ બેશનીદ અજાન સાન સખુન
યકી રઉશન અન્દીશહુ અકૂગનહ બુન
પૃથુ ચુનીન દાદ પાસોખ કે અય સરૂકરાય
બદાનાઇ અજ હરૂ કરી બીનેયાય
અજ ધરાનેયાન ગર ખેરદ ગશતહુ શુદ
ફેરાવાન અજ આઝાદગાન કશતહુ શુદ
કુનૂન મન યકી નામજૂયમ કોહન
અગર બેશનવી તા બેગૂયમ સોખન
તોરા બા શહનશાહે બહરામ ગોરુદ
બશાદી ઝમીનરા બેબાયદ સેપોરુદ
બધરાન ખરામીદ બા બાજો યૂચ
ચુનાન ચૂન બુવદ શાહે ગીતી ફેરૂચ
શનીદન સુખુનહાએ ઈરાનેયાન
હમાના એ જુમ્બેશ નેયાયદ એયાન
બેગૂઈ તો નીચ આન્યે અન્દરખરદ
ખેરદમનહ બાશદ બેહુ અજ બીખરદ
એ કેદારે બહ દૂર દારી મનેશ
ન પીચી એ બીધારહે સર્જનેશ
ચુ બેશનીદ મુઝેરુ વરા હદયહુ દાદ
ગુસી કરૂદ અજ શહરે આબાદ શાદ

જે કાંઈ પયગામ તે' મને આપ્યો તે મેં સાંભળ્યો છે-અને તે નામ
દારો તરફથી કે જે દુઆ સલામ તે' કહી તે પુગી છે.

તું તેઓને એમ કહેજે કે આ બદી પહેલાં કોણે કીધી?—કે આવી
બેહુદી લડાઈ કરવી પડી?

શેહનશાહ બેહરામ ગૂર કે જે ઝળકાટવાળો અને લશ્કર સાથનો છે,
તે અહીં હાજર છે.

જે કોઈ કે દરમાંથી સાપને બાહર કાઢે છે-તે પોતાનીજ દામન
સઘળી લોહી ભરેલી કરે છે.

અગરજે હું તમોને સલાહ આપનારો બન્યો હતો-તો ઈરાનીઓ ઉપર
આવી શિકરત આવી નહીં પડતો.

જવાનૂએ પોતે પણ શેહનશાહ બેહરામનો ચેહરો જોયો છે-અને
તેની સાથે કેટલીક વાતચિત પણ કીધી છે.

માટે બેહરામ તખ્તને લાયક તેમજ મોટાઈ, ફતેહમંદી અને નેક
નસીબને લાયકનો છે કે નહીં તે તમો તેને (જવાનૂએ) પૂછજો."

જવાનૂએ જ્યારે મુઝેરથી આવી રીતના સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે એક
નેક વિચાર કીધો.

અને એવો જવામ દીધો કે "ઓ સરફરાઝ!—તને બીજા કોઈનાં
ઠહાપણની ઝર નથી.

અગરજે ઈરાનીઓની અકલ શુભ થઈ ગઈ-તો મોટા લોકોમાંથી
ધણાક માર્યા ગયા.

હવે હું પણ એક કીર્તિ શોધનારો બુઢો શખ્સ છું—માટે જો તું
મારી વાત સાંભળે તો હું કહું.

તને બહાદુર શેહનશાહ બેહરામ સાથે-અમારી સરઝમીનમાં ખુશ-
હાલીથી આવવું જોઈએ.

જેમ દેશને આબાદ કરનાર પાદશાહને ઘટે-તેમ તેઓએ બાઝ પક્ષી
અને શિકારી કુતરા સાથ ઈરાનમાં આવવું જોઈએ.

અને ઈરાનીઓ શું કહે છે તે સાંભળવું જોઈએ-ખતીત કે આવી
જુમ્બેશ ક્યાંથી કાંઈ પણ તુકસાન તો થવાનુંજ નથી.

તું પણ જે કાંઈ ઘટારત હોય તે તેઓને કહેજે-કમઅકલી કરતાં
અકલમંદ શખ્સ ભલોજ હોય છે.

ખરાબી કરવાનાં કામનો વિચાર તારાં મનમાંથી હાલ તુરત દૂર કર-
તાના અને ઠપકાના શખ્દોથી મનમાં એણુ ના લાવતો."

જ્યારે મુઝેરે એ સાંભળ્યું ત્યારે તેને હદયો બખ્શોશ આપ્યો-અને
પોતાનાં આબાદ શહેરમાંથી તેને ખુશહાલ રવાના કીધો.

આમદને બહરામ ગૂર બા સેપાહે
મુઝેરુ બજહરામ વ રખ્તને
ઈરાનેયાન નઝદે ઊ.

બેહરામ ગૂરનું મુઝેરનાં લશ્કર સાથે જહરોમમાં
આવવું અને ઈરાનીઓનું તેની
નઝદીક જવું.

પૃથુ શાહે બહરામ બા રાએઝન
નેશરેતન્દો ગોફતનહ બી અન્જુમન
સખુન શાન ખરાન રાસેત શુદ કચ યમન
બધરાન ખરામનહ બા અન્જુમન
ગુઝીન કરૂદ અજાન તાએયાન સી હઝાર
હમણુ નીઝહુદાર અજ દરે કાઝારૂ

પછી મુઝેર પોતે અને પાદશાહ બેહરામ વગર અન્જુમને પોતાના
સલાહકારો સાથ બેઠા અને વાતચિત ચલાવી.

તેઓ એવા ઠરાવ ઉપર આવ્યા કે "યમનથી-લશ્કર લઈ ઈરાન
તરફ જવું."

એ ઉપરથી અરબોમાંથી નેઝા ધરાવનારા અને લડાઈને લાયકના ત્રીસ
હઝાર સવારો ચુંટી કાઢ્યા.

બહીનારુ શાન્ ચક્રસરુ આખાઈ કરુહ
સરે નામદારાન્ પુરુ અચ ખાઈ કરુહ
એકરુમુહ તા ખરુ નેહાદન્હ ઝીન્
ખરાન્ ખાઈપાયને ખા આઝીન્
સુએ શહરે ઈરાન્ નેહાદન્હ રૂય
સરી પુરુ એ કીનો દેલી જન્ગલુય
સુ આગાહીએ ઇન્ ખરાન્ રસીહ
જવાનુય નચ્દે દેલીરાન્ રસીહ
ખુઝેગીન્ અઝાન્ કારુ ધમગીન્ શુદન્હ
ખરે આઝરે પાકુ ખર્જીન્ શુદન્હ
અચઝદાન્ હમી ખારતન્હ આન્ કે રઝમ
મગરુ ખાચ ગર્દહ ખશાદીઓ અચમ
સુ સુન્ઝેરુ ખનચ્દીકે જહુરેમ રસીહ
ખરાન્ દરે ખી આખુ લશ્કરુ કશીહ
સરાપર્દહુ ઝહ ખહુરે ખહુરામ શાહુ
ખગેરુહ અન્દરુ આમહ એ હરુસુ સેપાહુ
ખસુન્ઝેરુ ચુનીન્ ગોકૂત કય રાએઝન્
ખજહુરેમ કશીદી એ શહુરે યમન્
કુનૂન્ જન્ગ સાઝીમ યા ગોકૂતગુય
સુ લશ્કરુ ખરુય અન્દરુ આવરુહ રૂય
ખહુ ગોકૂત સુન્ઝેરુ મેહાનરા ખેખાન્
સુ આયન્હ પીશત બેચારાય ખાન્
સખુન્ ગુયો બેશનવ અઝીશાન્ સખુન્
કસી તીચ ગર્દહ તો તીઝી મકુન્
ખેન્હુઈમ તા ચીસ્ત શાન્ દરુ નેહાન્
કેરા ખાન્હ ખાહન્હ શાહે જેહાન્
સુ દાનેસ્તહુ શુહ ચારએ આન્ કુનીમ
ગરુ આસાન્ ખુવહ કીનહુ પેન્હાન્ કુનીમ
વરુ અચદૂન્ કુળ કીનો જન્ગ આવરન્હ
ખેપીચન્દો ખૂએ પલન્ગ આવરન્હ
મન્ ઇન્ દરે જહુરેમ સુ દર્યા કુનમ
એ ખુરશીદે તાખાન્ સુરયયા કુનમ
ખેદાનમ સુ ખીનન્હ ચેહુરે તોરા
ચુનીન્ બોર્ઝો ખાલાઓ મેહુરે તોરા
ખેરદમન્દીઓ રાયો આહન્ગે તૂ
શેકીખાધઓ દાનેશો સન્ગે તૂ
નખાહન્હ બેચ તૂ કસી તખ્તરા
કોલહુરાઓ ઝીખાધઓ ખખ્તરા
વરુ અચદૂન્ કે શુમ કર્દહુ દારન્હ રાહુ
ખેખાહન્હ બોર્દન્ હમી અચ તો ગાહુ
મનો ઇન્ સવારાનો શમ્શીરે તીચ
ખરુ અન્ગીઝમ અન્દરુ જહાન્ રસ્તખીચ
ખેખીની ખરુહાએ પીચાને મન્
ફેદાએ તો ખાઈ ઇન્ તનો બને મન્
સુ ખીનન્હ ખીમરુ સેપાહે મરા
હમીન્ રસ્મો આધનો શહે મરા
હમીન્ પાદશાહી કે મીરાસે તોસ્ત
પેદરુ ખરુ પેદરુ કરુહ શાયહુ દુરેસ્ત
સે દીગરુ કે ખૂન્ રીખતન્ કારે માસ્ત
હમાન્ ઇઝદે દાદગરુ યારે માસ્ત

તે સધળાઓને પૈરાથી આખાઈ કીધા-અને સરદાર લોકોનાં સર
મગર ખનાવ્યાં.

તેણે કમીવ્યું જેથી તેઓએ નામીયા ઘોડાઓ ઉપર ઝીન બાંધ્યાં.

તેઓએ ઈરાન શેહર તરફ ચાલવા માંડિયું-તેઓનાં સર કીના ભરેલાં
અને દિલ લડાયક બનેલાં હતાં.

જ્યારે એ ખબર ઇરાન પહોંચી-ત્યારે જવાનુય તે દેલાવર લોકોની
નઝદીક ગયો.

ઇરાનના ખુઝેગો આ કામથી ગમગીન થયા-અને તેઓ પાક આઝર
ખર્જીનના કેપ્લા સન્મુખ ગયા.

ત્યાં તેઓ પાક ચઝદાન પાસેથી એવું માગવા લાગ્યા કે “આ
લડાઈ-ખુશહાલીમાં અને ખુશીની મજલેસમાં ફેરવાઈ જાય.”

જ્યારે મુન્ઝેર જહુરેમની નઝદીક આવી પહોંચ્યો-ત્યારે તે પાણી
વગરના મયદાન ઉપર લશ્કર ઉતાર્યું.

પાદશાહ ખેહરામને માટે તમ્બુ ઉભો કીધો-અને લશ્કર તેની આસ-
પાસ પડ્યું.

ખેહરામે મુન્ઝેરને કહ્યું કે “ઓ સલાહકાર!-તું યમન શેહરથી જહુ- પ૯
રેમ સુધી આવ્યો છે.

હવે જ્યારે બંને લશ્કર એક બીજાની સામે આવે-ત્યારે લડાઈ કરીએ
કે વાતચિત્ત કર્યે?”

મુન્ઝેરે તેને કહ્યું કે “તું તેઓના સરદારને બોલાવજે-જ્યારે તેઓ
તારી આગળ આવે ત્યારે ખાણું તૈયાર કરાવજે.

તું વાત કરજે અને તેઓ જે કહે તે સાંભળજે-તેઓમાંથી જે કોઈ
આકળો પડી જાય તો પણ તું આકળો ના પડી જતો.

આપણે બેઠયે તો ખરા કે તેઓનાં દિલમાં શું છે-અને તેઓ કાણુને
આ દેશનો પાદશાહ બનાવવા ચાહે છે?

જ્યારે તે આપણે જાણીશું ત્યારે તેનો ઇલાજ કરીશું-અગરજે સેહ-
લાઈથી કામ થશે તો આપણે લડાઈ નહીં કરીશું.

પણુ બે તેઓ કીનો અને લડાઈજ કરવા માગશે-અને આપણી
સમજવટથી સર ફેરવી ચિત્તાનીજ ખાસીયત દેખાડશે,

તો હું આ જહુરેમનાં મયદાનને લોહીના દર્યા મિસાલ કરી નાખીશ-
અને પ્રકાશતા સૂર્યને કૃત્તિકા નક્ષત્રના તારા મિસાલ બનાવી દઈશ.

મારી તો ખાતેરી છે કે જ્યારે તેઓ તારો આવો ચેહુરે, કદાવર
આંગ અને તારી મોહબત બેશે,

તેમજ તારી દાનાઈ, ડહાપણુ અને વિચાર-તારી ધીરજ, બાહોશી
અને મક્કમપણુ બેશે,

ત્યારે તેઓ તખ્ત, તાજ, સણગાર અને ખુલ્દ બખ્ત માટે તારા ૬૦
સિવાય બીજા કોઈને માગશે નહીં.

પણુ બે તે લોકો પોતાની રાહ ખોઈ બેસશે-અને તારો તખ્તો
તાજનો હક્ક છીનવી લેવા ચાહશે,

તો પછી હું આ મારા સવારોથી અને મારી તેઝી તલવારથી-દુન્યામાં
રસ્તાખેઝ ખરપા કરીશ.

ત્યારેજ તું મારાં ફરી ગયેલાં ભવાં (ચુસ્તો) બેશે-આ મારું તન
અને જન તારી ઉપરજ ફિદા બનજે!

જ્યારે તેઓ મારું ભારી લશ્કર તેમજ મારી લડાઈ કરવાની રાહ
રસ્મ અને રીત બેશે,

અને બીજું આ ઇરાનની પાદશાહી તારી પોતાનીજ મીરાસ છે-અને
બાપદાદથી તને રાજ્ય કરવાનો હક છે.

ત્રીજું એ કે લોહી રેડવું એજ અમારું કામ છે તેમજ દાદગર ખોદા
આપણો મદદગાર છે.

કસીરા જોય અચ તૂ નખાહન્દ શાહ
કે દરખરહે તાજીઓ જીબાએ ગાહ
એ મુઝેરુ યુ શાહ ઈન્ સુખુનહા શનીહ
બેખન્દીદો શાદાન્ દેલશ ખરુ દમીહ
યુ ખુરશીહ સરુ ખરુ જહ અચ તીધે ફૂહ
રદાનો ખુઝોગાને ઈરાન્ ગોરુહ
૬૧ પઝીરહુ શુદનરા બેચારાસ્તન્દ
યકી દાનેરી અન્જુમન્ ખાસ્તન્દ
નેહાદન્દ સરુ સૂએ બહુરામ શાહ
દેલીરાનો શીરાને ઈરાન્ સેપાહ
નેહાદન્દ બહુરામરા તખ્તે આજ
ખસરુ ખરુ નેહાદ આન્ ગેરાન્માયહુ તાજ
નેશસ્તી બઆઇને શાહનશહાન્
બેચારાસ્ત ફૂ ખૂહ શાહે જહાન્
બયકુ દસ્તે બહુરામ મુઝેરુ નેશસ્ત
દેગરુ દસ્ત નોઅમાનો તીધી બદસ્ત
હમહુ ગોરુહ ખરુ ગેદે પદેહુ સરાય
નખુહ બેચ ખુઝોગાને તાજી બપાય
અચ ધરાનેયાન્ આન્ કે ખુહ પાકુ રાય
બેચામહ બદેહુલીએ પદેહુ સરાય
બેકરુમુહ તા પદેહુ બદેશ્તન્દ
એ દરુ શાન્ બઆવાચ ખુઝાશ્તન્દ
રસીદન્દ નચ્દીકે બહુરામ શાહ
બેદીદન્દ જીબા યકી તાજે ગાહ
બઆવાચ ગોકૂતન્દ અનૂશહુ બદી
હમીશહુ એ તૂ દરુ દસ્તે બદી
૬૨ શહનશાહુ પુર્સીદો બેન્વાખ્ત શાન્
ખરુ અન્દાજહુ ખરુ પાયગહુ સાખ્ત શાન્

ત્યારે તેઓ તારા સિવાય બીજા કોઇને પાદશાહ માગશે નહીં-કારણકે તું તાજને લાયકનો છે અને તખ્તને એખ આપનારો છે.”

ન્યારે પાદશાહે મુઝેરથી આવા સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તે હસ્થો અને તેનું ખુશહાલ થતું દિલ ઉછળવા લાગ્યું.

ન્યારે ખોરશીદે પહાડની ખુલ્લેલી ઉપરથી પોતાનું સર બાહેર કાઢ્યું-ત્યારે ધરાની ટોળાના સરદારો અને ખુઝોગો,

બેહુરામને એસ્તેકબાલ જવાને તૈયાર થયા-અને દાના લોકોનું એક અન્જુમન ભેગું કીધું.

પછી ધરાની લશ્કરના દેલાવરો અને બહાદુર લોકોએ-પાદશાહ બેહુરામ તરફ ચાલવા માડિયું.

જેથી બેહુરામને માટે એક હાથીદાંતનું તખ્ત ગોઠવ્યું-અને તેનાં માથાં ઉપર કીમતી તાજ મૂક્યું.

શેહનશાહોની રીત પ્રમાણે એક દરબાર સભાગારવામાં આવી કારણ તે પણ દેશનો પાદશાહ હતો.

બેહુરામના એક હાથ ઉપર મુઝેર બેઠો-અને બીજા હાથ ઉપર નોઅમાન પોતાના હાથમાં એક તલવાર લઈને બેઠો.

છાવણીની આસપાસ તમામ પેહલવાનો અને અરબી ખુઝોગો સિવાય બીજા કોઈ પણ ઉભા હતા નહીં.

ધરાનીઓમાંથી જે કોઈ કે પાક વિચારના હતા-તેઓ બેહુરામની છાવણીના દરવાજા આગળ આવ્યા.

પાદશાહે ફર્માવ્યું જેથી પરદો જાંચકી નાખવામાં આવ્યો-અને તેઓનાં નામ પોકારી અંદર દાખલ કરવામાં આવ્યા.

તેઓ પાદશાહ બેહુરામની નજદીક પહોંચ્યા-ત્યાં તેઓએ એક સુંદર તાજ અને તખ્ત જોયું.

તેઓએ ખુલ્લેઆવડે દોઆ કીધી કે “તું ખુશહાલ જીવતો રહેજે !-અને હમેશે તારીથી બદીનો હાથ દૂર રહેજે !”

શેહનશાહ બેહુરામે તેઓની ખબર અંતર પૂછી માનથી નવાઝ્યા-અને સઘળાને તેઓના દરજ્જા માફક મરતબો આપ્યા.

સખુન્ ગોઝતને બહુરામ બધરાને-
યાન્ દરુ ખારએ શાયેસ્તગીએ
ખુદ બપાદશાહી.

બેહુરામે ધરાનીઓ સાથ પોતાની પાદશાહી
કરવાની લાયકાત માટે
વાતચિત્ત કરવી.

શુનીન્ ગોકૂત બહુરામ કે અય મેહુતરાન્
જહાન્દીદહે સાલખુદહુ સરાન્
પેદરુ ખરુ પેદરુ પાદશાહી મરાસ્ત
એરા બુખેશ અકૂનૂ બરાએ શુમાસ્ત
બઆવાચ ગોકૂતન્દ ધરાનેયાન્
કે મારા મેકીબા મકૂન્ ખરુ એયાન્
નખાહીમ ચકુસરુ બશાહી તોરા
બરો ખૂમ મારા સેપાહી તોરા
કઝીન્ તોખમહુ પુરુ દાઘો રન્જમે દરુહ
શબો ફૂ બા પીએશો બાદે સરુહ
શુનીન્ ગોકૂત બહુરામ કારી રવાસ્ત
હવા ખરુ દેલે હરુ કસી પાદશાસ્ત

પછી બેહુરામે તેઓને કહ્યું કે “ઓ ખુઝોગો !-જેહાનના અનુભવી અને ખુદા સરદારો !

પેઢી દર પેઢી આ પાદશાહી મારીજ ઉતરતી આવી છે-અને હવે તમે ગડબડ શાની કરો છો ?”

ધરાનીઓ મોટે સાદે બોલ્યા-કે “અમોને દુઃખ ઉપર વધારે વાર ધીરજ ધરવાને ના ફર્માવ.

તને પાદશાહ બતાવવા અમો માગતા નથી-અમોને અમારો મુલક મુબારક અને તને તારી ફજ્જ મુબારક !

કારણકે તારાં ખાન્દાનથી અમો રંજદા, દુઃખી અને બળી મરતા થયા છિયે-તેમજ રાત અને દહાડો વળખાં મારતા અને સર્વ હાથ મારતા રહ્યા છિયે.”

બેહુરામે એવો જવાબ દીધો કે “હા, વાજબી છે-લોક દરેક શખ્સના દિલ ઉપર સરદારી ધરાવે છે.

મરા અરુ નખાહીહ બી રાએ મન
 એરા કસ નેશાનીહ અરુ જાએ મન
 ચુનીન ગોકૂત મુએહ કે અચ રાહે દાહ
 ન કેહુતરુ ગુરીઝહ ન મેહુતરુ નેઝાહ
 તો અચ મા યકી ખાશો શાહી ગુઝીન
 કે ખાનન્હ હરુ કસ અરુ ઊ આફીન
 સે રૂચ અન્દરુ ધનુ કારુ શુહ રૂચગારુ
 કે ભૂચન્હ અચ ઈરાનુ યકી શહુરુચારુ
 નખેશતન્હ પસ નામે સહ નામવરુ
 ફોરુઝન્દએ તાળે તખ્તો કમરુ
 અઝાનુ સહ યકી નામે બહુરામ બૂહ
 કે દરુ પાદશાહી દેલ્આરામ બૂહ
 અઝાનુ સહ બપન્નાહુ બાચ આમદન્હ
 પુરુ અચ ચારહો પુરુ નેયાચ આમદન્હ
 એ પન્નાહુ બહુરામ બૂહ અચ તુખેસ્ત
 અગરુ જોસ્ત જાએ પેદરુ દાહ જોસ્ત
 એ પન્નાહુ સીરા નખેશતન્હ નામ
 ગુઝીનાને ઈરાનો બા નામે કામ
 એ સી નીચ બહુરામ બુહ પીશરવ
 કે હમ તાજવરુ બૂહો હમ શાહે નવ
 એ સી કરુહ બીનન્દહુ મુએહ ચહારુ
 વઝીન ચારુ બહુરામ બુહ શહુરુચારુ
 ચુ તન્ગ અન્દરુ આમદ એ શાહી સોખનુ
 એ ઈરાનેયાનુ હરુકે બૂહ ઊ કોહનુ
 નખાહીમ ગોકૂતન્હ બહુરામરા
 દેલીરો સબુકસારો બુહકામરા
 ખોરુશી અરુ આમદ મેયાને સરાનુ
 દેલે હરુ કસી તીરહુ ગશત અન્દરાનુ
 ચુનીન ગોકૂત મુએરુ બધરાનેયાનુ
 કે ખાહમ કે દાનમ બસૂહો જેયાનુ
 કઝીનુ શાહે ના સાલબુદહુ જવાનુ
 એરાઈ પુરુ દહો અસ્તહુ રવાનુ
 બકરુહન્ગે ઊ અરુ ઝમીનુ શાહુ નીસ્ત
 બદીદારે ઊ અરુ ફલકુ માહુ નીસ્ત
 બદન્ગશ બસેદાનુ ગુઝારહુ કનહ
 બનીરુ કોહુ અચ જાએગહુ અરુ કનહ
 બદઉલત જવાનસ્તો બા રાએ પીરુ
 હોનરુમન્હ બીના દેલો યાદગીરુ
 ખુઝોર્ગીન બપાસોખ બેયારાસ્તન્હ
 બસી અસ્તએ પારુસી ખાસ્તન્હ
 અચ ઈરાનુ કેરા અસ્તહુ બુહ ચઢગેરુહ
 યકાયકુ બરાનુ દશતુ કંદેન્હ ગેરુહ
 ખુરીદહુ યકીરા હો દસ્તો હો પાય
 તની માન્દહુ અરુ જાએ જાનશ બજાય
 યકીરા હો ગૂશો હો દસ્તો ઝખાનુ
 ખુરીદહુ શુદહુ ચૂનુ તને બી રવાનુ
 યકીરા એ તનુ દૂરુ કંદેહુ હો કેહુત
 અઝાનુ અસ્તગાનુ માન્હ નોઅમાનુ શેગેહુત
 યકીરા બમેરમારુ કંદહુ હો અશમ
 ચુ મુએરુ બેદીહ આનુ અરુ આવરુહ અશમ

અગરને તમે મને પાદશાહ તરીકે નથી માગતા તો મારી સમ્મતિ વગર-તમે ખીજ કોઇને મારી જગ્યા ઉપર કેમ બેસાડી શકો ?”

વઝીરે તેને જવાબ દીધો કે “ઈન્સાફની રાહથી-શું હલકી ખુન્યાદનો કે શું પાદશાહી ખુન્યાદનો છટકી શકતો નથી.

તું પણ અમારામાંનો એક બન અને એક પાદશાહ ચુંટી કાઢ-કે જેની ઉપર સધળાઓ આફરીન કરે.”

એ પ્રમાણે તેઓને ધરાનમાંથી એક પાદશાહ ચુંટી કાઢવાનાં કામમાં ૧૩ ત્રણ દિવસ લાગ્યા.

પછી તાજ, તખ્ત અને કમરબંદને શોભા આપનારા સો નામવર શખ્સોનાં નામ લખ્યાં.

તે સોમાં એક બેહરામનું પણ નામ હતું-કે જે પાદશાહી ચલાવવા માટે લાયક હતો.

તે સોમાંથી પચાસને ઘણીજ સંભાળથી અને અદબ સાથે પસંદ કીધા.

તે પચાસમાંથી પણ બેહરામ પહેલો હતો-અગરને બાપની જગ્યા તે માગતો હતો તો તે વાજખીજ માગતો હતો.

તે પચાસમાંથી પણ ત્રીસ જણનાં નામ લખ્યાં-જેઓ ધરાનના ચુંટી કાઢેલા અને નામાંકિત શખ્સો હતા.

એ ત્રીસમાં પણ બેહરામજ હરોલમાં હતો-કે જે તાજને લાયકનો તેમજ નવો પાદશાહ હતો.

તે ત્રીસમાંથી પણ પેલા ચાલાક વઝીરે ચાર જણને ચુંટી કાઢ્યા-અને આ ચારમાંથી પણ બેહરામ પાદશાહ થવાને હમેદવાર હતો.

હવે જ્યારે પાદશાહી માટેની વાત એટલી બધી નઝદીક આવી લાગી-ત્યારે ઈરાનીઓમાંથી જે કોઈ કે ખુટ્ટાઓ હતા,

તેઓ બોલી ઉઠ્યા કે “અમે આ સરકશ, આકળા અને આપખુદ બેહરામને પાદશાહ તરીકે નથી માગતા.”

એ ઉપરથી ઈરાની સરદારો વચ્ચે એક પોકાર ઉઠ્યો-અને સધળાંનાં ૧૪ દિલ ગમગીન બન્યાં.

મુએરે ઈરાનીઓને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “હું તમારા ફાયદા અથવા નુકસાન અર્થે જાણવા માગું છું,

કે તમે આ નાની ઉમરના જવાન પાદશાહ માટે-એટલા બધા દુઃખી અને દિલગીર શા માટે છો ?

તેના જેવી દાનાઈનો આ ઝમીન ઉપર બીજે કોઈ પાદશાહજ નથી-તેના એહરા જેવો આસ્માન ઉપર માહતાબ પણ નથી.

તેની તીર એરણને પણ વિંધી નામે છે-અને પોતાનાં કૌવતે કરી એક પહાડને તેની જગ્યાએથી ઉખેડી શકે છે.

જે કે તે હજી ઉમરે જવાન છે પણ હુદાપણમાં તો ખુટ્ટો છે-તે હુનર ભરેલો, ચાલાક દિલનો અને યાદદાસ્ત શક્તિવાળો છે.”

ઈરાની ખુઝોર્ગીએ તેનો જવાબ આપવાની તૈયારી કીધી-તેઓએ ઘણાક ઝખ્મી પાર્સીઓને બોલાવી મંગાવ્યા.

અને ધરાનમાંથી જે કોઇને કે ચઢગેદે ઝખ્મી કર્યા હતા-તે સધળાને પેલાં મયદાનમાં એકઠા કીધા.

એક જણનાં બન્ને હાથ અને બન્ને પગ કાપેલા હતા-ફક્ત તેનું ઘડ અને જીવ બાકી હતા.

એકના બન્ને કાનો, બન્ને હાથો અને ઝખાન-જેમ એક જીવ વગરનાં શરીર ઉપરથી કાપી કાઢે તેમ કાપી નાખેલાં હતાં.

એકનાં બન્ને ખભાં શરીર ઉપરથી કાઢી નાંખ્યા હતાં-તેવા ઝખ્મી- ૧૫ ઓને જોઇ નોઅમાન પણ અજબ રહ્યો.

એકની બન્ને આંખો ખીલાથી ઉખેડી કાઢી હતી-જ્યારે મુએરે તે જોયું ત્યારે તે ગુસ્સામાં આવ્યો.

ઘમી ગરત અઝાન કાર અહુરામ સખત
 બખાકે પેદર ગોફત કય શૂર બખત
 ચેરા અશમે શાહીત બર દૂખતી
 રવાનરા બખાતેશ ચેરા સૂખતી
 જહાનબૂય મુઝેર બખહુરામ ગોફત
 કે ઈન્ બહ બરીશાન નશાયહ નેહોફત
 સુખુનહા શનીદી તો પાસોખ ગુઝાર
 કે કુન્દી ન ખૂબ આયહ અશ શહૂરયાર
 ચુનીન ગોફત બહુરામ કય મેહુતરાન
 જહાન દીદહો કાર કર્દહુ સરાન
 હમહુ રાસ્ત ગોફતીદો ઝીન બહ તરસ્ત
 પેદરુરા નેફ્હેશ કુનમ દરખરસ્ત
 કઝીન ચાશની હસ્ત નજદીકે મન
 કજૂ તીરહુ શુદ રાએ બારીકે મન
 કે અયવાને ઊ બૂહ એન્દાને મન
 ચુ બખશાયેશ આવરહ બર જાને મન
 ૧૧ રહાનીહ તયનૂશમ અશ દસ્તે ઊય
 બેશુદ ખસ્તહુ જાને મન અશ રસ્તે ઊય
 અઝાન કર્દહુ અમ નજદે મુઝેર પનાહ
 કે હરગેશ નદીદમ નવાએશ એ શાહ
 બદાન ખૂ મબાદા કે મર્દુમ ખુવહ
 ચુ બાશહ પયે મર્દુમી ગુમ ખુવહ
 સેપાસમ એ યજદાન કે દારમ ખરહ
 રવાનમ હમી અશ ખેરહ બર ખરહ
 એ યજદાન હમી ખાસ્તમ તા કુનૂન
 કે બાશહ બખૂબી મરા રહુનમૂન
 કે તા હરએ બા મર્દુમાન કર્દ શાહ
 બેશૂર્મ મા જાનો દેલ જાન ગુનાહ
 બકામે દેલે ઝીરુદસ્તાન ઝીઅમ
 બર આધને યજદાન પરસ્તાન ઝીઅમ
 શખાન બાશમે ઝીરુદસ્તાન રમહુ
 તન આસાનીઓ દાહ જૂયમ હમહુ
 મનેશ હસ્તે ફરહંગો રાએ હોનર
 નદારહ હોનર શાહે બીદાહગર
 કે બીદાદો કજૂઝી એ બીચારગીસ્ત
 બબીદાહગર બર બખાયહ ગેરીસ્ત
 ખુઝેરગીઓ ફરહંગો શાહી મરાસ્ત
 ખેરહમન્દીઓ નીકુખાહી મરાસ્ત
 એ શાપૂરે બહુરામ તા અરૂશીર
 હમહુ શહૂરયારાને બરુનાઓ પીર
 પેદર બર પેદર બર નેયાએ મનન્દ
 બહીનો ખેરહ રહુતુમાએ મનન્દ
 એ માદર નખીરહુ સમીરાન શહમ
 એ હરગૂનઈ બા ખેરહ હમરહમ
 હોનર હમ ખેરહ હમ ખુઝોર્ગીમ હસ્ત
 સવારીઓ મર્દીઓ નીકુએ દસ્ત
 કસીરા નદારમ એ મર્દાને મરહ
 બરખમે બખખમે બહર કાર કર્દહ
 નેહોફતહુ મરા ગન્જે આગન્દહુ હસ્ત
 હમાન નામદારાને ખુસેવ પરસ્ત

બેહરામ પણ પોતાના બાપનાં આવાં કામે જોઈને ધણોજ શર્મિદો
 થયો-અને મૂલો બાપને કહ્યું કે “ઓ કમબખત!

એવું કરી તે પોતાનીજ ખુશહાલીની આંખો કાંચ સીવી લીધી-અને
 પોતાનાં રવાનને શા માટે આતશમાં બાળ્યું?”

દેશજીત મુઝેરે બેહરામને કહ્યું-કે “તારા બાપની આ ખૂરાઈ તે
 લોકો ઉપર છપાવી રાકાય તેમ નથી.

માટે તેં એ લોકોનું કહેલું સાંભળ્યું છે જેથી તુંજ તેનો જવાબ દે-
 કારણકે પાદશાહને ચૂપ બેસવું લાયક ગણાય નહીં.

ત્યારે બેહરામ એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ મોટા દરજ્જાના અનુભવી
 અને લડાઈ અજમાવેલા સરદારો!

તમોએ જે કાંઈ કહ્યું તે રસ્ત છે બલકે આ કામ તેનાથી પણ
 ખૂં છે-જે હું મારા બાપને ઠપકો આપું તો તે લાયક છે.

કારણકે મારા બાપના સિતમના દાખલા મારી પાસે છે-અને તેથી
 મારી નાજુક લાગણીઓ દુઃખાઈ છે.

કે તેનો મેહલજ માથું બંદીખાનું થયું હતું-અને જ્યારે ખોદાએ
 મારી ઉપર રેહમ કીધી,

ત્યારે મને તયનૂશી તેના હાથથી છોડાવ્યો-તેને મારી ઉપર નાખેલી
 બળથી મારો જીવ જખમી થયો હતો.

અને તેથીજ મેં મુઝેરની નઝદીક જઈ પનાહ લીધી-કારણકે મેં
 પાદશાહ તરફથી કદીબી મેહરબાની જોઈ નહીં.

એવી ખાસિયતનો માણસ તો હોતોજ ના-અને અગરજો તેવો હોય
 તો ઇન્સાનીયતપણાનો પાયોજ ગુમ થઈ જાય.

હું ખોદાના શુકાના કરં છું કે હું દાનાઈ ધરાઈ છું-મારો જીવ
 દાનાઈથીજ તેનાં ફળ ચાખે છે.

મેં પાક યજદાનથી હમણા સુધી એજ ચાલ્યું છે-કે બલાઈ કરવામાંજ
 તે મારો રેહતુમા થાય.

કે જેથી પાદશાહે લોકો સાથ જે કાંઈ ઘાટકીપણું કીધું છે-તે ગુના-
 હથી હું મારા જાન અને દિલને ઘોઈ સાફ કરું.

હું મારી રૈયતનાં લોકોને સન્તોષ આપવા માટેજ જીવતો રહીશ-
 અને યજદાન પરસ્તોની રાહ રસ્મ ઉપર ચાલીનેજ ઝિંદગી ગુઝારીશ.

હું ગોવાળિયો અને મારી રૈયત ગોવાળું બની રહેશે-રૈયતનાં તનને
 રાહત મળે અને ઈન્સાફ મળે એવુંજ સંધળું હું શોધતો રહીશ.

મારામાં અંતઃકરણ, દાનાઈ, ડહાપણ અને હુનર છે-એક જુલમગાર
 પાદશાહ કદી પણ એવા હોનરો ધરાવે નહીં.

કારણકે કાલેમ પાદશાહ પાસે કોઈબીજો સદગુણ નથી એટલે તે જુલમ કરે
 છે અને આડો અવળો છે-જુલમગાર પાદશાહ ઉપર ખરેખર અફસોસ લાગે છે.

મારામાં ખુઝોર્ગી, એલમ અને પાદશાહી બુન્યાદ છે-તેમજ અકલ-
 મંદી અને બલાઈ પણ મારામાં છે.

બેહરામના છોકરા શાપૂરથી તે અર્દેશીર બાબકાન સૂધીના-તમામ
 જવાન અને પીર મર્દ પારશાહો,

પેદી દર પેદીના મારા નેયાગાનો છે-અને તેઓજ દીનધર્મમાં અને
 ડહાપણમાં મારા રેહતુમા છે.

મા તરફથી હું સમીરાન પાદશાહનો નખીરો છું-દરેક રીતે હું અક-
 લનો સાથી છું.

દરેક રીતના હુનર, ડહાપણ, ખુઝોર્ગી, ઘોડેસવારી, મર્દાનગી અને
 હાથનું કૌવત પણ હું ધરાઈ છું.

હું બીજા કોઈને પણ લડાઈમાં કે ખુશીની મજલેસમાં કે બીજાં દરેક
 કામોમાં મર્દાને મર્દ તરીકે ગણતો નથી.

મારી પાસ એક સારીપખે બરેલો ખજાનો છે-તેમજ વફાદાર નામ-
 દારો પણ છે.

જહાન યકસર આખાદ દારમ બદાદ
હમહુ ઝીરુસ્તાન બેમાનદ શાહ

હું તમામ જેહાન ઇન્સાફથી આખાદ રાખીશ-અને મારી સઘળી
રૈયત મારીથી ખુશદાલ રહેશે.”

પયમાનુ કદને ઇરાનેયાનુ બા
બહરામુ દરુ બારએ પાદશાહી
બશર્તે બદાશતને તાજુ અઝુ
મેયાને શીરાનુ.

ઇરાનીઓએ બેહરામ સાથે પાદશાહીની
બાબતમાં સિંહોની વચ્ચેથી તાજ
ઉઠાવી લેવાની શર્તે
કોલકરાર કરવો.

યકી બા શુમા નીચ પયમાનુ કુનમ
ઝબાનુરા બયસદાનુ ગરઉગાનુ કુનમ
બેયારીમ શાહનશાહી તખ્ત આજ
નેહીમ અઝુ બરે તખ્ત રખશાદહુ તાજ
એ બીશહુ હો શીરે એયાનુ આવરીમ
હમાનુ તાજરા દરુ મેયાનુ આવરીમ
બેબન્દીમ શીરે એયાનુ બરુ હો સૂય
કસીરા કે શાહી કુનદ આરુઝુય
શવહ તાજ બરુગીરદ અઝુ તખ્તે આજ
બસરુ બરુ નેહદ નામબદારુ તાજ
બશાહી નેશીનદ મયાને હો શીરુ
મેયાનુ શાહો તાજ અઝુ બરે તખ્ત ઝીરુ
બેઝુ ઊરા નખાહીમ કસ પાદશા
અગરુ દાદગરુ બાશદો પારસા
વગરુ ઝીનુ કે ગોકૂતમ બેતાબીદ ચાલ
ગુઝીનીદ ગદનકશી ના હમાલ
મનો મુન્ઝેરો ગોઝો શમશીરે તીચ
નદાનદ ગોદાને તાઝી ગુરીચ
બરુ આરીમ ગરુદ અઝુ શહનશાહુ તાનુ
સરુ અકુશાનુ કુનીમ અઝુ બરે ગાહુ તાનુ
કુનૂન ઇનુ કે ગોકૂતીમ પાસોખ દેહીદ
દરીનુ દાવરી રાએ ફરુદોખ નેહીદ
બેગોકૂત ઇનો બરુબારેત દરુ ખીમહુ શુદ
જહાની એ ગોકૂતારશ આસીમહુ શુદ
બઈરાનુ રદો મુબેદો હરુ કે બૂદ
કે ગોકૂતારે આનુ શાહે દાના રોનૂદ
બેગોકૂતદ ઈનુ ફરુદએ ઇઝદીસ્ત
ન અઝુ રાહે કઝઝીઓ નાબેઝદીસ્ત
નગૂયદ હમી યકુ સખુનુ બેઝુ બદાદ
સહદ ગરુ દેલ અઝુ દાદ દારીમ શાહ
કુનૂન આનુએ ગોકૂત ઊ એ શીરે એયાનુ
હમાનુ તખ્તો તાજે કંઈ દરુ મેયાનુ
ગરુ ઊરા બેદરુદ શીરાને નરુ
એ ખૂનશ નપુસદ એ મા દાદગરુ
શુ ખુદ ગોકૂતો ઇનુ રાયરા ખુદ નેહદ
હમાનુ ગરુ બેમીરદ બેબાશીમ શાહ

પછી બેહરામ બોલ્યો કે “વળી હું તમારી સાથે એક કોલકરાર કરવા
માગું છું-અને તે માટે મારી ઝબાનને યજ્ઞદાન આગળ ગિર્વી મૂકું છું.
આપણે અત્રે હાથીદાંતનું શેહનશાહી તખ્ત લઈ આવ્યે-અને તખ્તને
માથે ઝળકવું તાજ મૂક્યે.

પછી જંગલમાંથી બે વિકાલ સિંહો લઈ આવ્યે-અને પેલાં તાજને ૬૮
તે બંનેની વચ્ચે મૂક્યે

અને વિકાલ સિંહોને બેહુ તરફ બાંધ્યે-પછી જે કોઈ કે પાદશાહી
લેવાની ખાદેશ કરતો હોય,

તે ત્યાં જાય અને હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપરથી તાજ ઉઠાવી લે-અને
તે નામાંકિત તાજ પોતાનાં સર ઉપર મેલે.

અને તે બંને સિંહોની વચ્ચે પાદશાહ બનીને બેસે-તે એમ કે
વચ્ચોવચમાં પાદશાહ, તેનાં સર ઉપર તાજ અને તેની નીચે તખ્ત હોય.

એવી શર્ત સિવાય અગર કોઈ ઇન્સાફી હોય યા પરહેઝગાર હોય
તેને આપણુ પાદશાહ તરીકે સ્વીકારીશું નહીં.

હવે જો મેં જે કહ્યું છે તેથી તમે સર ફેરવશો-અને કોઈ બીજા
નાલાયક સરદારને પાદશાહ તરીકે પસંદ કરી લેશો,

તો પછી હું છું, મુન્ઝેર છે, મારો ગોઝ અને તેઝી તલવાર છે-અમારા
અરબી પેહલવાનો નાસી જવું શું તે જાણતાજ નથી.

તમારા તે નવા શેહનશાહની ગદ કાઢી નાખીશું-અને માહતાબ સૂધી
તમારાં સરનો છટકાવ કરીશું.

હવે અમેએ જે કાંઈ કહ્યું છે તેનો જવાબ દેઓ-અને આ અમારા
દાવા માટે તમે તમારા મુખારક વિચાર ચલાવો.”

તે એટલું બોલ્યો અને ઉઠીને પોતાના તખ્તમાં ચાલી ગયો-તેની
આવી રીતની વાતથી સઘળા લોકો ગભરાટમાં પડ્યા.

ઇરાનના સરદારો અને વઝીરો તેમજ બીજા જે કોઈ હતા-કે જેઓએ ૬૯
તે દાના પાદશાહની વાત સાંભળી હતી,

તેઓ બોલ્યા કે “આ બેહરામ તો એક બોદાતાલાનું નૂરજ છે-કાંઈ
નારાસતી કે બેવુફ્રીની રાહે ચાલનારો નથી.

તે ઇન્સાફી સખુન સિવાય બીજું કાંઈ બોલતોજ નથી-આપણને પણ
લાયક છે કે ઇન્સાફીજ આપણું દિલ ખુશદાલ રાખ્યે.

હમણા તેણે જે વિકાળ સિંહો વિષે તેમજ પાદશાહી તાજ અને
તખ્ત મૂકવા વિષે કહ્યું,

તેમાં જો તેને નર સિંહો ચીરી નાખશે-તો તેનાં ખૂન માટે બોદા
આપણને પૂછશે નહીં.

જ્યારે તે પોતેજ બોલ્યો છે અને તેનો પોતાનોજ એ વિચાર છે-
ત્યારે જો તેમ કરતાં એ માર્યા જશે તો આપણે ખુશીજ થઈશું.

- ૭૦ વર અયદુન કુળ તાજ અરદારદ ઊય
અકરૂર અચ ફરીદુન ગુજર દારદ ઊય
જેચ અચ શહૂરયારશ નખાહીમ કસ
એ ગોકૂતારહા દાદ દાહીમો અચ
ગુજશત આન શયો ખામદાદે પગાહ
બેયામદ નેશરત અચ બરે ગાહ શાહ
ફેરેરતાદો ધરાનેયાનરા બેખાન્દ
એ રૂએ ગુજશતહ ફેરાવાન બેરાન્દ
૭૧ અઆવાચ ગોકૂતન્દ પસ મૂખદાન
કે અચ શાહે દાના તર અચ બેખદાન
અશાહનશહી દર એ પીશ આવરી
ચુ ગીરી બલનીઓ કુન્દાવરી
એ પીશ આરી અચ દાદો અચ રાસ્તી
કઝાન ગુમ શવદ કઝઝીઓ કાસ્તી
ચુનીન દાદ પાસોખ અફઝાનગાન
બદાન નામદારાનો મદાનગાન
કે અખશેશ અયકૂઝાયમ અચ ગોકૂતગૂય
બેકાહમ એ બીદાહીઓ જુસ્તબૂય
કસીરા કુળ પાદશાહી સઝાસ્ત
જમીનરા બરીશાન બેખખશીમ રાસ્ત
જહાનરા બેદારમ બરાયો બદાદ
ચુ ઈમન કુનમ ખાશમ અચ દાદ શાહ
કસીરા કે દર્વીશ ખાશન્દ નીચ
એ ગન્જે નેહાહહ બેખખશીમ ચીચ
ગુનહુ કદફરા પન્દ પીશ આવરમ
ચુ દીગર કુન્દ બન્દ પીશ આવરમ
સેપફરા બહગામ રૂઝી દેહમ
બેરદમન્દરા દેલફેરૂઝી દેહમ
૭૨ હમાન શસ્ત દારીમ દેલ બા જખાન
એ કઝઝીઓ તારી બેપીચમ રવાન
કસી ફ બેમીરદ નખાશદશ ખીશ
વચ ચીચ માનદ એ અન્દાજહુ બીશ
બદર્વીશ બખશમ નેયાજમ બગન્જ
ન બન્દમ દેલ અન્દર સરાએ સેપન્જ
હમહુ રાએ બા કારદાનાન જનીમ
બતદખીર પોશતે હવા બેરકનીમ
એ દરેતૂર પુર્સીમ ચકસર સખુન
ચુ કારી નવ અકૂગન્દ ખાહીમ ખુન
નબૂયમ પરાગન્દને અન્જુમન
કસી ફ હમી દાદ ખાહહ એ મન
દેહમ દાદે આન કસ કે ઊ દાદ ખાસ્ત
બચીઝી નરાનમ જખાન જેચ બરાસ્ત
સુકાફાત સાજમ બદાનરા બખહ
ચુનાન કચ રહે શહૂરયારાન સઝહ
બરીન પાકુ ચચદાન ગવાએ મનસ્ત
બેરદ બર જખાન કદખોદાએ મનસ્ત
હમાન મૂબેદાન મૂબેદો બેખદાન
પસન્દીદહો કાર કદફ રદાન
૭૩ અઆવાચ ગોકૂતન્દ મા બન્દહુ ઈમ
અફઝાનો શયત સર અકૂગન્દહુ ઈમ

અને જે કે તે તાજ ઉઠાની લાવશે-તો તે ફરીદુન કરતાં પણ દખ-
દખામાં વધી જશે.

પછી આપણ તેના સિવાય બીજા કોઇને પાદશાહ તરીકે ગણીશું
નહીં-અને બસ તેની વાતોને આપણે ઇન્સાફ આપેલોજ કહેવાશે.”

તે રાત પસાર થઇ અને બીજા ખામદાદે સવારે-પાદશાહ આવ્યો
અને તખ્ત ઉપર બેઠો.

તેણે ઈરાનીઓને તેડાવી મંગાવ્યા-અને ગદ કાલની વાત વિષે તકરાર
ચલાવી

પછી વઝીરોએ તેને કહ્યું-કે “ઓ દાનેશમંદો કરતાં પણ વધારે
દાના પાદશાહ !

જ્યારે તને હકૂમત અને મોટાઇ મળશે-ત્યારે તું પાદશાહી કેમ
કરશે ?

તું ઇન્સાફ અને સચ્ચાઇથી કેવી રીતે ચાલશે-કે જેથી અપ્રાણિકપણું
અને ઝવાલ દૂર થાય ?”

બેદશમે પેલા દાનાઓને, નામદારોને અને બહાદુર લોકોને એવો
જવાબ આપ્યો,

કે “મારા કહેવા બોલવા કરતાં પણ વધારે બક્ષેશ કરી દેખાડીશ-
જુલમ કરવાથી અને રૈયતનો માલ હાથ કરવાથી હું દૂર રહીશ.

જે લોકોને કે હાકેમી કરવા લાયકના નેઈશ-તેઓ ઉપર વાજબી
રીતે મુલકની બખશેશ કરીશ.

સઘળા દેશને ડહાપણુ અને ઇન્સાફ સાથ રાખીશ-જ્યારે હું શાન્તિ
ફેલાવીશ ત્યારે ઇન્સાફથી ખુશહાલ થઈશ.

જે કોઈ કે ગરીબ લોકો હશે-તેઓને મારા સંઘી રાખેલા ખજાના-
માંથી ચીઝો બખશેશ કરીશ.

એક ગુનેહગાર શખ્સને પહેલવહેલાં શીખામણુ દઈ જવા દઈશ-પણુ
જ્યારે ફરીથી તે ગુનાહ કરશે તો તેને કચદમાં મોકલીશ.

વખતસર સઘળાં લશ્કરને તેના વખતસર પગાર આપીશ-દાનેશમંદ
લોકોનાં દિલ ખુશહાલ રાખીશ.

મારી જખાન સાથ અંતઃકરણને પણ સીધુંજ રાખીશ (યાને જે કાંઈ
બોલીશ તેમજ કરીશ) નારાસ્તી અને અધિકારથી મારા આત્માને દૂર રાખીશ.

જે કોઈ કે નાવારેસ મરી જશે અને પોતા પાછળ પુષ્કળ પૈસા
મુકી જશે,

તો તે સઘળો પૈસો હું ગરીબોને બક્ષી દઈશ. મારા ખજાનામાં લઇ
જઈશ નહીં-આ ત્રણ પાંચ દિવસની દુન્યામાં દિલ બાંધીશ નહીં.

રાજની સઘળી મસ્લહત વઝીરો સાથેજ કરીશ-દરેક તદખીરથી લોભની
પીઠ તોડી નાખીશ.

જ્યારે પણ હું કશું નવું કામ કરવા માગીશ-ત્યારે સઘળી વાત
વઝીરને પૂછીનેજ કરીશ

જ્યારે કોઈ મારી પાસે ઇન્સાફ માગશે-ત્યારે હું અન્જુમનને બરખાસ્ત
કરીશ નહીં.

પણુ જે ઇન્સાફ માગશે તેને ઇન્સાફ આપીશ-અને મારી જખાન
સાચુ બોલવા સિવાય બીજાં કશાં ઉપર ચલાવીશ નહીં.

પાદશાહોને જેમ ઘટતું હોય તેવી રીતે ખૂરા લોકોને ખૂરાઇનો બદલો
આપીશ

આ બોલવા ઉપર પાક ચઝદાન મારો સાક્ષી છે-અને આ જખાન
ઉપર ડહાપણુજ મારો માલેક છે.”

એ સાંભળી વડો વઝીર તેમજ બીજા દાનેશમંદો-પસંદ કીધેલા અને
કામ બજાવેલા સરદારો,

ખુલ્લંદ આવાઝે બોલી ઉઠ્યા કે “અમો તારા બંદા છિયે-અને અમોએ
તારાંજ ફર્માન અને તારીજ ખાહેશ ઉપર સર નમાવેલાં છે.”

પસ આનગહુ યુનીન ગોકૂત બહુરામ શાહ
કે અય બેખદાને તુમાયન્દહુ રાહ
બરીન કારુ ચક્ર સાહ અગર ખુઝરહ
બેપીચમ એ ગોકૂતારુ જાને ખરહ
એ મીરાસ બીઝારમો તાજે તખ્ત
વજાન પસ નેશીનીમ આ શૂરખખ
શનીદન્દ યૂન ઈન્ સખુન્ બેખદાન
ખુઝેરુગાને બીદારહેલ મૂખદાન
એ ગોકૂતે ગુઝશતહુ પરીમાન શુદન્દ
ગુનહુ કદગાન સૂએ દરમાન શુદન્દ
અઆવાઝ ગોકૂતન્દ આ ચક્રદેગર
કે શાહી ખુવહ જીન્ સઝાવાર તર
અમદીઓ ગોકૂતારો રાયો નેઝાહ
અઝીન્ પાકુ તર દર જહાન કસ ન જાહ
એ દાહ આક્રીદહુસ્ત ઈઝહ વરા
મખાદા કે કારી રસહ બહ વરા
હમહુ નીકુઇહા બેયાબીમ અઝૂય
બદીનો બદાહ અન્દર આરીમ રૂય
અગોકૂતારુ અગર હીચ તાખ આવરીમ
ખેરદરા હમી સરુ અખાખ આવરીમ
બદીન્ બોઝો બાલાઓ ઈન્ શાખો ચાલ
અગીતી કસી નીસ્ત ઊરા હમાલ
પસે પોશ્તે ઊ લશકરે તાઝેયાન્
ચુ મુઝેરુશ યાવર બસૂદો ઝેયાન્
અગર ખુહ બેગીરહ સરે ગાહે ખીશ
અગીતી કે બાશહ એ બહુરામ ખીશ
વજાન પસ એ ઈરાનેયાનશ એ ખાકુ
એ મા પીશે ઊ દર એ ચક્ર સુશ્ત ખાકુ
અબહુરામ ગોકૂતન્દ કય બહુરહ મન્દ
અશાહી તોઈ જાને મારા પસન્દ
નદાનેસ્ત કસ અઝ હોનરહાએ તૂ
અપાકી તનો દાનેશો રાએ તૂ
ચુ ખુસ્તવ કે બૂહ અઝ નેઝાહે પરીન્
અશાહી બરુ ઊ ખાન્દીમ આક્રીન્
હમહુ જીરે સઉગન્દો બન્દે વયમ
કે ગૂઈહ કન્દર ગઝન્દે વયમ
ગરુ ઊ ઝીન્ સેપસ શાહે ઈરાન્ શવહ
હમહુ મરુઝ દર જન્ગ વયરાન્ શવહ
ગોરહી અબહુરામ બાશન્દ શાહ
ગોરહી એ ખુસ્તવ બેગીરન્દ યાહ
એ દાહ આન્ યુનાન્ બેહુ કે પયમાને તોસ્ત
વજાન પસ જહાન જીરે રૂમાને તોસ્ત
અહાનહુ હમાન્ શીરે જન્ગસ્ત અસ
વજાન પસ ખુઝોર્ગી નજૂયન્દ કસ
બદાન ગશ્ત બહુરામ હમદાસ્તાન્
કે ખુહ આવરીહ આન્ યુનાન્ દાસ્તાન્
યુનાન્ બૂહ આધને શાહાને દાહ
કે યૂન નવ ખુવહ શાહે ફરરોખ નેઝાહ
બરે ઊ શહી મૂબેદે મૂબેદાન્
બેબોઈ સે બીદારહેલ બેખદાન

ત્યાર પછી પાદશાહ બેહુરામે એમ કહ્યું-કે “ઓ રેહનુમાઈ કરનારા
અકલમંદો!

અગર આ મારાં રાજઅમલ ઉપર એક વર્ષની મુદત પસાર થાય-
તે દરમિયાન આ મારાં બોલવાથી મારું મન અને વિચાર ફેરવી નાખીશ,
તો હું મારા બાપ દાદાના વારસા હિસ્સા અને તાજે તખ્તથી કંટાળી
ગયલો સમજીશ-અને ત્યાર બાદ બદખખતોની સફમાં જઈ બેસીશ.”

જ્યારે અકલમંદો, ખુઝોર્ગી અને બાહોશ વઝીરોએ આવી રીતના
સખુનો સાંભળ્યા,

ત્યારે તેઓ તેને માટે બોલેલા સખુનોથી પરતાવો કરવા લાગ્યા-અને
તે ગુનેહગારો પોતાના ગુનાહનો એલાજ શોધવા પડ્યા.

તેઓ સઘળા એક બીજાને પોકારીને કહેવા લાગ્યા-કે “શું આના કરતાં
પણ વધારે લાયક પાદશાહ કોઈ હશે?

બહાદુરીમાં, વાતચિત્તમાં, ડહાપણમાં અને ખુન્યાદમાં-એના કરતાં
વધારે સારો કોઈ દુન્યામાં જન્મ્યો નથી.

ખોદાએ તેને ઈન્સાફથી પયદા કીધો છે-એવું ના બનતું કે તેને કાંઈ
પણ નુકસાન પહોંચે.

આપણે તેનાથી સઘળી નેકીજ પામીશું-આપણે દીન અને ઈન્સાફ
તરફજ ઢળેલા રહીશું.

હવે જો આપણે વાતચિત્તમાં કાંઈ વાંકા થઈએ-તો આપણે આપણી ૭૩
અકલ ગુમાવેલી કહેવાય.

આવાં કદ, આવી ઊંચાઈ, આવા હાથ પગ અને આવી ગર્દનનો-
કોઈ તેનો આ દુન્યામાં જોડિયો નથી.

વળી તેની પાછળ અરબોનું લશ્કર છે-અને તેનાં ભલાંમાં કે ખૂરામાં
મુઝેર જેવો મદદગાર છે.

અગરજો એ પોતેજ પોતાનું તખ્ત જીતી લીધે-તો દુન્યામાં બેહુરામ
કરતાં ચઢિયાતો કોણ છે?

ત્યાર બાદ તેને ઈરાનીઓમાંથી શાની ધાસ્તી?-કારણ આપણે તેની
આગળ એક મુઠ્ઠી ખાક બરાબર છીએ.”

પછી તેઓએ બેહુરામને કહ્યું કે “ઓ ભાગ્યશાળી પાદશાહ!-પાદ-
શાહી કરવા માટે તુંજ અમારા જીવને પસંદ છે.

કોઈ તારા હુનરો, તારું પાકીએ તન, તારું ડહાપણ અને વિચાર બળુતા
નહીં હતા.

તેથી અમેએ ખુસ્તવ જેવા કયપશીનની ઔલાદથી ઉતરી આવેલા
રાખસને-પાદશાહી ઉપર બેસાડી તેની ઉપર દોઆ કરવા લાગ્યા.

અમે સઘળા તેના સઉગન્દ અને વચન હેઠળ દબાયલા છીએ-બલ્કે
તેની ધાસ્તીમાં આવી પડ્યા છીએ.

અગરજો હવે પછી પણ તે ઈરાનનો પાદશાહ થાય-તો આપણનો
સઘળો મુલક લડાઈમાંજ વયરાન થાય.

કેમકે એક ટોળકી બેહુરામ ઉપર ખુશહાલ રહે-ત્યારે બીજી ટોળકી ૭૪
ખુસ્તવની યાદ કરશે.

માટે ઈન્સાફ પૂર્વક એજ બેહુતર છે કે તે કાલકરાર કર્યો છે-ત્યાર
બાદ સઘળો દેશ તારાજ હોકમ હેઠળ છે.

આ લડાયક સિંહોનું તો અમથું બહાનુંજ છે-હવે પછી કોઈ પાદ-
શાહી માગવાનુંજ નથી.”

બેહુરામ પણ એ વાત ઉપર એકમત થયો-કારણકે તેણે પોતેજ એ
વાત સૂચવી હતી.

હવે તે ઈન્સાફી પાદશાહોની એવી રાહ રીતી હતી-કે જ્યારે કોઈ
મુખ્યારક ખુન્યાદનો નવો શાહ તખ્તે બેસતો હતો,

ત્યારે વડો વઝીર તેની નઝદીક જતો-અને સાથે ત્રણ બીજા બાહોશ
વિદ્વાનો લઈ જતો હતો.

હમ ઊ શાહુ ખર ગાહુ બેન્શાન્દી
ખર આન તખ્ત ખર આફીન ખાન્દી
બેબોઈ બનચ્છીકે ઊ તાજે ઝર
કચ્ચ યાફતી ઝીબો આધનો ફર
નેહાદી કોલાહે કઈ ખર સરશ
બેસુદી બશાદી હો રોખ ખર બરશ
વજાન પસ હરાન કસ કે બોઈ નેસાર
ખખાહન્દહુ દાદી હમહુ શહુરયાર
૭૫ ખમૂબેહ સેપોઈન્દ પસ તાજે તખ્ત
ખહામૂન શુહ અચ શહુર બીદાર ખખ્ત
હો શીરે એયાન દાશ્ત ગોસ્તહુમે ગોરહ
ખજન્જર ખસ્તહુ ખમૂબેહ સેપોરહ
બેબોઈન્દ શીરાને જન્ગી કશાન
કશન્દહુ શુહ અચ બીમ ચૂન બીહશાન
બેખસ્તન્દ ખર પાયએ તખ્તે આજ
નેહાદન્દ ખર ગુશએ આજ તાજ
જહાની નઝારહુ ખર આન તાજે તખ્ત
કે તા ચૂન ખુવહ કારે આન નીકુખખ્ત

અને તેજ નવા પાદશાહને તખ્ત ઉપર બેસાડી તે તખ્ત ઉપર દુઆ કરતો હતો.

પછી એક સોનેરી તાજ તેની આગળ લઇ જતો હતો-જેનાથી તે પાદશાહ એબાયેશ, શાહી રીતભાત અને દબદબો મેળવતો હતો.

અને તે પાદશાહી તાજ તેનાં સર ઉપર મૂકી-ખુશહાલીમાં આવી પોતાના બન્ને ગાલ તેની છાતીએ લગાડતો હતો.

ત્યાર બાદ જે કોઇ શખ્સો કે પાદશાહને નેસાર તરીકે જે જે ચીઝો કરતા હતા-તે સઘળું પાદશાહ ગરીબોને આપી દેતો હતો.

એવી રસ્મ પ્રમાણે ઇરાનનું તાજ અને તખ્ત તેઓએ પેલા વડા મોબેદને હવાલે કર્યું-અને તે બીદાર ખખ્તનો વઝીર શેહરમાંથી જંગલમાં ગયો.

પેહલવાન ગોસ્તહુમ પાસે બે વિકરાળ સિંહો હતા-જે તેણે ઝંજીરથી બાંધીને પેલા વઝીરને સ્વાધીન કર્યા.

તે લડાયક સિંહોને તેઓ બેચતા બેચતા લઇ આવ્યા-તેને બેચ નારાઓ ધાસ્તીથી ગાફેલ બની ગયા હતા.

તે બન્ને સિંહોને હાથીદાંતનાં તખ્તના પાયા સાથે બાંધ્યા-અને તે તખ્તના ખૂણાં ઉપર તાજ મૂક્યું.

તમામ ખલ્કની નઝર પેલાં તાજ અને તખ્ત ઉપરજ હતી કે “નેઇયે આ નેકબખ્ત પાદશાહનું કામ કેવી રીતે પાર પડે છે.”

રખ્તને બહુરામ વ ખુસ્તવ બહા-
મૂન વ કોશતને બહુરામ શીરાનરા
વ ખર તખ્ત નેશસ્તન.

બેહરામ અને ખુસ્તવનું પેલાં જંગલમાં જવું
અને બેહરામનું સિંહોને મારી
તખ્ત ઉપર બેસવું.

ચુ બહુરામો ખુસ્તવ બહામૂન શુદન્દ
ખરે શીર બા દેલ પુર અચ ખૂન શુદન્દ
ચુ ખુસ્તવ બેદીહ આન હો શીરે એયાન
નેહાદહુ યકી અફસર અન્દર મેયાન
ખદાન મૂબેદાન ગોકૂત તાજ અચ નુખોસ્ત
મરાનરા સઝા તર કે શાહી બેજોસ્ત
વ દીગર કે મન પીરમો ઊ જવાન
ખચન્ગાલે શીરે એયાન નાતવાન
ખરીન ખર ગર ઊ પીશદસ્તી કુનહ
ખખર્નાઈઓ તનુદરસ્તી કુનહ
૭૬ બહુ ગોકૂત બહુરામ આરી રવાસ્ત
નેહાની નદારીમ ગોકૂતારે રાસ્ત
યકી ગોર્જએ ગાવસર ખર ગેરેકૂત
જહાની બહુ માન્દહુ અન્દર રોગેકૂત
બહુ ગોકૂત મૂબેહ કે અચ પાદશા
બેરહમન્દો બા દાનેશો પારસા
હમી જન્ગે શીરાન કે ફર્માયદત
બેચ અચ પાદશાહી એ અફઝાયદત
તો બાન અચ પયે પાદશાહી મહેહુ
તનતરા ખખીરહુ તબાહી મહેહુ
હમહુ બીચુનાહીમો ઈન કારે તોસ્ત
જહાનરા હમહુ દેલ ખખાઝારે તોસ્ત

જ્યારે બેહરામ અને ખુસ્તવ પેલા જંગલમાં ગયા-ત્યારે ખૂન ભરેલાં દિલ સાથે સિંહની નઝરીક ગયા.

જ્યારે ખુસ્તવે પેલા બે મસ્ત સિંહો જોયા-અને તેઓની વચ્ચે એક તાજ મૂકેલું જોયું,

ત્યારે તેણે વઝીરને કહ્યું કે “જેણે પાદશાહી લેવાની માગણી કરી તેણેજ પહેલાં તાજ લેવું લાયક છે.

અને બીજાં એ કે હું બુટો છું અને તે જવાન છે-વિકરાળ સિંહોની ચુંગાલ સામે હું કમઝોર છું.

માટે જે આ કામ કરવામાં એ પહેલે હાથ લગાવે-તો પોતાની જવાની અને તંદરેસ્તી સાથે તે બળતી શકે.”

બેહરામે તેને જવાબ દીધો કે “હા વાજબી છે-ખરી વાતને આપણે છપાવીશું નહીં.”

એમ કહી તેણે એક ગાયનાં માથાંવાળો ગોર્જ લીધો-જે નેઇ સઘળું લોક અજબ રહ્યું.

વઝીરે તેને કહ્યું કે “ઓ અકલમંદ, ડહાપણવાળા અને ધરહેઝગાર પાદશાહ!

તને સિંહોની લડાઈ કરવા કોણ કહે છે?-તેથી તને એક પાદશાહી સિવાય બીજું વધારે શું મળવાનું છે?

માટે એક પાદશાહીજ મેળવવા ખાતેર તારો બન ના આપી દે-અને બેહુદાપણથી તારાં શરીરને ખરાબીમાં ના નાખ.

તે પોતેજ તારી પોતાની સૂચનાથી આ કામ તારે માથે લીધું છે. એ બાબતમાં અમારો કસૂર નથી-આખા દેશની નઝર તારી કીર્તિ અને ફતેહ તરફજ ખેંચાયેલી છે.”

અહ ગોકૂત અહરામ કય દીન પેજૂહ
 તો ઝીન બીગુનાહીઓ દીગર ગોરૂહ
 હમઆવદે ઈન નરૂરે શીરાન મનમ
 ખરીદારે જન્ગે દેહીરાન મનમ
 અહ ગોકૂત મૂબેહ અયઝદાન પનાહુ
 યુ રકૂતી દેલતરા બેશુ અઝ ગનાહુ
 યુનાન કરૂહ ફે ગોકૂત અહરામ શાહુ
 દેલશ પાકુ શુહ તૂબહુ કરૂહ અઝ ગુનાહુ
 અઆબે રવાન શુહ સરો તન બેશોસ્ત
 ખરાન દશત જાએ નેયાયેશ બેજોસ્ત
 નેયાયેશ કુતાન પીશે યઝદાને પાકુ
 દો રોખ ખર નેહાદહુ ખરે તીરહુ ખાકુ
 અયઝદાન યુનીન ગોકૂત કય કેદેગાર
 તો પીરૂઝ કુન બન્દગાનરા બકાર
 અગર બન્દહુ ઝીન દાહ જૂયહ હમી
 કે અઝ અહ જહાનરા બેશૂયહ હમી
 દરીન જન્ગ જાનમ શોકીયા કુની
 અખર નરરહુ શીરાન તવાના કુની
 વજાન જા બેયામહ બેરહમન્દ શાહુ
 નેહાહ આનગહી રૂયરા સૂએ રાહુ
 હમી રકૂત બા ગોઝએ ગાવરૂય
 યુ દીદન્દ શીરાને પખાશજૂય
 યકી જૂહ જન્ગરુ ખુસેસ્તો બન્દ
 બેયામહ ખરે શહુરૂયારે બલન્દ
 બેજહ ખર સરશ ગોરૂઝ અહરામે ગોરૂદ
 એ અશમશ હમહુ રઉશનાઈ બેબારૂહ
 ખરે દીગર આમહ બેજહ ખર સરશ
 ફેરૂરીખત ખૂન અઝ સરશ ખર ખરશ
 જહાનદાર બેન્શસ્ત ખર તખ્તે આજ
 ખસરુ ખર નેહાહ આન દેલઅઝૂઝ તાજ
 અયઝદાન પનાહીહ ફે ખુહ પનાહુ
 નુમાયન્દએ રાહે ગુમ કર્દહુ રાહુ
 બેશુહ ખુસ્રવો બોરૂહ પીશશ નમાઝ
 યુનીન ગોકૂત કય શાહે ગર્દનફરાઝ
 નેશસ્તે તો ખર ગાહુ ફર્ખન્દહુ બાહ
 યલાને જહાન પીશે તૂ બન્દહુ બાહ
 તો શાહીઓ મા બન્દગાને તો ઇમ
 અખૂળી ફેઝાયન્દગાને તો ઇમ
 ખુજોર્ગાન ખર ઊ ગઉહર અકૂશાન્દન્દ
 ખરાન તાજવર આફીન બાન્દન્દ
 એ ગીતી ખર આમહ સરાસર બોરૂશ
 બઆઝરુ ખુહ ઈન જશનો રૂએ સોરૂશ
 કે અહરામ બેઝેકૂત શાહનશહી
 બેહી બેસ્ત અઝાન તખ્તો આન ફરૂરહી
 ખર આમહ યકી અખરો શુહ તીરહુ માહુ
 હમી શીર ખારીહ અઝ અખરે સેયાહુ
 ન દયા પહીદસ્તો ન દસ્તો રાધ
 ન બીનમ હમી ખર હવા પરૂરે ઝાધ

બેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ દીનધર્મનું જ્ઞાન હાસેલ કરનાર!-તું પોતે તેમજ બીજા સઘળા લોકો આ કામથી બેગુનાહ છો.

આ નર સિંહોનો હરીફ હું છું-આ બહાદુરોની લડાઇનો ખરીદાર હું પોતેજ છું.”

વઝીરે તેને કહ્યું કે “યઝદાનની તને પનાહ હોજો!-જો તું જવાબ માંગે છે તો પોતાનાં દિલને ગુનાહથી પાક કર.”

પાદશાહ બેહરામે જેમ વઝીરે કહ્યું તેમ કીધું-તેણે ગુનાહથી તોખા કીધી જેથી તેનું દિલ પાક થયું.

તે વહેતાં પાણીના ચશ્મા આગળ ગયો અને ત્યાં પોતાનું શરીર પાક કીધું-અને તે મયદાનમાં નિયાયેશ કરવા માટે એક જગ્યા શોધી કાઢી.

તેણે નિયાયેશ કરતાં પાક યઝદાનની નઝદીક-પોતાનું મોઢું સીઆહ ખાક ઉપર મૂકીને,

ખોદાતાલાને એ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો કે “ઓ જેહાનને પયદા કરનાર સાહેબ!-તું તારા બંદાઓને તેઓનાં કામમાં ફતેહમંદ કર.

અગરજો તારો બંદો તારી પાસેથી એવી દાદ ચાહે છે-કે આ દેશને ખૂરા લોકોથી પાક કરે,

તો આ લડાઈમાં મારા જીવને કાયમ રાખજે-અને આ નર સિંહો ઉપર મને ફતેહમંદ બનાવજે.”

પછી ત્યાંથી તે અકલમંદ પાદશાહ પાછો ફર્યો-અને પેલા સિંહોની રાહ તરફ ચાલવા માડિયું.

તે પોતાના ગાયની સૂરતના ગોઝ સાથ ચાલવા લાગ્યો-જ્યારે પેલા લડાયક સિંહોએ તેને જોયો,

ત્યારે તેમાંથી એક સિંહે તુરત પોતાની સાંકળ અને બંદ તોડી નાખ્યા-અને તે મોટા પાદશાહની ઉપર ધસારો લઈ ગયો.

પણ પેહલવાન બેહરામે તેનાં સર ઉપર એક ગોઝનો ફટકો માર્યો-જેથી તેની આંખમાં અંધારાં આવી ગયાં

પછી તે બીજા સિંહ આગળ આવ્યો અને તેનાં સર ઉપર પણ એક ગોઝ માર્યો-જેથી તેનાં માથાંમાંથી તેનાં બદન ઉપર લોહી ટીપાવા લાગ્યું.

ત્યાર બાદ પાદશાહ તે હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર બેઠો-તેણે પેહું દિલ ખુશ તાજ પોતાને માથે મૂક્યું.

તમો પણ ખોદાતાલાનોજ આમરો લેઓ કે તેજ હમેશે આસરો આપે છે-અને રસ્તો બૂલી ગયલાઓને રસ્તો દેખાડનારો તેજ છે.

તુરત ખુસ્રવ તેની આગળ ગયો અને તેને નમન કીધું-તે બોલ્યો કે “ઓ ગર્દન ફરાઝ પાદશાહ!

તારું તખ્ત ઉપર બેસવું મુબારક હોજો!-દેશના સઘળા પેહલવાનો તારા બંદા થઈ રહેજો!

તું પાદશાહ છે અને અમે સઘળા તારા ગોલામ છીએ-તારી બલાઈ નોજ વધારો કરનારા છીએ.”

પછી સઘળા મોટાઓએ તેની ઉપર ગોહરો વધાવ્યાં-અને તે તાજવર પાદશાહ ઉપર દુઆ કીધી.

દેશમાંથી સઘળે ખુશીનો પોકાર ઉઠ્યો-તે ખુશહાલી ભરેલો દિવસ આદર મહિનાનો સરોશ રોઝ હતો,

કે જે દહાડે બેહરામે શેહનશાહત મેળવી-અને તે તખ્ત અને દબ-દબો મેળવી તેણે બલાઈ શોધી

(હવે ફિદોસી ફરિદ કરે છે કે) આકાશ ઉપર એક કાળું વાદળ ચઢી આવ્યું જેથી માહતાબ પણ સીઆહ બની ગયો-તે કાળાં વાદળમાંથી ગોયા દૂધનો વરસાદ વરસવા લાગ્યો.

નહીં દયા જણાતો કે નહીં મયદાન કે જંગલ દેખાતું-આકાશ ઉપર કાગડાનું પર પણ મને દેખાતું નથી.

૭૯ હવાસેલ ફેશાનદ હમી હરુ ઝમાન
એ સાજદ હમી ઇન્ બલનદ આસ્માન
નમાન્દમ નમકુ સૂદો હીઝમ ન જવ
ન ચીઝી પદીદસ્ત તા જવ દેરવ

બહીન્ તીરગી રૂઝો હઉલે ખેરાજ
ઝમાન ગશ્ત અઝ બર્ફ ચૂન ગૂએ આજ
મન્ અન્દરુ ચુનીન્ રૂઝો અન્દીન્ નેયાઝ
બઅન્દીશહુ દરુ ગશ્તહુ ફેકમ દરાઝ
હમહુ કારુહા શુદ સરુ અન્દરુ નેશીખ
મગરુ દસ્ત ઝીરદ હુસયને કતીખ
કુનૂન્ દાસ્તાની બેગૂયમ શેગેકૂત
કઝાન્ બરુ તરુ અન્દાઝહુ નતવાન્ ગેરેકૂત

પળેપળ સફેદ ગોળ વેગણુ જેવાં મોટાં કરાં વરસી રહ્યાં હતાં-અરે !
આ ખુલ્લું આસ્માન કરી શું રહ્યો છે ?

મારી પાસે આથેલું ગોશ્ત, બાળવાના લાકડાં કે, રાટલી માટે જવ
કશું રહ્યું નથી-અને જવની કાપણીનો વખત આવે ત્યાં સૂધી મારી પાસ
કોઈ ચીઝ દેખાશે નહીં.

આવા અધકારના વખતમાં અને કર બરવાની ધાસ્તીમાં-ઝમીન પણ
બર્ફથી હાથીદાંતના ગોળા જેવી બની ગઈ છે.

અને હું આવા દહાડામાં અને આવી ગરબડ હાલતમાં-અંદેશામાં
અને બારી ફિક્કમાં આવી પડેલો છું.

(તુસનો તેહસીલદાર) હુસયને કતીખ કાંઈ મદદ કરે તો સાફ-કારણકે
માફ બધું કામ બગડતું બય છે.

હવે હું એક એવી અબયબ દાસ્તાન કહું છું-કે જેનાથી વધુ અબ-
યબ દાસ્તાનનો ખેચાલ કરી શકારો નહીં.

બેહરામ ગૂર*

પાદશાહીએ બહરામ ગૂર શસ્તો
સે સાલ ખૂદ બરુ તખ્ત નેશસ્તને
બહરામ વ અન્દર્જુ કદન્ બસર-
દારાન્ વ નામહા બહરુ
મેહ્તરી નેવેશતન્.

બેહરામ ગૂરની પાદશાહી ત્રેસઠ વર્ષની હતી.
બેહરામનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને
સરદારોને નસીહત કરવી અને
દરેક સરદારો ઉપર
નામા લખવાં.

૮૦ ચુ બરુ તખ્ત બેન્શસ્ત બહરામ ગૂર
બશાહી બરુ ઊ આફ્રીન્ ખાન્દ હરુ
પરસ્તેશ ગેરેકૂત આફ્રીનન્દહુરા
જહાન્દારે બીદારે બીનન્દહુરા
ખોદાવન્દે પીરુઝીઓ બરુતરી
ખોદાવન્દે અકૂચનીઓ કમતરી
અઝાન્ પસ ચુનીન્ ગોકૂત કીન્ તાજે તખ્ત
અઝ ચાકૂતમ કાફીદસ્ત બખ્ત
બહુ હસ્તમ ઉમીદો યૂયમ હેરાસ
વઝુ દારમ અઝ નીકુઇહા સેપાસ

જ્યારે બેહરામ ગૂર તખ્ત ઉપર બેઠો-ત્યારે તેની શેહનશાહત ઉપર
આક્રાંખે પણ દોઆ કીધી.

તેણે સઘળું બાળનાર અને જ્ઞેનાર જેહાનની સંભાળ રાખનાર ખોદા-
તાલાની પરસ્તેશ કીધી.

ફતેહમંદી અને ખુલ્લંદી આપનાર સાહેબની-તેમજ વધારે અને ઘટાડો
કરનાર સાહેબની બંદગી કીધી.

ત્યાર પછી તે બોલ્યો કે “આ તાજ અને તખ્ત-મેં તેજ સાહેબથી
મેળવ્યું છે કે જે સાહેબે ખુલ્લું બખ્ત પચદા કર્યું છે.

તે સાહેબથીજ હું ઉમેદ રાખું છું તેમજ તેની ધાસ્તી પણ કરું છું-
તે સાહેબે મારી ઉપર કરેલી બલાઇના હું શુકાના કરું છું.”

* યઝ્દગેર્દનેા છેાકરો. આ પાદશાહ ઘણો બહાદુર અને તીરંદાઝ હતો. ફિર્દોસી મૂજબ આ પાદશાહને બચપણથીજ
અરબેસ્તાનના પાદશાહના હાથ હેઠળ પાદશાહ યઝ્દગેર્દે સોંપી આપ્યો હતો. તે પાદશાહે બેહરામને સઘળી જાતની કેળવણી
આપી હતી. બેહરામ ઘોડેસવારી અને તીરંદાઝીનો હોનર એવી સર રીતે શીખ્યો હતો, કે શિકારનાં મયદાનમાં તેની બરાબર
કોઈ પણ શિકાર કરી શકતો હતો નહીં. તીરંદાઝીમાં તે તે તદ્દન હદ કરી રહ્યો હતો. કહે છે કે એની નિશાનમાં એક સોયની
અણીનો પણ ફેરું રહેતો હતો નહીં. ગોરખરના શિકારનો તે અતિયંત શોખીન હોવાથી “ગૂર” (ગોરખર)ને નામે તે
ઓળખાવા લાગ્યો. સઘળાઓ તેને “બેહરામ ગૂર”ને નામે બોલાવા લાગ્યાં. આ પાદશાહ જેટલો બહાદુર એટલોજ દયાળુ
અને મનસાફી હતો. યઝ્દગેર્દનાં મરણ બાદ એના બાપની ગાદી એને નહીં આપતાં અર્દેશીરની અહલાદના ખુસ્રવ નામના રાખસને

શુભાન્નમ બહુ નીચ નાએશ કનીહ
 બેહરીહ તા અહુદે ઊ નરકનીહ
 જખાન્ બરુ કુશાદન્દ ઇરાનેયાન્
 કે.. બસ્તીમ મા બન્દગીરા મેયાન્
 કે ઇન્ તાજ બરુ શાહુ કર્ખન્દહુ બાહ
 હમીશહુ દેલો બખતે ઊ જન્દહુ બાહ
 વજાન્ પસ કુળ આફ્રીન્ બાન્દન્દ
 હમહુ પીશે ઊ ગઉહરુ અફૂશાન્દન્દ
 યુનીન્ ગોકૂત બહુરામ કય સરુકશાન્
 એ નીકો બદે રૂચ દીદહુ નશાન્
 હમહુ બન્દગાનીમો ચઝહુ ચકીસ્ત
 પરસ્તેશ જોચ ઊરા સજાવારુ નીસ્ત
 એ બહુ રૂચ બી બીમ દારીમ તાન્
 બબહુબાહુ હાજત નેચારીમ તાન્
 બેગોકૂત ઇનો અચ પીશે બખસ્તન્દ
 બરુ ઊ આફ્રીની નવ આરાસ્તન્દ
 શમે તીરહુ બૂદન્દ બા ગોકૂતગૂચ
 યુ ખુરૂશીહ બેન્મૂહ બરુ ચરુખ રૂચ
 બઆરામ બેન્શસ્ત બરુ ગાહુ શાહુ
 બેરકૂતન્દ ઇરાનેયાન્ બારુ બાહુ
 યુનીન્ ગોકૂત બહુરામ બા મેહુતરાન્
 કે અચ નામદારાને નીકુ અખતરાન્
 બચચદાન્ બેગર્દીમો રામેશ કનીમ
 નનાઝીમો દેલ ઝીન્ જહાન્ બરુ કનીમ
 બેગોકૂત ઇનો અરુપે ગવાન્ બાસ્તન્દ
 કે બરુ બારુગાહશ બેચારાસ્તન્દ
 સે દીગરુ યુ બેન્શસ્ત બરુ તખ્ત ગોકૂત
 કે રસ્મે પરસ્તેશ નબાયહુ નેહોકૂત
 બહસ્તીએ ચચદાન્ ગવાહી દેહીમ
 રવાનરા બદીન્ આશનાઇ દેહીમ
 બેહેશતસ્તો હમ દૂઝખો રસ્તખીચ
 એ નીકો એ બહુ નીસ્ત મારા ગુરીચ
 કસી ફે નગર્દહ બરુએ શુમારુ
 મરુ ઊરા તો બા દીનો દાનેશ મદારુ
 બરુએ ચહારોમ યુ બરુ તખ્તે આજ
 બસરુ બરુ નેહાહ આન્ પસન્દીદહુ તાજ
 યુનીન્ ગોકૂત કચ ગન્જે ખુદ ચકુઝમાન્
 નયમ શાહ કચ મરુદુમમ શાહમાન્
 નયમ બાસ્તારે સરાએ સેપન્જ
 ન અચ બાચ ગશતન્ બતીમારો રન્જ
 કે ઊચસ્ત જાવીદો મા બરુ ગુઝરુ
 તો અચ આચ પરહીઝો અન્દુહુ મખરુ

તમે પણ તે સાહેબ ઉપરજ લાડ કરતા રહેજો (યાને બરોસો રાખજો)-
 પણ તમે સંભાળ રાખજો કે તેનાં કુર્માનને તમે તોડો નહીં.”

સઘળા ઇરાની સરદારો જખાન ખોલી બોલ્યા-કે “અમોએ ખોદા-
 તાલાની બંદગી માટેજ અમારી કમર બાંધી છે,

કે આ તાજ પાદશાહ બેહરામ ઉપર મુબારક હોજો!-અને હમેશે
 તેનું દિલ અને રોશન બખત ભગતુન્જ રહેજો!”

ત્યાર બાદ તેઓએ પાદશાહ ઉપર દુઆ કીધી-અને સઘળાઓએ
 તેની ઉપર ગોહરો વધાવ્યાં.

બેહરામ એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ બલા અને ખૂરા દહાડાનો
 અનુભવ મેળવેલા સરદારો!

આપણુ સઘળા બંદા છિયે અને ખોદાતાલાજ એક છે-તેના સિવાય
 કોઈની પરસ્તેશ કરવી સજાવાર નથી.

હું તમેને ખૂરા દહાડાથી ધાસ્તી વગરના રાખીશ-અને તમેને
 દુસ્મનના હાજતમંદ નહીં કરીશ.”

તે એટલું બોલ્યો અને તેઓ તેની આગળથી ઉઠ્યા-તેઓએ તેની
 ઉપર નવેસરથી દુઆ કીધી.

આખી રાત તેઓએ વાતચિત્તમાંજ કાઢી જ્યારે ખોરશીદે આરમાન
 ઉપર પોતાનો ચેહરો દેખાડ્યો,

ત્યારે પાદશાહ નચિન્ત જીવે તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો-અને ઇરાનીઓ ૮૧
 તેની હુજૂરમાં હાજર થયા.

બેહરામે તે સરદારોને કહ્યું-કે “ઓ નેકબખ્ત નામદારો!

આપણે ચઝદાનની પનાહમાં જઈને ખુશહાલ રહિયે-આપણે અહીં
 ધણો લાડ નહીં કર્યે અને આ ફાતી દુન્યાથી દિલ ઉઠાવ્યે.”

તે એટલું બોલ્યો અને તે સરદારોના ઘોડા કે જે તેની દરગાહ ઉપર
 તૈયાર હતા, તે મંગાવી તેઓને રોખસત કર્યાં.

ત્રીજે દહાડે જ્યારે પાદશાહ તખ્ત ઉપર બેઠો ત્યારે તે બોલ્યો-કે
 “ખોદાની બંદગીની રાહ રસ્મ ચાલુ રાખવી જોઈયે.

ખોદાતાલાની હસ્તીની ગવાહી આપ્યે-અને આપણા આત્માને તેની
 ઓળખ આપ્યે.

બેહેશત છે અને દોઝખ પણ છે અને રસ્તાબેઝનો દિવસ પણ આવશે-
 નેકી અને બદી આપણી સાથેની સાથેજ રહેશે.

જે કોઈ શખ્સ કે કયામતના દિવસનો સ્વીકાર નહીં કરતો હોય-તેને
 તું દીનદાર અને દાનેશમંદ ના ગણતો.”

ચોથે દહાડે જ્યારે પાદશાહ હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર બેઠો-અને પેહુ
 હમદા તાજ સર ઉપર મેલ્યું,

ત્યારે તે એમ બોલ્યો કે “જેવો હું મારી રૈયતથી ખુશહાલ છું
 તેવો મારા ખત્રાનાથી હું જરા પણ ખુશહાલ નથી.

હું આ મુસાફર ખાનારૂંપી દુન્યાનો ચાહનારો નથી-તેમજ તેનાં દુઃખ ૮૨
 અને રંજથી પાછો હઠવા માગતો નથી.

કારણકે આ દુન્યા હમેશે રહેનારી છે આપણુ ચાલી જનાર છિયે-
 માટે તું લોભ કરવાથી દૂર રહે અને કોઈ પણ ચીજનો ગમ ના ખા.”

આખી ઇરાનીઓ એમજ વિચારવા લાગ્યા કે એ પણ બાપના જેવોજ ઘાટકી નીવડશે. આથી બેહરામે અરબેસ્તાનથી આવી
 પોતાની બહાદુરી દેખાડી બે સિંહો વચ્ચે ઇરાનનું તાજ મૂકાવી તે બન્ને સિંહોને મારી ઇરાની તાજ માથે મૂક્યું. આ પાદ-
 શાહના સખી દિલગુદાનો એકજ દાખલો બસ થયો કે પોતે ગાદીએ આવતાંજ ઇરાન દેશ ઉપર નીકળતી પાંચ કરોડ સિત્તેર લાખ
 દિરમની મેહસૂલ માફ કીધી. આ પાદશાહને પોતાનું જ્ઞાનખાનું વધારવાનો ધણોજ શોક હતો. કોઈ ગરીબની વટિક ખૂબ-
 સૂરત છાકરી જોતો એટલે તેની સાથ નેકાહ પાડી જ્ઞાનખાનામાં લાવતો. કહે છે કે એનાં જ્ઞાનખાનામાં પુષ્કળ સ્ત્રીઓ હતી.
 આ પાદશાહને છપે વેશે પોતાનાં રાજ્યમાં ફરવાનો બહુજ શોક હતો. ધણાંક ગરીબ ઘરોમાં જઈ કરારે રહેતો હતો. કિર્દોસી
 મૂળજ એણે ત્રેસઠ વર્ષ અને રોમન લખનારાઓ મૂળજ એણે ઇ. સ. ૪૨૦ થી ૪૪૦ સુધી રાજ્ય કર્યું હતું.

અપ-ભુમ્ સુનીન્ ગોકૂત કચ રન્જે કસ
 નયમ્ શાહ તા ખાશદમ્ દસ્તરસ
 બકુશેશ બેબુધમ્ ખુર્રમ્ બેહેશ્ત
 ખુતુક આન્ કે જોચ તોખમે નીકી નકેશ્ત
 શશુમ્ ગોકૂત ખરૂ મરૂદમે જીરદસ્ત
 મખાદા કે જૂધમ્ હરૂગેચ શેકસ્ત
 સેપહુરા એ દુશમન્ તન્ આસાન્ કુનીમ
 બહઅન્દીશગાન્રા હેરાસાન્ કુનીમ
 બહકૂતમ્ ચુ બેન્શસ્ત ગોકૂત અય મેહાન્
 ખેરદમન્દો બીદારો દીદહુ જેહાન્
 ચુ ખા મરૂદમે ગોકૂત ગોકૂતી કુનીમ
 હમી ખા ખેરદમન્દ જોકૂતી કુનીમ
 હરાન્ કસ કે ખા મા નસાજન્દ ગરૂમ
 બદી બીશ બીનન્દ અજાન્ કચ પેદરૂમ
 હરાન્ કસ કે ફર્માને મા ખરૂ ગુઝીદ
 ધમો દરો રન્જશ નખાયદ કશીદ
 ૮૩ બહશ્તમ્ ચુ બેન્શસ્ત ફરૂમૂદ શાહ
 જવાનુયરા ખાન્દ અજાન્ ખારૂગાહ
 બહ ગોકૂત નચદીકે હરૂ મેહૂતરી
 બહરૂ નામદારીઓ હરૂ કેશવરી
 યકી નામહુ બેન્વીસ ખા મેહૂરો દાદ
 કે બહરામ ખરૂ તખ્ત બેન્શસ્ત શાહ
 ખોદાવન્દે બખ્શાયેશો રાસ્તી
 ગુરીજન્દહુ અચ કચઝીઓ કાસ્તી
 કે ખા ફરૂરો બોર્જસ્તો ખા મેહૂરો દાદ
 નગીરદ જોચ અચ પાક દાદાર યાદ
 પઝીરોકૂતમ્ આન્રા કે ફર્માન્ ખરદ
 ગુનાહુ આન્ બેસીચદ કે દર્માન્ ખરદ
 નેશસ્તમ્ બદીન્ તખ્તે ફરૂરોખ પેદરૂ
 ખરૂ આધને તહૂમૂરસે દાદગરૂ
 જોચ અચ રાસ્તી નીસ્ત ખા હરૂ કસી
 અગરૂ મેહુ અચ કચઝી આયદ બસી
 બદાદ અચ નેયાગાન્ ફોજૂની કુનમ
 શુમારા બદીન્ રહૂનમૂની કુનમ
 ખરાન્ દીને જરૂદેશ્તે પયઘમખરમ
 એ રાહે નેયાગાને ખુદ નુગઝરમ
 ૮૪ નેહમ દીને જરૂદેશ્તે પીશીન્ બકચ
 બરાહીમ પયઘમખરે રાસ્તગૂચ
 હમહુ પાદશાહીદ ખરૂ ચીઝે ખીશ
 નેગહુખાને મર્જો નેગહુખાને કીશ
 બકર્જન્દો જન્ બરૂ હમાન્ પાદશા
 ખુતુક મરૂદમે જીરકો પારસા
 નખાહીમ આગન્દને જરૂ બગન્જ
 કજાન્ ગન્જ દર્વીશ માનદ ખરન્જ
 ગરૂ યજદ મરા એન્દગાની દેહદ
 વઝીન્ અખ્તરાન્ કામરાની દેહદ
 યકી રામેશી નામહુ ખાનીદ નીચ
 કજાન્ જલ્લેદાન્ અરૂચ યાબીદો ચીચ
 એ મા ખરૂ હમહુ પાદશાહાન્ દોરૂદ
 બવીજહુ કે મેહૂરશ ખુવદ તારો પૂદ

પાંચમે દહાડે તે એ પ્રમાણે બોલ્યા કે “મારાથી બની શકશે ત્યાં સુધી હું કોઈની રંજ અને મુસ્તીબતથી ખુશી થઈ શકું નહીં.
 હું સઘળી કોશિશ કરીનેજ ખુશી ભરેલું બેહેશ્ત મેળવીશ-ભાગ્યશાળી તેજ શખ્સ કે જેણે નેકાનાં બી સિવાય કંઈ બીજું રોપ્યું નહીં.”
 છઠે દહાડે પાદશાહ બોલ્યા કે “મારાથી એવું કદીબી ના બનવું કે મારી રૈયતનાં લોકો ઉપર સેતમ ગુઝારે.
 મારાં લશ્કરને દુશ્મન લોકોથી નચિન્ત બનાવીશ-અને દુશ્મનોને કાય ભરેલા કરીશ.”
 સાતમે દહાડે જ્યારે તે તખ્ત ઉપર બેઠો ત્યારે બોલ્યા કે “ઓ અકલમંદ, બાહોશ અને અનુભવી સરદારો!
 જે આપણે બદખસલના માણસો સાથે સખ્ત થઈશું-તે અકલમંદની સંગત ધરીશું.
 જેઓ મારી સાથે મોહબત ભરેલી વર્તાણુંક નહીં ચલાવશે-તેઓ જેટલી મારા બાપને હાથ સજા પામતા હતા તેના કરતાં મારે હાથે વધારે સજા પામશે.
 જે કોઈએ કે મારે ફર્માન એખ્તયાર કર્યું હશે-તેને ગમ, દર્દ કે રંજ ખેંચવી નહીં પડશે.”
 આઠમે દહાડે જ્યારે તે તખ્ત ઉપર બેઠો ત્યારે પાદશાહે હોકમ કરી જવાનુયને દરબારમાં બોલાવી મંગાવ્યા.
 તેને કહ્યું કે “દરેક સરદારો, નામદારો અને દરેક મુલકો ઉપર,
 મોહબત અને ઇન્સાફ ભરેલું એક એક નામુ લખ-કે બેહરામ ખુશહાલ તખ્ત ઉપર ગિરાજ્યો છે.
 તે બક્ષેશ અને રાસ્તીના સાદેખ છે-અને અપ્રમાણિકપણથી તેમજ અસત્યતાથી દૂર રહેનારો છે.
 કારણકે તે ખોદાઇ ઝળકાટ અને દબદબા સાથેનો તેમજ દયા અને ઇન્સાફ સાથેનો છે-તે પાક દાદાર સિવાય કોઈની યાદ કરતો નથી.
 હું તે સરદારને કબૂલ રાખીશ કે જે મારે ફર્માન બળ લાવશે-અને જે કોઈ વિરોધ થશે તે ગુનેહગાર કરશે.
 હું મારા બાપનાં આ મુબારક તખ્ત ઉપર ઇન્સાફી પાદશાહ તેહ-મૂરસની રીત રેવાજ પ્રમાણે બેઠો છું.
 એક માણસ ગમે એટલી બદી કરે-તો પણ તેની સાથે પુરેપુરા ઇન્સાફીજ વર્તાણુંક ચલાવવામાં આવશે.
 ઇન્સાફનાં કામમાં મારા નેયાગાનો કરતાં વધારો કરીશ-અને તમેને દીનધર્મનો માર્ગ દેખાડીશ
 પયગમ્બર અસ્તેશ્તની દીન ઉપર હું ઉસ્તુવાર છું-હું મારા પોતાના નેયાગાનોની રાહથી કદી ફરીશ નહીં.
 ભૂતા જમાનામાં થઈ ગયલા સાચા પયગમ્બર ઈબ્રાહીમ અસ્તેશ્તની દીન આગળ ધરીશ.
 તમે સર્વે પોત પોતાની ચીજના માલેક છો-તમારા ઇલાકાના હાકેમ છો અને દીનધર્મના નેગહુખાન છો.
 તેમજ પોતાનાં ફર્જ અને સ્ત્રીના માલેક છો-ભાગ્યશાળી તેજ કે જે અકલમંદ અને પરહેઝગાર હોય.
 હું મારા ખજાનામાં પૈસો એકઠો કરવા માગતો નથી-કે જે ખજાનાથી દરવીશ મોહતાજ રહી જાય.
 અગરજો ખોદાતાલા મને લાગ્બી જિંદગી બખ્શોશ કરશે-અને સેતારા-ઓની ચાલથી સુખ આપશે,
 તો તમે એક ખુશી ભરેલુંજ નામુ વાંચશો-કે જેથી તમે હમેશનો માન મરતબો અને બીજી ચીજો મેળવશો.
 મારી તરફથી તમે સઘળા પાદશાહો ઉપર તેમાં ખાસ કરીને જેનાં દિલમાં કે દયા ભરેલી હોય, તેની ઉપર દુઆ હોજો!”

મેહાદન્દ બર નામહા બર નેગીન
ફેરેસ્તાદગાન ખાસ્ત ખા આફ્રીન
બેરકૂતન્દ ખા નામહા મૂબદાન
સવારાને ખીનાદેલો બેખદાન

પછી તે નામાઓ ઉપર મોહર કીધી-અને વખણાયલા કાસેદોને બોલાવ્યા.

તે નામાઓ લઇને મોબેદો, ચાલાક સવારો અને અકલમંદો ત્યાંથી રવાના થયા.

બખશીદને બહરામ ગુનાહો ધરિને-
યાનૂરા વ પદરૂદ કદને મુન્ઝેર વ
નોઅમાન વ બખશીદને બાઝે
બાકી બધરિનેયાન.

બેહરામે ધરિનીઓનો ગુનાહ માફ કરવો અને
મુન્ઝેર તથા નોઅમાનને રવાના કરવા
અને ધરિનીઓનું બાકી રહેલું
મેહસૂલ છોડી દેવું.

—:૦:—

—:૦:—

દેગર રૂઝ ચૂન બર દમીદ આકૂતાબ
બેબાલીદ ફેલો બેચાલૂદ ખાબ
બનઝદીકે મુન્ઝેર શુદન્દ આન ગોરૂડ
કે અઝ તરસ બૂદન્દ દેલ પુર સોતૂડ
કે બાહેશગરી કુન બનઝદીકે શાહ
ઝે કેદારે મા તા બેબખશાદ ગુનાહ
કે ચૂનાન શુદીમ અઝ બદે યઝદગરૂદ
કે ખૂન દર દેલે નામદારાન કુસરૂદ
ઝે બસ ઝેશત ગોઝૂતારો કેદારે બાય
ઝે બીદાદીઓ દેદો આઝારે બાય
દેલે મા ઝે બહરામ અઝાન બૂદ સરૂદ
કઝાન શાહ બૂદીમ યકસર બદરૂદ
બેશુદ મુન્ઝેરો શાહરા કરૂદ નરૂમ
બેશુસ્તરૂદ પીશશ સુખુનહાએ ગરૂમ
બેબખશીદ અગર ચન્દ શાન બુદ ગુનાહ
કે બા ગઉહરો દાદગર બૂદ શાહ
બેચારાસ્ત અયવાને શાહનશેહી
બેરકૂત આન કે બૂદશ બેહીઓ મેહી
ચુ બાએ બુઝેર્ગી બેપદાખતન્દ
કેરા બૂદ શાયેસ્તહ બેન્શાખતન્દ
બહરૂબાય ખાની બેચારાસ્તન્દ
મયો રૂદો રામેશગરાન ખાસ્તન્દ
દોબુમ રૂઝ રકૂતન્દ દીગર ગોરૂડ
સેપહબદ ઝે દાદન નેચામદ સોતૂડ
બસેહ રૂઝ જશનો મયો સૂર બૂદ
ધમ અઝ કાબે શાહે જહાન દરૂ બૂદ
બેગોઝૂત આન કે નોઅમાનો મુન્ઝેર ઝે કરૂદ
ઝે બહરે મન આન પાકૂઝાદહ દો મરૂદ
હમહ મેહૂતરાન ખાન્દન્દ આફ્રીન
બરાન દશતે આબાદો મદાને કીન
વઝાન પસ દરે ગન્જ બુકશાદ શાહ
બહીનારો દીબા બેચારાસ્ત ગાહ
ઝે અસ્તે સેતામો ઝે ખકૂતાને જન્મ
ઝે ચાકૂત વઝ ગઉહરે રન્જ રન્જ

બીજે દહાડે જ્યારે આફતાબ નીકળ્યો-પહાડો ખીલી નીકળ્યા અને ઇન્સાનોની બંધ હતી ગઈ,

ત્યારે જે ટોળો કે બેહરામની ધાસ્તીથી ગભરાયેલો હતો તે મુન્ઝેર ૮૫ આગળ ગયો,

કે “તું પાદશાહને અમારી ભલામણ કર-કે જેથી તે અમારાં કામથી થયલા ગુનાહની માફી બખશે.

કારણકે અમે પાદશાહ યઝદગેર્દની ખૂરાઈથી એવા યધ ગયા હતા-કે સધળા નામદારોનાં દિલમાં લોહીજ બંધાઈ ગયું હતું.”

તેના ઘણાક ખૂરા સખુનોથી અને તેનાં કામોથી તેના ભારી ખુદમથી, દુઃખથી અને પીડાથી ખીંચેલા હતા.

અમારાં દિલ બેહરામથી એટલા માટે થંડા થઈ ગયેલાં હતાં કે અમે પાદશાહ યઝદગેર્દથી સદન્તર દુઃખી થઈ ગયા હતા.”

આથી મુન્ઝેરે જઈ પાદશાહને સમજાવી તેના ગુસ્સાને નર્મ પાડ્યો-અને ત્યાર બાદ તેની આગળ તેઓના લાગણી ભર્યા સખુનો કહી સંભળાવ્યા.

ત્યારે જો કે તેઓનો ગુનાહ ઘણો મોટો હતો તો પણ તે માફ કીધો-કારણકે પાદશાહ બેહરામ ખાન્દાની અને ઇન્સાફી હતો.

પછી તેણે શેહનશાહી મેહલ આરાસ્તા કરાવ્યો-અને ત્યાં જે કોઈ કે ભલા અને મોટા લોકો હતા તે ગયા

જ્યારે તેઓએ માંટાઇની જગ્યા છોડી દીધી-ત્યારે તેઓને બેહરામના હોકમ મૂજબ તેઓને લાયકની જગ્યા આપવામાં આવી.

દરેક જગ્યાએ ખાણના સુફરા બિછાવ્યા અને ત્યાં મય, તરખુરા અને રામેશગરોને પણ બોલાવવામાં આવી.

બીજે દિવસે તે ખાણ ઉપર બીજા લોકો ગયા-પણ પાદશાહ તેઓની ૮૬ પરાણાગટથી થાક્યો નહીં.

ત્યાં ત્રણ દહાડા સૂધી ખુશીની મજલેસ, મયનૂશી અને ખાણીપીણી ચાલુ રહી-તે દેશના પાદશાહના મેહલમાંથી સધળી ગમગીની દૂર થઈ હતી.

પછી મુન્ઝેર અને નોઅમાન બન્ને પાકઝાદ મદોએ પોતાને માટે શું શું કર્યું હતું તે સધળું પાદશાહે કહ્યું.

ત્યારે તમામ સરદારોએ તે અરબેસ્તાનના આબાદ મુલક ઉપર અને ત્યાંના લડાયક બહાદુરો ઉપર દોષા કીધી.

ત્યાર પછી પાદશાહે ખજાનાનો દરવાઝો ખોલ્યો-અને સોનાના દીનાર અને રેશમી કપડાંથી એક તખ્ત સજાગાર્યું.

તેમજ ઘોડાઓ, લગામો, લડાઈનાં બખતરો-ચાકૂત અને તરેહ તરેહના ગોહરોમાંથી નામીયી ચીજો બાહેર કાઢી.

સરાસર બનોઅમાનો મુન્ઝેર સુપોરૂદ
જવાનૂય રકૂતો બહીશાન્ શુમોરૂદ
કસ અન્દાઝએ બખ્શોશે ઊ નદાશત
હમાન્ તાવ બા ફૂશેશે ઊ નદાશત
હમાન્ તાઝેયાનરા ખસી હદય દાદ
અઝ અયવાને શાહી બેરકૂતન્દ શાહ
બેયાવરૂદ પસ બેલઅતે ખુસવી
હમાન્ અરપે હમ જામએ પહુલવી
૮૭ બખુસવ સેપોદન્દો બેન્વાખ્તશ
બરે ગાહે ફરખુન્દહ બેન્શાખ્તશ
શેહન્શાહ ખુસવ ખનર્સી રસીદ
એ તખ્ત અન્દર આમદ ખકર્સી રસીદ
બેરાદર ખુદશ ચકુ દેલો ચકુ ઝખાન્
અઝ કેહુતર આન્ નામદારે જહાન્
વરા પહુલવાન્ કરૂદ બર લશ્કરશ
ખદાન્ તા બઆઈન્ ખુવદ કેશ્વરશ
સેપહુરા સરાસર ખનર્સી સેપોરૂદ
બખ્શોશે હમહ પાદશાહી બેબોરૂદ
દરે ગન્જ ખુશાદો રૂઝી બેદાદ
સેપાહશ બહીનાર ગશતન્દ શાહ
બેફરૂદ પસ તા ગોશરપે દબીર
બેયામદ બરે શાહે દાનેશ પઝીર
જવાનૂય બીદાર બા ઊ બહમ
કે નઝદીકે ઊ ખુદ શુમારે દેરમ
એ બાકી કે ખુદ નઝદે ઈરાનેયાન્
બેફરૂદ તા ખુસેલદ અઝ બેયાન્
દબીરાને દાના બહીવાન્ શુદન્દ
એ બહુરે દેરમ પીશે કયવાન્ શુદન્દ
૮૮ કે ઊ ખુદ દાના બદાન્ રૂઝગાર
શુમારે જહાન્ દાશત અન્દર કનાર
એ બાકી કે ખુદ દર જહાન્ સરખસર
હમહ બર ગેરેકૂતન્દ ચકુ બા દેગર
નવદ બારે સદ બાર સીસદ હઝાર
બહીરાન્ દેરમ ખુદ કંદહુ શુમાર
બેખખશીદો હીવાન્ બઆતેશ નેહાદ
હમહ શહરે ઈરાન્ બદ ગશત શાહ
ચુ આગાહુ શુદ જાન્ સખુન્ હર કસી
હમી આફ્રીન્ ખાન્દ હર કસ બસી
બેરકૂતન્દ ચકુસર બઆતેશકંદહુ
બઅયવાને નવરૂઝો જશને સેદહુ
હમી સુરકુ બર આતેશ અફશાન્દન્દ
બખહુરામ શહુ આફ્રીન્ ખાન્દન્દ
વખાન્ પસ ફેરેસ્તાદ કારુઆગહાન્
ચકી તા બેગદન્દ ગેર્દે જહાન્
કસીરા કુળ રાન્દહુ ખુદ ચઝદગેરૂદ
બેબુસ્તો બચકુ શહુર શાન્ કરૂદ ગેરૂદ
ખદાન્ તા રાવદ નામએ શહુરયાર
કે આઝાદગાન્રા ખુવદ આસ્તાર
૮૯ ફેરેસ્તાદ બેલઅત બહર મેહુતરી
બેખખશીદ બન્દાઝહુ શાન્ કેશ્વરી

તે સઘળું નોઅમાન અને મુન્ઝેરને ભેટ તરીકે આપ્યું-જવાનૂય લઈ
ગયો અને તેઓને સ્વાધીન કર્યું.
કોઈ પણ રાખસ તેની બક્ષેશનો અંદાજો કરી શક્યું નહીં-તેમજ
કોઈ તેના જેવી હિંમત ધરાવવાને શક્તિમાન પણ નહીંજ હતો.
તેમજ બીજા સઘળા અરબ સરદારોને પણ ઘણોક હદયો આપ્યો-ત્યાર
બાદ તેઓ બેહરામના પાદશાહી મેહલમાંથી ખુશી થતા પોતાને વતન ગયા.
પછી એક બીજો પાદશાહી સરપાવ તેમજ ઘોડા અને પેહલવાની
પોશાક તેણે મંગાવ્યો.
અને તે સઘળો ખુસવને આપ્યો અને તેને નવાઝ્યો-તેને મુબારક
તખ્ત ઉપર બેસાડ્યો.
શેહનશાહ ખુસવ નર્સીનાં ખાન્દાનથી ઉતરેલો હતો-તે તખ્ત ઉપરથી
નીચે ઉતર્યો અને કુરસી ઉપર બેઠો.
તેનો એક ઘણોજ સાચો ભાઈ હતો-જે તે દેશનો વખણાયલો સર-
દાર તેનાથી નાનો હતો,
તેને બેહરામે લશ્કરનો સેપહસાલાર બનાવ્યો-કે જેથી તેનો મુલક
કાયદાસર રહે.
તમામ લશ્કર નર્સીને સોંપી આપ્યું-બક્ષેશ કરીને તેણે આખી
શેહન્શાહત હાથ કીધી
તેણે ખઝાનાનો દરવાજો ખુલ્લો કરી લશ્કરને પગાર આપ્યો-તેનું
લશ્કર પૈસાથી ખુશહાલ થયું.
પછી તેણે ફર્માવ્યું જેથી ગુશરપ નામના મુન્શી-તે દાના પાદશાહની
નઝદીક આવ્યો.
તેની સાથે હુશ્યાર જવાનૂય પણ હતો-કે જેની પાસે પૈસાનો હિસાબ
રહેતો હતો.
તેણે ફર્માવ્યું જેથી “ઈરાનીઓ ઉપર જે બાકી નીકળતી હોય તે
તેઓમાંથી કાઢી નાખે.”
જેથી દાના મુન્શીઓ પૈસાની ગણતરી કરવા માટે કચેરીમાં કયવાન
નામના મુન્શી આગળ ગયા,
કારણકે તે મુન્શી તે વખતમાં બાહોશ હતો-આખા દેશનો હિસાબ
તેનાં નખમાં હતો.
આખા દેશ ઉપરની મેહસૂલની બાકી જે કાંઈ કે નીકળતી હતી-તે
સઘળી એક બીજા સાથ મેળવીને ખેંચી કાઢી.
પાંચ કરોડ સિતેર લાખ દેરમ ઈરાન દેશની પ્રજા ઉપર મેહસૂલના
ચઢેલા ગણવામાં આવ્યા હતા.
તે સઘળી મેહસૂલ બેહરામે માફ કીધી અને સઘળાં દફતરો બાળી
નાખ્યાં-આથી સઘળો ઈરાન દેશ તેનાથી ખુશહાલ થયો.
જ્યારે તે વાતથી દરેક જણ વાકેફ થયા-ત્યારે બેહરામ ઉપર તે લોકો
પુષ્કળ દોઆ કરવા લાગ્યા.
સઘળાઓ પછી આતશકંદેહમાં ગયા-અને નકુઝ તેમજ સદેહનાં
જશન કરવાના અયવાનમાં એકઠા થયા.
અને આતશ ઉપર ખુશબોઈ મેલી-પાદશાહ બેહરામ ઉપર દુઆ
કરવા લાગ્યા.
ત્યાર પછી બેહરામે અનુભવી રાખસોને મોકલી આપ્યા-જેથી તેઓ
દેશની આસપાસ સઘળે ફર્યા.
અને જે કોઈ રાખસોને કે ચઝદગેર્દે દેશનીકાલ કાઢયા હતા-તેઓને
શોધીને એક શેહરમાં એકઠા કીધા,
કે જેથી ત્યાં પાદશાહ તરફનું નામુ જન્ય-કે “તે સદગુણી લોકોને
પાદશાહ પાછા બોલાવે છે.”
તેણે દરેક સરદારો માટે સરોપાવ મોકલ્યા-અને તેઓને તેઓના
દરજા પ્રમાણે મુલકો બખ્શોશ કર્યા.

રહો મૂબેદો મરૂખાન હરકે ખૂદ
કે આવાઝે બહરામ અઝાન સાન રોનૂદ
સરાસર બદરગાહે ઊ આમદન્દ
કુશાદહ દેલો તાઝહ રૂ આમદન્દ
બેકરૂમૂદ તા હરકે ખુદ દાદ જૂય
સુએ મૂબેદાન મૂબેદ આવરૂદ રૂય
ચુ કર્માનશ આમદ એ ગીતી બલય
મનાદીગરી કરૂદ બર દર બપાય
કે અય જીરદસ્તાને બીદાર શાહ
એ ધમ દૂર ખાશીદો દૂર અચ ગુનાહ
અઝાન પસ બરાન કસ કુનીદ આક્રીન
કે અચ દાદશ આબાદ ખાશદ ઝમીન
એ ગીતી બયસદાન પનાહીદો બસ
કે દારદહ ઊયરતો ક્યાદરસ
હરાન કસ કે ખુઝીદ કર્માને મા
ન પીચદ સર અચ રાહો પયમાને મા
બદ નીકુઈહા બઅકૂચૂન કુનીમ
એ દેલ કીનહો આચ બીરૂન કુનીમ
હરાન કસ કે અચ દાદ ખુઝીઝહ ઊ
બબાદાકરહ મા બેયાવીઝહ ઊ
ગર અચદૂન કે નીરૂ દેહદ કેદેગાર
બકામે દેલો મા ખુવદ રૂચગાર
બરીન નીકુઈહા ફેઝાયેશ ખુવદ
શુમારા બરે મા સેતાયેશ ખુવદ
હમહ શહરે ઈરાન બગોફતારે ઊય
બેરકૂતન્દ શાદાનો બા આબરૂય
બદાન ગહુ કે શુદ પાદશાહીશ રાસ્ત
ફેઝૂન ગશત શાદીઓ અન્દુહ બેકાસ્ત
હમહ બચ્મો નખ્તીરૂ ખુદ કારે ઊય
દેગર અરપો મયદાનો ચઢગાનો ગૂય

આથી સરદારો, મોબેદો અને ઝમીનદારો ને કોઈ કે હતા-અને
જેઓએ કે બેહરામની કીર્તિ એવી રીતની સાંભળી,
તેઓ સઘળા હમંગી બની ખુશહાલ ચેહરે તેની દરગાહમાં આવ્યા.

તેણે કર્માન્યું જેથી ને કોઈ કે ઇન્સાફ માગનારા હતા-તેઓ વડા
વઝીર પાસે ચાલ્યા.

જ્યારે સઘળા દેશમાં તેનું કર્માન કાયમ થયું-ત્યારે દરવાઝા આગળ
એક દાંડી પીટનારને ઉભો કાઢ્યો.

તે એમ બોલવા લાગ્યો કે “ઓ ચાલાક પાદશાહની રૈયત!-તમે
ગમથી દૂર રહેજો તેમજ ગુનાહથી પણ દૂર રહેજો!

હવે પછી તમે તેનીજ ઉપર દોષા કરજો!-કે જેના ઇન્સાફથી આ
દેશ આબાદ રહે.

દુન્યામાં તમે યઝદાનની પનાહ માગજો!-કારણકે તેજ સાહેબ
દુન્યાનો નેગહબાન અને ક્યાદ સાંભળનારો છે.

ને કોઈ કે અમારું કર્માન એખતયાર કરશે-અને અમારી રાહ રીતી
અને કોલકરાયથી સર નહીં ફેરવશે,

તેની સાથે અમે બેહદ નેકી કરીશું-અને દિલમાંથી કાનો અને લોભ
દૂર કરીશું.

ને કોઈ કે ઇન્સાફનાં કામથી નાસી જશે-તેઓને અમારી સાથની ૬૦
ખૂરાઇનો બદલો મળશે.

અગરજો ખોદાતાલા અમેને શક્તિ આપશે-અને ઝમાનો અમારા
મનની મુરાદ પ્રમાણે ચાલશે,

તો આ સઘળી બલાઇઓમાં વધારોજ થશે-તમે અમારા વધુ
આભારી બનશો.”

આવી રીતનો પાદશાહનો ઢંઢેરો સાંભળી આખું ઈરાન શેહર-ખુશી
થતું બાઆબરૂ રવાના થયું.

જ્યારે કે તેની પાદશાહી આબાદ થઈ-ત્યારે ખુશહાલીનો વધારો થયો
અને ગમગીની ધરી

હવે પાદશાહનું પણ સઘળું કામ ખુશીની મજલેસ, શિકારબાઝી
તેમજ ઘોડેસવારી, લડાઈનું મયદાન અને ચઢગાનબાઝી બેલવાનું હતું.

રખૂતને બહરામ દર ખાનએ
લમ્બક આબૂકશ વ મેહમાને
ઊ શુદન.

બેહરામનું લમ્બક પખાલીનાં ઘરમાં જવું
અને તેનો મેહમાન થવું.

ચુનાન ખુદ કે રૂઝી બનખ્તીરે શીર
હમી રકૂત બા અન્દ ગોદે દેલીર
બેશુદ પીર મહી અસાઈ બદસ્ત
બદ ગોફત કય શાહે યઝદાન પરસ્ત
દો મદન્દ શાહા બદીન શહરે મા
યકી બા નવા દીગરી બીનવા
બરાહામ મહી પુર અચ સીમો ઝરૂ
ખુહુદી ફેરીબન્દએ બદ ગોહરૂ
બઆઝાદગી લમ્બકે આબૂકશ
બઆરાયેશો ખાનો ગોફતારે ખશ

એવું બન્યું કે એક દહાડે કેટલાક બહાદુર પેહલવાનો સાથ બેહરામ
સિંહના શિકારે જતો હતો,

તેવામાં હાથમાં લાકડી સાથનો એક છુટો મદ પાદશાહ આગળ
ગયો-અને તેને કહ્યું કે “ઓ યઝદાન પરસ્ત પાદશાહ!

ઓ શાહ! આ આપણાં શેહરમાં એક તવંગર અને બીજો ગરીબ,
એવા બે શખ્સો રહે છે.

એક બરાહામ નામનો ચાહુદી ને ફરેબ દેનારો અને ખૂરી બુન્યાદનો
તવંગર શખ્સ છે.

લમ્બક નામનો બિસ્તી ઉમ્રાવી ખવાસનો છે-તેનું ઘર સણગારેલું ૬૧
છે અને તે સચ્ચતા બરેલો માણસ છે.

એપુર્સીદ ખહુરામ કીનહા કે અન્હ
 એ ગોકૂતારે કેદારહા ખર એ અન્હ
 ચુનીન ગોકૂત ખા ઊ હમીન પારસા
 કે અય નામવર ખા ગોહર પાદશા
 સકાઈસ્ત ઈન્ લખખકે આખકશ
 જવાનમદો ખા ખાનો ખા ખૂએ ખશ
 ખયક નીમ રૂઝ આખ દારહ નેગાહ
 દેગર નીમહ મેહુમાન એખાનહ એ રાહ
 નમાનહ ખફદા અઝ એમરૂઝ ચીઝ
 નખાહફ કે દર ખાનહ માનહશ નીઝ
 ખરાહામે બી ખર બુહુદીસ્ત જોકૂત
 કુળ જોકૂતીએ ઊ નશાયહ નેહોકૂત
 દેરમ દારદો ગન્ને દીનાર નીઝ
 હમાન ફરો દીખાઓ હરૂગૂનહ ચીઝ
 ખયક નાન નગીરહ અઝીન દસ્ત કસ
 ચુનીન આઝીદશ જહાનદારો ખસ
 મનાદીગરીશ બેફરૂમહ શાહ
 કે શવ ખાન્ગ જન પીશે ખાઝારગાહ
 ૬૨ કે હર કસ કે અઝ લખખકે આખકશ
 ખરહ આમે ખુદન નખાશદશ ખશ
 હમી ખૂહ તા જરૂહ ગશત આકૂતાખ
 નેશસ્ત અઝ ખરે ખારએ જૂહ યાખ
 સુએ ખાનએ લખખક આમહ સુ ખાહ
 બેઝહ હકકહ ખર ચૂઓ આવાઝ દાહ
 કે મન સરકશી અમ એ ઈરાન સેપાહ
 સુ શખ તીરહ શુહ દર માનમ એ રાહ
 બદીન ખાનહ એમશખ દેરગમ દેહી
 હમહ મરુદમી ખાશદો ફરુરેહી
 બેશુહ શાહ લખખક અઝ આવાઝે ઊય
 વજાન ખૂખ ગોકૂતારે દમસાઝે ઊય
 બદ ગોકૂત જૂહ અન્દર આય અય સવાર
 કે ખુશૂહ ખાદા એ તૂ શહૂરયાર
 અગર ખા તો દહુ તન ખુદી બેહુ ખુદી
 હમહ યક ખયક ખર સરમ મેહુ ખુદી
 ફેફહ આમહ અઝ અસ્પ ખહુરામ શાહ
 હમી દાસ્ત આન ખારહ લખખક નેગાહ
 એમાલીહ શાદાન ખચીઝી તનશ
 યકી રશતહ બેન્હાહ ખર ગર્દનશ
 ૬૩ સુ બેન્શસ્ત ખહુરામ લખખક દવીહ
 યકી દસ્તે શેત્રજ પીશ આવરીહ
 યકી ચારઈ સાખત તા ખર્દની
 બેયાવરૂહ હરૂગૂનહ આવર્દની
 ખખહુરામ ગોકૂત અય ગેરાનમાયહ મરૂહ
 બેનહ મોહુરએ ખાઝી અઝ ખહુરે ખરૂહ
 સેતહ આનએ લખખક બદ દાહ શાહ
 બેપીચીદો બેન્હાહ દર પીશગાહ
 સુ નાન ખુદહ શુહ મીઝખાન દરખમાન
 બેયાવરૂહ યક જામે મય શાહમાન
 અજખ માન્દ શાહ અઝ ચુનાન જરને ઊય
 વજાન ખૂખ ગોકૂતારો આન તાઝહ રય

બેહુરામે તેને પૂછ્યું કે “તેઓ કોણ છે? અને કેવી ચાલચલણના માણસો છે?”

પેલા પરહેઝગાર મહેં પાદશાહને એવો જવાબ આપ્યો કે “ઓ ખુલ્લં ખુન્યાદના નામવર પાદશાહ!

આ લખખક એક બિસ્તી છે-તે સખી છે, પરેણાગત કરનારો છે અને વળી સારા સ્વભાવનો છે.

તે અડધો દહાડો પાણી ભરે છે-અને અડધો દહાડો રસ્તામાંથી કોઇને મેહુમાન તરીકે તેડી લાવે છે.

આજની કમાઈમાંથી કાલ માટે તેની પાસે કાંઈ પણ ચીઝ રહેતી નથી-અને તે એવું ચાહતો પણ નથી કે તેનાં ઘરમાં કોઈ પણ ચીઝ રહે.

નિર્થક ખરાહામ એક બૂરી ખરલતનો ચાહુદી છે જેની અયબ છપાવની લાયક નથી.

તે દિરમ, દીનાર અને ખઝાનો પણ ધરાવે છે-તેમજ રેશમી ગલીચા અને બીજી દરેક તરેહની ચીઝો ધરાવે છે.

તેના હાથથી કોઈ એક રોટલી પણ મેળવતું નથી-ખોદાતાલાએ ખસ તેને એવીજ રીતનો પયદા કરેલો છે.”

આથી પાદશાહે દાંડી પીઠનારને ફર્માવ્યું-કે “જા, ખાઝાર આગળ જઇને પોકાર કર,

કે જે કોઈ રાખસ લખખક બિસ્તી પાસેથી-પીવાનું પાણી ખરીદ કરશે તે હીક ગણાશે નહીં.”

પછી બેહુરામ આફતાબ અસ્ત થયો ત્યાં સૂધી થોભ્યો-અને ત્યાર બાદ એક શેતાબ ચાલનાર ઘોડા ઉપર સવાર થયો.

અને લખખક પખાલીનાં ઘર આગળ શિતાબીથી આવી લાગ્યો-અને તેનાં ખારણાનું કડું ખખડાવી સાદ માથે,

કે “હું ઇરાની લશ્કરમાંનો એક અમલદાર છું-જ્યારે રાત અંધારી થઈ ગઈ ત્યારે હું મારા લશ્કરની રાહથી દૂર પડી ગયો છું.

માટે જો આજની રાત તું મને અહીં ઉતારો આપશે-તો તારી સઘળી બલાઈ અને વાખવાખીજ કહેવાશે.”

લખખક તેના આવાઝથી અને તે દોસ્તની સારી વાતોથી ખુશી થયો.

અને બેહુરામને કહ્યું કે “ઓ સવાર! તું જલ્દીથી અંદર આવ-તારીથી તારો પાદશાહ ખુશહાલ બનજો!

જો તારી સાથે બીજાં દશ માણસ હોતે તો વધારે સાડાં થતે-તેઓ દરેક જલુ મારાં સર ઉપર સરદાર બનતે.”

પાદશાહ બેહુરામ ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-લખખકે તે ઘોડાની સંભાળ લેવા માંડી.

ખુશીથી તે ઘોડાનાં બદનની થોડીક માલેશ કીધી-તેની ગર્દનમાં ખાગદોર નાખી.

જ્યારે બેહુરામ બેઠો ત્યારે લખખક દોડ્યો-અને શેત્રજ રમવાનું પાટયું તેની આગળ મેલ્યું.

અને સઘળી તૈયારી કરવા લાગ્યો જેથી ખાણું-તેમજ બીજી લાવવા ઘટતી દરેક ચીઝો લાવી હાઝેર કીધી.

પછી બેહુરામને કહ્યું કે “ઓ સરદાર!-હવે ખાણું આપ્યું છે માટે મોહરાંની ખાઝી છોડી દે.”

લખખકે જે કાંઈ ખાવાનું આપ્યું તે પાદશાહે લીધું-અને શેત્રજને બાંધીને પોતાની આગળ બાજુએ મેલી.

જ્યારે ખાણું પુરું થયું ત્યારે પેલો મેઝખાન તુરત ખુશી થતો એક મયની જામ લાગ્યો.

પાદશાહ તેની આવી મેઝખાનીથી અને સારી સારી વાતોથી અને તેના ખુશહાલી ભરેલા ચેહરાથી અજબ રહ્યો.

બેખોડૂત આન શબો ખામદાદે પગાહ
અચ આવાઝે ઊ અચમ ખુશાહ શાહ
ચુનીન ગોકૂત લગ્નક બબહરામ ગૂર
કે શખ ખીનવા ખુદ હમાના સોતૂર
યકુ એમરૂચ મેહમાને મન ખાશો ખસ
અગર ચાર ખાહી બેખાનીમ કસ
બેચારીમ ચીઝી કે ખાચહ બબચ
યકુ એમરૂચ ખા મન ખાશાદી ગેરાય
ચુનીન ગોકૂત ખા આખકશ શહૂરયાર
કે એમરૂચ ચન્દાન નદારીમ કાર
બેશુદ લગ્નકી મશકે આખી કશીદ
ખરીદારે આખશ નેયામદ પદીદ
ધમી ગશ્તો પીરાહનશ ખરૂકશીદ
યકી આખકશરા બબરૂ દરૂકશીદ
યકી ખૂદ દસ્તાર દરૂ ઝીરે મશક
બખાઝાર શુદ ગોશ્ત આવદો કશક
બઅન્દામ કાલૂશઈ ખરૂ નેહાદ
વઝાન રન્જ મેહમાન હમી કરૂદ યાદ
બેપુખ્તો બેખુદ્દો મય ખાસ્તન્દ
યકી મજલેસે દીગર આરાસ્તન્દ
બેખુદ આન શબે તીરહુ ખા મય બદસ્ત
હમાન લગ્નકે આખકશ મય પરસ્ત
ચુ શખ રૂચ શુદ તીચ લગ્નક બેરકૂત
બેયામદ બનચદીકે બહુરામ તકૂત
બદ્દ ગોકૂત રૂઝો શખાન શાહ ખાશ
ઝે રન્જે ધમો ફૂશેશ આઝાદ ખાશ
બેઝન દસ્ત ખા મન યકુ એમરૂચ નીચ
ચુનાન દાન કે બખશન્દએ જાનો ચીચ
બદ્દ ગોકૂત બહુરામ કીન ખુદ મખાદ
કે રૂઝે સે દીગર નખાશીમ શાદ
ખરૂ ઊ આખકશ આકીન કદો ગોકૂત
કે બીદાર દેલ ખાશો ખા બખત બેકૂત
બખાઝાર શુદ મશકે આલત બેખારૂદ
ગેરકગાન બપુરમાયહુ મદી સેપોરૂદ
ખરીદ આનએ ખાચેસ્તો આમદ દમાન
બનચદીકે બહુરામ શુદ શાહમાન
બદ્દ ગોકૂત ચારી દેહુ અન્દર ખરેશ
કે મરૂદ અચ ખુરેશહા કુનદ પર્વરેશ
અચ બેસ્તદ આન ગોશ્ત બહુરામ ચૂદ
ખુરીદો ખરૂ આતેશ ખુરેશરા ફૂદ
ચુ નાન ખુદફ શુદ મય ગેરેકૂતન્દ જામ
તુખેસ્ત અચ શહનશાહુ બોદન્દ નામ
ચુ મય ખુરૂદ શુદ ખાખરા જાય કરૂદ
બખાલીને વય શમઅ ખરૂપાય કરૂદ
બરૂઝે ચહારેમ ચુ બેકૂખત હૂર
શુદ અચ ખાખ બીદાર બહુરામ ગૂર
બેશુદ ખીચખાન ગોકૂત કચ નામદાર
બેખૂદી દરીન ખાનઈ તન્ગો તાર
દરીન ખાનહુ બીશક તન્આસાન નઈ
ખરૂ અચ શાહે ધરાન હેરાસાન નઈ

તે રાતે સૂતો અને સવારે ખામદાદે-લગ્નકના સાદથી પાદશાહ
બગી હઠ્યો.

લગ્નકે બેહરામ ગૂરને કહ્યું-કે “તારો ઘોડો આખી રાત ભૂખો રહ્યો છે.

માટે એક આજનોજ દહાડો મારો મેહમાન રહે-અને જો તને કોઈ
તારો સાથી જોઈતો હોય તો હું લઈ આવું.”

તેમજ જે કાંઈ ચીજની ઝરૂર હોય તો તે પણ લઈ આવું-એક આજ-
નોજ દહાડો મારી સાથે ખુશી કર.”

પાદશાહે તે પખાલીને કહ્યું-કે “આજે મને કાંઈ એટલું બધું કામ હતું
નથી.”

લગ્નક ગયો અને સાથે પાણીની બરેલી પખાલ લેતો ગયો-પણ
તેનાં પાણીનો કોઈ ખરીદદાર આવ્યો નહી.

આથી તે ગમગીન થયો અને પોતાનું પેહેરણ કાઢ્યું-અને એક ડોલ
બગલમાં મારીને

તેની પખાલની નીચે એક પાઘડી હતી-તે લઈ ખાઝારે ગયો અને તે
આખીને ગોશ્ત અને જવનો આટો લીધો.

ગોશ્તની તપેલી તૈયાર કરીને ચૂલે ચઢાવી-તે પોતાના મેહમાનને
અગવડ નહીં પડે તેની ધણી કાળજી રાખતો હતો.

તેણે ખાણું પકાવ્યું અને તેઓ બન્નેએ ખાધું ત્યાર બાદ મય
મંગાવી-તેઓએ એક બીજી મજલેસ ભરી.

બેહરામ તે મોડી રાત સૂધી હાથમાં મયની જામ લઈ બેઠો-તેમજ
પેલો લગ્નક પખાલી પણ મયનો પૂજારી બન્યો.

જ્યારે રાત પસાર થઈ અને દહાડો નીકળ્યો ત્યારે લગ્નક તુરત પાછો
બેહરામની આગળ આવ્યો.

અને બોલ્યો કે “તું રાત દહાડો ખુશહાલ રહેજે-અને રંજ, ગમ
અને મેહનતથી તું મોકળો રહેજે !

એક આજનો દહાડો પણ મારી સાથે રહેવાનું વચન આપ-અને તેથી તું
એમજ જાણ કે મારા જાનનો અને બીજી ચીજોનો બક્ષેશનો કરનારો થયો છે.”

બેહરામ બોલ્યો કે “એમ કદી ના બનતું-કે આપણે ત્રીજો દહાડો હતો
પણ આવી મઝાદ નહીં ભોગવ્યે.”

આથી પેલા બિસ્તીએ તેની ઉપર દુઆ કીધી અને બોલ્યો-કે “તું
ચાલાક મનનો અને ભાગ્યશાળી બનજે !”

પછી તે ખાઝારમાં ગયો અને પોતાની પખાલ તેમજ બીજે ખાકીનો
સામાન લેતો ગયો-અને એક પૈસાવાળા માણસને ત્યાં ગિરવી મૂક્યો.

અને તે પૈસામાંથી જે કાંઈ તેને જોઈતું હતું તે ખરીદ્યું અને દોડતો
કે પાછો આવ્યો-તે ખુશી થતો બેહરામની નજીક ગયો.

અને બોલ્યો કે “ચાલ, ખાણું પકાવવામાં મને મદદ લાગ-કારણકે
માણસ ખાણું ખાધાથીજ પર્વરેશ થાય છે.”

આથી બેહરામે શેતાબ તેની પાસેથી તે ગોશ્ત લીધું-તેને કાપ્યું અને
આતશ ઉપર ખાણું પકાવવા મેલ્યું.

પછી તેઓ ખાણું ખાઈ રહ્યા કે મયની જામો હાથમાં ધરી-અને
પહેલાં શેહનશાહની સલામતી લીધી.

જ્યારે શરાબ પી રહ્યા ત્યારે બેહરામ માટે સૂવાની જગ્યા તૈયાર
કીધી-અને તેના ઢોલિયા આગળ એક બત્તિ મૂકી.

ચોથે દહાડે જ્યારે આફતાબ નીકળ્યો-અને બેહરામ ગૂર ખાબથી
બેદાર થયો,

ત્યારે પેલો મેઝબાન પખાલી તેની આગળ જઈ બોલ્યો કે “ઓ
નામદાર!-તને આ સાંકડાં અને અંધારાં ઘરમાં રહેવું પડ્યું છે.

અને બેશક કે તું સુખથી તો અહીં રહોજ નથી-પણ જો તને હતું
ધરાનના શાહનો ડર ન હોય,

દો હકૂતહુ દરીન્ ખાનએ બી નવા
બેખાશી ગરુ આયદ દેલતરા હવા
અરુ ઊ આફીન્ કરુહ બહુરામ શાહ
કે શાહાનો ખુરુરમ બેઝી સાલો માહુ
સે રૂઝ અન્દરીન્ ખાનહુ બૂદીમ શાહ
એ શાહાને ગીતી ગેરેકૂતીમ યાહ
બજાઈ બેગૂયમ સુખુનહાએ તૂ
કે રઉશન્ શવહ જૂ દેલો રાએ તૂ
કે ઈન્ મીઝખાની તોરા અરુ દેહદ
અુ અફઝુન્ કુની તખ્તો અફસરુ દેહદ
બેયામદ અુ ગરુહ અરુપરા ઝીન્ નેહાદ
બનખીરુગહુ રકૂત અઝ આન્ ખાનહુ શાહ
સેપહુ રકૂતો બોઈન્દ પીશશ નમાઝ
ફેરાવાન્ બેખન્દીદો ગુન્સાહ રાઝ
હમી કરુહ નખીરુ તા શખુ એ ફૂહુ
અરુ આમદ સખુક ખાઝ ગશત અઝ ગોરુહુ

અને જો તારાં દિલની ખાહેશ હોય, તો-આ ગરીબનાં ઘરમાં બે અથવાડિયાં વધુ થોભ.”

ત્યારે પાદશાહ બેહરામે તેની ઉપર દુઆ કીધી-કે “તું વર્ષો અને મહિનાઓ સુધી ખુશ ખુશહાલ જીવતો રહેજે !

આપણે આ ઘરમાં ત્રણ દહાડા મોજમઝાહ કીધી છે-અને દેશના પાદશાહોની સલામતી લીધી છે.

હવે આ તારી મેહમાનદારીની વાતો એવે ઠેકાણે કરીશ કે જેથી તું ધણોજ ખુશ ખુશહાલ થશે.

કારણકે આ તારી આપેલી મેઝખાનીતું તને ફળ મળશે-અને જો તું એમાં વધારો કરશે તો તખ્ત અને તાજ મળશે.”

પછી બેહરામે ઝડપથી આવીને ઘોડા ઉપર ઝીન બાંધ્યું-અને તે પેલા પખાલીનાં ઘર આગળથી ખુશહાલ થતો શિકારગાહ તરફ ગયો.

સપ્તમા સેપાહો તેની આગળ ગયા અને તેને નમન કીધું-પાદશાહ ધણુકે હરયો પણ પોતાનો બેદ ખોલીને કોઇને કહ્યું નહીં.

પહાડ ઉપર રાત જાહેર આવી ત્યાં સુધી તેણે શેકાર કર્યા કીધો પછી તે પોતાની શિકારી ટાળીમાં પાછો ફર્યો

રખૂતને બહુરામ બસરાએ બરા-
હામે જુહૂદ વ તન્ગદેલી કર્દને
ઊ બા બહુરામ.

બેહરામનું બરાહામ યાહુદીનાં મકાનમાં જવું
અને તેણે બેહરામ સાથે
કંજુસાઈ કરવી.

૯૭ નેહાન્ અઝ સેપહુ ખાઝ બહુરામ તકૂત
સુએ ખાને બીઅરુ બરાહામ રકૂત
બેઝદ દરુ બદ્દ ગોકૂત ઠઝ શહુરુયારુ
બેમાન્દમ અુ ખાઝ આમદ ઊ અઝ શેકારુ
શખુ આમદ નદાનમ હમી રાહુરા
નેયાબમ હમી લશકરો શાહુરા
ગરુ એમશખુ દરીન્ ખાનહુ યાબમ સેપન્જ
નખાશદ કસીરા એ મન્ હીઅ રન્જ
અપીશે બરાહામ શુદ પીશકારુ
બેગોકૂત આન્એ બેશનીદ અઝાન્ નામદારુ
બરાહામ ગોકૂત ઈઅ અઝીન્ દરુ મરન્જ
બેગૂયશ કે ઈદરુ નેયાબી સેપન્જ
બેયામદ ફેરેસ્તાદહુ બા ઊ બેગોકૂત
કે ઈદરુ તોરા નીસ્ત જાએ નેહોકૂત
બદ્દ ગોકૂત બહુરામ બા ઊ બેગૂય
કઝ ઈદરુ ગુઝશતન્ મરા નીસ્ત રૂઝ
હમી ખાહમ અઝ તૂ મન્ એમશખુ સેપન્જ
નેયારમ બચીજત અઝાન્ પસ બરન્જ
અુ બેશનીદ પૂયાન્ બેશુદ પીશકારુ
બનઝદે બરાહામ શુદ કીન્ સવારુ
હમી ઝીદરુ એમશખુ નખાહદ ગુઝશત
સખુન્ ગોકૂતનો રાય બેરુયારુ ગશત
૯૮ બરાહામ ગોકૂતશ કે રવ બીદેરન્જ
બેગૂયશ કે ઈન્ જાયગાહસ્ત તાન્જ

હવે બેહરામ પોતાના લશ્કરીઓ આગળથી ગુપચુપ પાછો ફર્યો-તેવોજ તે પેલા અભાગિયા બરાહામનાં ઘર તરફ ગયો.

તેણે દરવાઝો થોકયો અને બોલ્યો કે “જ્યારે પાદશાહ શેકારથી પાછો ફર્યો ત્યારે હું તેઓથી છૂટો પડી રહી ગયો છું.”

રાત પડી ગઈ છે અને હું રસ્તો જાણતો નથી-તેમજ લશ્કર અને પાદશાહને શોધી કાઢી શકતો નથી.

માટે જો આજની રાત આ ઘરમાં મને ઉતારો મળે-તો મારા તરફથી કોઇને કશી અડચણ થવાની નથી.”

એવું સાંભળી નોકર બરાહામની આગળ ગયો-તેણે તે નામદારથી જે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે તેને કહ્યું.

બરાહામે જવાબ દીધો કે “તું જઇને તેને કહે કે અહીં તને ઉતારો મળી શકશે નહીં માટે આ દરવાઝા ઉપર ઉભું રહેવાની મેહનત ના લે.”

પેલા નોકર પાછો આવ્યો અને તેને કહ્યું-કે “અહીં તારે માટે ઉતારાની જગ્યા નથી.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “તું તેને કહે-કે અહીંથી હું પાછો જઈ શકતો નથી.

માટે આજ રાતનોજ ફક્ત ઉતારો માગું છું-અને ત્યાર બાદ તને કશી પાંતીની તકલીફ આપીશ નહીં.”

જ્યારે નોકરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે બરાહામની નઝદીક દોડતો ગયો અને બોલ્યો કે “આ સવાર,

આજની રાત અહીંથી જવા માગતોજ નથી-તેની સાથ તકરાર પણ ધણીજ થઈ”

બરાહામે તેને કહ્યું કે “તું શેતાબ જા-અને તેને કહે કે આ ઘર ધણું નાનું છે.

બુહુદીસ્ત દર્વીશો શખ ગુસ્સનહુ
બેખોરપદ હમી ખરુ જમીન ખરુહનહુ
બેગોફતનહો બહુરામ ગોફત અરુ સેપન્જ
નેયાખમ બહીન્ ખાનહુ કાયદત રન્જ
બહીન્ દરુ બેખોરપમ નખાહમ સરાય
નદારમ બચીઝી દેગરુ હીચ રાય
ખરાહામ ગોફત અય નખર્દહુ સવારુ
હમી રન્જ દારી મરા ખારુ ખારુ
બેખોરપીઓ ચીજત બેહોરદહુ કસી
અઝીન્ દરુ મરા રન્જહુ દારી બસી
ખખાનહુ દરુ આય અરુ જહાન્ તન્ગ શુહ
હમહુ કારુ બીખર્ગો બીરન્ગ શુહ
અપયમાન્ કે ચીઝી નખાહી એ મન્
નદારમ ખમરુગ આખચીનો કફન્
બદ્દ ગોફત બહુરામ કે અય નીકુ મરુહ
નદારમ તોરા હીચગૂનહુ બદરુહ
એ તૂ ખસ કુનમ ઇન્ દરે ખાનહુ જાય
કુનમ પાસે તૂ બીખોફશો દરાય
ખરાહામ જાન્ પસ પુરુ અન્દીશહુ શુહ
વચ્ચ અન્દીશહુ જાનશ ચકી બીશહુ શુહ
કે ઇન્ શૂખ મરુહ અચ્ચ દરમ નુઝરદ
કે દારમ કે તીમારે અરપશ ખરદ
દેગરુ ખારહુ ગોફત અય સરકાચ મરુહ
બસી ગોફતને તૂ મરા ખસ્તહુ કરુહ
ગરુ ઇન્ અરપ સર્ગીનો આખ અકુગનહ
દેગરુ ખેશ્તે ઇન્ ખાનહુરા બેશ્કનહ
અશખગીરુ સર્ગીનશ બીઝન્ બરી
બેઝબીઓ ખાકશ બહામૂન્ બરી
હમાન્ ખેશ્તરા નીચ તાવાન્ દેહી
ચુ બીદારુ ગર્દી એ ખાખ આન્ દેહી
બદ્દ ગોફત બહુરામ પયમાન્ કુનમ
બહીન્ રન્જહા સરુ ગેરઉગાન્ કુનમ
ફેઝહ આમદો અરપરા બા લગામ
બેખોસ્તો ખરુ આહીખત તીધ અચ્ચ નેયામ
નમહુ જીનશ ગુસ્તદો બાહીનશ જીન્
બેખોફતો દો પાયશ કશાન્ ખરુ જમીન્
બુહુદ આન્ દરે ખાનહુ અચ્ચ પસ બેખસ્ત
બેયાવરુહ ખાનો બખુર્દન્ નેશસ્ત
વજાન્ પસ બખહુરામ ગોફત અય સવારુ
ચુ ઇન્ દાસ્તાન્ બેશનવી યાહ દારુ
બગીતી હરાન્ કસ કે દારદ ખરદ
ચુ ખુર્દશ નખાશહુ હમી બેન્ગરદ
બદ્દ ગોફત બહુરામ કીન્ દાસ્તાન્
શનીદસ્તમ અચ્ચ ગોફતએ બાસ્તાન્
શનીદહુ પદીદારુ દીદમ કુનૂન્
કે ખરુ ખાન્દી અચ્ચ ગોફતએ રહુનમૂન્
મય આવરુહ ચૂન્ ખુર્દહુ શુહ નાન્ બુહુદ
વજાન્ મય વરા શાહમાની ફેઝહ
ખોફશીદ કય રન્જ દીદહુ સવારુ
બહીન્ દાસ્તાને કોહન્ ચૂશ દારુ

એ યાહુદી ધણોજ ગરીબ છે અને રાતે ભૂખ્યા અને નાગો ઝમીન ઉપર પડી રહે છે.”

નોકરે તેને એ વાત કહી ત્યારે બેહરામ બોલ્યો કે “અગરજે હું આ ધરમાં ઉતારો નહીં લઇશ કે જેથી તને તકલીફ પડતી હોય, તો હું આ ખારણામાંજ પડી રહીશ ધરમાં નહીં આવીશ-ખસ મને બીજું કશું જોઇતું નથી.”

હવે ખરાહામ આવી બોલ્યો કે “ઓ લડાયક સવાર!-તું મને ફેંકડનેા અમથો દુઃખ દે છે.

તું સૂઈ જશે અને કોઈ તારું કશું ચોરી ગયું-તો તેથી કરીને તું મને બહુ આફતમાં નાખશે.

અગરજે તારી ઉપર જોહાન તંગ બની હોય અને તારું કામ મુશ્કેલીમાં આવી પડ્યું હોય તો આવ, મારાં ધરમાં આવ.

પણ એવી બોલીએ કે તું મારી પાસ કાંઈ પણ ચીજ માગશે નહીં-મારી પાસ મૂવેલાને નહવાડી તેનું આંગ લૂછવાનો કે તેનાં કફનો કકડો પણ નથી.”

બેહરામે તેને જવાબ દીધો કે “ઓ બલાં માણસ-હું તને કશી પણ તકલીફ આપવાનો નથી.

આ તારાં ધરના દરવાઝા ઉપરના ઉતારાથીજ હું સંતોષ પામીશ-અને કશા પણ ઘોષાટ કે ઘંટના આવાજ વગર તારી ચોષીદારી કરીશ.”

એ સાંભળી ખરાહામ વિચારમાં પડ્યો-અને વિચારમાંના વિચારમાં ૬૯ તેનો જીવ જંગલની ઝાડી માફક ગૂચવણમાં પડ્યો.

કે “આ નફત માણસ મારાં ખારણાં ઉપરથી ખસવાનો નથી-વળી ધરમાં એવો કોણ છે કે એના ઘોડાની દેખરેખ રાખશે?”

પછી ફરીથી બોલ્યો કે “ઓ સરફરાઝ મર્દ!-તારા ઘણા બકબકારાએ મને દુઃખી કીધો છે.

જે આ તારો ઘોડો અહીં લીડ નાખશે અથવા પિશાબ કરશે-તેમજ તે પોતાની લાતે કરી આ ધરમાં જડેલી ઇંટનું એક રોડું પણ ઉખેડશે, તો સવાર પડતાં તારે તેની લીડ બાહર કાઢવી પડશે-અને તે જગ્યા વારી સાફ કરીને કચરો બાહર મયદાનમાં નાખી આવવો પડશે.

તેમજ જેલી નીકળેલી ઇંટનો પણ તારે બદલો આપવો પડશે-તે પણ જેવો તું બંધમાંથી ઉઠે તેવોજ આપવો પડશે.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “એ માટે હું વચન આપું છું-અને એ સઘળી વેઠ કરવા ઉપર મારું સર ગિરવી મૂકું છું.”

એમ કહી ઘોડા ઉપરથી તે નીચે ઉતર્યો અને ઘોડાને લગામ સાથેજ-બાંધ્યો અને મેયાનમાંથી તલવાર ખેંચી કાઢી.

તેણે ખોગીર પાંચરું અને જીનનો તકીયો કીધો-તે સૂતો પણ તેના બન્ને પગ ઝમીન ઉપરજ ધસડાતા રહ્યા.

જેલા યાહુદીએ ત્યાર બાદ ધરનો દરવાઝો ખંદ કીધો-અને ખાણું લઈ આવી તે ખાવા બેઠો.

પછી બેહરામને કહ્યું કે “ઓ સવાર!-જ્યારે તું આ મારી વાત ૧૦૦ સાંભળે ત્યારે તે યાદ રાખજે,

કે જેની પાસે ખાવાનું હોય છે તો તે ખાય છે-પણ જે તેની પાસે ખાવાનું નથી હોતું તો તે જોયા કરે છે.”

બેહરામે તેને જવાબ દીધો કે “આ વાત-મેં આગળા દાના લોકોથી સાંભળી છે.

અને તેં જે દાનાઓની વાત કહી તે મેં સાંભળીને હાલ નજરે નજર જોઈ છે.”

જ્યારે જેલો યાહુદી ખાણું ખાઈ રહ્યો ત્યારે મય લઈ આવ્યો-અને મય પીધાથી તેની ખુશહાલી વધી

જેથી તે પોકારીને બોલ્યો “ઓ દુઃખી થયલા સવાર!-આ પુરાણી વાત ઉપર તું ધ્યાન આપ.

હરાન કસ કે દારદ ખુરદ ગર નેહદ
સેપાસી ખર આન દાશતન ખર નેહદ
કે હર કસ કે દારદ દેલશ રઉશનરેત
દેરમ પીશે ઊ ચૂન યકી જઉશનરેત
કસી કે નદારદ ખુવદ ખુરક લખ
ચુનાન ચૂન તોઇ ગોસનહ નીમ શખ
ખદ ગોકૂત ખહુરામ કીન ખસ શેગેકૂત
બેદીદમ હમી યાદ ખાયદ ગેરેકૂત
૧૦૧ ગર અચ જામ યાખી સરજામે નીક
ખુતુક મયગુસારે મયો જામે નીક
ચુ અચ ફહ ખજર ખર આવરદ હુર
ગુરીજાન શુદ અચ ખાખ ખહુરામ ચૂર
ખર આન ચર્મએ તીચરવ જીન નેહાદ
એ જીન અચ ખરશ ખુરક ખાલીન નેહાદ

બેયામદ ખરાહામ ગોકૂત અચ સવાર
ખગોકૂતારે ખુદ ખર નઈ પાયદાર
બેગોકૂતી કે સરગીને ઇન ખારગી
ખજાક ખ રખમ ખચક ખારગી
કુનૂન આનએ ગોકૂતી બેરખો બેખર
બેરજમ એ મેહમાને બીદાહગર
ખદ ગોકૂત ખહુરામ શવ પાયકાર
બેયાવર કે સરગીન કશદ ખર કનાર
દેહમ જર કે તા ખાક બીરૂન ખરદ
વજીન ખાનએ તૂ ખહામૂન ખરદ
ખદ ગોકૂત મન કસ નદારમ કે ખાક
બેરખદ ખરદ રીજદ અન્દર મધાક
તો પયમાન કે કદી ખકચકી મખર
નખાયદ કે ખાનમત બીદાહગર

૧૦૨ ચુ બેશનીદ ખહુરામ અચ ઇન સખુન
યકી તાજહ અન્દીશહ અકૂગન્દ યુન
યકી ખૂખ દરેતાર ખૂદશ હરીર
ખમૂજહ દર આન પુર એ મુશકો અખીર
બેરૂન કદો સરગીન ખદ કરદ પાક
બેચન્દાખત ખા ખાક અન્દર મધાક
ખરાહામ રકૂતો સખુક ખર ગેરેકૂત
અજાન માન્દહ ખહુરામ શહ દર શેગેકૂત
ખરાહામરા ગોકૂત અયા પારસા
ગર આજાદીઅત બેશનવદ પાદશા
તોરા જીન નેહાન બીનેયાઝી દેહદ
ખરીન મેહુતરાન સરકરાઝી દેહદ
બેરકૂતો બેયામદ ખઅયવાને ખીશ
હમહ શખ હમી સાખત દર્માને ખીશ
ખઅન્દીશહ આન શખ ખઅયવાનખોકૂત
બેખન્દીદો આન રાચ ખા કસ નગોકૂત

જે કોઇ પાસે દલિલ હોય તે ખાય અને બાકીની એકઠી કરે-અને તે એકઠી કરેલી દલિલતના શુકાના કરે.

કારણ જેની પાસે પૈસા હોય છે તેનું દિલ ખુશહાલ રહે છે-તેના પૈસા તેનાં બદનનું બખતર (ખચાવ) બને છે.

પણ જેની પાસે કશું હોતું નથી તે જેમ તું મધરાતે બૂખ્યા સૂતો છે, તેમ તે ખાધા પીધા વગરનો રહે છે”

બેહરામ બોલ્યો કે “આ ઘણું અજાયબ જેવું-મેં જોયું જે યાદ રાખવું જોઈયે છે

જે આ મયની જમથી તારૂં શેવટ સારૂં આવે તો પછી મય પીનાર તેમજ મય અને મયની મુખારક જામ બાગ્યશાળી કહેવાય.”

જ્યારે પહાડ ઉપરથી આકાશમે પોતાની રામ્શીર બાહર ખેંચી-ત્યારે બેહરામ ગૂરની ઊંધ ઉડી ગઇ.

તે તેજ ચાલતા ઘોડા ઉપર જીન નાખ્યું-પણ ક્યું જીન નાખ્યું? ફકત તેજ જીન કે જેનો તેણે પોતાનાં માથાં નીચે તકીયો કીધો હતો (યાને નમદો પડતો નાખ્યો હતો).

તેવોજ ખરાહામ ચાહુદી આવ્યો અને બોલ્યો કે “ઓ સવાર! તું વચન પાળતો નથી.

તેં કહ્યું હતું કે ‘આ ઘોડાની લીડ હું તુરતજ આડથી વારી કાઢીશ.’

તું જે કાંઈ બોલ્યો છે તે પ્રમાણે હવે વારી લે અને અહાંથી બાહર લઈ ન્હાં આ જુદમગાર મેહમાનથી બહુ કંટાળી ગયા છું.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “તું ન કોઈ નોકરને લઇ આવ કે તે લીડ ઊંચકી લીયે.

અને તે વારવા ઊંચકવા અને તારે ધરથી મયદાનમાં લઈ જવાના હું તેને પૈસા આપીશ.”

પેલો બોલ્યો કે “મારે ત્યાં કોઇ માણુય નથી કે તે કચરો-વારી લઈ જઇને ખાડામાં નાખી આવે.

તેં જે કોલ કીવેલો છે તેને જૂડો ના પાડ-એવું નહીં બનવું જોઈયે કે હું તને જુદમગાર કહું.”

જ્યારે બેહરામે તેના આવા સખુન સાંભળ્યા-ત્યારે તેણે એક નવો વિચાર કીધો.

તેની પાસે મોનની અંદરથી પગે લપેટવાની એક ઘણીજ સુંદર રેશમી પટી હતી જે કસ્તુરી અને અખીરથી ભરપુર હતી.

તે તેણે કાઢી અને બધી લીડ તેમાં મૂકી અને કચરા સાથેજ ખાડામાં નાખી દીધી.

પણ પેલો ખરાહામ ચાહુદી દોડ્યો અને તુરત તે કાઢી લીધી-એ જોઈ શાહ બેહરામ અજાય થયો.

તેણે ખરાહામને કહ્યું કે “ઓ પરહેઝગાર રાખસ!-જે પાદશાહ તારી આ ઉદારતા માટે સાંભળે,

તો તને આ દુન્યામાં હાજત વગરનો કરે-અને મોટા લોકો ઉપર સરકરાઝી આપે”

એમ કહી ત્યાંથી તે ચાલી ગયો મેહલમાં પાછો આવ્યો-અને હવે એનો શું એલાજ કરવો તે માટે તે આખી રાત વિચાર કરવા લાગ્યો.

વિચારમાંનો વિચારમાં તે રાતે પોતાના મેહલમાં ઊઘાથો પણ નહીં-પછી તે નક્કી વિચાર ઉપર આવતાં હસી પડ્યો અને આ બેદ કોઈને પણ કહ્યો નહીં.

અખશુ કદને બહરામ ખાસ્તએ બરાહામ બલમખક.

બેહરામે બરાહામની દઉલત લમખકને આપી દેવી.

અશખગીર ચૂન તાજ બર સર નેહાહ
સેપહરા સરાસર હમહ બાર દાહ
બેકરમૂદ તા લમખકે આખકશ
બેશુદ પીશે ઊ દરત કદહ બકશ
બેમોદન પૂયાન બરાહામરા
બુહુદે બહઅન્દીશે બહનામરા
થુ દર બારગહ રકૂત બેશાન્દનહ
ચકી પાકુ દેલ મરૂદરા ખાન્દનહ
બહ ગોકૂત રવ બારગીહા બેખર
નેગર તા નખાશી બજેશ દાહગર
બખાને બરાહામ શવ બી કેયાર
નેગર તા નેહાદહ એ યાબી બેયાર
બેશુદ પાકુદેલ તા બખાને બુહુદ
હમહ બાનહ દીબાઓ દીનાર બૂહ
એ પૂશીદની હમ એ અકૂગન્દની
એ ગુસ્તરદની હમ એ આગન્દની
ચકી કારવાન બાનહ બુહ દર સરાય
નબુહ કાલહરા બર ઝમીન નીચ જાય
એ ઝરો એ સીમો એ હર ગઉહરી
બહર બહરહી બર બલનહ અકૂસરી
નદાનેસ્ત મૂબેહ મરાનરા શુમાર
શુતુર ખાસ્ત અશ દરતે જહુરોમ હઝાર
હમી બાર કદદો ચીજી બેમાન્દ
સખુક નીકુદેલ કારવાનરા બેરાન્દ
થુ બાન્ગે દરાય આમહ અશ બારગહ
બેશુદ મદ દાના બેગોકૂત આન બશાહ
કે ગઉહર ફેઝૂન જીન બગજે તો નીસ્ત
હમાન માન્દહ બરવાર બાશહ દુવીસ્ત
બેમાન્દ અન્દરાન શાહે ધરાન શેગોકૂત
વઝાન દર દેલ અન્દીશહા બર ગેરેકૂત
કે ચન્દાન બેવર્જીહ મદે બુહુદ
થુ રૂઝી નબૂદશ એ વર્જેશ એ સૂહ
અઝાન સહ શુતુરવાર ઝરો દેરમ
એ ગુસ્તદનીહાઓ અશ બીશે કમ
જહાનદાર શાહ આખકશરા સેપોરહ
બેશુદ લમખક અશ રાહો ગજી બેમોરહ
વઝાન પસ બરાહામરા ખાન્દો ગોકૂત
કે અય દર કમી ગસ્તહ બા ખાકુ બેકૂત
એ ગૂઈ કે પયધમખરત ચન્દ જીસ્ત
એ બાયેસ્ત ચન્દી એ બીશી ગેરીસ્ત
સવાર આમહો ગોકૂત બા મન સોખન
અઝાન દારેતાનહાએ ગસ્તહ કોહન
કે હર કસ કે દારહ ફેઝૂની બોરહ
કસી ફ નદારહ હમી પેશ્મોરહ

સવારના પોહોરમાં જ્યારે તેણે તાજ પોતાનાં સરહ પર મૂક્યું-અને
દરબારના દરવાજા ખુલ્લા કીધા,
ત્યારે તેણે હોકમ કર્યો જેથી પેલો લમખક પખાલી-તેની આગળ
અદબવાળી હાજર થયો.

તેમજ પેલા બૂરાં નામવાળા બદ વિચારના બરાહામ યાહુદીને પણ ૧૦૩
દોડાવતા લઈ આવ્યા.

જ્યારે તે દરબારમાં આવ્યો ત્યારે તેઓએ તેને બેસાડયો-અને એક
નેકદિલ શખ્સને બોલાવ્યો.

તેને પાદશાહે કહ્યું કે “જા, તું બોલે જાંચકનારાં જાનવરો લઈ
જા-પણ સંભાળજે તું ગયર ઇન્સાફી ના બનતો.

તું કાંઈ પણ સુસ્તી કર્યા વગર બરાહામનાં ઘરમાં જા-અને ત્યાં જે
કાંઈ મૂકેલું મેલેલું તને મળે તે તપાસીને અહીં લઈ આવ.”

પેલો પરહેઝગાર શખ્સ યાહુદીનાં ઘરમાં ગયો-તેનું તમામ ઘર રેશમી
કપડાં અને દીનારથી ભરેલું હતું.

પેહોરવાનાં કપડાં અને પાંથરવાના ગાલીચાઓ હતા-બિછાવવાના
બિસ્તરાઓ હતા અને બીજા રાચ રચિલાંનો સામાન હતો.

ઘરમાં માલ ભરવાનું એક ગોડાડું હતું-સર સામાનને મૂકવાની
ઝમીન ઉપર જગ્યા પણ ન હતી.

સોનું, ચાંદી અને જાત જાતનાં ગોહરોની કોડળી હતી-દરેક કોથળીનાં
માં ઉપર એકકું મોટું તાજ હતું.

તે દાના શખ્સ તેની ગણતરી પણ કરી શક્યો નહીં-તેણે જહોરોમાં
જંગલમાંથી એક હઝાર જાંટ મંગાવ્યાં.

અને તેની ઉપર સઘળું લાધવા માંડ્યું તો પણ ત્યાં કેટલુંક રહી
ગયું-પછી પેલા નેકદિલ શખ્સે તે કાફલો ચલાવ્યો.

જ્યારે દરબારના દરવાજા ઉપરથી ઘંટનો આવાજ નીકળ્યો-ત્યારે પેલો ૧૦૪
દાના મદ પાદશાહ પાસે આવ્યો અને બોલ્યો,

કે “એના કરતાં વધારે ગોહરો તારા ખજાનામાં પણ નથી-હજી બસો
ખરવાર જેટલો માલ તો ત્યાં રહી ગયો છે.”

તે સાંભળી ધીરાનનો પાદશાહ અજબ થયો-અને તે માટે દિલમાં
ધણેક વિચાર કીધો,

કે “તે યાહુદી મદ પાસે આટલી મોટી દઉલત હતી-પણ તેનાં નસી-
બમાં તે વાપરવારની સરજત નહીં હતી એટલે તે દઉલત તેને નકામી હતી.”

પછી તે ખજાનામાંથી સો જાંટ ભરીને સોનું અને દિરમ-તેમજ
ગલીચાઓમાંથી અને બીજી નાની મોટી ચીજોમાંથી કેટલીક ચીજો,

દેશના પાદશાહ બેહરામે પેલા પાણી ભરનારાને આપી-જેથી લમખક
તે ખજાનો લઈ પાછો ફર્યો.

ત્યાર પછી બરાહામને બોલાવ્યો અને કહ્યું-કે “ઓ કંગાલિયતમાં
સબડી ખાક સાથે મળી ગયલા શખ્સ!

જ્યારે બખીલ માણસ પોતાની મોટી દઉલતનો આટલો બધો હાથ
અફસોસ કરતો રહે છે-તો બોલ કે તારો પયગમ્બર કેટલાં વર્ષ જીવ્યો હતો?

મારા એક સવારે આવીને મને આગળા દાનાઓની વાતોમાંની એક
વાત કહી,

કે જેની પાસે પૈસા હોય છે તે ખૂબ ખાય છે-જેની પાસે કાંઈ નથી
હોતું તે ભૂખથી તવાઈ જાય છે.

૧૦૫ કુનૂન દસ્તે યાઝાન એ ખુદેન બકશ
એબીન ઝીન સેપસ ખુદેને આબકશ
એ સર્ગીનો દસ્તારે ઝરબકૂતો ખેશત
બસી ગોકૂત બા સેફલહ મહે કુનેશત
દેરમ દાદ નાપાકુદેલરા ચહાર
બદ ગોકૂત કીનરા સરેમાયહ દાર
સજા નીસ્ત ઝીન બીશતર મર તોરા
દેરમ મહે દર્વીશરા સર તોરા
બઅઝાનેયાન દાદ ચીઝી કે યૂહ
ખોશાન હમી રકૂત મહે જુહૂહ
બતારાજ દાદ આનચે દર આનહુ યૂહ
કે આનરા સજા મહે બીગાનહુ યૂહ

હવે તારો લોખી હાથ ખાણીપીણી ઉપરથી ઉઠાવ-અને હવે પછીથી
પેલા પાણી ભરનારની ખાવાની રીતભાત તું જો."

પછી ઘોડાની લીડ, કસબી પગે લપેટવાની પટ્ટી અને ભોંગમાંની ઇંટ
માટે-ખેહરામ તે દેવળના હલકા પૂઝરી ચાહુદીને ધણું ધણું કહેવા લાગ્યા.
તે મૂળને ચાર દિરમ આપીને-તેને કહ્યું કે "લે આ તારી ભવિ-
ધ્યની પુંજ તરીકે તારી પાસે રાખ.

એ કરતાં વધારે સત્રા તને કરતો નથી-તારી દઉલત ગરીબોને આપું
છું અને તારું માથું તને બખ્શું છું."

બીજું જે કાંઈ હતું તે તેણે ગરીબોને વહેંચી આપ્યું-પેલો ચાહુદી
મહે રડતો કુટતો ચાલ્યો.

એવી રીતે તેનાં ઘરમાં જે કાંઈ હતું તે લૂટાવી દીધું-કારણકે તે
પારકાઓને માટેજ હતું.

કોશતને બહરામ શીરાનરા વ
ખાઝદાશતને મહુમરા અઝ
ખુદેને શરાબ.

ખેહરામનું સિંહોને મારવું અને શરાબ
પીવા માટે માણસોને
મના કરવું.

ચુ યૂએ શોકારી બકાર આમદશ
એબુખીદો રાએ શકાર આમદશ
ચકી બારએ તીચ તગ બરનેશસ્ત
બહામૂન ખરામીદ બાઝી બદસ્ત
ચકી બીશહ પીશ આમદશ પુર દેરખત
નેશસ્તનગહે મરદુમે નીકુબખત
બસાને એહેશતી ચકી સખજ નય
નદીદ અન્દર મરદુમે ચારપાય
૧૦૬ ચુનીન ગોકૂત કીન નાએ શીરાન બવહ
હુશીવાર મરુદ અન્દર નુધનવહ
બબીશહ દરૂન ગેરુદ બરૂગશત શાહ
હમી કરુદ હર નય લખતી નેગાહ
બદાન બીશહ અન્દર ચકી શીર દીદ
દરે ચારએ શીર શમશીર દીદ
ચકી બાગ બરુહ બદાન નરુરહુ શીર
ચુ આહંગે ઊ કરુદ શીરે દેલીર
એ બીશહ બચકુ સુ જહાનીદ અસ્પ
બર અકૂખત બર સાને આઝર ગોશસ્પ
હમ આનગાહુ બીરૂન ખરામીદ શીર
કમાનરા બઝેહુ કરુદ મહે દેલીર
એઝદ તીરે પહલૂશ બા દેલ એફખત
દેલે શીર માદહુ બર ઊ બર એસખત
હમાન માદહુ આહંગે બહરામ કરુદ
એધુરૂરીદો ચંગશ બઅન્દામ કરુદ
ચકી તીલ જદ બર મેયાનશ સવાર
ફેરમાન્દ જંગી દદ અઝ કાઝાર
ચકી મહે દેહુકાને ચઝદાન પરસ્ત
બદાન બીશહ બૂદીશ નાએ નેશસ્ત

તેને શોકારે જવાનું મન થયું અને તેથી બાહેર નીકળ્યો અને શોકારી
કુતરાઓ મંગાવ્યા.

તે એક શેતાબ ચાલના ઘોડા ઉપર સવાર થયો-હાથમાં એક શોકારી
બાઝ પક્ષી લઇને જંગલ તરફ ચાલ્યો.

ઝાડોની ગઠાથી ભરપુર એક જંગલ સામે આવ્યું-કે જે બાગ્યશાળી
શખસને મેસવા લાયકનું હતું.

તે ખેહેશતની મિસાલની લીલોતરીવાળી જગ્યા હતી-પણ તેમાં માણસ
અને દોર નઝર પડતાં હતાં નહીં.

તે બોલ્યો કે "આ સિંહોનીજ જગ્યા હશે-અહીં ડાહ્યાં માણસો
રહી શકે નહીં."

પછી પાદશાહ તે જંગલની અંદર ગયો અને આસપાસ ફર્યા-દરેક
જગ્યાએ સેહજ નઝર રાખવા લાગ્યો.

તે જંગલમાં તેણે એક સિંહ જોયો-અને તે સિંહના એલાજ તરીકે
પોતાની શમશીરને જોઈ.

તેણે તે નર સિંહ ઉપર એક પોકાર માર્યો-જ્યારે તે બહાદુર સિંહે
ખેહરામ ઉપર હમ્લો કરવાનો વિચાર કર્યો,

ત્યારે ખેહરામ જંગલમાંથી પોતાનો ઘોડો એક બાઝુએ ફેલાવ્યો-અને
આઝર ગોશસ્પની મિસાલ તેજ બન્યો.

તેજ વખત પેલો સિંહ પણ બાહેર આવ્યો-બહાદુર મહે ખેહરામે
કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ્યો.

અને તીર મારી તેની પેહલુ તેનાં બદન સાથે સીવી લીધી-જે જોઇ
તે સિંહની માદા તેની ઉપર બળવા લાગી.

જેથી તે માદા ખેહરામ ઉપર ઉછળી-તે પોકાર કરી તેનાં શરીર
ઉપર ચુંગાલ મારી.

તે સવારે તેની કમર ઉપર એક તલવારનો ઝખ્મ માર્યો-જેથી તે લડા-
યક બનવર લડાઈથી લાચાર બની ગયું.

તે જંગલમાં એક ચઝદાન પરસ્ત ઝમીનદાર રહેતો હતો.

કુળ નામે ઊ મેહરખીદાદ બૂદ
બદાન જખમે શમશીરે ઊ શાદ બૂદ
એરુન આમદ અચ ખીશહુ મદે કોહન
જખાનશ કુશાદહુ બરીરીન સોખન
ચુ આમદ બરે શાહે ઇરાન ફરાચ
બરુ ઊ આફ્રીન કહે બોદશ નમાચ
બદ ગોકુત કચ મેહુતરે નામદાર
બકામે તો બાદ અખતરે રૂચગાર
ચકી મદે હેહુકાનમ અચ પાકુ રાય
ખોદાવન્દે ઇન મર્જો કેશ્તો સરાય
ખોદાવન્દે ગાવો ખરો ચૂરફન્દ
એ શીરાન શુદહુ બદેલો સુરતમન્દ
કુનૂન ઇજહ ઇન કારુ બરુ દરતે તૂ
બરુઆવરુદ અચ કખજમે શસ્તે તૂ
દરીન ખીશહુ અચ શહુ જમાની નેરીન
બેચારમત શીરો મયો અંગખીન
બરહુ હરેત અન્દાન કે બાયદ બકારુ
દેરખતાને બારુ આવરે સાયહુદારુ
ફેરફ આમદ અચ અરપ બહુરામ શાહુ
હમી કરુદ અજાન ખીશહુ જાઈ નેગાહુ
કે બાશદ જમીન સખ્જો આમે રવાન
ચુનાન ચૂન બુવદ જાએ મદ જવાન
બેશુદ મેહરખીદાદો રામેશગરાન
બેચાવરુદ અન્દી એ હેહુ મેહુતરાન
બસી ચૂરફન્દાને ફરખહુ બેકોશ્ત
બેચામદ ચકી જામે કરુદીન બમેશ્ત
ચુ નાન ખુદહુ શુદ જામહાએ નખીદ
નેહાદન્દ ખીશશ ગુલે શમ્બલીદ
ચકી ખુદો દીગર બબહુરામ દાદ
બેહુશીદો બરુ ખાનશ આરામ દાદ
ચુ શુદ મેહરખીદાદ શાદાન એ મચ
બબહુરામ ગોકુત અચ ગવે નીકુ પચ
ચુનાન દાન કે માનન્દઈ શાહુરા
હમાન નીમહુ શખ નીમએ માહુરા
બદ ગોકુત બહુરામ કારી રવાસ્ત
નેગારન્દએ એહુરે મા પાદશાસ્ત
ચુનાન આફ્રીનદ કે બાહદ હમી
ન અફૂજદ હરુગેચ ન કાહદ હમી
અગર મન હમી નીકુ માનમ બશાહુ
તોરા દાદમ ઇન ખીશહો જાયગાહુ
બેગોકુત ઇન વજાન જાયગહુ બરુનેશસ્ત
બઅચવાને ખુરુમ ખરામીદ મસ્ત
નખોકુત આન શમે તીરહુ દરુ બૂસ્તાન
હમી યાદ કરુદ અચ લખે ફૂસ્તાન
ચુ બેન્શસ્ત મચ ખાસ્ત અચ આમદાદ
ખુજોર્ગને લશકરુ બેરકૂતન્દ શાદ
બેચામદ હમાનગહુ ચકી મદે મેહુ
બરશ મીવહુ આવરુદ લખતી એ હેહુ
શુતોરુવારુહા નારો સીબો બેહી
એ શુલ્હસ્તહા કર્દહુ શાહનુશીહી

કે જેનું નામ “મેહરખીદાદ” હતું-તે તેની તલવારના આવા ૧૦૭
જખમથી ખુશહાલ થયેલો હતો.

તે પીર મદ જંગલમાંથી બાહર આવ્યો-તેણે પોતાની જખાન શીરીન
સખુન બોલવા ઉપર બોલી.

ન્યારે તે ઇરાનના પાદશાહની નજીક આવ્યો-ત્યારે તેના ઉપર દુઆ
કરી તેને નમન કીધું.

તે બોલ્યો કે “ઓ નામદાર સરદાર!-તારા બાવ્યનો સેતારો તારી
મુરાદ પ્રમાણે હોજે!

ઓ પાકુ વિચારના શખ્સ! હું એક જમીનદાર મદ છું-આ જમીન,
ખેતર અને મકાનનો હું માલિક છું.

હું બળદ, ગધેડાં અને ગોરુપંદો ધરાઈ છું-આ સિંહનાં જોડાંથી
હું ગમગીન અને ના ઉમેદ થઈ ગયો હતો.

હવે ખોદાતાલાએ આ કામ તારી તીર કમાન વડે તારે હાથે પાર
પાડ્યું છે.

ઓ પાદશાહ! તું આ જંગલમાં થોડો વખત ખેસ-હું તારે માટે
દૂધ, શરાબ અને મધ લઈ આવું.

તને જેટલાં જોઈએ એટલાં હલવાન તૈયાર છે-ફળવંત અને છાચડાં-
વાળા જાડો પાણુ છે.”

પાદશાહ બેહરામ થોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-અને તે જંગલમાંથી
પોતાને લાયકની એક જગ્યા શોધવા લાગ્યો,

કે જ્યાં લીલોતરી અને વહેતું પાણી પાણુ હોય-અને જે જગ્યા ૧૦૮
તે જવાન મદને લાયકની હોય.

મેહરખીદાદ ગયો અને રામેશગરોને-તેમજ તે ગામમાંથી થોડાક મોટા
શખ્સોને બોલાવી લાવ્યો.

તેણે ઘણાંક ફરખે ગોસપંદો કપાવ્યાં-અને હાથમાં એક સોનેરી જામ
લઈને આવ્યો.

ન્યારે ખાણું ખાઈ રહ્યા ત્યારે શરાબની જામ-તેમજ ગોલાબ અને
શમ્બલીદનાં ફૂલો તેની આગળ મેલ્યાં.

એક જામ પોતે પીધી અને ખીજ એક જામ બેહરામને આપી-તેણે
સઘળી મેહનત કરી ખાણું ઉપર તેની પરોણાગત કીધી.

ન્યારે મેહરખીદાદ શરાબની ગેલમાં આવ્યો-ત્યારે બેહરામને કહ્યું
કે “ઓ નેક કદમના પેહલવાન!

ખરેખર તું પાદશાહને ઘણુંજ મળતો આવે છે-તેમજ મધરાતના
અડધા માહતાબ જેવો લાગે છે.”

બેહરામ બોલ્યો કે “હા, બરાબર છે-મારા ચેહરાનો ચીતારનાર
પોતેજ પાદશાહ છે.

જેવો તે ચાહે છે તેવોજ બનાવે છે-તે કદી વધતો ઓછો બના-
વતો નથી.

જો હું પાદશાહનેજ બરાબર મળતો આવું છું-તો આ જંગલ અને
આ જગ્યા તનેજ આપી દઉં છું.”

એટલું બોલી ત્યાંથી થોડેસવાર થઈ-પોતાના ખુશનુમા મેહલ તરફ ૧૦૯
મસ્ત બની ચાલ્યો.

તે અંધારી રાતે બાગમાં તે સૂતો નહીં-અને પોતાના દોસ્તોની
મચનૂશીની વાત મનમાં યાદ કરતો હતો.

ન્યારે બામદાદ થઈ ત્યારે પોતે ખેસીને શરાબ મંગાવ્યો-અને લશ્કરના
સરદારો ખુશહાલ તેની આગળ ગયા.

તેવામાં એક મોટો માણસ ત્યાં આવી લાવ્યો-જે પાદશાહ માટે
પોતાને ગામથી થોડાક મેવો સોગાત તરીકે લાવ્યો.

દાડમ, સેબ અને બેહીફળનાં જાંટ ભરેલાં હતાં-અને પાદશાહને
લાયકના ફૂલના તોરા બનાવેલા હતા.

જહાનદારૂ ચૂન દીદ બેન્વાખ્તશ
 મેયાને ચલાન જાયગહ સાખ્તશ
 હમ ઇન્ મેહુ કે બા મીનહો બૂય બૂદ
 વરા પહુલવી નામ કીરૂય બૂદ
 ચુ શુદ મરૂદ ખુરૂમ બદીદારે શાહ
 વજાન નામદારાને આન જશ્નગાહ
 ચકી જામરા દીદ પુર મય બરૂર
 બદેલશ અન્દર ઓકૂતાહ અજાન જામ શૂર
 એ પીશે ખુઝોર્ગાન બેયાજીદ દસ્ત
 બદાન જામે મય તાખ્ત બરૂપાય જસ્ત
 ૧૧૦ બયાહે શહનશાહ બેગરેફત જામ
 મનમ ગોકૂત મય ખારહુ કીરૂય નામ
 બરૂએ શહનશાહ જામે નખીદ
 ચુ મન દર કશમ બાઝ ખાહમ ગુજીદ
 બેગોકૂત ઇનો જાન હકૂત પય હમ બેખરૂદ
 વજાન મય પરસ્તાન બરૂ આવરૂદ ગરૂદ
 બદસ્તૂરીએ શાહ બીરૂન ગુઝસ્ત
 કે દાનહ કે મય દર તનશ ચૂન ગુઝસ્ત
 અજાન શહરે ખુરૂમ બેયામહ બદસ્ત
 ચુ દર સીનએ મરૂદ મય ગરૂમ ગસ્ત
 બરૂ અન્ગીખ્ત અરેપ અચ મેયાને ગોરૂહ
 એ હામૂન હમી તાખ્ત તા સૂએ ફૂહ
 ફેરૂદ આમહ અચ અરેપો જાય નેહોકૂત
 નેગહુ કરૂદ દર સાયહુદારી બેખોકૂત
 એ ફૂહ અન્દર આમહ કુલાધી સેયાહુ
 હુ અશમશ બેકન્દ અન્દરાન ખાબૂગાહુ
 હમી તાખ્તનહ અચ પસે ઊ ગોરૂહ
 વરા મોદહુ દીદનહ દર પીશે ફૂહ
 હુ અશમશ એ સરૂ કન્દહુ ઝાઘે સેયાહુ
 બરૂશ અરેપે ઊ ઇસ્તાદહુ બરાહુ
 ૧૧૧ બરૂ કેહુતરાનશ ખોરૂશાન શુદનહ
 વજાન મજલેસો જામ જૂશાન શુદનહ
 ચુ બહુરામ બરૂખાસ્ત અચ ખાબૂગાહુ
 બેયામહ બરે ઊ ચકી નીકૂખાહુ
 કે કીરૂયરા અશમે રઉશાન કુલાધ
 એ મરતી બેકન્દીદ દર પીશે રાઘ
 રોખે શહરૂયારે જહાન જરૂદ શુદ
 એ તીમારે કીરૂય પુર દરૂદ શુદ
 હમાનગહુ બરૂ આમહ એ દરૂગહુ ખોરૂશ
 કે અચ નામદારાને બા ફરૂરે હૂશ
 હરામસ્ત મય બરૂ જહાન સરૂખસરૂ
 અગરૂ પહુલવાનસ્ત ચા પીશહુવરૂ
 બદીન ગૂનહુ ખુઝસ્ત સાલી તમામ
 હમી દાસ્તી હરૂ કસી મય હરામ
 હમાન શાહ ચૂન મજલેસ આરાસ્તી
 હમી નામએ ખાસ્તાન ખાસ્તી
 નખુદી મયો દરૂ માન્દી અચૂય
 નખૂદી એ મય દરૂમેયાન રન્ગો બૂય

પાદશાહે જ્યારે તેને જોયો ત્યારે તેને નવાઝ્યો-અને પેહલવાનોની વચ્ચે તેની જગ્યા કીધી.

આ મોટું માણસ કે જે મેવો અને ખુશબો લાવ્યો હતો-તેનું પહલવી બાધાનું નામ “કીરૂય” હતું.

જ્યારે તે શખ્સ પાદશાહના દીદાદથી તેમજ તે નામદારોથી અને તે મજલેસથી ખુશી થયો,

ત્યારે તેની નજર એક શરાબની બરેલી ગિલ્ડરી જામ ઉપર પડી-તે જામ જોઈને તેનાં દિલમાં તે પીવા માટે શોર પડ્યો.

મોટાઓની હુઝૂરમાંજ તેણે હાથ લગાવ્યો-અને તે મયની જામ તરફ જવા ઉઠ્યો.

તેણે શેહનશાહની યાદમાં તે જામ પીધી-અને બોલ્યો કે “હું કીરૂય નામનો શરાબ પીનાર છું.”

જ્યારે હું શાહની સનમુખ આ શરાબની જામ લેવું છું-ત્યારે એની પછી બીજી પણ લઈશ.”

એમ કહીને એક એક પછી સાત મરતબે જામ પીધી-અને બીજા શરાબ પીનારાઓને માત કીધા.

પછી પાદશાહની રજા લઈને તે બાહરે ગયો-કોણ જાણે તેનાં શરીરમાં દાઝે શું ફેરફાર કીધો?

તે ખુશનુમા શેહરમાંથી મયદાનમાં આવ્યો-જ્યારે પેલો દાઝ તેનાં કલેજમાં ઉઠવા લાગ્યો.

ત્યારે તેણે પોતાના સાથીઓની વચ્ચેથી દૂર જવા માટે ઘોડો હાંક્યો-અને પેલાં મયદાનમાંથી પહાડ તરફ જઈ પુગ્યો ત્યાં સૂધી ઘોડો ચલાવ્યો.

તે ઘોડા ઉપરથી નાચે ઉતર્યો અને એક એકાંત જગા શોધીને એક છાયાવાળાં ઝાડની હેઠળ સૂતો.

એવામાં પહાડ ઉપરથી એક કાળો કાગડો આવ્યો-અને પેલા સૂતેલાની બન્ને આંખો ઉખેડી કાઢી

હવે તેની પછાડી તેના સાથીઓ દોડતા આવી લાગ્યા-અને તેને પહાડ આગળ મૂવેલો પડેલો જોયો

કાળા કાગડાએ તેની બન્ને આંખો ખોદી કાઢી હતી-અને તેનો ઘોડો તેની આગળ ઉભો હતો.

તેના નોકરો તેની ઉપર રડવા લાગ્યા-અને પેલી મજલેસ અને શરાબની જામ માટે બખાળવા લાગ્યા.

જ્યારે બેહુરામ ખાબગાહમાંથી ઉઠ્યો-ત્યારે એક નેકખાહ શખ્સ તેની આગળ આવ્યો,

અને બોલ્યો કે “જંગલમાં કીરૂયની બન્ને ઝળકતી આંખો તેની છાકટ હાલતમાં કાગડાએ ફુંપી કાઢી.”

એ સાંભળી દેશના પાદશાહનો ચેહરો ફિક્કો પડી ગયો-અને કીરૂયના ગમથી દુઃખી થયો.

તેજ વખત દરગાહમાંથી મનાદી નીકળી-કે “ઓ દબદબા અને હોરા અકલ સાયતા નામદારો!

હવે પછી તમામ દેશને પછી કોઈ પેહલવાન હોય ચા ધંધાદારી શખ્સ હોય તેને દાઝ પીવો હરામ છે.”

એવી રીતે એક વર્ષ વીતી ગયું-અને સઘળાઓ દાઝને હરામ ગણવા લાગ્યા.

તેમજ પાદશાહ પણ જ્યારે મજલેસ ભરતો-અને આગળ પાદશાહોની તવારીખનું પુસ્તક વંચાવતો,

ત્યારે તે શરાબ નહીંજ પીતો અને તેનાથી દૂર રહેતો-અને તે મજલેસમાં દાઝથી રંગ રાગ થતા હતા નહીં.

દાસ્તાને કૂંદકે કફૂશગર વ બાઝ
હલાલ સાખને બહરામ શરાખરા.

મોચીના છોકરાનું દાસ્તાન અને બેહરામે
શરાખને પાછો હલાલ ગણવો.

ચુનીન તા યકી કૂંદકે કફૂશગર
ઝની ખાસ્ત બા નામે ચીઝો હોનર
ફરાજશ નેયામદ બરાન કાર સખત
હમી ઝાર બેચીસ્ત મામશ એ બખત
હમાના નેહાન દાસ્ત લખતી નખીદ
ચેસરરા બદાન ખાનહ અન્દર કશીદ
બપૂરે જવાન ગોકૂત કીન હકૂત જામ
બેખુર તા શવી ઈમનો શાહકામ
મગર બેશકની એમશખ ઈન મોહુરે તન્ગ
કુલુન્ગ અઝ નમદ કય કનદ કાને સન્ગ
બેઝદ કફૂશગર ઝાન મયે હકૂત હશત
હમાના પયો પૂસ્તશ સખત ગશત
જવાન મરહરા જામ ગુસ્તાખ કરૂદ
બેયામદ દરે ખાનહ સૂરાખ કરૂદ
વઝાન જાયગહુ શુદ બરે મામે ખીશ
બેશુદ શાહ દેલ યાકૂતહુ કામે ખીશ
ચુનાન ખુદ કે શીરી એ શીરાને શાહુ
યકી બન્દ ખુસેસ્તો આમદ બરાહુ
હનૂઝ આનઝમાન કફૂશગર મસ્ત ખૂદ
બદયા દહુ અન્ગુશ્તે ઊ શસ્ત ખૂદ
બેશુદ તીઝ ખરૂ શીરે ધુર્રાન નેશસ્ત
બેયાઝીદો બેગરૂકૂત ગૂશશ બદસ્ત
બદાનગાહુ શીરે યલહુ સીરૂ ખૂદ
જવાન અઝ બરે શીરૂ દરૂ ઝીરૂ ખૂદ
હમી શુદ દવાન શીરૂખાન ચૂન નવન્દ
બયકુ દસ્ત ઝન્જરો દીગરૂ કમન્દ
યકી કફૂશગર દીદ ખરૂ પોશ્તે શીરૂ
નેશસ્તહુ ચુ ખરૂ ખરૂ સવારે દેલીરૂ
બેયામદ હમાન તા દરે બારૂગાહુ
દેલીરૂ અન્દર આમદ બનઝદીકે શાહુ
બેગોકૂત આન શેગોકૂતી કે ખુદ દીદહુ ખૂદ
બદીદહુ બેદીદ આનચે નશનીદહુ ખૂદ
જહાનદાર અઝાન દરૂ શેગોકૂતી બેમાન્દ
સરે મૂબેદાનો રદાનરા બેખાન્દ
બમૂબેદ ચુનીન ગોકૂત કીન કફૂશગર
નેગહુ કુન કે તા અઝ કે દારદ ગોહરૂ
અગર પહલવાન ઝાદહુ બાશહ રવાસ્ત
કે ખરૂ પહલવાનાન દેલીરી સઝાસ્ત
બેજેસ્તનદો ગોકૂતન્દ બા માદરશ
ફેઝાયદ મગરૂ ખરૂ હોનરૂ ગઉહરશ
બરે માદરશ ચૂન સખુન શુદ દરાઝ
દવાન રકૂત ખરૂ શાહુ ખુફશાદ રાઝ
લુખોસ્ત આઝીન કરૂદ ખરૂ શહૂરયારૂ
કે શાદાન બેઝી તા ખુવદ રૂઝગારૂ

હવે એવું થયું કે એક મોચીનો છોકરો-એક નણીતી પૈસાવાળી
બાયડી સાથે પરણ્યો.

પણ પોતાની કમ તાકતને લીધે તેણીની આગળ જઈ સંસાર સુખ ૧૧૨
ભોગવી શક્યો નહીં-માટે તેની મા પોતાનાં નસીબને ધણી રડવા લાગી.

હવે તું નણુ કે તેણીની પાસે થોડોક છપાવી રાખેલો દારૂ હતો-જેથી
તેણી પોતાના છોકરાને ઘરમાંની એક એકાંત જગ્યાએ ધસડી લઈ ગઈ.

અને તે જવાન બેટાને કહ્યું કે “આ દારૂની સાત જામ-પી કે જેથી
તું તારી ફિક ચિન્તામાંથી નચિન્ત બની જશે અને ખુશહાલ થશે.

અને કદાચ તું આજ રાતેજ આ અખંડ મોહર તોડી શકશે-બાલનાં
ચામડાંની બનાવેલી કુહાડીથી પત્થરની ખાણુ બોદી શકાય નહીં.”

આથી પેલા મોચીએ તે મયમાંથી સાત આઠ પ્લાસ પીધાં-જેથી
તેની જનનેંદ્રીની રગ અને ચામડી મઝખૂત બની.

મયની જામે તે જવાન છોકરાને હિમ્મત આપી-અને સંસાર સુખ
ભોગવ્યું.

પછી ત્યાંથી તે પોતાની માતા પાસે પોતે મેળવેલી મુશાફની ખુશ-
ખબર કહેવા માટે ખુશહાલ થતો આવ્યો.

તેવામાં એવો બનાવ બન્યો કે પાદશાહના સિંહોમાંથી એક સિંહ-
પોતાનાં બંદ તોડીને રસ્તા ઉપર નીકળી પડ્યો.

હજી તો તે મોચીનો છોકરો મયની કેફમાં હતો-તેના બન્ને હાથે
જળ દર્યામાં નાખેલી હતી.

જેથી તે શેતાબ દોડી પહોંચ્યો અને પેલા પોકારતા સિંહની પીઠ
ઉપર ચઢી બેઠો-અને હાથ લમ્બાવી તેના બન્ને કાન પકડી લીધા.

તે વખતે પેલો છટ્ટી ગયલો સિંહ યાત્રી ગયલો હતો-જેથી પેલો ૧૧૩
જવાન તેની ઉપર બેસીજ રહ્યો અને સિંહ ગરીબ થઇને તેની નીચે ઉભો રહ્યો.

પેલો સિંહનો રખેવાળ એક હાથમાં સાંકળ અને બીજા હાથમાં
કમંદ લઇને થોડાની માફક દોડતો આવ્યો.

તેણે સિંહની પીઠ ઉપર એક મોચીને જોયો-તે જેમ કોઇ બહાદુર
સવાર ગધેડાં ઉપર બેસે તેમ બેઠેલો હતો.

તુરતજ તે દોડતો કે દરબારમાં આવ્યો-અને બેઘડક પાદશાહની
નજદીકે ગયો.

અને જે અન્યબી કે પોતે જોઈ હતી અને જેવી કોઇને મોંઠે સાંભ
જેલી નહીં તે નજરે જોયેલી વાત પાદશાહને કહી.

તે વાતથી પાદશાહ અન્યબ થયો-તેણે વડા વઝીરને અને સરદારોને
બોલાવી મંગાવ્યા.

પછી વઝીરને કહ્યું કે “આ મોચી માટે-તલાશ કર કે તે કોણની
અકલાદથી છે?

અગરજે તે પેહલવાનઝાદો હશે તો તેણે કરેલું કામ વાજખીજ
ગણુશે-કારણકે આવી બહાદુરી કરવી એ પેહલવાનોનેજ ઘટારત છે.”

તેઓએ તેની માને શોધી કાઢી ખબર કાઢી-કે કદાચ તેના ધંધા
કરતાં તેનું ખાન્દાન ઊંચું હોય.

જ્યારે તેની મા આગળ એ વાતની ધણીક ચર્ચા ચાલી-ત્યારે તેણી
દોડતી કે ગઈ અને પાદશાહ આગળ સધળો બેઠ કહી દીધો.

પહેલાં તેણીએ પાદશાહ ઉપર દુઆ કીધી-કે “જ્યાં સુધી ઝમાનો ૧૧૪
છે ત્યાં સુધી તું ખુશહાલ જીવતો રહેજે!

ચુનીન કુંદકે નારસીદહુ બળય
યકી જન ચુજીન કહેઈ શુદ કહ્યોદાય
બકાન અન્દરશ નાઇજહુ સોરેત બુદ
જનશ ગોકૂત કાન સોરેત બુદ રોરેત બુદ
બેદાદમ સે જામે નબીદશ નેહાન
નદાનેરેત કસ રાજે ઊ દર જેહાન
હમ અન્દરજમાન લઅલ કુંદશ રોખાન
નમહ સર બરઆવહેઈ ગશત ઉરેતોખાન
નેજાદશ નબુદ જોશ સે જામે નબીદ
કે દાનેરેત કાન શાહુ ખાહદ શનીદ
નેયા કુંદશગર બુદો આન કુંદશગર
અજાન પીશહુ બરુતર નેયામહ ગોહર
બેખન્દીદ અજાન પીરહુ જન શાહો ગોકૂત
કે ઈન દારેતાનરા નશાયદ નેહોકૂત
બમુબેદ ચુનીન ગોકૂત કુંદનૂન નબીદ
હલાલરેતો મય ખારહુ ખાયદ ચુજીદ
કે અન્દીન ખુરદ મય કે બર નરરહુ શીર
નેરીનદ નેયારદ વરા શીર જીર
૧૧૫ ન અન્દાન કે અશમશ કુલાધે સેયાહુ
જે સર બર કનદ મરેત બોકૂતહુ બરાહુ
બોરશી બર આમદ હમાનગહુ જે દર
કે અય પહુલવાનાને જરૂરીન કમર
બર અન્દાજહુ બર હર કસી મય ખરીદ
જે આઘાશ ફર્જમે બુદ બેગરીદ
ચુ મય તાન બશાહી શવદ રહુનમૂન
બેખોરપીદ તા તાન નગર્દદ જબૂન

આ કાચી ઉમરના છોકરાએ-એક ઔરત પસંદ કીધી અને ધર
ધણી બન્યા.

પણ સંસારી કામમાં તેનો બાલો મજબૂત નહીં હતો-તેની પરણેતરે
કહ્યું કે 'એ તો જન્મથી નામદ છે.'

મેં તેને છપાછપ શરાબની ત્રણ જમ પાઈ-અને એ વાત દુન્યામાં
કાઠયે બણી નહીં.

તેજ વખત તે મંચની અસરથી તેનો ચેહરો લાલ બની ગયો-અને
તેનામાં મદાનગી આવી ગઈ.

એની બુન્યાદ આ શરાબની ત્રણ જમ સિવાય બીજી કાંઈ નથી-કોણ
બાણુતું હવું કે પાદશાહને એ વાતની ખબર પડી જશે ?

તેનો બાપ મોચી હતો અને તે પોતે પણ મોચીજ છે-એના ધંધા
કરતાં એની બુન્યાદ જાંચી નથી."

તે બુટ્ટી ઔરતની વાત સાંભળી પાદશાહ હર્યો અને બોલ્યો-કે
"આ વાતને છપી રાખવી જોઈતી નથી."

પછી તેણે વડા વઝીરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે "હવેથી દારૂ-દરેક જણને
હલાલ છે પણ મય પીનારે અંદાજો એખતયાર કરવો જોઈયે.

કે તે એટલોજ મય પીયે કે નર સિંહ ઉપર-સવારી કરી શકે અને
સિંહ તેને નીચે નાખી શકે નહીં.

તેણે એટલો બધો નહીં પીવો જોઈયે કે તે છાકટો થઈ રાહમાં જાંધાયલો
હોય અને કાળો કાગડો આવી તેનાં માથાંમાંથી તેની આંખો કાઢી બાંધ."

તેજ વખત દરબારમાંથી હુકમ નીકળ્યો-કે "આ સોનેરી કમરબંદ
બાંધનારા પેહલવાનો !

સર્વ કોઠાએ અંદાજાસર શરાબ પીવો-અને પહેલેથીજ પોતાનું શેવટ
જોઈ લેવું.

અને જ્યારે શરાબ તમેને ખુશીનો રસ્તો બતાવે-ત્યારે તમારે આરામ
કરવો જેથી શરીરને નુકસાન નહીં થાય."

વયરાન કુંદને રૂબેરૂ મૂબેદે બહુ-
રામ દેહરા બચારહુ વ બાજુ
આબાદ કુંદનશ.

બેહરામના વઝીર રૂબેરૂ ચારો કરી એક
ગામડાંને વયરાન કરવું અને પાછું
તેને આબાદ બનાવવું.

બેયામદ સેવમ રૂબ શખ્ગર શાહુ
સુએ દશ્તે નખ્ચીર બુદ બા સેપાહુ
બદરેત અપશ હોરુએ કહ્યોદાય
સુએ રાસેતશ મૂબેદે પાકુ રાય
બદ દારેતાનહા હમી ખાન્દન્દ
જે જમ્મે ફરીદન સખુન રાન્દન્દ
સગો યુસ દર પીશો શાહીનો બાશ
હમી કંરુદ કૂતાહુ રૂજી દરાશ
ચુ ખુરશીદે તાબાન બગુખ્બદ રસીદ
બબઈ પયે ગૂરો આહુ નહીદ
ચુ ખુરશીદે તાબાન દેજમ સાશ ગશત
જે નખ્ચીરુગહુ તગ્ગદેલ બાશ ગશત
૧૧૬ બપીશ અન્દર આમદ યકી સખ્શ બય
પુર અશ ખાનહો મરુદુમે આરુપાય

એ પછી ત્રીજે દહાડે બામદાદે પાદશાહ પોતે લશ્કર સાથ રોકારનાં
જંગલમાં ગયો.

તેના ડાબા હાથ ઉપર હોરમુઝ નામનો વડો કારબારી-અને તેના
જમણા હાથ તરફ પાક વિચારનો વડો વઝીર હતો.

તેઓ તેની આગળ પાદશાહ જમશીદ અને ફરીદનની દારેતાનો કહી
સંભળાવતા હતા.

કુતરા, શિકારી જનવર, બાજ પક્ષી અને શકરા તેઓની આગળ ચાલતા
હતા-અને તેનો વખત સોહવાવતા હતા.

ખપોર પડી ગઈ ત્યાં સૂધી કેથે પણ ગોરખર કે હરણની નિશાન
મળી નહીં.

જ્યારે પ્રકાશતો સૂર્ય પાછો જાંખો થવા લાગ્યો-ત્યારે બેહરામ નિરાશ
થઈ રોકારગાહમાંથી પાછો ફર્યો.

વચમાં એક લીલોતરીવાળી જગ્યા આવી-જે ધર, માણસો અને
દોરોથી ભરેલી હતી.

અજાન હેહ ફેરાવાન ખરાહ આમદન્દ
નઝારહ બપીશે સેપાહ આમદન્દ
નકર્દન્દ અઝીશાન કરી આફરીન
તો ગોકૂતી બેખસ્ત આન ખરાનરા ઝમીન
જહાનદાર પુર ખેશમો પુર તાખ ખૂહ
હમી ખાસ્ત કાયહ ખરાન હેહ ફેરહ
અજાન મરદુમાન તન્ગદેહ ગશત શાહ
બખૂબી નકરહ અન્દર ઈશાન નેગાહ
બમૂબેહ યુનીન ગોકૂત પુર ખેશમ શાહ
કે યુનીન બહઅખતર યકી જાયગાહ
કુનામે દહે દામે નખ્ચીર બાહ
બજૂય અન્દરન આખ શાન કીર બાહ
બેદાનેસ્ત મૂબેહ કે ફર્માને શાહ
એ ખૂહ અન્દરન સૂએ હેહ શુહ એ રાહ
બદીશાન યુનીન ગોકૂત કીન સખ્ત જાય
પુર અઝ મીવહો મર્દુમો ચારપાય
ખુશ આમદ શહનશાહ બહરામરા
યકી તાજહ કરહ અન્દરાન કામરા
શુમારા હમહ યકસરહ કરહ મેહ
બદાન તા કુનહ શહર અઝીન ખૂબ હેહ
બદીન હેહ જનો ફદકાન મેહતરીહ
કસીરા નખાયહ કે ફર્માન બરીહ
અઝીન હેહ એ મુઝફરો એ કહખાય
બયક રાહ બાયહ કે દારીહ જાય
જનો મર્દો ફદક સરાસર મેહીહ
યકાયક હમહ કહખોદાએ દેહીહ
ખોફરી બરઆમદ એ પુરમાયહ હેહ
એ શાદી કે ગશતન્દ હમવારહ મેહ
જનો મરહ અજાનપસ યકી શુહ બરાય
પરસ્તારો મુઝફર બા કહખોદાય
યુ બીબાક શુહ મર્દે બરના બદેહ
ખુરીદન્દ નાગહ સરે મર્દે મેહ
હમહ યક બદીગર બર આવીખતન્દ
બહરજાય બીરાહ ખૂન રીખતન્દ
યુ બરખાસ્ત જાન ફરતા રસ્તખીઝ
ગેરેકૂતન્દ નાગહ અજાન હેહ ગુરીઝ
બેમાન્દન્દ પીરાને બી પાઓ પર
નમાન્દ આલતે વર્જેશો સાજો બર
હમહ હેહ બવયરાની આવરહ રૂય
ફેરખતાન શુહહ ખુશકો બીઆખ જૂય
શુહહ દશત વયરાનો વયરાન સરાય
રમીદહ અઝ મર્દુમો ચારપાય
યુ યક સાહ ખુજશતો આમદ બહાર
અજાનસૂ બનખ્ચીર શુહ શહરયાર
બદાન જાએ આબાદો ખુર્રમ રસીહ
નેગહ કરહ બરપાય જાઈ નદીહ
ફેરખતાન શુહહ ખુશકો વયરાન સરાય
હમહ મરૂબ બી મરદુમો ચારપાય
શેખે શાહ બહરામ અજાન ઝરહ ગશત
એ યઝદાન બેતર્સીદો પુર દરહ ગશત

તે ગામડાંમાંથી ઘણાક લોક પેલાં લશ્કરને જોવા માટે રસ્તા ઉપર આવી લાગ્યાં.

પણ તેઓમાંથી કોઇયેબી પાદશાહને આવકાર દીધો નહીં-તું કહે ગયા અમીને તે ગધેડાઓને બાંધી લીધા હોય તેમ જણા રહ્યા.

પાદશાહ તડકા તાપથી, ગુસ્સાભર બનેલો અને ચીરડાઈ ગયો હતો-અને તેની ખાહેશ તે ગામડાંમાં ઉતરવાની હતી.

પણ ત્યાંનાં માણસોથી તે નાખુશ થયો-અને તેઓ ઉપર સારી રીતે નજર પણ નહીં નાખી.

પાદશાહે વઝીરને ગુસ્સાભર એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “આવી એક નેહસ્ત જગ્યા,

ફાડી ખાનારાં જનવરો અને શેકારતું રેહડાણુ બનજો!-અને તેઓની નદીમાંનાં પાણી ડામર જેવાં કાળાં થજો!”

પેલો વઝીર સમજી ગયો કે “પાદશાહનો હોકમ-તે બાબતમાં શું હતો?” જેથી તે ત્યાંથી પેલાં ગામડાં તરફ ગયો.

અને ત્યાંના લોકોને કહ્યું કે “આ ફળફળાદીથી તેમજ માણસ અને જનવરોથી ભરેલી લીલોતરીવાળી જગ્યા,

શેહનશાહ બેહરામને પસંદ પડી છે-અને એને માટે તેણે એક નવોજ વિચાર કીધો છે.

તમો સઘળાઓને તેણે વડા બનાવી દીધાં છે-એટલા માટેજ કે તે ૧૧૭ આ ગામડાંને એક સુંદર શેહર બનાવી દીધે.

માટે આ ગામનાં બૈરાં કે છોકરાં સઘળાં તમો વડા છો-કોઇયે કોઇનો હોકમ માનવાની ઝર નથી.

આ ગામડાંનો શું એક મજુર કે શું એક માલેક-દરેક જણ એકજ સરખો હક ધરાવે છે.

તમો સ્ત્રી, પુરૂષ અને છોકરાંઓ બધાં મોટાં છો-તમો દરેક જણ આ ગામડાંના માલેક છો.”

એવું સાંભળી આબાદ ગામડાંમાંથી ખુશીના પોકાર નીકળ્યા કારણકે તેઓ જન્યુકનાં મોટાં માણસ બની ગયાં.

ત્યાર બાદ પુરૂષ કે સ્ત્રી દરેકના વિચાર બરાબરનાજ થઈ પડ્યા-તેમજ ગોલામો કે મજુરો પોતાના માલેકોની બરાબરી કરવા લાગ્યા.

જ્યારે તે ગામડાંમાં જવાન મર્દો ડર વગરના થઈ ગયા-ત્યારે તેઓએ તુરત પોતાના વડાઓનાં માથાં છટકાવી નાખ્યા.

અને પછી સઘળા એક બીજા સાથે લડવા પડ્યા-અને જગે જગે વગર કારણે ખૂન રેડાવા લાગ્યાં.

જ્યારે તે ગામડાંમાં એવી રીતે રસ્તાખેઝ ઉઠી-ત્યારે તે ગામડાંમાંથી તુરત લોકોએ નાસવા માડ્યું.

અને ત્યાં લાચાર બુઢાઓ રહી ગયા-ખેતીનાં કે બીજા ઉદ્યોગનાં કાંઈ સાંધણ ત્યાં રહ્યાં હતાં નહીં.

તે તમામ ગામડું વયરાન થઈ ગયું-ઝાડો કરમાઈ ગયાં અને નદીનાં ૧૧૮ પાણી સૂકાઈ ગયાં.

ખેતરો અને મકાનો ઉજડ થઈ ગયાં-તેમાંથી માણસ અને જનવરો નાસી ગયાં.

જ્યારે એ બાબત ઉપર એક વર્ષ પસાર થયું અને બહારની મોસમ આવી-ત્યારે પાદશાહ તે ગામડાં તરફથી શેકાર કરવા માટે ગયો.

અને તે આબાદ અને ખુશુમા જગ્યાએ આવી પુગ્યો-તેણે સઘળે નેગાહ કીધી તો આગળી એક પણ જગ્યા કાયમ જોઈ નહીં.

ઝાડો સૂકાઈ ગયેલાં અને ઘર વયરાન પડેલાં-આખું ગામડું માણસ કે જનવર વગરનું થયેલું જોયું.

તે જોઈ શાહ બેહરામનો એહરો ફિક્કો પડી ગયો-તે ખોદાતાલાથી બીધો અને દુઃખી થયો.

અમુએક યુનીન ગોકૂત કય રૂએક
 દેરીલસ વચરાન યુનીન ખૂબ દેહ
 બેરવ તીએ આખાઈ ગદાન અગજ
 યુનાન કુન કે ઝીન પસ ન બીતન રન્જ
 એ પીરી શહનશાહ મુએક બેરકૂત
 અદાન જાએ વચરાન ખરામીહ તકૂત
 એ ખરૂજન હમી સૂએ ખરૂજન શેતાકૂત
 અફર્જમ બીકાર પીરી બેયાકૂત
 ૧૧૯ ફેરૂદ આમદ અસ અરયો બેન્વાખતશ
 બરે ખીશ નસદીક બેન્શખતશ
 બદ ગોકૂત કય ખાજએ સાલખરૂદ
 યુનીન જાએ આખાઈ વચરાન કે કરૂદ
 યુનીન દાદ પાસોખ કે ચક રૂગાર
 ગુઝરૂ કરૂદ ખરૂ ખૂમે મા શહરૂયાર
 બેયામદ ચકી બીબેરદ મુબદી
 અઝાન નામદારાને બીખરૂ બદી
 બમા ગોકૂત ચકસરૂ હમહ મેહતરીહ
 નેગરૂ તા કસીરા બકસ નશમરીહ
 હમહ ચકસરૂ કદખોદાએ દેહીહ
 જનો મરૂદ ખરૂ મેહતરાન ખરૂ મેહીહ
 બેગોકૂતીનો ઈન દેહ પુર આશૂખ ગશત
 પુર અસ ધારતો કાશતનો ચૂખ ગશત
 કે ચકદાન વરા ચારૂ બન્દાજહ બાહ
 ઘમો મર્ગો સખતી બક તાજહ બાહ
 હમહ કારૂ ઈન જાય ખરૂ બદતરીસત
 યુનાન શુદ કે ખરૂ મા બેખાયદ ગરીસત
 અઝાન પીરૂ પુર દરૂદ શુદ રૂએક
 બેપુરસીદો ગોકૂત અસ શુમા કીસત મેહ
 ૧૨૦ યુનીન દાદ પાસોખ કે મેહતરૂ ખુવદ
 બજઈ કે તોખમો ગેયા પરૂ ખુવદ
 બદ રૂએક ગોકૂત મેહતરૂ તો ખાશ
 બહરૂ કારૂ ચૂન ખરૂ સરૂ અકૂસરૂ તો ખાશ
 એ ગન્જે જહાનદારૂ દીનારૂ ખાહ
 હમાન તોખમો ગાવો ખરો ખારૂ ખાહ
 બેકશ હરૂકે બીકારૂ ખાશદ બદેહ
 હમહ મેહતરાનદ ચકસરૂ તો મેહ
 ખરાન મુએકે પીરૂ નકીન મકુન
 ન ખરૂ આરૂ રાન્દ જિ ઈન સખુન
 અગરૂ ચારૂ ખાહી એ દરૂગાહે શાહ
 ફેરેસતમત અન્દાન કે ખાહી બેખાહ
 શુ બેશનીહ પીરૂ ઈન સખુન શાહ ગશત
 અસ અન્દહે દીરીનહ આઝાહ ગશત
 હમાનગહ સુએ ખાનહ શુદ મરૂદ પીરૂ
 બેયાવરૂદ મરૂદમ સુએ આબગીરૂ
 જમીનરા બઆખાહ કદન ગેરેકૂત
 હમહ મરૂહદારા સેપદન ગેરેકૂત
 એ હમસાયગાન ગાવો ખરૂ ખાસતનદ
 હમહ દસત ચકસરૂ બેયારાસતનદ
 ૧૨૧ ખુદો મરૂહદારાન બેહરીહ સખત
 નેશાનદન હરૂ જાય અન્દીન ફેરખત

તેણે વઝીરને કહ્યું કે “ઓ રૂએક!-આવું સરસ ગામડું ઉજડ
 થઈ જાય એ ધણુંજ અફસોસ ભરેલું છે
 તું શેતાબ જ અને મારા ખજાનામાંથી એને પાછું આપાદ કર-
 એવું કર કે હવે પછીથી આ ગામનાં લોકો દુઃખ જોયજ નહીં.”
 પેલો વઝીર શેહનશાહ આગળથી ગયો-અને તે ઉજડ જગ્યામાં
 શેતાબી કરતો આવી લાગ્યો.
 તે એક મોહલ્લેથી બીજે મોહલ્લે ફરવા લાગ્યો-શેવટે તેને એક
 બેકાર ખુદો મળ્યો.
 તે ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો અને પેલા ખુદાને માન એકામ આપ્યું-
 અને તેને પોતાની પાસે બેસાડ્યો.
 વઝીરે પેલાને પૂછ્યું કે “ઓ ખુદોગ સાહેબ!-આવી આપાદ જગ્યા
 કોણે વચરાન કીધી?”
 તેણે જવાબ દીધો કે “એક દહાડે-પાદશાહ અમારાં આ ગામડાં
 આગળથી જતો હતો,
 તેવામાં એક બેલુકફ વઝીર આવ્યો-જે પાદશાહના વઝીરામાંનો એક
 નકમો જેવો માણસ હતો.
 અને અમેને કહ્યું કે ‘તમે સઘળાઓ મોટા છો-મોટા સંભાળજે
 કોઇયે કોઇને કાંઈ પણ ગણકારવા નહીં.
 તમે સઘળા આ ગામડાંના માલિક છો-સ્ત્રીઓ અને પુરૂષો અહીંના
 મોટા લોકો ઉપર સરદાર જેવાં છો.’
 તે એટલું બોલ્યો અને આ અમારું ગામડું આકૃત ભરેલું થયું-
 લૂટફાટ, ખૂનાં મરજી અને મારામારી બધું બન્યું.
 તેનાં કીધેલાં કામને અંદાજે બોદા તેનો મદદગાર થજો!-ગમ, મોત
 અને આકૃત તેની ઉપર નવેસરથી હોજે!
 આ જગ્યાનું સઘળું કામ ધણુંજ ખરાબ ગઈ ગયું છે-એટલું ખૂર
 કે અમારી એવી હાલત ઉપર તારે રડવું જોઈયે.”
 રૂએક તે ખુદાની વાત સાંભળી દુઃખી થયો-તેને ધીરજ આપી
 પૂછ્યું કે “તમારામાંથી વડો કોણ છે?”
 તેણે જવાબ આપ્યો કે “તે ગામમાં પટેલ હોય કે જે ગામ અનાજ
 અને ધાસચારાથી આપાદ હોય.”
 રૂએકે તેને કહ્યું કે “તું સરદાર થા-દરેક કામમાં તુંજ સરતું
 તાજ થા.
 પાદશાહી ખજાનામાંથી ગમે એટલા દીનાર મંગાવ-તેમજ અહીં
 રોપવા મોટે બીયાં, ગાય ઢોર, ગધેડાં વગેરે સરસામાન મંગાવ.
 સઘળા બેકાર બનેલા લોકોને ગામડાંમાં લઈ આવ-તે સઘળા તારા
 તાબેદાર રહેશે અને તુંજ સરદાર બનજે.
 તું પેલા ખુદા વઝીર ઉપર શ્રાપ ના નાખ-કારણકે તેણે કાંઈ પોતાની
 મરજીથી એવો હોકમ કર્યો હતો નહીં.
 જો તને પાદશાહી દરબારમાંથી કાંઈ મદદની ઝરૂર જોઈતી હોય તો-
 તે માગ તું જટલાં માગશે એટલાં માણસો હું મોકલીશ.”
 જ્યારે પેલા ખુદાએ આ વાત સાંભળી ત્યારે તે ખુશી થયો-અને
 લાગ્યા વખતની ગમગીનીમાંથી મોકળો થયો.
 તુરતજ પેલો ખુદો મદ પોતાનાં ઘર તરફ ગયો-અને બીજાં માણ-
 સોને તળાવ ઉપર લઈ આવ્યો.
 અને પડતળ જમીનને પાછી આપાદ કરવાનાં કામ ઉપર મંડી ગયો-
 અને સઘળી જમીન કકડે કકડે ફિરાયે આપવા માંડી.
 તેઓએ પડોશીઓ પાસથી બળદ અને ગધેડાં લીધાં-અને સઘળાં
 ખેતરો પાછાં તાજગી ભરેલાં બનાવ્યાં.
 પેલા ખુદાએ પોતે તેમજ બીજાં ખેડુતોએ ધણી સખત મેહતન કીધી-
 અને જગેજગ કેટલાંક ઝાડો રોપી દીધાં.

થુ યકુ મરુ અમ વર્જેશ આખાફ કરુફ
 દેલે હરુકે ખૂદ અન્દરાન્ શાફ કરુફ
 અઝીન્ મરુ હરુ કરુ કે ખુચીખતન્
 ખમેશ્ગાન્ હમી ખૂને દેલ શીખતન્
 થુ આગાહી આમફ એ આખાફ ભય
 હમ અમ રન્ને ઈન્ પીરહુ સર કહખોદાય
 ચકાયકુ સુએ દેલ નેહાદન્ રૂય
 હમહુ ખરુજન્ આખાફ કરુન્દો જૂય
 હમાન્ સુધો ગાવો ખરો ગૂરુફ
 ચકાયકુ ખર અકુજુફ ખર કેશ્તમન્
 દેરખતી ખહર ભય હરુ કરુ બેકેશ્ત
 શુદ આનભએ વયરાન્ ખસાને બેહેશ્ત
 ખસાલે સેદીગર બેયારાસ્ત દેલ
 ખરઆમફ એ વર્જેશ હમહુ કારે મેહુ
 થુ આમફશ હન્ગામે ખુરુમ ખહાર
 સુએ દશ્તે નખચીરુ શુદ શહુરુયાર
 અખા મૂબેદે મૂબેદાન્ રૂયબેહુ
 થુ હરુફ રસીદન્ નખદીકે દેલ
 નેગહુ કરુફ નાગાહુ ખહરામ ગૂર
 જહાન્ દીદ પુર કેશ્તમન્દો સુતૂર
 ખરુઆવર્દહુ જૂ કાખહાએ ખલન્
 હમહુ દેલ પુર અમ ગાવો પુર ગૂરુફ
 હમહુ ખાલ પુર આબો કેશ્તો ખવીદ
 હમહુ ફૂલ પુર લાલહો શમખલીદ
 ખરાગન્દહુ ખર ફૂલ મીશો ખરહુ
 બેહેશ્તી શુદહુ ખૂમે ઊ યકુસરહુ
 ખમૂબેદ થુનીન્ ગોકૂત કય રૂયબેહુ
 એ કર્દી કે વયરાન્ શુદ ઈન્ સખજ દેલ
 ખરાગન્દહુ જૂ મરુદુમો ચારુપાય
 એ દાદી કે આમફ કુનૂન્ ખામ ભય
 ખદ ગોકૂત મૂબેદ કે અમ યકુ સોખન્
 ખપાય આમફ ઈન્ શારુસાને કોહન્
 હમ અમ યકુ સખુન્ દેલ ખુદ આખાફ ગશ્ત
 દેલે શાહે ઈરાન્ અમ શાફ ગશ્ત
 મરા શાહુ ફરુમુદ કીન્ સખજ ભય
 ખદીનારો ગન્જ અન્દર આવરુ એ પાય
 બેતસીદમ અમ કેદેગારે જહાન્
 નફહીદને કેહુતરાનો મેહાન્
 બેદીદમ થુ યકુ દેલ દો અન્દીશહુ કરુફ
 એ હરુફ ખર આવરુદ નાગાહુ ગરુફ
 થુનાન્ ચૂન્ ખયકુ શહુરુ ફ કહખોદાય
 ખુવદ ખૂમે ઇશાન્ નમાનદ ખભય
 ખરકૂતમ બેગોકૂતમ ખપીરાને દેલ
 કે અય મરુદુમાન્ ખર શુમા નીસ્ત મેહુ
 જનાન્ કહખોદાયન્દો ફૂદક હમાન્
 ખરસ્તારો સુચદરો પાલીખમાન્
 થુ મેહુતરુ શુદન્દ આન્ કે ખૂદન્દ કેહુ
 ખપાય અન્દર આમફ સરે મર્દ મેહુ
 ખગોકૂતારુ વયરાન્ શુદ ઈન્ પાકુ ભય
 નફહેશ એ મન્ ફરો તર્સે ખોદાય

જ્યારે એક લત્તો તેની મેહનતથી આખાફ થયો-ત્યારે તેમાં જે કોઈ

વસ્ત્યા તેઓનાં દિલ ખુશ થયાં.

જે લોકો કે ત્યાંથી નાસી ગયા હતા-અને આંખમાંથી ગમગીનીનાં

આંસુ રેડતા હતા,

તેઓને જ્યારે પોતાનું ગામ ફરી આખાફ થવાની-તેમજ પેલા ખુદા

પટેલની મેહનતની ખબર પડી,

ત્યારે તેઓ દરેક જણ ગામ તરફ પાછા ફર્યા-અને સઘળા મોહલ્લા

અને નદીઓ આખાફ બનાવી.

તેમજ વળી મર્યાં બટકાં, ગાય બળદ, ગધેડાં અને બીજાં ગોસ્ફંદો

તે ખેતીવાડીવાળા ભાગ ઉપર વધી પડ્યાં

જગેજગ લોકોએ ઝાડ ઉગાડ્યાં-અને પેલી ઉજડ જગ્યા બેહેશ્ત

જેવી ગુલઝાર બની ગઈ.

બીજાં ત્રણ વર્ષમાં તો તે ગામ પાછું ઝબાયેશ પામ્યું-અને સઘળી

મેહનતથી પેલા વડાનું તમામ કામ પાર પડ્યું.

જ્યારે બહારની મોસમનો વખત પાછો આવ્યો-ત્યારે પાદશાહ

શોકરનાં જંગલ તરફ રવાના થયો.

તેની સાથ વડો વઝીર રૂબેહ પણ હતો-જ્યારે બન્ને જણ પેલાં

ગામડાંની નજદીક આવી પુગ્યા,

ત્યારે એકાએક બેહરામ ગૂરે નજર કીધી-તેણે તે જગ્યા ખેતીવાડી ૧૨૨

અને ઢોરોથી ભરેલી જોઈ.

તેમાં મોટી મોટી ઇમારતો બાંધેલી જોઈ-તમામ ગામહુ ગાય

ગોસ્પંદોથી ભરેલું હતું.

સઘળા બગીચા પાણીથી ભરપુર હતા તેમજ ખેતરો અને અનાજના

પાકો આખાફ હતા-બધા પહાડ લાલા અને શમખલીદનાં ફૂલથી ભરેલા હતા.

પહાડ ઉપર મેંઠાં અને બકરાં ચરતાં હતાં-તે વયરાન જગ્યા સઘળી

બેહેશ્ત માફક બની.

તેણે વઝીરને 'પૂછ્યું' કે "ઓ રૂબેહ!-તેં એવું તે શું કીધું કે જેથી

આ આખાફ ગામ વયરાન બની ગયું?

ત્યાંથી માણસો અને ઢોરો વીખરાઈ ગયાં-અને તેં એવું શું આપ્યું

કે પાછું તે આખાફ હાલતમાં આવી ગયું?"

વઝીરે તેને જવાબ આપ્યો કે "ફક્ત એક બોલથી-આ પુરાણું

શેહર પાયમાલ થયું.

તેમજ એક બોલથી આ ગામ પોતે પાછું આખાફ બન્યું-અને તેથી

તું ઇરાનના શાહનું દિલ ખુશી થયું.

શાહે મને હોકમ કીધો કે 'આ આખાફ જગ્યા-દીનાર અને ખજાનો

ખરચીને પણ વયરાન કરી નાખ.'

ત્યારે હું જહાનના પયદા કરનાર સાહેબથી તેમજ નાના મોટાઓની

લગ્નત પડવાથી બીધો.

મેં જોયું કે મનમાં જ્યારે એક બીજાથી ઉલટા બે તુરંગ ઉભા થાય- ૧૨૩

ત્યારે તે બન્ને એકાએક નાશ પામે છે.

તેજ પ્રમાણે જ્યારે એક ગામમાં બે હાકેમ હોય છે-ત્યારે તે ગામ

ઉજડ થઈ જાય છે.

જેથી હું ત્યાં ગયો અને ગામડાંના ખુદાઓને કહ્યું-કે 'ઓ માણસો

તમારી ઉપર કોઈ વડો નથી.

હવે પછી શું બેરાં કે છોકરાં તેમજ શું ગોલામ, મજૂર કે ખેડૂત

બધાંજ માલેક છો.'

એવી રીતે જ્યારે પેલા હલકા લોકો હતા તેઓ વડા થઈ બેઠા-ત્યારે

ત્યાંના વડાનું સર ખાકમાં પડ્યું.

એટલું બોલવાથી આ આખાફ જગા ઉજડ બની ગઈ-મારી ઉપરથી

લોકોથી લગ્નત અને ખોદાની ખફગી દૂર હોત!

વજાનપસ બરીશાન બેખખશૂદ શાહ
બેરકૂતમ નમૂદમ દેગર ગૂનહુ રાહ
યકી બા બેરહ પીરુ કદમ બપાય
સખુનગૂયો બા દાનેશો રહુનુમાય
બેફરીદો વયરાની આબાહ કરહ
દેલે ઝીરહસ્તાન અઝાન શાહ કરહ
થુ મેહુતરુ યકી ગશ્ત શુદ રાએ રાસ્ત
બેયકૂશૂદ ખૂબીઓ એશતી બેકાસ્ત
૧૨૪ નેહાની બરીશાન નમૂદમ બદી
વજાનપસ કુશાદમ રહે યઝદી
સખુન મેહુતરુ અઝ ગઉહરે આબદાર
થુ બરુ ભયગહુ બરુ બરન્દશ બકાર
બેરહ શાહુ બાયહ ઝખાન પહુલવાન
થુ ખાહી કે બીરન્જ બાશહ રવાન
દેલે શાહુ તા ભવેદાન શાહ બાહ
ઝે કબૂલીઓ વયરાની આબાહ બાહ
થુ બેશનીહ શાહુ ઈન્ સખુન ગોકૂત એહુ
સઝાવારે તાજી તો અય રૂએહુ
બેખખશૂદ યકુ બહરહુ દીનારે ઝરહ
બદાન પુરુ હોનરુ પીરુ બીનન્દહ મરહ
વરા બેલઅતે ખુસવી સાખતન્દ
સરશરા બઅબરુ અન્દરુ અક્રાખતન્દ

ત્યાર પછી જ્યારે પાદશાહે એઓ ઉપર કૃપા કીધી-ત્યારે મેં ત્યાં જઈ તેઓને જુદોજ રસ્તો દેખાડ્યો.

મેં એક અકલમંદ ખુદો કે જે સારા સખુન બોલનારો, ડહાપણવાળો અને રેહનુમાઈ કરનારો હતો તેને હાકેમ બનાવ્યો.

તેણે મેહનત કીધી અને આ વયરાન જગ્યા આબાહ કીધી-અને પોતાની રૈયતનાં દિલ તેથી ખુશહાલ કીધાં.

જ્યારે એકજ માણસ સરદાર થયો ત્યારે સઘળું પાછું સમાધાન થયું-ખૂબીનો વધારો થયો અને ખરાબી દૂર થઈ.

છૂપી રીતે મેં તે લોકોને બદીનો માર્ગ દેખાડ્યો અને ત્યાર બાદ મેં ખોદાઈ માર્ગ ખુલ્લો કીધો.

જ્યારે સખુનને તેની લાયક જગ્યાએ કામમાં લાવે ત્યારે તે એક આબદાર મોતી કરતાં પણ વધુ સારો હોય છે.

જે તું પોતાના જીવને દુઃખ વગરનો રાખવા માગતો હોય તો તારી અકલને પાદશાહ અને તારી ઝખાનને પેહલવાન બનાવવી જોઈયે.

પાદશાહનું દિલ ભવેદાન સૂધી ખુશહાલ રહેજે?-અને અપ્રમાણિક પણાથી તેમજ ખરાબીથી મોકળું રહેજે!"

જ્યારે પાદશાહે તેની આ વાત સાંભળી ત્યારે બોલ્યો કે "શાબાશ!-ઓ રૂઝબેહ! ખરેજ તું તાજને લાયકનો છે."

એટલું બોલી તે હુનર ભરેલા અને દૂરઅંદેશ પીર મર્દ વઝીરને-સોનાના દીનારની એક થેલી બક્ષી.

તેમજ તેને માટે એક પાદશાહી સરપાવ તૈયાર કરી-તેનાં સરને વાદળ સૂધી ખુલ્લ કીધું.

બઝની ગેરેઝ્તને બહ્રામ દુશ્સરને દેહકાન આસેયાબાનરા.

દેગર હકૂતહુ બા મૂબેદાનો મેહાન
બનખચીરુ શુદ શહૂરયારે જેહાન
ચુનાન શુદ કે માહી બનખચીરુગાહુ
હમી બાશરો મય ખરહ બા સેપાહુ
ઝે નખચીરે ફેહો ઝે નખચીરે દશ્ત
ગેરેઝ્તનુ ઝે અન્દાઝહુ અન્દરુ ગુઝશ્ત
૧૨૫ સુએ શહૂર શુદ શાહ દેલ બા સેપાહુ
શખ આમહ બરહુ ગશ્ત ગીતી સેયાહુ
ખુઝોર્ગાને લશ્કરુ હમી રાન્દન્દ
સુખુનહાએ શાહાન હમી ખાન્દન્દ
યકી આતેશી હીદ તાબાનુ ઝે દૂર
બદાનસાનુ કે બહુમનુ કુનહુ શાહુ સૂર
શહનશહુ બદાનુ રઉશની બેગરીહ
બયકૂસુ દેહી ખુર્રમ આમહ પદીહ
યકી આસેયા હીદ દર પીશે દેહુ
નેશસ્તહુ પરાગન્દહુ મર્દાને મેહુ
બદાનુ રૂય આતેશ હમહુ દુખ્તરાનુ
યકી જશ્નગહુ સાખતહુ બરુ કરાનુ
ઝે ગુલ હરૂયકી બરુ સરશ અકૂસરી
નેશસ્તહુ બહરુ ભય રામેશબરી

બેહરામનું આટાની ઘંટીવાળા દેહકાનની છોકરીઓ સાથે પરણવું.

બીજે અઠવાડિયે વઝીરો અને સરદારો સાથે દેશનો પાદશાહ શોકારે ગયો.

એમ નક્કી થયું હતું કે "એક મહિના સૂધી-શોકારગાહમાંજ રહેવું" અને લશ્કર સાથે સરાખ પીવો.

અને પહાડી શોકારોમાંથી તેમજ જંગલમાંના શોકારોમાંથી પુષ્કળ શોકારો કરવા."

તે ખુશહાલ દિલે લશ્કર સાથે એક ગામમાં આવી લાવ્યો-રસ્તામાંજ રાત પડી ગઈ અને અંધારું થઈ ગયું.

લશ્કરના સરદારો ચાલતા હતા-અને આગળ પાદશાહોની દાસ્તાનો કહેતા હતા.

જેમ બહમન મહિનાનાં જશને સદેહના પાદશાહી જશન વખતે આતશ સળગાવે છે-તેમ એક બળતો આતશ દૂરથી જોયો.

શેહનશાહે તે રોશની તરફ નજર કીધી-અને એક તરફ એક ખુશનુમા ગામડું જોયું.

ગામડાં નજીક એક આટો દળવાની ઘંટી જોઈ-જ્યાં તે ગામડાંના મોટાં માણસો ભાં ત્યાં બેઠેલાં હતાં.

પેલા આતશની એક તરફ સઘળી છોકરીઓ-એકઠી થઈ એક ખુશીની મજલેસ બનાવેલી હતી.

તેઓનાં માથાં ઉપર ગોલાબનાં ફૂલનાં તાજ હતાં-જગેજ રામેશ ગરો બેઠી હતી.

હમણુ આમએ રજમે ખુશવ જંદન
 વજાન હર યકી હર જમાન નવ જંદન
 હમણુ માહુરયો હમણુ જઅદ મૂય
 હમણુ ચરખૂ ગૂયો હમણુ મુશ્કૂ ખૂય
 બનચદીકે પીશે દરે આસેયા
 બરામેશ કરીદહુ નખી બર ગેયા
 વજાન હર યકી દસ્તએ ગુલ બદસ્ત
 એ શાદીઓ અચ મય શુદહુ નીમ મસ્ત
 વજાન પસ ખોરુશ આમદ અચ જશનગાહુ
 યકી ગોકૂત કીન યાદે બહુરામ શાહુ
 કે બા ફરૂરો બોઝસ્તો બા ચેહુરો મેહુર
 બદુયસ્ત બરપાય ગદાન સેપેહુર
 હમી મય અકફ ગૂય અચ રૂએ જીય
 હમી ખૂએ મુશ્કૂ આયદ અચ મૂએ જીય
 શોકારશ નબાશદ બલોચ શીરો ગૂર
 અઝીરાશ ખાનદ બહુરામ ગૂર
 જહાનદાર કાવાએ ઈશાન શનીદ
 એનાનરા બેપીચીદો જાન સૂ કરીદ
 શુ આમદ બનચદીકીએ દોખતરાન
 નેગહુ કરૂદ બય અચ કરાન તા કરાન
 હમણુ દશત યકુસર પુર અચ માહુ દીદ
 બશહુર આમદન રાહુ ફૂતાહુ દીદ
 બેફરૂમદ તા મયગુસારાન એ રાહુ
 મય આરદો મયખારહુ નચદીકે શાહુ
 ગોસારદહુ આવરૂદ બમે ખુલૂર
 નેહાદશ અબર દસ્તે બહુરામ ગૂર
 અજાન દુખતરાન આન કે ખુદ નામદાર
 બેઝન આમદન અચ મેયાનહુ ચહાર
 યકી મુશ્કૂનાજો દેગર મુશ્કૂનક
 યકી નાચતાબો દેગર સૂસનક
 બરે શાહુ રકૂતનદ બા દસ્તબનદ
 બરોખ ચૂન બહારો બબાલા બલનદ
 હમી આમહુ ગોકૂતનદ બહુરામરા
 શહનશાહે બા દાનેશો કામરા
 એ હર ચાર પુરસીદ બહુરામ ગૂર
 કઝીશાન બહેલશ અન્દર ઓકૂતાદ શૂર
 કે અય ગુલરોખાન દુખતરાને કે ઇદ
 અઝીન આતેશ અકૂખતન બર ચે ઇદ
 યકી ગોકૂત કય સરૂવ બાલા સવાર
 બહર ચીચ માનદએ શહુરયાર
 પેદર માન યકી આસેયાબાને પીર
 બદીન ફૂદ નખીર ગીરદ બતીર
 બેયાયદ હમ અકૂનૂન કે શખ તીરદ ગશત
 વરા દીદહુ અચ તીરગી ખીરદ ગશત
 હમ અન્દર જમાન આસેયાબાન એ ફૂદ
 બેયાવરૂદ નખીર ખુદ બા ગોકૂદ
 શુ બહુરામરા દીદ રોખરા બખાક
 બેમાલીદો શુદ પીશ બા તસેઈ બાક
 યકી બમે કરૂરીન બેફરૂમદ શાહુ
 બદાન પીર દાહન કામદ એ રાહુ

તેઓ બધીઓ પાદશાહોની લડાઈની કવિતા ગાતી હતી-તેણીઓમાંની દરેક દર પળે નવી નવી કવિતા ગાતી હતી.

તે સઘળી છોકરીઓ માહતાબ જેવા ચેહરાની અને બરાવદાર બાલવાળી હતી-તેમજ સઘળી નર્મસથી બોલનારી અને કસ્તુરીની ખુશબોવાળી હતી.

પેલી આટાની ગીરણીના દરવાજા આગળ-ધાસ ઉપર તેણીઓ સફ સમારી ખુશીમાં બેઠી હતી.

અને દરેકના હાથમાં એકેકો ગોલાબનો તોરો હતો-તેણીઓ ખુશ- ૧૨૬ હાલીથી તેમજ મયની અસરથી અઘી મસ્ત થયેલી હતી.

ત્યાર બાદ તે ખુશહાલીની મજલેસમાંથી પોકાર ઉઠયો-એક જણી બોલી કે “આ સલામતી પાદશાહ બેહરામની યાદમાં લઇયે,

કે જે દબદબા સાયનો, કદાવર બદનનો, ખૂબસૂરત ચેહરાનો અને માયાળુ છે-તેનીથીજ ફરતો આસ્માન પાયદાર રહેલો છે.

તેના ચેહરા ઉપરથી ગોયા મય ટીપાય છે-તેના બાલમાંથી કસ્તુરીની લપટ આવે છે.

તે સિંહ અને ગોરખર સિવાય બીજે શોકારજ નથી કરતો-તેથીજ લોકો તેને ‘બેહરામ ગૂર’ કરી કહે છે.”

પાદશાહ બેહરામે તેણીઓનો આવાજ સાંભળ્યો-અને પોતાના ઘોડાની લગામ ફેરવી તે તરફ ચાલ્યો.

જ્યારે તે પેલી છોકરીઓની નજીક આવ્યો-ત્યારે તેણે એક નાકેથી બીજે નાકે સૂધી પોતાની નજર દોડાવી.

તેણે સઘળું મયદાન તે માહતાબ જેવી નાઝનીનોથી ભરેલું જોયું-તે મયદાનમાંથી શેહરમાં જવાનો રસ્તો ટુંકો જોયો.

તેણે હુકમ કીધો જેથી રસ્તે જતા શરાબ પીનારાઓ આવ્યા-અને શરાબ પીનારા સાથીઓને લાવ્યા.

શરાબ પાનાર બિલોરી જામ લાવ્યો-અને બેહરામ ગૂરના હાથમાં આપી

પેલી છોકરીઓમાંથી જેઓ કે દરજ્જામાં ચઢતી હતી-તેવી ચાર ૧૨૭ જણીઓ તે ટોળાં વચ્ચેથી બાહરે આવી.

એકનું નામ મુશ્કનાબ હતું. બીજનું નામ મશ્કનક-અને ત્રીજનું નામ નાઝતાબ અને ચોથીનું નામ સૂસનક હતું.

તેઓ ચેહરામાં બહારની મોસમ જેવી અને કદમાં જિંચા સરોવર જેવી હતી-તેણીઓ અદબ વાળીને પાદશાહની આગળ આવી.

અને તે દાનેશમંદ અને મુરાદમંદ શેહનશાહ બેહરામને નામની ગઝલ ગાવા લાગી.

બેહરામ ગૂરે તે ચાર જણીઓ સાથ વાતચિત્ત ચલાવી-કારણકે તેણીઓથી તેનાં દિલમાં મોહબતનો શોર પડયો હતો.

તેણે પૂછ્યું કે “ઓ નાઝનીનો તમે કોણની બેઠીઓ છો-અને તમેને આ આતશ સળગાવવાનું શું કારણ છે?”

એક જણ બોલી કે “ઓ સીધાં સરોવર જેવા કદના સવાર!-તું દરેક રીતે પાદશાહના જેવો લાગે છે.

અમારો બાપ એક ખુદો ઘંટીવાળો છે-જે આ પહાડ ઉપર તીર કમાન સાથ શિકાર પકડવા ગયો છે.

હવે તે આવતોજ હશે કારણકે રાત અંધારી થઇ છે-અને તેને રાતે અંધારે દેખાતું નથી.”

તેવામાં પહાડ ઉપરથી પેલો ઘંટીવાળો-પોતાનાં માણસો સાથે શોકાર લઇને આવી લાવ્યો.

જ્યારે તેણે બેહરામને જોયો ત્યારે પોતાનું મોં ખાક ઉપર-મસખ્યું ૧૨૮ અને બીહતો તેની નજીક ગયો.

પાદશાહે કમવિયું જેથી પેલા રાહમાંથી આવેલા પીર મંદને શરાબથી ભરેલી એક સોનેરી જામ આપી.

અહીં ગોકૂત કીન્ ચાર ખુશીદ રૂય
એ દારી ચુનીન્ નીરત હન્ગામે શૂય
અહીં પીર મરૂદ આક્રીન્ કહો ગોકૂત
કે ઇન્ દુખ્તશને મરા નીરત જોકૂત
રસીદહ બદીન્ સાલો દૂશીજહ અન્હ
બદૂશીજગી નીચ પાકીજહ અન્હ
વલીકેન્ નદારન્હ ચીઝી કુચૂન્
નગૂયમ અઝીન્ બીશ ચીઝી કુનૂન્
અહીં ગોકૂત બહુરામ કીન્ નીચ ચાર
બમન્ હેહ વઝીન્ બીશ દુખ્તર મદાર
ચુનીન્ દાહ પાસોખ વરા પીરહ મરૂદ
કઝીન્ દર કે ગોકૂતી સવારા બેગરૂદ
ન જામહુરેત મારા ન બૂમો ન બર
ન સીમો સરાયો ન ગાવો ન બર
અહીં ગોકૂત બહુરામ શાયદ મરા
કે બીચીચ ઇશાન્ બેબાયદ મરા
૧૨૯ અહીં ગોકૂત હર ચાર જોકૂતે તો અન્હ
પરેતારે બાકે નેહોકૂતે તો અન્હ
બઅયબો હોનર ચશમે તૂ દીદ શાન્
બદાન્ સાન્ કે દીદહ પસન્દીદ શાન્
અહીં ગોકૂત બહુરામ કીન્ હર ચહાર
પઝીરોકૂતમ અચ પાકુ પર્વદેગાર
બેગોકૂતીનો અચ જય બરપાય ખાસ્ત
બદશત અન્દર આવાઝે બાલાએ ખાસ્ત
બેકરૂમૂદ તા ખાદેમાનો સેપાહ
બરન્હ આન્ બુતાનરા બસુશૂએ શાહ
સેપાહ અન્દર આમદ ચકાયકુ બદશત
હમહુ શખ હમી ગેદે લશકર બેગશત
ફેરમાન્હ આન્ આસેયાબાન્ શેગેકૂત
શબે તીરહ અન્દીશહ અન્દર ગેરેકૂત
બજન્ ગોકૂત કીન્ નામદારે ચુ માહ
બરીન્ બોર્જો બાલાએ ઇન્ દસ્તગાહ
શબે તીરહ ઇન્ જયગહ ચૂન્ રસીદ
જનશ ગોકૂત કચ દૂર આતેશ બેદીદ
બર આવાઝે ઇન્ રામેશે દુખ્તરાન્
હમ અચ મસ્તીએ ફેદો રામેશગરાન્
૧૩૦ ચુનીન્ ગોકૂત પસ આસેયાબાન્ બજન્
કે અચ જન્ મરા દાસ્તાની બેજન્
કે નીકસ્ત ફેર્જમે ઇન્ ચા બદી
જનશ ગોકૂત કારી બુવદ ચઝદી
નપુર્સીદ ચૂન્ દીદ મરૂદ અચ નેજાદ
ન અચ ખાસ્તહ બર હેલશ બૂદ યાદ
બઝએ જમીન્ બર હમી માહ જોસ્ત
ન દીનારો નહુ દુખ્તરે શાહ જોસ્ત
બુતઆરાય બીનદ ચુ ઇશાન્ બચીન્
ગુસેસ્તહ શવદ બર બુતાન્ આક્રીન્
બદીન્ગૂનહુ તા શીદ બર પોસ્તે જાહ
બરઆમદ જહાન્ શુદ ચુ રઉશાન્ ચરાહ
હમી રકૂત હર ગૂનઈ દાસ્તાન્
એ અચ બદ નેજાદો એ અચ રાસ્તાન્

પછી પાદશાહે તેને કહ્યું કે “આ ખુશીદના ચેહરાની ચારો છાકરીઓને-
એમ શું કામ રાખી મૂકી છે શું એ લોકોનો પરણવાનો વખત નથી આવ્યો?”
પેલા પીર મહે તેની ઉપર દુઆ કીધી અને કહ્યું-કે “આ મારી
બેટીઓ પરણેલી નથી.

તેઓ આટલી હમરે પહેંચેલી છે પણ કુંવારી છે-અને કુંવારા-
પણામાંજ પાકીએહ રહી છે.

પણ એથી હેયાદ કોઇ પણ ચીજો તેણીઓ ધરાવતી નથી-હાલ એથી
વધુ કોઇ પણ ચીજ હું કહી શકતો નથી.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “એ ચારે ચાર છાકરીઓ-તું મને આપી દે
અને એથી વધુ વખત છાકરીઓને તારી પાસે રહેવા ના દે.”

પીર મહે પાદશાહને જવાબ દીધો-કે “ઓ સવાર! તેં જે માગણી
કરી છે તેથી પાછો ફર.

અમારી પાસ કાંઇ પણ કપડાં કે ઝમીન, સોનું રૂપું કે ધરબાર,
ગાય દોર કે ગધેડાં જેવું કશું નથી.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “આ છાકરીઓ મારે લાયકનીજ છે-મને કાંઇ
પણ રીત વગર તેણીઓ જોઇએ છે.”

ઘંટીવાળો બોલ્યો કે “લઈ જા. એ ચારો તારીજ બઈરીઓ છે-
તારાં જ્ઞાનખાનાનો કચરો વાળતારીઓ છે.

તેં તેણીઓની ખૂબી કે ખામી તારી નજરે જોઈ છે-અને એવી રીતે
તેં તેણીએ ને જોઇને પસંદ કીધી છે.”

બેહરામ બોલ્યો કે “આ ચારો જાણીઓને-મેં પાક પર્વદેગારને
હાઝેર નાઝેર જાણીને કબૂલ કીધી છે.”

તે એટલું બોલ્યો અને ત્યાંથી હઠાંગરી કીધી તે મયદાનમાં ઘોડાનાં
પગલાંના આવાજો યદ રહ્યા.

તેણે હોકમ કીધો કે “નોકરો અને લશ્કરીઓ-તે પુતલીઓને જ્ઞાન-
ખાનામાં લઈ જાય.”

તમામ લશ્કર મયદાનમાં એકઠું થયું-આખી રાત પાદશાહ લશ્કરની
આસપાસ ફરતો રહ્યો.

પેલો આસિયાબાન બહુજ અજબ થયો-અને અંધારી રાતે તેણે
વિચાર કરવા માંડ્યો.

તેણે પોતાની બઈરીને કહ્યું કે “આ માહતાબની મિસાલનો, આવા
દબદબાનો, આવા કદનો અને આવા મરતબા સાથનો નામદાર,

આવી અંધારી રાતે આ જગ્યાએ કેમ આવી લાગ્યો?”-ત્યારે તેની
બાયડી બોલી કે “તેણે દૂરથી આતશ જોયો.

વળી છાકરીઓની ખુશહાલીના પોકારો ઉપર તેનું ધ્યાન ખેંચાયું-
તેમજ વાજાન્તર અને ગાનારીનાં ખેંચાણથી તે આવ્યો.”

પછી ઘંટીવાળાએ તે બાયડીને એમ કહ્યું-કે “ઓ મારી ધણીઆણી!
તું મને સલાહ આપ,

કે આ કામનું શેવટ સાફ આવશે કે માહું?”-તેની અહરત બોલી
કે “આ બનાવ ખોદાઈ કુદરતનો છે.

જ્યારે તે શખસે છાકરીઓને જોઇ ત્યારે તેનાં ખાન્દાન વિષે કાંઈજ
તેણે પૂછ્યું નહીં-કે નહીં કાંઈ રીત માગવાનો વિચાર કીધો.

તે કાંઈ પૈસા કે કોઈ પાદશાહની છાકરી શોધતો હતો નહીં-પણ તેની મરજ
તો આ ઝમીન ઉપર ફકટ માહતાબ જેવા ચેહરાની છાકરીઓ શોધવાની હતી.

અગરજો ચીનના પૂતળાં બનાવનાર આ છાકરીઓને જોય-તો પોતાનાં
બનાવેલાં પૂતળાંની તારીફ કરવાનું છોડી દીધે.”

એમ કરતાં કાળા કાગડાની પીઠ ઉપર (યાને રાત ઉપર) આક્રતાબ-
જાહેર થયો અને જેહાન રોશન ચેરાગ જેવી બની ત્યાં સૂધી એવી રીતની

શું બદજાદ માણસ માટેની કે શું રાસ્ત લોકો માટેની દરેક રીતની
વાતો ચાલવા લાગી.

થુ શબ્દ રૂપ શુદ્ધ મેહુતર આમદ એ ફેલુ
બહીન્ પીર ગોઠત અથ ગવે રૂપમેહુ
બબાલીનત આમદ શબે તીરહુ બખત
બખાર આમદ આન્ સખર શાબે દેરખત
શબે તીરહુ ગૂન્ ફરશ બહુરામ શાહ
હમી આમદ અર દરતે નખચીરગાહ
નેગહુ કહે આન્ જશનો આતેશ બેદીદ
એનાનરા બેપીચીદો ઝીન્ સૂ કરીદ
કુનૂન્ હોખતરાને તો બેકુતે વચન્દ
બઆરામગહુ દર નેહોકુતે વચન્દ
બદાન્ રૂપો આન્ મૂયો આન્ રાસ્તે
હમહુ શાહુરા દુખતર આરાસ્તે
શહનશાહુ બહુરામ દામાદે તોસ્ત
બહુર કેશવરી ઝીન્ સેપસ યાદે તોસ્ત
તોરા દાદ ઈન્ કેશવરા મર્જે પાકુ
મખુર ગમ કે રસ્તે એ અન્દુહો બાકુ
બેરમાય કર્માન્ કે કર્માન્ તોરાસ્ત
હમહુ બન્દગાનીમે પયમાન્ તોરાસ્ત
કુનૂન્ મા હમહુ કેહુતરાને તો ઈમ
એ કેહુતર હમહુ ચાકરાને તો ઈમ
બદ આસેયાબાનો જન્ ખીરહુ માન્દ
હમી હર યકી નામે યચદાન્ બેખાન્દ
ચુનીન્ ગુઠત મેહુતર કે આન્ રૂપો મૂય
એ અર્જે અહારોમ ખુર આવરુદ શૂય

યાઘૂતને બહુરામ ગન્જે જમશીદ
વ બખશુ કર્દન્ બઅર્જાનેયાન્.

દેગર હકુતહુ આમદ બનખચીરગાહુ
ખુદો મૂબેદો વીજગાનો સેપાહુ
બેયામદ યકી મર્જે મેહુતર પરસ્ત
થુ બાદે દમાનો ગોરાઝી બદસ્ત
એ લશ્કર બેપુર્સીદ બહુરામ શાહુ
કુબ બાશદ અન્દર મેયાને સેપાહુ
બદ ગોઠત મૂબેદ એ બાહી બેગૂય
તો શાહે જહાનરા નદાની બરૂય
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે તો રૂપે શાહુ
નખીનમ નગૂયમ સખુન્ બા સેપાહુ
બરે શાહુ બોર્દન્દ બૂયન્દહુરા
ચુનાન્ દાનેશી મર્જે ગૂયન્દહુરા
બેયામદ થુ બહુરામરા દીદ ગોઠત
કે બા તૂ સખુન્ દારમ અન્દર નેહોકુત
એનાનરા બેપીચીદ બહુરામ ગૂર
એ દીદારે લશ્કર બેરૂન્ રાન્દ ફર
બદ ગોઠત મરુદ અથ જહાનદાર શાહુ
બગોઠતારે મન્ કરુદ બાયદ નેગાહુ

જ્યારે રાત ગઈ અને દિવસ હવે ત્યારે તે ગામડાંનો પટેલ આવ્યો-
અને પેલા ખુદા માણસને કહ્યું કે “ઓ બહાદુર રૂબેહ!

ગઈ રાતે તારૂં સાડું નસીબ તારાં માયાં આગળ આવ્યું-અને તારાં
ઝાડની લીલી ડાળીઓને ફળ લાગ્યાં.

ગઈ કાલે અંધારી રાતે શેકારગાહનાં જંગલમાંથી પાદશાહ બેહરામ
આવતો હતો.

તેણે અહીં નેગાહ કીધી અને તે ખુશીની મજલેસ અને મળગેલો ૧૩૧
આતશ જોયો-તેણે પોતાના ઘોડાની લગામ ફેરવી અને આ તરફ આવ્યો.

હવે તારી બેટીઓ તેનીજ બાયડીઓ બની છે-અને તેના ખાનગી
આરામગાહમાં ગઈ છે.

આવા ચેહરા, આવા બાલ અને આવા સીધાં કદ સાયની-સધળી
પાદશાહને લાયકનીજ છાકરીઓ તેં તૈયાર કીધી.

શેહનશાહ બેહરામ તારો જમાઈ થયો છે-હવે પછી તું દરેક મુલકમાં
વખણારો.

આ મુલક અને તમામ ઝમીન પાદશાહે તને બક્ષેશ આપી છે-હવે કાંઈ
પણ ગમગીની ના રાખ કારણકે તું ગમ અને ધાર્તીથી છૂટો થયો છે.

હવે તું હોકમ કર્માવ કારણકે અમે તારા તાબેદાર છિયે અને
તારાજ વચન ઉપર બંધાયલા છિયે.

હવે અમે સધળા તારી રૈયત થયા છિયે-રૈયત શું બલકે સધળા
તારા ચાકર બન્યા છિયે.”

આ વાત સાંભળી પેલો ઘંટીવાળો અને તેની બેરી અજબ થયાં-
અને તે બન્ને જણ ખોદાતાલાનાં નામની યાદ કરવા લાગ્યાં

પટેલ બોલ્યો કે “તારી છાકરીઓના સુંદરા ચેહરા અને બાલ ચોથા
આસ્માન ઉપરથી ખુશીદને પણ પોતાના વર તરીકે લાવી શકે.”

બેહરામે જમશીદનો ખઝાનો મેળવવો અને
તે ગરીબોને વહેંચી આપવો.

બીજે અઠવાડિયે પાદશાહ પોતે, તેનો વઝીર અને તેનાં લશ્કરના
ખાસ લોકો શેકારગાહમાં ગયા.

ત્યાં એક વફાદાર શખ્સ આવી લાગ્યો-જે પવન વેગે દોડતો અને ૧૩૨
તેના હાથમાં એક કોદાળી હતી.

તેણે લશ્કરીઓથી પૂછપરછ કીધી કે “આ લશ્કર વચ્ચે પાદશાહ
બેહરામ ક્યાં છે?”

વઝીરે તેને પૂછ્યું કે “તું શું માંગે છે તે કહે-શું તું દેશના પાદ-
શાહને ઓળખતો નથી?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “જ્યાં સૂધી હું પાદશાહને જોઈશ નહીં
ત્યાં સૂધી તેનાં લશ્કરી લોકોને એક સખુન્ પણ કહેવાનો નથી.”

આથી તેઓ પેલા પાદશાહની શોધ કરનારા ઘણા બાહોશ અને
છટાદાર બોલનારને પાદશાહની પાસે લઈ ગયા.

તે આવ્યો અને જ્યારે બેહરામને જોયો ત્યારે તે બોલ્યો-કે “મારે
તને ખાનગીમાં કાંઈ કહેવું છે.”

બેહરામ ગૂરે ઘોડાની લગામ ફેરવી-અને લશ્કરી લોકોની નજર આગળથી
દૂર ગયો.

પેલા શખ્સે તેને કહ્યું કે “ઓ દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહ!-
હું કહું છું તે ઉપર ધ્યાન ધરજો.

બરીન્ મરૂઝ દેહકાનમેા કહ્યોદાય
 ખોદાવન્દે ઈન્ ખૂમેા કેશ્તો સરાય
 હમી આખ્ ખોદેમ બરીન્ મર્જે ખીશ
 કે દર કાર પયદા કુનમ અર્જે ખીશ
 ૧૩૩ શુ બેરયાર ગશ્ત આમો ગુસ્તાખ શુદ
 મેયાને યકી મરૂઝ સૂરાખ શુદ
 શેગેકૂતી ખોડીશી બગૂશ આમદમ
 કઝાન્ સહમ અઝ જાન્ ખોડીશ આમદમ
 હમી આયદ અઝ આખ્ આવાએ સન્જ
 ખોડીશી હમી મીનુમાયદ બગન્જ
 શુ બેશનીદ બહુરામ અઝાન્ સૂ કશીદ
 હમહુ દશ્ત પુર સખ્જહો આખ્ દીદ
 બેફરૂમદ તા કારગર બા ગરાઝ
 બેયારન્દ ચન્દી એ રાહે દરાઝ
 ફેરૂદ આમદ અઝ અરેપ રાહે બલન્દ
 શેરાઇ જન્દ અઝ બરે કેશ્તમન્દ
 શખ્ આમદ બવાન્ શમઝ બેફતન્દ
 બહુર જાય આતેશ હમી સૂખતન્દ
 એ દયા શુ ખુરશીદ બરૂજદ દેરકૂશ
 શુ મરેફૂલ ગશ્ત આન્ હવાએ બેનકૂશ
 એ હર સૂ બેરફૂતન્દ કારીગરાન્
 શુદન્દ અન્બુમન્ ચૂન્ સેપાહી ગરાન્
 ઝમીનરા બેકન્દન્ ગેરેફૂતન્દ પાક
 ૧૩૪ શુદ આન્ જાએ હામૂન્ સરાસર સુઘાક
 એ કન્દન્ શુ ગશ્તન્દ મદાન્ સોતૂક
 પદીદ આમદ અઝ ખાક જાઈ શુ ફૂક
 યકી ખાનઈ કંદેહ અઝ પોખતહુ ખેશ્ત
 બસાઝક કંદેહ બસાને બેહેશ્ત
 કનન્દહુ તબર જંદ હમી અઝ બરશ
 પદીદ આમદ અઝ દૂર જાઈ દરશ
 શુ મૂબેદ બેદીદ આન્ દર આમદ એ દર
 અખા ઊ યકી ઈર્માની દેગર
 યકી ખાનહુ દીદન્દ પહુનો દરાઝ
 બરૂઆવદહુ બાલાએ ઊ ચન્દ યાઝ
 એ જરૂ કંદેહ બરૂપાય દૂ ગાવમીશ
 યકી આખરી કંદેહ બરૂરીન્ બપીશ
 બખરજદ બઆખર દરૂન્ રીખતહુ
 બચાફતે સોરખ અન્દર આસીખતહુ
 શુ દૂ ગાવે ગરૂદન્ મેયાન્ શાન્ તેહી
 શેકમ શાન્ પુર અઝ નારો સીબો બેહી
 મેયાને બેહી દુરૂરે ખૂશાખ્ બૂદ
 કે હર દાનઈ કત્રએ આખ્ બૂદ
 હમાન્ ગાવરા અશમે ચાફૂત બૂદ
 એ પીરી સરે ગાવ ફરૂતૂત બૂદ
 ૧૩૫ હમહુ ગેરૂદ બરૂ ગેરૂદ ઊ શીરો ગૂર
 યકી દીદહુ ચાફૂતો દીગર ખુલ્લર
 તઝબાને બરૂરીનો તાઊસે નર
 હમહુ સીનહો અશમહા શાન્ ગોહર
 શુ ફરેતૂર દીદ આન્ બરે શાફૂ શુદ
 બરાયે બલન્દ અફસરે માફૂ શુદ

હું આ ઝમીન ઉપર ખેતી કરનારો છું અને તેનો માલિક હું-આ
 જગ્યા, ખેતી અને મકાનનો હું ધણી છું.

હું પોતાની ઝમીન ઉપર એક પાણીની નેહર લઈ જતો હતો-કે
 જેથી મારાં ખેતીનાં કામમાં મને મારો બદલો મળે.

જ્યારે પાણી ધણું બરાબરું અને ઝોર કરવા લાગ્યું-ત્યારે એક ઝમી-
 નની વચ્ચે સૂરાખ પડ્યો.

એક અન્યથા જેવો પોકાર મારા કાન ઉપર પડ્યો-જેની ધાસ્તીથી
 હું ખૂબ પાડવા લાગ્યો.

તે ઝરણમાંથી ઘંટના જેવો સાદ આવવા માંડે છે-તે આવાઝ ખઝા-
 નાનો હોય એવું દેખાય છે.”

જ્યારે બેહરામે એ સાંભળ્યું ત્યારે તે તરફ ગયો-તેણે તમામ ઝમીન
 લીલોતરી ભરેલી અને પાણીવાળી જોઈ.

તેણે ફર્માવ્યું કે “કોદાળી સાથે થોડાક મજ્બૂરોને દૂરવેરથી લઈ આવે.”

ખુલ્લું મરતખાનો પાદશાહ થોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-લીલોતરી
 ભરેલાં ખેતરની પારે એક તમ્બુ ઉભો કીધો.

રાત પડી અને પેહલવાનોએ ખત્તિ સળગાવી-બધી જગ્યાએ આતશ
 રાશન કરવા માંડિયો.

જ્યારે દયામાંથી ખુરશીદે પોતાનો ઝુંડો ઉઠાવ્યો અને બહુ રંગની
 હવા ઝળકતી બની,

ત્યારે ચો તરફથી કારીગરો આવ્યા-તેઓ એક બારી લશ્કરની માફક
 એકઠા થયા.

તેઓએ તમામ ઝમીન ખોદવા માંડી-તે ખેતરની જગ્યા સઘળી
 ખોદાઈ ગઈ.

જ્યારે માણસો ખોદતાં ખોદતાં યાકી ગયાં ત્યારે તે ખાકમાંથી એક
 પહાડની મિસાલની જગ્યા દેખાઈ.

એક ઘર પાકી ઇંટથી બાંધેલું-અને તેને ચૂનાથી બેહેશ્તની મિસાલ
 કીધેલું દેખાયું.

પેલા ખોદનારાઓ તેની ઉપર કોદાળી મારવા લાગ્યા-જેથી દૂરથી
 એક જગ્યાએ તેનો દરવાજો દેખાવા લાગ્યો.

જ્યારે વઝીરે તે જોયું ત્યારે તે પેલા દરવાજામાં દાખેલ થયો-તેની
 સાથે એક બીજો મેહમાન પણ હતો.

તેઓએ એક પોહોળું અને લામ્બુ મકાન જોયું-જેની ઊંચાઈ કેટલાક
 હાથની હતી.

સોનાની બનાવેલી બે બેંસ ત્યાં આગળ ઉભી કીધેલી હતી-અને
 તેઓ આગળ એક પાણી પીવાનો સોનેરી અભાડો બનાવેલો હતો.

તે અભાડા ઉપર પોખરાજ જડેલાં-અને અંદર રાતાં ચાફૂત
 મટેલાં હતાં.

વરખ રાશિના આકારની બે ગાયો કે જેઓ પોકળ હતી-અને જેઓનું
 પેટ દાડમ, સેબ અને બેહી નામનાં ફળના આકારનાં ગોહરોથી ભરેલું હતું.

તે બેહીમાં આબદાર મોતી ભરેલાં હતાં-કે જે દરેક દાણો પાણીનાં
 ટીપાં જેવો સાફ હતો.

તેમજ તે ગાયોની આંખો ચાફૂતની હતી-બૂઢાપાને લીધે ગાયોનાં
 માથાં નમી પડતાં હતાં.

તેની આસપાસ સોનેરી સિંહ અને ગોરખરો હતાં-કોઈની આંખ
 માણેકની તો કોઈની બિલોરની હતી.

સોનેરી બનાવટનાં તીવર અને મોર પણ હતા-તે સઘળાંના સીના
 અને આંખો ગોહરોથી ભરેલી હતી.

જ્યારે વઝીરે આ સઘળું જોયું ત્યારે તે પાદશાહ આમળ દોડ્યો-
 તે ચાંદનાં તાજ જેવા મહાન નર આગળ ગયો.

ખતુન્દી બસાહે જહાન્ ગોકૂત ખીજ
કે આમહ હમહુ ગન્જહારા જહીજ
યકી ખાનહુ પુર ગઉહર આમહ પદીહ
કે અર્ધે ફલકુ દાશત આનરા કલીહ
બહુ ગોકૂત મેહુતર કે ખર ગન્જ નામ
નવીસહ કસી કશ ખુવહ રાયો કામ
નેગહુ કુન્ ખરીન્ ગન્જ તા નામે કીરત
કે આગન્દને આન્ બહુગામે કીરત
બેયામહ સરે મૂબેદાન્ ચૂન્ શનીહ
બહાન્ ગાવ ખર મોહુરે જમશીહ દીહ
બસાહે જહાન્ ગોકૂત કર્દમ નેગહુ
નેવેશતસ્ત ખર ગાવ જમશીહ શાહુ
બહુ ગોકૂત શાહુ અય સરે મૂબદાન્
બહુર કાર દાના તર અચ બેખદાન્
એ ગન્જ કે જમશીહ બેન્હાહ પીશ
ચેરા કર્દ ખાયહ મરા ગન્જે ખીશ
હરાન્ ગન્જ કાન્ જોચ બશર્શીરો દાહ
કરાચ આયહ આન્ ગન્જ હરગેચ મખાહ
બઅર્જાનિયાન્ દેહ હમહુ હરુચે હસ્ત
મખાદા કે આયહ બમા ખર શેકસ્ત
અગર નામ ખાયહ કે પયદા કનમ
બદાદો બશર્શીર ગન્જ આગનમ
નખાયહ સેપાહે મરા બહુરહુ જીન્
ન તન્ગસ્ત ખર મા બમર્દી જમીન્
હમહુ ખાસ્તહુ સરખસર હમચુનાન્
બેખાયહ શુમોર્દન્ બરસ્મે કયાન્
ફરશન્ ગઉહર બજરો બસીમ
જને બીવહો ફૂદકાને ચતીમ
તેહી દસ્ત મરુદમ કે દારન્દ નામ
ગુસેસ્તહુ દેહ અચ નામે આરામે કામ

એ વચરાનો આખાહ ગેરુહ આવરીહ
વજાન્ પસ ચકાયકુ હમહુ બેશમરીહ
કસીરા કે અન્દહે વામસ્ત નીચ
અજીન્ ગન્જ ખાયહ કે બાશહશ ચીચ
બેખર્શીહ દીનારો ગન્જે દેરમ
બમોચ્હે રવાને જહાન્દાર જમ
મરા તા જવાન્ બાશમે તન્દુરેસ્ત
ચેરા ખાયદમ ગન્જે જમશીહ જોસ્ત
અજાન્ દહુ ચકુ આનરા કે બેન્મૂહ રાહુ
હમી શાહુ જોસ્ત અચ મેયાને સેપાહુ
કંકન્ હર કે બેસ્તાનહ અચ જમશીહ
બસાદી મખાદશ એ ગીતી ઉમીહ
ચુ બા લશકરમ તન્ બરન્જ આવરમ
એ રમે એ ચીન્ નામે ગન્જ આવરમ
મનો અરપે શખ્દીએ શર્શીરે તીચ
નગીરમ ફેરીબો નદારમ ગુરીચ
વજાન્ બયગહુ શુહ ચુએ ગન્જે ખીશ
કે ગેરુહ આવરીહ અચ ખયો રન્જે ખીશ

તેણે શેતાખીથી દેશના પાદશાહ બેહરામને કહ્યું કે “ચાલ ઉઠ-
તારા તમામ બંડારો ભરાય એટલો ખજાનો મળી આવ્યો છે.

એક ગોહરોથી ભરેલું ધર મળી આવ્યું છે-જેની ફૂંચી ફરતું આરમાન
ધરાવતું હતું.”

પાદશાહે વજીરને કહ્યું કે “જે કોઈ ડહાપણવાળો અને મુરાદ પામેલો
શખ્સ હોય. છે તે પોતાના ખજાના ઉપર નામ લખે છે,

માટે જો, કે તે ખજાના ઉપર કોણનું નામ છે-અને તે કોણના
વખતમાં ભરવામાં આવ્યો છે?”

ન્યારે વડા વજીરે એવું સાંભળ્યું તેવાજ તે પાછો આવ્યો-અને
પેલી ગાય ઉપર પાદશાહ જમશીદની મોહર ભેઈ.

અને પાછો આવી દેશના પાદશાહને કહ્યું કે “મેં નજર કીધી-તો
તે ગાય ઉપર ‘પાદશાહ જમશીદ’ કરી લખેલું છે.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “ઓ દાનાઓના સરદાર!-તું દરેક કામમાં
ખીલ દાનાઓ કરતાં વધારે દાના છે.

જે ખજાનો કે શાહ જમશીદ આગળા વખતમાં મૂકી ગયો છે-તેને ૧૩૬
મારા ખજાના તરીકે શા માટે લેવો જોઈયે?

જે ખજાનો હું મારી તલવારના ઝારે તેમજ ઈન્સાફ પાંચરીને લીધા
વગર-મને મળે તે ખજાનો કદી પણ મારો હોતો ના.

આ જો કાંઈ છે તે સઘળું હાજતમદોને બખ્શી દે-એવું કદી ના
ખતનું કે આ ખજાનો લીધાથી આપણી ઉપર કશી આફત આવી પડે.

અગરજો મારે કીર્તિજ મેળવવી હોય-તો ઈનસાફ આપીને અને
તલવારનાં બળથી ખજાનો ભેગો કરવો જોઈયે

મારાં લશકરે પણ એમાંથી કરો હિસ્સો લેવો જોઈતો નથી-કારણકે
મદાનગીથી ખજાનો મેળવવા માટે આપણી આગળ બોહોળી દુન્યા પડેલી છે.

પાદશાહોનો ધારો છે તે પ્રમાણે આ સઘળા ખજાનાની ગણતરી થવી
જોઈયે.

સઘળાં ગોહરો સોના રૂપાનાં નાણાંમાં વેચી નાખો-પછી વિધવાઓ
અને માબાપ વગરનાં છોકરાંઓ,

તેમજ સારો વખત જોયલા પણ હાલ તંગીમાં આવી પડેલા નામદારો-
કે જેઓનાં દિલ તેઓએ ગુમાવેલી કીર્તિ, અચશ આરામ અને મનની
મુરાદથી તુટી ગયાં હોય,

તે સઘળાઓને વચરાન કે આખાહ જગ્યામાંથી શોધી કાઢી ભેગાં કરો-
અને ત્યાર બાદ તે સઘળા લોકોની ગણતરી કરો.

વળી જો કાંઈને કે પોતાના કરજની મુશ્કેલી હોય-તેને પણ આ
ખજાનામાંથી થોડુંક આપવું જોઈયે

તમો જો સઘળા દીનાર તેમજ ખજાનો અને પૈસા પાદશાહ જમ ૧૩૭
શીદનાં રવાનની ખુશ્નૂદી માટે તે સર્વ લોકોને બક્ષેશ આપી દેઓ.

હું જ્યાં સુધી જવાન અને તાંદુરેસ્ત છું-ત્યાં સુધી મને જમશીદનો
ખજાનો શા માટે લેવો જોઈયે?

તે ખજાનાનો દશમે હિસ્સો પેલા માણસને કે જેણે આ ખજાનાનો માર્ગ
દેખાડ્યો-અને લશકરની વચ્ચેથી પાદશાહને શોધવા લાગ્યો તે શખ્સને આપો.

શાહ જમશીદનો ખજાનો તેનાં શબને ઓરાટેલાં કપડાં સમાન ગણાય માટે
શાહ જમશીદનું કંદન જે કોઈ લે-તે દુન્યામાં સુખી થવાની આશા નહીં રાખે.

ન્યારે મારાં લશકર સાથે હું મારાં શરીરને મેહનત આપીશ-ત્યારે
રૂમ અને ચીનથી કીર્તિ અને પુષ્કળ ખજાનો મેળવીશ.

હું, મારો શખ્દીજ ઘોડો અને તેજી તલવાર છે-તો હું કાંઈનો ફરજ
ખાઈશ નહીં તેમજ કોઈની સામેથી નાસી પણ જઈશ નહીં.”

પછી ત્યાંથી પાદશાહ પોતાના ખજાના તરફ ગયો-કે જે ખજાને
પાતે પરસેવો ઉતારી ઘણી મેહનતે એકઠો કીધો હતો.

જેવાવરૂં ગોદાને કેશવરૂં શરા
દેરમ દાહ યક સાલહુ લશકરૂં શરા
યકી બચમગહુ સાખત દર નવ બહાર
બેયારાસત અયવાને ગઉહર નેગાર
મયે લઅલે રખશાન બળમે ખુલ્લર
થુ શુદ્ધ ખુર્રમો શાહ બહુરામ ચૂર
૧૩૦ બયારાન ચુનીન ગોકૂત કય સરકશાન
શનીદહુ એ તખતે ખુજોર્ગાન નશાન
એ હુશંગ તા નવદરે નામદાર
કે અચ આફરીદૂન ખુદ ઊ યાદગાર
બરીન હમ નેશાન તા સરે કયકોબાદ
કે તાને ખુજોર્ગી બસર ખર નેહાદ
બેબીનીદ તા જીન ખુજોર્ગાન કે માન્દ
બરીશાન બદાદ આફ્રીની કે ખાન્દ
થુ ફતાહુ શુદ્ધ ગદેશે રૂઝગાર
સખુન માન્દ અજાન મેહુતરાન યાદગાર
કે ઇન્સા મનેશ ખૂદ આનરા નખૂદ
યકી શાન નેહુદીદો દીગર સેતૂદ
યકાયક બનઉબત હમી ખુજરીમ
સજહ ગર જહાનરા બબદ નરપરીમ
ઘેરા ગળે ઇન રફતગાન બાયદમ
દેગર દેલ એ દીનાર ખુશાયદમ
ન બન્દમ દેલ અન્દર સરાએ સેપન્જ
નનાઝમ બતાજે નયાઝમ બગન્જ

થુ રૂઝી બશાદી હમી ખુજરદ
ખેરદમન્દ મરદુમ ઘેરા ધમ ખરદ
૧૩૫ હરાન ગહુ કે અચ જીરુદસ્તાને મા
એ દેહકાનો વચ દર પરસ્તાને મા
બેનાલહુ યકી કેહુતર અચ રજે મા
મખાદા સરો અફસરો ગળે મા
યકી પીરુ ખુદ નામે ઊ માહુયાર
શુદ્ધ સાલે ઊ બર સહો શસ્તો ચાર
થુ આવાચ બેશનીદ બરુપાય ખાસ્ત
ચુનીન ગોકૂત કય મેહુતરે દાદે રાસ્ત
બખરુ યાકૂતમ અચ ફરીદૂનો જમ
વજાન નામદારાન બહર ખીશો કમ
થુ તૂ શાહુ નશનીદ કસ દર જેહાન
ઉમીદે કેહાનીઓ ફરરે મેહાન
અગર ચૂન દેલત પહુન દર્યાસ્તી
એ દર્યા ગોહર મઉજ બરુખાસ્તી
કે નૂરે સોરૂશ અચ રવાને તો ખાસ્ત
ખેરદ દર દેલે મદે દાના બેકાસ્ત
તો ગન્જ પરાગન્દી અન્દર જેહાન
કે કસ આન નહીદ અચ કેહાનો મેહાન
બહન્ગામે જમ ચૂન સખુન રાન્દન્દ
વજાન ગળે ગાવાન હમી ખાન્દન્દ
૧૪૦ નદાનેસ્ત કસ દર જેહાન કાન કુબાસ્ત
બખાકસ્ત યા દર દમે અબ્દહાસ્ત

ત્યાં પોતાના મુલકના પેહલવાનેને એકઠા કીધા-અને એક આખાં
વર્ષનો પગાર લશ્કરને બખ્શોશ આપ્યો.
બહારની મોસમ ખેસતાં તેણે એક ખુશીની મજલેસ ભરી-અને પોતાના
ગોહર જડેલા મેહલને સણગાર્યો.
ત્યાં ચળકતો લાલ રંગનો શરાબ બિલોરી બમમાં ફરવા માંડ્યો-
અને જ્યારે બેહરામ ગર ખુશ ખુશહાલ બન્યો,
ત્યારે પોતાના સાથીઓને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ઓ મારા સરદારો!-
તમોએ ખુજોર્ગ પાદશાહોનાં તખ્તની વાતો સાંભળી હશે
પાદશાહ હુશંગથી તે નામદાર નવદર-કે જે ફરીદૂન શાહથી યાદગાર
રહેલો હતો ત્યાં સુધી,
તેમજ એવી રીતે કયકોબાદ કે જેણે ખુજોર્ગીનું તાજ પોતાનાં સર
ઉપર મૂક્યું હતું ત્યાં સુધી,
તમો બુઝો કે એ ખુજોર્ગીમાંથી કોણ રહ્યું છે? અને તે લોકો ઉપર
ઈન્સાફની રાહ કોણે તારીફ કીધી છે?
હવે જ્યારે હમાનાની ગદેશ તે લોકો ઉપર કોતાહ થઈ-ત્યારે તે પાદ-
શાહોમાંથી ફકત તેઓની કીર્તિ ભરેલી વાતોજ યાદગાર રહી ગઈ,
કે આ પાદશાહનો બલો ખવાસ હતો અને પેલાનો નહીં હતો-
તેઓમાંથી એક જણની નિન્દા થઈ તો બીજીની તારીફ ગવાઈ.
આપણુ સઘળા વારા ફરતી ચાલી જઈશું-માટે જો આપણે દુન્યામાં
બદી નહીં કર્યે તો તેજ લાયક છે.
આ શુર પામેલા પાદશાહોનો ખજાનો મને શા માટે લેવો જોઈયે? -
તેમજ મારે શા માટે પૈસાનો લોભ કરવો જોઈયે?
આ ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યા ઉપર હું માંડ દિલ બાંધીશ નહીં-
અને આ તખ્તો તાજ ઉપર ઝાડ કરીશ નહીં તેમજ ખજાનો એકઠો કરવા
ઉપર પણ મારો હાથ લગાવીશ નહીં.
જો દહાડા ખુશીમાં પસાર થતા હોય-તો અકલમન્દ માણસે શા માટે
ગમ ખાવો જોઈયે?
જો વખતે મારી રૈયતમાંથી તેમજ મારા ખેડુતો અને દરબારના
નોકરોમાંથી,
કોઈ પણ ઉતરતી પદવીનો શખ્સ મારી તરફથી થયેલા કુલમની ફર્યાદ કરે-
તો તેજ વખત આ માંડ સર, માંડ તાજ અને આ મારો ખજાનો ફત્તા થશે!”
ત્યાં એક માહીયાર નામનો ખુદો શખ્સ હતો-જેની ઉમર એકસોને
ચોસઠ વર્ષની થયેલી હતી.
જ્યારે તેણે આ વાત સાંભળી ત્યારે તે ઉભો થયો-અને બોલ્યો કે
“ઓ વાજબી ઈન્સાફ કરનારા પાદશાહ!
શાહ ફરીદૂન, જમશીદ તેમજ બીજા કમ ઝેયાદા કીર્તિવંત પાદશાહો
માટે હું ખબર ધરાઉં છું,
પણ તારા જેવો પાદશાહ દુન્યામાં કોઈયે સાંભળ્યો નથી-તું રૈયતનાં
લોકોની ઉમેદ આશા છે અને મોટાઓનો દબદબો છે.
અગરજો દર્યા તારાં દિલ જેવો હાર હતો-તો તે દર્યામાંથી જવા-
હેરનાજ મોભ ઉઠતો.
કારણકે તારા આત્માથી સરોશ ઈન્દનાં જેવું નૂર પ્રકાશે છે-તેથી
દાનેશમદોનાં દિલમાંથી ડહાપણ ધટી પડ્યું છે.
તે દુન્યામાં એવી રીતે ખજાનો વેર્યો છે-કે તેના જેવો શું નાનાં
કે મોટાઓમાંથી કોઈયે જોયો પણ નથી.
લોકો જ્યારે જમશીદના વખતથી બોલતા હતા-અને આ ‘ગંજે
ગાવાન’ની વાતો કરતા હતા,
ત્યારે દુન્યામાં કોઈજ બહુવું નહીં હતું કે તે ક્યાં છે? -જમીનમાં
દટાયેલો છે યા અઝદહા ગળી ગયો છે?

તો ચૂન ચાકૂતી નગરીની બગ-જ
કે નગ્ન આમદત ઝીન સરાએ સેપ-જ
બદર્યા હમાના કે ચન્દીન ગોહર
નદીદો ન બીનાહ સહ તાજવર
બદર્યાશ બખ્શીદી આન ગઉહરાન
હમાન ગાવો ગૂર અચ કરાન તા કરાન
કે તાને કમર બી તો હરગેચ મબાહ
તન આબાદો પીરૂચ બખત અચ તો શાહ

બસી દફતરે ખુસવાન ઝીન સખુન
સેયહુ ગદેદો હમ નેચાયહ બખુન
પસ અચ રફતનત નામે તુ એન્દહ માન્દ
ચુ ગૂચન્દહ તારીએ રૂએ તો ખાન્દ

રફતને બહરામ અચ રાહે નખચીર
બખાનએ બાઝારગાન વ
નાખુશ બરગશતન અચ.

દેગર હફતહુ રૂઝી બનખચીર શુહ
દેઝમ બૂદ બા તરકશો તીર શુહ
એ ખુરશીદે તાબન્દહુ શુહ દશત ગરૂમ
સેપહુબુહ એ નખચીર બર ગશત નરૂમ
સુએ કામે બાઝારગાની રસીદ
બહરૂચ નેગહુ કરૂદ કસરા નદીદ
બબાઝારગાન ગોકૂત મારા સેપ-જ
તવાન દાહ કચ મા ન બીની તો રન્જ
ચુ બાઝારગાનશ ફેરૂદ આવરીદ
મરૂરા ચકી બાબગહુ બર ગુઝીદ
હમી બૂદ નાલાન એ દર્દે શોકમ
બબાઝારગાન દાહ ચન્દી દેરમ
બદ ગોકૂત લખતી પનીરે કોહુન
અબા મધએ બાદામ બેર્યાન બેકુન
નેચાવરૂદ બાઝારગાન આનએ ગોકૂત
નખુદ મધએ બાદામશ અન્દર નેહોકૂત
ચુ તારીક શુહ મીચબાન રફત નરૂમ
ચકી સુદે બેર્યાન બેચાર્વહ ગરૂમ
બેચારાતેત ખાન પીશે બહરામ બોરૂદ
બબાઝારગાન ગોકૂત બહરામ ગોરૂદ
કે અચ તુ પનીરે કોહુન ખાતેતમ
જબાનશ બબાહેશ બેચારાતેતમ
નેચાવર્દીઓ દાદહુ બૂદમ દેરમ
કે નાલન્દહુ બૂદમ એ દર્દે શોકમ
સુનીન દાહ પાસોખ કે અચ બીખરૂદ
નદારી બેરૂદ ફેરવાન પર્વરૂદ
ચુ આવર્દમ ઇન મોરૂદ બેર્યાને ગરૂમ
ફેરૂન ખાતેતન નીરેત આઇને શરૂમ

પણ તેં જ્યારે તે મેળવ્યો ત્યારે તે ખજાના તરફ તેં જોયું પણ નહીં-
કારણ તને આ મુસાફર ખાનારૂં ફૂંચા તરફ ધિક્કાર છૂટ્યો છે.

તું જાણ કે આવાં અને આટલાં બધાં ગોહરો કોઇએ દર્યામાં પણ
જેયાં હશે નહીં અને હવે પછીના સો પાદશાહો પણ તેવાં જોશે નહીં.

તેં પેલી ગોહરોથી ભરેલી ગાયો અને ગોરખરો એક નાકેથી બીજો
નાકે સૂધી સધળું ગરીબ હાજતમંદોને બખ્શી દીધું.

માટે હું દોઆ ગુઝારું છું કે આ પાદશાહી તાજ અને કમરબંદ
તારા વગર હોતોજ ના!-તારે તન સુખી રહેજો અને તારે ફતેહમંદ નસીબ
તારાથી ખુશહાલ રહેજો!

તારી આ વાત ધણાક પાદશાહી દફતરોમાં-લખારો અને તેનું શેવટ
પણ નહીં આવશે.

જ્યારે તવારીખ લખનાર તારાં રાજઅમલની તવારીખ લખશે-ત્યારે
તારાં મોત પછી પણ તારે નામ અમર રહી જશે.”

બેહરામનું શેકારગાહમાંથી એક વેપારીનાં
ઘરમાં જવું અને તેનાથી નાખુશ
બની પાછું ફરવું.

બીજો અકવાડિયે તે એક દહાડો શેકાર કરવા ગયો-તે કાંઈક દિલગીર
હતો જેથી તીરનો બાથો અને તીર લઈ નીકળી પડ્યો.

પ્રકાશતા સૂર્યથી સધળું મયદાન ગર્મ બન્યું-જેથી પાદશાહ તે શિકા-
રનાં જંગલમાંથી ધીમે ધીમે પાછો ફર્યા.

તે એક વેપારીનાં ઘર તરફ આવી લાવ્યો-તેણે સધળે નજર કીધી
તો પોતાના કોઈ નોકરો દેખાયા નહીં.

જેથી તેણે પેલા વેપારીને કહ્યું કે “તું મને ઉતારો આપી શકશે? ૧૪૧
કારણકે મને ઉતારો આપ્યાથી કાંઈ તને ધણી તકલીફ પડશે નહીં.”

જ્યારે પેલા વેપારીએ તેને ઉતારો આપ્યો-ત્યારે તેને માટે એક
સૂવાની જગ્યા તૈયાર કીધી.

હવે પાદશાહ પોતાનાં પેટના દુઃખારાની ફર્યાદ કરવા લાવ્યો-અને
પેલા વેપારીને થોડાક પૈસા આપ્યા.

અને તેને કહ્યું કે “થોડુંક વાસી પનીર-અને સાથે બદામનું મગજ
તળીને લાવ.”

પેલો વેપારી પાદશાહે કહ્યું તેમ નહીં લાવ્યો-કારણકે તેનાં ઘરમાં
બદામનું મગજ નહીં હતું.

જ્યારે રાત પડી ત્યારે પેલો મેઝબાન ધીમે રહીને જઈ-એક રોસ્ટ
કીધેલી ગર્મ ગર્મ મુરઘી લઈ આવ્યો.

અને તે ખાણાંને ખુમચો તૈયાર કરીને બેહરામની નજદીક લઈ ગયો-
ત્યારે બહાદુર બેહરામે પેલા વેપારીને કહ્યું,

કે “મેં તારી પાસે વાસી પનીર માગ્યું-અને તે લાવવા તને કહ્યું.

મેં તને પૈસા આપ્યા હતા તો પણ તું તે નહીં લઈ આવ્યો-કારણકે
મારા પેટમાં દુઃખવાના સખબથી હું પોકારતો બન્યો છું.”

તે વેપારી બોલ્યો કે “ઓ બેતુફ્ફ!-જે અકલ કે આપણાં આત્માની
પર્વરેશી કરે છે તે તું બિલકુલ ધરાવતો નથી.

જ્યારે આ ગર્મ ગર્મ રોસ્ટ મુરઘી હું તારે માટે લાવ્યો-ત્યારે વધુ ૧૪૨
માગતાં તને શર્મ નથી લાગતી?”

૧૪૩ થુ બેશનીહ બહુરામ અજુ ઈન્ સોખન્
 શુદશ આરુજીએ પનીરે કોહન્
 પરીમાન્ શુદ અજ ગોકૂતે ખુદ નાન્ બેખરુદ
 બરૂ નીચ યાદે ગુલશતહુ નકરુદ
 થુ હન્ગામએ ખાખ ખુદશ બેખોકૂત
 બખાઝારુગાન્ ચીએ દીગર નગોકૂત
 એ દર્યાએ જુશાન્ થુ ખુર બરુ દમીહ
 શુદ આન્ આદરે કીરુજૂન્ નાપદીહ
 હમી ગોકૂત પુરુમાયહુ બાઝારુગાન્
 બશાગેરુદ કય મહે નાકારુદાન્
 એરા સુરુધ કરુજશ નખુદ યકુ દેરમ
 બઅકુજૂન્ ખરીદીઆ કર્દી સેતમ
 ગરુ અઝાન્ ખુદી સુરુધ બા ઈન્ સવારુ
 નખુદી મરા તીરહુ શખ કાઝારુ
 ખરીદી ગરુ ઊરા બદાન્ગી પનીરુ
 ખુદી બા મન્ એમરુજ ચૂન્ આબો શીરુ
 થુનીન્ ગોકૂત શાગેરુદ કીન્ યકુ તનરેત
 થુનાન્ દાન્ કે સુરુધ અજ થુમારે મનરેત
 ૧૪૪ તો મેહુમાને મન્ બાશ બા ઈન્ સવારુ
 બદીન્ સુરુધ બા મન્ મકુન્ કાઝારુ
 થુ બહુરામ બરુખારેત અજ ખાબે ખશ
 બેશુદ પીશે આન્ બારએ દરેતકશ
 કે ઝીન્ બરુ નેહહ તા બઅયવાન્ શવહ
 કોલાહશ એ અયવાન્ બકયવાન્ શવહ
 થુ શાગેરુદ દીદશ બબહુરામ ગોકૂત
 કે એમરુજ બા બન્દહુ મીખાશ બેકૂત
 બેશુદ શાહો બેન્શરેત બરુ તખ્તે ઊય
 શેગેકૂતી ફેરુમાન્દ અજ બખ્તે ઊય
 જવાન્ રકૂતો આવરુદ ખાયહુ દુધીરેત
 બઉરેતાહુ ગોકૂત અય ગેરામી મઈરેત
 યકી મઘએ બાદામ બેર્યાનો ગરુમ
 પનીરે કોહન્ સાજ બા નાને નરુમ
 કે ઈન્ આરુજહા હમી દય બેખારેત
 બેખરુ નાનો ખાની બેયારાય રારેત
 બેશુદ પીશે બહુરામ ગોકૂત અય સવારુ
 હમીન્ માયહુ કર્દી તો દય ખારેતારુ
 કુનૂન્ આરુજયત બેયારીમ ગરુમ
 દેગરુ તાઝહુ હરુ ખુદની નરુમ નરુમ
 ૧૪૫ બેગોકૂત ઈન્ સખુન્ પસ બખાઝારુ શુદ
 બસાએ દેગરુ ચૂન્ ખરીદારુ શુદ
 શકરુ જુરેતો બાદામો સુધો બરહુ
 કે આરાયેશે બાન્ કુનહુ યકુસરહુ
 મયો જઅફરાન્ બોહો સુરકો ગોલાખ
 સુએ ખાનહુ શુદ બા દેલી પુરુ શેતાખ
 બેયાવરુદ બાન્ બા ખુરેશહાએ નઘજ
 જવાન્ પુરુ મનેશ બુદો પાકીઝહુ મઘજ
 થુનાન્ ખુદહુ શુદ ભમે પુરુ મય બેખારુદ
 નુખોરેતીન્ બબહુરામે ખુલ્લવ સેપોરુદ
 બદીન્ ચૂનહુ તા શાહો ખુરુરમ શુદન્દ
 એ ખુદન્ બબમે દમાદમ શુદન્દ

જ્યારે બેહુરામે તેના આવા સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેને વાસી પની-
 રની ખાહેશ છાડી દીધી.

અને પોતાની આવી માગણીથી તે પસ્તાવા લાગ્યો અને રોટલી
 ખાધી-અને તે બનેલા બનાવની યાદ પણ કીધી નહીં.

જ્યારે તેનો સુવાનો વખત થયો ત્યારે તે સૂઈ ગયો-અને પેલા સહદા-
 ગરને બીજું કશું કહ્યું નહીં.

જ્યારે ઉછળતા દર્યામાંથી ખુરશીદ નીકળ્યો-અને સીઆહ રંગની ચાદર
 ગુમ થઈ ગઈ,

ત્યારે પેલા શ્રીમન્ત સહદાગરે પોતાના નોકરને કહ્યું કે “ઓ
 નાદાન !

એવી મુરખી કે જેની કીમત એક દિરમ પણ નહીં હતી-તે વધારે
 પૈસા આપીને શા માટે ખરીદી લાવી આ સિતમ કીધો ?

અગરજો આ મુરખી સસ્તી હતો તો આ સવારની સાથે-અધારી રાતે
 મને ઝધડો નહીં થતો.

જે તું તેને માટે એક દમડીતું પનીર ખરીદી લાવતો-તો તે આજે
 મારી સાથ મળેલો રહેતો.”

પેલા નોકરે જવાબ આપ્યો કે “આ સવાર એકલોજ છે-માટે એમ
 સમજ કે આ મુરખી મારે હિસાબેજ છે.

તું અને આ સવાર મારા મેહુમાન થાઓ-તું આ મુરખી માટે મારી
 સાથ ઝધડો ના કર.”

જ્યારે બેહુરામ ખુશ ખાખમાંથી ઉઠ્યો-ત્યારે તે પોતાના તાબેદાર
 ઘોડા આગળ ગયો,

કે તેની ઉપર ઝીન બાંધે અને પોતાનાં મકાન ઉપર ભય-અને તે
 મેહલમાંથી પોતાની કોલાહને શનિશ્વર સેતારા સૂધી પુગાડે.

જ્યારે પેલા નોકરે તેને જોયો ત્યારે તે બેહુરામને કહ્યું-કે “આજનો
 દિવસ મુજ બન્દાની સાથ સાથી થઈ રહે.”

શાહ પાછો ફર્યો અને તેની ખુરસી ઉપર બેઠો-અને તેનાં આવાં
 ખુલ્લં નસીબથી તાબુબી પોતે ગોયા વિસ્મય પામ્યો.

તે જવાન બાઝારે જઈને બસો ઇંડા લઈ આવ્યો-અને પોતાના શેઠને
 કહ્યું કે “ઓ ખ્યારા સાહેબ ! જરા થોભી નવ્યો.

બદામનાં મગજને તળીને-વાસી પનીર અને નર્મ રોટલી સાથે
 તૈયાર કરો.

કારણકે ગઈ રાતે તે એવાં ખાણાંની ખાહેશ કરતો હતો-માટે રોટલી
 લઈ નવ્યો અને આવી રીતનું ખાણું તેને માટે બરાબર તૈયાર કરો.

પછી તે બેહુરામની પાસે ગયો અને બોલ્યો કે “ઓ સવાર !-ગઈ
 રાતે તે જે ચીજોની માગણી કરી હતી,

તે હવે તારી ઈચ્છા અમો પુરી કરીશું-અને વળી સાથે બીજું પણ
 તારું અને નરમ નરમ ખાણું લાવીશું.”

તે એટલું બોલ્યો અને પછી બાઝારમાં ગયો-અને ત્યાંથી જુદી જુદી
 ભતનો સામાન ખરીદ કર્યો.

તેણે શાકર, બદામ, મુરખી અને હલવાન ખરીદ્યું-કે બેહુરામનાં
 ખાણા માટેનો સજ્જાર સંપૂર્ણ કરે.

શરાબ, કેશર, કરતુરી અને ગોલાબ લઈ-તે જલ્દીથી ઘર તરફ
 પાછો ફર્યો.

પછી તે સારી સારી વાણીઓથી ભરેલો ખાણાનો ખુમચો લઈ આવ્યો-
 તે જવાન મોટાં મનનો અને સારી ખુદિવાળો હતો.

જ્યારે ખાણું ખાઈ રહ્યા ત્યારે શરાબથી ભરેલી ભમ હાઝેર કીધી-
 તેણે પહેલાં પાદશાહ બેહુરામને તે આપી.

એ પ્રમાણે ખાણું ખલાસ થયા પછી તેઓ ખુશ ખુશદાલ બન્યા
 ત્યાં સૂધી શરાબની ભમ દમબદમ પીવા લાગ્યા.

ચુનીન ગોકૂત બા મીચબાન શહુરયાર
કે બહુરામ મારા કુનહ ખાસ્તાર
શુમા મય ગુસારીદો મસ્તાન શવીહ
મજુમ્બીહ તા મય પરસ્તાન શવીહ
બેમાલીહ શખ્દીઝો ઝીન ખર નેહાહ
સુએ ગુહશન આમહ એ મય ગશતહ શાહ
બખાઝારુગાન ગોકૂત અન્દીન મફ્ફશ
બઅફ્ફુની અય મહે અઝીન ફફ્ફશ
બદાન્ગી મરા ફફ્ફશ બેફ્ફુતી
હમી અશમે શાગેરુહ ખર ફફ્ફતી
કે મુર્ધી ખરીદી ફેઝુન અચ બહા
નેહાદી મરા દરુ દમે અચ્છહા
બેગોકૂત ઈન બખાઝારુગાનો બેરકૂત
સુએ ગાહે શાહી ગોરાઝીહ તકૂત
ચુ ખુરશીહ બેન્મૂહ ખર અરુખ તાજ
જહાનબાન નેશસ્ત અચ ખરે તખ્તે આજ
બેફ્ફુમૂહ ખુસ્તવ બસાલારે ખાર
કે બાઝારુગાનરા કુનહ ખાસ્તાર
બેયાવરુહ શાગેરુહ બા ઊ બહમ
યકી શાહ અઝીશાનો દીગર દેઝમ
ચુ શાગેરુહરા દીહ બેન્વાખ્તશ
ખરે મેહુતરાન શાહ બેન્શાખ્તશ
યકી બહરહુ બોર્દન્હ નઝદીકે ઊય
કે ચૂન માહુ શુહ જાને તારીકે ઊય
બખાઝારુગાન ગોકૂત તા ઝન્દઈ
ચુનાન દાન કે શાગેરુહરા બન્દઈ
હમાન નીચ હર માહેયાનહુ હો ખાર
દેરમ શસ્ત ગન્જ ખર ખર શુમાર
બચીઝે તો ઊ સાઝે મેહુમાન કુનહ
દેલે મહે આઝાદહુ બન્દાન કુનહ
બમૂબેહ ચુનીન ગોકૂત જાન પસ કે શાહ
ચુ કારે જહાનરા નદારહ નેગાહ
એ દાનહ કે મરુદમ કુદામસ્ત મેહુ
એગૂનહુ શેનાસહ બદાનરા એ બેહુ
કુનૂન અય બેરદમન્હ દાનેશ પઝીર
મગર બાયદત યકુ સખુન યાદગીર
બખીલી મકુન હીચ અગર મહેમી
હમાના કે કમ ખાશી અચ આદમી

પછી પાદશાહે પેલા મેઝબાનને કહ્યું-કે “હવે કદાચ શાહ બેહરામ મને બોલાવશે,

માટે તમે લોકો શરાબ પીઓ અને મસ્ત બનો-જ્યાં સુધી તમે મસ્ત બનો નહીં ત્યાં સુધી તમે ઉઠતા ના.”

પછી પોતે ઠઠી પોતાના શખ્દીઝ ઘોડાને માલેશ કરી તેની ઉપર ઝીન મૂક્યું-અને પોતે શરાબથી ખુશી થઈને બાગ તરફ આવ્યો.

અને પેલા વેપારીને કહ્યું કે “ઓ બલા માણસ! ધણે લોભ ના રાખ અને જે વેચે તે સસ્તા ભાવે વેચ.

એક દાંગને ખાતેર તેં મારી આખર લીધી-અને તારા નોકરને તેં ૧૪૫ પાણી ઉતાર કીધો.

કારણ તે મુસ્લી મોંઘી કીમતે ખરીદી લાવ્યો-અને તેથી મને અઝદહાનાં મોંમાં આવ્યો (એટલે મારી સાથે તું આટલો બધો ટંટો કરવા લાવ્યો).”

પેલા વેપારીને એટલું કહીને ત્યાંથી ચાલ્યો-અને પોતાના પાદશાહી તખ્ત તરફ ઝડપથી પાછો ફર્યો.

જ્યારે ખુરશીદે આસ્માન ઉપર પોતાનું તાજ દેખાડ્યું-ત્યારે દેશ રક્ષક પાદશાહ હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો.

પાદશાહે દરબારના વડા અમલદારને હોકમ કયો-કે “પેલા વેપારીને બોલાવી લાવે.”

તે તેની સાથે તેના નોકરને પણ લઈ આવ્યો-તેઓમાંનો એક ખુશહાલ અને બીજો ગમગીન હતો.

જ્યારે પાદશાહે પેલા નોકરને જોયો ત્યારે તેને નવાજ્યો-અને મોટાં માણસોની નઝદીક તેને ખુશહાલ બેસાડ્યો.

પછી એક પૈસાની થેલી તેની નઝદીક લઈ જવામાં આવી-કે જેથી તેનો ગમગીન જીવ માહતાબની મિસાલ રેશન બન્યો.

પાદશાહે પેલા વેપારીને કહ્યું કે “જ્યાં સુધી તું જીવતો છે-ત્યાં સુધી એમ સમજીને કે આ તારા નોકરનો તું ગોલામ છે.

તેમજ મહિનામાં બે મરતબે-તારા ખઝાનામાંથી સાઠ દિરમ તું તેને ગણી આપજે.

તે તારેજ પૈસે મેહમાનોની મેહમાનદારી કરશે-અને સદજુલ્લી લોકનાં ૧૪૬ દિલ ખુશહાલ કરશે.”

ત્યાર બાદ તેણે પોતાના વઝીરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “પાદશાહ-જ્યારે દેશના વહિવટની સંભાળ નહીં રાખે,

ત્યારે તે કેમ જાણે કે મોટાં દિલનો માણસ કોણ છે?-અને સારા માણસોમાંથી ખૂરાઓને કેમ પિછાની શકે?”

હવે ઓ અકલમંદ અને અનુભવ મેળવવાનો શોક ધરાવનાર મહે!-જે તને ગમે તો આ એક વાત બૂલતો ના.

જે તું માણસાઈપણાંના ગુણ ધરાવતો હોય તો જરા પણ કંજુસ પાણું દેખાડતો ના-નહીં તો કે તું માણસમાં ખપશે નહીં.

કેશતને બહુરામ અઝદહારા વ
રખતને ઊ બખાનએ દેહકાન.

બેહરામનું અઝદહાને મારવું અને તેનું
એક દેહકાનનાં ધરમાં જવું.

હમી બૂદ યકુચન્હ બા મેહુતરાન
મયે રહીશનો જામે રામેશગરાન
બહાર આમદો ખાકુ શુહ ચૂન બેહેશ્ત
ખરે જમીન ખર હવા લાલહુ કેશ્ત

એ પ્રમાણે બેહરામ થોડોક વખત પોતાના સરદારો સાથે તેમજ લાલ શરાબ, મયની જામ અને રામશગરો સાથે રહેવા લાગ્યો.

હવે બહારની મોસમ આવી અને ઝમીન બેહેશ્તના બાગની મિસાલ બની-અને ઝમીનની સપાટી ઉપર હવાએ ગુલ લાલનાં ફૂલ ઉગાડ્યાં.

હમણુ બૂમહા પુરુ એ નખચીરુ ગશત
બજીય આખહા ચૂન મયો શીરુ ગશત
ગોરાગીદને ચૂરો આહુ બશખ
કશીદન્દ ખરુ સખચ હરુ જાય નખ
હમણુ જીયખારાન પુરુ અચ સુરકદમ
બગેરુદ આન ગુલે નારુ મી શુદ બખમ
૧૪૭ બેગોફતન્દ આ શાહે બહુરામ ચૂરુ
કે શુદ દીરુ હન્ગામે નખચીરે ચૂરુ
ચુનીન દાદ પાસોખ કે મદી હજારુ
ગુઝીન કરુદ ખાયદ એ લશકરુ સવારુ
બેયાવરુદ ખાયદ હમણુ યૂઝો ખાચ
હમાન ચઘો શાહીને ગર્દનકરાચ
અચ ઈદરુ સુએ તૂર ખાયદ શુદન
બેખાયદ બનખચીરુ માહી બુદન
સુએ તૂર શુદ શાહે નખચીરુ જીય
જહાન દીદ યકસરુ પુરુ અચ રન્ગો બૂય
એ ચૂરો એ ઘોમો એ આહુ જહાન
બેપદાખતન્દ આન દેલાવરુ મેહાન
દો રૂચ અન્દરાન કારુહા શુદ દેરન્ગ
હમી બૂદ બહુરામ આ મય બચન્ગ
સેદીગરુ ચુ બેફત્ત ખુરશીદ તાજ
ઝમીન જરુદ શુદ ફેહો દર્યા ચુ આજ
બનખચીરુ શુદ શહુરુયારે ફેલીરુ
યકી અમ્દહા દીદ ચૂન નરુરુદ શીરુ
બખાલાએ આન મૂય બુદ ખરુ સરશ
દો પેસ્તાન બેસાને ઝતાન દર ખરશ
૧૪૮ કમાનરા બજેહુ કદો તીરે ખદન્ગ
બેજહુ ખરુ બરે અમ્દહા બી દેરન્ગ
દેગરુ તીરુ જહુ ખરુ મેયાને સરશ
ફેરુરીખત ખૂનાબો ઝહુરુ અચ ખરશ
ફેરુદ આમદો બન્જરી ખરુ કશીદ
સરાસરુ બરે અમ્દહા ખરુ દરીદ
યકી મરુદે ખરુના ફેરુમોદહુ બૂદ
બખૂનો બઝહુરુ અન્દરુ અફસારુદહુ બૂદ
ખરાન મરુદ બહુરામ બેચીસ્ત ઝારુ
વઝાન ઝહુરુ શુદ ચશમે બહુરામ તારુ
બેજન કરુદ મરુ મરુદરા અચ ખરશ
કે હરુગેચ મખાદા ખરશ આ સરશ
હમી રાન્દ હયરાનો પીચાન ખરાહુ
બખાબો બખાખ આરુખમન્દ શાહુ
ચુનીન તા બખાખાદ જાઈ રસીદ
એ હામૂન સુએ દરુ સરાઈ રસીદ
ઝની દીદ ખરુ કેતફે ઊ ખરુ સખૂય
એ બહુરામે ખુસવ બેપૂશીદ રૂય
બહુગોફત બહુરામ કન્દરુ સેપન્જ
ફેહન્દ અરુ ઝુઝશતન બેખાયદ ખરન્જ
૧૪૯ ચુનીન ગોફત ઝન કય નખદહુ સવારુ
તો ઈન ખાનહુ ચૂન ખાનએ ખીશદારુ
ચુ પાસોખ શનીદ અરેપ દરુ ખાનહુ રાન્દ
ઝને મીચખાન શૂયરા પીશ ખાન્દ

તમામ ઝમીન શેકારથી ભરેલી બની-નદીનાં પાણી મય અને દૂધની માફકનાં મીકાસ ભરેલાં થયાં.

પહાડી ઝમીન ઉપર ગોરખર અને હરણુ લાડ કરવા લાગ્યાં-અને તેઓની હારની હાર લીલોતરી ભરી જગ્યા ઉપર જગે જગે ખેંચાઈ.

તમામ નદી નાળાં જળ કુકડીઓથી ભરેલાં હતાં-તેઓની કિનારી ઉપર દાડમનાં ફૂલો નીચે ઝૂલતાં હતાં.

જેથી પેલા મજલેસીઓએ પાદશાહ બેહરામ ચૂરને કહ્યું-કે “આપણે ગોરખરનો શેકાર કીધાને ધણો લાભો વખત થઈ ગયો છે.”

ત્યારે પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “આપણાં લશ્કરના સવારો-માંથી એક હજાર મદોં ચુંટી કાઢો.

સઘળા શેકારી કુતરા અને શકરા તેમજ ખાત્ર પક્ષી અને ગર્દનકરાજ શાહીન પક્ષી મંગાવો.

આપણે અહીંથી તુરાનના મુલક તરફ જઈએ-અને ત્યાં શેકાર કરવામાં એક મહિનો ગુઝાર્યે.”

એવી રીતે શેકારનો શેકીન પાદશાહ તુરાન તરફ ગયો-ત્યાંની ઝમીન તેને સઘળી ખુશુમા દેખાઈ.

પેલા બહાદુર સરદારોએ ગોરખર, મેઠાં અને હરણુનો શેકાર કરી તે મુલક સઘળો ખાલી કરી નાખ્યો.

તે શેકાર કરવાના કામમાં તેઓએ બે દિવસ લીધા-સઘળો વખત પાદશાહ બેહરામ પોતાના હાથમાં મયની જામ સાથ પસાર કરવા લાગ્યો.

ત્રીજે દહાડે જ્યારે ખુરશીદે પોતાનું તાજ રોશન કીધું-અને ઝમીન સોનેરી બની તેમજ પહાડ અને દર્યા સફેદ થયા,

ત્યારે દિલાવર પાદશાહ પાછો શેકારે નીકળ્યો-જ્યાં તેણે નરે શેરની મિસાલનો એક અઝદહા જોયો.

જેનાં માથાં ઉપરના બાલ તેની ઊંચાઈ જેટલા લાંબા-તેમજ તેની છાતી ઉપર સ્ત્રીઓની માફક બે થાન હતાં.

તેણે પોતાની કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ્યો અને એક ખદંગી તીર-વગર દીવે તે અઝદહાની છાતી ઉપર માર્યો.

ખીજે તીર તેનાં માથાંની વચ્ચે માર્યો-જેથી તેની છાતીમાંથી લોહી અને ઝેહર વહેવા લાગ્યું.

તે ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો અને એક ખન્જર ખેંચ્યું-અને તે અઝદહાની છાતી તેણે ચીરી નાખી.

તે અઝદહા એક જવાન મર્દને ગળી ગયો હતો-તેમજ લોહી અને ઝેહરમાં તે થંડો થઈ ગયો હતો.

તે શખ્સ ઉપર બેહરામ ધણોડ રડ્યો-તે ઝેહરથી બેહરામની આંખે અંધારાં આવવાં લાગ્યાં.

તે અઝદહાની છાતીમાંથી તે મર્દને બાહર કાઢ્યો-અને બોલ્યો કે “તેનાં સર સાથે અઝદહાની છાતી કદી પણ જોડાતી ના.”

પછી તે ઊંઘને માટે તેમજ પાણીને માટે બાહરેશમદ બનેલો પાદશાહ-હયરાન અને સરગર્દાન રાહમાં આગળ ચાલવા લાગ્યો.

એમ કરતાં પાદશાહ પેલા જંગલમાંથી એક વસ્તીવાળી જગ્યામાં એક ઘરના દરવાઝા આગળ આવી પુગ્યો.

ત્યાં તેણે એક બાઇને જોઈ કે જેની ખાંધ ઉપર એક પાણીનો ધડો હતો-તેણીએ પાદશાહ બેહરામને જોઈને પોતાનું મોં ઢાંકી દીધું.

બેહરામે તેને પૂછ્યું કે “અહીં ઉતારો-મજશે કે નિરાશ થઈ અત્રેથી ચાલી જવું પડશે?”

પેલી બાઇએ જવાબ દીધો કે “ઓ બહાદુર સવાર!-તું આ ઘરને તારું પોતાનું જ ઘર સમજજે.”

જ્યારે પાદશાહે એવો જવાબ સાંભળ્યો ત્યારે તે મકાનના કમ્પાઉન્ડમાં ઘોડો ચલાવ્યો-પેલી મેઝબાન અકરતે પોતાના ધણીને નજીક બોલાવ્યો.

બહુ ગોકૂત કાહુ આરો અરપશ બેમાલ
 ચુ વફતે જવ આયહ બેકુન દર જીવાલ
 ખુદ આમહ બલઈ કે ખુદશ નેહોકૂત
 એ પીશ અન્દરૂન રફૂતો ખાનહુ બેરોકૂત
 હસીરી બેગુસ્તદો ખાલેશ નેહોકૂત
 બબહુરામ બર આફીન કરૂદ યાહ
 સુએ ખાનએ આખ શુદ આખ બોરૂદ
 હમહુ દર નેહાન શૂયરા બર શુમોરૂદ
 કે ઈન મરૂદે અબલહુ બેમાનહુ બલય
 હરાનગહુ કે બીનહુ કસી દર સરાય
 નખાશહુ ચુનીન કારૂ કારે જતાન
 મનમ લશકરી વારૂ દન્દાન કંતાન
 બેયાવરૂદ ખાનીઓ બેહાહ રાસ્ત
 બર તરૂરહો સરૂકહો નાનો માસ્ત
 બેશુદ શાહુ બહુરામો રોખરા બેશોસ્ત
 કંઝાન અબદહા ખુદ નાતન્દુરોસ્ત
 બેબોરૂદ અન્દકી નાનો નાલાન બેબોકૂત
 બદસ્તારે ચીની રોખ અન્દરૂ નેહોકૂત
 ચુ અચ ખાખ બીદાર શુદ જન બશૂય
 હમી ગોકૂત કય એશત નાશોસ્તહુ રૂય
 બરહુ કોશત બાયહ તોરા કીન સવાર
 બુઝોર્ગસ્ત વચ તોખમએ શહૂરૂયાર
 કે બુર્જ કયાન દારહો ફરૂદે માહુ
 નમાનહુ હમી બેચ બબહુરામ શાહુ
 ચુનીન ગોકૂત બા જન ફેરૂમાયહુ શૂય
 કે અન્દીન ચેરા બાયહ ઈન ગોકૂત ગૂય
 નદારી નમકૂ સૂદો હીઝમ ન નાન
 ન શખ ફૂફ રીસી હમી ચૂન જતાન
 બરહુ કોશતીઓ ખુદો રફૂત ઈન સવાર
 તો શવ ખુર બઅમ્બૂહી અન્દરૂ ગુઝાર
 જમેસ્તાનો સરૂમાઓ બાદે દમાન
 બપીશ આયદત બીગુમાન ચક્રજમાન
 હમી ગોકૂત અમ્બાઝો નશીદ જન
 કે હમ નીકૂ જન ખુદો હમ રાયજન
 બરહુ કોશત શઉહર બકર્તમે કારૂ
 બગોકૂતારે આન જન એ બહુરે સવાર
 ચુ શુદ કોશતહુ દીગી હરીસહુ બેપોખત
 બુરીદ આતેશ અચ હીઝમે નીમ સોખત
 બેયાવરૂદ ખાની બરે શહૂરૂયાર
 બરૂ ખાયહો તરૂરએ બૂયખાર
 ચકી પાય બેયાન બેબોરૂદ અચ બરહુ
 હમાન પોખતહુ ચીઝી કે ખુદ ચક્રસરહુ
 ચુ બહુરામ દસ્ત અચ ખુરેશહા બેશોસ્ત
 હમી ખુદ બીખાઓ નાતન્દુરોસ્ત
 ચુ શખ કરૂદ બર આફતાખ અન્બુમન
 બેયાવરૂદ મય બા ચકી રૂદજન
 બહુ ગોકૂત શાહુ અચ જને કમ સોખુન
 ચકી દાસ્તાન ગૂય બા મન કોહુન
 બદાન તા બગોકૂતારે તૂ મય ખરીમ
 બમય દોઈ અન્દૂરૂશ બેશકરીમ

તેને કહ્યું કે “ધાસ લાવ અને તેના ઘોડાને માલિશ કર-અને જ્યારે દાનાનો વખત થાય ત્યારે તેને તોખરો ચઢાવજે.”

પછી પોતે પોતાના ઓરડામાં ગઈ-અને છેકવેરથી તે ધર વારી કાઢ્યું.

તેણે સાદી પાંચરી અને તકચો મૂક્યો-અને બેહરામની ઉપર દુઆ કરવા લાગી.

તેણી પાણી ભરવાની જગ્યાએથી પાણી ભરી લાવી-અને પોતાના ઘણી માટે મનમાં બડબડવા લાગી,

કે “આ બેતુકફ મદ જ્યારે કોઈ ઘરમાં પરાણો આવે છે ત્યારે બેસીજ રહે છે.

આવું કામ કાંઈ બેરાંઓતું નથી-હું તો સીપાઈ મિસાલ દાંત કચ-કચાવતી રહું છું.”

પછી તેણી ખાણનો ખુમચો લઈ આવી ત્યાં મૂક્યો-તેની અંદર તરકારી, સરકો, રોટી અને દહી હટું.

પાદશાહ બેહરામે જઈ હાથ મોહું ધોયું-કારણકે તે અબદહાને મારવાથી યાદી ગયલો હતો.

તેણે થોડુંક ખાધું અને મોઢાં ઉપર ચીનાઇ બનાવટની પીછોડી ૧૫૦ ઢાંકી, કાંસ્તો કાંસ્તો સૂઈ ગયા.

પેલી બેરી જ્યારે ખાબથી બેદાર થઇ ત્યારે ઘણીને કહેવા લાગી કે “ઓ મોં ધોયા વગરના નચૂગ!

તારે એક પણ હલવાન કાપતું નેઇયે કારણ આ સવાર-કોઈ મોટો અને પાદશાહી ખાન્દાનનો લાગે છે.

કેમકે એ પાદશાહી કદ અને માહતાબ જેવો જળકાટ ધરાવે છે-તેથી એ પાદશાહ બેહરામ સિવાય કોઇ બીજો હોય નહીં.”

તે કમીના ખાવંદે પોતાની બાયડીને કહ્યું-કે “એટલી બધી બકબક શા માટે કરે છે?

નથી તારી પાસે આંથેલું ગોસ્ત કે નથી લાકડાં કે નથી રોટલી-કે નહીં તું બીજી સ્ત્રીઓની પખે રેંટિયો કાંતતી.

તું બકર કાપશે અને આ સવાર ખાઇને ચાલી જશે-માટે ખોરાક હોય તેને તેની વખારમાં રહેવા દે.

કારણકે શિયાળો બેશક આવશે અને થડો પવન કુંકરો અને રૂઠું ઝડે થશે-ત્યારે તે આપણને એક વખત કામ લાગશે.”

તેનો માટી એ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યો પણ તે અઢરતે કાંઇજ સાંભળ્યું નહીં-કારણકે તે એક ભલી અને સમજી બાઇ હતી.

આખરે તે બાઈના કહેવાથી પેલા સવારને માટે તે ઘણીએ એક હલવાન કાપ્યું.

જ્યારે હલવાન કપાઇ રહ્યું ત્યારે તેણીએ અડધાં બળેલાં લાકડાંથીજ ૧૫૧ ચૂલો સળગાવી એક તપીલી ભરી હરીસો રાંધ્યો.

પછી પાદશાહ બેહરામની આગળ એક ખાણનો ખુમચો લાવી-જેમાં ઇંડાં અને કિનારે ઉગેલી ભાજ તરકારી હતી.

વળી તેની આગળ હલવાનની એક લુંજેલી ટાંગ પણ લઇ ગઇ-તેમજ બીજું જે કાંઈ તેણીએ રાંધ્યું હતું તે સઘળું હતું.

જ્યારે બેહરામે ખાણ ખાઇને હાથ ધોયા-ત્યારે તેને બંધ આવતી ન હતી અને હજી તે માંદો જેવોજ હતો.

જ્યારે સીઆહ રાતે આફતાબ ઉપર પોતાનું લશ્કર બેશું કર્યું-ત્યારે પેલી બાઈ મય અને એક ગાનારીને લઇ આવી.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “ઓ થોડું બોલનારી ઓરત !-તું મને કાંઈ આગળા વખતની વાત કહી સાંભળાવ.

કે જેથી તારી વાત થાય ત્યાં સુધી આપણે મય પીયા કર્યે-અને મય પીધાથી આપણું દુઃખ અને ગમ દૂર કર્યે.

ખતુ દાસ્તાન નીચ કરદમ થલહુ
અઝીન શાહત આઝાદીઅસ્ત અરુ ગલહુ
જને કમ સખુન ગોકૂત આરી નેહસ્ત
હમ આધાએ ફર્મમે હરુ કાર અઝસ્ત
બદ્ ગોકૂત બહુરામ કે ઇનસ્તો બસ
વઝુ દાદો ખૂબી ન બીનન્દ કસ
૧૫૨ જને પુરુ મનેશ ગોકૂત કય પાકુરાય
બહીન દેહુ ફેરાવાન કસસ્તો સરાય
હમીશહુ ગુઝારે સવારાન ખુવહ
એ દીવાનો અચ કારુદારાન ખુવહ
યકી નામ દોઝદી નેહહ બરુ કસી
કે ફર્મમ અઝાન રન્જ બીનહ બસી
બેહુશહ એ બહુરે દેરમ પન્જ શશ
કે નાખુશ કુનહ બરુ દેલશ રૂએ ખશ
જને પાકુ તનરા બઆલુદગી
બરહ નામો યાઝહ બબીહુદગી
જેયાની ખુવહ કાન નેયામહ બગન્જ
એ શાહે જહાનદાર ઇનસ્ત રન્જ
પુરુ અન્દીશહુ શુદ્દ જાન સખુન શહુરુયાર
કે બહુ શુદ્દ વરા નામ અઝાન પાયકાર
બહેલ ગોકૂત પસ શાહે યઝદાન શેનાસ
કે અચ દાદગરુ કસ નદારહ સેપાસ
દુરૈશતી કુનમ ઝીન સેપસ રૂચ અન્દ
કે પયદા શવહ મેહુરો દાદ અચ ગઝન્દ
બહીન તીરહુ અન્દીશહુ પીયાન નખોકૂત
હમહુ શખ દેલશ બા સેતમ બૂહ બેકૂત
૧૫૩ બહાનગહુ કે ખુરુ આદરે મુશ્કુખુચ
બેદરૂરીદો બરુ અરખ બેમૂહ રૂચ
બેયામહ જન અચ ખાનહુ બા શૂચ ગોકૂત
કે હરુકારહો આતેશ આરુ અચ નેહોકૂત
એ હરુગૂનહુ તોખમ અન્દરુ અકૂગન બઆખ
નખાયહ કે બીનહ વરા આકૂતાખ
કુનૂન તા બેહુશમ મન અચ ગાવ શીરુ
તો ઇન કારે હરુકારહુ આસાન મગીરુ
બેયાવરુહ ગાવ અચ અરાગાહે ખીશ
ફેરાવાન ગેયા બેદો બેહાહ પીશ
બેપેસ્તાનશ બરુ દસ્ત માલીદો ગોકૂત
બનામે ખુદાવન્દે બી યારો બેકૂત

તેહી દીદ પેસ્તાને ગાવશ એ શીરુ
દેહો મીઝખાને જવાન ગશત પીરુ
ચુનીન ગોકૂત બા શૂચ કય કદખોદાય
દેહો શાહે ગીતી દેગરુ શુદ્દ બરાય
સેતમગારુ શુદ્દ શહુરુયારે જહાન
દેલશ દૂશ પીયાન શુદ્દ અન્દરુ નેહાન
બદ્ ગોકૂત શૂચ અચ એ ગૂઈ હમી
બકાલે બદ્ અન્દરુ એ પૂઈ હમી
૧૫૪ ચુનીન ગોકૂત જન કય ગેરાનમાયહુ શૂચ
મરા બીહુદહુ નીસ્ત ઇન ગોકૂતખૂચ

હું તનેજ વાત કરવાનું સોંપું છું-માટે કહે કે પાદશાહથી તમોને છટાપણું મળે છે કે કાંઈ ફર્મદ કહેવાની છે?"

તે થોડું બોલનાર સ્ત્રીએ જવાબ આપ્યો કે "હા, તે ઠીક છે-દરેક કામની શુરૂઆત અને સેવટ પણ તેનાથીજ છે."

બેહુરામે તેને કહ્યું કે "બસ એટલુંજ ?-મેં તો સાંભળ્યું કે કોઈ તેનામાં ઇન્સાફ કે ખૂબી જોતુંજ નથી."

પેલી મોટાં દિલની અકરત બોલી કે "ઓ પાક વિચારના શખ્સ !-આ ગામડાંમાં ઘણાક શખ્સો રહે છે અને મકાનો પણ છે.

તેમજ હમેશો સવારોની અને કચેરીના બીજા કામદાર માણસોની આવજાવ હોય છે.

કોઈ સવાર એક ગામડિયા ઉપર ચોરીનું તોહમત મૂકે છે-અને તેથી તેને ઘણું દુઃખ વેડવું પડે છે.

ફકટ પાંચ છ દિવસ મેળવવા માટે તે આવું કામ કરે છે-અને તેમ કરી તે બીચારોના સુખી દિવસ અભાગિયો કરી મેલે છે.

અથવા તો કોઈ પાકદામન અકરતને બદનામ કરે છે-અને તેણીને ફાકકમાં સતાવે છે.

આ આફત છે કેમકે એથી કાંઈ શાહી ખઝાનો બરાતો નથી-દેશ રક્ષક પાદશાહ તરફથી આ દુઃખ પડે છે."

તેણીની વાત સમજી પાદશાહ અંદેશા ભરેલો થયો-કે "પોતાના તેહસીલદારથીજ તેનું નામ ખૂરું બન્યું."

પછી તે યઝદાનને પિછાનનાર પાદશાહ પોતાનાં મનમાં બોલવા લાગ્યો-કે "એક દાદગર પાદશાહને કોઈ વખાણતું નથી,

તો હવે પછી થોડાક દહાડા હું રૈયતનાં લોકો ઉપર સખતાઇ વાપરું-કે જેથી કરીને તેમની ઉપર પડતી આફતથી મારી માયા અને ઇન્સાફ બહેર થશે."

એવા સીઆહ વિચારોના વમળમાં તેને ઊંઘ પણ આવી નહીં-આખી રાત તેનું દિલ સિતમ ગુઝારવાના વિચાર સાથે જોડાયલું હતું.

જ્યારે ખુરશીદે કાળી કરતુરીની ખુરખોવાળી ચાદર-ફાડી કાઢી આસ્માન ઉપર પોતાનો ચેહરો ખતાવ્યો,

ત્યારે તે બાઈ પોતાનાં ઘરમાંથી બાહર આવી અને પોતાના વરને કહેવા લાગી-કે "બ, ઘરમાંથી તપીલી અને આતશ બાહર લાવ.

બધી જાતનો અનાજ પાણીમાં મિજવ-અને સંભાળજે તેમાં સૂર્યનો તડકો પડવા ના દેતો.

હાલ હું ગાયનું દૂધ દોહોવું છું ત્યાં સૂધી-તું આ તપીલીમાંનાં કામને સંભાળજે. બેદરકાર ના રહેતો."

તે પોતાના ખેતરમાંથી ગાય લઈ આવી-ઘણુંક ધાસ લઈ જઈ તેની આગળ નાખ્યું.

ત્યાર બાદ ખોદાતાલા કે જેનો કોઈ સાથી કે જોડિયો નથી તેનું નામ તેણીએ જખાન ઉપર લીધું અને દૂધ દોહવા માટે તે ગાયનાં થાન ઉપર પોતાના હાથ મસજ્યા.

પણ પેલી ગાયનાં થાન દૂધથી બિલકુલ ખાલી જોયાં-જેથી પેલી જવાન મેઝખાન બાઈનું દિલ ધરડું બની ગયું.

તુરત તેણી પોતાના ઘણીને કહેવા લાગી કે "ઓ ખાવંદ !-આપણું દેશના પાદશાહનું દિલ ફરી ગયું છે.

આ મુલકનો પાદશાહ ખુલમગાર બન્યો છે-ગઈ રાતેજ અંદરખાનેથી તેનું મન ફરી ગયું છે."

તેનો ખાવંદ બોલ્યો કે "તું શા ઉપરથી એમ બોલે છે ?-અને એવા અપશુગન શા માટે માગે છે ?"

તેની બાયડીએ કહ્યું કે "ઓ મારા વહાલા ધણી !-હું આ વાત કાંઈ અમથીજ નથી બોલતી.

થુ બીદાદગર શુદ્ધ જહાનનાર શાહ
અગરૂદન નતાબદ બેબાયેસ્ત માહ
અપેસ્તાનહા દર શવહ શીર ખુશક
નખાશહ બનાફહ દરૂન બૂએ સુરક
એનાઓ રેયા આશકારા શવહ
હેલે નરૂમ ચૂન સંગે ખારા શવહ
બદશત અન્દરૂન ગોરૂગ મરૂમ ખરહ
ખેરહમન્દ બુચીઝહ અચ બીખરહ
શવહ ખાયહુ દરૂ જીરે મુધાન તખાહુ
હરાનગહુ કે બીદાદગર ગશત શાહુ
ચરાગાહે ઇન ગાવ કમ્તાર નખૂદ
હમ આમેશખરશ નીચ બદતર નખૂદ
અપેસ્તાન ચુનીન ખુશક શુદ્ધ શીરે બાય
દેગરૂ ગૂનહુ શુદ્ધ રંગે આઝીરે બાય
થુ શાહે જહાન ઇન સુખુનહા શુનૂદ
પશીમાની આમહશ અચ અન્દીશહુ ચૂદ
અચઘદાન ચુનીન ગોકૂત કય કેદંગારૂ
તવાનાઓ દારન્દએ રૂઝગારૂ
અગરૂ તાખ ગીરહ હેલે મન એ દાદ
અઝાન પસ મરા તખતે શાહી મખાદ
એ ફરૂએ પાકુ ચઘદાન પરસ્ત
દેગરૂ ખારહુ અરૂ ગાવ માલીદ દસ્ત
ખનામે ખોદાવન્દ ઝહ દસ્તો ગોકૂત
કે બીફૂન ગુઝારી તો શીરૂ અચ નેહોકૂત
એ પેસ્તાને ગાવશ બેબારીદ શીરૂ
એ મીચખાન ગોકૂત કય દસ્તગીરૂ
તો બીદાદગરૂ કદંઈ દાદગરૂ
વગરૂનહુ નખૂદી વરા ઇન હોનરૂ
વઝાનપસ ચુનીન ગોકૂત બા કદખોદાય
કે બીદાદરા દાદ શુદ્ધ બાચ નય
તો બા ખન્દહો રામેશી બાશ અઝીન
કે બખશૂદ અરૂ મા જહાન આફરીન
બહરૂકારહુ ચૂન શીખા પોખતહુ શુદ્ધ
એનો મરૂદ અઝાન કારૂ પરહોખતહુ શુદ્ધ
બનઝદીકે મેહુમાન શુદ્ધ આન પાકુરાય
હમી બોરૂદ ખાન અચ પસશ કદખોદાય
નેહાદ અચ ખરશ કાસએ શીરૂબા
એ નીફૂ બુદી ગરૂ બુદી જીરૂબા
અઝાન શીખા શાહુ લખતી બેખરૂદ
ચુનીન ગોકૂત બા આન એ નીફૂમરૂદ
કે ઇન તાઝેયાનહુ બહરૂગાહુ અરૂ
બેયાવીચ નાઈ કે બાશહ ગુઝરૂ
નેગહુ કુન ચકી શાખે અરૂતરૂ બલન્દ
નેયાયહ કે અચ બાદ ચાબહ ગઝન્દ
વઝાનપસ બેબીન તા કે આયહ એ રાહુ
હમી કુન બરીન તાઝેયાનહુ નેગાહુ
ખોદાવન્દે ખાનહુ બેપૂઈદ સખત
બેયાવરૂદ આન શીખરા અરૂ દેરખત
હમી દાશત આનશ ઝમાની નેગાહુ
પદીદ આમહ અચ રાહુ બીમરૂ સેપાહુ

ન્યારે દેશનો રક્ષક પાદશાહજી જુલમગાર બને છે-ત્યારે આસ્માન ઉપર માહતાબ પણ ઝળકાટ આપતો નથી.

બનવરોનાં યાનોમાં દૂધ સૂકાઈ જાય છે-અને હરણની કોથળીમાં કસ્તુરીનો વાસ રહેતો નથી.

વ્યભિચાર અને ફનફરેબ ઝાહેર થાય છે-નર્મ રેશમ જેવાં દિલ સખત પત્થરની મિસાલનાં થઈ જાય છે.

જંગલમાં વર માણસને ફાડી ખાય છે-અકલમંદ માણસ બેલુકફો આગળથી નાસી જાય છે.

ન્યારે પાદશાહ જુલમગાર બને છે-ત્યારે પક્ષીઓની હેઠલનાં ઇંડાં પણ કોહી જાય છે.

આ ગાયની ચરવાની જગ્યા કાંઈ થોડી નહીં હતી-તેમજ તેનું પાણી પીવાનું તળાવ પણ કાંઈ ખરાબ નહીં હતું.

છતાં યાનમાં દૂધ સૂકાઈ ગયું છે-અને તેનાં પીવાનાં તળાવમાંનાં પાણીનો રંગ બીજી રીતનો થઈ ગયો છે.”

ન્યારે દેશના પાદશાહે તેઓની આવી રીતની વાતચિત સાંભળી-ત્યારે પોતાના તે ખરાબ વિચાર માટે જલ્દીથી પરોમાન થયો.

તે ખોદાતાલાને એ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો કે “ઓ જોહાનના પયદા કરનાર-સર્વ શક્તિમાન અને ઝમાનાને પાયદાર રાખનાર સાહેબ!

જો માફ દિલ ઇન્સાફથી ફરે-તો હવે પછીથી પાદશાહી તખ્ત મને ૧૫૫ હોતું જ ના!”

હવે પેલી પાક ચઘદાનની પરસ્તેશ કરનારી મુખારક અઢરતે-બીજી મરતબે પેલી ગાય ઉપર હાથ ફેરવ્યો.

અને ખોદાનું નામ લઈ ગાયનાં યાન ઉપર હાથ મેલીને બોલી-કે “ઓ ખોદા! તું એની અંદરથી દૂધને પાછું વહેતું કર.”

તુરત તેની ગાયનાં યાનમાંથી દૂધની ધાર પડવા લાગી-એ જોઈ તે મેઝબાન અઢરત બોલી કે “ઓ મદદના કરનાર સાહેબ!

તેજ પેલા જુલમગાર પાદશાહને પાછો ઇન્સાફી બનાવ્યો છે-નહીં તો તેનામાં આવી ખૂબી પાછી આવતે નહીં.”

ત્યાર પછી તેણીએ પોતાના ધણીને એમ કહ્યું-કે “જુલમની જગ્યાએ પાછો ઇન્સાફ આવ્યો છે.

તું હવે હસ્તો અને ખુશહાલ બન-કારણકે ખોદાતાલાએ આપણી ઉપર બક્ષેશ કીધી છે.

ન્યારે વાસણમાં ખીર રંધાઈ રહી-અને ચોરત અને મરદ તે કામથી ફરેગ થયાં.

ત્યારે તે પાક વિચારની બાનૂ મેહમાનની નઝદીક ગઈ-તેની પછાડી ધર ધણી ખાણું લઈ ચાલ્યો.

તેની આગળ ખીરનો કાંસિયો મૂક્યો-અગર તેમાં સેરવો હતે તો કેવું સાફ થતે?

તે ખીરમાંથી પાદશાહે થોડીક ખાધી-અને તે બલી બાઇને એમ કહ્યું, ૧૫૬

કે “આ ચાલુક પાદશાહની દરગાહ આગળ લઈ જા-અને જો જગ્યાએ કે માણસોની આવજવ હોય ત્યાં એને ટાંગી મૂક.

કોઈ સારાં જેવાં જોયાં ઝાડની એક ડાળી શોધી કાઢી તે ઉપર લટકાવ-એવું નહીં થાય કે તેને પવનથી કશું નુકસાન પુગે.

ત્યાર બાદ તું જોજો કે રસ્તેથી કોણ કોણ આવે છે?-અને તું આ ચાલુક ઉપર પણ ધ્યાન રાખજો.”

તે ધરને માલેક શેતાબ દોડયો-અને તે ચાલુકને એક ઝાડ ઉપર લટકાવ્યો.

તે થોડોક વખત પેલા ચાલુકની નેગાહ રાખવા લાગ્યો-તેટલાંમાં તે રસ્તેથી બેહદ લશ્કર આવતું દેખાયું.

હરાનું કસ કે આન તાએયાનહુ બેદીદ
ખખહુરામ ખર આફરીન ગુસ્તરીદ
પેયાદહુ હમી પીશે શીએ દરાજ
બેરકૂતનહે બાઈનદ યકસર નમાજ
ખખન ગોકૂત શૂય ઈન્ જોજ અજ શાહુ નીસ્ત
થુનીન ચેહરહુ જોજ દરખરે ગાહુ નીસ્ત

૧૫૭ પુર અજ શરમ રકૂતનદ હરફ એ રાહુ
પેયાદહુ દવાન તા ખનચદીકે શાહુ
કે શાહા બુજોર્ગી રદા બેખદા
જહાનદાર ખર મૂબેદાન મૂખદા
દરીન ખાનહુ દરવીશ છુદ મીચખાન
ઝની બીનવા શૂય પાલીચખાન
ખરીન ખન્દગી નીચ ફૂશેશ નખૂદ
હમ અજ શાહુ મારા પેજૂહેશ નખૂદ
કે ચૂન બિ ખરીન જાય મેહુમાન રસદ
ખદીન બીનવા મીહને માન રસદ
ખદુ ગોકૂત ખહુરામ કય રૂચ બેહુ
તોરા દાદમ ઈન્ મર્જો ઈન્ ખૂમે દેહુ
હમીશહુ જોજ અજ મીચખાની મકુન
ખરીન ખાશો પાલીચખાની મકુન
બેગોકૂતીનો ખન્દાન બેશુદ જાન સરાય
નેશસ્ત અજ ખરે ખારએ ખાદપાય
બેશુદ જાન દેહી બીનવા શહુરયાર
બેયામદ ખઅયવાને ગઉહર નેગાર

તેઓમાંના જે કાઠયે કે પેલો ચાબુક જોયો-તેણે પાદશાહ બેહરામ
ઉપર દુઆ કીધી.

તેઓ પેલા લટકતા ચાબુકની આગળ પેયાદા થઇને-ગયા અને સધળા-
ઓએ નમન કીધું.

આ જોઈ તે ધણીએ પોતાની અહરતને કહ્યું કે “આ શખ્સ પાદ-
શાહ સિવાય બીજો કોઈ નથી-એવી રીતનો તેનો ચેહરો તખ્ત સિવાય
બીજાં કરાને લાયકનો નથી.”

પછી બન્ને જણ તે માર્ગમાંથી શર્મિદગી બરેલાં દોડતાં દોડતાં પાદ-
શાહની નજદીક ગયાં,

અને બોલ્યાં કે “ઓ પાદશાહ! ઓ વડા! ઓ સરદાર! ઓ
અકલમંદ!-ઓ દેશપતિ! ઓ વઝીરના વઝીર!

આ ધરમાં એક ગરીબ માણસ તારો મેઝબાન બન્યો હતો-એક
પૈસા વગરની અહરત અને તેનો માટી બાગબાન હતો.

એટલે તારી ખિદમત કરવા ઉપર પણ તેઓની કોરોશ ખરાબર નહીં
હતી-વળી પાદશાહ માટેની અમેને ખબર પણ નહીં હતી,

કે તેના જેવો આ ધરમાં મેહમાન આવશે-અને અમારાં ગરીબડાં
ધરમાં તે ઉતારો લેશે.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ નેકબખ્ત શખ્સ!-આ ઝમીન અને આ
ગામડું મેં તને આપી દીધું છે.

હમેશે મેહમાનદારી સિવાય બીજું કંઈજ કરતો ના-તું એ ઉપરજ
ગુઝારો કરજે અને બાગબાની ના કરતો.”

એટલું બોલી તે મકાનમાંથી હસ્તો હસ્તો ગયો-અને પોતાના તેજ
ચાલના ઘોડા ઉપર સવાર થયો.

પાદશાહ તે મુકલેસ ગામડાંમાંથી ચાલી ગયો-અને પોતાના ગોહર
જડિત મેહલમાં આવ્યો.

રફતને બહુરામ બનખચીર
વ ખાસ્તનશુ દુખતરે
દેહકાન અર્જીન

—:૦:—

બેહરામનું શિકાર કરવા જવું અને તેણે
દેહકાન બર્જીનની છોકરીની
માગણી કરવી.

—:૦:—

૧૫૮ બફો સે હીગર બેફન રકૂત શાહુ
અખા લશકરે સાએ નખચીરગાહુ
બુજોર્ગીને ઈરાન એ બહુરે રોકાર
બહુરાહુ રકૂતનદ સીસદ સવાર
અખા હર સવારી પરસ્તનદહુ સી
એ તુર્કો એ રૂમીઓ અજ પારસી
બહીખા બેયારસ્તહુ દહુ શુતર
રેકાબશ હમહુ સીમે પાલાનશ અર
હહુ ઉશ્તુર નેશસ્તનગહે શાહુરા
બહીખા બેયારસ્તહુ ગાહુરા
બપીશ અન્દરન સાખ્તાહુ હકૂત પીલ
બફ તખ્તે પીરજહુ હમરન્ગે નીલ
હમહુ પાયએ તખ્ત અરશે બુલ્લર
નેશસ્તનગહે શાહુ બહુરામ ચૂર

ત્રણ દિવસ પછી પાદશાહ લશકર અને શિકારગાહના અસ્ખાબ સાથ
બાહર પડ્યો.

બુજોર્ગી બરેલા ત્રણસો ઇરાની સવારો રોકારને માટે પાદશાહી દર-
ખારમાં આવ્યા હતા.

દરેક સવાર સાથે તુર્કો, રૂમી અને પાર્સી ત્રીસ ખિદમતગારો હતા.

દશ બેંટ રેશમી કપડાંથી સજ્જારેલાં હતાં-તેની રેકાબ તમામ
રૂપાની અને બેઠક સોનાની હતી.

દશ બેંટ પાદશાહની બેઠક માટે હતાં-જેની બેઠકને રેશમી કપડાંમાં
સજ્જારેલી હતી.

હરોલમાં તૈયાર કીધેલા સાત હાથી હતા-જે ઉપર આસ્માની રંગનું
પીરોઝનું તખ્ત હતું.

તે તખ્તના સધળા પાયા સોનાના અને બિલોરની બનાવટના હતા-
તે પાદશાહ બેહરામ ચૂરની બેઠક માટે હતું.

અમા હર યકી તીલજન સી ઘોલામ
 બજરીન કમરહાઓ. જરીન સેતામ
 સહ ઉશ્તુર ખુદ અચ બહુરે રામેશગરાન
 હમહુ બર સરાન અકુસરાને ગરાન
 અમા ખાજદારાન સદો શસ્ત્ર ખાજ
 દો સહ અર્ખો શાહીને ગદનકરાજ
 પસ અન્દર યકી મુરુહ બૂદી સેયાહ
 ગેરામી તર આન બૂદ બર અશમે શાહ
 સેયાહશ હુ અન્ગો બમેન્કાર જરહ
 યુ જરે દુરોશનદહુ બર લાજવરહ
 હમી ખાન્દનીશ તુઘરોલ બનામ
 દો અશમશ યુનાન ચૂન પુરજ ખૂન દો ભમ
 કે ખાકાને ચીનશ ફેરેસ્તાદહુ બૂદ
 યકી તખ્ત બા તાજે બીબદહુ બૂદ
 યકી તઉકે જરીન જખરજહ નેગાર
 એહલ યારહો સીઓ શશ ગૂશવાર
 શુતારવાર સીસહ જરાયકુ જે ચીન
 ફેરેસ્તાદહુ યાફત સીસહ નેગીન
 પસે ખાજદારાન સદો શસ્ત્ર યૂજ
 બેબોર્દન બા શાહે ગીતી ફેરજ
 બેયારસ્તાહુ તઉકે યૂજ અચ ગોહર
 બદ અન્દર અકુગનદહુ જન્જરે જર
 બેયામહ શહનશાહ અઝીનસાન બદશત
 હમી તાજશ અચ મુશતરી બર ગુજશત
 હરાનકસ કે બૂદનહ નખચીર જૂય
 મુએ આબે દર્યા નેહાદનહ રૂય
 જહાનદાર બહુરામ બર હકૂત સાલ
 બદાન આખ રકૂતી બકુર્ખોનદહુ ફાલ
 યુ લશકર બનજદીકે દર્યા રસીહ
 શહનશાહુ દર્યા પુર અચ મુરુહ દીહ
 બેજહ તખ્લો તુઘરોલ શુદ અન્દર હવા
 શેકીબા નખુદ મુર્ધે ફરમાનરવા
 જખૂન બૂદ અન્ગાલે ઊરા કલન્ગ
 શેકારી કે નખચીરે ઊ ખુદ પલન્ગ
 સરન્જમ શુદ દર હવા નાપદીહ
 કુલન્ગી બચન્ગ આમદશ બર દમીહ
 બેપરીહ બરસાને તીર અચ કમાન
 યકી ખાજદાર અચ પસે ઊ દવાન
 દેલે શાહુ ગશત અચ પરીદનશ તન્ગ
 હમી તાખ્ત અચ પસ બર આવાએ જન્ગ
 યકી બાલ પીશ અન્દર આમહ ફરાખ
 બર આવર્દહુ અચ ગૂશએ બાલ કાખ
 બેશુદ તાજેયાન બા તની અન્દ શાહ
 હમી બૂદ લશકર બનખચીરગાહ
 યુ બહુરામ ગૂર અન્દર આમહ બખાલ
 યકી બાલ દીહ અચ ફરાખી યુ રાલ
 જમીનશ બદીબા બેયારસ્તાહુ
 હમહુ બાલ પુર બન્દહો ખાસ્તાહુ
 મેયાને ગુલેસ્તાન યકી આખગીર
 બલખ બર નેશસ્તાહુ યકી મર્દે પીર

દરેક હાથી સાથ સોનેરી કમરબંદના અને સોનેરી લગામ સાથના
 શશોરના મારનાર ત્રીસ ગોલામો ચાલતા હતા.

સો જાંટો રામેશગરો માટે હતાં જે સધળાંનાં માથાં ઉપર કીમતી
 તાજ હતાં.

શિકારી પક્ષીના રખેવાળો સાથ એકસોને સાઠ ખાજ પક્ષી હતાં-વળી
 ખસો મોટાં શાહીન પક્ષી અને શકરા હતા.

તે સધળાંમાં એક કાળું શિકારી પક્ષી હતું-જે પાદશાહનું ઘણુંજ
 ખ્યાલ હતું.

તેનાં બન્ને પંખ કાળા હતા અને તેની ચાંચ પીળી હતી-ગોચા
 રાજવર્દ ઉપર ચળકતું સોનું હતું.

તે પક્ષીને “તુગરોલ” કરીને કહેતા હતા-તેની બન્ને આંખો ગોચા ૧૫૬
 લોહીથી ભરેલી બે ભમો હતી.

તે પક્ષી ખાકાને ચીને મોકલ્યું હતું-તેની સાથે કેરબાનનું એક તાજ
 અને તખ્ત હતું.

એક પોખરાજ જડિત સોનેરી સાંકળી-ચાળીસ ખાંગડી અને છત્રીસ
 કાનમાં પેહરવાની ખાલી હતી.

ત્રણસો જાંટ ભરીને ચીનાઇ બનાવટની નામીચી ચીઝા-અને માણિકનાં
 ત્રણસો નંગ મોકલ્યાં હતાં.

ખાજ પક્ષી રાખનારાઓની પાછળ એકસોને સાઠ કુતરા-દેશને આબાદ
 કરનારા પાદશાહ બેહરામ સાથ લઈ ચાલ્યા.

તે કુતરાઓનાં ગળાંની હાંસડી મોતીથી સજ્જારેલી હતી-અને તેમાં
 સોનેરી સાંકળ નાખેલી હતી.

શેહનશાહ બેહરામ એવી રીતે ઠાઠમાઠથી શિકારનાં મયદાનમાં આવી
 લાગ્યો-તેનાં તાજનો પ્રકાશ જુહસ્પતિ સેતારાથી પણ વધુ પસાર થતો હતો.

જે કોઇ કે શેકારના શોખીનો હતા-તેઓ નદી કિનારે ચાલ્યા.

પાદશાહ બેહરામ દર સાત વર્ષે-સારો દહાડો નેઇને એજ નદીને
 કિનારે શિકારે જતો હતો.

જ્યારે લશકર પેલી નદીની નજદીક આવી લાગ્યું-ત્યારે શેહનશાહે તે
 નદી શિકાર કરવાનાં પક્ષીઓથી ભરેલી નેઇ.

જેવું ઢોલ ઠોકાયું કે તુગરોલ હવામાં ઉડી ગયું-તે પાદશાહી પક્ષી ૧૬૦
 શેકાર પકડવા અધીરું બની ગયું.

સારસનો શિકાર તેના પંખને અચબ લાગે તેવો હતો-તુગરોલ એવો
 શકરો હોય છે કે જે ચિત્તા વાધનો શિકાર કરે છે.

શેવટે તે હવામાં ગુમ થઈ ગયું-કેમકે તેના પંખમાં સપડાયલું એક
 સારસ છટકી ગયું હતું.

જેથી તે કમાનમાંથી તીર છૂટે તેમ તે ઉડ્યું-શિકારી પક્ષીઓનો એક
 રખેવાળ તેની પાછળ દોડવા લાગ્યો.

તેના ઉડી જવાથી પાદશાહનું દિલ દિલગીર થયું-અને તેની પાછળ
 તેના પગે બાંધેલી ધુધરીના આવાજ ઉપર પોતાનો ઘોડો ડપટાવા લાગ્યો.

એવામાં તેની આગળ એક વિશાળ બાગ આવી લાગ્યો-તે બાગનાં
 ખૂણામાં એક મેહલ ઉઠાવેલો હતો.

પાદશાહ પોતાનાં થોડાંક માણસો સાથે દોડતો કે ત્યાં ગયો-સધળું
 લશકર તો શેકારગાહમાંજ રહેલું હતું.

જ્યારે બેહરામ ગૂર પેલા બાગમાં દાખેલ થયો-ત્યારે એક બોહોળાં
 મયદાનની માફકનો ફરાખ બાગ બેયો.

ત્યાંની ખાલી જગ્યાઓ રેશમી કપડાંથી આરાસ્તા કરેલી હતી-સધળો
 બાગ નોકર ચાકરોથી અને માલ અરબાબથી ભરેલો હતો.

બાગની વચ્ચે એક હોઝ હતી-જેની પાળ ઉપર એક યુદ્ધો મર્દ
 બેઠેલો હતો.

૧૧૧ સે દુખતરુ બરે ઊ નેશસ્તરુ યુ આજ
બસરુ બર નેહાદહુ એ પીરજહુ તાજ
બરોખ ચૂન બહારો બખાલા બલન્દ
બઅબરુ કમાનો બગીચુ કમન્દ
ચકી જામ બર દસ્ત હરુયકુ ખુલ્લરુ
બઈશાન નેગહુ કરુદ બહુરામ ગૂરુ
એ દીદારુ શાન ચક્મે ઊ ખીરહુ શુદ
એ બાઝો એ પુઘરોલ દેલશ તીરહુ શુદ
યુ દેહકાને પુરમાયહુ ઊરા બેદીદ
રોમે ઊ શુદ અચ ખીમ ચૂન શમખલીદ
ખેરહમન્દ પીરીઓ બર્જીન બનામ
દેલે ઊ શુદ અચ શાહુ નાશાહકામ
ખેરકૂત અચ બરે હુચ બર્જીન યુ બાદ
બરે શાહુ શુદ ખાકુરા ખૂસહુ દાદ
બદ્દ ગોકૂત કય શાહે ખુરશીદ ચેહુરુ
બકામે તો ગદાદ ગદાન સેપેહુરુ
નેયારમત ગોકૂતન કે ઈદરુ બેઈસ્ત
બદીન મર્જે મન બા સવારી દુવીસ્ત
સરે નામે બર્જીન બરુ આયદ બમાહુ
અગરુ શાહ ગદાદ બદીન બાઘ શાહુ

૧૧૨ બઅરુઝીન યુનીન ગોકૂત શાહે જેહાન
કે એમરુચ પુઘરોલ શુદ અચ મા નેહાન
દેલમ ગશ્ત અઝાન મુરુઘ ગીરન્દહ તન્ગ
કે સુધાન યુ નખચીરુ બૂદ ઊ પલન્ગ
યુનીન પાસોખ આવરુદ બર્જીન બશાહુ
કે અકૂનૂન ચકી મુરુઘ દીદમ સેયાહુ
અબા જન્ગે જરૂરીન તનશ હમયુ કીરુ
હમાન અન્ગો મેન્કારે ઊ ચૂન જરીરુ
બેયામદ બરાન ગઉચખુન બરુ નેશસ્ત
બઅખતે તો આયદ હમ અકૂનૂન બદસ્ત
હમાનગહુ ચકી બન્દહુરા ગોકૂત શાહુ
કે શવ ગઉચખુન કુન સરાસરુ નેગાહુ
બેશુદ બન્દહુ ચૂન બાદો આવાચ દાદ
કે હમવારહુ શાહે જહાન શાહ બાદ
કે પુઘરોલ બશાખી દરુ આવીખતસ્ત
કુનૂન બાઝદારશ બેગીરદ બદસ્ત
યુ પુઘરોલ પદીદ આમદ આન પીરુ ગોકૂત
કે અચ દરુ જમીન શાહે બીયારો જોકૂત
પય મીઝબાન બરુ તો ફર્ખન્દહુ બાદ
હમહુ તાજદારાન તોરા બન્દહુ બાદ

૧૧૩ બરાન શાહી અકૂનૂન ચકી જામ બાહુ
યુ આરામે દેલ ચાકૂતી કામ બાહુ
શહનશાહે ગીતી બરાન આબુગીરુ
ફેરદ આમદો શાહ બરુગશ્ત પીરુ
બેયામદ હમાનગાહુ દસ્તૂરે ઊય
હમાન અયલદારાનો ગન્દૂરે ઊય
બેયાવરુદ બરુઝીન ચકી કરુદ જામ
નુખેસ્તીન એ શાહે જહાન બેરુદ નામ
વઝાન પસ બેયાવરુદ જામે ખુલ્લરુ
હમી દાસ્ત દરુ પીરો બહુરામ ગૂરુ

તેની આગળ હાથીદાંતનાં જેવી સફેદી ધરાવનારી ત્રણ છાકરી બેઠેલી હતી-જેણીઓએ પોતાનાં સર ઉપર પીરોઝાનાં તાજ મૂકેલાં હતાં.

તેણીઓ ચેહરામાં બહારની મિસાલની અને કદમાં ઊંચી સરોવર જેવી હતી-કમાન જેવાં વાંકદાર બવાં હતાં અને કમન્દ જેવાં લામ્બા ખુલ્લકાં હતાં.

દરેક જણના હાથમાં એકેક બિલોરી જામ હતી-તેણીઓ ઉપર બેહરામ ગૂર નેગાહ કરવા લાગ્યા.

જેમ બાઝ પક્ષી અને તુગરોલથી તેનું દિલ ગમગીન બન્યું હતું-તેમ પેલીઓના જેવાથી તેની આંખ અંબઈ ગઈ.

ન્યારે પેલા પૈયાદાર દેહકાને પાદશાહને જોયો-ત્યારે ધાસ્તીએ કરી તેનો ચેહરો શમખલીદની માફક ઝર્દ બની ગયો.

તે દાનેશમન્દ શખ્સ એક પીર મર્દ હતો જેનું નામ “બર્જીન” હતું-પાદશાહને જેવાથી તેનું દિલ નાખુશ થયું.

તો પણ બર્જીન પેલી હોઝ આગળથી શેતાખી કરતો ગયો-અને તે પાદશાહની નઝદીક જઈ ખાકને બોસો દીધો.

અને બોલ્યો કે “ઓ ખુરશીદને ચેહરાના પાદશાહ!-આ ફરતો આરમાન તારીજ મુરાદ માફક ફરજે!

હું તને એમ કહેવાની હિમ્મત નથી કરી શકતો કે તું તારા બસો સવારો સાથે મારી જગ્યા ઉપર રહે.

પણ જો આ બાગમાં આસાયેશ લેવાથી પાદશાહ ખુશહાલ થાય-તો બર્જીનનું નામ માહતાબ સુધી પુજે.”

દેશના પાદશાહે બર્જીનને કહ્યું-કે “આજે માટે તુગરોલ પક્ષી કેથે ગુમ થઈ ગયું છે.

તે શેકારી પક્ષીને લીધે માટે દિલ દિલગીર થયું છે-કારણકે ન્યારે ખીજાં પક્ષીઓ શેકાર માફક ત્યારે તે તુગરોલ એક ચિત્તા વાઘ જેવું હતું.”

બર્જીને પાદશાહને એવો જવાબ દીધો કે “મેં હમણા એક કાળું પક્ષી જોયું.

તે સોનેરી ધુધડી સાથનું અને કાળાં શરીરવાળું હતું-તેમજ તેના પંખ અને ચાંચ પીળી હતી.

તે આવ્યું અને આ અખરોટનાં ઝાડ ઉપર બેઠું-તારાં ખુલ્લં બખ્તનાં ઝારે તે હમણા પાછું હાથમાં આવી જશે.”

તેજ વખત પાદશાહે એક નોકરને કહ્યું-કે “જા, આ અખરોટનાં ઝાડ ઉપર સઘળે નઝર કર.”

પેલો નોકર શેતાખીથી દોડ્યો અને પોકાર માર્યો-કે “દેશનો પાદશાહ હમેરો ખુશહાલ હોજે!

કારણકે તુગરોલ પક્ષી એક ડાળી ઉપર લટકેલું છે-હમણાજ બાઝનો રખેવાળ તેને પકડી લેશે.”

ન્યારે તુગરોલ મળ્યું ત્યારે પેલા ખુદ્દા મર્દે કહ્યું-કે “ઓ આ જમીન ઉપરના સર્વથી શ્રેષ્ઠ પાદશાહ!

તારા મેઝબાનનું (એટલે માટે) પગલું તને મુબારક થજે!-(કે તારો શકરો તને પાછો મળી આવ્યો)-તાજ પેહેરનારા પાદશાહો તારા ગોલામ જેવા હોજે!

હવે આ ખુશહાલીમાં શરાબની જામ મંગાવ-ન્યારે તને મનગમતી ચીઝ પાછી મળી ત્યારે હવે અચરા કર.”

દેશનો શેહનશાહ બેહરામ તે હોઝ આગળ-હતયો અને પેલો ખુદ્દા શખ્સ ખુશી થઈ ગયો.

તેજ વખત બેહરામનો વઝીર તેમજ તેનો કારબારી અને તેનો ખજાનચી આવી લાગ્યા.

પેલો બર્જીન એક સોનેરી જામ લાવ્યો-અને પહેલાં પોતે દેશના પાદશાહની સલામતી લીધી.

પછી એક બિલોરી જામ લાવ્યો-અને બેહરામ ગૂરની નઝદીક મૂકી.

જહાનદાર ચૂન દીદ બેસ્તદ નબીદ
 વચ્ચ અન્દાજએ ખત્ત ખર તર કસીદ
 ચુ બર્જીન ચુનાન દીદ ખરગશ્ત શાદ
 બેયામદ ખહર જાય ખુરમી નેહાદ
 ચુ શુદ મસ્ત બર્જીન બચાન દુખ્તરાન
 ચુનીન ગોકૂત કય પુર હોનર કેહતરાન
 બદીન બાધ ખહરામ શાહ આમદસ્ત
 ન ગર્દનકરી જાન સેપાહ આમદસ્ત
 હલા આમહ પીશ આવર અય આમહ ગૂય
 તો અન્ગ આવર અય દુખ્તરે માહ રૂય
 બેરકૂતદ હર સેહ બનચ્છીકે શાહ
 નેહાદહ બસર ખર જે ગઉહર કોલાહ
 ચકી પાય ફૂબો દેગર અન્ગ જન
 સેદીગર ખુશ આવાજો અન્દુહ શેકન
 બચાવાજે ઈશાન શહનશાહ જામ
 જે બાદહ તેહી કદે શુદ શાહકામ
 બદ્દગોકૂત કીન દુખ્તરાને કે અન્દ
 કે બા તૂ દરીન શાહમાની જીઅન્દ
 ચુનીન ગોકૂત બર્જીન કે અય શહરચાર
 મબીનાદ બી તૂ કસી રૂચગાર
 ચુનાન દાન કે ઈન દુખ્તરાને મનન્દ
 પસન્દીદહો દેલખરાને મનન્દ
 ચકી આમહ ગૂયો દેગર અન્ગ જન
 સેવુમ પાય ફૂબદ શેકન ખર શેકન
 જે ચીઝી મરા નીસ્ત શાહા કમી
 દેરમ હસ્તો દીનારો બાધો જમી
 સે દુખ્તર બકેદારે ખુરમ ખહાર
 બદીનસાન કે બીનદ હમી શહરચાર
 બદાન આમહ જન ગોકૂત કય માહરૂય
 બેપદાંચ દેલ આમએ શાહ ગૂય
 ખુતાન આમહો અન્ગ ખર સાખ્તન્દ
 ચકાયકુ દેલ અચ્ચ હમ બેપદાંખતન્દ
 તુખોસ્તીન શહનશાહરા આમહગૂય
 ચુનીન ગોકૂત કય ખુસ્તવે માહરૂય
 નમાની મગર ખર ફલક માહરા
 નશાઈ મગર ખુસ્તવી ગાહરા
 બદીદારે માહો બખાલાએ સાજ
 બેનાજદ ખતૂ તખ્તે શાહીઓ તાજ
 ખુતુક આન કે શખ્તગીર બીનહત રૂય
 ખુતુક આન કે ચાબદ જે મૂએ તો બૂય
 મેયાન તન્ગ ચૂન બખરો બાજૂ સેતખર
 હમી ફરે તાજત ખર આયદ બઅખર
 બચુલનાર માનદ હમી ચેહરે તૂ
 જે શાહી બેખન્દ દેલ અચ્ચ મેહરે તૂ
 દેલત હમચુ દર્યાઓ દસ્તત ચુ અખર
 શેકારત નબીનમ હમી જોચ હેજખર
 હમી મૂય કાફી બપયકાને તીર
 હમી આખ મર્દદ જે દાદે તો શીર
 સેપાહી કે બીનદ કમન્દે તોરા
 હમી બાજૂએ ચૂરમન્દે તોરા

ન્યારે પાદશાહે તે જોયું ત્યારે દારૂ લીધો-અને પોતાની હદના અંદાજથી પણ ઝેવાદા લીધો.

ન્યારે બર્જીન એવું જોયું ત્યારે તે ખુશહાલ પાછો આવ્યો અને દરેક જગ્યાએ મયની ગાગર મૂકી.

ન્યારે બર્જીન શરાબથી મસ્ત થયો ત્યારે પોતાની બેટીઓને-એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ઓ હુનર બરેલી તાબેદાર બેટીઓ!

આ બાગમાં લશ્કરમાંનો કોઈ સરદાર નથી આવ્યો પણ પાદશાહ બેહરામ પોતે આવેલો છે.

માટે ચાલ, ઓ ગઝલ ગાનારી! તું એક ગઝલ ગા-અને તું ઓ માહતાબને ચેહરેની બેટી! અન્ગ વાજન્તર લાવી તે વગાડ.”

પેલી ત્રણે જણીઓ પોતાનાં સર ઉપર ગોહરતું તાજ મૂકી પાદશાહની નજદીક ગઈ. ૧૬૪

એક નાયનારી અને બીજી અન્ગ વગાડનારી હતી-ન્યારે ત્રીજી ખુશ હલકવાળી અને ગમ ભૂલાવનારી હતી.

તેણીઓના ગાવાના આવાજ સાથેજ પાદશાહે શરાબની ભમ ખાલી કાધી અને ખુશહાલ થયો.

પછી બેહરામે પૂછ્યું કે “આ કોણની દીકરીઓ છે!-કે જણીઓ તારી સાથ આવી ખુશહાલીમાં જિંદગી ગુઝારે છે?”

બર્જીને તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!-કોઈ પણ શખ્સ તારા વગર ઝમાનો જોતુંજ ના!

તું જાણુ કે આ બેટીઓ મારીજ છે-મારી પસંદ કાંધેલી અને મારી પ્યારીઓ છે.

એક ગઝલ ગાનારી છે અને બીજી અન્ગ વગાડનારી-તેમજ ત્રીજી સૂર અને તાલ ઉપર નાચ કરે છે.

ઓ પાદશાહ! મને માલ અરબાબની કાંઈ કમી નથી-પૈસા, દીનાર, બાગ, ઝમીન વગેરે સઘળું છે.

અને આ ત્રણે ખુશી બરેલા બહારની મિસાલની બેટીઓ કે જેવી રીતની પાદશાહ જુએ છે તેવી રીતની છે.”

પછી તેણે ગઝલ ગાનારી બેટીને કહ્યું કે “ઓ માહતાબને ચેહરેની છાકરી!-તું દિલ ખોલીને પાદશાહની ગઝલ ગા.”

પેલી નાજનીનો ગાવા વગાડવામાં મશ્ગૂલ થઈ-સઘળીઓએ પોતાનાં ૧૬૫ દિલ ગમથી ખાલી કીધાં.

શુરૂઆતમાં પેલી ગઝલ ગાનારી શેહનશાહ માટે-એ પ્રમાણે ગાવા લાગી કે “ઓ માહતાબને ચેહરેના પાદશાહ!

તું આસ્માન ઉપરના માહતાબનેજ મળતો આવે છે-પાદશાહી તખ્ત-નેજ તું લાયકનો છે.

તું માહતાબ જેવા ચેહરાનો અને સાગ જેવાં જિંચાં કદનો છે-તારી ઉપર પાદશાહી તખ્ત અને તાજ લાડ કરે છે.

ભાગ્યશાળી તેજ શખ્સ કે જે સવારના પોહોરમાં તારો ચેહરો જોય-બખ્તાવર તેજ કે જે તારા બાલની ખુશબો લે.

તારી કમર બચ્ચ જનવર જેવી પાતળી અને બાજૂ મજબૂત છે-તારાં તાજનો ઝળકાટ છેક વાદળ ઉપર ફરી વળે છે.

તારો ચેહરો દાડમનાં ફૂલ જેવો રાતો રહે છે-તારી માહબતે કરી સઘળાંનાં દિલ ખુશહાલીથી દસે છે.

સખાવતમાં તારું દિલ દર્યા માફક ખોહોળું છે અને તારા બન્ને હાથ વાદળ માફક સખી છે-તારો શેકાર સિંહ સિવાય હું કોઈ બીજો જોતી નથી.

તારી તીરના પયકાનથી તું એક બાલને ચીરી નાખે છે-તારા અદલ ઇન્સાફથી પાણી દૂધ જેવાં મીઠાં બને છે.

જે લશ્કર કે તારી કમંદ તેમજ તારી ઝોરાવર બાજૂ જોય છે,

૧૬૬ બેઠરૂદ દેલો. મધ્યે જન્મઆવરાન
વગર ચન્દ ખાશદ સેપાલી ગરાન
થુ આન આમહુ બેશનીહ બહુરામ ગૂર
બેખુરૂદ આન ગરાન સન્ગ જામે ખુલૂર
બદ શાહુ ગોકૂત અય સરકાઝ મરૂદ
અશીદહુ એ ગીતી બસી ગર્મે સરૂદ
નેયાળી તો દામાદ બેહુતર એ મન
ગવે શહુરૂયારાન સરે અન્જુમન
અમન દેહુ તો ઈન્ હરસે દુખતરૂતરા
અકયવાન બર અકાઝમ અકસરૂતરા
બદ ગોકૂત બરૂઝીન કે અય શહુરૂયાર
બતૂ શાહ બાદા મયો મયગુસાર
કે ચારસ્ત ગુફતન ખુદ અન્દર જેહાન
કેરા ખુદ થુનીન બેહુરૂદ અન્દર નેહાન
મરા ગર પઝીરી બસાને રહી
કે બેમસ્તમ આન તખ્તે શાહુન્શાહી
પરસ્તેશ કુનમ તાજે તખ્તે તોરા
હમાન કરૂરો અવરન્દો બખ્તે તોરા
હમાન ઈન્ સે દુખતરૂ પરસ્તન્દહુ અન્દ
બપીશે તો બર પાય ચૂન બન્દહુ અન્દ
૧૬૭ પરસ્તન્દગાનરા પસન્દીહ શાહુ
બહીનસાન કે અચ દૂર દીદ આન સે માહુ
બબાલાએ સાજન્દો હમરન્ગે આજ
સજાવારે તખ્ત અન્દો ઝીબાએ તાજ
બેગૂયમ કુનૂન આનએ હસ્તમ નેહાન
બદો નીક બા શહુરૂયારે જેહાન
એ પૂશીદની હમ એ ગુસ્તરૂદની
એ અકુગન્દની હમ પરાગન્દની
હમાના શુતોર ખાર ખાશદ દુપીસ્ત
બઅયવાને મન બન્દહુ ગર બીશ નીસ્ત
હમાન ચારહો તઉક બા તાજે તખ્ત
કઝાન દુખતરાન શાહ ખાશન્દ સખ્ત
એ બરૂઝીન થુ બેશનીહ બહુરામ ગોકૂત
કે ચીઝી કે દારી તો અન્દર નેહોકૂત
બમાન તા બેખાશદ હમ ઈન્ જા બપાય
તો બા જામે મય સૂએ રામેશ ગેરાય
બદ ગોકૂત પીર ઈન્ સે દુખતે થુ માહુ
બરાહે કયૂમસો હૂશન્ગ શાહુ
તોરા દાદમે બાકે પાએ તો અન્દ
હમાન હરસે એન્દહુ બરાએ તો અન્દ
૧૬૮ મેહીન દુખતરા નામ માહુઆક્રીહ
કરાનકુ દેગર ખુદ દેગર શમ્બલીહ
પસન્દીહ શાન શાહુ ચૂન દીદ શાન
એ બાનુ જનાન નીચ ખુઝીહ શાન
બબર્જીન થુનીન ગોકૂત આન હર સે માહુ
પસન્દીહ ચૂન દીદ બહુરામ શાહુ
બેકરૂમૂદ તા મહુદે ઝરૂરીન અહાર
બેચારૂદ એ લશકરૂ યકી નામદાર
થુ હર સેહુ ખુત અન્દર અમારી નેશસ્ત
એ રૂમી એહલ બાદમે ખુતપરસ્ત

ત્યારે તે ગમે એટલું મોટું હોય છે-તો પણ તે લડાયકોનાં દિલ
અને મગજ ચીરાઈ જાય છે.”

ન્યારે બેહરામ ગૂરે તે ગીત સાંભળ્યું-ત્યારે ખુશીમાં આવીને તે મોટાં
માપની ખિલોરી જામ ભરીને મથ પીધો.

પાદશાહે બર્જીનને કહ્યું કે “ઓ દુન્યાની લીલી સુકી જોયલા સર
કરાઝ મદદ!

મારાં કરતાં વધારે સારો જમાઈ તને નહીં મળશે-પાદશાહોના સર-
દાર અને અન્જુમનના વડા જેવો નહીં મળશે.

તું આ તારી ત્રણે બેટીઓ મને આપ-જેથી હું તારાં તાજને શનિ-
શ્વર સેતારા સુધી ખુલ્લું કરીશ.”

બર્જીન કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!-તારીથી શરાબ અને શરાબ પાનાર
ખુશહાલ હોજો!

એમ બોલવાની દુન્યામાં કોણ હિમ્મત કરી શકશે-કે તેનાં ધરમાં
આવો શુક્રનો સેતારો હતો?

અગર તું મને નોકર તરીકે શેહનશાહી તખ્તની સેવા નોકરી કર-
વામાં કબૂલ કરે,

તો હું તારાં તાજ અને તખ્તની તેમજ તારા દબદબા, ગાદી અને
નસીબની સેવા કરીશ

વળી આ મારી ત્રણે બેટીઓ તારીજ નોકર છે-તારી નજદીક બંદાની
માફક હોલેલી છે.

એ ત્રણે ખિદમત કરનારી માહતાબને ચેહરેનીઓને કે જેમ પાદશાહે
દૂરથી જોઈને પસંદ કીધી છે,

તેઓ ખુલ્લુંદીમાં સાગનાં ઝાડ જેવી સીધી છે અને રંગમાં હાથી-
દાંત જેવી છે-તેણીઓ તખ્તને લાયકની અને તાજને ઝેબ આપનારી છે.

હવે હું જે કાંઈ મારી પાસ સારું માહું સંગરેહું છે તે માટે દેશના
પાદશાહને કહું છું.

પેહેરવાનાં કપડાંનો, ખિલાવવાનાં કપડાંનો-ઝમીન ઉપર નાખવાના
ગલીચાઓનો અને બીજા પરચુટણ સામાનનો,

મુજ બંદાનાં ધરમાં જો વધારે નહીં તો બસો જાંટનો બાર હશે.

તેમજ બાંગડી, સાંકળી અને તાજે તખ્ત છે-કે જેનાથી મારી બેટીઓ
ખુશહાલ રહે છે.”

ન્યારે બર્જીનને મોંથી એવું સાંભળ્યું ત્યારે બેહરામ બોલ્યો-કે
“જે જે ચીઝા કે તારી પાસે છે,

તે અહીંજ રહેવા દે કે જેથી તે આ જગ્યાએજ કાયમ રહે-તું મયની
જામ સાથ ખુશહાલી ભોગવ.”

પીર મદદ પાદશાહને કહ્યું કે “આ માહતાબ મિસાલની મારી ત્રણે
બેટીઓ-પાદશાહ કયૂમસ અને હુશંગની રીત રેવાજ પ્રમાણે,

મેં તને નેકાહમાં આપી છે અને જેણીઓ તારા પગની ખાઠ જેવી
છે-તેમજ હવે એ ત્રણે તારાજ વિચાર ઉપર જીવતી છે”

તે છોકરીઓમાં વડી બેટીનું નામ “માહ આક્રીહ”-અને બીજીનું
નામ “કરાનક” તેમજ ત્રીજીનું નામ “શમ્બલીહ” હતું.

પાદશાહે ન્યારે તેણીઓને જોઈ ત્યારે તેણીઓને પસંદ કીધી-પોતાનાં
જનાનખાનાની બીજા બાનુઓ કરતાં પણ તેણીઓને વધુ પસંદ કીધી

તે ત્રણે માહતાબને ચેહરેનીએ પોતાના બાપ બર્જીનને કહ્યું-કે “બેહ-
રામ પાદશાહ અમેને જોઈને ખુશી થયો છે”

પછી પાદશાહે ફર્માવ્યું કે “એક નામદાર શખ્સ જઈને આપણાં
લશકરમાંથી ચાર સોનેરી અમારી લાવે.”

ન્યારે પેલી ત્રણે નાઝનીનો અમારીમાં બેટી-ત્યારે તે નાઝનીનોની
ચાળીસ રૂમી બાંદીઓ,

બગેદો ખુતાન બર હમી રાન્દન્દ
બરીશાન હમી આફીન ખાન્દન્દ
બસુફ્ફએ જરૂરીન શુદ્દ આન સે માહ
હમી મય ગુસારીદ ફર્ખુન્દહ શાહ
યકી બન્દહ તાઝાનએ શાહુરા
બેબોદો બેચારાસત દરગાહુરા
સેપહુરા એ સાલારો ગર્દનકશાન
જેઝ આન આન તાઝેયાનહુ નખૂદી નશાન
થુ દીદી કસી શાખે શીબે દરાઝ
દવાન પીશ રફૂતીઓ બોદી નમાઝ
હમી ખૂદ બહુરામ તા ગશત મસ્ત
થુ ખુર્રમ શુદ્દ અન્દર અમારી નેશરત
બેચામદ બસુફ્ફએ જરૂરીને ખીશ
સુએ ખાનએ અખર આગીને ખીશ
થુ આમદ બચક હકૂતહુ આનજ બેખૂદ
બસી ખુદો બખશીદો ગોકૂતો શેનૂદ
બહશતુમ બેચામદ બદશતે શેકાર
ખુદો રૂઝબેહુ બા સવારાન હઝાર
હમહુ દશત યક્સર પુર અઝ ગૂર દીદ
એ કોખાન કમાને કઈ બર કરીદ
દો જાધે કમાનરા બજેહુ બર નેહાદ
એ યઝદાને પીરઝગર કરૂદ યાદ
બહારાન વ ગૂરાન શુદ્દ જોકૂત જૂય
એ ગીતી બર અન્દર આવરૂદ રૂય
હમી પૂરત કન્દ ઈન અઝાન આન અઝીન
એ ખૂન શાન શુદ્દ લઅલ રૂએ ઝમીન
હમી ખૂદ બહુરામ તા ગૂરે નર
બમસ્તી બર આશોકૂત યકુ બા દેગર
થુ પીરઝ શુદ્દ નરૂરહુ ગૂરે દેલીર
યકી માદહી અન્દર આવરૂદ ઝીર
બજેહુ દાશત બહુરામે જંગી કમાન
બેખન્દીદ ચૂન દીદ શુદ્દ શાહમાન
બેઝદ તીર બર પોશતે આન ગૂરે નર
ગુઝર કરૂદ બર ગૂર પચકાનો પર
નરો માદહુરા હરૂદ દર હમ બેદખત
દેલે લશકર અઝ ઝખમે ઊ બર ફેરખત
એ લશકર હરાન કસ કે આન ઝખમ દીદ
બરાન શહુર્યાર આફીન ગુસ્તરીદ
કે અશમે બદ અઝ ફરૂરે તૂ દૂર બાદ
હમહુ રૂઝગારાને તૂ સૂર બાદ
બમદી તો અન્દર ઝમાનહુ નવી
કે હમ શાહો હમ ખુસવો હમ ગવી

તે નાઝનીનોની આસપાસ તેણીઓ ઉપર દુઆ કરતી ચાલવા લાગી.

તે ત્રણે માહતાબ જેવી છોકરીઓ ઝનાનખાનામાં ગઇ-અને મુબારક પાદશાહ પાછો મય પીવા લાગ્યો.

એક નોકર પાદશાહનો ચાબુક-લઇ ગયો અને તેને દરબારના દરવાજા ઉપર લટકાવ્યો.

કારણકે બહાદુર લોકોના પાદશાહ વિષે લશ્કરને ખબર કરવાની-આ ચાબુક સિવાય ખીજ કંઈ નિશાની હતી નહીં.

જ્યારે કોઇ પણ રાખસ તે લામ્બી દોરીવાળો ચાબુક જોતો-ત્યારે દોડતો કે પાદશાહ આગળ જઈ તેને નમન કરતો હતો.

બેહરામ મસ્ત થયો ત્યાં સૂધી મય પીયા કીધો-પછી જ્યારે ખુશ ૧૬૬ ખુશહાલ બન્યો ત્યારે અમારીમાં બેસી,

પોતાનાં સોનેરી ઝનાનખાનામાં પોતાના અખરથી મધમધતા કીધેલા ઓરડામાં ગયો.

ત્યાં તે એક અકવારિયું થાભ્યો-તેણે પુષ્કળ ખાધું પીધું, બખશેશ કીધી અને વાતચિત ચલાવી.

આઠમે દહાડે પાદશાહ એક હઝાર સવાર સાથ પોતે તેમજ તેના રૂઝબેહુ નામનો વઝીર શેકારનાં જંગલમાં આવ્યા.

તેણે તમામ જંગલ ગોરખરથી ભરેલું જોયું-જેથી પોતાનાં કવરમાંથી પાદશાહી કમાન બાહરે કાઢી.

કમાનના બન્ને છેડાને ચિલ્લો ચઢાવીને-ફતેહ બખશનારા યઝદાનનું નામ યાદ કીધું.

વસંત રૂતો વખત હતો અને તેથી ગોરખરના નર માદાનો જોડાવાનો તે વખત હતો-અને તેથી તેઓ ત્યાં એકઠાં થયાં હતાં.

તેઓ લડીને એકબેકની ચામડી કરડતાં હતાં-તેઓનાં લોહીથી ઝમીનની સપાટી લાલ થઈ ગઈ હતી.

જ્યાં સૂધી નર ગોરખર માદા સાથ મસ્તીમાં આવી એક ખીજ સાથ વળગ્યાં ત્યાં સૂધી બેહરામ થોભી ગયો.

પણ જ્યારે દેલાવર નર ગોરખર ફતેહમંદ થયું-ત્યારે એક માદાને નીચે નાખી.

લડાયક બેહરામે જ્યારે એવું જોયું ત્યારે ખુશી થઇને હસી પડ્યો ૧૭૦ અને જે કમાન કે ચિલ્લો ચઢાવી રાખી હતી,

તેમાંથી પેલા નર ગોરખરની પીઠ ઉપર એક તીર માયે-જે પચકાન અને પર સાથ તે ગોરખરમાંથી પસાર થઈ ગયો.

અને નર અને માદા બન્નેને સાથે સીવી લીધાં-પાદશાહના આવા સરસ ઝખમથી લશ્કરનું દિલ રોશન થયું.

લશ્કરમાંથી જે કોઇયે કે તે ઝખમ જોયો-તેઓએ પાદશાહ ઉપર આફીન કીધી,

કે “તારાં ખોરેહ ઉપરથી ખૂરાઓની નજર દૂર હોજે!-તારો સઘળો વખત ખુશહાલીમાં પસાર થજે!

આ ઝમાનામાં મદનગી દેખાડવામાં તુંજ નવો છે-કારણકે તુંજ શેહનશાહ છે તુંજ પાદશાહ છે અને તુંજ પેહલવાન પણ છે.”

કેશતને બહુરામ શીરાનરા વ
રૂતનશ બખાનએ ગઉહર ફરશ
વ ખાસ્તનશ દુખરે ઊરા.

બેહરામનું સિંહાને મારવું અને તેનું જવહેરીનાં
ઘરમાં જવું અને તેની બેટીની
માગણી કરવી.

૧૭૧ વજાનના બરુઅંગીખત શખરંગ શાહ
ચકી બીશહ પીશ અન્દર આમદ બરાહ
દો શીરે એયાન પીશે આન બીશહ દીદ
કમાનરા બજેહ કરુદો અન્દર કશીદ
બેજદ તીર બરુ સીનએ શીરે નરુ
ગુજર કરુદ તીરશ બપયકાનો પરુ
બરે માદહ શુદ તીજો બુકશાદ શસ્ત
બરે શીર બા ગેરુદરાનશ બેબસ્ત
૧૭૨ યુનીન ગોકૂત કીન તીરે બી પરુ બૂદ
નબુદ તીજ પયકાને ઊ કરુદ બૂદ
સેપાહશ હમહ ખાન્દ અફ્રીન
કે અય નામવર શહુરયારે જમીન
નદીદો ન બીનદ કસ અન્દર જહાન
યુ તૂ શાહ બરુ તખ્તે શાહનશહાન
યુ બા તીરે બી પરુ તો શીર અફગની
બપર ફૂદે ખારા એ બુન બરુ કની
બદાન મરુદજાર અન્દર રાન્દ શાહ
એ લશકર હરાન કસ કે બુદ નીકુખાહ
ચકી બીશહી દીદ પુરુ ગુસ્કન્દ
શખાનાન ગુરીજાન એ બીમે ગજન્દ
ચકી સરુશખાન દીદ બહુરામરા
નદીદો એ બીમે દદ આરામરા
બદ ગોકૂત બહુરામ કીન ગુસ્કન્દ
કે આરદ બદીન જાએ ના સૂદમન્દ
બદ સરુશખાન ગોકૂત કય નામદાર
એ ગીતી મન આયમ બદીન મરુદજાર
હમ ઇન ગુસ્કન્દાને ગઉહર ફરશ
બદસ્ત અન્દર આવદમ અચ ફૂદ ફૂદ
૧૭૩ તવંગર બોદાવન્દે ઇન ગુસ્કન્દ
ન પીચદ હમી અચ નેહીબો ગજન્દ
બખરુવાર બા નામવર ગઉહરસ્ત
હમાન જરુદો સીમસ્તો હમ જીવસ્ત
નદારદ જોચ અચ દુખતરી અન્ગ જન
સરે જઅદો બુકદશ શેકન બરુ શેકન
નખાહદ જોચ અચ દસ્તે દુખતરુ નબીદ
કસી મદુમે પીરુ અજાનસાન નદીદ
અગર નીસ્તી દાદે બહુરામ શાહ
મરુ ઊરા કુળ માન્દી ઇન દસ્તગાહ
શહનશાહે ગીતી નકુશદ બજરુ
હમાન મુબેદશ નીસ્ત બીદાદગરુ
બેબુઈ મરા કીન દદાનરા કે કેશત
કે ઊરા બોદાએ જહાન બાદ પેશત

પછી તે જગ્યાએથી પોતાના શખરંગ ઘોડાને આગળ હાંક્યો-તેની
આગળ રસ્તામાં એક જંગલ નજર આવ્યું.

તે જંગલ આગળ બે વિકરાળ સિંહો જોયા-તેણે કમાનને ચિલ્લો
ચઢાવી તૈયાર કીધી.

અને નર સિંહની છાતીમાં એક તીર માર્યો-તે તેનો તીર પયકાન
અને પર સાથે પસાર થઈ ગયો.

પછી તુરત તે માદા આગળ દોડ્યો અને તીર ફેંક્યો-અને તેની
છાતી અને કમર બન્ને વિંધી નાખ્યાં.

તે બોલ્યો કે “આ તીરને પીછું બાંધેલું નહીં હતું-અને તેથી પય-
કાન છતાં તે ધણી તેજ રહેતી નથી.”

તેનાં તમામ લશકરે તેની ઉપર આક્રીન કીધી-કે “ઓ દેશના
નામવર પાદશાહ!

શેહનશાહોનાં તખ્ત ઉપર તારા જેવો પાદશાહ-દુન્યામાં કોઇયે જોયો
નથી અને જોશે પણ નહીં.

જ્યારે તું પર વગરના તીરથી સિંહને મારે છે-ત્યારે તો તું પર
સાચના તીરથી સખ્ત પહાડ બુનબેખથી ઉમેડી નાખે.”

પછી પાદશાહ તે લીલોતરી ભરેલાં મયદાનમાં દાખેલ થયો-સાથે
તેના વફાદાર લશ્કરીઓ હતા.

તેણે ગોરુપદોથી ભરેલું એક જંગલ જોયું-તેના ભરવાડો પોતાને
ધ્રા થવાની ધારતીથી નાસ્તા હતા.

તેઓના એક વડા ભરવાડે બેહરામને જોયો-કે જે ફાકીખાનારા જન-
વરોના ભયથી જરા પણ આરામ નહીં પામતો હતો.

બેહરામે તેને કહ્યું કે “આ ગોરુપદો-આ નુકસાનકારક જગ્યામાં
કોણ લાવે છે?”

વડા ભરવાડે કહ્યું કે “ઓ નામદાર! આ દુન્યામાંથી ફકટ હુંજ
આ જંગલમાં આઉં છું.”

આ એક ગોહર વેચનાર જવહેરીનાં ગોરુપદો છે-ગદ્ય રાતેજ તેઓને
પહાડ ઉપરથી આ જંગલમાં લાવ્યો છું.

આ ગોરુપદોનો તવંગર માલેક-કાંઈ પણ ભયથી કે આફતથી
ડરતો નથી.

તે નામવર જવહેરી પાસે એક ખરવાર જેટલાં ગોહરો છે-તેમજ
સોનું રૂપું અને ઘરેણાં છે.

તેને ત્યાં સારી રીતે ચન્ગ વગાડનારી એક બેટી સિવાય બીજી કાંઈ ફરજ
નથી-જેણીનાં માયાં ઉપરના ચોટલા અને બુલ્કાં કરચલી વળેલાં છે.

તે બેટીના હાથ સિવાય કોઇને હાથનો દાર તે પીતોજ નથી-એવી
રીતનો પીર મદ કોઇયે જોયોજ નથી.

અગર પાદશાહ બેહરામનો વાજબી ઇન્સાફ નહીં હતે-તો તેનો
આવી રીતનો દબખો ક્યાં રહેતે?

આપણા દેશનો શેહનશાહ પૈસાનો લોભ રાખતો નથી-તેમજ તેનો
વજીર પણ બુદ્ધિમાન નથી.

જરા તું મને કહે કે આ ફાકીખાનારાં જનવરોને કોણે માર્યાં?-હું
દોઆ કરું છું કે જેહાનનો પયદા કરનાર સાહેબ તેનો મદદગાર બનજો!”

બદ્દ ગોકૂત બહુરામ કીન્ હરદો શીર તબહુ શુદ્ધ એ પયકાને મદે દેલીરુ ચુ શીરાને જંગી બેકેશ્ત ઊ બેરકૂત સવારી સરકાચ બા ચાર હકૂત કુભ બાશદ અયવાને ગઉહર ફરશ પદીદાર કુન્ રાહો બર મા મપૂશ બદ્દ સરુશખાન્ ગોકૂત અચ ઈદર બેરવ દેહી તાજહુ પીશ અન્દર આયદત નવ બશહર આયદ આન્ મરુદ અજાન્ બયગાહુ બનચદીકીએ કાખે બહુરામ શાહુ ચુ ગરૂદન્ બેપૂશદ હરીરે સેયાહુ બજશન્ આયદ આન્ મરુદ બા દસ્તગાહુ ગરૂ અયદન્ કે બાશદત લખતી દેરગ્ બગૂશ આયદત નૂશો આવાએ અગ્ ચુ બેશનીદ બહુરામ બાલાય ખાસ્ત યકી ભમએ ખુસ્તવ આરાય ખાસ્ત જુદા શુદ્ધ એ દસ્તૂર વચ લશકરશ હમાના પુર અચ આરુચુ શુદ્ધ સરશ ચુનીન્ ગોકૂત બા મેહુતરાન્ રચબેહુ કે અકૂનૂન્ શવદ શાહે ઇરાન્ બદેહુ બેકૂબદ્દ દરે ખાને ગઉહર ફરશ હમહુ સુએ ગોકૂતાર દારીદ ગૂશ બેખાહદ મરાન્ દુખ્તરા અચ પેદર નેહદ બી ગુમાન્ બર સરશ તાજે ગરૂ વજાન્બ બમુશ્કૂએ ગરૂરીન્ બરદ દેગર બર શબેસ્તાને બર્જીન્ બરદ નેયાબદ્દ હમી સીરી અચ બેકૂતો ખીચ શબે તીરહુ ચુ બેકૂત ગીરદ ગુરીચ શબેસ્તાન્ મરૂરા ફેચૂન્ અચ સદસ્ત શહનશહુ ચુ કીન્ ગૂનહુ બાશદ બદસ્ત કુનૂન્ નોહુ સદો સી તન્ અચ દુખ્તરાન્ હમહુ બર સર અચ અકૂસરાન્ ગઉહરાન્ શુમોરુદહસ્ત ખાદેમ બમુશ્કૂએ શાહુ કઝીશાન્ કસી નીસ્ત બી દસ્તગાહુ હમી બાચ ખાહદ એ હરૂ મર્જો બૂમ બસાલી પરીશાન્ શવદ મર્જે રૂમ દેરીઘ આન્ બરો કેતફો બાલાએ ઊય દેરીઘ આન્ રોખે મજલેસ આરાએ ઊય નબીનહ ચુનૂ કસ બબાલાઓ ગૂર બયકૂ તીરૂ બરૂહમ બેદ્દહદ દો ગૂર તબહુ ગર્દહ અચ બેકૂતો ખીએ જનાન્ બચ્દી શવદ સુસ્ત ચૂન્ બીતનાન્ કુનદ દીદહુ તારીકો રોખસારહુ ગરૂદ બતન્ સુસ્ત ગર્દહ બરોખ લાજવરૂદ એ બૂએ જનાન્ ચૂય ગર્દહ સફીદ સફીદી કુનદ કીન્ જહાન્ નાઉમીદ ચુ અઉગાન્ કુનદ ફૂચ બાલાએ રાસ્ત એ કારે જનાન્ અન્દ ગૂનહુ બલાસ્ત બયકૂ માહુ યકૂ બાર અચ આમીખતન્ ગરૂ અકૂચૂન્ ખુવદ ખૂન્ ખુવદ રીખતન્

બેહરામે તેને કહ્યું કે “આ બન્ને સિંહ-એક દિલાવર મદના તીરથી માર્યા ગયા છે.

જેવા તેણે તે જંગી સિંહેને મારી નાખ્યા કે તેવોજ તે પોતાના સાત સરકરાજ સવાર સાથીઓની સાથ અહીંથી ચાલી ગયા છે.

પેલા ગોહર વેચનાર જવહેરીનો મેહલ ક્યાં આવ્યો છે?-તેનો રસ્તો બતાવ અને મારી નજદીક કાંઈ પણ છૂપાવતો ના.”

વડા ભરવાડે તેને કહ્યું કે “તું અહીંથી આગળ વધ-એટલે તારી ૧૭૩ નજદીક એક નવું ખુશનુમા ગામડું આવશે.

તે જગ્યાએ રહીને તે મદ શેહરમાં પાદશાહ બેહરામના મેહલની નજદીકમાંજ બચ છે.

જ્યારે રાતે આસ્માન સીઆહ લેખાસ પેહેરે છે-ત્યારે તે મરતબા-વાળો મદ ખુશીની મજલેસ ભરે છે

અગર જો તું ત્યાં જરા થોભશે-તો તારા કાનમાં મયનૂશીનો અને ચંગ વાજન્તરનો આવાજ આવશે.”

જ્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેણે એક ઘોડો અને એક સણગારેલો પાદશાહી પોશાક મંગાવ્યો.

તે પોતાના વઝીર અને લશ્કરથી જુદો પડ્યો-ખચીત કે તેનું સર પેલી છાકરીની ખાહેશથી ભરેલું થયું હતું.

આથી રૂબેહ વઝીરે સરદારને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “હવડાં ઈરાનનો પાદશાહ પેલાં ગામડાંમાં જશે.

તે પેલા જવહેરીનાં ઘરનો દરવાજો ઠોકશે-તમે સઘળા મારી વાત તરફ ધ્યાન રાખો.

પેલી છાકરીની તેણીના બાપ પાસેથી પાદશાહ માગણી કરશે-અને ગરૂ તે તેણીનાં સર ઉપર સોનાનું તાજ મેળશે.

અને ત્યાંથી તેણીને સોનેરી જનાનખાનામાં લઈ જશે-અને બર્જીનની છાકરીઓવાળાં જનાનખાનામાં એક બીજીને લઈ જશે.

બૈરીઓ સાથ સુવા બેસવાથી તે ધરાતોજ નથી-રાતે તેની બૈરીઓ ૧૭૪ તેની આગળથી કંઠાળીને નાસી બચ છે.

તેનું જનાનખાનું સેંકડો કરતાં પણ વધુ સ્ત્રીઓનું બનેલું છે-જ્યારે શેહનશાહજ એવી રીતનો હોય ત્યારે તો તે ધણજ ખૂડ કહેવાય.

હમણાજ નવસોને ત્રીસ છાકરીઓ કે જે સઘળીઓનાં સર ઉપર ગોહરાનાં તાજ રહે છે,

તેઓની પાદશાહનાં જનાનખાનામાં નોકરે ગણત્રી કીધી છે-કે જેઓ-માંની કોઈ પણ સાળિયાણું લીધા વગરની નથી.

તે દરેક પારકા દેશ પાસેથી ખંડણી લીધે છે-જે આવી રીતે ખચીતાં એક વર્ષમાં આખા રૂમ દેશનો ખત્રાનો ખચીદ જઈને વચરાન થઈ બચ.

અફસોસ! તેના ફરાખ સીનાનો, મજબૂત ખભાનો અને ખુલ્લું કદનો-અફસોસ! તેના મજલેસને સણગારનારા ખુશનુમા ચેહરાનો!

કોઈ તેના જેવો કદમાં અને કૌવતમાં જોશે નહીં-કે જે એકજ તીરથી બે ગોરખરો સાથે સીવી લે છે.

પણ અહરતોની સંગતથી તેની કાયા ખરાબ થઈ જશે-અને રોગિષ્ઠ માણસો મિસાલ દીલો પડી જશે.

તેની આંખો અધારી કરશે અને ચેહરો ફિક્કો બનાવશે-તે શરીરમાં દુર્બળ થઈ જશે અને તેના ગાલ કાળા પડી જશે.

ઔરતોની અભિલષથી મદના બાલ સફેદ થઈ બચ છે-અને તે સફેદી તેને આ દુન્યાથી નાકમેદ બનાવી દે છે.

અને તેનાં સીધાં કદને ચઢગાનની લાકડી માફક વાંકું કરી નાખે છે- ૧૭૫ ઔરતની સંગતનાં કામથી ધણીક જતની આફતો છે.

એક મહિનામાં એક મરતબે અહરત સાથ મેળાપ કરવા કરતાં-જે તે વધારે મેળાપ કરે તો તે ખૂન રેડવા ખરાબર છે.

હમીન્ માયહ અચ ખહુરે ફર્જન્દરા
એખાયહ જવાને ખેરદમન્દરા
અ અફઝૂન્ કુની કાહેશ અફઝૂન્ ખુવહ
એ સુસ્તી દેલે મરુદ પુર ખૂન્ ખુવહ
ખેરફૂતન્દ ગૂયાન્ ખઅયવાને શાહ
ચકી ગોકૂત ખુરશીહ ગુમ કરુદ રાહ

શબે તીરહૂ ગૂન્ રફૂત ખહુરામ ગૂર
પરસ્તન્દહૂ ચકૂતન્ એ ખહુરે સુતૂર
ખેશુદ શાહૂ તા ખાને ગઉહરૂ ફરૂશ
અ આવાએ ચન્ગ અન્દર આમદ ખગૂશ
હમી તાખત ગૂલગૂન્ ખઆવાએ ચન્ગ
સુએ ખાને ખાહારૂગાન્ બી દેરન્ગ
ખેજહ હલકંદૂરા ખરૂ દરો ખારૂ ખાસ્ત
ખોદાવન્દે ખુરશીદરા યારૂ ખાસ્ત
પરસ્તન્દએ મેહૂરખાન્ ગોકૂત કીસ્ત
જદન્ દરૂ શબે તીરહૂ અચ ખહુરે ચીસ્ત
૧૭૬ સુનીન્ દાહ પાસોખ કે શખૂગીરૂ શાહૂ
હમી આમદ અચ દશ્તે નખચીરૂગાહૂ
ખેલન્ગીહ દરૂ જીરે મન્ ખારગી
અચૂ ખાચ માન્દમ ખબીચારગી
સુનીન્ અરપો જરૂરીન્ સેતામખ ખફૂય
ખેદુજદહ કસી મન્ શવમ ચારહૂ જૂય
ખેયામદ કનીજકૂ ખદેહૂકાન્ ખેગોકૂત
કે મર્દી હમી ખાહહ અચ મા નેહોકૂત
હમી ગૂયહ અરપમ ખજરૂરીન્ સેતામ
ખેદુચદન્દ અચ ઈદરૂ શવહ કારૂ ખામ
સુનીન્ દાહ પાસોખ કે ખુકૂશાય દરૂ
તો મેહૂમાન્ નદીદસ્તી ઈદરૂ મગરૂ
કનીજકૂ દવાન્ રફૂતો ખુકૂશાહ દરૂ
ખખહુરામ ગોકૂત અન્દર આય અય પેસરૂ
અ શાહૂ અન્દર આમદ સુનાન્ જાય દીહ
પરસ્તન્દહૂ હરૂજાય ખરૂ પાય દીહ
સુનીન્ ગોકૂત કય દાહગરૂ ચકૂ ખોદાય
ખખૂખી તોઈ ખન્દહૂરા રહૂતુમાય
મખાદા જોચ અચ દાહ આધને મન્
મખાદ આઝો ગર્દન્કશી દીને મન્
૧૭૭ હમહૂ કારો કેદારે મન્ દાહ ખાહ
દેલે જીરૂદસ્તાન્ એ મા શાહ ખાહ
ગરૂ અફઝૂન્ શવહ દાનેશો દાદે મન્
પસ અચ મરૂગ રઉશાન્ શવહ યાદે મન્
હમહૂ જીરૂદસ્તાન્ અ ગઉહરૂ ફરૂશ
ખેમાનન્દ ખા નાલએ ચન્ગો નૂશ
અ આમદ ખખાલાએ અયવાન્ રસીહ
એ દરૂ દુખતરે નામવરૂરા ખેદીહ
અ દેહૂકાન્ વરા દીહ ખરૂપાય ખાસ્ત
ખેયામદ ખમ આવરૂદ ખાલાય રાસ્ત
ખદૂ ગોકૂત શખૂ ખરૂ તો ફરૂખન્દહૂ ખાહ
દેલે ખદૂએમાલાને તૂ કન્દહૂ ખાદ

ડહાપણવાળા જવાન માણસે તો તે પોતાની પુછ ફર્જને માટે
નળવી રાખવી જોઈયે.

જેમ જેમ તું આ કામ વધુ કરશે તેમ તેમ તને નુકસાન વધારે છે-
અને નળનાઈથી માણસનું દિલ ઝનુની બને છે.”

એમ વાતો કરતા કરતા તેઓ પાદશાહના મેહલ તરફ ગયા-એક
જણ ખોલ્યો કે “ખુરશીદ પોતાની રાહ ભૂલી ગયા છે (યાને પાદશાહ
આડે માર્ગે ગયા છે).”

પેલી તરફ ખેહરામ ગૂર અંધારી રાતે આગળ વધ્યો-પોતાના ઘોડાની
સંભાળ માટે તેની સાથ એક માણસ હતો.

પાદશાહ પેલા ગોહર વેચનારનાં ધર નઝદીક જઈ લાવ્યો ત્યાં સૂધી
ચાલ્યો-જ્યારે તેના કાનમાં ચંગનો આવાજ સંભળાયો,

ત્યારે તેણે તે ચંગના આવાજ ઉપર પેલા વેપારીનાં ધર તરફ વગર
દીલે શલગૂને ઘોડો હાંકવા લાવ્યો.

પછી તેણે આજ્ઞાબને પચદા કરનાર સાહેબની મદદ માગી-તેના દર-
વાઝાનું કહું ઠોકી અંદર જવાની રસ્તા માગી.

એક માયાળુ દાસીએ પૂછ્યું કે “એ કોણ છે-અને આવી અંધારી
રાતે શા માટે ખારણું ઠોકે છે?”

ખેહરામે એવો જવાબ કીધો કે “આજે સવારે પાદશાહ-શિકારનાં
મયદાનમાંથી આવતો હતો,

તે વખતે મારો ઘોડો લંગડાવા લાવ્યો તેથી હું લાચારીએ તેનાથી
પાછળ રહી ગયો છું.

મારો ઘોડો અને સોનેરી લગામ મોહલામાં-કોઈ ચોરી નય તેથી
હું મદદ શોધું છું.”

પેલી દાસી આવી અને દેહકાનને કહ્યું-કે “એક મર્દ આપણી પાસે
આસરો માગે છે.

તે કહે છે કે મારો સોનેરી લગામ સાથનો ઘોડો-અહીંથી જો કોઈ
ચોરી જશે તો મારું કામ બગડી જશે.”

તેણે જવાબ દીધો કે “દરવાઝો ખોલ-તેં શું કદી અહીં મેહમાન
આવેલો નથી જોયો?”

પેલી દાસી દોડતી કે જઈ અને દરવાઝો ખોલ્યો-તેણે ખેહરામને
કહ્યું કે “ઓ ખેટા અંદર આવ.”

જ્યારે પાદશાહ અંદર આવ્યો અને એવી રીતની જગ્યા જોઈ અને
દરેક જગ્યાએ દાસીઓ ઉભેલી જોઈ,

ત્યારે તે ખોલ્યો કે “ઓ દાદગર એકલા એક ખોદા!-તારા બંદાને
બલાઈનો રસ્તો દેખાડનાર તું જ છે.

ઈન્સાફ સિવાય મારી રીતભાત બીજી હોતીજ ના-લોભ અને મગરૂરી
એ મારો ધર્મજ ના હોતો!

મારાં સઘળાં કામો અને ચાલચલણ ઇન્સાફી હોજો!-મારી રૈયતનાં
દિલ મારીથી ખુશહાલ થજો!

જો મારું ડહાપણ અને ઇન્સાફ એવાદા થશે-તો મારાં મરણ પછી
મારી યાદ રોશન રહેશે.

મારી સઘળી રૈયત આ ઝવહેરીની માફક ચન્ગતા સુરોદ અને મય-
નૂશી સાથ સારી હાલતમાં રહેશે.”

જ્યારે તે મેહલના માળ ઉપર જઈ પુગ્યો-ત્યારે પેલા નામચીન
જવહેરીની છોકરીને ખારણાંમાંથી જોઈ.

જ્યારે દેહકાને ખેહરામને જોયો ત્યારે તે ઉભો થયો-અને આગળ
આવી પોતાનું સીધું કંદ નમાવ્યું.

અને ખોલ્યો કે “આજની રાત તારી ઉપર મુખારક હોજો!-અને
તારા દુરમનોનાં દિલ તુટેલાં બનજો!”

નેહાલી બેચકુગન્દો ખાલેશ નેહાહ
 એ દીદારે જી મીચખાન ગશ્ત શાહ
 ગેરાનમાયહ ખાની બેચાવરૂદ મરૂદ
 ખરૂ ખુદનીહા એ ગર્મો એ સરૂદ
 બેચામહ યકી મહે મેહુતર પરસ્ત
 બેકરૂમહ તા અરપે ઊરા બેખસ્ત
 પરસ્તન્દહરા નીચ ખાન ખાસ્તન્દ
 યકી જાએ દીગર બેચારાસ્તન્દ
 હમાન મીચખાનરા યકી ઝીરૂગહ
 નેહાદન્દો બેન્શસ્ત નચદીકે શાહ
 ખપૂઝેશ બેચારાસ્ત પસ મીચખાન
 ખખહરામ ગોકૂત અય ગવે પહુલવાન
 તોઈ મીહમાન અન્દરીન કામે મન
 બેચારાય ખા રાય ગુસ્તાખે મન
 ચુ નાન ખુદેહુ શુદ જામ ખાયહ ગેરેકૂત
 ખખાખે ખુશ આરામ ખાયહ ગેરેકૂત
 શખે તીરહો ખાદએ ખુસ્તવી
 ચુ ગશ્તી એ મય સીરૂ પસ બેઘનવી
 ચુ અચ ખાખ ખીદાર ગર્દી પગાહ
 હમી તાખત ખાયહ ખખાખને શાહ
 ખદ ગોકૂત ખહરામ તીરહુ શખાન
 કે ચાખહ ચુ તૂ તાજહુ રોખ મીચખાન
 ખયચદાન નખાયહ ખુદન નાસેપાસ
 દહે નાસેપાસાન ખુવહ પુર હેરાસ
 કનીઝકુ બેબારૂદ આખદસ્તાનો તશ્ત
 એ દીદારે મેહમાન હમી ખીરહુ ગશ્ત
 ચુ શુદ દસ્ત શુસ્તહુ મયો જામ ખાસ્ત
 ખમય રામેશો કામે આરામ ખાસ્ત
 બેચાવરૂદ જામી કનીઝકુ નખીદ
 મયે સોરખ હમચુ ગુલે શમખલીદ
 બેચાઝીદ હેહુકાન ખજામ અચ તુખોસ્ત
 બેખુદો ખમુશકો ગોલાખશ બેશોસ્ત
 ખખહરામ દાદ આન દેલારામ જામ
 ખદ ગોકૂત મય ખારહુરા ચીસ્ત નામ
 હમ અકૂનૂન ખદીન ખા તો પયમાન કુનમ
 ખખહરામ શાહત ગેરકીગાન કુનમ

ફેરાવાન બેખન્દીદ અચ શહરૂયાર
 ખદ ગોકૂત નામમ ગોશસ્તે સવાર
 મન ઈદર ખખાવાએ અન્ગ આમદમ
 ન અચ ખહુદે જામે દેરન્ગ આમદમ
 ખદ મીચખાન ગોકૂત કીન દુખ્તરમ
 હમી ખાસ્માન અન્દર આરહ સરમ
 હમ જી મય ગુસારસ્તો હમ અન્ગ જન
 હમ જી આમહ ગૂચસ્તો અન્દુહ રોકન
 દેલારામરા આરજૂ નામ ખૂદ
 હમાન મયગુસારો દેલઆરામ ખૂદ
 ખસર્વે સહી ગોકૂત ખરૂદાર અન્ગ
 ખપીશે ગુશસ્ત આય ખા ખૂયો રન્ગ

તેણે એક બિહાનું પાંચરું અને તકયો મૂક્યો-પેલો મેઝખાન બેહ-
 રામના દીદારથી ધણો ખુશહાલ થયો.

એક નોકર એક ધણાં કીમતી ખાણીનો ખુમચો લાવી હાઝર કયો-
 જેમાં મમ્મિગર્મ તેમજ ખીજ થંડી વાણીઓ હતી.

ખીજે એક વફાદાર નોકર આવ્યો-તેને પેલા શેઠે હોકમ કીધો જેથી
 બેહરામના ઘોડાને ખાંધ્યા.

બેહરામના નોકર માટે પણ ખાણું મંગાવ્યું-અને તેને માટે પણ
 ખીજ ઉતારાની જગ્યા તૈયાર કરાવી.

તેમજ તે મેઝખાનને માટે પણ એક ખુરસી-મૂકવામાં આવી અને ૧૭૮
 તે પણ પાદશાહની નજદીક બેઠો.

પછી તે મેઝખાન ઓઝરખાહી કરવા લાગ્યો-અને બેહરામને કહ્યું કે
 “ઓ ખહાદુર પેહલવાન !

મારા ધરમાં તું મેહમાન થયો છે-માટે મારા નાકેસ વિચાર મૂજબ
 ચાલવાની કોશિશ કરજે,

જ્યારે ખાણું ખલાસ થશે ત્યારે આપણ મયની જામ લઇશું-અને
 પછી ખુશ ખાખ કરવા માટે આરામ કરીશું.

રાત અંધારી છે અને આ પાદશાહી શરાખ છે-જ્યારે તું શરાખથી
 ધરાય ત્યારે જીંધાઈ જાશે.

સવારે જ્યારે તું ખાખમાંથી બેદાર થાય-ત્યારે તારા પાદશાહની
 ખિદમત ખબવવા માટે દોડી જાશે.”

બેહરામ બોલ્યો કે “આ અંધારી રાતે-તારા જેવા ખીલેલા ચેહ-
 રાનો મેઝખાન કોણને મળે ?

ખોદાતાલાથી નાસેપાસ નહીં થયું જોઈએ-નાસેપાસ થનારાઓનાં
 દિલ હમેશે ધાસ્તી ભર્યાં રહે છે.”

પછી એક છોકરી કળશિયો અને તશ્ત તેની આગળ લઇ ગઇ-અને
 તે મેહમાનનો ચેહરો જોઈ અજબ થઈ.

જ્યારે હાથ ધોવાઈ રહ્યા ત્યારે મય અને મયની જામ માગી-અને
 તે મય સાથે ખુશહાલી, મુરાહ અને આરામ ચાલ્યો.

જેથી પેલી કુંવારિકા શરાખની એક જામ અને શમખલીદનાં ફૂલ જેવો ૧૭૯
 લાલ મય લાવી.

પહેલાં પેલા દેહકાને તે જામ ઉપર હાથ લખાવ્યો-તે તેણે પીધી
 અને કસ્તુરી તેમજ ગોલાખનાં પાણીથી તેને ઘોંઘ કાઢી.

પછી પેલી દેહકાનની કામરૂપ છોકરીએ તે મયની જામ બેહરામને
 આપી બોલી કે “આ મય પીનારનું નામ શું છે ?

આ પળે તારી આગળ સહગન્દ ખાઈ છું-કે તને ગિરામાલ તરીકે
 બેહરામશાહને આપી દઈશ (તું મને મારા જીવ જેવો વહાલો લાગે છે.
 જેમ મારા જીવને બેહરામશાહને ફિદા કરે તેમ તને ફિદા કરીશ).”

એવું સાંભળીને પાદશાહ ધણું હસ્યો-અને કહ્યું કે “મારું નામ
 ‘સવાર ગુશસ્ત’ છે.

હું અન્ગ વાજન્તરનો આવાઝ સાંભળીને અહીં આવ્યો છું-નહીં કે
 મયની જામ પીવા માટે કે આસાયેશ લેવા માટે આવ્યો છું.”

પેલા મેઝખાને તેને કહ્યું કે “આ મારી બેટી છે-કે જેણી મારું
 સર આસ્માન ઉપર લઇ જાય છે.

મારી શરાખ પાનારી પણ એજ છે અને મોરચંગ વખડનારી પણ
 એજ છે ગઝલ ગાનારી પણ એજ છે અને મારો ગમ દૂર કરનારી પણ એજ છે.”

તે દિલારામનું નામ “આરજૂ” હતું-તેમજ તેણી મય પાનારી
 અને દિલને આરામ આપનારી હતી.

ખાપે પેલી સીધાં સરોવર જેવી છોકરીને કહ્યું કે “તું ગોશસ્તની
 નજદીક ખુશ ખુશહાલ આવ અને મોરચંગ વગાડ.”

૧૮૦ બેયામહ બરે પાદશા અન્ગ જન્
ખરામાન્ ખસાને ચકી નારવન્
બખ્તરામ ગોકૂત અય ગુઝીદહ સવાર
બહર ચીચ માનદએ શહુરુયાર
ચુનાન્ દાન્ કે ઈન્ ખાનએ સૂરે તોસ્ત
પેદર મીઝખાનસ્તો ગન્જુરે તોસ્ત
શખાને સેયહ બર તો કર્ખન્દહ બાહ
સરત બર તર અચ અખરે બારન્દહ બાહ
બહ ગોકૂત બેન્શીનો ખરદાર અન્ગ
ચકી ચામહ બાયદ મરા બી દેરન્ગ
શવહ પીર માહુયાર એમશખ જવાન્
ગેરઉગાન્ કુનહ પીશે મેહુમાન્ રવાન્
જને અન્ગ જન્ અન્ગ દર બર ગેરેકૂત
તુખોસ્તીન્ ખોરશે મુધાન્ બર ગેરેકૂત
થુ રૂદે બરીશમ સખુનગૂય ગશત
હમહ ખાનહ અચ વય સમન્ બૂય ગશત
બેજહ ચામએ બાબે ખુદ માહુયાર
તો ગોકૂતી બેનાલહ હમી અન્ગ જાર
પેદરુશ ચુનીન્ ગોકૂત કય માહુયાર
થુ સર્વે સહી બર લબે જૂયબાર
૧૮૧ થુ કાફર ગેદે ગુલે સોરખ મૂય
જબાન્ ગરૂમ ગૂયો દેલ આઝરૂમ જૂય

હમીશહ બહઅન્દીશત આઝદહ બાહ
બદાનેશ રવાને તો પર્વદહ બાહ
તોઈ ચૂન્ ફરીદને આઝાદહ ખૂય
મનમ ચૂન્ પરસ્તાર નામ આરજૂય
એ મેહુમાન્ ચુનાન્ શાહ ગશતમ કે શાહ
બજન્ગ અન્દરૂન્ ચીરહ બીનહ સેપાહ
ચુ ઈન્ ગોકૂતહ શુદ સૂએ મેહુમાન્ ગુજશત
અબા ચામહો અન્ગે નાલાન્ ગુજશત
બમેહુમાન્ ચુનીન્ ગોકૂત કય શાહ ફશ
બલન્દ અખતરો ચક્રદેલો કીનહ કશ
કસી ફ નહીદસ્ત બહુરામરા
સેતૂદહ સવારે દેલારામરા
નેગહ કરૂદ બાયદ બરએ તો બસ
જોચ બીશ નમાની એ લશ્કર બકસ
મેયાનત થુ ધર્વસ્તો બાલા થુ સરૂવ
ખરામાન્ શુદહ સરૂવ હમચૂન્ તજરૂવ
બદેલ નરૂરહ શીરી બતન્ જન્દહ પીલ
બઆવરૂદ ખેશત અકૂગની બર દો મીલ
૧૮૨ શેખાનત બગુલનાર માનહ દુરોસ્ત
એ ગૂઘ બમય બર્ગે ગુલરા કે શોસ્ત
દો બાજૂ બકેદારે રાને હચૂન્
એ પાય અન્દર આરી કોહે ખીસતૂન્
બરન્જ આફરીનહ ફલકૂ ચૂન્ તો મરૂદ
નહીદમ ખસાને તો અન્દર નખરૂદ
તને આરજૂ બાક પાએ તો બાહ
હમહ સાલહ એન્દહ બરાએ તો બાહ

તે મોરચંગ વખડનારી દાડમનાં ઝાડ જેવી ખીલતી કળી નાજ નખરાં
સાથ ચાલતી પાદશાહની નજદીક આવી.
અને બેહરામને કહ્યું કે “ઓ દરેક બાબતમાં પાદશાહને મળતા
આવતા નામીયા સવાર!
તું એમજ સમજ કે આ ખુશી ભોગવવાનું ધર તારૂં પોતાનુંજ છે-
મારો બાપ તારો મેઝખાન અને તારોજ ખઝાન્યી છે.
આ સીઆહ રાત તારી ઉપર મુબારક થવે!-અને તારૂં સર વરસતાં
વાદળ કરતાં પણ બિચું હોવે!”
બેહરામે તેને કહ્યું કે “તું મારી આગળ ખેસ અને આ મોરચંગ
વગાડ-મને વગર હીલે એક ગઝલ ગાઇ સંભળાવ.
આજ રાતે આ ખુદો માહીયાર ઝર જવાન બની જશે-અને આ
મેહમાનની નજદીક પોતાનો જીવ ગિરવી મૂકશે.”
તે મોરચંગ વગાડનારીએ મોરચંગ હાથમાં લઇને-પહેલાં “મુધાન”
નામનો સૂર ખેંચ્યો.
જ્યારે રેશમના તારોમાંથી સુરોદો નીકળવા લાગ્યા-ત્યારે તમામ ધર
તે આવાઝથી મધુર બની ગયું.
પોતાના બાપ માહીયારની નેડેલી ગઝલ ગાઈ-તે કઝણારસ ભરેલી
ગઝલથી ગોયા મોરચંગ પણ રડવા લાગ્યા.
તેણીએ બાપને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ઓ માહીયાર!-નદી કિનારે
બેસાડેલાં સરોવરનાં ઝાડ જેવો તું છે.
લાલ બાલવાળો ગોલાબ જેવો તારો ચેહરો હવે કપૂર જેવો સફેદ
થઈ ગયો છે-તો પણ તારી ઝબાનમાંથી મીઠા બોલ હજી નીકળે છે-અને
તારૂં મન શાન્તિના વિચારોથી ભરપૂર છે
તારા દુશ્મનો હમશે દુઃખી બનશે!-તારો આત્મા ડહાપણમાંજ
પર્વરેશ થયેલો હોવે!
તું ઉદાર ખસ્લતના પાદશાહ ફરીદન જેવો છે-હું તારી દાસી જેવી
છું. આરજૂય મારૂં નામ છે.
હું આ મેહમાનથી એવી ખુશી થઈ છું કે જેમ એક પાદશાહ-
પોતાનું લશ્કર લડાઈમાં ફતેહ પામેલું જોઈને ખુશી થાય.”
જ્યારે તેણી એટલું બોલી રહી ત્યારે ગઝલ ગાતી અને મોરચંગના
સુરોદ કરતી મેહમાન તરફ ગઈ.
મેહમાન બેહરામને એ પ્રમાણે કહેવા લાગી કે “ઓ પાદશાહ
મિસાલના-બુલંદ સેતારાના, એક મતના અને લડાયક સવાર!
જે કોઈ શખસે કે વખાણ પામેલા અને દિલને આરામ આપનાર
સવાર બેહરામને જોયો નહીં હોય,
તેણે ખસ તારા ચેહરા ઉપર નજર કરવી જોઈએ-તેનાં લશ્કરમાંથી
તું તેના સિવાય બીજા કોઈને મળતો આવતો નથી
તારી કમર બર જેવી પાતળી અને તારૂં કદ સરોવરનાં ઝાડ જેવું સીધું
છે-ગોયા સીધું સરોવર તીવરની માફક લાડથી ચાલતું બન્યું છે.
તું હિમ્મતમાં નર સિંહ જેવો છે અને બદનમાં મસ્ત હાથી જેવો
છે-લડાઈમાં તું બે માઇલ સૂધી બાલો દૂર ફેંકી શકે છે.
તારા બન્ને ગાલ દાડમનાં ફૂલને મળતા આવે છે-કહે કે આ ફૂલની
પાંદડી જેવા ગાલને લાલ મયથી કોણે ઘેરાયો છે?
તારી બન્ને બાજૂ બાંટની રાત મિસાલ ઝબરી છે-બીસ્તુન નામનો
પહાડ પણ તું ઉખેડી કાઢે છે.
આરમાન ઘણી મુશ્કેલીએ તારા જેવા બહાદુર મદો પચદા કરે છે-
મેં તારા જેવો લડાયક લડાઈનાં મયદાનમાં પણ જોયો નથી.
આરજૂયનું શરીર તારા પગની ખાક બનશે!-અને તેણી સઘળાં વર્ષ
તારોજ માટે જિંદગી ગુઝારશે!

જહાનદાર અજાન આમહો ચન્ગે ઊય
 એ દીદારે ખાલાઓ ફર્હંગે ઊય
 ખરૂં ખરૂં બદાનગૂનહુ શુદ્ધ મુખતલા
 કે ગોકૂતી દેલશ ગશત ગન્ગે ખલા
 ચુ દર પીશે ઊ મસ્ત શુદ્ધ માહુયાર
 ચુનીન ગોકૂત ખા મીઝખાન શહુર્યાર
 કે દુખતર ખમન દેહુ બઆઇનો દીન
 ચુ ખાહી કે ચાખી બદાહ આફરીન
 ચુનીન ગોકૂત ખા આરઝૂ માહુયાર
 કઝીન શીર દેલ ચન્દ ખાહી નેસાર
 નેગહુ કુન બદ તા પસન્દ આયદત
 બરે ઊ શવી સૂદમન્દ આયદત
 ચુનીન ગોકૂત ખા માહુયાર આરઝૂય
 કે અય પીરે આઝાદએ નીકુખૂય
 મરા ગર હમી દાહ ખાહી બકસ
 હમાલમ ગુશરપે સવારસ્તો ખસ
 કે ખાશહ કે બીનહ બદીનગૂનહુ મરહ
 બેગૂયહ બખડુરામ કઝ રાહુ બરહ
 બગોકૂતારે દુખતર પસન્દહ નકરહ
 બખડુરામ ગોકૂત અય સવારે નખરહ
 બઝર્ફી નેગહુ કુન સરા પાએ ઊય
 હમાન ફરોશો દાનેશો રાએ ઊય
 નેગહુ કુન બદેલ તા પસન્દે તો હસ્ત
 અઝૂ આગહી બેહુતરસ્ત અઝૂ નેશસ્ત
 બદીન નીકુઈ નીઝ દર્વીશ નીસ્ત
 બગોકૂતન મરા રાય કમ બીશ નીસ્ત
 અગર બેશમરી ગઉહરે માહુયાર
 ફોજૂન આયહ અઝૂ બદરએ શહુર્યાર
 મકુન સરસરી એમશખ આરામ ગીર
 ગર ઊરા હમી ખાયદત જામ ગીર
 બમસ્તી બુઝોર્ગાન ન બન્દન્દ બન્દ
 બવીઝહુ ઝની ફૂ બુવહ અરૂજમન્દ
 બેમાન તા બર આયહ બલન્દ આકૂતાખ
 સરે નામદારાન બર આયહ એ ખાખ
 બેચારીમ પીરાને દાનન્દહુ રા
 શોકીખા દેલો નીઝ ખાનન્દહુ રા
 શબે તીરહુ અઝૂ રસ્મ બીરૂન બુવહ
 ન આઇને શાહુ આફરીદૂન બુવહ
 ન ફરોખ બુવહ મસ્ત ઝન ખાસ્તન
 દેગર નીઝ કારી નવ આરાસ્તન
 બદ ગોકૂત બહુરામ કીન બીહુદસ્ત
 ઝફન ફાલે બદ રાયો રાહે બદસ્ત
 પસન્દે મનસ્ત એમશખ ઈન ચન્ગ ઝન
 તો ઈન ફાલે બદ તા તવાની મઝન
 પેદર ગોકૂત ખા દુખતર અય આરઝૂય
 પસન્દી તો ઊરા બદીદારે ખૂય
 બદ ગોકૂત આરી પસન્દીદમશ
 બચશમો સર અઝૂ દર ચૂન દીદમશ
 બેકુન કારો કંઈહુ બચશદાન સેપાર
 ન ગરૂદન બકીનસ્ત ખા માહુયાર

પાદશાહ તેણીની ગઝલથી અને તેણીનાં ચન્ગ વાજન્તરથી-તેમજ તેણીના ચેહરા, કદ અને દાનાઇથી,

તેણીની ઉપર એવી રીતનો મોહિત પડ્યો-કે ગોયા તેનું દિલ એક આફતનો ખઝનોજ થઇ પડ્યું.

ન્યારે તેની આગળ માહીયાર મયથી મસ્ત બન્યો-ત્યારે પાદશાહે તે મેઝબાનને એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “જે તું ચાહતો હોય કે ઇન્સાફની રૂયે તું નામના મેળવે-તો તું તારી બેટી રીત, રેવાજ અને દીન ધર્મ પ્રમાણે મને આપ.”

માહીયારે પોતાની દીકરી આરઝૂને કહ્યું કે “ક્યાં સૂધી આ સિંહનાં દિલ ધરાવનાર શખ્સને ખ્યારની આગમાં બાળ્યા કરશે ?

તું ધ્યાન પુગાડી જે કે તને એ પસંદ આવે છે કે નહીં-જે તું એની સાથે પરણશે તો તને ફાયદો થશે ?”

આરઝૂએ માહીયારને એવો જવાબ દીધો-કે “ઓ નેક ખસ્લતના ૧૮૩ પ્રતાપી બુદ્ધા બાપ !

જે તું મને કોઈની સાથે પણ પરણાવવા ચાહતો હોય-તો મારી બરાબરનો જોડિયો બસ આ બહાદુર સવાર ગોશરપ છે.

પાદશાહ બેહરામને જઈને કાણ કહેવાનું છે કે આવા મર્દને ફૂસલાવી લઇ ગઇ ?”

તેણે પોતાની બેટીના બોલવાને પસંદ પ્રીધું નહીં-અને બેહરામને કહ્યું કે “ઓ લકાયક સવાર !

તું તેણીને પગથી માથાં સૂધી ખૂબ તપાસીને જે-તેમજ તેણીની હિલચાલ, દાનાઇ અને વિચાર ઉપર બારીક નજર કર.

તું વિચારી જે કે તેણી તારાં દિલને પસંદ પડે છે ?-બેસી રહેવા કરતાં તેણીને માટેની ખબર મેળવવી વધારે સારી છે.

આટલી બધી ખૂબીઓ છતાં તેણી કાંઈ ગરીબ હાલતમાં પણ નથી-આ બાબતમાં વધતું આજુ બોલવાનો મારો વિચાર નથી.

જે તું માહીયારનાં ગોહરોની ગણતરી કરવા માગશે-તો તે પાદશાહની થેલીમાંનાં ગોહરો કરતાં પણ વધારે નીકળશે.

અગરજે તને આ છાકરી જોઇતી હોય તો મયની જામ ઉઠાવ-દોડા-દોડ ના કર અને આજની રાત અહીંજ આરામ કર.

કારણ મોટાં માણસો શરાબની મસ્તીમાં નેકાહનાં ગાંઠ બાંધતા નથી-તેમાં ખાસ કરીને જે અહરત કે તેને ઘણીજ વઢાલી હોય તેના તો નહીંજ.

માટે સવારે આફતાબ પોતાની બુલંદી ઉપર આવે અને બીજા નામ- ૧૮૪ દાર લોકોનાં સર બાબમાંથી બેદાર થાય ત્યાં સૂધી તું થોભી જ.

પછી આપણે અનુભવી બુદ્ધાઓને, ધીરજવંત શખ્સોને અને નેકાહ પઠનારને લઇ આવીશું.

અંધારી રાતે એવું કરવું કાયદાથી ઉલટું છે-તેમજ પાદશાહ ફરી દૂતની રાહ રસ્મ મૂજબનું પણ નથી.

છાકટ હાલતમાં પરણવું અથવા કશું નવું કામ આરંભવું એ અપશુકન ભર્યું ગણાય છે.”

બેહરામ બોલ્યો કે “આ બેહુદી વાત છે-આવા ખૂરા શુકન કાઢવા એ ખૂરા વિચાર અને ખૂરી રસમ છે.

આ મોરચન્ગ વગાડનારીએ આજ રાતે મને મોહિત પ્રીધો છે-માટે તું બને ત્યાં સૂધી એને માટે અપશુકન ના કાઢ.”

ત્યારે બાપે પોતાની બેટીને પૂછ્યું કે “ઓ આરઝૂ !-તું એને ચેહરામાં અને એની રાહ રીતીમાં પસંદ કરે છે ?”

છાકરીએ તેને કહ્યું કે “હા, ન્યારથી મેં એને દૂરથી જોયો ત્યારથીજ ખરાં દિલથી પસંદ પ્રીધો છે.

તું તારું કામ કર અને તે કરીને બોદાને સોંપ-ફરતો આસ્માન માહીયાર સાથે ઝથડો કરશે નહીં.”

બહુ ગોઠત કંકનૂ તો જોડતે વઈ
ચુનાન દાન કે અન્દર નેહોડતે વઈ
૧૮૫ બહુ દાદો બહુરામ ગૂરશ બેખાસ્ત
ચુ શખ રૂચ શુદ્ધ કારુહા ગશ્ત રાસ્ત
પરસ્તન્દહુ તાજાનએ શહુર્યાર
બેયાવીખત અચ દરગહે માહુર્યાર
સુએ હુજરએ ખીશ રફત આરઝુય
સરાઇ હમહુ ખોડતહુ ખુદ ચાર સૂય
બેયામદ બળઈ દેગર માહુર્યાર
હમી સાખત કારે ગોશરપે સવાર
પરસ્તન્દહુરા ગોઠત દરહા બેખન્દ
કસીરા બેતાચ અચ પય ગૂરફન્દ
નખાયદ કે આરન્દ ખાન બી ખરહુ
ખરહુ નીચ પર્વદહુ ખાયદ સરહુ
હમી ખાશ પીશે ગુશરપે સવાર
ચુ બીદાર ગર્દફ કોકાઅ વીખ આર
ચકી જામે કાકૂર ખર પુર ગોલાખ
ચુનાન કુન કે ખૂયા ખુવદ જાએ ખાખ
મન અચ જામે મય હમચુનાનમ કે દૂશ
નતાબહુ ખમય પીરે ગઉહર ફરશ
બેગોઠત ધનો ચાદર ખસર દર કશીદ
તાન્આસાનીઓ ખાખરા ખર ગુઝીદ
૧૮૬ ચુ ખુરશીદે તાખન્દહુ બેમૂદ તાજ
ઝમીન શુદ્ધ બકેદારે તાખન્દહુ આજ
બેયામદ સેપરદારે જૂખીન કશાન
બેખુસ્તન્દ અજાન તાજેયાનહુ નશાન
સેપહુ અન્ખુમન શુદ્ધ બદરગાહુ ખર
ચુનાન હમ કુજા ખર દરે શાહુ ખર
હરાન કસ કે તાજાનહુ દાનેસ્ત ખાચ
બેરફતન્દો બાદન્દ પીશશ નમાચ
ચુ દરખાન બેદીદ આન સેપાહે ગરાન
સેપહુદાર બેસ્પારે જૂખીન વરાન
બેયામદ સરે ખોડતહુ બીદાર કરહ
હમાન અચ મયે નાખ હુશ્યાર કરહ
બહુ ગોઠત ખરખીજો ખુશાય દસ્ત
ન હન્ગામે ખાખસ્તો જાએ નેશસ્ત
કે શાહે જહાનસ્ત મેહુમાને તૂ
બદીન બીનવા મીહનો માને તૂ
ચકાયકુ દેલે મર્દે ગઉહર ફરશ
ઝે ગોઠતારે દરખાન ખરઆમદ ખલ્લશ
બહુ ગોઠત કીન અચ એ ગૂઈ હમી
પયે શહુર્યાર અચ એ જૂઈ હમી
૧૮૭ હમાન ચૂન ઝે ગૂચન્દહુ બેશનીદ રાસ્ત
ખોડશાન અજાન જામહુ ખરપાય ખાસ્ત
ખદરખાન ખર આશોડતો ગોઠત ધનસોખન
નગૂચદ બેરહમન્દ મર્દે કોહન
પરસ્તન્દહુ ગોઠત અચ જહાનદીદહુ મરહ
તોરા ખર ઝમીન શાહે ઈરાન કે કરહ
સેપાહસ્ત અન્દાન બદરગાહે તૂ
કે ગર ખુજરી તાજ શુદ્ધ શાહે તૂ

ખાપ બોલ્યો કે “ત્યારે જા, હવે તું એની બેરી થઈ-એમ સમજ
કે તું એનાં ઝનાનખાનામાં જ બેઠેલી છે.”

પછી બેહરામ ગૂરે તેણીના હાથની માગણી કરી અને પેલાએ તેણીને સોંપી
આપી-જ્યારે રાત પુરી થઈ અને સવાર પડી ત્યારે સઘળું કામ પાર પડ્યું.

હવે પેલા નોકરે પાદશાહનો ચાખુક-માહીયારનાં ધરના દરવાઝા ઉપર
લટકાવ્યો.

આરઝુય પોતાના ચોરડામાં ગઈ-હજી તો ચારો તરફ ધરનાં માણસો
સૂતેલાં હતાં.

માહીયાર બીજી જગ્યાએ જઈ ગોશરપનાં કામે માટેની તૈયારી
કરવા લાગ્યો.

એક નોકરને કહ્યું કે “દરવાઝો બંધ કર-અને કોઇને હલવાન લાવવા
માટે દોડાવ.

એવું નહીં બનવું જોઈએ કે તેને માટેનું ખાણું હલવાન વગરનું
લાવે-તે હલવાન પણ ફર્જ અને ખામી વગરનું હોવું જોઈએ.

તું સવાર ગોશરપની ખિદમતમાં રહે-જ્યારે ઉઠે ત્યારે શરાબનું
પ્યાલું અને આઇસ આપજે.

એક કપૂરની જામ ગોલાખથી ભરેલી ત્યાં લઈ જા-અને એવું કર કે
જેનાથી તેનો સૂવાનો ચોરડો ખુશબોથી ભરાઈ જાય.

હું તો આટલી બધી મયની જામ પીવા છતાં ગઈ કાલે હતો તેવોજ
હાલ પણ છું-આ ખુદ્દો જવહેરી મય પીવાથી અચકાતો નથી.”

તે એટલું બોલ્યો અને પોતાનાં સર ઉપર ચાદર ઓઢી સૂઈ ગયો-
તેણે આરામ લેવાનું અને બેંધવાનું પસંદ કીધું.

જ્યારે ઝળકતા ખોરશીદે પોતાનું તાજ બતાવ્યું-અને સઘળી ઝમીન
ચળકતાં હાથીદાંતના જેવી સફેદ બની,

ત્યારે પાદશાહના ઢાલ રાખનારા અને નેઝા ઉઠાવનારા સવારો આવી
લાગ્યા-અને પેલા ચાખુકની નિશાની ઉપરથી પાદશાહની શોધ કીધી.

અને જેમ કે પાદશાહની દરગાહ ઉપર એકઠા થાય તેમ તે સેપાહો
પેલા દરવાઝા ઉપર એકઠા થયા.

જે લોકોએ કે પેલા ચાખુકને ઓળખ્યો-તેઓ ત્યાં ગયા અને તેની
નઝદીક નમન કરવા લાગ્યા.

જ્યારે પેલા જવહેરીના દરખાને તે ભારી લશ્કર અને પુષ્કળ ઢાલ
રાખનારા તથા નેઝા ધરાવનારા સિપાહોને જોયા,

ત્યારે તેણે આવી પેલા બેંધાયેલા જવહેરીને જગાડ્યો-તેમજ મયની
ખુમારીમાંથી તેને હુશ્યાર કીધો.

અને તેને કહ્યું કે “ઉઠ, અને તું જવાન મર્દી દેખાડ હવે સૂવાનો
વખત નથી કે બેસવાની જગ્યા નથી,

કારણકે તારાં ગરીબ ધરમાં અને કબીલામાં આપણાં દેશનો પાદશાહ
તારો મેહુમાન આવ્યો છે.”

એકદમ પેલા જવહેરીનું દિલ-તે દરખાનની વાતથી જોશમાં આવી ગયું.

તે બોલ્યો કે “તું એ શા ઉપરથી કહે છે?-પાદશાહનાં પગલાં તે
શા ઉપરથી શોધી કાઢ્યાં?”

જ્યારે પેલા દરખાનનું બોલવું બરાબર સાંભળ્યું-ત્યારે તે ખૂબ પાડતો
ખિજાનામાંથી ઉઠ્યો.

અને તે દરખાન ઉપર ગુસ્સે થયો અને બોલ્યો કે “આવી વાત
કોઈ પણ અનુભવી ડહાપણવાળો રાખસ કરતો નથી.”

નોકરે કહ્યું કે “ઓ જહાનના અનુભવી મર્દ!-તને આ દેશમાં
ધરાનનો પાદશાહ કોણે બનાવ્યો?

તારા દરવાઝા ઉપર એટલું બધું લશ્કર ભેગું થયું છે-કે જો તું પસાર
થવા માંગે તો પસાર થઈ શકે નહીં.

હરાનું કસ કે આયદ બદરગહ કરાચ
બરન્દ આન પલાસે કોહનરા નમાચ
બેયામદ પરસ્તનદહ હન્ગામે રૂચ
કે પચદા નખુદ નૂરે ગીતી ફોરૂચ
ચકી તાએયાનહ બજર તાકૂતહ
બહર બય ગઉહર બર ઊ બાકૂતહ
બેયાવીખત અચ પીશે દરગાહે મા
બદાનસૂ કે બાશદ ગુજરગાહે મા
જહાની બર આન તાએયાનહ દરાચ
બગેરૂદ આમદન્દ અચ નેશીઓ કરાચ
કુનૂન કાર બર સાજો સોસ્તી મકુન
બમય નીચ ના તનદુરોસ્તી મકુન
એ દરખાન ચુ બેશનીદ ચકુસર સોખન
બેપીચીદ બીદાર મદે કોહન
કે મન દૂશ પીશે શહનશાહ મસ્ત
ચેરા ગશતમો દુખતરમ મય પરસ્ત
બેયામદ સુએ હુજરએ આરૂચ
બદ ગોકૂત અચ માહે આઝાદ ખૂચ
શહનશાહ બહુરામ ખુદ આન કે દૂશ
બેયામદ સુએ ખાને ગઉહર ફરૂશ
હમી આમદ અચ દસ્તે નખચીરગાહ
એનાન તાકૂતસ્ત ઊ બદીન બયગાહ
કુનૂન ખીજો દીખાએ રૂમી બેપૂશ
બેનેહ બર સર અકુસર ચુનાન હમચુ દૂશ
નેસારશ કુન અચ ગઉહરે શાહવાર
સે ચાકૂતે સુરખ અચ દરે શહૂરચાર
ચુ બીની રોમે શાહે ખુરશીદ ફરૂશ
બેરવ પીશે ઊ દસ્તે કદહ બકશ
મરૂરા બેખીન ચશમ દર પીશે દાર
વરા ચૂન રવાનો તને ખીશે દાર
ચુ પુર્સદત બા વય સખુન નરમ ગૂચ
સુખુનહા બઆઝમો બા શરૂમ ગૂચ
મન અકુનૂન નેચાયમ મગર ખાનદમ
બજાએ પરસ્તનદહ બેન્શાનદમ
બસાને હમાલાન નેશસ્તમ બખાન
કે અન્દર તને મન મખાદ ઉસ્તખાન
બમય નીચ ગુસ્તાખ ગશતમ બશાહ
બપીશે જવાન અચ મય આયદ ગુનાહ
હમાનગહ ચકી બન્દહ આમદ દવાન
કે બીદાર શુદ શાહે રઉશન રવાન
ચુ બીદાર શુદ ઈમનો તનદુરોસ્ત
બખાદ અન્દર આમદ સરો તન બેશોસ્ત
નેચાયેશ કુનાન પીશે ખુરશીદ શુદ
એ ચચદાન દેલી પુર એ ઉમીદ શુદ
વજાન બ બેયામદ બજાએ નેશસ્ત
ચકી જામે મય ખાસ્ત અચ મયપરસ્ત
ચુ અચ કેહતરાન આગહી ચાકૂત શાહ
બેફરૂદ તા બાચ ગદદ એ રાહ
બેફરૂદ તા પીશે રકૂત આરૂચ
હમી બૂદશ અચ આરૂચ આરૂચ

જે કોઇ તારા દરવાઝા આગળ આવે છે-તે આ નૂની શણુની દોરીને (ચાણુકને) નમસ્કાર કરે છે.

દિવસ ઉગવાને વખતે કે જ્યારે આકૃતાબતું નૂર ઝાહેર થયલું નહીં હવું ત્યારે ગોશસ્પના નોકરે આવી,

એક સોનાથી પ્રકાશતો ચાણુક-જે જેની ઉપર દરેક જગ્યાએ ગોહરો જડેલાં છે,

તે આપણા દરવાઝા ઉપર કે જ્યાં આપણો જવા આવવાનો રસ્તો છે, તે તરફ લટકાવ્યો.

તે લામ્બા ચાણુક આગળ થું પહોડમાંથી કે ખીણમાંથી સઘળું લોક આવીને એકઠું થયું છે.

માટે હવે તું સુસ્તી ના કર અને સઘળાં કામની તૈયારી કર-મય પીનેજ તારી તનદુરોસ્તી ના બગાડ."

જ્યારે દરખાનથી આ સઘળી હકીકત સાંભળી-ત્યારે ખુદો આઘાક ૧૮૮ મદ ગભરાવા લાગ્યો,

કે "હું ગઈ રાતે શેહનશાહની નઝદીક એવો છાકટ-શા માટે બન્યો અને મારી છોકરી પણ મયની પરસ્તાર કાંચ બની?"

તુરત તે આરૂચના આરડા તરફ આવ્યો-અને તેણીને કહ્યું કે "ઓ અમીરી ખસ્લતના માહતાબ!

ગઈ રાતે આ ગોહર વેચનારનાં ઘરમાં જે શખ્સ આવ્યો હતો તે તો શેહનશાહ બેહરામ પોતે હતો.

તેણે શેકારગાહથી આવતાં આવતાં પોતાના ઘોડાની લગામ આ જગ્યાએજ ફેરવી.

તું હવે ઉઠ અને રૂમી રેશમી કપડાં પેહેર-અને ગઈ રાતની માફક સર ઉપર તાજ મૂક.

પાદશાહોને લાયકનાં ગોહરોનો તેમજ ત્રણ પાદશાહી લાલ ચાકૂતનો તેનાં સર ઉપર નેસાર કર.

જ્યારે તું ખુરશીદની મિસાલના પાદશાહનો ચેહરો ભેચ-ત્યારે તું તેની આગળ અદબ વાળીને જાણે.

બ, તેને મળ અને તારી આંખ તેની સામેજ રાખજે-તેને પોતાના બન અને તનની માફક સમજાણે.

જ્યારે તે કાંઈ તને પૂછે ત્યારે તું તેને ધીરજથી જવાબ દેજે-અને તેની સાથ શર્માળપણે વાત કરજે.

તે મને બોલાવી પોતાના નોકરની જગ્યાએ બેસાડે નહીં ત્યાં સૂધી ૧૮૯ હું હવે તેની આગળ આવીશ નહીં.

હું પાદશાહની સાથ બેસનારાઓની માફક તેની સાથ ખાણા ઉપર બેઠો-જેથી મારા બદનમાં હાડકાંજ ના હોતાં!

વળી મયની જીમમાં મેં પાદશાહ સાથ બેઅદબી પણ કીધી-મયજ ખુદા કે જીવાનને ગુનેહગાર કરે છે."

તેવામાં એક નોકર ત્યાં દોડતો આવ્યો-કે "રેશન રવાનનો પાદશાહ બચત થયો છે."

જ્યારે પાદશાહ શાન્ત અને તંદુરોસ્ત ઉઠ્યો-ત્યારે તે બાગમાં જઈને નાહ્યો.

પછી તે ખુરશીદની નેચાયેશ કરવા ઉભો-અને ખોદાતાલા તરફથી ઉમેદ ભરેલાં દિલનો બન્યો.

ત્યાંથી તે પોતાની બેઠકની જગ્યાએ આવ્યો-અને સાફ પાણેથી મયની જામ માગી.

જ્યારે લશ્કરના આવી પુગવાની બખર પાદશાહે સાંભળી-ત્યારે તેણે હોકમ કર્યો કે "તે સઘળું લશ્કર પાછું ફરે."

પછી તેણે ફર્માવ્યું જેથી આરૂચ તેની આગળ ગઈ-કારણકે તેને આરૂચનીજ ખાહેશ હતી.

બેરૂત આરૂં બા મયો બા નેસાર
 પરસેતાર બા તઉકે બા ગૂશવાર
 ૧૮૦ દુતાઈ શુદો બરુ ઝમીન બૂસહુ દાહ
 બેખન્દીહ અચ્ચ શાહો બરુ ગશ્ત શાહ
 બદ્દ ગોકૂત શાહુ ઈન્ કુળ દારતી
 મરા મસ્ત કર્દીઓ બુઝાશતી
 હમાન્ ચામહો ચન્ગ મારા બસસ્ત
 નેસારે જનાન્ બહુરે દીગરુ કસસ્ત
 બેચાર આનચે ગોકૂતી એ નખચીરુગાહુ
 એ ઝખમે સરે નીજહો રચમે શાહુ
 વજાન્ પસ બદ્દ ગોકૂત ગઉહરુ ફરશ
 કુળ શુદ કે મા મસ્ત ગશ્તીમ ફરશ
 ચુ બેશનીહ દુખ્તરુ પેદરુ બેખાન્દ
 હમી અચ્ચ દેલે શાહુ ખીરહુ બેમાન્દ
 બેચામદ પેદરુ દસ્ત કર્દહુ બકશ
 બપીશે શહનશાહે ખુરશીહ ફરશ
 બદ્દ ગોકૂત શાહા રદા બેખદા
 સુતોર્ગા બુઝોર્ગા ગવા મૂબદા
 હમહુ સાલહુ ગીતી બકામે તો બાદ
 બહરુ ભય બા તાજ નામે તો બાદ
 કસી ફ ખુરદ દાઝે બીહુશી
 ૧૮૧ નખાયદ ગુઝીદન્ ભેચ અચ્ચ ખાસુશી
 એ નાદાની આમદ ગુનહુગારી અમ
 ગુમાનમ કે દીવાનહુ પેન્દારી અમ
 સજદ ગરુ બેખખશી ગુનાહે મરા
 દુરોખશાન્ કુની રૂયો રાહે મરા
 મનમ બરુ દસ્ત બન્દએ બીખરદ
 શહનશાહમ અચ્ચ મરુદમાન્ નરમરદ
 ચુનીન્ દાહ પાસોખ કે અચ્ચ મર્દે મસ્ત
 બેરદમન્દ ચીઝી નગીરદ બદસ્ત
 કસીરા કે મય અન્દુહુ અરદ બરુચ
 નખાહદ કે બીનદ એ મય રન્ગો બૂચ
 બમસ્તી નદીદમ એ તૂ બદ્દ બવી
 હમ અચ્ચ આરૂંચ ઈન્ સખુન્ બેશનવી
 તો પૂજેશ બદાન્ કુન્ કે તા ચન્ગજન્
 બેચૂચદ હમાન્ લાલહુ અન્દરુ સમન્
 બેચૂચદ હમહુ તા બદાન્ મય ખરીમ
 બદ્દ રૂચ ના આમદહુ બેશમરીમ
 ઝમીન્ બૂસહુ દાહ આનજમાન્ માહુયાર
 બેચાવરુદ ખાનો બેચારસ્ત કારુ
 બુઝોર્ગાન્ કે બૂદન્દ બરુ દરુ સરાય
 બેચાવરુદ શાન્ મર્દ પાકીજહુ રાય
 ૧૮૨ સુએ હુજરએ ખીશ રફત આરૂંચ
 એ મેહમાને બીગાનહુ પુર ચીન્ બરુચ
 હમી બૂદ તા ગશ્ત ગરુદન્ સેચાહુ
 સેતારહુ પદીહ આમદ અચ્ચ ગર્દે માહુ
 ચુ નાન્ ખુર્દહુ શુદ આરૂંચરા બેખાન્દ
 બકુર્સીએ ઝરુ પચકરશ બરુ નેશાન્દ
 બેકરૂદ તા ચન્ગ બરુદાસ્ત માહુ
 બરાન્ આમહુ કચ ખીશ ફરૂદ શાહુ

આરૂંચ મયની ભમ અને તેને વધાવાનો નેસાર તેમજ ગળાંમાં સાંકળી અને કાનમાં બાલી સાથની દાસી સાથ તેની આગળ ગઈ.

તેણી વાંઝી વળીને ઝમીનને બોસો લીધો-તેણીને જેઠ પાદશાહ હસ્યો અને ખુશહાલ થયો.

પાદશાહે તેણીને કહ્યું કે “આ તું ક્યાંથી લાવી-મને છાકટ કરે અને તું પીવાનું છોડી દે?”

મને તો પેલીજ ગઝલ અને મોરચંગ ધણું ગમે છે-આ તારા હાથ-માંના ઔરત લોકોના નેસાર તો કોઈ બીજાને માટે રહેવા દે.

ચાલ, તે જે કાંઈ શેકારગાહ માટે તેમજ નેઝાના ઝખમ અને પાદ-શાહોની લડાઈ માટે ગયું હતું તે પાછું ગા.”

ત્યાર પછી તેણીને કહ્યું કે “પેચો જવહેરી-ક્યાં ગયો? કારણકે ગઈ રાતે તો અમો બન્ને મસ્ત થયા હતા.”

ન્યારે બેઝીએ સાંભળ્યું ત્યારે પોતાના બાપને બોલાવ્યો-તેણી પાદ-શાહની આવી ઉદારતાથી અજબ રહેવા લાગી.

તેણીનો બાપ હાથ બકશ કરીને ખુરશીની મિસાલના શેહનશાહની હુઝૂર આવ્યો.

અને બોલ્યો કે “ઓ પાદશાહ! ઓ સરદાર! ઓ હહાપણવાળા!-ઓ ઝોરમંદ! ઓ બુઝોગ! ઓ બહાદુર અને ઓ દાનેશમંદ શાહ!

સઘળાં વર્ષ આ દુન્યા તારી મુરાદ માફક રહેલે!-અને તારું નામ તારાં તાજ સાથ દરેક જગ્યાએ કાયમ રહેલે!

જે કોઈ કે બેહોશીની દવા પીએ તેણે તો ખામુશી સિવાય બીજું કાંઈજ એખત્યાર નહીં કરવું બેઠયે.

એવી નાદાનીને લીધે મારીથી ગુનાહ ઝાહેર થયો છે-હું ધારું છું કે તું મને દીવાનો સમજતો હશે.

અગરજે તું મારો ગુનાહ માફ કરે-અને મારો ચેહરો અને મારો માર્ગ પાછો ઝળકતો કરે તો તે લાયક છે.

તારા દરવાઝા ઉપર ઉભો રહેતો હું એક નાદાન બંદો છું-શેહન-શાહ બેહરામ મને એક માણસ તરીકે પણ નહીં ગણશે.”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “હહાપણવાળો માણસ છાકટ માણસની વાત સાંભળતોજ નથી.

જે કોઈ શખ્સને કે મય ગમગીન બનાવે-તે શખ્સે તો મયને જોતો કે તેનો વાસ પણ લેવો ઘટતો નથી

છાકટપણાંમાં મેં તારી બદ ખસ્લત નથી જોઈ-અને જો તું મારું ખર્જ નહીં માનતો હોય તો તારી દીકરી આરૂંચને પૂછી જો.

તું તારી મોરચંગ વગાડનારી દીકરીને નમ્ર અર્જ કર-કે લાલા અને ચંપેલીનું ગીત ગાય.

કહે કે તે ગાય અને તે સાંભળતાં આપણે મયનૂશી કરીશું-અને જાણે દિવસ ઉચ્ચોજ નથી એમ ગણીશું.”

તેજ વખતે માહીયારે ઝમીનને બોસો લીધો-તે ખાણું લાવ્યો અને સઘળાં કામની તૈયારી કીધી.

જે બુઝોર્ગા કે તેનાં મકાનના દરવાઝા આગળ હતા-તેઓને તે નેક અકલનો મર્દ લઈ આવ્યો.

જેથી આરૂંચ તે પારકા મેહમાનોને જેઠ ગુરસે થઈને પોતાના ઔરડા તરફ ચાલી ગઈ.

આરમાન અંધારો થયો અને માહતાબની આસપાસથી સેતારા નીકળ્યા ત્યાં સૂધી તેણી ત્યાંજ થોભી ગઈ.

ન્યારે ખાણું ખવાઈ રહ્યું ત્યારે આરૂંચને બોલાવી મંગાવી-તેને સોનેરી ચીતારની ખુરસી ઉપર બેસાડી.

તેણીને ફર્માવ્યું જેથી તે માહતાબને ચેહરેનીએ ચન્ગ હાથમાં લીધું-અને પહેલાં જે કાંઈ પાદશાહે ગાવા ફર્માવ્યું હતું તે ગઝલ ગાવા ઉપર તેણીએ હાથ ચલાવ્યા.

થુનીન ગોઠત કય શહરુયારે દેલીર
કે બુઝારફ અચ નામે તૂ બીશહુ શીર
તોઈ શાહે પીરોઝે લશકર શેકન
તોરા રૂય ચૂન લાલહુ અન્દર સમન
બખાલાએ તૂ બર ઝમીન શાહુ નીરત
બદીદારે તૂ બર ફલક માહુ નીરત
સોપાહી કે બીનહ કોલાહે તોરા
બજન્ગ અન્દર આવરુગાહે તોરા
બેદરુદ દેલો મઘચ શાન અચ નેહીબ
બલન્દી નદાનહ બાચ અચ નેશીબ
હમાનગહુ ચુ અચ બાદહુ ખુર્રમ શુદ્દ
ઝે ખુદ્દન બલમે દમાદમ શુદ્દ
બયામહ બરે પાદશા રૂચ બેહુ
ગુઝીદન્દ જાઈ મરૂરા બદેહુ
અમારી બયાવદો બાદેમ ચેહેલ
હમહુ માહુરૂયો હમહુ દેલ ગુસેલ
રોખે રૂમેયાન હમચુ દીબાએ રૂમ
વજીશાન હમી તાજહુ શુદ્દ મર્જો બૂમ
બેશુદ્દ આરઝુ તા બમરૂએ શાહુ
ઝે ગઢિહર નેહાદહુ બસર બર કોલાહુ

તેણી એ પ્રમાણે ગાવા લાગી કે “ઓ બહાદુર પાદશાહ !-તારે
નામ સાંભળી સિંહ જનવર પણ જંગલ છોડી જાય છે.

લશ્કરની સફરે તોડનારો અને ફતેહમંદ પાદશાહ તુંજ છે-તારો
ચેહરો ચંપેલીની અંદર લાલાનાં ફૂલ જેવો લાલ છે.

તારાં જેવાં કદનો આ જમીન ઉપર કોઈ બીજો પાદશાહ નથી-તારાં
દીદાર જેવો આસ્માન ઉપર માહતાબ પણ નથી.

લડાઈનાં મયદાનમાં જે લશ્કર કે લડાઈ કરતી વખતે તારી કોલાહ
જેય છે,

તેઓનાં દિલ અને મગજ તારી ધાસ્તીથી ફાટી જાય છે-અને તેઓ
પોતાની પડતી થવા પછીથી પાછા બુલંદી ઉપર આવતા નથી.”

જ્યારે તેઓ શરાબ પીવાથી ખુશ બન્યા હતા અને ખાણું ખાધા
પછી પય દર પય જામ ઉઠાવતા હતા,

ત્યારે રૂઝબેહ વઝીર પાદશાહની આગળ આવ્યો-જેના ઉતારા માટે ૧૬૩
તે ગામમાં એક જગ્યા તૈયાર કીધી.

તે એક અમારી અને ચાળીસ બાંદીઓ લાવ્યો હતો-જે સઘળી
માહતાબને ચેહરેની અને દિલજીત હતી.

તે રૂમી દાસીઓના ચેહરા રૂમી રેશમી કપડાં જેવા ચળકતા હતા-
તે સઘળાંઓનાં આવવાથી તે આખું ગામડું ખુશી થવા લાગ્યું.

પછી આરઝુ પોતાનાં સર ઉપર ગોહરનું તાજ મેલીને પાદશાહનાં
જનાનખાનામાં ગઈ.

રખતને બહરામ ખનખચીરગાહ
વ બખાનએ ફર્શિદ્વર્દ શખ
ગુઝરાનીદન.

બેહરામનું શેકારગાહમાં જવું અને
ફર્શિદ્વર્દનાં ઘરમાં રાત
ગુઝારવી.

બયામહ શહનશાહ બા રૂઝબેહ
કુશાદહુ દેલો શાહ અચ અયવાને મેહુ
બેખોઠત આન શબો બામદાદે પગાહુ
બયામહ સુએ દશતે નખચીરગાહુ
હમહુ રાહો બીરાહુ લશકર ગુઝશત
થુનાન શુદ્દ કે ચકુ માહુ માનહ બદશત
સરાપર્દહો બીમહા સાખતન્દ
ઝે નખચીર દશતી બેપર્દાખતન્દ
કસીરા નેયામહ બરાન દશત બાખ
મયો ગુશત નખચીરો અગો રોબાખ
બયાબાન હમહુ આતેશ અદખતન્દ
તરો ખુશક હીઝમ હમી સૂખતન્દ
બેરકૂતન્દ બેસ્વાર મર્દમ ઝે શહર
કસી કશ ઝે દીનાર બાયેસ્ત બહુર
હમી બૂદ ચન્દી ખરીદો ફરખત
બયાબાન ઝે લશકર હમી બર ફરખત
ખરીદી હમી મર્દે બાઝારગાન
દહુ આહુઓ ગૂરી બહા ચારુગાન
ઝે નખચીર દશતી ઝે મોઘાંને આખ
હમી ચાકૂત બાહન્દહુ અન્દાન કબાખ

હવે શહનશાહ રૂઝબેહ વઝીર સાથે પેલા મોટા માણસનાં ઘરમાંથી
ઉમંગી બની ખુશી ભરેલો પાછો આવ્યો.

તે રાત પોતાના મેહલનાં ગુઝારી સવારે બામદાદ થતાંજ-શેકાર-
ગાહનાં જંગલ તરફ ચાલ્યો.

આડે રસ્તે અને સીધે રસ્તે લશ્કર ચાલી ગયું-એવું લાગ્યું કે બેહરામ
શિકારગાહમાં એક મહિને દહાડો સૂધી રહેશે.

તેઓએ તમચુ અને શામિયાના ઠોકયા-અને તે શિકારનું જંગલ
શેકારથી ખાલી કરી નાખ્યું.

તે મયદાનમાં કોઈને બંધ આવી નહીં-બસ મય, ગોશત, શેકાર,
મોરચંગ અને રોબાબ વાજન્તર ચાલતાં હતાં.

તમામ જંગલ આતશે રોશન કીધું-અને લીલાં તેમજ સૂકાં લાકડાં
બાળવા લાગ્યા.

શેહરમાંથી ઘણાંક માણસો કે જેઓ પૈસો મેળવવાની ખાહેશ ધરાવતા ૧૬૪
હતા તેઓ ત્યાં ગયા.

ઘણુંક વેચાણ સતાન થવા લાગ્યું-તે શિકારનું મયદાન લશ્કરથી
ગાજ રહેવા લાગ્યું.

વેપારીઓ ચાર જનવરની કીમતે દશ હરણ અને ગોરખર ખરી-
દતા હતા.

રાત્રી બકરાનાં અને જળકુકડીનાં ભુંજેલાં માસ માગનારાઓને એટલાં
તો મળતાં હતાં,

કે બોર્દી બખ્શવાર તા ખાને ખીશ
બરે કુદકે ખુદી મેહુમાને ખીશ
ચુ યક મહુ બર આમદ શેતાખ આમદશ
હમી બા ઝનાન રાએ ખાખ આમદશ
બેયાવરુદ લશકર એ નખચીરુગાહ
એ ગદે સવારાન નદીદંદ રાહ
હમી રકૂત લશકર બકેદારે ગરુદ
હમી તા રાએ રૂચ શુદ લાજવરુદ
યકી શારસાન પીશશ આમદ બરાહ
પુર અચ બર્જનો કૂથો બાઝારુગાહ
બેકરુમુદ તા લશકરશ બા બનહ
બેરાનહ નમાનહ કસી યક તનહ
૧૮૫ બેપુર્સીદ તા મેહુતરે દેહુ કુલરેત
સર અન્દર નેહાદહ હમી રકૂત રાસેત
શેકરેતહ દરી હીહ પહુનો દરાચ
બેયામદ બેદાવન્દો બોર્દશ નમાચ
બેપુર્સીદ કીન જાય વયરાન કેરાસેત
બેયાને દેહુ ઈન્ ખાનહ વયરાન બેરાસેત
બેદાવન્દ ગોકૂત ઈન્ સરાએ મનસેત
હમીન્ બખ્તે બદ રહુતુમાએ મનસેત
ન ગાવસેતમ ઈદર ન પુશેશ ન ખર
ન મર્દી ન દાનેશ ન પાયો ન પર
મરા હીહી અકૂનૂન સરાયમ બેખીન
ખરીન્ ખાનહ નકીન બેહુ અચ આકરીન
એ અરેખ અન્દર આમદ બેદીદ આન સરાય
જહાનજૂયરા સુસેત શુદ દસેતો પાય
હમહુ ખાનહ સર્ગીન્ બુદ અચ ગૂરેકંદ
યકી તાકુ બર પાયો જાએ બલન્દ
બદ ગોકૂત ચીઝી એ બહુરે નેશસેત
કરાચ આવરી મર્દે મેહુમાન પરસેત
ચુનીન્ દાહ પાસોખ કે બર મીચખાન
બખીરહુ ચેરા બન્દી અચ મરુખખાન
૧૮૬ ગર અકૂગન્દની હીચ બૂદી મરા
મગર મર્દે મેહુમાન સેતૂદી મરા
ન અકૂગન્દની હસેતો ન ખર્દની
ન પુશીદનીઓ ન ગુસેતર્દની
બજાએ દેગર ખાનહ જૂઈ સજાસેત
કે ઈદર હમહુ કારહા બીનવાસેત
વરા ગોકૂત બાલેશ નેગહુ કુન્ યકી
કે તા બર નેશીનમ બર અન્દકી
વરા ગોકૂત ઈદર ન જાય નેકૂસેત
હમાના તોરા શીરે મુરુધ આરુજસેત
બદ ગોકૂત બહુરામ શીર આરુ ગરુમ
હમાન્ ગરુ બેયાબી યકી નાને નરુમ
ચુનીન્ દાહ પાસોખ કે અચકૂન્ ગમાન્
કે ખુદીઓ રકૂતી બેઝી શાહમાન્
અગર નાન્ બુદી દર તનમ જાન્ બુદી
અગર અન્દ જાનમ બેહુ અચ નાન્ બુદી
બદ ગોકૂત અગર નીસેતત ગૂરેકંદ
કે આમદ બખાને તો સરુગીન્ ફેગન્દ

કે પોતાના પરોણાઓ માટે કે છોકરાંઓને માટે પોતાને ઘર ઢગલે
ઢગલે લઈ જતા હતા.

એમ જ્યારે એક મહિનો નીકળી ગયો ત્યારે તેણે જવાની ઉતાવળ
કરવા માડી-તેને પોતાની સ્ત્રીઓની સંગતનેજ વિચાર આવવા લાગ્યો.

તેણે શેકારગાહમાંથી લશકર પાછું ફેરવ્યું-સવારોની ધૂળથી કોઇને
રસ્તો પછુ દેખાતો ન હતો.

એવી રીતે જ્યાં સૂધી કે દિવસનો ઉજસ ઝાંખો પડી ગયો ત્યાં સૂધી
લશકર ઉતાવળે ચાલવા લાગ્યું.

હવે તેઓને માર્ગમાં મેહુલાઓથી, ગલીઓથી અને બાઝારોથી ભરેલું
એક રોહર નગર આવ્યું.

પાદશાહે હોકમ કીધો કે “લશકર પોતાના સર્વ અસ્થાણ સાથ
ચાલી જાય. કોઈ પણ શખ્સ અહીં ઉભું રહે નહીં.”

હવે તેણે પૂછપરછ કીધી કે “આ ગામનો વડો ક્યાં છે?”-પછી
તે સીધાને સીધો આગળ ચાલવા લાગ્યો.

જ્યાં તેણે એક બાગેચો લાગ્યો પોહોળો દરવઝો જોયો-તે ઘરનો
માલેક આવ્યો અને તેને નમન કીધું.

પાદશાહે તેને પૂછ્યું કે “આ વયરાન જગ્યા કોણની છે?-ગામડાંની
વચ્ચે આ ઘર શા માટે ઉજડ પડ્યું છે?”

માલેક બોલ્યો કે “આ મકાન મારું છે-તેમજ આ બૂંદું નસીબ
મારું રેહતુમા થયું છે.

અહીં મારી પાસ નથી બજાર કે નથી કોઈ પેહેરવાનું કે ખાવાનું કે નથી
મારાંમાં કોઈ કૌવત કે નથી કોઈ સમજ તેમજ કોઈ સરસામન પણ નથી.

તેં મને તો જોયો હવે તું મારું ઘર પણ જો-એવાં ઘર ઉપર દુઆ
કરવા કરતાં લચનત નાખવી બલી છે.”

પાદશાહ ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો અને તે ઘર તપાસી જોયું-
આથી તે દેશ જતનાર શખ્સના હાથ પગ ઢીલા થઈ ગયા.

સઘળું ઘર ગોરખદોનાં છાણથી ભરેલું હતું-એક બેચી જગ્યાએ એક
મેહુરાખ ઉભો કરેલો હતો.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “આ મેહુમાનદારી કરનાર શખ્સ! મારે માટે
કોઈ બેસવાની ચીજ હોય તે લઈ આવ.”

વેલાએ એવો જવાબ દીધો કે “આ જગીરદાર મર્દ!-તું શા માટે
એમ પોતાના મેઝબાનની મરખેરી કરે છે?

અગરજો મારી પાસ કોઈ પાંચરવાનું હતે-તો ખરેખર મારો મેહુમાન
મારી તારીફ કરતે.

પણ મારી પાસે તો કોઈ પણ પાંચરવાનું કે ખાવાનું પેહેરવાનું કે
બિઠાવવાનું કોઈ નથી.

માટે તું કોઈ બીજાં મકાનની જુસ્તજૂ કરશે તો તે લાયક ગણાશે-
કારણકે અહીં તો સઘળું મુફલેસીતુંજ કામ છે.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “કોઈ એક તકયો હોય તો લાવ-કે હું જરા
તેની ઉપર બેસું.”

તેણે કહ્યું કે “આ તારે લાયકની જગ્યા નથી-છતાં અહીં તને પક્ષીનું
દૂધ ખાવાની ખાહેશ થાય છે.”

બેહુરામે તેને કહ્યું કે “મારે માટે ગરમ દૂધ લાવ-તેમજ જો તને
મળતી હોય તો નરમ શાટલી પણ લાવ.”

વેલાએ જવાબ દીધો કે “એમ ધારી લે કે તું જગ્યો. હવે ચાલી
જ અને ખુશહાલ જીવતો રહેજે!

અગર મારી પાસે ખાવાનું હતે તો મારાં તનમાં જીવ હતે (પણ
તેવું કોઈ નથી)-ખાવાના કરતાં જીવ વધારે વહાલો હોય છે.”

બેહુરામ બોલ્યો કે “અગર તારાં ગોરખદો નથી-તો આ તારાં ઘરમાં
કોણ આવ્યું અને કોણ આ લીડી કીધી?”

ચુનીન દાદ પાસેજ કે શખ તીરહુ ગશ્ત
મરા સરુ એ ગોકૂતારે તૂ ખીરહુ ગશ્ત
યકી ખાનહુ ખુગીન કે દારહ પલાસ
ખોદાવન્દે ઇન્ ખાનહુ દારહ સેપાસ
એ ખાશી ખનચદીકીએ શૂરખખત
કે બેસ્તરુ કુનહુ શખ એ બર્ગે દેરખત
ખજરુ તીલ દારીઓ અરૂરીન રેકીખ
નખાયહ કે આયહ એ દુઝદત નેહીખ
ચુ ખાનહુ ખદીનચૂનહુ વીરાન ખુવહ
ગુઝરુગાહે દુઝદાનો શીરાન ખુવહ
ખફ ગોકૂત ગરુ દુઝહ શખશીરે મન
બેબોદી કુનૂન નીરતી ઝીરે મન
તો એમશખ મરા જય હેહુ દરુ સરાય
ખચીઝી દેગરુ નીચ નારીમ રાય
કદીવરુ ખફ ગોકૂત અચ ઈદરુ મરુજ
કે દરુ ખાને મા કસ નેયાખફ સેપન્જ
ખફ ગોકૂત શાહુ અચ ખેરહમન્દ પીરુ
એ ખાશી હમી પીશે મન ખીરુખીરુ
ચુનાન ચૂન ગુમાનમ હમાન ઝાબે સરુહ
બેખખશાય ખરુ મન અયા રાહ મરુહ
કદીવરુ ખફ ગોકૂત કીન આખગીરુ
નદીદી ફેઝૂન અચ હો પર્તાબે તીરુ
બેખુરુ અન્દ ખાહીઓ ખરુદારુ નીચ
એ જૂઈ ખદીન ખીનવા ખાનહુ ચીચ
હમાના નદીદી તો દરુવીશ મરુહ
એ પીરી ફેઝમાન્દહુ અચ કારુ કરુહ
ચુનીન દાદ પાસેજ કે ગરુ મેહુતરી
ખઆખી મકુન જન્ગ ખા લશ્કરી
એ નામી ખફ ગોકૂત ફર્શીદવરુહ
ન ખૂમો ન પૂશેશ ન ખાબો ન ખરુહ
ખફ ગોકૂત ખહુરામ ખા કામે ખીશ
ચેરા નાન નજૂઈઓ આરામે ખીશ
કદીવરુ ખફ ગોકૂત પર્વેદગારુ
સરુ આરહ મગરુ ખરુ મન ઇન્ રૂઝગારુ
બેખીનમ અગરુ ખી તો વયરાને ખીશ
નેયાચેશ કુનમ પીશે યઝદાને ખીશ
ચેરા આમદી દરુ સરાએ તેહી
કે હરુગેચ નદીદી બેહીઓ મેહી
બેગોકૂત ઇનો બેચીસ્ત ચન્દાન ખજારુ
કે ખુચીખત ઝાવાઝે ઊ શહૂરુયારુ
બેખન્દીહ અઝાન પીશે આમદ ખરાહુ
દમાદમ બેયામદ પસે ઊ સેપાહુ

પેલાએ જવાબ આપ્યો કે “રાત અંધારી થઈ છે-અને માંડ માથું તારી વાતથી ફરી ગયું છે.”

માટે તું એવું ધર શોધી કાઢ કે જે બિછાનાં ધરાવતું હોય-આ ૧૬૭
ધરનો માલેક તો ફક્ત શુક ગુઝારીજ ધરાવે છે.

તું મુજ જેવા કંગાલ શખસની નઝદીક કેમ રહી શકશે?-કે જે રાતે ઝાડનાં પાદડાંનું બિછાનું કરે છે.

તારી પાસે સોનાની તલવાર અને સોનેરી રેકાખ છે-તો એવું નહીં ખનવું જોઈએ કે તને ચોર લોકોથી ધાસ્તી પેસે.

કારણકે જ્યારે આવી રીતનું એક વયરાન પડેલું મકાન હોય-ત્યારે ત્યાં ચોર લોકોની તેમજ સિંહોની આવજવ હોય છે.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે અગર ચોર મારી તલવાર-લઈ જાય તો તેની જોખમદારી તારે માથે નથી.

તું આજની રાત આ મકાનમાં મને ઉતારો આપ-હું બીજું કાંઈ પણ તારી પાસ માગતો નથી.”

ધર ધણીએ તેને કહ્યું કે “તું આ જગ્યાએ રંજદા ના થા-કારણકે મારા ધરમાં કાંઈ ઉતારો મેળવી શકતું નથી.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “ઓ દાનેશમંદ બુઢા!-તું મારી સાથે એવો નફકત શા માટે થાય છે?

વળી હું થંડું પાણી પણ પીવા માગું છું-માટે ઓ બલ્લા માણસ! તું મારી ઉપર મેહરબાની કર.”

ધર ધણીએ તેને કહ્યું કે “આ તળાવ-જે જે તીરના ફાસલા જેટલું દૂર છે તે શું તું જોતો નહીં?

તેમાંથી તું તારે ગમે એટલું પી અને જોઈએ તો તેમાંથી લઇ પણ ૧૬૮
જન-તું આ મુફલેસ ધરમાંથી શું માગે છે?

ખચીત કે તે ગરીબ શખસને જોયો નથી કે જે બૂઢાપાને લીધે કામ કરવાને અશક્ત બન્યો હોય.”

પાદશાહે તેને એવો જવાબ આપ્યો કે “અગરજો તું આ ગામને પટેલજ છે-તો એક ગોટ પાણીને માટે એક લશ્કરી સિપાહી સાથે ઝગડો ના કર.

તારું નામ શું છે?” પેલો બોલ્યો કે “માંડ નામ ફર્શીદવર્દ છે-મારી પાસે નથી ઝમીન કે કપડાં, નથી રૂવાનું કે નથી ખાવાનું.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “તારી ખાહેશ મૂજબની-ખાવા માટેની રોટલી અને તને આરામ મળે તેવી ચીઝો લોકો પાસથી કેમ મેળવતો નથી?”

તે ગામના પટેલે કહ્યું કે “પર્વેદગાર-હવે મારી ઝિંદગીનો છોડો લાવે તો સારું.

જો હું આ મારી ઉજડ જગ્યામાંથી તને ગયલો જોઈશ-તો હું પોતાના ખોદા આગળ નેયાચેશ કરીશ.

તું આ ખાલી મકાનમાં શા માટે આવ્યો?-તે બલ્લાઈ અને મોટાઇ કદી જોઈજ નથી.”

તે એટલું બોલીને એટલો બધો ઝાર ઝાર રડવા લાગ્યો-કે તેના એવા પોકારથી પાદશાહ તુરત ચાલી ગયો.

અને પેલા બુઢાની વાતથી હસ્તો હસ્તો રસ્તે પડ્યો-તેની પછાડી એક પછી એક સઘળું લશ્કર આવી લાગ્યું.

ખાઝુ નમૂદને ખારૂકનુ હાલે
ફર્શીદવર્દ વ અખ્શીદને બહુરામ
માલે ઊરા અઅર્જાનેયાન.

એક કઠિયારાએ ફર્શીદવર્દની હાલત ખુશી
કરવી અને બેહરામે તેનો માલ
હાજતમંદોને બક્ષી દેવો.

:૦:

:૦:

૧૯૯ યુ બીરુન શુદ્ધ અક્ષ નામવર શારુસાન
બખીશ અન્દર આમદ યકી ખારુસાન
તબર દાશત મર્દી હમી કન્દ ખારુ
ઝે લશ્કર બેશુદ્ધ નમૂદે ઊ શહુર્યાર
બદ્દ ગોકૂત મેહુતર બદીન શારુસાન
કેરા દાની અય દુશ્મને ખારુસાન
ચુનીન દાદ પાસોખ કે ફર્શીદવર્દ
યકી આઝવર મર્દ બી ખાબો ખરુદ
મગર ગુસ્તેફંદશી બુવદ સદ્દ હજાર
હમાન ઊશ્તુરો અરેયો ખરુ જીન શુમાર
જમીન પુરુ ઝે આગન્દહુ દીનારે ઊસ્ત
કે નહુ મધક્ષ બાદશી બતાન દર ન પૂસ્ત
શેકમ ગુસ્તનહુ કાલબુદ અરુહનહુ
ન ફર્જન્દો ખીશો ન યારો બનહુ
ગેરેફતારુ દરુ દસ્તે આઝો નેયાઝ
તાન અક્ષ ના ચરીદન ખરન્જો ગુદાઝ
અગર કેશતમન્દશી ફરેશદ બજરુ
યકી ખાનહુ બૂમશી કુનદ પુરુ ગોકૂરુ
શખાનશી હમી ગૂશત નૂશદ બશીરુ
બુદ ઊ નાને અરુજન ખુરદ બી પનીરુ
૨૦૦ દો જામહુ નદીદસ્ત હરુગેઝ બહમ
અઝુયસ્ત હમ ખરુ તને ઊ સેતમ
ચુનીન ગોકૂત બા ખારૂકનુ શહુર્યાર
કે અક્ષ ગુસ્તેફંદશી બેદાની શુમાર
બેદાની કુળ ખાશદ ઊરા ગલહુ
હમાન અરેયો બા ઉશ્તુરાને યલહુ
બદ્દ ખારૂકનુ ગોકૂત અય મર્દે રાહુ
બસી નીસ્ત જીન જા બદાન જાયગાહુ
કુળ ઉશ્તુરો ગુસ્તેફંદે વયસ્ત
હેલમ પુરુ ઝે દરુદ અક્ષ ગઝન્દે વયસ્ત
બદાન ખારૂકનુ દાદ દીનારુ ચન્દ
બદ્દ ગોકૂત અફૂનુ શવી અરુજમન્દ
બેફરૂમુદ તા અક્ષ મેયાને સેપાહુ
બેયામદ યકી મરુદે દાના બરાહુ
કુળ નામે આન મરુદ બેહુરુઝ બૂદ
સવારે હેલીરો હેલઅફૂઝ બૂદ
ફેરેસ્તાદ બા નામવરુ સદ્દ સવારુ
ગુજીનુ કરુદ શાયેસ્તહુ મર્દાને કારુ
દબીરી નેગહુ કરુદ પરહીઝગારુ
બદાનસાન કે દાનેસ્ત કર્દનુ શુમારુ
૨૦૧ બદાન ખારૂકનુ ગોકૂત અક્ષ ઈદરુ બેરવ
હમી ખારુ કન્દી કુનૂનુ જરુ હેરવ

જ્યારે તે નામવર શેહરમાંથી બાહર પડ્યો-ત્યારે તેની સામે એક
કાંટાનું વન આવ્યું.

ત્યાં એક કઠિયારો પોતાની કુહાડીથી કાંટા ખોદતો હતો-પાદશાહ
પોતાનાં લશ્કરમાંથી નીકળી તેની નજીક ગયો.

અને તેને પૂછ્યું કે “ઓ કાંટાની ઝાડીઓના દુશ્મન! આ શેહર-
માંના વડા તરીકે તું કાણને જાણે છે?”

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “ફર્શીદવર્દ નામનો-કે જે ખાધા
પીધા વગરનો લોભી માણસ છે.

જેનાં એક લાખ તો બકરાં છે-તેમજ તેટલીજ ગણત્રીના ઊંટ ઘોડા
અને ગધેડાં છે.

તેની ઝમીન તેના એકઠા કીધેલા દીનારથી બરપુર છે કે તેનાં માથાંમાં
ભેજી અને તેનાં શરીર ઉપર ચામડી પાણુ ના હોતી!

તેનું પેટ ભૂખું છે અને શરીર નાચું છે-નથી તેને કોઈ ફર્જ કે નથી
કોઈ ખેશી કે નથી દોસ્ત આશના કે નથી કાંઈ સરસામાન.

તે લોભ અને હાજતના હાથમાં ફસેલો છે-ખાધા પીધા વગર તેનું
તન દુઃખમાં પીલાય છે.

અગરજો તે પોતાનાં ખેતરો પૈસા લઈને વેચે-તો તે તેની જગ્યાજ
ગોહરોથી એક આખું ઘર ભરી આપે.

તેના બરવાડો દૂધ અને ગોશ્તનો ખોરાક ખાય છે-પણુ તે પોતે તો
પનીર વગરની બાજરીની રોટલીજ ખાય છે.

તેનાં શરીર ઉપર કદી પાણુ બે કપડાં સાથે તો જોયાંજ નથી-તેની
પોતાનીથીજ તેનાં બદન ઉપર રોતમ ગુઝરે છે.”

પાદશાહે કઠિયારાને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “તું તેના બકરાં મેઢાંની
સંખ્યા તો જાણે છે,

પણુ તું જાણે છે કે તેનું બકરાંનું ટોણું તેમજ તેના ઘોડા અને
છૂટાં ઊંટો ક્યાં રહે છે?”

કઠિયારાએ તેને કહ્યું કે “ઓ રાહદારી મર્દ!-તે જગ્યા કાંઈ અહીંથી
ઘણી દૂર નથી,

કે જ્યાં તેનાં ઊંટ અને મેઢાં બકરાં છે-પણુ તે મને ઈઝા પુગાડશે
તેથી મારું દિલ દુઃખી થાય છે.”

પાદશાહે તે કઠિયારાને થોડાક દીનાર આપ્યા-અને તેને કહ્યું કે “હવે
તું પૈસાદાર થશે.”

તેણે ફર્માવ્યું જેથી લશ્કરમાંથી-એક દાના મર્દ આવ્યો.

કે જેનું નામ “બેહરુઝ” હતું-અને તે એક બહાદુર સવાર હતો
તેમજ ઘણે વખણાયેલો હતો.

તે નામવરની સાથે લડાઈ કરવાને લાયકના સો સવારો ચુટી કાઢીને
મોકલ્યા.

સાથે વળી હિસાબની ગણત્રી કરી જાણે એવો એક હમાનદાર મુન્શી
પણુ ખોળી કાઢ્યો.

પછી પેલા કઠિયારાને કહ્યું કે “તું અહીંથી જ-આજ સુધી તું કાંટા
ખોદતો હતો પણ હવે સોનું રૂપું ખોદ.

અઝાન ખાસ્તહ સહ ચકી મર તોરાસ્ત
બહીન મરદુમાન શહ ખુન્માય રાસ્ત
દેલઅકૂચ ખુદ નામે આન ખારકન
ગોરાજન્દહ મર્દી બનીરુએ તન
ગોરાનમાયહ અરપી બદ દાદો ગોકૂત
કે બા બાદ બાયહ કે ગર્દી તો બેકૂત
દેલઅકૂચ ખુદ ગીતી અકૂચ શુદ
થુ આમહ બદાન કાર પીરુ શુદ
બેયાવરુદ લશકર બકૂહો બદશત
હમી ગૂરકન્દ અચ અદહ બર ગુજશત
શુતોર બૂદ દર ફૂદ દહ કારવાન
બહર કારવાન દર ચકી સારવાન
એ ગાવાને વર્જો એ ગાવાને શીર
દહો ફ હજારશ નેવેશત આન દબીર
હમાન અરપો ઉશતુર દો રહ દહ હજાર
નવીસન્દહ બેવેશત આનરા શુમાર
બેયાબાન સરાસર હમહુ કન્દહ સુમ
હમાન રઉધને ગાવ દર હમ બખુમ
એ શીરાઓ અચ તરકૂ સીસહ હજાર
શુતોરવાર ખુદ બર લબે બૂચબાર
હમહુ દશતો ફૂહો બેયાબાન કુનામ
કસ આનરા બગીતી નદાનેસ્ત નામ
ચકી નામહુ બેવેશત બેહરુએ હૂર
બનચદે શહનશાહ બહુરામ ગૂર
નુખોસ્ત આફ્રીન કરુદ બર કેર્દેગાર
કે બીચસ્ત પીરુએ પર્વદેગાર
દેગર આફ્રીન બર શહનશાહ કરુદ
કે અચ રન્જહા દસ્ત ફૂતાહ કરુદ
ચુનીન ગોકૂત કય શહુર્યારે જેહાન
એ તૂ શાહ ચકુસર કેહાનો મેહાન
કચ અન્દાજહુ દાદત હમી ખુજરહ
અઝીન ખામેશી ગન્જ કચકર બરહ
હમહુ કારે ગીતી બઅન્દાજહુ બેહુ
દેલે શાહુ અચ અન્દાજહા તાજહુ બેહુ
ચકી સુમ શુદહુ નામ ફર્શીદવરુદ
એ દર બચમગાહો એ અન્દર નબરુદ
નદાનેસ્ત કસ નામે બી દર જેહાન
મેયાને કેહાનો મેયાને મેહાન
ન ખુસવ શેનાસો ન ચચદાન શેનાસ
નદાનેસ્ત કર્દન બચીઝી સેપાસ
ચુનીન ખાસ્તહુ ગુસ્તરહુ દર જેહાન
તેહી દસ્તો બા ધમ નેશસ્તહુ નેહાન
બબીદાહ માનહ હમી દાદે શાહુ
મનેહુ પન્દો ગોકૂતાર બર મન ગુનાહુ
બેચકુન ચકી ગન્જ અઝીન ખાસ્તહુ
સેજુમ સાલરા ગર્દહ આરાસ્તહુ
દબીરાને બીગાનહુરા ખાન્દીમ
બહીન ફૂદે આબાહ બેશાન્દીમ
શુમારશ પદીદાર નામહ હનૂચ
નવીસન્દહુરા પોશત બર ગશત ફૂચ

તે સધળા ખજાનામાંથી સોમેા હિસ્સો તારોજ છે-તું આ મારાં માણસોને સીધો માર્ગ બતાવજે.”

તે કઠિયારાનું નામ “દેલઅકૂચ” હતું-તે ઝોરાવર બાંધાનો અને મરોડદાર ચાલનો રાખસ હતો.

પાદશાહે તેને એક નામીયો ઘોડો આપ્યો અને કહ્યું-કે “હવે તારે પવનનોજ સાથી થવું જોઈયે (યાને જલ્દીથી જવું જોઈયે).”

ન્યારે તે પેલાં કામ ઉપર મંડી ગયો અને તે ફતેહમંદ થયો-ત્યારે તે કઠિયારો “ફિલ રોશન કરનારો” હતો તેનો “દેશ રોશન કરનારો” થયો.

તે પેલાં લશકરને પહાડ અને મયદાન ઉપર લાવ્યો-જ્યાં ગોસ્પંદ ગણત્રી કરતાં પણ વધારે હતાં.

તે પહાડ ઉપર બેઠાના દશ કાફલા હતા-દરેક કાફલા ઉપર એકેકો સારવાન હતો.

ખેતીના બળદો અને દૂધાળી ગાયોની સંખ્યા-પેલા મુન્શીએ બાર હજાર લખી.

તેમજ ઘોડા અને બેઠાની સંખ્યા તે લખનારાએ વીસ હજારની લખી.

તમામ જંગલ ઢોરોની ખડીથી ખોદાઇ ગયલું હતું-તેમજ ગાયનું ધી માટલાંમાં બરીબરીને ચોડ ચઢાવેલી હતી.

છાસ અને પનીરથી લાધેલાં ત્રણ લાખ બેઠા નદી કિનારે શેહરોમાં ૨૦૨ વેચવા લઈ જવા માટે હુમેરો તૈયાર ઉભેલાં હતાં.

તે તમામ મયદાન, પહાડ અને જંગલ જનવરોનું રહેઠાણ હતું-પણ તે જગ્યાનું નામ નિશાન દુન્યામાં કોઈ બળતું હતું નહીં.

પછી હૂરના છોકરા બેહરુએ શેહનશાહ બેહરામ ગૂર ઉપર એક નામુ લખ્યું.

તેણે પહેલાં ખોદાતાલાની કુઆ લખી-કે “તેજ સાહેબ ફતેહમંદ અને પર્વદેશીનો કરનારો છે.”

પછી શેહનશાહ બેહરામ કે જેણે માણસોને દુઃખથી છાડવ્યાં તેની ઉપર દોઆ કીધી.

પછી લખ્યું કે “ઓ દેશના પાદશાહ!-તારીથી સધળા નાના અને મોટા ખુશહાલ છે.

કારણકે તારો ઇન્સાફ હદ બાળંગી ગયો છે-આવી રીતની ખામેશી બોખતયાર કરવાથી આપણો ખજાનો ખોટ ખમે છે.

દુન્યાનું દરેક કામ અંદાજાસર હોય તેજ બલુ-અને તે સધળા અંદાજાથી પાદશાહનું ફિલ ખુશહાલ રહેલું સારું.

પેલો શું ખુશીની મજલેસમાં કે શું લડાઈમાં-ગુમ થયલાં નામવાળો ફર્શીવર્દ.

કે દુન્યામાં શું નાનાં અને મોટાઓ દરમેયાન કોઈ તેનું નામ બળતું નથી.

તે નથી પાદશાહને પિછાનનારો કે નથી ખોદાતાલાને પિછાનનારો- ૨૦૩ તે કોઈ પણ ચીજને માટે શુદ્ધ ગુઝારી કરવાની વાત બળતોજ નથી.

દુન્યામાં તેણે આટલો બધો ખજાનો એકઠો કર્યો છે-છતાં તે ખાલી હાથે અને ગમગીની સાથ ખૂણે બેઠો છે.

પાદશાહનો આવો ઇન્સાફ બુદ્ધમને મળતો કહેવાય-આવા સખત બોલો હું વાપરું છું તે માટે મને માફ કરજો.

ફર્શીદવર્દની દહલત દુન્યા એટલી છે કે જો આજે એકઠી કરવા માંડે-તો ત્રીજે વર્ષે તેનું કામ પુરું થાય.

બીજા બાહેરના લખનારાઓને મેં બોલાવ્યા છે-અને તેઓને આ આબાહ બનેલા પહાડ ઉપર ગણત્રી કરવા બેસાડ્યા છે.

તે લખનારાઓની કમર વાંકી થઇ ગઇ છે-તો પણ હજી તેની ગણત્રી ઝાહેર થઇ નથી.

શુનીન્ ગોકૂત ચૂચન્દ્ર કન્દર જમીન્
વરા જરે ગઉહર ફેજૂનરેત અઝીન્
બરીન્ ફૂલસારમ્ દો દીદહ બરાહ
બદાન્ તા એ ફર્માન્ દેહદ પાદશાહ
એ મન્ બાદ બર શાહે ઈરાન્ દોરદ
એમાનાદ તા નામે તારસ્તે પૂદ

૨૦૪ હયની બર અકૂગન્દ પૂયાન્ બરાહ
બદાન્ તા બરદ નામહ નઝદીકે શાહ
શુ આન્ નામહ બર બાન્દ બહુરામ ગૂર
બદેલશ અન્દર ઉકૂતાદ અઝાન્ નામહ શૂર
દેઝમ્ ગસ્તો દીદહ પુર અઝ આબ્ કરુદ
બહુહાએ જંગી પુર અઝ તાબ્ કરુદ
એકરૂમ્દ તા પીશે ઊ શુદ દબીર
કલમ્ ખાસ્તે ચીનીઓ રૂમી હરીર
નુખોસ્તે આફ્રીન્ કરુદ બર દાદગર
બોદાવન્દે દાનન્દહો રાહુબર
બોદાવન્દે દાનાઇઓ ફરુરહી
બોદાવન્દે દીહીમો શાહનશહી
નેવેશ્ત ઈન્ કે ગર દાદગર બૂદમી
હમી મરૂદરા નીઝ મીસૂદમી
નેયાવરુદ ગરુદ ઈન્ એ દોઝદીઓ ખૂન્
ન બુદ હમ્ કસીરા બબદ રહૂનમૂન્
હમાન્ બુદ કે ઈન્ મરુદ બુદ નાસેપાસ
એ યઝદાન્ નબૂદશ બદેલ દર હેરાસ
યકી પાસખાન્ બુદ બદીન્ ખાસ્તહ
દેહો જાન્ અઝ અકૂજૂન્ શુદન્ કાસ્તહ
બદાન્ દશ્ત એહુ ગોર્ગો એહુ ગૂસ્કન્દ
શુ બાશન્દ બીકારો ના સૂદમન્દ
૨૦૫ બઝીરે જમીન્ દર એ ગઉહર એ સગ્
કજૂ ખુદો પૂરોશ નેયાયદ બચગ્
નસાઝીમ અઝાન્ રન્જ બુન્યાદે ગન્જ
ન બન્દીમ દેલ દર સરાએ સેપન્જ
ફરીદૂન્ ન પયદાસ્તે અન્દર જેહાન્
હમાન્ ઇરજે તૂરો સદમ્ અઝ મેહાન્
હમાન્ શાહ કાઊસ બા કયકોબાદ
જેઝ ઈન્ નામદારાન્ કે દારીમ યાદ
પેદરૂમ્ આન્ કે જૂ દેલ પુર અઝ દરુદ બૂદ
નબુદ દાદગર નાજવાન્ મરુદ બૂદ
કસી ઝીન્ બુઝોર્ગાન્ પહીદાર નીસ્ત
બદીન્ બા બોદાવન્દ પયકાર નીસ્ત
તો આન્ ખાસ્તહ ગેરુદ કુન્ હરુએ હસ્ત
એબખશો મબર સૂએ યકૂ મૂય દસ્ત
કસીરા કે પૂરીદહ દારદ નેયાઝ
કે અઝ બદ હમી દીર યાબદ જવાઝ
હમાન્ પીર મર્દી કે બીકાર ગસ્ત
બચશમે ગેરાન્માયગાન્ ખાર ગસ્ત
દેગર હર કેરા ચીઝ બૂદો એબરુદ
કુનૂન માન્દ બા દર્દો બા બાદે સરુદ

કહેનારા કહે છે કે હજુ એના કરતાં વધુ સોનુ અને જવહેરાત
એણે ભોંયમાં દાટ્યું છે.

હવે તે બાબતમાં પાદશાહ શું હુકમ ફર્માવે છે-તે માટે મારી બન્ને
આંખો: રાહ ઉપર લગાડી આ પહાડ ઉપર બેઠો છું.

મુજ તરફથી ઈરાનના પાદશાહને ઘણી ઘણી સલામ પહોંચાવે-જ્યાં
સૂધી દુન્યામાં તાર અને પૂદ (તાણા અને વાણા)નાં નામો ચાલુ રહે
ત્યાં સૂધી પાદશાહ જીવે !”

પછી તેણે એક સાંઘળી સવાર રસ્તા ઉપર દોડાવ્યો-કે જેથી તે
પાદશાહની નઝદીક નામુ લઇ જાય.

જ્યારે બેહરામ ગૂરે તે નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તે નામુ સમજી તેનાં દિલમાં
શોર પડ્યો.

તે ગમગીન બન્યો અને બન્ને આંખો આંસુ ભરેલી કીધી-પછી તેણે
લડાયક ભવાં ગુસ્સા ભરેલાં કીધાં.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી નવીસંદો તેની આગળ ગયો-જેણે ચીનાઈ કલમ
અને રૂમી રેશમી કપડાંની બનાવટનું કાગઝ માગ્યું.

તેણે પહેલાં સર્વ જાણનાર અને નેક હેદાયત કરનાર દાદગર દાવરના
શુક કીધા,

કે “તે દાનાઈ અને દબદબાનો સાહેબ છે-તે પાદશાહ તાજનો અને
સઘળી શેહન્શાહતનો સાહેબ છે.”

પછી એમ લખ્યું કે “અગરજે હું પુરો ઈન્સાફી બન્યો હતો-તો
આ મર્દને હાથીના પગ હેઠળ કચડાવી નાખવાનો હુકમ પણ આપતો.

પણ એણે ચોરી કે ખૂન કરી આ ખઝાનો ભેગો કીધો નથી-તેમજ
તેણે કોઈને આડે રસ્તે ઉતાર્યો નથી.

પણ એટલું તો ખરુંજ હતું કે એ શખ્સ નાસેપાસ રહ્યો છે-બોદા-
તાલા તરફની એનાં દિલમાં કાંઈ બીહક રહી નથી.

તે તો આ ખઝાનાનો એક ચોખ્ખોદાર રહ્યો છે-તેના ખઝાનાના વધા-
રાથી તેનાં શરીર અને જીવનો ઘટાડો થયો છે.

જ્યારે આટલાં બધાં જીવનવરો વગર ખપનાં અને ફાયદા વગરના રહે-ત્યારે
તો તે જંગલમાં શું તે ગોરપંદો કે શું ફાડી ખાનાર વઝ બન્ને સરખાજ છે.

ભોંયમાં દાટ્યું શું જવાહેર કે શું પત્થર બન્ને સરખાજ છે-કારણકે
તેથી ખાવાનું અને પેહેરવાનું હાય લાગતું નથી.

આ તકલીફ તને આપીને મને કાંઈ ખઝાનાના બંડાર ભરવા નથી-
આ ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યા ઉપર મારે આધાર રાખવો નથી.

પાદશાહ ફરીદૂન તેમજ મોટાઓમાંથી ઇરજ, તૂર અને સદમ કોઇ
પણ આ દુન્યામાં રહ્યા નથી.

તેમજ પાદશાહ કયકોબાદ સાથે શાહ કાઊસ-અને એ સિવાય બીજા
નામદારો કે જેઓને આપણે ઓળખિયે છીએ તેઓ,

વળી મારો પોતાનો બાપ કે જેનાથી મારું દિલ દુઃખ ભરેલું રહેતું
હતું-કારણ તે ઇન્સાફી નહીં હતો તેમજ મોટા દિલનો પણ નહીં હતો,

તે સઘળા બુઝોર્ગોમાંથી કોઇ બાકી રહ્યું નથી-અને આ બાબતમાં
આપણને બોદાતાલા સાથે કાંઈ ઝગડો પણ નથી.

તું તે ખઝાનો જે કાંઈ હોય તે સઘળો એકઠો કર-અને બખ્શોશ
કરી દે એક બાલ બરાબરની ચીઝને પણ હાથ લગાડતો ના

પણ તેવાઓને આપને કે જે કાંઈ પોતાની હાજત છૂપી રાખતો
હોય-તેમજ જે કાંઈ કે આફતથી છૂટી શકતો નહીં હોય,

તેમજ તે બુદ્ધા શખ્સોને કે જેઓ અસાક્ત થઈ પડ્યા હોય-અને
તવંગરોની આંખમાં નિર્થક બન્યાં હોય,

તેમજ જેઓ પાસે કાંઈ હોય તે ખાઇ ખરચી ચૂક્યા હોય-અને
હાલ દુઃખ સાથે અને હાય અફસોસ સાથે રહેલા હોય,

કસીરા કે નામસ્તો દીનાર નીસ્ત
બખાઝારગાની કસશ ચાર નીસ્ત
દેગર ફદકાની કે બીની ચતીમ
પેદર મોદદો નીસ્ત શાન્ જરુદો સીમ
જનાની કે બી શૂયો બી પૂશેશન્
કે કારી નદાનન્દો બી ફૂશેશન્
બરીશાન્ બેખશ આન્ હમહુ ખાસ્તહુ
બર અફરુજ જાનો રવાન્ કાસ્તહુ
થુ પદાખતી જાન્ સુએ ગન્જ તાજ
એ ગન્જે નેહાદહુ મશવ બી નેયાજ
નેહાન્ કદહુ દીનારે ફર્શીદવરુહ
બદર્વીશ દેહુ તા નમાનહ બદરુહ
મરુરા એ દીનારો ગઉહર એ ખાફ
કે બાયદશ કદન્ હમી દર મધાફ
સેપહરે ગુઝારન્દહુ ચારે તો બાહ
હમહુ દાદો પરહીજ કારે તો બાહ
નેહાદન્દ બર નામહુ બર મોહરે શાહ
ફેરેસ્તાદહુ બર ગરતો આમહ બરાહુ

તેમજ જેઓ ખાન્દાની હોય પણ પૈસા નહીં હોય-તેમજ જે વેપારી- ૨૦૬
ઓના કોઈ મદદગાર રહ્યા નહીં હોય.

તેમજ જે બાળકોને કે તું આસરા વગરના જોય-અથવા કોઈના બાપ
મરી ગયા હોય અને તેઓ પાસ પૈસો ટકા નહીં હોય,

જે અકરતો કે વિધવા બની હોય અને કપડાં વગરની હોય-જેઓ
કોઈ ઉદ્યોગ કરી ન જાણતી હોય અને કામ ધંધા વગર હોય,

તેઓને એ સઘળો ખજાનો આપી દેજે-અને તેઓના દુઃખી જીવને
પાછા રોશન કરજે.

જ્યારે તું આ કામ કરી ચૂકે ત્યારે તેના બીજા ખજાના તરફ જજે-
તેના છૂપાવેલા ખજાનાથી ધરાઈ ના જતો.

ફર્શીદવર્દના છૂપાવેલા દીનાર-ગરીબોને આપજે કે જેથી તેઓ
દુઃખમાં સબડે નહીં.

તેને મનસે તો શું દીનાર કે શું ગોહરો કે શું ઝમીન ઉપરની ધૂળ
સર્વ સરખુંજ છે-કારણકે તેને તો સઘળું દાટીજ રાખવું જોઈયે છે.

ફરતો આસ્માન તારો મદદગાર બનજો!-અને તારું સઘળું કામ
ઇન્સાફી અને પવિત્ર બનજો!”

તે નામા ઉપર પાદશાહની મોહર કીધી પેલો કાસેદ ત્યાંથી પાછો
ફર્યો અને રસ્તે પડ્યો.

રફતને બહરામ બશેકારગાહ
વ કાશતને શીરાન્.

બેહરામનું શેકારગાહમાં જવું અને
ત્યાં સિંહોને મારવું.

બેફરુમુહ તા તખ્તે શાહનશાહી
બખાધે બહાર અન્દર આરહ રહી
બફર્માન્ બેબોદન્દ પીરુજહુ તખ્ત
નેહાદન્દ જીરે ગુલ અફશાન્ દેરખત
મયો જામ બોદન્દો રામેશગરાન્
બપાલીજ રફૂતન્દ બા મેહુતરાન્
ચુનીન્ ગોકુત બા રાયજન્ શહૂરચાર
કે ખુરરમ બમરુદમ ખુવહ રૂચગાર
હમહુ બેસ્તરહ મરુગ દીવાનહા
બપાય આવરહ કાખો અયવાનહા
બદખમહુ દરુન્ બસ કે તનહા રવીમ
અગર અન્દ બા બોર્જો બાલા રવીમ
એ શાહો એ દર્વીશ હરુ ફ બેમોરુહ
અબા ખીશ એશ્તીઓ નીકી બેમોરુહ
એયાનસ્ત રન્જેશ હમહુ હરુએ બોરુહ
થુ ઊ મોરુહ રન્જેશ અબા ઊ બેમોરુહ
બગીતી સેતાયેશ થુ માનહ બસસ્ત
કે તાજે કમર બહુરે દીગર કસસ્ત
બીઆઝારીઓ રાસ્તી બાયદત
થુ ખાહી કે આન્ ખુદહુ નુગઝાયદત
કુનૂન્ સાલે મન્ રફૂતહુ બર સીઓ હશત
બસી રૂચ બર શાહમાની ગુજશત
થુ સાલે જવાન્ બર કશહ બર એહેલ
લમે રૂએ મરુગ અન્દર આયદ બદેલ

પછી શાહે હોકમ કીધો કે “નોકરો આ પાદશાહી તખ્ત બહારની
મોસમ જેવા ખીલેલા બાગમાં લઈ જાય.”

તેના હુકમ મૂજબ તેઓ પીરોઝાનું તખ્ત લઈ જઈને-ફલ વરસાવતાં ૨૦૭
ઝાડ હેઠળ મૂક્યું.

મય, મયની જામ અને રામેશગરો ત્યાં લઈ ગયા-તે બાગમાં સઘળા
સરદારો સાથે ગયા.

પછી પાદશાહ પોતાના વઝીરને કહેવા લાગ્યો-કે “ઈન્સાનની ઝિંદગી
ખુશી ભરેલી હોવી જોઈયે.

કારણકે જ્યારે મોત આવે છે ત્યારે તે ધરખાર સર્વ છીનવી લે છે.

એકલા કાંઈ પણ અરબાબ વગર દખ્ખે જઈયે છિયે-તો જો કે દમામ-
દાર શરીર સાથે જઈયે છિયે.

પાદશાહોમાંથી કે ફકીરોમાંથી જે કોઈ મરણ પામે છે-તે પોતાની
સાથે ફકટ નેકી અને બરીજ લઈ જાય છે.

તે ગમે એટલી રંજ ખેચે છે, તે ફેકટમાં જાય છે-કારણકે જ્યારે તે
મરણ પામે છે ત્યારે તે સાથેજ સઘળી રંજનો છેડો આવી જાય છે.

દુન્યામાં માણસની વાખવાખી રહી જાય એજ બસ છે-કારણકે તાજ
અને કમરબંદ તો કોઈ બીજાનેજ માટે છે.

જો તારી ખાહેશ એવી હોય કે તારાં મોત પછીની બદગોઈ તને ડખ
નહીં દે-તો ઝિંદગી દરમિયાન તને નિર્દોષ અને અપ્રમાણિક રહેવું જોઈયે.

હવે મારી હમર આડત્રીસ વર્ષની થઈ છે-અને મારા ધણાક દિવસો
ખુશહાલીમાં પસાર થઈ ગયા છે.

જ્યારે એક જવાન શખ્સનાં વર્ષ ચાળીસ ઉપર આવે છે-ત્યારે તેનાં ૨૦૮
દિવસમાં મોતના દિવસનો ગમ આવી પડે છે.

યુ યક મૂય ગદ્દ અસર ખર સફીદ
 બેબાયદ ગુસેસ્તાન એ શાહી ઉમીદ
 યુ કાફૂર શુદ મુશ્ક મઅયૂબ ગશત
 બકાફૂર ખર તાજ ના ખૂબ ગશત
 હમી અસમો બાઝી કુનમ તા હો સાલ
 યુ લખતી શેકરેત અન્દર આયદ બયાલ
 શવમ પીશે યજ્ઞદાન બેપૂશમ પલાસ
 નબાશમ એ કેદારે ઊ નાસેપાસ
 બશાદી હમી રૂઝ ખુઝાશતમ
 એ તાજે કઈ બહુરહુ ખરદાશતમ
 કુનૂન ખર ગુલો નારો સીબો બેહી
 એ મય ભમે જરૂરીન નબાયદ તેહી
 યુ બીનમ રોબે સીબ બીબદહુ રંગ
 શવદ આરમાન હમયુ પોશતે પલંગ
 બરમન્દ બૂયા બહારી ખુવદ
 મયે સોરખ ચૂન મય ગોસારી ખુવદ
 હવા રાતેત ગદ્દ નગર્મો ન સરદ
 જમીન તાજહો આબહો લાજવરદ
 ૨૦૬ યુ મા મેહુરગાની બેપૂશીમ ખજ
 બનખચીર બાયદ શુદન સૂએ જજ
 બદાન દશતે નખચીર કારી કુનમ
 કે અન્દર જહાન યાદગારી કુનમ
 કુનૂન ગદ્દને ગૂર ગદ્દ સેતખર
 દહે શીરે નર ગીરદો જૂરે બખર
 સગો યૂઝ બા ચર્ધો શાહીનો બાજ
 બેબાયદ કશીદન બરાહ દરાજ
 કે આન ભએ ગૂરરેતો તીરો કમાન
 નેયાસાયમ અજ તાખતન યકૂઝમાન
 બેયાબાન કે મન દીદહુ અમ ઝીર જજ
 શુદહુ ચૂન નયે નીજહુ બાલાએ ગજ
 બદાન ભયગહુ નીજ યાબીમ શીર
 શોકારી ખુવદ ગર બેમાનીમ દીર
 હમી બૂદ તા અખરે શહૂરીવરી
 ખર આમદ જહાન શુદ પુર અજ લશ્કરી
 એ હર કેશ્વરી લશ્કરે જંગલૂય
 સુએ શાહે ઈરાન નેહાદન્દ રૂય
 અઝીશાન ગુઝીન કરદ ગદ્દનકશાન
 કર્સી ફ એ નખચીર દારદ નશાન
 ૨૧૦ બેયાવરદ લશ્કર બદશતે શોકાર
 સવારાને શમ્શીરજન સી હઝાર
 બેબાઈન્દ ખરગાહો પર્દહુસરાય
 હમાન ખીમહો આખરો ચારપાય
 હમહુ ઝીરદસ્તાન એ પીશે સેપાહ
 બેરકૂતન્દો કન્દન્દ હરભય આહ
 બદાન તા નેહન્દ અજ બરે આહ ચરખ
 કશન્દ આખ અજ આહ અન્દી બતરખ
 પસે લશ્કર અન્દર હમી રકૂત શાહ
 ખુદો વીજગાન તા બનખચીરગાહ
 બેયાબાન સરાસર પુર અજ ગૂર દીદ
 હમહુ બીશહુ અજ શીર પુર શૂર દીદ

જ્યારે માયાનો એક પણ બાલ સફેદ થાય-ત્યારે આપણને ખુશહાલી
 ભોગવવાની ઉમેદને છોડી દેવી જોઈએ.

કરતૂરી જેવા કાળા બાલ જ્યારે કપૂર જેવા સફેદ થઈ જાય છે ત્યારે
 તે અયબીયાલ લાગે છે-કપૂર જેવા સફેદ બાલ ઉપર તાજ શોભતું નથી.

બીબાં બે વર્ષ સુધી હું ખાળીપીળી અને શોકારબાઝીમાં ગુઝારીશ-
 પછી જ્યારે વળતાં પાણી થવા લાગશે,

ત્યારે હું ઉનનાં કપડાં પેહેરી યજ્ઞદાનની સન્મુખ બંદગી માટે રબૂ
 યઘશ-તેણે મારી ઉપર કીધેલી મેહુરબાની માટે નાસેપાસ થઈશ નહીં.

મેં ખુશહાલીમાં ઘણાક દહાડા પસાર કીધા છે-અને આ પાદશાહી
 તાજનો મારો હિસ્સો મેં ભોગવ્યો છે.

હાલ જ્યારે દાડમ, સેજ અને બેહી (સફરજન) પાકવાની મોસમ
 છે-ત્યારે સોનેરી જામ મય વગર ખાલી પડી રહેવી નહીં જોઈએ.

જ્યારે સેજની છાલ કેરબાના જેવી થયેલી હું જોઉં છું-અને આરમાનનો
 રંગ ચિતાનાં ચામડાં જેવો પચરંગી દેખાય છે,

ત્યારે મોસમ ફળ અને ફૂલની સુગંધથી ભરપુર રહે છે-અને લાલ
 મયનો રંગ મય નૂશ કરનારના ચેહરાના રંગ સાથે એક સરખો દેખાય છે.

હવા એક સરખી, નહીં ગર્મ કે નહીં થંડી લાગે છે-ઝમીનની સપાટી
 ખુશનુમા અને નદીનાં પાણી આરમાની રંગના દેખાય છે.

જ્યારે મેહુરગાનની રૂતમાં (પાનખર રૂતમાં) “ખજ”નાં બાળવાળાં
 કપડાં પેહેરીશું-ત્યારે “જજ” તરફ શોકાર કરવા જઈશું.

તે શોકારનાં મયદાનમાં હું એક એવો શોકાર કરીશ-કે દુન્યામાં યાદ
 રહી જશે.

તેટલામાં ગોરખરની ગદ્દન ફરબે થાશે-તેનામાં નર સિંહની હિમ્મત
 અને બચ્ચનાં જેવું ઝોર આવશે.

શિકારી કુતરા અને ચિત્તા તેમજ શકા, શાહીન અને બાઝ પક્ષી-
 તે લાખી સફર માટે લઈ જવાં પડશે.

કારણકે તે જગ્યા ગોરખરનીજ છે-અને તીર કમાન વાપરવાનીજ છે-
 ત્યાં હું શોકાર કરવાથી એક પણ પલ્લુ થોભીશ નહીં.

જજની દક્ષિણે આવેલું જે જંગલ મેં જોયું છે તેમાંનું ઘાસ નેઝાની
 લાકડીઓ જેવું જડું અને ગજનાં ઝાડ જેવું ઊંચું થયું હશે.

વળી ત્યાં આપણને સિંહ પણ મળશે અને જે વધુ થોભીશું તે
 શોકાર પણ સારો મળશે.”

હવે શેહરીવર મહિનાનાં વાદળ દેખાવા માંડ્યાં ત્યાં સૂઝી પાદશાહ
 થોભ્યો-પછી દેશ લશ્કરથી ભરાઈ ગયો.

દરેક મુલકમાંથી લડાયક લશ્કર-ઈરાનના પાદશાહ તરફ મેં કીધાં.

તેઓમાંથી જે કોઈ કે વખણાયલા શોકારી હતા તેવા સરદારોને
 ચુટી કાઢ્યા.

એમ કરી તલવાર મારનારા ત્રીસ હજાર સવારોનું એક લશ્કર શોકારનાં
 મયદાનમાં લઈ ગયો.

તેઓએ તમ્બુ, સરાપરદા, રાવટી, ઘાસદાનો અને જાનવરો પણ લીધાં.

લશ્કરની આગમજ સઘળા નોકરો-ગયા અને જગેજગ ફવા ખોદ્યા.

કે જેથી તે ફવાઓ ઉપર કપ્પી મૂકે-અને તે ફવામાંથી પાણી ખેંચીને
 ટાંકીઓ ભરે.

લશ્કરની પાછળ પાદશાહ પોતે અને તેના ખાસ લોકો તે શિકારગાહ
 તરફ જઈ પુગ્યા ત્યાં સુધી ચાલવા લાગ્યા.

ત્યાં સઘળું મયદાન ગોરખરથી ભરેલું જોયું-તેમજ તે આખું જંગલ
 સિંહોથી ગાજી રહેલું જોયું.

ચુનીન ગોકૂત કેમશખ શેકારે મયસ્ત
કે અચ્ચ શીર ખર ખાક ચન્દીન પયસ્ત
કે ફર્દા બેખાયદ મરા શીર જોસ્ત
બેખોસ્તીદ શાહાન દેલો તનદુરોસ્ત
કુનૂન મય ગુસારીમ તા ચાકે ફચ
ચુ રખશાન શવદ હુરે ગીતી ફેચ
નુખોસ્તીન બશમ્શીર શીર અકૂગનીમ
હમાન અચ્ચદહાએ દેલીર અકૂગનીમ
ચુ ઈન બીશહ અચ્ચ શીર ગર્દદ તેહી
ખદન્ગે મરા ગૂર ગર્દદ રેહી
બેખૂદ આન શબો બામદાદે પગાહ
સુએ બીશહ રકૂતન્દ શાહો સેપાહ
હમ આન ગાહ બીરૂન ખરામીદ શીર
દેલાવર શુદહ ખુદહ અચ્ચ ગૂર સીર
બયારાન ચુનીન ગોકૂત બહરામ ગોરુદ
કે તીરો કમાન દારમો દસ્તબોરુદ
વલીકેન બશમ્શીર ચાઝમ બશીર
બદાન તા નખાનદ કસમ ના દેલીર
બેપૂશીદ તર કર્દહ પશમીન કબાય
બઅસ્તે નખરુદ અન્દર આવરુદ પાય
ચુ શીર અચ્ચદહા દીદ ખર પાય ખાસ્ત
એ બાલા દો દસ્ત અન્દર આવરુદ રાસ્ત
હમી ખાસ્ત જદ ખર સરે અસ્તે ઊય
બેજદ પાશનહ મર્દે પખાશજૂય
બેજદ ખર સરે શીર શમ્શીરે તીચ
સખુક જોકૂતે ઊ જોસ્ત રાહે ગુરીચ
એ સર તા મેયાનશ બદ નીમ કરુદ
દેલે નરુરે શીરાન પુર અચ્ચ બીમ કરુદ
બેયામદ દેગર શીરે ધુરુદાન દેલીર
હમી જોકૂતે ઊ બઅચહ પર્વરુદ ઝીર
બેજદ બન્જરી શાહ ખર ગરુદનશ
સરે શીરે નરુ દૂર કરુદ અચ્ચ તનશ
ચકી ગોકૂત કય શાહે ખુરશીદ ચેહુર
નદારી હમી ખર તને બીશ મેહુર
હમહ બીશહ શીરન્દ બા બઅચગાન
હમહ બઅચગાન શીરે માદર મકાન
કુનૂન બાયદ આઝીર બૂદન એ શીર
કે દર મેહુરગાન બઅચહ દારન્દ ઝીર
સો ફર્સન્ગ બાલાએ ઈન બીશહ હસ્ત
બચક સાલ અગર શીર ગીરી બદસ્ત
ચુનાન હમ એ શીરાન નગરુદ તેહી
તો ચન્દીન ચેરા રન્જ ખર તન નેહી
ચુ બેન્શસ્ત ખર તખ્ત શાહ અચ્ચ નુખોસ્ત
બપયમાન જોચ અચ્ચ જન્ગે શીરાન નજોસ્ત
કુનૂન શહુરચારીઓ ગયહાન તરાસ્ત
બગૂર આમદી જન્ગે શીરાન ચરાસ્ત
બદ ગોકૂત શાહ અચ્ચ બેરુદમન્દ પીર
બશખગીર ફર્દા મનો ગૂરો તીર
સવારાને ગરુદનકશાન દર જમાન
બેગરુદ બા મન બતીરો કમાન

પાદશાહ બોલ્યો કે “આજ રાતે તો મયનોજ શિકાર કરીશું-કારણકે
આ ખાક ઉપર સિંહનાં પગલાં ધણાં પડેલાં છે.

જેથી આવતી કાલે મને સિંહનો શેકાર કરવો પડશે-તમે સઘળાઓ
ખુશહાલ અને તનદરોસ્તી ભરેલા સૂઈ જાઓ.

ચાલો હવે આપણે સવારનું પોહોર ફાટે ત્યાં સૂધી મય પીયા કર્યે-
ન્યારે દુન્યાને રેશન કરનારો આફતાબ પાછો ઝળકતો થાય,

ત્યારે પહેલવહેલાં આપણે તલવારે કરી સિંહ તેમજ દિલાવર અઞ્જ-
દહાને મારીશું.

ન્યારે આ જંગલ સિંહથી ખાલી થશે-ત્યારે મારા ખદંગી તીર ગોર. ૨૧૧
ખરને તાબેદાર બનાવશે.”

પાદશાહ તે રાત ત્યાંજ થોભ્યો અને સવારે બામદાદને વખતે-પાદ-
શાહ અને લશ્કરી સેપાહો જંગલ તરફ ગયા.

તેટલામાં એક સિંહ બાહોર નીકળી આવ્યો-જે ગોરખરથી ધરાઇને
દેલાવર બનેલો હતો.

બહાદુર બેહરામે પોતાના સાથીઓને કહ્યું-કે “હું તીર કમાન અને
તે વાપરવાનો અચ્છો કાપુ ધરાઈ છું,

તો પણ હું તલવારથીજ સિંહ સાથે લડાઈ કરીશ-કે જેથી કોઈ
શખ્સ મને હીચકારો નહીં કહે.”

એટલું કહી તેણે ઉનની બનાવટનું બિજવેલું એક પેહેરણ પેહેર્યું-
અને લડાયક ઘોડા ઉપર સવાર થયો.

ન્યારે સિંહે તે અઞ્ચદહા જેવાને જોયો ત્યારે તે પાછલા પગે ઉભો
થયો-અને ઉભો ઉભોજ આગળા બે પંન મારવા ઊચકયા.

તે બેહરામના ઘોડા ઉપર તરાપ મારવા ચાહતો હતો-પણ તુરતે તે
લડાયક મર્દે ઘોડાને એટ મારી.

અને સિંહનાં સર ઉપર તેજી તલવારનો એક ફટકો માર્યો-એ જોઈ
તે સિંહની માદા તુરત નાસવા લાગી.

પેલા સિંહના માથાથી તે કમર સૂધી બે ટૂકડા કરી નાખ્યા-અને
બીજા નર સિંહોનાં દિલ ધાસ્તી ભરેલાં બનાવ્યાં.

બીજો એક દિલાવર સિંહ પોતાની હમેલદાર માદા સાથે પોકાર ૨૧૨
કરતો ત્યાં આવ્યો.

પાદશાહે તેની ગર્દન ઉપર પણ એક તલવાર મારી-તે નર સિંહનું
સર તનથી દૂર કીધું.

એક જણે તેને કહ્યું કે “ઓ ખુરશીદને ચેહુરેના પાદશાહ!-તું
પોતાનાં તનની દરકાર કરતો નથી.

આ સઘળું જંગલ સિંહ અને સિંહનાં બઅચાઓથી ભરેલું છે-અને
સઘળાં બઅચાં હજી પોતાની માતાનું દૂધ ધાવે છે.

હાલ સિંહોથી આપણને સાવધ રહેવું જોઈયે-કારણકે મેહુરગાનમાં
(પાનખર રૂતમાં) સિંહણો બઅચાં જણે છે.

આ જંગલ ત્રણ ફર્સન્ગ લાગ્યું છે-અને જો તું એક વર્ષ દહાડો સૂધી
સિંહ મારશે,

તો પણ આ જંગલ સિંહોથી ખાલી નહીં થશે-માટે શું કામ તું
એટલી બધી રંજ તારાં તન ઉપર મેલે છે?

પાદશાહ ન્યારે તખ્ત ઉપર બેઠો ત્યારે પહેલેથીજ-કાલકરાર પ્રમાણે
સિંહો સાથેજ લડાઈ કીધી છે.

હાલ તું પાદશાહ છે અને સઘળી દુન્યા તારીજ છે-તું તો ગોરખરના
શિકાર માટે આવ્યો છે તો પછી સિંહોની સાથે લડાઈ કરવાનું શું કામ છે?”

પાદશાહ બોલ્યો કે “ઓ અકલમર્દ ખુદા!-કાલે સવાર પડવા દે
અને હું છું, ગોરખર છે અને મારા તીર છે.

બહાદુર સવારો પણ તુરતજ મારી સાથે તીર કમાન સાથે આવશે. ૨૧૩

અગર દાદ મહી બેખાહીમ દાદ
 એ ગૂપાલો શમ્શીર ગીરીમ યાદ
 બદ્દ ગોકૂત મુબેદ કે ગર દહ સવાર
 ખુદી મર તોરા ચૂન તો દર કાઝાર
 નખૂદી બરમો બચીન તાજો તખ્ત
 બદ્યા કશીદી ખેરદમદ રખત
 કે અશમે બદ અચ ફરે તૂ દર બાદ
 નેશરતે તો દર ગુલશને સૂર બાદ
 બપરદહસરાય આમદ અચ બીશહ શાહ
 અબા મુબેદો પહલવાને સેપાહ
 હમી ખાન્દ લશ્કર બદ્દ આફરીન
 કે બી તો મખાદા કોલાહો નેગીન
 બખરગાહ શુદ ચૂન સેપહ બાચ ગશત
 બેશુસ્તઅચ ખુચ આનપહલવાનહરદોદસ્ત
 યકી દાશ્તી મેહરુબાન પીશકાર
 બખરગાહે નવ બર પરાગન્દ શાર
 નેહાદન્દ કાફરો મુશ્કો ગોલાખ
 બેશુસ્તરૂદ મુશ્ક અચ બરે જાએ ખાખ
 ૨૧૪ હમદૂ ખીમહા ખાને જરૂરીન નેહાદ
 બર કાસહ આરાયેશે ચીન નેહાદ
 બેયારાસ્ત સાલાર ખાન અચ બરહ
 હમચ ખુદનીહા કે ખુદ ચક્રસરહ
 ચુ નાન ખુદહ શુદ શાહે બહરામ ગૂર
 બેફરમૂદ જામી ખુજેરગ અચ ખુલૂર
 કે આરદ પરીચેહરએ મયગુસાર
 નેહાદ બર કહે દાદગર શહરચાર
 ચુનીન ગોકૂત કીન પાદશા અરદશીર
 કે બરના શુદ અચ બખતે ઊ મહે પીર
 સરેમાયહ ઊ બૂદો મા કેહુતરીમ
 અગર કેહુતરીરા ખુદ અન્દરખરીમ
 બખચમો બરચમો બરાયો બખાન
 જોચ આનરા જહાનદારે ગીતી મખાન
 બદાન ગહ કે એસ્કન્દર આમદ એ રૂમ
 બઈરાનો વયરાન શુદ ઈન મર્જો બૂમ
 કે ઊ ના જવાનમરૂદ બૂદો દુરેશત
 કે સીઓ શશ અચ મરૂખાનાન બેકોશત
 લબે ખુસ્તવાન પુર એ નક્રીને ઊસ્ત
 હમદૂ રૂએ ગીતી પુર અચ કીને ઊસ્ત
 ૨૧૫ ચુ બર આફરીદન કુનન્દ આફ્રીન
 બરચસ્ત નક્રીન એ જૂયાએ કીન
 મખાદા જોચ અચ નીકુઈ દર જેહાન
 એ મન દર મેયાને કેહાનો મેહાન
 બેયારીદ ગોકૂતા મનાદીગરી
 ખુશઆવાચ વચ નામદારાન સરી
 બેગરદહ સશસર બગેરદે સેપાહ
 હમી બર ખોરશાહ બખીરાહો શાહ
 બેગૂયદ કે દર શહરો દર ફૂહો જચ
 ગર અચ ગઉહરો જરૂરો દીખાઓ બચ
 જોચ ઈન તા બખાશાફ નાચીજો પસ્ત
 બેયાજદ કરી ના સઝાવાર દસ્ત

જ્યારે તીર કમાનથી શેકારમાં પુરી બહાદુરી દેખાડી રહીશું-ત્યારે શમ્શીર અને ગોર્જ વાપરવાનું ચાલ કરીશું.”

વઝીર બોલ્યો કે “જે તારી પાસ તારાજ જેવા લડાયક બીજ દશ સવાર હોને,

તો રૂમ અને ચીનનાં મુલકમાં તાજ અને તખ્ત હયાત રહેતે નહીં- અને ડહાપણવાળા માણસો પોતાનો મલ અસ્ખાબ દર્યાપાર ધસડી જશે. તારાં ખોદાઇ ખેરેહ ઉપરથી બૂરાઓની બૂરી નજર દૂર થશે!-અને તારી બેઠક ખુશી ખુરમીના બાગમાંજ હોજે!”

પછી પાદશાહ વઝીર અને લશ્કરના સરદારો સાથ પેલાં શિકારનાં જંગલમાંથી પોતાની છાવણીમાં આવ્યો.

સઘળું લશ્કર તેની ઉપર દુઆ કરવા લાગ્યું-કે “તારા વગર આ તાજ અને પાદશાહી મોહર હોતીજ ના!”

જ્યારે સઘળું લશ્કર પાછું ફર્યું ત્યારે પાદશાહ તમ્બુમાં આવ્યો-તે બહાદુર મહે પોતાના પરસેવાના બન્ને હાથ ઘોઘ સાફ કીધા.

તેનો એક રૂડી લાગણીવાળો કારભારી હતો-તેણે તે નવા તમ્બુમાં એક ગાલીચો પાંચર્યો.

ત્યાં કપૂર, કરતુરી અને ગોલાબની ખુશબો મૂકી-અને તેની સૂવાની જગ્યાએ પણ કરતુરીની સુગંધ પાંચરી

તમામ તમ્બુમાં ખાણું માટે સોનેરી ખુમચા મૂક્યા-તેમાં ચીનાઇ સણગારનાં ખ્યાલાં મૂકવામાં આવ્યાં.

વડા બખરચીએ હલવાન તેમજ બીજાં જત જતનાં પકવાન પીરચ્યાં.

જ્યારે ખાણું ખાઇ રહ્યા ત્યારે પાદશાહ બેહરામ ગૂરે-ફર્મોયું કે “એક બિલોરની મોટી જામ,

શરાબની પાનારી પરીચેહર લઈ આવે-અને દાદગર પાદશાહના હાથમાં મૂકે.”

પછી પાદશાહ એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “આ જામ પાદશાહ અર્દશીરની યાદમાં લેઈ છું-કે જેનાં નસીબને ઝોરે ખુદો શખ્સ પણ જવાન થતો હતો.

તે આપણો વડો છે અને જે તે આપણને નોકર લાયક ગણતો હોય, તો આપણે તેના ચાકર છીએ.

ખુશીની મજલેસમાં કે લડાઈમાં કે શું ડહાપણમાં કે શું ખાણીપીણીમાં- તેના સિવાય બીજા કોઈને તું દુન્યાનો પાદશાહ ગણતો ના.

જે વખતે કે રૂમથી સિકંદર ઈરાનમાં આવ્યો-તે વખતે આ સર જમીન વયરાન બની.

કેમકે તે હીચકારો અને ઘાટકી હતો-કે જેણે છત્રીસ હાકેમોને મારી નાખ્યા.

જેથી તે માટેજ પાદશાહોના હોઠ તેની ઉપર લચનત નાખે છે- તમામ દુન્યા તેના ઉપર કીનો લેવા તલપી રહી છે.

જેમ શાહ ફરીદન ઉપર લોકો દુઆ કરે છે-તેમ કીનો શોધનારાઓ તરફથી તેના ઉપર શ્રાપ પડે છે.

મારીથી દુન્યામાં નાનાં અને મોટાઓ વચ્ચે બલાઇ સિવાય બીજું કંઈજ બનતું ના.”

પછી તે બોલ્યો કે “તમે નામાંકિત સરદારોમાંથી એક ખુશ આવા- જના મનાદી ફેરવનાર શખ્સને અહીં હાજર કરો.

કે તે તમામ લશ્કરની આસપાસ ફરે-અને જગેજગ ઢંઢેરો પીટે,

અને કહે કે શેહરોમાં, પહાડોમાં અને ટાપુઓમાં સોનું, રૂપું અને જવાહેરો ઉપર અથવા રેશમી કાપડ કે બાલવાળાં ગર્મ કપડાં ઉપર,

એટલુંજ નહીં પણ નજવી, હલકી, નજવી કચરા જેવી ચીજ ઉપર- જે કોઈ જખરીનો હાથ લગ્યાવશે,

અરુ અરુપશ નેશાનમ એ પસ કરુહુ રૂય
અસ ઈદર કશાન બા દો પયકારુભૂય
દુ પાયશ બેબન્દન્દ દર ઝીરે અરુપ
ફેરેસ્તમશ તા ખાને આઝર ગોશરુપ
સેતાયેશ કુનહ પીશે ચઝદાને પાકુ
પરસ્તેશ કુનહ પીશે આઝર બખાકુ
બદાન કસ ફેહમ ચીએ ઊરા કે ચીઝ
અઝુ બેસ્તદો ચીરગી કરુહ નીઝ
અગરુ અરુપ દર કેશ્તઝારી કુનહ
દર આહગુ અરુ મીવહુ દારી કુનહ
એ એન્દાન નેયાબહ બસાહી રહા
સવારી સરકાઝ યા બી બહા
હમાન રન્જે મા બસ કઝીન દશ્ત બહુરુ
બેયાબીમ તાઝીમ શાદાન બશહુરુ
બેરકૂતન્દ બાઝારુગાનાને શહુરુ
એ જઝઝે એ બરફહુ મરુદુમ દો બહુરુ
બેયાબાનુ યુ બાઝારે ચીન શુહ એ બારુ
બદાન સુ કે બુહ લશકરે શહુરુયારુ

તો તેને હું જાણે મોઢે ઘોડા ઉપર બેસાડી-બે પેહલવાનોની સાથે
અહીં બેંચાવતો બેંચાવતો,
ઘોડા હેઠળ તેના બન્ને પગ બાંધીને-આઝર ગોશરુપનાં મકાન સૂધી
તેને મોકલીશ.

કે જ્યાં તે પાક ચઝદાનની સેતાયેશ કરે-અને તે આતશના કેબ્લા
આગળ ખાક ઉપર પડી પરસ્તેશ કરે.

તેમજ જે કોઈ શખ્સની ચીઝા કે તેણે ઝબરદસ્તીથી લૂટી લીધી હશે
તે ચીઝા તેને પાછી અપાવીશ.

જે કોઈનો ઘોડો કોઈની ખેતીને ખરાબ કરશે અથવા મેવાનાં ઝાડને ૨૧૬
તુકસાન પુગાડશે,

તો પછી તે ગમે એવો સરકરાઝ સવાર હશે અથવા એક ઉતરતી પહવીનો
સવાર હશે-તોયે તેનો એક વર્ષ સૂધી ક્યદખાનામાંથી છટકારો થશે નહીં.

મારી મેહનતના બદલામાં મને આટલું બસ કે આ શેકારગાહમાંથી મને મારો
શેકારનો હિસ્સો મળ્યો-હવે ખુશી થતો રાજધાની શેહર તરફ રવાના થઇશ.”

જઝ અને બરફહુના વેપારીઓની સંખ્યાના બે ભાગ જેટલા લોકો
રાજધાની તરફ ગયા.

જે તરફ કે શાહી લશ્કર હતું તે તરફનો ભાગ જાણે ચીનનું બાઝાર
બની ગયો.

રક્તને બહુરામ બનખીરે ગૂરાન
વ હુનરુ નમૂદન પીશે સરદારાન
વ બાઝુ આમદનશ બબ્દાદ
વ એસ્તખૂર.

બેહરામનું ગોરખરના શેકારે જબું અને તેણે
સરદારોની નઝદીક હુનર બતાવવો અને
તેનું બગદાદ અને એસ્તખમાં
પાછું આવવું.

દેગરુ રૂઝ ચૂન તાજ બેન્મૂહ હૂરુ
જહાનદાર શુહ સૂએ નખીરે ગૂરુ
કમાનરા બઝેહુ અરુ નેહાદહુ સેપાહુ
પસે લશ્કરુ અન્દરુ હમી રાન્દ શાહુ
ચુનીનુ ગોકૂત કાનુ ફૂ કમાનરા બદસ્ત
બમાલહુ કુશાયહુ બઅન્દામે શસ્ત્ર
નબાયહુ ઝદનુ તીરુ જોઝ અરુ સોઝનુ
કે અઝ સીનહુ પયકાનશ આયહુ બોઝનુ
ચકી પહલવાનુ ગોકૂત કય શહુરુયારુ
નેગહુ કુનુ બદીનુ લશ્કરે નામદારુ
કે બા કીસ્ત્ર ઝીનુ ગૂનહુ તીરો કમાનુ
બદઅન્દીશ યા મહે નીકી ગમાનુ
મગરુ બાશહુ ઈનુ અઝ કુશાદે બરત
કે જાવીહુ બાદા સરો અફસરત
ચુ તૂ તીરુ ગીરીઓ શમ્શીરો ગોરુઝ
અઝાનુ ખુસવી ફરુરો બાલાઓ બોરુઝ
હમી લશ્કરે શાહુ દારન્દ શરુમ
બતીરો કમાનુ અરુ શવહ દસ્ત નરુમ
ચુનીનુ દાહ પાસોબ કે ઈનુ ઇઝદીસ્ત
ગરુ બે બુઝેલહુ ચૂરુ બહુરામ કીસ્ત્ર

બીજે દિવસે જ્યારે આફતાબે પોતાનું તાજ બતાવ્યું-ત્યારે પાદશાહ
ગોરખરના શેકાર મારે ગયો.

સઘળાં લશ્કરે કમાનનો ચિલ્લો ચઢાવેલો હતો-અને તે લશ્કરની પૂઠે
પાદશાહ ચાલતો હતો.

બેહરામે કહ્યું કે “જે કોઈ કમાનને પોતાના હાથે-સરખી કરે અને
પછી તીર ફેંકે,

તેણે તે તીર તેનાં કુલાં સિવાય બીજે કંથે મારવો નહીં-તે એમ
કે તેનું પયકાન તેની છાતીમાંથી બાહર નીકળી આવે.”

ત્યારે એક પેહલવાન બોલ્યો કે “ઓ પાદશાહ!-તું આ નામીયાં
લશ્કર ઉપર નેગાહ કરી જો,

કે એવી રીતનો તીર કમાન ચલાવનાર શખ્સ કોણ છે?-પછી તે ૨૧૭
દોસ્ત હોય કે દુશ્મન હોય.

મગર તું જેવા ફરાખ સીનાવાળાથીજ એવું બને-હમેશે તારું સર
અને તાજ કાયમ રહેજે!

જ્યારે પાણુ તું તીર, ગુર્જ કે તલવાર હાથ ધરે છે-ત્યારે તારા શાહી
દબદબા, કદ અને દેખાવથી,

તમામ લશ્કર શર્મિફ બની જાય છે-અને તીર કમાન ઉપર તેના
હાથ નરમ થઈ જાય છે.”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “એ તો બોહાઇ બક્ષેશ છે-અગરજો
તે સાહેબ મારું કૌવત તોડી નાખે તો પછી બેહરામ શું ચીંછ છે?”

બૂર અંગીખત શખદીજ બહુરામ ગૂર
 થુ નચ્છીક શુદ્ધ બા યકી નરરહુ ગૂર
 થુ આમદશ હંગામ બુકશાદ શસ્ત
 બરે ગૂરે નર બા સોડનશ બેબસ્ત
 હમાનગહુ કે ગૂર અન્દર આમદ બસર
 બેરકૂતન્દ ગોદાને જરૂરીન કમર
 શેગેકૂત અન્દર આન જખમે ઊ માન્દન્દ
 યકાયકુ બર ઊ આક્રીન ખાન્દન્દ
 કસી પરદે પયકાને તીરશ નદીહ
 બખાલાએ આન ગૂર શુદ્ધ નાપદીહ
 ૨૧૮ સવારાને જંગીઓ મદાને કીન
 નેહાદન્દ સર પીશે ઊ બર જમીન
 બદ્દ પહલવાન ગોકૂત કચ શહુરયાર
 મખીનાદ અશમત બદ્દ રૂચગાર
 સવારી તુઓ મા હમહુ બર ખરીમ
 હમ અચ બર સવારી બસ્ત કમતરીમ
 બદ્દ ગોકૂત શાહુ ઈન ન તીરે મનસ્ત
 કે પીરૂચગર દસ્તગીરે મનસ્ત
 કેરા પોસ્તો યાવર જહાનદાર નીસ્ત
 અચ ખાર તર દર જહાન ખાર નીસ્ત
 બરઅંગીખત આન બારકશરા એ જાય
 તો ગોકૂતી શુદ્ધ આન અસ્પ પરરાન હોમાય
 યકી ગૂર પીશે અન્દર આમદ દેલીર
 હમાન ગહુ બશમશીર યાઝીદ શીર
 બેહદ તીધો કુંદશ બદ્દ ગૂનહુ રાસ્ત
 ન ઈન નીમહુ અકૂચૂન ન ઈન નીમહુ કાસ્ત
 રસીદન્દ નચ્છીકે ઊ મેહુતરાન
 સરકાઝો શમશીર જન કેહુતરાન
 થુ આન જખમ દીદન્દ બર પોસ્તે ગૂર
 બેરહમન્દ ગોકૂત ઈન્ત શમશીરે ગૂર
 ૨૧૯ મખીનાદ અશમે બદ્દ ઈન શાહુરા
 નમાનદ મગર બર ફલકુ માહુરા
 સરે મેહુતરાને જહાન ઝીરે ઊસ્ત
 ફલકુ ઝીરે પયકાને શમશીરે ઊસ્ત
 સેપાહુ અચ પસે ઊ હમી તાખતન્દ
 બેયાબાન એ ગૂરાન બેપદાખતન્દ
 બેફરમૂદ તા હકકએ જરુ કુનીદ
 બદાન હકકહુ બર નામે ઊ બર કશીદ
 દર અકૂગન્દ દર ગૂશે ગૂરે યલહુ
 હમાન નીચ બા દાઘ સીસદ ગલહુ
 રહા કરુદ શાન અચ પયે નામરા
 હમાન અચ પયે શાદીઓ કામરા
 યકી મરુદ બર ગેર્દે લશકર બેગશત
 કે યકુ તન મખાદ અન્દરીન પહુન દસ્ત
 કે ગૂરી ફરશાદ બખાઝારગાન
 બહીશાન દેહન્દ ઈન હમહુ રાયગાન
 એ બરફહુ વચ નામદારાને જચ
 બેબોર્દન્દ બેરયાર દીબાઓ અચ
 બસી હદયહુ બોર્દન્દ નચ્છીકે શાહુ
 બેબોર્દન્દ ઝી સર્વશને સેપાહુ

એટલું કહી બેહરામ ગૂરે શખદીજ ઘોડાને દપટાવ્યો-અને જ્યારે તે
 એક નર ગોરખરની નજદીક જઈ પહોંચ્યો,
 ત્યારે લાગ બેઘને એવો તો તીર છોડ્યો-કે તે નર ગોરખરની છાતી
 અને કુલાં સાથે સીની નાખ્યાં.

જેવું તે ગોરખર બધે મસ્તક પર્યું-કે તુરત સોનેરી કમરબંધવાળા
 પેહલવાનો ત્યાં ગયા.

તેઓ તેનો આવી રીતનો જખમ બેઈ અજબ રહ્યા-અને સધળા તેની
 ઉપર આક્રીન કરવા લાગ્યા.

કોઈએ પણ તેના તીરનાં પર અને પયકાન બેયાંજ નહીં-તે તો પેલા
 ગોરખરનાં શરીરમાં છુપાઈજ ગયાં હતાં.

લડાયક સવારોએ અને ક્રીનેખાહ શખસોએ-પોતાનાં સર તેની નજ-
 દીક જમીન ઉપર મૂક્યાં.

એક પેહલવાને તેને કહ્યું કે “આ પાદશાહ !-તારી આંખ જમાનાની
 બદી જોતી ના !

ખરો ઘોડે સવાર તો તુંજ છે અમે તો સધળા ગધેડા સવાર છીએ-
 બલકે તારી આગળ ગધેડા સવારો કરતાં પણ ઉતરતા છીએ”

પાદશાહ બોલ્યો કે “આ કાંઈ મારી તરફનો તીર નથી (યાને ખોદા
 તરફનો છે)-કારણકે તે ફતેહમંદ સાહેબ મારો દસ્તગીર છે.

જે કોઈ શખસનો મદદગાર ખોદાતાલા હોતો નથી-તો દુન્યામાં તેનાં
 કરતાં વધારે ખુવાર બીજો કોઈ નથી.”

એમ બોલી તેણે ત્યાંથી ઘોડાને દપટાવ્યો-ગોયા તે ઘોડો ઉડતું હોમા
 પક્ષીજ બન્યું હતું.

તેવામાં એક ઝોરાવર ગોરખર તેની નજદીક આવ્યું-કે તેજ વખત
 તે સિંહ મહે તલવાર ખેંચી.

અને એક તલવારનો ફટકો મારીને તેના એવા તો બે સરખા કકડા
 કીધા-કે નહીં આ લાગ વધારે કે નહીં પેલો લાગ ઓછો રહ્યો.

તેની નજદીક સરદારો, સરફરાજ લોકો અને તલવાર મારનારા સિપાહ
 લોકો આવી લાંબ્યા.

જ્યારે તેઓએ ગોરખરની પીઠ ઉપરનો તે ફટકો જોયો-ત્યારે એક દાના
 શખસ બોલી ઉઠ્યો કે “આક્રીન ! આ તારી તલવાર અને તારાં કૈવલ ઉપર.

કોઈની ખૂરી નજર આ પાદશાહને જોતીજ ના !-આસ્માન ઉપરના
 માહુતાબ સિવાય એ બીજા કોઈને મળે તો આવતોજ નથી.

દુન્યાના પાદશાહોનાં સર તેના પગ નીચે છે-આસ્માન પણ તેની
 તીરનાં પયકાન અને તેની તલવાર હેઠળ છે.”

હવે તેની પાછળ સધળું લશ્કર દોડવા લાગ્યું-અને તે શિકારથી બરેલું
 જંગલ ખાલી કરી નાખ્યું.

પછી પાદશાહે હોકમ કીધો કે “તમે ઘોડીક સોનાની કડીઓ
 બનાવો-તે કડી ઉપર પાદશાહનું નામ કોતરો.”

તે કડીઓ તેણે છૂટાં ચરતાં ગોરખરના કાનમાં નાખી-તેમજ ત્રણસો
 ગોરખરનાં ટેળાંને પોતાનાં નામના ડામ દીધા.

ત્યાર બાદ પોતાની યાદગારી કાયમ રાખવા માટે તેમજ પોતાની
 ખુશી અને શોકને માટે તેઓને છોડી મૂક્યાં.

પછી એક માણસ લશ્કરની આસપાસ ફર્યો-અને પોકાર કીધો કે
 “આ બેહોળાં જંગલમાં એક શખસ પણ એવો ના હોતો,

કે કોઈ વેપારીને એક પણ ગોરખર વેચે-પણ તે સધળાં તેઓને
 મુક્તજ આપી દે.”

હવે બરફહુ અને જહના નામદાર લોકો-રેશમી કપડાંના તાકા તેમજ
 બાલનાં ઊંચી બનાવટનાં કપડાં લઈ આવ્યા.

તેઓ પાદશાહની આગળ ધણેક હદયો લઈ ગયા-તેમજ લશ્કરના
 સરદારો માટે પણ લાવ્યા.

બેપેરેકૂતો ફરમૂદ શાહુ ખાજો સાવ
 નખાહન્દ અગર અન્દ શાન્ બૂદ તાવ
 વજાન્ શહુરુહા હર કે દર્વીશ બૂદ
 વગર નાનશ અચ ફરશે ખીશ બૂદ
 એ બખ્શીદને ઊ તવાન્ગર શુદન્દ
 બસી નીચ બા તખ્તો અકૂસર શુદન્દ
 બશહુર અન્દર આમદ એ નખ્ચીરગાહ
 બચક હકૂતહુ શુદ શાહમાન્ બા સેપાહ
 બમયદાન્ બુદી બીશતર બારગાહ
 પેયાદહુ બેરકૂતી બરે ઊ સેપાહ
 બેરકૂતી ખુશ આવાચ ગૂચન્દઈ
 બેરદમન્દો દર્વીશો બૂચન્દઈ
 બેગોકૂતી કે અચ દાહ બાહન્દગાન્
 બચદાન્ પનાહીદ અચ બહ ગુમાન્
 કસી ફે નખોકૂતરેત બા રન્જે મા
 અગર નીરેતીશ બહુરહુ અચ ગન્જે મા
 બમયદાન્ બરામીદ તા શહુરયાર
 મગર બરુ શુમા નવ કુન્દ ફરગાર
 હેગર હરકે પીરરેતો બીકારો સોરેત
 હમાન્ ગર જવાનરેત ના તન્દુરેત
 વગર વામ દારહ કસી જીન્ ગોરહુ
 શુદહુરેત અચ બહે વામ બાહાન્ સોતૂહુ
 વગર બી પેદર ફેદકાન્દ નીચ
 અજાન્ કસ કે દારહ નખાહન્દ ચીચ
 ખુવહ મામે ફેદક નેહોકૂતહુ નેયાચ
 હમી દારહ આન્ તન્ગીએ ખીશ રાચ
 વગર માયહુ દારી તવાન્ગર બેમોરહ
 બદીન્ મરુચ બૂ ફેદકાન્ માન્દ બોરહ
 કુન્દ કારુદારી બદાન્ ચીચ રાય
 નદારહ બહેલ તસો શરમ અચ બોદાય
 સખુન્ જીન્ નેશાન્ કસ મદારીદ રાચ
 કે અચ રાચદારાન્ મનમ બીનેયાચ
 તવાન્ગર કુનમ મેદે દર્વીશરા
 બદીન્ આવરમ જાને બહકીશરા
 બેતૂઝીમ વામે કસી કસ હેરમ
 નખાશહ હેલે ખીશ દારહ બધમ
 હેગર હરકે દારહ નેહોકૂતહુ નેયાચ
 બહુ બર કુશાયમ હરે ગન્જ બાચ
 ચુ અચ કારુદારાન્ ખુવહ રન્જ નીચ
 કે ઊ અચ પેદર મોરહઈ બાસેત ચીચ
 કુનમ એન્દહુ બર દાર બીદાહરા
 કે આજોરહ ઊ મરુદે આઝાહરા
 એ નખ્ચીરગાહ સૂએ બધદાહ રકૂત
 બેરહ યાકૂતહુ બા દેલી શાહ રકૂત
 બેરકૂતન્દ ગરદનકશાન્ પીશે ઊય
 એ બીગાનગાનો હમ અચ ખીશે ઊય
 બેફરમૂદ તા બાચ ગરહ સેપાહ
 બેયામદ બકામે દેલાશય શાહ
 શમેસ્તાને બર્જીન્ બેયારાસેતન્દ
 પરસેતન્દગાન્ સુરકો મય બાસેતન્દ

પાદશાહે તે કખૂલ કીધી અને ફર્માવ્યું કે “અગર તે લોકો ગમે એટલો કર ૨૨૦
 અને ખંડણી આપવા શક્તિમાન હોય તો પણ તેઓ પાસે કર નહીં લેવો.”

તે શેહરમાં જે કોઈ કે ગરીબ હતા-અથવા મેહનત કરી પોતાનું
 પુરું કરતા હતા,

તેઓ પાદશાહની બક્ષેશથી તવંગર બન્યા-તેમજ ધણીકો તો તખ્ત
 અને તાજ પણ મેળવવા પામ્યા.

તે શિકારગાહમાંથી પાદશાહ શેહરમાં આવ્યો-એક હફતા સૂધી લશ્કર
 સાથ ખુશહાલ રહ્યો.

પાદશાહ ધણીક મરતબે તે મયદાનમાં કચેરી ભરતો હતો-અને
 લશ્કરી લોકો તેની નઝદીક પેયાદા થઈ જતા હતા.

તેમજ છટાદાર બોલનારા, વિદ્વાન શખ્સો, મોહતાબે, ગરીબો પણ
 જતા હતા.

તે બોલતો હતો કે “ઓ ઈન્સાફ માગનારાઓ!-તમે તમારા દુશ્મનો
 સામે ખોદાની પનાહ માંગો.

જે કોઈ શખ્સ કે અમારે ખાતેર મેહનત કરતાં સૂતા નથી-અને જે
 તેને અમારા ખજાનામાંથી તેની મેહનતનો બદલો મળ્યો નહીં હોય,

તો તમે આ મયદાનમાં આવો કે પાદશાહ-તમારો દહાડો ફેરવશે.

વળી જે કોઈ કે ખુદો હોય, બેકાર બનેલો હોય અને નબળો પડેલો
 હોય-તેમજ કોઈ જવાન દુઃખથી અશક્ત બનેલો હોય,

અગર આ લોકોમાંથી કોઈ કર્જદાર હોય અને માગનારની પીડાથી ૨૨૧
 કંટાળી ગયો હોય,

અગરજે કોઈ બાપ વગરનાં બચ્ચાં હોય-અને કોઈ દહલતમંદ પાસેથી
 કાંઈ માગી શકતાં નહીં હોય,

અથવા બચ્ચાંની મા છૂપી રીતે હાજતમંદ હોય-અને તે પોતાની
 તંગીને છૂપાવી રાખતી હોય,

અથવા જે આ શેહરમાં કોઈ માલ મિલ્કત ધરાવનાર તવંગર મરી
 ગયો હોય-અને તેનાં નાના બચ્ચાં રહ્યાં હોય,

અને તેનો દ્રસ્ટી પોતાનાં દિલમાં ખોદાનો ખોફ અને શર્મ રાખ્યા
 વગર તેના પૈસા પચાવી પાડવાનો વિચાર કરે,

તો એવી વાતની ખબર કોઈએ મારીથી છૂપાવવી નહીં-કારણકે વાત
 છૂપી રાખનારાઓની પરવા હું રાખવાનો નથી.

હું ગરીબ શખ્સોને તવંગર બનાવીશ-બૂરી દીન પાળનારના આત્માને
 દીન ઉપર લાવીશ.

જેની પાસે પૈસા નહીં હોય અને પોતાનું દિલ ગમગીન રાખતો
 હોય તેનું કર્જ હું ભરપાઈ કરી આપીશ.

વળી જે કોઈ કે પોતાની હાજત છૂપાવેલી રાખતો હશે-તેને માંદે
 પણ હું ખજાનાનો દરવાજો ખુલ્લો કરીશ.

જે મારા દેશનો કોઈ કારભારી કોરીશ કરે-કે બાપ વગરના ફર્જદ
 પાસેથી કાંઈ લાલચ લે,

તો તે જુલમગારને હું જીવતો ફાંસીએ ચઢાવીશ-કારણ તેણે સારાં ૨૨૨
 માણસને દુઃખ દીધું છે.”

હવે ડહાપણ મેળવેલો પાદશાહ બેહરામ તે શિકારગાહમાંથી ખુશ
 હાલ દિલ સાથ બગદાદ શેહર તરફ ગયો.

જ્યાં પેહલવાનો, તેમજ પારકા અને પોતીકા ખેશીઓમાંથી ધણીકો
 તેની નઝદીક આવ્યો.

પછી ત્યાંથી પણ તેણે લશ્કરને પાછું ફરવાનો હોકમ કીધો-અને
 પાદશાહ પોતાના દિલારાય મેહલમાં પાછો આવ્યો.

પેહુ બર્જીનવાળું હરમ તૈયાર કરવામાં આવ્યું-અને ફાંસીઓ ખુશબો
 અને મય માગવા લાગી.

પુતાનુ ચામહો અન્ન ખરુ સાખતન્હ
 એ બીગાનહ અયવાનુ બેપદખતન્હ
 એ રૂહો મયો નાયો ખાન્ગે સોરુહ
 હવારા હમી દાહ ગરુદનુ દોરુહ
 બહરુ શખુ એ હરુ હુજરએ દસ્તખન્હ
 બેખારુદન્હ તા દેલ નદારુહ નેજન્હ
 દો હકૂતહ હમી ખૂદ દેલ શાહમાનુ
 દરે ગન્જ ખુશાહ રૂઝો શખાનુ
 દેરમ દાદો આમહ બશહરે સેતખરુ
 બસરુ ખરુ નેહાહ આનુ કઈ તાજે ફખરુ
 ૨૨૩ શબેસ્તાને ખરુરાહ દરુ ખાચ કરુહ
 પુતાનુરા એ ગન્જો દેરમ સાચ કરુહ
 બસુશ્કએ જરુરીનુ હરાનુ કરુ કે તાજ
 નખૂદશ બઝીરુ અન્દરુનુ તખતે આજ
 અઝાનુ શાહે ઈરાનુ ફેરાવાનુ જઝીહ
 ખરુ આશોકૂતો અચ રુખેહુ લખુ ગઝીહ
 બફ ગોકૂત મનુ ખાજે રૂમો ખજરુ
 બદીશાનુ દેહમ ચૂન બેયાયહ બદરુ
 હમ અફૂનુ બખરુવારુ દીનારુ ખાહુ
 એ ગન્જે રયો એસ્ફહાનુ ખારુ ખાહુ
 શબેસ્તાનુ બદીનૂનહુ વીરાનુ ખુવહ
 ન અચ અખતરે શાહે ઈરાનુ ખુવહ
 જમીનુરા બદીખા બેયારસ્તન્હ
 એ હરુ કેશ્વરી ખાજે નવ ખાસ્તન્હ
 બદીનૂનહુ ચક્ર અન્હ ગીતી બેખરુહ
 ન રચમો ન રન્જો ન નન્ગો નખરુહ

પારકાઓથી તે મેહલ ખાલી ક્રીધો-અને પેલી પૂતળીઓએ ગીત અને મોરચંગ વાજન્તર ચાલું કર્યું.

તરખુરા, મય, વાંસળી અને ગાયનના સુરોદથી ગોચા આસ્માન પણ હવાને દુઆ દેતું હતું.

રાતે નાયનારી અહરતોને પાદશાહ આગળ નાચ કરવા લઈ જવામાં આવતી હતી જેથી તે ખુશી રહે.

તે બે હકૂતા સૂધી એ પ્રમાણે ખુશદાસ દિલે રહેવા લાગ્યા-તેણે રાત દહાડો ખઝાનાનો દરવાજો પણ ખુલ્લો રાખ્યો હતો.

તેણે સધળાને પૈસા આપ્યા અને પછી પોતે એસ્તખ શેહરમાં આવ્યા-અને મોટાઈ આપનાર પાદશાહી તાજ સર ઉપર મેલ્યું.

ત્યાં ખરરાદવાળાં ઝનાનખાનાના દરવાજા ખુલ્લા ક્રીધો-અને ત્યાંની નાઝનીનોને ખઝાનો અને દિરમ આપ્યા.

તે સેનેરી ઝનાનખાનામાં જે કોઈ નાઝનીનોને માટે પેહેરવાનું તાજ-અને બેસવાને માટે હાથીદાંતનું તખ્ત નહીં હતું,

તે માટે ઇરાનનો પાદશાહ ઘણો બડબડ્યો-તેમજ ગુસ્સે થઈ રૂઝબેહ માટે પોતાના હોઠ કરડયા.

અને તેને કહ્યું કે “હું રૂમ અને ખઝરના મુલકનું મેહસૂલ ન્યારે વસૂલ થાય છે-ત્યારે તે સધળું તેણીઆનેજ આપી દઈ છું.”

માટે હમણાજ એક ખરવાર દીનાર મંગાવ-અને તે રથ અને એસ્ફહાનના ખઝાનામાંથી ભરી મંગાવ.

મારું ઝનાનખાનું આવું કંગાળ રહે તો તે ઈરાનના પાદશાહનાં નસીબને છાજતું નહીં કહેવાય.”

તેના નોકરોએ બોંચ ઉપર રેશમી ગલીચાઓ પાંથર્યા-દરેક મુલક-માંથી નવો કર વસૂલ ક્રીધો.

એવી રીતે તેણે કેટલોક વખત સૂધી દુન્યામાં મોજમઝાદ ક્રીધી-લડાઈ, સંકટ કે દુઃખ કાંઈ હતુંજ નહીં.

લશ્કરુ કશીદને ખાકાને ચીન
 બજન્ગે બહુરામુ વ એન્હારુ
 ખાસ્તને ઈરાનેયાનુ વ ઝીરે
 રૂમીને ખાકાનુ શુદનુ.

ખાકાને ચીનનું બેહરામની લડાઈ માટે લશ્કર
 ખેંચવું અને ઈરાનીઓએ પનાહ
 માગવી અને ખાકાનના
 તાબા હેઠળ જવું.

પસ આગાહી આમહ બહેન્દો બરુમ
 બતુદી બચીનો બઆખાહ બૂમ
 કે બહુરામરા દેલ બખાઝીસ્ત બસ
 કસીરા બગીતી નદારુહ બકસ
 ૨૨૪ તલાયહુ નયો દીદખાનુ નીચ નય
 બમરુચ અન્દરુનુ પહુલવાનુ નીચ નય
 બખાઝી હમી ખુજરાનહ બેહાનુ
 નદાનહ હમી ઝારકારો નેહાનુ
 ચુ ખાકાને ચીન ઈનુ ચુખુનહા શનીહ
 એ ચીનો ખોતાનુ લશ્કરી ખરુ ગુઝીહ
 દેરમ દાદો સરુ સૂએ ઈરાનુ નેહાહ
 કસીરા નેયામહ એ બહુરામ યાહ

હવે હિંદુસ્તાન, રૂમ, તુર્કેસ્તાન, ચીન અને બીજા આખા મુલકોમાં ખબર પડી,

કે “બેહરામનું દિલ તો બસ રમત ગમતમાં લાગ્યું છે-તે દુન્યામાં કાંઈને કાંઈ સમજતોજ નથી.

તેનું તલાયા લશ્કર નથી તેમજ કોઈ ચોકીખાનો પણ નથી-વળી પોતાના મુલકમાં કોઈ પેહલવાન પણ નથી.

તે સધળા દેશને રમત ગમતમાં છોડી દે છે-પોતે જાહેર કે ખાનગી કારોબારની કાંઈ પણ ખબર રાખતો નથી.”

ન્યારે ખાકાને ચીને આવી રીતની ખબરો સાંભળી-ત્યારે ચીન અને ખોતાનમાંથી એક ચુનફુ લશ્કર ચુંટી કાઢ્યું.

અને તેઓને પગાર આપી ઈરાન તરફ ચાલ્યા-કાંઈયે પણ બેહરામની દરકાર ક્રીધી નહીં.

વજાન રૂએ કચસર સેપહુ બર કરીદ
હમહુ કેશવરે રૂમ લશકર કરીદ
બઈરાનુ યુ આગાહી આમદ એ રૂમ
એ હેન્દો એ ચીનો એ આબાદ બૂમ
કે કચસર સેપહુ કર્દે લશકર કરીદ
એ ચીનો ખોતન લશકર આમદ પદીદ
એ ઈરાનુ ઝમીન હરકે બુદ પીશરવ
કોહનુ ગવ અગર અચ દેલીરાને નવ
હમહુ પીશે બહુરામ ગૂર આમદન્દ
પુર અચ ખેશ્મો પયકારો શૂર આમદન્દ
બેગોફતન્દ બા શાહુ ચન્દી દુરોશત
કે બખ્તે ફેઝાનત બેનૂદ પોશત
સરે શહુરયારાનુ બરખમ અન્દરસ્ત
તોરા દેલ બખાગીઓ બખમ અન્દરસ્ત
બચશમે તો ખારસ્ત તખ્તો કોલાહુ
હમાનુ શહુરે ઈરાનો ગન્જો સેપહુ
ચુનીનુ દાદ પાસોખ જહાનુદાર શાહુ
બદાનુ મૂબેદાને નુમાયન્દહુ રાહુ
કે દાદારે ગયહાનુ મરા યાવરસ્ત
કે અચ દાનેશે બર તારાનુ બરૂતરસ્ત
બપીઝગીએ પાદશાહે બુઝેરુ
મનુ ઈરાનુ નેગહુદારમ અચ ચન્ગે ગોરુ
બખખતો સેપાહો બશખીરો ગન્જ
એ કેશવર બેગેદાનમ ઈન્ દર્દો રન્જ
હમી કરુદ રામેશ બરાનુ હમ નશાનુ
વજુ પુર એ ખૂન દીદએ સરુકશાનુ
હમી ગોફત હરુકસ કે ઈન્ પાદશા
બેપીચદ દેલે મર્દુમે પારસા
દેલે શાહુ બહુરામ બીદાર બૂદ
વજાનુ આગાહી પુર એ તીમાર બૂદ
હમી સાખત ઊ કારે લશકર નેહાનુ
નદાનેસ્ત કર રાઝશ અન્દર જેહાનુ
હમહુ શહુરે ઈરાનુ એ કારશ બખીમ
વજુ અન્દીશગાનુ દેલ શુદહુ બર હો નીમ
હમહુ ગશતહુ નકીમીદ અજાનુ શહુરયાર
તનો કહખોદાઈ ગેરેફતન્દ ખાર
ચુ ખાકાનુ બનચદીકે ઈરાનુ રસીદ
બખરુ જુ બશાહે દેલીરાનુ રસીદ
જહાનુબૂય ગોસ્તહુમરા પીશ ખાન્દ
એ ખાકાનો લશકર ફેરાવાનુ બેરાન્દ
કુલ પહુલવાનુ બૂદો દસ્તૂર બૂદ
ચુ રખમ આમદી પીશે ઊ સૂર બૂદ
દેગર મેહુર પીઝે બેહુઝાદરા
સેબુમ મેહુરબર્જીને બરુરાદરા
ચુ બહુરામે પીઝે બહુરામેયાનુ
બખર્જીનો રોહાદામે સાસાનેયાનુ
ચકી શાહે ગીલાનુ ચકી શાહે રય
કે બેફશારુદન્દી ગહે જન્ગ પય
દેગર રાદ બર્જીને રખમ આચમાય
કુલ ઝાબુલેસ્તાનુ બદુ બુદ બખાય

પેલી તરગી કચસરે પહુ લશકર ખેચુ-આખા રૂમના મુલકે લશકર
એકહું કીધું.

જ્યારે રૂમ અને હિંદુસ્તાનમાંથી તેમજ ચીન અને બીજા આબાદ
મુલકમાંથી ઈરાનમાં ખબર આવી,

કે “કચસરે સિપાહો એકઠા કરીને લશકર ખેચુ” છે-તેમજ ચીન
અને ખોતનથી લશકર આવતાં જણાય છે,”

ત્યારે ઈરાન ઝમીનમાં જે કોઈ કે સરદારો હતા-તેમજ આગળના
પેહલવાનો અને હાલના બહાદુરો જે કોઈ કે હતા,

તેઓ સધળાં ગુસ્સા બરેલા લડાયક બનીને અને પોકાર ઉઠાવતા
બેહરામ ગૂર આગળ આવ્યા.

અને પાદશાહને કેટલુંક સખત કહેવા લાગ્યા-કે “તારાં રોશન નસીબે
હવે પીઠ દેખાડી છે.

બીજા પાદશાહોનાં સર લડાઈમાં ગુંતાયાં છે-અને તારૂં દિલ તો રરપ
હજી રમત ગમત અને ખુશીની મજલેસમાં છે.

તારી નજરમાં આ તખ્ત, કોલાહ, તેમજ ઈરાન શેહર, તેનો ખજાનો
અને લશકર તુચ્છ છે.”

પાદશાહે તે રાહ બતાવનાર વઝીરોને એવો જવાબ દીધો,

કે “કુન્યાનો નેગહબાન સાહેબ કે જે મોટા મોટા વિદ્વાનોની દાનાઈ કરતાં
પહુ વધારે ચઢિયાતો છે (યાને તેઓના ધારવા કરતાં પહુ તે સાહેબ મોટો છે),
તે મહાન પાદશાહની કૃતેહમંદીનાં કોવતે કરી-હું આપણા ઈરાન
દેશને તે વરૂઓની ચુંગાલથી નેગાહ રાખીશ.

મારા કૃતેહમંદ બખતથી તેમજ મારાં લશકર, હથિયાર અને મારા
ખજાનાથી-આ આપણા મુલક ઉપરથી આફત અને રંજ હું દૂર કરીશ.”

પછી તે પાછો હમેશ માફક પોતાની ખુશી ખુશહાલી ચાલુજ રાખવા
લાગ્યો-એવું જોઈ તેના પેહલવાનોની આંખો ખૂન બરેલી બની.

દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે “આ પાદશાહ-પરહેઝગાર માણસોનાં
દિલ દુઃખી કરે છે.”

જે કે પાદશાહ બેહરામનું દિલ તો હુશ્યારજ હતું-અને આ સધળી
ખબરથી તે પોતે ગમગીનજ હતો.

અને પોતે છપાછપ લશકરનાં કામની તૈયારીજ કરતો હતો-તે માટે
દેશમાં કોઈ પહુ તેનો બેદ જાણતો નહીં હતો.

જેથી આખું ઈરાન શેહર તેનાં કામથી ધાસ્તીમાં પડ્યું હતું-અને રરપ
વિચારવંત લોકોનાં દિલ ધાસ્તીથી બે દુકડા થતાં હતાં.

સધળાઓ તે પાદશાહથી ના હમેદ બન્યા હતા-અને પાદશાહને
તેમજ તેનાં રાજ્યને ધિક્કારની નજરે જોતા હતા.

જ્યારે ખાકાન ઈરાનની છેક નજદીક આવી પહોંચ્યો-અને તેની ખબર
બહાદુરોના પાદશાહ બેહરામને પડી,

ત્યારે પાદશાહે દેશ જીતનાર ગોસ્તહમને પોતાની નજદીક બોલાવ્યો-
અને ખાકાન તેમજ તેનાં લશકર માટે ધણીક વાતો કીધી.

કારણકે તે તેનાં લશકરનો સેપેહસાલાર તેમજ વઝીર હતો-અને જ્યારે
તેની સામે લડાઈ આવતી ત્યારે તે તેને મનસે તો ખુશીની મજલેસ હતી.

બીજા બેહઝાદના છોકરા મેહુર ફીઝબે-ત્રીજા ખરરાદના છોકરા મેહુર
બર્જીને બોલાવ્યા.

તેમજ બેહરામીઆનના ફીઝબના બેટા બેહરામને-તથા સાસાનીઆન
ખાન્દાનના ખજર્વાન અને રોહામને બોલાવ્યા.

જેમાંનો એક ગીલાનનો અને બીજો રયના ઈલાકાનો પાદશાહ હતો-
જેઓ લડાઈ વખતે મજબૂતીથી ઉભા રહેતા હતા.

વળી લડાયક રાદ બર્જીને-કે જે ઝાબુલેસ્તાનનો હાકેમ હતો.

હમાન નીચ ચૂન કારનો છુરખમેહુર
 ૨૨૭ ફેગર દાદ ખર્જીને આજગ્ય એહુર
 ગુઝીન કરૂદ અચ ઈરાનેયાન સદ હજાર
 ખેરદ મન્દો શાચેસ્તએ કાઝાર
 ખનર્સી કે ખૂદ અચ નેજાદે પરીન
 ખેરાદર ખુદશ સતે પાકુ દીન
 સેપોરૂદ આન સવારાનો તખ્તો કોલાહ
 કે તા ગન્જે કેશવરૂદ દારદ નેગાહ
 પઝીરોફત નર્સીએ આજાદ એહુર
 કે હમ ફરૂદો દીન દાશત હમ એહુરે મેહુર
 હમીદુન એ લશ્કર ગુઝીન કરૂદ મરૂદ
 સવારાને શાચેસ્તહુ રૂએ નખરૂદ
 હો રહુ શશ હજાર આચમૂદહુ સવાર
 એરેહુ દાર ખા ગોર્જએ ગાવસાર
 વજાન જાયગહુ લશ્કર અન્દર કશીદ
 સુએ આજર આબાદગાન ખરૂ કશીદ
 સુ અચ પારસ લશ્કર ફેરાવાન નખોરૂદ
 થુનીન ખૂદ નચદે ખુઝોર્ગાનો ખોરૂદ
 કે અચ જન્ગ ખુઝીખત ખહુરામ શાહ
 વરા સૂએ આજર ગોશરપસ્ત રાહ
 સુ ખહુરામ સર સૂએ આજર નેહાદ
 રસૂલી બેયામદ એ કયસર સુ ખાદ
 ૨૨૮ બકાખીશ નર્સી ફેરૂદ આવરીદ
 ગેરાનમાયહુ જાઈ થુનાન ચૂન સઝીદ
 સુએ મૂબેદાન મૂબેદ આમદ સેપાહ
 ખઆગાહુ ખૂદન એ ખહુરામ શાહ
 કઝીનસાન હમી ગન્જ બેમાગનદ
 એરા હમથુ શાહાન ન ગન્જ આગનદ
 ખહુર જાય જરૂરા ફેશાનદ હમી
 કે ઊ અર્જે જરૂરા નદાનદ હમી
 પરાગન્દહુ શહુરીઓ હમ લશ્કરી
 હમી જોસ્ત હરૂક્સ રહે બેહુતરી
 વજાન પસ થુ ગોકૂતારહા શુદ કોહન
 ખરાન ખરૂ નેહાદન્દ ચકસર સોખન
 કચ ઈરાન ચકી મરૂદ ખા આફરીન
 ફેરેસ્તન્દ નચદીકે ખાકાને ચીન
 કે પીશ અચ ખદો ધારતો તાખ્તન
 એ હરૂગૂનઈ ખાયદ અન્દાખ્તન
 મગરૂ ખૂમે ઈરાન બેમાનદ ખજાય
 થુ અચ ખાનહુ આવારહુ શુદ કહખોદાય
 થુનીન ગોકૂત નર્સી કે ઈન રૂય નીસ્ત
 મરીન આખરા દર જહાન જ્વય નસ્ત
 ૨૨૯ કે એન્હાર ખાહમ મન અચ શાહે ચીન
 ખરીલાનો લશ્કર બેપૂશમ જમીન
 સેલીહસ્તો ગન્જસ્તો મદાને મરૂદ
 કચ આતેશ ખખજરૂ ખરૂ આરન્દ ગરૂદ
 એ નઉમીદી આમદ એ ખહુરામ શાહ
 ગરૂ ઊ રફૂત ખા ખારૂમાયહુ સેપાહ
 કે અન્દીશએ તાન થુનીન ગશ્ત બહ
 ગરૂ અન્દીશએ બહ કુની બહ રસદ

તેમજ કારન અને ખુર્જમેહરને-વળી કરડા એહરાના દાદ ખર્જીને ખોલાવ્યા.

પછી ઈરાનીઓમાંથી ખાહોશ અને લડાઇને લાયકના એક લાખ સવારો ચુટી કાઢ્યા.

અને પશીનની ખુન્યાદનો નર્સી-કે જે પાક દીનના પાદશાહ બેહરામનો બાઈ હતો તેને,

તે સવારો, તખ્ત અને તાજ સોપી આપ્યું-કે જેથી તે તેના ખજાના અને મુલકની સંભાળ રાખે.

દમામદાર એહરાના નર્સીએ તે સધળું કબૂલ રાખ્યું-કારણકે તે ખોરેહ ધરાવનાર, દીનદાર તેમજ માયાળુ એહરાનો હતો.

તેવીજ રીતે બેહરામે પોતાનાં લશ્કરમાંથી લડાઇને લાયકના બહાદુર સવારો ચુટી કાઢ્યા.

અને તેમાં ગાયની સૂરતના ગોર્જ સાથના ખખ્તર પેહેરનારા અને અનુભવી ખાર હજાર સવારો લીધા.

ત્યાંથી તે લશ્કરને બાહરે કાઢીને-આજર આબાદગાન (આજર બાઈ જાન) તરફ તે રવાના થયા.

જ્યારે પાર્સમાંથી પાદશાહ વધારે લશ્કર નહીં લઇ ગયો-ત્યારે નાના અને મોટા લોકો એમ સમજ્યા,

કે “પાદશાહ બેહરામ લડાઈથી ખીહને નાસી ગયો છે-અને તેણે આજર ગોશરપનાં આતશકદેહનો રસ્તો લીધો છે.”

હવે જ્યારે બેહરામે આજર આબાદગાન તરફ ચાલવા માડ્યું-ત્યારે કયસર તરફથી શેતાળી કરતો એક એલચી ત્યાં આવી લાગ્યો.

નર્સીએ તેને તેને લાયકના મોબાદાર મેહલમાં ઉતારો આપ્યો.

સધળું લશ્કર વડા વઝીર આગળ પાદશાહ બેહરામ માટે ખબર પૂછવા આવ્યું.

તેઓ બોલવા લાગ્યા કે “તે પોતાનો ખજાનો એવી રીતે સધળો વેરી નાખે છે-શા માટે તે ખીલ પાદશાહોની માફક ખજાનો એકઠો નથી કરતો? તે દરેક જગ્યાએ પૈસા ઉડાવતો ફેરે છે-કારણકે તે પૈસાની કીમત ખીજાનતોજ નથી.

આ શેહરના લોકો તેમજ લશ્કરીઓ સધળા વીખરાઇ ગયા છે-અને દરેક જણ પોત પોતાનો બેહતરીનો માર્ગ શોધવા લાગ્યા છે.”

જ્યારે એવી રીતે ત્યાં લાગ્યો વખત સૂધી ધણીક તકરારો ચાલી, ત્યારે તે પછી-તેઓ આ એક વાત ઉપર એકમત થયા,

કે “ઈરાન તરફથી કોઈ નામીયા મદને-ખાકાન ચીનની નજદીક મોકલવો.

કારણકે આફત, લૂટફાટ અને લડાઇ આવે તેની આગમચ-દરેક રીતના ઉપાયો લેવા જોઈયે.

જ્યારે આપણા ધરનો માલેકજ ધરમાંથી ગુમ થયો છે-ત્યારે એમ ક્યાંથી કદાચ ઈરાનનો મુલક કાયમ રહેશે.”

નર્સીએ તેઓને કહ્યું કે “આ વાજખી નથી-જેહાનમાં એવું કદી પણ બનનાર નથી,

કે હું ચીનના પાદશાહ પાસ પનાહ માગું-હું આપણા હાથીઓ અને લશ્કરીથી આ જમીન ઢાંકી નાખીશ.

આપણી પાસ હથિયાર છે, ખજાનો છે અને વળી બહાદુર મદો મોબદહ છે-કે જેઓ પોતાની તલવારે કરી આતશમાંથી પણ ધૂળ ઉડતી કરી શકે છે.

અગરજો શાહ બેહરામ થોડું જેવું લશ્કર લઇને ગયો છે, તો તેથી તમો એવા નિરાશ કેમ થઈ ગયા છે?

એવી રીતના તમારા વિચાર ખૂરા ક્યારે થયા?-અગરજો તમો ખૂરા વિચાર કર્યો તો ખૂરાઈજ પહોંચશે.”

શનીદન્દ ઇરાનેયાન્ ઇન્ સખુન્
 યકી કબૂખ પાસોખ ફેગન્દન્દ યુન્
 કે બહુરામ અચ્છ ઇદર સેપાહી નબોરુદ
 કે મારા બહમ દેલ નબાયદ સેપોરુદ
 ચુ ખાકાન્ બઈરાન્ દર આયદ બજન્ગ
 નમાનદ બહીન્ બૂમે મા બૂયો રન્ગ
 બેકૂબન્દ માન્ ખીરહુ દર જીરે પાય
 સેપાહીઓ નર્સી નમાનદ બજાય
 હમી ચારહુ સાઝીમ તા જાએ મા
 બેમાનદ એ યુન્ નુસેલહ પાએ મા
 યકી મૂબેદી બૂદ નામશ હોમાય
 હોનરુમન્દો બા દાનેશો પાકુ રાય
 વરા બર ગુઝીદન્દ ઇર.નેયાન્
 કે ઇન્ ચારહુરા તન્ગ બન્દહ મેયાન્
 નેવેશતન્દ પસ નામએ બન્દહુ વાર
 અચ્છ ઇરાનેયાન્ નચ્દે આન્ શહુરયાર
 સરે નામહુ ગોકૂતન્દ મા બન્દહુ ઇમ
 બકૂર્માનો રાયત સર અકૂગન્દહુ ઇમ
 એ ચીઝી કે ખીઝહ એ ઇરાન્ જમીન્
 ફેરેસ્તીમ બા પૂઝેશો આફરીન્
 હમાન્ નીચ બા હફયહો બાજો સાવ
 કે બા જન્ગે ખુસેવ નદારીમ તાવ
 બેયામદ અચ્છ ઇરાન્ બેજસ્તહુ હોમાય
 અબા નામદારને પાકીઝહુ રાય
 પયામે ખુઝેગાન્ બખાકાન્ બેદાહ
 દેલે શાહે તૂરાન્ અઝાન્ ગશ્ત શાહ
 વઝાન્ બુઝમેશે તીચ બહુરામ શાહ
 ગુરીઝાન્ બેશુદ તાઝેયાન્ બી સેપાહુ
 બપીશે ગેરાન્માયહુ ખાકાન્ બેગોકૂત
 દેલો જાને ખાકાન્ ચુ ગુલ બર શેગોકૂત
 બતુર્કાન્ ચુનીન્ ગોકૂત ખાકાને ચીન્
 કે કર્દીમ બર ચર્ખે ગર્દન્દહુ ઝીન્
 કે આવરુદ બી જન્ગ ઇરાન્ બચન્ગ
 મગર મા બરાયો બહુશો હેરન્ગ
 ફેરેસ્તાદહુરા ચીચ બેસ્યારુ દાહ
 હેરમ દાહ બેસ્યારો દીનારુ દાહ
 યકી પાસોખે નામહુ બેન્વેશ્તો ગોકૂત
 કે બા જાને પાકાન્ બેરહ બાહ બેકૂત
 બદાન્ કાર ગશ્તીમ હમદાસ્તાન્
 કે ગોકૂત ઇન્ ફેરેસ્તાદએ રાસ્તાન્
 ચુ મન્ બા સેપાહુ અન્દર આયમ બમરુવ
 કુનમ રૂએ કેશવરુ ચુ પરૂરે તઝરુવ
 બદાહો બરાયો બરન્ગો બબૂય
 અબા શીરુ આખ અન્દર આરમ બબૂય
 બેખાશીમ તા બાજે ઇરાન્ રસહ
 હમાન્ હફયહો સાવે શીરાન્ રસહ
 બમરુવ આયમો રાસ્ત તર ખુઝરમ
 નખાહમ કે રન્ગન્દ અચ્છ લશ્કરમ
 ફેરેસ્તાદહુ તાઝાન્ બઈરાન્ રસીહ
 એ ખાકાન્ બેગોકૂત આન્બે દીદો શનીદ

ઇરાનીઓએ આ વાત સાંભળી-એક બેહુદો જવાબ દીધો,

કે “બેહરામ અહીંથી કાંઈ લશ્કર લઇને ગયો નથી-કે આપણને આપણાં દિલ ગમમાં નાખવાં નહીં જોઇયે.

જ્યારે ખાકાન ઇરાન ઉપર લડાઇ લાવશે-ત્યારે આ આપણા મુલકની કાંઈ પણ શોભા રહેશે નહીં.

તેઓ શરમ ભરેલી રીતે આપણને પગ તળે કચડશે-અને આલ શકર કે તું નર્સી કાયમ રહેશે નહીં.

તેથી આપણે એવી યુક્તિ કરવા માગ્યે છિયે કે જેથી કરીને આપણી સર ઝમીન-કાયમ રહે અને આપણા રાજ્યનો પાયો ખુનબેખથી ઉખડી જાય નહીં.”

એક હોમા નામનો કીર્તિ ભરેલો, હુદાપણવાળો અને સારી સમજ ધરાવનારો વઝીર હતો.

ઇરાનીઓએ તેને પસંદ કીધો-કે તેઓ તરફથી તે પોતાની કમર ૨૩૦ મજબૂત બાંધે.

પછી તેઓએ ઇરાનીઓ તરફથી એક તાબેદારી ભરેલું નામુ ખાકાન ઉપર લખ્યું.

તેઓએ નામાની શુરઆતમાંજ લખ્યું કે “અમે તારા તાબેદાર છિયે-તારાં કર્માન અને વિચાર ઉપરજ અમેાએ સર નમાવેલાં છે.

જે ચીઝો કે ઇરાન ઝમીનમાં ઉત્પન્ન થાય છે-તે અમેા આજેઝી અને દુઆ સાથે મોકલ્યા જઇશું.

તેમજ હફયો, ખેરાજ અને મેહસૂલ પણ મોકલ્યા જઇશું-કારણકે અમેા પાદશાહ સાથે લડવાની તાકત ધરાવતા નથી.”

પછી મુબારક હોમા ઇરાનથી પાકીઝહ અકલના નામદારો સાથ આબ્યો.

તેણે ઇરાની ખુઝેગેનો પયગામ ખાકાનને પુગાડ્યો-તેથી તૂરાનના પાદશાહનું દિલ ખુશહાલ થયું.

વળી શાહ બેહરામની ઉતાવળી દિલચાલ માટે-અને વગર લશ્કરે દોડતો કે ગયો તે માટે,

સરદાર ખાકાનની આગળ કહ્યું-જેથી ખાકાનનું દિલ અને જન ગોલાખનાં ફૂલની માફક ખીલ્યો.

ખાકાને ચીને તુર્કીઓને કહ્યું-કે “આજ આપણે ફરતા આરમાન ઉપર ઝીન મૂક્યું છે.

વગર લડાઇએ ઇરાનને કાણે તાબે કીધું છે?-સિવાય કે આપણે ૨૩૧ આપણી અકલે, હુદાપણે, કરી લીધું.”

પેલા એલચીને ધણીક ચીઝો આપી-તેને પુષ્કળ દિરમ અને દીનાર પણ આપ્યા.

નામાનો એક જવાબ લખ્યો જેમાં લખ્યું-કે “તમેા પાક લોકોના જન સાથ હુદાપણ જોડાલું હોજો!

તમેા રાસ્ત લોકોના એલચીએ જે કાંઈ કહ્યું છે તે અમેા સ્વીકાર્યે છિયે.

જ્યારે હું લશ્કર સાથ મર્વ શેહરમાં દાખેલ થઈશ-ત્યારે હું દેશને તુર્કી રાની મરઘાનાં પીછાં જેવો રંગબેરંગી બનાવી દઈશ.

મારી અકલથી, મારા ઇન્સાફથી અને મારા ઠાઠમાઠથી-નદીમાં પાણી સાથ દૂધ વહેતાં કરીશ.

અને ઇરાનનું ખેરાજ તેમજ તમેા બહાદુર લોકો તરફનો હફયો અને મેહસૂલ મળે ત્યાં સુધી હું અત્રે થાબીશ.

હું મર્વમાં આવીશ અને પાછો સીમોજ ચાલી જઈશ-મારાં લશ્કરથી કોઈ દુઃખી થાય એવું હું ચાહતોજ નથી.”

પેલો એલચી દોડતો પાછો ઇરાન આબ્યો-તેણે ખાકાનથી જે કાંઈ સાંભળ્યું અને જોયું હતું તે સઘળું કહ્યું.

૨૩૨ બમરૂવ અન્દર આવરૂદ ખાકાન સેપાહુ જહાન શુદ એ ગેર્દે સવારાન સેપાહુ શુ આસૂદહુ શુદ સરુ બખુદેન નેહાહુ કસીરા નેયામહ એ બહુરામ યાહ બમરૂવ અન્દર અચ બાન્ગે ચન્ગો રોબાબુ કસીરા નખુદ હીચ આરામો ખાબુ સેપહુરા બહુર જાય કદેહુ ચલહુ તલાયહુ નયો ઇમન અચ જલજલહુ રોકારો મયો મજલેસો બાન્ગે ચન્ગ નેશરેતાહુ શબો રૂચ ઇમન એ જન્ગ હમી ખાબુ અચ ઇરાનેયાન ચશમ દાશત એ હીરુ આમદન શાન બદેલ ખશમ દાશત

તાખ્તને બહુરામ બરુ લશકરે
ખાકાન વ ગેરેખૂતારુ કદેનશ.

પછી ખાકાન ભવ શેહરમાં પોતાનું લશ્કર લાવ્યો-તે સવારોની ધૂળથી જહાન સીઆહ થઇ ગઇ.

જ્યારે તેણે ત્યાં આસાયેશ લીધી ત્યારે ખાવા પીવા પડ્યો-કોઇને બેહરામનો કશો વિચારજ આવ્યો નહીં.

ભવમાં મોરચંગ અને રોબાબના સુરોદને લીધે કોઇને આરામ લેવાને કે બંધાવાનો વખતજ મળતો હતો નહીં.

તેણે દરેક જગ્યાએ લશ્કરને વેર વીખેર છોડી મૂકેલું હતું-કોઈ ચોક્કી દારો પણ નહીં હતા અને લડાઇના ધરતી કમ્પની ધારતીથી નચિન્ત હતો.

રોકાર, મયનૂશી, ખુશીની મજલેસ અને મોરચંગના આવાજમાં-તે રાત દહાડો લડાઈથી નચિન્ત બની બેઠેલો હતો.

તે તો ઇરાનીઓ તરફની ખંડોળીની વાત જોતો હતો-અને મોહુ યવાથી ગુસ્સે બનતો હતો.

બેહરામે ખાકાનનાં લશ્કર ઉપર હમ્લો કરવો
અને તેને કયદ પકડવો.

૨૩૩ વજાન રૂચ બહુરામ બીદારુ બૂદ સેપહુરા એ દુશ્મન નેગહુદારુ બૂદ શબો રૂચ કારુઆગહાન દાશતી બબજુમો બમય રૂચ નુજાશતી શુ આગાહી આમદ બબહુરામ શાહુ કે ખાકાન બમર્વસ્તો ચન્દીન સેપાહુ બેયાવરૂદ લશ્કરુ એ આઝરુ ગોશરેપ હમી બી બુનહુ હરુ ચકી બા દો અરેપ અબા જઉશનો તર્ગો રૂમી કોલાહુ શબો રૂચ ચૂન બાહ તાજાન બરાહુ હમી રાન્દ લશ્કરુ શુ અચ ફૂહુ સીલ બઆમુલ ગુજશત અચ રહે અદખીલ એ આમુલ બેયામદ બગોર્ગાન કશીદ હમી દદો રન્જે બુગોર્ગાન કશીદ એ ગોર્ગાન બેયામદ બરાહુરે નસા ચકી રહુનમૂન પીશે ઊ અચ બસા બકૂહો બેયાબાનો બી રાહુ રકૂત શબે તીરહુ તા રૂચ બીગાહુ રકૂત બરૂચ અન્દરુ દીદહુબાન દાશતી બતીરહુ શબાન પારેબાન દાશતી બહાનસાન બેયામદ બનચદીકે મરૂવ નખરૂદ બહાનગૂનહુ પરૂરાન તઝરૂવ નખન્દી બેયામદ એ કારુઆગહાન કે દુરસ્ત ખાકાન એ કારે જહાન બતદબીરે નખચીરે કશમીનહસ્ત કે દસ્તૂરે ઊ એશત અહુરીમનસ્ત શુ બહુરામ બેશનીદ અઝાન શાહ ગશત હમહુ રન્જહા બી તનશ બાહ ગશત બરુ આસૂદ રૂઝી બરાન જાયમાહુ શુ આસૂદહુ ગશત અરેપો શાહો સેપાહુ

હવે આ તરફ પાદશાહ બેહરામ જગરૂત રહેલો હતો-અને દુશ્મન લોકોથી પોતાનાં લશ્કરને સમાજતો હતો.

રાત દહાડો ફરતા જસુસો રાખતો હતો-અને પોતાનો વખત ખુશીની મજલેસમાં કે મયનૂશીમાં બિલકુલ પસાર કરતો હતો નહીં.

જ્યારે પાદશાહ બેહરામને બબર પડી-કે “ખાકાન અને તેનું કેટલુંક લશ્કર ભવમાં પડેલું છે,”

ત્યારે તેણે આઝર ગોશરેપમાંથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું-બીજા કશા પણ અરબાબ વગર દરએક સવાર સાથ બમે ઘોડા હતા.

બખ્તર, લોઢાંની ટોપી અને રૂમી કોલાહ સાથ-રાત દહાડો તે પવનની ઝડપે રાહમાં દોડતો હતો.

પહાડ ઉપરથી પડતા પાણીના ધોધ માફક તે લશ્કર ચલાવતો હતો-અર્દખીલના માર્ગે રહી તે આમુલ આવી લાવ્યો.

આમુલથી તે ગુર્ગાનમાં આવ્યો-આ રીતે તે ઇરાનના બેબુરૂક ઉમ્રા-ઓથી દુઃખ ખમતો હતો.

ગોર્ગાનથી તે “નેસા” ખાતે આવ્યો-“બસા” શેહરનો એક વતન-દાર તેને રસ્તો દેખાડનાર તરીકે ગ્યાવ્યો હતો.

તે અંધારી રાતે કવખતે દહાડો ઉગે ત્યાં સૂધી પહાડો અને જંગલમાં રહીને કમાર્ગે ચાલતો હતો.

દિવસને વખતે તે ચોક્કીબાન રાખતો-અને અંધારી રાતે પારબાની કરનારાઓને રાખતો હતો.

એવી રીતે તે છેક ભવ શેહરની નજીક આવી લાવ્યો-એવી ઝડપે તો તીવર પક્ષી પણ ઉડી શકે નહીં.

જસુસોમાંથી એક જસુસ બબર લાવ્યો-કે “ખાકાન તો દેશના વહીવટનાં કામથી દૂર પડ્યો છે.

તે તો કશમીહનના રોકારે જવાની તદખીર કરવા પડ્યો છે-કારણકે તેનો સલાહકાર નાપાક એહરેમન બન્યો છે.”

જ્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે વાતથી તે ખુશી થયો-અને તેનાં બદન ઉપર ચઢેલી સઘળી થાક ઉડી ગઇ.

તેણે તે જગ્યા ઉપર એક દહાડો આસાયેશ લીધી-અને જ્યારે ઘોડાઓ, પાદશાહ પોતે અને લશ્કર આસૂદા બન્યું,

અકશ્મીહન આમહ બહંગામે રૂચ
કે બરુ જહ સર અચ ફૂલ ગીતી ફેરૂચ
હમહ ગૂચ પુર નાલએ બૂક શુહ
હમહ અશમ પુર રંગે મન્નૂક શુહ
દેહાદેહ બરુ આમહ એ નખચીરુગાહ
પુર આવાચ શુહ ગૂચે શાહો સેપાહ
બેહરૂરીહ અચ આવાચ ગૂચે હેજબરુ
તો ગોકૂતી હમહ જાલહ બારીહ અબરુ
ચુનાન શુહ એ ખૂન બાકે આવરુગાહ
કે ગોકૂતી હમી ખૂન બેબારહ એ માહ
ચુ બાકાને આશોકૂતહ બીદાર શુહ
બદસ્તે બજરુવાન ગેરેકૂતાર શુહ
ચુ સીસહ તન અચ નામદારાને ચીન
ગેરેકૂતહ બેબસ્તનહ બરુ પોશ્તે જીન
સેપહબહ એ કશ્મીહન આમહ બમરુવ
શુહ અચ તાખ્તન બાદપાયાન ચુ ઘરુવ
બમરુવ અન્દરુ અચ ચીનેયાન બસ નમાન્દ
બેકોશ્તનહ વચ જંગેયાન કસ નમાન્દ
હરાન કસ કઝીશાન ગુરીઝાન બેરકૂત
પસ અન્દર હમી તાખ્ત બહુરામ તકૂત
બહીનસાન હમી તાખ્ત ફર્સન્ગ સી
પસે પોશ્તે ઊ કારને પારસી
ચુ બરુગશ્તો આમહ બનખચીરુગાહ
બેબખશીહ ચીએ કસાન બરુ સેપાહ
બપીરૂઝીએ ચીન ચુ સરુ બરુ ફરાખ્ત
હમહ કામગારી એ ચઝદાન રોનાખ્ત
કે ઊ દાહ બરુ નીકુઈ દસ્તગાહ
કે દારન્દએ આકૂતાબસ્તો માહ

ત્યારે દિવસના વખતે કે જે વખતે આકૂતાબે પોતાનું સર પહાડ ૨૩૪ ઉપરથી બાહર કાઢ્યું તે વખતે તે કશ્મીહનમાં આવ્યો.

સઘળા કાનો કન્યાના આવાજથી ભરાઈ ગયા-અને સઘળી આંખો ખુંડાઓના રંગથી ભરપુર બની.

તે શેકારગાહમાં ધરપકડ ચાલવા લાગી-પાદશાહ અને લશ્કરના કાન તે આવાજથી ભરાવા લાગ્યા.

લડાઈના પોકારથી ચિત્તાના કાન ફાટવા લાગ્યા-તું કહે ગોયા વાદળ સઘળાં કરાંજ વરસાવતું હતું.

લોહીથી કરીને તે લડાઈગાહની ઝમીન એવી થઈ ગઈ-કે ગોયા નાહ તાબ ઉપરથીજ લોહી વરસતું હોય.

ન્યારે પરેશાન બનેલો બાકાન સાવધ થયો-ત્યારે આખેરે તે ખજર્વાનના હાથમાં કયદ પકડાયો.

તેની સાથે ચીનના નામદારોમાંથી ત્રણસો જણાને-પકડયા અને ઘોડાની પીઠ ઉપર બાંધ્યા.

હવે પાદશાહ કશ્મીહનથી મર્વમાં આવ્યો-તેઓના ઘોડાઓ પુષ્કળ દોડવાથી યાત્રીને બરુની માફક પાતળા પડી ગયા હતા.

મર્વમાં જે ઘોડાક ચીનાઓ રહી ગયા હતા-તેઓને પણ માયા અને તે જંગીઓમાંથી કોઈ બાકી રહ્યું નહીં.

તેઓમાંથી જે કોઈ કે નાસી ગયા-તેઓની પછાડી શેતાબ બેહરામ હમ્લો કરવા લાગ્યો.

એવી રીતે ત્રીસ ફર્સંગ સૂધી તેઓની પૂઠ પકડતો ગયો-બેહરામની ૨૩૫ પીઠ પછાડી પારસી (યાને પાર્સીનો રહેવાસી) કારન હતો.

ન્યારે બેહરામ ત્યાંથી પાછો ફરી શેકારગાહમાં આવ્યો-ત્યારે તેણે પેલા લોકોનો સઘળો સામાન લશ્કરને બખ્શોશ આપી દીધો.

ચીની લશ્કર ઉપરની ફતેહમંદીથી ન્યારે તેણે પોતાનું સર પાછું ખુલ્લું કીધું-ત્યારે તેને સઘળી ફતેહમંદી પાક ચઝદાન તરફથીજ બાણી.

કે જે સાહેબે આવી નેકનામી કરવાની શક્તિ આપી-કારણકે તે સાહેબ આકૂતાબ અને માહતાબનો નેગહબાન છે.

પયમાન ગેરેફતને બહુરામ અજ
તૂરાનેયાન વ મીલ બરુઆવદન
બરુ સરહદે મુલક વ નેશાન્દને
શહરફરા બરુ તખ્તે તૂરાન.

બેહરામનું તૂરાનીઓ પાસે વચન લેવું અને
મુલકની સરહદ ઉપર એક સ્થાંભ ઉભો
કરવો અને તૂરાનનાં તખ્ત ઉપર
શહરાને બેસાડવો.

બેયાસૂદ ફરુ મરુવ બહુરામ ગૂર
ચુ આસૂદહ શુહ શાહો જંગી સુતૂર
રવાનશ સેતીચ અચ મોદારા ગુઝીહ
ફેલશ રાએ રચમે બેબારા ગુઝીહ
બચકુ ફરો ચકુ શખ બઆમૂય શુહ
એ નખચીરુ બાઝી જહાન જૂય શુહ
બેયામહ બઆમૂય ચકુ પાસે શખ
ગુઝરુ કરુહ બરુ આબો રીંગે ફરખ
ચુ ખુરશીહ ફરો હવા કરુહ બરુહ
બેચન્દાખ્ત પીરાહને લાજવરુહ

બેહરામ ગૂરે મર્વમાં થોડાક વખત આસાયેશ લીધી-ન્યારે પાદશાહ અને તેના લડાયક ઘોડા આસૂદા થયા,

ત્યારે તેના જીવે સુલેહ કરતાં લડાઈનેજ પસંદ કીધી-અને તેનાં દિલે બેબારાની લડાઈનો વિચાર ધારણ કીધો.

એક દિવસ અને એક રાતમાં આમૂય જઈ પુગ્યો-શેકાર અને રમત ગમત ઉપરથી હવે તે પાદશાહ દેશ જતનાર બન્યો.

એક પોહોર રાત જવે આમૂય પુગ્યો-અને ફરબની નદી અને રેતીનું રણ પસાર કરી ગયો.

ન્યારે ખુરશીદે કાળાં પેહરણને ફેંકી દઈ હવા સોનેરી રંગની બનાવી,

૨૩૬ જમાનહુ શુદ્ધ અશ્વ ગરૂદ ચૂન પરૂરે અરૂઘ
જહાનનૂય ખુઝશત ખરૂ માયો મરૂઘ
હમહુ લશ્કરે તુરૂક ખરૂહમ જદન્હ
ખયૂમો ખરશ આતેશ અન્દર જદન્હ
સેતારહુ હમી દામને માહુ જોસ્ત
પેદરૂ ખરૂ પેસરૂ ખરૂ હમી રાહુ જોસ્ત
એ તુર્કીન હરાન કસ કે ખુદ પીશરવ
એ પીરાનો ખન્જરૂ ગુઝારાને નવ
હમહુ પીશે ખહુરામ રકૂતન્હ ખારૂ
પેયાદહુ પુરૂ અશ્વ ખૂન હેલો ખાકુસારૂ
કે શાહા ખુઝોર્ગી ખલન્હ અખતરા
ખરૂ આઝાદગાને જહાન મેહુતરા
ગરૂ અયદૂન કે ખાકાન ગેરેકૂતારૂ શુદ્ધ
એ અહુદે જહાનદારૂ બીઝારૂ શુદ્ધ
તો ખૂને સરે બીગુનાહાન મરીચ
ન ખૂખ આયદ અશ્વ નામદારાન સેતીચ
ગરૂ અશ્વ મા હમી ખાખ ખાહી રવાસ્ત
સરે બીગુનાહાન ખુરીદન એરાસ્ત
હમહુ મદો જન ખન્દગાને તો ઇમ
ખરૂખ અન્દર અકૂગન્દગાને તો ઇમ
ખરીશાન હેલે શાહુ ખહુરામ સૂખત
ખદસ્તે ખેરહ ચશમે ખેશમશ બેદૂખત
૨૩૭ પુરૂ અન્દીશહુ શુદ્ધ શાહે યઝદાન પરસ્ત
એ ખૂન રીખતન દસ્તે ગોદાન બેખસ્ત
ચુ મેહુરે જહાનનૂય પયવસ્તહુ શુદ્ધ
હેલે મદે આશોકૂતહુ આહસ્તહુ શુદ્ધ
ખરે શાહુ શુદ્ધ મેહુતરે મેહુતરાન
બેપેચરોકૂત હરૂ સાલ ખાઝી ગરાન
અઝીન કારૂ ચૂન કામે ઊ શુદ્ધ રવા
પસ અશ્વ ખાખ બેસ્તહુ એ તુર્કીન નવા
ચુ ખરૂ ગશ્તો આમહ બશહુરે ફરખ
પુરૂ અશ્વ રન્ગ રોખસારો પુરૂ અન્દહુ લખ
ખરૂ આસુદો યકૂ હકૂતહુ લશ્કરૂ નરાન્હ
એ ચીન મેહુતરાનરા ખરે ખીશ ખાન્હ
ખરૂ આવરૂદ મીલી એ સન્ગો એ ગચ
કે કસરા ખઈરાન એ તુર્કી ખલચ
નખૂદી ગુઝરૂ જોચ ખફર્મને શાહુ
હમાન નીચ જયહૂન મેયાનજી ખરાહુ
ખલશ્કરૂ યકી મરૂદ ખુદ શહુરહુ નામ
ખેરહમન્દો ખા ગઉહરો નામો કામ
મરૂરા ખતૂરાન ઝમીન શાહુ કરૂદ
સરે તખ્તે ઊ અકૂસરે માહુ કરૂદ
૨૩૮ ચુ શહુરહુ ખરે તખ્તે સીમીન નેશસ્ત
કમરૂ ખરૂ મેયાન ખસ્તો ખુકૂશાદ દસ્ત
હમાન તાજે ઝરૂરીન ખસરૂ ખરૂ નેહાદ
હમહુ શહુરે તૂરાન ખદ્દ ગશ્ત શાહ

ધૂળથી દહાડો બાજે શકરાનાં પીછ જેવો દેખાતો હતો-તે દેશને છતનારો બેહરામ માય અને મર્ગ બન્ને શેહરમાંથી પસાર થઈ ગયો.

તેઓએ તમામ તુર્કી લશ્કર ખરહમ માર્યું-અને તેના મુલકમાં આગ લગાડી દીધી.

ગોચા સેતારાઓ માહતાબની દામનમાં બરાવા લાગ્યા-એક બાપ પોતાના બેટાનાં શરીર ઉપરથી પસાર થવા લાગ્યો.

તુર્કીઓમાંથી જે કોઈ કે આગેવાનો હતા-તેમજ ખુદાઓમાંથી અને તલવારના મારનારા જવાનોમાંથી જે કોઈ હતા,

તેઓ સધળા પેયાદા બની ખૂન બરેલાં દિલે તાબેદાર અને ખુવાર બની બેહરામ આગળ જઈ બોલ્યા,

કે “ઓ પાદશાહ! ઓ ખુઝોર્ગ! ઓ ખુલદ સેતારેના!-ઓ દુન્યાના મોટા લોકોના સરદાર!

હવે જ્યારે ખાકાન કે જે તું પાદશાહની વફાદારીમાં રહેવાથી કંટાળી ગયો હતો તે તારાજ હાથમાં કચદ પડ્યો છે.

તો તું અમો બેગુનાહ લોકોનાં ખૂન ના રેડ નામદારી બરેલા લોકોથી એવો ખુલમ સઝાવાર ગણુતો નથી.

જો તું અમારી પાસે ખંડણી માગે તો તે વાજબી છે-પણ તું નિદોષનાં સર શા માટે કાપે છે?

અમો શું મદો કે સ્ત્રીઓ સધળાં તારાજ ગોલામ છિયે અને લડાઇમાં તારે હાથથી શિકસ્ત પામેલાં છિયે.”

એ જોઈ પાદશાહ બેહરામનું દિલ તેઓ ઉપર બળવા લાગ્યું અને ડહાપણના હાથે પોતાના ગુસ્સાની આંખો સીની લીધી.

અને તે યઝદાન પરસ્ત પાદશાહ વિચારવંત બનીને-પોતાના પેહલવાનોના હાથ તેઓનાં ખૂન રેડવાથી અટકાવ્યા.

જ્યારે તેઓએ પાદશાહની મેહુરબાની એવી રીતે મેળવી-અને તે ગુસ્સાવાલા શખ્સનું દિલ નર્માસ બરેહું બન્યું,

ત્યારે તુર્કી સરદારોનો સરદાર પાદશાહની નઝદીક આવ્યો-અને દર વર્ષે ખંડણી આપવાની કબૂલ કીધી.

જ્યારે એ કામથી તે સંતોષ પામ્યો-ત્યારે ખંડણી ઉપરાંત તુર્કી પાસેથી સલાહના કાલ પાળવાની ઝામીનગીરીમાં શરીર બંધક માણસો લીધાં.

પછી જ્યારે પાદશાહ ત્યાંથી પાછો ફર્યો અને ખીસેલા ચેહરા તેમજ હસ્તા હોથ સાથ ફરખ શેહરમાં પાછો આવ્યો,

ત્યારે તેણે ત્યાં આસાયેશ લીધી અને એક હક્તા સૂધી લશ્કરને આગળ ચલાવ્યું નહીં-તેણે ચીનના સરદારોને પોતાની પાસે બોલાવ્યા.

ત્યાંની સરહદ ઉપર પત્થર અને ચૂનાનો એક સ્થંભ ઉભો કરાવ્યો-કે જેથી તુર્કી લોકો અને ખલચના તાયફાવાળા લોકોમાંથી કોઈને પણ ઇરાનનાં,

પાદશાહના પર્વાના સિવાય દાખેલ થવાનું બની શકે નહીં-તેમજ વળી જયહૂન નદીને હદ તરીકે તે રાહની વચમાં રાખી.

તેનાં લશ્કરમાં એક શહરેહ નામનો શખ્સ હતો-કે જે ડહાપણવાળો, ખાન્દાની અને કીર્તિ બરેલો હતો.

તેને તૂરાન ઝમીનનો પાદશાહ બનાવ્યો-તેનાં તખ્તને માથે માહતાબનું તાજ ટંગાવ્યું.

જ્યારે શહરેહ રૂપેરી તખ્ત ઉપર બેઠો-ત્યારે તેણે પોતાની કમર ઉપર કમરબંદ ખાંધો અને બક્ષેશ માટે હાથ ખોલ્યા.

તેમજ સોનેરી તાજ સર ઉપર મેલ્યું-તમામ તૂરાન દેશ તેનાથી ખુશહાલ બન્યો.

પીરૂઝી નામએ બહરામ
બહેરાદરશુ નર્સી વ
આમદનશુ બહરાન.

—:૦:—

થુ શુદ્ધ કારે તુરાન ઝમીન સાખતહુ
દેલે શાહુ અઝ અન્દીશહુ પદાખતહુ
બેકરૂમહુ તા પીશે ઊ શુદ્ધ દબીર
કલમ ખાસ્ત ખા મુશ્કો ચીની હરીર
બનર્સી યકી નામહુ બેન્વેશત શાહુ
ઝે પચકારે તુકાનો કારે સેપાહુ
સરે નામહુ બાહ આફરીને મેહાન
અઝીન બન્દહુ ખરુ કેર્દગારે જેહાન
ખોદાવન્દે પીરૂઝીએ દસ્તગાહુ
ખોદાવન્દે કયવાનો બહરામો માહુ
ખોદાવન્દે ગર્દનહુ અર્ખે બલન્દ
ખોદાવન્દે અરુમન્દહુ ખાકે નેજન્દ
ખુઝોર્ગીઓ ખુર્દી બપયમાને ઊસ્ત
હમહુ બૂદની ઝીરે ફર્માને ઊસ્ત
નબેશતમ યકી નામહુ અઝ મર્જે ચીન
બનઝદે બેરાદર બહરાન ઝમીન
બનઝદે ખુઝોર્ગીને ઈરાનેયાન
નબેશતમ હમીન નામહુ ખરુ પરનેયાન
હરાન કસ કે આન રઝમે ખાકાન નદીહ
અઝીન જન્ગલૂયાન બેખાયહ શનીહ
સેપહુ બૂદ અન્દાન કે ગોફતી સેપેહુર
ઝે ગર્દશ બકીર અન્દર આલૂહ ચેહુર
હમહુ મરૂઝ શુદ્ધ હમથુ દર્યાએ ખૂન
સરે બખતે બીદાહગર શુદ્ધ નેગૂન
બરઝમ અન્દરૂન ઊ ગેરેફતાર શુદ્ધ
વઝૂ અર્ખે ગર્દનહુ બીઝાર શુદ્ધ
કુનૂન બસ્તહુ આવર્દમશ ખરુ હયૂન
જેગર બસ્તહો દીદગાન પુરુ ઝે ખૂન
હમહુ ગર્દને સરૂકશાન ગશત નરૂમ
ઝખાન અર્ખે દેલહા પુરુ અઝ ખૂને ગરૂમ
બેપેશરૂકત ખાઝ આન કે બહાણહુ બૂદ
બરાહુ આમદ આન કસ કે બીરાહુ બૂદ
કુનૂન અઝ પસે નામહુ મન ખા સેપાહુ
બેખાયમ બકામે દેલે નીકૂખાહુ
હયૂનાને કફ અફૂગનો બાહપાય
બેરૂકતન્દ ચૂન રઅદે ધુરરાન ઝે બાય
થુ આન નામહુ નઝદીકે નર્સી રસીહ
ઝે શાદી દેલે નામવર ખરુ દમીહ
બેશુદ્ધ મૂબદે મૂબદાન પીશે ઊય
હરાન કસ કે બૂદ અઝ યલાન ખીશે ઊય
ઝે શાદી બઅયવાન ખરુ આમદ ખોરૂશ
નેહાદન્દ હરુ કસ બઆવાઝ ગૂશ
દેલે નામદારાન ઝે તશવીરે શાહુ
હમી બૂદ પીઆન ઝે બહુરે ગુનાહુ

બેહરામે પોતાના ભાઈ નર્સી ઉપર
ફતેહમંદીનું નામુ લખવું અને
તેનું ઈરાનમાં આવવું.

—:૦:—

જ્યારે તુરાન ઝમીનનું સઘળું કામ પુરું થયું—અને પાદશાહનું દિલ
ફિક્ર ચિન્તાથી મોકળું થયું,

ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું જેથી મુન્શી તેની આગળ ગયો—અને તેણે કલમ,
કસ્તુરીની સીઆહી અને ચીનાઈ રેશમી કપડું લખવા માટે માગ્યું.

પાદશાહે નર્સી ઉપર તુર્કીઓની લડાઈ અને લશ્કરનાં બહાદુરી ભરેલાં
કામ બાબતનું એક નામુ લખાવ્યું.

નામાની શુરઆતમાં ઈરાનના મોટાઓને જગત કતારના બંદા (બેહ-
રામ) તરફથી દુઆ સલામ હોજો!

કે જે સાહેબ ફતેહમંદી આપનારો અને કૌવત બખ્શનારો છે—જે
શનિશ્વર સેતારાનો તેમજ મંગળ અને ચંદ્રનો સાહેબ છે.

જે ફરતા ખુસંદ આસ્માનનો સાહેબ છે—જે શાન્ત પડેલી ખાકનો
સાહેબ છે.

ઈન્સાનની ખુઝોર્ગી અને બચગી તેનાજ હુકમથી છે—અને સઘળા
બનનારા બનાવો તેનાજ ફર્માન નીચે છે.

આ નામુ મેં ચીનના મુલકમાંથી ઈરાન ઝમીનમાં મારા ભાઈ ઉપર
લખ્યું છે.

એજ નામુ જે રેશમી રંગીન કપડાં ઉપર લખેલું છે તે ઈરાનના ૨૩૯
ખુઝોર્ગી માટે પણ છે.

જે કોઈએ કે ખાકાનની તે લડાઈ જોઈ નથી—તેઓએ આ લડવૈયા-
ઓથી સાંભળવી જોઈએ.

તેનું લશ્કર એટલું બધું હતું કે ગોયા આસ્માને—પોતાનો ચેહરો
તેની ધૂળથી ડામરમાં ખરડી દીધો હતો.

ત્યાંનો સઘળો મુલક લોહીના દર્યા માફક બની ગયો—તે ખુલ્મગારનું
નસીબ ઊંધું પડ્યું.

તે લડાઈમાં પકડાઈ ગયો—અને તેનીથી ફરતો આસ્માન બેઝાર થયો

હવે હું તેને ઝખમી છગરે અને આંસુ ભરી આંખોએ બાંધેલોજ
ઊંટ ઉપર નાખીને લઈ આઉં છું.

તેના તમામ તુમાખી પેહલવાનોની ગર્દન વાંછી વળી ગઈ છે—તેઓની ઝખાન
મીઠાસ ભરી બની છે અને તેઓનાં દિલ ગર્મ ગર્મ આંસુથી ભરેલાંજ રહે છે.

જે દુરમન હતા તેઓએ ખંડણી કળલ કીધી છે—અને જે કોઈ કે
આડે માર્ગે હતા તેઓ રાહ ઉપર આવ્યા છે.

હવે આ નામાની પછાડીજ હું મારા બચરખાહોનાં દિલની ખાહેશ
મૂજબ લશ્કર સાથે આવી લાવું છું.”

તે નામુ લઈ કફ નાખનારાં અને પવનની ઝડપે દોડનારાં ઊંટો—તે
જગ્યાએથી ગરજના કરતાં વાદળની માફક ચાલવા લાગ્યા.

જ્યારે તે નામુ નર્સીની નઝદીક પહોંચ્યું—ત્યારે તે નામવરનું દિલ ૨૪૦
ખુશહાલીથી ખીલ્યું.

વડો વઝીર તેમજ તેનાં કુટુંબમાંના જે કોઈ પેહલવાનો હતા તે નર્સી
આગળ ગયા.

પાદશાહી મેહલમાંથી ખુશીના પોકાર નીકળ્યા—દરેક જણ તે ખુશીની
બખર સાંભળવા લાગ્યા.

તે નામદારોનાં દિલ પાદશાહની શર્મને લીધે—તેઓએ કરેલા ગુનાહને
માટે ગમગીન થયાં હતાં.

અપૂજેશ બનજીદીકે નસીં શુદ્ધ
 એ ગોદાન ફોજૂન અચ સદો સી શુદ્ધ
 કે અન્દીશએ કમ્બો ફર્માને દીવ
 બેખુરૂદ દેલ અચ રાહે ગયહાન બેદીવ
 બદાન માયહુ લશકર કે બોદીં ગુમાન
 કે ચચદાન કુશાયદ દરે આરમાન
 શેગેકૂતીરત ઈન્ કચ ગુમાન બુઝરદ
 હમ અચ રાયે દાનાઓ મદે ખરદ
 ચુ પાસોખ શવદ નામહુ ખર ખૂબો એશત
 હમ ઈન્ પૂજેશ મા બેખાયદ નેવેશત
 અગર ચન્દ રકૂત અચ બુઝોગાન ગુનાહુ
 બેખખશદ મગર નામ ખરદાર શાહુ
 બેખેચરેકૂત નસીં કે અચદ્દન કુનમ
 કે કીન્ અચ દેલે શાહુ બીરૂન્ કુનમ
 પસ આન નામહુરા ચુદ પાસોખ નેવેશત
 પદીદાર કંરૂદ અન્દર ખૂબો એશત
 કે ઇરાનેયાન અચ પયે દદો રન્જ
 હમાન અચ પયે ખૂબો ફર્જન્દો ગન્જ
 ગેરેકૂતન્દ ખાકાને ચીનરા પનાહુ
 બનઉમીદી અચ નામ ખરદાર શાહુ
 ન અચ દુશ્મની બુદ ન અચ રન્જે કીન્
 ન ખર શાહુ કંદન્દ કસરા ગુઝીન્

કુનૂન્ ગર શહનશાહુ પીરૂચ શાન
 બેખખશદ કુનદ તીરહુ શખ રૂચ શાન
 બદીન્ પૂજેશ અફૂનૂન મરા નીકૂખાહુ
 ગુઝીદન્દો ગોકૂતન્દ મારા બેખાહુ
 ચકી મૂબેદી નામે ઊ બુરૂચમેહુર
 ખરાન રકૂતન્ અચ બાય બુકૂશદ એહુર
 બેયામદ બનજીદીકે શાહે બેહાન
 હમહુ રાચહા ખર કુશાદ અચ નેહાન
 એ ગોકૂતારે ઊ શાહુ ખુશૂદ ગશત
 ચુનાન આતેશે તીચ બી દૂદ ગશત
 ચધાનીઓ ખતલીઓ બદખી રદાન
 બુખારીઓ અચ ઘર્યાગાન મૂબેદાન
 બેરકૂતન્દ બા બાબે ખરસમ બદેત
 નેચાયેશ કુનાન પીશે આતેશ પરેત
 હમાન નીચ હર સાલ બા બાબો સાલ
 બદરૂગહુ શુદી હરકે બૂદીશ તાલ
 ચુ શુદ સાખતહુ કારે આતેશકંદહુ
 હમાન બાબે નવરૂઝો જરને સદહુ
 બેયામદ સુએ આઝર આબાદગાન
 ખુદો નામદારાનો આઝાદગાન
 પરરેતેશ કુનાન પીશે આઝર શુદ્ધ
 હમહુ મૂબેદાન દેત ખર સર શુદ્ધ
 પરરેતન્દગાનરા બેખખશીદ ચીચ
 વચ આતેશકંદહુ રૂચ બેન્હાદ નીચ
 ખરામાન બેયામદ બશહુરે સેતખર
 કે શાહનશાહાનરા બદ બૂદ ફખર

જેથી એકસોને ત્રીસથી વધારે પેહલવાનો-માફી માગવા માટે નસીં
 આગળ ગયા.

અને બોલ્યા કે “અમારા ઊંઘા વિચારે અને એહરેમનના ફર્માને-
 દુન્યાના પયદા કરનાર સાહેબની રાહથી અમારાં દિલ ફેરવી નાખ્યાં હતાં.
 અમે મોટા શક રાખતા હતા, કે પાદશાહ બેહરામનાં આટલાં નાના
 લશકર ઉપર આરમાની ફતેહનો દરવાજો ખોદાતાલા ખુલ્લો મેલશે.

આ એક આવી મોટી અન્યબી છે કે જે વિચારમાં આવી શક્તિ નથી-
 અનુભવી માલુસોના તેમજ દાના શખસોના વિચારમાં પણ આવી શક્તિ નથી.
 જ્યારે તું આ નામાનો સારો માડો જવાબ લખે-ત્યારે આ અમારી
 માફી પણ તારે લખવી નેધયે.

કે ઈરાનના બુઝોગેથી અગર ગમે એટલો મોટો ગુનાહ થયો છે-
 છતાં તે નામવર પાદશાહ તે માફ કરશે.”

નસીંએ તે વાત કબૂલ કીધી કે “હું એમજ કરીશ-અને પાદશાહનાં
 દિલમાંથી કાનો દૂર કરીશ.”

પછી તે નામાનો તુરત જવાબ લખ્યો-તેની અંદર સાડ નરસુ
 ઝાહેર કીધું,

કે “ઈરાનીઓએ પોતાની આફત અને સંકટને લીધે-તેમજ પોતાની
 સર ઝમીન, ખચ્યા છોકરા અને ખજાના માટે,

પોતાના નામ ઉઠાવનાર પાદશાહથી નાઉમેદ બનીને-ખાકાને ચીનની
 પનાહ પકડી હતી.

એ કાંઈ તારી દુશ્મની કે કંટાળાને લીધે કે તારી તરફના કીનાને
 લીધે નહીં હતું-તેમજ કાંઈ તું પાદશાહને છોડીને કોઈ બીજો પાદશાહ
 પસંદ નહીં કીધો હતો.

હવે જે ફતેહમંદ શેહનશાહ તેઓનો-ગુનાહ માફ કરશે તો તેઓની
 અંધારી રાતને રોશન રોઝના જેવી બનાવશે

એ માફીને માટે મને તેઓએ નેકખાહ સમજી-પસંદ કીધો છે અને
 તેઓ બોલ્યા છે કે તું અમાને પાદશાહ પાસેથી માફ કરાવ.”

એક વઝીર કે જેનું નામ બુર્કમેહર હતું-તે પેલું નામુ લઈ જવા
 માટે તૈયાર થયો.

તે પેલું નામુ લઈ દેશના પાદશાહની નજદીક આવ્યો-અને સઘળી
 છૂપી વાતો તેની આગળ ખુલ્લી કીધી.

પાદશાહ તેની વાત સાંભળી ખુશી થયો-અને એવી રીતે તેના ગુસ્સાનો
 આતશ થડો પડ્યો.

ચધાન, ખતલાન, બલખ અને બુખારાથી-સરદારો તેમજ ગરચીઓ-
 માંથી મોબેદો.

તેઓ બાજ બર્સમની ક્રિયા સાથે આતશના નૂરી કેપ્લાને નમન
 અને સેતાયેશ કરવા ગયા.

તેમજ વળી દર વર્ષે જેઓની શક્તિ હતી તેઓ દરબારમાં ખંડબી
 આપવા લાગ્યા.

જ્યારે આતશ કદેહમાં જરને સદેહ અને જરને નઉરજનું કામ પુરું થયું.

ત્યારે શાહ પોતે, તેના નામદારો અને મોટા દરજ્જાના લોકો સાથે-
 આગ્ર આબાદગાન તરફ આવ્યા.

ત્યાં તેઓ નેચાયેશ કરવા માટે આતશ આગળ ગયા-અને તેને નમ-
 સ્કાર કરવા માટે સઘળા મોબેદોએ પોતાના હાથ સર ઉપર લીધા.

પાદશાહે ત્યાંના બંદગી કરનારાઓને કેટલીક ચીજો બખ્શોશ કીધી-
 અને તે આતશકદેહમાંથી બાહર પડ્યો.

તે ખુશહાલ એસ્તખ શેહરમાં આવ્યો-કે જે શેહર ઈરાની શેહન-
 શાહોની એક મગરૂરીજ હતી.

પરાગન્દહ અચ્ચ અર્મે ગાવાનો મીશ
કે ખરૂ પોરતે પીલાન્ હમી રાન્ પીશ
હજારો સદો શસ્ત્ર કન્તારૂ ખૂદ
દેરમ ખૂદો હમ સોરખ દીનારૂ ખૂદ
કે ખરૂ પહલવી મૂબેદે પારસી
હમી નામ બોર્દીશ પયદાવસી
બેયાવરૂ પસ મરફહાએ અદીમ
બેગુસ્તરૂદ અચ્ચ વય હમહુ જરૂરો સીમ
ખરહુ ખરૂ હમાન્ પુલ કે વયરાન્ બેદીદ
રેખાતી કે અચ્ચ કારફાનાન્ શનીદ
બેફરૂમૂદ આખાદ કદન્ એ ગન્જ
બકસ ખરૂ અજાન્ કાર નહાદ રન્જ
એ ગીતી દેગર હરકે દર્વીશ ખૂદ
વગર નાનશ અચ્ચ ફૂશે ખીશ ખૂદ
બદીશાન્ બેબખશીદ અન્દી દેરમ
એ બખશેશ નખુદ શાહુ રૂઝી દેઝમ
સેદીગર બનીકાન્ બેબખશીદ સીમ
એ બીવહો ફદકાને યતીમ
અહારોમ ખરાન્ પીરૂ કચ કાર કંરૂદ
ફેરમાન્દ અચ્ચ રૂઝગારે નખરૂદ
બપન્ખુમ ખરાન્ કસ કે ખુદ બા નેઝાદ
તવાનગર નકદી અચ્ચ હીચ યાદ
શશુમ હરકે આમદ એ રાહે દરાચ
હમી દાશત દર્વીશીએ ખીશ રાચ
બદીશાન્ બેબખશીદ ચક્ર ગન્જ શાહુ
બનીકી હમી કંરૂદ હરુજા નેગાહુ
ધનીમત હમહુ બહુરે લશકર નેહાદ
નેયામદશ આગન્દને ગન્જ યાદ
બેફરૂમૂદ તા તાજે ખાકાને ચીન્
બપીશ આવરૂ મૂબેદે પાકુ દીન્
ગોહરહા કે ખૂદ અન્દર આઝદહુ
બેકન્દે દીવારે આતે શકદહુ
બજરૂરો બગઉહર બેયારાસ્તન્દ
સરે તખ્તે આઝર બેપીરાસ્તન્દ
વજાન્ જયગહુ શુદ સુએ તયસફન્
કે નર્સી ખુદો મૂબેદે રહુનમૂન્
પઝીરહુ શુદન્દશ હમહુ મેહુતરાન્
ખુઝોર્ગાને ઈરાનો કુન્દાવરાન્
ચુ નર્સી બેદીદ આન્ સરો તાજે શાહુ
દેરફૂશે દુરોખશાનો અન્દીન્ સેપાહુ
પેયાદહુ શુદો બોરૂદ પીશશ નમાચ
ખુઝોર્ગાનો હમ મૂબેદે સરફરાચ
બેફરૂમૂદ બહુરામ તા ખરૂ નેશસ્ત
ગેરફૂત આન્ જમાન્ દસ્તે ઊરા બદસ્ત
બેયામદ નેશસ્ત અચ્ચ ખરે તખ્તે જરૂ
ખુઝોર્ગાન્ બપીશ અન્દરૂ બા કમરૂ
બેબખશીદ ગન્જ બમર્દે નેયાચ
દરે તન્ગે એન્દાન્ કુશાદન્દ બાચ
જમાનહુ પુરૂ અચ્ચ રામેશો દાદ શુદ
દેલે હમગેનાન્ અચ્ચ ધમ આઝાદ શુદ

ખજાનાથી ભરેલા બળદ અને પાડાનાં ચામડાંના કાથળાઓ જે હાથી
ઉપર લાધીને આગળ આગળ ચલાવવામાં આવતા હતા,
તે કાથળાઓ સંખ્યામાં એક હજાર એકસોને સાઠ હતા-તે મધ્યે
સોનાના દીનાર અને રૂપાના દિરમ ભરેલા હતા.

જે રૂપાના દિરમને પહલવી ભાષામાં પારસના મોબેદ “પચેદાવસી” ૨૪૩
કહેતા હતા.

પછી કેળવેલાં ખુશખોદાર ચામડાંની કાથળાઓ લાવી-તેની અંદર
સોના રૂપાના સિક્કાઓ ભરવામાં આવ્યા.

રસ્તામાં તેણે જે પુલો કે ભાગેલા બેચા-તેમજ પોતાના અમલદારો
તરફથી બિરમાર હાલતના મુસાફરખાના માટે સાંભળ્યું,

તે સધળાને પોતાના ખજાનામાંથી પાછાં નવાં બનાવવાનો હોકમ
કીધો-અને તે કામનો બોલે કોઈ ઉપર પણ નાખ્યો નહીં.

ખીન્દુ. દેશમાં જે કોઈ કે મોહતાજમંદો હતા-અથવા જેઓને
પોતાનું ગુજરાન કરવા માટે ભારે મેહનત કરવી પડતી હતી,

તેઓને પણ કેટલાક દેરમની બક્ષેશો કીધી-બક્ષેશ કરતાં તે પાદ-
શાહ એક પણ દિવસ કંટાળતો હતો નહીં.

ત્રીન્દુ. નેક લોકોને તેમજ વિધવા ઔરત અને નાવારેસ બાળકોને
રૂપાં નાણું બક્ષેશ આપ્યું.

ચોથું. જે બુદ્ધાઓ કે કામ કરવાથી અથવા લડાઇ કરવાનાં કામથી
અશક્ત થયેલા હતા, તેઓને પણ આપ્યું.

પાંચમું. જે કોઇ કે ખાન્દાની માણસો હતા-અને જેઓને પૈસા-
વાળાઓ કાંઇજ યાદ કરતા હતા નહીં, તેઓને પણ બક્ષેશ કીધી.

છઠું. જે કોઇ કે લાગ્બી મુસાફરીથી આવેલા હતા-અને જેઓ
પોતાની ગરીબાઇનો ભેદ છૂપાવી રાખતા હતા,

તેઓને પણ પાદશાહે થોડોક ખજાનો બક્ષેશ આપ્યો-તે દરેક જગ્યાએ ૨૪૪
બલાઇ કરવામાંજ નજર કરવા લાગ્યો.

સધળો લૂંટનો માલ લશ્કરને માટે રહેવા દીધો-તેણે તે ખજાનો
પોતે રાખવાનો જરાએ વિચાર કીધો નહીં.

પછી પાદશાહે ફર્માવ્યું કે “ખાકાન ચીનનું તાજ-પાક દીનનો વઝીર
તેની આગળ લાવે.”

તે તાજમાં જે કાંઈ ગોહરો જડેલાં હતાં-તે કઢાવી નાખીને આતશ-
કહેહના ગુમખની દીવાર,

તે સોના અને ગોહરોથી સણુગારી-અને તે આતશના કેપ્લાનાં તખ્તનું
મથાળું શોભાયમાન બનાવ્યું.

પછી ત્યાંથી પાદશાહ તયસફન તરફ ગયો-કે જ્યાં નર્સી અને સલાહ-
કાર વઝીર હતા.

સધળા સરદારો, ઈરાનના ખુઝોર્ગો અને પેહલવાનો પાદશાહને
એસ્તેકબાલ ગયા.

જ્યારે નર્સીએ પાદશાહનું સર અને તાજ, તેમજ ઝળકાટ ભરેલો
ખુંડો અને મોટું લશ્કર લેયું,

ત્યારે તે ઘોડા ઉપરથી પેયાદો થયો અને પોતે તેમજ બીજા ખુઝોર્ગો
અને સરફરાઝ વઝીરોએ પાદશાહને નમન કીધું.

બેહરામે નર્સીને ફર્માવ્યું જેથી તે પાછો ઘોડા ઉપર બેઠો-અને તુરત
તેનો હાથ પોતાના હાથમાં લીધો.

પછી આવીને તે સોનાનાં તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો-અને સધળા ખુઝોર્ગો ૨૪૫
તેની આગળ કમર બાંધીને ઉભા.

હાજતમંદ માણસોને ખજાનો આપ્યો-અને બંદીખાનાના સાંકડા
દરવાજા ખુલ્લા મેલી દીધા (યાને સધળા કચદીઓને છોડી મૂક્યા).

જમાનો પાછો ખુશી અને ઈન્સાફ ભરેલો થયો-સધળાઓનાં દિલ
ગમથી મોકળાં થયાં.

એ હરુ કેશવરી રન્ને ધમ દૂર કરૂં
એ બહુરે ખુઝોગીન યકી સૂર કરૂં
બરાન સૂર હરુ કસ કે બેશત્રાકૂતનહ
હમહુ બેલઅતે મેહુતરી ચાકૂતનહ

તેણે દરેક મુલકમાંથી રંજ અને ગમ દૂર કીધાં-અને ખુઝોગીન માટે એક ખુશહાલીની મજલેસ બરી.

તે મજલેસમાં જે કોઈ કે ગયા-તે સધળાઓએ મોટાધનો સરોપાવ મેળવ્યા.

અન્દર્જ નામહુ નેવેશતને બહુરામ
બકારગુઝારાને ખુદ.

બેહરામે પોતાના અમલદારો ઉપર
શીખામણનાં નામા લખવાં.

સેવુમ રૂઝ બઝમે રદાન સાખતનહ
નવીસનહુરા પીશ બેશાખતનહ
અમય ખુદન આનગહુ ચુ ખુદશાહ એહુરુ
યકી નામહુ બેવેશત શાદાન બમેહુરુ
સરે નામહુ કરૂં આકીન અઝ નુબોસ્ત
બદાન હુ રવાનરા બદાનેશ બેશોસ્ત
બેરહુ બરુ દેલે ખીશ પીરાયહુ કરૂં
બરન્ને તન અઝ મરુદમી માયહુ કરૂં
હમહુ નીકુઈહા એ યચદાન શેનાખત
બેરહુ બેસ્તો બા મદે દાના બેસાખત
૨૪૬ બેદાનહ કે અઝ દાહ બેઝ નીકુઈ
નેયાયહુ નકૂબહુ દરે બહુ ખુદ
હરાન કસ કે અઝ કારુદારાને મન
સરકાઝો જન્ગી સવારાને મન
બેનાલહ નખીનહ બેઝ અઝ ચાહો દારુ
વગર કોશતહુ અકૂગનહુ બરુ ખાકુ ખારુ
બેકૂશીહ તા રન્જહા કમ કુનીહ
દેલે ધમકુતાન શાહો ખુરુરમ કુનીહ
કે ગીતી નમાન્દો નમાનહ બકસ
બીઆઝારીઓ દાહ બૂયન્દો બસ
બરુ ઈન્ ગોકૂતહા બરુ નેશાનહુ મનમ
સરે રાસ્તીરા બહાનહુ મનમ
કે અન્દાન સેપહુ કરૂં આહન્ગે મન
હમ આહન્ગે ઈન્ નામદાર અન્જુમન
અઝ ઈદર બેરકૂતમ બઅન્દકુ સેપાહુ
બેશુહ આન કે બહુઆહુ ખુદ નીકૂખાહુ
યકી નામદારી ચુ ખાકાને ચીન
જહાનદારો બા તાજો તખ્તો નેગીન
બદરેતે મન અન્દરુ ગેરેકૂતારુ શુહ
સરે બખ્તે તુકાન નેગૂનસારુ શુહ
૨૪૭ મરા કરૂં ફીરૂઝ યચદાને પાકુ
સરે દુશ્મનાન અન્દરુ આમહુ બખાકુ
બેઝ અઝ બન્દગી પીશએ મન મખાહુ
બેઝ અઝ રાસ્ત અન્દીશએ મન મખાહુ
નખાહમ બરાજ અઝ જહાન હકૂત સાલ
અગરુ ઝીરુદસ્તી ખુવહુ યા હમાલ
બહુ કારુદારીઓ ખુદકામઈ
નેવેશતમ અબરુ પહુલવી નામઈ

ત્રીજે દિવસે પાદશાહે સરદારોની મજલેસ બરી-અને મુન્શીને બોલાવી પોતાની નઝદીક બેસાડ્યો.

પછી જ્યારે મય પીધાથી તેનો ચેહરો ખીલ્યો-ત્યારે મોહબત સાથનું એક ખુશહાલીનું નામ લખાવ્યું.

નામાની શુરઆતમાં પહેલાં તે માણસને દુઆ સલામ લખી-કે “જેણે પોતાના આત્માને અક્લની સફાઈ આપી હતી.

તે શખ્સને દુઆ સલામ લખી કે જેણે પોતાનાં દિલને ઠહાપણનો સણગાર આપી-શરીર દુઃખે માણસાઈપણાંની દકલત એકઠી કરી હતી.

તે માણસને દુઆ સલામ લખી કે જેણે સધળી ભલાઈ યઝદાન તરફથીજ ઉતરી આવેલી જાણી-જે અક્લ મેળવી દાનેશમંદો સાથ સલાહ સંપન્નથી રહ્યો.

અને તે માણસ ઉપર દુઆ સલામ લખી કે જે જેણે છે કે ઈન્સાફથી ભલાઈ સિવાય-ખીનું કોઈ આવે નહીં અને બૂંડી ખસલતનો દરવાઝો ઠોકાય નહીં.

જે કોઈ શખ્સ કે મારા વઝીરોમાંથી અથવા કોઈ નામદાર અને લડાયક સવારોમાંથી કોઈની,

કાંઈ વાંક માટે ક્યારે કરશે તો તે શખ્સ ક્યદખાનું કે ફાંસી સિવાય ખીનું કાંઈ જોશે નહીં-અથવા તો તે ખુવારી સાથ ખાક ઉપર મૂવેલો પડશે.

તમો બીજાઓનાં દુઃખ દૂર કરવાની કોશેશ કરો-ગમગીન માણસોનાં દિલ ખુશી ખુરમી ભરેલાં બનાવો.

કારણકે આ ફાની દુન્યા કોઈ સાથે હમેશે રહી નથી અને રહશે પણ નહીં-માટે તમો નિદેખપણું અને ઈન્સાફનેજ શોધનારા બનો.

આ વાતમાં મારોજ દાખલો લેઓ-અને રાસ્તીની પહેલ કરવામાં મનેજ મુખ્ય કારણ આપનારો ગણવો.

કે મારી ઉપર આટલાં બધાં લશ્કરે હમ્લો કીધો-તેમજ આ નામદારી ભરેલી ઈરાની અન્જુમને પણ તેવોજ વિચાર કીધો.

હું અહીંથી થોડુંજ લશ્કર લઈને ગયો હતો-તો પણ જે મારા દુશ્મન હતા તે દોસ્ત થયા છે.

દેશની સંભાળ રાખનાર તાજ, તખ્ત અને નેગીના સાથનો ખાકાન જેવો એક નામદાર,

મારા હાથ ઉપર ક્યદ પકડાયો-અને તુર્કીઓનું નસીબ બીંધું પડ્યું.

મને પાક યઝદાને ફતેહમંદ બતાવ્યો-અને દુશ્મનોનાં સર ખાકમાં પડ્યાં.

બોદાતાલાની બંદગી સિવાય મારો બીજો ધંધો ના હોતો-સમ્યાહ સિવાય બીજા કોઈ પણ જાતના વિચાર મને હોતાજ ના!

હું સાત વર્ષ સુધી મારા દેશમાંથી કાંઈ પણ મેહસૂલ લઈશ નહીં-પછી અગર તે મારી રૈયત હોય કે કોઈ મારી બરાબરો હોય.

દરેક તેહસીલદાર અને આપ એખતયાર હાકેમને-મેં પહેલવી બાધામાં નામુ લખ્યું છે,

કે બા જીરુદેતાન જોએ અચ રરમે દાહ
 નરાનન્દ વચ બહ નગીરન્દ યાહ
 હરાન કસ કે દર્વીશ બાશહ બાશુર
 કે અચ રૂએ શાદી નબાશદશ બહુર
 ફેરેસ્તીહ નચ્દીકે મા નામ શાન
 બર આરીમ અઝાન આરુઝ કામ શાન
 દેગર હરકે બાશન્દ મદે નેજાહ
 કે ગીરન્દ અચ રકૂતને ચીચ યાહ
 હમ અચ ગન્જે મા બીનેયાઝી દેહીહ
 ખેરહમન્દરા સરુફરાઝી દેહીહ
 કરીરા કે વામરતો દરતશ તેહીસ્ત
 બહર જાય બી અર્જે બી ફરેહીસ્ત
 હમ અચ ગન્જે મા શાન બેતૂઝીહ વામ
 બદીવાનહા બર નવીસીહ નામ
 એ યચ્દાન બેબાહીહ તા હમચુનીન
 દેલે મા બેદારહ બચાધને દીન
 બદીન અહુદ તાન શાહમાની કુનીહ
 અબર કેહુતરાન મેહુરબાની કુનીહ
 હમાન બન્દગાનરા મદારીહ બાર
 કે હરેતન્દ હમ બન્દએ કેદેગાર
 કરી કરી બુવહ માયહો સન્ગે આન
 દેહહ ફેદકાનરા બફુન્ગેયાન
 બદાનેશ રવાનરા તવાંગર કુનીહ
 ખેરદરા હમાન બર સર અકુસર કુનીહ
 એ ચીએ કસા ફર દારીહ દસ્ત
 બીઆઝાર બાશીદો યચ્દાન પરસ્ત
 બેફરીદો પયમાનહા મશકનીહ
 પયો બીએ પયવન્દે બહ બરકનીહ
 મજૂ ઇહ આઝારે હમસાયગાન
 બવીજહુ બુઝેગાને પુરમાયગાન
 બયચ્દાન પનાહીદો ફર્માન કુનીહ
 રવાનરા બમેહુરશ ગેરકેગાન કુનીહ
 હરાન કસ કે નાચીચ બુહ ચીચ ગશત
 વચ અન્દાઝએ કેહુતરી બર ગુઝશત
 બુઝેગશ મખાનીહ કાન બરતરી
 સબુક બાચ ગર્દહ સુએ કેહુતરી
 અબા દાહ બાશીદો યચ્દાન પરસ્ત
 બેશોસ્તહુ એ બીદાદો કચ્છી દો દસ્ત
 એ દર્વીશ ચીઝી મદારીહ બાચ
 હરાન કસ કે હસ્ત અચ શુમા બીનેયાચ
 બપાઝી ગેરાધદો નીઝી કનીહ
 દેલો પોસ્તે બાહન્દગાન મશકનીહ
 હરાન ચીચ કાન ફર ગશત અચ પસન્દ
 બદાન ચીચ નચ્દીક બાશહ ગઝન્દ
 એ દારન્દહુ બર જાને આન કસ દોરુહ
 કે અચ મરુદુમી બાશદશ તારો પૂહ
 ચુ અન્દર નવરતન્દ રખશાન હરીર
 સરે ખામહુરા કરુહ ચુશીન દબીર
 બઅન્વાનશ બર શાહે ગીતી નેવેશત
 દેલો દાદો દાનન્દએ ખૂબો એશત

કે તમેએ મારી રૈયત સાચુ ઇન્સાફ સિવાય બીજી રીતે વર્તવું નહીં
 અને ખૂરાઈ કરવાનો વિચાર કરવો નહીં.

તમારાં શેહરમાં જે કોઈ હાજતમંદો હોય-કે જેણે કોઈ પણ વખતે
 ખુશહાલીનો હિસ્સો મેળવ્યો નહીં હોય,

તેઓનાં નામ તમે અમારી નચ્દીક મોકલી આપો-કે અમે તેઓની
 તે મુરાદ પાર પાડયે.

બીજું જે કોઈ કે ખુન્યાદી માણસો હોય-કે જેઓ પોતાની મિલકત
 ગુમાવી બેસવાથી તેનીજ યાદ કરતા હોય,

તેઓને આપણા ખજાનામાંથી બક્ષેશ કરી હાજતવનાનો કરને-અને
 દાનેશમંદ લોકોને બુલંદ મરતબો આપને.

જે કોઈ કર્ઝદાર હોય અને તેનો હાથ પૈસાથી ખાલી હોય-અને જે
 દરેક જગ્યાએ અપમાન અને ધિક્કાર પામતો હોય,

તેવાઓનાં કર્ઝ પણ આપણા ખજાનામાંથી ફીટાડી દેને-અને તેઓનાં ૨૪૮
 નામ દફતરમાં નોંધને.

તમે પાક યજ્ઞદાન આગળ દુઆ માગને કે તે સાહેબ એવીજ રીતે-
 આપણાં દિલ આપણી રાહ રીતી અને દીન ધર્મ ઉપર કાયમ રાખે.

તમે આ ફર્માન ઉપર ખુશહાલી કરને-અને તમારા હાથ હેડળનાં
 માણસો ઉપર મેહુરબાની રાખને.

તેમજ તમારા ગોલામોને હલકા ના સમજતા-કારણકે તેઓ પણ
 ખોદાતાલાનાજ બંદા છે.

જે કોઈ કે દલિલતમંદ અને શક્તિવાળા હોય-તેઓ પોતાનાં અચ્ચાં-
 ઓને શિક્ષકો પાસ શીખવા મોકલે.

તમે અકલથી તેઓના છવ તવંગર બનાવો-તેમજ તેઓને માથે
 ડહાપણનાં તાજ મૂકો.

તમે પારકી દલિલતથી તમારા હાથ દૂર રાખને-તમે નિદોષ રહેને
 અને યજ્ઞદાનની પરસ્તેશ કરનારા બનને.

તમે દરેક કોશેશ કરને અને આપેલું વચન કદી પણ તોડતા ના-
 ખૂરાઈનાં જોડાણની જડ અને મૂળ ઉપેડી નાખને.

તમારા પઝોશીઓને તેમાં ખાસ કરી જેઓ બુઝેગો અને દલિલત
 ધરાવનારા હોય તેઓને દુઃખ દેતા ના.

તમે ખોદાનીજ પનાહ લેને તેનોજ હોકમ કબૂલ રાખને-અને
 તેનીજ મોહબતમાં તમારા જન અર્પણ કરને

જે નિર્ધનતામાંથી ધનવાન થયો હોય અને હલકી હાલતમાંથી નીકળી ૨૪૯
 ગયો હોય,

તો તેને તમે બુઝેગ ના ગણતા કારણકે તેની મોટાઈ-જલ્દીથી પાછી
 હલકી પદવી તરફ ઢળી જશે.

તમે ઇન્સાફી યને અને યજ્ઞદાન પરસ્ત રહેને-જુદમ અને અપ્રમાણિક-
 પણાથી બેહુ હાથ ધોયલાજ રાખને.

તમેમાંથી જે કોઈ કે ધનવાન હોય-તેણે ગરીબોને બક્ષેશ કરવાથી
 હાથ ખાંચવો નહીં જોઇયે.

તમે પવિત્રાઈ તરફ ઢળને અને નેકીજ કરને-મોહતાબેનાં દિલ અને
 પીડ તોડી નાખતા ના.

જે ચીજ કે આપણી પસંદગીની બાહેર ગઈ-તે ચીજ કરવામાં તુક-
 સાનજ હોય છે.

ખોદાતાલા તરફથી તે શખ્સના છવ ઉપર દુઆ હોને !-કે જેનો તાણો
 અને વાણો ઇન્સાનીયતપણાથી બનેલો હોય (યાને જે ખરો ઇન્સાન હોય)."

પછી જ્યારે તે રેશમી કપડાં ઉપર લખેલાં નામાને ધડી વાળવામાં
 આવી-ત્યારે મુન્શીએ પોતાની કલમની નોક કરતુરીની સીઆહીમાં બોળી,

અને સરનામા ઉપર લખ્યું કે "દેશનો પાદશાહ ઇન્સાફી દિલનો,
 બધાં ખૂરાનો બાણનારો,

૨૫૦ ખોદાવને બખ્શાયેશો કરૂં, જૂર શહનશાહે બખ્શાદહુ બહુરામ ગૂર
 સુએ મરૂખાનાનો કર્મનખરાન ખેરદમનો દાનાઓ જગી સરાન
 બહુરૂ નવનો સવારો હયૂન હમી રકૂત બા નામહો રહુનમૂન
 સુ આન નામહુ આમદ બહુર કેશવરી બહુર નામદારીઓ હર મેહુતરી
 હમી ગોકૂત હર કસ કે યજદાન સેપાસ કે હરેત ઈન જહાનદાર યજદાન શોનાસ
 જનો મહે ફદફ બહામૂન શુદ્દ એ હર કેશવર અસ ખાનહુ બીરૂન શુદ્દ
 હમહુ ખાન્દે આફીને નેહાન ખરાન દાદગર શહુરયારે નેહાન
 વજાન પસ બખુદન બેયારાસ્તેતદ મયો રૂદો રામેશગરાન ખાસ્તેતદ
 બયકૂ નીમહુ અસ રૂઝ ખર્દન ખુદી દેગર નીમહુ જૂ કારુ કર્દન ખુદી
 હમી નવ બહુર ખામદાદી પગાહુ ખોરૂશી ખુદી પીશે દરગાહે શાહુ
 કે હર કસ કે દારદ ખુરદો દેહદ સેપાસી એ ખુદન બમા ખર નેહદ
 ૨૫૧ કસી ફ નદારદ બેયાયદ બગજ સેતાનદ એ ગજે દેરમ સખતહુ પજ સે મન તાકૂતહુ ખાદએ સાલખરદ
 બરગે ગુલે નારુ યા જરૂરે જરૂદ જહાની બરામેશ નેહાદદ રૂઝ પુર આવાએ મયખારહુ શુદ શહુરો ફૂય
 ચુનાન શુદ કે ખર બન્દે ગુલ અફસરી દો દીનાર મીખાસ્તેતદી સરી યકી શાખે નરૂગેસ બહા યકૂ દેરમ
 ખરીદી કસી જૂ નગશ્તી દેજમ એ શાદી જવાન શુદ દેલે મહે પીર બચશમહુ દરૂન આખહા ગશત રીર
 જહાનજૂય કરૂદ અસ જહાનદાર યાદ કે યકસર જહાન દીદ અજાનગૂનહુ શાદ બનસી ચુનીન ગોકૂત યકૂ રૂઝ શાહુ
 કસ ઈદર બેરવ બા નેગીનો કોલાહુ ખોરાસાન તોરા દાદમ આખાદ કુન દેલે ઝીરૂસ્તાને મા શાદ કુન
 નેગર તા નખારી જોસ અસ દાદગર મયાવીસ અગ્ અન્દરીન રહુ ઝુઝર
 ૨૫૨ પેદર ગર બહી જોસ્ત પીચીદ અજાન સુ મહે બરહુનહુ એ બાદે ખજાન બેકરૂમહુ તા બેલઅતશ સાખતદ
 ગેરાનમાયહુ ગજ બેપદખતદ બદ ગોકૂત યજદાન પનાહે તો બાદ સરે તખ્તે ખુરૂશીદ બાદે તો બાદ
 બેરકૂતન દો હકૂતહુ દેરગ્ આમદશ તન આસાન ખોરાસાન બચગ્ આમદશ

દયાનો સાહેબ, ઇચ્છી નૂરવાળો અને કૌવતવાળો-સખી વુન્દ શેહન શાહ બેહરામ ગૂર.”

પછી ઝમીનદારો, પોતાના હાથ હેઠળના અમલદારો, અકલમદો, દાનાઓ અને લડાયક સરદારો તરફ,

સધળે કાસેદો, ઘોડે સવારો અને ઊંટ સવારો પોતાની સાથે તે નામા લઈ ભોમિયાઓ સાથે ચાલતા થયા.

જ્યારે તે નામા દરેક મુલકમાં હરેક નામદારો અને સરદારોને પુગ્યાં,

ત્યારે દરેક જણ બોલવા લાગ્યા કે “ખોદાના શુકાના !-કે આ આપણે પાદશાહ ખોદાની પિછાન કરનારો છે.”

દરેક મુલકમાંથી સ્ત્રીઓ, પુરૂષો અને બચ્ચાઓ ધરમાંથી બાહર નીકળી મયદાનમાં ગયાં.

સધળાંઓ તે દેશના ઇન્સાફી પાદશાહ ઉપર ખરાં દિલ સાથે દુઆ કરવા લાગ્યાં.

ત્યાર પછી મેઝબાની કરવાની તૈયારીમાં પડ્યાં-મય, તરખુરા અને રામેશગરોને બોલાવી.

તેઓ અડધો દિવસ ખાવા પીવામાં કાઢતાં-અને બીજો અડધો દિવસ કામકાજ કરવામાં કાઢતાં હતાં.

એજ પ્રમાણે દર બામદાદે પાદશાહની દરગાહ આગળ નવા નવા ઢંદેરા બાહર પડતા હતા,

કે “જેઓને ત્યાં બચ્ચાં છોકરાં હોય તેઓને ખાવાનું આપે-કે જેથી તેઓના જીવ ખાઈ પીને ધરાય અને અમેને દોઆ કરે.

જે કોઈ કે ગરીબ હોય તે અમારા ખજાના આગળ આવે-અને તે ખજાનામાંથી પાંચ પુરા વજનના દિરમ લઈ જાય.

તેની સાથે અનારાનાં ફૂલને રંગનો યા ગમે તો પીળાં સોનાને રંગનો-ત્રણ મણ ચળકતો નૂનો શરાબ લઈ જાય.”

એવી રીતે સધળી રૈયત ખુશહાલી પાળવા લાગી-મય પીનારાઓની ખુશહાલીના પોકારોથી સધળું શેહર અને મોહલ્લાઓ ભરાઈ ગયા.

દેશ એવો તો દહલતમંદ થયો કે એક માયાં ઉપર પેહેરવા માટે ગુલાબનાં ફૂલના એક ઝુમખાની કીમત બે દીનાર આપવી પડતી હતી.

અથવા નર્ગેસનાં ફૂલની એક ડાંબલી એક દિરમની કીમતે-ખરીદતા હતા. છતાં તે કોઈને ખરીદવાનું કારી લાગતું હતું નહીં.

તે ખુશહાલીથી બુદ્ધાઓનાં દિલ પણ જવાન બન્યાં-અને નદી નાળાં-ઓનાં ઝરામાં પાણી દૂધ જેવાં મીઠાં થયાં.

પાદશાહ બેહરામ ખોદાતાલાને યાદ કરવા લાગ્યા-કારણકે તેણે સધળા દેશને એવી રીતે ખુશહાલી ભરેલો જોયો.

પાદશાહે એક દહાડે નર્સીને કહ્યું-કે “તું અહીંથી નેગીના અને કોલાહ પેહેરીને જા.

મેં તને ખુરાસાન બક્ષેશ આપ્યું છે તેને તું આખાદ કર-અને આપણી રૈયતનાં દિલ ખુશહાલ રાખ.

પણ સંભાળજે, ઝુલ્મ કરતો ના-અને કોઈના માલ ઉપર ઝુલ્મી હાથ લગાવતો ના.

બાપે લોકો સાથે ખૂરાઈ કીધી હતી તેથી જેમ એક નાગા માણસને પાનખર રૂતુના પવનથી વેઠવું પડે છે તેમ તેને દુઃખ વેઠવું પડ્યું હતું.”

પછી તેણે ફર્માવ્યું જેથી નર્સી માટે એક સરોપાવ તૈયાર કીધો-ગોચા એક મોટો ખજાનોજ ખાલી કીધો.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “યજદાનની તને પનાહ હોજે-ખોરશીદનાં તખ્તની ઉપર તારી બેઠક હોજે!”

તેને ત્યાં જવા માટે બે હફતા વિલગ્ન લાગ્યા-એવી રીતે તેના હાથમાં આસાનીથી ખુરાસાનની હાકમી આવી.

થુ નસીં બેશુદ હકૂતઈ ખર ગુજશત
 દેલે શાહુ અચ અન્દીશહુ પરદુખતહુ ગશત
 બેકરૂમહુ તા મૂબેદે મૂખદાન
 બેરકૂતો બેયાવરહુ અન્દી રદાન
 બહુ ગોકૂત શુદ કારે કયસરુ દરાચ
 રસૂલશ હમી હીરુ યાબહુ જવાચ
 એ મદંસ્તો અન્દરુ ખેરહુ તા કુળસ્ત
 કે દારહુ રવાન અચ ખેરહુ પોશત રાસ્ત
 બહુ ગોકૂત મૂબેદ કે નૂશહુ બહી
 જહાનદારુ બા ફરરએ ઈજહી
 ચકી પીરુ મદંસ્ત બા રાયો શરુમ
 સખુન ગોકૂતનશ ખૂબો આવાએ નરુમ
 કસી કરી ફલાતૂન પુદસ્ત ઊસ્તાહ
 ખેરહુમન્દો બા દાનેશો બા નેજાહ
 ચકી પુર મનેશ બૂહ કામહુ એ રૂમ
 કુનૂન ખીરહુ ગશત અન્દરીન મર્જો બૂમ
 બેપેચ્ચમોરહુ ચૂન મારુ દર માહે દય
 તનશ સુસ્તો રોખસારુ હમરંગે નય
 હમહુ કેહુતરાનશ બકેદારે ખીશ
 કે ચૂએ શોકારીશ આમહુ બપીશ
 એ મદંસ્તો ગોદી બમા નંગરહુ
 અઝીન મરુચ કસરા બકસ નશમરહુ
 બમૂબેદ થુનીન ગોકૂત બહુરામ ગૂર
 કે યચદાન દેહહુ ફરુરો દીહીમો ગૂર
 મરા ગરુ જહાનદારુ પીરુચ કરુહ
 શબે તીરહુ ખરુ બખતે મન રૂચ કરુહ
 હમી કયસરે રૂમ કયસરુ નેહાહ
 ખુઝોર્ગતો અચ સહમ દારહુ નેજાહ
 ફરીફૂન વરા તાજ ખરુ સરુ નેહાહ
 પેદરુ ખરુ પેદરુ દારહુ ઊ બુમ્લહુ યાહ
 કુનૂન મરુદુમી કહેઈ ફર્જાનગી
 થુ ખાકાન નેયામહુ બહીવાનગી
 વરા પીશ ખાનીમ હંગામે ખારુ
 સખુન તા એ ગૂચહ કે આયહ બકારુ
 વજાન પસ બખૂબી ફેરેસ્તમશ બાચ
 એ મરુદુમ નયમ દર જહાન બીનેયાચ
 ચકી રચમ જૂચહ સેપાહુ આવરહુ
 દેગરુ બચ્ચમો જરુરીન કોલાહુ આવરહુ
 મરા અર્જે ઈરાન બેબાયહુ શેનાખત
 ખુઝોરુ આન કે બા નામદારાન બેસાખત
 બરુ આફરીન કરુહ મૂબેદ બમંહુરુ
 કે શાદાન બેઝી તા બેઝદેદ સેપેહુરુ
 નચૂચહ એ નામત બેચ અચ બેહુતરી
 કે બાહત બરે મેહુતરાન મેહુતરી

ન્યારે નસીંને ગયાને એક અઠવાડિયું પસાર થયું-અને પાદશાહ બેહરામનું દિલ વિચારથી મોકળું થયું.

ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું જેથી વડો વઝીર-તેની આગળ ગયો અને કેટલાક સરદારોને સાથે લાવ્યા.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “કયસરનાં કામની ઘણી ખોટી થઈ છે-તેના એલચીને પાછો રવાના કરવાનાં કામમાં ઘણી ઠીલ થઈ છે.

તે એલચી કેવાક માણસ છે અને દાનાઈમાં તે ક્યાં સૂધી પુગેલો છે? કારણકે દાનઈથીજ માણસનો આત્મા મજબૂતી ધરાવે છે.”

વઝીર બોલ્યો કે “તું ખોદાઈ ખેરેહુ ધરાવનાર પાદશાહ ખુશહાલ રહેજો!

તે એક ડહાપણવાળો અને શર્માળ બુદ્ધો માણસ છે-તેની વાતચિત્ત કરવાની રીત સારી છે અને ધીરા સાદનો છે.

જે કોઈ અફલાતૂન (Plato) જેવા ઉસ્તાદનાં શિક્ષણ પ્રમાણે ચાલ- ૨૫૩ નારો હોય-તે ખચીત અક્લમંદ દાનેશમંદ અને બુન્યાદીજ હોવો જોઈયે.

તે એક મોટાં મનનો માણસ છે-પણ આ દેશમાં આવીને દંગ થઈ ગયો છે.

જેમ દય મહિનામાં (શિયાળામાં) સાપ સૂકાઈને અધમુઓ થાય છે-તેમ તે અધમુઓ થયો છે.

તેના નોકરો જેમ મેઢાં-ખડિયા વાધને જોઈ ધાસ્તી ખાઈ જાય છે તેમ ધાસ્તી ખાઈ ગયા છે.

છતાં મદંનગીમાં અને પેહલવાનીમાં તેઓ આપણી તરફ માનથી જોતા નથી-અને આ દેશમાં કાઈને પણ ખરા બહાદુર તરીકે ગણતા નથી.”

બેહરામ ગૂરે વઝીરને એવો જવાબ દીધો-કે “ખોદાતાલાજ ખેરેહુ, રાજપાટ અને કૌવત આપે છે.

જે કે ખોદાતાલાએ મને ફતેહમંદ કીધો છે-અને મારાં બખતની સીઆહ રાતને સફેદ રોઝમાં ફેરવી નાખી છે,

તેણે કયસરે રૂમ પણ પાદશાહી ખાન્દાનનો છે-તે બુઝોર્ગ છે અને પાદશાહ સહમથી અઢલાહ ધરાવે છે.

જેનાં સર ઉપર ફરીફૂને તાજ મૂક્યું હતું-તે પેઢી દર પેઢી સધળું યાદ રાખે છે.

તેણે ઈન્સાનિયતપણું અને દાનાઈ વાપરી છે-અને ખાકાનની માફક કાંઈ તે હીવાનો બન્યો નથી.

આપણે તેને દરબારની વખતે અહીં બોલાવીશું-આપણે જોઈયે તો ૨૫૪ ખરા કે તે કેવાક ઉપયોગી સખુનો બોલે છે?

ત્યાર પછી તેને હું બહી ભલાઈથી પાછો તેનાં વતને મોકલીશ-ફુન્યામાં મને માણસોની ગર્જ હોય છે.

જે કયસર લડાઈ શોધશે તો લશ્કર મોકલશે-જે સલાહ કરવા માગતો હશે તો મજલેસ બનાવીને મારે માટે સોનેરી તાજ લાવશે.

મને તો ધરાનીઓની કદર બુઝવી છે-મોટા માણસ તે કહેવાય કે મોટા નામદારો સાથે સલાહ સંપર્કથી ચાલે.”

વઝીરે તેની ઉપર મોહબતથી દુઆ કીધી-કે “જ્યાં સૂધી આ આસ્માન ફરતો રહે ત્યાં સૂધી તું ખુશહાલ જીવજો.

કાંઈ પણ રાખસ તારાં નામની યાદ ભલાઈથીજ કરશે-કે તને સધળા પાદશાહો ઉપર મોટાઈ હોજો!”

ખાનદને બહરામ ફેરેસ્તાદએ કય-
સરરા પીશે ખુદ વ સુવાલ્ કદેન્
વ જવાબે ઊ બા મૂબેદાન્.

બેહરામે કયસરના એલચીને પોતાની નઝદીક
બોલાવવો અને વઝીરો સાથે તેણે
સવાલ જવાબ કરવા.

૨૫૫

દેગર રૂઝ ચૂન્ તાજ બેન્મૂદ મેહુર
જબાનહૂ બર આમદ એ ખમ્મે સેપેહુર
નેશસ્ત અઝ બરે તખ્ત શાહે જેહાન્
ફેરેસ્તાદહુરા ખાન્ પીશે મેહાન્
બેયામદ જહાન્ દીદહૂ દાનાએ પીર
સખુન્ ગૂયો બા દાનેશો યાદગીર
બકશ કદેહૂ દસ્તો સર અકૂગન્દહૂ પરત
બરે તખ્તે શાહી બજાન્ નેશસ્ત
બેપુર્સીદ બહરામે બેન્વાખ્તશ
બરે તખ્તે પીરજહૂ બેન્શાખ્તશ
બદ્ ગોકૂત કીદર બેમાન્દી તો દીર
બદીદારે ઈન્ મરૂઝ ના ગશ્તહૂ સીર
મરા રઝમે ખાકાન્ એ તૂ બાઝ દાશ્ત
બગીતી મરા હમચુ અમ્બાઝ દાશ્ત
કુનૂન્ કારે મા જુમ્લગી તાજહૂ ગશ્ત
તોરા બૂદન્ ઈદર બીઅન્દાજહૂ ગશ્ત
સખુન્ હરચે ગૂઈ તો પાસોખ દેહીમ
એ ગોકૂતારે તૂ રાએ ફરૂરોખ નેહીમ
ફેરેસ્તાદએ પીર કરૂદ આફરીન્
કે બી તૂ મખાદા જમાનો જમીન્
હરાન્ પાદશાહી કે દારદ બરદ
એ ગોકૂતે બેરદમન્દ રામેશ બરદ
બયઝદાન્ બેરદમન્દ નઝદીક તર
બદ્ અન્દીશરા રૂઝ તારીક તર
તો બર મેહુતરાને જહાન્ મેહુતરી
કે હમ શાહે હમ મેહુતરો બેહુતરી
જબાનત તરાજસ્ત ગોકૂતન્ ગોકૂર
ગોકૂર સખ્તહૂ હરગેઝ કે બીનદ બજર
તોરા દાનેશો હુશો રાયસ્તો ફર
બર આધને શાહાને પીરજગર
તોરા ખુદ બેરદ હસ્તો પાકીજહૂ રાય
અબર હુશમન્દાન્ તોઈ કદબોદાય
અગર એહૂ ફેરેસ્તાદએ કયસરમ
હમાન્ આકરે શાહરા આકરમ
હોરૂદી રસાનમ એ કયસર બશાહ
કે જાવીદ બાદ ઈન્ સરો તાજે ગાહ
વહીગર કે ફરૂમૂદ તા હકૂત ચીઝ
બેપુર્સમ એ દાનન્દગાને તો નીઝ
બદ્ ગોકૂત શાહ આન્ સુખુનહા બેગૂય
સુખુનચૂયરા બીશતર આબૂરૂય
બેફરૂમૂદ તા મૂબેદે મૂબદાન્
બેશુદ પીશ બા નામવર બેઝદાન્

૨૫૬

બીજે દિવસે જ્યારે ખોરશીદે પોતાનું તાજ બતાવ્યું-અને મેહરામ-
દાર આસ્માનમાંથી ફિરલૂ બાહેર આવ્યાં,
ત્યારે દેશનો પાદશાહ બેહરામ તખ્ત ઉપર બેઠો-અને પેલા એલચીને
પોતાના સરદારોની આગળ બોલાવ્યો.

જેથી તે સુભાષિત બોલનાર, ડહાપણ ભરેલો, યાદદાસ્ત શક્તિવાળો
અને અનુભવી બુદ્ધો દાના આવ્યો.

તે અદબ વાળીને અને સર નમાવીને-ધુંટણ મરિયે પાદશાહનાં તખ્ત
આગળ બેઠો.

બેહરામે તેને આવકાર દીધો અને માનથી નવાઝ્યો-તેમજ પીરોઝાનાં
તખ્ત ઉપર તેને બેસાડ્યો.

અને તેને કહ્યું કે “તું અહીં ઘણો વખત થોભ્યો છે-હું ધારું છું
કે તું આ મુલક જોવાથી કંટાળ્યો નહીં હશે.

ખાકાન સાથની લડાઈને લીધે મારાથી તારી તરફ ધ્યાન અપાયું
નહીં-ખાકાન મને એક રમતિયાળ છોકરા જેવો ગણતો હતો.

હવે અમારું સઘળું કામ પુરું થયું છે-અને તને અહીં હદથી ઝયાદા
થોભવું પડ્યું છે.

હવે તું જે કાંઈ વાત કહેશે તેનો અમે જવાબ આપીશું-અને તારી
વાતોનો કાંઈ મુબારક વિચાર ચલાવીશું.”

બુદ્ધા એલચીએ પાદશાહ ઉપર દુઆ કીધી-કે “તારા વગર આ
જમાનો અને જમીન રહેતીજ ના!

જે પાદશાહ કે ડહાપણ ધરાવે છે-તે દાના શખ્સની વાતોથી ખુશ-
હાલી મેળવે છે.

અકલમંદ માણસ પાક ચઢદાનની વધારે નઝદીક હોય છે-તેમજ
બદ વિચારના શખ્સના દિવસો વધારે સીઆહ થતા જાય છે.

તું જેહાનના પાદશાહો ઉપર સરદાર છે-કારણકે તું પોતે પાદશાહ
છે તેમજ સરદાર પણ છે અને તે પણ વળી ભલો સરદાર છે.

તારી જબાન તરાજૂ મિસાલ છે તારા સખુન ગોકૂર જેવા છે-જવા-
હિર સોના સાથે તોલાયું હોય એમ કોઈ જાણતું નથી.

ફતેહમંદ પાદશાહોની રાહ રીતી પ્રમાણે-તને દાનાઈ, હુશ્યારી,
ડહાપણ અને દખ્તબો છે.

તને પોતાનેજ પુરતી અકલ છે અને તારા વિચાર પણ પાકીઝહ
છે-દાનેશમંદ લોકો ઉપર તું સાહેબી કરનારો છે.

જે કે હું કયસરનો એલચી છું-તો પણ તું પાદશાહના નોકરનો હું
નોકર છું.

કયસર તરફથી તું પાદશાહ ઉપર દુઆ પહોંચાડું છું-કે ‘આ પાદ-
શાહી સર, તાજ અને તખ્ત હમેશે કાયમ રહેજે!’

વળી તેણે બીજું મને એવું ક્ષમાવું છે કે તારા દાનાઓને મારે
સાત ચીઝ માટેના સવાલો પૂછવા.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “તે સવાલો પૂછ-સુભાષિત બોલનારને વધુ
આબર ઘટે છે.”

પછી પાદશાહે ક્ષમાવું જેથી વડો વઝીર બીજા નામીયા દાનાઓની
સાથ તેની આગળ આવ્યો.

લખે શાહુ અચ્છ આવાઝે પુરસન્દહ મરુદ
જમાની હમી ખૂદ ખા ખાદે સરુદ
કે તા ચીસ્ત ઈન્ દર નેહાન્ હકૂત ચીચ
કે રૂમી બેપુર્સીદ ખાહદ બનીચ
બેશુદ મૂબેદો હરકે દાના ખુદન્દ
બહર દાનેશી ખર તવાના ખુદન્દ
સખુન્ ગૂચ ખુદશાહ બન્દ અચ્છ નેહોકૂત
સુખુનહાય કચસર ખમૂબેદ બેગોકૂત
ખમૂબેદ ચુનીન્ ગોકૂત કચ રહૂનમૂન્
ચે ચીચ આન્ કે ખાની હમશ અન્દરૂન્
દેગર આન્ કે બીરૂનશ ખાની હમી
જોચ્છ ઈન્ નીચ નામશ નદાની હમી
જખર ચીસ્ત અચ્છ મેહુતરો ઝીર ચીસ્ત
હમાન્ બી કરાનહુ ચેઓ ખાર કીસ્ત
ચે ચીચ આન્ કે નામશ ફેરાવાન્ ખુવદ
મરૂરા બહર જય ફરમાન્ ખુવદ
ચુનીન્ ગોકૂત મૂબેદ બદ્દર્જાનહુ મરુદ
કે મશતાખ વચ્ચ રાહે દાનેશ મગરુદ
પસ આનગહુ ચુનીન્ ગોકૂત કચ હૂશયાર
જવાબે સખુન્ સરખસર ગૂશ દાર
મરીનરા કે ગોકૂતી તો પાસેખ ચકીસ્ત
સખુન્ દર બેરૂનો દરૂન્ અન્દકીસ્ત
બેરૂન્ આસ્માન્ અન્દરૂનશ હવાસ્ત
કે આન્ ફરૂરે ચચ્છદાને ફર્માન્ રવાસ્ત
હમાન્ બીકરાન્ અચ્છ જહાન્ ઇજદસ્ત
કચ ઊ તાખ ગીરી બદાનેશ બદસ્ત
જખર ચૂન્ બેહેશતસ્તો દૂઝખ બઝીર
બદ્દ આન્ કરસ કે ખાશદ બચ્છદાન્ દેલીર
દેગર આન્ કે બેચ્યાર નામશ ખુવદ
રવન્દહુ બહર જય કામશ ખુવદ
બેરુદ દારુદ અચ્છ પીર બેચ્યાર નામ
રસાનહુ બેરુદ પાદશારા બકામ
ચકી મેહુર ખાનદશો દીગર વક્ષ
બેરુદ દૂર શુદ દરુદ માન્દો જક્ષ
જખાન્ આવરી રાસ્તી ખાનદશ
બલન્દ અખતરી ઝીરકી દાનદશ
ગહી બોરુદખારો ગહી રાચ્છદાર
કે ખાશદ સખુન્ નચ્છે ઊ ઉસ્તુવાર
પરાગન્દહુ ઈન્સ્ત નામે ખરુદ
અચ્છ અન્દાજહા નામે ઊ ખુજરુદ
તો ચીઝી મદાન્ કચ બેરુદ ખરૂતરસ્ત
બેરુદ ખર હમહુ નીકુઇહા સરસ્ત
બેરુદ દાનહુ આગન્દહુ રાઝે જેહાન્
કે અશમે સરે મા ન બીનહુ નેહાન્
દેગર આન્ કે નચ્છે બેરુદમન્દ ખાર
બહર દાનેશ અચ્છ કર્દેઓ કર્દેગાર
સેતારહુસ્ત રખશાન્ એ અર્થે બલન્દ
કે બીના શુમારશ નદાનહુ કે અન્દ
બલન્દ આસ્માનરા કે ફરસન્ગ નીસ્ત
કસીરા બદ્દ રાહે આહન્ગ નીસ્ત

પાદશાહના હોઠ તે સવાલ પૂછનારના આવાજ સાંભળી જેમ થંડી
હવાથી સૂકાય તેમ સૂકાઈ ગયા હતા.

કે “આ સાત ચીઝો એવી તે શું છપી છે-કે જે આ રૂમી પૂછવા
માંગે છે?”

વઝીર તેમજ બીજા દાનાઓ કે જેઓ દરેક દાનાઈમાં ખબરદાર હતા,
તેઓ ત્યાં હાજર થયા.

પેલા સુભાષિત બોલનારે બેઠી સવાલો ખુલ્લા કીધા-અને કચસરના ૨૫૭
સખુનો વઝીરને કહ્યા.

તેણે વઝીરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ઓ રાહ દેખાડનારા શખ્સ!-
તે ચીઝનું નામ શું છે કે જે હમેશો અંદર સમાયલી રહે છે?”

તેમજ વળી તે ચીઝનું નામ શું છે કે જે હમેશો બાહર રહે છે-
અને વળી તેનાં એક નામ સિવાય તેનું બીજું નામ તું જાણતો ન હોય?

ઉપર શું આવેલું છે, તે ઓ વડા વઝીર! તું મને કહે તથા વળી નીચે
શું આવેલું છે તે પણ કહે-હદ વગરનું શું હોય છે અને નિર્થક શું હોય છે?
તે કહી ચીઝ છે કે જેનાં નામો ધણાં છે-અને તે દરેક જગ્યાએ
પોતાનો હોકમ ચલાવે છે?”

ત્યારે વઝીરે તે દાના શખ્સને જવાબ દીધો-કે “જરા સખર પકડ
અને દાનાઈની રાહથી વેગળો ના જ.”

પછી તુરત એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ કાબેલ મર્દ!-તારા સઘળા
સવાલોનો જવાબ સાંભળ.

તેં જે કાંઈ પૂછ્યું તેનો જવાબ એકજ છે-બાહર અને છપી વાત
એમાં ટુંકી છે.

જે ચીઝ બાહર છે તે આસ્માન છે. જે અંદર છે તે હવા છે-અને
તે ખોદા જે જગતનો પાદશાહ છે તેની કર્તાની નિશાની દેખાડે છે.

જે કોઈ અનંત છે તે ખોદા છે-જેનાથી ઉલટા ચાલવાનું કામ
આપણી અક્લ છતાં ઘણું ખોટું હોય છે.

ઉપર બેહેશત છે અને નીચે દોઝખ છે-માટે જે ખોદા આગળ બહા- ૨૫૮
દુરી દેખાડવા જય તે ખૂરો માણસ કહેવાય.

બીજું તે કે જે ચીઝનાં નામ ધણાં છે-અને સઘળી જગ્યાએ તેનો
હોકમ ચાલે છે,

તે ધણાં નામ ધરાવનારી તો ઓ પીર મર્દ! અક્લ છે-અક્લજ
પાદશાહને પોતાની મુરાદે પહોંચાડે છે.

એક તેને દયાને નામે ઓળખે છે ત્યારે બીજો તેને વક્ષદારીથી પિછાને છે-
પણ જો કોઈ શખ્સમાંથી અક્લ દૂર થઈ તો તેને માટે દુઃખ અને જક્ષ રહે છે.

એક સુભાષિત વક્તા તેને રાસ્તી કહે છે-જ્યારે એક ભાગ્યશાળી મર્દ
તેને હુશ્યારી તરીકે સમજે છે.

તે સહનશીલતાનો ગુણ ધરાવે છે તેમજ છપી વાતોને મનમાં રાખ-
વાની ખાસીયત ધરાવે છે-કારણકે તેની પાસે સખુન સચવાઈ રહે છે.

એ પ્રમાણે અક્લના ધણાંક નામો વીખરાઈ પડેલાં છે-કે જે ગણ-
ત્રીમાં નથી આવી શકતાં.

તું એવી કોઈ પણ ચીઝને જાણતો ના કે જે અક્લ કરતાં વધારે
ચઢિયાતી હોય-સઘળી સારી અને બલી ચીઝો ઉપર અક્લજ સરદાર છે.

કારણકે આપણાં માથાંમાંની આંખો જે છપો ભેદ જોઈ શકતી નથી-
તે દુન્યાનો છપો ભેદ આ અક્લ સમજી શકે છે.

વળી બીજું એ કે કુદરતનાં કામોનાં ડહાપણની બાળતમાં અક્લમંદ
માણસની નજર નિર્થક ગણાય છે,

ખુલ્લું આસ્માન ઉપરના ચળકતા સેતારા ગણવાનું કામ-કારણકે ૨૫૯
તેની આંખો તે ગણી શકશે નહીં, કે કેટલા છે?

વળી ખુલ્લું આસ્માન ફર્સંગથી પમાય નહીં-અને કોઈ ત્યાં રસ્તો લઈ
ત્યાં જવાનો ધરાદો પણ કરી શકે નહીં.

હમી ખારૂ ગીરી શુમારે વરા
હમાન ગર્દેશી રૂઝગારે વરા
કસી ફે ન બીનહ અપતાંબી તીર
બેમાનહ શેગેકૂત અન્દરૂ તીજ વીર
સેતારહ હમી બેશમરી ઝાસ્માન
અઝીન ખારૂ તરૂ ચીસ્ત અય શાહમાન
મન ઈન્ દાનમ અરૂ હસ્ત પાસોખ બેઝીન
ફરાખસ્ત રાઝે જહાન આફરીન
સખુન દાને કયસરૂ શુ પાસોખ શનીહ
ઝમીન ખૂસ કરૂહ આફરીન ગુસ્તરીહ
બબહુરામ ગોકૂત અય જહાનદાર શાહ
ઝે ચઝદાન બરીન બરૂ ફેઝૂની મખાહ
ફે ગીતી સરાસરૂ બકમ્બાને તોસ્ત
સરે સરૂકશાન ઝીરે પયમાને તોસ્ત
પસન્દે બુઝોગાને ફરૂરોખ નેઝાહ
નદારહ જહાન ચૂન તો શાહી બયાહ
૨૬૦ હમાન નીચ દસ્તૂરત અચ મૂખદાન
બદાનેશ ફેઝૂનસ્ત અચ બેશ્તદાન
હમહુ ફીદ્લુકાન વરા બન્દહુ અન્દ
બદાનાઇએ ઊ સરૂ અફૂગન્દહુ અન્દ
શુ બહુરામ બેશનીહ શાહી નમૂહ
બહેલશ અન્દરૂન રઉશનાઈ ફેઝૂહ
બેફરૂમહ તા બેલ્અત આરાસ્તાન્દ
ઝે ગન્જ આન એ પુરૂમાયહુ તરૂ ખાસ્તાન્દ
ફેરેસ્તાદહુરા ચીચ બેસ્ચારૂ દાહ
દેરમ દાદશો નીચ દીનારૂ દાહ
બમૂબેહ દેરમ દાહ દહુ બહરહુ નીચ
હમાન જામહો અસ્પો બેસ્ચારૂ ચીચ
ફેરેસ્તાદએ કયસરે નામદારૂ
સુએ ખાનહુ રકૂત અચ દરે શહૂરૂચારૂ
શુ ખુરૂશીહ બરૂ ચરૂખ બેન્મૂહ દસ્ત
શહનશાહુ બરૂ તખ્તે ઝરૂરીન નેશસ્ત
ફેરેસ્તાદએ કયસરૂ આમહ બદરૂ
બેરહ યાકૂતહુ મૂબેદે પુરૂ હોનરૂ
બખીશે શહનશાહુ રકૂતન્દ શાહ
સુખુનહા ઝે હરૂ ચૂનહુ કર્દન્દ યાહ
૨૬૧ ફેરેસ્તાદહુરા મૂબેદે શાહુ ગોકૂત
કે અય મર્દે હુશ્યારૂ બી યારો બેકૂત
ઝે ગીતી બેયાન કારૂ તરૂ કારૂ ચીસ્ત
કે બરૂ કર્દએ આન બેખાયહ ગેરીસ્ત
એ દાની તો અન્દરૂ જહાન સૂહમન્દ
કે અચ કર્દનશ મરૂહ ગર્દહ બલન્દ
ફેરેસ્તાદહુ ગોકૂત આન કે દાના બુવહ
હમીશહુ બુઝોર્ગી તવાના બુવહ
તને મર્દે નાદાન ઝે ગેલ ખારૂ તરૂ
બહરૂ નીકુઈ ના સઝાવારૂ તરૂ
ઝે નાદાનો દાના ઝહી દાસ્તાન
શનીહી મગરૂ પાસોખે રાસ્તાન
બહુ ગોકૂત મૂબેદે કે નીકૂ નેગરૂ
બરૂ અન્દીશો માહી બખુશી મખરૂ

તેની ગણતરી તેમજ તેના ચક્રાવાની વાત નિર્ધારણ તારે બાંધવી.

જ્યારે માણસ તીરની ઝડપ કેટલી તે નહીં સમજી શકે-અને તિલ્કન
બુદ્ધિ અચગ્ગો પામે,
ત્યારે એ સુખી માણસ! આસ્માનના સેતારા ગણવાનાં કામ કરતાં
બીજું શું નિર્ધારણ હોય?

હું તો આ સઘળા જવાબ સમજું છું. પછી જો એના બીજા કોઈ
જવાબ હોય-તો ખોદાતાલાના બેદો ધણાજ છે.”

જ્યારે કયસરના પેલા સુબાષિત એલચીએ એવો જવાબ સાંભળ્યો-
ત્યારે તેણે ઝમીન ચૂમી અને આક્રીન કીધી.

પછી બેહરામે કહ્યું કે “એ દેશની સંભાળ રાખનાર પાદશાહ!-
પાક ચઝદાન પાસેથી તું એના કરતાં કાંઈ પણ વધારે માગતો ના.

કારણકે તમામ જહાન તારાજ હુકમમાં છે-બહાદુર લોકોનાં સર
તારા તાબામાં છે.

સુખારક બુન્યાદના બુઝોર્ગ લોકોને તું પસંદ પડેલો છે-દુન્યા તારા
જેવા બીજા એક પણ પાદશાહ માટે યાદ રાખતી નથી.

તેમજ તારો વઝીર પણ બીજા વઝીરો અને દાનેશમંદો કરતાં દાના-
ઈમાં વધુ છે.

સઘળા ફીદ્લુકે તેના બંદા છે-અને તેની દાનાઈ આગળ સર નમા-
વેલાં રાખે છે.”

જ્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે ખુશહાલી બતાવી-તેનાં દિલની
અંદર ઝમક વધી.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી તેને માટે સરપાવ તૈયાર કીધો-અને ખજાનામાં
જે કાંઈ ધણું કીમતી હતું તે મંગાવ્યું.

અને તે સઘળી ચીજો પેલા એલચીને આપી-વળી તેને દીનાર અને
દિરમ પણ પુષ્કળ આપ્યા.

વળી પોતાના વઝીરને પણ દશ કોથળી દિરમની આપી-તેમજ પોશાક,
ઘોડા અને બીજી ધણીક ચીજો બક્ષેશ કીધી.

પછી નામદાર કયસરનો એલચી-પાદશાહની દરબારમાંથી પોતાના
ઉતારાનાં મકાન તરફ ગયો.

જ્યારે ખોરશીદે આસ્માન ઉપર પોતાનો પંજો દેખાડ્યો (યાને સવાર
પડી)-અને શેહનશાહ બેહરામ સોનેરી તખ્ત ઉપર બેઠો,

ત્યારે કયસરનો એલચી દરબારમાં આવ્યો-પેલો કીર્તિ બરેલો વિદ્વાન
વઝીર પણ આવ્યો.

બંને જણ ખુશહાલ શેહનશાહની નઝદીક ગયા-અને જુદી જુદી
વાતો ચલાવી.

પાદશાહના વઝીરે પેલા એલચીને કહ્યું-કે “એ હરીફ વગરના
વિદ્વાન શખ્સ!

દુન્યામાં ધણુંજ નુકસાનકારક કામ કયું છે?-કે જે કામ કીધા ઉપર
આપણને રડવું પડે છે?

વળી તું આ દુન્યામાં એવું ફાયદાવાળું કયું કામ બાંધે છે-કે જે
કરવાથી માણસ બુલદ દરજ્જે પહોંચે?”

પેલા એલચીએ જવાબ દીધો કે “જે કોઈ કે દાના શખ્સ છે-તે
હમેશે બુઝોર્ગ અને દરેક બાબતમાં શક્તિમાન હોય છે.

નાદાન મર્દનું શરીર મટોડી કરતાં પણ વધારે ટુચ્છ ગણાય છે-અને
તે દરેક બલાં કામોમાં તો બિલ્કુલ નાલાયક છે.

તે દાના અને નાદાન વિષે વાત કીધી છે-અને તેનો ખરો જવાબ
તને મળ્યો.”

વઝીરે તેને કહ્યું કે “તું ખૂબ ધ્યાન પુગાડ-વિચાર કર અને પાણી-
માંની માછલીને રેતી ઉપર ના લઈ બ (યાને વગર વિચારે ના બેલ).”

ફેરેસ્તાદહુ ગોકૂત અય પસન્દીદહુ મરુદ
સુખુનહાએ દાના તવાન્ યાદ કરુદ
તો ઝીન્ ગર દેગર યૂનહુ દાની બેગૂય
કે અચ દાનેશ અકૂચુન્ શવહ આખુ રૂય
બહુ ગોકૂત મૂબેદ કે અન્દીશહુ કુન્
કચ અન્દીશહુ બા મધચ ગર્દહ સખુન્
એ ગીતી હરાન્ હં બીઆઝાર તરુ
ચુનાન્ દાન્ કે મર્ગશ એયાન્ કાર તરુ
બમર્ગે બદાન્ શાહ બારી રવાસ્ત
અગરએહુ તને મા હમહુ મરુગરાસ્ત
અઝીન્ સૂદમન્દી બુવહ બાન્ એયાન્
બેરદરા મેયાનજી કુન્ અન્દર મેયાન્
ચુ બેશનીદ રૂમી પસન્દ આમદશ
સુખુનહાએ ઊ સૂદમન્દ આમદશ
બેખન્દીદો બરુ શાહુ કરુદ આફરીન્
બહુ ગોકૂત ફરુખોન્દહુ ઈરાન્ જમીન્
કે ચૂન્ તૂ શહન્શાહુ બા દીદગાન્
ન બીનન્દો મૂબેદ બરત હમચુનાન્

બદાનેશ જહાન્રા બલન્દ અકૂસરી
બમૂબેદ એ હરુ મેહુતરી બેહુતરી
અગર બાચુ ગીરી એ કચસર સઝાસ્ત
કે દસ્તૂરે તૂ બરુ બેરહ પાદશાસ્ત
એ ગોકૂતારે ઊ શાહ શુદ શહુરૂયાર
દેલશ તાઝહુ શુદ ચૂન્ ગુલ અન્દર બહાર

એલચી બોલ્યો કે “એ પસન્દગી પામેલા રાખસ!-દાના માણસની
વાતો યાદ કરવા ભેગ હોય છે.

માટે જો તું એ કરતાં કોઈ બીજી રીતનો જવાબ નાણુતો હોય તે
કહે-કારણકે અકલથીજ આખરનો વધારો થાય છે.”

વઝીરે તેને કહ્યું કે “તું વિચાર કર-કારણકે વિચારથીજ સખુનને
પુશ્તી મળે છે.

દુન્યામાં જે કોઈ સહથી વધારે નિર્દોષ હોય-તેનાં મોતથી ખચીત ૨૬૨
નાણુજે કે આપણને નુકસાન થાય છે.

બૂરાઓનાં મોતથી તું ખુશહાલ થાય તો તે વાજબી છે-જે કે આપણુ
સધનાં શરીર તો મોતને માટેજ છે.

એથી (બૂરાઓનાં મોતથી) ફાયદો છે અને તેથી (નિર્દોષોનાં મોતથી)
નુકસાન છે-આ આપણા જવાબની વચ્ચે તારાં ડહાપણને લવાઈ તરીકે બનાવ.”

જ્યારે પેલા રૂમીએ એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેને તે પસન્દ પડ્યું-અને
તેના સખુનો તેને ફાયદા ભરેલા લાગ્યા.

તે હસ્યો અને પાદશાહ ઉપર દુઆ કરી-બોલ્યો કે “ઈરાન દેશ
કેવો ભાગ્યશાળી છે ?

કે પારકા દેશના લોકો પોતાની છતી આંખે તું જેવા શેહન્શાહને
જોઈ શકતા નથી-અને વળી આવો દાનેશમંદ વઝીર તારી પાસે ઉભો છે
એમ પણ નાણુતા નથી.

દુન્યામાં દાનેશમંદીતું હમદા તાજ તેં પેહેરેલું છે-અને આવા
કાબિલ વઝીરથી તું દરેક પાદશાહ કરતાં ચઢિયાતો છે.

અગરજો તું કચસર પાસેથી ચોથાઈ માગે તો તે વાજબી છે-કારણકે
તારો વઝીર અકલ ઉપર પાદશાહ છે.”

તેની વાતથી પાદશાહ ખુશહાલ થયો-અને તેનું દિલ બહારની
મોસમનાં ફૂલની માફક ખીલ્યું.

પદરૂદ કંદને બહરામ ફેરેસ્તાદએ
કચસરના વ અન્દર્જ કંદન્
મસરદારાને ખુદ.

બેહરામે કચસરના એલચીને રવાના કરવો
અને પોતાના સરદારોને
શીખામણુ દેવી.

બેરુન્ શુદ ફેરેસ્તાદહુ અચ પીશે શાહુ
શખુ આમદ બરુ આમદ દેરેકૂશે સેયાહુ
એ ગોકૂતારુ શુદ દાનેશમન્દ સીરુ
બમુશૂય શુદ શહુરૂયારે દેલીરુ
શેકીબા નખુદ ગુમ્બહે તીચ ગરુદ
સરે બોકૂતહુ અચ ખાખુ બીહારુ કરુદ
દેરેકૂશી બેહદ ચશમએ આકૂતાખુ
સરે શાહે ગીતી સખુદ શુદ એ ખાખુ
દરે બારુ બુકુશાહ સાલારે બારુ
નેશસ્ત અચ બરે તખ્તે બરુ શહુરૂયારુ
બેફરૂમૂદ તા બેલઅત આરાસ્તન્દ
ફેરેસ્તાદહુરા પીશે ઊ ખાસ્તન્દ
એ શમ્શીરે હેન્દી બઝરૂરીન્ નેયામ
એ બાલાએ નામી બઝરૂરીન્ સેતામ
એ દીનારો બઉહરુ એ મુશકો અબીરુ
ફાયુન્ તરુ એ અન્દીશએ મર્દ પીરુ

સીઆહ ઝુંડો બાહર આવ્યો અને રાત પડી-જેથી પેલો એલચી
પાદશાહની આગળથી બાહર ગયો.

દાના એલચી વઝીરની વાતચિતથી ધરાઈ ગયો હતો-અને તેથી બહાર ૨૬૩
દુર પાદશાહ પોતાનાં ઝનાનખાનામાં ગયો.

પણુ ચિતાબ ચાલનારાં આસ્માનને ક્રોધ વીસામે હતોજ નહીં-જેથી
તેણે સૂતેલાં લોકોનાં સર બિંધમાંથી ભગૃત કીધાં.

આફતાબના ચશમાએ પોતાનો ઝુંડો ઉઠાવ્યો-જેથી દેશના પાદશાહનું
સર ખાબથી તુરત બીહાર થયું.

દરબારના વડાએ દરબારનો દરવાજો ખુલ્લો મૂક્યો-અને પાદશાહ
સોનેરી તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો.

તેણે હોકમ કીધો જેથી એક સરપાવ તૈયાર કીધો-અને પેલા એલ-
ચીને પોતાની નઝદીક બોલાવ્યો.

સોનેરી મેયાન સાથની હિંદી તલવાર-સોનેરી લગામ સાથના
નામીયા ધોરા,

દીનાર, ગોહર, કસ્તૂરી અને અબીર-કે જે પેલા પીર મર્દના ધારવા
કરતાં પણ વધુ હતું,

ફેરેસ્તાદુરુ દાહ બીદાર શાહ
 બેપદુખત અઝાન પસ બકારે સેપાહ
 બેફરૂદ પસ મુબેદે રાયઝન
 બેશુદ બા ચકી નામદાર અન્જુમન
 બેબખશીદ ફરે જમીન સરખસર
 બદાન પહલવાનાને પખાશખર
 ૨૬૪ ફેરમ દાદો અરપો નેગીનો કોલાહ
 ગેરાનમાયહુરા કેશવરે તાજો ગાહ
 પુર અઝ રાસ્તી કરૂદ ચકસર જેહાન
 વઝૂ શાહ માન્દહ કેહાનો મેહાન
 હરાન કરૂ કે બીદાહ બુદ ફૂર કરૂદ
 બનાદાદને ચીઝો ગોકૂતારે સરૂદ
 વઝાન પસ ચુનીન ગોકૂત બા મૂબદાન
 કે અય પુર હોનર પાકૂ ફેલ બેખદાન
 જહાનરા એ હરૂનહુ દારીમ યાહ
 એ કેદારે શાહાને બીદાદો દાહ
 બસી દસ્તે શાહાને બીદાદો આઝ
 તેહી માન્દ હમ તન એ આરામો નાઝ
 જહાન અઝ બહઅન્દીશ દર બીમ બૂદ
 ફેલે નીકુમદાન બદૂ નીમ બૂદ
 હમહુ દસ્ત બોદહુ બકારે બદી
 કરૂ રા નબુદ ફૂશેશે ઈજદી
 બહરુ બય ગુસ્તદહુ બુદ કારે દીવ
 બુરીદહુ ફેલ અઝ તર્સે ગયહાન બેદીવ
 સરે નીકુ ઈહાઓ દસ્તે બદી
 ૨૬૫ દરે દાનેશો ફૂશેશે બેખદી
 હમહુ પાકૂ દર ગર્દને પાદશાસ્ત
 કરૂ વીઝહુ પયદા શવહુ કબૂઓ રાસ્ત
 પેદરૂ ફૂ બખીદાહ યાઝીદ દસ્ત
 નબુદ પાકો દાનાઓ યઝદાન પરસ્ત
 મહારીદ કેદારે ઊ બસ શેગેકૂત
 કે રઉશન ફેલશ જંગે આહન ગેરેકૂત
 બેબીનીદ તા જમ્મો કાઝિસ શાહ
 એ દીદન્દ કરૂ દીવ બેસ્તન્દ રાહ
 પેદરૂ હમચુનાન રાહે ઈશાન બેસ્તન્દ
 બઆબે બેરહ બને તીરહુ નશોસ્ત
 હમહુ ઝીરુદસ્તાનશ પીચાન શુદન્દ
 ફેરાવાન એ તુન્દીશ બીબાન શુદન્દ
 કુનૂન રફૂતો જૂ નામે બદ માન્દો બસ
 હમી આફરીની નેયાબદ એ કરૂ
 એ મા બાહ બરુ બને ઊ આફરીન
 મખાદા કે પીચદ રવાનશ એ કીન
 કુનૂન તા નેશસ્તમ અબરુ ગાહે ઊય
 બમીનૂ કરૂદ બીગુમાન રાહે ઊય
 હમી બાહમ અઝ કેદેગારે જેહાન
 કે નીરૂ દેહદ આશકારે નેહાન
 ૨૬૬ કે બા ઝીરુદસ્તાન સુદારા કુનીમ
 એ બાકે સેયહુ મુશકે સારા કુનીમ
 કે બા બાકૂ ચૂન બેકૂત ગર્દે તનમ
 નગીરહ સેતમ દીદઈ દામનમ

તે બાહોશ પાદશાહે એલચીને આપ્યું-ત્યાર બાદ તે લશ્કરનાં કામમાં મશગૂલ થયો.
 પછી તેણે ફર્માવ્યું જેથી સલાહકાર વઝીર-એક નામદારી ભરેલાં અન્જુમન સાથે ત્યાં હાજર થયો.
 તેણે પોતાના લગાયક પેહલવાનોને સઘળી જમીનોજ બક્ષેશ આપી.
 અને દિરમ, ઘોડા, નેગીના, કોલાહ પણ આપી-તેમજ જે કોઈ કે મોટાં ખાન્દાનના હતા તેઓને મુલક, તાજ અને તખ્ત બક્ષેશ આપ્યાં.
 તેણે સઘળો દેશ રાસ્તીથી ભરપુર બનાવ્યો-તે પાદશાહથી શું નાના કે મોટા લોકો ખુશહાલ બન્યા.
 જે કોઈ કે ખાલેમ લોકો હતા તેઓને કશું પણ આપ્યા વગર ઉપકા ભરેલા સખુનો કહીને દેશમાંથી દૂર કીધા.
 ત્યાર પછી તેણે વઝીરોને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “ઓ હુનર ભરેલા પાક દિલનાં દાનેશમદો!
 દુન્યાના કુદમી તેમજ ઇન્સાફી પાદશાહોનાં કામથી આપણે દરેક રીતે વાકેફ છીએ.
 કુદમથી અને લોકથી ઘણાક પાદશાહોના હાથ હુમેશ ખાલીજ રહ્યા છે (જેઓ આબાદ થયા નથી)-તેમજ તેઓને શરીરનું સુખ પણ મળ્યું નથી.
 દેશ એવા બદ અદીશોથી ધાસ્તીમાં હતો-અને બધાં માણસોનાં દિલ તે ધાસ્તીથી બે દુકરા થતાં હતાં.
 તે વખતે દરેક જણે ખૂબ ઉપરજ હાથ લગ્યાઓ હતા-કેદારે પણ બોદાઈ રાહની કેશોશ હતીજ નહીં.
 દરેક જગ્યાએ દેવનાજ કામ પંથરાયલાં હતાં-તેઓએ દુન્યાના સાહેબની ધાસ્તીથી દિલ તોડી નાખેલાં હતાં.
 નેકી કરવાનો વિચાર, ખૂરાઈનો હાથ-દાનેશમદીનો દરવાઝો ઠોકવાનું કામ અને અકલ મેળવવાની કેશોશ,
 એ સર્વનો બેખમ પાદશાહને માથે રહે છે-કારણકે નેકી અને બદી ખસૂસ કરીને તેનાથીજ ઉત્પત્ત થાય છે.
 મારો બાપ કે જેણે કુદમ કરવા ઉપરજ હાથ લગ્યાઓ હતા-તે પવિત્રાઈવાળો અને દાનાઈ ભરેલો તેમજ યઝદાન પરસ્ત નહીં હતો.
 તેનાં કામેને તમો ઘણાં અજબ જેવા ના સમજતા-કારણકે તેનાં રોશન દિલ ઉપર લોખંડી કાટ ચઢેલો હતો.
 તમો જુઓ કે પાદશાહ જમશીદ અને કાઝિસે-દેવની રાહ શોધી તેથી તેઓએ તેનો નતીજે શું ભેયો?
 મારા બાપે પણ એવીજ રીતનો તેઓનો માર્ગ એખતયાર કર્યો-અને પોતાના સીઆહ જીવને ડહાપણનાં પાણીએ સાફ કીધો નહીં.
 જેથી તેની સઘળી રૈયત હયરાન થઈ-અને તેના આકળા સ્વભાવે કરી કેટલાકના જીવ પણ ગયા.
 હવે તે ગુઝરી ગયો છે અને તેનું ખૂંડ નામજ રહી ગયું છે-તેને માટે કોઈ સાડં બોલતું નથી.
 તો પણ મારી તરફથી તો તેનાં રવાન ઉપર દુઆજ હોજો!-એવું કહી ના બનતું કે તેનું રવાન કીનો લેવાનો વિચાર કરે.
 હવે જ્યારે હું તેનાં તખ્ત ઉપર બેઠો છું-ત્યારે બેશક તેનો માર્ગ બેહેશત તરફનોજ થશે.
 હું જેહાનના પયદા કરનારથી એવું ચાહું છું-કે તે સાહેબ મને ઝાહર તેમજ છૂપી એવી શક્તિ બક્ષે.
 કે જેથી હું રૈયત સાથે સુલેહ ભરેલો રહું-અને આ સીઆહ ખાકને ખાલેસ કરતુરી જેવી પમરતી કરું,
 કે જ્યારે માડં શરીર સીઆહ ખાક સાથે મળી બય-ત્યારે મારી તરફથી કોઈ પણ કુદમ ભેગલો શખ્સ મારી દામન પકડે નહીં.

શુભા હમચુનીન્ આદરે રાસ્તી
 બેપૂશીદ શુસ્તહુ દેલ અચ્ચ કારતી
 કે જોચ મરૂગરા કસ એ માદર નજાહ
 એ દેહકાનો તાઝીઓ રૂમી નેજાહ
 બકેદારે શીરસ્ત આહંગે ઊય
 નપીચહ કસી ગર્દન અચ્ચ અંગે ઊય
 હમાન્ શીરે દરન્દહુરા બેશકરહ
 એ દામશ તને અબ્દહા નુઝરહ
 કુલ્ આન્ સરે તાજે શાહનશેહાન્
 કુલ્ આન્ બુઝોગાનો ફરૂરેખ મેહાન્
 કુલ્ આન્ સવારાનો ગર્દનકશાન્
 કઝીશાન્ નબીનમ બગીતી નશાન્
 કુલ્ આન્ પરીચેહુરગાને જેહાન્
 કઝીશાન્ બુદી શાહ જાને મેહાન્
 હરાન્ કસ કે રોખ ઝીરે આદર નેહોકૂત
 ચુનાન્ દાન્ કે ગશતસ્ત બા ખાકુ જોકૂત
 હમહુ દસ્તે પાકીઓ નીકી બરીમ
 જહાન્રા બકેદારે બહ નરપરીમ
 બચ્ચદાને દારન્દહુ ફે દાહ ફેર
 બતાજે બતખતો નેજાદો ગોહર
 કે ગર કારુદારી બચ્ચ સુસ્તે ખાકુ
 એયાન્ જૂયહ અન્દર બલન્દો મધાકુ
 અગર નહુ બેસૂઝમ બઆતેશ તનશ
 કુનમ બર સરે દાર બર ગર્દનશ
 વગર દર ગુઝશકુ એ શખ ચન્દ પાસ
 બહુચદહ એ દર્વીશ દુચ્છદી પલાસ
 બતાવાન્શ દીબા ફેરેસ્તમ એ ગન્જ
 બેશૂયમ દેલે ધમકુનાન્રા એ રન્જ
 વગર ગૂસ્ફન્દી બરન્દ અચ્ચ રમહુ
 બતીરહુ શબો રૂઝગારે દમહુ
 ચકી અસ્થે પુરમાયહુ તાવાન્ દેહીમ
 મબાદા કે બર વય સેપાસી નેહીમ
 ચુ બા દુશ્મનમ કાઝારી બુવહ
 અઝાન્ જન્ગ બસ્તહુ સવારી બુવહ
 ફેરેસ્તમશ હર સાલહુ ગન્જે દેરમ
 નદારીમ ફર્જન્દે ઊરા દેઝમ
 બદાદાર દારીદ ચકુસર સેપાસ
 કે ઊયસ્ત જાવીદો નીકી શેનાસ
 બઆઓ બઆતેશ મેયાઝીદ દસ્ત
 મગર હીરબુહ મર્દે આતેશ પરસ્ત

મરીઝીદ હમ ખૂને ગાવાને વરૂચ
 કે નન્ગસ્ત અચ્ચ ગાવ કોશતન્ બમરૂચ
 એ પીરી મગર ગાવ બીકાર ગશત
 બચ્ચશમે બોદાવન્દે ખુદ ખાર ગશત
 નબાયહ એ બુન્ કોશત ગાવે રહી
 કે અચ્ચ મરૂચ બીરૂન્ શવહ ફરૂરહી

તમે પણ એવીજ રીતે રાસ્તીની ચાદર-ઓઢો અને બ્લૂંપણાંથી તમારાં દિલ ધોયલાંજ રાખજો.

કારણકે દરેક જણ માતાને પેટથી મરણ માટેજ જન્મ લે છે-પછી તે ધરાનનો ગરીબ ગામડિયો હોય, કે અરબી અથવા રૂમી બુન્યાદનો હોય.

મોતનો હરલો સિંહની મિસાલનો ઝોરાવર છે-કોઈ તેની ચુંગાલથી પોતાની ગર્દન બચાવી શકતું નથી.

તે તો ફાડી ખાનાર સિંહોનો પણ શિકાર કરે છે-તેના ફાંદામાંથી અઝદહાનું શરીર પણ છટકારો પામતું નથી.

ક્યાં ગયાં તે શેહનશાહોનાં સર અને તાજ ! ક્યાં છે તે બુઝોગો અને મુગારક સરદારો ?

ક્યાં ગયા તે બહાદુર સવારો અને ગર્દનકશ નામદારો !-કે જેઓની કાંઇ પણ નિશાન હું દુન્યામાં હવે જોતો નથી ?

ક્યાં ગઇતે દુન્યાની પરીચેહર અકરતો !-કે જેણીઓથી સરદારોના જીવ ખુશહાલ રહેતા હતા ?

જે કોઇએ કે કફનની ચાદર હેઠળ પોતાનો ચેહરો છપાવ્યો-તો તું એમજ સમજ કે તે ખાક સાથેજ મળી ગયો.

માટે આપણ પાકીઝેહ અને નેકીવાળા હાથ સાથે આ દુન્યામાંથી ૨૬૭ જઈશું-અને દુન્યામાં ખૂરી ચલ નહીં ચલાવીશું.

દુન્યાની સંભાળ રાખનાર યઝદાનના સહગન્દ કે જે સાહેબે મને ખોરેહ બક્ષેશ કર્યું છે-મારાં તાજ, તખ્ત, અને મારી પાદશાહી બુન્યાદના સહગન્દ,

કે અગર કોઈ મારો અમલદાર એક મુઠ્ઠી માટી જેટલું પણ નુકસાન ધરતી ઉપર કે ધરતી નીચે કરશે,

તો અગર તેનાં તનને આતશમાં નહીં બાળીશ-પણ તેની ગર્દનને શૂળી ઉપર લટકાવીશ.

વળી જો થોડીક રાત જવા બાદ-અગર કોઈ શખસ ફકીર લોકોની કામળ ચોરી જશે,

તો તેના બદલામાં હું મારા ખજાનામાંથી તેઓ માટે રેશમી કપડાં મોકલીશ-અને તે ગમ કરનારાઓનાં દિલ દુઃખથી ધોઇ નાખીશ.

અગર જો અંધારી રાતે અથવા બરફના તોફાનમાં કોઇનાં ગોરખંદનાં ટોળાંમાંથી એકુ ગોરખદ ચોરાઈ જશે,

તો તેના બદલામાં હું એક બાંચી બુન્યાદનો ઘોડો તેને આપીશ-અને તેમ કરી તેની ઉપર ઉપકાર મેલીશ એવું કદી ના બનતું.

જ્યારે પણ મારા દુશ્મનો સાથે લડાઇ જાશે-અને તે લડાઇમાં કોઈ મારો સવાર ઝખમી થશે,

તો તેને માટે હરસાલ દિરમનો ખજાનો મોકલ્યા કરીશ-અને તેનાં ફર્જદોને ગમગીનીમાં નહીં રાખીશ.

તમે સઘળા તે દાદારના શુકાના કરો-કારણકે તેજ સાહેબ બન્નેદાન ૨૬૮ સૂધી રહેનારો છે અને નેકીની પિછાનનો કરનારો છે.

હીરબુદો જેઓ પવિત્ર આતશના ખિદમતગાર અને તેને જળવનારા હોય છે તેઓ સિવાય-તમે બેહદીનોએ તમારો અપવિત્ર હાથ પવિત્ર પાણી અને આતશ આગળ લઇ જવો નહીં.*

તમે ખેતીવાડીના બળદોનું લોહી ના રેડતા-કારણકે દેશમાનાં ગાય દોર કાપવાં એ ઘણું શરમ ભરેલું છે.

સિવાય કે તે બળદ બૃદાપાએ અશક્ત થઇ ગયો હોય-અને પોતાના ધણીની નજરમાં નકામે બન્યો હોય.

ભારબરદારી બળદને પણ કાપવા નહીં જોઈએ-કારણકે તેમ ક્રીધાથી મુલકમાંથી આબાદી જતી રહે છે.

* આ બચતની મતલબ એટલીજ છે કે આતશકેદોમાં ચાલતી ધર્મ ક્રિયાનાં પવિત્ર પાણી અને પવિત્ર કરેલા આતશને કોઈ પણ બેહદીન સાહેબોએ હાથ લગાડવો નહીં. એવીજ રસમ આજે પણ આપણી કોઠમમાં ચાલુ છે.

હમણ રાય બા મહે દાના જનીહ
 દેલે દેલે બા પેદર મશકનીહ
 અચ અન્દીશએ દીવ બાશીહ દૂર
 ગહે રચમે દુશ્મન મનૂઈહ સૂર
 અગર બાહમ અચ ઝીરુદસ્તાન ખરાજ
 એ દારન્દહ બીઝારમે તખ્તો તાજ
 અગર બહ કુનેશ બુહ પેદર ચઝદગેરહ
 બપાદાશે આન દાહ કર્દીમ ગેરહ
 હમણ દેલ બકેદારે ઊ ખરા કુનીહ
 બઆઝાદી આહગે આતશ કુનીહ
 ૨૬૮ બેબખશ મગર કેદેગારશ ગુનાહ
 એ દૂઝખ બખીનો ગુમાયદશ રાહ
 કસી ફ જવાનસ્ત શાદશ કુનીહ
 દેલે ઝીરુદસ્તાને બુહ મશકનીહ
 બપીરી બમસ્તી મેયાઝીહ દસ્ત
 ન નીક બુવદ પીરે બાદહ પરસ્ત
 ગુનહુગારે ચઝદાન મબાશીહ હીચ
 બપીરી બેહ આયદ બરકુતન પસીચ
 ચુ બુશનૂહ ગર્દહ એ મા દાહગર
 ઘમે હસ્તીએ રૂએ ફર્દા મખર
 દેલે ઝીરુદસ્તાને મા શાહ બાહ
 સરે સરકશાન અચ ઘમ આઝાહ બાહ
 હમણ નામદારાન ચુ ગોકૂતારે શાહ
 શનીદન્દો કર્દન્દ નીક નેગાહ
 હમણ દીદહ કર્દન્દ ચકસર પુર આખ
 અઝાન શાહે પુર દાનેશો જૂદ ચાખ
 બોરશાન બર આફરીન બાન્દન્દ
 વરા પાદશાહે ઝમીન બાન્દન્દ

તમે સધળી મરણહત દાના મહેની સાથેજ કરજો-કોઈ બાપ વગરનાં બપ્યાનું દિલ ના તોડતા.

તમે એહરેમનના વિચારથી દૂર રહેજો-દુશ્મન સાથની લડાઈ વખતે મોજમઝાહ કરવા પડશે નહીં.

અગરજો હું મારી રૈયત પાસેથી મેહસૂલ માગું-તો તમે એમજ સમજજો કે હું ખોદાતાલાથી તેમજ તખ્તો તાજથી બેઝાર થઈ ગયો છું.

જો મારો બાપ ચઝદગેર્દ બકેદારનો હતો-તો તેના બદલામાં મેં સધળે ઇન્સાફજ પાંચરો છે.

માટે હવે તમે સધળા તેનાં કામ ઉપર દિલ ખુશહાલ રાખો-અને તેનાં રવાનની આઝાદી માટે આતશના કેપ્લા સન્મુખ બંદગી કરી દુઆ ચાહો,

કે કદાચ ખોદાતાલા તેનો ગુનાહ માફ કરે-અને દોઝખ તરફથી તેને બેહસ્તનો માર્ગ દેખાડે.

જે કોઈ જવાન શખ્સ હોય તેને તમે ખુશહાલ રાખો-તમારા હાથ હેઠળનાં લોકોનાં દિલ વટિક ના તોડો.

તમારા બૃદાપાનાં વખતમાં તમે શરાબની મસ્તી ઉપર હાથ ના લગ્ગાવતા-કારણકે એક બુદ્ધો શખ્સ શરાબનો પૂબરી બને તો સારો લાગતો નથી.

કોઈ પણ રીતે તમે ચઝદાનના ગુનેહગાર બનતા ના-તમારા બૃદાપામાં જવાની તૈયારી કરવી એજ બહુ છે.

જો આપણાથી દાદગર દાવર રાઝી હોય-તો પછી કયામનનો દિવસ આવશે તેની ચિન્તા રાખવી નહીં જોઈયે.

મારી રૈયતનાં દિલ ખુશહાલ હોજો!-અને મારા સરદારોનાં સર ગમથી મોકળાં રહેજો!"

સધળા નામદાર લોકોએ જ્યારે પાદશાહની આવી વાત-સાંભળી અને તેઓએ તેની ઉપર એક નજર કીધી,

ત્યારે સધળાઓએ તે દાનેશમંદ અને જલ્દીથી જ્ઞાન હાસેલ કરનાર પાદશાહને માટે પોતાની આંખ પાણી ભરી કીધી.

અને બુલંદ આવાજે તેની ઉપર દુઆ કરી તેને "જેદાનનો પાદશાહ" કહેવા લાગ્યા.

રખતને બહરામ બા નામએ બુદ્
 નઝદે શંગલ પાદશાહે હેન્દુસ્તાન

બેહરામનું પોતાને નામનું નામુ લઇને હિંદનાં
 પાદશાહ શંગલની નઝીક જવું.

૨૭૦ વઝીરે બેરહમન્દ બરપાય ખાસ્ત
 ચુનીન ગોકૂત કય દાવરે દાદે રાસ્ત
 જહાન અચ બહઅન્દીશ બીબીમ ગશત
 વઝીન મરુહા રજો સખતી ગુજશત
 મગર નામવર શંગલ અચ હેન્દવાન
 કે અચ દાહ પીચીદહ દારહ રવાન
 એ હેન્દુસ્તાન તા દરે મર્જે ચીન
 એ દુશ્દાન પુર આશૂખ દારહ ઝમીન
 બઈરાન હમી દસ્ત યાઝહ બખહ
 બદીન કાર તીમાર દારી સઝદ
 તો શાહીઓ શંગલ નેગહુબાને હેન્દ
 એશ બાખ બાહહ એ ચીનો એ સેન્દ
 બર અન્દીશો તદ્દબીરે ઊ બાચ બૂચ
 નબાયદ કે ના ખૂબી આયદ બઝચ

પછી ડહાપણવાળો વઝીર ઉઠી ઉભો થયો-અને એ પ્રમાણે બેલવા લાગ્યો કે "ઓ રાસ્ત ઇન્સાફના ન્યાયાધીશ!

આ દેશ દુશ્મન લોકોથી ધાસ્તી વગરનો બન્યો છે-અને આ આપણા મુલકોમાંથી રંજ અને સખતી દૂર થઈ ગઈ છે.

પણ હિંદુ લોકોમાંથી નામચીન શંગલ-કે જે પોતાનો જીવ ઇન્સાફની રાહથી ફેરવેલોજ રાખે છે,

જેથી હિંદુસ્તાનથી તે છેક ચીનના મુલકની સરહદ સુધી-સધળી ઝમીન ચેર લોકોથી બચ ભરેલી રહે છે.

અને ઈરાન ઉપર પણ તેઓ બદીના હાથ લગાવે છે-માટે તને એ કામની ફિક રાખવી જોઈયે.

તું મોટો પાદશાહ છે અને શંગલ તો હિંદનો હાકેમ છે-ત્યારે તે ચીન અને સિંધના મુલકમાંથી ખડણી શા માટે માગે?

તું વિચાર કર અને તેનો કશો તોડ કાઢ-એણું નહીં થાય કે કાંઈ અણધરતું બને."

ચુ બેશનીશ શાહુ ઈન્ પુર અન્દીશહુ શુહ
જહાન્ પીશે ઊ ચૂન્ યકી બીશહુ શુહ
ચુનીન્ ગોફત કીન્ કાર અન્દર નેહાન્
બેસાઝમ નઘૂયમ બકસ દર નેહાન્
બતનહા બેબીનમ સેપાહે વરા
હમાન્ રસ્મે શાહીઓ ગાહે વરા
શવમ પીશે ઊ ચૂન્ ફેરેતાદગાન્
નઘૂયમ બઈરાનો આઝાદગાન્
બશન્ગલ તો અય મૂબેદે પાકુ દીન્
યકી નામહુ બે ચીસ બા મેહુરો કીન્
બેશુહ પાકુ દસ્તુરે ઊ બા દબીર
જોશ ઈન્ નીચ હરકસ કે ખુહ નાગુઝીર
બેગોફત-હ હરગૂનહુ અચ બીશે કમ
બેબોઈ-હ કેરતાસો સુશકો કલમ
યકી નામહુ બેન્વેશત પુર પન્દો રાય
પુર અચ દાનેરો આફરીને ખોદાય
સરે નામહુ કરૂહ અચ તુખોરત આફરીન્
ઝે યચદાન્ ખરાન્ કસ કે જોરેત આફરીન્
ખોદાવન્દે હસ્તો ખોદાવન્દે નીસ્ત
હમહુ ચીચ જોફતરેતો ઈજહ યકીસ્ત
ઝે ચીઝી કુબ ઊ દેહહ બન્દહુરા
પરસ્તન્દહે તાજ દારન્દહુરા
ફોઝૂન્ અચ ખેરહ નીસ્ત અન્દર નેહાન્
ફોઝન્દએ કેહુતરાનો મેહાન્
હરાન્ કસ કે ઊ શાહ ગશત અચ ખરહ
જહાન્રા બકેદારે બહ નસ્પરહ
પશીમાન્ નશુહ હરકે નીકી ગુઝીહ
કે બહ ઝાબે દાનેશ નેયારહ ચશીહ
રહાનહ ખેરહ મરૂરા અચ બલા
મબાહા કરી દર બલા મોખતલા
તુખોસ્તીન્ નેશાને ખેરહ આન્ ખુવહ
કે અચ બહ હમહુ સાલહુ તસાન્ ખુવહ
બેદાનહ તને ખીશરા દર નેહાન્
બચશમે ખેરહ જોરેત બાયહ નેહાન્
ખેરહ અફસરે શહૂરયારાન્ ખુવહ
હમાન્ ઝીવરે નામદારાન્ ખુવહ
તો અદાઝએ ખુહ નદાની હમી
રવાન્રા બખૂન્ દર નેશાની હમી
અગર તાજદારે ઝમાનહુ મનમ
બખૂબીઓ ઝેશતી બહાનહુ મનમ
તો શાહી કુની કાન્ ખુવહ રારેતી
પહીહ બાયહ અચ હર સુઈ કારેતી
ન આઈને શાહાન્ ખુવહ તાખતન્
ચુનીન્ બા બહઅન્દીશગાન્ સાખતન્
નેયાએ તો મારા પરસ્તન્દહુ ખુહ
પેદર પીશે શાહાને મા બન્દહુ ખુહ
કસ અચ મા નખૂદહુરેત હમદારેતાન્
કે દીર આમદી બાઝે હેન્દેસ્તાન્
નેગહુ કુન્ કુનૂન્ રૂઝે બાકાને ચીન્
કે અચ ચીન્ બેયામહુ બઈરાન્ ઝમીન્

ન્યારે પાદશાહે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે અંદેશા ભરેલો થયો-અને તેની નજર આગળ નેહાન એક ગૂચવણ ભરેલી ઝાડી માફક બની.

તે બોલ્યો કે “આ કામ હું છપીજ રીતે-કરીશ અને દુન્યામાં કશું કાઢને જણાવીશ નહીં.

હું એકલોજ તેનાં લશ્કરની તેમજ તેની પાદશાહી રીતભાત અને તેનાં તખ્તની તપાસ લઈશ.

હું બીજા એલચીઓની માફક તેની નજદીક જઈશ-અને એ વિષે ઈરાનના લોકોને કે કોઈ બીજા આઝાદ લોકોને કશું કહીશ નહીં.

માટે એ પાક દીનના વઝીર! તું તે શંગલ ઉપર-એક નર્મસ ૨૭૧ ભરેલું તેમજ તુંદી ભરેલું નામુ લખ.”

આથી તેનો પાક વઝીર પોતાના મુન્શી સાથ-તેમજ બીજા જે લોકો કે અગત્ય ધરાવતા હતા, તેઓ સાથ ગયો.

તેઓએ દરેક વાતનો વાદવિવાદ ચલાવ્યો-ત્યાં કાગઝ, સીઆહી અને કલમ લઈ જવામાં આવી.

કેટલીક શીખામણો, વિચારો અને ડહાપણથી ભરેલું તેમજ ખોદા તાલાની વખાણથી ભરેલું એક નામુ લખ્યું.

નામાની શુરૂઆતમાં જે દોઆને લાયક હતો તેની ઉપર તે ખોદાથી દોઆ કીધી,

કે “જે હસ્તીનો સાહેબ અને નીસ્તીનો માલેક છે-સઘળી ચીઝની જોડી હોઈ શકે છે પણ ખોદાતાલા જોડી વગરનો એકલોજ છે.

તે સાહેબ શું બંદાઓને અને નોકરોને કે શું તાજ ધરાવનારા પાદશાહોને જે જે ચીઝોની બક્ષેશ કરે છે તેમાંથી,

અકલ કે જે મોટા અને નાનાંઓનાં જીવને રોશન કરનારી છે, તેનાં કરતાં આ દુન્યામાં વધારે ચઢિયાતું કાંઈ નથી.

જે કોઈ શખ્સ કે અકલથી પુશહાલ બન્યો-તે નેહાનને ખરાં કામોથી લપેટતો નથી.

જે કોઈએ કે નેકીજ એખતયાર કીધી તેને પસ્તાવો થતોજ નથી-કારણકે અકલના ઝરામાંથી કોઈ ખરાબ પાણી પી શકતુંજ નથી.

અકલજ માણસને આફતમાંથી છાડવે છે-કોઈ પણ શખ્સ આફતના ૨૭૨ ફાંદામાં ફસી ના પડતું.

અકલની પહેલી નિશાન એજ છે-કે સઘળાં વર્ષ તે બદીથી બીહતો રહે છે.

પોતાનાં મનમાં માણસે વિચારવું જોઈએ-કે તે કાણ છે અને રાજ-પાટ હતવાતું કામ અકલની આંખે કરવું જોઈએ.

અકલ એ પાદશાહોનું તાજ છે-તેમજ નામદારી ભરેલા લોકોનો સણગાર છે.

તું તારો પોતાનો અંદાઝો સમજતો નથી-અને તારા જીવને લોહીમાં ખરડે છે.

જે આ ઝમાનામાં હું પાદશાહ છું-તો બલાં બૂંડાં કામોમાં મારોજ દાખલો લેજે.

તું પાદશાહી કરે તે કેવી રીતે વાજબી કહેવાય?-આથી તો દરેક તરફ ખરાબીજ ઝાહર આવે છે.

લૂટને માટે હમ્લો કરવો તેમજ વળી બૂંડાઓ સાથે કામ પાડવું એ પાદશાહોને સજાવાર નથી.

તારા વડિલો અમારા તાબેદાર હતા-અમારા પાદશાહો આગળ તારો બાપ ગોલામ જેવો હતો.

હિંદુસ્તાનની ખંડણી લેવાતું કામ હું દીલમાં નાખું-તો તે વિચાર સાથ કોઈ પણ મળતું થવાતું નથી.

હવે તું ખાકાને ચીન કે જે ચીનથી ઈરાન ઝમીન ઉપર ચઢાઈ લઈ ૨૭૩ આવ્યો હતો, તેના હાલ જો.

અતારાજ દાદ આન કે આવદાહ બૂદ
બેપીચીદ અઝાન બહ કે બુદ કર્દહ બૂદ
ચુનાન હમ હમી ખીનમ આઇને તૂ
હમાન પીચેશો ફરરહો દીને તૂ
મરા સાઝે જંગરતો હમ આસ્તહ
હમહુ લશકરમ ચક્રદેલ આરાસ્તહ
તારા બા દેલીરાને મન પાય નીસ્ત
બહેન્દ અન્દરૂન લશકર આરાય નીસ્ત
તો અન્દરૂ ગુમાની એ નીરૂએ ખીશ
હમી પીશે દર્યા બરી જૂએ ખીશ
ફેરેસ્તાદમ ઈનકૂ ફેરેસ્તાદઈ
સખુનચૂયો બા દાનેશ આઝાદઈ
અગર બાઝ બેફરેસ્ત યા જંગરા
બેયારાઇઓ સખત કુન તંગરા
એ મા બાહ બરુ જાને આન કસ દોરૂદ
કે દાદો બેરહ બાશદશ તારો પૂદ
ચુ અત્ત અચ નસીમે હવા ખુશ્કુ ગશત
નવીસન્દહ આન નામહૂરા દર નવશત
૨૭૪ અઅન્વાનશ બેન્વેસ્ત મર્દ દબીરૂ
એ શાહે જહાન ખુશ્તવે તીચ વીરૂ
બોદાવન્દે દઉલત બોદાવન્દે ચૂરૂ
જહાનગીરો અખશન્દહ બહુરામ ગૂરૂ
કે તાજે કઈ યાકૂત અચ ચચદગેરૂદ
બબોદાઈ માહુ અન્દરૂન રૂએ એરૂદ
સેપહદારે મર્જો નેગહુદારે ખૂમ
સેતાનન્દએ બાઝે સકુલાબો રૂમ
બનચદીકે શંગલ સેપહદારે હેન્દ
એ દર્યાએ કનૂજ તા મર્જે સેન્દ
ચુ બેન્હાહ બરુ નામહુ બરુ મોહુરૂ શાહુ
બરુ આરાસ્ત બા સાઝે નખ્ચીરૂગાહુ
બલશકરૂ એ રાઝશ કસ આગાહુ નહુ
જેઝશ નામદારાનશ હમરાહુ નહુ
બેયામહુ બદીનસાન બહેન્દસ્તાન
ગુઝશત અચ લબે આબે જાહસ્તાન
ચુ નચદીકે અયવાને શંગલ રસીદ
દરો પર્દએ બારૂગાહશ બેદીદ
બરુ આવરૂદઈ બૂદ સરૂ દરૂ હવા
બદરૂ બરૂ ફેરાવાન સેલીહો નવા
૨૭૫ સવારાનો પીલાન બદરૂ બરુ અપાય
બોરૂશીદને જંગો હેન્દી દરાય
શેગેકૂતી બદાન બારૂગાહુ બરુ બેમાન્દ
દેલશરા અઅન્દીશહુ અન્દરૂ નેશાન્દ
ચુનીન ગોકૂત બા પર્દહુ દારાને ઊય
પરસ્તન્દહો પાયકારાને ઊય
કે અચ નચદે પીરૂચ બહુરામ શાહુ
ફેરેસ્તાદહુ અમ મન બદીન બારૂગાહુ
હમ અન્દરૂ જમાન રૂકૂત સાલારે બારૂ
એ પરૂદહુ દવાન તા દરે શહુરૂયારૂ
બેફરૂમૂદ તા પરૂદહુ બરૂદાશતન્દ
અઅર્જશ એ દરૂગાહુ ખુઝાશતન્દ

તે જે કાંઈ અત્રે લાવ્યો હતો તે સઘળું લૂટાવી દીધું હતું—અને જે
બદી કે પોતે કાંધી હતી તેથી દુઃખી થયો હતો.
તેવીજ હાલત, તેવીજ હઠીલાઈ, તેવોજ રોપ અને તેવોજ ધર્મ હું
તારો નેકું છું.
મારી પાસે લડાઇનો સઘળો અસ્ખાબ અને પુરનો ખઝાનો પણ છે—
મારું તમામ લશકર એકદિલ બની તૈયાર થયલું છે.
મારા પેહલવાનો સામે ઉભું રહેવાની તારામાં તાકત નથી—હિંદુ-
સ્તાનમાં કેઈ લશકરનો સરદાર છેજ નહીં.
તું પોતાનાં કૌવત ઉપર મુસ્તાક રહેલો છે—અને એક બોહોળા દર્યા
સાથ પોતાની નદીને સરખાવે છે.
જે સાંભળ, મેં આ એક અચ્છો બોલનારો ઉઠાપણવાળો અને સદ-
ગુણી એલચી મોકલી આપ્યો છે.
તેની પાસ યા તો ખંડણી મોકલી આપ યા તો લડાઇને માટેની—
સઘળી તૈયારી કર અને તારા ઘોડાનો તગ મઝૂત બાંધ.
જે શખ્સમાં ઇન્સાફ અને ઉઠાપણ તાણા અને વાણા માફ એકેકમાં
જોડાયલાં હોય તે શખ્સના જીવ ઉપર મારી તરફથી દોઆ હોતો!”
જ્યારે તે નામુ પવનની લેહેકાથી સૂકાઈ રહ્યું—ત્યારે મુન્શીએ તે
નામાને ઘડી વાળ્યું.
તેનાં સરનામા ઉપર નવીસંદાએ એમ લખ્યું કે—“આ તિર્દહુ બુદ્દિ
ધરાવનાર દેશના પાદશાહ તરફથી,
જે દઉલતનો સાહેબ અને કૌવતનો સાહેબ—દેશનો જીતનારો અને
બક્ષેશનો કરનારો બેહરામ ગૂર,
કે જેણે બોરદાદ મહિનો અને અશીસવંગ રોઝે યઝદગેઈ પછીથી
પાદશાહી તાજ મેળવ્યું,
તે ઈરાન ઝમીનના સરદાર અને મુલકની નેગહબાની કરનાર સકલાબ
અને રૂમ દેશની મેહસૂલ લેનાર પાદશાહ તરફથી,
કનોજના દર્યાથી તે સિંધુ નદીના મુલક સૂધીના હિંદુસ્તાનના સર-
દાર શંગલને પુઝે.”
પાદશાહે તે નામા ઉપર મોહર કીધી—અને શેકારગાહ જવાના
અસ્ખાબની તૈયારી કીધી.
તેની સાથના નામદારો સિવાય લશકરમાંનું કોઈ પણ તેના બેદથી
વાકેફ હતું નહીં.
એ પ્રમાણે તે જાહસ્તાનના મુલકની નદી પસાર કરીને હિંદુસ્તાન
આવી લાવ્યો.
જ્યારે શંગલના મેહલની નઝદીક આવી પહોંચ્યો—ત્યારે તેણે તેની
દરબાર તેના ખુલ્લ દરવાઝા અને પરદા જોયા.
તે સઘળાએ ગોચા હવામાંજ પોતાનાં સર ઉઠાવેલાં હતાં—દરવાઝા
ઉપર પુષ્કળ હથિયાર અને લશકર હતું.
સવારો અને હાથીઓ દરવાઝા ઉપર ઉભેલા હતા—ચંગ અને હિંદી
ઘંટના આવાજ નીકળતા હતા.
બેહરામ તેની દરબાર જોઇ અજબ થયો—અને તેનું દિલ વિચારના
વમળમાં ચુંતાઇ ગયું.
પછી તેણે તેના દરબાનોને, નોકરો અને સત્તાવાળાઓને એ પ્રમાણે
કહ્યું,
કે “ફતેહમંદ પાદશાહ બેહરામની તરફથી—આ દરબારમાં હું એક
એલચી તરીકે આવ્યો છું.”
તેજ વખત દરબારનો વડો અમલદાર પર્દો ખસેડી પાદશાહ આગળ
દોડતો કે ગયો.
શંગલે કુમળિયું જોયું પર્દો જાંચપી નાખ્યો—અને તેને માન મસ્તબા
સાથ દરબારમાં દાખલ કીધો.

ખરામાન હમી રફત બહુરામ ગૂર
 યકી ખાનહુ દીદ આરમાનશ ખુહુર
 યુ આમહુ બનચદીકે શંગલ ફરાચ
 વરા દીદ બા તાજ ખર તખ્તે નાચ
 હમાન પાયએ તખ્તે ઝરૂરીન ખુહુર
 નેશસ્તાહુ બરૂ શાહુ બા ફરૂરે ઝૂર
 એઝારશ હમહુ સીમો પયકરૂશ ઝરૂ
 બઝરૂ દર નેશાન્દહુ ફેરાવાન ગોહર
 બેરાદરૂશરા દીદ દર ઝીરે ગાહુ
 નેહાદહુ બસરૂ ખરૂ જે ગઉહર કોલાહુ
 નેશસ્તાહુ બનચદીકે ઊ રહુતુમાય
 પેસરૂ પીશે તખ્ત ઈસ્તાદહુ બપાય
 ખરે તખ્ત શુદ શાહો બોરદશ નમાચ
 હમી ખૂદ પીશશ ઝમાની દરાચ
 ઝમાન તીચ ખુશાદો ગોફતા જે શાહુ
 જહાનદાર બહુરામ બા તાજે ગાહુ
 યકી નામહુ દારમ ખરે શાહે હન્દ
 નેવેશ્તાહુ ખતે પહલવી ખરૂ પરન્દ
 યુ આવાએ બહુરામ બેશનીદ શાહુ
 બેફરૂમહુ ઝરૂરીન યકી ઝીરૂગાહુ
 ખરાન કુર્સીએ ઝરૂશ બેન્શાન્દહુ
 જે દરૂગાહુ યારાનશરા ખાન્દહુ
 યુ બેન્શસ્ત ખુશાદ લખૂરા જે બન્દ
 યુનીન ગોફત કય શહુરૂયારે બલન્દ
 ઝમાન ખરૂ કુશાયમ યુ ફર્માન દેહી
 કે બી તો મખાદા બેહીએ મેહી
 બદ્દ ગોફત શંગલ કે ખરૂ ગૂચ હીન
 કે ગૂચન્દહુ યાબદ જે ચરૂખ આફરીન
 યુનીન ગોફત કાન શાહે ખુસ્તવ નેઝાદ
 કે ચૂન ઊ બગીતી જે માદરૂ નઝાદ
 મેહસ્ત આન સરકાચ પેહરામે શહુરૂ
 કે બા દાદે ઊ ઝહુરૂ શુદ પાવઝહુરૂ
 ખુઝોર્ગાન હમહુ બાચદારે વચન્દ
 બનખચીરૂ શીરાન શોકારે વચન્દ
 યુ શમ્શીરૂ ગીરહ બરચમ અન્દરૂન
 બેયાબાન શવદ હમચુ દર્યાએ ખૂન
 બખખશેશ યુ અખરી ખુવદ દર બહાર
 ખુવદ પીશે ઊ ગન્જે દીનારૂ ખારૂ
 પયામી ફેરેસ્તાદ ઝી શાહે હન્દ
 હમાન પહલવી નામઈ ખરૂ પરન્દ

બેહરામ ગૂર નખરાં કરતો જતો હતો-તેણે એવું એક દીવાનખાનું
 બેયું કે જેનો ચંદરવો ખિલોરનો હતો.

જ્યારે બેહરામ શંગલની નચદીક આવ્યો-ત્યારે તેને તાજ પેહેરીને
 સુંદર તખ્ત ઉપર બેઠેલો જોયો.

વળી તેના સોનેરી તખ્તના પાયા ખિલોરના હતા-જેની ઉપર તે
 પાદશાહ દબદબા અને કૌવત સાથે બેઠેલો હતો.

તેની ઈઝાર રૂપેરી તાસનાં કપડાંની બનાવેલી હતી-અને તે ઉપર
 સોનેરી ફૂલ હતાં અને તે ફૂલમાં મોતી ટાંકેલાં હતાં.

તેના ભાદને જોયો કે જે એક નાનાં તખ્ત ઉપર ગોહર જડિત તાજ ૨૭૬
 માથે પેહેરી બેઠેલો હતો.

શંગલની પાસે તેનો વઝીર બેઠેલો હતો-અને તેનો બેટો તેનાં તખ્ત
 આગળ ઉભેલો હતો.

પાદશાહ બેહરામ તેનાં તખ્ત આગળ ગયો અને તેને નમન કીધું-
 અને જરા વધુ વખત તેવીજ રીતે તેની આગળ ઉભો રહ્યો.

પછી તેણે પોતાની તેજ ઝબાન ખુલ્લી કીધી અને બોલ્યો કે “તાજ
 અને તખ્ત ધરાવનાર દેશના નેગહબાન પાદશાહ બેહરામ તરફથી,

હું પહલવી હુરફે રેશમી કપડાં ઉપર લખેલું એક નામુ હિંદના રાજ
 માટે ધરાઉં છું.”

જ્યારે રાજાએ બેહરામનો આવાઝ સાંભળ્યો-ત્યારે તેણે એક સોનેરી
 કુર્સી લાવવા માટે હોકમ કર્યો.

તેને તે સોનેરી કુર્સી ઉપર બેસાડ્યો-દરવાઝા ઉપરથી તેના સાથી-
 એને પણ બોલાવ્યા.

જ્યારે બેહરામ બેઠો ત્યારે પોતાનું બંધ મોઢું ખોલીને-એ પ્રમાણે
 બોલ્યો કે “ઓ ખુલ્લ મરતબાના પાદશાહ !

તારા વગરની બલાઈ અને ખુઝોર્ગી ના હોતી!-જ્યારે તું હકમ
 આપશે ત્યારે હું મારી ઝબાન ખોલીશ.”

શંગલે તેને કહ્યું કે “હા, બોલ-કારણકે સુખાપિત બોલનારો આ-
 ર્સ્માનથી પણ તારીફ મેળવે છે.”

ત્યારે બેહરામ બોલ્યો કે “તે ખુસ્તવની ખુન્યાદનો અમારો પાદશાહ- ૨૭૭
 કે જેના જેવો દુન્યામાં કોઈ માતાએ જન્યો નથી.

તે સરફરાઝ પાદશાહ એક મહાન પુરૂષ છે અને દેશનો સણગાર છે-
 તેના ઈન્સાફના ઝોરે ઝહુરની અસર ઝહુર ઉતારવાની દવા જેવી થઈ ગઈ છે.

સધળા માટાએ તેને ખંડણી આપનારા છે-શોકારગાહમાં સધળા
 સિંહોજ તેના શોકાર છે.

જ્યારે તે લડાઈમાં પોતાની તલવાર હાથમાં પકડે છે-ત્યારે તે વચરાન
 જ ગલ લોહીના દર્યા માફક બને છે.

બક્ષેશ કરવામાં તે બહારની મોસમની એક વાદળી માફકનો છે-તેની
 આગળ ખઝાનો અને દીનાર તુચ્છ ગણાય છે.

તેણે રેશમી કપડાં ઉપર પહલવી બાપામાં લખેલું એક નામુ તું
 હિંદના પાદશાહને માટે મોકલ્યું છે.”

ગેરેફતને શંગલ નામહુ અઝ દસ્તે
 બહુરામ વ પાસોખ દાદન.

શંગલે બેહરામના હાથમાંથી નામુ લેવું
 અને તેનો જવાબ આપવો.

યુ બેશનીદ શુદ નામહુરા ખાસ્તારૂ
 શોગફતી બેમાન્દ અન્દરાન નામદારૂ

જ્યારે શંગલે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે નામાનો તલબગાર બન્યો-
 અને તે નામદાર બેહરામને જોઈ અજબ રહ્યો.

૨૭૮ થુ આન નામહુ ખરૂ ખાન્દ ફરૂરોખ દખીરૂ
 રોખે તાજવરૂ ગશ્ત હમથુ ઝરીરૂ
 બદ્દ ગોકૂત કય મર્દે ચીરહુ સખુન
 બગોકૂતારૂ મશ્તાબો તુન્દી મકુન
 ખુઝોર્ગી તુમાયદ હમી શાહે તૂ
 થુનાન હમ તુમાયદ હમી રાહે તૂ
 ૨૭૯ કસ અરૂ બાઝ ખાહદ એ હેન્દુસ્તાન
 નખાશદ ખેરદમન્દ હમ દારેતાન
 બલશકરૂ હમી ગૂચદ ઈન્ ગરૂ બગન્જ
 વગરૂ શહૂરો કેશવરૂ સેપોદન અરન્જ
 કુલન્ગ અન્દ શાહાનો મન્ ચૂન્ ઓકાખ
 વયા ખાકો મન હમથુ દયાએ આખ
 કસી બા સેતારહુ નકૂશદ બગન્ગ
 ન બા આરેમાન જુસ્ત કસ નામો નન્ગ
 હોનરૂ બેહુતરૂ અચ ગોકૂતને નાખકારૂ
 કે ગીરદ તોરા મર્દે દાનન્દહુ ખારૂ
 ન મર્દી ન દાનેશ ન કેશવરૂ ન શહૂરૂ
 એ શાહી શુમારા એયાનસ્ત બહૂરૂ
 નેહોકૂતહુ હમહુ ખૂમ ગન્જે મનસ્ત
 નેયાગાન બદ્દ હીચ ના બેરુદહુ દસ્ત
 દેગરૂ ગન્જે અરુગુસ્તુવાનો એરેહુ
 થુ ગન્જૂરે મા બરૂ કુશાયદ ગેરેહુ
 બપીલાનશ બાયદ કશીદન કલીદ
 અગરૂ અન્દહુ પીલશ તવાનદ કશીદ
 અગરૂ ગીરમ અચ તીધો જઉશન શુમારૂ
 સેતારહુ શવદ પીશે અશમે તો ખારૂ
 ૨૮૦ ઝમીન બરૂ નતાબદ સેપાહે મરા
 હમાન અન્દહુ પીલાનો ગાહે મરા
 હઝારૂ અરૂ બહેન્દી ઝની દરૂ હઝારૂ
 ખુવદ કસ કે ખાનદ મરા શહૂરૂયારૂ
 હમહુ ગઉહરે ફૂહો દયા મરાસ્ત
 બમન્ દારદ અકૂનૂ જહાન પોશ્ત રાસ્ત
 હમાન અશમે અબ્બરો બીદો મુશકૂ
 દેગરૂ ગન્જે કાકૂરે ના ગશ્તહુ ખુશકૂ
 દેગરૂ દાઝે મરુડમે દરૂદમન્દ
 બઝે ઝમીન હરૂકે ગર્દહ નેજન્દ
 હમહુ ખૂમ મારા બદીનસાન પરસ્ત
 અગરૂ ઝરૂરો સીમસ્ત અગરૂ ગઉહરસ્ત
 થુ હસ્તાદ શાહન્દ બા તાજે ઝરૂ
 બકર્માને મા તન્ગ બસ્તહુ કમરૂ
 હમહુ કેશવરમ ફૂહો દર્ચહસ્તો ચાહુ
 નેયાબદ બરીન ખૂમો બરૂ દીવ રાહુ
 એ કન્નૂજ તા મર્જે ઇરાન ઝમીન
 વજૂ તા બસકૂલાબો તા પીશે ચીન
 ખુઝોર્ગીન હમહુ ઝીરુદસ્તે મનન્દ
 બખીચારગી દરૂ પરસ્તે મનન્દ
 ૨૮૦ બહેન્દો બચીનો ખોતાન પારેખાન
 નરાનદ બજોજ નામે મન્ બરૂ ઝખાન
 હમહુ તાજે મારા સેતાયન્દહુ અન્દ
 પરસ્તન્દ ગીરા કેઝાયન્દહુ અન્દ

ન્યારે મુખારક મુન્શીએ તે નામું વાંચ્યું-ત્યારે પાદશાહનો ચેહરો
 કમળાની માફક પીળા રંગનો થઈ ગયો.

તે બોલ્યો કે “ઓ ચખરાક બોલનારા શખ્સ !-તું વાત કરવામાં
 ઉતાવળો ના થા અને તુંદી ના કર.

તારો પાદશાહ પોતાની મોટાઈ દેખાડે છે-અને તારી ચાલ પણ
 તેવોજ દેખાવ કરે છે.

જો કોઈ શખ્સો હિન્દુસ્તાન પાસેથી ખંડણી માગે-તો તે વાત સાથ
 દાનેશમંદો મળતા થતા નથી.

અગરજો આ તારો પાદશાહ પોતાનાં લશ્કર અને ખજાના માટે એમ બોલતો
 હોય-અથવા મારાં શેહર અને મુલકને રંજમાં સોંપવા માટે કહે તો હોય,

તો તું બાણ કે બીજા પાદશાહો બગલાં જેવા છે જ્યારે હું ઓકાખ પક્ષી
 જેવો છું-યા તેઓ ખાક જેવા છે અને હું પાણી ભરેલા દર્યા જેવો છું.

કોઈ સેતારા સાથે લડવાની કોશિશ કરતું નથી કોઈ આરમાન સાથ
 લડાઈ કરી પોતાની કીર્તિ શોધતું નથી.

નકામી વાતો કીધાનાં કરતાં, હોનર દેખાડવો સારો છે-કારણકે તેની
 વાતોથી દાનેશમંદ શખ્સો તને તુચ્છ ગણે છે.

તમારી પાસે નથી મર્દાનગી કે નથી દાનાઈ કે નથી તેવો કોઈ મુલક
 કે શેહર-તમારી સદતનવમાંથી તમારે ભાગે નુકસાનજ છે.

મારા આખા મુલકે છૂપો ખજાનોજ છે કે જેને મારા નેયાગાનોએ
 જરા પણ હાથ લગાડ્યો નથી.

વળી ઘોડાનાં બખતરો અને લશ્કરીઓનાં બખતરોનો ખજાનો-જો
 મારો ખજાનચી ખુલ્લો કરે,

તો તેની કૂંચીઓ બંચકવા માટે હાથીઓ જોઈયે-અને તે પણ જો
 મસ્ત હાથી હોય તોજ બંચકી શકે.

જો હું તલવાર અને બખતરની ગણતરી કરું-તો સેતારાની ગણતરી
 તારી નજરમાં તુચ્છ થઈ પડે.

મારાં લશ્કરનો તેમજ મારા મસ્ત હાથીઓ અને તખ્તોનો ભાર આ
 ઝમીન પણ ખમી શકતી નથી.

અંકગણિતમાં એક હઝારનાં અંકને એક હઝારના અંક સાથ ગુણ્યાથી જો
 ગુણાકાર આવે-તે સંખ્યા જેટલા શરવીરો આજે મનેજ પાદશાહ તરીકે ગણે છે.

પહાડોમાંથી નીકળતાં અને દર્યામાંથી નીકળતાં સઘળાં ગોહરો મારી
 પાસે છે-હાલ દુન્યા મારાથીજ પોતાની પીક સીધી રાખે છે.

વળી અબ્બર, અગર અને કરતુરીના ઝરા-તેમજ લીલા કપૂરના ઢગલા,

વળી દુઃખી માણસની દવા-તેમજ આ ઝમીન ઉપર કોઈ ગમગીન
 બન્યું હોય તેની દવા,

એવી રીતની સઘળી વસ્તુથી મારો મુલક ભરેલો છે-અગર સોનું
 રૂપું કે ગોહરો જોઈયે તો તે પણ મારી પાસે પુષ્કળ છે.

વળી સોનેરી તાજ પેહેરનારા એવા એંસી પાદશાહો છે-કે જેઓ
 મારાં ક્ષમ્બિન ઉપર પોતાની કમર તંગ બાંધેલી રાખે છે.

મારો તમામ મુલક પહાડ, નદી અને ફૂવાઓથી ભરેલો છે-એ મુલ-
 કમાં એહરેમનને પણ રસ્તો મળતો નથી.

કનુજથી તે ઇરાનની સરહદ સૂધી-અને ત્યાંથી તે છેક સકલાબ અને
 તેથી પણ આગળ ચીન સૂધી,

સઘળા મોટાઓ મારા તાબેદાર છે-તેઓ લાચારીએ મારી ખિદમત
 કરે છે.

હિંદ, ચીન અને ખુતનના હાકેમો-મારાં નામ સિવાય બીજા કોઈનું
 નામ પોતાની ઝખાન ઉપર લેતાં નથી

તેઓ સઘળા મારાંજ તાજની સેતાયેશ કરનારા છે-અને મારી ખિદ-
 મતને માટે તત્પર રહેનારા છે.

અમુશ્ક્રએ મન દુખતે ફક્કૂરે ચીન
મરા ખાનદ અન્દર જહાન આફરીન
પેસર દારમ અચ વય યકી શીરદેલ
કે બેસ્તાનદ અચ કુલ્ અશમ્શીર દેલ
એ હન્ગામે કાઝિસ તા કયકોબાદ
અઝીન બૂમો ખરુ કરા નકદ્દુસ્ત યાદ
હમાન નામખરદાર સીસદ હઝાર
સેપહ આન કે ખાનદ મરા શહરુયાર
એ પયવસ્તગાનમ હઝારો દોવીસ્ત
કઝીશાન કસીરા અમન રાચ નીસ્ત
હમલુ જાદ ખરુ જાદ ખીશે મનદ
કે દર હેન્દ ખરુ પાય ખીશે મનદ
કે દર ખીશહુ શીરાન અહન્ગામે જન્ગ
અચ આવાઝે ઈશાન બેખાયન્દ અન્ગ
ગરુ આઈન બુદી હીચ આઝાદહુરા
કે કાશ્તી અતુન્દી ફેરેસ્તાદહુરા
સરતરા બુદા કરુદમી અચ તનત
શુદી મૂયહુગર ખરુ તો પીરાહનત
અદ્દ ગોકૂત અહુરામ કય તાજદાર
અગર મેહુતરી તોખમે તુન્દી મકાર
મરા શાહે મન ગોકૂત ફરા બેગૂય
કે ગરુ બેખદી રાહુ કમઝી મન્જૂય
એ દરુગહુ દો દાના પદીદાર કુન
જખાન આવરો કામરાન દરુ સખુન
ગરુ અયદુન કઝીશાન ખરાયો ખેરદ
યકી ખીશ અઝીન મદે મન બુગ્જરદ
મરા નીચ બા મર્જે તો કાર નીસ્ત
કે નચદીકે બેખદ સખુન ખાર નીસ્ત
વગરુનહુ એ મદાને જન્ગ આવરાન
કસી ફે ગેરાયદ અગોર્જે ગરાન
ગુઝીન કુન એ હેન્દુસ્તાન સદ સવારુ
કે બા યકુ તન અચ મા કુનદ કાઝારુ
નખાહીમ મા બાચ અઝીન મર્જે તૂ
ચુ પયદા શવદ મદીઓ અર્જે તૂ

મારા અનાનખાનામાં ફગફૂર ચીનની બેટી છે-જે તમામ જ્ઞાનમાં મારીજ તારીફ કરે છે.

તેણીને પેટનો હું એક સિંહની હિમ્મતનો બેટો ધરાઉં છું-કે જે પોતાની શમશેરે કરી એક પહાડ વટિકતું દિલ હાથ કરી શકે છે.

કયકોબાદથી તે કાઝિસના વખત પછીથી-કોઈ પણ પાદશાહે આ હિંદ સર ઝમીનને યાદ કીધી નથી.

તેમજ કીર્તિ શોધનારા ત્રણ લાખ સવારોનું-લશ્કર મને પાદશાહ તરીકે બોલાવે છે

મારા નાતેદારો કાંઈક એક હઝાર અને ખસો છે-પણ તેઓમાંનો કોઈ પણ મારી સાથે છૂપી દુશ્મની રાખતો નથી.

તેઓ સઘળા પેઢી દર પેઢી મારાજ ખેશીઓ છે-કે જેઓ હિંદમાં મારી સેવા બળવવા માટે મારી આગળ ઉભેલા છે,

કે લડાઈને વખતે જેઓના પોકારથી જંગલમાં સિંહો પોતાના પંખ કરડે છે.

અગરજે આઝાદ લોકોની એવી કાંઈ પણ રીત હતે-કે તેઓ ગુસ્સામાં આવી એલચીને કાપી નાખી શકતે,

તો તારાં શરીર ઉપરથી તારાં સરને હું જીલ્લુ કરતે-અને તારાં કપડાં ૨૮૧ તારી ઉપર માતમ કરતે.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ તાજ ધરાવનાર રાજા!-અગરજે તું મોટોજ હોય તો ગુસ્સાના ખી ના વાવ.

મને મારા પાદશાહે કહ્યું છે કે તું તેને કહેજે-કે જે તું દાના હોય તો ઉલટો માર્ગ પસંદ ના કરતો.

તું પોતાની દરબારમાંના બે દાના શખ્સોને લાવ-કે જેઓ તકરાર કરવામાં સુભાષિત અને ચાલાક હોય.

અને જે તેઓ મારાં માણસોમાંના એક કરતાં પણ અકલ અને ડહાપણમાં વધુ નીકળે,

તો પછી તારા મુલક સાથે મને કાંઈ પણ કામ રહેશે નહીં-કારણકે અકલમંદ માણસ સખુનને તુચ્છકારી કાઢતા નથી.

અગર નહીં તો તારા લડાયક મદેખાંથી-જે કોઈ કે ભારી શુર્ક ફેરવી શકતો હોય,

તેવા હિંદીઓમાંથી સો સવાર ચુંટી કાઢ-અને તે અમારામાંના એક જણની સાથે લડાઈ કરે.

પછી જે તારી બહાદુરી અને તારી કીમત જાહેર થશે-તો અમે આ તારી સર ઝમીનમાંથી અંગણી માગીશું નહીં.”

અઝમ્ આરાસ્તને શન્ગલ ખરાયે
બહરામ વ હોનર નમૂદને
બહરામ ખીશે ઝી.

શંગલે બેહરામને માટે મજલેસ તૈયાર કરવી
અને તેની આગળ બેહરામે પોતાનો
હોનર દેખાડવો.

ચુ બેશનીદ શન્ગલ બબહરામ ગોકૂત
કે રાએ તો બા મરુદમી નીસ્ત બેકૂત
જમાની ફેરદ આયો બુકુશાય બન્દ
એ ગૂઈ સુખુનહાએ ના સૂદમન્દ
યકી ખુર્રમ અયવાન બેખરદાખ્તાન્દ
હમલુ હરુએ બાયસ્ત ખરુ સાખ્તાન્દ

જ્યારે શંગલે એવું સાંભળ્યું ત્યારે બેહરામને કહ્યું-કે “તારા વિચાર માણસાઈપણુને મળતા છેજ નહીં.

તું થોડોક વખત મારે ત્યાં ઉતારો લે અને કપડાં કાઢી આરામ ૨૮૨ કર-વગર કામનાં સખુનો શા માટે બકે છે?”

પછી તેઓએ એક ખુશનુમા અયવાન ખાલી કરી-તેને સઘળું ઘટતી રીતે સજાગારી તૈયાર કીધું.

૨૮૩ બરુ આસુહ બહુરામ તા નીમરૂચ
 થુ બરુ અઉજ શુહ તાજે ગીતી ફરૂચ
 બેચારાસેત બચ્ચી બચ્ચીને શાહ
 દર અચવાન પરસેતન્દએ નીકુખાહ
 થુ દર પીશે શંગલ નેહાદન્દ ખાન
 કસીરા બેકરૂમૂહ ફરા બેખાન
 કચ ઈરાન ફેરેતાદએ ખુલવસેત
 સખુનગૂચા દર કામગારી નવસેત
 કસીરા કે બા ઊસેત હમ જીન નેશાન
 બેચાવર બખાને રસૂલાન નેશાન
 બેશુદ તીચ બહુરામો બરુ ખાન નેશાન
 બનાન દસેત ખુકશાદો લખૂરા બેખસેત
 થુ નાન ખુરદહુ શુહ મજલેસ આરાસેતન્દ
 નવાજન્દએ રૂદો મય ખાસેતન્દ
 હમાન બૂએ મુશ્ક આમહ અચ ખરૂદની
 હમાન જીરૂ જરૂખૂત ગુસેતરૂદની
 બુજોગાન થુ અચ બાદહુ ખુરૂમ શુદન્દ
 જે તીમારે નાબૂદહુ બી ધમ શુદન્દ
 દો તનરા બેકરૂમૂહ જૂર આચમાય
 બકુશ્તી કે બા દીવ દારન્દ પાય
 બેરૂતન્દ શાયેસેતહુ મદાને કાર
 બેખસેતન્દ શાન બરુ મેયાનહા એજાર
 હમી જૂરૂ કંરૂદ આન બરીન ઈન બરાન
 ગોરાજાનો પીચાન દો મદે જવાન
 થુ ખરૂદાસેત બહુરામ જામે ખુલૂર
 બમઘજશ નબીહ અન્દર અકૂગન્દ શૂર
 બશંગલ થુનીન ગોકૂત કચ શહૂરયાર
 બેકમાય તા મન બેખન્દમ એજાર
 થુ બા જૂરૂમન્દાન બકોશ્તી શવમ
 ન અન્દરૂ ખરાબી દુરોશ્તી શવમ
 બેખન્દીહ શંગલ બફૂ ગોકૂત ખીચ
 થુ જીરૂ આવરી ખૂને ઈશાન બેરીચ
 થુ બેશનીહ બહુરામ બરૂપાય ખાસેત
 બમદર્દી ખમ આવરૂદ બાલાએ રાસેત
 કસીરા કે બેચેકૂત અજીશાન મેયાન
 થુ શીરી કે યાજહ બગૂરે બેયાન
 હમી બરુ જમીન જહ થુનાન કુસેતખાન
 બેકોકૂતો બેપાલૂહ રંગે રોખાન
 બફૂ માન્દહુ ખુહ શંગલ અન્દરૂ શેગેકૂત
 અજાન ખુર્જો બાલાઓ આન જૂરો કેકૂત
 બહેન્દી હમી નામે યચ્છાન બેખાન્દ
 વરા અચ ચેહલ મરૂદ બરૂતરૂ નેશાન્દ
 થુ ગશતન્દ મસેત અચ મય ખુશગુવારૂ
 બેરૂતન્દ અચ અચવાને ગઉહરૂ નેગારૂ
 થુ ગરૂફન બેપૂશીહ મુશ્કીન હરીરૂ
 જે ખુર્દન બરુ આસુહ બરૂનાઓ પીરૂ
 બઆરામગહ રૂકૂત શંગલ જે મય
 દેહો દીહહુ બરૂગશતહુ અચ શાહે કચ
 થુ જરૂરીન શુહ આન ચાદરે મુશ્કખૂચ
 ફેરૂજન્દહુ બરુ અરૂખ બેમૂહ રૂચ

બેહરામે બપોર સૂધી આસાયેશ લીધી-ન્યારે દુન્યાને રોશન કરનાર
 તાજ ખુલ્લદીએ પહોંચ્યું,

ત્યારે પાદશાહના હોકમ પ્રમાણે એક ખુશહાલીની મજલેસ તૈયાર
 કરવામાં આવી-અને તે અચવાનમાં વફાદાર નોકરોએ,

ન્યારે શંગલની નજદીક ખાણું મૂક્યું-ત્યારે તેણે એક નોકરને ફર્માવ્યું
 કે “પેલા શખ્સને બોલાવ,

કે જે ઇરાનના શાહનો એલચી છે-અને સુખાપિત બોલનારો તેમજ
 પોતાની ખાહેશ પાર પાડવામાં નવો સવોજ છે.

તેજ પ્રમાણેના તેની સાથના બીજાઓને પણ-લઈ આવ અને તેઓને
 એલચીઓની બેસવાની જગ્યા ઉપર બેસાડ.”

બેહરામ તુરત આવી ખાણા ઉપર બિરાજ્યો-અને કાંઈ પણ બોલ્યા
 વગર ખાણું ખાવા માડ્યું.

ન્યારે ખાણું ખાઈ રહ્યા ત્યારે મજલેસ તૈયાર કાઢી-અને તમ્બુરા
 વગાડનારીઓને બોલાવી મય મંગાવ્યા.

ખાણામાંથી તેમજ પાંચરેલા કસબી ગલીચાઓમાંથી કસ્ટુરીની સુગંધ
 નીકળતી હતી.

તે મજલેસમાંના મોટાઓ ન્યારે શરાબથી ખુશહાલ બન્યા-અને
 બલિષ્ઠતા ગમથી મોકળા થયા,

ત્યારે રાત્રીએ બેજોરાવર શખ્સો કે જેઓ દેવ સાથે પણ લડી શકે
 એવા હતા તેઓને કુશ્તી લડવા ફર્માવ્યું

બન્ને હુશ્યાર પેહલવાનો આવ્યા-તેઓએ પોતાની ઇઝારોને કમર
 ઉપર બાંધે ચઢાવી (એટલે કુશ્તી રમવાની તૈયારી કાઢી).

બન્ને જવાન મદો દોડતા અને મરોડાતા એકમેક ઉપર જોર કરવા
 લાગ્યા.

ન્યારે બેહરામે બિલોરી જામ ઉડાવી-અને તેનાં મગજમાં શરાબનો
 શોર પડ્યો,

ત્યારે તેણે શંગલને કહ્યું કે “આ પાદશાહ! તું ફરમાવે તો હું
 પણ ઇજાર બાંધે ચઢાઉં.”

હું તે પેહલવાનો સાથ કુશ્તી રમુ-હું તેઓની સાથ લડાઈ નથી કર
 વાનો કે તેઓના છવને નુકસાન પણ નથી કરવાનો.”

શંગલ દસ્યો અને બોલ્યો કે “ઉઠ-જે તું તેઓને નીચે પાડે તો
 તુરત મારી પણ નાખજે.”

ન્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ઉભો થયો-અને મદાનગીથી
 તેઓનાં સીધાં કદ વાકાં વાળવા લાગ્યો.

જેમ એક સિંહ જંગલી જોરખર ઉપર પોતાનો પંજે લગાવે-તેમ
 બેહરામ તેઓમાંથી જે કોઈની કે કમર પકડતો,

તેને જમીન ઉપર એવો પછાડતો કે તેનાં હાડકાં ભાગી જતાં હતાં
 અને તેના ચેહરાનો રંગ ઉડી જતો હતો.

શંગલ તેની ખુલ્લદી, તેનું કદ, તેનું કૌવત અને તેનાં ખભાં જોઈ
 અજબ રહ્યો હતો.

અને પોતાની હિંદી ભાષામાં તે બોલ્યાને યાદ કરવા લાગ્યો-અને
 બેહરામને ચાળીસ શરતોનો ઉપર જગ્યા આપી.

ન્યારે તેઓ લેહઝતદાર મયથી મસ્ત બન્યા-ત્યારે સઘળાઓ તે ગોહર
 નિગાર મેહલમાંથી ગયા.

ન્યારે આસ્માને કાળાં રેશમી કપડાં પેહેર્યાં-ત્યારે જવાન અને બુદ્ધાઓ
 ખાણાં ઉપરથી ઉઠી આરામ કરવા ગયા.

મયથી ધરાઇને શંગલ પણ પોતાની આરામ કરવાની જગ્યાએ ગયો-
 તેનું દિલ અને દીદા ક્યાની પાદશાહ બેહરામથી ફરી ગયા હતા.

ન્યારે તે કસ્ટુરીની સુગંધવાળી કાળી ચાદર સોનેરી બની-અને
 રોશન કરનાર આકૃતાએ આસ્માન ઉપર પોતાનો ચેહરો બતાવ્યો,

શહે હેન્દવાન આરહુરા બરનેશસ્ત
અમયદાન ખરામીદ ચઉગાન બદસ્ત
બેબારહન્દ આ શાહુ તીરો કમાન
હમી તાખત બર આરજુ ચક્ર જમાન
અબહુરામ ફરમૂદ તા બર નેશસ્ત
કમાને કયાની ગેરેકૂતહ બદસ્ત
અશંગલ ચુનીન ગોકૂત કય શહુરયાર
અચ ઈરાન બસી હસ્ત આ મન સવાર
હમી તીરો ચઉગાન કુનન્દ આરજુચ
ચુ ફર્માન દેહદ શાહે આઝાદહ ખૂચ
ચુનીન ગોકૂત શંગલ કે તીરો કમાન
ચુતૂને સવારી બુવદ બીગમાન
તો આ શાખો યાલીઓ આ ગૂરે દસ્ત
બજેહુ કુન કમાનરાઓ બુકશાય શસ્ત
કમાનરા બજેહુ કરુદ બહુરામ ગૂર
બર અંગીખત ધુરરાન તગાવર સોતૂર
ચકી તીર બેગરેકૂતો બુકશાહ શસ્ત
નેશાનહુ અચક્ર ચૂબહુ બરહમ શેકસ્ત
ગેરેકૂતન્દ ચક્રસર બર આફરીન
સવારાને મયદાનો ગોદાને કીન

ત્યારે હિંદીવાનોનો પાદશાહ ઘોડા ઉપર સવાર થયો-અને હાથમાં ચક્રગાનની લાકડી લઈ મયદાનમાં ચાલ્યો.

બીજાઓ પણ પાદશાહ સાથે તીર કમાન લઈને ગયા-તે થોડોક વખત પોતાની મરજી પ્રમાણે ઘોડાને દોડાવવા લાગ્યો.

પછી તેણે બેહરામને ફર્માવ્યું જેથી તે કયાની કમાન હાથમાં પકડી ઘોડા ઉપર સવાર થયો.

તેણે શંગલને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!-ઈરાનના ધણીક સવારો મારી રહ્યા છે.”

જેઓ જો તું નેક ખસલતનો પાદશાહ ફર્માન આપે-તો તીર અને ચક્રગાનની રમત કરવાની ખાહેશ રાખે છે.”

શંગલ બોલ્યો કે “તીર અને કમાન બેશક એક સવારનો સ્થાન છે.

તું આવી બાજુ અને ગર્દન સાથેનો છે તેમજ હાથના મજબૂત કૌવત સાથેનો છે-માટે કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ અને તીર ફેંક.”

બેહરામ ગૂરે કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ્યો-અને પોકાર કરતો તેજ ચાલના ઘોડાને ડપડાવ્યો.

તેણે એક તીર લીધો અને તે છાડ્યો-અને એકજ તીરમાં પેલી નિશાન તોડી નાખી.

જેથી સઘળા મયદાનના સવારોએ અને લડાયક પેહલવાનોએ તેની ઉપર આશ્રીત કીધી.

ગુમાન બોદને શંગલ બર
બહુરામ વ બાજુ દાસ્તને ઊરા
અજુ રખતન બઈરાન.

શંગલે બેહરામ ઉપર શક લઈ જવો
અને તેને પાછો ઈરાન
જવાથી રોકવો.

જે બહુરામ શંગલ શુદ્ધ અન્દર ગમાન
કે ઈન ફરરો ઈન બુર્જો તીરો કમાન
નમાનદ હમી ઈન ફેરેસ્તાદહુરા
ન હેન્દો ન તુર્કો ન આઝાદહુરા
અગર ખીરો શાહસ્ત અગર મેહુતરસ્ત
બેરાદરશ ખાનમ હમ અન્દરખરસ્ત
બેખન્દીદો બહુરામરા ગોકૂત શાહ
કે અચ નામવર પુર ગોહર ખીરાગાહ
બેરાદર તોઈ શાહુરા બીગમાન
બદીન ફેરોશો ગૂરો તીરો કમાન
કે ફરરો કયાન દારીઓ ગૂરે શીર
નખાશી મગર નામદારી દેલીર
બદ ગોકૂત બહુરામ કય શાહે હેન્દ
ફેરેસ્તાદગાનરા મકુન નામે સેન્દ
ન અચ તોખમએ ચક્રગેર્દમ ન શાહ
બેરાદરશ ખાનીમ ખાશદ ગુનાહ
જે ઈરાન ચકી મદે બીગાનહુ અમ
ન દાનેશ પેજહમ ન ફર્જાનહુ અમ
મરા બાજુ ગર્દાન કે દૂરસ્ત શાહ
નખાચદ કે ચાખદ મરા બેશમે શાહ

હવે શંગલ બેહરામ માટે શકમાં પડ્યો-કે “આવું ખોરેદ, આવી છાતી અને તીર કમાનનો આવો હોનર ધરાવતો માણસ,
કાસેદ નહીં હોય-કોઈ હિંદી પણ નહીં હોય. કોઈ તુર્કો અને કોઈ ઉમ્રાઓ પણ નહીં હોય.

અગર તે પાદશાહનો કોઈ ખેશી છે યા કોઈ મોટો અમીર છે-હું તેને જો પાદશાહ બેહરામનો બાઈજ ગણું તો તે વાજખી કહેવાય.”

પછી રાજ હસી પડ્યો અને બેહરામને કહ્યું-કે “ઓ નામવર ૨૮૬
ખાન્દાની શાહઝાદા!

તારી આવી રીતની કોરેશ, આવું ઝોર અને આવી રીતના તીર કમાનના હોનરોથી-હું ખચીત ધારું છું કે તું પાદશાહનો બાઈજ છે.

કારણકે તું પાદશાહી ખોરેહવાળો અને સિંહતું કૌવત ધરાવનારો છે-તું નામીયા બહાદુર શખ્સ સિવાય બીજો કોઈજ નથી.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ હિંદના પાદશાહ!-એલચીઓને નહીં છાજતું નામ ના આપ.

હું નથી ચક્રગેર્દની બુન્યાદનો કે નથી કોઈ પાદશાહી બુન્યાદનો-મને પાદશાહનો બાઈ ગણવો એ ગુનાહ છે.

હું ઈરાનનો એક બેગાનો શખ્સ છું-હું નથી વિદ્વાનો શોખીન કે નથી હું દાનેશમંદ.

હવે તું મને અહીંથી પાછો ફરવા દે કારણકે રસ્તો બહુ દૂર છે-એવું નહીં બનવું જોઈએ કે પાદશાહ મારી ઉપર ગુસ્સે યાય.”

અહુ ગોઠૂત શંગલ કે તુન્દી મકુન
કે બા તૂ હનૂઝતેત મારા સખુન
નખાયહત કદન અરકૂતન શેતાખ
કે રકૂતન અઝૂદી નખાશહ સવાખ
અરે મા બેખાશો દેલ આરામ ગીર
થુ પુખ્તહુ નખાહી મયે ખામ ગીર
૨૮૭ પસ આનગાહુ દસ્તૂરરા પીશ ખાન્હ
ઝે બહુરામ બા વય સુખુનહા બેરાન્હ
અઝાન પસ બફર્જનએ ખીશ ગોઠૂત
કે બા તૂ સખુન દારમ અન્દર નેહોઠૂત
ગર ઈન્ મરૂહ બહુરામરા ખીશ નીસ્ત
વર અઝ પહુલવાનાને ઊ ખીશ નીસ્ત
શેગેઠૂતતેત ઈન્ અર દેલે મદે રાહ
બરીન્ દારેતાનહા નશાયહ નેહાહ
બખૂખી બેગૂયશ કે ઇદર બેઘસ્ત
ઝે કન્નૂજ રકૂતન તોરા રૂય નીસ્ત
એ ગૂઘ દરીન્ કાર ગીરહ ફેરીખ
ગર અઝ ગોઠૂતે મન દર દેલ આરહ નેહીખ
તો ગૂઘ મર ઊરા નેહુતર બુવહ
તો આન ગૂય બા વય કે દરખર બુવહ
બેગૂયશ બરાન રવ કે ખાશહ સવાખ
કે પીશે શહે હેન્હ બેફઝાય આખ
કુનૂન ગર બેખાશી બનઝદીકે ઊય
નેગહુદારી આન રાય બારીકે ઊય
હરાન જા કે ખુશતર બુવહ મર્જે તોસ્ત
કે પીશે શહે હેન્હવાન અર્જે તોસ્ત
૨૮૮ બજાઈ કે ખાશહ હમીશહુ બહાર
નસીમે ગુલાન આયહ અઝ જૂયખાર
ઝે કન્નૂજ અર તુઝરહ નીકુખખત
બસાલી દો બારસ્ત બારે દેરખત
ગોહર હસ્ત દીનારો ગન્ને દેરમ
થુ ખાશહ દેરમ દેલ નખાશહ બધમ
નવાઝન્હ શાહી કે અઝ મેહુરે તૂ
બેખન્હ થુ બીનહ હમી એહુરે તૂ
અઝીન્ બાખ અન્દાન કે દાની બેગૂય
થુ ર અન્દર આરી તો બા ઊ બઝય
થુ ઈન્ ગોઠૂતહુ બીશી બેપુરસશ ઝે નામ
કે અઝ નામ ગર્દહ દેલમ શાહકામ
મગર રામ ગર્દહ બદીન્ મર્જે મા
ફેઝૂન્ ગર્દહ અઝ ફરે ઊ અર્જે મા
વરા જૂહ સાલારે લશકર કુનીમ
બદીન્ મર્જે બા અર્જે મા સર કુનીમ
બેયામહ જહાનદીદહુ દસ્તૂરે શાહુ
બેગોઠૂત ઈન્ બબહુરામો બેન્મૂહ રાહુ
ઝે બહુરામ અઝાન પસ બેપુરસીહ નામ
કે બી નામ પાસોખ નખૂદી તમામ
૨૮૯ થુ બેશનીહ બહુરામ રંગે રાખશ
દેગર શુહ કે તા ચૂન દેહહ પાસોખશ
બફર્જન ગોઠૂત અય સખુન ગૂય મરૂહ
મરા દર દો કેશવર મકુન રૂય ઝરૂહ

શંગલે તેને કહ્યું કે “તું ઉતાવળો ના થા-કારણકે હજી તારી સાથ મારે વાતો કરવી છે.

તને અહીંથી જવા માટે ઉતાવળ કરવી નહીં બેઘયે-કારણકે શેતાખીથી જલું એ નેક ગણાય નહીં.

તું અમારી આગળ રહે અને તારાં શરીરને આરામ આપ-એ તને બૂનો મય નહીં બાવતો હોય તો નવો મય લે.”

પછી તેજ વખત પોતાના વઝીરને નઝદીક બોલાવ્યો-અને તેની સાથે બેહરામ મટે વાતો કીધી.

તેણે પોતાના દાનેશમંદ વઝીરને એમ કહ્યું કે “તારી સાથ હું કાંઈ ખાનગીમાં વાત કરવા માગું છું

એ આ મદ બેહરામનો સગો નહીં હોય-અથવા તેના પેહલવાનો કરતાં વધારે ચઢિયાતો નહીં હોય,

તો દાનેશમંદ શખ્સોને આ વાત અજબ જેવી લાગે છે-આપણે આ તેની વાતો ધ્યાનમાં લેવી બેઘતી નથી.

માટે તું તેને સમજાવીને કહે કે ‘તું અહીંજ થાલી જ-તને કનુજથી જલું એ સલાહકારક નથી.’

આ કામમાં તું શું કહે છે, તે ફરેખ ખાશે?-અગરજો હું અને એમ કહીશ તો તે ધાસ્તી કરશે.

તું તેને કહેશે તો તે વધારે સારું થઈ પડશે-તું તેને લાયક શખ્સો-માંજ કહેજે.

તેને કહેજે કે ‘તું એવા નેક રસ્તા ઉપર ચાલ-કે જેથી હિંદના પાદશાહની નઝદીક તારી આગર વધે

હવે એ તું તેની પાસેજ રહેશે-અને તેની ખાનગી વાતો છપીજ રાખશે,

તો હિંદની સકથી સરસમાં સરસ ઝમીન તે તારીજ છે-કારણકે હિંદીઓના પાદશાહ આગળ તારી કીમત વધી છે.

એ જગ્યા કે હમેશે બહારની મોસમ જેવી રહે છે-અને જેની નદી માંથી ગોલાબની લેહેફા નીકળે છે.

જેથી બાગ્યશાળી લોકો કનોજ છોડતાજ નથી જ્યાં વર્ષમાં બે વાર ઝાડો ફળ આપે છે.

જ્યાં ગોહર, દીનાર, ખઝાનો અને દિરમ પાણુ પુખ્ત છે-જ્યારે કાંઈ પાસ પૈસા હોય છે ત્યારે તેનું દિલ ગમગીન રહેતું નથી.

શાહ ઉદાર દિલનો છે અને તારી મોહબતથી-જ્યારે તારો ચેહરો જોય છે ત્યારે તે હસે છે.’

જ્યારે તે એલચી તારી રૂબરૂ થાય-ત્યારે એ બાબતમાં જેટલું તું જાણતો હોય તેટલું તેને કહેજે.

જ્યારે એ સઘળું તું કહી રહે ત્યારે તું તેનું નામ ‘પૂજા-કારણકે તેનું નામ જણાયથી મારું દિલ ખુશહાલ થશે.

કદાચને આપણો મુલક તેને પસંદ પડશે (યાને તે અહીં રહેશે)-તો તેના દબદબાથી આપણો દરજ્જો વધશે.

અને આપણે તેને તુરત લશ્કરનો સેનાપતિ બનાવી દઇશું-અને આ આપણા કીમતી મુલકમાં તેને સકથી ઊંચી પદવી આપીશું.”

પછી તે પાદશાહનો અનુભવી વઝીર આવ્યો-અને તેણે બેહરામને સઘળી વાત કહી અને તેને માર્ગ બતાવ્યો.

ત્યાર બાદ તેણે બેહરામનું નામ ‘પૂજા-કારણકે તેનાં નામ વગર તેનો જવાબ પુરો થતો હતો નહીં.

જ્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેના ચેહરાનો રંગ-ફેરવાઈ ગયો કે હવે તેને શું જવાબ આપે?

શેવટે તે બોલ્યો કે “ઓ મુલાયિત બોલનાર મદદ!-તું મને બેહુ જહાનમાં કાળાં મોઢાંનો ના કર.

મન અચ્છ શાહે ઈરાન ન પીચમ બગન્જ
ગર અચ્છ નીસ્તી ચન્દ બાશમ બરન્જ
જેચ્છ ઈન્ બાશદ આરાયેશે દીને મા
ન અચ્છન્ બુવદ રાહો આધને મા
હરાન કસ કે પીચદ સર અચ્છ શાહે ખીશ
બખરુઆસ્તન ગુમ કુનદ રાહે ખીશ
ફોચ્છની નજેસ્ત આન્ કે બૂદશ બરદ
બદો નીક બર મા હમી બુગ્જરદ
બોદાવન્દે તાજ આફરીદ્દન કુનસ્ત
કે પોશ્તહુ ઝમાનહુ બદ બૂદ રાસ્ત
કુન આન્ બુઝોગાને બુસ્તવ નેજાદ
જહાનદાર કયબુસ્તવો કયકોબાદ
દેગર આન્ કે દાની તો બહુરામરા
જવાને જહાનલુયો બુદકામરા
અમર મન એ ફર્માને ઊ બુગ્જરમ
બમદી સર આરદ જહાન બર સરમ
નમાનદ બરો બૂમે હેન્દસ્તાન્
બઈરાન કશદ બાકે જહ્દસ્તાન્
હમાન બેહુ કે મન બાચ ગર્દમ બદર
બેબીનદ મરા શાહે પીરુચગર
ગર અચ્છ નામ પુર્સીમ બરુચ્ચ નામ
ચુનીન્ ખાનદમ શાહો હમ બાબો મામ
હમહુ પાસોબે મન બશન્ગલ રસાન્
કે મન દીર માન્દમ બશહુરે કસાન્
ચુ દસ્તૂર બેશનીદ પાસોખ બેબોરદ
શનીદહુ હમહુ પીશે ઊ બર શુમોરદ
એ પાસોખ પુર આજન્ગ શુદ રૂએ શાહુ
ચુનીન્ ગોકૂત ફ દર માનદ એ રાહુ
સર અન્દર નેયારદ બફર્માને મન
બેપીચદ હમી દેલ એ પયમાને મન
ચકી ચારહુ સાજમ બર ઊ મન કે રૂચ
સરઆયદ બદીન્ મદે લશકર ફોરૂચ
ચકી ગોરૂ બૂદ અન્દરાન્ મર્જે શાહુ
એ બાલાએ ઊ બસ્તહુ બર બાદ રાહુ
અજાન્ બીશહુ બુઝીખ્તી શીરે નર
હમી જાન્માન્ કર્ગસે તીચ પર
ચકાયકુ હમહુ હેન્દ અચ્છ ઊ પુર બોરૂશ
અચ્છ આવાએ ઊ કર શુદહુ તીચ બૂશ

પૈસાની તંગીને લીધે અગર હું ગમે એટલો દુઃખમાં સબડું છું-છતાં
પણ તારા ખજાના માટે હું કદીબી મારા પાદશાહ તરફ ના ફર્માન થઈશ નહીં.

અમારી દીન ધર્મનાં ફર્માન કાંઈ જુદાજ છે-આવી રીતની રાહ
રસમ અમારી છેજ નહીં.

જે કોઈ શખ્સ કે પોતાના પાદશાહથી સર ફેરવે છે-તે કયામતને
દહાડે પોતાનો માર્ગ ગુમ કરે છે.

જે કોઈનામાં હડાપણ હોય છે તે વધુ મેળવવાની ખાહેશ નથી
કરતો-બહુ કે બૂર આપણા ઉપરથી વીતી જાય છે.

તાજનો સાહેબ ફરીદ્દન કે જેનાથી ઝમાનાની પીઠ સીધી રહેતી હતી
તે કયાં છે ?

કયાં ગયા તે પાદશાહી બુન્યાદના બુઝોગો-પાદશાહ કયખસર અને
કયકોબાદ ?

ખીજું એ કે તું દેશ જીતનાર જવાન અને આપ એખ્તયાર પાદશાહ
બેહરામને બરાબર પિછાને છે ?

જે હું તેના ફર્માનથી વેગળો જાઉં-તો તે પોતાની મદ્દનગીથી મને
પુરોજ કરી નાખે.

અને આ હિન્દુસ્તાનની સર ઝમીન પણ કાયમ રહેવા દે નહીં-અને ૨૯૦
આ જાદુઈ ભર્યાં મુલકની ખાક ઈરાન ધસડી લઈ જાય.

માટે એજ બહુ છે કે હું તેની દરગાહમાં પાછો ફરું-કે તે ફતેહમંદ
પાદશાહ મને પાછો ફરેલો જોય.

અગરજો તું મારું નામ પૂછે છે તો મારું નામ બરુચ્છ-એજ નામે
મને પાદશાહ તેમજ મારાં માબાપ બોલાવે છે.

આ મારો જવાબ તું શંગલને પહોંચાડ-કારણકે હું પારકા મુલકમાં
ઘણો વખત થોડ્યો છું."

જ્યારે વઝીરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે જવાબ લઈને ગયો-તેણે જે
સાંભળેલું તે સઘળું તેની આગળ કહ્યું.

આ જવાબ સાંભળવાથી પાદશાહનો ચેહરો કરચલી ભરેલો થયો-
અને એ પ્રમાણે બોલ્યો કે "તે મારા સૂચવેલા માર્ગથી દૂરનો દૂરજ રહે છે.

તે મારો હોકમ માનતો નથી-અને મારાં કલાથી તે પોતાનું દિલ
ફેરવે છે.

પણ હું તેની ઉપર એવી એક યુક્તિ કરીશ કે જેથી તે લશ્કરના સેપહ-
સાલાર ઉપર દહાડો આખેર આવશે.

તે પાદશાહના મુલકમાં એક વર હતું-જેના બુલંદ કદથી પવનનો
માર્ગ પણ બંદ થઈ જતો હતો.

તેનાં રહેઠાણનાં જંગલમાંથી નર સિંહ પણ નાસી જતો હતો-તેમજ
શિતાબ ઉડનારં ગીદ પક્ષી આસ્માન ઉપરથી ઉડી જતું હતું.

સઘળો હિંદનો મુલક તેનાથી ચકચાર ભરેલો બન્યો હતો-તેના પોકા- ૨૯૧
રથી તિલ્લુ કાન પણ બેહરા થઈ જતા હતા.

જન્ગ કદને બેહરામ બા ગોર્ગ
બગોરૂતએ શન્ગલ વ કોશતને
ઊ ગોર્ગરા.

શંગલના કહેવાથી બેહરામે વર સાથ
લડાઈ કરવી અને તેણે વરને
મારી નાખવું.

બબેહરામ ગોકૂત અય પસન્દીદહુ મરદ
બરુઆયદ બદસ્તે તો હર કાર કરદ

પછી શંગલે બેહરામને કહ્યું કે "ઓ પસન્દગી પામેલા મર્દ!-તારા
હાથથી દરેક કામ પાર પડી શકે છે.

યકી બીશહુ નજદીકે શહુરે મનસ્ત
કઝાન બીશહુ અન્દીશહુ બહુરે મનસ્ત
યકી ગોરૂઝ દર વય બસાને નહન્ગ
બેદરૂદ હેલે શીરે ચર્મે પલન્ગ
બનજદીકે આન ગોરૂઝ બાયહ શદન
હમહુ ચર્મે ઊરા બતીર આઝદન
મગર જૂ બર આસાયહ ઇન્ બૂમો બર
બકરૂરે તો અય મર્દે પીરજગર
યકી જહુ બાશહત નજદીકે મન
એ નજદીકે ઇન્ નામદાર અન્બુમન
કે જાવીહ દર કેશવરે હેન્દો ચીન્
કુનદ હર કસી બર તો બર આકરીન્
બદ્દ ગોકૂત બહુરામે પાકીજહુ રાય
કે બા મન બેબાયહ યકી રહુનુમાય
ચુ બીનમ બનીરૂએ યજદાન તનશ
બેબીની બખૂન્ ઘર્કહુ પીરાહનશ
૨૬૨ બદ્દ દાદ શન્ગલ યકી રહુનુમાય
કે આનરા નેશીમન બેદાનેસ્તો જાય
હમી રકૂત બા નીકુદેલ રહુનમૂન્
બદાન બીશએ ગોર્ગે રીઝદહુ ખૂન્
હમી ગોકૂત અન્દી એ આરામે ઊય
એ બાલાઓ પહુનાઓ અન્દામે ઊય
ચુ બેન્મૂદો બરૂગશત બહુરામ તકૂત
બરામાન બદાન બીશએ ગોરૂઝ રકૂત
પસે પોશ્તે ઊ અન્દ ઈરાનેયાન્
બપયકારે આન ગોરૂઝ બસ્તહુ મેયાન્
ચુ અચ દર દીદન્દ બાલાએ ઊય
ચુનાન્ બીશહો સાખતહુ જાએ ઊય
બદ્દ હર કસી ગોકૂત શાહા મકુન્
એ મર્દી હમી બુઝરાની સખુન્
નકર્દસ્ત કસ જન્ગ બા ફૂહો સન્ગ
અગરૂએહુ દેલીરી તો શાહા બજન્ગ
બશન્ગલ ચુનીન્ ગૂય કીન્ રાહુ નીસ્ત
બહીન્ જન્ગ દસ્તૂરીએ શાહુ નીસ્ત
બકર્માન્ કુનમ જન્ગ તા શાહે મન
અગર બેશતવહ બેસ્પરહ બાહે મન
૨૬૩ ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે યજદાને પાકુ
મરા ગર બહેન્દસ્તાન દાદ બાકુ
બજાએ દેગર મર્ગે મન ચૂન્ બુવહ
કે અન્દાજહુ અન્દીશહુ બીરૂન્ બુવહ
કમાનશ બજેહુ કરૂદ મર્દે જવાન્
તો ગોકૂતી હમી બારૂ ગીરહ રવાન્
બેયામહ દવાન્ તા બનજદીકે ગરૂઝ
પુર અચ બેશમ સર હેલ નેહાદહુ બમરૂઝ
કમાને કયાની ગેરેકૂતહુ બચન્ગ
એ તરુકશ બર આવરૂદ તીરે બદન્ગ
હમી તીર બારીહ હમચુ તગરૂઝ
બહીન્ હમ નેશાન્ તા ઘમી ગશત ગરૂઝ
યકી તીર જહુ બર સુરીન્ગાહે ઊય
કે તીરહુ શુહ અન્દર કમાન્ માહે ઊય

મારાં શેહરની નજદીકમાં એક જંગલ છે-કે જે જંગલથી હું ફિઝ-
મંદ બન્યો છું.

તે જંગલમાં મગરમચ્છની મિસાલનું એક વર રહે છે-જે સિંહનું
દિલ અને ચિત્તાતું ચામડું ચીરી નાખે છે.

માટે તે વરની આગળ તને જલું જોઈએ-અને તેનું તમામ ચામડું
તીરથી વિધી નાખવું જોઈએ.

ઓ કુતેહમંદી બરેલા શખ્સ! કદાચને તારાં ખોરેહની બરકતે કરી
તે વરથી આ મારો દેશ શાન્તી મેળવે.

તેથી મારી નજદીક કે શું મારી નામદારી બરેલી અન્બુમનની નજ-
દીક તારો મરતબો ધણોજ વધશે.

કારણકે જવેદાન સૂધી હિંદ અને ચીનના મુલકોમાં-દરેક જણ તારી
ઉપર આક્રીન ક્યો જશે."

ત્યારે નેક વિચારના બેહરામે તેને જવાબ દીધો-કે "મારી સાથ એક
બોમિયા જોઈએ.

પછી જ્યારે પાક યજદાનનાં કૌવતથી હું તે વરને જોઈશ ત્યારે તું
તેનાં બદન ઉપરનું ચામડું લોહીમાં તરખોર થયલું જોશ."

શંગલે તેને એક બોમિયા કે જે તેનો ગૂફો અને જગ્યા બહુતો હતો,
તે આપ્યો.

બેહરામ તે બલા બોમિયા સાથ પેલાં લોહી રેડનારાં વરના જંગલ
તરફ ચાલવા લાગ્યો.

તે બોમિયાએ પેલાં વરની રહેવાની જગ્યા માટે તેમજ તેનાં બુલંદ
કદ, તેની પોહોળાઈ અને તેનાં શરીર માટે ધણીક વાતો કરવા માંડી.

જ્યારે તે વરની જગ્યા બતાવી પેલો બોમિયા પાછો ક્યો ત્યારે
બેહરામ આગળ વધ્યો-અને ખુશહાલીથી ચાલતો તે વરના જંગલમાં ગયો.

તેની પછાડી કેટલાક ધરાનીઓ પણ તે વરની લડાઈ માટે કમર
બાંધીને ગયા.

પણ જ્યારે દૂરથી તેઓએ તેનું કદ, તે જંગલ અને સંતાવાની
બનાવેલી જગ્યા જોઈ,

ત્યારે દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે "ઓ પાદશાહ! તું આ સાહસ
ના કર-તું મર્દાનગીની હદ ઓળંગી જાય છે.

ઓ પાદશાહ! અગર તું લડાઈ કરવામાં ધણો બહાદુર છે-છતાં
કોઈએ પહાડ અને પત્થર સાથ લડાઈ કીધી નથી.

માટે તું પાછો ફરી શંગલને એમ કહે કે 'આ વાત વાજબી નથી-
એવી લડાઈ માટે મારા પાદશાહની પર્વાનગી નથી.

મારા પાદશાહના હોકમથી હું તે લડાઈમાં જઈશ-કે જેથી જ્યારે તે
મારાં કામની વાત સાંભળે ત્યારે મને મારી જગ્યા પાછી સંપુરહ કરે."

બેહરામે તેઓને એવો જવાબ દીધો કે "પાક યજદાને-મારી મિટ્ટી
જે હિંદુસ્તાનમાં લખી હશે,

તો મારું મોત બીજી જગ્યાએ કેવી રીતે આવશે?-આ વાત મારા
ધ્યાનમાં ઉતરતી નથી."

એટલું કહી તે જવાન મર્દે પોતાની કમાનનો ચિલ્લો ચઢાવ્યો-તું
કહે ગોયા તે પોતાના જીવને કાંઈ નકામોજ સમજે છે.

તે દોડતો વરની નજદીક આવ્યો-તેનું સર ચુરસાથી બરેહું અને દિલ
મોત ઉપર ડરેહું હતું.

તેણે પાદશાહી કમાન હાથમાં પકડી-અને બાયામાંથી ખંદગી તીર
બાહર કાઢ્યો.

તેણે કરાંની મિસાલ તીર વરસાવા માડ્યા-જેથી પેહું વર મુસ્ત
પડી ગયું.

એક તીર તેનાં કુલાંમાં માર્યો-કે તેજ વખતે તેનો રોશન માહતાખ
સીઆહ બન્યો (યાને તે માર્યું ગયું).

થુ દાનેસ્ત ફરા સરઆમદ ઝમાન
 બર આહીખત ખન્જર બલએ કમાન
 સરે ગોરુગરા પસ્ત ખુશીદો ગોકૂત
 બનામે ખોદાવને બી ચારે જોકૂત
 કે ઊ દાદ અન્દી મરા ફરેરે જૂર
 બફર્માને ઊ તામદ અચ ચરખ હૂર
 બેફરૂમૂદ તા ગાવો ગરૂદન બરન્દ
 તને ગોરૂ અઝાન ખીશહૂ ખીરૂન બરન્દ
 બેખોદાન્દો ચૂન દીદ શંગલ એ ફૂર
 બદીબા બેચારાસ્ત અચવાને સૂર
 થુ બર તખ્ત બેન્શસ્ત પુરમાયહૂ શાહ
 નેશાનીદ બહુરામરા પીશે ગાહ
 હમી કરૂદ હર કસ બર આફરીન
 ખુજોર્ગાને હેન્દો સવારાને ચીન
 બેરકૂતન્દ હર મેહુતરી બા નેસાર
 બબહુરામ ગોકૂતન્દ કય નામદાર
 કરીરા સઝાએ તો કેદાર નીસ્ત
 બકેદારે તૂ રાહે દીદાર નીસ્ત
 બરીન નીચ ખુજશત યકૂચન્દ રૂચ
 હમી દાશત બહુરામરા દેલફરૂચ
 અચૂ શાદ શંગલ ગહો ગહૂ બઘમ
 ગહી તાજહૂ રોખસારો ગાહી દેઝમ
 હમી ખાસ્ત ફરા સરઆરદ ઝમાન
 મગરૂ ફર ગર્દદ દેલશ અચ ઘમાન
 યકી અચ્છદહા બૂદ બર ખુરકો આખ
 બદયા ગહો ગાહૂ દર આકૂતાખ
 હમી દર કરીદી બદમ અન્દહૂ પીલ
 વચૂ ખાસ્તી મઉજે દયાએ નીલ
 થુનીન ગોકૂત શંગલ બચારાને ખીશ
 બદાન તીચહૂશ રાચદારાને ખીશ
 કે મન ઝીન ફેરેસ્તાદએ શીરૂ મરૂદ
 ગહી શાદમાનમ ગહી પુર એ દરૂદ
 મરા પોશત બૂદી ગરૂ ઈદર બૂદી
 બકનૂજે બર કેશ્વરમ સર બૂદી
 ગરૂ અચ નચદે મા સૂએ ઈરાન શવદ
 એ બહુરામ કનૂજ વીરાન શવદ
 થુ કેહુતર થુનીન બાશદો મેહુતર ઊય
 નમાનદ બરીન બૂમે મન રન્ગો બૂય
 હમહૂ શખ હમી કારે ઊ સાખતમ
 યકી ચારએ દીગર અન્દાખતમ
 ફેરેસ્તમશ નચદીકે આન અચ્છદહા
 કચ ઊ બીગુમાન ઊ નેયાબદ રહા
 નબાશમ નહૂદીદહૂ અચ કારે ઊય
 થુ બા અચ્છદહા બૂદ શવદ જન્ગબૂય
 બેગોકૂત ધને બહુરામરા પીશ ખાન્દ
 બસી દારેતાને દેલીરાન બેરાન્દ
 બદ ગોકૂત યચદાને જાન આફરીન
 તોરા ઈદર આવરૂદ ઝીરાન ઝમીન
 કે હેન્દસ્તાનરા બેશૂઈ એ બદ
 થુનાન કચ રહે નામદારાન સઝદ

બેહરામે જ્યારે જાણ્યું કે તેની આખેરી આવી-ત્યારે તેણે કમાનની જગ્યાએ પોતાની તલવાર ખેંચી.

અને તે વચ્ચે સર ખુવારીથી કાપી નાખ્યું અને બોલ્યો કે “ખોદાતાલા કે જેનો કોઈ સાથી કે હરીફ નથી તેનાં નામની મદદથી મેં આ ફતેહ મેળવી.

કે જે સાહેબે મને આટલું બધું ખોરેહ અને કૌવત બક્ષેશ કર્યું-અને જેના ફર્માનથીજ આસ્માન ઉપર આકૂતાખ રોશની આપે છે.”

પછી તેણે ફર્માવ્યું કે “તેઓ ગાડાં અને બળદ લાવે-અને તે જંગલ માંથી વચ્ચું તન બાહેરે લઈ જાય.” ૨૬૪

તે પ્રમાણે તેઓ લઈ ગયા અને જ્યારે શંગલે દૂરથી તે જોયું-ત્યારે તેણે રેશમી કપડાંથી પોતાનો ખાણી પીણીનો અચવાન સજ્જાગ્યો.

જ્યારે મોક્ષાદાર પાદશાહ તખ્ત ઉપર બેઠો-ત્યારે બેહરામને પોતાનાં તખ્તની આગળ માનથી બેસાડયો.

તેની ઉપર દરેક હિંદના મોટા લોકો તેમજ ચીનના લડાયક સવારો આક્રીન કરવા લાગ્યા.

સઘળા સરદારો હાથમાં નેસાર લઈ તેની આગળ આવ્યા-અને બેહરામને કહ્યું કે “ઓ નામદાર!

તારાં જેવાં કામ કોઈ કરે નહીં-તારાં કામ અમારા વિચારમાં આવી શકતાં નથી.”

એ વાત ઉપર પણ થોડાક દહાડા નીકળી ગયા-અને હિંદનો પાદશાહ બેહરામને ખુશહાલી સાથે રાખવા લાગ્યો.

શંગલ તેનાથી કબી ખુશહાલ અને કબી ગમમાં રહેતો હતો-કબી ખીલેલા ચેહરાનો અને કબી ગમગીન બનતો હતો.

તે કોઈ પણ રીતે બેહરામની આખેરી લાવવા ચાહતો હતો-કે જેથી કદાચ તેનાં દિલનો ગમ દૂર થાય.

તેનાં મુલકમાં ઝમીન ઉપર તેમજ પાણીમાં રહેનારો એક અચ્છદહા હતો-જે કોઈ વેળા દર્યામાં તો કોઈ વેળા આકૂતાખની ગર્ભીમાં રહેતો હતો.

તે પોતાના દમમાં મસ્ત હાથીને ખેંચી લેતો હતો-અને તેનાથી નીલનો દર્યા પણ મોજે ઉઠાવતો હતો. ૨૬૫

શંગલે પોતાના સાથીઓને તેમજ પોતાના બાહોશ વિશ્વાસુ અમલદારોને એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “હું આ શેર મદ્ એલચીથી-કબી ખુશહાલ રહું છું અને કબી દર્દ ભરેલો બનું છું.

અગરજો એ અહીં રહેતે તો મારો મદદગાર બનતો-અને કનુજ ઉપર તેમજ મારા મુલક ઉપર તે સરદાર થતે.

જો એ મારી આગળથી ઈરાન જતો રહેશે-તો બેહરામથી આ કનુજનો મુલક વચરાન થઈ જશે.

જ્યારે આવો બહાદુર તેનો નોકર હોય અને તે જેવો પાદશાહ હોય-તો આ મારાં મુલકની રચના બચી શકે નહીં.

હું આખી રાત તેનાંજ કામનો વિચાર કર્યા કરતો હતો-અને તેવી રીતે મેં એક બીજો ચારો શોધી કાઢ્યો છે.

હું એને પેલા અચ્છદહાની નજદીક મોકલવા માગું છું-કે જેનાથી ખેશક એ છટકારો પામશે નહીં.

અને જ્યારે તે પોતેજ અચ્છદહા સાથે લડાઈ કરવા જશે-તો તેના એ કામ માટે હું ઠપકાને લાયક ઠરીશ નહીં.”

એટલું બોલી તેણે બેહરામને નજદીક મોકલાવ્યો-અને બહાદુર લોકોની ધણીક વાતો તેણે ચવાવી.

તે બોલ્યો કે “જનનો પચદા કરનાર યચદાન-તને ઈરાન ઝમીનથી ૨૬૬ અહીં લાવ્યો છે.

કે તું હિંદુસ્તાનમાંથી જેમ નામદારી ભરેલા લોકોની રીતને લાયક હોય તેમ સઘળી બદીઓ ધોઈ નાખે.

યકી કાર પીશસ્ત આ દહો રન્જ
અઆધાચ રન્જે અફર્મ અન્જ
ચુ ઇન્ કદેહુ ખાશી ઝમાની મપાય
અખુશ્તીએ મન્ બેરવ ખાચ જાય
અશન્ગલ ચુનીન્ પાસોખ આવરુદ શાહુ
કે અચ રાએ તૂ ખુઝરમ નીસ્ત રાહુ
ઝે ફર્માને તૂ ખુઝરમ ચક્રમાન્
મગરુ ખહ ખુવદ ગર્દશે આસ્માન્

એક દુઃખ અને રંજ બરેહું કામ તારી આગળ આવી પડ્યું છે-
શુરઆતમાં જો કે રંજ છે, પણ શેવટે તો એક ભારી ખઝાનોજ છે.
જ્યારે તું આ કામ કરી રહે ત્યારે થોડોક વખત પણ અહીં થોભતો
ના-પણ મારી બારે ખુશહાલી સાથે તું પોતાની જગ્યાએ પાછો ફરજો.”
પાદશાહ બેહરામે શંગલને એવો જવાબ દીધો-કે “હું તારા હોક-
મથી ઉલટો ચાહું એ સલાહકારક છેજ નહીં.
આ ફરતાં આસ્માનની ગર્દશે ખરી થવા સિવાય-હું તારાં ફર્માનથી
એક પણ પણ ફરીશ નહીં.”

કોશતને બહુરામ અઝદહારા.

બેહરામે અઝદહાને મારી નાખવો.

૨૬૭ બહુ ગોકૂત શન્ગલ કે અન્દી બલાસ્ત
ખરીન્ ખૂમે મા ખરુ યકી અઝદહાસ્ત
અખુશ્તીએ દર્યા હમી ખુઝરદ
નહન્ગે દમ આહન્ગરો બેશ્કરદ
તખાની મગરુ ચારઈ સાખ્તન્
અચ કશ્વરે હેન્દ પદાખ્તન્
બહરાન્ ખરી ખાઝે હેન્દસ્તાન્
હમહુ મરુચ ખાશન્દ હમદસ્તાન્
હમાન્ હદયએ હેન્દ આ ખાચ નીચ
ઝે ઊદો ઝે તીધો ઝે હરૂખનહુ ચીચ
બહુ ગોકૂત બહુરામ કય પાદશા
બહેન્દ અન્દરુન્ શાહો ફર્માન્ રવા
અફર્માને દાદારે ચઝદાને પાકુ
પયે અઝદહારા બેખુરમ ઝે ખાકુ
નદાનમ કે ઊરા નેશીમન્ કુળસ્ત
બેખાયદ નમૂદન્ મરા રાહે રાસ્ત
ફેરેસ્તાહ શન્ગલ યકી રાહુજુય
કે આન્ અઝદહારા તુમાયદ બહુય
હમી રકૂત આ નામવરુ સી સવારુ
ઝે ધરાન્ ખુઝોર્ગાને ખન્જરુ ગુઝારુ
હમી તાખ્ત તા પીશે દર્યા રસ્તીહ
ખતારીકી આન્ અઝદહારા બેદીહ
બેદીહ આન્ તનો પીચેશો ખશ્મે ઊય
હમી આતેશ અફૂખ્ત અચ ચશ્મે ઊય
ખુઝોર્ગાને ધરાન્ ખોરશાન્ શુદન્દ
અઝાન્ અઝદહા તીચ જૂશાન્ શુદન્દ
અબહુરામ ગોકૂતન્દ કય શહૂરયારુ
તો ઇન્રા ચુ આન્ ગોર્ગે પીશીન્ મદારુ
૨૬૮ બહીન્ બહ મહેહુ શહૂરે ધરાન્ બખાહ
મકુન્ દુશ્મનતારા બહીન્ ખૂમ શાહ
બર્ધાનેયાન્ ગોકૂત બહુરામ ગોરુદ
કે બાન્રા બદાદારુ ખાયદ સેપોરુદ
મરા ગરુ ઝમાનહુ બહીન્ અઝદહાસ્ત
અમર્દી ફોજની નગીરદ ન કાસ્ત
કમાન્રા બઝેહુ કદો ખુઝીહ તીરુ
કે પયકાન્શરા દાદહુ ખુદ અહુરુ શીરુ

શંગલે તેને કહ્યું કે “આ મારા મુલકમાં એક અઝદહા છે કે જે
એક મોટી બલા છે.
જે ઝમીન ઉપર તેમજ દર્યામાં આવ જવ કરી શકે છે-પોતાના દમે
કરી માણસોને ગળી જતાર મગરમચ્છનો પણ તે શિકાર કરે છે.
ચાટે જો તું કાંઈ તેના એલાજ કરી શકશે અને તે અઝદહાથી આ
હિંદનો મુલક ખાલી થઈ શકશે,
તોજ તું હિંદુસ્તાનની ખંડણી ધરાન લઈ જશે-અને એ ઉપર મારો
આખો મુલક એકમત થશે.
વળી તે ખંડણી સાથે હિંદનું અગર તેમજ હિંદી તલવાર અને એ
વગેરે ખીજ નદી જુદી ચીજોનો હદયો પાણુ લઈ જઈ શકશે.”
બેહરામ બોલ્યો કે “ઓ પાદશાહ! આ હિંદના મુલકમાં રાજ
ચલાવનાર અને હોકમ કરનાર!
ઈસ્લામી પાક યઝદાનના હોકમથી-આ અઝદહાનાં કદમ આ ઝમીન
ઉપરથી કાપી કાઢીશ.
પણ હું તેનાં રહેઠાણની જગ્યા જાણતો નથી કે ક્યાં છે?-ચાટે મને
ત્યાં જવાની સીધી રાહ દેખાડવી જોઈએ.”
ત્યારે શંગલે એક બોમિયો તેની સાથે મોકલ્યો કે તે બેહરામને પેલો
અઝદહા દેખાડે.
ધરાનના તલવાર મારનારા અમીરોમાંથી-ત્રીસ નામચીન સવારો સાથે
બેહરામ ચાલવા લાગ્યો.
તે પેલા દર્યા સૂધી ગયો ત્યાં સૂધી ચાલ્યા કાંધો-ત્યાં તેણે અંધા-
રામાં તે અઝદહાને જોયો.
તેણે તેનું તે ભારી તન, તેની વળણુ અને તેનો શુરસો જોયો-તેની
આંખમાંથી આતશ રોશન થતો હતો.
તે અઝદહાને જોઈ ધરાનના મોઠાએ ઘણાજ ઉસ્કેરાઈ ગયા અને
ગોકાર કરવા લાગ્યા,
અને બેહરામને કહેવા લાગ્યા કે “ઓ પાદશાહ!-તું કાંઈ એને
પેલાં આગળનાં વર જોતું ના સમજતો-
આ આકૃતથી ધરાન દેશને બરબાદ ના કર અને આ મુલકમાં તારા
દુશ્મનને ખુશહાલ ના બનાવ.”
બહાદુર બેહરામે ધરાનીઓને કહ્યું-કે “આપણાં તન તો ખોદા-
તાલાનેજ સોંપવા જોઈએ.
જો મારો વખત આ અઝદહાથીજ પુરો થવાનો હશે-તો ગમે એવી
મર્દાની દેખાડવાથી તેમાં વધારો કે ઘટાડો થઈ શકવાનો નથી.”
એટલું કહી તેણે કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ્યો અને એક તીર પસંદ
કરી ખેચી કાઢ્યો-કે જેનાં પયકાનને ઝેહસ્ત પાણી પાયહું હતું.

બરાન અમ્મદા તીર બારાન ગેરેકૂત
અપો રાસ્ત જંગે સવારાન ગેરેકૂત
અપૂલાઈ પયકાન દહાનશ બેદખ્ત
હમી ખાર અચ્છ જહૂરે ઊ બર ફેરખ્ત
દેગર ચાર ચૂબહૂ બેઝહ બર સરશ
ફેરેખ્ત બા જહૂર ખૂન અચ્છ બરશ
તને અમ્મદા ગશ્ત અઝાન તીર સોસ્ત
હમી ખાકરા ખૂન એ જહૂરશ બેશોસ્ત
સબુક તીધે જહૂર આખૂન બર કશીફ
બતુન્દી દેલે અમ્મદા બર દરીફ
બતીધો તબરજીન બેઝહ ગર્દનશ
બખાકુ અન્દર અકૂગન્દ પીચાન તનશ
ચુ અચ્છ અમ્મદા ગશ્ત પર્દખ્તહ
બપીશે જહાનદાર શુદ સાખ્તહ
હમી ગોકૂત કય દાવરે દાફ પાકુ
તો કર્દી ચુનીન અમ્મદહારા હલાકુ
વગરતહ કેરા ખૂદ ઇન્ દસ્તગાહ
તોઈ બન્દગાનરા એ હરૂ બદ પનાહ
વઝાન જા બેયામદ સુએ શાહે હેન્દ
સુએ નામવર લશ્કર આરાએ સેન્દ
કે પરદખ્તહ શુદ શાહુ અઝીન કાઝારૂ
બકરૂ માને દાદારે પર્વદગાર
ચુ શંગલ શનીફ ઇન્ શુદ અન્દહૂગીન
કે ઊરા ચુનીન દીફ બર પોશ્તે ઝીન
બેકરૂમૂદ તા ગાવો ગરૂદન બરન્દ
એ બીશહૂ તનશરા બહામૂન બરન્દ
બરઆમદ એ હેન્દસ્તાન આફરીન
એ દાદાર બર બૂએ ઇરાન ઝમીન
કે ઝાયફ બરાન ખાકુ ચુનીન સવાર
કે બા અમ્મદા સાઝહ આન કાઝારૂ
બદીન બુર્જો બાલાઓ આન શાખો યાલ
નબાશહ જોચ અચ્છ શહૂરયારશ હમાલ

તે અમ્મદા ઉપર તીરનો વરસાદ વરસાવવા લાગ્યો-અને સવારોની
લડાઈ માફક દાખા જમણી ફરવા લાગ્યો.

પોલાદી તીરની પયકાનથી તેનું મોઢું સીવી લીધું-તેનાં ઝહરથી તે
જંગલમાંના કાંટા બળવા લાગ્યા.

બીજા ચાર તીર તેનાં માથાં ઉપર માર્યા-જેથી તેની છાતીમાંથી ઝહરી
લોહી વહેવા માંડ્યું.

તે તીરથી અમ્મદાનું તન સુસ્ત થયું-અને તેનાં ઝહરી લોહીએ ઝમી
નને ઘોવા માડી.

બેહરામે શેતાબ ઝહરી પાણી પાયલી તલવાર બાહેર કાઢી-અને ઉતા-
વળે તે અમ્મદાનું શરીર ચીરી નાખ્યું.

તલવાર અને કુહાડીએ તેની ગર્દન કાપી નાખી-તેનું તરફડતું શરીર
ખાકમાં નાખ્યું.

જ્યારે તે અમ્મદા મારી ફારેગ થયો-ત્યારે તે ખોદાતાલા આગળ રદ્દ
બંદગી કરવા પડ્યો.

તે એ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યો કે “આ પાક ઇન્સાફના ખાવદ !-તેજ
એવા અમ્મદાને હલાક કીધો.

નહીં તો આવી શક્તિ કોણને હતી?-તુંજ સઘળા બંદાઓને દરેક
આફતમાંથી બચાવનારો છે.”

પછી તે ત્યાંથી હિંદના પાદશાહ અને સિંધના સેપદસાલારની તરફ
આગ્યો,

કે “ઇન્સાફી પર્વદગારના હોકમથી પાદશાહ તે અમ્મદાની લડાઈથી
ફારેગ થયો છે.”

જ્યારે શંગલે આ સાંભળ્યું ત્યારે તે દિલગીર થયો-કારણ હજી તેણે
ઘોડાનાં ઝીન ઉપરજ બેઠેલો જોયો.

તેણે હોકમ કીધો કે “બળદ અને ગાડું લઈ જાય-અને જંગલમાંથી
તે અમ્મદાનાં શરીરને મયદાનમાં લઈ આવે.”

આખાં હિંદુસ્તાનમાંથી “ઈરાન સરઝમીન ઉપર ખોદાતાલા તરફની
દોઆ હોજો !”ના પોકારો નીકળ્યા.

કે “તે મુલકમાં એવો બહાદુર સવાર પયદા થાય છે-કે જે અમ્મદા
સાથે આવી રીતની લડાઈ કરે છે.

આવી બુલંદી, આવું બીચું કદ અને આવી બાઝૂ અને ગર્દનવાળો
શખ્સ-પાદશાહની બરાબરિયા સિવાય બીજો કોઈજ હોઈ શકે નહીં.”

અન્દીશાહમન્દ શુદને શંગલ
અચ્છ બહરામ વ દુખતરે
ખુદ દાદન બઝી.

શંગલનું બેહરામ માટે વિચારવંત
બનવું અને તેને પોતાની
બેટી આપવું.

હમહૂ શાહે શંગલ દેલી પુર એ દરહ
હમી દાશ્ત અચ્છ કારે ઊ રૂય જરૂદ
શખ્ આમદ બેયાવરૂદ ફર્જાનહૂરા
હમાન મરદુમે બીશો બીગાનહૂરા
ચુનીન ગોકૂત ઈન્ મર્દે બહરામ શાહ
બદીન ચૂરો ઇન્ શાખો ઇન્ દસ્તગાહ
નેયાબદ હમી રન્જશ અચ્છ હીચ રૂય
એ હરૂચૂનહૂ કામીખ્તમ રન્જો બૂય

સઘળાઓ જ્યારે ખુશહાલ બન્યા હતા ત્યારે શંગલ દર્દ બરેલાં દિલને ૩૦૦
હતો-બેહરામના કામથી તેનો ચહેરો ફિક્કો પડ્યો જ તો હતો.

તેણે રાત પડતાંજ દાનાઓ તેમજ પોતાના કુટુંબીઓ અને બીજા
પારકા શખ્સોને બોલાવ્યા.

તે બોલ્યો કે “આ આવા ઝરવાળો આવી બાઝૂવાળો અને આવી
શક્તિવાળો પાદશાહ બેહરામનો એલચી,

કે જેને મેં દરેક રીતે ફરેબમાં નાખ્યો-તો પણ તે કોઈબી રીતે દુઃખી
થતો નથી.

૩૦૧ ગરુ અચ નચદે મા ઊ બઈરાન શવહ
બનચદીકે શાહે દેલીરાન શવહ
સેપાહે મરા સુરત ખાનહ બકાર
બહેન્દસ્તાન નીસ્ત ગુચહ સવાર
સરકાચ ગર્દહ મગર દુશ્મનમ
ફેરેસ્તાદહરા સરુ એ તન બરુ કનમ
નેહાનશ હમી કરુહ ખાહમ તખાહ
એ ગુઇદો ઇનરા એ બીનીહ રાહ
બહુ ગોકૂત ફર્જાનહુ કય શહુરયાર
દેલતરા બદીન ગુનહુ રન્ગહુ મદાર
ફેરેસ્તાદએ શહુરયારાન કોશી
એ બીદાનેશી ખાશદો બીહોશી

૩૦૨ કસ અન્દીશહુ ઝીનગુનહુ હરુગેચ નકરુહ
બગેઈ ચુનીન રાય હરુગેચ મગરુહ
બરે મેહુતરાન એશત નામી ખુવહ
સેપહુખુહ બમરુદમ ગેરામી ખુવહ
ગરુ ઇન મરુદરા સરુ બકાચ આવરી
બદીન મરુચ રન્ગે દરાચ આવરી
હમાનગહુ બેચાયહ એ ઇરાન સેપાહુ
યકી તાજદારી ચુ બહુરામ શાહુ
નમાનહ કસ અચ મા બદીન બૂમે રોસ્ત
બેચાયહ એ શાહી તોરા દસ્ત શોસ્ત
રહાનન્દએ માસ્ત અચ અબ્દહા
ન કોશતન ખુવહ રન્ગે ઊરા બહા
બરીન બૂમે મા અબ્દહા કોશતો ગરુગ
બતન એન્દગાની ફેઝાયેશ ન મરુચ
ચુ બેશનીહ શન્ગલ સખુન તીરહુ ગશત
એ ગોકૂતારે ફર્જાનગાન ખીરહુ ગશત
બેખૂહ આન શબો બામદાદે પગાહુ
ફેરેસ્તાહ કસ નચદે બહુરામ શાહુ
બતનહા તને ખીશ બી અન્બુમન
ન દસ્તૂર ખુહ પીશો ન રાયજન

૩૦૩ બબહુરામ ગોકૂત અચ દેલારાય મરુહ
તવાન્ગરુ શુદી ગેરુદે બીશી મગરુહ
બતૂ દાહ બાહમ હમી દુખ્તરમ
એ ગોકૂતારુ કેદારુ ખાશહ બરમ
ચુ ઇન કર્દહુ ખાશમ બરે મન બેઈસ્ત
કચ ઈદરુ ગુજશતન તોરા રય નીસ્ત
તોરા બરુ સેપહુ કામગારી દેહમ
બહેન્દસ્તાન શહુરયારી દેહમ
ફેરમાન્હ બહુરામો અન્દીશહુ કરુહ
એ તખ્તો નેઝાદો એ નન્ગો નબરુહ
બદેલ ગોકૂત ખુહ કર્દહુરા ચારહુ નીસ્ત
બકસ બરુ અઝીન કારુ બીધારહુ નીસ્ત
વહીગરુ કે જાનરા બેચાબમ અઝીન
બેબીનમ મગરુ ખાકે ઇરાન અઝીન
કે ઈદરુ બદીનસાન બેમાન્દીમ હીરુ
બરુ આવીખત બરુ દામે રૂખાહુ શીરુ
બશન્ગલ ચુનીન ગોકૂત ફર્જાન કુનમ
એ ગોકૂતારત આરાયેશો જાન કુનમ

અગરજો તે આપણી આગળથી ઈરાન જશે-અને બહાદુર લોકોના પાદશાહની નજીક પહોંચશે,
તો તે મારાં લશ્કરને નિર્બળ સમજશે-અને કહેશે કે 'હિંદુસ્તાનમાં એક પણ બહાદુર સવાર નથી.'
એથી મારો દુશ્મન સરકરાજ બનશે-માટે હું આ એલચીનું સર તનથી જુદું કરવા માગું છું.
હું તેને છૂપી રીતે મારી નાખવા ચાહું છું-આ બાબતમાં તમે શું કહો છો અને શું સલાહ આપો છો?"
એક દાના શખ્સે તેને કહ્યું કે "ઓ પાદશાહ!-તું તારા દિલને એવી રીતે દુઃખી ના રાખ.
પાદશાહોના એલચીને તું મારી નાખે-તો એ કામ બેચુકીનું અને નાદાનીનું હોય છે
કદી પણ કોઇએ એવી રીતનો વિચાર કાઢ્યો નથી-માટે તું એવો વિચાર કદી પણ ના કર.
પાદશાહો વચ્ચે તે બદનામ થાય-દેશના વડાઓ તો લોકોના માનિતા રહેવા બેઠયે.
અગરજો તું આ મર્દનું સર કાપી નાખશે-તો તું આ મુલક ઉપર ભારી આક્રમ લાવી નાખશે.
તુરતજ ઈરાનથી લશ્કર આવશે-અને શાહ બેહરામ જેવો એક પાદ-શાહજ અહીં આવશે.
તો આપણામાંથી કોઇ પણ શખ્સ આ મુલકમાં કાયમ રહેશે નહીં-અને તને આ પાદશાહીથી હાથ ધોવા પડશે.
તે બહાદુર મર્દ તો આપણને અઝદહાનાં દુઃખમાંથી છોડવનારો છે-તેને મારી નાખવો એ કાંઈ તેની મેહનતનો બદલો નથી.
તેણે આપણા આ મુલકમાં અઝદહા અને વરને માર્યાં-તો તું તેની જિંદગી વધાર નહીં કે તેને તું મારી નાખે."
ન્યારે શંગલે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ગાફેલ બન્યો-અને તે દાના-ઓની વાતથી ગભરાઇ ગયો.
પછી તે આખી રાત થોભ્યો અને બીજે દિવસે બામદાદે-પાદશાહ બેહરામની નજીક કોઇને મોકલી તેડાવી મંગાવ્યો.
કોઇ પણ અન્બુમન વગર તેઓ બન્ને જણ એકલાજ મળ્યા-તેની આગળ કોઇ વજીર કે કોઈ સલાહકારક નહીં હતો.
શંગલે બેહરામને કહ્યું કે "ઓ દિવ્યપુરા કરનાર મર્દ!-તું તવંગર બની ગયો છે માટે હવે વધારે મેહનત કરવાની તને ઝરર રહી નથી.
હું તને મારી બેટી સાથે પરણાવા માગું છું-બોલવા કરતાં કરવાનું હું વધારે પસંદ કરું છું.
ન્યારે હું એમ કરી રહું ત્યાર પછી તું મારી પાસેજ રહેજો તારે અહીંથી જવાનું કશું કારણ નથી.
હું તને મારાં લશ્કરનો સરદાર બનાવીશ-અને હિંદુસ્તાનમાં પાદ-શાહી પણ આપીશ."
આ સાંભળી બેહરામ અજબ રહ્યો અને પોતાનાં તખ્ત, ખુન્દાદ અને કીર્તિનો વિચાર કરવા લાગ્યો.
તે પોતાનાં મનમાં બોલ્યો કે "પોતાને હાથે કીધેલાંનો ઈલાજજ નથી-આ કામ માટે કોઇને ઠપકો ઘટતો નથી.
અને વળી એમ કયાંથીજ હું મારો જીવ બચાવીશ-અને કદાચ ઈરાન સરઝમીન ફરીથી જોવા પામીશ.
કારણકે હું અહીં એવી રીતે ઘણાક વખત થોભ્યો છું-કોહલાંના ફાંદામાં સિંહ સપડાયો છે."
પછી તેણે શંગલને કહ્યું કે "હું તારાં ફર્માન કબૂલ કરું છું-તારી વાતથી મારા બનને રોશન કરું છું."

વલીકેન એ દુખતર યકી ખર ગુઝીન
કે ચૂન બીનમશ ખાનમશ આફરીન
એ ગોકૂતારે ઊ શાહ શુહ શાહે હન્દ
બેયારાસ્ત અયવાન બચીની પરન્દ
સે દુખતર બેયામદ યુ ખુર્રમ બહાર
બઆરાયેશો ખુયો રંગો નેગાર
બખાલા યુ સર્વે બરકૂતન તઝરુવ
બરેખસારહ માહો મેયાનહા યુ ધરુવ
હમહ પાકુ બા તકેકો બા ગૂશવાર
બસર ખર બઝર અકૂસરે નામદાર
બબહરામ ગૂર આન જમાન ગોકૂત રવ
બેયારાય દેલરા બરીદારે નવ
બેશુદ તીચ બહરામો અયવાન બેદીહ
અજાન માહુર્યાન યકી ખર ગુઝીહ
યુ ખુર્રમ બહારો સપીનૂદ નામ
હમહ શર્મે નાજો હમહ રાયો કામ

બદ દાદ શંગલ સપીનૂદરા
યુ સર્વે સહી શમયે બી દૂદરા
યકી ગન્જે પુર માયહુ તર ખર ગુઝીહ
બદાન માહુરેખ દાદ શંગલ કલીહ
બેયાવરુદ યારાને બહરામરા
સવારાને બા ઝીઓ ખુદકામરા
દેરમ દાદો દીનારો હરૂગૂનહુ ચીચ
હમાન અમ્બરો ઊદો કાકૂર નીચ
હમ અચ અરેયો જરૂરીન સેતામો કમર
કસીરા કે શાયેરતાહુ તર તાજે જર
હમ અચ બહુરે બહરામ પીરુજહુ તાજ
બેયારાસ્ત બા નામવર તખ્તે આજ
બેયારાસ્ત અયવાને ગઉહર નેગાર
એ કન્નૂજ હરુ કસ કે ખુદ નામદાર
ખરામાન બદાન બચમગાહુ આમદન્દ
બશાદી હમહ નચ્દે શાહુ આમદન્દ
બેખૂદન્દ ચકુ હકૂતહુ બા મય બદસ્ત
હમહ શાદો ખુર્રમ બલએ નેશસ્ત
સપીનૂદ બા શાહુ બહરામ ગૂર
યુ મય ખૂદ રઉશન બલમે ખુલ્લર

પણ તારી બેદીઓમાંથી એક એવીને પસંદ કરી ચુંદી કાઢ્યે-કે
જેણીને જ્યારે હું જોઈું ત્યારે તુરતજ તેણી ઉપર આક્રીન કરું.”

બેહરામની વાતથી તે હિંદને પાદશાહ ખુશી થયો-અને તેણે ચીનાઇ ૩૦૩
રેશમી કપડાંથી પોતાનું અયવાન સજ્જ કર્યું.

શંમલની બહારની મોસમ જેવી ખીલેલી ત્રણે બેદીઓ સોલે સજ્જ-
વાર સાથે ત્યાં આવી.

તેણીઓ કદમાં સરોવરનાં ઝાડ જેવી હતી ચાલવામાં તીવરની મિસાલની
હતી-બેહરામમાં માહતાબ જેવી અને તેણીઓની કમર બર માફક પાતળી હતી.

સઘળીઓ સાંકળી અને બાલીથી સજ થયેલી હતી-અને માથાં ઉપર
નામીયાં સોનેરી તાજ મૂકેલાં હતાં.

શંગલે તુરત બેહરામ ગૂરને કહ્યું કે “બ-નવી નવાઇ જેવા માટે
તારાં દિલને તૈયાર રાખ.”

બેહરામ શેતાબી કરતો ગયો અને તે અયવાન સઘળું જોયું-અને તે
માહતાબને ચેહરેની છાકરીઓમાંથી એકને પસંદ કીધી.

જેણી ખુશી બરેલા બહારની મિસાલ ખુશનુમા હતી અને જેણીનું
નામ “સપીનૂદ” હતું-તેણી શર્માળ, નાઝુક બાધાની, અક્ષવાળી અને
બેહરામની ખાહેશ મૂજબનીજ હતી.

શંગલે તે સીધાં સરોવર જેવી અને ધૂમાડા વગરની બત્તિ જેવી
સપીનૂદને બેહરામને આપી.

પોનાના ખજાનામાંનો ધણોજ કીમતી ખજાનો ચુંદી કાઢ્યો-અને શંગલે
તે ખજાનાની ચાવી તે ચદ્રમુખી બૈરીને સ્વાધીન કીધી.

પછી બેહરામના સાથીઓ કે જેઓ દબદબા સાથના અને આપ
એખતયાર હાકેમો હતા, તેઓને તેડાવ્યા.

અને તેઓને દિરમ, દીનાર અને બીજી જાત જાતની ચીજો તેમજ ૩૦૪
અમ્બર, અગર અને કપૂર વગેરે આપ્યાં,

વળી ઘોડા, સોનેરી લગામ અને કમરબંદ આપ્યા-તેમજ જેઓ કે
જાંચી પદવીના હતા તેઓને સોનેરી તાજ આપ્યાં.

બેહરામને માટે પણ તેણે પીરોજાનું તાજ-અને હાથીદાંતનું નામીયું
તખ્ત તૈયાર કીધું.

તેણે ગોહરના ચીતારવાળો મેહલ સજ્જાયો-કનુજમાં જે કોઈ કે
નામદારો હતા,

તેઓ સઘળા ખુશી થતા તે મજલેસમાં પાદશાહની નજદીક આવ્યા.

તેઓ સઘળા તે મજલેસમાં એક હકૂતા સૂધી ખુશી ખુર્રમી સાથે
મય પીતા બેઠા.

સપીનૂદ બિલોરી જામમાંના મયની માફક ઝળકાટ બરેલી પાદશાહ
બેહરામ ગૂર સાથે બેઠી હતી.

નામયે ફગૂરે ચીન બબહરામ
વ પાસોખે આન નામહ.

ફગૂરે ચીનનું બેહરામ ઉપર નામુ અને
તે નામાનો જવાબ.

યુ ઝીન આગહી શુહ બફલકૂરે ચીન
કે બા ફરરો મદી અચ ઇરાન જમીન
બનચદીકે શંગલ ફેરેરતાહુ ખૂદ
હમાના કચ ઇરાન તહમ કાદહુ ખૂદ
બહેન્દ અન્દરૂન અન્દ કારે ખુઝોરુખ
બદસ્તે હમાન શીર મરુદે સુતોખ

જ્યારે એ ખબર ફગૂરે ચીનને થઈ કે “ઇરાન જમીનથી દબદબા
અને મદાનગીવાળો,

એક એલચી બેહરામે શંગલની નજદીક મોકલ્યો હતો-ધારવા મળે
તે ઇરાનના કોઈ મોટાનો છાકરો થતો હતો.

અને તેજ બહાદુર શેર મહંને હાથે-હિંદમાં કેટલાંક મોટાં કામો,

૩૦૫ બરુ આમહુ બમહીઓ નીરુએ બખત
નગીબહુ બરુ બરુ મગરુ તાજે તખત
બહુ દાહ શાન્ગલ યકી દુખતરશ
કે બરુ માહુ સાયહ હમી અકુસરશ
યકી નામહુ નઝદીકે બહુરામ શાહુ
નેવેશત આન જહાનદારુ બા દસ્તગાહુ
બઅન્વાન બરુ અચ શહુરુયારે જેહાન
સરે નામદારાનો તાજે મેહાન
બનચદે ફેરેસ્તાદએ પારુસી
કે આમહુ બકનૂજ બા ચારુ સી
દેગરુ ગોકૂત કામહુ બમા આગહી
એ તૂ નામવરુ મરુહ બા ફરુરહી
બેરહમન્દીઓ મરુમી રાએ તૂ
કુશાદન બહુરુ જાય બરુ પાએ તૂ
કુલ ગોગો આન નામદારુ અબ્રહા
એ શમશીરે તીરત નેયાબહુ રહા
બતૂ દાહ દુખતરુ કે પયવન્દે માસ્ત
કે હેન્દુસ્તાન ખાલે ઊરા બહારત
સરે ખીશરા બાદી અન્દરુ હવા
બપયવન્દે આન શાહે ફર્માનરવા
૩૦૬ બધરાન બુઝોર્ગીસ્ત ઝીન શાહુરા
સજહ તાજે ઊ અકુસરે માહુરા
કે પયધબ્બરશ ચારે દરુબરુ ગેરેકૂત
બકનૂજ શુહ માહુ દરુ બરુ ગેરેકૂત
કુનૂન રન્જ બદારે ઈદરુ બેયાય
બહીન મરુચ અન્દાન કે ખાહી બેપાય
બહીદારે તૂ અશમ રહિશન કુનમ
રવાનરા એ રાએ તો જહિશન કુનમ
થુ ખાહી કે ઈદરુ શવી બાચ જાય
ઝમાની નગૂયમ બરે મા બપાય
બેરવ શાહ બા બેલઅતો ખાસ્તાહુ
બુહો નામદારાનત આરાસ્તાહુ
તોરા આમદન નઝદે મન નન્ગ નીસ્ત
કે બા શાહે ઈરાન મરા જન્ગ નીસ્ત
મકુન સુસ્ત અઝીન આમદન ઈચ રાય
થુ ખાહી કે બરુ ગર્દી ઈદરુ મપાય
થુ નામહુ બેયામહુ બબહુરામ ગૂરુ
બહેલશ અન્દરુ આમહુ અઝાન નામહુ શૂરુ
નવીસન્દહુરા ખાન્દો પાસોખ નેવેશત
બપાલીએ કીનહુ ફેરખતી બેકેશત
૩૦૭ સરે નામહુ ગોકૂત આનએ ગોકૂતી રસીહ
હો અશમે તો બેચ કેશવરે ચીન નદીહ
બઅન્વાન બરુ અચ પાદશાહે જેહાન
નેવેશતી સરક્રાએ તાજે મેહાન
બેચ આન બુહ કે ગોકૂતી સરાસરુ સોખન
બુઝોર્ગી તોરા મન નખાનમ કોહન
શહનશાહુ બહુરામ ગૂરસ્તો બસ
બેચ ઊ દરુ ઝમાનહુ નદાનીમ કસ
બમહીઓ દાનેશ બફરુશ નેઝાહ
થુન પાદશા કસ નદારહ બયાહ

તેણી મદાનગી અને નસીબનાં કૌવતે બર આવ્યાં છે-તેને તાજ
અને તખત સિવાય કંઈ બીજું એમ આપતું નથી.
શંગલે તેને પોતાની એક બેટી આપી છે-કે જેણીનું તાજ માહતાબ
ઉપર લાગે છે.”

આથી તે કૌવતમંદ પાદશાહે શાહ બેહરામ ઉપર એક નામુ લખ્યું.

નામાને મથાળે “નામદારોના સરદાર અને મોટાઓનાં તાજ જેવા
દેશના પાદશાહ તરફથી,

પેલા પાર્સી એલચી, કે જે કનોજમાં પોતાના ત્રીસ સાથીઓ સાથે
આવ્યો છે; તેની નઝદીક પુગે.”

પછી લખ્યું કે “તું દબદબા સાથના નામવર મર્દ માટે અમેને
બખત મળી છે.

તારી વિદ્વતા, તારા માણસાઇપણને લાયકના વિચારો-અને દરેક
જગ્યાએ મજબૂતાઈથી ઉભું રહેવા માટે સાંમળ્યું છે,

કે તે વરુ અને પેલા નામીઓ અબ્રહા-તારી તલવાર અને તારા
તીરથી છટી શક્યા નથી.

તેણે જે છોકરી તને આપી છે અને જેણીના એક તલની પ્રીમત આપ્યું
હિંદુસ્તાન છે, તે અમારી સગી છે

તે હુકમ અલાવનાર હિંદના પાદશાહ સાથની તારી સગાઈથી-તું
પોતાનું સર આસ્માન ઉપર લઈ ગયો છે.

એ વાતથી ધરાનના પાદશાહને મોટાઇજ છે-અને તેનું તાજ માહ-
તાબનાં તાજને લાયકનું બન્યું છે.

કે તેનો એલચી લાયક ધણીયાણી સાથ પરણ્યો છે-કનોજ (હિંદુ-
સ્તાન)માં જઈ તેણે તે માહતાબને ચેહરેનીને પોતાની બગલમા લીધી.

હવે તું તરદી લે અને અહીં મારી આગળ આવ-આ મુલકમાં
તારી મરજ પડે ત્યાં સૂધી થોભજે.

તને જોઈ હું મારી આંખો રોશન કરીશ-અને મારા જનને તારી
દાનાઈનું બખતર પેહેરાવીશ.

જ્યારે તું અહીંથી પાછો જવા માંગશે-ત્યારે હું તને મારી નઝદીક
વધુ થોભવા માટે જરા પણ કહીશ નહીં.

તું પોતે અને તારા સરદારો તૈયાર થઈને-સરપાવ અને હુદયા સાથ
ખુશહાલ પાછા જાજે.

મારી નઝદીક આવવામાં તને કંઈ શર્મ લાગવાની નથી-કારણકે મને
ધરાનના પાદશાહ સાથ કંઈ ઝગડો નથી.

અહીં આવવા માટે તું કોઈ પણ રીતે સુસ્તી ના કરતો-અને જ્યારે
તું અહીંથી પાછો ફરવા માગે ત્યારે તું થોભતો પણ ના.”

જ્યારે તે નામુ બેહરામ ગૂર આગળ આવી પહોંચ્યું-ત્યારે તે નામુ
વાંચી તેનાં દિલમાં ગભરાટ છટ્યો.

તેણે તુરત મુન્શીને બોલાવી જવાબ લખ્યો-અને કીનાના બાગમાં
એક નવું ઝાડ રોપ્યું.

નામાની શુરઆતમાં લખ્યું કે “જે કંઈ તે લખ્યું તે મને પહોંચ્યું છે-
તારી બન્ને આંખોએ ચીનના મુલક સિવાય બીજું કંઈ જોયું જ નથી.

તારાં કાગજની શુરઆતમાં તેં એવી રીતે સરનામું કર્યું છે, કે ‘આ
નામુ જેહાનના નામદાર પાદશાહોનાં તાજ તરફથી.’

આણું તારું લખાણ બરુ નથી-અસલથીજ હું તને મોટાઈને લાયક
ગણતો નથી.

શેહનશાહ તો માત્ર બેહરામ ગૂરજ છે-તેના સિવાય આ ઝમાનામાં
બીજા કોઈને અમે ગણતાજ નથી.

મદાનગીમાં, બાહોરીમાં, દબદબામાં અને જગ્યા બુન્યાદમાં-તેના
જેવો બીજો પાદશાહ હોય એમ કોઈને યાદ પણ નથી.

જહાનદાર પીરઝગર ખાનમશ
 એ શાહાન સરકાર તરુ દાનમશ
 દેગર આનએ ગોકૂતી કે મનુ કર્દહુ અમ
 બહેન્દસ્તાન રન્જહા બોર્દહુ અમ
 હમાન અખતરે શાહુ બહુરામ ખૂર
 કે બા ફરરે અઉરન્દો બા નામ ખૂર
 હોનર નજરે ઇરાનેયાનસ્તો બસ
 નદારન્દ શીરે એયાનરા બકસ
 હમહુ યકુ દેલાનન્દો યઝદાન શેનાસ
 બનીકી નદારન્દ અચ બહ હેરાસ
 દેગર આન કે દુખતર બમન દાહ શાહુ
 બમર્દી ગેરેકૂતમ મનુ ઇન પીશગાહુ
 યકી પાદશા ખૂર શન્ગલ ખુજોરુ
 બમર્દી હમી રાનહ અચ મીશ ગોરુ
 ચુ બા મન સજા દીહ પયવન્દે ખીશ
 બમન દાહ શાયેસ્તહુ ફર્જન્દે ખીશ
 દેગર આન કે ગોકૂતી કે ખીશ ઇદર આય
 બહર નીકુઇ બાશમત રહુનુમાય
 મરા શાહે ઇરાન ફેરેસ્તહુ બહન્દ
 બચીન આયમ અચ બહુરે ચીની પરન્દ
 નબાશહ એ મન શાહુ હમદાસ્તાન
 કે રાનમ બરીનગૂનહુ બરુ દાસ્તાન
 દેગર આન કે ગોકૂતી કે બા બાસ્તહુ
 બઇરાન ફેરેસ્તમત આરાસ્તહુ
 મરા કર્દહુ યઝદાન અજાન બીનેયાચ
 બચીએ કસાન દસ્ત કર્દન દરાચ
 એ બહુરામ દારમ બબખશેશ સેપાસ
 નેયાયેશ કુનમ રૂઝો શખ દર સે પાસ
 ચહારોમ સખુન ચૂન સેતૂદી મરા
 હોનર આનએ ખુહ બરુ ફેઝૂદી મરા
 પઝીરેકૂતમ આન અચ તો અચ શાહે ચીન
 બેગૂયમ અબા શાહે ઇરાન જમીન
 એ યઝદાન તોરા બાહ ચન્દાન દોરુદ
 કે આનરા નદાનહ ફેલકુ તારો પૂહ
 બરાન નામહુ બેન્હાહ મોહરો નેગીન
 ફેરેસ્તાહ પાસોખ બરે શાહે ચીન

હું તેનેજ ફતેહમંદ પાદશાહ કહું છું-અને સઘળા પાદશાહોમાં તેનેજ વધારે સરકાર જાણું છું.

વળી હિંદુસ્તાનમાં રંજ ખેંચી મેં કામો કર્યાં તે માટે જે કાંઈ તે લખ્યું,

તે સઘળું પાદશાહ બેહરામના ખુલ્લું નસીબના પ્રતાપેજ હવું-કારણકે તે ઇઝદી નૂર ધરાવનારો, તાજે તખ્ત ધરાવનારો અને કીર્તિ બરેલો પાદશાહ છે.

કોઈ પણ જાતનો હોનર હોય તો તે ફક્ત ઇરાનીઓને પાસેજ છે-તેઓ વિકરાળ સિંહને કોઈ ચીજ ગણતા નથી

તેઓ સઘળા સમ્પીલા રહે છે અને પાક યઝદાનનેજ પિછાનનારા છે-અને તેઓ પોતાની ભલામને લીધે ખૂરાઈની બીક રાખતાજ નથી.

બીજું એ કે હિંદના રાજ્યે મને પોતાની બેટી આપી છે-તો તે માન મેં મારી મર્દાનગીથી મેળવ્યું છે. ૩૦૮

શંગલ એક મોટો પાદશાહ છે-જે પોતાની બહાદુરીએ કરી વરને બકરાં આગળથી હાંકી કાઢે છે.

ન્યારે તેણે મારી સાથના પોતાનાં સંબંધને વાજબી વિચાર્યો-ત્યારે તેણે પોતાનું લાયક ફર્જ મને આપ્યું.

વળી તું કહે છે કે 'તું' ઉઠ અને અહીં આવ-હું દરેક નેકીમાં તારો રહનુમા યદીશ.'

મને ઇરાનના શાહે હિંદુસ્તાન મોકલ્યો છે-અને જે ચીનાઈ રેશમી કાપડ માટે ચીન ખાતે આઈ,

તો તે વિચાર સાથ મારો પાદશાહ મળતો થાય નહીં-કે જેથી એવી વાત હું કરી શકું.

વળી ત્રીજું એ જે તેં લખ્યું કે 'હું' તને ખજાના સાથ નવાઝેશ કરીને પાછો મોકલીશ.'

તો તું જાણકે ખોદાતાલાએ મને કોઈ બીજાની ચીજ ઉપર હાથ લગ્યા-વાથી બે નેચાજ કીધો છે.

હું પાદશાહ બેહરામનીજ બક્ષેશના શુકાના કરું છું-અને રાત દહાડો ત્રણ મરતબે ખોદાની બંદગી કરું છું.

ચોથું એ જે તેં મારી તારીફ કીધી-અને મારાં કામને આટલું બધું વખાણ્યું,

તો તે હું એ ચીનના પાદશાહ! તારી તરફથી કબૂલ કરું છું-હું ૩૦૯ ઇરાન જમીનના પાદશાહને એ વાત કહીશ.

ખોદાતાલા તરફની તારી ઉપર એટલી બધી દોઆ ઉતરજો!-કે આસ્માન પણ તેનો હિસાબ કરી શકે નહીં."

પછી તે નામા ઉપર પોતાની મોહરનો છાપ લગાડી-ચીનના પાદશાહ આગળ જવાબ મોકલ્યો.

ગુરીખને બહુરામ અચ હેન્દુસ્તાન
 બસૂએ ઇરાન બા દુશ્મરે શન્ગલ.

બેહરામનું શંગલની બેટી સાથે હિંદુસ્તાનથી
 ઇરાન તરફ નાસી જવું.

ચુ બહુરામ બા દુખતે શન્ગલ બેસાખત
 જનુ ઊરા હમી શાહે ગીતી શેનાખત
 શબો રૂચ ગેયાન ખુહ અચ મેહુરે ઊય
 નેહાદહુ દો અશમ અન્દરાન મેહુરે ઊય
 ચુ અચ મેહુરે ઊ શન્ગલ આગાહુ શુહ
 એ બહા યુમાનીશ ફૂતાહુ શુહ

ન્યારે શંગલની બેટી સાથ બેહરામે નેકાહ કીધા-ત્યારે તે અહરત બેહરામને દેશના પાદશાહ તરીકેજ પિછાનવા લાગી.

તેણી રાત દહાડો તેનીજ મોહબતમાં રડતી હતી-અને પોતાની બન્ને આંખો તેનાજ ચંદરા ઉપર લગાડેલી રાખતી હતી

ન્યારે બેહરામ ઉપરની તેણીની મોહબતથી શંગલ વાકેફ થયો-ત્યારે સઘળી ખૂરાઈથી તેના વિચારો બોલા થયા.

નેશસ્તનહ યદ્ રૂચ શાદાન્ બહમ
સખુન્ રકૂત હરૂગૂનહ અચ ખીશો કમ
સપીનૂદરા ગોકૂત બહુરામ શાહ
કે દાનમ કે હસ્તી મરા નીકુખાહ
ચકી રાચ ખાહમ હમી બા તો ગોકૂત
ચુનાન્ કુન્ કે માનહ સખુન્ દર નેહોકૂત
હમી રકૂત ખાહમ એ હે-દસ્તાન્
તો ખાશી બદીન્ કાર હમદાસ્તાન્
૩૧૦ ખરમ મન્ તોરા નીચ બા ખીશતન્
નખાયહ કે દાનહ કસી જન્બુમન્
બઈરાન્ મરા કાર અઝીન્ બેહુતરસ્ત
હમમ કેઈગારે જહાન્ યાવરસ્ત
ખરકૂતન્ ગર અચદૂન્ કે રાય આયદત
બખૂબી ખેરહ રહુનુમાય આયદત
બહરૂ તય નામે તો બાનૂ ખુવહ
પેદરૂ પીશે તખ્તત બઝાનૂ ખુવહ
સપીનૂદ ગોકૂત અચ સરકાચ મરૂહ
બેહી નૂચો અચ રાહો દાનેશ મગરૂહ
બેહીન્ અચ જનાને જહાન્ આન્ ખુવહ
કચૂ શૂચ હમ્વારહ બન્દાન્ ખુવહ
અગરૂ પાકૂ રાયમ એ પયમાને તૂ
બેપીચહ તયમ ખુરૂમ અચ જાને તૂ
બહુ ગોકૂત બહુરામ પસ ચારહ કુન્
વઝીન્ રાય મુકશાય બા કસ સખુન્
સપીનૂદ ગોકૂત અચ સઝાવારે તખ્ત
બેસાઝમ અગરૂ ખાશદમ ચારૂ બખ્ત
ચકી જશ્નગાહસ્ત અચ ઈદરૂ ન દૂર
કે સાઝહ પેદરૂમ અન્દરાન્ ખીશહ સૂર
૩૧૧ કે દારન્દ ફરૂરેખ મરાન્ જયરા
નેશાનન્દ ખરૂજ ખુત આરાયરા
ખુવહ તા દરાન્ ખીશહ ફર્સન્ગ ખીસ્ત
કે પીશે ખુત અન્દરૂ બેખાયહ ગેરીસ્ત
બદાન્ જય નખ્ચીરે ગૂરાન્ ખુવહ
હમાન્ જય ચચદાન્ પરસ્તાન્ ખુવહ
શવહ શાહો લશકરૂ બદાન્ જશ્નગાહ
કસીરા નમાનહ ખશહરૂ અચ સેપાહ
અગરૂ રકૂત ખાહી બદાન્ ગાહ રવ
હમીશહ કોહન્ બાહ જશ્નો તો નવ
અચ એમરૂચ બેશ્કીખ તા પન્જ રૂચ
ચુ પયદા શવહ હૂરે ગીતી ફેરૂચ
ચુ અચ શહરૂ ખીરૂન્ રવહ શહરૂચારૂ
ખરકૂતન્ બેચારાયો ખરૂ સાચ કાર
એ ગોકૂતારે જન્ ગશ્ત બહુરામ શાહ
નખોકૂત અન્દરૂ અન્દીશહ તા બામદાહ
ચુ બેન્મૂહ ખુરૂશીહ ખરૂ ચરૂખ દસ્ત
શબે તીરહ બારે હરીબાન્ બેખસ્ત
નેશસ્ત અચ ખરે બારહ બહુરામ શાહ
હમી રાન્દ બા સાએ નખ્ચીરૂગાહ
૩૧૨ બજન્ ગોકૂત ખરૂ સાએ બા કસ મગૂચ
બેસાઝીમો આરીમ ઝી રાહ રૂચ

તેઓ બન્ને એક દહાડો ખુશહાલ સાથે બેઠાં હતાં-ત્યાં દરેક તરેહની વધતી ઓછી વાતો ચાલી.

પાદશાહ બેહરામે સપીનૂદને કહ્યું-કે “હું બહુ ધું કે તું મારું બહું ચાહનારી છે.

હું તને એક બેદની વાત કહેવા માગું છું-પણ એવું કરજે કે તે વાત છપીજ રહે.

હું હવે હિંદુસ્તાનથી જવા માગું છું-તું પણ આ કામમાં મારી સાથ એકમત થશે.

હું તને પણ મારી સાથે લઈ જવા માગું છું-પણ એવું નહીં બનવું જોઈએ કે અહીંનાં લોકમાંથી કોઈ આ વાત જાણે.

ઈરાનમાં મારો દરજ્જો એના કરતાં વધારે ઊંચો છે-વળી જેહાનનો પયદા કરનાર સાહેબ મારો મદદગાર છે.

હવે જો ત્યાં જવા માટે તારો વિચાર ધરો અને તારું ડહાપણ ખૂબી સાથ તારો રેહનુમા બનશે,

તો ત્યાં દરેક જગ્યાએ તારું નામ એક મોટી બાનૂ તરીકે ઓળખાશે-અને તારો બાપ તારાં તખ્ત આગળ ધુટણ મરિયે પડશે.”

સપીનૂદ બેહી કે “ઓ સરફરાઝ મહી! તું બલાઈજ શોધ અને અકલની રાહથી ના ફર.

દુન્યાની અકસ્તોમાંથી તેજ અકસ્ત વધારે બહી હોય છે-કે જેહીથી તેજીનો ધણી હમેશે હરતોજ રહે.

અગરજો મારા વિચારો તને આપેલાં વચનથી-ફરે, તો હું તારા જીવથી ખુશહાલ નથી એમ ગણાઉં.”

પછી બેહરામે તેને કહ્યું કે “તું એ વાતનો ચારો કર અને આ આપણી ગોઠવણની વાત કોઈને કહેતી ના.”

સપીનૂદ બેહી કે “ઓ તખ્તને લાયકતા ખાવંદ!-અગરજો મારું નસીબ મારો મદદગાર બનશે તો હું એ કરીશ.

અહીંથી નઝરીકમાંજ એક જશ્નગાહની જગ્યા આવેલી છે-કે જે જગ-લમાં મારો બાપ ખુશહાલીની મજલેસ કરે છે.

કારણકે તે જગ્યાને એ લોક ધણી મુખારક ગણે છે-અને ત્યાં મૂર્તિના સેવકોને બેસાડવામાં આવે છે.

તે મયદાનનો વિસ્તાર વીસ ફર્સંગ જેટલો છે-જ્યાં પેલા સેવકો મૂર્તિ આગળ પ્રથના કરે છે.

તે જગ્યાએ જોરખરોનો શેકાર મળે છે-તેમજ વળી યઝદાન પરસ્તોની પણ તે જગ્યા છે.

પાદશાહ અને લશ્કર તે જશ્નગાહમાં જશે-અને લશ્કરમાંથી કોઈને પણ શેહરમાં રહેવ દેશે નહીં.

માટે જો તું જવા માગેના હોય તો તે વખતે જજે-ને ખુશીની મજલેસ નૂની થજે પણ તું તો હમેશે જવાનજ રહેજો!

આજથી પાંચ દહાડા સુધી સગર કરી જન-પછી જ્યારે દુન્યાને રોશન કરનારો આફતાબ ઝાહેર થાય,

અને જ્યારે પાદશાહ શેહરમાંથી બાહરે જાય-તારે તું જવા માટે તૈયાર થજે અને તારું કામ કરી લેજે.”

બેહરામ પોતાની બાયડીની વાતથી ખુશી થયો-તે વિચારમાંને વિચારમાં બામદાદ સુધી ઝંઘાયો નહીં.

જ્યારે ખુરશીદે આસ્માન ઉપર પોતાનો હાથ બતાવ્યો-અને સીઆહ રાતે મુસાફર લોકોનો સામન બાંધ્યો (યાને દિવસ કહ્યો),

ત્યારે પાદશાહ બેહરામ ઘોડા ઉપર સવાર થયો-અને પોતાના શેકા-રના અસ્બાબ સાથે ચાલવા લાગ્યો.

તેણે પોતાની બેરીને કહ્યું કે “તું તૈયારી કર અને કોઈને કહેતી ના-આપણે સઘળી તૈયારી કરી એ મુલકની રાહ તરફથી નીકળી જઈય.”

બેયામદ થુ નજદીકે દર્યા રસીદ
 ખરહુ ખારે ખાઝારુગાનાન બેદીદ
 થુ ખાઝારુગાન રૂએ ખહુરામ દીદ
 શહનશાહુ લખૂરા બદનાન ગઝીદ
 કે ખાઝારુગાનાને ઈરાન ખુદન
 બઆઓ બખુશી હેલીરાન ખુદન
 નફરુમુદ બોદન બપીશરા નમાઝ
 એ ચારાન સખુનરા હમી દાશત રાઝ
 બખાઝારુગાન ગોકૂત લખૂરા બેબન
 કઝીન સૂદમન્દીમે હમ બા ગઝન
 ગર ઇન રાઝ દર હેન પયદા શવદ
 એ ખૂન ખાકે ઈરાન થુ દર્યા શવદ
 કુશાદહુ શુદ આન કસ કે લખૂરા બેબસત
 જબાન ખસતહુ બાપદ કુશાદહુ દો દસત
 જબાને શુમારા બસતગન્દે સખત
 બેબન્દીમ તા બાઝ યાબીમ તખત
 બેગૂદહ કઝ પાક ખરતર ખોદાય
 ખુરીદીમે ખસતીમ બા દીવ પાય
 અગર હરુગેઝ અઝ રાએ ખહુરામ શાહુ
 બેપીગીમે દારીમ બહરા નેગાહુ
 થુ સતગન્દ શુદ ખુદહો સાખતહુ
 દેલે શાહુ અઝાન રન્જ પદખતહુ
 બદીશાન થુનીન ગોકૂત પસ શહુરયાર
 કે નજદે શુમા રાએ મન ઝીન્હાર
 બેદારીદો બા જાન બરાબર કુનીદ
 થુ ખાહીદ કઝ પન્દમ અકુસર કુનીદ
 ગર અઝ મન શવદ તખત પદખતહુ
 સેપાહુ આયદ અઝ હરુસુઈ સાખતહુ
 ન ખાઝારુગાન માનદ ઈદર ન શાહુ
 ન દેહકાન ન લશકર ન તખતો કોલાહુ
 થુ જાન યૂનહુ દીદન ગોકૂતારે ઊય
 બેરકૂતન ગેયાનો પુર આખ રૂય
 કે જાને ખુજોગાન ફેદાએ તો બાદ
 જવાનીઓ શાહી રદાએ તો બાદ
 અગર ગન્જે રાએ તો પયદા શવદ
 એ ખૂન કેશવરે મા થુ દર્યા શવદ
 કે ચારદ બદીનગૂનહુ અન્દીશહુ કરુદ
 બેરહરા તખર રાયરા તીશહુ કરુદ
 થુ બેશનીદ શાહુ આન ગેરેકૂત આફરીન
 ખરાન નામદારાને બા ફરુરો દીન
 ખસી દાદ ખાઝારુગાનરા દેરમ
 બદાન તા નગૂયદ બકસ બીશો કમ
 અઝાન જાય બરદાશત તાઝી નવન
 ફેરમાનહુ અઝ કારે અર્પે બલન
 હમી રકૂત પીયાન બઅયવાને ખીશ
 બયઝદાન સેપોદહુ તનો જાને ખીશ
 હમી બૂદ તા તાઝહુ શુદ જશનગાહુ
 ગેરાનમાયગાન ખર ગેરેકૂતન રાહુ
 થુ ખર સાખત શંગહ કે આયદ બદશત
 જનશ ગોકૂત ખરુઝય બીમાર ગશત

પછી તે ત્યાંથી નીકળ્યો અને જ્યારે તે દર્યા નજદીક આવી પહોંચ્યો-
 ત્યારે તેણે રાહમાં વેપારીઓની વલુનર જોઈ.

જ્યારે પેલા વેપારીએ બેહરામને એહરો જોયો-ત્યારે શેહનશાહે
 પોતાના હોઠને દાંતમાં કરડયા,

કારણકે તેઓ ઈરાનના વેપારીઓ હતા-તેઓ પાણી અને ઝમીન ઉપર
 મુસાફરી કરવામાં બહાદુર હતા.

બેહરામે તેને તેની આગળ નમન કરવા માટે મના કીધો-જેથી તે
 પોતાના સાથીઓથી પણ આ વાત છપી રાખવા લાગ્યો.

પેલા વેપારીને બેહરામે કહ્યું કે “તું ખામોશ રહેજે-કારણકે એથીજ
 આપણને ફાયદો છે તેમજ વળી નુકસાન પણ છે,

જે આ બેદ દિંદમાં ગ્રાહર થશે-તો ઈરાની ખાક લોહીના દર્યા
 જેવી બનશે.

જે કોઇએ કે પોતાના હોઠ બંધ રાખ્યા તે દરેક આકૃતથી મોકળો
 થયો-ઝબાન તો બંધજ રાખવી જોઇએ અને બેહુ હાથ ખુલ્લા રાખવા જોઇએ.

માટે જ્યાં સૂધી હું મારું તખ્ત પાછું મેળવું ત્યાં સૂધી તમારી ઝબા-
 નને સખત સહગંદથી બાંધી લઉં છું.

તમે સહગન્દ ખાઈ કહો કે ‘અમે સર્વથી મોટા પાક ખોદાતાલાથી-
 ફરેલા કહેવાઇએ અને શયતાન સાથે જોડાયેલા ગણાઇએ,

અગરજો કોઇ પણ વખત અમે પાદશાહ બેહરામના વિચારથી-ફરીને ૩૧૩
 ખૂશબો વિચાર મનમાં રાખ્યે.”

જ્યારે સહગંદ ખવાઈ રહ્યા અને કામ પુરું થયું-ત્યારે પાદશાહનું
 દિલ તે રંજથી મોકળું થયું.

પછી પાદશાહે તેઓને કહ્યું-કે “તમે પાસે મારો બેદ છપોજ

રાખજો. જે તમે ચાહતા હોવ કે આ મારી શીખામણ તમે માથે
 ચઢાવો તો આ મારા બેદને તમે પોતાના જનની બરાબર સમજજો.

અગરજો મારાથી મારું તખ્ત ખાલી થશે-તો હરેક તરફથી લશ્કરો
 તૈયાર થઇને આવશે.

અને કોઇ વેપારી કે પાદશાહ, કોઈ ખેડુત કે લશ્કર તેમજ તખ્ત
 અને તાજ કશું પણ રહેશે નહીં.”

જ્યારે તેઓએ પાદશાહની એવી રીતની હાલત જોઇ-ત્યારે તેઓ
 રડતા અને આંસુ ભરેલા એહરાએ તેની આગળ ગયા.

અને બોલ્યા કે “મોટાઓના જીવ તારી ઉપર ફિદા હોજો!-જવાની
 અને પાદશાહી એજ તારો પોશાક બનજો!

જે તારા બેદનો ખઝાનો ખુલ્લો થાય-તો આપણો મુલક લોહીનો
 દર્યા બને.

માટે એવી રીતનો વિચાર કોણ કરી શકે-પોતાનીજ અક્ષને કુહાડી
 અને પોતાનાજ વિચારને વાંસડો તે કોણ બનાવી શકે?”

જ્યારે પાદશાહે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે દબદબા અને દીન ધર્મ ૩૧૪
 સાથના નામદારો ઉપર આક્રીન કીધી.

તેણે તે વેપારીને પુષ્કળ દિરમ બક્ષેશ કીધો-કે જેથી કરીને તે વાત
 બીજા કોઇને કમ એવાદા કહે નહીં.

પછી તેણે ત્યાંથી પોતાનો અરખી ઘોડો ઉપતાવ્યો-તે ખુબંદ આરમા-
 નના બેદી કામથી અજબ રહ્યો.

એ પ્રમાણે તે ગભરાતો પોતાનાં અમવાન તરફ ચાલવા લાગ્યો-તેણે
 પોતાનું તન અને જન પાક યજ્ઞદાનનેજ સોંપ્યું હતું.

પેલો જશનગાહનો વખત આવી લાગ્યો અને મોટા લોકો ત્યાં જવા
 લાગ્યા ત્યાં સૂધી બેહરામ થોભી ગયો.

જ્યારે શંગલે તે જગલમાં જવાની તૈયારી કીધી-ત્યારે બેહરામની
 ખાચડી બોલી કે “બરજૂ બીમાર પડી ગયો છે.

અપૂરેશ હમી ગૂચહ અય શહુરયાર
 તો દેહરા ખમન હીચ રન્ગહ મદાર
 યુ ના તન્દુરોરેતી યુષહ જશ્નગાહ
 દેહમ ખાશદો દાનહ ઇન્ માયહ શાહ
 ખજન્ ગોકૂત શન્ગલ કે ઇન્ ખુહ મખાહ
 કે ખીમાર ખાશહ કુનહ જશ્ન યાહ
 એ કન્નૂજ શખગીર શન્ગલ બેરકૂત
 સુએ જશ્નગહ રૂય બેન્હાહ તકૂત
 ૩૧૫ યુ શખ તીરહ શુહ શાહ અહુરામ ગોકૂત
 કે આમહ ગહે રકૂતન અય નીકૂ બેકૂત
 બેયામહ સપીનૂદરા ખર નેશાન્હ
 હમી પહલવી નામે યસદાન બેખાન્હ
 બેપૂરીહ ખકૂતાનો ખુહ ખર નેશન્ત
 કમન્દી બકેત્રાકો ગુર્જી બદસ્ત
 હમી રાન્હ તા પીશે દર્યા રસીહ
 હમહ મહે ખાજારગાન ખોકૂતહ દીહ
 ખર અન્ગીખત અચ ખામો જરેરકૂ બેસાખત
 ખજરેરકૂ સપીનૂદરા ખર નેશાખત
 અખુશકી રસીદન્હ ચૂન રૂચ ગશ્ત
 ગહે તાબેશે ગીતી અકૂચ ગશ્ત

તે તારી માફી ચાલી કહે છે કે એ પાદશાહ ! મારે માટે તારે કશી
 ચિન્તા કરવી નહીં

ન્યારે તળીયત ઠીક નહીં હોય ત્યારે ખુશીની મજલેસ પણ-સારી
 નથી લાગતી અને એ વાત તું પાદશાહ જાણે છે.”

શંગલ બોલ્યો કે “એમ કદી ના બનતું-કે ખીમાર પડેલો રાખસ
 ખુશહાલીની મજલેસની યાદ કરે.”

શંગલ સવારે કનુજથી ઉપડ્યો-તે પેલી મેઝમઝાહવાળી જગ્યા તરફ
 ઉતાવળે ચાલવા લાગ્યો.

ન્યારે રાત અંધારી થઈ ત્યારે પાદશાહ બેહરામે કહ્યું-કે “ઓ નેક
 મોહરદાર ! હવે જવાનો વખત આવ્યો છે.”

પછી તેણે આવીને સપીનૂદને ઘોડા ઉપર સવાર કીધી-અને પહલવી
 જગાનમાં પાક યસદાનનું નામ લેવા માડ્યું.

તેણે બખ્તર પેહેર્યું અને પોતે પણ સવાર થયો-તેણે એક કમંદ
 શેરબખંદ ઉપર નાખી અને હાથમાં ભારી ગોર્જ લીધો.

તે પેલા દર્યા આગળ આવી લાગ્યો ત્યાં સૂધી ચાલ્યા કાઢ્યો-તેણે
 સધળા વેપારીને ત્યાં સૂતેલા જોયા.

તેઓને ખાખમાંથી જગાડ્યા અને વહાણ તૈયાર કરાવ્યું-સપીનૂદને
 તે વહાણમાં બેસાડી.

ન્યારે સવાર પડી અને આફતાબનું તડકું પડવાનો વખત થયો ત્યારે
 તેઓ ઝમીન ઉપર ઉતર્યા.

તાખતને શન્ગલ પસે અહુરામ વ
 શેનાખતનશ વ હમદાસ્તાન
 શુદન આ ડી.

શંગલનું બેહરામની પછાડી દોડવું અને
 તેને ઓળખવું અને તેની
 સાથે મળી જવું.

સવારી એ કન્નૂજ તાજાન બેરકૂત
 અઆગાહીએ રકૂતને શાહ તકૂત
 શનીહ ઇન્ સખુન્ શન્ગલ અચ નીકૂખાહ
 યુ આતેશ બેયામહ એ નખ્ચીરગાહ
 હમી રાન્હ તા પીશે દર્યા રસીહ
 સપીનૂદો અહુરામે યલરા નદીહ
 ઘમી ગશ્તો યુજાશ્ત દર્યા બખશ્મ
 બકર્જન્હ ગોકૂત અય બદે શૂખ ચશ્મ
 ૩૧૬ તો બા ઇન્ ફેરીબન્હહ મહે દેલીર
 એ દર્યા ગુજશ્તી બકેદારે શીર
 નેહાની એ મન સુએ ઇરાન શવી
 એ આખાહ મીનૂ બવીરાન શવી
 બેખીની કુનૂન જખમે જૂખીને મન
 યુ નાગાહ રકૂતી એ બાલીને મન
 બદ્દ ગોકૂત અહુરામ કય બદ્દનશાન
 ઘેરા તાખતી અરેપ ચૂન બીહશાન
 મરા આચમૂદી કે દર કાઝાર
 યુનાનમ કે બા બાદહો મયગુસાર
 તો દાની કે અચ હેન્દવાન સહ હકાર
 યુષહ પીશે મન કમતાર અચ ચકૂ સવાર

હવે કનુજથી એક સવાર પાદશાહના જવાની ખબર કરવા માટે
 શેતાબ દોડતો ગયો.

શંગલ તે નેકખાહ માણસથી આવી વાત સાંભળી-પેલાં શિકારગાહ-
 માંથી આતશની જડો નીકળી આવ્યો.

અને પેલા દર્યા સૂધી આવી પુર્યો ત્યાં સૂધી ઘોડો હાંક્યો ગયો-
 ત્યાં તેણે સપીનૂદ અને પેહલવાન બેહરામને જોયાં.

તે ગમગીન થયો અને ગુસ્સા ભરેલો દર્યો પસાર કરી ગયો-અને
 પોતાની બેટીને કહ્યું કે “ઓ બેશરમ નાપાક બેટી !

તું આ ઠગારા દિલાવર મહે સાથ-સિંકની માફક દર્યો પસાર
 કરી ગઈ ?

અને મને કહ્યા વગર ગુપચુપ આ આખાદી ભરેલાં બેહેશ્તમાંથી વમ-
 રાન થયલાં ઇરાન તરફ જાય છે ?

ન્યારે તું એકાયક મારો આસરો છોડી જતીજ રહી-ત્યારે હવે તું
 આ મારા નેઝાનો જખમ જો.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ ખૂરી નિશાનના રાખસ !-તેં ગાંડા માણ-
 સોની માફક શા માટે મારી પાછળ ઘોડો ઉપતાવ્યો ?

તેં તો મને અઝમાવ્યો છે કે લડાઈમાં-હું એનોજ છું કે જેવો શરાબ
 અને શરાબ પીનારાઓ સાથ બેઠો હાઉં.

તું જાણે છે કે હિંદીવાનોમાંથી એક લાખ સવારો-મારી નજીક એક
 સવાર કરતાં કમતર છે.

થુ મન્ બાશમો નામવર ચાર સી
 ગેરેહુદારો બા ખન્જરે પારસી
 પુર અચ ખૂન કુનમ દીદએ હેન્દવાન
 નમાનમ કે બાશહ ચકીરા રવાન
 બેદાનેસ્ત શન્ગલ કે ઊ રાસ્ત ગોકૂત
 દેલીરીઓ ગોર્દી નશાયદ નેહોકૂત
 બદ્ ગોકૂત શન્ગલ કે ફર્જન્દરા
 બેયકુગન્દમો ખીશો પયવન્દરા
 એ દીદહુ ગેરામી તરત દાશતમ
 બસર ખર હમી અકૂસરત દાશતમ
 તોરા દાદમ આનરા કે ખુદ ખાસ્તી
 એ મન્ રાસ્તી ખુદ એ તૂ કાસ્તી
 જફા ખરગુઝીદી બલએ વફા
 વફારા જફા કય શનીદી જઝા
 એ ચૂયમ તોરા કાન્ કે પયવન્દ ખૂદ
 બઅન્દીશએ મન્ ખેરદમન્દ ખૂદ
 કુનૂન ચૂન દેલાવર સવારી શુદહુરેત
 ગુમાનત કે ઊ શહૂરયારી શુદહુરેત
 દેલે પારસી બા વફા કય ખુવદ
 થુ આરી કુનદ રાએ ઊ નય ખુવદ
 ચુનાન્ બચએ શીર ખૂદી દુરેસ્ત
 કે અચ ખૂને દેલ દાયગાનશ બેશોસ્ત
 થુ દન્દાન્ ખરઆવદો શુદ તીચ અન્ગ
 બપર્દેગાર આમદશ રાએ જન્ગ
 બદ્ ગોકૂત બહુરામ ચૂન દાની અમ
 બદઅન્દીશો બદસાચ કય ખાની અમ
 ખરકૂતન્ નબાશદ મરા સર્જનેશ
 નખાની મરા બદહેલો બદકુનેશ
 શહનશાહે ઇરાનો તૂરાન્ મનમ
 સેપહુદારો પોશતે દેલીરાન્ મનમ
 અઝીન્ પસ સઝાએ તો નીકી કનમ
 સરે બદસેગાલત એ તન્ ખર કનમ
 બઈરાન્ બલએ પેદર દારમત
 હમ અચ બાએ કેશવર નેયાઝારમત
 હમાન્ દુખ્તરત શન્મે આવર ખુવદ
 સરે બાનૂઆનરા થુ અકૂસર ખુવદ
 એ ગોકૂતારે ઊ માન્દહુ શન્ગલ શેગેકૂત
 એ સર શારએ હેન્દવી ખર ગેરેકૂત
 બેઝહ અસ્પ અચ પીશે અન્દાન્ સેપાહ
 બેયામદ બપૂઝેશ બનચદીકે શાહ
 શહનશાહુરા શાહ ફર ખર ગેરેકૂત
 વઝાન્ ગોકૂતહા પૂઝેશ અન્દર ગેરેકૂત
 બદીદારે બહુરામ શુદ શાહકામ
 બેયકુગન્દ ખાનો બેયારાસ્ત જામ
 ખર આવરુદ બહુરામ રાએ નેહોકૂત
 ચુખુનહાએ ઇરાન્ બશન્ગલ બેગોકૂત
 કે કેદાર ચૂન ખૂદો અન્દીશહુ ચૂન
 કે બૂદમ બદીન્ દારેતાન્ રહુનમૂન
 મયે અન્દ ખુર્દન્દો ખરઆસ્તન્દ
 જબાન્હા બપૂઝેશ બેયારાસ્તન્દ

જ્યારે હું અને બખ્તર પેહેરનારા ઇરાની તલવાર બરાવનારા મારા
 ત્રીસ નામવર સાથીઓ હોય,

ત્યારે હું હિંદીવાનોની આંખ લોહી ભરેલી કરું છું—એક જણને પણ
 જીવતો રહેવા દઉં નહીં.”

શંગલ પોતે બલતો હતો કે તે સાચુંજ બોલતો હતો—તેની દેલીરી
 અને બહાદુરી છપાવી શકાય તેમ નહીં હતું.

શંગલે બેહરામને કહ્યું કે “મેં પોતાનાં ફર્જોને સગાં વહાલાંઓને
 અને અતલગનાઓને દૂર કીધાં.

અને તને મેં મારી આંખ કરતાં વધારે પ્યારો રાખ્યો—અને તારાં ૩૧૭
 સર ઉપર તાજ પણ રાખવા લાગ્યો.

મારી બેટીમાંથી જેને તેં માગી તે મેં તને આપી—મારી તરફથી
 રાસ્તીજ ઝાહેર થઈ અને તારી તરફથી આ ઝવાલ ઝાહેર થયો.

તેં વફાદારીની જગ્યાએ જફાકારી પસંદ કીધી—વફાનો બદલો જફા
 તેં કદીખી સાંભળ્યો છે?

હું તને થું કહું કે જે માત્ર પોતાનું ફર્જ હતું—જેને હું અક્ષમન્દ
 ગણતો હતો,

તે તો હવે એક બહાદુર સવાર જેવી બની ગઈ છે—તું ધારતો જણાય
 છે કે તેણી પાદશાહ બની ગઈ છે.

ઇરાનીઓનાં દિલમાં વફાદારી ક્યાં હોય છે—જ્યારે તું ‘હા’ બોલે
 ત્યારે તેનો અર્થ ‘ના’નો સમજવાનો છે.

તું ખરેખર એવાંજ એક સિંહનાં બચ્ચાં જેવો થયો છે—કે જેને તેની
 ધવાડનારીએ પોતાનાં દિલનાં લોહીએ કરી ઉધાર્યું.

પણ પછી જ્યારે તે બચ્ચાંને દાંત આવ્યા અને પંત મઝખૂત થયા—
 ત્યારે તેણે પોતાની પર્વરેશી કરનાર સાથેજ લડાઈ કરવાનો ઇરાદો કીધો.”

બેહરામ બોલ્યો કે “તું મને ફાણ સમજે છે?—પૂરા વિચારનો અને
 ખૂબ કરતુકનો શા માટે કહે છે?

તારે ત્યાંથી ચાલી આવવા માટે મને બિલકુલ ઠપકો ધટતો નથી—
 તું મને હીચકરો અને બદ કેદારનો ના કહે.

હું તો ઇરાન અને તૂરાનનો શેહનશાહ છું—અને બહાદુર લોકોનો ૩૧૮
 સેપહસાક્ષાર અને તેઓની પોશત પનાહ કરનાર છું.

હવે પછી હું તારી નેકીનો બદલો વાળી આપીશ—અને તારા દુશ્મનનું
 સર તનથી ઉખેડી નાખીશ.

હું તને ઇરાનમાં બાપની જગ્યાએ રાખીશ—તેમજ તારા મુલકની
 ખંડણી લઈને તને દુઃખ દઈશ નહીં.

તારી બેટી પશ્ચિમના દેશનો (ઇરાનનો) ચેરાગ ગણાશે—ઇરાની બાનૂ
 ઝાનાં માયાનાં તાજ જેવી ગણાશે.”

બેહરામની વાત સાંભળી શંગલ અજબ થયો—અને માન અર્થે તેણે
 તુરત માયાં ઉપરથી હિંદી પાંચડી ઉતારી પાડી,

પોતાના કેટલાક સેપાહો આગળથી ઘોડા ઉપટાવી—માફીને માટે પાદ-
 શાહની નજદીક આવ્યો.

અને ખુશહાલી સાથે શેહનશાહને બગલગીરી કીધી—અને પોતે કહેલા
 સખુનો માટે માફી ચાહી

બેહરામને જેઈ તે ખુશહાલ થયો—તુરત ખાણાંનો સુકરો બિઠાવી
 મયની જામ તૈયાર કીધી.

પછી બેહરામે છૂપો બેઠ બોલ્યો—અને ઇરાનમાં બનેલી સઘળી વાતો
 શંગલને કહી,

કે “મારાં કામો થું હતાં અને મારાં મનમાં વિચાર કેવા હતા?—
 આ વાતથી મેં તને નેક રસ્તો દેખાડ્યો છે”

તેઓએ કેટલાક મય પીધો અને પછી ઉઠ્યા—અને બન્નેએ એક ૩૧૯
 બીબની માફી ચાહી.

ખામ્ ગશતને શાંગલ્ બહેન્દ
વ બહરામ્ બહરાન્.

શાંગલનું હિંદ તરફ અને બેહરામનું
ઈરાન તરફ પાછું ફરવું.

હો શાહે ખુતઆરાયો યજ્ઞદાન પરસ્ત
વફારા બેસુદન્દ આ દસ્ત દસ્ત
કઝીન્ પસ દેલ અજ રાસ્તી નરકનીમ
હમલ્ બીએ કબૂલી એ ખુન્ બરકનીમ
વફાદાર ખાશીમ તા બાવેદાન્
સખુન્ બેશનવીમ અજ લબે બેખદાન્
સપીનુદરા નીજ પહરૂં કરૂં
બરે ખીશ તારે બરશ પૂં કરૂં
સખુક પોશ્ત બરુ યકુ દેગર કાશ્તન્દ
એ દેલ કીનલુ બરુ ખાકુ ખુગજાશ્તન્દ
યકી સૂએ ખુશકી યકી સૂએ આખ
બેરકૂતન્દ શાદાન્ દેલો પુર શેતાખ
થુ આગાહી આમદ બહરાન્ કે શાહ
બેયામદ એ કનૂજ ખુદ બા સેપાહ
બેબસ્તન્દ આઝીન્ બરાહો બશહરુ
હમી હરુ કસ અજ કામ બરુદાશ્ત બહરુ
દેરમ રીખ્તન્દ અજ કરાન્ તા કરાન્
હમાન્ ખુશ્કો દીનારો હમ ઝબકરાન્
થુ આગાહુ શુદ ઝાન્ સખુન્ યજ્ઞદેગરુ
સેપાહે પરાગન્દશુર કરૂં ગેરુ
થુ નર્સીઓ ચૂન્ મૂબેદે મૂબદાન્
પઝીરહુ શુદન્દશ હમલ્ બેખદાન્
થુ બહરામરા દીહ ફર્જન્દે ઊય
ચેયાદહ બેમાલીહ બરુ ખાકુ રૂય
બેરાદરશ નર્સીઓ મૂબેદ હમાન્
પુર અજ બરુદ રોખસારહુ દેલ શાહમાન્
ચુનાન્ હમ બેયામદ બઅયવાને ખીશ
બયજદાન્ સેપોર્દહુ તનો બાને ખીશ
બેયાસૂદ ચૂન્ ગશ્ત ગીતી સેયાહ
બકેદારે સીમીન્ સેપરુ ગશ્ત માહ
થુ પીરાહને શખ બેદરૂરીહ રૂય
પદીહ આમદ આન્ શમઅ ગીતી ફેરૂય
શહનશાહ બરુ તખ્તે ઝરૂરીન્ નેશસ્ત
દરે બારુ ખુકશાહો લખરા બેબસ્ત
બેરકૂતન્દ હરુ કસ કે ખુદ મેહુતરી
બેરહમન્દો દર પાદશાહી સરી
જહાનહારુ બરુ તખ્ત બરુપાય ખાસ્ત
બેયારાસ્ત પાકીઝહુ ગોકૂતારે રાસ્ત
૩૨૦ નુબેસ્ત અજ જહાન્ આફરીન્ યાહ કરૂં
એ દામે બેરહ ગર્દન્ આઝાહ કરૂં

ચુનીન્ ગોકૂત કસ કેર્દેગારે જહાન્
શેનાસન્દએ આશકારે નેહાન્
બેતર્સીહો ઊરા સેતાયેશ કુનીહ
શમે તીરહુ પીશશ નેયાયેશ કુનીહ

એક મૂર્તિનો પૂજારી અને બીજો યજ્ઞદાનનો પૂજારી બન્ને પાદશાહોએ-
વફાદાર રહેવા માટે એકમેકને વચન આપ્યું.

કે “હવે પછી સચ્ચાઈથી આપણાં દિલ ફેરવીશું નહીં-અને જૂઠાઈની
જડને ખુનબેખથી સઘળી ઉખેડી નાખીશું.”

બવેદાન સૂધી એક બીજાને વફાદાર રહીશું-અને દાનેશમ દોને મોઢે-
નીજ વાતો સાંભળીશું.”

શાંગલે સપીનુદને પણ વિદાય કીધી-પોતાની છાતીને તાણો બનાવી
તેણીની છાતીને વાણો બનાવ્યો (યાને તેણીને ધણાજ વહાલથી છાતીસે ટાપી).

પછી બન્નેએ શેતાખ એક બીજા ઉપર પીઠ ફેરવી-અને પોતાનાં
દિલમાંથી કાનો ખાક ઉપર ફેંકી દીધો.

એક જણ ખુશકી તરફ અને બીજો પાણી તરફ ચાલ્યો-તેઓ બન્ને
ખુશહાલ દિલે અને ઉતાવળે ચાલ્યા.

જ્યારે ઈરાનમાં એ વાતની વધાઈ આવી કે “પાદશાહ-પોતે પોતાના
સિપાહો સાથે કનુજથી આવી લાવ્યો છે,”

ત્યારે તેઓએ રસ્તામાં અને શેહરમાં સઘળે સાજગાર કર્યા-દરેક જણ
જેમ જેન ગમ્યું તેમ તે કામમાં પોતાનો હિસ્સો આપવા લાગ્યો.

તેઓએ એક નાકથી બીજે નાકે સૂધી દિરમ, દીનાર, કરતુરી તેમજ
કેસર પાંચરી મૂકી.

જ્યારે બેહરામના બેટા યજ્ઞદેગરે ખબર પડી-ત્યારે તેણે વીખરાયલાં
લસ્કરને પાછું એકઠું કીધું.

પછી જેવા કે નર્સી અને વડો વઝીર-વગેરે સઘળા દાનાઓ પાદ-
શાહને અસ્તેકબાલ ગયા.

જ્યારે તેના બેટાએ બેહરામને જોયો-ત્યારે તુરત પેચાદો થઈ ખાક
ઉપર પોતાનું મોઢું મસળ્યું.

તેમજ તેના બાઈ નર્સી અને વડો વઝીરે પણ ક્યું-તેઓનાં મોઢાં
ધૂળે બરાયલાં અને દિલ ખુશહાલ હતા.

એ પ્રમાણે બેહરામ પોતાના મેહલમાં આવ્યો-તેણે પોતાનું તન
અને બન યજ્ઞદાનજે સોંપેલું હતું.

જ્યારે દુન્યા અંધારી થઈ અને માહતાખ રૂપેરી ઢાલ જેવો ઝાહેર
થયો, ત્યારે પાદશાહે આરામ કીધો.

જ્યારે દહાડાએ રાતનું પેહેરણ ફાડ્યું-અને પેલો દુન્યાને રોશન
કરનારો ચેરાગ બાહેર નીકળ્યો,

ત્યારે શેહનશાહ સોનેરી તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો-તેણે દરબારનો દર-
વાઝો ખુલ્લો મૂક્યો અને ચૂપકાદી પકડી

જે કોઈ કે મોઢાઓ, દાનાઓ અને તેના રાજ્યના સરદારો હતા તે
જ્યારે ત્યાં આવ્યા,

ત્યારે પાદશાહ પોતાનાં તખ્ત ઉપર ઉભો થયો-તેણે નેકી ભરેલું અને
રાસ્ત બોલવું શુર કીધું.

પ્રથમ તેણે દુન્યાના પયદા કરનારને યાદ કીધો-અને ડહાપણના ફાંદા-
માંથી પોતાની ગર્દનને મોકળી કીધી (યાને હું ધણો અકલમંદ છું એવી
વડાઈ મનમાંથી કાઢી નાખી).

પછી તે એમ બોલ્યો કે “ઝાહેર તેમજ છપી વાતોના બલુનાર
દુન્યાના પયદા કરનાર સાહેબથી,

તમો ડરતા રહેજો અને તેનીજ સેતાયેશ કરતા રહેજો-સીઆહ રાતે
પણ તેની નઝદીક બંદગી કરજો,

કે જી દાહ પીરૂઝીઓ દરેતગાહ
ખોદાવન્દે તાબન્દહુ ખુરશીદો માહુ
હરાન્ કસ કે ખાહુ કે ચાબહુ બેહેશ્ત
નગરુદીદ ગેદે બદો કારે એશ્ત
થુ દાદો દેહેશ ખાશદો રાસ્તી
બેખીચહ દેલ અચ કચૂઝીઓ કાસ્તી
એ મા કસ નખાશહ અઝીન્ પસ બખીમ
અગરુ ફહે ઝરુ દારદો કાને સીમ
એ દેલહા હમહુ તરસ બીરૂન્ કુનીહ
હમહુ નીકુઈહા બઅકૂચૂન્ કુનીહ
કશાવર્જ બા મદે દેહુકાન્ નેઝાહ
યકી શુહ બરે મા બહન્ગામે દાહ
કસીરા કે મા તાજ દાદીમે તખ્ત
એ યઝદાન્ શેનાસીદો અચ દાહ બખ્ત
નકૂશમ બઆગન્દને ગન્જ મન્
નખાહમ પરાગન્દને અન્જમન્
યકી ગન્જ ખાહમ નેહાદન્ એ દાહ
કે ખાશહ રવાનમ પસ અચ મરૂ શાહ
બરીન્ નીચ અગરુ ખાસ્ત યઝદાન્ બુવહ
દેલમ રઉશનો બખ્ત બન્દાન્ બુવહ
બરીન્ નીકુઈહા ફેઝાયેશ કુનમ
સુએ નીકુબખ્તી તુમાયેશ કુનમ
ગરુ અચ લશકરો કારુદારાને મન્
એ ખીશાનો જન્ગી સવારાને મન્
કસી રન્જ બુઝીદો બા મન્ નગોકૂત
હમી દારહ આન્ કચૂઝી અન્દરુ નેહોકૂત
વરા અચ તને ખીશ ખાશહ બઝહુ
બુઝોર્ગી ગુઝીનહ કસી બી મઝહુ
મનમ પીશે યઝદાન્ અચ દાહખાહુ
કે દરુ આદરે અખરુ બેન્હેકૂત માહુ
શુમારા અગરુ દીગરસ્ત આરૂચ
કે હર કસ દેગરૂ યૂનહુ ખાશહ બખૂચ
બેગૂઘહ ગુસ્તાખ બા મન્ સોખન્
મગરુ નર કુનમ આરૂચએ કોહન્
હમહુ ગૂશ દારીદો ફર્માન્ કુનીહ
અઝીન્ પન્દમ આરામેશે જાન્ કુનીહ
બેગોકૂતીનો બેન્શસ્ત બરુ તખ્ત શાહ
કોલાહે બુઝોર્ગી બસરુ બરુ નેહાહ
બુઝોર્ગાન્ બરુ જી ખાન્દન્દ આફરીન્
કે બી તો મખાદા કોલાહે નેગીન્
થુ દાના બેવહ શાહે પીરૂચ બખ્ત
બેનાઝહ બદુ કેશ્વરો તાજે તખ્ત
તોરાં મદીઓ દાનેશો ફરુરહી
ફેઝૂન્ આમહ અચ તખ્તે શાહનશાહી
બમદાઈનગીઓ બગન્જો બદાહ
થુ તૂ શાહુ ગીતી નદારહ બયાહ
કુનૂન્ આફરીને તો શુહ નાગુઝીરુ
બમા હરુ કે હસ્તીમ બરુનાઓ પીરુ
હમ આઝાદીએ તૂ બયઝદાન્ કુનીમ
દેગરુ પીશે આઝાહ મદાઈન્ કુનીમ

કે તેજ સાહેબે આપણને ફતેહમંદી અને કૌવત બક્ષેશ કર્યું છે-તે
ઝળકાટ ભરેલા આક્રતાબ અને માહતાબનો સાહેબ છે.

જે કોઈ રાખસ ચાહતો હોય કે તે બેહેશ્ત મેળવે-તો તેણે ખૂરાં અને
ખરાબ કામની અડાસે જવું નહીં.

જ્યારે ઈન્સાફ, સખાવત અને સચ્ચાઈ હોય છે-ત્યારેજ નૂઠાણા
અને અપ્રમાણિકપણાથી આપણું દિલ દૂર રહે છે.

હવે પછી અગર કોઈ સોનાનો પહાડ અથવા રૂપાની ખાણ પણ
ધરાવતો હોય તેણે મારાથી કોઈ પણ રીતે બીધું નહીં.

તમે સઘળાઓ તમારાં દિલમાંથી ડર દૂર કરો-અને સઘળાં નેક કામે-
નોજ વધારો કરો.

ઈન્સાફ કરતી વખતે મારી આગળ એક ખેડુત કે એક ગામનો પટેલ
સરખોજ છે.

જે કોઈ રાખસોને કે અમોએ તાજ અને તખ્ત આપ્યાં હોય-તેઓએ
તે ખોદાતાલા તરફથી તેમજ તેઓનાં ખરાં નસીબથી સમજ્યાં.

હું મારો ખજાનો ભરવા માટેની કોશીશ કરીશ નહીં-હું મારી દેશતને ૩૨૨
પરાગન્દે કરવા માગતો નથી.

હું ફક્ત એક ઈન્સાફનોજ ખજાનો ભેગો કરવા માગું છું-કે જેથી
મારાં મરણ બાદ મારું રવાન ખુશહાલ રહે.

અગરને પાક યઝદાનતું ચાહવું હશે તો એ ઉપરજ-મારું દિલ
રોશન થશે અને મારું નસીબ હસ્તું બનશે.

આ સઘળી બલાઈઓ ઉપર હું વધારોજ કરીશ-અને તમેને નેક-
બખ્તી તરફનોજ માર્ગ બતાવીશ.

અગર મારાં લશ્કરમાંથી કે અમલદારોમાંથી-તેમજ મારાં સગાં
વાહલાં, કે જન્ગી સવારોમાંથી,

કોઈ કાંઈ દુઃખ ખમતો હોય અને તે બાબત મને કહેતો ન હોય-
પણ તે બદીને છપી રાખવા માગતો હોય,

તે પોતાનાં તનથી ગુનેહગાર બનશે-અને તે માણસે ફાકટની વડાઈ
લીધેલી કહેવાશે.

હું યઝદાન પાસે તે માણસ કે જેણે વાદળની ચાદરમાં માહતાબને
છપાવી રાખ્યો હોય, તે માટે ઈન્સાફ માગું છું.

પણ જો તમારી કાંઈ જુદીજ ખાહેશ હોય-કારણ દરેક માણસનો
સ્વભાવ જુદો જુદોજ હોય છે,

તો તે વાત તમે મને ખુલ્લે ખુલ્લી કહી દો-કદાચ હું તમારી લાગબા
વખતની તે ઇચ્છા પુરી પાડીશ.

તમે સઘળાઓ આ મારી વાત ધ્યાનમાં રાખો અને તે પ્રમાણે ફર્માઈ ૩૨૩
બજા લાવો-મારી શીખામણ સાંભળી તમારા જીવને શાન્ત કરો."

તે એટલું બોલ્યો અને તખ્ત ઉપર ખુશહાલ બેઠો-તેણે બુઝોર્ગીનું
તાજ સર ઉપર મૂક્યું.

સઘળા મોટાઓએ તેની ઉપર દુઆ કીધી-કે "તારા વગર આ તાજ
કે નોખીનો હોતોજ ના !

જ્યારે ફતેહમંદ નસીબનો પાદશાહ દાના હોય છે-ત્યારે તેનાથી તેનો
મુલક, તાજ અને તખ્ત લાડ કરે છે.

પણ તારામાં મદાઈનગી, ડહાપણ અને દબદબો આ રોહનશાહી તખ્ત
કરતાં પણ વધુ છે.

મદાઈનગીમાં, ખજાનામાં અને ઈન્સાફમાં-તારા જેવો કોઈ બીજો પાદ-
શાહ દુન્યા પણ યાદ રાખતી નથી.

હવે અમારા દરેક જીવાન અને ધરડાની ફરજ છે કે તારી ઉપર
દુઆ કર્યે.

તારી પ્રવીણતા અને સચ્ચાઈનો એકરાર અમો યઝદાનની હુજૂર કર્યે છિયે-
ત્યાર બાદ તે બીનાનો એકરાર બીજા પ્રવીણ સાચા માણસો આગળ કર્યે છિયે.

અરીન્ તખ્તે ઝરૂ ચૂન્ તો ન-શસ્ત્ર શાહ
 બદાહો બપીરૂઝીઓ દસ્તગાહ
 હમહુ મોદ્દાનશ અરૂઆરી એ ખાફ
 બદાહો બખ્શીશ અગોફતારે પાફ
 ૩૨૪ ખોદાવને દારન્દહુ યારે તો ખાફ
 સરે અખ્તરાન્ દરૂ કેનારે તો ખાફ
 બેરૂતન્હુ બા રામેશ અચ પીશે તખ્ત
 બુઝોર્ગને ફર્જાનહો નીફ અખ્ત
 નેશસ્ત્ર આન્ હમાન્ શાહો લશ્કરૂ અરૂ અસ્પ
 બેયામહુ સુએ ખાને આઝરૂગોશસ્પ
 બસી ઝરૂદો ગઉહરૂ બદર્વીશ દાહ
 નેયાચ આન્ કે બે-હોકૂત અચૂ બીશ દાહ
 પરસ્તન્દએ આતેશે ઝરૂદો હુશ્ત
 હમી રૂફત બા બાઝો બર્સમ બસુશ્ત
 સપીનૂદરા પીશે ઊ બોરૂદ શાહ
 બેયામૂખ્તશ દીનો આઇનો રાહ
 બેશોસ્તશ બદીને બેહો આબે પાફ
 વચૂ દરૂ શુદ ગર્દો ઝંગારો ખાફ
 દરે તંગે એન્દાનહા બાચ કરૂદ
 બહરૂ કસ દેરમ દાદન્ આધાચ કરૂદ

આ સોનેરી તખ્ત ઉપર તારા જેવો ઈન્સાફી, ફતેહમંદ અને શક્તિ-
 વાળો પાદશાહ બીજો કોઈ બેઠો નથી.

તું પોતાના ઇન્સાફ, સખાવત અને મધુર વાણીથી સધળાં મૂલેલાં
 માણસોને પણ ઝમીનમાંથી ઉઠાડે છે.

દુન્યાનો નેગેહબાન સાહેબ તારો મદદગાર થશે!-બાગ્યશાળી સેતા-
 રાતું સર તારાજ બોળામાં હોજે!”

હવે સધળા બુઝોર્ગો, દાનાઓ અને નેકબખ્ત લોકો-પાદશાહનાં
 તખ્ત આગળથી ખુશી થતા પોતાને મકાને ગયા.

પછી તુરત પાદશાહ અને લશ્કર ઘોડા ઉપર સવાર થઈ-આઝર
 ગોશસ્પ આતશકદેહનાં મકાન તરફ આવ્યા.

ત્યાં તેણે ધણુંક સોનું અને ગોહર ગરીબોને આપ્યાં-જે કોઇયે કે
 પાદશાહથી પોતાની હાજત છપાવી તેને વધુ આપ્યું.

ઝરતોશ્તી આતશકદેહનો વડો ખિદમતગાર બાજ બર્સમની ક્રિયાવાળો
 ત્યાં આવ્યો.

પોતાની રાણી સપીનૂદને બેહરામ તે મોખેદ આગળ લાવ્યો-અને
 તેની મારફતે તે ઝરતોશ્તી દીન તેણીને શીખવી.

બહી મઝહયસ્ની દીન મૂળબ ચોખ્ખાં પાણીએ તેણીને નહાવણુ (નહાણુ)
 આપ્યું-અને તેથી તેણીનો શરીરમાંથી મૂર્તિ પૂજનો મેલ નીકળી ગયો.*

પછી તેણે બંદીખાનાનો સાંકડો દરવાજો ખોલ્યો-અને દરેક જણને
 પૈસા આપવા શુર કીધા.

* આ ત્રણ બયતો ફિદોસી આપણને દીનની તવારીખની બે ઝરૂરી બાબત ઉપર મોટું અજવાળું પાડી આપે છે. મઝહુર
 બયતોમાંથી આજના ઝમાનાના ઝરતોશ્તી કલમમાં મોટી ચર્ચા હશે કીધેલા બે સવાલોનો જવાબ મળી આવે છે. પહેલો સવાલ
 એ છે કે “નોઝૂદ”ની ક્રિયા એટલે કે સુદરેહ કુશ્તી પેહેરાવવાની ક્રિયા કોણ કરે? ફિદોસી આપણને કદીમ તવારીખ ઉપરથી
 કહી આપે છે કે સુદરેહ કુશ્તી પેહેરાવવાની ક્રિયા બાજ બર્સમની ક્રિયા કરનારો આશ્રવન કરે. બલ્કે એમ પણ કહે છે કે નાની
 ઉમરના તેમજ મોટી ઉમરના દીન આઈન શીખવવાનું કામ પણ બાજ બર્સમની ક્રિયા કરનારાનું જ છે.

બીજો સવાલ જુદદીન માખાપને પેટે પચદા થયેલાંઓને ઝરતોશ્તી દીનમાં લેવાનું કામ આજનો રાજપાટ બોહી બેઠેલો
 ઝરતોશ્તી ટોળો બિન દેહેશ્તે કરી શકે કે? આનો જવાબ નકારમાંજ આપી શકાય. “જેનો દહર તેનીજ દીન” એ કહેવટ આપ-
 ણને બૂલી જવી જોઈતી નથી. આપણે કબૂલ કરીએ કે સર્વ પયગમ્બરોએ જે દીન ફેલાવી તે કાંઈ અમુક ટોળાનેજ માટે ફેલાવી
 નથી. પણ એટલુંબી યાદ રાખવાનું છે કે કોઈ પણ પયગમ્બરે પાદશાહની મદદ લીધા વગર પોતાની દીનનો ફેલાવો કર્યો નથી. એક
 પણ પયગમ્બરનો એવો દાખો નથી કે જેને દીન ફેલાવાનાં કામમાં મુશ્કેલી નહીં નહીં હોય, તે કામમાં તેનું લોહીનું પાણી નહીં
 થયું હોય, તેને નિરાશી મળી નહીં હોય અને તેણે પાદશાહની મદદ માગી નહીં હોય. આનું મુખ્ય કારણ એ છે કે લોકોને
 નવો ધર્મ આપવા જેવું મોટું સાહસ કામ દેશના સર્વોપરી સત્તા ધરાવનારા પાદશાહની મદદ વગર કોઈથી બની શકેજ નહીં.
 પયગમ્બરો મહાન પુરૂષો ખરા, દીન ધર્મ લાવી આપનારા ખરા, દીન ધર્મ અને ખોદાની હસ્તી અને તે સાહેબની મહાન શક્તિ
 વિષેનો બોધ આપનારા ખરા, પણ આખેર કરે તે રૈયતજ કહેવાય એટલે રૈયત રૈયતને કોઈ ગણકારે નહીં અને તેથી ધડીબર
 નવી દીન લઈ પાછી તેને તથા દઈ નૂની રીત ઉપર જઈ તે નવી દીનની નાલેશી કરવા માંડે અને તેથી દીનના ફેલાવાનાં કામમાં
 મુશ્કેલી વધતીજ જાય. પયગમ્બર ઝરતોશ્ત સાહેબે પોતાની દીન લોકોને આપવા અને કબૂલ કરાવવા માટે મોટી મોટી કોશિશો
 કરી હતી, મોટી મોટી જુરમેશ ચલાવી હતી. અને ખોદા તરફની બશારતો પણ મળી હતી એમ આપણને ગાથા જણાવે છે,
 છતાં પણ તેમને ફતેહ મળી નહીં હતી. શેવટે ખોદા આગળ તેવણ સાહેબ કોઈ મોટો મઝબૂત હાથનો મદદગાર માગે છે, કે
 જેથી નવી દીન કબૂલ કર્યા બાદ પાછા નૂની દીન ઉપર જાય નહીં. ઉશ્તવત ગાથાના બીજા ફકા પ્રમાણે તેવણ સાહેબે ખુદ
 પોતાના પાદશાહનેજ પોતાનો મદદગાર માગ્યો હતો અને તેવણ સાહેબની ખાહેશ પ્રમાણે પાદશાહ ગુશ્તારપ તેવણને મદદગાર
 તરીકે મળ્યો હતો. પાદશાહની મદદથીજ તેવણ સાહેબની દીનનો ફેલાવો વધી ગયો હતો. આવાં અને ગોરા ચશ્ત પ્રમાણે
 તેણે દીન ફેલાવાનાં કામમાં ગુશ્તારપ અને તેણીની રાણીની મદદ માગી હતી.

પહલવી દીનકર્દ કેતાબમાંથી પણ આપણને એવાજ દાખો મળે છે કે સાસાનિયન પાદશાહોએજ જુદદીનવાળાઓને પોતાની
 ઝરતોશ્તી દીનમાં દાખેલ કર્યા હતા. જ્યાં સુધી આપણી સહતનત હતી ત્યાં સુધી તેવા દાખો બનેલા છે પણ આ વાતમાં
 કાંઈ શક નથી કે રાજપાટ વગરના કોઈ ઝરતોશ્તી ફિરકાએ જુદદીનવાળાઓને મઝહયસ્ની દીનમાં દાખેલ કીધા નથી. અને તેનું
 મુખ્ય કારણ એટલુંજ કે જુદદીનવાળા આસામીઓ મઝહયસ્ની દીન એકવાર સ્વીકાર્યા પછી પાછા પોતાની અસ્લી દીનમાં જઈ

આમદને શંગલ બા હરત પાદશાહ નઝદે બેહરામ.

શંગલનું સાત પાદશાહો સાથ બેહરામની નઝદીક આવવું.

:૦:

:૦:

અુ આગાહુ શુદ્ધ શંગલ અઝ કારે શાહુ
એ દુખતરુ કે ખુદ શાહુરા પીશગાહુ
બહીદારે ઇરાન ખુદશ આરઝુય
બરે દુખતરે શાહે આઝાદખુય
ફેરેસ્તાદ હેન્દી ફેરેસ્તાદઈ
સખુનખુય મદીઓ આઝાદઈ
યકી અહુદે નવ ખાસ્ત અઝ શહુરયાર
કે દારહ બખાનહુ દરુન યાદગાર
બનવી જહાનદાર અહુદી નેવેશત
અુ ખુરશીદે તાબાન બખુરરમ બેહેશત
યકી પહલવી નામહુ અઝ તખ્તે શાહુ
ફેરેસ્તાદહુ આવદી બેનમુદ રાહુ
ફેરેસ્તાદહુ ચૂન નઝદે શંગલ રસીદ
સેપહદાર કનૂજ ખત્તશ બેદીદ
એ હેન્દુસ્તાન સાએ રકૂતન ગેરેકૂત
એ ખીશાને ચીની નેહોકૂતન ગેરેકૂત
બેરકૂતન દરુ બેહમતશ હકૂત શાહુ
કે આયન્દ બા રાએ શંગલ બરાહુ
યકી શાહે કાબુલ દેગરુ શાહે હેન્દ
દેગરુ બા સેપહુ નઝદે ઊ શાહે સેન્દ
દેગરુ શાહે સન્દલ કે ખુદ નામદાર
હમાન શાહે જન્દલ કે ખુદ કામગાર
દેગરુ શાહે કશ્મીરુ બા દસ્તગાહુ
દેગરુ મૂસ્તાન શાહુ બા ફરુરે જાહુ
હમહુ નામજૂયો હમહુ તાજદાર
હમહુ પાકુ બા તઉકે બા ચૂશવાર
હમહુ પાકુ બા લશ્કરે સાએ રાહુ
હમહુ નામદારને બા એઝઝે જાહુ
હમહુ વીઝહુ બા ગઉહરે સીમો જરુ
હમહુ અતરુ શાન પરુરે તાઊસે નરુ
બહીબા બેયારાસ્તહુ પોશ્તે પીલ
હમી તાકૂત લશ્કરુશ અઝ ચન્દ મીલ

જ્યારે શંગલ પોતાની બેટી કે જેણી પાદશાહની રાણી બની હતી તેની તરફથી પાદશાહનાં કામથી વાકેફ થયા,

ત્યારે તેને ઇરાન જેવાની તેમજ તે સદગુણી ખરલતના પાદશાહની બેટીની નઝદીક જવાની ખાહેશ થઈ.

તેણે એક સુબાષિત બોલનારો અને સદગુણી હિંદી એલચી ત્યાં ૩૨૫ મોકલ્યા.

શંગલે પાદશાહ પાસેથી એક નવો પર્વાનો માવ્યા-કે જે પોતાનાં ઘરમાં સાચવી રાખે.

આથી પાદશાહ બેહરામે ખુશી બરેલાં બેહેશતમાં ઝળકતા ખોરશેદના જેવો એક નવો પર્વાનો લખ્યો.

વળી પાદશાહને હાથનું પહલવી બાષામાં લખેલું એક નામુ પણ એલચીએ લીધું અને ત્યાંથી ઉપડ્યો.

જ્યારે પેલો એલચી શંગલની નઝદીક પહોંચ્યો-અને કનુજના સર-દારે તેને હાથનું નામુ બેધું,

ત્યારે હિંદુસ્તાનથી જવાની તૈયારી કીધી-પણ તે વાત તેણે પોતાના ચીની ખેશીઓથી છપીજ રાખી.

રાજ શંગલની રાહમાં ખિદમત કરવા માટે તેની સાથ સાત પાદ-શાહો ગયા.

એક કાબુલનો શાહ ખીન્ને હિંદનો રાજ-ત્રીન્ને તેની આગળ સિંધનો રાજ લશ્કર સાથ હતો.

ચોથો સંદલનો રાજ કે જે ધણો નામીયો હતો-તેમજ પાંચમો જન્દલનો રાજ કે જે મુરાદમંદ હતો.

છઠ્ઠો દબદબાવાળો કેશ્મીરનો રાજ-અને સાતમો જહોજલાલી બરેલો મૂસ્તાનનો રાજ હતો.

સઘળા કીર્તિ શોખનારા અને તાજ ધરાવનારા રાજયો હતા-જેઓ ૩૨૬ સઘળા ગળામાં સાંકળી અને કાનમાં ખાલી પેહેરનારા હતા.

સઘળાઓ લશ્કર સાથ અને રસ્તાના અરખાબ સાથ હતા-સઘળાઓ માન મરતબા સાચના નામદારો હતા.

સઘળાઓ ગોહર, રૂપાં અને સોના સાથ સમ્પૂર્ણ થયલા હતા-જેઓનાં છત્ર મોરનાં પીછાંનાં હતાં

શંગલના હાથીની પીઠ રેશમી કપડાંથી સજાગારેલી હતી-તેનું લશ્કર કેટલાક માચલ દ્વરથી ઝગકાટ આપતું હતું.

દીનની બારીકી અને ક્રિયાઓને બરાબર નહીં સમજીને નાહકની વગેરવા માટે તો તેનો અટકાવ થઈ શકે નહીં તેવા બેવકા અને નાલાયકોને સઝાએ પહોંચાડવાની તેઓ પાસે સત્તાજ નહીં.

ઇરાનથી હિંદુસ્તાન આવ્યા પછી પણ અથોરનાન અને બેહદીને તરફથી જુદદીનવાળાઓને મઝહયસ્ની દીનમાં લેવાની હિલચાલ અનેકવાર થયેલી આગળી રેવાયતો ઉપરથી દેખાઇ આવે છે તે કોરોશ દરમેયાન પણ બાહોશ માણસોએ એવીજ ધાસ્તી રાખેલી નઝર આવે છે, કે જુદદીનવાળાઓ એકવાર ઝરતોસ્તી દીન એખતયાર કર્યા પછી તે દીનને પાછી છોડી દઇને તેની ગીબત કરે તો શું કરવું? કાબિસ માહીયારની રેવાયતમાં એક ઠેકાણે આપણે એક સવાલ વાંચ્યો છિયે, કે “ગોર ખોદનાર અને મુદાં બાળનાર તેમજ દુરવંદો અગર બલી દીનમાં આવે તો તે સઝાવાર છે કે નહીં?”

આ સવાલનો ત્યાંજ જવાબ લખવામાં આવ્યો છે કે “અગર બલી દીનના કાયદાઓને બરાબર સાચવે અને દીન ઉપર એતે-કાદ લાવે અને (તે બલી દીનમાં દાખેલ થનારથી) બલી દીનને નુકસાન નહીં પહોંચે તો (તેને દીનમાં લેવો) રવા અને ઘટારત છે.”

આ જવાબમાં એક એવી શર્ત નાખેલી છે, કે તે બાબતનો જોખમ કોઇ મોખેદ કે બેહદીન માથે લઇ શકેજ નહીં. ત્યારે એમજ ડરે છે, કે ઝરતોસ્તી પાદશાહી વગર મઝહયસ્ની દીનમાં જુદદીને દાખેલ કરવાનું અમલમાં મેલાયજ નહીં.

અખા હૃદયએ શાહો અન્દાન નેસાર
કે દીનાર શુદ્ધ ખારૂ જી શહૂર્યાર
ચુનીન શાહુ શાંગલ અખા હકૂત શાહુ
હમી રાન્દ મન્જેલ અમન્જેલ સેપાહુ
હુ નઝદીકે ઈરાન ફરાચ આમદન્દ
અઅન્દાન ગેરાનમાયહુ સાચ આમદન્દ
હુ અચ આમદન્ શાન શુદ્ધ આગાહુ શાહુ
બેયારાસ્ત લશ્કર બેરુન શુદ્ધ ખરાહુ
બુઝોર્ગાને હર શહૂર ખરૂખાસ્તન્દ
પઝીરહુ શુદ્ધનરા બેયારાસ્તન્દ
બેયામદ શહૂનશાહુ તા નહુરવાન
બેરદ પીરો હુશ્યારો દઉલત જવાન
૩૨૭ હો શાહે ગેરાનમાયએ સરફરાચ
રસીદન્દ પસ ચક્ર ખદીગર ફરાચ
એ અરપાન હો ખુસ્તવ ફેરદ આમદન્દ
અખા પૂઝેશો બા ફેરદ આમદન્દ

ગેરેકૂતન્દ મરૂ ચક્ર ફેગરૂરા ખખર
હો શાહે સરફ્રાઝો ફ તાજવર
ચેયાદહુ બેશુદ્ધ લશ્કર અચ હરુદુ રૂચ
જહાની સરાસર પુર અચ ગોકૂતગૂચ
હો શાહે હો કેશવર રસીદહુ બહમ
હમી રકૂત હરૂગૂનહુ અચ બીરો કમ
ખઝીન ખરૂ નેશસ્તન્દ હરુદ્દ સવાર
હમાન પુર હોતર લશ્કરે નામદાર
અઅયવાનહા તખ્તે ઝરૂરીન નેહાદ
ખરૂ ઊ ભમહાએ ખઆઇન નેહાદ
અચક્ર તીર પરૂતાખ ખરૂ ખાન નેહાદ
અઝ ખરૂરહો મોઈ બેર્યાન નેહાદ
હુ નાન ખુદહુ શુદ્ધ મજલેસે શાહુ વાર
બેયારાસ્ત પુર બૂચો રંગો નેગાર
મય આવરુદ્દ ખરૂ ખાનો રામેશગરાન
હમી આમહુ બૂદ્દ અચ કરાન તા કરાન
૩૨૮ પરસ્તન્દગાન ઈસ્તાદહુ અપાય
બેહેશ્તી શુદ્ધ કાખો ગાહો સરાય
હમહુ ભમે મય બૂદ્દ ચક્રસર બુલૂર
તખ્તહાએ ઝરૂરીનો મુશકો અખૂર
એ ઝરૂ અકૂસરી ખરૂ સરે મયગુસાર
અપાય અન્દરૂન કકૂશો ગઉહર નેગાર
ફેરમાન્દ જાન કાખ શાંગલ શેગેકૂત
અમય ખુરદન અન્દીશહુ અન્દરૂ ગેરેકૂત
કે ઈરાન બેહેશ્તસ્ત ચા બૂરેતાન
હમી બૂચે મુશક આયદ્દ અચ ફૂરેતાન
ચુનીન ગોકૂત બા શાહે ઈરાન ખરાચ
કે બા દુખ્તરમ રાહે દીદાર સાચ
બેફરૂમદ તા ખાદેમાને સેયાહુ
ચેફરૂરા ચુઝારન્દ નઝદીકે માહુ
હમી રકૂત બા ખાદેમાન નામદાર
સરાએ ફેગરૂ દીદ હમચૂન બહાર

પાદશાહ બેહરામ માટેના હૃદય અને કેટલીક નેસાર કરવાની ચીઝો
કે જેમાં દીનાર તો તે પાદશાહની નઝરમાં તુચ્છ હતા તે લઈને,

પાદશાહ શાંગલ એ પ્રમાણે બીજા સાત પાદશાહો સાથ-મંજલ દર
મંજલ લશ્કર ચલાવતો હતો.

જ્યારે તેઓ આટલા બધા કીમતી માલ અરખાબ સાથે ઈરાનની
નઝદીક આવી લાગ્યા,

અને જ્યારે પાદશાહ બેહરામને તેઓના આવવાની ખબર મળી-
ત્યારે તેણે લશ્કર તૈયાર કર્યું અને તેને લેવા માટે રાહમાં આગળ વધ્યા.
દરેક શેહરના મોટા લોકો પણ તેને લેવા જવાની તૈયારી કરી નીકળ્યા.

શેહનશાહ બેહરામ જે અગ્રે બુદ્ધ અને બાહોશ તેમજ નસીબે
જવાન હતા તે “નહરવાન” સૂધી આવી લાગ્યા.

ત્યાં બંને માન પામેલા મોબહાદાર પાદશાહો-છેક એક બીજાની
નઝદીક થઈ ગયા.

તે બંને પાદશાહો ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યા-તાઝીમ તવાઝો
સાથ ખચર આક્રમક પૂછતા અને સલામ એકામ કરતા બંને એક
બીજાને બેઠ્યા.

બંને સરફરાચ અને તાજદાર પાદશાહોએ એક બીજાને બગલગીરી
કીધી

બંને તરફતું લશ્કર પેયાહું થયું-સઘળો દેશ ગડબડ બર્ચો બન્યો.

તે બેહુ મુલકના બેહુ પાદશાહો સાથે મળ્યા-અને હરેક તરેહની
વાતો કરવા લાગ્યા.

પછી તે બંને પાદશાહો પાછા ઘોડા ઉપર સવાર થયા-તેવીજ રીતે
તે હોતર બરેહુ નામીચું લશ્કર પણ સવાર થઈ ચાલ્યું.

શેહરમાં આવ્યા બાદ બેહરામ ગૂરે પોતાના મેહલમાં સોનેરી તખ્ત
મૂકાવ્યા-અને ધારા પ્રમાણે તેની ઉપર રેશમી કપડાં પાંચર્યા.

એક તીરના અદાજા સૂધીનો ખાણનો સુફરો બિલાવ્યો-અને તે
ઉપર બુજેલાં હલવાન અને સુરથી મૂકવામાં આવી.

જ્યારે ખાણું ખાઈ રહ્યા ત્યારે પાદશાહોને લાયકની એ રંગ રાગ
બરેલી મજલેસ તૈયાર કરવામાં આવી.

તે ખાણાંની મજલેસ ઉપર મય અને રામેશગરોને લાવવામાં આવી-
એક નાકેથી બીજે નાકે સૂંઝી ગાનતાન ચાલી રહ્યું.

ત્યાં ગોલામો ખડે પગે ઉભા હતા-તે અચવાન, તે મેહલ અને તખ્ત
બેહેશ્ત મિસાલ બની ગયાં હતાં.

મયની સઘળી જમો બિલોરી હતી-તખ્તકા સઘળી સોનેરી હતી અને
કસ્તુરી તેમજ બીજી ખુશબો ત્યાં હતી.

મય પાનારીઓનાં સર ઉપર એકેકું સોનેરી તાજ હતું-અને પગમાં
ગાહરની બરતની સપાત હતી.

રાગ શાંગલ તે મેહલનો દમામ બેઠ દંગ થઈ ગયો-અને મય પીતાં
પીતાં વિચારવા લાગ્યા,

કે “ઈરાન દેશને બાગ કહિયે કે બેહેશ્ત કહિયે-અહીંના મિત્રોનાં
શરીરમાંથી કસ્તુરીનો પમરાટ આવે છે.”

પછી તેણે ખાનગીમાં ઈરાનના પાદશાહને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “હવે
તું મારી બેઠી સાથ મને મુલાકાત કરાવ.”

તેણે હોકમ કીધો કે “જનાનખાનાના નોકરો-તેણીના બાપને તે માહ-
તાબ જેવી ઊકરી આગળ લઈ જાય.”

જેથી તે નામદાર પેલા નોકરો સાથ ચાલવા લાગ્યા-તેણે બહારની
મોસમની મિસાલનો એક બીજો મેહલ જોયો.

થુ દુખતરૂંશરા દીદ બર તખ્તે આજ
બસર બર નેહાદહુ એ બીજાદહુ તાજ
બેયામદ પેદર બર સરશ બૂસહુ દાદ
રેખાનરા બરેખસારે ઊ બર નેહાદ
પેદર જાર બેચીસ્ત અચ મેહુરે ઊય
હમાન્ બા પેદર દુખતરે ખૂખ રૂય
હમી દસ્ત બર સૂદ શંગલ બદસ્ત
અઝાન્ કાખે અયવાનો જાએ નેશસ્ત
સપીનૂદરા ગોકૂત ઇન્ત બેહસ્ત
બેસ્તી એ કાખે બદો જાએ એસ્ત
હમાન્ હદયહારા કે આવદહુ બૂદ
વગર બદરહો તાજ અગર બદહુ બૂદ
હમહુ ગઉહરે તાજ બા જમહા
કસ આનરા નદાનેસ્ત કર્દન્ બહા
બદ દાદો કર્દશ ફેરાવાન્ નેસાર
શુદ આન્ ખુર્રમ અયવાન્ થુ બાધે બહાર
વઝાન્ જાયગહુ શુદ બનચ્છીકે શાહુ
એ શાદી શુદહુ રાએ ઊ બાદહુ ખાહુ
ખુજોર્ગાન્ થુ ખુર્રમ શુદન્દ અચ નખીદ
બેશુદ શંગલો ખાખગાહી ગુઝીદ
થુ પયદા શુદ આન્ ચાદરે મુશ્ક રંગ
સેતારહુ બર ઊ હમથુ પોશતે પલન્ગ
ગુઝીદન્દ મયખારગાન્ ખાખે ખશ
પરસ્તન્દગાન્ દસ્ત કર્દહુ બકશ
થુનીન્ તા પદીદ આમદ આન્ જરૂદ જામ
કે ખુર્રશીદ ખાની મરૂરા બનામ
બેયન્દખત આન્ ચાદરે લાજવરૂદ
બેગુસ્તરૂદ બર દસ્ત યાકૂતે જરૂદ
બનખચીર શુદ શાહુ બહુરામ ગોરૂદ
શહે હેન્દવાનરા અખા ખુદ બેબારૂદ
સુએ દસ્તે નખચીર બા ચૂએ બાચ
હમાન્ ચર્ધે શાહીને ગર્દનફરાચ
જમાની નકર્દન્દ દેલરા દેઝમ
નદીદન્દ અઝીશાન્ કર્સી દર્દો ધમ
બનખચીરે ગૂરાનો આહુ બદસ્ત
હમી યક મહી રૂએ ઇશાન્ ગુજસ્ત
સરે માહુરા રૂય બર તાકૂતન્દ
સુએ બાદહો બચ્ચમ બેસ્તાકૂતન્દ
થુનીન્ શાહુ શંગલ બનખચીરે સૂર
જમાની નખૂદ અચ જહાનદાર દૂર
બમયદાનો મજલેસ બખચમે બગૂય
ન બરતાકૂત અચ શાહુ યક રૂચ રૂય
બરીન્ રૂચગારી બર આમદ દરાચ
શહે હેન્દવાન્ રાહુરા કરૂદ સાચ
સુએ દુખતરૂ આમદ બદેલ રાહુ જૂય
જમાની હમી બૂદ નચ્છીકે ઊય
કલમ ખાસ્ત અચ તર્કો કતારસ ખાસ્ત
એ મુશ્કે સેયહુ સૂદહુ અન્કાસ ખાસ્ત
ચકી નામહુ બેન્વેસ્ત બર હેન્દવી
પુર અચ દાદ માનન્દએ પહૂલવી

જ્યારે તેણે પોતાની બેઠીને સર ઉપર માણેકનું તાજ મૂકીને હાથી-
દાંતનાં તખ્ત ઉપર બેઠેલી બેઠ,

ત્યારે બાપે આવી તેનાં સર ઉપર ખોસા લીધા-અને પોતાના ગાલ
તેણીના ગાલ ઉપર મૂક્યા.

બાપ તેની મોહબતને લીધે ધણેક રડવા લાગ્યો-તેમજ તે ખૂબસૂરત ૩૨૯
બેઠી પણ બાપ સાથ રડવા લાગી.

શંગલ તે મેહલ, અયવાન અને તેણીની બેઠક બેવાથી હાથ ઉપર
હાથ ધસવા લાગ્યો.

અને સપીનૂદને કહ્યું કે “આ તે ખરું બેહસ્ત-તું તો ખરાબ જગ્યા
અને હલકી પંજિના મેહલમાં રહેવાથી છૂટી.”

પછી પેલો સઘળો હદયો કે જે તે સાથે લાગ્યો હતો-અને જેમાં
સોનાની થેલીઓ, તાજ અને ગોલામો હતા.

સઘળાં ગોહરો તેમજ કીમતી કપડાં સાથ તાબે હતાં-કે કોઈ તેની
કીમત આંકી શકતું નહીં હતું.

તે સઘળું તેણીને આપ્યું અને તેણીની ઉપર ધણેક નેસાર પણ કીધો-
તે ખુશનુમા મેહલ બહારની મોસમના બાગની મિસાલનો થયો.

શંગલ ત્યાંથી પાછો પાદશાહની નજદીક ગયો-અને ખુશહાલીએ કરી
તેની ખાહેશ શરાબ પીવાની થઈ.

જ્યારે સઘળા મોટાઓ શરાબથી ખુશહાલ બન્યા ત્યારે શંગલ પોતાની
સૂવાની જગ્યાએ ગયો.

જ્યારે પેલી કર્તુરીને રંગની ચાદર (યાને રાત) ઝાહેર થઈ-અને
તેની ઉપર ચિત્તાની પીઠ ઉપરના રંગ માફક સેતારા દેખાવા લાગ્યા,

ત્યારે તે મય પીનારાઓ મીઠી ઊંઘમાં પડ્યા-નોકરો તેઓ આગળ
અદબ વાળી હતા.

એવી રીતે પેલી સોનેરી જામ કે જેને તું ખુરશીદ કરી કહે છે, તે ૩૩૦
ઝાહેર થઈ ત્યાં સૂધી હતા.

તે ખુરશીદે પેલી લાજવર્દી ચાદર ઉરાડી નાખી-અને મયદાનમાં
સોનેરી ચાકૂત (યાને તડકું) પાંથર્યું.

બહાદુર પાદશાહ બેહરામ પોતાની સાથ હિંદીવાનોના પાદશાહને
લઇને શિકાર કરવા માટે ગયો.

તે શેકારના જંગલ તરફ શિકારી કુતરા, બાઝ પક્ષી તેમજ શકરા
અને ગર્દન ફરાજ શાહીન સાથ ગયો.

તેઓએ એક પણ પાણી પોતાનાં દિલને ગમગીન બનવા દીધું નહીં-
તેઓમાંથી કોઇએ કાંઈ દુઃખ કે ગમ બેચુજ નહીં.

તે મયદાનમાં ગોરખર અને હરણના શિકાર કરવામાં-તેઓનો મહિનો
દિવસ નીકળી જવા લાગ્યો.

મહિનાની આખેરીએ તેઓ પાછા ફર્યા-અને શરાબ તેમજ ખાણી
પીણી તરફ મંડી ગયા.

એ પ્રમાણે પાદશાહ શંગલ શું શેકારમાં કે શું ખુશીની મજલેસમાં-
પાદશાહ બેહરામથી થોડો વખત પણ દૂર રહેતો હતો નહીં.

તેમજ મયદાનમાં, મજલેસમાં, ખાણીપીણીમાં કે ચકગાનબાઝીમાં-
તેણે પાદશાહ બેહરામ આગળથી એક દિવસ પણ મોંઠ ફેરવ્યું નહીં.

એ ઉપર ધણેક વખત નીકળી ગયો-અને હિંદીવાનોના પાદશાહે
પાછા ફરવાની તૈયારી કીધી.

તે પ્યાર ભર્યાં દિલે પોતાની છાકરી આગળ આવ્યો-અને થોડોક ૩૩૧
વખત ત્યાંજ થોભી ગયો

તેણે નોકર પાસેથી કલમ, કાગઝ અને કાળી કર્તુરી મેળવેલી સીઆહી
મંગાવી

અને પોતાની હિંદી ભાષામાં પહલવીની માફક ઇન્સાફથી બરેલું
એક કરાર નામુ લખ્યું.

સરે અહુર કરૂ આકરીન્ અચ નુખોસ્ત
અરાન્ હ જહાન્ અચ નેજન્દી બેશોસ્ત
બેગુસ્તરૂ પાકીઓ હમ રાસ્તી
સુએ દાહ શુહ કજીઓ કાસ્તી
કે મન્ બન્દહુ બરૂ રાહે આધનો દીન્
ન અચ રાહે બેશ્મો ન અચ રૂએ કીન્
સપીનૂદરા બેકૂતે બહુરામ શાહ
સેપોર્દમ બદીન્ નામવરૂ પીશગાહ
શહનશાહ તા જાવદાન્ બન્દહુ બાહ
બુઝર્ગાને ગીતી વરા બન્દહુ બાહ
બુ મન્ બુઝરમ ઝીન્ સેપન્જ સરાય
બકનૂજ બહુરામ શાહસ્ત રાય
કે ફર્માને આન્ તાજવરૂ બુઝરીહ
તને મોર્દહુરા પીશે આતેશ બરીહ
૩૩૨ સેપારીહ ગન્ગમ બબહુરામ શાહ
હમાન્ કેશવરે તાજે તખ્તો કોલાહ
સપીનૂદરા દાહ મન્શૂરે હન્
નેવેશ્તહુ અતે હેન્દવી બરૂ પરન્

તે કરાર નામાને નયાળે પહેલવહેલાં તે શખ્સ ઉપર દોઆ કીધી
કે “જેણે આ દુન્યા ખરાઈથી ઘોઈ સાફ કીધી.
જેણે પાકી તેમજ રાસ્તી ફેલાવી-જેણે અપ્રમાણિકપણું અને બદકાણું
બેહરેમનની તરફ કીધું.”

પછી લખ્યું કે “મુજ બંદાએ ઈરાનીઓની રીત રેવાજ અને દીન
ધર્મની રાહ ઉપર-કાંઈ પણ ગુસ્સો કે ક્રોધો ધરાવ્યા વગર,
મારી બેટી સપીનૂદને ઇરાનની નામીચી દરબારમાં પાદશાહ બેહ-
રામની બાયડી તરીકે સોંપી આપી છે.

શેહનશાહ બેહરામ બવેદાન સૂધી જીવતો રહેજે !-દુન્યાના પાદશાહો
તેના તાબેદાર હોજે !

જ્યારે હું આ ત્રણ પાંચ દિવસની દુન્યા છોડી જઈ-ત્યારે શાહ
બેહરામ કનોજનો (યાને હિંદુસ્તાનનો) રાજ બનશે.

એ તાજવર ખાદશાહોનાં ફર્માની તમે હિંદીઓ કોઈ પણ ફરતા
ના-મારાં મૂલેલાં શરીરને અગ્નિદાહ કરજે.

મારો ખજાનો તેમજ મુલક, તાજ, તખ્ત અને કોલાહ સઘળું પાદ-
શાહ બેહરામને સ્વાધીન કરજે.”

તેણે તે હિંદુનું ફર્મા (વસીયત નામુ) હિંદી હુકમે લખીને સપી-
નૂદને આપ્યું.

બાઝુ ગરતને શંગલ બહેન્દુસ્તાન્
વ બખ્શીદને બહુરામ્ ખરાજે
મુલક બદેલ્કાન્.

ઈરાનથી શંગલનું હિંદુસ્તાન તરફ પાછું ફરવું
અને બેહરામે દેશનું મેહસૂલ
રૈયતને માફ કરવું.

બઈરાન્ હમી બૂહ શંગલ દો માહ
ફેરેસ્તાહ પસ મેહુતરી નખ્દે શાહ
બદસ્તૂરીએ બાઝુ ગરતન્ બજાય
બુદો નામદારાને ફરખોન્દહુ રાય
બદાન્ શુહ શહનશાહ હમદસ્તાન્
કે ઊ બાઝુ ગર્દહ બહેન્દુસ્તાન્
કે ચીઝી કે બાશહ બઈરાન્ જમીન્
બેફરૂદ તા કરૂ મૂબેહ ગુઝીન્
કે દીનાર વચ ગઉહરો સીમો જરૂ
કે તખ્તો કે તાજે કે તીલો કમરૂ
કે દીબાઓ અચ જામએ નાબેસૂહ
કે આનસ શુમારો કરાનહુ નખૂહ
બરૂ અન્દાજહુ ચારાન્શરો હમયુનીન્
બેચારાસ્ત અરેપાનો દીબાએ ચીન્
ગુસી કરૂ શાન્ શાહો ખુશૂદ શાહ
સે મન્જેલ હમી રાન્ બા ઊ બરાહ
૩૩૩ નખૂહ હમ બરીન્ હફય હમદસ્તાન્
અલક દાહ તા મર્જે હેન્દુસ્તાન્

બુ બાઝુ આમદ અચ રાહ બહુરામ શાહ
બખારામ બેશસ્ત બરૂ પીશગાહ
કે મર્ગો કે રૂએ બહુ અન્દીશહ કરૂહ
દેલશ મશત પુરુ દર્દો રોખસારહુ જરૂહ

શંગલ ઇરાનમાં બે મહિના રહ્યો-પછી તેણે એક અમીરને પાદશાહ
બેહરામની પાસે મોકલ્યો.

અને પોતે તેમજ તેના મુબારક વિચારના બીજા નામદારોને પોતાને
મુલક પાછા ફરવાની પર્વાનગી માગી.

શેહનશાહે તે વાત કબૂલ કીધી-કે તે હિંદુસ્તાન પાછો ફરે.

તેને હુકમ કીધો જેથી વડા વઝીરે ઈરાન દેશની નામીચી ચીઝો
એકઠી કીધી

શું દીનાર, ગોહર, રૂપું, સોનું-તખ્ત, તાજ, તલવાર, કમરબંદ,

રેશમી કપડાં અને કપડાંના તાકાઓમાંથી એટલું બધું હટું-કે જેની
ગણતરી અને પાર નહીં હતો.

તેના દોસ્તોને પણ તેઓના દરજ્જા પ્રમાણે ચીનાઈ રેશમી કપડાં
અને ઘોડાઓ બક્ષેશ આપ્યા.

તેઓને ખુશહાલી અને સન્તોષ સથે વિદાય કીધા-અને પાદશાહ
પોતે પણ ત્રણ મંઝલ સૂધી તેની સાથ રાહમાં ચાલવા લાગ્યો.

પોતે આપેલા હફયાથીજ પાદશાહ ધરાયો નહીં-અને હિંદના મુલક
સૂધી તેઓ જઈ પુગે ત્યાં સૂધીનો ખાધ ખોરાકનો અને ઘાસ ચારાનો
પણ બંદોબસ્ત કરી આપ્યો.

જ્યારે પાદશાહ બેહરામ રાહમાંથી પાછો આવ્યો-ત્યારે તે તખ્ત
ઉપર આરામથી બેઠો.

તેણે મોતનો તેમજ ખૂરા દહાડાનો વિચાર કીધો-જેથી તેનું દિલ
દર્દ ભરેલું બન્યું અને એહરો ફિક્કો પડ્યો.

બેહરમૂદ તા પીશે ઊ શુદ દબીર
સરકાચ મૂબેદ કે બૂદશ વઝીર
હમી ખાસ્ત તા ગન્જહા બેગરદ
ઝરે ગઉહરે ભમહા બેશમરદ
કે ઊરા સેતારહુ શુમેર ગોકૂતહુ બૂદ
ઝે ગોકૂતારે ઈશાન બર આશોકૂતહુ બૂદ
કે બાશહ તોરા એન્દગાની સે બીસ્ત
ચહારેમ ઝે મર્ગત બેબાયહ ગેરીસ્ત
હમી ગોકૂત શાદી કુનમ બીસ્ત સાલ
નેશાનમ બભાન ખુર્રમીરા નેહાલ
દેગર બીસ્ત અચ દાદો બખશેશ બેહાન
કુનમ રાસ્ત દર આરકારે નેહાન
નમાનમ કે વચરાન શવહ ગૂશઈ
બેયાબહ ઝે મન હર કસી તૂશઈ
સેબુમ બીસ્ત દર પીશે ચઢદાન બપાય
બેબાશમ મગર બાશદમ રહુનુમાય
સેતારહુ શુમેર શસ્તો સે સાલ ગોકૂત
શુમારે સે સાલશ બુદ અન્દર નેહોકૂત

ઝે ગોકૂતે સેતારહુ શુમેર બેસ્ત ગન્જ
વગરનહુ નબૂદશ બુદ આઝારે રન્જ
ખુનુક મરદ બીરન્જે પરહીચગાર
બવીજહુ કસી ફે બુવદ શહૂરયાર

થુ ગન્જૂર બેશનીહ શુદ સૂએ ગન્જ
બકારે શુમેદન હમી બોરુદ રન્જ
બસખતી ચુનીન રૂચગારી બેબોરુદ
કે તા પીશે દસ્તૂરે ઊ બર શુમેરુદ
થુ દસ્તૂરે ઊ બર ગેરેકૂત આન શુમાર
બેયામહ બરે નામવર શહૂરયાર
બદ ગોકૂત તા બીસ્તો સેહુ સાલ નીચ
હમાના નેયાજત નેયાયહ બચીચ
ઝે ખુદો ઝે બખશેશ ગેરેકૂતમ શુમાર
દેરમહાએ ઈન લશ્કરે નામદાર
ફેરેસ્તાદઈ નીચ કાયહ બરત
ઝે શાહાનો અચ નામવર કેશવરત
બદીન સાલ ગન્જે તો આરાસ્તસ્ત
કે પુર ઝરૂરે સીમરતો પુર ખાસ્તસ્ત
થુ બેશનીહ બહરામ અન્દીશહુ કરુદ
ઝે દાનેશ ધમે ના રસીદહુ નખરુદ
બદ ગોકૂત ફતાહુ શુદ દાવરી
કે ગીતી સે ફઝસ્ત ચૂન બેગરી
થુ દય રફૂતો ફદા નેયામહ હનૂચ
નખાશમ ઝે અન્દીશહુ એમરૂચ ફૂચ
થુ બખશીદની બાશદો તખતે આજ
નખાહમ ઝે ગીતી અઝીન પસ ખરાજ
બેહરમૂદ પસ તા બશાને બેહાન
નખાહન્દ નીચ અચ કેહાનો મેહાન
બહર શહૂર મદી પદીદાર કરુદ
સરે બોકૂત અચ બાખ બીદાર કરુદ

તેણે હોકમ કીધો જેથી મુન્શી તેમજ સરકારાજ મોબેદ કે જે તેનો
વડો વઝીર હતો, તે તેની આમળ ગયા.

પાદશાહ એવું ચાહતો હતો કે તેના ખજાનાની તેમજ સોના, રૂપાં
અને કીમતી કપડાંઓની તપાસ કરે.

કારણકે તેને મુન્શીઓએ કહ્યું હતું-અને તેઓની વાતથી તે પરે-
શાન થયેલો હતો,

કે “તારી ઝિંદગાની ત્રણ વીસ (સાઠ) વર્ષની છે-ચોથાં વીસમાં
તારાં મોત માટે રડવું પડશે.”

તેણે કહ્યું કે “પહેલાં વીસ વર્ષ હું અચરો અશરતમાં ગુઝારીશ-
અને ખરાં દિલથી ખુશી ખુર્રમીનાં ઝાડો રોપીશ.

ખીન વીસ વર્ષમાં આ દેશને ઝાઢેર તેમજ છૂપી રીતે ઇન્સાફ અને
બક્ષેશથી આબાદ બનાવીશ.

હું મારા દેશમાંનું એક ખૂણું પણ વચરાન રહેવા દઈશ નહીં-મારા
તરફથી દરેક જણ પોતાનું ગુઝરાન મેળવશે.

ત્રીજી વીસ વર્ષમાં યઝદાનની નજદીક હું ઉભો-રહીશ જેથી કદાચ ૩૩૪
તે મારો રહનુમા બનશે.”

સેતારેશનાસોએ ત્રેસઠ વર્ષની પાદશાહીની આગાહી કરી હતી-પણ
તેણે (બેહરામે) તેમાંના ત્રણ વર્ષ છૂપાવીને સાઠ વર્ષની પાદશાહી લોકો
આગળ કહી હતી.

મુન્શીની આગાહી ઉપરથીજ પાદશાહે ખજાનો ભેગો કીધો હતો-
નહીં તો કાંઈ તેને પોતાને દુઃખ અને રંજ ખેંચવાની અગત હતી નહીં.

નેક તેજ માણસ છે કે જે રંજ ખેંચ્યા વગરનો અને પરહેઝગાર
હોય-તેમાં ખસૂસ કરીને જે કોઈ કે પાદશાહ હોય, તેણે રંજ નહીંજ
ખેંચવો જોઈયે.

જ્યારે ખજાન્યીએ એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ખજાના તરફ ગયો-અને
તેની ગણતરી કરવાનાં કામ ઉપર મેહનત કરવા લાગ્યો.

ઘણીક મેહનત કર્યા બાદ એક દિવસ એવો આવ્યો-કે જેથી તે
સઘળું પાદશાહના વઝીરને ગણાવી આપ્યું.

જ્યારે પાદશાહના વઝીરે તેનો શુમાર કાઢ્યો-ત્યારે તે નામવર પાદ-
શાહની આગળ આવી,

બોલ્યો કે “હજુર તેવીસ વર્ષ સૂધી-ખચીત તને કોઈ પણ ચીજની
હાજત પડશે નહીં.

મેં સઘળા તારા ખાધા ખર્ચ અને સખાવતની તેમજ તારા નામીયાં
લશ્કરના પગારની ગણતરી કીધી છે.

તેમજ તારી પાસે જે બાહેરના અને તારા પોતાનાં નામીયા પ્રાંતોના ૩૩૫
એલચીઓ આવે છે તેઓનો ખર્ચ પણ ગણ્યો છે.

અને એટલાં વર્ષો માટે તારો ખજાનો સોના ચાંદી અને માલ
અરબાબથી ભરપુર છે.”

જ્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેણે વિચાર કીધો-અને ડહા-
પણ વાપરી હજી નહીં આવી પહોંચેલાં દુઃખનો ગમ નહીં ખાધો.

તે બોલ્યો કે “મારી હકૂમત હવે ટુંકી થઈ છે-કારણકે-જે તું જોશે
તો માલૂમ પડશે કે આ જેહાન ત્રણ (પાંચ) દિવસનીજ છે.

જ્યારે ગઈ કાલ તો વીતી ગઈ પણ હજી આવતી કાલ આવી નથી-
તો તેની ફિક્કથી હું આજેજ વાંકો વળી જઈશ નહીં.

જ્યારે મારી પાસે બક્ષેશ કરવાની ચીજો અને હાથીદાંતનું તખત
છે-તો હવે પછી મારા દેશ પાસેથી હું કર લેવા માંગતો નથી.”

પછી તેણે હોકમ કીધો કે “શું નાના કે મોટા કેમ પણ પાસેથી
ઈરાન દેશનું ખેરાજ લેવું નહીં.”

તેણે દરેક શહેરમાં એકેકો ડાહ્યો માણસ રાખ્યો-જેણે દરેક બંધણ.
સીઓને ભગત કીધા.

બદાન તા નજીયન્દ પયકારે બદ
 નેયાયદ એ પયકાર જોય કારે બદ
 એ ગન્જ આન એ બાયસ્ત શાન બદની
 એ પૂશીદનીઓ એ ગુસ્તદની
 બદાન પુરુ ખેરદ મુબદાન દાદો ગોકૂત
 કે નીકો બદ અચ મન નબાયદ નેહોકૂત
 ૩૩૬ મેયાને સુખનહા મેયાનજી ખુવીદ
 મખાહીદ ચીઝી કે રન્જી ખુવીદ
 મરા અચ બદો નીકુ આગહુ કુનીદ
 એ બદહા ગુમાનીમ કૂતહુ કુનીદ
 પરાગન્દહુ શુદ ઇન્ સખુન્ દર જેહાન
 નબૂદ ઇચ નીકો બદ અન્દર નેહાન
 બદાન બેઝદાન કારહા બસ્તહુ શુદ
 એ હર કેશ્વરી નામહુ પયવસ્તહુ શુદ
 કે અચ દાદો બીકારીઓ ખાસ્તહુ
 ખેરદ શુદ અમધચ અન્દરૂન કાસ્તહુ
 એ બસ જન્ગો ખૂન રીખતન દર જેહાન
 જવાનાન નદાનન્દ અર્જ મેહાન
 દેલ આગન્દહુ ગર્દહ જવાનરા બચીચ
 ન અન્દીશહુ અચ શાહો મુબદશ નીચ
 એ બીશી બકબજી નેહાદન્દ રૂય
 પુરુ અચ રન્જ ગશતન્દો પખાશજૂય
 કશાવરૂય દેહુકાનો બીકાર મરૂદ
 હમહુ રચમ જૂયન્દો નન્ગો નખરૂદ
 બરીનગૂનહુ ચૂન નામહુ પયવસ્તહુ શુદ
 એ ખૂન રીખતન શાહુ દેલ બસ્તહુ શુદ
 ૩૩૭ બહર કેશ્વરી કારદારી ગઝીદ
 અબા રાયો દાનેશ ચુનાન ચૂન સઝીદ
 હમ અચ ગન્જ બુદ પૂશીશો ખરૂદ શાન
 એ બખશીદનો નીચ ગુસ્તરૂદ શાન
 બશશ માહુ દીવાન બિયારાસ્તી
 વઝાન ઝીરુસ્તાન દેરમ ખાસ્તી
 નેહાદી બરુ આન સીમ નામે ખરાજ
 બદીવાન સેતાનીદહુ બા ફરૂર તાજ
 બશશ માહુ બેસ્તદ બશશ બાચ દાદ
 બદર્વીશો બીકામે મદ નેહાદ
 બદીન ચારહુ તા મદ પયકાર ખૂન
 નરીઝદ નબાશદ બબદ રહુનમૂન
 દેગર રહુ નેવેશતન્દ કારુઆગહાન
 કે અચ દાદ શુદ અયમની અચ જહાન
 કે હર કશ દેરમ બુદ ખરાજશ નબૂદ
 બસરૂશ અન્દરૂન દાવરીહા ફેઝૂદ
 એ કુન્દી બતીઝી નેહાદન્દ રૂય
 પુરુ આઝાર ગશતન્દો પખાશજૂય
 ચુ ઇન્ નામહુ બરુઆન્દ બહુરામ ગૂર
 બદેલશ અન્દર ઓકૂતાદ ઝાન કારુ શૂર
 ૩૩૮ બેકરૂમૂદ કાનહા કે રીઝન્દ ખૂન
 ગરુ આરન્દ કબજી બકાર અન્દરૂન
 બેશનીદ ફર્માને ચચદાન બચ્ય
 બદાન તા શવદ હરુ કસી ચારહુજૂય

કે જેથી તેઓ ક્ષયો શોધે નહીં-કારણકે લડાઇ ક્ષયોથી ખરાબી
 સિવાય બીજું કશું નિપજતું નથી.

તેણે ખત્રનામાંથી તેઓને ખાવાનું, પેહેરવાનું અને પાંથરવાનું જે
 કાંઈ કે જેઇયું,

તે પેલા દાનેશમંદ મોબિદોને આપ્યું અને કહ્યું-કે “તમેએ ભલું
 કે ખરું કશું પણ મારાથી છપાવડું નહીં.

તમે ક્ષયો વચ્ચે લવાદ બનજો-તેઓ ખાસ તમે એવું કાંઈજ
 માગતા ના કે જેથી તમે દુઃખી થાઓ.

તમે મને બધાં કે ખરાંથી વાકેફ કરતા રહેજો અને ખરાઇ વિષેના
 મારા વિચાર ઓછા કરજો.”

આ વાત દેશમાં ફેલાઈ ગઈ અને કાંઈ ભલું કે ખરું જાણું રહ્યું નહીં.

પેલા અક્લમંદોએ સવળાં કામેનો બદોબસ્ત કાધો-જેથી દરેક મુલ-
 કથી કાગઝ આવવા લાગ્યાં,

કે “આવા ઇન્સાફથી, બેકારીથી અને પૈસાથી-માણસોનાં બેઝમાં
 અક્લ ઘટી ગઈ છે

દેશમાં પુષ્કળ ક્ષયોથી અને ખૂન મરફીથી-જવાન્યાઓ મોટાઓની
 કીમત પિછાનતાજ નથી.

જવાનો પૈસાથી દફલતમંદ થઈ જઇને પાદશાહની કે તેના વઝીરની
 ધાક રાખતા નથી

ઘણી દફલત થવાથી તેઓએ આડો માર્ગ પકડ્યો છે-તેમજ ઘણાજ
 દુઃખી અને કઝીયાખોર બન્યા છે.

ખેડૂત, ક્રમીનદાર અને કામ વનાના માણસો-સવળા લડાઈ કરે છે
 અને નામ કાઢવાનો વિચાર કરે છે.”

એવાં નામા જ્યારે તેને મળ્યા-ત્યારે આવા ખૂન મરફા બરેલાં
 ફર્માનથી પાદશાહનું દિલ ગમગીન થયું.

તેણે દરેક પ્રાંત માટે તેને લાયકનાજ એક અક્લમંદ અને સમજદાર
 અમલદાર ચૂંટી કાઢ્યો.

દૈયતની દફલત ઉપર, કપડાં ઉપર, ખોરાક ઉપર તેઓની ધર્મદા
 બક્ષેશ ઉપર અને ક્રમીન ઉપર નાખવાના ગઝીયા ઉપર,

છ માસ સૂધી તે કર વસૂલ કરનારો અમલદાર કચેરી કરીને દૈયત
 પારોથી આવક વેરો લેવા લાગ્યો.

જે દિરમ વસૂલ થતા તેનું નામ “જગાત” રાખવામાં આવ્યું-અને
 તે જગાતખાનામાં તાજ તરફથી લેવામાં આવતી હતી.

તે જગાત છ માસ સૂધી વસૂલ કરીને બીજા છ માસ સૂધી ગરીબોને
 તેમજ બુન્યાદી આબરુદાર ગરીબોને વહેંચી આપવામાં આવતી હતી.

આવી યુક્તિથી આજસુ માણસો ખૂનરેઝી નહીં ચલાવે અને અદમામ
 કરવા બંધ નહીં.

ફરીથી અમલદારોએ બેહરામ પાદશાહને લખી વાળ્યું-કે “તે નવી
 રીતથી દેશમાં અશાન્તી આવી છે

કારણકે જેઓને જગાતના પૈસા વહેંચી આપવામાં આવે છે તે વેરો
 આપતા નથી-અને તેથી તેઓનાં માથાંમાં ફેસાદ કરવાના વિચાર ચાલે છે.

તેઓ નર્મસ છોડીને બદમાસી કરવા લાગ્યા છે-મૂજ બની ગયા છે
 અને કગડો કરે છે.”

જ્યારે આ નામુ બેહરામ ગૂરે વાંચ્યું-ત્યારે એ કામથી તેનાં દિલમાં
 દુઃખ થયું.

તેણે હોકમ કાધો કે “જે લોકો કે ખૂન કરે-અથવા કોઈ કામમાં
 કગાઇ કરે,

તેઓના હકમાં ખોદાનું ફર્માન અમલમાં મેલો-કે જેથી તેઓ દરેક
 કામ ધધામાં મશ્ગુલ રહે.”

બહુ કેશ્વરી મરૂખાની ગઝીફ
પુરુ અચ દાદો દાનેશ યુનાન ચૂન સઝીફ
એ દરગાહુ યકુ સાલહુ રૂઝી બેદાફ
એ યજ્ઞદાને નીકી દેલેશ કરુહ યાફ
બરુ આમહ બરીન બરુ બની રૂઝગારુ
યકી નામહુ ફરૂમહ પસ શહૂરુયારુ
સુએ રાસ્ત ગૂયાનો કારુઆગહાન
કુલ ઊ પરાગ-દહુ બુહ દરુ જહાન
કે અન્દરુ જહાન ચીસ્ત ના સૂદમન્દ
કે આરહ બહીન પાદશાહી ગઝન્દ
નેવેશતન્દ પાસેખ કે અચ દાદે શાહુ
નગર્દહ કસી ગેર્દે આધનો રાહુ
બેશુહ રાયો અન્દીશએ કેશ્તો વરુચ
કે મરુદુમ એ વર્જેશ હમી ગીરહ અરુચ
પરાગ-દહુ બીનીમ ગાવાને કારુ
ગેયા રાસ્તહુ દરુ કેશ્તો દરુ કેશ્તઝારુ
ચુનીન દાફ પાસેખ કે તા નીમરુચ
કે ખાલા કશહુ હુરે ગીતીફેરુચ
નખાયહ કસ આસુદન અચ કારે વરુચ
કસી કશ કશાવર્જી ઊરાસ્ત અરુચ
દેગરુ નીમહુરા ખાઓ આસાયેશસ્ત
વગરુ બુદનો કારે આરાયેશસ્ત
કસી ફે નદારહ બરો તોખમો ગાવ
તો ખા ઊ બતુન્દીઓ ઝકૂતી મકાવ
બખૂખી નવા કુન તો ઊરા એ ગન્જ
કસ અચ નીસ્તી તા નખાશહ બરન્જ
ગરુ અચદુન કે ખાશહ એયાન અચ હવા
નખાશહ કસી બરુ હવા પાદશા
ચુ જાઇ બેપૂશહ ઝમીનરા મલખ
બરહ સજઝએ કેશ્તમન્દાન બશખ
તો અચ ગન્જ તાવાને ઊ ખાચ દેહુ
બકેશ્વરુ એ ફરૂમહુ આવાચ દેહુ
વગરુ ના બરોમન્દ રાહી બુવહ
વગરુ બરુ ઝમીન ગૂરગાહી બુવહ
કે ના કેશ્તહુ ખાશહ બગેર્દે જહાન
ઝમીને ફેરુમાયગાનો મેહાન
અઝીન હરુએ ગોકૂતમ મખાહીફ ચીચ
વગરુ કસ સેતાનહ અચ યકુ પેશીચ
કસી ફે બરાન પાયકારે મનસ્ત
અગરુ વીજહુ પર્વદગારે મનસ્ત
કુનમ એન્દહુ દરુ ગૂરુ જાઇ કે હસ્ત
મખાદશ નેશીમો મખાદશ નેશસ્ત
નેહાદન્દ બરુ નામહુ બરુ મોહુરે શાહુ
હયૂની બરુ અકૂગન્દ પૂયાન બરાહુ

તેણે દરેક મુલક માટે તેને લાયકનો એકેકો અક્લમન્દ અને ઈન્સાફી
હાકેમ ચુટી કાઢ્યો.

એક વર્ષ સુધી તેઓને દરબાર તરફથી લવાઝમ આપ્યું-તે નેપ્રી
પહોંચાડનારા સાહેબની યાદ કરવા લાગ્યો.

એ ઉપર ધણો વખત નીકળી ગયો-પછી પાદશાહે એક નામુ લખવા
ફર્માવ્યું.

તે પેલા સાચું બોલનારા અને અનુભવી અમલદારો કે જેઓ દેશમાં
સધળે વીખરાઇ ગયા હતા તેઓ ઉપર લખ્યું,

કે “આપણા દેશમાં એવું નુકસાનકારક શું છે-કે જે આ પાદશાહીને
જોખમમાં નાખે?”

તેઓએ જવાબ લખ્યો કે “પાદશાહના નવા કાયદાથી-લોકોએ રાહ
રસ્મ તજ દીધી છે.

ખેતી કરવાનો વિચાર લોકોને આવતો નથી-ખેતીનાં કામમાં લોકોને
પૈસાની કદર રહેતી નથી.

ખેતીના બળદો અમો એ તરફ વીખરાયલા જોઇએ છિયે-ખેતર અને
ખેતીમાં ધાસ ઉગેલું છે.”

ત્યારે પાદશાહે એવો હોકમ મોકલ્યો કે “અડધા દહાડા સુધી-કે જે ૩૩૯
વખતે દુન્યાને રોશન કરનારો આફતાબ માથે આવે,

ત્યાં સુધી જે કેઇનો કે ખેતીનો ધંધો છે-તેણે ખેતીનાં કામથી
અટકવું નહીં જોઇયે.

બીજો અડધો દિવસ તેને જાંઘ અને આસાયેશને માટે છે-અથવા
તો ખાવા પીવા માટે કે બીજાં મન પસંદ કામો માટે છે.

જેની પાસે કે રોપવા માટે ફળ કે બીયાં તેમજ ખેતી કરવા માટે
બળદ નહીં હોય, તેની સાથ તમો તુંદી અને સખતાઇથી ના વર્તતા.

પણ તેને તમો આપણા ખજાના ખાતેથી સારી રીતે મદદ આપજો-
કારણકે તેની પાસ કાંઈ પણ નહીં હોવાથી તે દુઃખમાં નહીં રહે.

અગરજે રૂતુ કે જેની ઉપર કોઇનો પણ કશો હોકમ ચાલી શકતો
નથી તેનીથી ખેડુતોને નુકસાન પુગે,

જે જે જગ્યાએ તીડો ખેતીને નુકસાન પહોંચાડે-અને જે પાક ખેડુ-
તોએ વાવેલો હોય તેને વચરાન કરે,

તો તેનો બદલો આપણા ખજાનામાંથી વાળી આપજો-અને આ માર્ગ
ફર્માન મુલકમાં સધળે ઝાઢેર કરજો.

પણ જે કોઈની ઝમીન ફળદ્રુપ નહીં હોય-અથવા કોઈ ઝમીન ઉપર
દખ્ખા આવેલાં હોય,

અને એટલા માટે દેશમાં તે જગ્યા ખેડયા વગર પડી રહે-પછી તે
જગ્યાનો ધણી ગમે ગરીબ હોય કે તવંગર હોય,

તો પણ આ જેટલી બાબત વિષે મેં તમોને કહ્યું છે તેઓ પાસેથી ૩૪૦
તમો કાંઈ પણ લેતા ના-અને જે કોઈ તેની પાસેથી એક દમડી પણ લેશે,

પછી તે શખ્સ મારી જગાત વસૂલ કરનારો હોય કે મારે હાથે ખાસ
તર્જાયત પામેલો અને પળાયલો હોય,

તો પણ હું તેને જીવતોને જીવતોજ તેજ જગ્યાએ ડટાવી દઈશ-નહીં
તેને ખેસવાની જગ્યા મળશે કે નહીં તેને દમ લેવાની હવા મળશે.”

પછી તે નામા ઉપર પાદશાહની મોહર કરવામાં આવી-અને તે લઇ
સાંઘણી સવારે રાહમાં દોડવા માંડ્યું.

ખાન્દને બહરામ્ લૂરેયાનરા અર્ધ હિન્દુસ્તાન.

બેહરામે હિન્દુસ્તાનમાંથી *લૂર લોકોને બોલાવવું.

-----:૦:-----

-----:૦:-----

વજાન પસ બહરૂ મૂબેદી નામહુ કરૂહ
કસીરા કે દર્વીશ ખુદ જામહુ કરૂહ
બેપુસીદ શાન ગોકૂત બી રન્જ કીસ્ત
બહરૂ જાએ દર્વીશો બી ગન્જ કીસ્ત
એ કારે જહાન ચક્રસર આગહુ કુનીહ
દેલમરા સુએ રકિશની રહુ કુનીહ
બેયામદશ પાસોખ એ હરૂ મૂબદી
એ હરૂ નામદારીઓ હરૂ બેખદી
કે આખાહ બીનીમ રૂએ જમીન
બહરૂ જાવ પયવસ્તહુ શુદ આફરીન
મગરૂ મહે દર્વીશ કચ શહૂરૂયારૂ
બેનાલહ હમી વચ બહે રૂચગારૂ
૩૪૧ કે ચૂન મય ગુસારહ તવાંગરૂ હમી
બસરૂ બરૂ એ ગુલ દારહ અકૂસરૂ હમી
બરૂ આવાએ રામેશગરાન મય ખરહ
ચુ મા મરૂદુમાનરા બકસ નશમરહ
તેહી દસ્ત બી ફો ગુલ મય ખરહ
શહનશાહુ અઝીન દરૂ ચકી બેંગરહ
બેખદીહ અઝાન નામહુ બેચ્યારૂ શાહુ
હયૂની બરૂ અકૂગન્દ પૂયાન બરાહુ
બનચદીકે શંગલ ફેરેસ્તાહ કસ
ચુનીન ગોકૂત કય શાહે ફર્યાદરસ
અઝાન લૂરેયાન બરૂ ગુઝીન દહુ હઝારૂ
નરો માદહુ બરૂ જખમે બરૂબત સવારૂ
કે ઉસ્તાહ બરૂ જખમે દસ્તાન ખુવહ
વચ આવાએ ઊ રામશે જાન ખુવહ
ફેરેસ્તી બરે મન મગરૂ કામે મન
બરૂ આયહ અઝાન નામદારૂ અન્બુમન
ચુ નામહુ બનચદીકે શંગલ રસીહ
સરૂ અચ ફખરૂ બરૂ અર્જે કયવાન કશીહ
હમાન ગાહુ શંગલ ગુઝીન કરૂહ જૂહ
એ લૂરી કુળ શાહુ ફરૂમૂદહુ બૂહ
૩૪૨ જનો મહે ઈશાન દહો ફૂ હઝારૂ
કે બરૂ જખમે દસ્તાન ખુદન્દી સવારૂ
બરાહે બેયાબાન બેરૂન આમદન્દ
કે દાનહ કઝાન રાહુ ચૂન આમદન્દ
ચુ લૂરી બેયામદ બનચદીકે શાહુ
બેફરૂમૂદ તા બરૂ કુશાદન્દ રાહુ

ત્યાર બાદ પાદશાહે દરેક મુલકના વઝીરો ઉપર નામા લખાવ્યાં-અને
જે કોઈ કે ગરીબો હતા તેઓને કપડાં અપાવ્યાં

તેઓને પૂછાવ્યું અને લખ્યું કે “હવે મુલકમાં મેલનત કર્યા વગરના
લોકો કોણ છે-અને દરેક ઠેકાણે બીખારી અને નિર્ધન કોણ છે?

દેશના કારોબારથી મને પુરેપુરો વાકેફ કરો અને મારા દિલને રોશની
તરફનો રસ્તો દેખાડો.”

દરેક મુલકના વઝીરો તરફથી તેમજ દરેક નામદારો અને દાનેશમંદ
લોકો તરફથી તેનો જવાબ આવ્યો,

કે “અમો જમીનની સપાટી આખાદ નેમયે છિયે દરેક જગ્યાએ પાદ-
શાહ ઉપર દોઆનાજ પોકારો નીકળી રહ્યા છે

શિવાય કે ગરીબ શખ્સો કે જે પાદશાહથી તેમજ પોતાનાં બૂંડાં
નસીબથી ફર્યાદ કરતા રહે છે,

કે ‘જ્યારે પૈઆવાળાઓ મય પીયે ત્યારે માથાં ઉપર ફૂલનાં તાજ
પહેરે છે.

અને રામેશગરના સુરોદ સાથે મય પીયે છે-અને અમો જેવા માણ-
સોને કાંઈ પણ ગળુતા નથી’

બીચારા ખાલી હાથવાળા ગરીબો તમ્બુરાના આવાજ અને ગોલાખનાં તાજ
વગરજ મય પીયે છે-મટે તે બાબતમાં તું શેહનશાહ કાંઈધ્યાન પુગાડે તો સારું.”

તે નામુ વાંચી પાદશાહ પુષ્કળ દસવા લાવ્યો-અને તુરત એક સાંઠણી
સવાર રાહમાં દોડાવ્યો.

અને તે શખ્સને રાગલની નજદીક મોકલ્યો અને એ પ્રમાણે કહે-
વાડિયુ કે “ઓ દાદ સાંભળનાર પાદશાહ!

“લૂરેયાન” ટોળામાંથી દશ હઝાર સ્ત્રી પુરૂષો જેઓ બર્બત વગાડવામાં
હોશ્યાર હોય તેવાઓને પસંદ કરીને મોકલી આપે,

કે જેઓ ગાયન ગાવામાં ઉસ્તાદ હોય છે અને જેઓનાં ગાયનથી
જીવને ખુશહાલી ઉપજે છે,

તેઓને તું મારી પાસે મોકલી આપ, કે જેથી તે વખાણાયલા ટોળાથી
મારી ખાંદેશ બર આવે.”

જ્યારે તે નામુ શંગલ પાસે પહોંચ્યું-ત્યારે તેણે પોતાનું સર
મોઠાઈથી રાનિશ્વર સેતારા ઉપર ખેંચ્યું

શંગલે તેજ વખત જેમ પાદશાહે ફર્માવ્યું હતું તેમ તુરત લૂરેયાન
ટોળામાંથી ચુંટી કાઢ્યા.

તેઓનાં બાર હઝાર અહરતો અને મદો કે જેઓ વગડવામાં
સરસ હતાં,

તેઓ ગિયાબાનની રાહે બાહોર પડ્યા-કોણને ખગર કે તેઓ તે
રાહમાંથી કેવી રીતે આવી પુછ્યાં?

જ્યારે લૂરેયાનો પાદશાની નજદીક આવ્યા-ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું જેથી
તેઓને ત્યાં આવવા દીધા.

* “લૂરેયાન” બોલ અસલ “ખુલૂરેયાન” હતો. કારણકે તેઓ કાચ બિલોરના દાના વેચવાનો ધંધો કરતા હતા. “લૂરેયાન”ને
ઈરાનમાં “કાબુલેયાન” પણ કહે છે. કારણકે તેઓને કાબુલથી આવેલા માનતા હતા. કાબુલેયાનમાનો “બે” અક્ષર પાછળથી
“વાવ”માં બદલાઈ જઈને “કાબુલેયાન” થયો છે. ખરું જોતાં તો પશ્ચિમ હિન્દુસ્તાનથી રાજ શંગલે તેઓને ઈરાન મોકલાવ્યા
હતા. પણ કદીમ ઝમાનામાં કાબુલને પશ્ચિમ હિન્દુસ્તાનનો એક ભાગ ગણતા હતા. તેથી એ “લૂરેયાન” ટોળાને “કાબુલે-
યાન” કહેવા લાગ્યા.

બહાર ચક્ર ચકી ગાવ દાદો ખરી
એ લૂરી હમી સાખત ખર્જીગરી
હમાન નીચ ખરવાર ગન્દુમ હઝાર
બદીશાન સેપોરહ આન કે ખુદ પાયકાર
બદાન તા બેવર્જહ બગાવો બખર
એ ગન્દુમ કુનહ તોખમો આરહ બખર
કુનહ પીશે દર્વીશ રામેશગરી
વરા રાયગાની કુનહ કેહુતરી
બેશુહ લૂરીઓ ગાવો ગન્દુમ બેખરહ
બેયામહ સરે સાલ રોખસારહ ઝરહ
બદુ ગોકૂત શાહુ ઈન ન કારે તો ખૂદ
પરાગન્દને તોખમો કેશતો દોરહ
ખરી માન્હ અકૂનૂન ખુનહુ ખર નેહીહ
બેસાઝીહ રૂદો ખરીશમ તનીહ
કુનૂન લૂરી અચ પાકુ ગોકૂતારે ઊય
હમી ગર્દહ અન્દર જહાન આરહુ જૂય
સગો ગુરૂ હમસાયહો હામરાહુ
ખુદન્દશ હમહુ સાલહુ પૂયાન ખરાહુ

દરેક જણને એક બળદ અને એક ગધેડો આપ્યો-અને તેમ કરીને દરેક લૂરીને ખેડુત બનાવ્યો.

તેમજ તે સધળા લૂરીઓને સરકારના કોઠારીએ એક હઝાર ખરવાર ધર્મ આપ્યા.

જેથી તેઓ બળદ અને ગધેડાંથી ખેતી કરે-ધર્મને વાવે અને તેને ઉગાડે.

અને ગરીબો આગળ ગાયન ગાઈ-તે લોકોની વગર પૈસે ચાકરી કરે.

લૂરીઓ ગયા અને પેલા બળદ અને સધળો ધર્મ ખાઈ ગયા-પછી વર્ષની આખેરીએ ફિક્કે ચેહેરે પાછા આવ્યા.

પાંદશાહે તેઓને કહ્યું કે “બી વાવવાનું, ખેતી કરવાનું અને ખેતી કાપવાનું કામ તમારું નહીં હતું.”

ચાલો તમારી પાસે ગધેડા રહ્યા છે માટે સારંગીનાં ચામડાંના અને રેશ-મના તાર બનાવો અને તમારો સર સામાન ગધેડા ઉપર લાધીને ફરતા ફરો.”

પાંદશાહના પાક દિલના વિચાર અને બોલો પ્રમાણે લૂરીઓ રોઝી ૩૪૩ પયદા કરવા માટે દેશે દેશ ભટકતા ફરે છે.

કુતરા અને વરઘોના સોહબતી બનીને હમર ભર, રસ્તે રસ્તે ભટકતા ફરે છે.

સેપરી શુદને રૂઝગારે બહરામ.

બેહરામની ઝિંદગીનું આખેર થયું.

બદીનસાન હમી ખુરહ શસ્તો સે સાલ
કસ અન્દર હમાનહુ નખૂદશ હમાલ
સરે સાલે નવ પીશે ઊ શુદ દખીર
ખેરહમન્હ મૂબેહ કે ખૂદશ વઝીર
કે શુદ ગન્જે શાહે ખુજોર્ગાન તેહી
કુનૂન આમદમ તા એ ફર્માન દેહી
હરાન કસ કે અચ ખાસ્તાહુ ખર ખરહ
બમાલે ખરાજ બમા નગરહ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે બીશી મસાજ
કે ગશતીમ અઝીન સાખતન બી નેયાજ
જહાનરા બદાન ખાજ હેલ કાફરીહ
વજૂ આમદ ઈન આફીનેશ પદીહ
હમી ખુજરહ ચખો ચચદાન બપાય
બનીકી મરાઓ તોરા રહુનુમાય
બેખોકૂત આન શબો ખામદાદે પગાહુ
બેયામદ બદરગાહુ બીમર સેપાહુ
ગોરહી કે બાયેસ્ત કદન્હ ગેરહ
ખરે શાહુ શુદ પૂરે ઊ ચચદગેરહ
બપીશે ખુજોર્ગાન બદ દાહ તાજ
હમાન ચારહો તઉફ બા તખ્તે આજ
પરસ્તીહને ઈજહ આમદશ રાય
બેચન્દાખત તાજો બેપદાખત જાય
ગેરેકૂતશ એ કેદારે ગીતી શેતાખ
ચુ રાય તીરહુ શુદ ઝરહ આહગે ખાખ
ચુ બેન્મૂદ રોખ આકૂતાખ અચ નેશીખ
દેલે મૂબેહ અચ શાહુ શુદ પુર નેહીખ

એ પ્રમાણે બેહરામે ત્રેસઠ વર્ષ પુરાં કીધાં-તેના ક્રમાનામાં તેની બરાબરનો કેાઇ હતોજ નહીં.

નવાં વર્ષની શરૂઆતે મુન્શી કે જે દાનેશમંદ મોબેદ તેનો વઝીર હતો તે તેની આગળ ગયો.

અને બોલ્યો કે “મોટા મરતબાના પાંદશાહોનો ખજાનો સધળો ખાલી થયો છે-તે માટે હાલ હું આવ્યો છું કે તું શું હોકમ આપે છે?

જે લોકો કે વગર જગાતના માલની આવક ઉપર ગુઝારો કરે છે-તેઓ જગાતવાળા માલ તરફ નજર કરતા નથી.”

પાંદશાહે જવાબ દીધો કે “તું લોભ ના કર-કારણકે ખજાનો એકડો કરવાની ઝર હું જોતો નથી (હું તેની પરવા રાખતો નથી).

આ જેહાનને તું તેજ સાહેબ ઉપર પાછી છોડી દે કે જેણે તે પયદા કીધી-અને જેનાથી આ સધળી પયદાયેશ ઝાહેર થઈ.

આસ્માન તો પસાર થઇ જાય છે પણ ચઝદાન કે જે મને અને તને સર્વને નેકીનોજ માર્ગ દેખાડનારો છે, તે સદાકાળ કાયમ રહેશે.”

તે રાતે સૂતો અને બરી ખામદાદે-તેનું બેહદ લશ્કર દરબાર આગળ હાઝર થયું.

જે લોકોની કે ઝર હતી તે સધળાને બેગા કીધા-ત્યાં તેનો બેટો ૩૪૪ ચઝદગેર્હ પાંદશાહ આગળ આવ્યો.

સધળા મોટા લોકોની હુઝૂરમાં પાંદશાહે તેને તાજ હવાલે કર્યું-તેમજ હાથીદાંતનાં તખ્ત સાથે હાર, સાંકળી વગેરે સોંપી આપ્યું.

તેને તો ખોદાની પરસ્તેશ કરવાનોજ વિચાર આવ્યો-જેથી તેણે માયાં ઉપસ્થી તાજ કાઢી નાખ્યું અને પોતાની જગ્યા છોડી દીધી.

તેણે દુન્યાનાં કામ કાજથી દૂર થવાની ઉતાવળ કીધી-જ્યારે રાત અંધારી થઇ ત્યારે ખાખ કરવાનો વિચાર કર્યો.

જ્યારે આફતાબે પહાડની કઢલમાંથી પોતાનું મોહું બતાવ્યું-ત્યારે પાંદશાહને માટે વઝીરનું દિલ ધાસ્તી બંદેહું બન્યું.

કે શાહે જહાન ખરૂં નખીજદ હમી
મગર કચ ગુરાજાન ગુરીજદ હમી
બેયામદ ખનઝદ પેદર ચઝગરૂદ
ચુ દીદશ દમ અન્દર દહાનશ ફસરૂદ
વરા દીદ પેખમોદહ રંગે રોખાન
બદીખાએ જરૂખકત ખરૂં દાદહ જાન
ચુનીન ખૂદ તા ખૂદ ઈન્ તીરહ રૂઝ
તો દેલરા ખઆજો ફેઝની મસૂઝ

૩૪૫ બેતસદ દેલે સંગો આહન એ મરૂઝ
હમ ઈદર તોરા સાખતન નીસ્ત ખરૂઝ
બેયાજારીઓ મર્દુમી ખાયદત
ફેઝની એ જુઈ કે ખુજાયદત
દેરીયા ચુનાન શાહો આન દાદે ઊય
મખાદા કે ગીરી ખખદ યાદે ઊય
ખખજહુ ખુસવ એ તોખમે કેયાન
કે ખસ્તદ ખરૂં તખતે ઈરાન મેયાન
નખૂદ હીચ માનદે ખહુરામ ગૂર
ખદાદો ખુજોર્ગીઓ ફરહંગો ખૂર
વરા રોસ્તમે શાહુ ખાન્દી વઝીર
કે બેશગફતી ફહે આહન ખતીર
ચુ રૂઝશ સરૂઆમદ દેરંગશ નખૂદ
અજાન ખૂરો મર્દીઓ ગોર્દી એ સૂદ
એહલ રૂઝ સૂગે પેદર દાશત શાહુ
બેપૂશીદ લશકર કખૂદો સેયાહુ
ચુ દર દખમહુ શુદ નામવર શાહુ ગોરૂદ
તો ગોફતી કે ખખશેશ એ ગીતી બેખોરૂદ
નખીનદ ચુનાન શાહુ ખુરૂશીદો માહુ
ન જોહુરહુ ન કચવાન ન તખતો કોલાહુ
દેરીય આન કઈ એહુરહો ફરૂરો બોરૂઝ
દેરીય આન બલદ અખતરો દસ્તો ગોરૂઝ
ખદુ ખૂદ આરાસ્તહુ તખતો તાજ
૩૪૬ એ રૂમો એ ચીન ઊ સેતદ સાવો ખાજ
ચુનાન શુદ કે દર્વીશો ખી નાનો આખ
એ સૂદસ્તશ અચવાન અખરૂં આફતાખ
ચુ કમ તૂશહુ ખા ઊ બેરકુતન ચકીસ્ત
હમીદુન ખરૂં ઊ દાધો દરૂદ અન્દકીસ્ત
એ ખાયદ હમી પાદશાહીઓ નાચ
ચુ દર પાદશાહી નમાની દરાચ
ખુતુક મર્દે દર્વીશ ખા દીનો હૂશ
ફેરાવાન જહાનશ બેમાલીદ ગૂશ
કે ચૂન ખુજરૂદ જીન જહાન નામે નીક
બેમાનદ અજૂ હમ સરન્ગમે નીક
ખદાન ગીતી ઊરા ખુવદ ખહુરહી
ખનઝદીકે ચઝદાન ખુવદ શહુરહી
ન ચૂન મન ખુવદ ખારો ખરૂગશતહુ ખખત
ખદુખ ખેરેસ્તાદહુ નાકામ રખત
ન ઉખીદે આફખા ન દુન્યા ખદસ્ત
એ હરૂદ રસીહહુ ખલનમ રોકસ્ત

કે “દેશનો પાદશાહ હજી બિછાના ઉપરથી ઉઠતો નથી-શું તે શર-
વીરથી હવે બીહે છે?”

ચઝગેઈ તુરત બાપની નઝદીક આવ્યો-જ્યારે તેણે બાપને જોયો ત્યારે
તેનાં મોઢાંમાં દમજ બંધાઈ ગયો.

તેણે તેના ચેહરાનો રંગ કરમાયલો જોયો-સુનેરી કસખી કપડાં ઉપર
બેહરામ મૂવેલો પડેલો હતો.

આ સીઆહ ઝમાનો જ્યારથી કાયમ થયેલો છે ત્યારથી એજ પ્રમાણે
છે-માટે તું પોતાનાં દિલને લોભને માટે તેમજ બીજી ચીજોના વધારા
માટે બાળી ના નાખ.

મોતથી પત્થર અને લોઢાંનું દિલ પણ ધારતી ખાય છે-દુન્યામાં
સદા રહેવાની તૈયારી તારે કરવી નહીં જોઈયે.

તારે તો નિર્દોષપણું અને ઇન્સાનીયતપણું ધારણ કરવું જોઈયે-તું
જેવાદા ચીજો શા માટે મેળવે છે? કારણકે તે તેને નુકસાન કરશે.

અફસોસ! એવા પાદશાહ માટે અને તેના ઇન્સાફ માટે અફસોસ!-
એવું કદી ના બનવું કે તું તેને માટે ખૂરો વિચાર પડે.

પાદશાહી તોખમતા પચાસ પાદશાહો કે જેઓ કમરબંદ બાંધી
ઇરાનનાં તખત ઉપર બેઠા હતા,

તેઓમાંથી ઇન્સાફમાં, ખુજોર્ગીમાં, દાનાઈમાં અને કૌવતમાં બેહરામ
ગૂરના જેવો કોઈ પણ પાદશાહ હતો નહીં.

વઝીરે પાદશાહ બેહરામને “પાદશાહ રસ્તમ”નું નામ આપેલું હતું-
કારણ તે તીરથી લોઢાંનો પહાડ પણ ચીરી નાખતો હતો.

તેનો પણ જ્યારે વખત પુરો થયો ત્યારે જરા થોભી શક્યો નહીં-
તેનાં આવાં કૌવત, મર્દાનગી અને બહાદુરીથી તેને શું કાયદો થયો!

પાદશાહ ચઝગેઈ આળીસ દહાડા બાપનો સોગ રાખ્યો-લશકરે પણ
કાળો અને બહુ પોશાક પેહેર્યો.

જ્યારે તે નામવર બહાદુર પાદશાહ દખ્ખામાં ગયો-ત્યારે તે જોયા
આ દુન્યામાંથી સઘળી બક્ષેશ સાથે લેતો ગયો.

આવી રીતનો પાદશાહ તો આફતાખ, માહતાખ, શુક અને શનિશ્વર
સેતારો તેમજ તખત અને તાજ કોઇ પણ જોશે નહીં.

અફસોસ! તેના પાદશાહી ચેહરાનો, તેના ખોરહનો તેના બિંચાં કદનો-અફ-
સોસ! તેના રોશન સેતારાનો, ઝોરાવર હાથનો અને ભારી ગોઝનો અફસોસ!

ઈરાની તખત અને તાજ તેનાથીજ શોભા પામેલું હતું-જે રૂમ અને
ચીન દેશ પાસેથી કર અને ખંડણી લેતો હતો.

તે પાદશાહ એક કંગાલ લીખારીની માફક ચાલી ગયો-તેના આફ-
તાખ સાથે માથું લગાડનારા મેહલો શું કામ આવ્યા?

જ્યારે ગરીબ માણસ મોતની બાબતમાં તવંગરની બરાબરજ હોય
છે-અને વળી મરતી વખતે તેને ચિન્તા અને દુઃખ ઓછું હોય છે,

ત્યારે આ પાદશાહી અને મોટાઈ શું કામ જોઈયે? જો કે તું તારી
પાદશાહતમાં લાભો વખત રહેવાનોજ નથી.

દીનદાર અને ડાહ્યો દરવીશ મર્દ જેને આ દુન્યાએ ધણીક ગોશમાલી
આપી હોય (યાને ઠોકરાયો હોય) તેજ ભલો,

કે જે જ્યારે આ દુન્યામાંથી ગુઝર પામે છે ત્યારે ભલું નામ-મૂકી
બચ છે તેમજ તેનાથી ભલું પરિણામ નીપજે છે.

પેલી દુન્યામાં તેને નેકીનો હિસ્સો મળે છે-અને ખોદાતાલાની નઝ-
દીક તેનો મરતબો વધે છે.

તે કાંઈ મારા જેવો (યાને ફિદોઈસી જેવો) કંગાલ અને અભાગ્યો નથી-
અને નાઈલાજથી દોષખમાં જવાની તૈયારી કરતો નથી.

નથી મને આ દુન્યાનું સુખ કે નથી મને પેલી દુન્યાનાં સુખની
આશા-બન્ને દુન્યાથી મારી હાલત પડતી આવી છે.

કુનૂન ગર કુનહ મહઝમ અન્દીશહુ ગેરહ
એગૂયમ જહાન બુસ્તને યઝ્દગેરહ

હવે જો મારું બેઠું શાન્તપણે પાછા વિચાર કરે-તો હું યઝ્દગેર્દેનો
રાજઅમલ લખું.

યઝ્દગેર્દે* ૨ જો.

પાદશાહીએ યઝ્દગેર્દે પેસરે બહુ-
રામૂ ગૂર્ હજૂદહુ સાલુ બૂદુ બરુ
તખ્ત નેશસ્તને યઝ્દગેર્દે વ
અન્દર્જ કર્દનુ અસરદારાનુ.

બેહરામ ગૂરના બેટા યઝ્દગેર્દેની પાદશાહી
અઢાર વર્ષની હતી. યઝ્દગેર્દેનું તખ્ત
ઉપર બેસવું અને સરદારોને
નસીહત કરવી.

થુ શુહ પાદશાહે જહાન યઝ્દગેરહ
સેપાહે પરાગન્દહુરા કરહ ગેરહ
નેશસ્તન્હ આ બેખદાનો રદાનુ
બુઝોર્ગાનો સાલારુ ફશ મૂખદાનુ
જહાનજૂથ બરુ તખ્તે ઝરૂરીનુ નેશસ્ત
દરે રન્જે દસ્તે બદીરા બેખસ્ત
નુખોસ્તીનુ ચુનીનુ ગોકૂત કાનુ કચ ગુનાહુ
બરુ આસૂદ ઈમનુ શુહ અચ કીનહુખાહુ
હરાનગહુ કે દેલ તીરહુ ગર્દહુ જે રશ્કુ
મરાનુ દરુદરા દીવ બાશહુ પેજશ્કુ
કે રશ્કુ આવરહુ આઝો ગોર્મો નેયાચ
દેખઆગાહુ દીવી ખુવહુ કીનહુ સાચ
હરાનુ ચીચ કાનત નેયાયહુ પસન્હ
દેલો દસ્તે દુશ્મનુ બદાનુ દરુ મબન્હ
મોદારા બેરદરા બેરાદરુ ખુવહુ
બેરહુ બરુ સરે દાનેશ અકુસરુ ખુવહુ
બજએ કસી ગરુ તો નીકી કુની
મજનુ બરુ સરશ તા દેલશ નશકની
થુ નીકી કુનેશ બાશીઓ ખુરહુખારુ
નબાશી બચ્શમે બેરહુમન્હ ખારુ
અગરુ બખ્તે પીરુચ ચારી દેહહુ
મરા બરુ જહાનુ કામગારી દેહહુ

જ્યારે યઝ્દગેર્દે ઈરાન દેશનો પાદશાહ બન્યો-ત્યારે તેણે વીખરાયલાં ૩૪૭
લશ્કરને પાછું એકઠું કર્યું.

દાનાઓ, સરદારો, બુઝોર્ગો અને સરદારની માફકના વઝીરો એકઠા
થઈ બેઠા.

દેશને જીતનારો પાદશાહ સોનેરી તખ્ત ઉપર બેઠો-તેણે દુઃખનો
દરવાઝો અને બદીના હાથ બંદ કરીધા.

અને પ્રથમ એમ બોલવા લાગ્યો કે “જે શખ્સ ગુનાહ કરવાથી-દૂર
રહ્યો તે પોતાના દુશ્મનથી નચિન્ત બન્યો.

જે વખતે કે અદેખાઈથી કોઈનું દિલ સીઆહ થાય છે-તે વખતે તે
દર્દનો તખ્તીબ એહરેમનજ બને છે.

કારણ અદેખાઈ લોભ, દુઃખ અને ગરીબાઈ લાવે છે-તે ધણોજ
ગુસ્સા ભરેલો અને ક્રોનો લેનારો રાયતાન છે.

જે ચીઝ કે તને પસંદ નહીં આવતી હોય-તે બાબત ઉપર દુશ્મનને
અટકાવતો ના (તેની તરફ તેને જવાજ દેજે).

સાલેસાઈ એ અક્લનો લાઇ બંધ છે-અને અક્લ એ વિધાનાં સરનું
તાજ છે.

જો તું કોઈની સાથે નેકી કરે-તો તેને તે કહી બતાવી તેનું દિલ
ના તોડતો.

જ્યારે તું નેકી કરનારો અને સહનશીલ થશે-ત્યારે તું અક્લમંદની
નઝરમાં હલકો નહીં ગણાશે.

અગરજો ફતેહમંદ નસીબ મારો મદદગાર થશે-અને મને આ દુન્યા ૩૪૮
ઉપર મુરાદમંદ બનાવશે,

* બેહરામ ગૂરનો છોકરો. આ પાદશાહ પણ ધણો બહાદુર હતો. જો કે યઝ્દગેર્દે માટે ફિદોઈસી લખાણથી લખતો નથી.
તો પણ યૂરોપિયન તવારીખ નવેસો આ પાદશાહ માટે પુરતું વર્ણન કરે છે. આ પાદશાહે તખ્તે આવતાંજ રોમનો સાથ
લડાઈની તૈયારી કરવા માંડી, પણ રોમનોએ તાબેદારી દેખાડવાથી મનમાનતી સુત્રેહ થઈ. ત્યાર બાદ આર્મીનિયા પ્રાંત કે જે
ધરાની સલ્તનતને તાબે હતો, ત્યાં ખ્રીસ્તીઓનું જે ર બહુ વધી પડ્યું હતું આ ઉપરથી યઝ્દગેર્દે પોતાના લાઇ મેહર નર્સીને
લશ્કર સાથે મોકલી બારી લડાઈ કર્યા બાદ શેવટે પેલા ખ્રીસ્તી બનેલા ઈરાનીઓને પાછા પોતાની ઝરતોસ્તી દીન ઉપર આવવાની
ફર્જ પાડી. આ પાદશાહ ઝરતોસ્તી દીનનો ખરો રક્ષક હતો. યઝ્દગેર્દે ઈ. સ. ૪૪૦ માં તખ્તનેશીન થઈ પુર જહોજલાલી સાથે
અઢાર વર્ષ રાજ્ય કરી ઈ. સ. ૪૫૭ માં ગુઝર પાગ્યો.

યજી દફતરી સાજમ અજ રાસ્તી
કે નખીરહ આન કમ્જીઓ કાસ્તી
હમી દાશત યકુ ચન્દ ગીતી બદાહ
જમાનહ બહુ શાદો ઊ નીચ શાહ
બહુ સુ ફેરેસ્તાહ બીમર સેપાહ
હમી દાશત ગીતી એ દુશ્મન નેગાહ
દહો હશત બુઝશત સાલ અજ બરશ
બેનાહીહ ચૂન તીરહ ગશત અખ્તરશ
બુઝોર્ગનો દાનન્દગાનરા બેખાન્દ
બરે તખ્તે ઝરીન બઝાન નેશાન્દ
ચુનીન ગોકૂત કીન ચર્ખે ના સાચગાર
ન પર્વદહુ દાનહ પર્વદગાર
બતાજે ગેરાનમાયગાન નન્ગરહ
શોકારી કે ચાબહ હમી બેશકરહ
કુનૂન ફેઝે મન બર સર આયહ હમી
બનીફ શેકરેત અન્દર આયહ હમી
સેપોદમ બહોરુચ કોલાહો નેગીન
હમાન લશકરો ગન્જે ધરાન જમીન
હમહુ ગૂશ દારીદો ફર્માન કુનીહ
એ પયમાને મા રામેશે જાન કુનીહ
અગર ચન્દ પીરુ બા ફરેસ ચાલ
એ હોરુચ ફેઝનસ્ત ચન્દી બસાલ
એ હોરુચ હમી બીનમ આહેસ્તગી
બેરહમન્દીઓ શર્મે શાયેસ્તગી
બેગોકૂત ધનો યકુ હકૂતહુ જાન પસ બેઝીસ્ત
બેરફૂતો બર ઊ તખ્ત ચન્દી ગેરીસ્ત
અગર સહ બેમાની વગર બીસ્તો પન્જ
બેખાયહત રફૂતન એ જાએ સેપન્જ
હરાન ચીચ કાયહ હમી દર શુમાર
સજહ ગર નખાની વરા પાયદાર

તો હું એક સચ્ચાઈનું દફતર બનાવીશ-કે જેમાં બૂઝાપણું અને તુકસાન હોયજ નહીં.”

તે પાદશાહ થોડોક વખત પોતાના દેશને ઈન્સાફ અને બક્ષેશમાંજ રાખવા લાગ્યો-જેનાથી જમાનો ખુશહાલ હતો તેમજ તે પણ જમાનાથી ખુશ હતો.

તેણે ચો તરફ પુષ્કળ લશ્કર મોકલી આપ્યું-અને એવી રીતે પોતાનો દેશ દુશ્મનોથી સંભાળવા લાગ્યો.

એ પ્રમાણે તેની ઉપર અઠાર વર્ષ પસાર થયાં-જ્યારે તેનો સેનારો શીઆહ થયો ત્યારે તે પોકાર કરવા લાગ્યો.

તેણે બુઝોર્ગી અને દાનાઓને બોલાવ્યા-અને તેઓને સોનેરી તખ્ત આગળ ધુટણમરિયે બેસાડ્યા.

તે બોલ્યો કે “આ નાલાયક આરમાન-નથી પર્વદેશ થયલાંને પિછાનતું કે નથી પાળનારને પિછાનતું.”

તે મોટા પાદશાહોનાં તાજ તરફ પણ કાંઈ ભેટુંજ નથી-જે શેકાર કે તેના હાથમાં આવે છે તેનો શિકાર કરી નાખે છે.

હવે મારા દહાડા પુરા થવા આવ્યા છે-અને મારી શક્તિ ઘટવા માંડી છે.

જેથી હું આ તાજ, મોહર તેમજ લશ્કર અને ધરાન જમીનનો સંઘળો ખજાનો હોરમઝને સોંપી દઉં છું.

તમે સવળા તેનોજ હોકમ સાંભળજો અને તેનુંજ ફર્માન બળ લાવજો-આ મારા વચનથીજ તમારા જીવને ખુશહાલ કરજો.

અગર દબદબા સાયનો અને ખુત્તહ કદનો પીરોઝ-ઉમરમાં હોરમઝ કરતાં થોડોક વડો છે,

તો પણ હું હોરમઝમાં ધીરજ, ડહાપણ, રામણપણું અને લાયકાત બેઠું છું.”

તે અંટહું બોલ્યો અને ત્યાર પછી એક હફતો સૂધી જીવી-ગુઝર પામ્યો અને તેનાં તખ્તે તેની ઉપર કેટલોક વિલાપ કીધો.

અગર તું સો વર્ષ જીવે ચા પચીસ વર્ષ જીવે-તો પણ તને આ ત્રણપાંચ દિવસની જગ્યાથી જીવુંજ પડશે.

જે જે ચીજો કે તારી ગણત્રીમાં આવી શકે-તેની ચાંડાને તું નાપાય-દારજ સમજે તો તે લાયક છે.

હોરમઝ* ૩ જો.

પાદશાહીએ હોરમુઝ પેસરે યઝદ-
ગેર્દ યકુ સાલ બૂદ બર તખ્ત
નેશસ્તને હોરમુઝ

યઝદગેર્દના છોકરા હોરમઝની પાદશાહી
એક વર્ષ હતી. હોરમઝનું
તખ્ત ઉપર બેસણું.

ચુ હોરમુઝ બર આમહ બતખ્તે પેદર
બસર બર નેહાહ આન કઈ તાજે ઝર

જ્યારે હોરમઝ બાપનાં તખ્ત ઉપર આવ્યો-અને પાદશાહી સોનેરી તાજ સર ઉપર મૂક્યું,

* આ પાદશાહ યઝદગેર્દનો બીજો છોકરો. યઝદગેર્દે પોતાના વડા છોકરા પીરોઝને ધરાનની ગાદી આપવાનો વિચાર નહીં હોવાથી તેને પોતાની હયાતીમાંજ સીસ્તાનનો હાકેમ બનાવ્યો હતો. બીજો છોકરો હોરમઝ બાહોશ અને નર્મ દિલનો હતો.

થુ પીરૂશ શીઝી ગોકૂતી અઅશમ
હમી આખુ રશ્ક અન્દર આમહ અઅશમ
સુએ શાહે હયતાલ શુહ નાગેહાન
અખા લશ્કરો ગળે ચન્દી મેહાન
અધાની શહી ખુહ કુધાનીશ નામ
જહાનજૂય આ લશ્કરો ગળે કામ
કુધાનીશરા ગોકૂત કય નીકૂખાહ
દો ફર્જન્હ બૂદીમ જીખાએ ગાહ
પેદર તાજે શાહી બકેહુતર સેપોરહ
થુ બીદાહગર ખુહ સેપોદો બેમોરહ
થુ લશ્કર દોહી મર મરા ગન્જ હસ્ત
સેલીહે ખુજોર્ગીઓ નીરૂએ દસ્ત
અધાની બહ ગોકૂત કારી રવાસ્ત
જહાનદારરા હમ પેદર પાદશાસ્ત
અપયમાન સેપારમ સેપાહી તોરા
નુમાયમ સુએ દાહ રાહી તોરા
કે આશહ મરા તેરમેદો વીસહુગેરહ
કે ખુહ અહુદે ઈન દારમ અઅ ચઝદગેરહ
બહ ગોકૂત પીરૂશ કારી રવાસ્ત
ફેરાજન જાન તોરા પાદશાહી સઝાસ્ત
બહ દાહ શમ્શીરૂજન સી હઝાર
ઝે હયતાલેયાન લશ્કરી નામદાર
સેપાહી બેયારાસ્ત પીરૂશ શાહ
કે અઅ ગરહ તારીક શુહ અર્ખે માહ
બર આવીખત આ હોરમઝે શહુર્યાર
ફેરાવાન નબદાસ્ત આન કાઝાર
સરન્જમ હોરમઝ ગેરેકૂતાર શુહ
બરશ તાજે તખ્ત પેદર ખાર શુહ
થુ પીરૂશ રૂએ બેરાદર બેદીહ
દેલશ મેહુરો પયવન્દે ઊ બર ગુઝીહ
બેફરૂમહ તા બારગી બર નેશસ્ત
બેશુહ તીઝો બેગરેકૂત દસ્તશ બદસ્ત
ફેરેસ્તાહ બાઝશ અઅયવાને ખીશ
બર ઊ ખાન્હ આન અહુદો પયમાને ખીશ
બહ ગોકૂત હોરમઝ કે ચઝદાન સેપાસ
કે દાના ખુવહ મેદ ચઝદાન શેનાસ
કે અઅ મન બેરાદર સેતહ તાજે તખ્ત
કે પીરૂશ બાહ પીરૂશ બખત

ત્યારે તે પોતાના બાઈ પીરોઝ સાથ વઢવાઢ કરવા લાગ્યો-તેથી પીરોઝ તેની સાથ વેરી થયો.

તે પોતાનાં લશ્કર, ખઝાના અને કેટલાક સરદારો સાથે-એકાચક હુહયતાલના પાદશાહ તરફ ચાલી ગયો.

જે ચગાની પાદશાહ હતો તેનું નામ કુગાનીશ હતું-તે લશ્કર, ખઝાના અને ફતેહમંદી સાથેના દેશ છતનાર પાદશાહ હતો.

પીરોઝે કુગાનીશને કહ્યું કે “ઓ નેકખાહ મહે!-મારા બાપના અમે ૩૫૦ બન્ને છોકરા તખ્તને લાયકના હતા.

છતાં બાપે પાદશાહી તાજ નાનાને આપ્યું-જ્યારે તે બેઇન્સાદી હતો તેથીજ તાજે તખ્ત તેને સોંપતાં વાર તે મરણ પામ્યો.

હવે જો તું મને તારું લશ્કર આપે તો મારી પાસે ખઝાનો, ભારી હથિયાર અને હાથનું કૌવત તો છે.”

ચગાનીએ તેને કહ્યું કે “હા, વાજબી છે-પાદશાહનો બાપ પણ પાદશાહજ છે.

હું તને એવી શરતે લશ્કર આપું-અને તને હક ઈન્સાફ તરફનો માર્ગ બતાઉં,

કે તેમંદ અને વીરાહગેઈ શેહરો મારાં થાય-કારણકે ખુદ ચઝદગેઈથી હું એ બાબતનું લખત ધરાઉં છું.”

પીરોઝે તેને કહ્યું કે “હા, વાજબી છે-એથી પણ તને વધારે મોટી પાદશાહી ધટે છે.”

પછી તેણે હુયતાલીઓમાંથી ત્રીસ હઝાર તલવારનું મારનારું એક નામીયું લશ્કર તેને આપ્યું.

પાદશાહ પીરોઝે તે લશ્કરને તૈયાર કીધું-કે જેની ધૂળથી આરમાન અને માહતાબ પણ કાળા થયા.

પીરોઝે પાદશાહ હોરમઝ સાથ લડાઇ કીધી-તે લડાઇ ધણીક વખત ચાલી નહીં.

શેવટે હોરમઝ પકડાઈ ગયો-તેની ઉપર તેના બાપનું તાજ અને ૩૫૧ તખ્ત ખુવાર થઇ પડ્યું.

જ્યારે પીરોઝે પોતાના બાઇનો ચેહરો જોયો-ત્યારે તેનાં દિલે તેની મોહબત અને જોડાણ પાછું એખતયાર કીધું.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી હોરમઝ પાછો ઘોડા ઉપર સવાર થયો-પીરોઝે શેતાબ જઇને તેનો હાથ પોતાના હાથમાં પકડયો.

અને તેને પાછો પોતાના મેહલમાં મોકલ્યો-અને પોતાનો કોલ અને વચન તેને કહી સંભળાવ્યા.

હોરમઝે તેને કહ્યું કે “ચઝદાનના શુકાના!-કારણકે ખોદાની પિછાન કરનારો રાખસ દાનાજ હોય છે.

કે મારાજ બાઇએ મારું તાજ અને તખ્ત લીધું છે (દુશ્મને લીધું તથી)-ખોદા કરને પીરોઝ લાગ્યશાળી થાય.”

જેથી બાપે તેનેજ ઈરાનની ગાદી આપી. આથી પીરોઝ હુયતાલના પાદશાહ કુગાનીશ આગળ જઇ લશ્કરની મદદ માગી, પણ કુગાનીશો દુરત મદદ નહીં આપતાં એક વર્ષની ઢીલ કીધી. પછી જ્યારે ખુદ ઈરાનીઓજ હોરમઝથી કંટાળી ગયા, ત્યારે તે પાદશાહે ત્રીસ હઝાર માણસનું લશ્કર આપી પીરોઝને ઈરાન ઉપર મોકલી આપ્યો. હોરમઝ ક્યદ પકડાયો. ત્યાર બાદ બન્ને બાઇ-ઓને સલાહ થઈ. હોરમઝે બાઇને ખુશી સાથ-ઈરાનની ગાદી સંપુરદ કરી પોતે એકજ વર્ષ ઈરાનની ગાદી ભોગવી.

હું આ “હુયતાલ” તે બદખ્શાનના ઇલાકાનો એક ભાગ હતો જેને આજે “ખત્લાન” કરી કહે છે. આ ઇલાકાને અંગ્રેજમાં Scythia કહે છે. એ જગ્યાના લોકોમાંના એકનું નામ “હુન” (Hun) કરીને હતું. જેણે યુરોપ મધ્યેના Pannonia નામના ઇલાકા ઉપર ચઢી જઇ તેને છતી લઇ તેનું નામ Hungary આપ્યું હતું. આ ઉપરથી હુયતાલના લોકોને “હુન” (Hun)નાં નામે યુરોપ દેશનાં લોકો ઓળખવા લાગ્યા. પાદશાહ બેહરામના વખતથી હુયતાલનો રાજ આખા દુરાન ઉપર સર્વોપરી સત્તા ધરાવતો હતો અને તેથીજ તે દુરાનનો પાદશાહ પણ ગણતો હતો.

પીરોઝ

પાદશાહીએ પીરૂ પેસરે યઝ્દગેદ્
યાઝ્દહ્ સાલ્ બૂદ્ બર્ તખ્ત
નેશસ્તને પીરૂ વ અન્દર્ઝ
કર્દેન્ બસરદારાન્.

યઝ્દગેદ્ના બેટા પીરોઝની પાદશાહી અગીઆર
વર્ષ હતી. પીરોઝનું તખ્ત ઉપર
બેસવું અને તેણે સરદારોને
નસીહત કરવી.

342 એ હોરમુઝ યુ પીરૂ દેલ શાહ શુદ્
રવાનશ એ અન્દીશહુ આઝાદ શુદ્
બેયામહુ ખતખ્તે કઈ બર્ નેશસ્ત
ચુનાન્ ચુન્ બુવહ શાહે યઝ્દાન્ પરસ્ત
નુબેસ્તીન્ ચુનીન્ ગોઠૂત બા મેહુતરાન્
કે અય પુર્ હોનર્ બા ગોહર્ સરવરાન્
હમી ખાહમ અચ દાવરે બીનેયાચ
કે ખાશહ મરા જેન્દગાની દરાચ
કે કેહુરા બકેહુ દારમો મેહુ બમેહુ
ફેરાવાન્ બેરહ બાશમો ફેઝે બેહુ
સરે મરુદુમી બોરુહબારી બુવહ
સખુકુ સર હમીશહુ બખારી બુવહ
સોતૂને બેરહ દાદો બખશાયેશસ્ત
દરે બખશેશ ઊરા યુ આરાયેશસ્ત
ઝખાન્ ચરખ ગૂચન્દગી ફરૂરે ઊસ્ત
દેલીરીઓ મદાનગી પરૂરે ઊસ્ત
હરાન્ નામવર્ ફે નદારહ બરહ
એ તખ્તે બુઝોર્ગી કુબ બર્ બરહ
બેરહમન્દ હમ નીચ બલીહ નીસ્ત
ફરી બર્ તરૂ અચ ફરૂરે જમશીહ નીસ્ત
યુ તાજશ બમાહુ અન્દર્ આમહ બેસુરહ
નેશસ્તે કઈ દીગરીરા સેપોરહ

જ્યારે પીરોઝનું દિલ હોરમઝથી ખુશહાલ થયું-ત્યારે તેનો જીવ ફિક્ક
ચિન્તાથી મોકળો થયો.

તે આવ્યો અને યઝ્દાન પરસ્ત પાદશાહોની રીત રવાજ મૂજબ
પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેઠો.

શુરૂઆતમાં તેણે સરદારોને કહ્યું-કે “ઓ કીર્તિ બરેલા બુન્યાદી
સરદારો !

હું તે બેનેયાચ ઈન્સાફી સાહેબ પાસે એવું માણું છું-કે મારી જિંદગી
લામ્બી થાય,

કે હું નાનાઓને તેઓને લાયક અને મોટાઓને તેઓની મોટાઇ પ્રમાણે
રાખું-તે સાહેબ તરફથી મને ધણીક અકલ મળે તેમજ સારા દિવસો બક્ષે.

સહનશીલતા એ ઈન્સાન્યતનું તાજ હોય છે-આકળો માણસ હમેશે
ખુવારીમાં રહે છે.

ઈન્સાફ અને દયા એ અકલનો રથબ છે અને બક્ષેશનો દરવાઝો
તેના સણગાર જેવો છે.

છટાદાર બોલનારી ઝખાન એ તેનો દબદબો છે-બહાદુરી અને મર્દા-
નગી એ તેનાંજ પીછાં છે.

જે નામદારી ભરેલો શખ્સ કે અકલ નહીં ધરાવતો હોય-તો તે
બુઝોર્ગી ભરેલાં તખ્તથી શું ફાયદો મેળવી શકે ?

વળી અકલમંદ શખ્સ પણ બવેદાન જીવતો રહેતો નથી-પાદશાહ
જમશીદનાં ખોરહ કરતાં કોઈ બીજનું ખોરહ વધારે ચઢિયાતું નહીં હતું.

તેનું તાજ પણ જ્યારે માહતાબ સૂધી પુચ્યું ત્યારેજ તે મરી ગયો-
અને પાદશાહી તખ્ત બીજને સોંપી ગયો.

ફ આ પાદશાહ યઝ્દગેદ્નો વડો છાકરો. બાપે એને ઇરાનની ગાદી નહીં આપવાથી હચતાલના પાદશાહ કુગાનીશની
મદદ મેળવી પોતાના બાઈ હોરમઝ પાસેથી ઇરાનની ગાદી લઈ લીધી. એની પાદશાહીમાં ઇરાન દેશમાં સાત વર્ષ સૂધી ફુકાળ
પડ્યો, પણ પીરોઝે દરેક તરેહનો બંદોબસ્ત બળવી તે દુઃખ ઇરાની પ્રજાને માલૂમ પડવા દીધું નહીં. આ પાદશાહે પણ નવાં
શેહરો વસાવ્યાં હતાં. તરાની પાદશાહ ખુશનવાઝ સ્વતંત્ર થવાથી પોતાની ગાદી બલાશ (પલાશ)ને સોંપી તેની સામે લડવા
ગયો. પણ ખુશનવાઝે માંડેલાં છટકાંમાં સપડાઈ ત્યાંજ મરણ પામ્યો. અને કોબાહ વગેરે બીજા સરદારો કચ્છ પકડાયા. પીરોઝ
બહો બહાદુર પાદશાહ હતો. એણે ઝરતોસ્તી દીનની સારી બળવણી કરી હતી અને વટલી ગયલા લોકોને પાછા દીનમાં
લાવ્યો હતો. આ પાદશાહનો રાજઅમલ ફિદૌસી અગીઆર વર્ષનો જણાવે છે, ત્યારે યૂરોપિયન તવારીખનવેસો મૂજબ લગભગ
૨૬ વર્ષનો થાને છે. સ. ૪૮૪ સૂધીનો જણાય છે.

નમાનહ બર ઇન્ ખાકુ જાવીહ કસ
 એ હર બહ બચદાન પનાહીદો બસ
 હમી બૂદ ચકુ સાલ બા દાદો પન્હ
 ખેરદમન્હ વચ હર બહી બીગજન્હ
 દેગર સાલ રૂએ હવા ખુશકુ શુદ
 એ તન્ગી બજૂય આખ ચૂન ખુશકુ શુદ
 સેદીગર હમાનો અહારોમ હમાન
 એ ખુશકી નખુદ હીચ કસ શાદમાન
 હવારા દહન ખુશકુ ચૂન ખાકુ શુદ
 બજૂય અન્દરૂન આબે તર પાકુ શુદ
 એ બસ મોદને મરૂદમો ચાર પાય
 પધરા નખુદ બર જમીન નીચ જાય
 શહનશાહે ઇરાન ચુ દીદ આન શેગેકુત
 ખરાલે ગઝીત અચ જહાન બર ગેરેકુત
 બહર શહરુ કમખાર બૂદશ નેહાન
 બેખખશીદ બર કેહૂતરાનો મેહાન
 ખોરૂશી બર આમહ એ દરગાહે શાહ
 કે અચ નામદારને બા દસ્તગાહ
 ઘલહુ હરૂએ દારીદ બેપરાગનીદ
 એ દીનારે પીરૂચ ગન્જ આગનીદ
 હરાન કસ કે દારદ નેહાની ઘલહુ
 દેગર ગાવો ગરૂ ચૂસ્કન્દે યલહુ
 બનેખી ફરૂશદ કે ઊરા હવાસ્ત
 કે અચ ખુદની જાનહા બીનવાસ્ત
 બહર કાર દારીઓ ખુદકામઈ
 ફેરેસ્તાહ તાજાન ચકી નામઈ
 કે અખખારહા દર કુશાયન્હ બાચ
 બગીતી બરાન કસ કે હસ્તશ નેચાચ
 કસી ફ હમી મીરહ અચ કહૂતે નાન
 એ બનાઓ અચ પીર મદે નવાન
 બેરીઝમ એ તન ખૂને અખખારદાર
 કે ઊ કારે ચઢદાન ગેરેકુતસ્ત ખાર
 મેયાનશ બેખુરમ બશખશીરે તીચ
 બર અન્ગીઝમ અચ જાને ઊ રસ્તખીચ
 બેકરૂમહ તા ખાનહુ ખુજાશતન્હ
 બદસ્ત આમદહુ દસ્ત બરૂદાશતન્હ
 હમી ખાસ્માન અન્દર આમદ ખોરૂશ
 એ બસ મૂયહો જારીઓ દર્દો જૂશ
 એ ફહો બેયાબાનો અચ દસ્તો ધાર
 એ ચઢદાન હમી ખાસ્તી જીન્હાર
 બરીનગૂનહુ તા હકૂત સાલ અચ જેહાન
 નદીદન્હ સખૂજી કેહાનો મેહાન
 બહશુમ બેયામદ મહે ફર્વદીન
 બર આમદ ચકી અખર બા આફરીન
 હમી દર બેખારીદ બર ખાકે ખુશકુ
 હમી આમદ અચ ખૂસ્તાન બૂએ ખુશકુ
 શુદહુ જાલહુ દર ગુલ ચુ મય દર કદહુ
 હમી તાકૂત અચ ચરખ ફૂસે કંઝહુ
 જમાનહુ બેરસ્ત અચ બહે બહે બહમાન
 બહર જાય બરૂજહુ નેહાદહુ કમાન

આ દુન્યા ઉપર કોઈ પણ જવેદાન રહેશે નહીં-માટે દરેક બહીથી
 બસ તમે ચઢદાનનીજ પનાહ માગજો."

એ પ્રમાણે તે ડહાપણવાળો પાદશાહ દરેક બહીથી દૂર રહી ઇન્સાફ
 અને નસીહત સાથે રાજ કરવા લાગ્યો.

ખીજે વર્ષે હવા સુકી બની-અને વર્ષાદની તંગીથી નદીમાંના પાણી
 સૂકાઇને કસ્તુરી જેવાં કાળાં થયાં.

ત્રીજી અને ચોથી વર્ષ પણ એવુંજ ગયું-પાણીની તંગીએ કરી કોઈ ૩૫૩
 પણ રાખસ ખુશહાલ હતો નહીં.

જેમ માટીમાં બીનાશ નહીં હોય અને સુકી પડે તેમ હવાનો બીનાશ
 પણ સૂકાઇ ગયો-નદીમાંનાં તાજાં પાણી પણ સઘળાં સૂકાઈ ગયાં.

પુષ્કળ માણસો અને ચાપગા જનવરો મરવાથી-જમીન ઉપર એક
 કદમ મૂકવાની પણ જગ્યા રહી નહીં.

ધરાનના શાહે જ્યારે એવો અજબ જેવો કુદરતનો કેદર જોયો-ત્યારે
 દેશમાંથી ખેરાજ અને મેહસૂલ લેવાની બંધ કાઢી.

દરેક શેહરમાં જ્યાં કે છપી અનાજની વખારો રાખ્યા હતા-તે સઘળી
 વખારોનો અનાજ શું નાનાઓને કે મોટાઓને બખશીશ કરી દીધો.

પાદશાહની દરબારમાંથી મનાદી નીકળી-કે "ઓ શક્તિવાળા નામ-
 દાર લોકો !

તમારી પાસ જે કાંઈ અનાજ હોય તે ગરીબ લોકોને વેહેંચી આપો-
 અને તેના બદલામાં તમે પીરોજી દીનારથી તમારો ખજાનો ભરો.

જે કોઈ રાખસ પાસે કે અનાજ ભરેલો હોય-અથવા ગાય ગોરૂદંડનાં
 ટાળાં ધરાવતો હોય,

તે પોતાની મરજી પ્રમાણેની કીમતે મને વેચે (હું ખરીદી લઈશ)-
 કારણકે લોકો ખોરાક વગર ખરાબ થાય છે."

તેણે દરેક અમલદારો અને સ્વતંત્ર હાકેમો ઉપર-ઝડપથી એકેકું નાચુ
 મોકલ્યું,

કે "તમારી વખારોના દરવાજા આપણા દેશમાં જે કોઈ હાજતમંદ ૩૫૪
 હોય તેને માટે ખુલ્લા મુકો.

અગરજો કોઈ પોકાર કરતો જવાન કે યુદ્ધો રાખસ રોટલીના દુકાળથી
 મરી જશે,

તો હું તે વખાર ધરાવનાર રાખસનાં બદનતું લોહી રેડીશ-કારણકે
 તેણે ખોદાનાં કામને તુચ્છકારી કાઢ્યું.

તેની કમર મારી તેજી તલવારથી કાપી નાખીશ-અને તેના જીવ
 ઉપર રસ્તાખેત્ર બરપા કરીશ."

વળી તેણે હોકમ કાઢ્યો જેથી લોકો ધરમાંથી બાહર નીકળી-મય-
 દાનમાં આવી ખોદા આગળ દુવા ચાહવા માટે હાથ ઊંચા કરવા લાગ્યા.

એ પ્રમાણે તે લોકોનો પુષ્કળ રડવાનો, ઝારી કરવાનો, દુઃખનો અને
 બળાપાનો-પોકાર આસ્માન ઉપર જવા લાગ્યો.

તેઓ પહાડ અને મયદાન ઉપરથી તેમજ જંગલ અને ગારમાંથી-
 ખોદાતાજા પાસ પનાહ માગવા લાગ્યા.

એ પ્રમાણે સાત વર્ષ સૂધી શું નાના કે મોટાઓએ તે દેશમાં લીલો-
 તરી જોઈજ નહીં.

આઠમે વર્ષે જ્યારે ફર્વદીન મહિનો આવ્યો-ત્યારે બહી દુઆ સાથે
 એક વાદળ ચઢી આવ્યું

અને સુકી ખાક ઉપર મોતી જેવો વરસાદ વરસવા લાગ્યો-જેથી
 બાગમાંથી કસ્તુરીનો વાસ નીકળવા લાગ્યો.

ખાણમાં મય હોય તેમ ફૂલમાં કરાં થયતાં હતાં-આસ્માન ઉપરથી ૩૫૫
 વરસાદની કમાન ચમકતી હતી.

રાયતાનની બહીથી જમાનોને છટકારો મળ્યો-દરેક જગ્યાએ લોકોએ
 શિકાર કરવા કમાન ઉપર ચિલ્લો ચઢાવ્યો.

થુ પીરૂં અઝાનુ ફે તંગી બેરસ્ત
અઆરામ ખર તખ્તે શાહી નેશસ્ત

પીરોજ જ્યારે તે તંગીના દહાડાથી છૂટા-ત્યારે આરામ સાથ પાદ-
શાહી તખ્ત ઉપર બેઠો.

સાક્ષને પીરૂં શારસાને પીરૂંરામ
વ બાદાનપીરૂંરા વ રક્તને
ઊ બજંગે તૂરાન વ
કોશતહુ શુદનશ.

પીરોજે “પીરોજરામ” અને “બાદાન પીરોજ”
નામના શેહર વસાવવાં અને તેનું
તૂરાનની લડાઈમાં જવું અને
તેનું માર્યું જવું.

:o:

:o:

યકી શારસાન કરૂં પીરૂંરામ
બેકરૂંમૂં ફેરા નેહાદન નામ
જહાનરા હમહુ નીકુઈ અસ વયસ્ત
કે આરામે શાહાને ફરૂરોખ પયસ્ત
દેગરૂ કરૂં બાદાનપીરૂં નામ
અનીદહુ બહરૂ જાયશ આરામો કામ
કે અકૂનૂ હમી ખાની અશ અરૂબીલ
કે કયસરૂ બહુ દારૂ અસ દાહ મીલ
થુ ઈન્ બૂમહા યકસરૂ આબાદ કરૂં
દેલે મરૂડમે પુરૂ બેરૂ શાહ કરૂં
દેરમ દાહ તા લશકરે નામદારૂ
સુએ જંગે તુર્કાન્ ખરૂ આરાસ્ત કારૂ
બાદાન જંગૂ હોરૂસુ ખુદશ પીશરવ
હમી રકૂત બા રક્તમસાજાને નવ
કોબાદ અસ પસે પોશ્તે પીરૂં શાહુ
હમી રકૂત ચૂન્ બાદ લશકરૂ બરાહુ
કે પીરૂંરા પાકુ ફેર્જનૂ યૂદ
બેરૂમનદો શાખે બરૂમનૂ યૂદ
બલાશ અસ બરે તખ્ત બેન્શસ્ત શાહ
કે કેહુતરૂ પેસરૂ યૂદ બા ફરૂરો દાહ
યકી પાર્સી યૂદ અસ નામદારૂ
કે સુખાખ ખાન્દી વરા શહૂરૂયારૂ
બેકરૂમૂં પીરૂં કીદરૂ બેખાશ
થુ દસ્તૂરે પાકીજહુ પીશે બલાશ
સેપહરા સુએ જંગે તુર્કાન્ કરૂં
હમી તાલે તખ્તે ખુઝોર્ગાન્ કરૂં
હમી રાનૂ બા લશકરો ગન્ને સાસ
કે પયકારૂ જૂયદ અબા ખુશનવાસ
નેશાની કે બહુરામે યલ કરૂં યૂદ
કે પસ્તી ખુલની ખરૂ આવદહુ યૂદ
નેવેશતહુ યકી અહુદ શાહનશહાન્
કે અસ તુર્કા ઈરાનેયાન્ દરૂ જહાન્

૩૫૬

પછી તેણે એક શેહર વસાવ્યું અને તેના હોકમથી તેનું નામ
“પીરોજરામ” રાખ્યું.

દેશને તેનાથીજ સઘળી બલાઈ છે-કારણકે તે મુબારક કદમના પાદ-
શાહોના આરામની જગ્યા છે.

તેણે બીજું શેહર “પીરૂં બાદાન” નામનું વસાવ્યું-જે સુખ
શાન્તિની બાબતમાં બહુતું થયલું છે.

કે જેને હાલના લોકો “અર્દબીલ*” ને નામે ઓળખે છે-અને રમનો
પાદશાહ કયસર તે લેવાની ઘણી ખાહેશ રાખે છે.

જ્યારે આ જગ્યાઓ સઘળી આબાદ કીધી-અને અક્લમંદ માણુ-
સોનાં દિલ ખુશહાલ બનાવ્યા,

ત્યારે તેણે પોતાનાં નામીયાં લશ્કરને પગાર આપ્યા-અને તૂરાનીઓ
સાથની લડાઈની તૈયારી કીધી.

તે લડાઈમાં લશ્કરનો સેપહસાલાર હોરમઝ હતો-તે નવા લડાયક મદદી
સાથ ચાલવા લાગ્યો.

પાદશાહ પીરોજની પાછળ કોબાદ-લશ્કર લઈ પવનની ઝડપે ચાલવા
લાગ્યો.

કારણકે જે પીરોજનો ભલો બેટો હતો-તે દાનેશમંદ અને ફજવંત
ડાંખળી જેવો હતો.

બલાશ ખુશહાલ તખ્ત ઉપર બેઠો-કારણકે તે તેનો દબદબાવાળો
અને ઈન્સાફી નાનો બેટો હતો.

એક પારસનો રહેનારો ધણોજ નામદાર હતો-કે જેને પાદશાહ
“સુખાખ” ને નામે બોલાવતો હતો,

તેને પીરોજે ફર્માવ્યું કે “તું બલાશની નઝદીક પાક વિચારના વઝી-
રની માફક અહીંજ રહે.”

પછી તે ખુઝોર્ગાનું તાજ, તખ્ત અને લશ્કર લઈ તુર્કીઓની લડાઈ
ઉપર ગયો.

તે પોતાનાં લશ્કર, ખઝાના અને અરબાખ સાથ ચાલવા લાગ્યો-કે
તૂરાની પાદશાહ ખુશનવાસ સાથ લડાઈ કરે.

બહાદુર બેહરામ ગૂરે સરહદની નિશાન ઉભી કરેલી હતી-નીચેથી
ઊંચે સૂધીનો એક મિનારો બાંધેલો હતો.

તે શેહનશાહે એક ફર્માન તેની ઉપર લખેલું હતું-કે “જેહાનમાં
તૂરાનીઓમાંથી કે ઇરાનીઓમાંથી,

* “અર્દબીલ” આઝરબાઈજાનના મુલકમાં આવેલું શેહર હતું. અહીં “દેઝે બહમન” નામનો બહુઈ કિલ્લો હતો, જે પાદશાહ કયખુસરૂએ છતીને ઇરાની ગાદી ઉપર પોતાનો હક્ક સાબિત કર્યો હતો. તે કિલ્લો છત્યા બાદ કયખુસરૂએ ત્યાં એક શેહર વસાવ્યું હતું. ઈસ્લામી ધર્મના સવવીયે વરાના ઇરાનના રાજઅમલમાં તે ઘણું આબાદ હાલતમાં હતું. હાલ અર્દબીલ વયરાન થયેલું શેહર છે.

કસી ઝીન્ નેશાન્ હીચ્ બર્ ગુઝરહ
હમ અચ્ રૂહ ખીરન્ અપય નસ્પરહ
ચુ પીરઝ્ શીરઅવઝન્ આનન્ રસીહ
નેશાન્ કદંએ શાહે ઈરાન્ બેદીહ
ચુનીન્ ગોકૂત ચકૂસર્ અગદનકશાન્
કે મન્ પીશે તુર્કાન્ બરીન્ હમનશાન્
મનારહ્ બર્ આરમ્ બશર્શીરો ગન્જ
એ હયતાહ તા કર્ નબાશાહ અરન્જ
ચુ બાશાહ મનારહ્ અપીશે તરક
બુઝોર્ગાન્ અપીશે મન્ આરન્જ ચકૂ
બેગૂયમ્ કે ઇન્ કદં અહુરામ્ ગૂર
અમદીઓ દાનાઇઓ ફરૂશ્ ગૂર
નમાનમ્ બળયે પયે ખુશનવાઝ
અહયતાહો તુરક અચ્ નેશીઓ ફરાઝ

કોઇએ કશી પણ રીતે આ હદ ઓળંગવી નહીં-તેમજ જયહૂન નદીથી બાહેર પગ કાઢવો નહીં.”

જ્યારે સિંહને ઝેર કરનારો પીરોઝ તે જગ્યાએ જઈ પહોંચ્યો-અને ૩૫૭ ઈરાનના પાદશાહે કરેલી હદની નિશાન જોઇ,

ત્યારે તેણે સધળા બહાદુર લોકોને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “હું પણ તુર્કી-ઓની સામે એવીજ રીતનો,

મારી તલવાર અને મારા ખભનાથી એક મિનારો ઉભો કરીશ-કે જેથી કરી હયતાહી લોકોથી કોઈ દુઃખમાં નહીં રહે.

જ્યારે તરક નદી આગળ મિનારો ઉભો થશે-અને ત્યાંના સરદારો મારી આગળ આગલું કરાર નામુ લાવશે,

ત્યારે હું કહીશ કે એ તો બેહરામ ગૂર પોતાની મદાનગી, દાનાઈ, દબદબા અને કૌવતથી કીધું હતું.

હયતાલમાં તેમજ તુર્કેસ્તાનમાં, ઝમીન ઉપર કે પહાડ ઉપર ખુશ-નવાઝનું પગલું હું નહીં રાખીશ.”

નામએ ખુશનવાઝ અપીરઝ.

ચુ બેરનીહ ફર્જન્દે ખાકાન્ કે શાહ
એ જયહૂન્ ગુઝર કરહ ખુહ બા સેપાહ
હમી બેશ્કનીહ અહુદે અહુરામ્ ગૂર
બરીન્ બૂમો બર્ તાઝહ શુહ જન્ગો શૂર
દબીરહ જહાનદીદહરા ખુશનવાઝ
બેફરૂમ્હ તા શુહ બરે ઊ ફરાઝ
ચકી નામહ બેન્વેશ્ત પુર્ આફરીન્
એ દાદાર બર્ શહૂરયારે ઝમીન્
ચુનીન્ ગોકૂત કચ્ અહુદે શાહાને દાહ
બેગદી નમાનમ્ત ખુશ્તવ નેમ્હાહ
ન ઇન્ બૂહ રસ્મે નેયાગાને તૂ
ગુઝીદહ જહાનદારો ખાકાને તૂ
ચુ પયમાને આઝાદગાન્ બેશ્કની
નેશાને બુઝોર્ગાન્ અખાફ અફૂગની
મરા નીઝ પયમાન્ બેબાયહ શેકરેત
બનાચાર્ બોદન્ બશર્શીરુ દસ્ત
બનામહ એ હર્ કારશ આગાહ કરહ
બસી હફયહ બા નામહ હમરાહ કરહ
સવારી સરાયન્દએ સરફરાઝ
હમી રકૂત બા નામએ ખુશનવાઝ
ચુ આન્ નામહ બર્ બાન્હ પીરઝ્ શાહ
બર્ આશોકૂત ઝાન્ નામવર્ પીશગાહ
ફેરેસ્તાદહરા ગોકૂત બર્ ખીજો રવ
બનઝદીકે આન્ મદં બીમાયહ શવ
બેગૂયશ કે તા પીશે રૂહે તરક
શુમારા ફેરેસ્તાહ અહુરામ્ ચકૂ
કુનૂન્ તા બમે રૂહે જયહૂન્ તોરાસ્ત
બુહન્દીઓ પસ્તીઓ હામૂન્ તોરાસ્ત
મન્ ઇન્ક સેપાહી બેયારમ્ ગરાન્
સરકાઝ ગોદાને જન્ગ આવરાન્

ખુશનવાઝનું પીરોઝ ઉપર નામુ.

જ્યારે ખાકાનના બેટાએ સાંભળ્યું કે “પાદશાહ પીરોઝ પોતે લશ્કર સાથ જયહૂન નદી ઓળંગી આવ્યો છે.

તે બેહરામ ગૂરનો કોલ તોડવા માગે છે-અને આ સરઝમીન ઉપર નવેસરથી લડાઈ અને શોર ઉભો થયો છે,”

ત્યારે ખુશનવાઝે અનુભવી મુન્શીને-ફર્મોયું જેથી તે તેની આગળ ગયો.

તેણે દાદાર તરફની દુઆ ભરેલું એક નામુ દેશના પાદશાહ પીરોઝ ઉપર લખ્યું.

તેણે એ પ્રમાણે લખ્યું કે “ઈન્સાફી પાદશાહોના વચનથી-તું ફરે ૩૫૮ છે તેથી હું તને પાદશાહી બુન્યાદનો નથી ગણતો.

તારા નેયાગાનો, પસંદગી પામેલા પાદશાહો અને પાક લોકોની એવી વર્તણૂક નહીં હતી.

જ્યારે તું ઈરાનીઓના કીધેલા કોલ કરાર તોડે છે-અને બુઝોર્ગાની ગોઠવેલી હદને ખાકમાં નાખે છે,

ત્યારે મને પણ તે કોલ તોડવો પડશે-અને લાચારીએ તલવાર ઉપર હાથ લઈ જવો પડશે.”

તે નામામાં તેને દરેક વાતથી વાકેફ કીધો-અને ઘણાક હદયો તે નામા સાથ મોકલ્યો.

એક છટાદાર બોલનારો સરફરાઝ સવાર-પેલું ખુશનવાઝનું નામુ લઈ ચાલવા લાગ્યો.

જ્યારે પાદશાહ પીરોઝે તે નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તે નામવર પાદશાહ ઉપર ગુરસે થયો.

અને એલચીને કહ્યું કે “ઉઠ, નીકળ-પેલા કમીના શખ્સ પાસે પાછો જ.

અને તેને કહે કે ‘તરક નદી સૂધીનીજ-બેહરામે તમોને સનદ આપી હતી.

પણ હાલ તો જયહૂન નદીના કિનારા સૂધી સધળું તારાંજ છે-પહાડ, ખીણ, કે જંગલ તારાંજ કહેવાય છે.’

હમણાંજ હું બારી લશ્કર અને સરફરાઝ લડાયક પેહલવાનો લઈ ૩૫૬ આઈ છું.

નમાનમ હમી સાયએ ખુશનવાઝ
કે માનહ અરુએ જમીન અરુ દરાઝ
ફેરેસ્તાદહુ આમહ બકેદારે ગરુહ
શનીદહુ સુખુનહા હમી યાહ કરુહ
યુ ગોકૂતારુ બેશનીદો નામહુ બેખાન્હ
સેપાહે પરાગન્દહુરા અરુ નેશાન્હ
બેયાબરુહ લશ્કરુ બદશ્તે નખરુહ
હમાન્ અહુદરા અરુ સરે નીઝહુ કરુહ
કે બેસ્તાહ નેયાયશ એ બહુરામ શાહ
કે જયહુન્ મેયાનજસ્ત મારા બરાહુ
યકી મરુહ બીના દેલો અરુખ ગૂચ
એ લશ્કરુ ગુઝીન્ કરુહ બા આબરુચ
બહુ ગોકૂત નઝદીકે પીરુચ રવ
બચર્મી સખુન્ ગૂચો પાસોખ શેન્
બેગૂચશ કે અહુદે નેયાએ તોરા
બલન્હ અખતરો રહુતુમાએ તોરા
હમી અરુ સરે નીઝહુ પીશે સેપાહુ
બેયારમ યુ ખુશીદે તાખાન્ બરાહુ
૩૧૦ બદાન્ તા હરાન્ કસ કે દારુદ અરુદ
બમન્શરે આન્ દાદગરુ બેગરુહ
મરા આફરીન્ અરુ તો નકીન્ ખુવહ
હમાન્ નામે તૂ શાહે બીદીન્ ખુવહ
ન યઝદાન્ પસન્હ ન યઝદાન્ પરસ્ત
ન અન્દરુ જહાન્ મરુદુમે ઝીરુદસ્ત
કે બીદાહ બૂયહ કસી દરુ જહાન્
બેપીચહ સરુ અઝ અહુદે શાહનશહાન્
બદાદો અમદી યુ બહુરામ શાહ
કસી નીઝ નન્હાહ અરુ સરુ કોલાહુ
બદીન્ અરુ જહાન્દારુ યઝદાન્ ગવાસ્ત
કે ઊરા ગવા ખાસ્તન્ નાસઝાસ્ત
કે બીદાહ બૂઈ હમી જન્ગે મન્
યુનીન્ બા સેપહુ કર્દન્ આહન્ગે મન્
નખાશી તો ઝીન્ જાય પીરુચગરુ
નેયાબી હમાન્ જખતરે નીકુ અરુ
અઝીન્ પસ નખાહમ ફેરેસ્તાહ કસ
બદીન્ જન્ગ યઝદાન્ મરા યારુ બસ
ફેરેસ્તાદહુ બા નામહુ આમહ યુ ગરુહ
સુખુનહા બપીરુચ અરુ યાહ કરુહ
૩૧૧ યુ બરુખાન્હ આન્ નામએ ખુશનવાઝ
પુરુ અઝ બેશમ શુહ શાહે ગર્દનકરાઝ
ફેરેસ્તાદહુરા ગોકૂત અન્દીન્ સોખન્
નગૂચહ જહાન્દીદહુ મર્દે કોહન્
ગરુ અઝ આઘ પયરા નેહી પીશે રુહ
બનઉકે સનાનત ફેરેસ્તમ હોરુહ
ફેરેસ્તાદહુ આમહ બરે ખુશનવાઝ
ફેરાવાન્ સખુન્ ગોકૂત બા ઊ બરાઝ
કે નઝદીકે પીરુચ તર્સે ખોદાય
ન બીનમ બેરહ નીસ્તશ રહુતુમાય
હમહુ કીનહો જન્ગ બૂયહ હમી
બકર્મીને યઝદાન્ ન પૂયહ હમી

હું ખુશનવાઝનો છાંયો ધણો વખત સૂધી આ જમીનની સપાટી ઉપર રહેવા દઈશ નહીં.”

પેલો એલચી ઝડપથી પાછો આવ્યો-અને સઘળી સાંભળેલી વાત તેને કહેવા લાગ્યો.

જ્યારે ખુશનવાઝ તે વાત સાંભળી અને નામુ વાંચ્યું-ત્યારે વીખ-રાયલાં લશ્કરને બેથું કીધું.

તે લડાઈનાં મયદાનમાં લશ્કર લાવ્યો-પેલાં કરાર નામાને નેઝાની નોક ઉપર ધર્યું.

કે જે તેના બપાવાએ બેહરામ પાસથી મેળવ્યો હતો-જેમાં લખ્યું હતું કે “જયહુન્ નદી આપણી સરહદ છે.”

પછી તેણે લશ્કરમાંથી એક ચાલાક, સુબાષિત બોલનાર અને આબરુદાર શખ્સને ચુંટી કાઢ્યો.

તેને કહ્યું કે “તું પીરોઝની નઝદીક જા તેની સાથે મીઠાસથી વાત કર અને તે જે જવાબ કહે તે સાંભળ.”

તેને કહેજે કે તારા ખુલ્લું સેતારેના અને રેહનુમાઇ કરનાર બપાવાનું કરાર નામુ,

નેઝાની નોક ઉપર લગાડી ઝળકતા ખુરશીદની મિસાલ લશ્કરની રાહ વચ્ચે લાવીશ.

જેથી દરેક અકલમંદ શખ્સો-તે ઇન્સાફી પાદશાહનું ફર્માન જોશે.

અને મારી ઉપર આક્રીન કરશે અને તારી ઉપર લઅનત નાખશે-તેમજ તારું નામ ‘અધર્મી પાદશાહ’ પાડશે.

યઝદાન પોતે અને યઝદાન પરસ્ત લોકો તેમજ દરેક દેશની દૈયત પાણુ એ વાત પસંદ કરશે નહીં.

કારણકે જે કોઇ શખ્સ શેહન્શાહોનાં કરાર નામાથી ફરે છે, તે જેહાનમાં ખુલ્લું કરે છે.

ઇન્સાફ કરવામાં અને મર્દાનગી દેખાડવામાં પાદશાહ બેહરામ જેવા-બીજા કોઇ પણ પાદશાહે પોતાનાં સર ઉપર તાજ મૂક્યું નથી.

દુન્યાની નેગહબાની કરનાર ખોદાતાલા આબાખત ઉપર સાક્ષી છે-તો જો કે તે સાહેબને સાક્ષી તરીકે ગણવો ઘટારત નથી,

કે તું જે ઇન્સાફી બરેલી રીતે મારી સાથે લશ્કર લઈ મારી ઉપર દુટ્ટી પડી, લડાઇ શોધે છે.

એમાં તું ફતેહમંદ નહીં થશે-તેમજ નેક સેતારાથી તું ફળ નહીં પામશે.

હવે પછી હું કોઈ પણ કાસેફ મોકલીશ નહીં-આ લડાઇમાં પાક યઝદાન મારો મદદગાર બસ થશે.”

પેલો એલચી નામુ લઇ સેતાબ આવ્યો-અને સઘળી વાત તેણે પીરોઝ આગળ કહી.

જ્યારે ખુશનવાઝનું તે નામુ તેણે વાંચ્યું-ત્યારે ગરદનકરાઝ પાદશાહ ગુસ્સા બરેલો થયો.

તેણે એલચીને કહ્યું કે “અનુભવી અને ઘડાયેલો શખ્સ એવી વાતો કરતો નથી.

જો તું તારાં ચાચ શેહરથી નદી તરફ એક પગહું પણ આગળ મૂકશે-તો મારા નેઝાની નોકે તને આવકાર આપીશ.”

એલચી પાછો ખુશનવાઝ આગળ આવ્યો-અને તેને ખાનગીમાં ધણીક વાતો કહી.

કે “પીરોઝમાં ખોદાનો ડર રહેલો-હું જોતો નથી. કહાપણુ તેનો રેહનુમા બનેલો નથી.

તે તો કીનો અને લડાઈજ કરવા માગે છે-અને યઝદાનના ફર્માન ઉપર ચાલતો નથી.”

થુ બેશનીહ અજ્ઞ ઇન્ સખુન્ ખુશનવાઝ
અયજદાન્ પનાહીદો બોદશ નમાઝ
થુનીન્ ગોકૂત કય દાવરે દાહ પાક
તોઈ આફરીનન્દએ બાદો ખાક
તો દાની કે પીરોઝે બીદાહગર
ઝે બહુરામ બીશી નદારહ હોનર
સુખુનહાએ બીદાહ ગૂયહ હમી
બુઝોર્ગી બશન્શીર જૂયહ હમી
પયે ઊ ઝે રૂએ ઝમીન્ ખર ગુસેલ
ન નીરશ બાદા ન દાનેશ ન દેલ
બગેઈ સેપહ ખર યકી કન્દહુ કરહ
સરશરા બેપુશીદો આગન્દહુ કરહ
કમન્દી ફેરબોદહુ બાલાએ ઊય
હમાન્ બીસ્ત રશ બૂહ પહુનાએ ઊય

જ્યારે ખુશનવાઝે તેનાથી આવા સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેણે યજ-
દાનની પનાહ ચાહી અને તેને નમાઝ કરી,
તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ રાસ્ત ઇન્સાફના ધણી !-તુંજ પવન
અને ખાકનો પયદા કરનારો છે.

તું જાણે છે કે કુલમગાર પીરોઝ-બેહરામ કરતાં ઝેવાદા હુનર ધરા-
વતો નથી.

તે બે ઇન્સાફી ભરેલા સખુનો બોલે છે-અને તલવારથી મોટાઈ
શોધે છે.

માટે તેનાં કદમ આ ઝમીનની સપાટી ઉપરથી કાપી નાખજે-તેને ૩૬૨
કોવત, દાનાઈ કે હિમ્મત કાંઈજ હોતું ના !”

પછી તેણે લશ્કરની આસપાસ એક ખાંધ ખોદાવી-અને તેનું મોં
પાછું ઢંકાવી દધ સરખું કરાવ્યું.

તે ખાંધ એક કમન્દ જેટલી ઊંડી હતી-તેમજ વીસ વામ જેટલી
પોહોળી હતી.

રઝમે પીરોઝ બા ખુશનવાઝ વ
કોશતહુ શુદને પીરોઝ.

—:૦:—

થુ ઇન્ કન્દહુ શુદ નામે યજદાન્ બેખાન્દ
ઝે પીરોઝ સમરકન્દ લશ્કર બેરાન્દ
અઝાન્ રૂય સરગશ્તહુ પીરોઝ શાહ
હમી રાન્દ ચૂન્ બાહ લશ્કર ખરાહ
વઝીન્ રૂય પુર બીમ દેલ ખુશનવાઝ
હમી ગોકૂત બા દાવરે પાક રાઝ
ખર આમહ ઝે હરહ સેપહ બૂકો ફૂસ
હવા શુદ ઝે ગર્દે સેપહ આખુનૂઝ
થુનાન્ તીર ખારાન્ બુહ અઝ હર દો રૂય
કે ચૂન્ આખ બૂન્ અન્દર આમહ બજૂય
હમાન્ગાહ ચૂન્ ગરહ પીરોઝ શાહ
હમી રાન્દ બા ગોર્જે રૂમી કોલાહ
થુ નઝફીકે આન્ કન્દહુ શુદ ખુશનવાઝ
સેપહદારે તુકીન્ અજ્ઞ ગશ્ત બાઝ
એનાન્સરા બેપીચીદો બેમૂહ પોશ્ત
પસે ઊ સેપાહ અન્દર આમહ દુરેશ્ત
ખર અન્ગીખ્તહુ ખારહ પીરોઝ શાહ
હમી તાખ્ત બા ખાર માયહુ સેપાહ
બકન્દહુ દર ઓકૂતાહ બા અન્દ મરહ
બુઝોર્ગીનો શીરાને રૂઝે નખરહ
થુ હોરુઝ બેરાદરશ ફરરોખ કોબાહ
બુઝોર્ગીનો શાહાને ખુસવ નેઝાહ
બહીન્ સાન્ નેગૂન્ શુદ સરે હકૂત શાહ
હમહુ નામદારાને જરૂરીન્ કોલાહ
વઝાન્ જયગહુ શાહ દેલ ખુશનવાઝ
બનઝદીકીએ કન્દહુ આમહ ફરાઝ
ખર આખરહ અઝાન્ કન્દહુ હરકસ કે ઝીસ્ત
હમી તખ્ત ખર બખ્તે ઇશાન્ ગેરીસ્ત

પીરોઝની ખુશનવાઝ સાથની લડાઈ અને
પીરોઝનું માર્યું જવું.

—:૦:—

જ્યારે તે આ કરી રહ્યો ત્યારે તેણે પાક યજદાનનું નામ લઇ-સમર-
કન્દ આગળથી લશ્કર ચલાવ્યું.

પેલી તરફથી દીવાનો પાદશાહ પીરોઝ પહુ-પવનની ઝડપે પોતાનું
લશ્કર રાહમાં આગળ ચલાવતો હતો.

આ તરફ ધારતી ભરેલાં દિલ્લે ખુશનવાઝ-પાક દાવર આગળ પ્રાર્થના
કરતો હતો.

બન્ને લશ્કરમાંથી કરનાય અને નગારાના આવાઝ નીકળ્યા-લશ્કરની
ધૂળથી હવા કાળી થઈ ગઈ.

બન્ને તરફથી તીરનો વરસાદ એવો વરસ્યો-કે પાણીની મિસાલ લોહી
નદીમાં ચાલવા લાગ્યું.

તેજ વખત પાદશાહ પીરોઝ વંટિળીયાની ઝડપે-માયાં ઉપર રૂમી
કોલાહ અને હાયમાં ભારી ગોર્જ સાથ ઘોડો આગળ હાંકવા લાગ્યો.

જ્યારે ખુશનવાઝ પેલી ખાંધ આગળ આવ્યો-ત્યારે તે તુર્કીઓનો
સરદાર ત્યાંથી પાછો ફર્યો.

તેણે ઘોડાની લગામ ફેરવી અને નાસવા માંડ્યું-છરાની લશ્કરે તેની ૩૬૩
પછાડી મઝબૂતીથી દોડવા માંડ્યું.

પાદશાહ પીરોઝ પહુ ઘોડો ડપટાવ્યો-અને થોડાક સિપાહો સાથ
દોડવા લાગ્યો.

અને કેટલાક બુઝોર્ગી અને લડાઈને દહાડેના બહાદુર મદે સાથ
પેલી ખાંધમાં ગબડી પડ્યો.

જેવા કે તેનો ભાઈ હોરમઝ અને સુબારક કોબાહ-બીજા બુઝોર્ગી
અને પાદશાહી બુન્યાદના શાહઝાદાઓ તેમાં પડ્યા.

એ પ્રમાણે સોનેરી કોલાહના સાત નામદાર પાદશાહોનાં સર
ઊંઘાં પડ્યાં

ખુશનવાઝ તે જગ્યાએ ખુશહાલ દિલે-પેલી ખાંધની નઝદીક આવ્યો.

જે કોઈ કે જીવતા હતા તેઓને તે ખાંધમાંથી બાહર કાઢ્યા-તેઓનું
તખ્ત તેઓનાં નસીબ ઉપર રડવા લાગ્યું.

શોકસ્તહ સરે પોશ્તે પીરૂઝ શાહ
સરે નામદારને બા ફરૂરે જાહ
એ શાહાન્ નબુદ એન્દહુ કસ જોઝ કોબાહ
શુદ આન્ લશ્કરે પાદશાહી બબાહ
હમી રાન્દ બા કામે દેલ ખુશનવાઝ
સરકાઝ બા લશ્કરી રઝમસાઝ
૩૬૪ બતારાજ દાહ આન્ સેપાહો બનહુ
ન કસ મયસરહુ દીહ નહુ મયમનહુ
અઝ ઇરાનેયાન્ અન્દ બોર્દન્દ અસીર
એ અફગન્દહુ બરુ બાકે તીરહુ બતીર
નબાયહુ કે બાશહુ જહાન્દારુ ઝુફત
દેલે ઝુફત બા બાકે તીરહુસ્ત જુફત
થુનીન્ આમહુ ઇન્ અર્જે નાપાયદારુ
એ બા ઝીરુસ્તેતો એ બા શહુરુયારુ
બેપીઆનહુ ઊરા કે ખુદ પર્વરહુ
અગર બીહુશસ્ત અરુ સોતૂને ખરહુ
નમાનહુ બરીન્ બાકુ જાનીહુ કસ
તોરા તૂશહુ અઝ રસ્તી બાહો બસ
થુ બુઝશ્ત બરુ કન્દહુ બરુ ખુશનવાઝ
સેપાહીશ શુદ અઝ ખાસ્તહુ બીનેયાઝ
બઆહન્ બેબસ્તન્દ પાએ કોબાહ
એ તખ્તો નેજાદશ નકર્દન્દ યાહ
થુ આગાહી આમહુ બધરાન્ સેપાહુ
અઝાન્ કન્દહો રઝમે પીરૂઝ શાહુ
બોરૂશી બરુઆમહુ અઝ ઇરાન્ બદરહુ
અઝાન્ શહુરુયારાને આઝાહ મરુહ
૩૬૫ થુ અન્દરુ જહાન્ ઇન્ સખુન્ ગશ્ત ફાશ
ફેરહુ આમહુ અઝ તખ્તે ઝરૂરીન્ બલાશ
હમહુ મૂએ શાહાનહુ અઝ સરુ બેકન્દ
હમી રીખ્ત બરુ તખ્ત બાકે નેજન્દ
સેપાહીઓ શહુરી બધરાન્ એ દરહુ
ઝનો મદો ફેદફ હમહુ મૂયહુ કરુહ
હમહુ કન્દહુ મૂયો હમહુ ખસ્તહુ રૂય
હમહુ શાહુ મૂયો હમહુ શાહુ જૂય
નેશસ્તહુ હમહુ બા ઘમો અન્દહાન્
બઅન્દીશહુ આન્ કેહુતરાનો મહાન્
કે તા ચૂન્ ગુઝીનન્દ ઇરાન્ ઝમીન્
ગુઝારન્દો બીનન્દ આન્ દસ્તે કીન્

દબદબા અને મરતબા સાથના નામદારોના સરદાર-પાદશાહ પીરોઝનું માથું અને પીઠ તુટી ગયાં હતાં.

તે શાહઝાદાઓમાંથી કોબાહ સિવાય કોઇ બીજું જીવતું રહ્યું નહીં હતું—એવી રીતે તે લશ્કર અને તેની પાદશાહી બરબાદ થઇ.

ખુશનવાઝ પોતાનાં દિલની મુરાદ પ્રમાણે લડાઇ કરનારાં એક સર ફરાઝ લશ્કર સાથે આગળ ચાલવા લાગ્યો.

તેણે તે લશ્કર અને અસ્થાબ લૂટાવી દીધાં—તે લશ્કરની કાઇએ ડાબી કે જમણી સફ જોઇ નહીં.

ઇરાનીઓમાંથી કેટલાકને ક્યદ કીધા—ઘણાકો તીરથી સીઆહ ખાક ઉપર પડ્યા.

દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહ લોભી નહીં હોવા જોઇએ—ક રણકે લોભી દિલ સીઆહ ખાકનોજ સાથી છે.

આ નાપાયદાર આસ્માન શું ચાકર સાથ કે શું પાદશાહ સાથ એવીજ રીતે વર્તે છે.

જેને તે પોતે પાળે છે તેનેજ ક્યડી નાખે છે પછી અગર તે અકલ વગરનો હોય અથવા અક્લનો સ્થંભ હોય.

આ ખાક ઉપર કોઇ જન્મેદાન સૂધી રહેતુંજ નથી—માટે તને બસ સન્ધ્યાઇનોજ તોરો હોજે ! (યાને તું રાસતીજ એખત્યાર કરજે).

જ્યારે ખુશનવાઝ પેલી ખાક પસાર કરી ગયો—ત્યારે તેનું લશ્કર લૂટેલા ખઝાનાથી હાજત વગરનું બન્યું.

તેઓએ કોબાહના પગ બેડીમાં સીકડયા—તેનાં તખ્ત અને તેની બુન્ધાદનો કાંઈ પણ વિચાર કીધો નહીં.

ઇરાનમાં જ્યારે ઇરાની લશ્કરને તે બાઈની અને પાદશાહ પીરોઝની લડાઈની ખબર પડી,

ત્યારે તે સદગુણી લોકોના પાદશાહો માટે આખા ઇરાનમાંથી દુઃખના પોકારો નીકળ્યા.

જ્યારે દેશમાં આ વાત ઝાહેર થઇ—ત્યારે બલાશ સોનેરી તખ્ત ઉપરથી નીચે આગ્યો.

તેણે સઘળા પાદશાહી બાલ માથાં ઉપરથી પિંખી નાખ્યા—અને તખ્ત ઉપર સીઆહ ખાક છાંટવા લાગ્યો.

ઇરાનમાં લશ્કરીઓ, શેહરીઓ, સ્ત્રીઓ, મદો અને બચ્ચાંઓ સઘળાં રડવા લાગ્યાં.

સઘળાઓએ બાલ પિંખ્યા અને ચેહુરા ઝખ્મી કીધા—સઘળાંઓ પાદશાહનુંજ નામ પોકારતાં હતાં અને પાદશાહનેજ શોધતાં હતાં.

તે સઘળા નાના અને મોટાઓ દુઃખ અને ગમ સાથ વિચાર ચલાવવા માટે બેઠા,

કે “ઇરાન દેશના લોકો હવે શું કરાવ કરે—તે લડાઈનું મયદાન (જ્યાં પીરોઝ માર્યો ગયો તે) છોડી દે કે ફરી એકવાર તે જોવા જાય ?”

બલાશ*

પાદશાહીએ બલાશ પન્જ સાલ
વ દૂ માહ પૂદ ખર તખ્ત
નેશસ્તને બલાશ વ અન્દર્જ
કર્દન અધરિનેયાન.

બલાશની પાદશાહી પાંચ વર્ષ અને બે
મહિના હતી, બલાશનું તખ્ત ઉપર
બેસવું અને ધરિનીએને
નસીહત કરવી.

થુ બેન્શસ્ત આ સૂઝ માહી બલાશ
સરશ પુર એ ગર્દો રોખશ પુર ખરાશ
સેપાહુ આમદો મૂબેદે મૂબદાન
દેલીરાનો હમ નામવર બેખદાન
ફેરાવાન બેગોકૂતન્દ આ ઊ અપન્દ
સુખુનહા કે બૂદી વરા સૂદમન્દ
ખરાન તખ્તે શાહીશ બેન્શાન્દન્દ
ખસી જરો ગઉહર ખર અકૂશાન્દન્દ
થુ બેન્શસ્ત ખર ગાહુ ગોકૂત અય રદાન
બેજૂઈદ રાએ દેલે બેખદાન
શુમારા ખુજોર્ગીસ્ત નજદીકે મન
થુ રઉશન શવહ રાએ તારીકે મન
બગીતી હરાન કસ કે નીકી કુનહ
બેફરીદ તા રાએ ઊ નશકનહ
હરાન કસ કે બદ બાશદો બદસેગાલ
નખાહમ હમી કારે ખુદરા હમાલ
નુબેસ્તીન અપન્દશ તવાંગર કુનમ
થુ નખીરહ અચ ખૂનશ અકૂસર કુનમ
હરાન કસ કઝીન લશકરે દરપરસ્ત
બેનાલહ બરે મા યકી જીરુસ્ત
દેલે મર્દે બીદાહગર બેશકનમ
હમી બીબો શાખશ એ ખુન ખરકનમ
મખાશીફ ગુસ્તાખ આ પાદશા
ખવીજહુ કસી ફૂ ખુવહ પરસા
કે ઊ ગાહુ જહુરસ્તે ગહુ પાવજહુર
તો જૂયન્દહુ અચ જહુર તર્યાફ ખહુર

જ્યારે બલાશ એક મહિનો સૂધી માથે ધૂળ ભરી ઝખ્મી થયલાં
મોઢાંએ સોગમાં બેસી રહ્યો,
ત્યારે લશ્કરીઓ, નડો વઝીર નેમજ સધળા પેહલવાનો અને નામીયા
દાનેશમંદો તેની આગળ આવ્યા
તેઓએ તેને ધળીક શીખામણ દીધી અને તેને ફાયદો થાય તેવા
સખુનો કહ્યા.

અને પછી તેને તે પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેસાડ્યો-અને તેની ઉપર
પુષ્કળ સોનું અને ગોહરો વધાવ્યાં.

જ્યારે બલાશ તખ્ત ઉપર બેઠો ત્યારે બોલ્યો કે “ઓ સરદારો!- ૩૧૬
તમે અકલમંદોનાં દિલનો બેદ શોધો.

જ્યારે મારી સીઆહ અકલ પાછી રોશન થશે-ત્યારે તમે મારી
નજદીક ખુજોર્ગીજ પામશો.

કુન્યામાં જે કોઈ કે નેખી કરે-તેને માટે તમે લોકો કોરોશ કરજો કે
તેના નેક વિચારો દુટ્ટી નહીં બન.

જે કોઈ કે બદ વિચારનો મૂજ હોય છે-તે પોતાનાં ખૂરાં કામમાં
કોઈને દખલ આપતો નથી,

તેવાને પહેલાં હું શીખામણ આપી તવંગર કરીશ-પણ જ્યારે તે
શીખામણ કબૂલ નહીંજ કરશે ત્યારે તેને માથે લોહીનું તાજ પેહેરાવીશ.

મારી રૈયતમાંથી કોઈ અગર મારા ગમે એવા વફાદાર લશ્કરીઓમાંના
કોઈએક માટે ફર્યાદ કરશે,

તો હું તે ઝુલ્મગાર મર્દનું દિલ તોડી નાખીશ-તેની ખુનબેખ જલ
મૂળથી ઉખેડી નાખીશ.

તમે તમારા પાદશાહ સાથે અને ખસૂસ કરીને જે કોઈ કે પહરેઝ
ગાર હોય તેની સાથે બેઅદબ બનતા ના.

કારણકે પાદશાહ કોઈ વખતે એહર મિસાલ નજરે પડે છે અને કોઈ
વખત એહરના ઉતાર જેવો દેખાય છે-તું એહરમાંથી એહરનો ઉતાર મેળવવા
માગે છે (તે બને નહીં).

* ફિર્દોસી પ્રમાણે એ પીરોઝનો છોકરો. પણ યૂરોપિયન તવારીખનવેસો અને પીરોઝનો નાનો ભાઈ જણાવે છે. કોઈક
લખનારા એનું નામ “પલાશ” કરીને લખે છે. પણ શાહનામાની દરેક કોપીઓમાં તેમજ બીજી ડીકરનરીઓમાં “બલાશ”જ
જણાવે છે. આ પાદશાહની કારકીરદી જાણવાબેગ નથી. પીરોઝ જ્યારે ખુશનવાઝની લડાઈ ઉપર ગયો, ત્યારે “સૂફરા” નામના
શીરાઝના એક બહાદુર પેહલવાનના હાથ હેઠળ એને સોંપી ગયો હતો. સૂફરાએ જ્યારે ખુશનવાઝ સાથે લડાઈ કરી કોબાદને
છાડવ્યો, ત્યારે બલાશે પોતાની રાઝી ખુશીથી ‘ધરિનનું’ તખ્ત છોડી કોબાદને સ્વાધીન કર્યું. આ પાદશાહે ટુંક મુદત સૂધીજ
એટલે ઇ. સ. ૪૮૭ સૂધી રાજઅમલ બોગવ્યો હતો.

એ ગીતી તો ખુશ્નૂદીએ શાહુ જૂય
મશવ પીરો તખ્તશ મગર તાજહુ રૂય
૩૧૭ થુ ખેશમ આવરહ શાહુ પૂજેશ ગુઝીન
હમી ખાન બખીદાદો દાહ આફરીન
હરાનગહુ કે ગૂંધ કે દાના શુદમ
બહરુ દાનેશી બરુ તવાના શુદમ
ચુનાન દાન કે નાદાન તરી આન જમાન
મશવ બરુ તને ખીશ બરુ બહુમાન
અગર કારુ બન્દીહ પન્દે મરા
સખુન ગોકૂતને સૂદમન્દે મરા
એ શાહાને દાનન્દહુ ચાખીહ ગન્જ
કસીરા એ દાનેશ નદીદમ બરન્જ
બરુ મેહુતરાન આફરીન ખાન્દન્દ
એ દાનાઇએ ઊ ફેરુ માન્દન્દ
એગોકૂતન્દ ચક્ર બા દેગર આન સેપાહુ
કે ઝીન શાહુ રખશન્દહુ શુદ તાજો ગાહુ
એ દીદારે ઊ અશમે બહુ દૂર બાહુ
તને બહુસેગાલાનશ રન્જુરુ બાહુ
એરકૂતન્દ ખુશ્નૂદ અશ અયવાને ઊય
બયઅદાન સેપોદહુ તનો જાને ઊય
પુરુ અશ મેહુરુ દેલહા જમાન પુરુ સના
કે જાવીહ બાદા ચુનીન પાદશા

દુન્યામાં તું પાદશાહનીજ ખુશ્નૂદી શોધતો રહેજે-અને ખુશહાલ
ચેહરા સિવાય તેનાં તખ્તની નજદીક જતો ના.

જ્યારે પાદશાહ ગુસ્સો કરે ત્યારે તું ઓઝરખાહી કરજે-તેના ઈન્સાફ
ગયર ઈન્સાફ ઉપર આક્રીનજ કરતો રહેજે.

જે વખતે કે તું એમ કહે કે ‘હું’ દાના થયો છું-અને દરેક અકલમાં
પ્રવીણ થયો છું,

તો જાણજે કે તેજ વખતે તું સહથી વધુ નાદાન છે-તું પોતાનાંજ
તન ઉપર બહુમાન ના બનતો.

જે મારી શીખામણ અને મારા ફાયદા બરેલા સખુનો ઉપર તમે
અમલ કરશો,

તો તમે દાનેશમંદ પાદશાહોથી ખજાનોજ પામશો-મેં કોઇને વિધાને
સખળે દુઃખી થયલો જોયો નથી.”

સરદારોએ તેની ઉપર દુઆ કીધી-તેની દાનાઇથી અજબ થયા.

તે લશ્કરી સેપાહો એક ખીજને કહેવા લાગ્યા-કે “આ પાદશાહથી
તાજ અને તખ્ત જળકતાં થયાં છે.

તેના ચેહરા ઉપરથી કોઈની ખૂરી નજર દૂર થજે!-તેના દુશ્મનોનાં
તન દુઃખી બનજે!”

તેઓ પાદશાહના જાન અને તનને યજ્ઞદાનને સોંપી તે મેહલમાંથી
ખુશી થતા ધર ગયા.

તેઓનાં દિલ તેનીજ મોહબતથી બરેલાં હતાં અને જખાન તેનીજ
વખાણથી બરેલી હતી-કે “એવો પાદશાહ જાવેદાન સૂધી જીવતો રહેજે!”

આગાહી યાત્રતને સૂફરાય અઝ
કોશતહુ શુદને પીરૂ વ નામહુ
નેવેશતન બખુશનવાઝ વ
પાસોખે આન.

સૂફરાનું પીરોજના માર્યા જવાથી વાકેફ
થવું અને ખુશનવાઝ ઉપર
નામુ લખવું અને તેનો
જવાબ મેળવવો.

૩૬૮ બદાનગહુ કે પીરૂશ શુદ સુએ જન્ગ
ચકી પહુલવાન જોરત બા રાયો સન્ગ
કે બાશહ નેગહુબાને તખ્તો કોલાહુ
બલાશે જવાનરા ખુવહ નીકુખાહુ
બદાન કારુ શાયેસ્તહુ ખુદ સૂફરાય
ચકી માયહુવરુ બૂદો પાકીજહુ રાય
જહાનદીદહુ અશ શહુરે શીરાશ બૂદ
સેપહુખુદ દેલો ગર્દન અક્રાશ બૂદ
હમાન મરુખાન ખુદ બજાખુલસેતાન
બજોસ્તો બધઅનીનો કાખુલસેતાન
થુ આગાહી આમહ સુએ સૂફરાય
એ પીરૂએ બીરાયો બીરહુનમાય
એ મેશુઆન સેરેશકશ બરોખ બરુ ચકીહ
હમહુ જામએ પહુલવી બરુ દરીહ
એ સરુ બરુ ગેરકૂતન્દ ગોદાન કોલાહુ
બમાતમ નેશસ્તન્દ બરુ સૂજે શાહુ

જે વખતે કે પીરોજ લડાઈપર ગયો-તે વખતે એક ડહાપણવાળો
અને મરતબા સાથનો પેહલવાન શોધી કાઢ્યો,

કે જે તખ્ત અને તાજનો નેગેહબાન યાય-અને જવાન બલાશનો
નેકખાહ બને.

તે કામને લાયકનો “સૂફરા” નામનો હતો-જે એક એક મોબાદાર
અને પાકીઝહ અકલનો શખસ હતો.

તે અનુભવી પેહલવાન શીરાશ શેહરનો હતો-સરદારોના જેવી હિમ્મત
તે ધરાવતો હતો અને ગર્દનફરાજ હતો.

તેમજ તે કાખુલેસ્તાન, ખોસ્ત, ગઝનીન અને કાખુલેસ્તાનનો જાગીર
દાર હતો.

જ્યારે ડહાપણ વગરના અને રેહનુમાઇ વગરના પીરોજ માટે તે
સૂફરાયને ખબર પડી,

ત્યારે તેની આંખમાંથી તેના ચેહરા ઉપર આંસુની ધાર ચાલવા
લાગી-અને સધળો પેહલવાની પોરાક ફાડી નાખ્યો.

ખીજ પેહલવાનોએ પણ સર ઉપરથી કોલાહ ફેંકી દીધી-અને પાદ-
શાહના સોગ ઉપર માતમ કરવા બેઠા.

હમી ગોકૂત બર કીનએ શહૂરયાર
બલાશે જવાન ચૂન ખુવહ ખાસ્તાર
બેદાનેસ્ત કાન કાર બી સૂદ ગશ્ત
સરે તખ્તે શાહી પુર અચ ફૂદ ગશ્ત
સેપાહે પરાગન્દહુરા ગેરુદ કરુદ
બેઝહ ફૂસ વચ દશ્ત ખખાસ્ત ગરુદ
ફરાચ આમદશ તીલજન સહ હજાર
હમહુ રઝમ જૂયો હમહુ કીનહુ દાર
દેરમ દાદો આન લશ્કર આખાહ કરુદ
દેલે મરુદમે કીનહુવર શાહ કરુદ
ફેરેસ્તાદઈ ખાસ્ત શીરીન જખાન
ખેરદમન્દો બીદારે રઉશન રવાન
ચકી નામહુ બેન્વેશ્ત પુર દાદો દરુદ
દો દીદહુ પુર અચ આબો રોખસારહુ ઝરુદ
ખનામહુ દરુન પન્દહા કરુદ યાદ
ઝે જમશીદો કયખુસ્તવો કયકોખાદ
વજાનપસ ફેરેસ્તાદ નચ્દે બલાશ
કે શાહા તો અચ મરુગ ધગીન મખાશ
કે ઈન દરુદ હરુ કસ બેખાયદ ચશીદ
શેકીખાઇઓ નામ ખાયદ ગુજીદ
ઝે ખાદ આમદહુ ખાચ ગર્દહ બદમ
ચકી દાદ ખાનદરો દીગર સેતમ
કુનૂન મન બદસ્તૂરીએ શહૂરયાર
બેસીચમ બદીન કીનહો કાઝાર
કે અચ કીનએ ખૂને પીરુચ શાહ
બેનાલહ હમી બર ફલક હુરો માહ
ફેરેસ્તાદહુ ઝીન રૂય બદાશ્ત પાય
વજાન રૂય પુર કીન બેશુદ સૂફરાય
બેયારાસ્ત લશ્કર ચુ પરરે તઝરુવ
બેયામહુ ઝે ઝાખુલસેતાન સૂએ મરુવ
ચકી મરુદ ખુઝીદ બીદારદેલ
કે આહેસ્તહુ દારદ બગોકૂતાર દેલ
નવીસન્દએ નામહુરા ગોકૂત ખીચ
કે આમહુ સરે ખામહુરા રસ્તખીચ
ચકી નામહુ બેન્વીસ ઝી ખુશનવાચ
કે અચ બી ખેરદ રીમને દીવ સાચ
ગુનહુગાર કર્દી બચદાન તનત
શવહ મૂયહુગર બર તો પીરાહનત
કે કરુદ આનએ કર્દી તો અચ બીવકા
બેખીની કુનૂન ચૂદ તીધે જકા
બેકોશ્તી શહનશાહુરા બી ગુનાહ
નખીરે જહાન્દારે બહુરામ શાહ
ચકી કીને નવ સાખતી દરુ જેહાન
કે ઈન કીનહુ હરુગેચ નગર્દહ નેહાન
ચેરા પીશે ઊ ચૂન સગે ચાપલૂસ
નરકૂતી ચુ બરખાસ્ત આવાએ ફૂસ
નેયાએ તો ઝીન ખાન્દાન જન્દહુ બૂદ
પેદર પીશે બહુરામ ચૂન બન્દહુ બૂદ
મન ઈનકુ ખમરુવ આમદમ કીનહુનૂય
નમાનમ બહયતાલેયાન રન્ગો બૂય

સૂફરા બેદયો કે “જવાન બલાશ પાદશાહનો કીનો કેમ લઈ શકશે?”

તેણે જણ્યું કે “હવે કામ હાથ તળેથી ગયું-અને આ શાહી તખ્ત ખૂરી હાલતમાં આવી પડ્યું.”

તેણે વીખરાયલાં લશ્કરને પાછું એકત્રું કીધું-નગારાં ઠોકયાં અને ૩૬૬ મયદાનમાંથી ધૂળ લીધી

એક લાખ તલવારના મારનારા, લડાઈ શોધનારા અને સંધળા કીનો લેનારા સવારો તેની આગળ આવ્યા.

તેણે પગાર આપી લશ્કરને તૈયાર કીધું-અને કીનો લેનાર શખ્સોનાં દિલ ખુશહાલ કીધાં.

તેણે એક શીરીન જખાનના, હઠાપણવાળા, ચાલાક અને રોશન જીવના એલચીને બોલાવ્યા,

પછી તેણે આંસુથી ભરેલી બન્ને આંખોએ અને ફિક્કા ચેહરાએ-ફુઝ અને બળાપા ભરેલું એક નામુ લખ્યું.

નામાની અંદર જમશીદ, કયખુસર અને કયકોખાદની નસીહતો ઠાંકી.

ત્યાર બાદ તે બલાશની નજદીક મોકલ્યું-અને કહેવાડિયું કે “ઓ પાદશાહ! તું આ મોતથી ગમગીન ના થતો.

કારણકે આ ફુઝ તો દરેક જણે ખમવુંજ જોધયે-ધીરજ અને કીર્તિ એખતયાર કરતી જોધયે.

પવનમાંથી આવેલો શખ્સ પવનમાંજ ન્ય છે-તેને એક જણ ઇન્સાફ કહે છે ત્યારે બીજો ખુલ્મ કહે છે.

હવે હું તું પાદશાહના હુકમથી-આ કીના અને લડાઈ માટેની તૈયારી કરું છું,

કારણકે પાદશાહ પીરોઝનાં લોહીના કીના માટે-તો આરમાન ઉપર ૩૭૦ આફતાબ અને માહતાબ પણ રૂદન કરે છે.”

પેલા એલચીએ આ તરફ આવવા માટે કદમ ઉઠાવ્યા-કે પેલી તરફથી સૂફરા કીના ભરેલો થયો.

તેણે તીતર પક્ષીનાં પીછાંની માફકતું રંગબેરંગી પોશાકવાળું લશ્કર તૈયાર કર્યું-અને ઝાખુલથી મર્વ તરફ આવ્યો.

તેણે એક ચાલાક શખ્સ ચુંડી કાઢ્યો-કે જે વાત કરતી વખતે પોતાનાં દિલને શાન્ત રાખતો હતો.

તેણે મુન્શીને કહ્યું કે “ઉઠ-કલમની નોક ઉપર બલા આવી પડી છે.

ખુશનવાજ તરફ એક નામુ લખ-કે ‘ઓ એહરેમનનાં કામ કરનાર બેલુકફ રીમન!

તે તારાં બદનને પાક ચઢાવવા આગળ ગુનેહગાર કીધું છે-જેથી તારું પેહેરણ તારી ઉપર રૂદન કરતું થશે.

ઓ બેવકા શખ્સ! જેવું કામ કે તેં કર્યું છે તેવું બીજા કોણે કર્યું છે?-તું હવે જલ્દીથી ખુલ્મ વરસાવનારી તલવાર જોશે.

દેશના નેગેહબાન પાદશાહ બેહરામના નખીરા-શેહન્શાહ પીરોઝને બેગુનાહ મારી નાખ્યો છે.

તેં ફુઝમાં એક નવોજ કીનો ઉભો કીધો છે-કે જે કીનો કદી પણ બૂલાશે નહીં.

જ્યારે લડાઈ કરવા માટેના નગારાંના આવાજ નીકળ્યા ત્યારે તું તેની આગળ ચાપલૂશી ખોરા કુતરાની માફક શા માટે નહીં ગયો?

તારો બપાપો આ ખાન્દાનથીજ જીવતો હતો-અને તારો બાપ બેહરામની આગળ ગોલામ જેવો હતો.

હું હવડાં કીનો લેવા માટે મર્વમાં આવી લાગ્યો છું-હું હથતાલી લોકોનું કાઈ પણ રાયરચીલું રહેવા દઈશ નહીં.

અસીરાનો આન ખાસ્તાહ હર્યે હસ્ત
કઝાન રઝમગાહુ આમદસ્તત બદસ્ત
હમહુ ખાસ ખાહમ બશાશીરે કીન
બમરૂવ આવરમ ખાકે તૂરાન ઝમીન
નમાનમ જહાનરા બફર્જહે તૂ
બેસૂઝમ હમહુ ખીશો પયવન્દે તૂ
બફર્મીને યઝદાન બેબુરમ સરત
એ ખૂન હમથુ દર્યા કુનમ કેશવરત
ન કીન ખાશહ ઈન અન્દ ગૂયમ દરાઝ
કે અસ ખૂને પીરૂઝ ચૂન ખુશનવાઝ
શવહ ઝીરે ખાકે સેયહુ દર તબાહુ
એ દૂઝખ રવાનશ ખુવહ દાહ ખાહુ
ફેરેસ્તાદહુ બા નામએ સૂફરાય
થુ શીરે દેલાવર બેયામહ એ જય
3૭૨ થુ આશોકૂતહુ આમહ બરે ખુશનવાઝ
બેશુહ પીશો તખ્તો બેબોર્દશ નમાઝ
બહુ દાહ પસ નામએ સૂફરાય
સરકાએ લશ્કર બેપર્દખત જય
નવીસન્દહુરા નામહુ દાદો બેગોકૂત
કે પેન્હાન બેગૂય આનએ ખૂબસ્તો ઝોકૂત
બમેહુતર થુનીન ગોકૂત મર્દે દખીર
કે ઈન નામહુ પુર ગોર્જો તીલસ્તો તીર
શેકસ્તહુ શુહ આન મર્દે જન્ગઆઝમાય
અઝાન પુર સખુન નામએ સૂફરાય
હમ અન્દર ઝમાન જૂહ પાસોખ નેવેશત
સખુન હર્યે બૂહ અન્દર ખૂબો બેશત
નુખોસ્તીન સખુન ગોકૂત કઝ કેર્દેગાર
બેતર્સીમ વઝ ગર્દેશો ફઝગાર
કે હરકસ કે બૂહહસ્ત યઝદાન પરસ્ત
નેયાવરહુ દર અહુદે શાહાન શેકસ્ત
ફેરેસ્તાદમશ નામએ સૂફમન્દ
દેગર અહુદે આન શહૂરયારે બલન્દ
બર ખાર બૂહ આનએ ગોકૂતમ સોખન
હમાન અહુદે આન શહૂરયારે કોહન
3૭૩ થુ ઊ કીનહુવર ગસ્તો મન આરહુ જૂય
સેપહુરા થુ રૂય અન્દર આમહ બરૂય
બપીરૂઝ બર અખ્તર આશોકૂતહુ શુહ
ન બર કામે મા શાહે તૂ કેશતહુ શુહ
થુ બેશકસ્ત પયમાને શાહાને દાહ
નબૂહ અઝ જવાનીશ યફ રૂય શાહ
નેયામહ પસન્દે જહાન આફરીન
તો ગોકૂતી કે બેગરેકૂત પાયશ ઝમીન
હરાન કસ કે અહુદે નેયા બેશકનહ
સરે રાસ્તીરા બપાય અફૂગનહ
થુ પીરૂઝ ખાશહ બદસ્તે નબરહ
શેકસ્તહુ બકન્દહુ દરૂન પુર એ ગરૂહ
ગરૂ આઈ તોરા આન હમ આશસ્તહુસ્ત
ન ગન્જો ન જન્ગઆવરમ કાસ્તહુસ્ત
ફેરેસ્તાદહુ બા નામહુ તાઝાન એ જય
બયફ હફતહુ આમહ બરે સૂફરાય

ઈરાની કયદીઓ અને જે કાંઈ પણ ખજાનો-કે તે લડાઈગાહમાંથી તારે હાથ આવ્યો છે,

તે સધળો હું મારી કીનાની તલવારથી પાછો લઇશ-અને તૂરાન ઝમીનની ખાક પણ હું મર્વમાં લઈ આવીશ.

તારો ફરજંદ માટે પણ આ તારો મુલક રહેવા દઇશ નહીં-તારા તમામ કુટુંબ અને કબીલાને બાળી નાખીશ.

પાક યઝદાનના હુકમથી હું તારું સર કાપીશ-અને લોહીએ કરી તારો મુલક એક દર્યા જેવો બનાવીશ.

તને વધારે શું કહું? આ કાંઈ માત્ર કીનોજ નથી-પણ પાદશાહ પીરોઝના ખૂનથી ખુશનવાઝ જેવો બદકાર,

કાળી માટીની નીચેજ પડશે-અને દોઝખમાંથી તેનું રવાન પોકાર કરશે.”

પેલો એલચી સૂફરાનું નામુ લઈ-દિલાવર સિંહની માફક ત્યાંથી નીકળ્યો.

તે ગુસ્સા ભરેલો ખુશનવાઝની આગળ આવ્યો-તે તેનાં તખ્ત આગળ ગયો અને તેને નમન કીધું.

પછી સૂફરાનું નામુ તેને આપ્યું-આથી તેનાં લશ્કરના સરદારો ત્યાંથી બાહર ગયા.

પાદશાહે નવીસંદાને તે નામુ આપ્યું અને કહ્યું-કે “ જે કાંઈ સારું યા માહું હોય તે મને છૂપી રીતે કહે.”

નવીસંદાએ પાદશાહને કહ્યું-કે આ નામુ ગોર્જ, તલવાર અને તીર-થીજ ભરેલું છે.”

સુફરાનાં સખ્ત ભાયાનાં નામાએ કરી-તે લડાયક મર્દ અધમુઓ બન્યા.

પછી તે નામામાં કાંઈ સારું માહું લખ્યું હતું-તેનો જવાબ તેણે તુરત લખાવ્યો.

શુરઆતમાં લખાવ્યું કે “અમે તો ખોદાથી તેમજ ઝમાનાની ગર્દે-શથી ડરીનેજ ચાલ્યે છીએ.

કારણકે જે કાંઈ યઝદાન પરસ્ત છે-તેણે પાદશાહોનો કોલ તોડ્યો નથી.

મેં તેની તરફ એક ફાયદા ભરેલું નામુ તેમજ તે ખુલ્લું દરજ્જાના પાદશાહ બેહરામનું કરાર નામુ મોકલ્યું.

પણ તેણે તો મારું કહેલું તેમજ તે પુરાણ પાદશાહનું કરાર નામુ તુચ્છકારી કાઢ્યું.

જ્યારે તે મારી ઉપર કીનાખોર બન્યો અને હું ચારો શોધનારો થયો-અને લશ્કર એક ખીજની સામે આવી ઉભું,

ત્યારેજ પીરોઝ ઉપર તેનો સેતારો ગુસ્સે થયો-કાંઈ અમારી મરજીથી તારો પાદશાહ માર્યો ગયો નથી.

જ્યારે તેણે ઇન્સાફી પાદશાહોનો કોલ તોડ્યો-ત્યારે તે પોતાની જવાનીમાં એક દહાડોખી ખુશહાલ રહ્યો નહીં.

એ વાત ખોદાતાલાને પસંદ પડી નહીં-તું કહે ગોયા આ ધરતી-એજ તેના પગ પકડી લીધા.

જે કાંઈ કે પોતાના નેયાગાનનું કરાર નામુ તોડે-અને રાસ્તીનાં સરને પગ નીચે નાખે,

તે પીરોઝની માફક લડાઈનાં મયદાનમાં-ધૂળથી ભરેલી ખાઈની અંદર ભાગી પડે છે.

અગરજે તું અહીં આવે તો તારે માટે પણ તે તૈયાર છે-કાંઈ મારો ખજાનો કે મારું લશ્કર ઘટી ગયું નથી.”

એલચી તે નામુ લઈ ત્યાંથી ઉતાવળો ચાલ્યો-અને એક હફામાં સૂફરા આગળ આવી લાવ્યો.

થુ બર ખાન્હ આન્ નામહરા પહલવાન્
બદુશનામ બુકશાહ ગુયા જખાન્
ઝે મયદાન્ ખોરશીદને આવડુમ
શનીદન્દો આવાઝે ફઈનહુ ખુમ
બકશીહન્ આવરુહ અન્દાન્ સેપાહુ
કે ખુરશીદ બર અરખ ગુમ કરુહ રાહુ
બરીન્ હમ નેશાન્ ફહ બુઝાશતન્હ
હમી રાહુરા ખાનહુ પેન્દાશતન્હ

જ્યારે સૂફરા પેહલવાને તે નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તેને ગાળ દેવા લાગ્યો.

મયદાનમાંથી રણશિંગડાના પોકાર-અને મોટાં નગારાના આવાજ સંભળાયા.

સૂફરા કસ્મીહનમાં એટલું બધું લશ્કર લઈ આવ્યો-કે જેથી ખુર- ૩૭૪ શીદે આસ્માન ઉપરની પોતાની રાહ પણ ગુમ કીધી.

એ પ્રમાણે તેઓ નદી ઓળંગી ગયા-આવી સફરને તેઓ પોતાનું ધરજ સમજતા હતા.

રઝમે સૂફરાય બા ખુશનવાઝ વ
રહાઈ યાઝતને કોબાદ અઝ
કયદે ખુશનવાઝ.

સૂફરાની ખુશનવાઝ સાથની લડાઈ અને
ખુશનવાઝનાં બંદીખાનામાંથી
કોબાદનું છૂટી જવું.

થુ આગાહી આમહ બરે ખુશનવાઝ
બદશત આમદો જંગરા કરુહ સાઝ

બબયકન્હ શુહ રઝમગાહી ગુઝીહ
કે અર્ખે રવાન્ ફએ હામૂન્ નદીહ
વઝીન્ ફય પુર કીનહુ દેલ સૂફરાય
બકેદારે બાહ અન્દર આમહ ઝે જાય
થુ શખ તીરહુ શુહ પહલવાને સેપાહુ
બપીલાને આસૂદહુ બર બસ્ત રાહુ
તલાયહુ હમી ગશત બર હરુદો ફય
જહાન્ શુહ પુર આવાઝે પરખાશીજૂય
હમહુ નામદારાનો કુન્દાવરાન્
મોહુયયાએ જંગો નખદે ચલાન્
ખોરશે સવારાને ઈરાન્ જમીન્
રસીદહુ બગૂશે સેપાહુરે બરીન્
ધવે પાસ્ખાનાનો બાંગે જરસ
હમી આમહ અઝ હરસુઈ પીશે. પસ
ચુનીન્ તા પદીહ આમહ અઝ તીધ શીહ
દરો દશત શુહ ચૂન્ બુલૂરે સફીહ
દો લશ્કર હમી રઝમરા સાખતન્હ
દેરકૂશે બુઝોર્ગી બરઅક્રાખતન્હ
અઝ આવાઝે ગોદારને પખાશીખર
બેદરરીહ મર અઝદહારા જેગર
હવા પરુરે કર્ગસ શુહ અઝ પરુરે તીર
જમીન્ શુહ ઝે ખૂને સરાન્ આબગીર
બહરસુ કે દીદી તલી કશતહુ બૂહ
કેરા અઝ ચલાન્ ફય બરુગશતહુ બૂહ
બેખુરખીહ અઝ કંબખગહુ સૂફરાય
સેપાહુ અન્દર આમહ બતુન્દી ઝે જાય
વઝાન્ ફય બા તીધે કીન્ ખુશનવાઝ
બશીખ અન્દર અન્દાખત અરખ અઝ ફરાઝ
બેદીહ આન્ કે શુહ ફયગારશ દુરેશત
ઓનાન્શ બેપીચીદો બેન્મૂહ પોશત

જ્યારે ખુશનવાઝને ખબર પડી-ત્યારે તે મયદાનમાં આવ્યો અને લડાઈની તૈયારી કીધી.

તે બચકન્દ (જે અફ્રાસિયાખનું પાય તખ્ત હતું ત્યાં) ગયો અને લડાઈ માટે તે જગ્યા પસંદ કીધી-જેથી ત્યાંનાં મયદાનની સપાટી ફરતું આસ્માન પણ જોઈ શક્યું નહીં.

પેલી તરફથી સૂફરા પણ કીના બરેલાં દિલે-પવનની ઝડપે ત્યાંથી નીકળી અહીં આવ્યો.

જ્યારે રાત અંધારી થઈ ત્યારે લશ્કરના પેહલવાનોએ-આસૂદા થયલા હાથીઓથી રસ્તો રોક્યો.

બન્ને તરફથી તલાયા ફરવા લાગ્યા-તે મયદાન લડાયકોના પોકાર બરેલું બન્યું.

સંઘળા નામદારો અને પેહલવાનો-લડાઈ કરવા માટે તેમજ બહાદુર લોકો સાથે લડવા માટે તૈયારજ હતા.

ઈરાન સરઝમીનના સવારોના પોકારો-બુલંદ આસ્માનના કાનમાં જઈ પહોંચ્યા હતા.

પાસ્ખાનેના ઘોઘાટ અને ઘંટના આવાજ-આગળ, પાછળ અને દરેક બાજુથી નીકળતા હતા.

એમ કરતાં પહાડની બુલંદી ઉપરથી ખોરશીદ ઝાહેર થયો-અને પહા- ૩૭૫ ડની ખીણ અને મયદાન સફેદ બિલોરની માફક ઝળકતાં થયાં.

બન્ને લશ્કરે લડાઈની તૈયારી કીધી-તેઓએ પોતાના બુઝોર્ગી બરેલા ઝુંડાઓ ઉભા કર્યાં.

લડાયક પેહલવાનોના પોકારથી-અઝદહાનાં જંગર પણ ફાટવા લાગ્યા.

તીરના પરથી હવા ગીદનાં પીછની માફક બની-અને જમીન સર- દારોનાં લોહીથી તળાવ માફક બની.

જે તરફ નજર પડતી ત્યાં પેહલવાનોમાંથી જે કોઈનો દિવસ બે બજ- ગસ્તે બન્યો હતો તેવા માર્યા ગયલાઓના ઢગલા દેખાતા હતા.

સૂફરાએ કદબગાહમાંથી ધસારો કર્યો-તેનું લશ્કર પણ તે જગ્યાએથી ધસારાખંદ નીકળ્યું.

પેલી તરફથી ખુશનવાઝે પણ કીનાની તલવાર લઈ-ટેકડી ઉપરથી મયદાનમાં ઘોડો ફેંક્યો.

પણ તેણે જોયું કે તેનું નસીબ તેના સાથ સખત બન્યું છે-જેથી તેણે ઘોડાની લગામ ફેરવી નાસવા માડ્યું.

સુખાદે દમાન અચ પસશ સૂકરાય
હમી તાખત બા નીજએ સર ગઝાય
બરી કરૂં અઝાન નામદારાન અસીર
બરી કોશતહુ શુદ હમ બશશીરો તીર
૩૭૬ હમી તાખત પીશે કોહનદેશ રસીદ
બરહુ બર બરી કોશતહો ખસ્તહુ દીદ
એ બાલા નેગહુ કરૂં પસ ખુશનવાચ
સેપહરા એ હામૂન નેશીઓ ફરાચ
હમહુ રાહુ પુર કોશતહો ખાસ્તહુ
શુદ આન દશત ચૂન બાધે આરાસ્તહુ

સેતામો સનાનો કોલાહે મેહી
સેલીહો કમરહાઓ અરપો રેહી
હમી બારૂં હરકસ સુએ સૂકરાય
તલી ગશત ચૂન ફેલે અહબારૂં જાય
નકરૂં અન્દારાન ચીએ તુર્કીન નેગાહુ
બેખશીદ યકસર હમહુ બર સેપાહુ
બલશકર ચુનીન ગોકૂત કેમરૂં કાર
બકામે દેલે મા પુદ અચ રૂગાર
સુ ખુશીદ બેન્માયદ અચ ચરૂં દસ્ત
બદીન દશત ખીરહુ નખાયદ નેશસ્ત
બકીને શહનશાહે ઈરાન શવીમ
બરીન દેશ બકેદારે શીરાન શવીમ
બદીન લશકરશ દસ્ત બર બર જદન્હ
હમી હર કસી રાએ દીગર જદન્હ
૩૭૭ બરીન હમ નેશાન તા એ ખમ્મે સેપેહરૂ
પદીદ આમદ આન જીવરે તાએ મેહરૂ
તબીરહુ બર આમદ એ પદીદ સરાય
નેશસ્ત અચ બરે બારહુ બર સૂકરાય
ફેરેસ્તાદઈ આમદ અચ ખુશનવાચ
બનચદીકે સાલારે ગદનકરાચ
કે અચ જંગો પયકારો ખૂન રીખતન
નખાશદ જોચ અચ રજો આવીખતન
દો મદે બેરહમન્દો ગોદો જવાન
બદ્દજખ ફેરેસ્તીમ હરૂં રવાન
અગર બાચ જૂઈ રહે બેખદી
બેદાની કે ઈન કાર ખૂદ યજદી
ન બરબાદ શુદ કોશતહુ પીરૂં શાહુ
કચ અખતર સર આમદ બર સાલો માહુ
ગુનહુગાર ગશત આન કે બેશકસ્ત અહુદ
ગુજીન કરૂં હન્જર બેચન્દાખત શહુદ
કુનૂન બૂદની બર સરે મા ગુજસ્ત
પ્રતુક આન કે ગેદે દુરોશતી નગશત
અસીશનો આન ખાસ્તહુ હશુએ ખૂદ
જરો સીમો અચ ગઉહરે નામેસૂદ
૩૭૮ એ અરપો સેલીહો એ તાએ એ તખત
કે ખુગાશત પીરૂંએ ગુમ દીદહુ બખત
ફેરેસ્તમ હમહુ નચદે સાલારે શાહુ
એ અચ વીજહુ ગન્ને એ ચીએ સેપાહુ

સૂકરા પણ તેની પછાડી પવનની ઝડપે-પોતાના સર વિંધનાર નેઝા
સાથ ઘોડો દોડાવવા લાગ્યો.

તે નામદારોમાંથી ઘણાકોને કચદી બનાવ્યા-અને ઘણાકો તીર તેમજ
તલવારથી માર્યા ગયા.

ખુશનવાચ “કોહનદેશ” તરફ નાસતો હતો-તેણે રસ્તામાં પુષ્કળ
મૂવેલા અને ઝખ્મી થયલા જોયા.

પછી ખુશનવાચે ઊંચી જગ્યા ઉપરથી લડાઈનાં મયદાનમાંની જાંચી
નાંચી જગ્યામાંનાં લશ્કર તરફ નેગાહ કીધી.

રસ્તામાં ઠેકાણે ઠેકાણે મૂવેલા પડેલા હતા તેથી તેમજ વેરવીખેર
હાલતમાં અસ્ખાબ પડેલો હતો તેથી-તે મયદાન જતો બાગ મિસાલ
ગોડવાયહુ દેખાતું હતું.

સોનેરી લગામો, સાલાઓ અને ખુઝાર્ગીની કોલાહો-હથિયારો, કમર-
બંદો, ઘોડાઓ અને ગોલાઓ,

એ સઘળું દરેક જણ સૂકરાની નજદીક લઈ જવા લાગ્યો-જેથી તે
જગ્યાએ અલગુર્ત પહાડ જેવો એક ઢગલો થયો.

પણ સૂકરાએ તે તુર્કીઓની ચીઝો ઉપર જરા નજર પણ નહીં કીધી-
અને તે સઘળું લશ્કરને આપી દીધું.

તેણે લશ્કરને એમ કહ્યું કે “ઝમાનાની ચાલથી આજનું કામ આપણું
દિલની મુરાદ માફક બન્યું છે.

જ્યારે ખુશીદ આસ્માન ઉપરથી પોતાનો હાથ ખતાવે (યાને સવાર
પડે)-ત્યારે આ મયદાનમાં આપણે નકામા બેસી રહીશું નહીં.

પણ આપણે મદાનના શેહનશાહનો કીના લેવા સિંહોની મિસાલ
આ કિલ્લા ઉપર જઈશું.”

એ વાત ઉપર તેનું લશ્કર એકમત થયું-અને દરેક જણે પોત પોતાનો
વિચાર ઝાહેર કીધો.

એવી રીતે આસ્માનની કમાનમાંથી આક્રતાબનાં તાજમાંનું ગોહર
ઝાહેર આવ્યું, ત્યાં સૂધી તેઓએ એ બાબત ઉપર વિચાર ચલાવ્યા.

પછી છાવણીમાંથી નગરાંના આવાજ નીકળ્યા-સૂકરા ઘોડા ઉપર
સવાર થયો.

તેવામાં ખુશનવાચ તરફથી એક એલચી ગરદનફરાજ સરદારની પાસે
આવ્યો,

અને કહ્યું કે “લડાઈ, ઝઘડા અને ખૂતામર્કીથી રંજ અને મારા-
મારી સિવાય બીજું કાંઈ નીકળતું નથી.

તેમ કચાંથી આપણ બન્ને અકલમંદ, બહાદુર અને જવાન શખ્સો
પોતાનાં રવાનને દોઝખમાંજ મોકલિયે છિયે.

અગર તું ડહાપણની રાહ પાછો વિચાર કરશે-તો તું બલુશો કે આ
કામ ખોદા તરફનું હતું.

પાદશાહ પીરોચ ફોકરજ નથી માર્યા ગયો-કે કે તેના સેતારાની
ચાલથી તેની ઉપરનાં વર્ષ અને મહિના પુરા થયા હતા.

જેણે કોલ તોડયો તે ગુનેહગાર થયો-તેણે મધ ફેંકી દીધું અને
એળિયોજ પસંદ કીધો.

હવે જે બનવાનું હતું તે આપણી ઉપર બન્યું-જે શખ્સ સખ્તાઈ ા
આસપાસ નથી ફરતો તેજ ભાખ્યશાળી કહેવાય છે.

ઈરાની કચદીઓ અને સોનું, રૂપું અને વિધ્યા વગરના મોતીઓ
વગેરેનો જે કાંઈ માલ અસ્ખાબ અહીં પડેલો હતો,

તે તેમજ ઘોડા, હથિયાર, તાજ અને તખત-કે જે હીન ભાગ્યનો
પીરોચ છોડી ગયો હતો,

તે સઘળી ખઝાનામાંની નામીચી ચીઝો કે શું લશ્કરનો માલ
અસ્ખાબ-સર્વ તું પાદશાહના સેપહસાલાર આગળ મોકલી આપું,

કે પીરુગરૂ સૂએ ઈરાન શવી
ખનશદીકે શાહે દેલીરાન શવી
નખાશદ મરા સૂએ ઈરાન ખસીચ
તો અચ્છ અહુદે બહુરામ ગર્દન મપીચ
શહનશાહ ગીતી બેખશીદ રાસ્ત
મરા તુકેં ચીનસ્તો ઈરાન તોરાસ્ત
ચુ બેશીદ પયધામે ઊ સૂફરાય
બેયાવરૂ લશકર બપર્દહ સરાય
ફેરેસ્તાદહુરા ગોકૂત પીશે સેપાહ
બેગૂ આનચે બેશીદી અચ્છ રચમખાહ
બેયામદ ફેરેસ્તાદએ ખુશનવાચ
બેગોકૂત આનચે બૂદ આશકારાઓ રાચ
ચુનીન ગોકૂત બા લશકરશ સૂફરાય
કે અફૂનૂ બરીન દર ચે બીનીદ રાય
ચુનીન ગોકૂત લશકર કે ફર્માન તોરાસ્ત
બદીન આશતી રાયો પયમાન તોરાસ્ત
બઈરાન નહાનદ કસી અચ્છ તો બેહ
બમા બરૂ તોઈ શાહો સાલારો મેહ
ચુનીન ગોકૂત બા સરૂકશાન સૂફરાય
કે એમરૂચ મારા બેચ્છ ઈન નીસ્ત રાય
કઝીશાન અઝીન પસ નખાહીમ જંગ
બઈરાન બરમ ઈન સેપહ બી દેરંગ
કે દર દસ્તે ઈશાન ખુવદ કયકોબાદ
ચુ ફર્જંદે પીરૂ ખુસવ નેજાદ
હમાન મૂબેદે મૂબેદાન અરૂદશીર
એ લશકર ખુઝોર્ગાન ચુ બરૂનાઓ પીર
અગર જંગ સાઝીમ બા ખુશનવાચ
શવદ કારે બી સૂદ બરૂ મા દરાચ
કોશદ આન કે દારદ અચ્છ ઈરાન અસીર
કોબાદે જહાનજૂયો ચૂન અરૂદશીર
અગર નાસ્તી દર મેયાનહ કોબાદ
એ મૂબેદ નકર્દી દેલો મધચ્છ યાદ
ગર ઊરા એ તુર્કાન બદ આયદ બચ્ચ
બઈરાન નમાનદ બેચ્છ અચ્છ ગોકૂતગૂચ
યકી નંગ બાશદ કે તા રસ્તખીચ
શવદ દર મેયાને દેલીરાન જહીચ
ફેરેસ્તાદહુરા નધચ્છ પાસોખ દેહીમ
બરીન આશતી રાયે ફરૂરેખ નેહીમ
મગર બાચ બીનીમ રૂએ કબાદ
કે બી ઊ સરે પાદશાહી મખાદ
હમાન મૂબેદે મૂબેદાન અરૂદશીર
કસીરા કે દારદ બરૂનાઓ પીર
સેપાહશ હમી ખાન્દદ આફરીન
કે ઈનસ્ત પયમાનો આઇનો દીન
ફેરેસ્તાદહુરા ખાન્દ પસ પહલવાન
સખુન ગોકૂત બા ઊ બશીરીન જબાન
ચુનીન ગોકૂત કીન ચઝદી બૂદો બસ
જહાન બદ સેગાલદ નગૂચદ બકસ
ખુઝોર્ગાને ઈરાન કે ગશ્તાદ અસીર
કોબાદસ્ત બા મૂબેદે અરૂદશીર

કે અહીંથી તું ઈરાન તરફ બહાદુર લોકોના પાદશાહની નજદીક
ફતેહમંદી બરેલો પાછો ફરે.

મારે કાંઈ ઈરાન ઉપર ચઢી આવવાની કોશિશ કરવી નથી-તું હવે
પાદશાહ બેહરામના કાલકરારથી ઉલટો ના ચાલ.

શેહનશાહ બેહરામે દેશના સરખાજ ભાગ બક્ષેશ કીધા છે-જેની
રૂયે મારું તુર્કેસ્તાન અને ચીન છે અને તારું ઈરાન છે.”

જ્યારે સૂફરાયે તેનો એવો પયગામ સાંભળ્યો-ત્યારે તેણે લશ્કરને
પાછું ધાવણીમાં તેડ્યું.

અને એવચીને કહ્યું કે “તે જે કાંઈ તે લડાયક પાદશાહથી સાંભળ્યું
છે તે લશ્કર આગળ કહે.”

આથી ખુશનવાચના એલચીએ આવી-જે કાંઈ ઝાહેર અને છપું હતું
તે કહ્યું.

સૂફરાયે પોતાનાં લશ્કરને કહ્યું કે “હવે એ બાબતમાં તમો શું
સલાહકારક ભૂલો છો?”

લશ્કરે કહ્યું કે “જેવો તારો હોકમ-આવી સુલેહની સરતો કરવામાં
તારાજ વિચારો કામના છે.

ઈરાનમાં, તારા કરતાં કોઈ વધારે સારી રીતે નથી સમજી શકતું- ૩૭૬
તુંજ અમારો શાહ, સરદાર અને વડો છે.”

સૂફરાયે તે પેહલવાનેને કહ્યું-કે “આજે એ સિવાય આપણો બીજો
વિચાર નથી,

કે તેઓ સાથે હવે પછી લડાઇ નહીં કર્યે-તેથી હું શેતાબ આ લશ્ક-
ને પાછો ઈરાનમાં લઈ જઈ,”

કારણકે પાદશાહી ખુન્યાદના પીરોજના બેટા કયકોબાદ જેવો શાહઝાદો
તેઓના હાથમાં કયદ પડેલો છે.

તેમજ વડો વઝીર અર્દશીર-અને લશ્કરના નાના મોટા ખુઝોર્ગો
તેઓના હાથમાં છે.

અગર આપણે ખુશનવાચ સાથે લડાઇ કરીશું-તો આપણી ઉપર
નકામું કામ લાગ્યું થશે.

અને તેઓ દેશ જીતનાર કોબાદ અને અર્દશીર જે ઈરાની કયદીઓ
ધરાવે છે, તેઓને મારી નાખશે.

જે તે કયદીઓ વચ્ચે કોબાદ નહીં હતો-તો વઝીર અર્દશીર માટે
હું કાંઈજ વિચાર કરતે નહીં.

જે તુર્કીઓને હાથથી તેને કાંઈ હાનિ પુગી-તો ઈરાનમાં ગડબડ
સિવાય બીજી કાંઈ જગશે નહીં.

અને આપણને માથે એક એવી નામોસી રહી જશે કે તે રસ્તાખેચ
સૂધી-બહાદુર લોકોની વચ્ચે જરીજ રહેશે.

માટે એલચીને આપણે બલમનસાઇ બચીજ જવાબ આપ્યે-અને ૩૮૦
આ સુલેહ ઉપર આપણા મુખારક વિચાર જણાવ્યે.

જેથી કદાચ આપણે કોબાદનો ચેહરો ફરીથી જોઇએ-કે તેના વગરની
પાદશાહત હોતીજ ના!

તેમજ વડા વઝીર અર્દશીર-અને બીજા જવાન કે ખુદા જે કયદ
થયલા છે તેઓનો ચેહરો આપણે જોઇએ.”

આથી સખળું લશ્કર તેની ઉપર આક્રીન કરવા લાગ્યું-કે “કાલ
કરાર અને હીન ધર્મની રીત એજ છે.”

પછી પેહલવાન સૂફરાયે પેલા એલચીને બોલાવ્યો-તેની સાથે મીઠા-
સથી વાતો કીધી.

તે બોલ્યો કે “આ બતાવ બોદાઇજ હતો એટલે બસ-જેહાન જે
ખૂરા વિચાર કરે છે તે કોઇને કહેતી નથી.

ઈરાનના ખુઝોર્ગો કે જેઓ કયદી થયા છે-જેમાં કોબાદ અને વઝીર
અર્દશીર છે.

૩૮૧ હેમરૂ હરૂકે દારૂંદ ખરૂપાય ખન્દ
ફેરેતીદ નસદે મનસા અરૂખમન્દ
હેમરૂ ખાસ્તાહ હરૂએ દારીદ નીસ
એ દીનારો અસ તાએ હરૂગૂનહ ચીસ
ચકાયક ફેરેતીદ નસદીકે મન
ખપીરો ખુઝોર્ગાને ઈન્ અન્જુમન

એ જયહૂન્ ખરૂએ દહમ ખુઝરીમ
ખજાનપસ પયે જન્ગરા નસપરીમ
હમહ હરૂએ ગોકૂતમ તોરા ગૂરા દાર
શુ રફતી ચકાયક ખરૂ ખરૂ શુમાર
ફેરેતીદહ હમ દરૂ જમાન્ ગશ્ત ખાસ
બિયામદ ગોરાજાન્ ખરે ખુશનવાસ
બિગોકૂત આનએ બિશનીદો ઊ ગશ્ત શાહ
હમાનગાહ ખરૂદાશ્ત ખન્દ અસ કોખાદ
હમ અસ મૂબેદે મૂબેદાન્ અરૂફશીર
કસીરા કે ખૂદન્દ અસ ઈરાન્ અસીર
હમહ ખાસ્તાહ સરૂખસરૂ ગેરૂદ કરૂદ
કુલ યાકૂત અસ દશ્ત રૂએ નખરૂદ
હમાન્ તખ્ત ખા તાએ પીરૂસ શાહ
હરાનએહ પરાગન્દહ ખુદ ખરૂ સોપાહ
ફેરેતીદ ચકસરૂ ખરે સૂફરાય
ખદસ્તે ચકી મહે પાકીઝહ રાય
શુ લશ્કરૂ બેદીદન્દ રૂએ કોખાદ
એ દીદારે ઊ અન્જુમન ગશ્ત શાહ

૩૮૨ હમાન્ મૂબેદે મૂબેદાન્ અરૂફશીર
અસીરાન્ કે ખૂદન્દ ખરૂનાઓ પીરૂ
ખુઝોર્ગાન્ હમહ ખીમહ ખુઝાશ્તન્દ
હમહ દસ્ત ખરૂ આસ્માન્ દાશ્તન્દ
કે પૂરે શહનશાહરા બી ગઝન્દ
બેદીદન્દ ખા હરૂ કે ખૂદ અરૂખમન્દ
હમાન્ગહ ફેરૂહેશ્ત પર્હહ સરાય
સોપહુખુદ ખઅરેખ અન્દરૂ આવરૂદ પાય
એ જયહૂન્ ગુઝરૂ કરૂદ પીરૂજો શાહ
અખા નામવરૂ મૂબેદો કયકોખાદ
શુ આગાહી આમદ ખઈરાન્ જમીન્
અઝાન્ નીકૂપય મેહુતરે ખાફરીન્
હમ અસ જન્ગો પયકારૂ ખા ખુશનવાસ
એ રાએ યુનાન્ મહે નયરન્ગ સાસ
કે અસ જન્ગ ખરૂગશ્ત પીરૂજો શાહ
કુશાદહ શુદ અસ ખન્દ પાએ કોખાદ
હમાન્ મૂબેદે મૂબેદાન્ અરૂફશીર
કસીરા કે ખૂદન્દ ખરૂનાઓ પીરૂ
બિયાવરૂદ અફૂનૂ એ જયહૂન્ ગુઝશ્ત
વસ ઈરાન્ સોપાહસ્ત ખરૂ ફૂદો દશ્ત
૩૮૩ ખોફરી ખરૂ આમદ એ ઈરાન્ કે ગૂરા
એ મેહુતી હમી કરૂ ફૂદી જાન્ ખોફરી

તેમજ બીજા જે કોઈ કે કયદીઓ છે-તેઓને તમે માન મરતબા સાથે મારી પાસે મોકલો.

બીજા જે કાંઈ માલ અસ્ખાબ, દીનાર, તાજ અને બીજા જાતની ચીજો કે તમે ધરાવો છો,

તે સઘળી આ અન્જુમનના ખુઝોર્ગાની નજદીકમાં મારી આગળ મોકલો.

અમે લૂટફાટ અને ખૂતામરફી કરવા ઉપર અમારા હાથ લગાવીશું નહીં-કારણકે અમે કશી ચીજની હાજત ધરાવતા નથી તેમજ અમે ખોદાની પરસ્તેશ કરનારા છીએ

દરૂ દહાડામાં અમે જયહૂન્ નદીમાંથી પસાર થઈ જઈશું-અને ત્યાર પછી લડાઈનાં કદમ ધરીશું નહીં

મેં તને જે કાંઈ કહ્યું છે તે સઘળું યાદ રાખજે-જ્યારે તું ત્યાં જઈ પુરૂ ત્યારે તેને બધું કહી સંભળાવજે."

પેલો એલચી તેજ વખત પાછો ફર્યો-તે ખુશહાલ દોડતો ખુશનવાઝની આગળ આવ્યો.

અને તેણે જે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે તેને કહી સંભળાવ્યું જે સાંભળી તે ખુશહાલ થયો તેજ વખત કોખાદના બંદ બેઠ્યા.

તેમજ વડા વઝીર અર્દશીરના-અને જે કોઈ કે ઈરાની કયદી હતા તેઓના બંદ છોડ્યા.

તમામ ખજાનો કે જે લડાઈને દહાડે મયદાનમાંથી મેળવ્યો હતો તે સઘળો એકઠો કરીયા.

તેમજ પાદશાહ પીરૂઝનું તાજ અને તખ્ત-તેમજ જે કાંઈ માલ અસ્ખાબ કે પોતાનાં લશ્કરને વહેંચી આપ્યો હતો,

તે સઘળું એક પાકીઝહ વિચારના રાખસને હાથે સૂફરાની આગળ મોકલ્યું.

જ્યારે ઈરાની લશ્કરે કોખાદનો એહરો જોયો-ત્યારે તેના દીદાર જોવાથી સઘળું લશ્કર ખુશી થયું.

તેમજ વડા વઝીર અર્દશીર-અને બીજા જવાન અને ખુદ્દા કયદીઓ હતા તેઓને જોઈને ખુશી થયું.

પછી સઘળા ખુઝોર્ગા તગ્મમાંથી બાહર નીકળ્યા-અને સઘળાઓએ હાથ આસ્માન તરફ ઊંચા કરી ખોદાની બંદગી કરી,

કે "શેહનશાહના બેટાને અને તેની સાથે જે કોઈ કે મોબાદારો હતા તેઓને કાંઈ પણ ઈજા પામ્યા વગર પાછા જોશો."

પછી તેજ વખત છાવણી ઉપાડી-અને સરદાર સૂફરા ઘોડા ઉપર સવાર થયો.

અને નામદારી બરેલા વઝીર અને પાદશાહ કોખાદ સાથ ફતેહમંદી બરેલો અને ખુશહાલ જયહૂન્ નદી ઓળંગી ગયો.

જ્યારે ઈરાન જમીનમાં તે નેક કદમના વખણાયલા સરદાર વિષે ખબર પડી,

તેમજ ખુશનવાઝ સાધની તેની લડાઈની-અને આવા યુક્તિયાઝ મહેની બાહોશીની ખબર પડી,

કે "તે ફતેહમંદ અને ખુશહાલ લડાઈથી પાછો ફર્યો છે-અને કોખાદનાં પગ બંદમાંથી ખુલ્લા થયા છે,

તેમજ વડા વઝીર અર્દશીરને- અને બીજા જે કોઈ કે જવાન ખુદ્દા કયદીઓ હતા, તેઓને છોડવ્યા છે,

અને તેઓને લઈ તે હમણાં જયહૂન્ નદી પસાર કરી આવ્યો છે-તેમજ પહાડ અને મયદાન ઉપર ઈરાની લશ્કર દેખાય છે,"

ત્યારે ઈરાનમાંથી એવા તો ખુશહાલીના પોકારો નીકળ્યા કે જેથી ગોખા કાન પહોં બેઠેરા થઈ જતા હતા.

બુઝોગને ફર્જાનહુ બરુ ખારેતનહ
 પઝીરહુ શુદનરા બેયારારેતનહ
 બલાશ આનુ જમાનુ તખ્તે જરૂરીનુ નેહાહ
 કે બા પહુલવાન બરુ નેશીનહ કોબાહ
 શુ આમહ બશહરુ અન્હરુ સૂફરાય
 બુઝોગને બેરફતનહ ચકુસરુ કે બય
 પઝીરહુ શુદનરા બેયારારેત શાહ
 હમી રફત બા આનુકે બુદશ સેપાહ
 બલાશ આનુજમાનુ હીફ રૂએ કોબાહ
 રહા ગશતહુ અચ બન્હ પીરુજોશાહ
 મરુરા સબુક શાહ દરુ બરુ ગેરેફત
 કે હયતાલો ચીન દરેત બરુ સરુ ગેરેફત
 કે રાહુ અન્હરુ અયવાને શાહુ આમદન્હ
 બલીદહુ દેલો કીનહુખાહુ આમદન્હ
 બેફરુમહુ તા આનુ બેયારારેતનહ
 મયો રૂદો રામેશગરાનુ ખારેતનહ
 હમી બુદ જશની ન બરુ આરુચુ
 કે તીમારે પીરુજે આજાદહુ ખુચ
 હમહુ ચામહુ ચૂ સૂફરારા સેતુદ
 બબરુબત હમી રચમે તૂરાનુ સોરુદ
 મેહાનરા હમહુ અશમ બરુ સૂફરાય
 અચુ ગશતહુ શાદો બદૂ તાજહુ રાય
 હમહુ શહુરે ઈરાનુ બદૂ ગશતહુ બાચ
 કસીરા કે બુદ કીનએ ખુશનવાચ
 બદૂ પહુલવાનુ દેલ હમી શાહ કરુદ
 રવાનરા કે અન્દીશહુ આજાદ કરુદ
 બેબુદ સૂફરાય અચ જહાનુ બીહમાલ
 હમી રફત અઝીનુ ગૂનહુ તા ચારુ સાલ
 નબૂદી બેચ આનુ ચીચ ફૂ ખારેતી
 જહાનરા બરાએ ખુદ આરાસેતી
 શુ ફર્માને ઊ દરુ જહાનુ ગશત ફાશ
 બચર્ખી બેપર્દાખત ગાહુ અચ બલાશ
 બદૂ ગોકૂત શાહી નરાની હમી
 બદાનરા કે નીકાનુ નદાની હમી
 હમહુ પાદશાહી બબાઝી કુની
 કે કબૂલીઓ અચ બીનેયાઝી કુની
 કોબાહ અચ તો બેરેચારુ દાના તરેત
 બદીનુ પાદશાહી તવાના તરેત
 બઅયવાને ખીશ અન્હરુ આમહ બલાશ
 નેયારેત ગોકૂતનુ કે ઈદરુ મબાશ
 હમી ગોકૂત બીરન્જ તખ્ત ઈનુ બુવદ
 કે બી ફરેશો બખત નકીનુ બુવદ

દાના બુઝોગે ઉઠયા-અને તેઓને એસ્તેકબાલ જવાની તૈયારી કીધી.

બલાશે તુરત સોનેરી તખ્ત મૂકાવ્યું-કે પેહલવાન સૂફરા સાથ કોબાહ તે ઉપર બેસે.

જ્યારે સૂફરા રોહરમાં દાખલ થયો-ત્યારે ત્યાંથી સઘળા બુઝોગે તેને લેવા માટે ગયા.

પાદશાહે પોતે એસ્તેકબાલ જવાની તૈયારી કીધી-અને જે કાંઈ તેનું લશ્કર હતું તેની સાથ ચાલવા લાગ્યો.

બલાશે જ્યારે બંદમાંથી ફતેહમંદ અને ખુશહાલ છૂટી ગયલા કોબા-દનો ચેહરો જોયો,

ત્યારે ખુશહાલીથી તુરતજ તેને બગલમાં લીધો-અને હયતાલ અને ચીનના મુલકથી હાથ ઉઠાવ્યો.

પછી તેઓ અખમી દિલે અને કીનાના વિચારો સાથ રાહમાંથી પાદ શાહના મેહલમાં આવ્યા.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી ખાણું તૈયાર કીધું-મય તખ્તુરા અને રામેશ-મરેને બોલાવી.

પણ ઉદાર દિલના પીરોઝના ગમને લીધે-તે ખુશહાલીની મજલેસ પોતાની ખાહેશ પ્રમાણેની નહીં હતી.

ગાનારાઓ સઘળી સૂફરાનીજ વખાણ ગાવા લાગ્યા-અને મોરચંબ ૩૮૪ ઉપર તરાનની લડાઈના રાગો નીકળવા લાગ્યા.

સઘળા મોટાઓની નજર સૂફરા ઉપરજ હતી-તેનાથીજ તેઓ ખુશ-હાલ અને તેનાથી તેઓ ઉમેદ ભરેલા બન્યા હતા.

આખાં ઇરાનમાં જેઓને ખુશનવાચ સાથ વેર હતું તેઓ સર્વ સૂફરા સાથ મળી ગયા.

તેનાથી પેહલવાનો પોતાનાં દિલ ખુશહાલ કરવા લાગ્યા-અને પોતાના છવને ક્રિક ચિન્તાથી મોકળો રાખવા લાગ્યા.

એ પ્રમાણે ચાર વર્ષ પસાર થવા આવ્યાં-આખા દેશમાંથી સૂફરાનો ખરોબરો ફાઈજ નહીં હતો.

તે જે કાંઈ ચાહતો હતો તેજ થતું હતું-આખા દેશને પોતાના વિચાર પ્રમાણેજ ચલાવતો હતો.

જ્યારે ઇરાન દેશમાં તેનોજ હોકમ ચાલવા લાગ્યો-ત્યારે તેણે મીઠા-સથી બલાશ પાસેથી તખ્ત ખાલી કરાવ્યું.

તેને કહ્યું કે “તું પાદશાહી બરાબર કરતો નથી-બલા અને નેક લોકોમાંથી ખૂરા લોકોને ઓળખી શકતો નથી.

તું પાદશાહી સાથ ચેડાં કાઢે છે-બેદાદી અને બેપરવાઈથી રાજ કરે છે.

કોબાહ તારા કરતાં ઘણો દાના છે-અને રાજ કારોબાર ચલાવવા માટે વધુ શક્તિમાન છે.”

આ સાંભળી બલાશ તેને એમ નહીં કહી શક્યો કે “તું અહીંથી ૩૮૫ નીકળ ” જેથી તે પોતાના મેહલમાં આવ્યો.

તે બોલવા લાગ્યો કે “આ વગર મેહનતે, વગર કોરોશી અને વગર નસીબે મળેલું તખ્ત એક શ્રાપ જેવું છે.”

કોબાદ*

પાદશાહીએ કોબાદ પેસરે પીરૂ
ચેલો સે સાલ બૂદ ખર તખ્ત
નેશસ્તને કોબાદ વ અન્દર્જ
કર્દન ખરિનેયાન.

પીરોઝના બેટા કોબાદની પાદશાહી તેતાલીસ
વર્ષ હતી, કોબાદનું તખ્ત ઉપર
બેસવું અને સરદારોને
નસીહત કરવી.

શુ ખર તખ્ત બેન્શસ્ત કરૂંએ કોબાદ
કોલાહે ખુઝોર્ગી ખસરૂ ખર નેહાદ
સુએ તયસફૂન શુદ એ શહરે સેતખર
કે ગર્દનકશાનરા ખદાન બૂદ ફખર
શુ ખર તખ્તે પીરૂ બેન્શસ્ત ગોફૂત
કે અજ મન મદારીદ ચીઝી નેહોફૂત
શુમારા સુએ મન કુશાદહસ્તે રાહ
બફે સપીદો શખાને સેયાહ
ખુઝોર્ગ આન કર્સી ફ બગોફૂતારે રાસ્ત
ખખાનરા બેયારાસ્તો કબૂઝી નખાસ્ત
શુ બખ્શાયેશ આરદ બખેશમ અન્દર્જન
સરે રાસ્તાન ખાનદશ રહૂનમૂન
નેહાદ તખ્તે ખુશ્નૂદી અન્દર જેહાન
બેયાબદ બદાદ આફરીને મેહાન
હેલે ખીશ ગરૂ દર દારી એ કીન
મેહાનો કેહાનત કુનદ આફરીન
હરાનગહ કે શુદ પાદશા કબૂઝ ગૂય
એ કબૂઝી શવદ બૂદ પયકારૂ બૂય
સખુનરા બેખાયદ શનીદન તુખોસ્ત
શુ દાના શવી પાસોખ આરી દુરોસ્ત
શુ દાનદહૂ મર્દૂમ શવદ આઝવરૂ
હમી દાનેશી ઊ નેયાયદ બખરૂ

જ્યારે મુબારક કોબાદ તખ્ત ઉપર બેટો-અને મોટાઇનું તાજ સર
ઉપર મૂક્યું,

ત્યારે તે એસ્તખ શેહરમાંથી તયસફૂન તરફ ગયો-કે જે શેહરથી બહા-
દુર લોકોને માટાઇ હતી

જ્યારે તે પોતાના બાપ પીરોઝનાં તખ્ત ઉપર બેટો ત્યારે બોલ્યો-
કે “તમે લોકો કાંઈ પણ બાબત મારીથી છૂપી રાખતા ના.

તમે માટે શું રેશન રેઝને વખતે કે સીઆહ રાતને વખતે મારી
આગળ ક્યાં આવવાનો રસ્તો ખુલોજ છે.

તેજ માણસ મોટો છે કે જે સાચું બોલવા માટે પોતાની ખબરને
સણગારેલી રાખે અને બૂઠાણાને ધિક્કારે.

અને જ્યારે તે ગુસ્સામાં આવે ત્યારે પણ તે માયા મેહરબાની લાવે-
તેને સાચા લોકોનો સરદાર પણ પોતાનો રેઝનુમા ગણે છે.

તે આ દુન્યામાં ખુશહાલીનુંજ તખ્ત ગોઠવે છે-અને મોટાં માણ-
સોની તારીફ વાજબી રીતે મેળવે છે.

જે તું પોતાનું દિલ કીનાથી દૂરજ રાખશે-તો મોટા અને નાના
તારી તારીફ ગણશે.

જ્યારે એક પાદશાહ બૂઠું બોલનારો બન્યો તો તે બૂઠાણાંએ કરી
જદ્દીથી તે લડાયક બને છે.

કોઇની વાતને પહેલાં તો બરાબર સાંભળવી જોઇએ-જ્યારે તું બરાબર
વાકેફગાર બનશે ત્યારેજ તું વાજબી જવાબ આપી શકશે

જે દાનેશમંદ માણસ લોભી બને છે-તો તેની દાનાઇ કાંઈ પણ ક્ષણ
આપતીજ નથી.

૩૮૬

* પીરોઝનો છોકરો. આ પાદશાહને ખુશનવાઝના બંદમાંથી છોડવી સૂફરાએ ઈરાનની ગાદી અપાવી પણ ગાદીએ આવ-
તાંજ ખીબ અદેખા ઈરાનીઓએ પાદશાહના કાન બંધેરવાથી તેણે પોતાના મદદગાર સૂફરાને મારી નખાવેલો. જ્યારે ઈરાનની
આખી પ્રજાએ એક પાદશાહનાજ મદદગાર સૂફરાને મારી નખાવેલો જાણ્યો, ત્યારે તેઓ કોબાદનાં કામથી બહુજ ગુસ્સે થયા
અને તેને પકડી સૂફરાનાજ બેટા ઝરમેહરને હવાલે કરી તેના સાથે જામરૂપને ગાદીએ બેસાડ્યો. ઝરમેહરે પોતાના બાપનાજ
જેવી બલાઇ દેખાડી બાપના ખૂતી કોબાદને છોડી મેલી તેને સામી મદદ કરી ઈરાનની ગાદી પાછી અપાવી. આ પાદશાહ ધણે
નખળાં મનનો હોવાથી એના વખતમાં એક “મજદક” નામનો ઠગારો ઝાહેર આવ્યો. તેણે પોતાની એક નવીજ દીન સ્થાપી
જે રૈયતને બારી નુકસાનકારક લાગવાથી શાહઝાદા નોશીરવાને તેને તેમજ તેની દીન પાળનારા સધળા તેના ચેલાઓને મારી
નખાવ્યા, પાદશાહ કોબાદ જે કે બહાદુર હતો, પણ મનનો નખળો હતો. એણે રામનો સાથ ધણીક લડાઇઓ કરી તેમાં
ફતેહ મેળવી હતી. આ પાદશાહનો રાજઅલ ધણે લાગ્યો એટલે ઈ. સ. ૪૮૭ થી ૫૩૧ સુધી પાદશાહી ભોગવી પોતાના
નોશીરવાન જેવા યાદગાર બેટાને મૂકી ૮૨ વર્ષની અંધકે ઉમરે મરણ પામ્યો.

હરાનગહ કે દાના યુવક પુર શેતાખ
થુ દાનેશ મરૂરા થુ દર શૂરહુ આખ
હમાન બેહુ કે ચાખદ દેલે લશકરી
હમી દર નેકહેશ કુનહ કેહુતરી
તવાંગર કુમ સખત ખાશદ અચીઝ
ફોરમાયહુ તર શુદ એ દર્વીશ નીઝ
થુ દર્વીશે નાદાન કુનહ ખરૂતરી
ખદીવાનગી માનહ ઈન્ દાવરી
થુ અયમે તને ખીશ દાનહ કસી
એ અયમે કસાન ખરૂ નગૂયહ ખસી
સોતૂને ખેરહ બોરૂખારી યુવહ
થુ તીઝી કુની તન ખખારી યુવહ
થુ ખુસનહ ગશ્તી ખદાદે ખોદાય
તવાંગર શુદી યક દેલો પાક રાય
કે આઝાદહુ દારી તનતરા એ રન્જ
તને મદે ખીઆઝ બેહુતર એ ગન્જ
મરાનરા કે દાનેશ યુવહ તૂશહુ બોરૂહ
બેનીરહ તનશ નામ હરૂગેઝ નમોરૂહ

હમહુ સરખસર દસ્ત નીકી ખરીહ
જહાને જહાનરા ખખહ મરૂપરીહ
હમહુ મેહુતરાન આફરીન્ ખાન્દહ
જખરજહ ખતાજશ ખરૂ અફૂશાન્દહ
જવાન ખૂદો સાલશ સેપન્ગ ચકી
એ શાહી વરા ખહુરહુ ખૂદ અન્દકી
હમી રાન્દ કારે જહાન સૂફરાય
કોબાદ અન્દર અયવાન ખુદી કદખોદાય
હમહુ કારહા પહુલવાન રાન્દી
કસીરા ખરે શાહુ નન્શાન્દી
ન મૂખેહ મરૂરા ન ફર્માન્ ન રાય
જહાન પુર એ દસ્તૂરીએ સૂફરાય

જે વખતે કે એક દાનેશમંદ માણસ આકળો અને છે-ત્યારે તેની
અકલ ખારી ઝમીનમાંનાં પાણી જેવી થાય છે.

લશ્કર અને રૈયતનાં દિલને હરણ કરે અને ઠપકાના શબ્દોને ખમી
બય તે વધારે સારું.

જે તવંગર કે કોઈ ચીઝ ખખશેશ કરવામાં સખ્તાર્થ વાપરે-તે એક
બીખારી કરતાં પણ વધુ નીચ ખનેડો હોય છે.

જે નાદાન બીખારી મોટાર્થ કરે-તો તે મોટાઈને ગાંડાપણું સમજવું.

જ્યારે કોઈ પોતાનાં દિલમાંની અયખ બાણે છે-ત્યારે તે ખીખઓની
અયખ કાઢવા નીકળતો નથી.

દાનાઈનો રથ'બ એજ સહનશીલતા છે-જ્યારે તું ગુસ્સો કરે છે
ત્યારે તું પોતાનાં શરીરને ખુવારીમાં નાખે છે.

જે તું ખોદાના ઇન્સાફ ઉપર રાઝી થયો-તો એમજ સમજ કે તું
તવંગર, એકમતનો અને પાક વિચારનો બન્યો.

કારણકે ખોદા ઉપર સખૂરી રાખવાથી તું તારાં શરીરને રંજથી મોકળું ૩૮૭
રાખશે લોક વગરના માણસનું શરીર એક ખજાના કરતાં વધારે સારું હોય છે.

જે કોઈ શખ્સની અંદર કે ડહાપણનો ભંડાર હોય છે-તેનું શરીર
મરણ પામે છે પણ તેનું નામ કદી પણ નાખૂદ થતું નથી (યાને તે હમેશ
યાદગાર રહી બય છે).

તમો સધળાઓ નેજી કરવા તરફજ હાથ લગ્યાવો-આ ફરતા ઝમા-
નાને ખૂરાઈ ઉપર ના સોંપો."

સધળા સરદારોએ તેની ઉપર દુઆ કીધી-અને તેનાં તાજ ઉપર
પોખરાજનો વધાવો કીધો.

તે પાદશાહ જવાન હતો અને તેની ઉમર સોલ વર્ષની હતી-અને
પાદશાહી ચલાવવાની આવડ તેને થોડીજ હતી.

જેથી દેશનો કારોબાર સૂફરા ચલાવતો હતો-કોબાદ પોતે તો ફક્ત
મેહલમાંજ સાહેબી કરતો હતો.

સધળાં કામો પેહલવાન સૂફરા ચલાવતો હતો-અને કોઈને પાદશાહ
આગળ જવા દેતો નહીં હતો.

પાદશાહનો કોઈ વઝીર નહીં હતો કે નહીં તેનો કાંઈ હોકમ કે નહીં
તેની સલાહ હતી-સધળો દેશ સૂફરાનાજ હુકમ પ્રમાણે ચાલતો હતો.

રસ્તને સૂફરાય બશીરાઝ વ બદ્-
ગુમાન કર્દને ઈરાનેયાન કોબાદરા
ખરૂ સૂફરાય વ કોશતને
૩૧ સૂફરાયરા.

સૂફરાનું શીરાઝ જલું અને ઈરાનીઓએ
કોબાદને સૂફરા ઉપર બદગુમાન
કરવો અને તેણે સૂફરાને
મારી નાખવો.

થુનાન ખૂદ તા ખીસ્તો સો સાલહુ ગશ્ત
ખજામ અન્દરૂન્ ખાદહુ ચૂન લાલહુ ગશ્ત
બેયામહ ખરે તાજવરૂ સૂફરાય
ખદસ્તૂરીએ ખાઝ ગશ્તન ખજાય
સેપહખહ ખુદો લશ્કરશ સાઝ કરૂહ
બેઝહ ફૂસો આહંગે શીરાઝ કરૂહ
હમી રફૂત શાદાન સુએ શહૂરે ખીશ
એ હરૂ કામ ખરૂદાશ્તહુ ખહૂરે ખીશ

તેવીસ વર્ષ સૂધી આ રીતે કામ ચાલ્યું-ખ્યાલામાં લાલાનાં ફૂલ જેવો
લાલ રંગનો મય ભરેલો રહેતો હતો. (એટલે જુશીમાં વખત ગુઝારતો હતો).

હવે સૂફરા પોતાને વતન પાછો ફરવાની પરવાનગી લેવા માટે પાદ-
શાહ આગળ આવ્યો.

તે સરદારે પોતે અને તેનાં લશ્કરે તૈયારી કીધી-નગારાં ઠોક્યાં અને ૩૮૮
શીરાઝ જવાનો ઈરાદો કીધો.

તે દરેક કામથી પોતાની મુરાદ મેળવીને ખુશહાલ પોતાનાં શેહર
તરફ ચાલવા લાગ્યો.

હમણુ પારસ ઊરા શુદ્ધ ચૂન રહી
 હમણુ ખૂદ જોય તાજે શાહનશાહી
 બદાન ખુદ કે મન શાહ બેન્શાનદમ
 ખશાહી ખરૂ આફરીન ખાનદમ
 ગરૂ અચ મન કસી જેસ્ત ગૂચદ બદૂય
 વરા સરૂદ ગૂચદ બેરાનદ એ રૂય
 હમી બાખ જોસ્તી એ હરૂ કેશવરી
 એ હરૂ નામદારીઓ હરૂ મેહુતરી
 ચુ આગાહી આમદ બકરૂરોખ કોખાદ
 એ શીરાજો અચ કારે ખીદારો દાદ
 હમી ગોકૂત હરૂ કસ કે જોય તાજ શાહ
 નદારદ અચ ઈરાન એ ગન્જો સેપાહ
 ન ફર્માનશ બાશદ બચીઝી ન રાય
 જહાની શુદ્ધ બન્દએ સૂફરાય
 હરાન કસ કે ખુદ રાજદારે કોખાદ
 ખરૂ ઈન સુખુનહા હમી કરૂદ યાદ
 કે અચ શહૂરૂયારી બનામી પસન્દ
 એરા કર્દી અચ શહૂરૂયારે બસન્દ
 એ ગન્જો તો આગન્દહુ તરૂ ગન્જો ઊય
 બેખાયદ ગુસેસ્ત અચ જહાન રન્જો ઊય
 હમણુ પારસ ચૂન બન્દએ ઊ શુદ્ધ
 ખુજોગાન પરસ્તાન્દએ ઊ શુદ્ધ
 એ ગોકૂતારૂ બદ શુદ્ધ દેલે કયકોખાદ
 એ રન્જશ બદેલ બરૂ નકરૂદ ઈચ યાદ
 હમી ગોકૂત અગરૂ મન ફેરેસ્તમ સેપાહ
 સરે ઊ બેગર્દ શવદ કીનહુ આહ
 ચુનુ દુશ્મની કર્દહુ બાશદ બગન્જ
 અચ દીદહુ બાયદ બસી દર્દો રન્જ
 કુનદ હરૂ કસી યાદ કેર્દારે ઊય
 નેહાની નદાનદ બાજારે ઊય
 દરૂ ઈરાન નદાનમ કસી રજમખાહ
 કે રાનદ સુએ જન્જો ઊ બા સેપાહ
 બદ ગોકૂત ફર્માનહુ મન્દીશ અઝીન
 કે ઊ શહૂરૂયારી શવદ બાફરીન
 તોરા બન્દગાનદો સાલારૂ હસ્ત
 કે સાયન્દ બરૂ અર્ખે ગર્દન્દહુ દસ્ત
 ચુ શાપૂરે રાઝી બેજુખ્ખદ એ જાય
 બેદરૂદ દેલે બદકુનેશ સૂફરાય
 શનીદ ઈન સખુન શાહો નીરૂ ગેરેકૂત
 હોનરૂહા બેશીસ્ત અચ દેલ આહુ ગેરેકૂત
 હમાનગહુ જહાનદીદહુરા કયકોખાદ
 બેકરૂમૂદ તા બરૂ નેશીનદ ચુ બાદ
 બનજદીકે શાપૂરે રાઝી શવદ
 બઆવાએ નખચીરૂ બાઝી શવદ
 હમ અન્દરૂજમાન બરૂ નેશાનદ વરા
 એ રય સુએ દરૂગાહુ ખાનદ વરા
 દો અસ્પહુ ફેરેસ્તાદહુ આમદ બરૂય
 ચુ બાદે બઝાની બફર્માને કય
 ચુ દીદશ બેપુર્સીદ સાજારે બારૂ
 વચૂ બેસ્તાદ આન નામએ શહૂરૂયારૂ

તમામ પારસ તેના નોકર માફક બનેલું હતું-તેની પાસે પાદશાહી તાજ સિવાય સઘળું હતું.

તે પોતે એમ વિચારતો હતો કે “મેં પાદશાહને બેસાડ્યો છે-અને પાદશાહ તરીકેની તેની ઉપર દોષ્યા કીધી છે,

તેથી હવે જો કોઇ મારે માટે તેની આગળ બેઠું બોલશે-તો પાદશાહ તેને ઠપકો દઇને હાંપી કાઢશે.”

તે દરેક મુલકમાંથી દરેક નામદારો અને સરદારો પાસેથી ખંડણી ઉધરાવતો હતો.

જ્યારે તેનાં ઇન્સાફી અને ગયર ઇન્સાફી કામોની ખબર શીરાઝ શેહરથી મુબારક કોખાદને મળી,

ત્યારે દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે “આપણો પાદશાહ એક તાજ સિવાય નથી ઈરાનનો ખઝાનો ધરાવતો કે નથી લશ્કર ધરાવતો.

કોઈ પણ ચીજ ઉપર તેનો હુકમ આવતો નથી તેમજ કશી બાબતમાં તેની સલાહ લેવાતી નથી-સઘળો દેશ સૂફરાનોજ તાબેદાર બનેલો છે.”

જે કોઇ કે કોખાદના વિશ્વસુ દોસ્ત હતા-તેઓ આ વાત તેને કહેતા,

કે “ઓ મોટા દરજ્જાના પાદશાહ! આ આખી શેહનશાહતમાંથી તેં અમથી નામનીજ પાદશાહી શા માટે પસંદ કરી છે?

તારા ખઝાના કરતાં તેનો ખઝાનો વધુ ભરપુર છે-માટે હવે ઈરાન દેશમાંથી તેની પીડા ટાળવી જોઇયે.

સઘળું પાર્સના મુલકનું લોક તેનુંજ તાબેદાર બન્યું છે-અને ત્યાંના મોટાઓ તેનાજ પરસ્તાર બન્યા છે.”

તે વાતથી પાદશાહ કોખાદનું દિલ ખૂંડે બન્યું-અને તેણે બેચેલી રંજ પોતાનાં દિલમાંથી કાઢી નાખી.

અને તે એ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યો કે “અગરજે હું તેની સામે લશ્કર મોકલું છું-તો તેનું મગજ ફરી જશે અને તે કીનેખાહ બનશે.

અને જ્યારે તે પોતાના ભારી ખઝાના સાથ આપણી સામે દુશ્મની ઝાઢેર કરશે-ત્યારે તેનાથી આપણને ધણી તરફીફ અને ફુઝ બેલું પડશે.

દરેક જણ તો તેનાં કીધેલા કામનીજ યાદ કરશે-પણ તેઓ તેનો છૂપો ભેદ ભણશે નહીં.

ઈરાનમાં હું કોઇને પણ એવો લડાયક બણતો નથી-કે જે તેની તરફ લડાઈ માટે લશ્કર લઇને જાય.”

એક દાનાએ પાદશાહને કહ્યું કે “તે એક સ્વીકારેલો પાદશાહ થશે એવો અદેશો તું કદીખી ના કર.

તારું લશ્કર ધણુ છે અને સરદારો પણ છે કે જેઓ ફરતા આસ્માન ઉપર હાય નાખી શકે છે.

જ્યારે શાપૂરે રાઝી (યાને રય શેહરનો રહેનારો શાપૂર) મયદાનમાં નીકળે-ત્યારે ખૂરા કરતુકના સૂફરાનું દિલ ચીરી નાખે.”

પાદશાહે આ સખુન સાંભળ્યા અને તેને કૌવત આવ્યું-પોતાનાં દિલમાંના હુનરો કાઢી નાખી અયગ પકડી.

તેજ વખત શાહ કોખાદે એક અનુભવી શાખસને-ફર્માવ્યું કે “ઝડપથી ઘોડે સવાર થાય.

અને શિકારે જવાને બહાને શાપૂર રાઝી આગળ જાય,

અને તુરત તેને ઘોડા ઉપર સવાર કરે-અને રય શેહરથી આ દરગાહ તરફ બેઝાની લાવે.”

પાદશાહનાં ફર્માનથી પેલો કાસેદ પોતાની સાથ બે ઘોડા રાખી ચોમાસાના પવનની ઝડપે રય શેહરમાં આવી લાગ્યો.

જ્યારે તેને દરબારના વડાએ જોયો ત્યારે પૂછ્યું-અને તેની પાસેથી પાદશાહનું નામુ લીધું.

બિયામદ બશાપૂરે રાજી સેપોરદ
સવારે સરકારા પીશ બોરદ
થુ બર ખાન્દ આન્ નામએ કથકોબાદ
બેખન્દીદ શાપૂરે મેહુરક નેજાદ
કે બર સૂફરા દુશ્મન્ અન્દર જેહાન્
નખૂદી જોશ ઊ આશકારો નેહાન્
થુ બેશનીદ ફર્માન્બરાન્સા બેખાન્દ
સુએ તયરફન્ તીશ લશ્કર બેરાન્દ
થુ આવરફ લશ્કર બનખૂદીકે શાહ
હમ અન્દરજમાન્ બર કુશાદન્દ શાહ
થુ દીદશ જહાન્દાર બેન્વાખ્તશ
બરે તખ્તે પીરજહ બેન્શાખ્તશ
બદ્ ગોકૂત અઝીન્ તાજ બી બહુરહ અમ
બબીહુદહ અન્દર જહાન્ શકુરહ અમ
હમહ સૂફરાસેત બહુર અશ મેહી
હમી નામ બીનમ એ શાહનશેહી
અઝીન્ દાદો બીદાદ દર ગર્દનમ
બફર્મમ રૂઝી બેપીચહ તનમ
બર્દાન્ બેરાદર બુદી કહબોદાય
બેહુ અસ્તી એ બીદાદગર સૂફરાય
બદ્ ગોકૂત શાપૂર કે અય શહુરયાર
દેલતરા અઝીન્ ઠાર રન્જહ મદાર
યકી નામહ બાયદ નેવેશત્ દુરેશત
તોરા ફરો નામો નેજાદસ્તો પોશત

બેગૂયશ કે અશ તાજે શાહનશેહી
મરા બહુરહ રન્જસ્તો ગન્જે તેહી
તોઇ બાશ ખાહો મનમ બા ગુનાહ
નખાહમ કે ખાની મરા નીશ શાહ
ફેરેસ્તાદમ ઈન્ક યકી પહુલવાન્
એ કેદારે તૂ અન્દ બાશમ નવાન્
થુ નામહ બરીનગૂનહ બાશદ બર્ય
થુ મન્ બાશમો લશ્કરે જન્ગૂનૂય
નમાનમ કે બરહમ જનદ નીશ અશમ
નગૂયમ સખુન્ પીશ ઊ જોશ બ બશમ
નવીસન્દએ નામહુરા ખાન્દન્દ
બનખૂદીકે શાપૂર બેન્શાન્દન્દ
બેગોકૂત આન્ સખુનહા કે બા શાહ ગોકૂત
નેવેશતો બેપીચીદ અન્દર નેહોકૂત
થુ બ નામહ બર મેહુર બેન્હાદ શાહ
બેયાવરહ શાપૂર લશ્કર બરાહ
ગુઝીન્ કરહ પસ હરકે બુદ નામદાર
પરાગન્દહ અશ લશ્કરે શહુરયાર
બુદો નામદારને પર્ખાશજૂય
સુએ શહુરે શીરાશ બેન્હાદ રૂય
થુ આગાહુ શુદ જાન્ સખુક સૂફરાય
હમાન્ગહ બેયાવરહ લશ્કર એ જાય
પઝીરહ શુદશ બા સેપાહી ગરાન્
ગુઝીદહ સવારાને જઉશનુવરાન્

અને શાપૂર રાજી આગળ આવી તે સ્વાધીન ક્યું-તેમજ પેલા સર-
કાર સવારને પણ તેની નજદીક લઇ ગયા.

શાપૂર જે મેહુરકની બુન્યાદનો હતો તેણે જ્યારે પાદશાહ કોબાદનું
નામુ વાચ્યું ત્યારે તે હસ્યો.

કારણકે આખા દેશમાં શાપૂર સિવાય સૂફરાનો કોઇ ઝાહેર કે છપો
દુશ્મન હોતોજ નહીં.

તેણે જ્યારે તે નામુ સાંભળ્યું ત્યારે પોતાના નોકરોને બોલાવ્યા-અને ૩૬૧
તયસફત તરફ શેતાબ લશ્કર ચલાવ્યું.

જ્યારે તે પોતાનું લશ્કર પાદશાહની નજદીક લાવ્યો-ત્યારે તેજ વખતે
તેઓએ તેને રસ્તો આપ્યો.

જ્યારે પાદશાહે તેને જોયો ત્યારે તેને નવાહયો-અને તેને પીરોઝાનાં
તખ્ત ઉપર બેસાડ્યો.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “આ રાજકારોબારમાં મારો કરો પણ હિરસો
નથી-હું તો આ દેશના ફાકટનોજ વખલાયલો છું.

મોટાઇનો સઘળો બાગ સૂફરાજ ભોગવે છે-આ શેહનશાહતમાંથી
હું તો ફટક મારું નામજ જોઉં છું.

લોકોની ફર્યાદ અને તેઓ ઉપરના જુલમ મારી ગર્દન ઉપર રહેવાથી-
શેવટે કોઇ દહાડે મને દુઃખ જોવું પડશે.

ઇરાન દેશ ઉપર જે મારો બાઈ બલારા સાહેબ બન્યો હતો-તો તે
આ જુલમગાર સૂફરા કરતાં બલો હતો.”

શાપૂરે તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ !-આ કામથી તારાં દિલને દુઃખી
ના બનાવ

તને ખોદાતાલાએ ખોરેહ અને કીર્તિ બખ્શી છે તેમજ તું બુન્યાદી
છે અને તારા મદદગારો પણ છે-તો તારે તેની ઉપર સખ્ત બાધામાં એક
નામુ લખવું જોઇયે.

તું તેને લખ કે ‘ પાદશાહી તાજ માથે મૂક્યાથી-તો મારે હિરસે
દુઃખ આવ્યું છે અને ખાલી ખઝનોજ આવ્યો છે.

તું ખંડણી લીયે છે અને હું ગુનેહગાર બનુ છું-હું નહીં ધારતો કે ૩૬૨
તું મને પાદશાહ તરીકે પણ ગણતો હોય

મઠે હવડાં આ એક પેહલવાનને મેં મોકલી આપ્યો છે-તારાં કામથી
હું કયાં સૂધી દુઃખી બન્યા કરું ?’

જ્યારે એવું નામુ તેની ઉપર લખારો-અને હું જેવો પેહલવાન અને
મારું લડાયક લશ્કર ત્યાં હોઇશું,

તો પછી હું તેને આંખનો પલકારો મારે એટલો વખત પણ જીવતો
રાખીશ નહીં-અને તેની સાથે ગુસ્સા સિવાય બીજી વાતજ નહીં કરીશ.”

પછી નામુ લખનાર મુન્શીને બોલાવ્યો-અને તેને શાપૂરની નજદીક
બેસાડ્યો.

તેણે જે સખુનો કે પાદશાહ આગળ કહ્યા હતા તે સઘળા મુન્શીને
કહ્યા-તેણે તે લખ્યા અને કાગજ બંદ કીધું.

જ્યારે નામા ઉપર પાદશાહે પોતાની મેહુર કીધી-ત્યારે શાપૂરે
લશ્કરને બાહર કાઢ્યું.

તેણે પાદશાહનાં લશ્કરમાંથી જે કોઈ નામદારો કે વીખરાઇ ગયલા
હતા તેઓને બેગા કીધા.

અને પોતે તેમજ લડાયક નામદારો-શીરાશ શેહર તરફ ચાલ્યા.

જ્યારે સૂફરા તે વાતથી વાકેફ થયો-ત્યારે તેજ વખત તેણે પોતાનું
લશ્કર આગળ ચલાવ્યું.

તેણે બખ્તરવાળા સવારો ચુંટી કાઢ્યા અને બારી લશ્કર સાથે તેને ૩૬૩
એસ્તેકબાલ ગયા.

ફરીદનું પસ ચક્ર બદીગર ફરાચ
 ફેરફાર આમદન આન હો ગર્દનફરાચ
 થુ બેન્શરે શાપૂર બા સૂફરાય
 ફેરાવાન બદન અચ બદો નીક રાય
 બદ દાદ પસ નામએ શહુરયાર
 સખુન રકૂત હરૂનહુ દુશ્વારો ખાર
 થુ ખર ખાન આન નામહુરા પહુલવાન
 બેપેશ્મોદો શુદ કુદો તીરહુ રવાન
 થુ આન નામહુ ખર ખાન શાપૂર ગોકુત
 કે અકૂન સખુનરા નખાયદ નેહોકુત
 તોરા બદ ફરૂદ શાહે બેહાન
 ફેરાવાન બેનાલી પીશે મેહાન
 બદાન સાન કે ખર ખાન નામહુરા
 તો દાની શહુશાહ ખુદ કામહુરા
 સુનીન દાદ પાસોખ બદ પહુલવાન
 કે દાનદ મરા શહુરયારે બેહાન
 કે આન રન્ને સખતી કે બેદમ એ શાહ
 કે રકૂતમ એ જાણુલસેતાન બા સેપાહ
 ૩૬૪ બમદી રહાનીદમ બિરા એ બદ
 નમાનદમ કે આયદ બરૂયશ ગજનદ
 મરા દસ્તહા બૂદ નજદીકે શાહ
 હમાન નજદે ગોદાને ઈરાન સેપાહ
 ગર અયદન કે બદસ્ત પાદાશે મન
 તોરા રન્જહુ કર્દન બપખાશે મન
 નખાહમ જમાન અચ તો પાયમ બબદ
 કે બાશદ મરા બદે તૂ સૂદમદ
 એ યજદાનો અચ લશકરશ નીસ્ત શરૂમ
 કે મન અદ પાહુદહુ અમ ખૂને ગરૂમ
 બદાનગહુ કુળ શાહ દર બદ બૂદ
 બયજદાન મરા સખત સઉગનદ બૂદ
 કે દસ્તમ ન બીન બલેચ દસ્તે તીધ
 બજનખ આકૂતાખ અદર આરમ બમીધ
 મગર સર હેહમ યા સરે ખુશનવાચ
 બમદી એ તખત અદર આરમ બકાચ
 કુનૂન બદ ફરૂદ બદમ રવાસ્ત
 સુખુનહાએ નાસૂદમદમ બેરાસ્ત
 એ ફર્માને બી હીચગૂનહુ મગરૂદ
 થુ પીશયહુ દાન બદ ખર પાએ મરૂદ
 ૩૬૫ થુ બેનીદ શાપૂર પાયશ બેબસ્ત
 બેજદ નાએ રૂધનો ખુદ ખર નેશસ્ત
 બેયાવદશ અચ પારસ પીશે કોબાદ
 કોબાદ અચ ગુજસ્તહુ નકરૂદ ઈચ યાદ
 બેફરૂદ ફરા બજેદાન બરદ
 બનચદીકે નાહુશમદાન બરદ
 બરીરાચ ફરૂદ તા હરૂએ બૂદ
 એ મદાનો અચ ગન્ને કેશ્તો દોરૂદ
 બેયારદ ચક્રસર સુએ તયસફૂન
 સુપારદ બગબૂરે બી રહૂનમૂન
 થુ ચક્ર હફૂતહુ ખુજસ્ત હરૂગૂનહુ રાય
 હમી રાન બા મૂબદ અચ સૂફરાય

પછી જ્યારે બન્ને એક બીજાની નજદીક આવી પહોંચ્યા-ત્યારે તે બન્ને ગર્દનફરાચ પેહલવાનો પોત પોતાના ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યા.

જ્યારે શાપૂર સૂફરાની સાથે બેઠો-ત્યારે સારી મઠી ધબ્બીક વાત ચલાવી.

પછી તેણે પાદશાહનું નામ સૂફરાને આપ્યું-અને તે વાત દરેક રીતે બરા અને હલકા દરજ્જાએ પુગી.

જ્યારે પેહલવાને તે નામ વાંચ્યું-ત્યારે તેનો ચેહરો કરમાઇ ગયો તે સુસ્ત અને સીઆહ છવનો બન્યો.

જ્યારે સૂફરાએ તે નામ વાંચ્યું ત્યારે શાપૂર બોલ્યો-કે “હવે મને આ વાત છૂપાવવી જોઇયે નહીં.

કે દેશના પાદશાહ કોબાદે તને ક્યદ કરવા ફર્માવ્યું છે-તેણે પોતાના સરદારો સામે તારી ધબ્બીજ ફર્માવે કાઢી છે.

બેની રીતે કે તે આ નામામાં પણ વાંચ્યું-તું આપ એજતયાર શેહનશાહ કોબાદને પિઝાનતો હશે”

તે પેહલવાને તેને જવાબ દીધો-કે “દેશનો પાદશાહ મને પિઝાને છે,

કે મેં પાદશાહને માટે કેવી રંજ અને સખતી બેચી-હું ઝખુતથી લશ્કર લઇ ત્યાં ગયો.

અને મેં મારી મદનગીથી તેને બદમાંથી છાડવ્યો-મેં તેને કશી પણ ઈજા પહોંચવા દીધી નહીં.

મને પાદશાહની નજદીક તેમજ ઈરાની લશ્કરના પેહલવાનોની આગળ પહોંચ મરતબો હતો.

હવે જો કે એ સધળાંનો બદલો બેડીજ છે-અને તને મારી સાથે લડવાની તકલીફ આપવી છે,

તો હું તારી પાસથી પણ હીલ માંગતો નથી તું મારા પગ બાંધ-કારણકે તારી બેડીજ મને ફાયદાકારક થશે.

પાદશાહને ખેદાતાલાની તેમજ તેનાં લશ્કરની કાંઈ પણ શર્મ નથી-કે મેં તેને માટે માફ કેટલુંક છવતુ લોહી રેડવું છે.

જે વખતે કે પાદશાહ ક્યદમાં હતો-તે વખતે મેં યજદાનના સખત સઉગર્દ લીધા હતા.

કે ‘મારો હાથ તલવારની મૂઠ સિવાય બીજું કાંઈજ જોશે નહીં-હું લડાઇમાં આફતાબને પણ વાદળ તળે છૂપાવી દઇશ.

યા તો હું પાનાનું સર આપીશ યા તો બહાદુરીથી ખુશનવાચનું સર તેનાં તખત ઉપરથી મારા કબજામાં લાવીશ.’

હવે જ્યારે તેણે મને ક્યદ કરવાનોજ હોકમ કાઢ્યો છે તો મને બેડીજ લાયક છે મારે વગર ફેકટની વાટે શા માટે કરવી જોઇયે?

તું પાદશાહના હોકમથી કાંઈ પણ રીતે ના ફર-અને બહાદુર મદના પગ ઉપરની બેડીને તું એક સણગાર માફક ગણુ”

જ્યારે શાપૂરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેના પગ બાંધ્યા-અને પછી પિત્તળની કરનાય વજડીને પોતે સવાર થયા.

તેને પાર્સથી કોબાદની નજદીક લઇ આવ્યો-કોબાદે તેની આગળી સેવાને જરા પણ યાદ કાઢી નહીં.

તેણે હોકમ કાઢ્યો કે “અન બદીખાનામાં ગાંડા માણસોની નજદીક લઈ નય.”

અને શીરાઝમાં તેના માણસો, ખજાનો અને ખેતીવાડીને લગતો સામાન કે જે કાંઈ હતો, તેને માટે ફર્માવ્યું,

કે “તે સધળું તયસફૂન લઇ આવી-પોતાના રેહનુમા ખજાનીને સોંપી આપે.”

એ વાતને જ્યારે એક અઠવાડિયું થઇ ગયું-ત્યારે કોબાદ પોતાના વડા વજીર સાથે સૂફરાની બાબતમાં વિચાર કરવા બેઠો.

ચુનીન્ ગોકૂત પસ શાહરા રહુનમૂન્
કે યારન્હ બા ઊ હમહુ તયસફૂન્
હમાન્ લશકરો ઝીરુદસ્તાને મા
એ દેહકાનો અચ દરપરસ્તાને મા
ગર ઊ અન્દર ઈરાન્ બેમાનહ દુરેસ્ત
એ શાહી બેખાયહ તોરા દસ્ત શોસ્ત
બહઅન્દીશે શાહે જહાન્ કશતહુ બેહુ
સરે બખ્તે બહખાહુ બરુગશતહુ બેહુ
ચુ બેશનીહ મેહુતરુ એ મૂબેહ સોખન્
બનવ તાખ્ત બીઝારુ ગશત અચ કોહન્
બેફરૂમહ પસ તાશ બીજાન્ કુનન્હ
બરુ બરુ દેલે દુહહુ પીયાન્ કુનન્હ

પછી તે સલાહકારે પાદશાહને એમ કહ્યું-કે “આખું તયસફૂન તેની તરફ મોહબત ધરાવે છે.

તેમજ આપણું લશ્કર આપણી રૈયત-ખેડુતો અને દરબારીઓ પણ તેનીજ તરફેનમાં છે.

અગરજો તે ઇરાનમાં સહી સલામત રહેશે-તો તને આ પાદશાહીથી હાય ધોવા પડશે.

દેશના પાદશાહનો દુરમન તો મૂવેલોજ બલો-બદખાહ રાખસનું બખ્ત બરગસ્તે થયદુજ બલું.”

જ્યારે પાદશાહે વઝીરને મોઢેથી એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તે આગળી ૩૬૧ વાતથી કંટાળી જઈ નવી વાત ઉપર દોડ્યો.

તેણે ફર્માવ્યું કે “સૂફરાને બેબન કરે-અને તેની ઉપર તેનાં કુટુંબનું દિલ દુઃખી બનાવે”

બન્દ કદને ઇરાનેયાન્ કોબાદરા વ
સેપોદનશ્ બદસ્તે ઝરમેહૂર્ પેસરે
સૂફરાય વ બરુ તખ્ત નેશાનીદને
જમાસ્પૂ બેરાદરે કોબાદરા.

ઇરાનીઓએ કોબાદને કયદ કરવો અને તેને
સૂફરાના બેટા ઝરમેહરના હાથમાં સોંપવો
અને કોબાદના ભાઈ જમાસ્પને
તખ્ત ઉપર બેસાડવો.

ચુ આગાહી આમહ બઈરાનેયાન્
કે આન્ પીલતનરા સરઆમહ જમાન્
ખોઝીશી બરુ આમહ એ ઇરાન્ બદરુહ
જનો મદો દુદરુ હમહુ મૂયહુ કરુહ
બનકીન્ જખાન્હાએ ઇરાનેયાન્
બેયાઝુદો બરુખાસ્ત રાચ અચ મેયાન્
બરુ આશોકૂત ઇરાનો બરુખાસ્ત ગરુહ
હમી હરુ કસી કરુહ સાએ નબરુહ
હમી ગોકૂત હરુ કસ કે તખ્તે કોબાદ
અગરુ સૂફરા શુહ બઈરાન્ મખાદ
સેપાહીઓ શાહરી હમહુ શુહ ચકી
નબોદન્હ નામે : કોબાદ અન્દકી
બેરકૂતન્હ ચકસરુ બઅયવાને શાહુ
એ બહગૂય પુરુ દદો ફર્યાદ ખાહુ
કસી ફે બરે શાહુ બહગૂય બૂહ
બરુ અન્દીશએ બહ બલાજૂય બૂહ
બેરકૂતન્હો બોદન્હ અચ અયવાન્ કશાન્
એ જમાસ્પૂ બેસ્તન્હ અન્દી નશાન્
કે કેહુતરુ બેરાદરુ બુહ ઊ સરુફરાચ
કોબાદશ હમી પર્વરીદી બનાચ
વરા બરુ ગુઝીદન્હો બેન્શાન્દન્હ
બશાહી બરુ આફરીન્ ખાન્દન્હ
બઆહન્ બેબસ્તન્હ પાએ કોબાદ
એ ફરુદો નેજાદશ નકદન્હ યાદ
ચકી પૂરુ બુહ સૂફરાશ ગુઝીન્
બેરુમન્હો પાકીબહો બાફરીન્

જ્યારે ઇરાનીઓને બબર પડી-કે “તે પીલતન સૂફરાનો ઝમાનો આખેર થયો છે.”

ત્યારે ઇરાનમાંથી દુઃખનો પોકાર ઉઠ્યો-સ્ત્રીઓ, મદો અને બાળકો સઘળાં રડવા લાગ્યાં.

ઇરાનીઓની ઝખાન કોબાદ ઉપર લઅનત વરસાવવા લાગી અને તેનું કાવતરું સઘળું બુલ્લું પડી ગયું.

સઘળું ઇરાન છેડાઈ પડ્યું અને બળવો ઉઠાવ્યો-દરેક જણે લડાઈની તૈયારી કરવા માંડી.

દરેક જણ બેલવા લાગ્યો કે “જો સૂફરા માર્યો ગયો તો હવે કોબાદનું તખ્ત ઇરાનમાં હોતુંજ ના !”

લશ્કરીઓ અને શેહરીઓ સઘળા એકમત થઈ ગયા-તેઓએ કોબાદનું જરા નામ વટિક લીધું નહીં.

સઘળાઓ પાદશાહના મેહલમાં ઘુસી ગયા-તેના બૂંડા સલાહકારોથી તેઓ દુઃખી હતા અને દાદ માંગતા હતા.

જે કોઈ કે પાદશાહની દરબારમાં બદગૂંથ કરનારા હતા-અને પોતાના ખૂરા વિચારોથી ફેસાદ મચાવનારા હતા,

તેઓને પકડ્યા અને મેહલમાંથી ખેંચી બાહર લઈ ગયા-તેઓએ ૩૬૭ જમાસ્પને ખંતથી શોધી કાઢ્યો,

કે જે સરુફરાજ તેનો નાનો ભાઈ હતો-અને કોબાદ જેને લાડથી પાળતો હતો.

તેઓએ તેને પસંદ કીધો અને તખ્ત ઉપર બેસાડ્યો-અને તેની ઉપર પાદશાહ તરીકેની દુઆ કીધી.

તેઓએ કોબાદના પગ લોઢાંની બેડીથી સીકડ્યા-અને તેના દબદબા કે બુન્ધાદનો કાંઈ પણ વિચાર કીધો નહીં.

સૂફરાનો એક વહાલો બેટો હતો-જે અકલમંદ, પવિત્ર અને કીર્તિ-વંતો હતો.

જવાની બીઆઝારે. ઝરમેહર નામ
કે અચ્છ નામે ઊ બુદ પેદર શાહકામ
સેપોઈન્દ અસ્તહ બદ શાહર
બદાનગૂનહ બદ રાહ બદખાહર
કે આન મેહરખાન કીનએ સૂફરાય
બેખાહહ બદરહ અચ્છ જહાન કહખોદાય
બેખાઝાર ઝરમેહરે યચ્છાન પરસ્ત
નસૂદી બબદ બા જહાનદાર દસ્ત
પરસ્તેશ હમી કરુહ પીશે કોખાહ
વજાન બદ નકરુહ ઈચ્છ બા શાહ યાહ
૩૯૮ જહાનદાર અચ્છ માન્દ અન્દર રોગેકૂત
બઝરમેહર બર આફરીન બર ગેરેકૂત
હમી કરુહ પૂજેશ કે બદખાહે મન
પુર આશુખ કરુહ અખ્તરો માહે મન
ગર અચ્છન કે યાબમ રહાઈ એ બન્દ
તોરા બાશમ અચ્છ હર બદી સૂદમન્દ
એ દેલ પાક બરદારમ અઝારે તૂ
કુનમ અચ્છ રઉશન બદીદારે તૂ
બદ ગોકૂત ઝરમેહર કય શહુરયાર
રવાનરા બદીન કાર રન્જહ મદાર
પેદર ગર નકરુહ આનએ બાયેસ્ત કરુહ
એ મર્ગશ પેસર યુર્મે તીમાર બરહ
તોરા મન બસાને યકી બન્દહ અમ
બપીશે તો અન્દર પરસ્તન્દહ અમ
ચુ યૂઈ બસઉગન્દ પયમાન કનમ
કે હરગેચ વફાએ તોરા નેશ્કનમ
ચુ ઝરમેહર ગોકૂત ઇનો ખુસ્તર શનીહ
દેલે શાહ અચ્છ ખુર્રમી બરદમીહ
અચ્છ અચમની યાકૂત બને કોખાહ
એ ગોકૂતારે આન પુર બેરહ ગશ્ત શાહ
૩૯૯ અઝાન પસ બર રાચ બુકુશાહો ગોકૂત
કે અન્દીશહ અચ્છ તૂ નખાહમ નેહોકૂત
કુશાદહસ્ત બર પન્જ તન રાઝે મન
બેચ્છ ઈન્ નશ્તવહ યકુ તન આવાઝે મન
બેખાનીમ શાનો કુશાઈમ રાચ
અગર માન બદાન મરદુમ આયહ નેચાચ
અગર બન્દ બરદારી અચ્છ પાએ મન
ચુનાન દાન કે બરખુર્દી અચ્છ રાએ મન

તે એક નિર્દોષ જવાન્યો હતો જેનું નામ “ઝરમેહર*” હતું-તેનાં નામથીજ તેનો બાપ ખુશદાલ રહેતો હતો.

તે ઝરમેહરને તેઓએ કયદ કીધેલા કોખાદને જેવી રીતે કોઈ ખૂરી ચાલના દુશ્મનને સોંપે તેમ સોંપી આપ્યો.

અંબી મતલબથી કે તે મેહરખાન બેટો દુઃખી થઇને સૂફરાનો કીનો તે પાદશાહ પાસેથી લેશે.

પણ તે નિર્દોષ ખોદાના પૂતરી ઝરમેહર-પાદશાહ ઉપર બદીનો હાથ ચલાવ્યોજ નહીં.

અને સામી તે કોખાદની સેવા કરવા લાગ્યો-તેનાં બૂંડા કરતુક માટે તે એક ખોલ પણ ખોલ્યો નહીં.

પાદશાહ કોખાદ એ જોઈ અજબ થયો-અને ઝરમેહર ઉપર આક્રીન કીધી.

તે ઓઝરખાહી કરવા લાગ્યો કે “મારા દુશ્મને-મારા ઝળકતા સેતારાને અને મારા માહતાબને પીડા બરેલા કીધો.

અગરજો હું આ કયદમાંથી છટકારો પામીશ તો તારી ઉપરની કોઈ પણ આફતથી તને મદદગાર થઈશ.

તારા દિલનું સંધળું દુઃખ દૂર કરીશ-અને તને જોઈ મારી આંખો રોશન કરીશ.”

ઝરમેહરે તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!-આ કામમાં તારા જીવને દુઃખી ના કર.

જો મારા બાપે જે કાંઈ કરવું ઇચ્છતું હતું તે જો નહીં કીધું હોય-તે તેનાં મોત પછી તેના છોકરાએ કીધું છે અને દિલસોઝી દેખાડી છે.

હું પોતે તો તારો ગોલામ છું-તારી આગળ ખિદમતગાર તરીકે હોઔ છું.

જો તું હોકમ કરે તો હું સકગન્દ લઉં-કે હું કદીબી તારી તરફની વફાદારી તોડીશ નહીં.”

જ્યારે ઝરમેહર આ પ્રમાણે ખોલ્યો અને પાદશાહે તે સાંભળ્યું-ત્યારે પાદશાહનું દિલ ખુશદાલીથી ખીલ્યું.

તેનાથી કોખાદનો જીવ નચિન્ત થયો-અને તે ઉઠાપણ બરેલા શખ્સની વાતથી ખુશી થયો.

પછી પોતે તેની આગળ બેઠ ખોલી ખોલ્યો-કે “તારેથી હું મારો વિચાર છપાવવા માગતો નથી.

મારો બેઃ પાંચ જણની આગળ ખુલ્લો છે-એ સિવાય કોઈ બીજાએ મારી વાત સાંભળી નથી.

અગરજો આપણને તે માણસોની ઝર લાગશે-તો આપણે તેઓને તેડીને બેઠ ખુલ્લો કરીશું.”

જો તું મારા પગમાંની બેડી કાઢી નાખશે-તો તું એમજ બાણ કે તે મારા વિચારથી કાયદોજ મેળવ્યો.”

ગુરીખતને કોબાદ બહમરાહીએ
ઝરમેહૂર અઝ બન્દ વ બઝની
ગેરેખતને દુશ્સરે દેહકાન વ પનાહ
ગેરેખતન બહયતાલેયાન.

કોબાદનું ઝરમેહરની મદદથી બંદમાંથી નાસી
જવું અને એક દેહકાનની છોકરી સાથે
પરણવું અને તેણે હયતાલીઓની
પનાહ પકડવી.

યુ બેશનીહ ઝરમેહૂરે પાકીઝહ રાય
સખુક બન્દરા બરુ ગેરેખતશ એ પાય
શબે તીરહ અઝ શહૂર બીરુન શુદન્દ
એ દીદારે દુશ્મન બહામૂન શુદન્દ
ફેરેસ્તાદો આન પન્જ તનરા બેખાન્દ
હમહ રાઝહા પીશે ઈશાન બેરાન્દ
સુએ શહૂરે હયતાલ કર્દન્દ રૂય
અઝ અન્દીશગાન ખસ્તહો રાહુનૂય
બરીનૂનહ સરુગશતહ આન હકૂત મરુહ
બઅહવાજ રકૂતન્દ તાઝાન યુ ગરુહ
રસીદન્દ પૂયાન બપુરમાયહુ દેહ
બહેહુ દરુ યકી નામખરદાર મેહુ
બદાન ખાને દેહકાન ફેરુહ આમદન્દ
બેખૂદન્દો યકુ ખારહુ દમ બરુ ઝદન્દ
યકી દુખતરી દાશત દેહકાન યુ માહુ
એ મુશ્કે સેયહુ બરુ સરશ બરુ કોલાહુ
જહાનનૂય યૂન રૂએ દુખતર બેદીહ
એ મધએ જવાન શુહ બેરહ નાપદીહ
હમાનગહુ બેયામદ બઝરમેહૂર ગોકૂત
કે બા તૂ સખુન દારમ અન્દર નેહોકૂત
બેરવ જુહ અઝ મન બહેહુકાન બેગૂય
મગરુ જોકૂતે મન ગર્દહ ઈન્ માહુરૂય
બેશુહ તીઝો રાઝશ બહેહુકાન બેગોકૂત
કે ગરુ દુખતરે ખૂબરા નીસ્ત જોકૂત
યકી પાકુ અખાઝશ આરમ બળય
કે ગર્દી બઅહવાજ બરુ કહખોદાય
ગેરાનમાયહુ દેહકાન બઝરમેહૂર ગોકૂત
કે ઈન્ દુખતરે ખૂબરા નીસ્ત જોકૂત
અગરુ હસ્ત શાયેસ્તહુ ફર્માન્ તોરાસ્ત
મરીનરા બદાન દેહુ કે ઊરા હવાસ્ત
બેયામદ બેરદમદ નઝદે કોબાદ
કે ઈન્ માહુ બરુ શાહુ ફરખોન્દહુ બાદ
પસન્દીદીઓ નાગહાન દીદી અશ
બદાનસાન કે દીદી પસન્દીદી અશ
કોબાદ આન પરીરૂયરા પીશ ખાન્દ
બઝાનૂએ કુન્દાવરશ બરુ નેશાન્દ
અખા ઊ યકુ અન્ગુસ્તરી બૂદો બસ
કે અર્જ નેગીનશ નદાનેસ્ત કસ
બદુ હાદો ગોકૂત ઈન્ નેગીનરા બેદાર
ખુબદ રૂય કીનરા શવમ ખાસ્તારુ

ન્યારે પાકીઝહ વિચારના ઝરમેહૂરે એવું સાંભળ્યું-ત્યારે તુરત તેના
પગમાંથી બેડી ખોલી નાખી.

તેઓ અંધારી રાતે શેહરમાંથી બાહર પડ્યા-અને દુશ્મનની નજરથી
ફરપા મચદાન તરફ ગયા.

કાંઈને મોકલી પેલા પાંચે જણને બોલાવ્યા-અને સઘળો ભેદ તેઓની
નઝદીક ખુલ્લો કીધો.

પછી હયતાલના ઇલાકા તરફ રવાના થયા-ચિન્તાથી તેઓ ગભરાતા
ગભરાતા રસ્તો કાપતા હતા.

એ પ્રમાણે પેલા પરેશાન થયલા સાત જણાઓ-ધૂળારાંની માફક
શિતાબ દોડતા અહવાજ શેહરમાં ગયા.

જ્યાં તેઓ દોડતા એક આબાદી ભરેલાં ગામડાંમાં પહોંચ્યા-તે ગામ
ડાંને પટેલ એક નામીયો શખ્સ હતો.

તેઓ તે દેહકાનનાં ઘરમાં ઉતર્યા-જરા થોભ્યા અને થોડીવાર દમ ૪૦૦
ખાધો.

હવે તે દેહકાનની માહતાબ મિસાલની એક બેડી હતી-જેણીનાં સર
ઉપર કાળી કસ્તુરીની કોલાહ હતી.

પાદશાહે ન્યારે તે છોકરીનો ચેહરો જોયો-ત્યારે તેના જવાન મગજ
માંથી અકલ ગુમ થઈ ગઈ.

તેજ વખતે તેણે ઝરમેહૂર આગળ આવી કહ્યું-કે “તને કાંઈ ફરપી
વાત કહેવી છે.

તું શેતાબ જ અને મારી તરફથી દેહકાનને પૂછ-કે જેથી કદાચને
આ માહતાબને મોંની છોકરી મારી મોહરદાર બને.”

તે તુરત ગયો અને પેલા દેહકાનને તેના ભેદ કહ્યો-કે “અગર તારી
ખૂબસૂરત બેડીનો કાંઈ ખાવંદ નહીં બન્યો હોય,

તો હું તેણીનો એક એવો નેક ધણી લાવી આપું-કે જેથી તું આખાં
અહવાજનો ધણી બને.”

સુખવરસી દેહકાને ઝરમેહૂરને કહ્યું કે “આ ખૂબસૂરત બેડી હજી
કાંઈ પરણેલી નથી

જે તે કાંઈ લાયકજ છે તો જેમ તારી મરજી-આ છોકરીને તું તેને
આપ કે જે શખ્સને તેણી લાયક હોય.”

તે અક્લમંદ શખ્સ કોબાદની નઝદીક આવ્યો-અને બોલ્યો કે “આ
માહતાબ તું પાદશાહને સુખારક હોજે!

તે તેણીને અચાનક જોઈ અને પસંદ કીધી-જેવી જોઈ તેવીજ ૪૦૧
પસંદ કીધી.”

કોબાદે પેલી પરીપચકરને પોતાની પાસે બોલાવી-અને પોતાના પાદ-
શાહી ખોળા ઉપર બેસાડી.

તેની પાસે માત્ર એક વીટીજ હતી-કે જે નેગીનાની કીમત કોઈ કરી
જાણતુંજ નહીં હતું.

તે તેણીને આપી અને કહ્યું કે “આ વીટીને તું સંભાળી રાખજે-
એવો દહાડો આવશે કે હું એ તારી પાસે માંગીશ.”

બહાનું દેહુ યકી હકૂતહુ અચ બહુરે માહુ
હમી ખુદા હરુમ મેયામહ પગાહુ
બરે શાહે હયતાલેયાન શુહ કોબાહ
ગુજરતહુ સુખુનહા બરુ કરુહ યાહ
બેગોહુત આનુએ કર્દન ઇરાનેયાન
બહીરા મેબસ્તાન ચકુચકુ મેયાન
બહુ ગોહુત શાહુ અચ બહે ખુશનવાચ
હમાના બહીન રૂઝત આમહ નેયાજ
બપયમાન સેપારમ તોરા લશકરી
આજાન હરુ યકી બરુ સરાન અહુસરી
અમર બાચ યાબી તો ગન્જો કોલાહુ
અધાની મરા બાશદો ગન્જો ગાહુ
૪૦૨ મરા બાશદ આન મર્જો ફર્માને મન
નેગહુદારી ઇન અહુદો પયમાને મન
જબરુદસ્તરા ગોહુત બન્દાન કોબાહ
કઝાન ખૂમ હરુગેચ નગીરીમ યાહ
શુ ખાહી ફેરેસ્તમત બીમરુ સેપાહુ
અધાની કે બાશદ કે દારમ નેગાહુ
શુ કર્દન અહુદ આન દો ગર્દનફરાચ
દરે ગન્જ બુકુશદો દીનારો સાચ
બહુ દાહ શમશીરુજન ચેલ હઝાર
હમહુ નામદારાનો ગોદો સવાર
એ હયતાલેયાન સૂએ અહુવાચ શુહ
સરાસરુ જહાન ચ પુરુ આવાચ શુહ

તે પેલી માહતાબને ચેહરેની અહરતને લીધે એક અઠવાડિયું તેજ
ગામમાં-ચોલ્યો અને આઠમે દહાડે બામદાદ પડતાં,
કોબાદ હયતાલીઆના પાદશાહની નજદીક ગયો-અને તેની આગળ
સધળી ગુઝરેલી વાતો કહી સંભળાવી.

ઇરાનીઓએ શું શું કીધું અને કેવી રીતે સધળાઓએ ખૂંડાઈ કરવા
ઉપર કમર બાંધી તે કહ્યું.

તે પાદશાહે કોબાદને કહ્યું કે “ ખુશનવાઝની ખૂરાઈથી-ખચીત તને
આજે આ આફતમાં નાખ્યો છે.

હું તને એક લશ્કર કે જેના દરેકનાં માથાં ઉપર તાજ હોય તે એવી
શતે સોંપી આપું,

કે જે તું તારો ખજાનો અને તારું તાજ પાછું મેળવે-તો ચગાનનો
મુલક અને તેનો ખજાનો તેમજ તખ્ત મારાં ગણાય.

તે મુલક મારો કહેવાય અને ત્યાં મારું જ ફર્માન ચાલે-અને તું આ
મારાં વચન અને કાલને નેગાહ રાખે.”

કોબાદે હસ્તાં હસ્તાં તે જબરુદસ્તને જવાબ દીધો-કે “તે મુલકનો
હું કદી વિચાર પણ નહીં કરીશ.

અને જ્યારે તું માંગશે ત્યારે હું અસંખ્ય લશ્કર પણ મોકલીશ-
ચગાન શું ચીઝ છે કે તે હું ભળવી રાખું ?”

જ્યારે તે બન્ને ગરદનફરાજ પાદશાહોએ એવી રીતનો કાલકરાર કર્યો-ત્યારે
તેણે પોતાના ખજાનાનો દરવાજો ખોલ્યો અને તેને દીનાર અને બીજાં ચરખાબ,

તેમજ તલવાર મારનારા ચાળીસ હઝાર નામદારો, પેહલવાનો અને
સવારો આપ્યા.

કોબાદ હવે હયતાલી લોકો આગળથી અહવાઝ તરફ ગયો-જેનાથી
સધળો દેશ ચક્રવાર બરેલા બન્યો.

બાઝગશતને કોબાદ અચ હયતાલ
બહીરાન વ આગાહી યાફતન અચ
ઝાદને પેસરશ નૂશીરવાન વ
બાઝ બરુ તખ્ત નેશસ્તનશ.

કોબાદનું હયતાલથી ઇરાન પાછું ફરવું અને
તેના બેટા નોશીરવાનના જન્મવાની
વધાઈ પામવી અને તેનું
તખ્ત ઉપર બેસવું.

શુ નજદીકીએ ખાને દેહુકાન રસીદ
હમહુ કૃચ મરુદમ પરાગન્દહુ દીદ
હમહુ મોખુદહુ બોર્દન નચદે કોબાદ
કે ફર્દન બરુ શાહુ ફર્ખોન્દહુ બાદ
પેસરુ જાહ બેહુતે તો દરુ શખ યકી
કે અચ માહુ પયદા નખૂદ અન્દકી
શુ બેશનીદ હરુ ખાનહુ શુહ શાહકામ
હમાનગાહુ કેસારા કર્દન નામ
૪૦૩ એ દેહુકાન બેપુર્સીદ અજાન પસ કોબાદ
કે અચ નીકુબખત અચ કે દારી નેઝાદ
બહુ ગોહુત ઠચ આફરીફને ગોરુહ
કે અચ તોખમે જહુહાકુ શાહી બેબોરુહ
પેદરુ હમચુનીન ગોહુતો માદરુ ચુનીન
કે બરુ આફરીફન કુનીમ આફરીફ

જ્યારે તે દેહુકાનના ઘરની નજદીક આવી પહોંચ્યો-ત્યારે મોહલ્લામાં
માણસો વીખરાયલાં જોયા.

સધળાઓ કોબાદની નજદીક વધાઈ લઈ ગયા-કે “ તારો બેટા તું
પાદશાહ ઉપર મુબારક હોજો !

તારી ધણીઆણીએ ગઈ રાતે એક બેટાનો જન્મ આપ્યો છે-કે જે
માહતાબથી કરો પણ ઉતરનો નથી ”

જ્યારે તેણે એવું સાંભળ્યું ત્યારે ખુશી થતો ઘરમાં ગયો-તેજ વખત
તેઓએ તેનું નામ “ કેસા ” (ખુસર) પાડ્યું.

પછી કોબાદે પેલા દેહુકાનને પૂછ્યું-કે “ આ નેકબખત શખસ તું
કોણથી ખુન્યાદ ધરાવે છે ? ”

તે બોલ્યો કે “ મારી અઢલાદ બહાદુર ફરીફનથી છે-કે જેણે અહ-
હાકનાં ખાન્દાનમાંથી પાદશાહી જીતવી લીધી હતી.

મારો બાપ એમજ કહેતો હતો તેમજ મારી મા પણ એવીજ રીતે બોલતી
હતી-કે ‘ અમે અમારાં ખાન્દાન માટે પાદશાહ ફરીફન ઉપર દોઆ કર્યે છીએ.’ ”

એ ગોકૂતારે જી શાહ તરુ શુદ્ધ કોબાદ
હમાનગાહ તાજે કઈ ખરુ નેહાદ
અમારી બેસીચીદો આમદ ખરાહ
નેશસ્તહ બદ્દ અન્દરુન જોકૂતે શાહ
બેયાવરુદ લશ્કરુ સુએ તયસફુન
દેલ અઝ દેઈ ઈરાનેયાન પુરુ એ ખૂન
બઈરાન હમહુ સાલખુદહુ રદાન
નેશસ્તન્હ બા નામવરુ બેખદાન
કે ઈન કારુ ગદેદ બમા ખરુ દરાઝ
મેયાને દો શાહો દો ગદેનકરાઝ
એ રૂમો એ ચીન લશ્કરુ આયદ કુનૂન
બેરીઝન્હ અઝીન મરુઝ બેસ્ચારુ ખૂન
યકી ગોકૂત અઝાન બુઝલહુ કય મેહુતરાન
સરફાજો ગોદાનો જન્ગઆવરાન
બેબાયદ ખરામીદ સુએ કોબાદ
મગરુ કાન સુખુનહા નગીરહ બયાદ
બેયારીમ જામારેપે દહુ સાલહુરા
કે બા દુરુ હમતા કુનહ ઝાલહુરા

મગરુ માન એ તારાજો ખૂન રીખતન
બયકુસુ ગેરાઈમ અઝ આવીખતન
બેરકુતન્હ ચકુસરુ બરે કયકોબાદ
બેગોકૂતન્હ કય શાહે ખુસ્તવ નેઝાદ
ગરુ અઝ તૂ દેલે મરુદુમાન ખસ્તહુ શુદ્ધ
બશૂખી દેલો દીદહા શસ્તહુ શુદ્ધ
કુનૂન કામે દેલ રાન બદાન કત હવાસ્ત
કે શાહે જહાન ખરુ જહાન પાદશાસ્ત
પેયાદહુ હમહુ પીશ અન્દરુ દવાન
બેરકુતન્હ પુરુ ખાકો તીરહુ રવાન
ગુનાહે બુઝોગાન બેબખશીદ શાહ
એ ખૂન રીખતન કરુદ પૂઝેશ ખરાહ
બેબખશીદ જામારેપરા હમચુનીન
બુઝોગાન બરુ ખાન્દન્હ આફરીન
બેયામદ બતખતે કઈ ખરુનેશસ્ત
વરા ગસ્ત જામારેપ મેહુતરુ પરસ્ત
હમહુ કારે આન પાદશાહીએ ખીશ
બઝરુમેહુરુ બેસ્પોદો બેન્શાન્હ પીશ
વરા ગસ્ત આન શાહી આરાસ્તહુ
જહાન ગસ્ત પુરુ દાદો પુરુ ખાસ્તહુ
બદીનગૂનહુ તા ગસ્ત કેસા બુઝોરુગ
યકી ફેદકી શુદ્ધ દેલીરો સુતોરુગ
બફરુહન્ગેયાન દાદ ફેઝન્દરા
ચુનાન તાઝહુ શાખે બરુમન્દરા
હમહુ કારુ ઈરાનો તૂરાન બેસાખત
બગરુદ્દન કોલાહે મેહી બરુ ફરાખત
વઝાન પસ બેયાવરુદ લશ્કરુ બરુમ
શુદ્ધ આન બૂમ જિરા ચુ યકુ મોહુરહુ બૂમ
હમી કરુદ અઝ બૂમો બરુ ખારુસાન
અઝ ખાસ્ત એન્હારુ દ શારુસાન

તેની વાતથી કોબાદ વધારે ખુશહાલ બન્યો-અને ત્યાંથી રવાના થવા માટે પોતાનું પાદશાહી તાજ માથાં ઉપર મેલ્યું.

એક અમારી તૈયાર કરી તેમાં પાદશાહની રાણીને બેસાડી ચાલવા માંડ્યું.

તે તથસફુન તરફ લશ્કર લાવ્યો-તેનું દિલ ઈરાનીઓનાં દુઃખથી ખૂન બરેલું હતું.

આ ઉપરથી ઈરાનમાં સઘળા અનુભવી સરદારો-અને નામીયા દાનાઓ મસ્લહત કરવા બેઠા,

કે “આ બન્ને ગદેનકરાઝ પાદશાહો વચ્ચે-આપણી ઉપર આ કામ લાગ્યું થઈ પડશે.

હવે રૂમ અને ચીનથી લશ્કર આવશે-અને આ મુલકમાંથી પુષ્કળ લોહી રેડાશે.”

તેઓમાંથી એક બોલ્યો કે “ઓ સરદારો-સરકરાઝો, પેહલવાનો અને લડાયકો!

આપણને કોબાદ પાસે ખુશી થતા જવું જોઈએ-કદાચ તે આગળી ૪૦૪ વાતો વીસરી જશે.

આપણે દશ વર્ષની ઉમરના જામારેપને આગળ કરીશું-કે જેથી તે ઝાકળનાં ટીપાંને મોતી સાથ મુઠાબલો કરે (યાને નાના છોકરા સાથ નહીં લડતાં પાછો તખ્તે આવી બેસે).

તેમ કયારી લડાઈ અને ખૂનરેઝીમાંથી આપણે બાઝુએ થઈ જઈએ.”

આથી તે સઘળાઓ પાદશાહ કોબાદની નજદીક ગયા-અને બોલ્યા કે “ઓ શાહી બુન્યાદના પાદશાહ!

જે લોકોનાં દિલ તારાથી રજા થયાં હતાં-અને તેઓનાં દિલમાંથી અને આંખોમાંથી શર્મ નીકળી ગઈ હતી,

તો હવે તારાં દિલની જે કાંઈ ખાહેશ હોય તે બળ લાવ-કારણકે દેશનો પાદશાહ દેશ ઉપરજ પાદશાહ હોય છે.”

એવી રીતે તેઓ સઘળા ધૂળ બરેલા અને સીયાહ જીવ સાથ પેયાદા ચાલતા કોબાદ આગળ ગયા.

આથી પાદશાહે ઈરાનના બુઝોગેનો ગુનાહ માફ કીધો-અને રસ્તે ચાલતાં લડવાના વિચારની દિલગીરી ઝાહેર કરી.

જામારેપનો બી એવીજ રીતે ગુનાહ માફ કીધો-જેથી સઘળા બુઝોગેએ તે પાદશાહ ઉપર આક્રીન કીધી.

પછી કોબાદ આવી પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેઠો-અને જામારેપ પાદશાહનો વફાદાર બન્યો.

પોતાની પાદશાહીનો સઘળો કારોબાર-ઝરમેહુરને સોંપ્યો અને તેને ૪૦૫ પોતાની આગળજ રાખ્યો.

તેનાથીજ તે પાદશાહી પાછી આરાસ્ત થઈ-તેમજ તે દેશ ઇન્સાફથી અને ખજાનાથી ભરપુર બન્યો.

એમ કરતાં કેસા (નોશીરવાન) મોટો થયો-તે એક બહાદુર અને આંગે બરેલો છોકરો નીકળ્યો.

કોબાદે આવી તાઝી ફળદ્રુપ ડાળી જેવાં પોતાનાં ફેઝદને એકમ શીખવનાર ઉસ્તાદના હાથમાં સોંપી આપ્યો.

તેણે ઈરાન અને તૂરાન દેશનો સઘળો કારોબાર બરાબર ગોઠવીને-પોતાની મોટાઇની કોલાહ આસ્માન ઉપર ઉભી કીધી.

ત્યાર બાદ તે રૂમમાં લશ્કર લઈ ગયો-તે મુલક તેને માટે એક મીલ્કના મોહરા માફ નર્મ બની ગયો.

તે મુલકને તે એક કાંટાની ઝાડી માફ વચરાન કરવા લાગ્યો-જે શેહરોએ તેનેથી પનાહ આપી.

યકી હેન્દયાઓ દેગર ફારકીન
બેયામૂખ શાન ઝંદો બેન્દાઈ દીન
નેહાઈ અન્દર આન મરૂઝ આતેશકદેહ
બુઝોર્ગીઓ નવરૂઝો જશને સદેહ
મદાઈન પય આફગાન્હ જાએ કેયાન
પરાગન્દેહ બેરેયાર સૂદો બેયાન
૪૦૬ વચ અહુવાચ તા પારસ ચક્ર શારુસાન
બેકદેઈ અરઆવરૂહ બીમારુસાન
અરશ ખાન્હ આન શારુસાનરા કોખાઈ
કે તાઝી કુનૂન નામ હોલવાન નેહાઈ
કુશાદન્હ હરુજય રૂદી પુર આખ
અમીન શુદ્ધ હમલુ જાએ આરામો ખાખ

તે બેમાંનું એક હિન્દેયા અને બીજું ફારકીન હતું-તે બન્ને શેહરના લોકોને ઝંદ અવસ્તા શીખવીને ત્યાં ઝરતોશ્તી દીન ભરી કીધી.

તે મુલકમા તેણે એક આતશકદેહ રચાવ્યું-અને ઘરાન દેશની મોટાઈ, નવરૂઝ અને જશનેસદેહના રીત રવાજ ભરી કીધા.

મદાઈનને પાયતખત બનાવવાનું શુર ક્યું-જે આબાદીથી તેમજ વચ-રાનીથી ભરેલું હતું.

અહવાઝથી પાર્સ સૂધીની વચ્ચે એક શેહર-વસાવ્યું અને ત્યાં હોરપીટલ બાંધી.

કોખાદે તે શેહરનું નામ “અરશ” રાખ્યું-કે જેને હમણાં “હોલવાન” કહે છે.

દરેક જગ્યાએ પાણીની નેદરો ખોદવામાં આવી હતી-અને તેમ કરીને તમામ દેશ વસઇને આબાદ થયો હતો.

દાસ્તાને કોખાદ્ બા મઝદક વ
પઝીરોશ્તને કોખાદ્ દીને ઊરા.

મઝદક* અને કોખાદનું દાસ્તાન અને કોખાદે
તેની દીન કખૂલ કરવી.

બેયામહ યકી મરૂદ મઝદક બનામ
સખુનગૂયો બા દાનેશો રાયો કામ
ગેરાનમાયલુ મદાઈઓ દાનેશ ફરશ
કોખાદે દેલાવર બદ્દ દાદ ગૂશ

બનચદે શહનશાહુ દરેતૂર ગશત
નેગહુબાને આન ગન્જો ગન્જૂર ગશત
એ ખુશકી ખુરેશ તન્ગ શુદ્ધ દર જેહાન
મેયાને કેહાનો મેયાને મેહાન
એ રૂએ હવા અરફુ શુદ્ધ નાપદીદ
બઘરાન કસી બફો ખારાન નદીદ
મેહાને જહાન અરુ દરે કયકોખાદ
હમી હરુકસ અચ આબો નાન કરૂદ યાદ
બહીશાન યુનીન ગોફૂત મઝદક કે શાહુ
નુમાયદ શુમારા બઉઝમીદ રાહુ

૪૦૭ દવાન ખુદ બેયામહ બરે શહરુયાર
યુનીન ગોફૂત કય શાહે પરહીઝગાર
બગીતી સખુન પુર્સમ અચ તૂ યકી
ગર અચદૂન કે પાસોખ દેહી અન્દકી

એવામાં એક મઝદક નામનો મદદ ઈરાનમાં આવ્યો-જે બોલીદરાઝ, અનુભવી, વિચારવંતો અને કાંઈક બાવ્યશાળી હતો.

તે રાખસ ખાનદાની હતો પણ પોતાના અનુભવનો ભપકો અને મોટાઈ દેખાડતો હતો-અને તે ઉપરથી પાદશાહ કોખાદે તેનું કહ્યું સાંભળવા માટે તેને દરબારમાં બોલાવ્યો.

આથી તે શેહનસાહનો વઝીર બન્યો-અને તેના ખજાનાનો નેગેહબાન અને ખજાનથી થયો.

તેવામાં દેશમાં વરસાદ વગર નાનાં તેમજ મોટાઓ માટે ખોરાક ઓછો થયો.

વાદળમાંથી અરફજ ગુમ થઈ ગયું-ઈરાનમાં કોઈએ બરફ કે વરસાદ નોંચેજ નહીં.

દેશના દરેક મોટાઓ પાદશાહ કોખાદના દરવાજા આગળ આવી ખોરાક પાણી માટે માગણી કરવા લાગ્યા.

તેઓને મઝદકે કહ્યું કે “પાદશાહ-તમેને આશા ભરેલો માર્ગ બતાવશે.”

પછી પોતે દોડતો પાદશાહની નજદીક આવ્યો-અને બોલ્યો કે “ઓ પરહેઝગાર પાદશાહ !

જે તું કાંઈ પણ જવાબ દેવાની મેહરબાની કરે તો-દુન્યાદારીને લગતી એક વાત તને પૂછવા માગું છું.”

* કોખાદની પાદશાહીના દશમાં વર્ષે મઝદક નામના રાખસે તેની દરબારમાં પગ મેલ્યો હતો. અને પયગમ્બરીનો દાવો કર્યો હતો. આ મૂળ રાખસ શામ (Syria)નો વતનદાર હતો. કેટલાક લખનારા એને ખુરાસાન ઈલાકાના નિશાપૂર શેહરનો રહેવાસી લખે છે. કોઈક બીજાઓ એને અસ્તખ્રના રહેવાસી કહે છે. આ બદકાર રાખસની ત્રિદગીનો અહવાલ વાંચતાં જણાય છે, કે તે દુન્યામાં નીતિ રીતીના સંસારનો સર્વથી મોટો નાશ કરનારો હતો. તે સર્વથી પહેલો સર્વથી મોટો સમષ્ટીવાદી (Socialist) હતો. તેણે દેશની ખાનાખરાબીના અને પ્રજાની પાયમાલીના અનેક ફતવા આપ્યા હતા. તેમાં સર્વથી વધારે ખરાબ આ હતો કે દહેલન અને સ્ત્રી કોઈ એક માણસની નહીં કહેવાય, પણ તે તો દરેકની સામન્ય મિલકત કહેવાય. કારણકે જીવવાળી અને નિરજીવ યોગે ખોદાની પયદા કરેલી વસ્તુ હોય છે. અને ખોદા તેનો માલિક કહેવાશે. માટે તેની માલિકીનો દાવો કોઈ એક માણસ કરી શકે નહીં. તે ઉપર દરેક માણસનો હક્ક હોય છે.

મઝદક તેજ ઇતિહાસિક માણસ હતો, કે જેણે આવા ફતવાથી ઈરાની પાદશાહો ઉપર તેમજ ઈરાની પ્રજા ઉપર ગોત્ર-અમન એટલે કે નિકટના સગાં સાથના આડા વ્યવહારનો આરોપ મેલવાનું કારણ યૂરોપ ખંડના બેખબર લખનારાઓને આપ્યું છે.

કોબાદે સરાયન્દહ ગોકૂતશ બેગૂય
અમન તાજહુ કુન દર જેહાન આબરૂય
અહ ગોકૂત કાન કસ કે મારશ ગઝીહ
હમી અશ તનશ જાન બેખાહદ પરીહ
યકી હીગરીરા ખુવહ પાવજહુર
ગઝીહ નેયાબહ એ તર્યાકુ અહુર
સજાએ યુનીન મરુહ ગૂઈ કે ચીસ્ત
કે તર્યાકુ દારહ દેરમ સંગ નીસ્ત
યુનીન દાહ પાસોખ વરા શહુર્યાર
કે ખૂનીસ્ત આન મરુહ તર્યાકુ દાર
અખૂને ગઝીહ બેખાયદશ કોશત
અદરગાહુ યૂન અરેમશ આરહ અમોશત
યુ બેશીહ અરખાસ્ત અશ પીશે શાહુ
બેયામહ અનઝદીકે ફર્યાહ ખાહુ
અહીશાન યુનીન ગોકૂત કશ શહુર્યાર
સખુન કર્દમ અશ હર દરી ખાસ્તાર
બેખાશીહ તા ખામદાદાન પગાહુ
નુમાયમ શુમારા સુએ દાહ રાહુ
બેરકૂતન્દો શખગીર ખાશ આમદન્દ
શખુદહુ દેલો પુર ગોદાશ આમદન્દ
યુ મઝદકુ એ દર આન ગવાનરા બેદીહ
એ દરગહુ સુએ શાહે ઇરાન દવીહ
યુનીન ગોકૂત કય શાહે પીરુશ અખત
સખુન ગૂયો બીદારો ઝીબાએ તખત
સખુન ગોકૂતમો પાસોખશ દાદી અમ
અપાસોખ દરે અસ્તહુ ખુશાદી અમ
ગર અયદન કે દસ્તૂર ખાશહ કુનૂન
બેગૂયમ સખુન તા ખુવહ રહુનમૂન
અહ ગોકૂત અર ગૂયો લખૂરા મખન્દ
કે ગોકૂતાર ખાશહ મરા સૂદમન્દ
યુનીન ગોકૂત કય નામવર શહુર્યાર
કસીરા કે અન્દી અખન્દ ઉસ્તુવાર
ખુદેશ ખાશ ગીરન્દ અશ તા બેમોરુહ
અબીચારગી જાને શીરીન સેપોરુહ

વખાણ કરનાર પાદશાહ કોબાદે તેને કહ્યું કે “બોલ-અને દુન્યામાં મારી આખર રોશન કર.”

મઝદકે પૂછ્યું કે “જે માણસને કે સાપે કરડ્યો હોય-અને તેનાં તનમાંથી જીવ નીકળી જવા માગતો હોય,

અને એક બીજાની પાસે પાવજેહર (તે ઝેહરનો ઉતાર) હોય-છતાં પેલો સાપે કરડેલો શખ્સ તે પાવજેહરનો ફાયદો નહીં મેળવી શકે,

તો તું કહે કે પેલા તર્યાકુ ધરાવનારા મદ માટે શું સજા છે?—કારણકે તે પાવજેહર પૈસાથી તો ખરીદી શકાતું જ નથી.”

પાદશાહે તેને એવો જવાબ આપ્યો-કે “તે તર્યાકુ ધરાવનાર મદ પેલાનો ખૂની છે.

અને તેને જે તેનો દુશ્મન પકડીને મારી દરગાહમાં લાવે તો તેને પેલા સાપે કરડેલા શખ્સનાં ખૂન માટે મારીજ નાખવો જોઈયે.”

એ સાંભળી તે પાદશાની આગળથી ઊઠ્યો-અને પેલા ફર્યાદ કરનારા-ઓની નજદીક આવ્યો.

અને તેઓને એવો જવાબ દીધો કે “મેં પાદશાહ સાથ તમો દરે-કની ફર્યાદ બાબત વાતચિત્ત કરી છે.

તમો સવારે ખામદાદ સૂધી થોભી જાઓ-હું તમોને ઈન્સાફ તરફ- ૪૦૮ નોજ માર્ગ દેખાડીશ.”

તેઓ ગયા અને સવારે ઝાખ્મી દિલે અને ગમ ભરેલા પાછા આવ્યા.

મઝદકે જ્યારે દ્વરથી તે સરદારોને જોયા-ત્યારે દરગાહમાંથી ઇરાનના પાદશાહ પાસે દોડ્યો.

અને એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ સુભાષિત બોલનાર, ચાલાક અને તખ્તને શોભા આપનાર ફતેહમંદ અખ્તના પાદશાહ!

મેં તને જે વાત પૂછી હતી અને તેનો તેં મને જવાબ આપ્યો હતો-અને તે જવાબથી તેં મારો બંધ દરવાજો ખુલ્લો કર્યો હતો.

હવે જે તારો હોકમ મળે તો હું એક વાત કહું કે જે તને ઉપ-યોગી થઈ પડશે.”

પાદશાહે કહ્યું કે “બોલ અને તારા હોઠને બંદ ના રાખ-તારી વાતથી મને ફાયદોજ થશે.”

મઝદકે બોલ્યો કે “ઓ નામવર પાદશાહ!-તું જે કોઠને કે મઝ-ખૂત બંદમાં બાંધે.

અને તેને તારાં માણસો ખાવાનું નહીં આપે જેથી તે મરી જાય-અને લાચારીએ તે પોતાનો પ્યારો જીવ ખોઈ દે,

પાદશાહ કોબાદના મનની વળણ લગાર દુરાચારી હતી. તેથી તુરત મઝદકના પાપી હાથમાં તે સપડાયો. અને તેના કૃતવાથી પોતાની જવાન ખૂનસૂરત બેહેન સાથ આડો માર્ગ લેવા લાગ્યો. જ્યારે મઝદકે કોબાદને પોતાના કાવાદાવાનો ભોગ થયેલો જોયો, કે તુરત તેણે નોશીરવાનની માની માગણી કરી. જે ઉપરથી નોશીરવાન અને મઝદક વચ્ચે દુશ્મનીનું બી રોપાયું.

મઝદકે એક નહીં પણ અનેક ખૂરા કૃતવાઓ આપતો હતો પણ પોતે તે પ્રમાણે ચાલતો હતો નહીં, તો જે કે તે પોતે તો પરહેઝગારીનો વેશ લઈ ફરતો હતો. હુંક મુહતમાં હજારો બૂખે મરતા લોકો તેના ચેલા બની ગયા અને દેશમાં તેઓએ લૂટફાટનું કામ ચાલુ કર્યું. આથી અખીર હમ્મ્યાએ અને વઝીરએ કોબાદને કથદ કયે. પણ ત્યાંથી છૂપી રીતે છટકી જઈ હય-તાલના પાદશાહનો આસરો લીધો અને તેની મદદ લઈ પાછો ઇરાનમાં આવી રૈયત સાથ સલાહ કરી અને મઝદકના તરીકાની તપાસ માટે નોશીરવાનને મુકરર કર્યો. નોશીરવાને દાના મોબેદોની મજલેસમાં તેના મૂળ કૃતવાઓની તપાસ લીધી અને જ્યારે તેનું સંઘણું ખોટાં જાહેર થયું ત્યારે તેને તેના ત્રીસ હજાર ચેલાઓ સાથ મારી નાખ્યો. બીજા લખનારાઓ આ ચેલાઓની સંખ્યા એસી હજારની કહે છે.

ઝાહેરમાં નોશીરવાનની ધાકથી જે કે મઝદકનો તરીકો નાખદ થયેલો જણાયો, પણ છૂપી રીતે તે ચાલુજ હતો. આખી શેહનશાહતમાં આ નાપાક મઝદકના નાશકારક કૃતવાઓનાં બીયાં જગેજગ પંથરાઈ ગયાં હતાં. અને આજ સૂધી તે બીયાં ઈરાન અને અફગાનેસ્તાનમાં ઠેકાણે ઠેકાણે જગી નીકળતાં જણાય છે. મઝદક દેશોમાં આજે લોકો ઈસ્લામી દીન પાળે છે ખરા, પણ દૂર દરાઝ પહાડો અને ખીણોમાં વસતા લૂટફાટ કરનારા વહેશી માણસો મઝદકના તરીકાનો ઉપયોગ કરતા હજી જણાય છે. તેઓ ફાર્સીમાં “અરાધકુશ” અને પર્શુ ભાષામાં “ઓરમાર”ને નામે ઓળખાય છે.

સુકાશતે આનં કમ કે નાન દાશત ઊય
મરીન બસતહરા ખાર ખુજાશત ઊય
૪૦૯ એ ખાશહ બેગુયહ મગર પાદશા
કે ધન મરહ દાના ખુદો પારસા
ચુનીન દાહ પાસોખ કે મીકન તનશ
કે ખૂનીસત ના કંદહ દર ગર્દનશ
ચુ બેશનીહ મચદકુ ઝમીન ખૂસહ દાહ
ખરામાન બેયામહ એ પીશે કોખાહ
ખદરગાહુ ઊ શુહ બઅખૂહુ ગોકૂત
કે જાંધ કે ગન્દુમ ખુવહ દર નેહોકૂત
શવીદો હમહુ ખહરહુ જૂ ખર ગુજીહ
ખહા ગર બેગીરન્દ જર બેરપરીહ
ખતારાજ દાહ આન કે ખૂદશ ખશહર
ખદાન તા ચકાયકુ બેયાખન્દ ખહર
દવીદન્દ હર કસ કે ખુહ ગુર્સનહુ
ખતારાજે ગન્દુમ શુદન્દ અચ ખુનહુ
એ અખારે શહરી એ આને કોખાહ
ખયકુ દાનહુ ગન્દુમ નખૂદન્દ શાહ
ચુ દીદન્દ રકૂતન્દ કારુઆગહાન
ખનચદીકે બીદાર શાહે જહાન
કે તારાજ કંદન્દ અખારે શાહ
ખમચદકુ હમી ખાચ ગર્દહ ગુનાહુ
૪૧૦ કોખાહ આન સખુન ગૂયરા પીશ ખાન્દ
એ તારાજ અન્દી સુખુનહા બેરાન્દ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે નૂશહુ ખુદી
બેરહરા બગોકૂતાર તૂશહુ ખુદી
સખુન હરએ બેશનીદમ અચ શહરૂયાર
બેગોકૂતમ ખખાઝરેયાન ખાર ખાર
ખશાહે જહાન ગોકૂતમ અચ મારો જહર
વઝાન કસ કે તર્યાકુ દારહ ખખહર
ખદીન ખન્દહુ પાસોખ ચુનીન દાહ શાહ
એ તર્યાકુ દારો એ તર્યાકુ ખાહ
કે ગર માર કોશતહુ બેમીરહ ખશહર
નેયાખહ અઝાન મહે તર્યાકુ ખહર
બેખાહન્દ ખૂનશ અઝાન મહે જહૂત
કે કારે શહી ખુરહ નત્વાન ગેરકૂત
ચુ શુહ ગુર્સનહુ નાન ખુવહ પાવજહર
ખસીરી નખાહહ એ તર્યાકુ ખહર
અગર દાહગર ખાશી અય શહરૂયાર
દર અખાર ગન્દુમ નેયાયહ ખકાર
શેકમ ગુર્સનહુ અન્દ મરદુમ બેમોરહ
કે અખારે આસૂદહુ જાનશ બેબોરહ
૪૧૧ એ ગોકૂતારે ઊ તન્ગહેલ શુહ કોખાહ
બેશુહ તીચ મધજશ એ ગોકૂતારે દાહ
વઝાન પસ બેપુર્સીદો પાસોખ શનીહ
દેલો જાને ઊ પુર એ ગોકૂતાર દીહ
એ ચીઝી કે ગોકૂતન્દ પયધખરાન
હમાન દાહગર મૂબેદાનો રદાન
એ ગોકૂતારે મચદકુ હમી કમજહુ ગશત
સુખુનહા એ અન્દાજહુ અન્દર ગુજશત

તો તે માણસ કે જેની પાસે રોટી હતી અને તેણે આ ક્યદીને
ખુવાર છોડી દીધી તેની સજા,

શું હોય? તે કદાચ પાદશાહ ફત્વે-કારણકે તે મરણ પામેલો ક્યદી
અકલમંદ અને પહીંઝગાર માણસ હતો.”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “તેનાં શરીરના કકડા કરવા બેઠયે-કારણ
તેની ગફલતથી તેની ગર્દન ઉપર ખૂનનો આરોપ ચઢ્યો છે.”

જ્યારે મઝદકે એવું સાંભળ્યું ત્યારે ઝમીનને ખોસો દઇ-કોખાદની
નઝદીકથી ખુશહાલ ચાલી આવ્યો.

અને પાદશાહની દરગાહમાં જઈ પેલાં એકઠાં મળેલાં લોકોને કહ્યું-
કે “જે જગ્યાએ ઘડનો જહો બરેલો હોય,

ત્યાં તમે જાઓ અને તમારે હિરસેનો જેટલો બેઠયે એટલે લેઓ-
અગર તેની કામત તેઓ લેવા માગે તો તમે પૈસા આપજો.”

તેણે શેહરમાં પોતાની જે કાંઇ અનાજની વખાર હતી તે લૂટાની
દીધી-જેથી દરેક માણસને તેનો ભાગ મળે.

હવે જેઓ ભૂખ્યા હતા તેઓ દોડ્યા-અને ઘડની વખારો છેકવેરથી
લૂટવા પડ્યા.

શું શેહરીઓની વખાર કે શું કોખાદની વખારો લૂટાઈ ગઇ-તેઓ
એક ઘડના દાણા માટે પણ રાતોપી રહ્યા નહીં.

અમલદારોએ જ્યારે એ જોયું ત્યારે દેશના આ ચાલાક પાદશાહની
નઝદીક ફર્યાદ ગયા,

કે “પાદશાહની અનાજની વખાર લોકોએ લૂટી તારાજ કરી નાખી
છે-એનો વાંક મઝદકની ઉપર લાગુ ગયે છે.”

કોખાદે તે સુખાપિત બોલનારને તેડાવી મંગાવ્યો-અને તે લૂટ માટે
કેટલીક વાતો કીધી.

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “તું ખુશહાલ છવજે-અકલને તારી
વાતોથી ખોરાક મળજે!

પાદશાહને મોઢેથી જે મે સાંભળ્યું-તે મે જઇને ભૂખે મરતા કંગાલ
ખાઝારના લોકોને કહ્યું.

મેં તું દેશના પાદશાહને સાપ અને ઝેહરને માટે પૂછ્યું-તેમજ તેને
માટે કે જેની પાસે તે ઝેહરનો ઉપાય હોય તે માટે પૂછ્યું.

અને મુજબાને પાદશાહે તે તર્યાકુ ધરાવનાર અને તર્યાકુ માંગ-
નારને માટે એવો જવાબ આપ્યો,

કે “અગર સાપનો કરડેલો શેહરમાં મરી નય-અને તે તર્યાકુ ધરાવ-
નારા મરેથી તેને તેના ઉપાયનો હિરસો નહીં મળે,

તો તે બખીલ માણસ પાસથી પેલાનાં ખૂનનો બદલો લેવો બેઠયે-
કારણકે પાદશાહી હોકમને તુચ્છ નહીં સમજવો બેઠયે.

હવે જે કાંઇ ભૂખ્યો થયો તો તેને માટે રોટીજ તેનો એલાજ છે-
એક ધરાયલા શખસને તે તર્યાકુની ઝર નથી પડતી.

ઓ પાદશાહ! જે તું ઈન્સાફી હોય-તો તું વિચારી લે કે વખારમાં
બરેલા ઘડ કાંઇ કામ નથી લાગતા.

ભૂખે પેટે કેટલાં માણસો મરી ગયાં?-તું જાણ કે અનાજની બરેલી
વખારજ તેઓના છવ લીધા.”

મઝદકની વાતથી કોખાદ રંછા થયો-તેની આવી રીતની ઈન્સાફી
વાતથી તેનું મગઝ ઉરકેરાયું.

ત્યાર બાદ પાદશાહે તેને કેટલાક સવાલો કર્યા અને તેના જવાબો
સાંભળ્યા-પાદશાહે તેનું મન તકરાયથી બરપુર જોયું.

સંદાશા લઈ જનારાઓથી અને વળી પ્રમાણિક સલાહકારો તેમજ
ડાહ્યા પુરોથી જે પાદશાહે સાંભળ્યું હતું,

તે સઘળું મઝદકની વાતથી ફેરવતો ગયો-અને તે વાત હવે હવેથી
ખાહેર ગઇ.

અરુ અન્નુમન શુદ્ધ ફેરાવાન સેપાહી
 બસી કરા અબીરાડી આમદ એ રાહ
 હમી ગોફત હરફ તવાંગર ખુવદ
 તેહી દસ્ત આ ઊ બરાબર ખુવદ
 નબાયદ કે બાશદ કરી અરુ ફેરુદ
 તવાંગર ખુવદ તારે દર્વીશ પૂદ
 જહાન રાસ્ત બાયદ કે બાશદ અચીર
 ફેરુની તવાંગર હરામસ્ત નીચ
 ઝનો ખાનહો ચીર અખશીદનીસ્ત
 તેહી દસ્ત કરા આ તવાંગર ચકીસ્ત
 મન ઇન્સા કુનમ રાસ્ત તા દીને પાક
 શવદ વીજહ પયદા બલન્દ અચ મધાક
 હરાન કરા કે ઊ ભેચ અદીન દીન ખુવદ
 એ ચઝદાન બદાન દીવ નકીન ખુવદ
 અગર પીર બૂદી અગર ફૂદકી
 હમી ગશત દર્વીશ આ ઊ ચકી
 અઝીન બેસ્તદી ચીઝો દાદી બદાન
 ફેરુમાન્દહ અચ કારે ઊ મૂબદાન
 લુ બેશનીદ દર દીને ઊ શુદ કોબાદ
 એ ગીતી બગોફતારે ઊ બૂદ શાદ
 વરા શાહ બે-શાદ અરુ દરતે રાસ્ત
 નદાનેસ્ત લશકર કે મૂબેદ કુન્દસ્ત
 બરે ઊ શુદ આન કરા કે દર્વીશ બૂદ
 વગર નાનશ અચ ફૂશે ખીશ બૂદ
 બગેદ જહાન તાજહ શુદ દીને ઊચ
 નેચારસ્ત બેસ્તન કરી કીને ઊચ
 તવાંગર હમી સરુ એ નીકી બેકાશત
 સેપોદી બદર્વીશ ચીઝી કે દાશત

ધણાંક લશકરી સેપાહો મઝદક આગળ એકઠા થવા લાગ્યાં-અને બીજાં
 ધણાંક લોકો સીધી રાહ છોડી તેણે દેખાડેલા આડા માર્ગ ઉપર ઉતરી પડ્યાં.
 તે એવો ફતવો આપવા લાગ્યો કે “જે કોઈ પૈસાદાર છે-તે એક
 ગરીબ માણસની બરાબરનોજ કહેવાય છે.

એવું નહીં બનવું જોઈએ કે કોઈની દલિલત એવાદા હોય-પણ પૈસાવાળા
 અને ગરીબોએ તાણા અને વાણાની માફક એકસરખી પંક્તિએ રહેવું જોઈએ.
 દુન્યામાં લોકો માલમતામાં એકસરખાં હોવા જોઈએ-દલિલતમંદો
 વધારે દલિલત ધરાવે તે હરામ કહેવાય.

તે તવંગરોએ પોતાની સ્ત્રીઓને મિલકતને અને માલમતાને ગરીબોને
 આપી દેવી જોઈએ-ગરીબો અને તવંગર એકજ પંક્તિના હોવા જોઈએ.

માટે આ બીના હું બરાબર કરીશ કે જેથી પવિત્ર દીનની રીત રસ્ત-
 ખસૂસ કરીને જે હાલ છપાયેલી છે તે ઝાહેરમાં આવે.

જે કોઈ શખ્સ કે આ દીન સિવાય કરી બીજી દીન ઉપર હશે-તો ૪૧૨
 તે દેવ ઉપર ચઝદાનની લઆનત પડશે.”

તેના ફતવા પ્રમાણે અગર કોઈ બુઝાગ શખ્સ હતો કે કોઈ જવાન
 શખ્સ હતો-તેની સાથ એક ફકીર સરખોજ ગણાતો હતો.

તે એક પૈસાવાળાની પાસેથી ચીઝો લઇ લેતો અને કોઈ ગરીબને આપી
 દેતો-મઝદકનાં આવી રીતનાં કામોથી સઘળા દાનાઓ લાચાર બની ગયા.

જ્યારે પાદશાહ કોબાદે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે તેની દીનમાં ગયા-
 દુન્યામાં તે બસ તેનીજ વાતમાં ખુશહાલ રહેતો.

પાદશાહે તેને પોતાના જમણા હાથ ઉપર બેસાડ્યો હતો-તેનાં
 લશ્કરે એમ પણ નહીં જાણ્યું કે “તેનો વડો વઝીર ક્યાં છે?”

જે કોઈ કે દરવેશ લોકો હતા અથવા જે કોઈ પોતાની મેહનતથી
 રાટી પચા કરતા હતા તેઓ તેની સાથ જોડાયા.

ઈરાન દેશની આસપાસ તેનીજ દીન ફેલાવા લાગી-કોઈએ તેની સાથ
 કીનો શોધવાની હિમ્મત કીધી નહીં.

ધનવાન શખ્સો પોતાની પાસની ચીઝો ગરીબોને સોંપવા લાગ્યાથી
 તેઓ પણ નેકીના માર્ગ ઉપરથી પોતાનાં સર ફેરવવા લાગ્યા.

સર બાઝુ ઝદને નૂશીરવાન અઝુ
 દીને મઝદક વ કોશતન
 ઊરા બપયરવાનશ.

નોશીરવાને મઝદકની દીનનો ઇનકાર કરવો
 અને તેને તેના સાથીઓ સાથ
 મારી નાખવો.

ચુનાન બુદ કે ચકુ રૂઝ મઝદક ખગાહ
 એ ખાનહુ બેયામદ બનચીકે શાહ
 ચુનીન ગોફત કર દીન પરસ્તાને મા
 હમ અચ પાક ફેલ જીરુસ્તાને મા
 ફેરાવાન એ ગીતી સરાન અરુ ઝદન્દ
 ફેરુ આવરમ શાન વગર બુઝરન્દ
 એ મઝદક રાનીદ ઇન સુખુનહા કોબાદ
 બસાહારુ ફરુમૂદ તા બારુ દાદ
 ચુનીન ગોફત મઝદક બપુરમાયહુ શાહ
 કે ઇન ખાનહુ તન્ગસ્તો ચન્દીન સેપાહ
 હમાના નચુન્નદ દર પીશપાહ
 બહામૂન બરામદ કુનદ શાન નેગાહ

એવું બન્યું કે એક દહાડો બામદાદે મઝદક-પોતાનાં ઘરમાંથી પાદ-
 શાહની નજદીક આગ્યો.

અને બોલ્યો કે “આપણી દીન પાળનારાઓમાંથી-તેમજ આપણાં
 નેકદિલના તાબેદારોમાંથી,

દેશના ધણાક સરદારો દરવાઝા ઉપર આવ્યા છે-તેઓને હું અંદર ૪૧૩
 લાઈં યા તેઓ ચાલી જાય?”

કોબાદે મઝદકની એ વાત સાંભળી-દરબારના વડાને હોકમ ક્યો જેથી
 તેઓને દાખલ કીધા.

મઝદકે મોક્લાદાર પાદશાહને કહ્યું-કે “આ મકાન સાંકડું છે અને
 માણસો ધણાં છે.

ખચીત કે તેઓ આ દરબારમાં સમારો નહીં-તેથી પાદશાહે મય-
 દાનમાં આવી તેઓને જોવા.”

એકરૂમૂદ તા તખ્ત બીરૂન બરન્દ
અચ્ચ અયવાને શાહી બહામૂન બરન્દ
બદશત આમદ અચ્ચ મચ્છકી સદ હજાર
બેરૂતન્દ શાહાન્ બરે શહૂરૂયાર
થુનીન્ ગોકૂત મચ્છક બશાહે જમીન્
કે અચ્ચ બરૂતર અચ્ચ દાનેશો આપરીન્
થુનીન્ દાન્ કે કેસા ન બરૂ દીને માસ્ત
એ દીન્ સર કશીદન્ વરા કય સજાસ્ત
યકી દસ્તખતશ બેખાયદ સેતદ
કે સર બાચ્ચ ગદાન્દ અચ્ચ રાહે બદ
બેખીયાનદ અચ્ચ રાસ્તી પન્જ ચીચ
કે દાના બરીન્ પન્જ નકૂચ્ચ નીચ
૪૧૪ કુળ રકો ખેશમસ્તો કીનો નેયાચ
બપન્થુમ કે ગદદ બરૂ ચીરહ આચ
તો ગરૂ ચીરહ બાશી બરીન્ પન્જ દીવ
પદીદ આયદત રાહે ગયહાન્ બેદીવ
અઝીન્ પન્જ મારા જનો ખાસ્તસ્ત
કે દીને બેહી દર જહાન્ કાસ્તસ્ત
જનો ખાસ્તહ નાયદ અન્દરૂ મેયાન્
થુ દીને બેહીરા નખાહી મેયાન્
બદીન્ દૂ બુવદ રકો આઝો નેયાચ
કે બા ખેશ્મો કીન્ અન્દરૂ આયદ બરાચ
હમી દીવ પીચદ સરે બેખદાન્
નખાયદ નેહાદ ઇન્ દદ અન્દરૂ મેયાન્
થુ ઇન્ ગોકૂતહ શુદ દસ્તે કેસા ગેરૂત
બદ માન્દહ બુદ શાહે ઇરાન્ શેગેકૂત
અચ્ચ નામવરૂ દસ્ત બેસ્તદ બખશ્મ
બતુન્દી એ મચ્છક બેતાબીદ અશ્મ
બમચ્છક થુનીન્ ગોકૂત બન્દાન્ કોબાદ
કે અચ્ચ દીન્ કેસા એ દારી બયાદ
થુનીન્ ગોકૂત મચ્છક કે ઊ રાહે રાસ્ત
નેહાની નદારદ ન બરૂ દીને માસ્ત
૪૧૫ હમાનગહુ એ કેસા બપુર્સીદ શાહ
કે અચ્ચ દીને બેહુ બુઝરી ચીસ્ત રાહ
બદ ગોકૂત કેસા થુ ચાબમ જમાન્
બેગૂયમ કે કબજસ્ત યકૂસરૂ ગમાન્
થુ પયદા શવદ કબજીઓ કાસ્તી
દેરૂશાન્ શવદ પીશે મન્ રાસ્તી
બદ ગોકૂત મચ્છક જમાન્ અન્દરૂ રૂચ
હમી ખાહી અચ્ચ શાહે ગીતી ફેરૂચ
વરા ગોકૂત કેસા જમાન્ પન્જ માહ
શશુમરા હમહુ બાચ્ચ ગૂયમ બશાહ
બરીન્ બરૂ નેહાદન્દો ગશતન્દ બાચ્ચ
બઅયવાન્ શુદ આન્ શાહે ગદાન્દરાચ
ફેરેસ્તાદ કેસા બહરૂ બચ્ચ કસ
કે દાનન્દઈ દીદો ફર્યાદરસ
કસ આમદ બુએ ખરૂરએ અરૂદશીરૂ
કે આયદ બદગાહ હોરૂચ્ચદે પીરૂ
એ એસ્તખરૂ મેહૂરૂ આઝરે ફારૂસી
બેયામદ બદગાહ બા યારૂ સી

પાદશાહે હોદમ કીયો કે “તખ્ત બાહેર કાદે-અને પાદશાહી અય-
વાનમાંથી મયદાનમાં લઈ જાય.”

તે મયદાનમાં મચ્છકી ટોળામાંથી એક લાખ માણસ આવ્યાં-અને
તેઓ ખુશહાલ પાદશાહની નજદીક હાજર થયાં.

ત્યાં મચ્છકે દેશના પાદશાહ કોબાદને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “આ
હાપણ અને વખાણને લાયકથી પણ વધુ ચઢિયાતા પાદશાહ !

તું બહુ કે કેસા (નોશીરવાન) આપણી દીન ઉપર આવતો નથી-
શું તેણે એમ દીનથી સર ફેરવવું સજાવાર છે ?

તેની પાસે એક લખત લખાથી લેવું જોઈએ-કે તે પોતાની ખૂરી રાહથી
સર ફેરવે.

માણસને પાંચ ચીજ રાસ્તીથી ફેરવે છે-અકલમદો વટિક એ પાંચમાં
વધારો કરી શકતા નથી.

કે જે અદેખાઈ, ગુસ્સો, ક્રોધ અને હાજત છે-અને પાંચમી ચીજ
લોભ છે કે જે સર્વ ઉપર ગાલેબ થાય છે.

જે તું આ પાંચ નતના દેવો ઉપર ગાલેબ થાય તોજ તને ખોદા-
તાલાની રાહનો માર્ગ દેખાય.

એ પાંચ દેવ જેવી ખસ્લતથી માણસ દહલત અને રૂપ સુંદરીઓ
એકઠી કરે છે-કારણકે બહી દીન દુન્યામાંથી નાબૂદ થઈ છે.

જે તું બહી દીનને નુકસાન નહીં કરવા માગતો હોય-તો સ્ત્રી અને
દહલત એ બન્ને તેની વચ્ચે આવવાં નહીં જોઈએ.

એ બન્નેથીજ અદેખાઈ, લોભ અને હાજત પયદા થાય છે-કારણકે
ગુસ્સો અને ક્રોધો ધૂપી રીતે અંદર બેળાય છે.

આ દેવની ખસ્લત તો અકલમદોનાં માથાં ફેરવી મૂકે છે-આ ફાડીખાનાર
નનવરો (યાને પાંચ ખૂરી ખસ્લતો) આપણા શરીરમાં રહેવાં જોઈએ નહીં.”

જ્યારે મચ્છક એટલું બોલી રહ્યો ત્યારે તેણે નોશીરવાનનો હાથ પક-
ડ્યો-આ જોઈ ઇરાનનો પાદશાહ પણ અજબ રહ્યો.

પણ તે નામવરે ગુસ્સાથી પોતાનો હાથ તેના હાથમાંથી છોડાવી
લીધો-અને મચ્છક તરફથી ગુસ્સામાંજ આંખો ફેરવી નાખી.

આથી કોબાદે હસ્તાં હસ્તાં મચ્છકને પૂછ્યું-કે “દીનને માટે તું
નોશીરવાનની વાત શા માટે વચ્ચે લાવે છે ?”

મચ્છક બોલ્યો કે “અંદરખાનેથી તે સચાઇનો માર્ગ એખતયાર કરતો
નથી અને તે આપણી દીન ઉપર યકીન પણ લાવતો નથી.”

તેજ વખત પાદશાહે નોશીરવાનને પૂછ્યું-કે “આ બહી દીનથી
ફરી જવાનું તને કારણ શું ?”

નોશીરવાને જવાબ દીધો કે “જે મને વખત મળે તો હું સાબિત
કરી આપું કે આ એના વિચારો સઘળા ખોટા છે.

જ્યારે આ દીનનું નૂકાણું અને અપ્રમાણિકપણું ઝાહેર થારો-ત્યારેજ
મારી સચ્ચાઈ વધુ જળકતી બનશે.”

મચ્છકે તેને પૂછ્યું કે “તું દેશને રોશન કરનારા પાદશાહ પાસેથી
કેટલા દિવસની મેહલત માગે છે ?”

નોશીરવાને જવાબ દીધો કે “પાંચ મહિનાનો વખત-છઠે મહિને હું
પાદશાહને સઘળું ખુલ્લું કરી આપીશ.”

એવો ઠરાવ કરી તેઓ સઘળા પાછા ફર્યા-અને ગરદન ફરાજ પાદ-
શાહ પોતે પાછો મેહલમાં ગયો.

કેસાએ (નોશીરવાને) હોશયાર અને મદદગાર માણસોને જોઈને દરેક
જગ્યાએ રવાના કીધા.

આથી એક જણ ખુરએ અર્દશીર તરફ આવ્યો-કે “બુઝર્ગ હોર.
મચ્છ પાદશાહની દરગાહમાં આવે.”

એસ્તખથી પાર્સનો મેહરઆઝર ત્રીસ મિત્રો સાથે દરગાહમાં આવ્યો.

નેશસ્ત-હ દાનેશ પેજૂહાન બહમ સખુન રફત હરૂનહ અચ બીશો કમ બકેસા સેપોઈન્હ ચકસર સોખન ખેરહમન્દો દાનન્દગાને કોહન ચુ બેશનીહ કેસા બનચ્હે કોબાદ બયામહ એ મચદક હમી કરૂહ યાહ કે અકૂનૂન ફરાચ આમહ આન ફરગાર કે દીને બેહીરા કુનમ ખાસ્તાર ગર અચદૂન કે ઊરા બુવહ રાસ્તી શવહ દીને જરૂદશ્ત દર કાસ્તી પઝીરમ મન આન પાક દીને વરા એ જાન બર ગુઝીનમ ગુઝીને વરા ચુ રાહે ફરીદૂન શવહ ના દુરોસ્ત ઉઝયરો મસીહાઓ હમ જન્દવાસ્ત સખુન ગોકૂતને મચદક આચહ બજાય નખાયહ બગીતી જોચ ઊ રહુનુમાય ગર અચદૂન કે ઊ કચ્ચ ગૂચહ હમી રહે પાક ચચદાન નજૂચહ યમી તો બીઝાર શવ અચ રહે દીને ઊય બેનેહ દર ના ખુરરમ આધને ઊય બમન હેહ વરા વાન કે દર દીને ઊસ્ત મખાદા યકીરા બતાન મઘઝો પૂસ્ત ગવા કરૂહ જરૂમેહરો ખરૂરાહરા ફરાધનો બન્દયો બેહુઝાહરા વઝાન જાયગહ શુહ બઅયવાને ખીશ નેગહદાશ્ત આન રાસ્ત પયમાને ખીશ ચુ શખગીર બેન્મૂહ ખુરશીહ તાજ જમીન શુહ બકેદારે દયાએ આજ હમી રાન્દ ફર્જન્દે શાહે જેહાન સખુન ગૂચ બા મૂબેદાનો મેહાન ખરાબર બઅયવાને શાહુ આમદન્હ સખુનગૂચો જૂચન્દહ રાહુ આમદન્હ દેલારાય ફદક સુએ કયકોબાદ બયામહ સખુનરા દર અન્દર કુશાહ ચુનીન ગોકૂત મૂબેહ બપીશો ગોરહુ બમચદક કે અચ મર્દ દાનેશ પેજૂહુ યકી દીને નવ સાખતી દર જહાન નેહાદી જનો ખાસ્તહુ દર મેયાન એ દાનહ પેદર કશ કે ખાશહ પેસર પેસર હમચુનીન ચૂન શેનાસહ પેદર ચુ મરૂદમ ખરાબર બુવહ દર જેહાન નખાશન્હ પયહા કેહાનો મેહાન કે ખાશહ કે જૂચહ દરે કેહુતરી એ ગૂનહુ તવાન સાખતન મેહુતરી કે ખાશહ મરાઓ તોરા કારૂગર ચુ મરૂદમ જુદા માનહ અચ બેહુ બતાર કસી ફે ચુરહ જાયો ચીઝશ ફેરાસ્ત કે શુહ કારૂગર બન્દહુ બા શાહુ રાસ્ત જહાન ઝીન સખુન પાક વીરાન શવહ નખાયહ કે ધન બહ બધરાન શવહ

સધળા વિદ્વાનો સાથે બેઠા-અને દરેક તરેહની વધતી ઓછી વાત કીધી.

પછી અક્લમંદો અને અનુભવી દાનાઓએ-સધળી વાત નોશીર- ૪૧૬ વાનને કહી.

ન્યારે નોશીરવાને સાંભળ્યું ત્યારે તે કોબાદની નજદીક-આવ્યો અને મચદક વિષે વાત કરવા લાગ્યો.

તે બોલ્યો કે “હવે તે વખત નજદીક આવ્યો છે-કે હું બહી દીન માટે તપાસ કરું.

અગરજો તેની દીન રાસ્તી હશે-અને ઝરતોશ્તી દીન ખોટી સાબિત થશે,

તો હું તેની તે પાક દીન કબૂલ કરીશ-તેની પસંદ કીધેલી દીનને મારા જીવથી ઝેવાદ ગણીશ.

જે દીનનો રસ્તો પાદશાહ ફરીદૂને લીધો હતો તે જો ખોટો ઠરે-મૂસા, ઇસુખ્રીસ્ત અને વળી જંદ અવસ્તા પણ ખોટા ઠરે,

તો પછી મચદકનુંજ કહેવું સાચું ઠરે-અને તે તેના સિવાય દુન્યામાં કોઈ બીજો પયગમ્બર જોયેજ નહીં.

પણ જો એમ ઠરે કે તે હલકું બોલે છે-અને પાક ચઝદાનની રાહ ઉપર નથી ચાલતો,

તો તું તેની દીનની રાહથી પાછો ફરજો-અને તેની ખરાબ રીતભાત દૂર કરજો.

અને તેને તેમજ તેની દીનવાળાઓને તું મને સોંપી આપજો-તેઓ એકનાં પણ બદન ઉપરનું ચામકું કે મગજ કાયમ રહે એવું કહી પણ બનતું ના !”

આ વાત ઉપર તેણે ઝરમેહર, ખરરાહ, ફરાધન, બન્દ્ય અને બેહઝાદ ૪૧૭ નામના શખસોને સાક્ષી તરીકે રાખ્યા.

પછી પોતાના મેહલમાં ગયો-તેણે પોતાના સાચા કોલને પાળ્યો.

ન્યારે સવારે ખોરશીદે પોતાનું તાજ બતાવ્યું-અને જમીન હાથી-દાંતના દર્પા માફક સફેદ થઈ,

ત્યારે દેશના પાદશાહનો છટાદાર બોલનારો બેટો નોશીરવાન પેલા દાનાઓ અને સરદારો સાથ ચાલવા લાગ્યો.

તે સુબાષિત બોલનારા અને રાહ શોધનારા શખસો પાદશાહના મેહલની નજદીક આવી લાગ્યા.

દિલચસ્પ જવાન નોશીરવાન પાદશાહ કોબાદ આગળ-આવ્યો અને વાત શુર કીધી.

ત્યાં તે ટોળાંની વચ્ચે એક દાનાએ પેલા મચદકને એ પ્રમાણે સવાલ કીધો કે “ઓ દાનાઈ શોધનારા શખસ !

તેં દુન્યામાં એક નવીજ દીન હલ્લી કીધી છે-અને સ્ત્રીઓ તેમજ સધળા માલ અસ્ખાબને સર્વના સામાન્ય ઉપયોગમાં રાખ્યા છે,

તો બાપ પોતાના બેટાને કેમ ઓળખી શકશે ?-તેમજ બેટો બાપને કેમ ઓળખી શકે ?

ન્યારે દુન્યામાં સધળાં માણસો એકજ પંક્તિના થશે-તો મોટા અને નાના માલૂમ પડશેજ નહીં.

ત્યારે એવો શખસ કોણ હશે કે જે ચાકરી કરવા જાય ?-તેમજ ૪૧૮ નોકર વગર કોઈ શોઠાઈ પણ કેમ કરી શકશે ?

તારા અને મારા કામ કરનાર કોણ રહેશે-બલ્કાં બૂઝાં માણસમાં તફાવત કેમ રહેશે ?

જો એક ખિદમત કરનારો ગોલામ પાદશાહનીજ ખરાબરનો થયો-તો પછી ન્યારે કોઈ મરી જાય ત્યારે તેનાં ધરખાર અને માલ મિલકત કોણના કહેવાશે ?

આવી રીતની તારી વાતોથી તે સધળો દેશ વચરાન થઈ જશે-આવી ખત્રી ધીરાનમાં દાખેલ થવી નહીં જોઈયે.

હમણું ઠહખોદાયન્દો મજદૂર કીરત
હમણું ગન્જ દારન્દો ગન્જૂર કીરત
એ દીન આવરાન ઇન્ સખુન કસ નગોકત
તો દીવાનગી દારી અન્દર નેહોકત
હમણું મરુદમાનરા બદ્દખ બરી
હમણું કારે બદરા બબદ નશમરી
ચુ બેશનીદ ગોકૂતારે મૂબેદ કોબાદ
બર આશોકૂતો અન્દર સખુન દાદ દાદ
ગેરાનમાયહુ કેસા વરા ચાર ગરત
દેલે મહે બી દીન પુર આઝાર ગરત
પુર આવાજ શુદ અન્બુમન સરખસર
કે મજદૂર મખાદા બરે તાજવર
૪૧૯ હમી દારદ આન દીને યજદાન તખાહ
મખાદા બરીન નામવર ખારગાહ
અઝાન દીન જહાનદાર ખીઝાર શુદ
સરે સરકશાન પુર એ તીમાર શુદ
બકેસા સેપોદશ હમાનગાહ શાહ
અબા હર કે ઊ દાશત આન દીનો રાહ
બદાન રાહ પુદ નામવર સેહ હઝાર
બકર્જન્દ ગોકૂત આન ઝમાન શહરુયાર
કે બા ઇન્ સરાન હરુએ ખાહી બેકુન
વઝીન પસ એ મજદૂર મગદાન સખુન
બદરગાહે કેસા યકી બાધ બૂદ
કે દીવારે ઊ બરતર અચ રાધ બૂદ
હમણું ગેરુદ બર ગેર્દ આન કન્દહુ કરુદ
મરીન મરુદમાનરા પરાગન્દહુ કરુદ
બેકેશતન્દ શાન હમ બસાને દરખત
ઝબર પાયો સર ઝીર આગન્દહુ સખત
બમજદૂર ચુનીન ગોકૂત કેસા કે રવ
બદરગાહે બાધે ગેરાનમાયહુ શવ
એ તોખમી કે કેશતી બદીન રૂઝગાર
તોરા દાદ અય ના હુશીવાર ખાર
૪૨૦ દરખતાન બેબીની કે આન કસ નહીદ
ન અઝ કારદારને પીશીન શનીદ
બેશુદ મજદૂર બાધ બુક્રશાદ દર
કે બીનદ મગર દર ચમન ખારવર
હમાનગહુ ચુ દીદ અચ તનશ રફૂત હૂશ
બર આમદ બનાલહુ અચ યક ખોરુશ
યકી દાર કરુમૂદ કેસા બબન્દ
ફેફહેશત અચ કાર પીચાન કમન્દ
નેગૂનબખારા બેન્દહુ બર દાર કરુદ
સરે મહે બી દીન નેગૂનસાર કરુદ
વઝાન પસ બેકેશતશ બખારાને તીર
તો મર બાહોશી રાહે મજદૂર મગીર
બુઝેમીન શુદન્દ ઇમન અચ ખારતહુ
ઝનો ઝાદહો બાધે આરાતહુ
હમી બૂદ બા શરૂમ ચન્દી કોબાદ
એ નફીન બમજદૂર હમી કરુદ યાદ
બદર્વીશ બખશીદ બેરયાર ચીચ
બર આતેશકદહુ બેહઅત અફૂગન્દ નીચ

જે સધળાજ શેઠ અને તો ચાકર કોણુ ?-જે સધળાજ ખઝાનો ધરાવનારા હોય તો તેના ખઝાન્યી કોણુ ?

દીન લાવનારા પયગમ્બરોમાથી કોઈએ પણ એવી વાત કહી નથી-તું તારાં દિલમાં ગાંડાપણું ધરાવે છે.

તું સધળાં માણસોને દોષખમાં ધસડી લઇ જાય છે-સધળાં ખૂરાં કામેને તું ખરાબી બરેલાં ગણતોજ નથી."

જ્યારે પાદશાહ કોબાદે તે દાના મોખેદની એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તે ગુરસે થયો અને તેના બોલવાને ઇન્સાફ આપ્યો.

મોલમાદાર નેશીરવાન તેનો મદદગાર થયો-પેલા અધર્મી મદદનું દિલ દુઃખ બરેલું થયું.

સધળા ભેગા મળેલા લોકો પોકારી ઉઠ્યા-કે "મજદૂર પાદશાહની આગળ હોતોજ ના !

તે પાક યજદાનની દીન ખરાબ કરે છે-માટે તે આ નામદારી બરેલી દરખાસ્તમાં હોતોજ ના !"

પાદશાહ તેની દીનથી કંટાળી ગયો-અને સરદારોનાં સર ગમ બરેલાં બન્યાં.

તેજ વખત પાદશાહે મજદૂરને અને બીજા જે કોઈ કે તેની દીન અને રાહ ઉપર ચાલતા હતા તેઓને નેશીરવાનને સોંપી આપ્યા.

તે તેની રાહ ઉપર ચાલનાર ત્રણ હઝાર નામીયા શખસો હતા-પાદશાહે તેજ વખત પોતાના બેટાને કહ્યું,

કે "આ સરદારોને તારે ગમે તે કર-અને હવે પછીથી મજદૂરની વાત મારી આગળ લાવતોજ ના."

નેશીરવાનની દરગાહમાં એક બાગ હતો-કે જેની દીવાર પહાડ કરતાં ઊંચી હતી.

તેની આસપાસ એક ખાઈ ખોદી-અને તે ખાઈમાં પેલાં મજદૂરો માણસોને છટાં છટાં વીખેરી નાખ્યાં.

અને તેઓનાં માથાં નીચે દાટી ટાંટિયા ઉપર રાખી સખત રીતે-ઝાડની માફક રોપી દીધા.

પછી નેશીરવાને મજદૂરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે-"હવે તું પેલા કીમતી બાગવાળી દરગાહ તરફ જા."

જે કાંઈ બી કે તે રોપ્યાં હતાં તેનાં ફળ, એ બેવુફક શખસ ! હવડાં તને મળ્યાં છે.

તું એવાં ઝાડ બેશે કે જેવાં કોઈએ જ્યાં નહીં હશે-તેમજ આગળા વાકેફગારોથી સાંભળ્યાં પણ નહીં હશે."

આથી મજદૂર ગયો અને પેલા બાગનો દરવાજો ખોલ્યો-કે બાગમાં પેલાં ફળદ્રુપ ઝાડ જોય.

પણ તે જોતાંજ તુરત તેનાં તનમાંથી હોશ જતો રહ્યો-તેનાથી હાય અફસોસનો એક પોકાર નીકળી પડ્યો.

પછી નેશીરવાને એક જાંચી શૂઢી ઉભી કરવા ફર્માવી-તે શૂળીમાં વળ બાધેલી એક કમંદ નીચે લટકાવી.

અને તે જાંચે નસીબનાને જીવતો ફાંસીએ ચઢાવ્યો-તે અધર્મી મદદનું સર જાંચું લટકાવ્યું.

પછી તેને તીરના વરસાદે કરી મારી નખાવ્યો-એ બાધ ! જે તું હુરયાર હોય તો મજદૂરવાળો માર્ગ ના પકડતો.

હવે સધળા મોટાઓ પોતાના ખઝાના, બાયડી છાકરાં અને આબાદ થયલા બાગ બગીચાઓથી નચિન્ત બન્યા.

કોબાદ કેટલોક વખત સૂધી શર્મિદગી બરેલોજ રહેવા લાગ્યો-અને મજદૂર ઉપર લખાનતજ નાખવા લાગ્યો.

તેણે ધણીક યીઝા દરવીશોને ખેરાત કીધી-આતશકદેહ ઉપર પણ ભેટ ચઢાવી.

એ કેસા ચુના શાહ શુદ શહુર્યાર
કે શાખશ હમહ ગઉહર આવરૂહ બાર
વજાન પસ હમહ રાય બા ઊ ઝદી
સખુન હરૂએ ગોકૂતી પેદર બેશનદી

પાદશાહ હવે નોશીરવાનથી ધણો ખુશી થયા-કારણકે તેનાં ઝાડની
ડાળી તમામ ગોહરનાંજ ફળ લાવી.

ત્યાર પછી તે સઘળી બાબતની મસ્લહત તેની સાથેજ કરતો હતો- ૪૨૧
તે જે કાંઈ વાત કહેતો તે બાપ સાંભળતો હતો.

સેપરી શુદને રૂઝગારે કોબાદ
વ અન્દર્ઝ કર્દન્ દર
બારએ નૂશીરવાન.

કોબાદના ઝમાનાનું આખેર થવું અને
નોશીરવાનને માટે તેણે
વસીયત કરવી.

—:૦:—

—:૦:—

એ શાહીશ ચૂન સાલ ખુઝશત એલ
ધમે રૂઝે મરૂઝ અન્દર આમદ બદેલ
યકી નામહ બે-વેશત ખુશ બર હરીર
બદાન ખતે શાયેસ્તહો દેલપઝીર
નુખોસ્ત આફરીન કરૂહ બર દાદગર
કે ઊ દાદ દીનો ખેરૂહ હમ હોનર
બેઆશહ હમી બીગુમાન હરૂએ ગોકૂત
એ બર આશકારા એ અન્દર નેહોકૂત
સરે પાદશાહીશરા કસ નદીહ
નશુહ બાર હર કસ કરી ઊ બર ગુઝીહ
હરાન કસ કે બીનીહ ખતે કોબાદ
બજેઝ પદે દાના મગીરીહ યાહ
બકેસા સેપોર્દમ સઝાવાર તખ્ત
પસ અઝ મર્ગે મા ઊ ખુવહ નીકુબખત
કે યઝદાન અઝીન પૂર ખુશનૂહ બાદ
હેલે બદસેગાલશ પૂર અઝ દૂહ બાદ
બદીન મેહુર બેસ્તીમ બર મૂબદાન
એ બર ઝીરૂસ્તાનો એહુ બર રદાન
એ ગોકૂતારે ઊ હીચ મત્રાગનીહ
અઝ શાહ બાશીહો ગન્જ આગનીહ
બરાન નામહુ બર મોહુરે ઝરીન નેહાહ
બરે મૂબદે રામબર્ઝીન નેહાહ
બહશતાહ શુદ સાલેયાને કોબાદ
નખુહ રૂઝે પીરી હમ અઝ મરૂઝ શાહ
બગીતી દર અઝ મરૂઝ ખુશનૂહ કીસ્ત
કે ફર્નમે કારશ નદાનહ કે ચીસ્ત
બેમોદો જહાન સુરુદરી માન્દ અઝૂય
શુદ આન રન્જે આસાનીઓ રન્ગો બૂય
એ ગેરૂહ આવરીદન કે યાબહ બેહી
કે મીરકૂત બાયહ બદસ્તે તેહી
તનશરા બદીબા બેયારાસ્તન્દ
ગુલો સુકો કાકૂરો મય ખાસ્તન્દ
યકી દખમહુ કર્દન્દ શાહનૂશીહી
યકી તખ્તે ઝરીનો તાજે મેહી
નેહાદન્દ બર તખ્તે ઝર શાહુરા
બેબસ્તન્દ તા બેવેદાન રાહુરા

જ્યારે કોબાદની પાદશાહીનાં આઠીસ વર્ષ પસાર થયાં-ત્યારે તેનાં
દિલમાં મોતના દિવસનો ગમ આળ્યો.

તેણે રેશમી કપડાં ઉપર લાયક અને દિલપઝીર હરફે એક સાફ જેવું
નામુ લખાવ્યું.

તે નામા ઉપર પહેલાં દાદગર દાદાર ઉપર દોઆ લખી-કે “જે
સાહેબે આપણને દીન-ધર્મ, દાનાઈ તેમજ દરેક બતના હોનરો બક્ષેલા ક્યા છે.

તે સાહેબે જે કાંઈ ધાર્યું હશે તે શું અહીં રીતે કે શું છૂપી રીતે
થયા વગર રહેશેજ નહીં.

તેની પાદશાહીની ટોંચ (શુરૂઆત) કોઈએ જોઈજ નથી-જે કોઈ
શખ્સ ઉપર કે ખોદાની પસંદગી હતી તે કદી પણ ખુવાર થતો નથી.

તમો જે કોઈ કે પાદશાહ કોબાદનું આ વસીયત નામુ જુઓ-તો
તેને દાના શખ્સની વસીયત સિવાય બીજું કાંઈ સમજતાજ ના.

હું આ લાયક તખ્ત નોશીરવાનને સોંપી જઈ છું-મારાં મોત પછી
તેજ બાગ્યશાળી પાદશાહ બનશે.

પાક યઝદાન આ મારા બેટાથી ખુશહાલ હોજો!-અને તેના દુશ્મનનું
દિલ દુઃખી બનજો!

મેં વઝીરો ઉપર, રૈયત ઉપર તેમજ ડાહ્યા માણસો ઉપર આ કામ
કરી મેહુરબાની કીધી છે.

તમો તેના હોકમથી જરા પણ ફરતા ના-તેનાથી તમો ખુશહાલ ૪૨૨
રહેજો અને ખઝાનો ભેગો કરજો.”

પછી તે વસીયત નામા ઉપર સોનેરી મોહર કીધી-અને તે વડા
વઝીર રામબર્ઝીન આગળ મૂક્યું.

કોબાદની ઉમર એંસી વર્ષની થઈ હતી-અને તે બૂઢાપાના દિવસે
પણ મોતથી રાઝી નહીં હતો.

આ દુન્યામાં મોતથી કોણ ખુશહાલ થાય છે?-કારણકે કોઈ પોતાનાં
કામનું રોવટ બણતું નથી કે ત્યાર પછી તેનું શું થશે?

તે પાદશાહ મરણ પામ્યો અને આ દુન્યા તેનાથી ખાલીજ રહી-
તેની સઘળી રંજ, સુખ અને રંગરાગ જતો રહ્યો.

ખઝાનો એકઠો કરવાથી કોણ બલાઈ પામે છે?-કારણકે આખેરે તો
ખાલી હાથેજ જવું પડે છે.

પછી ગોલાબ, કસ્તુરી, કપૂર અને મય મંગાવી-તે પાદશાહનાં શરીરને
સાફ કરી રેશમી કપડાંમાં સજ્જ કીધું.

તેઓએ એક પાદશાહી દખ્ખુ બનાવ્યું-અને તેમાં એક સોનેરી તખ્ત
અને શેહનશાહી તાજ મેલ્યું.

તે સોનેરી તખ્ત ઉપર પાદશાહને મૂક્યો-અને હમેશને માટે તેના
માર્ગ બંદ કીધો.

૪૨૩ અઝાન પસ નદીદન્દ એહરે કોબાહ
 ખગીતી ગુઝરુ કરૂં ગોકૂતી ચુ બાહ
 એ બાશી તો ઈમન અઝીન અર્ખ પીર
 કે ફર્નમ અન્નમદત નાગુઝીર
 ચુ મુખેહ બેપદાખત અચ સૂગે શાહ
 નેહાહ આન કઈ નામહુ દર પીશગાહ
 બઈરાન ખુજોગાન અબા મુબદાન
 બગેરૂહ આમદહુ નામવર બેખદાન
 બદાન અન્બુમન નામહુ બર ખાન્દન્દ
 વલીઅહુદરા શાહ બેન્શાન્દન્દ
 બસર શુહ કુનૂન નામએ કયકોબાહ
 એ કેસા બરમ ઝીન સોપસ નામો યાહ
 અલા અય દેલારાએ સર્વે બલન્દ
 એ બૂદત કે ગશતી યુનીન સુસ્તમન્દ
 બદાન શાહમાનીઓ આન પ્રરેઝીખ
 એરા શુહ દેલે રઉશનત પુર નેહીખ
 યુનીન ગોકૂત પુર્સન્દહુરા સર્વેખુન
 કે શાદાન બુદમ તા નગશતમ કોહન
 એ પીરી મરા તન્ગ દેલ કરૂં અરૂખ
 બમન ખાચ દાહ અચ જવાનીશ બરૂખ
 મરા કાશ હરગેચ ન પર્વદહુ બૂહ
 ચુ પર્વદહુ બૂદી નેયાઝદહુ બૂહ
 ૪૨૪ યુનીન સુસ્ત ગશતમ એ નીરૂએ શસ્ત
 બેપરહીઝો બા ઊ મસાય હીચ દસ્ત
 હમે અબ્દહા દારદો અન્ગે શીર
 બેખાયહ કસીરા કે આરહ બઝીર
 હમ આવાઝે રઅદસ્તો હમ બૂરે ગરૂગ
 બયકુ દસ્ત બર્ગો બયકુ દસ્ત મરૂગ
 એ સર્વે દેલારાય અમ્બર કુનહ
 સમન બરૂગરા રંગે અમ્બર કુનહ
 ગુલે અર્ધવાનરા કુનહ જઅફરાન
 પસ અચ જઅફરાન રન્જહાએ ગરાન
 શવહ બસ્તહુ બી બન્દ પાએ નવન્દ
 વજૂ ખાર ગર્દહ તને અરૂખમન્દ
 મરા દુરે ખુશાખ સસ્તી ગેરેકૂત
 હમાન સર્વે આઝાહ પસ્તી ગેરેકૂત
 બોઝશાન શુહ ઈન નર્ગેસાને દેઝમ
 હમી ગર્દહ અચ સુસ્તીઓ રન્જ નમ
 દેલે શાદો ખુર્રમ પુર અચ દરૂદ ગશત
 યુનીન રૂએ મા ના જવાન મરૂદ ગશત
 બદાનગહુ કે મરૂદમ શવહ સીર શીર
 શેતાખ આવરહ મર્ગો ખાનન્દશ પીર
 ૪૨૫ એલો હસ્ત બુહ અહુદે નૂશીરવાન
 તો બર શસ્ત રફૂતી નુમાઈ જવાન
 સરન્નમ બૂય અચ હમહુ કારે ખીશ
 બતીમારે બીશી મકુન દેલત રીશ

ત્યાર પછી તેઓએ કોબાદનો ચેહરો જોયોજ નહીં-તે ગોચા આ
 દુન્યામાંથી પવન મિસાલ જતો રહ્યો.

તું આ બુદ્ધાં આસ્માનની ચાલથી કેમ નચિન્ત રહે છે?-કારણકે
 શેવટે લાચારીમાંજ તારો અન્નમ લાવી મૂકશે.

ન્યારે પેલો વડો વઝીર પાદશાહના સોગથી ફારેગ થયો-ત્યારે તેણે
 પેલું પાદશાહી વસીયત નામુ દરબારમાં મૂક્યું.

હરાની દરબારમાં તે વઝીરો સાથ સઘળા મોટાઓ અને નામીયા
 દાનાઓ એકઠા મળ્યા.

તે અન્બુમન આગળ પેલું વસીયત નામુ વાંચવામાં આવ્યું-અને
 ખુશહાલી સાથ પાદશાહના વારસને તખ્તે બેસાડવામાં આવ્યો.

(ફિદૌંસી કહે છે કે) હવે પાદશાહ કોબાદનું દાસ્તાન પુરં થાય છે-
 અને એ પછીથી હું નોશીરવાનનું નામ અને તેનીજ યાદ કરતો રહીશ.

“ઓ વહાલાં બુદ્ધ સરોવર!-તને શું થયું છે કે તું ગમગીન બની
 ગયું છે?”

આવી ખુશહાલીમાં તેમજ આવા દબદબા અને ઝેબાયેશમાં તારું
 રોશન દિલ શા માટે ધાસ્તી ભરેલું બન્યું છે?”

પેલાં સરોવરે તે સવાલ પ્રહારને એવો જવાબ દીધો-કે “ન્યાં સૂધી
 હું બુદ્ધ થયું નહીં હતું ત્યાં સૂધી હું ખુશહાલ રહેલું હતું.

પણ હમાનાએ મને બૂદાપો આપી નિરાશ કરી મેલ્યું છે-મારી
 જવાનીનો ફાલો મને આ રીતે તેણે પાઠો આપ્યો છે.”

અફસોસ! કે તેણે મને કદી પાલ્યોજ નહીં હતો-અને જો મને પાલ્યો
 તો તે મને આજુ ફુગ્મ નહીં દેતે.

હું તો સાઠ વર્ષના હમાનાના ઝોરથી નબળો થઈ ગયો છું-તું તેનાથી
 દૂર રહે અને તેની સાથે પળે ના મેળવ.

કેમકે તે અઝદહાના જેવો શ્વાસ અને સિંહના જેવી ચુંગાલ ધરાવે
 છે-તે (યાને હમાનો) જે કોઇને કે નીચે પાડે છે તેને ખાઈ ભવ છે.

તેનો આવાજ આસ્માનની ગરજના જેવો છે તેનું ઝોર વડનાં જેવું છે-
 તે એક હાથમાં ખુશીનો અસ્ખાબ રાખે છે અને બીજા હાથમાં મોત રાખે છે.

દીલને લોભાવનારાં સરોવરનાં ઝાડને વાંકુ વાળે છે-અમ્બેલીનાં ફૂલની
 પાંદડીઓને અમ્બરના રંગની કાળી કરે છે.

લાલ ગુલકેશનાં ફૂલને કેસર જેવાં પીળાં બનાવે છે-અને ત્યાર બાદ
 અનેક દુઃખમાં તેને નાખે છે.

તેજ ચાલનારા ઘોડાના પગ વગર બેઝીએ બંધાઇ ભય છે કીમતી
 મૂલ્યવાન શરીર કંગાલ બની ભય છે.

મારાં આબહાર મોતીઓ ઝાંખાં પડી ગયાં છે-તેમજ સર્વે આઝાદ
 જેવું કદ વાંકુ વળી ગયું છે.

અને આ તારી ગમગીન આંખો રડતી બની છે-તે નબળાઇ અને
 સખત મેહનત કરવાથી આંસુ ભરેલીજ રહે છે.

મારું ખુશી ખુશીવાળું શરીર દુઃખ ભરેલું બન્યું છે-આવો મારો
 દહાડો નેહસ્ત થયો છે.

જે વેળા ઈન્સાન દૂધ પીને ધરાય છે-કે તુરત મોત ઉતાવળું પડી
 તેને કહે છે કે “તું બુદ્ધ થયું હવે ચાલ.”

નોશીરવાને હડગલીસ વર્ષ પાદશાહી કીધી અને તે બુદ્ધો થયો અને મરી
 ગયો-તો તું ઓ ફિદૌંસી! સાઠ વર્ષનો થયો તે કાંઈ હવે તું જવાન નહીં કહેવાય.

પોતાનાં દરેક કામનું બહુ શેવટ આવે તેમ કર-પણું જીવવાની અને
 ધણું મેળવવાની ચિન્તાથી તારાં દિલને દુઃખી ના કર.

નોશીરવાન*

પાદશાહીએ નૂશીરવાન ચેહલો
હશત્ સાલ ખૂદ ખર તખ્ત
નેશસ્તને નૂશીરવાન.

નોશીરવાનની પાદશાહી ઉડતાળીસ વર્ષ
હતી. નોશીરવાનનું તખ્ત
ઉપર ખેસવું.

ચુ કેસા નેશસ્ત અચ્ચ ખરે તખ્તે આજ
ખસર ખર નેહાદ આન દેલઅકૂચ તાજ
જહાન્ તાજહુ શુદ્ધ અચ્ચ સરે ગાહે ઊય
અખા ગોરૂઝ મીશ આખ ખુદી ખલૂય
ખશાહી ખર ખાન્દન્દ આફરીન્
ખફર્માને ઊ શુદ્ધ ઝમાનો ઝમીન્
ચુ કેસા નેશસ્ત અચ્ચ ખરે ગાહે નવ
હમી ખાન્દન્દી વરા શાહે નવ
બેગોફતન્દ કીન્ શાહુ જાવીદ ખાદ
ફરશ ખરતર અચ્ચ ફરે જમ્ફીદ ખાદ
ઝે ખરા ખૂખીઓ દાદો આધને ઊય
વજાન્ નામવર દાનેશો દીને ઊય
વરા નામ કદન્દ નૂશીરવાન
કે મેહરશ જવાન ખૂદો દઉલત જવાન

જ્યારે કેસા હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર ખેડો-અને પેલું દિલ રૈશન
કરનાર તાજ સર ઉપર મૂક્યું,

ત્યારે તેનાં તખ્તની ખુલંદીથી દેશ ખુશહાલ બન્યો-અને તેના ઇન્સા-
ફથી મેઢાં બકરાં વરૂની સાથ એકજ નદીમાં પાણી પીતાં થયાં.

સઘળાઓએ તેની ઉપર પાદશાહ તરીકેની દોઆ કીધી-ઝમાનો અને
ઝમીન પણ તેનાજ તાબેદાર બન્યાં.

જ્યારે નોશીરવાન નવાં તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો-ત્યારે સઘળાઓ તેને
“નવો પાદશાહ” કરી બોલાવવા લાગ્યા.

તેઓ બોલ્યા કે “આ પાદશાહ જાવેદાન સૂધી જીવતો રહેજો !-અને
તેનું ખોરેહ પાદશાહ જમશીદના ખોરેહ કરતાં પણ વધારે હોજો !”

તેની પુષ્કળ ખૂબી, ઇન્સાફ અને રૂઢીને લીધે તેમજ તે નામવરની
બાહોશી અને દીનગી આસ્થાને લીધે,

લોકોએ તેનું નામ “નોશીરવાન” રાખ્યું-કારણકે રૈયત ઉપર તેની
મેહરબાની ધણી હતી અને નસીબમાં પણ તે ધણો મોટો હતો.

* પાદશાહ કોબાદનો એથો યાને સર્વથી નાનો છોકરો. સઘળા છોકરાઓમાં આ છોકરો સર્વથી ડાહ્યો, બહાદુર અને
વાજબી બોલનારો. જાણીનેજ પાદશાહ કોબાદ એને પોતાનો ગાદીવારસ ઠરાવી ગયો. ખરેજ આ પાદશાહ બહુ બલો અને
વાજબી ઇન્સાફ કરનારો નીવડ્યો. આ પાદશાહનું નામ કેસા (ખુસર) હતું. પણ પોતાની રીતભાત અને અદલ ઇન્સાફથી
સઘળી રૈયતના જીવ ખુશહાલ કરવા લાગ્યો જેથી સઘળાઓએ તેને “નૂશીન રવાન” એટલે “મીઠા જીવનો” રૈયતના જીવને
વહાલો અથવા અમર આત્માવાળો કરી બોલાવવા લાગ્યા. તેમજ એના વાજબી હક્ક ઇન્સાફથી આ પાદશાહ “આદેલ”ને
નામે ઓળખાવા લાગ્યો. એના અદલ ઇન્સાફ માટેની ધણીક વાતો તવારીખનવેસો લખી ગયા છે. કહે છે કે એના અદલ
ઇન્સાફમાંથી આ પાદશાહનો છોકરો હોરમઝ વટિક છટકી શક્યો નહીં હતો. આ પાદશાહની હક્કમતના છેલ્લા દિવસો ઉપર
ઈસ્લામીઓનો પયગમ્બર હઝરત મોહમ્મદનો જન્મ થયો હતો. જેની આગાહી આગમચથી આ પાદશાહને થઈ હતી કે આ
પયગમ્બરની નવી દીનથી સાસાનિયન પાદશાહતનો તેમજ ઝરતોશ્તી દીનનો નાશ થશે, તે છતાં આ આદેલ અને ઇન્સાફી
પાદશાહ તે બાળકને ઇઝા પહોંચાડવાથી બાઝ રહ્યો કે આ બાળકે હાલ કાંઈ પણ ગુનાહ કર્યો નથી તેથી એને કાંઈ પણ ઇઝા
કરવી નેહયે નહીં. આથી સઘળા ઈસ્લામી લખનારાઓએ તેમજ ખુદ હઝરત મોહમ્મદે પણ આ પાદશાહની ધણીજ તારીફ લખી
છે. આ પાદશાહ પોતે દાના હોવાથી દાનાઓ અને ઓદમાઓની મજલેસો ભરી સઘળી દાનાઈ મેળવતો હતો. નોશીરવાને
રૂમીઓ સાથ તેમજ બીજા દેશો સાથ લડાઈઓ કરી ફતેહ મેળવી હતી. એણે પોતાના રાજ્યમાં ધણીક સુધારા કર્યા હતા.
આ નામીયા પાદશાહ માટે આપણા વિદ્વાન મીં પાલનજી દેશાઈ વાજબી રીતે લખે છે, કે “ખરેખર નોશીરવાનની દરબારમાં
લોગા થતા એલમખાઓમાં તે નામદાર એક આફતાબ જેવો હતો, અને તેટલા માટે તે એક ખરો ‘શમ્સ ઉલ ઓદમા’ હતો.
રોજંજ અને નેહની રમતો, પિદપેની વાતો, શાહનામુ, એ સર્વની ઉત્પત્તિ ઇરાનમાં આ વખતેજ થઈ હતી. નોશીરવાન જેવા
બહાદુર, કાબિલ, ડાહ્યા, ઇન્સાફી અને સુધારક પાદશાહ બીજા થોડાજ થઈ ગયા હશે. જેને દેશીઓ અને વિદેશીઓ, જેને રાય
અને રંક, જેને પયગમ્બર અને ધર્મચાર્યો, જેને મિત્ર અને શત્રુ એક સરખી રીતે વખાણે તેના જેવો બીજો લાગ્યશાળી કોણ ?
નોશીરવાન તેવોજ હતો.” આ પાદશાહ માટે અમો હવે પછી કાંઈક વધુ બોલનાર છીએ. આ દુન્યાનો નામીયા પાદશાહ
ઈ. સ. ૫૩૧ થી ૫૭૬ સુધી ૪૮ વર્ષનો લાગ્યો રાજવહિવટ ચલાવી ૮૯ વર્ષની પાકટ ઉમરે ગુઝર પામ્યો.

૪૨૬ ખુજોગાને ગીતી શુદ્ધ અન્બુમન
 શુ બેન્શસ્ત સાહાર ખા રાયજન
 સરે નામદારાન જાખાન ખરુ કુશાહ
 એ દાદારે નીકી દેહેશ કરુદ યાહ
 ચુનીન ગોકૂત કમ કેદંગારે સેપેહરુ
 દેલે મા પુરુ અચ આફરીન ખાદો મેહરુ
 કમ્બયસ્ત નીકો ખદો નામો કામ
 વજુ મુસ્તમન્દમ વજુ શાહકામ
 વજુયસ્ત ફરુદો ખદુયસ્ત જુરુ
 ખફર્મને ઊ તાખદ અચ ચરુખ હુરુ
 એ રાયો એ પયમાને ઊ તુઝરીમ
 નફસ જોચ ખફર્મને ઊ નરપરીમ
 ખતખતે મેહી ખરુ હરાન કરુ કે દાહ
 કુનહ દરુ જહાન ખાશાહ અચ ખખત શાહ
 હરાન કરુ કે અન્દીશએ ખદ કુનહ
 ખફર્મખ ખદ ખા તને ખદ કુનહ
 એ મા હરુએ પુર્સાહ પાસોખ દેહીમ
 ખપાસોખ હમહુ રાયે ફરુદોખ નેહીમ
 અચ અન્દીશએ દેલ કરુ આગાહુ નીસ્ત
 ખદીન તંગી અન્દરુ મરા રાહુ નીસ્ત
 અગરુ પાદશાહા ખુવદ પીશહુ દાહ
 ૪૨૭ કુનહ બીગુમાન હરુ કરુ અચ દાહ શાહ
 અચ એમરુઝ કારી ખફર્દા મમાન
 એ દાની કે ફર્દા એ ગર્દહ જમાન
 ગુલેસ્તાન કે એમરુઝ ખાશાહ ખખારુ
 તો ફર્દા એની ગુલ નેયાયદ ખકારુ
 ખદાનગહુ કે ચાખી તને જુરુમન્દ
 એ બીમારી અન્દીશો દર્દો ગજન્દ
 પસે એન્દગી યાહ કુન રુએ મરુગ
 ચુનાનીમ ખા મરુગ ચુન ખાદો ખરુગ
 ખદાનગહુ કે દરુ કારુ સોસ્તી કુની
 હમહુ રાયે ના તનુદુરોસ્તી કુની
 ચુ ચીરહુ શવદ ખરુ દેલે મર્દે રશકુ
 ચકી દરુદમન્દી ખુવદ બી પેઝરકુ
 વખરુ ખરુ ખેરદ ચીરહુ ગર્દહ હવા
 નખાહદ ખદીવાનગી ખરુ ગવા
 વગરુ મર્દે બીકારો બેસ્ચારુ ગૂચ
 નમાનદશ નચદે કરુસી આખુરુચ
 ખકબૂજી તોરા રાહુ તારીકુ તરુ
 સુએ રાસ્તી રાહુ ખારીકુ તરુ
 ખકારી કે તુ પીશદસ્તી કુની
 ખદ આયદ કે કુન્દીઓ સસ્તી કુની
 ૪૨૮ અગરુ જોકૂત ગર્દહ જખાન ખા દોરુચ
 નગીરદ એ ખખતે સેપહરી ફોરુચ
 સખુન ગોકૂતને કમ એ બીચારગીસ્ત
 ખબીચારગાન ખરુ બેખાયદ ગેરીસ્ત
 શુ ખરુ ખીજદઅચ ખાખુ શાહુ અચ ખુખોસ્ત
 એ દુશમન ખુવદ ઇમનો તનુદુરોસ્ત

જ્યારે ઇરાન દેશના મોટા લોકો એકઠા થયા અને પાદશાહ પોતાના
 સલાહકારો સાથે તખ્ત ઉપર બેઠો,
 ત્યારે નામદાર લોકોના તે સરદારે પોતાની જાખાન ખુલ્લી કીધી-
 પ્રથમ તેણે નેકી પહેંચાડનારા સાહેબને યાદ કરી,
 એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “આસ્માનના પયદા કરનાર સાહેબની મદદથી-
 આપણ સધળાનાં દિલ તેનીજ વખાણ અને માયાથી બરેલાં હોય છે!
 કે જે સાહેબથીજ નેકી, બદી, કીર્તિ અને ઇચ્છા મળે છે તેનાથીજ
 હું હાજતમંદ છું અને તેનાથીજ હું મુશ્કેલમંદ પણ છું.
 તેજ સાહેબથી ખોરેહ તેમજ કૌવત મળે છે-તેનાજ હોદ્દાથી આ-
 સમાન ઉપરથી આફતાબ રોશની આપે છે.
 તેના વિચાર અને વચનથી આપણે ફરીશું નહીં-અને તેના હુકમ
 વગર હમ પણ લઇશું નહીં.
 જે કોઇ શખ્સ કે આ મોટાઈનાં તખ્ત ઉપર બેસી વાજબી ઇન્સાફ-
 કરે છે તે પોતાનાં બખ્તથી આ જેદાનમાં ખુશહાલ રહે છે.
 પણ જે કોઈ કે ખૂરો વિચાર કરે છે-તો તે રોયટે પોતાનાંજ તન
 સાથે ખરાબ કરે છે.
 તમો જે કાંઈ જમોને પૂછશો તેનો જવાબ અમો આપીશું-અને તે
 જવાબમાં અમો સધળા મુખારક વિચાર જાહેર કરીશું.
 કોઈનાં દિલમાંના વિચારથી કોઈ ખબરદાર છેજ નહીં અને એવાં
 સાંકડાં મનમાં મને માર્ગ મળતોજ નથી.
 પણ જે પાદશાહનો ધધો ઇન્સાફ હોય-તો બેરક કે દરેક જાણુ
 ઇન્સાફથી ખુશહાલ અને.
 આજના દિવસનું કરવાનું કામ તું આવતી કાલ ઉપર ના રાખતો-
 તું શું જાણે કે આવતી કાલે જમાનો કેમ ફરશે ?
 જે બાગ કે આજે ખીલીને તૈયાર થયો હોય-તેનાં ફૂલ જે તું આવતી
 કાલે ચુટે તો તે નકામાજ થઇ પડે.
 જે વખતમાં કે તારાં શરીરમાં તાકાત હોય-તે વખતે બીમારી, દર્દ
 અને આફત માટેનો પણ વિચાર રાખતો રહેજે.
 તું તારી જિંદગી પાછળ મોતનો દિવસ પણ યાદ રાખતો રહેજે-
 મોત આગળ આપણે જેમ પવન આગળ પાતડું હોય તેમ ઢિયે.
 જે વખતે કે તું તારાં કામમાં આગસાઇ કરે છે-તે વખતે તું તારા
 સધળા વિચારને નખળા પાડે-છે.
 જ્યારે એક માણસનાં દિલ ઉપર અદેખાઈ ગાલેબ થાય છે ત્યારે એક
 ડાકટરની મદદ વગરનો દર્દી બને છે.
 અને જે અક્લ ઉપર લોબ ગાલેબ થાય છે-તો પછી તેને દીવાનો
 ઠરાવવા માટે શાક્ષીની ઝરૂર રહેતી નથી
 વળી જે શખ્સ કે કામ ધંધા વગરનો અને ધણું બોલનારો હોય છે-
 તેને કોઈની નજદીક આગર ઇજઝત મળતી નથી.
 નૂહાઈ તરફનો તારો રસ્તો ધણોજ અધારો છે-ત્યારે સચ્ચાઈનો
 રસ્તો ધણોજ ખારીક છે.
 જે કામમાં કે તું આગેવાની કરતો હોય-તેમાં જે તું થંડાપણું વાપરે
 અને સુસ્તી કરે તો ધણું ખૂંડ બને છે.
 અગર કોઈની જાખાન નૂહાને સાથી થાય છે-તો આસ્માની બખ્ત
 તરફથી તેને કરો પ્રકાશ પુગતો નથી.
 લાઇલાઈથી લોકો નૂહું બોલે છે (યાને પોતાના બચાવનો એલાજ
 નહીં હોવાથી નાચારે જીવ બચાવવા તેઓ નૂહું બોલે છે)-માટે એવા
 નાચારો ઉપર આપણને અફસોસ છટે છે
 જ્યારે એક પાદશાહ ખાખમાંથી પહેલો ઉઠે છે-ત્યારે તે પોતાના
 દુશ્મનથી નચિત તેમજ તંદુરોસ્ત રહે છે.

ખેરદમન્દો અર્થ ખુદની બીનેયાજ ફેાજની ખરીન્ દરો રન્જસ્તો આજ અગર શાહ બા દાદો બખ્શાયેશસ્ત જહાન્ પુર એ ખૂબીઓ આસાયેશસ્ત વગર કબૂલી આરદ બદાદ અન્દરૂન્ કબસ્તશ ખુવદ ખુદનો આખ ખૂન્ હરાન્ કસ કે હસ્ત અન્દરીન્ અન્નુમન્ શનીદ ઈન્ બર આવદહુ આવાજે મન્ બેદાનીદો સર તા સર આગહુ ખુવીદ હમહુ સાલહુ બા બખ્ત હમરહુ ખુવીદ કે મા તાજદારાન્ બસી દીદહુ ઈમ બદાદો ખેરદ રાહુ ખુગીદહુ ઈમ વલીકેન્ એ દસ્તૂર બાયદ શનીદ બદો નીકુરા જુ બેબાયદ બેદીદ હરાન્ કસ કે આયદ બરીન્ બારૂગાહુ બેબાયેસ્તહુ કારી બખીગાહો ગાહુ નખાશમ એ દસ્તૂર હમદાસ્તાન્ કે બર મન્ બેપૂશદ યુનીન્ દાસ્તાન્ બદરૂગાહુ બર કારૂદાનાને મન્ એ લશકરૂ નબદહુ સવારાને મન્ યુ રૂગી બરીશાન્ નદારીમ તન્ગ નેગહુ કરૂદ બાયદ બનામો બનન્ગ હમહુ મરૂદમી બાયદો રાસ્તી નમાયદ બદાદ અન્દરૂન્ કાસ્તી હરાન્ કસ કે બાશદ એ ઈરાનેયાન્ બેબન્દહુ બરીન્ બારૂગાહુ બર મેયાન્ બેબાયદ એ મા ગન્ને ગોકૂતારે નરૂમ યુ બાશદ પરસ્તન્દહુ બા રાયો શરૂમ યુ બીદાદ ગીરદ કસી ઝીરૂદસ્ત નમાશદ ખેરદમન્દો યજદ પરસ્ત યુકાફાત યામદ બદાન્ બદ કે કરૂદ નમાયદ ધમે ના જવાન્ મરૂદ બરૂદ શુમા દેલ બકર્માને યજદાને પાકુ બેદારીદો અર્થ મા મદારીદ બાકુ કે બિયસ્ત બર પાદશા પાદશા જહાન્દારો ફીરૂઝો ફર્માન્ રવા ફેરૂઝન્એ તાલે ખુરૂશીદો માહુ તુમાયન્દહુ મારા સુએ દાદ રાહુ જહાન્દારો બર દાવરાન્ દાવરસ્ત અર્થ અન્દીશએ હરૂ કસી બરૂતરસ્ત મકાનો ઝમાન્ આફરીદો સેપેહરૂ બેયાશસ્ત જાનો ફેલે મા બમેહરૂ નેગહુદારે તાજસ્તો તખ્તે બલન્દ તોરા બર પરસ્તેશ ખુવદ ચારૂમન્દ શુમારા દેલ અર્થ મેહરૂ મા બર ફેરૂખ્ત દેલો અર્થે દુશમન્ બકર્માન્ બેફખ્ત હમહુ તનદુદાસ્તી બકર્માને બિસ્ત હમહુ નીકુઈ ઝીરે પયમાને બિસ્ત એ બાશાકુ તા હકૂત અર્થે બલન્દ હવા આતેશો આમો બાકે નેજન્દ

અમલમંદ પાદશાહ અચરો અશરતની પરવા રાખે નહીં-અચરો અશરતની જ્યારે તેને ઈચ્છા થશે ત્યારે તે ઠગાઈ કરશે, લોભી થશે અને દુઃખી બનશે.

અમરને પાદશાહ ઈન્સાફી અને બક્ષેશનો કરનારો હોય છે-તો સધળો દેશ ખૂબીથી અને આસાયેશથી બરલોજ રહે છે.

પણ જો તે ઈન્સાફ કરવામાં અપ્રમાણિકપણું વાપરે છે-તો તેને ખોરાક અળિયા જેવો કડવો લાગે છે અને પાણી લોહી જેવું લાગે છે.

આ અન્નુમનની અંદર જે કોઈયે કે-આ મારું બોલવું સાંભળ્યું હોય,

તે સધળું તમો જાણો અને વાકેફ થાઓ-અને સધળાં વર્ષ નસીબનાજ સાથી બનો.

જો કે અમોએ ધણાક તાજદારોને જોયા છે-તેમજ ઈન્સાફ અને દાનાઈનો માર્ગ પસંદ કીધો છે.

તો પણ વઝીરતું કહેલું મારે સાંભળવું જોઈયે-અને બૂઝું બહું તેનાથી જોવું જોઈયે.

જે કોઈ શખ્સ કે કોઈ ઝરૂરી કામ માટે આ દરબારમાં વખત કે ડરક બેવખત આવશે,

અને જો વઝીર તે શખ્સની વાત મારીથી છૂપાવશે તો તે હું પસંદ કરીશ નહીં.

મારી દરબારના અમલદારોએ-અને મારાં લશ્કરના બહાદુર સવારોએ,

જો અમો તેઓને પગાર આપવાની કશી બખીલાઈ ક્યેં નહીં-તો તેઓએ પણ પોતાનું નામ કાઢવા અને કીર્તિ મેળવવા ઉપર ધ્યાન પુગાડવું જોઈયે.

અને સધળે માણસાઈપણું અને રાસ્તીજ ફેલાવવી જોઈયે-ઈન્સાફનાં કામમાં અપ્રમાણિકપણું વાપરવું નહીં જોઈયે.

ઈરાની પ્રજામાંથી જે કોઈ કે-આ દરબારની સેવા કરવામાં કમર બાંધશે,

અને તે જો બાહોશી અને કીર્તિ સાથે નોકરી બજાવશે-તો અમારી તરફથી તે ખજાનો મેળવશે અને માયા બર્યા સખુનો પામશે.

પણ જો મારો કોઈ અમલદાર કોઈ ઉપર ઝુલ્મ ગુઝારશે-તો તે દાનેશમંદ નહીં કહેવાશે અને ખોદાની પરસ્તેશ કરનારો નહીં ગણાશે.

તેણે જે બધી કીધી છે તેના બદલામાં તેને સત્રા ભોગવવી પડશે-એવા ચંડાલ શખ્સનો કોઈયે ગમ ખાવો નહીં જોઈયે.

તમો પાક યજદાનનાં આપેલાં ફર્માન ઉપરજ તમારું દિલ-રાખો અને મારા તરફની કોઈ પણ ધાસ્તી કરશો નહીં.

કારણકે તેજ સાહેબ પાદશાહોનો પાદશાહ છે-અને દુન્યાની સંભાળ ડરક કરનાર, ફતેહમંદી બરેલો અને હોકમનો ચલાવનારો છે.

તેજ સાહેબ પાદશાહોનાં તાજને તેમજ આફતાબ અને માહતાબને રોશન કરનારો છે-અને આપણને ઈન્સાફનો રસ્તો દેખાડનારો છે.

તે દુન્યાનો નેગહબાન અને દાવરોનો દાવર છે-તેને માટેના દરેક શખ્સના વિચાર કરતાં પણ તે સાહેબ વધારે ચઢિયાતો છે.

તેણે આ જહાન, ઝમાનો અને ખુલ્લું આસ્માન પયદા કર્યું છે-તેણેજ આપણા ટવ અને દિલ મોહબતથી સજાગાર્યાં છે.

તેજ સાહેબ આ તાજ અને ખુલ્લું તખ્તનો નેગહબાન છે-અને તેની પરસ્તેશ કરવાથી તે તમારો મદદગાર બને છે.

તમારાં દિલ મારી મોહબતથી તેજ સાહેબે રોશન કીધાં છે-અને દુશ્મનોનાં દિલ અને આંખ તેના હોકમથીજ સીવી લીધાં છે.

આપણી તમામ તંદુરસ્તી તેનાજ ફર્માનમાં છે-અને સધળી નેકી તેનાજ હુકમ હેઠળ છે.

એક નજવા કચરાથી તે ખુલ્લું બરેલાં સાતે આસ્માન સૂધીની ઓઝા-જેવી કે હવા, આતસ, પાણી અને સ્ત્રીઅહ બાક વગેરે,

૪૩૧ બહસ્તીએ ચઢદાન ગવાહી દેહન્દ
રવાને તોરા આશનાઈ દેહન્દ
સેતાયેશ હમહુ ઝીરે ફર્માને ઊસ્ત
પરતેશ હમહુ ઝીરે પયમાને ઊસ્ત
શુ નૂશીરવાન ઇન્ સખુન્ બર ગેરેકુત
જહાની અજૂ માન્દહુ અન્દર શેગેકુત
હમહુ ચક્રસર અજૂ જાય બરખાસ્તન્દ
બર આફરીની નવ આરાસ્તન્દ

ખોદાતાલાની હસ્તીની ગવાહી આપે છે-અને તે ચીઝા તારા રવાને
તે સાહેબની પિછાન આપે છે.

તેથી તે સાહેબની સધળી સેતાયેશ અને પરતેશ તેનાંજ ફર્માન
અને હોકમ નીચે છે.”

ન્યારે પાદશાહ નોશીરવાન આવા સખુને બોલી રહ્યો-ત્યારે તેની
ખાહોશીથી સધળાઓ અજબ રહ્યા.

અને તેની ઉપર ફરીથી દુઆ કરી-સધળાઓ ત્યાંથી બરખાસ્ત થયા.

બખ્શ કદને નૂશીરવાન પાદશા-
હીએ ખુદરા બચહાર બહુરૂ વ
નામહુ નેવેશતન બકારદારાન
દર બારએ દાદ ગુસ્તરી.

નોશીરવાને પોતાની પાદશાહીને ચાર ભાગમાં
વહેંચી નાખવી અને તેણે ઇન્સાફ ફેલાવવા
માટે પોતાના અમલદારો ઉપર
નામા લખવાં.

૪૩૨ શહનશાહ દાનન્દગાનરા બેખાન્દ
સખુનહાએ ગીતી સરાસર બેરાન્દ
જહાનરા બેખખશીદ બર ચાર બહુરૂ
દર નામહુ કરૂદ આખાદ શહુરૂ
નુજોસ્તીન્ બોરાસાન્ અજૂ યાદ કરૂદ
હેલે નામદારાન્ બદ શાદ કરૂદ
હેગર બહુરૂ જુ કુમ ખુદો એરફેહાન્
નેહાદે ખુજોગીનો જાએ મેહાન્
વજૂ બહુરૂ ખુદ આજરઆખાદગાન્
કે બખશીશ નેહાદન્દ આજાદગાન્
વજૂ અર્મીનેયહુ તા દરે અર્દબીલ
બેયમૂદ બીના હેલો બૂમે ગીલ
સેતુમ પાસો અહુવાજો મર્જ બજરૂ
એ ખાવરૂ વરા બૂદ તા બાખતરૂ
ચહારોમ એરાકુ આમદો બૂમે રૂમ
ચુનીન્ પાદશાહીઓ આખાદ બૂમ
અઝીન્ મરૂહા હરૂકે દરવીશ બૂદ
નેયાજશ બરજે તને ખીશ બૂદ
બેખખશીદ આગન્દહુ ગન્જ બરીન્
જહાની બર ખાન્દન્દ આફરીન્
એ શાહાન્ હરાન્ કસ કે ખુદ પીશ અજૂ
અગર કમ ખુદશ જાહુ અગર બીશ અજૂ
બેજુસ્તન્દ બહુરૂ એ કેશતો દોરૂદ
નરસ્તસ્ત કસ પીશ અઝીન્ નાબેસૂદ
સે ચક્ર બૂદ યા ચાર ચક્ર બહુરૂ શાહુ
કોખાદ આમદો દહુ ચક્ર આવરૂદ રાહુ

એ દહુ ચક્ર બરાન્ ખુદ કે કમતરૂ કુનદ
બેકૂશદ કે કેહુતરૂ શુ મેહુતરૂ કુનદ
જમાનહુ નહાદશ બરાન્ બર હેરન્જ
બદર્યા બસ ઇમન્ મશવ અજૂ નહન્જ

શહનશાહ નોશીરવાને દાનેશમંદ લોકોને બેલાની મંગાવ્યા-અને
દેશને લગતી સધળી બાબતો ઉપર તકરાર ચલાવી.

તેણે દેશને ચાર ભાગમાં વહેંચી નાખ્યા-અને તે ભાગો મધ્યે વસ્તી-
વાળા ઈલાકાઓ મુકરર કીધા.

તેમાંથી પહેલાં બોરાસાનના ઈલાકાને યાદ કીધા-અને તેમ કરીને
નામદારોનાં દિલ ખુશદાલ બનાવ્યાં.

તેમાંનો બીજો ઈલાકો કુમ અને ઇસ્ફેહાનનો હતો-કે જે ખુજોગીની
જન્મભૂમિ અને મોટાઓની જગ્યા હતી.

એજ હિસ્સામાં આજર બાયનનનનો ઈલાકો પણ સમાયેલો હતો-
કારણકે ઇરાની અમીરોએ તે ભાગમાંજ તેને ગણેલો હતો.

તે મેહુરૂલી ખાતાના દાના અમલદારે તે બીજા ભાગને આર્મીન્યાથી
તે અર્દબીલ સુધીનો તેમજ ગીલનો મુલક માપેલો હતો.

ત્રીજા ભાગની પૂર્વથી પશ્ચિમની હદમાં પાર્સ, અહવાઝ, અને બજરૂ
આવેલા હતાં.

ચોથા ભાગમાં એરાક અને રૂમના વસ્તીવાળા મુલકો સમાયેલા હતા.

આ સધળા મુલકોમાં જે કેઈ કે ગરીબો હતા-અથવા હેજગારી કરી
પોતાની હાજત પુરી કરતા હતા,

તેઓને પાદશાહે પોતાનો એકઠો કાંચેલો ખજાનો બક્ષેશ કર્યો-જેથી
સધળા લોકોએ પાદશાહ ઉપર દુઆ કીધી.

એની આગમજના જેટલા કે પાદશાહો થઈ ગયા-પછી તેઓ નોશી-
વાનના કરતાં બહોજલાલીમાં વધુ હતા કે ઓછાં હતા,

તેઓ ખેતીના પાકનો ચોક્કસ ભાગ લેતા હતા-કોઈ પણ ખેડુત
પાકનો ચોક્કસ ભાગ સરકારને આપ્યા વગર છટકતો હતો નહીં.

તે પાદશાહો ખેડુત પાસેથી પાકના સેંકડે તેત્રીસ ટકા લેતા હતા
કોઈ પચીસ ટકા લેતા હતા-પણ પાદશાહ કોબાદે ગાદીએ આવીને દશ ટકા
લેવાની રીત દાખેલ કીધી.

દશ ટકાથી પણ ઓછા લેવાનો તે વિચાર કરતો હતો કે જેથી
ગરીબો દરલતમંદ થાય.

પણ જમાનાએ તેને તેમ કરવાનો વખત આપ્યોજ નહીં-તું પણ આ
દર્યા (દુન્યા)માં મગરમચ્છ (મોત)થી ઘણો નચિન્ત ના રહેતો.

બકેસા રસીદ આન સજાવાર તાજ બેબખરીદ ખર નાએ દહુ યક ખરાજ શુદ્ધ અન્બુમન બેખદાનો રદાન ખુએગાનો બીદાર દેલ મૂખદાન હમહ પાદશાહાન શુદ્ધ અન્બુમન ઝમીનરા બેબખરીદો ખર જહ રસન ગઝીતી નેહાદ-હ ખર યક દેરમ ગર અયદુન કે દેહકાન નખૂદી દેઝમ કસીરા કુલ તોખમ યા ચારપાય બહંગામે વર્જેશ નખૂદી બળય એ ગળે શહનશાહ બદાશતી એ કેશતન ઝમીન ખાર નુઝાશતી બનાકેશતહ અન્દર નખૂદી સોખન પરાગન્દહ શુદ્ધ રસ્મહાએ કોહન ગઝીતે રજે ખારવર શશ દેરમ બખોમસેતાન ખર હમીન જહ રકમ એ ઝયતૂનો અન્ગૂરો હર મીવહુદાર કે દર મેહુરગાન શાખ બૂદી બખાર

એ દહુ બુન દેરમ મીરસીદી બગન્જ નખૂદી બેઝ ઇન તા સરે સાલ રન્જ

વઝીન ખુદનીહાએ ખોદાઈ માહુ નકદી બખાર અન્દરન કસ નેગાહુ કસી કશ દેરમ બૂદ દેહકાન નખૂદ નખૂદી ઘમો રન્જે કેશતો દોરહ ખર અન્દાજહુ અચ દહુ દેરમ તા ચહાર બસાલી અચ બેસ્તદી કારુદાર કસી ખર કસી ખર નકદી સેતમ બસાલી બસેહુ બહુરહુ બૂદ ઇન દેરમ ગુઝારન્દહુ બૂદી બદીવાને શાહુ અઝીન બાચ બહુરી બહુર ચાર માહુ દબીરો પરરતન્દએ શહુરચાર નખૂદી બદીવાન કસીરા શુમાર ગઝીતો ખરાજ આન એ બૂદ બામ બોરુદ બસેહુ રૂઝનામહુ બમૂબેદ સેપોરુદ યકી આન કે ખર દસ્તે ગન્બૂર દાદ નેગહુબાને આન નામહુ દસ્તૂર દાદ દેગર તા ફેરેસ્તદ બહુર કેશવરી બહુર કાર દારીઓ હર મેહુતરી સેદીગર કે નચદીકે મૂબેદ બરહ ગઝીતો સરો બાઝહા બેશમરહ બકર્માને ઊ બૂદ કારી કે બૂદ એ બાઝો ખરાજો એ કેશતો દોરહ પરાગન્દ કારુઆગહાન દર બેહાન કે તા નીકો બહુ ચૂ નમાનહ નેહાન હમહુ રૂએ ગીતી પુર અચ દાદ કરહ બહુર નાય વયરાની આબાહ કરહ બેખોદુતન્દ દર દશત ખુદો બુએરગ બખાબેશ ખુર આમહ હમી મીશો ગોરુગ

ન્યારે તે લાયક તાજ કેસાને મળ્યું-ત્યારે તેણે તુરતજ તે દશાંશ ભાગની મેહસૂલ પણ માફ કીધી.

આથી દાનેશમંદો, સરદારો, મોટાઓ અને ચાલાક વઝીરો એકઠા મળ્યા.

તેમજ સઘળા હાકેમો બેગા થયા-અને દેશની તમામ ઝમીનના ભાગ પાડી માપણી કીધી.

અને તે એક ભાગ ઉપર એક દિરમનો કર મુકરર કીધો-એ પ્રમા- ૪૩૩
ભેના કરથી કાંઈ ખેડુત પણ દિલગીર નહીં હતો.

જે કોઈની પાસે કે ખેતીને વખતે રાખવાનો દાણો કે ખેડવા માટે બળદ નહીં હતા,

તો તે પાદશાહી ખજાનામાંથી લઈ જતો હતો-જેથી ખેડવા વગરની ઝમીન કેથે પણ રહી જતી હતી નહીં.

નહીં ખેડાયેલી ઝમીન ઉપરના કરની વાત કોઈ કરતું હતુંજ નહીં- એવી રીતે સઘળી ભૂમી પૂરાણી રાહ રસ્મો નીકળીજ ગઈ.

ફળ આપતા દરાખના છોડ ઉપર છ દેરમનો કર નાખ્યો-ખજૂરીઓ ઉપર પણ એજ કર લાગુ પાર્યો.

ઝયતૂનના ઝાડ (Olive tree), દરાખ અને બીજા ફળ આપતાં ઝાડો-જેની ડાળીઓ તુળાવિષુવ (autumnal equinox)ના વખતે ફળથી ભરેલી રહે છે,

તેવાં દર દશ ઝાડો ઉપર એક દિરમનો કર નાખવામાં આવ્યો હતો જે પાદશાહી ખજાનામાં જતો હતો-તે સિવાય બીજા કોઈ કર આખું વર્ષ લાગુ પાડવામાં આવતો હતો નહીં.

ખોરદાદ મહિના સૂધીની (યાને મિથુન રાશિનો સૂર્ય થાય ત્યાં સૂધીની) આ ખાવાની ચીજોને લીધે નવાં ફળ તરફ કોઈ નજર કરતું હતું નહીં.

જે કોઈ કે પૈસાવાળો હતો અને જે ખેડુત નહીં ગણાતો હતો-તેમજ જેને ખેતી કરવાની હાડમારી કે જંગલ નહીં હતી,

તે શખ્સ પાસેથી તેના અંદાજ પ્રમાણે વર્ષ દહાડે દશથી તે ચાર દિરમ સૂધીનો કર પાદશાહનો અમલદાર લેતો હતો.

કર ઉઘરાવવામાં કોઈ ઉપર કોઈ સેતમ ગુઝારતો હતો નહીં-કારણ ૪૩૪
એ પૈસા દર વર્ષે ત્રણ હફતા કરીને પગાર થતા હતા.

એ પ્રમાણે દર ચાર મહિને આ ખરાજમાંનો એક ભાગ ખરાજ આપનારો પાદશાહની કચેરીમાં લઈ જતો હતો.

તે કચેરીમાં લખનારા મેહેટાઓ અને પાદશાહના નોકરો પુષ્કળ હતા.

મેહસૂલ અને જકાત જે લેવામાં આવતી હતી તે સવારે લેવામાં આવતી હતી-અને તેની દીપ ત્રણ દિવસમાં વડા વઝીર આગળ જતી હતી.

પહેલે દહાડે તે ખજાનચીના હાથમાંજ જતી હતી-અને તે નામુ હાથમાં રાખી હુકમ કરતો હતો,

કે “બીજો દહાડેની નકલ શેહન્શાહના બુદા બુદા ભાગમાં ત્યાંના હાકેમો અને વડાઓ ઉપર મોકલી આપે.”

ત્રીજો દહાડે વડા વઝીર ઉપર તે જતી હતી-અને ત્યાં મેહસૂલ અને જગાતની ગણતરી કરવામાં આવતી હતી.

ત્યાર બાદ મેહસૂલ, જગાત અને ખેતીના પાકતું જે કાંઈ કરતું હતું તે તેના હોકમથી થતું હતું.

પાદશાહે આખા દેશમાં અનુભવી શખ્સોને છોડી મૂક્યા હતા-કે જેથી કરીને કાંઈ પણ ભલું કે બૂઝું પાદશાહથી છપું રહે નહીં.

એવી રીતે તેણે સઘળો દેશ ઇન્સાફથી ભરેલો બનાવ્યો-અને દરેક વયરાન પડેલી જગ્યા આબાહ બતાવી.

નાનાં કે મોટા નચિત્ત જીવે મયદાનોમાં સૂવા લાગ્યાં-વરૂ અને બકરાં ૪૩૫
મેઠાં સાથેજ પાણી પીતાં થયાં.

યકી નામહુ ફરમૂદ ખર પહલવી
 પસન્દ આપદત ચૂન એ મન બેશનવી
 નુખોસ્તીન સરે નામહુ ગોફત અચ મેહસ્ત
 શહનશાહુ કેસાએ યચદાન પરસ્ત
 ખરમન્દ શાખ અચ દેરખતે કોખાહ
 કે તાજે ખુજોર્ગી ખસર ખર નેહાહ
 અચ વીજહુ આખાહ હર ખૂમો ખર
 કે યચદાને દાહ આવરશ દાહ ફર
 સુએ કારદારાને ખાજો ખરાજ
 પરસ્તન્દએ સાયએ ફરરે તાજ
 ખઅન્દાજહુ અચ મા શુમારા દોરૂદ
 હોનર ખા નેહાહ આન કે ખુહ ખર દોરૂદ
 નુખોસ્તીન સખુવ ચૂન કુશાયેશ કુનીમ
 જહાન આફરીનરા સેતાયેશ કુનીમ
 ખેરદમન્દો ખીનાદેલ આનરા શેનાસ
 કે દારહ એ દાદારે ગીતી સેપાસ
 બેદાનહ કે હસ્ત ઊ એ મા ખીનેયાચ
 ખનચદીકે ઊ આશકારસ્ત રાચ
 ૪૩૬ કસીરા કુળ સરફરાઝી દેહહ
 નુખોસ્તીન દરશ ખીનેયાઝી દેહહ
 મરા દાહ ફરમૂદો ખુહ દાવરસ્ત
 એ હર ખરતરી જાવેદાન ખરતરસ્ત
 ખયચદાન રસી શાહો કેહુતર યકીસ્ત
 કસીરા ખજેચ ખન્દગી કાર નીસ્ત
 ખજર્ફ જમીન તા ખચર્જો ખલન્દ
 એ ખુરશીદ તા તીરહુ ખાકે નેજન્દ
 પયે મૂર ખર હસ્તીએ ઊ ગવાસ્ત
 કે મા ખન્દગાનીમો ઊ પાદશાસ્ત
 નફરમૂદ મારા જોચ અચ રાસ્તી
 કે દીવ આવરહ કમ્બઝીઓ કાસ્તી
 અગર ખહુરે મન ઝીન જહાને ફરાખ
 નખૂદી જોચ અચ ખાધો મયદાનો કાખ
 નજોસ્તી દેલે મન જોચ અચ દાદો મેહુર
 કુશાદન ખહુર કાર ખીદાર ચેહુર
 કુનૂન રૂએ ગીતી હમહુ સરખસર
 એ ખાવર ખરે તા દરે ખાખતર
 ખશાહી મરા દાદે યચદાને પાક
 એ રખશન્દહુ ખુરશીદ તા તીરહુ ખાક
 ૪૩૭ નખાયહ કે જોચ દાદો મેહુર આવરીમ
 વગર ચીન ખકારી ખચેહુર આવરીમ
 શખાની કમ અન્દીશો દશતી ખુજોરુ
 હમી ગુસ્કન્દી નમાનહ એ ગોરુ
 નખાયહ કે ખર ઝીરસ્તાને મા
 એ દેહુકાનો આજર પરસ્તાને મા
 ખખુશકી ખખાકો ખકશતી દર આખ
 ખરખશન્દહુ રૂઓ ખહન્ગામે ખાખ
 એ ખાજારુગાનાન કે ખર તરૂરે ખુશક
 દેરમ દારદો ફરૂરે ખૂશાઓ અશક

પછી પાદશાહે પહલવી બાપામાં એક નામુ લખવા ફર્માવ્યું-તે જ્યારે
 તું મારીથી સાંભળશે ત્યારે ઝરર તે તને પસન્દ પડશે.
 તે નામાની શુરઆતમાં લખ્યું કે “યચદાન પરસ્ત મોટા શેહનશાહ
 કેસા તરફથી,
 જે કોખાદનાં ઝાડની એક ફલદ્રૂપ ડાળી છે-કે જેણે ખુજોર્ગીનું તાજ
 પોતાનાં સર ઉપર મૂક્યું છે.
 ખસૂસ કરીને તેનાથી દરેક મુલક અને જમીન આખાહ થયાં છે-કારણકે
 ઈન્સાફ આપનાર ખોદાતાલાએ તેને ખોરેહ બક્ષેશ આપ્યું છે તેની તરફથી,
 મેહસૂલ અને ખરાજ વસૂલ કરનારા અમલદારો કે જેઓ પાદશાહના
 ખોરેહ અને તાજના પડછાયાના પૂજારી છે તેઓ તરફ આ નામુ પુગે.
 તમો કે જેઓએ પોતાનાં ખાન્દાન સાથ કીર્તિનો વધારો કર્યો છે,
 તેઓને અમારા તરફથી ઘટતી દુઆ હોજે!
 જ્યારે અમો સખુન બોલવાનું શરૂ કર્યું તેની પહેલાં-જેહાનને પયદા
 કરનાર સાહેબની રોતાયેશ કર્યે.
 અકલમન્દ અને ચાલાક દિલનો તું તેજ શખસને જાણ-કે જે દુન્યાના
 સાહેબના શુકાના કરે.
 તે જાણે છે કે તે સાહેબને આપણુ બંદાઓની કશી હાજત નથી-
 અને આપણા દરેક બેદ તેની આગળ ખુલ્લા છે.
 જે કોઈને કે તે સાહેબ સરફરાઝી આપે છે-તેને પહેલાં હાજત
 વગરનો ખનાવે છે.
 તેજ સાહેબે મને ઈન્સાફ કરવા ફરમાવ્યું છે કારણકે તે પોતે ઈન્સાફી
 છે-તે દરેક અછપણામાં હંમેશો વધારે શ્રેષ્ઠ છે.
 ખોદાને પુગવામાં શું પાદશાહ કે શું નોકર એક સરખાજ છે-માટે
 દરેક જાણને બદગી સિવાય કાંઈ બીજું કામજ નથી.
 જમીનની ઊંડાઈથી તે ખુલ્લું આસ્માન સૂધી-અને ખોરશીદથી નાચીઝ
 સીઆહ ખાક સૂધીની ચીઝો,
 તેમજ એક કીડીનો પગ ખોદાની હસ્તીની ગવાહી આપે છે-કારણકે
 આપણું તો તેના બંદાઓ છિયે અને તેજ પાદશાહ છે.
 તે સાહેબે આપણને રાસ્તી સિવાય બીજું કાંઈ કરવા ફર્માવ્યુંજ નથી-
 કારણકે જુઠાણું અને અપ્રમાણિકપણું એદરેમનજ અંખતયાર કરે છે.
 અગરજો મારે ભાગે આ ખોદોળી દુન્યામાંથી-ખાજો, મયદાનો અને
 મેહસૂલો સિવાય કાંઈ બીજું નહીં હતે,
 તો પણ મારું દિલ ઈન્સાફ અને મોહબત સિવાય તેમજ દરેક ભલાં
 કામમાં ચિત્ત લગાડવા સિવાય બીજું કાંઈ શોધને નહીં.
 પણ હમણાં તમામ દુન્યાની સપાટી-ખાવરથી તે ખાખતર સૂધીના
 મુલકો,
 તેમજ જળકતા ખોરશી થી તે સીઆહ ખાક સૂધીનું સઘળું પાક
 યચદાને મારીજ શેહનશાહતનાં બક્ષેશ આપ્યું છે
 રૈયત ઉપર ઈન્સાફ અને મેહરબાની સિવાય કાંઈ બીજું કરવું આપ-
 ણુને ઘટે નહીં-પણ જે એ કામમાં જરા પણ ગુસ્સો દેખાડયે,
 તો જેમ એક ઓછી બલ્લનાં ગોવળિયો હોય અને બકરાનું ચર-
 વાનું મયદાન બોહેળું હોય તેમ ગણાય-કે જેનું એક પણ ગોરપન્દ
 વરથી બચી રાખતું નથી
 એવું નહીં બનવું જોઈયે કે આપણી રૈયત ઉપર-તેમજ ખેડૂતો અને
 આતશની જળવણી કરનારા મોખેદોમાંથી કોઈ ઉપર,
 ખુશ્કીમાં જમીન ઉપર કે પાણીમાં વહાણ ઉપર-શું રોશન દિવસને
 વખતે કે શું રાતને વખતે,
 શું જમીન ઉપરના કે શું દયા ઉપરના દિરમ, કીમતી મોતીઓ અને
 કસ્તૂરી સાથનો માલ ધરાવનારા વેપારીઓમાંથી કોઈની ઉપર,

નખાયદ કે ખુર જોશ બદાદો બમેહર
બરીશાન બેતાબદ એ ખમ્મે સેપેહર
બરીનગૂનહ રકૂત ઇન્ નેજાદો ગોહર
પેસર તાજ યાબદ હમી અશ પેદર
બજોશ દાદો ખૂબી નખુદ દર જેહાન
યકી બૂદ બા આંકારો નેહાન
નેહાદીમ રૂએ જમીનરા ખરાજ
દેરખતો ગઝીત અશ પયે તખ્તો તાજ
થુ ઇન્ નામહુ આરદ નશદે શુમા
કે ફર્મોન્દહ બાદ ઉર્મખદે શુમા
કસી ફે બરીન યકુ દેરમ ખુજરદ
બગીનાહ બર યકુ નફસ બેશ્મરદ
બયજદાન કે ઊ દાદ દીહીમો ફરર
કે ખુરમ મેયાનશ બખુરદ-દહુ અરુર
જોશ ઇન્ નીશ બાદાફરહુ કેદેગાર
બેયાબદ થુ તોખમે બહ આરદ બખાર
હમીન રસમો ઇન્ નામહુ બેહીદ પીશ
મગ્દીદ અઝીન ફરરેખ આઇનો કીશ
બહર આર માહી યકી બહુર અઝીન
બેખાહીદ બા દાદો બા આફરીન
બજઈ કે બાશદ બેયાને મલખ
વગર તકુદે ખુરશીદ તાબદ બશખ
વગર બફો બાદ અશ સેપહરે બલનહ
બદાન કેરતમ-દાન રસાનહ ગઝનહ
હમાન ગર નખારદ બતવરૂશ નમ
એ ખુરકી શવહ કેશતે ખુરમ દેજમ
મખાહીદ બાશ અન્દરૂન બૂમો રોસ્ત
કે અખરે બહારશ બખારાન નરોસ્ત
એ તોખમે પરાગન્દહુ વશ મોશદે રન્જ
બેખખશીદ કારન્દગાનરા એ ગન્જ
જમીની કે આનરા બોદાવન્દ નીસ્ત
બેમોર્દી વરા ખીશો પયવન્દ નીસ્ત
નખાયદ કે ઇન્ બૂમ વયરાન ખુવહ
કે દર સાયએ શાહે ઇરાન ખુવહ
કે બહુખાહુ બર ગન્જ નન્ગ આવરહ
કે ચૂનીન બહાનહુ બચન્ગ આવરહ
કે વયરાન ખુવહ બૂમ દર ફરરે મન્
નખાશહ બર સાયએ પરરે મન્
એ ગન્જ આનએ બાયદ મદારીદ બાશ
કે કંદેસ્ત યજદાન અઝાન બીનેયાશ
કસીરા કે બાશદ દરીન પાયકાર
અગર ઝીરદ ઇન્ કારે દુશ્વાર આર
કુનમ બેન્દહુ બર દાર બઈ કે હસ્ત
અગર સરફરાજસ્ત અગર ઝીરદસ્ત
ખુજોર્ગાન કે શાહાને પીશીન ખુદન્દ
અઝીન કાર બર દીગર આઇન ખુદન્દ
બદો નીકુ બા કારદારાન ખુદી
જહાન પીશો અરપે સવારાન ખુદી
બેરદશ હમીન ખીરહુ બેકીકૂતન્દ
અશ અફઝુનીએ ગન્જ નન્ગીકૂતન્દ

આ આસ્માનના મેહરાબમાંથી આકૃતાબ, ઇન્સાફ અને મોહબત
સિવાય તેઓ ઉપર પ્રકારો એમ બનવું નહીં જોઇયે.

આ પાદશાહી અહલાદ અને ખાન્દાનની રૂઢી એવીજ રીતે ચાલતી
આવી છે-બાપની તરફથી તેનો બેટો તાજ મેળવે છે.

તેઓનું ઇન્સાફ અને બલાઇનાં કામ સિવાય દુન્યામાં બીજાં કામ
હવુંજ નહીં-મનમાં જેવા બલા વિચારો રાખતા હતા તેવાંજ કામો કરતા હતા.

ખેતીની જમીન ઉપર કર લાગુ પાડયો છે-અને ઝાડો ઉપરનો વેશ
અને માલની જગાત રાજપાટના નીભાવ માટે રાખવામાં આવી છે.

જ્યારથી આ નામુ તમેને પહોંચે-ખોદા કરે તમારો બૃહસ્પતિ તમેને
ભાગ્યશાળી નીવડે.

ત્યારથી જે કોઈ અમલદાર કે આ એક દિરમના કર ઉપરાંત વધુ ૪૩૮
લેશે-અને જરાક સરખો પણ જુદમ ગુઝારશે,

તો ખોદા કે જેણે મને આ તાજ અને ખોરેહ બક્ષેશ કર્યું છે તેના
કસમથી કહું છું-કે તેવા રાખસની કમર એક તિર્કણુ કરવતે કરી વહેરી નાખીશ.

અને એ સિવાય જ્યારે તેની બદીનાં બી ફળ લાવશે ત્યારે ખોદા-
તાલા તરફથી પણ તે સજા મેળવશે.

આ સઘળા કાયદા કાનુનો તેમજ આ નામુ તમે તમારી આગળજ
રહેવા દેજો-અને આ મુબારક રીતથી અને દીન ધર્મથી ફરતા ના.

દર ચાર મહિને ખેરાજમાંનો એક હિસ્સો-તમે વાજબીજ રીતે અને
સખ્યતાથી માગજો.

જે જગ્યાએ કે તીડ તુકસાન કરે-અથવા આકૃતાબની ગર્મી સઘળું
સૂકવી નાખે,

અથવા ખુલ્લું આસ્માન ઉપરથી બરફ અને પવન-ખેતીવાડીને તુક-
સાન પહોંચાડે,

તેમજ અગર નવરોઝના દહાડા ઉપર ઝાકલ નહીં વરસે-અને ખીલેલાં
ખેતરો પાણી વગર કરમાઇ બચ,

તો તેવી જમીન અને ખેતીનો કર તમે લેતાજ ના-કારણકે બહારની
મોસમનાં વાદળે તે જમીનને વરસાદનાં પાણીથી ઘેઇજ નથી.

તેવી જમીનમાં રદ ગયેલાં બીયાંના તેમજ તેઓએ કાપેલી મેહનતના
બદલા તરીકે-તે ખેતી કરનારાઓને આપણા ખજાનામાંથી બખ્શોશ આપજો.

જે જમીનનો કે માલેક નહીં હોય-અથવા મરી ગયો હોય અને તેનાં ૪૩૯
કોઇ સગાં વહાલાં ન રહ્યાં હોય,

તો તેવી જગ્યાને વયરાન થવા દેતા ના-કારણુ તે તો ઇરાનના પાદ-
શાહના સાચા તળે આવેલી છે.

નહીં તો કે દુશ્મનો એવી રીતનું બહાનું હાથમાં લાવી મારા ખજા-
નાની હસી કરશે,

કે મારા રાજ્યમાં કોઈ જમીન વયરાન પડી રહે-અને તે ઉપર મારાં
પાદશાહી ખોરેહનો છાયો નહીં પડે.

માટે તે ઉપર જે કાંઈ જોઈવું હોય તે ખજાનામાંથી ખરચજો-કારણકે
ખજાનાની બાબતમાં ખોદાએ મને હાજત વગરનો કીધેલો છે.

એ કામ ઉપર જે કોઇ કામદાર નિમાયો હશે અને તે જો આ મુશ્કેલ
કામને તુરંજ સમજશે તેને,

પછી તે સરદાર હોય કે નોકર હોય તે રાખસને ત્યાંનો ત્યાંજ જવતો
ફાંસી ચઢાવીશ.

મારા ખુજોર્ગો કે જેઓ આગળ પાદશાહો હતા-તે લોકોનો એ
કામને માટે જુદોજ રેવાજ હતો.

તેઓ સાડાં અને નરસું સઘળું અમલદારોનાજ હાથમાં સોંપતા
હતા-સઘળો દેશ સવારોના ઘોડાના પગને હવાલે હતો.

લોકથી તેઓ પોતાની અકલને કગતા હતા-મોટા ખજાના છતાં તેઓ
અતોખી નહીં હતા.

૪૪૦ મરા ગન્જ દાદરેતો દેહકાન્ સેપાહ
નખાહમ બદીનારુ કર્દન્ નેગાહ
શુમારે જહાન્ ખાન્ જોસ્તાન્ બદાહ
નેગહ દાશ્તાન્ અર્જે મર્દે નેજાહ
ગેરામી તરુ અન્ ગન્જ બદખાહે મન્
કે જૂયદ હમી કેશ્વરે ગાહે મન્
સેપાહુહ કે મરુદમ ફરશદ બજરુ
નેયાબદ બરીન્ બારુગહ બરુ ગુજરુ
કસીરા બુવદ અરુજ અઝીન્ બારુગહ
કે બાદાદો મેહુરેતો બા રસ્મે રાહ
થુ બીદારુ દેલ કારુદારને મન્
બદીવાને મૂબેદ શવન્ અન્બુમન્
પદીદ આયદ અન્ ગોકૂતે ચક્રતાન્ દોરુધ
અઝાન્ પસ નગીરદ બરે મા ફોરુધ
બબીદાદગરુ મરુ મરા મેહુરુ નીસ્ત
પલંગો જફા પીશહ મરુદમ ચક્રીસ્ત
હરાન્ કરુ કે ઊ રાહે ચક્રદાન્ બેજોસ્ત
બઆમે બેરદ બતને તીરહ બેશોસ્ત
બદીન્ બારુગહશ બલન્દી બુવદ
બરે મૂબેદાન્ અરુજમન્દી બુવદ

૪૪૧ બનઝદીકે ચક્રદાન્ એ તોખમી કે કેશ્ત
બેયાબદ બપાદાશ ખુર્રમ બેહેશ્ત
કે મા બીનેયાઝીમ અઝાન્ ખાસ્તાહ
કે ગર્દહ બનઝીન્ રવાન્ કાસ્તાહ
કેરા ગૂશ્તે દર્વીશ બાશદ ખુરેશ
એ ચર્ગશ બુવદ બીગુમાન્ પર્વરેશ
પલંગી બેહુ અન્ શહુરુયારે ચુનીન્
કે ન શરુમ દારદ ન આધનો દીન્

કુશાદહુસ્ત બરુ મા રહે રાસ્તી
એ હૂબીમ ખીરહુ દરે કાસ્તી
નેહાની બદો દાદ દાદન્ બરુચ
બદાન્ તા રસદ નઝદે મા ગોકૂતગૂચ
બનઝદીકે ચક્રદાન્ બુવદ ના પસન્દ
નખાશદ બદીન્ બારુગહ અરુજમન્દ
એ ચક્રદાનો અન્ મા બરાન્ કરુ દોરુધ
કે અન્ દાદો મેહુરેશ બુવદ તારો પૂદ

અગરુ દાદગરુ બાશી અય શહુરુયાર
બગીતી બેમાની ચકી ચાદગાર
કે બવીદ હરુ કરુ કુનદ આફરીન્
બદાન્ શાહુ કાબાદ દારદ ઝમીન્
૪૪૨ બેરદમન્દો બીના દેલ આનરા શેનાસ
કે દારદ એ દાદારે ગયહાન્ સેપાસ

ઈન્સાફ એજ મારો ખઝાનો છે અને બેહુતોજ માફ લશ્કર છે-હું
દીનાર ઉપર તો નજર પણ કરવા માંગતો નથી.

આખા દેશની ગણતરી હું ઇન્સાફથીજ કરવા માગું છું-ખાન્દાની
માણસની લાયકાતની કદર બુજવા ચાહું છું.

મારા ખઝાના કરતાં તો મારો દુશ્મન કે જે મારો મુલક અને તખ્ત
લેવા ચાહે તેને વધારે વહાલો ગણું.

જે સરદાર કે પૈસાના લોભને માટે માણસોને વેચશે-તે આ દરબારમાં
આવવા પામશેજ નહીં.

આ દરબારમાં તેજ શખ્સને માન મરતબો મળશે-કે જે ઇન્સાફી
માયાળુ અને રાહ રસ્મ પ્રમાણે ચાલનારો હશે.

જ્યારે મારા હુશ્યાર અમલદારો-મારા વઝીરની કચેરીમાં ભેગા મળશે,

ત્યારે જે કોઈની વાતોમાં જરા પણ ભૂલું માલુમ પડશે-તો તે ત્યાર
પછી અમારી આગળ કરી મરતબો પામશે નહીં.

ખુલ્મગાર ઉપર મને બિલકુલ દયા નથી-મારી નઝદીક એક ચિત્તો
વાધ અને એક ખુલ્મગાર બન્ને એક સરખાજ છે.

જે કોઈએ કે ચક્રદાનની રાહ પકડી હશે-અને ડહાપણનાં પાણીએ
પોતાના સીંચાણ જીવને ધોઈ કાઢ્યો હશે,

તેને આ દરબારમાં મોટાઇ મળશે-અને વઝીરની નઝદીક આબરૂ
મળશે.

અને પાક ચક્રદાનની નઝદીકમાં પણ તેણે જે નેકીનાં બી વાગ્યાં હશે
તેના બદલા તરીકે તે ખુશી બરેહું બેહેશ મેળવશે.

અમે ખોટે રસ્તે મેળવેલા ખઝાનાની હાજત રાખતાજ નથી-કારણકે
તેઓના શ્રાપથી જીવ દુઃખી થાય છે.

જે પાદશાહ કે ગરીબ રેયતનું માસ ખાતો હોય-તે અલબત્તે શરીરે
પોપાશે ખરો,

પણ તેજો પાદશાહ કે જે કાંઈ પણ શર્મ ધરાવતો નહીં હોય તેમજ
રીતબાત અને દીન ધર્મ જાળવતો નહીં હોય તેના કરતાં તો એક ચિત્તો
વાધ ભલો કહેવાય.

જો અમારી સામે પ્રમાણિકપણનો માર્ગ ખુલ્લો થયલો છે-તો પછી
ખોટી રીતે અપ્રમાણિકપણનો દરવાઝો શા માટે ઠોકયે ?

જો મનમાં કપટ રાખી મોઢાં ઉપર ઇન્સાફનું ડોળ ધાલશો-અને જે
પાછળથી તેનો કઝીયો મારી આગળ આવશે,

તો તે શખ્સ આ દરબારમાં માન પામશે નહીં-અને ખોદાની નઝ-
દીક પણ તે ના પસન્દ થશે.

છેલ્લે ખોદાતાલા તરફથી તેમજ અમારી તરફથી જે શખ્સ કે ઇન્સાફ
અને દયા માટે તાણા અને વાણા માફક વળગી રહ્યો હશે તેની ઉપર
દોઆ હોજે !”

(ફિર્દોસી કહે છે કે) આ પાદશાહ ! અગર તું ઇન્સાફી હશે-તોજ
આ દુન્યામાં તું એક ચાદગાર રહી જશે.

કારણકે જે પાદશાહ દેશને આબાદ રાખે છે તેની ઉપર દરેક જણ
હંમેશો દોઆ કરે છે.

અકલમન્દ અને ડાહ્યો માણસ તેનેજ બલુ-કે જે દુન્યાના પથદા
કરનાર સાહેબના શુકાના કરતો હોય.

અરુએ લશ્કર ખાસ્તને નૂશીરવાન અઝુ બાબક.

નોશીરવાને બાબક પાસે લશ્કરની કાવાયત કરાવવી.

એ શાહાન કે બા તખ્તો અકુસર બુદ્દ
બગનો બલશ્કર તવાંગર બુદ્દ
નબુદ દાદગર તરુ એ નૂશીરવાન
કે ભવીદ બાદા રવાનશ જવાન
ન જુ પુર હોનર તરુ બમદાનગી
બતખ્તો બદીહી મો ફર્જાનગી
વરા મુબેદી બુદ્દ બાબક બનામ
હુશીવારો બીનાદેલો શાહકામ
બુદ્દ દાદ દીવાને અર્જે સેપાહ
બેકરુમુદ તા પીશે દરગાહે શાહ
બેચારાસ્ત ભાએ બલદો ફરાખ
સરશ અરુતર અઝુ તીધે દરગાહે કાખ
બેગુસ્તરુદ ફર્શી બઝુ શાહવારુ
નેશસ્તનુદ હરુ કરુ કે બુદ્દશ બકારુ
એ દીવાને બાબક અરુ આમદ ખોરુશ
નેહાદનુદ ચકુસર બઆવાઝ ગૂશ
કે અય નામદારાને જંગઆઝમાય
ચકાયકુ બઅસ્પ અન્દર આરીદ પાય
ખરામીદ ચકુસર બદરગાહે શાહ
બસરુ અરુ નેહાદહુ એ આહનુ કોલાહ
ઝેરેહ દારુ બા ગુર્જએ ગાવસારુ
કસી ફે દેરમ ખાહદ અઝુ શહરુચારુ
બેચામદ બદીવાને બાબક સેપાહ
હવા શુદ એ ગર્દે સવારાનુ સેપાહ
શુ બાબકુ સેપહરા હમહુ બેંગરીદ
દેરકુશો સરે નામદારાનુ નદીદ
એ દીવાનુ બઅસ્પ અન્દર આવરુદ પાય
બેકરુમુદ શાનુ બાઝ ગશતનુ બભાય
બરીનુ નીઝ બુગજસ્ત ગર્દાનુ સેપેહરુ
શુ ખુરશીદે તાબનદહુ બેમુદ ચેહરુ
ખોરુશી અરુ આમદ એ દરગાહે શાહ
કે અય ગોરુદારાને ઈરાનુ સેપાહ
હમહુ બા સેલીહો કમાનો કમનુદ
બદીવાને બાબકુ શવીદ અરુજમનુદ
બેરકુતનુદ બા નીજહો ખુદો કખરુ
હમી ગર્દે લશ્કરુ અરુ આમદ બઅબરુ
નેગહુ કરુદ બાબકુ બગર્દે સેપાહ
શુ પયદા નબુદ ફરુશ અવરનુદ શાહ
શુનીનુ ગોફત કેમરુજ બા મેહરુદ દાદ
હમહુ બાઝ ગર્દીદ પીરુજો શાહ
બઝુએ સેદીગરુ અરુ આમદ ખોરુશ
કે અય નામદારાને બા ફરુશ હુશ
મખાદા કે અઝુ લશ્કરી ચકુ સવારુ
અબી તકો બી જકશને કાઝીરુ

બીબ તખ્ત, તાજ, ખઝાના અને લશ્કરમાં વધારે ચઢિયાતા થઈ
ગયલા પાદશાહોમાંથી,

કેઠ પલુ પાદશાહ નોશીરવાનનાં કરતાં વધારે ઇન્સાફી નહીં હતો-
કે તેનો આત્મા હમેશે જવાન રહેજો !

મદાનગીમાં તખ્ત અને તાજમાં તેમજ દાનાઈમાં એના કરતાં વધારે
કીર્તિ ભરેલા નહીં હતા.

નોશીરવાનનો બાબક નામનો એક બાહોશ, ચાલાક અને ભાગ્યશાળી
વઝીર હતો.

પાદશાહે લશ્કરની તપાસ કરવાની દરબાર તેને સોંપી-અને હુકમ
કીધો જેથી પાદશાહની દરબાર આગળ,

એક બંચી મોટા વીસ્તારવાળી જગ્યા તૈયાર કીધી-તે જગ્યાની ટોચ
પાદશાહના મેહલની શિખરથી વધારે બંચી હતી.

તેમાં પાદશાહી ગલીયા બિછાવ્યા-અને જે કેઠ કામદારો હતા તે
ત્યાં બેઠા.

ત્યાં બાબક વઝીરની કચેરીમાંથી મનાદી પોકારાઈ-અને સઘળાએ તે
સમજવા ઉપર પોતાના કાન ધર્યા,

કે “એ લડાઈ અઝમાવનારા નામદારો !-તમે સઘળાઓ ઘોડા ઉપર ૪૪૩
સવાર થાઓ.

સર ઉપર લોઢાંની કોલાહ મેલી-સઘળા પાદશાહની દરગાહમાં આવો.”

આથી બખ્તર પેહેરનારા જેઓ પાદશાહથી પગાર લેવા માગતા હતા
તેઓ હાથમાં ગાયની શિકલના ગોઝ લઇને,

તે લશ્કરીઓ બાબકની કચેરીમાં આવવા લાગ્યા-તે સવારોની ધૂળથી
હવા પલુ કાળી પડી ગઈ.

જ્યારે બાબકે તમામ લશ્કરને જોયું-પલુ નામદાર લોકોના સરદારને
તેમજ તેના ઝુંડાને નહીં જોયો,

ત્યારે તે કચેરીમાંથી નીકળી ઘોડા ઉપર સવાર થયો-અને તેઓને
પાછો પોતાની જગ્યાએ જવાનો હુકમ કીધો.

એ ઉપર પલુ ફરતો આસ્માન ફર્યો (યાને એક દિવસ નીકળી ગયો)-
અને જ્યારે ઝળકતા ખોરશીદે પોતાનો ચેહરો બતાવ્યો,

ત્યારે પાછી પાદશાહની દરબારમાંથી મનાદી પોકારાઈ-કે “એ ઈરાની
લશ્કરના ગોઝ ધરાવનારા નામદારો !

તમે સઘળા હથિયાર, કમાન અને કમંદ સાથ-બાબકની કચેરીમાં
હાજર થાઓ.”

ફરી તેઓ નેઝા, લડાઈની કોલાહ અને બખ્તર સાથ ગયા-તે લશ્ક-
રની ધૂળ વાદળ ઉપર ચઢવા લાગી.

ફરી બાબકે લશ્કરની આસપાસ નેગાહ કીધી-અને જ્યારે પાદશાહનું ૪૪૪
ખોરેહ અને દબદબો ત્યાં નહીં દેખાયા,

ત્યારે તે બોલ્યો કે “આજે તમે માયા ઇન્સાફ સાથ-સઘળા ફતેહમંદ
અને ખુશહાલ પાછા ફરો.”

ત્રીજે દિવસે પાછી મનાદી પોકારાઈ-કે “એ દબદબા અને અકલ-
વાળા નામદારો !

એવું નહીં બનવું જોઈએ કે લશ્કરમાંથી એક પલુ સવાર લડાઈની
ટોપી અને બખ્તર વગર,

બેયાયદ બહીન્ બારૂગહુ ખુગરદ
 બહીવાનગહુ અર્જે મા બેન્ગરદ
 હરાન્ કસ કે હસ્તે બે બતાજ અરુમન્દ
 બકરેા ખુજોર્ગીએ તખ્તે બલન્દ
 બેદાનીદ ઈન્ અરુ આજરુમ નીસ્ત
 સખુન્ બા બુહાબાએ બા શરૂમ નીસ્ત
 શહનશાહ કેન્ના થુ બેન્હાદ ગૂશ
 એ દીવાને બાબકુ શનીદ આન્ ખોરૂશ
 બેબન્દીદો ખકુતાનો મેઘકર બેખાસ્ત
 દેરૂશે ખુજોર્ગી બરૂ આવરૂદ રાસ્ત
 બહીવાને બાબકુ ખરામીદ શાહુ
 નેહાદહુ એ આહન્ બસરૂ બરૂ કોલાહુ
 ફેરૂહેસ્તહુ અચ તર્કે રૂમી એરેહુ
 જદહુ બરૂ એરેહુ બરૂ ફેરાવાન્ ગેરેહુ
 યકી ગુર્જએ ગાવપયકરૂ બચન્ગ
 જદહુ બરૂ કમરૂ ચારૂ તીરે ખદન્ગ
 બબાચૂ કમાનો બઝીન્ બરૂ કમન્દ
 મેયાનરા બજરૂરીન્ કમરૂ કદહુ બન્દ
 બરૂ અન્ગીખત અસ્પે બેયકશારૂદ રાન્
 બગદન્ બરૂઆવરૂદ ગોરૂએ ગેરાન્
 એનાનરા અપે રાસ્તે લખતી બેસૂદ
 સેલીહો સવારી બબાબકુ નમૂદ
 નેગહુ કરૂદ બાબકુ પસન્દ આમદશ
 શહનશાહુરા ફરૂરહુમન્દ આમદશ
 બદ્ ગોકૂત શાહા અનૂશહુ ખુદી
 રવાનરા બકરૂહન્ગ તૂશહુ ખુદી
 બેયારાસ્તી રૂએ કેશવરૂ બદાદ
 બહીનૂનહુ દાદ અચ તો દારીમ ચાદ
 ફેલીરી ખુદ અચ બન્દહુ ઈન્ ગોકૂતગૂચ
 સજદ ગરૂ ન પીચી તો અચ દાદ રૂચ
 એનાનરા યકી બાચ પીચી બરાસ્ત
 સુતાન્ કચ ખેરદમન્દીએ તૂ સજાસ્ત
 દેગરૂ બારહુ કેન્ના બરૂઅન્ગીખત અસ્પે
 અપે રાસ્તે બરૂસાને આજરૂગોશસ્પે
 નેગહુ કરૂદ બાબકુ બદ્ ખીરહુ માન્દ
 જહાન્ આફરીનરા ફેરાવાન્ બેખાન્દ
 સવારી હજારો યકી દૂ હજાર
 નખૂદી ઠસીશ ગુજરૂ બરૂ ચહારૂ
 ફેરૂમી ફોજૂન્ કરૂદ રૂઝી બશાહુ
 બહીવાન્ ખોરૂશ આમદ અચ બારૂગાહુ
 કે અસ્પે સરે જન્ગલૂયાન્ બેયારૂ
 સવારે જહાન્ નામવરૂ શહૂરૂચારૂ
 ફેરાવાન્ બેબન્દીદ નૂશીરવાન્
 કે હઉલત જવાન્ ખૂદો ખુસ્તવ જવાન્
 થુ બરૂખાસ્તે બાબકુ એ દીવાને શાહુ
 બેયામદ બરે નામવરૂ પીશગાહુ
 બદ્ ગોકૂત કચ શહૂરૂચારે ખુજોરૂગ
 ગરૂ એમરૂચ મન્ બન્દહુ ગસ્તમ સુતોરૂગ
 હમહુ દરૂ ફેલમ રાસ્તી ખૂદો દાદ
 દુરૂશતી નગીરદ એ મન્ શાહુ ચાદ

આવે અને આ દરબાર આગળથી પસાર થાય-અને અમારાં લશ્કરની તપાસની જગ્યા તરફ નજર કરે.

જે કોઈ શખ્સ કે તાજ, ખુરેહ, ખુજોર્ગી અને ખુલ્લું તખ્ત ધરાવતા હોય,

તે લોકોએ બાણુનું જોઈએ કે લશ્કરની આ તપાસ કાંઈ શર્મ રાખવાની જગ્યા નથી-અત્રે સન્માન કે લેહાઝ રાખવાની વાત છેજ નહીં.”

શેહનશાહ નોશીરવાને જ્યારે કાન લગાડી-બાબકની દરબારની તે મનાદી સાંભળી,

ત્યારે તેણે હસીને પોતાનું બખતર અને લોઢાંની ટોપી મંગાવી-અને ખુજોર્ગી બરેલો ખુટો ઉભો કરવામાં આવ્યો.

સર ઉપર લોઢાંની કોલાહ મેલીને પાદશાહ પોતે બાબકના દીવાન-ખાના તરફ ચાલ્યો.

રૂમી કોલાહની નીચે બખતર પેહેરેહું હટું-તે બખતરને સંખ્યાબંદ બોરિયાં (બટન) લાગેલાં હતાં.

તેણે પોતાના હાથમાં ગાયની સૂરતનો એક ગોર્જ પકડેલો હતો-કમરબંદ ઉપર ચાર ખદંગી તીર ખોસેલા હતા.

બાચૂ ઉપર કમાન અને ઝીન ઉપર કમંદ લટકતી હતી-અને કમરે સોનેરી કમરબંદ બાંધેલો હતો.

ખભાં ઉપર ભારી ગોર્જ મૂકી-ઘોડાને ઐડ મારી તેને હાંક્યો.

થોડાક વખત ડાબા જમણી ઘોડાને ફેરવી-પોતાનાં હથિયાર અને સવારીનો હોનર બાબકને દેખાડ્યો.

બાબકે તે જોયું અને તેને તે પસંદ કીધું-શેહનશાહનો ચેહરો તેને ખોરેહ બરેલો નજર આવ્યો.

તેણે પાદશાહને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ ! તું ખુશહાલ જીવતો રહેજે-તારા આત્માને દાનાઈનોજ તોશો મળતો રહેજે !

તે ઇન્સાફીજ સધળો દેશ સણગાર્યો છે-તારા આવી રીતના ઇન્સાફને અમો હમેશે યાદ રાખીશું.”

આટલું બોલવાની મે છાતી ચલાવી છે-માટે આશા રાખું છું કે મારી ઉપર ખફા નહીં થશે.

હવે જેમ તું તારાં ઉડાપાણુને લાયક ખારતો હોય તેમ-એક જમણી બાચૂનો કાવો લે.”

નોશીરવાને બીજા મરતબે આગર ગોશસ્પની ઝડપે ડાબા જમણી ઘોડો ફેરવ્યો.

તે જોઈ બાબક અજબ થયો-અને તુરત ખોદાતાલાને કેટલોક યાદ કરવા લાગ્યો.

હજાર સવાર ધરાવનારા સરદારો હતા, બે હજાર સવાર ધરાવનારા સરદારો હતા-પણ કોઈપણ સરદાર ચાર હજારથી વધારે સવારો રાખનારો નહીં હતો.

બાબકે સરદાર તરફ પાદશાહનો પગાર તેની હોશયારી જોઈને વધાર્યો-પછી દરગાહમાંથી પેલી કચેરીમાં પેકાર આવ્યો,

કે “લડાયકોના સરદાર અને દેરાના નામીયા સવાર નામવર પાદશાહનો ઘોડો લાવો.”

નોશીરવાન ધણો હસવા લાગ્યો-કારણકે તેનું નસીબ જવાન હતું તેમજ પાદશાહ પોતે પણ જવાન હતો.

જ્યારે બાબક પાદશાહની કચેરીમાંથી ઉઠ્યો-ત્યારે તે નામવર હુજૂરની નજદીક આવ્યો.

અને બોલ્યો કે “ઓ મોટા પાદશાહ !-જે આજ દીને મુજ બંદાએ કાંઈક ગુસ્તાખી કીધી છે.

તો પણ મારાં દિલમાં તો સધળી રાસ્તી અને ઇન્સાફ સમાયેલો હતો-મુજ તરફ સખ્તાઈ વાપરવાનો તું પાદશાહ વિચાર નહીંજ કરશે.

દુરોશ્તી નખાશદ્ધ થુ ખાશદ્ધ દુરોસ્ત
અનૂશદ્ધ કસી ફ દુરોશ્તી નજોસ્ત
ખદ્ધ ગોફત શાદ્ધ અથ હુશીવાર મરદ્ધ
તો હરગેશ્ત એ રાહે દુરોસ્તી મગરદ્ધ
તને ખીશરા ગરુ સુહાબા કની
દેલે રાસ્તીરા હમી બેશકની
બેદાન અર્જે તો નજદે મન ખીશ ગશ્ત
દેલમ સૂએ અન્દીશએ ખીશ ગશ્ત
કે મા દરુ સફે કાઝારો નખરદ્ધ
એગૂનદ્ધ ખરુ આરીમ અચ આવરુદ્ધ ગરુદ્ધ
ચુનીન દાદ પાસોખ બપુરમાયદ્ધ શાદ્ધ
કે ચૂન તૂ નખીનદ્ધ નેગીનો કોલાદ્ધ
થુ દસ્તો એતાને તો અથ શહુરુયાર
દરુ અથવાન નદીદસ્ત પયકરુનેગાર
ખકામે તો બાદા સેપહુરે ખલનદ્ધ
દેલત શાદ્ધ બાદા તનત બી ગઝનદ્ધ
ખમૂએદ્ધ ચુનીન ગોફત નૂશીરવાન
કે બા દાદે મા પીરુ ગદ્દે જવાન
ખગીતી નખાયદ્ધ કે અચ શહુરુયાર
બેમાનદ્ધ જોચ અચ રાસ્તી યાદગાર
ચેરા ખાયદ્ધ ઈન્ ગન્જે ઈન્ આઝો રન્જ
રવાન ખસ્તન અન્દરુ સરાએ સેપન્જ
થુ ઈદરુ નખાહી હમી આરમીદ્ધ
બેખાયદ્ધ ચરીદો બેખાયદ્ધ ચમીદ્ધ
પુરુ અન્દીશદ્ધ બૂદમ એ કારે જેહાન
સખુતરા હમી દાશતમ દરુ નેહાન
કે બા તાજે શાહી મરા દુશ્મનસ્ત
હમદ્ધ ગેરુદ્ધ ખરુ ગેર્દમ અહૂરીમનસ્ત
ખદેલ ગોફતમ આરમ એ હરુ સૂ સેપાદ્ધ
બેખાહમ એ હરુ કેશ્વરી કીનદ્ધ ખાદ્ધ
નગર્દદ્ધ સેપાદ્ધ અન્જુમન જોચ ખગન્જ
ખમન ખહુરદ્ધ આયદ્ધ અઝાન ગન્જ રન્જ
અગરુ ખદ્ધ ખદરુવીશ ખાહદ્ધ રસીદ્ધ
અઝીન આરુજુ દેલ બેખાયદ્ધ બુરીદ્ધ
હમી રાન્દમ બા દેલે ખીશ રાચ
થુ અન્દીશદ્ધ પીશે ખેરદ્ધ શુદ્ધ ફરાચ
સુએ પહુલવાનાનો સૂએ રદાન
હમાન નચદે બીદારુદેલ મૂબદાન
નેવેશતમ ખહુરુ કેશ્વરી નામઈ
ખહુરુ નામદારીઓ ખુદકામઈ
કે હરુ કસ કે દારીદ્ધ હુશો ખરદ્ધ
હમી કેહુતરીરા પેસરુ પર્વરદ્ધ
ખમયદાન ફેરેસ્તીદ્ધ બા સાએ જન્જ
બેજૂઈદ્ધ નચદીકે મા નામેા નન્જ
નખાયદ્ધ કે અન્દરુ ફરાઝો નેશીખ
નદાનદ્ધ ચન્ગો એતાન અચ રેકીખ
ખગોઝો ખશન્શીરો તીરો ઠમાન
બેદાનદ્ધ ફૂશીદ્ધ બા ખદ્ધગમાન
જવાન બીહોનરુ સખત નાખશ ખુવદ્ધ
અગરુ અન્દ ફર્જન્દે આરશ ખુવદ્ધ

ન્યારે કોઈ વાજબી ફર્જ બળવે ત્યારે તે કાંઈ સખતાઈ ગણાતી નથી-
બલો તેજ શખ્સ છે કે જેણે સખતાઈ નહીં કીધી.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “આ હુશ્યાર મર્દ!-તું કદીબી સાચી રાહથી
ફરતો ના.

જો તારો પોતાનો પક્ષ તું ખેંચવા જશે-તો સમ્યાધનો તું નાશ કરશે. ૪૪૭

તું બાણ કે મારી નજદીક તારી કીમત વધી ગઈ છે-મારું દિલ મારા
પોતાનાજ વિચાર તરફ ઢળ્યું છે,

કે હું પોતે લડાઈની સફ વચ્ચે લડાઈનાં મયદાનમાં દુશ્મનની ગર્દ
કેવી રીતે કાઢીશ?”

બાબકે તે નામચીન પાદશાહને એવો જવાબ આપ્યો-કે “આ
નેગીનો અને કોલાહ તારા જેવો બીજો પાદશાહ કોઈ જોશોજ નહીં.

આ પાદશાહ! તારા હાથ અને લગામ (યાને ઘોડે સવારીના તારા
કામ) જેવો ચીતાર તો કોઈ અથવાનમાં કોઈ ચીતારાએ પણ જોયો હશે નહીં.

ખુલ્લું આસ્માન તારીજ મુરાદ પ્રમાણે ફરતો રહેજો!-તાજ મન
ખુરાહાલ રહેજો અને તાજ શરીર દુઃખ વગરનું બનજો!”

નોશીરવાને વઝીરને કહ્યું-કે “મારા ઇન્સાફથી ખુદો શખ્સ પણ
જવાન બનશે.

આ દુન્યામાં એક પાદશાહ તરફથી રાસ્તી સિવાય બીજી કાંઈ પણ
યાદગાર રહેતું નહીં જોઈયે.

આ ખજાનો અને તે મેળવવાનો લોભ અને રંજ શા માટે જોઈયે?-

આ ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યામાં શા માટે દિલ લગાડવું જોઈયે?

ન્યારે તું આ દુન્યામાં હુમેશને માટે આરામ નથી લઈ શકવાનો-
ત્યારે તારે તો ખાઈ પીને મજાહ કરી લેવી જોઈયે.

આ દેશના વહિવટથી હું અદેશા ભરેલો હતો-અને એ વાતને હું ૪૪૮
છપીજ રાખતો હતો,

કે પાદશાહી તાજ માટેના મારા દુશ્મનો પણ છે-અને તેઓ સઘળા
મારી આસપાસ એહરેમનની માફક ભમે છે.

તેથી મેં વિચાર કીધો કે ચો તરફથી લશ્કર ભેગું કરું-અને દરેક
મુલકમાંથી લડાયકોને બોલાઈ.

પણ પૈસા સિવાય લશ્કર એકદું થતું નથી-અને તે પૈસા ભેગા કર-
વાની મારે મેહેનત કરવી પડે.

અને જો તેમ કરતાં ગરીબોને હાનિ પુગે-તો મારે તે ખાહેશ છાડી
દેવી પડશે.

હું એવો છપો વિચાર મારાં દિલમાં કરતોજ હતો-અને ન્યારે મારે
વિચાર અકલને મળતો થયો,

ત્યારે પેહલવાનો અને સરદારો તરફ તેમજ ચાલાક વઝીરો તરફ,

અને દરેક મુલકના સઘળા નામીયા અને આપ એખતયાર હાકેમો
તરફ મેં નામા લખ્યાં.

કે જેઓને અક્લ અને વિચાર હોય-તેઓએ પોતાના છોકરાને
દેશની સેવા કરવા મોકલ કરવો,

અને તેમ કરી તેને લડાઈના અરખાણ સાથ મયદાનમાં મોકલી
આપો-અને મારી નજદીક તમે ઈજ્જત અને આખર મેળવો.

એવું નહીં થતું જોઈયે કે બધને વખતે તે પોતાના હાથનું, ઘોડાની ૪૪૯
લગામનું અને ઝીનના રેકાબનું બાન નહીં રાખે.

પણ તેઓ ગોર્જ, તલવાર, તીર અને કમાન સાથ-દુશ્મનની સાથે
લડાઈ કરી બચતા હોય.

એક હુનર વગરનો જવાન પછી તે આરશ જેવા તીરંદાઝનું ફર્જ કાં
નહીં હોય તો પણ તે ધણોજ અણગમતો હોય છે.

અરજ શુદ્ધ એ દર સૂએ હરુ કેશવરી
 દેરમ બોરુદ નચ્છીકે હરુ મેહુતરી
 કુનૂત લાજરમ રૂએ ગીતી ખમરુદ
 બેયારાસ્તમ તા કે આરુદ નખરુદ
 મરા સાએ લશ્કરુ એ શાહાને પીશ
 ફેઝનસ્તો હમ દાનેશો રાયો કીશ
 મુખુનહા ચુ બેશનીદ મૂએદ એ શાહુ
 હમી આફરીન્ ખાન્હ ખરુ તાજો ગાહુ
 એહલ રૂચ ખૂદી દેરમરા દેરગ
 બેરકૂતી જહાનનૂચ ખા સાએ જન્ગ
 બદીવાનો દીનારુ ખરુદાશ્તી
 બદાન ખુર્રમી રૂચ ખુજાશ્તી

લશ્કરની ક્વાયન કરનાર આ દરબારમાંથી દરેક ઈલાકામાં ગયો છે અને ત્યાંજ હાકેમને માટે લશ્કરીઓને આપવા માટે પૈસા લઇ ગયો છે. હવડાં બેશક કે મેં આખો દેશ એવા બહાદુરોથી-સજ્જાયો છે કે જે લડાઇ કરી શકે.

આગળા પાદશાહો કરતાં મારી પાસે લશ્કરનો અસ્ખાબ તેમજ દાનાઈ, વિચાર શક્તિ અને દીન ધર્મનો ફેલાવો વધુ છે.”

જ્યારે બાબક વઝીરે પાદશાહથી એવા સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેણે તેનાં તાજ અને તખ્ત ઉપર બહી દુઆ પ્રીધી.

દેરમ આપવાનું કામ ચાળીસ દિવસ સૂધી ચાલ્યું-અને તે પાદશાહ તેટલા દિવસ લશ્કરી પોશાકમાંજ ફરતો હતો.

લશ્કરી ખાતામાંથીજ પૈસા લઇને પોતાનો વખત ખુશીમાં ગુજારતો હતો.

અન્દર્જે નૂશીરવાન્ બઠરિનેયાન્
 વ પઝીરોશ્તને પાદશાહાન્
 ફર્માને ઊરા.

નોશીરવાને ઈરાનીઓને નસીહત કરવી
 અને તેનું ફર્માન પાદશાહોએ
 કબૂલ કરવું.

૪૫૦ ચુ ખુર્રશીદ બેન્મૂદ તાબન્દહુ એહુરુ
 દરે બાધ ખુફ્રાદ ગદાન્ સેપેહુરુ
 પદીદ આમદ આન્ તૂદએ શમ્બલીદ
 ચુ ખુદ્દે શમે તીરહુ શુદ નાપદીદ
 નેશસ્ત અચ ખરે તખ્ત નૂશીરવાન્
 દેલી શાહો અન્દાનો દઉલાત જવાન્
 જહાની બદર્ગાહુ બેન્હાદ રૂચ
 હરાન્ કસ કે ખુદ દરુ જહાન્ દાદ જૂચ
 બઆવાચ ગોકૂત આન્ જમાન્ શહૂરુયારુ
 કે બેચ પાફુ યચ્છદાન્ મદાનીદ યારુ
 કે દાનન્દહુ ઊયસ્તો હમ રહુનુમાય
 હમ ઊ દસ્ત ગીરહુ બહરુદ સરાય
 મખાશીદ તરુસાન્ એ તખ્તો કોલાહુ
 કુશાદહુસ્ત ખરુ હરુ કસી ખારુગાહુ
 હરાન્ કસ કે આયદ ખરુજો બશખુ
 એ ગોકૂતારુ બસ્તહુ મદારીદ લખુ
 અગરુ મય ગુસારીમ ખા અન્જુમન્
 વરુ આહેસ્તહુ ખાશીમ ખા રાયજન્
 બચઉગાનો ખરુ દશ્તે નખ્ચીરુગાહુ
 ખરે મા શુમારા કુશાદહુસ્ત રાહુ
 બખાખો બબીદારીઓ રન્જે નાચ
 અઝીન્ ખારુગાહુ કસ મગદીદ ખાચ
 ૪૫૧ મગરુ આરુજહા હમહુ યાફૂતહુ
 મખોસ્પીદ યફુ તન્ એ મા તાફૂતહુ
 બદાનગહુ શવદ શાહો રઉશન્ દેલમ
 કે રન્જે સેતમદીદગાન્ ખુગ્સેલમ
 મખાદા કે અચ કારદારાને મન્
 ગરુ અચ લશ્કરો પીશકારાને મન્

જ્યારે ખોરશીદે પોતાનો જગફો એહુરો બતાવ્યો ત્યારે ફરતા આરમાને બાગનો દરવાજો ખુલ્લો કર્યો.

જ્યારે સીઆહ રાતનાં ઝુલફાં ગ્રમ થયાં-અને શમ્બલીદનાં ફલનો ખુમખો (આફતાબ) ઝાહેર થયાં,

ત્યારે નોશીરવાન ખુશહાલ દિલે, હસ્તો અને જવાન નસીબ સાથ તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો.

દેશમાંના જે લોકોને કે ઈન્સાફ બેઠતો હતો તે સઘળાઓ દરબારમાં આવવા લાગ્યા.

પછી પાદશાહે ખુલ્લું આવાજે તેઓને કહ્યું-કે “તમે પાક યજ્ઞદાન સિવાય બીજા કોઇને તમારો મદદગાર ના બનુતા.

કારણકે તેજ સાહેબ સઘળું બજાનારો અને આપણો રેહનુમા છે-તેમજ બન્ને જ્ઞહાનમાં આપણો હાથ પકડનારો પણ તેજ સાહેબ છે.

તમે આ મારાં તખ્ત અને તાજથી કાંઈ પણ બીહતા ના-આ દરબાર દરેક જાણને માટે ખુલ્લી છે.

તમે કોઈખી રાખસ ફર્યાદ માટે દિવસે કે રાતે અત્રે આવો-તો કોઈ પણ વાત કહેવાથી તમારાં મોં બંધ રાખતા ના.

અગરજો અમે મજલેસ સાથ બેસી મય પીતા હોઇયે-અથવા સલાહકારો સાથ ખાનગી મસ્લહત કરતા હોઇયે,

અથવા ચક્રગાન બાઝીમાં હોઇયે કે શેકારનાં મયદાનમાં હોઇયે-તો ત્યાં પણ તમે લોકોને અમે પાસે આવવાનો રસ્તો ખુલ્લો છે.

હું સૂતો હોઈ, બગતો હોઈ, કામ કરતો હોઈ-તો પણ કોઇએ આ દરબારમાંથી પાછું ચાલી જવું નહીં.

પોતાની સઘળી હમેદો મેળવ્યા વગર-કોઇ પણ રાખસે અમે આગળથી પાછા જઇ આરામ કરવો નહીં.

જ્યારે કે સિતમ ખમેલાઓઆનું દુઃખ હું દૂર કરીશ-ત્યારેજ મારું દિલ ખુશહાલ અને રોશન થશે.

એવું ના બનતું કે મારા કામદારોમાંથી-અથવા મારાં લશ્કર અને નોકરોમાંથી,

બેખોરપદ કરી બા દેલી દરુમનું
કે અચ્છ દર્દે ઊ બર મન આયદ ગઝનું
સાબુન ગર એ અન્દકુ ખુવદ વર નેહાન
બેપુસદ એ મન કેદેગારે નેહાન
એ બાજો ખરાજ આન કુલ માન્દહસ્ત
કે મૂબદ બદીવાને મા રાન્દહસ્ત
નખાહન નીચ અચ્છ શુમા ઝરો સીમ
મબુખીદ ઝીન પસ દેલ અચ્છ મન બખીમ
ખરઆમદ એ અયવાન ચકી આફરીન
બખુરીદ ખર શુદ એ રૂએ ઝમીન
કે નૂશીરવાન બાદ બા ફરરહી
હમહુ સાલહુ બા તાજે શાહનશાહી
મખાદા અચ્છ તખ્ત પરદુખ્તો ગાહ
હમ ઇન નામવર ખુસવાની કોલાહ
બેરકૂતન બા શાદીઓ ખુરમી
ચુ બાધે અરમ ગશ્ત રૂએ ઝમી
બગીતી નદીદી કરીરા દેઝમ
વચ્ચ અખર અન્દર આમદ બહંગમ નમ
જહાન શુદ બકેદારે ખુરમ બેહેશ્ત
હમી અખર દર ખૂસ્તાન લાલહુ કેશ્ત
દરો દશ્તો પાલીચ શુદ ચૂન ચરાધ
ચુ ખુરીદ શુદ બાધો ચૂન બાધ રાધ

પસ આગાહી આમદ ખરમો બહનું
કે શુદ મર્જે ઈરાન ચુ રૂમી પરનું
ઝમીનરા બકેદારે તાબન્દહુ માહ
બદાદો બલશકર બેયારાસ્ત શાહ
કરી આન સેપહુરા નદાનદ શુમાર
બગીતી મગર નામવર શહુરયાર
હમ બા દેલી શાદો બા સાજે જંગ
હમહુ ગીતી અફઝો બા નામો નંગ
દેલે શાહે હર કેશ્વરી ખીરહુ ગશ્ત
એ નૂશીરવાન શાન રવાન તીરહુ ગશ્ત
ફેરેસ્તાદહુ આમદ એ હેન્દો એ ચીન
હમહુ શાહુરા બાન્દનું આફરીન
નદીદન બા ખીશ્તન તાવે ઊય
સખુક શુદ બદેલ બાચ્ચ બા સાવે ઊય
હમહુ કેહુતરીરા બેયારાસ્તનું
હમહુ બદેલો બદરહા ખાસ્તનું
બજરીન અમૂદો બજરીન કોલાહ
ફેરેસ્તાદહુ બર ગેરેકૂતન રાહ
બદરગાહે શાહે નેહાન આમદનું
અબા સાવો બાજો મેહાન આમદનું
બેહેશ્તી શુદ આરાસ્તહુ બારુગાહ
એ બસ બદેલો બદરહો બારુગાહ
બરીન નીચ ખુજશ્ત ચન્દી સેપેહુર
હમી રફત બા શાહે ઈરાન બમેહુર

કોઈ પણ ગમગીન દિલ સાથ સૂએ-કારણકે તેનાં દુઃખથી મારી
ઉપર પણ ઈજા પુગે.

ગમે તેવી નજીવી કે નહીં જણાયલી વાત હશે-તેનો હિસાબ પણ
ખોદાતાલા મારી પાસ માગશે.

તમે ઉપરના કર અને વેરામાંથી જે કાંઈ બાકી રહેલો છે-અને જે
વઝીરે મારાં દફતરમાં નોંધેલો છે,

તે સિવાય તમે પાસેથી કાંઈ પણ વધુ સોના રૂપાંતું નાણું માગવામાં
આવશેજ નહીં-તે માટે કોઈએ પણ મારી તરફથી કશી ધારતી રાખવી નહીં.”

આ સાંભળી તે દરગાહમાંથી આક્રીનતા પોકારો નીકળ્યા-જે ઝમી-
નની સપાટી ઉપરથી આફતાબ સૂધી પહોંચ્યા,

કે “નોશીરવાન ખોદાઈ ખોરેહ અને શેહનશાહી તાજ સાથ સધળાં
વર્ષ કાયમ રહેજે!

આ પાદશાહથી તેનું તખ્ત અને તેનો મુલક તેમજ આ નામીયું
પાદશાહી તાજ ખાલી ના હોતું!”

પછી તેઓ ખુશી ખુરમી સાથ રવાના થયા-અને સધળો દેશ ૪૫૨
બેહેશ્તના બાગ જેવો ખુશહાલ બન્યો.

આખા દેશમાં કોઈ પણ શખ્સ દિલગીર જણાતો ન હતો-અને
વખતસર વરસાદ પણ પડતો હતો.

દેશ ખુશી બરેલાં બેહેશ્ત માફક બન્યો-વરસાદનાં વાદળાં બાગોની
અંદર ગુલ લાલનાં ફૂલો રાપવા લાગ્યાં.

પહાડની ખીણો, મયદાનો અને ખેતરો ચેરાગની માફક રોશન
થયાં-ખુશનુમા બાજો ખુરશીદ જેવા ઝળકતા બન્યા અને વચરાન જંગલો
બાગ જેવાં દેખાવા લાગ્યાં.

પછી રૂમ અને હિંદુસ્તાનમાં એવી વાત ફેલાઈ ગઈ-કે “ઈરાન દેશ
રૂમી રેશમી ચીતારવાળા કપડાં જેવો દેખાવળો બની ગયો છે.

પાદશાહે પોતાના ઈન્સાફથી તેમજ બોહોળાં લશ્કરથી પોતાના દેશને
રોશન માહતાબની માફક સજુગાર્યો છે.

દુન્યામાં નામવર પાદશાહ સિવાય કોઈ ખીજે તે લશ્કરની ગણતરી
કરી બણતોજ નથી.

સધળા લોકો ખુશહાલ દિલના અને લડાઈના અરબાબ સાથના છે-
સધળાઓ દેશને રોશન કરનારા તેમજ નામ અને કીર્તિ શોધનારા છે.”

આ સાંભળી દરેક મુલકના પાદશાહોનાં દિલ ગભરાટમાં પડ્યાં-અને
નોશીરવાનથી તેઓના જીવ સીઆહ થયા.

હવે હિંદ અને ચીનથી એલચીઓ આવ્યા-તે સધળાઓએ પાદશાહ
ઉપર દુઆ કીધી.

તેઓએ પોતાનામાં તેની સામે થવાની તાકત નહીં જોઈ-જેથી ૪૫૩
પોતાના દિલ સાથ તેને ખંડણી અને ખેરાજ આપવા માટે ઉતાવળા બન્યા.

તેઓ સધળી તાબેદારી માટે તૈયાર થયા-અને ખૂબસૂરત ગોલામો
અને સોનાના દીનારની થેલીઓ સધળી મંગાવી.

અને સોનેરી ગોઝ અને સોનેરી કોલાહ સાથ-પેલા એલચીઓએ
રસ્તો લીધો.

તેઓ પોતાના પાદશાહો તરફની ખંડણી અને ખેરાજ લઈ-ઈરાન
દેશના પાદશાહની દરગાહમાં આવ્યા.

તે પુષ્કળ સોનાની થેલીઓ, ગોલામો અને પેલા એલચીઓએ કરી-તે
દરબાર એક બેહેશ્તની માફક સજુગારેલી બની.

એવીજ રીતે આરમાન કેટલોક વખત પસાર થયું-અને ઈરાનના
પાદશાહ સાથ મોહબતથીજ ચાલવા લાગ્યું.

ગશતને નૂશીરવાન્ ગેદે પાદશા-
હીએ ખુદ વ દીવાર ખર્ આવદન
ખરાડુગુઝારે ધરાન્ વ તૂરાન્.

નોશીરવાનનું પોતાની પાદશાહીની આસપાસ ફરવા
નીકળવું અને ધરાન તથા તૂરાન વચ્ચેની
હદના રસ્તા ઉપર દીવાર ઉભી કરવી.

૪૫૪

ખેરદમન્દ કેસા યુનીન્ કર્દ રાય
કઝાન્ મરૂઝ લખ્તી બેબુખ્મદ એ જાય
બેગર્દે યકી ગેદે ખુર્રમ જેહાન્
કુશાદહુ કુનદ કારહાએ નેહાન્
બેઝદ ફૂસો અઝ જાએ લશ્કર બેરાન્
હમી માહો ખુર્રીદ અઝ ખીરહુ માન્દ
એ બસ લશ્કરો ગઊહરો સીમો જર
કમરુહાએ જર્રીનો જર્રીન્ સેપર
તો ગોકૂતી બકાન્ અન્દરૂન્ જર નમાન્દ
હમાન્ દુર્રે ખુશાબો ગઊહર નમાન્દ
તન્આસાન્ બસૂએ બોરાસાન્ કરીદ
સેપહુરા બઆધને સાસાન્ કરીદ
બહર બૂએ આબાદ ફે બર ગુઝશત
સરાપર્દહો ખીમહા જહ બદશત
યુ બરખાસ્તી નાલએ કર્રનાય
મનાદીગરી ખીશ કર્દી બપાય
કે અય જીરુદસ્તાને શાહે જેહાન્
કે દારહ ગઝન્દી એ મા દર નેહાન્
મખોસ્પીદ નાઈમન્ અઝ શહુર્યાર
મદારીદ જન્દીશહુ જાનરા નેઝાર
અઝીન્ગૂનહુ લશ્કર બગોર્ગાન્ કરીદ
હમી તાએ તખ્તે ખુઝોર્ગાન્ કરીદ
યુનાન્ દાન્ કે કમ્મી નેયાયદ એ દાદ
હોનર બાયદ અઝ શાહો રાયો નેઝાદ
એ ગોર્ગાન્ બસારીઓ આમુલ શુદન્દ
બહંગામે આવાએ ખુદખુલ શુદન્દ
દરે દશત ચક્રસર હમહુ ખીશહુ બૂદ
દેલે શાહે ધરાન્ પુર અન્દીશહુ બૂદ
એ હામૂન્ બહુદી બરખામદ બસન્દ
યકી તાઝીયે બરુનેશસ્તહુ સમન્દ
સુએ ફૂહો આન્ બીશહો બેન્ગરીદ
ગુલો સુખુલો આબો નખ્ચીર દીદ
યુનીન્ ગોકૂત કય દાવરે કેદેગાર
જહાન્દારો ખીરુએ પર્વદેગાર
તોઈ આફરીનન્દએ હરે માહુ
કુશાયન્દહો હમ ગુમાયન્દહુ રાહુ
જહાન્ આફરીદી બદીન્ ખુર્રમી
કે અઝ આસ્માન્ નીસ્ત પયદા જમી
કસી ફે જોઝ અઝ તૂ પરસ્તદ હમી
રવાનરા બદૂઝખ ફરસ્તદ હમી
અઝ ધરાન્ ફરીદને ચક્કદાન્ પરસ્ત
બદીન્ ગૂનહુ બરુસાખ્ત જાએ નેશસ્ત

૪૫૫

દાનાઈ બરેલા નોશીરવાને એવો વિચાર કીધો કે “તે પોતાના મુલક
માંથી થોડોક વખત બાહર જાય.

અને આ ખુશી બરેલા દેશની આસપાસ એક ફેરા મારે-અબુધટતાં
છપાં કામો ખુદલાં કરે.”

આથી તેણે નગરાં વગડાવ્યાં અને ત્યાંથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું-
તેનાથી આફતાબ અને માહતાબ પણ અજબ રહેવા લાગ્યા.

પુષ્કળ લશ્કરથી અને પુષ્કળ ગોદર, રૂપાં અને સોનાથી-તેમજ પુષ્કળ
સોનેરી કમરબંદો અને સોનેરી દાલોએ કરીને,

તું કહે ગોયા ખાજુમાં સોનું રૂપું રૂપું નહીં તેમજ આગદાર
મોતી અને ગોદરો રહ્યાંજ નહીં.

તેણે નચિન્તાઈથી ખુરાસાન તરફ સાસાની પાદશાહોની રીત રેવાજ
મૂજબ લશ્કર ચલાવ્યું.

જ્યાં પણ કેથે તે આબાદ મુલકમાંથી પસાર થતો-તો ત્યાં મયદાન-
માંજ સરાપરદા ઠાપતો.

અને જ્યારે કરનાયના પોકાર ઉઠતા-ત્યારે એક ગનાદી પોકારનારને ત્યાં
હમો કરતો.

તે પોકારતો કે “ઓ દેશના પાદશાહની રૈયના લોકો!-કે જેઓ
અમારી તરફથી છપી રીતો નુકસાન ખમતા હોય,

તેઓ પાદશાહથી નિરાશ થઈ ના સૂતા અને તે અંદેશથી તમારા
છવને સુસ્ત રાખતા ના (યાને તે તમારું દુઃખ પાદશાહને આપીને કહો).”

એજ પ્રમાણે તે શુરગાનમાં લશ્કર લઈ ગયો-તે પોતાની સાથ ખુઝો-
ર્ગાનું તાજ અને તખ્ત લેતો ગયો.

તું યાદ રાખજે કે ઈન્સાફથી હાનિ પુગતી નથી-પાદશાહોને તો
હોનરો, વિચાર શક્તિ અને બંચી ખુન્યાદ જોઈયે.

પછી ખુદખુલના સુરોદ ગાવાના વખત ઉપર પાદશાહ બોરગાનથી
સારી અને આમુલ તરફ ગયો.

જ્યાં ખીલુ અને મયદાન સઘળું જંગલી ઝાડથી બરાયલું હતું-એ
જેઠ ધરાનના પાદશાહનું દિલ વિચારવંત બન્યું.

તે એક ગરમી ઘોડા ઉપર સવાર થઈને-પેલાં જંગલમાંથી એક
ખુલ્લું પહાડ ઉપર ચઢ્યો.

તેણે તે પહાડ અને જંગલો તરફ નજર કીધી-ત્યાં ગોલાબ, સુખુલ,
પાણીના ઝરા અને શેકાર જોયા.

તે બોલ્યો કે “ઓ દુન્યાને પયદા કરનાર અને તેની સંભાળ રાખ-
નાર ફતેહમંદ અને ઇન્સાફી પર્વદેગાર!

તું આફતાબ અને માહતાબનો પયદા કરનારો છે-તું સર્વનો માર્ગ
ખુલ્લો કરનારો તેમજ રાહ દેખાડનારો છે.

તેં એવી રીતની ખુશી બરેલી દુન્યા પયદા કીધી જે-કે આસ્માનમાંથી
જમીન પણ ઓળખાતી નથી (યાને બન્નેમાં કરો ફક્ માલૂમ પડતો નથી).

જે કોઈ કે તારા સિવાય બીજાની પરસ્તેશ કરે છે-તે પોતાનાં રવા-
નને દોઝખમાં મોકલે છે.

એનેજ માટે યજ્ઞાન પરસ્ત પાદશાહ ફરીદને ધરાનમાંથી પોતાની
બેઠક બંચકી આ જગ્યાએ બનાવી હતી.

ખસી ખૂબ જાયતો. ખસ દેલ પઝીર
કે આખશ ગોલાખસો ખાકશ અખીર
ખદ ગોફત ગૂચદલ અય દાદગર
ગર ઈદર નખૂદી એ તુર્કીન ગુજર
અઝીન માયલુવર જાહો ઈન ફરેહી
દેલે મા એ રામેશ નખૂદી તેહી
નેયારીમ ગર્દન ખર અક્રાખતન
એ ખસ કોશતનો ધારતો તાખતન
નમાનદ બેસ્પારો અન્દક ખતય
એ પરરદહો મરદુમો ચારપાય
ગઝન્દી કે આયદ ખઈરાન સેપાલ
એ કેશવર બકેશવર જોશ ઈન નીરત રાલ
ખસી પીશ અઝીન ફેશોશો રઝમ ખૂદ
ગુજર તુરકરા રાલ ખારઝમ ખૂદ
કુનૂન ચૂન એ દેલૂકાનો ખાઝારગાન
બેઝન આવરદ સર દેહદ રાયગાન
સેપાલ આવરીદી ખદીન જાયગાલ
બેગરદાન ખદ અઝ માઓ ખર બન્દ રાલ
નકાલદ અઝીન ગન્જ કફૂઝાયેશરત
ખમા ખર કુનૂન જાએ બખશાયેશરત
સેરેશક અઝ દો દીદલ બેખારીદ શાલ
ચુ બેશનીદ ગોફતારે ફર્યાદખાલ
ખદરતૂર ગોફત આન જમાન શહૂરયાર
કે પીશ આમદ ઈન કારે દુશ્વાર ખાર
નશાયદ કઝીન પસ અમીમો ચરીમ
વગર તાજરા ખીશતન પર્વરીમ
જહાનદાર નપસન્દ અઝ મા સેતમ
કે મા શાદ ખાશીમો દેલૂકાન દેઝમ
ચુનીન ફૂહો ઈન દશતહાએ ફરાખ
હમલ અઝ દરે બાધો મયદાનો કાખ
પુર અઝ ગાવો નખચીરો આબે રવાન
કે અઝ દીદનશ તાજલુ ગર્દદ રવાન
નમાનીમ કીન ખૂમ વયરાન કુનન્દ
હમી ધારત અઝ શહૂર ઈરાન કુનન્દ
એ શાહીઓ અઝ રાયો ફર્જાનગી
નશાયદ ચુનીન હમ એ મર્દાનગી
નખાનન્દ ખર મા હમી આફરીન
કે વયરાન ખુવદ ખૂમે ઈરાન જમીન
ખદરતૂર ફરૂદ કઝ હેન્દો રૂમ
કુજા નામ ખાશદ બઆખાદ ખૂમ
એ હર કેશવરી મરદુમે પીશખીન
કે ઉસ્તાદ ચાખી ખદીન ખર ગુઝીન
ચકી ખારલ અઝ આખ ખર કશ બલન્દ
ખુનશ પહુનો ખાલાએ ઊ દલ કમન્દ
ખસન્ગો ખસાફજ અઝ અફે આખ
ખર આવર્દલ તા અશમએ આફતાખ
હમાના કઝીનખૂનલ સાઝીમ બન્દ
એ દુશમન ખઈરાન નેચાયદ ગઝન્દ
નખાયદ કે ખાશદ કસી ઝીન બરન્જ
બેદેલ હરએ ખાહન્દો ખુશાય ગન્જ

ધણી સુંદર અને ધણી દિલ પસંદ જગ્યા છે-કે જેનું પાણી ગોલાખ
છે અને જેની ખાક અખીર છે.”

ત્યારે લાંબા એક સુભાષિત બોલનાર શખસે તેને કહ્યું કે “ઓ
ઇન્સાફી પાદશાહ!-અગરને અહીં તુર્કી લોકોની આવલવ નહીં હતે,
તો આવી આ રળિયામણી અને સુંદર જગ્યા માટે-અમારાં દિલ
ખુશહાલીથી કહી પણ ખાલી નહીં રહેતે.

પણ હમણા તો પુષ્કળ ખૂના મરકી, લૂટફાટ અને લોકો ઉપર થતા ૪૫૬
હરલાને સબબે-અમો સુખેથી ફરી હરી શકતા નથી.

પક્ષીઓ, માણસો કે ઢોરોમાંથી-થોડાં કે ઘણાં કાંઈ પણ તેઓ રહેવા
દેતા નથી.

આ ઈરાની પ્રજા ઉપર જે દુઃખ પડે છે-તે એક મુલકથી બીજા મુલ-
કમાં જવાનો માર્ગ આ સિવાય બીજો કોઈ નથી તેથીજ પડે છે.

એની અગાઉ પણ ધણી કેશોશ અને લડાઈ થઈ હતી-જેથી તુર્કી-
ઓની આવલવ ખારઝમને માર્ગે થઈ હતી.

પણ હવડાં જે કોઈ ખેડુત કે વેપારી-ખાહેર નીકળે છે તો તેનું
સર ફેકટમાં ઉડી જાય છે.

માટે હવે જ્યારે તું આ તરફ લશ્કર લાવ્યો છે-તો અમો ઉપરની
આફત દૂર કર અને એ રસ્તો બંધ કર.

એમ કયાંથી તારો ખઝાનો ઘટશે નહીં પણ વધશે-હવડાંજ અમો
ઉપર બખશેશ કરવાનો વખત છે.”

જ્યારે પેલા દાદ ચાહનારની એવી વાત સાંભળી-ત્યારે પાદશાહે
પોતાની બન્ને આંખમાંથી આંસુ વરસાવ્યાં.

પછી પાદશાહે તુરત વઝીરને કહ્યું-કે “આપણી આગળ એક બહુજ
મુશ્કેલી બરું કામ આવી પડ્યું છે.

એ પછી ફરતું હરતું અને ખાનીખીની કરવી અપાણને સઝાવાર
નથી-અથવા માથે તાજ મૂકી પર્વરેશ થવું લાયક નથી.

આપણે ખુશહાલ રહે અને આ ખેડુતો દુઃખી થાય એ આપણી ૪૫૭
તરફનો સિતમ ખોદાતાલા પસંદ કરશે નહીં.

આવા ખુલ્લું પહાડો અને આવાં ખોહોળાં જંગલો-જે તમામ ખાગ,
મયદાન અને મેહલને લાયકના છે.

આ જગ્યા ઢોર, શેકાર અને વહેતાં પાણીથી ભરપુર છે-કે જેને
જેવાથી આપણો જીવ પણ તાઝો થાય છે,

તેવી આ જગ્યાને આપણે તેઓથી વયરાન થવા દઈશું નહીં-અને
ઈરાનનાં શેહરમાંથી આવી સરસ જગ્યા લૂટાવા દઈશું નહીં.

આપણી આવી પાદશાહત, વિચાર શક્તિ, ડહાપણ અને બહાદુરી
છતાં એવી રીતનું બનવું ઘટવું નથી.

જ્યારે ઈરાન ઝમીનનોજ મુલક એવી રીતે વયરાન થાય-તો પછી
આપણી વખાણ કેઈ કરશેજ નહીં.”

પછી નોશીરવાને પોતાના વઝીરને હુકમ કીધો કે “હિંદુસ્તાનમાંથી
અને રૂમ કે જેનું નામ આખાદ ખૂમ છે ત્યાંથી,

તેમજ દરેક મુલકમાંથી દૂર અંદેશ માણસો-કે જેઓ આ કામમાં
પ્રવીણ હોય તેઓને ચુંટી કાઢ.

અને છેક પાણીવેરથી એક ખુલ્લું દીવાર ઉભી કર-જેનો પાયો પોહોળો
હોય અને જેની ઊંચાઈ દશ કમંદની હોય.

પાણીની ઊંડાઈથી તે છેક આફતાખના ચરમા સૂધી પત્થર અને
ચૂનાથી બાંધેલો બનાવ.

એમ કરી ઝરર આપણે તેઓનો માર્ગ બંધ કરીશું-અને દુશ્મન ૪૫૮
લોકોથી ઈરાન ઉપર ઈઝા પુગશે નહીં.

એવું નહીં બનવું જોઈએ કે આ કામ કરવાથી કોઈ શખસ દુઃખમાં
રહે-આપણો ખઝાનો ખોલજે અને તેઓ જે કાંઈ માંગે તે આપજે.

કશાવર્જો દેહકાનો મર્દ નેજાદ
નખાયદ કે આજાર યાખદ એ બાદ
ચકી પીરૂ મૂંઘેદ બદાન કારૂ કરૂદ
બેયાબાન હમલૂ પીરો દીવારૂ કરૂદ
દરી બરૂ નેહાદન્દ અચ આહન બુઝેરૂ
રમલૂ ચક્રસરૂ ઈમન શુદ અચ બીમે ગોરૂ
હમલૂ રૂએ કેશવરૂ નેગલૂબાન નેશાન્દ
ચુ ઈમન શુદ અચ દશત લશકરૂ બેરાન્દ

એવું ના બનવા દેતો કે કોઈ ખેડુત કે ગામડિયો અથવા કોઈ ખાન્દાની શખ્સ પવનથી પણ નુકસાન પામે.”

એક બુઢા વઝીરે તે કામ પાર પાડ્યું-તેણે સધળું તે બાંધેલી દીવા-રથી ઘેરી લીધું.

તેમાં લોહાનો એક મોટો દરવાજો મૂક્યો-જેથી સધળા લોકો વરૂની ધાસ્તીથી બિલકુલ નચિન્ત બન્યાં.

તેણે પોતાના મુલકની સધળી જગ્યાએ ચોકીબાનો રાખ્યા-અને પાદશાહ જ્યારે તે કામ કરી નચિન્ત થયો ત્યારે પેલાં જંગલમાંથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું.

ગૂશ્માલી દાદને નૂશીરવાન અલાનેયાન વ બલૂચેયાન વ ગીલાનેયાનરા.

નોશીરવાને અલાનીઓ, બુલુચીઓ અને ગીલાનીઓને સજા કરવી.

—:૦:—

એ દયા બરાહો અલાના કશીદ
ચકી મરૂચ વયરાનો બીકારૂ દીદ
બઆજાદગાન ગોકૂત ન-ગરેત ઈન
કે વયરાન બુવદ બૂમે ઈરાન જમીન
નખાયદ કે બાશીમ હમદાસ્તાન
કે દુશ્મન જનદ જીન નેશાન દાસ્તાન
ચુ બુરશીદ બરૂજદ સરૂ અચ બાખતરૂ
બરૂ આવરૂદ રખશન્દલૂ જરૂરીન કમરૂ
૪૫૯ એ લશ્કરૂ ફેરેસ્તાદઈ બરૂ ગઝીદ
સખુનૂચો દાના ચુનાન ચૂન સઝીદ
બદ ગોકૂત શબૂગીરૂ અચ ઈદરૂ બેપૂચ
બદાન મરૂચબાનાને લશ્કરૂ બેગૂચ
શનીદમ એ ગોકૂતારે કારૂઆગેહાન
સખુન હરૂએ ગોકૂત આશકારો નેહાન
કે ગોકૂતીદ મારા એ કેસા એ બાક
એ ઈરાન બરે મા એ ચક્ર સુશ્તે બાક
કુનૂન મા બનચદે શુમા આમદીમ
સરાપદહો ગાહો ખીમલૂ જદીમ
બેયાબાન ફરાખરેતો ફૂહશ બલન્દ
સેપાલૂ અચ દરે તીરો ગોર્જો કમન્દ
દરો ધારૂ જાએ કમીને શુમાસ્ત
બરો બૂમે ફૂહો જમીને શુમાસ્ત
હમલૂ જંગલૂયાને બીગાનલૂ ઈમ
સેપાહો સેપલૂબુદ ન જીન ખાનલૂ ઈમ
ફેરેસ્તાદલૂ આમદ બેગોકૂત ઈન સખુન
કે સાલારે ઈરાન એ અકૂગન્દ બુન
સેપાહો અલાની શુદન્દ અન્બુમન
બુઝેર્ગાનો રૂર્જાનઓ રાયજન
૪૬૦ સેપાહી કે શાન તાખ્તાન પીશલૂ બૂદ
વચ આજાદ મર્દી કમ અન્દીશલૂ બૂદ
વઝીશાન બુદી શહરે ઈરાન બબીમ
નમાન્દલૂ બકસ જામહો જરૂરો સીમ

હવે પાદશાહ દયો પરાકર કરી અલાનાની રાહ ઉપર આવી લાગ્યો-ત્યાં તેણે એક વયરાન અને નકામી જગ્યા જોઈ.

તેણે પોતાના ઉઘાઓ લોકોને કહ્યું કે “આ શર્મ ભરેલી વાત છે-કે ઈરાન સરખમીનનાં મુલકો વયરાન રહે.

આપણા દુશ્મનો એવી રીતની વાત કરે-તેની સાથ આપણને મળતા થવું ઘટવું નથી.”

જ્યારે બોરશીદે પૂર્વ દિશાથી પોતાનું સર હઠાવ્યું-અને જળકતો સોનેરી કમરબંદ બાહેર લાવ્યો,

ત્યારે લશ્કરમાંથી એક બોલીદરાઝ, વિદ્વાન અને દરેક રીતનો લાયક એલચી ચુટી કાઢ્યો.

તેને કહ્યું કે “બામદાદે અહીંથી રવાના થઈ-પેલી તરફના લશ્કરના વડાઓને કહે,

કે મેં મારા બસુરો તરફથી જે કાંઈ છૂપી કે ઝાહેર વાતો થઈ છે તે સધળી સાંભળી છે,

કે તમે લોકો એમ બોલ્યા કે ‘અમેને નોશીરવાનથી ખીક શાની છે?-ઈરાન શું ચીઝ છે? તે અમારી આગળ એક મૂડી ખાક બરાબર છે.’

તો હવે અમે તમારી નજદીક આવ્યા છિયે-અને સરાપરદા, છાવણી અને તખ્તુઓ ઠોક્યા છે.

આ મયદાન બોહોળું છે અને તેના પહાડો જાંચા છે-તમારું લશ્કર તીર ગોર્જ અને કમંદ સાથનું છે.

વળી પહાડની કટાણ અને ગાર તમારી કમીગાહની જગ્યા છે-આ મુલક, પહાડ અને જમીન પણ તમારીજ છે.

અમારું લશ્કર અને સરદારો કાંઈ અહીંના રહેવાસી નથી-અમે સધળા લડવૈયાઓ અજાણુ છિયે.”

પેલા એલચી ગયો અને જે કાંઈ ઈરાનના પાદશાહે કહ્યું હતું તે સધળું તેઓને કહ્યું.

આથી અલાની લશ્કર તેમજ તેઓના સરદારો, દાનાઓ અને સલાહકારો એકઠા મળ્યા.

તે લશ્કર કે જેઓનો ધંધો લૂંટનો હતો-અને ઈરાની બહાદુરોને તેઓને કાંઈ પણ વિચાર હતોજ નહી,

અને જેઓથી ઈરાન શેહર ધાસ્તીમાં રહેતું હતું-કોઇની પણ પાસે કપડાં ચપડાં કે સોનું રૂપું રહેતું હતું નહીં.

જનો મરૂં બા ફૂંકો ચારપાય
બહામૂન રસીદી નમાન્દી બળય
ફેરેસ્તાદહ પયધામે શાહે જેહાન
બહીશાન બેગોકૂત આશકારો નેહાન
રોખે નામદારાન અજાન તીરહુ ગશત
દેલ અશ ગોકૂતે નૂશીરવાન ખીરહુ ગશત
બુજોર્ગાને આન મર્જો કુન્દાવરાન
બેરકૂતન્હ બા સાવો બાજે ગરાન
હમાન બર્હો જમહો સીમો જરૂ
ગરાનમાયહુ અસ્પાને બેસ્પાર મરૂ
અજીશાન હરાન કસ કે પીરાન બુદન્હ
સબુનગૂયો દાનેશ પજીરાન બુદન્હ
હમહુ પીશે નૂશીરવાન આમદન્હ
એ કારે ગુજશતહુ નવાન આમદન્હ
થુ પીશે સરાપર્દએ શહૂરયાર
રસીદન્હ બા હફયહો બા નેસાર
બોરશાનો ઘલતાન બખાફ અન્દરૂન
હમહુ દીદહુ પુર આબો દેલ પુર એ ખૂન
બેરહુ ચૂન બુવહુ બા દેલાવર બરાશ
બશર્મો બપૂજેશ નેયાયહુ નેયાશ
બરીશાન બેખખશૂહ બીદાર શાહુ
બેખખશીહ ચકસર ગુજશતહુ ગુનાહુ
બેકરૂમૂહ પસ હરૂએ વીરાન શુદહુસ્ત
કુનામે પતંગાનો શીરાન શુદહુસ્ત
યકી શારસાની બરઆરન્હ જૂહ
બફ અન્દરૂન જાએ કેશ્તો દોરહુ
યકી બારઈ ગેર્દેશ અન્દરૂ બલન્હ
બદાન તા એ દુશ્મન નેયાયહુ ગજન્હ
બેગોકૂતન્હ બા નામવર શહૂરયાર
કે મા બન્દગાનીમ બા ગૂશવાર
બરઆરીમ જીનસાન કે ફરૂમૂહ શાહુ
યકી બારહી નામવર જાયગાહુ
વજાન જાયગાહુ શાહુ લશ્કર બેરાન્હ
બહેન્દસ્તાન રકૂતો અન્દી બેમાન્હ
બકરૂમાન હમહુ પીશે ઊ આમદન્હ
બજાન હરૂ કસી ચારહુજૂ આમદન્હ
બદર્યાએ હેન્દસ્તાન તા દો મીલ
દેરમ બૂદો દીનારો અસ્પાનો પીલ
બુજોર્ગાન હમહુ પીશે શાહુ આમદન્હ
જફદહુ દેલો નીકખાહુ આમદન્હ
બેપુર્સીહ કેસાઓ બેન્વાખત શાન
બરૂ અન્દાજહુ બરૂ જાયગાહુ સાખત શાન
બદેલ શાહુ બરૂગશત અજાન જાયગાહુ
જહાની પુર અશ અસ્પો પીલો સેપાહુ
હમી રકૂતો આગાહી આમદ બશાહુ
કે ગશત અશ બુલૂચી જહાની તખાહુ
એ બસ ધારતો કુશતનો તખ્તન
જમીનરા બઆબ અન્દરૂ અન્દાખતન
એ ગીલાન તખાહી ફેજૂનસ્ત અજીન
એ નકીન પરાગન્દહુ ગશત આફરીન

સ્રીઓ અને મદો પોતાનાં બચ્ચાં છાકરાં અને ગાય ઢોર સાથ-
પોતાનાં ઘરમાં નહીં રહેતાં મયદાનમાં નીકળી પડતાં હતાં.

પેલા એલચીએ તેઓને દેશના પાદશાહનો ઝાઢેર તેમજ હૂપો
પયગામ કહ્યો,

તે સાંભળીને પેલા નામદારોના ચેહરા સીઆહ થયા-અને નોશીર-
વાનની વાતથી તેઓનાં દિલ હયરાન રહ્યાં.

તે મુલકના મોટાઓ અને પેહલવાનો-ભારી ખંડણી અને મેહરૂલ
સાથ નોશીરવાન આગળ ગયા.

તેમજ ગોલામો, કપડાંના તાકાઓ, રોનું રૂપું-અને બંચી તોખમનાં
પુષ્કળ ઘોડાઓ સાથ,

તેઓમાંથી જે કોઈ કે બુદ્ધા, સારા બોલનારા અને અકલ પસંદ
શખ્સો હતા,

તેઓ સઘળા પોતે કાંધેલાં કામો માટેનો પરતાવો કરતા નોશીરવાન
આગળ આવ્યા.

જ્યારે તેઓ નોશીરવાનની છાવણી આગળ હયા અને નેસાર સાથ
આવી પહોંચ્યા,

ત્યારે તે સઘળાઓ રડવા અને ખાકમાં લોટવા લાગ્યા-સઘળાંની ૪૬૧
આંખ આંસુ ભરેલી અને દિલ લોહી ભરેલાં હતાં.

એક બહાદુર શખ્સની અંદર જે અકલ હૂપાયલી હોય છે-તો તેને
શર્માવાની કે માફી માગવાની ઝરૂર પડતીજ નથી.

તે બાહોશ પાદશાહે તેઓ ઉપર બક્ષેશ કીધી-અને સઘળી થઈ
ગયલી તકસીર માફ કીધી.

પછી પાદશાહે ફર્માવ્યું કે “જે કાંઈ જગ્યા કે વયરાન થયલી છે-
અને જ્યાં ચિત્તા વાધ અને સિંહોનું રહેકાણુ થયલું છે,

ત્યાં તુરતજ એક શેહર ઉઠુ કરે-અને તેની અંદર ખેતીવાડીની જગ્યા
બનાવે.

તેની આસપાસ એક બુલંદ કોટ બાંધી લે-કે જેથી તે શેહરને દુશ્મ-
નોથી નુકસાન નહીં પુગે.”

તેઓએ નામવર પાદશાહને કહ્યું-કે “અમે તો તારા કાનમાં કડી
પેહેરેલા ગોલામો છીએ.

જેવી રીતે કે તું પાદશાહે ફરમાવ્યું છે તેવી રીતે તે નામીચી
જગ્યાએ એક કોટ બાંધીશું.”

હવે પાદશાહે તે જગ્યાએથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું-તે હિંદુસ્તાન
તરફ ગયો અને થોડો વખત ત્યાં થોભ્યો.

તેનાં ફર્માન મુજબ સઘળાઓ તેની નજદીક આવ્યા-દરેક જણ પોતાના
જીવનોજ ચારો શોધના આવ્યા.

હિંદુસ્તાનના દર્યા કિનારાથી બે માયલ સૂધી-દિરમ અને દીનારની ૪૬૨
થેલી, ઘોડાઓ અને હાથીઓ હતા.

ત્યાંના સઘળા સરદારો સાફ અંતઃકરણે અને વફાદારી સાથે પાદ-
શાહની આગળ આવ્યા.

કેસાએ તેઓની ખચર આક્રીયત પૂછી તેઓને નવાજ્યા-અને દરેકના
દરજા પ્રમાણે તેઓની જગ્યા કીધી

પછી ખુશહાલ દિલે ત્યાંથી તે પાછો ફર્યો-તમામ ઝમીન ઘોડા, હાથી
અને લશ્કર ભરેલી થઈ.

પાદશાહ આગળ વધતો હતો તેવામાં તેને ખબર મળી-કે “બુલૂચી
લોકોથી આ મુલક ખરાબ થઈ ગયો છે.

બેહદ લૂટફાટથી, ખૂનરેઝીથી અને ધારથી-ખેતીનો નાશ થયો છે.

વળી ગીલાનમાં લૂટારાઓની સંખ્યા બુલૂચીઓ કરતાં વધારે છે-
ગરીબોની બડ દુઆથી દેશ ઉપરના આશીષ ધરી ગયા છે.”

હેલે શાહ નૂરીરવાન શુદ્ધ ઘમી
ખરુ આમીખત અન્દુહ ખા ખુરુમી
અઈરાનેયાન ગોકૂત અલાતાનો હન્દ
શુદ્ધ અચ બીમે શમશીરે મા ચૂન પરન્દ
પસન્દુ નખાશીમ ખા શહરે ખીશ
હમી શીરુ તૂઈમ બી જાન એ મીશ
૪૬૩ ખદ ગોકૂત ચૂચન્દુ કય શહરુચાર
ખપાલીચ ગુલ નીસ્ત બી રન્જે ખાર
હમાન મરુચ તા ખૂદ ખા રન્જ ખૂદ
એ ખહરે પરાગન્દને ગન્જ ખૂદ
એ કારે ખુલુચ અરુજમન્દ અરુદશીર
ખેશીદ ખા કારુ દાનાને પીરુ
નખૂદ રૂદમન્દી ખઅકુચનો રન્જ
ન અચ અન્દો રન્જે ન પચકારે જન્જ
અગર અન્દ ખૂદ ઈન્ સખુન નાગુરીર
ખેશીદ ખર ખીશતન અરુદશીર
એ ગોકૂતારે દેહકાન ખર આશોકૂત શાહ
ખસુએ ખુલુચ અન્દર આમદ એ રાહ
ચુ આમદ ખનચદીકે આન ખુરુચ ફૂહ
ખેર્દીદ ગેરુદ અન્દરશ ખા ગોરુહ
ખદાનગૂનહુ ગેરુદ અન્દર આમદ સેપાહ
કે ખસ્તન્દ ખર ખાદો ખર મૂર રાહ
હમહુ દામને ફૂહ તા રૂએ શખ
સેપહ ખૂદ ખરુસાને મૂરે મલખ
મનાદીગરી ગેર્દ લશ્કર ખેગશત
ખોરુશ આમદ અચ ફૂહ વચ ધારે દશત
૪૬૪ કે હરુગેચ ખુલુચી બેયાખન્દ ખોરુદ
એ અચ તીઘદારાનો મદાને ગોરુદ
વગર અન્જુમન ખાશદ અરુ અન્દકી
નખાયદ કે ચાખદ રહાઈ ચકી
ચુ આગાહુ શુદ્ધ લશ્કર અચ ખેશમે શાહ
સવારો પેયાદહુ ખેખસ્તન્દ રાહ
અઝીશાન ફેરાવાનો અન્દકુ નમાન્દ
જનો મદે જન્ગીઓ ફૂદકુ નમાન્દ
સરાસરુ ખશ મશીરુ ખુગાશતન્દ
સેતમ કદને લૂચ ખદીશતન્દ
ખેશુદ ઈમન અચ રન્જે ઈશાન જેહાન
ખુલુચી નમાન્દ આશકારે નેહાન
ચુતાન ખુદ કે ખર ફૂહે ઈશાન ગહહુ
ખુદી બી નેગહુખાનો કદેહુ ચલહુ
શખાની નખૂદી ખરે ગૂરુદન્દ
ખહામૂનો ખર તીધે ફૂહે ખલન્દ
હમહુ રન્જહા ખાર ખુગાશતન્દ
દરે ફૂહરા ખાનહુ પેન્દાશતન્દ
અજાન જાયગહુ સુએ ગીલાન કરીદ
ચુ રન્જ આમદ અચ ગીલો દીલમ પદીદ
૪૬૫ એ દર્યા સેપહુ ખૂદ તા તીધે ફૂહ
હવા ખુરુ દેરકૂશો જમીન ખુરુ ગોરુહ
પરાગન્દ ખર ગેર્દ ગીલાન સેપાહ
કે શુદ્ધ રહીનાઈ એ ખુરુશીદો માહ

આ સાંમળી પાદશાહ નેશીરવાનનું દિલ ગમગીન બન્યું-તેની ખુશ-
હાલી સાથ ગમ બેળાયો.

તેણે ઈરાનીઓને કહ્યું કે “અલાનાન બને હિંદુસ્તાનના મુલકો-
આપણી તલવારની ધાકથી નર્મ રેશમ જેવા થયા છે.

આપણાં પાયતખ્તાની ઉપરજ સન્તોષ પડવાનો નથી-મૂલેલાં ગોરુદ-
માંથી પણ દુધ કાઢવું નેહયે (એટલે નિરપાય છતાં કોરોશ કરવી જોગ્યે).”

એક જણ બોલ્યો કે “ઓ પાદશાહ!-ખાગમાં કાંટાનાં દુઃખ વારનો
ગોલાખ થતોજ નથી.

તેમજ આ મુલક પણ નવારથી વસ્યો છે ત્યારથી અત્યાર સુધી મેહ-
નત આપતોજ રહ્યો છે એવા પૈસાની ખરબાદી કરવાજ વસ્યો છે.

એ ખુલુચીઓને માટે મોટા પાદશાહ અર્દશીરે પોતાના ખુઝેર્ગ
વઝીરે સાથ ધણી કોરોશ કરી હતી.

પણ તેની ગમે એવી યુક્તિથી, દાવપેચથી, મેહનતથી કે લડાઈથી
કાંઈ પણ ફાયદો થયો નહીં.

એ કે આ બીના ફર થઈ શકે તેવી નહીં હતી તો પણ અર્દશીરે તે
વાત મનમાંજ રાખી અને કોઈને કહી નહીં.”

પેલા દેહકાનની વાતથી પાદશાહ ગુરુસે થયો અને તુરત તેણે ખુલુચ
તરફના રસ્તો પડવો.

જ્યારે તે ત્યાંના ખુજન્દ પહાડની નજીક આવ્યો-ત્યારે તે પોતાનાં
લશ્કર સાથે તેની આસપાસ ફરી વળ્યે.

એવી રીતનું લશ્કર આસપાસ ફરી વળ્યું-કે જંથી પવનનો તેમજ
એક કીડીનો માગ પણ બંધ પડી ગયો.

તે પહાડની કઢળથી તે રેલીનાં રખ સુધી-કાઠી અને તીડની મિચાલ
લશ્કર ફરી વળ્યું.

પછી એક મનાદી પોકારનાર તે લશ્કરની આસપાસ ફર્યો-અને તે
પહાડ, ગાર અને મયદાનમાંથી એવો પોકાર નીખ્યો,

કે “કદીબી એક ખુલુચી પછી તે એક નાનો છોકરો અથવા તલવાર
ધરાવનાર યા પેહલવાન મદ્દમાંનો કાંઈ હોય તેને જો આપણા લશ્કરીઓ મેળવે,
પછી તેઓ ધણા હોય કે થોડા હોય-તો પણ એકનબી જવા
દેવો નહીં.”

જ્યારે સવળું લશ્કર પાદશાહના ગુરુસાથી ખબરદાર થયું-ત્યારે થોડે
સવારોએ અને પેયાદા સિપાહોએ તેઓનો માર્ગ ઘેરી લીધો.

અને ખુલુચીઓમાંના શું અકસ્ત કે લડાયક મદ્દ કે શું નાના છોકરાં-
ઓમાંથી શું ધણા કે થોડા કાઈ બચ્યા નહીં.

તે સઘળાંને ઈરાનીઓની તલવાર ઉપરજ છોડ્યાં-એવી રીતે ખુલુચી-
ઓનો ઝુદમ કરવાનો છેડો લાગ્યા.

તે દેશ તેઓનાં દુઃખથી નચિન્ત બન્યો-એક પણ ખુલુચી શું ઝાહેર
કે છપો કેથે રહ્યો નહીં.

આથી એવું બન્યું ત્યાંના પહાડો ઉપર પશુઓના ટોળાં કાંઈ પણ
રખેવાળ વગર ચરવા લાગ્યાં.

તે જંગલમાં કે ખુલ્લ પહાડની ટોચ ઉપર ગોરુદની સંભાળ માટે
એક પણ ગોવાળિયાની ઝરર પડતી હતી નહીં.

સઘળાં લોકો આગળી મૂસીખતો ભૂડીજ ગયા-અને ખીણ કે પહાડને
પોતાનું ધરજ સમજવા લાગ્યા.

હવે જ્યારે ગીલાની અને દીલમી લોકોના ઝુદમની ખબર પાદશાહને
પડી-ત્યારે તેણે ત્યાંથી લશ્કર ગીલાન તરફ ખેંચ્યું.

ત્યાંના દર્યાથી તે પહાડની ખુજન્દી સુધી લશ્કર હટું-ત્યાંની હવા
સઘળી ઝુંડાથી ભરેલી અને જમીન લશ્કરથી ભરેલી બની.

ગીલાનની આસપાસ લશ્કર વીખરાઈ ગયું-જેથી આકૃતાબ અને
માહતાબની રેરાની પણ ગુમ થઈ ગઈ.

ચુનીન ગોકૂત કીદર એ ખુદો ખુઝોરૂ
નખાયદ કે માનહ પયે શીરો ગોરૂ
ચુનાન શુદ એ કોશતન હમહુ ખૂમો રોસ્ત
કે અચ ખૂન હમહુ રૂએ કેશવર બેરોસ્ત
એ બસ કુશતનો ધારતો સૂખતન
ખોરૂશ આમદો નાલએ મદો જન
એ કોશતહુ બહરૂસુ ચકી તૂદહુ ખૂદ
ગયાહા બમધએ સર આલૂદહુ ખૂદ
એ ગીલાન હરાન કસ કે જંગી બુદનહ
હુશીવાર બા દાદો સંગી બુદનહ
બેબસ્તનહ ચકસર હમહુ દસ્તે ખીશ
જનાન અચ પસો કૂદકે ખુરૂદ પીશ
ખોરૂશાન ખરે શહૂરૂયાદ આમદનહ
દરીદહુ ખરો ખાકૂસાર આમદનહ
શુદનહ અન્દર આન ખારૂગાહુ અન્બુમન
હમહુ દસ્તહા બસ્તહો બસ્તહુ તન
કે મા ખાચ ગશ્તીમ અજાન બહ કુનેશ
મગર શાહુ ગર્દહ એ નાખુશ મનેશ
અગર શાહુરા દેલ એ ગીલાન બેબસ્ત
બેબુરૂરીમ સરહા એ તનહા બદસ્ત
દેલે શાહુ ખુશૂદ ગર્દહ મગર
ચુ ખીનહ બુરીદહુ ચકી તૂદહુ સર
ચુ જાન સાન ખોરૂશ આમદ અચ ખારૂગાહુ
વજાન ખૂનહુ આવાચ બેશનીહ શાહુ
બરીશાન બેબખૂશૂદ શાહે જેહાન
ગુઝશ્તહુ શુદ અન્દર દેલે ઊ નેહાન
નવા ખાસ્ત અચ ગીલો દીલમ દો સહ
કજાન પસ નગીરહ કસી રાહે બહ
ચકી પહુલવાન નજદે ઈશાન બેમાનહ
ચુ બાયેસ્તહુ શુદ કાર લશકર બેરાનહ

પછી પાદશાહે એવો હોકમ કીધો કે “અહીં નાનાં અને મોટાં-
માંથી-કેથે પણ સિંહ કે વરનાં પગલાં રહેવા દેવાં નહીં.”

આથી એવું બન્યું કે તે સઘળી જગ્યાએ ચાલતી ખૂના મરકીથી-તે
મુલકની તમામ સપાટી લોહીથી ઘેાઘ કાઢી.

પુષ્કળ કાપાકાપી, લૂટ અને આગ લગાડવાથી-મર્દ અને અકરતનાં
રદનના પોકારો નીકળ્યા.

કપાયલાં માણસોના ચો તરફ ઢગલા થયા હતા-તેઓનાં માથાંમાંનાં
બેભંગી સાથ રસ્તા ઉપરનું ઘાસ ભેળાઈ ગયું હતું.

ગીલાનમાંથી જે કોઈ કે લડાયક, હુશ્વાર, ઈન્સાફી અને વજનદાર
શખસો હતા,

તેઓ સઘળાઓએ પોત-પોતાના હાથ બાંધ્યા-અને પોતાનાં નાનાં
બાળકોને આગળ અને બાયડીઓને પાછળ ચલાવી,

તેઓ રડતા પોકારતા, ચીરાએલી છાતીએ અને કમીની હાલતે પાદ-
શાહની નજદીક આવ્યા.

સઘળાઓ બાંધેલા હાથે અને ઝખ્મી તને-તે દરબારમાં એકઠા થયા.

અને બોલ્યા કે “અમો અમારાં તે ખૂરાં કામથી પશેમાન થઇ પાછા ૪૬૬
કર્યા કિયે-કદાચ હવે પાદશાહ પણ પોતાના નાખુશ વિચારથી પાછો ફરે.

અગરજો પાદશાહનું દિલ ગીલાનથી ઝખ્મી થયું છે-તો અમો પોતા-
નેજ હાથે અમારાં માથાં શરીર ઉપરથી કાપી નાખીશું.”

જ્યારે તે અમારાં કાપેલાં માથાંનો એક ઢગલો જોશે-ત્યારે કદાચ
પાદશાહનું દિલ તેથી ખુશહાલ થશે.”

જ્યારે દરગાહમાંથી એવી રીતનો પોકાર નીકળ્યો-અને તેવી રીતનો
આવાજ પાદશાહે સાંભળ્યો,

ત્યારે દેશના પાદશાહે તેઓ ઉપર બક્ષેશ કીધી-અને સઘળી બનેલી
વાતો તેનાં દિલમાંજ છપાઇ ગઇ.

પણ તેણે ગીલાન અને દીલમમાંથી બસો જવાનેને ગિરવી માગ્યા-
કે હવે પછી કોઇ પાછી ખૂરી રાહ પકડે નહીં.

તેઓની નજદીક એક પોતાની તરફનો પેહલવાન રાખ્યો-એવી રીતે
જ્યારે સઘળું કામ બરાબર થયું ત્યારે તેણે ત્યાંથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું.

રસીદને મુન્ઝેરે તાઝી નઝ્દે
નૂશીરવાન ખર્યાદે બીદાદે
કયસરે રૂમ.

મુન્ઝેર તાઝીનું નોશીરવાન આગળ
કયસર રૂમના ઝુલ્મની કર્યાદ
કરવા જવું.

એ ગીલાન બરાહે મદાઈન કશીહ
શુમારો કરાને સેપહૂરા નદીહ
બરહુ બરૂ ચકી લશ્કરી બી કરાન
પદીહ આમદ અચ દૂર નીજહુવરાન
સવારી બેયામદ બ કેદારે ગરૂદ
કજાન લશ્કરે ગશ્ન બુદ પાયમરૂદ
પેયાદહુ શુદ અચ અસ્પો બુકૂશાહ લખ
ચુનીન ગોકૂત કીન મુન્ઝેરસ્ત અચ અરખ
ચુ મુન્ઝેર બેયામદ બનઝદીકે શાહુ
હમહુ મેહૂતરાન બરૂ કુશાદનહ રાહુ

તે ગીલાનથી મદાઈનની રાહ તરફ ચાલ્યો-તેનાં લશ્કરનો શુમાર અને
હદ કોઇને માલૂમ હતીજ નહીં.

રસ્તે ચાલતાં દૂરથી બાલાદાર સરદારોનું એક હદ વગરનું લશ્કર
દેખાયું.

તે ભારી લશ્કરમાંથી એક સવાર કે જે હિમ્મતવાન મર્દ હતો તે
શિતાબી કરતો આવ્યો.

તે ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો અને એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “આ ૪૬૭
અરબેસ્તાનથી આવેલો પાદશાહ મુન્ઝેર છે.”

પછી જ્યારે મુન્ઝેર પાદશાહની નજદીક આવ્યો-ત્યારે સઘળા સર-
દારોએ તેને માર્ગ આપ્યો.

બેપુર્સીદ અચ્ચ શાહો શાહી નમૂદ
 એ દીદારે જી રહીશનાઈ ફેજૂદ
 જહાનદીદહુ મુન્ઝેર જખાન ખરુ કુશાદ
 એ રૂમો એ કયસર હમી કરૂદ યાદ
 બદ્દ ગોકૂત અગર શાહે ઈરાન તોઈ
 નેગહુદારો પોશ્તે દેલીરાન તોઈ
 ચેરા રૂમેયાન શહરૂયારી કુનન્દ
 બદ્દશ્તે સવારાન સવારી કુનન્દ
 વગર શાહુ ખરુ તખ્તે કયસર ખુવદ
 સજદ ગરુ સરકાચ ખી સરુ ખુવદ
 યુ દસ્તૂર ખાશાદ ગેરાનમાયહુ શાહુ
 ન ખીનદ યુ મા નીચ ક્યાદ ખાહુ
 સવારાને દશ્તી એ રૂમી સવાર
 બેહુ આયન્દ દરુ કોશેશે કારૂઝારુ
 એ ગોકૂતારે મુન્ઝેર ખરુ આરોકૂત શાહુ
 કે કયસર હમી ખરુ ફરાજદ કોલાહુ
 એ લશ્કરુ જખાનઆવરી ખરુ ગુઝીદ
 કે ગોકૂતારે કયસર બેદાનદ શનીદ
 બદ્દ ગોકૂત અચ્ચ ઈદરુ બેરવ તા બરૂમ
 મેયાસાય હીચ અન્દરુ આખાદ બૂમ
 બકયસર બેગૂચ અરુ નદારી ખરદ
 એ રાએ તો મહએ તો કયફરુ ખરદ
 અગરુ શીરે જગી બેતાજદ બગૂરુ
 કખાબશ કુનદ શીરુ દરુ આબે શૂરુ
 એ મુન્ઝેર તોરા દાદ યાબી બસરેત
 કે ઊરા નેશરેત અચ્ચ ખરે કરૂગસરેત

અપે ખીશ પયદા કુન અચ્ચ દસ્તે રાસ્ત
 યુ પયદા કુની મરૂચ જૂઈ રવાસ્ત
 યુ બખશન્દએ બૂમો કેશવરુ મનમ
 બગીતી સરકાએ મેહુતારુ મનમ
 હમી આન કુનમ કારુ કચ મન સજદ
 નમાનમ કે બાદી ખરુ જી ખરુ વજદ
 યુ બા તાએયાન દસ્ત યાઝી બકીન
 ચકી દરુ નેહાન ખીશતનરા બેબીન
 વહીગરુ કે આન પાદશાહી મરાસ્ત
 દરે ગાવ તા બોર્જ માહી મરાસ્ત
 અગરુ મન સેપાહી ફેરેસ્તમ બરૂમ
 તોરા તીધે પૂલાદ ગર્દહ યુ મૂમ
 ફેરેસ્તાદહુ અચ્ચ ખીશે નૂશીરવાન
 બેયામદ બકેદારે આબે રવાન
 ખરે કયસર આમદ પયામશ બેદાદ
 બેપીચીદ ખીમાયહુ કયસર એ દાદ
 નદાદ ઈચ પાસોખ વરા બેચ ફેરીખ
 હમી દીદ દૂર અચ્ચ બલન્દી નેશીખ
 યુનીન ગોકૂત કચ મુન્ઝેરે કમ ખરદ
 સખુન બાવરુ આન કુન કે અન્દરુ ખરદ
 અગરુ ખીરહુ મુન્ઝેરુ બેનાલદ હમી
 બદીનચૂનહુ ખરુ બદ બેબાલદ હમી

પાદશાહે તેની ખચર આફીયત પૂછી અને ખુશહાલી બતાવી-અને તેના દીદાર જોવાથી તેની ખુશીમાં વધારો થયો.

અનુભવી મુન્ઝેરે પોતાની જખાન ખોલી-રૂમ અને કયસરની વાત ખિયાન કરવા લાગ્યો.

તે બોલ્યો કે “જો તું ઈરાનનો શાહ છે-અને બહાદુર લોકોનો નેગેહખાન અને મદદગાર છે,

તો રૂમીઓ પાદશાહી શા માટે કરે?-અને અરબેસ્તાન ઉપર ચઢાઇ શા માટે કરે?

જો તખ્ત ઉપર રાજ ચલાવવા કયસર હોય-તો બહાદુર માણસોનાં માથાં કપાવાંજ જોઈયે

જો પ્રતાપિ પાદશાહનો હોકમ હોય-તો મારા જોવાને દાદ ચાહવા અને આવવાની ઝડપ નથી.

લડવામાં અરબ સવાર રૂમી સવાર કરતાં ઘણો સારો હોય છે.”

મુન્ઝેરની વાતથી પાદશાહ ગુરસે થયો-કે “કયસર એવી રીતે પોતાનું તાજ બેચું ચઢાવે છે.”

તેણે લશ્કરમાંથી એક છટાદાર બોલનારો ચુંટી કાઢ્યો-કે જે કયસરની જખાન સમજી શકતો હોય.

તેણે કહ્યું કે “તું અહીંથી રૂમ તરફ જા-તે આખાદ મુલકમાં જરા પણ થોભતો ના.

અને કયસરને કહે કે જો તું હુદાપણ નહીં ધરાવશે-તો તે તારી અકલની સજા તારાં મગજને ખગવી પડશે.

જો તારા જોવો વિકરાળ સિંહ એક ગોરખર ઉપર દોડે તો અલબત્તેહ તેને પકડી લાવીને તારાં શૂરાળ નામનાં શેહરમાં તું ભુંછ ખાય.

જે ખરાબી તેં અરબેસ્તાનમાં કીધી છે તે તારી પાસેથી બરપાઈ કરવાને મુન્ઝેર પુરેપુરું બળ ધરાવે છે-કારણકે તેનું રહેઠાણ ગરૂડ પક્ષીના મુકામની પાસે છે.

તારો ડાબો હાથ ક્યાં છે અને જમણો કઈ બાજુએ છે તે પહેલાં જોઈ કાઢ-અને ત્યાર બાદ દેશ છૂટવાની કોશિશ કરજો.

જ્યારે જગ્યાઓ અને મુલકોનો બક્ષનારો હું છું-તેમજ દુન્યામાં સરકરાઝ થયલો અને સરદાર હુંજ છું,

ત્યારે હું મારા પોતાના દરજ્જાને છાજતુંજ કામ કરીશ-અને મુન્ઝેરને જરા હવા પણ લાગવા દઇશ નહીં.

અરબો સાચ લડવા માંગે તે પહેલાં તું તારું બળ કેટલું છે તેનો વિચાર મનમાંજ લાવજો.

વળી બીજું એ કે અરબેસ્તાનનું રાજ્ય મારા તાબામાં છે-ગાવના ખુર્જથી તે માહીના ખુર્જ સૂધી સઘળું મારુંજ છે.

અગરજો હું તારાં રૂમમાં મારું લશ્કર મોકલીશ-તો તારી પોલાદની તલવાર મોમ જેવી નર્મ થઇ જશે”

પેલો એલચી નેશીરવાન આગળથી-વહેતાં પાણીની મિસાલ શિતા-બીથી ચાલ્યો.

તે કયસરની નજદીક આવ્યો અને પાદશાહનો સંદેશો પુગાડ્યો-પણ તે કમીના કયસરે આવા વાજબી ઇન્સાફી સર ફેરવ્યું.

અને તેણે ફરેખ આપનારા જવાબ સિવાય બીજો કાંઈ જવાબ આપ્યો નહીં-તે જિંચાલુથી નીચાણુ લગીનું લખ્યાણુ તપાસવા લાગ્યો.

અને પછી એવો જવાબ દીધો કે “બેવુફક મુન્ઝેર તરફથી-જે વાત કે માનવા લાયક હોય તેજ માન.

જો મુન્ઝેર બેવુફકીથી ક્યાં કરતો હોય-તો બલખુ કે તે પોતાની ખરાબી કરવાને તત્પર છે.

ગર અચૂન કે અચ દશ્તે નીજહુવરાન
બેનાલહ કસી અચ કરાન તા કરાન
ઝમીન આન કે બાલાસ્ત પહુના કુનમ
બહાન દશ્તે બી આખ દર્યા કુનમ
ફેરેસ્તાદહુ બેશનીદો આમહ ચુ ગરહ
સુખુનહાએ કયસર હમહુ યાહ કરહ
બર આશોકત કેસા બદસ્તૂર ગોકત
કે બા મધએ કયસર બેરહ નીસ્ત બોકત
મન ઊરા નુમાયમ કે કર્માન કેરાસ્ત
જહાન બેસ્તનો જન્ગો પયમાન કેરાસ્ત
એ બીશીઓ અચ ગર્દન અક્રાખત
વજીન ફૂરોશો ધારતો તાખત
પશીમાની અકૂચન ખુરહ જાન કે હસ્ત
બશખ ઝીરે આતેશ કુનહ હરહુ દસ્ત

બેકરૂમહ તા દર દમીદહ નાય
સેપાહ અન્દર આમહ એ હરૂસ બલય
એ દરગાહુ બખાસ્ત આવાએ ફૂસ
ઝમીન કીર ગૂન શુહ હવા આખનૂસ
ગુઝીન કરહ અઝાન લશ્કરે નામદાર
સવારાને શમશીર જન સહ હઝાર
બમુઝેર સેપોરહ આન સેપાહે ગરાન
બેકરૂમહ કચ દશ્તે નીજહુવરાન
સેપાહી બર અચ જન્ગૂભૂયાન બરૂમ
કે આતેશ બરઆરહ અઝાન મર્જી બૂમ
કે હર અન્દ મન શહુર્યારી નવમ
બદીન કીનહુ બર નામદારી નવમ
એ રૂમો એ રૂમી મદાર ઈચ બાક
એ રૂમી બરે મન એ ચક્ર મુશ્ત બાક
ફેરેસ્તાદઈરા કુનૂન ચરખૂચ
અચ ઈરાન ફેરેસ્તમ બનઝદીકે ઊય
મગર ખુહ નેયાયહત અઝીન પસ ગઝન્દ
બકયસર ખુવહ રૂમ મારા પસન્દ

નામએ શાહે કેસા બકયસરે રૂમ.

નવીસન્દઈ ખાસ્ત અચ બારગાહ
બકયસર ચકી નામહુ ફરૂમહ શાહ
એ નૂશીરવાન શાહે ફરૂખ નેઝાહ
જહાનગીરો એન્દહુ કુને કયકોબાહ
બનઝદીકે કયસર સરકાએ રૂમ
નેગહુબાને આન મર્જે આબાહ બૂમ
સરે નામહુ કરહ આકરીન અચ નુખોસ્ત
ગેરાનમાયગી બેચ એ ચઝદાન નબેસ્ત
બેદાવન્દે ગર્દન્દહુ ખુરશીદો માહ
કચુચસ્ત પીરૂઝીઓ દસ્તગાહ

જો અરબેસ્તાનમાંથી કોઈ ફર્યાદ કરતો હોય તો એક છેડાથી બીજા
છેડા સુધી,

જ્યાં પણ ઈમારત વગેરેની જાંચાઈ જોઈશ તેને ઝમીન બરાબર કરી
નાખીશ-અને તે પાણી વગરનાં મયદાનને લોહીના દર્યામાં ફેરવી નાખીશ."

એલચીએ એવું સાંભળ્યું અને તે શેતાબ નોશીરવાન આગળ આવ્યા-
અને કયસરની સઘળી વાતો કહી સંભળાવી.

નોશીરવાન ગુરૂએ થયો અને પોતાના વઝીરને કહ્યું કે "કયસરનાં
મગઝમાં અકલ રહીજ નથી.

હું તેને દેખાડીશ કે હોકમ કાણુનો ચાલે છે-દેશ જીતવો, લડાઈ ૪૭૦
કરવી અને કાલ કરાર કરવા, એ કાણુને માટે છે?

તેના લોભથી, તેમજ તેની મગઝરીથી-અને આવી રીતની કોશેશ
કરવાથી, લૂટફાટ કરવાથી અને હુમલા કરવાથી,

તે આગળાં મૂખાઈ બરેલાં કામથી આજે પરતાતો રહ્યો છે, તેના
કરતાં પણ હાલનાં કામથી તે વધારે પરતાતો રહેશે-અને રાત રાતે (એટલે
ખાનગી રીતે) તે પોતાના બન્ને હાથો બાળી નાખવા તૈયાર થશે."

પછી તેણે કર્માવ્યું જેથી કરનાય વબડી-એ તરફથી લશ્કર એકઠું થયું.

દરગાહમાંથી નગારાના આવાઝ નીકળ્યા-ઝમીન ડામરના રંગની બની
અને હવા સીસમ જેવી કાળી થઇ.

તેણે તે નામદારી બર્યાં લશ્કરમાંથી તલવાર મારનારા એક લાખ
સવારો સુદી કાઢ્યા.

અને તે બારી લશ્કર મુન્ઝરને સોંપ્યું-અને તેને કર્માવ્યું કે "તારાં
બાલાદાર અરબી લશ્કરમાંથી પણ,

લડાયક સિપાહોનું એક લશ્કર રૂમમાં લઇ જ-કે જેઓ તે મુલકમાંથી
આગતા શોલા હકાડે.

જો કે હું ગમે એવો એક નવોજ પાદશાહ છું અને આ કીનો લેવામાં
એક નવોજ નામદાર છું,

તો પણ તારે રૂમ દેશથી અને રૂમી લોકોથી જરાબી બીલું નહીં-
કારણકે તે રૂમી લોક મારી નઝદીક એક મુઠ્ઠી ખાક બરાબર છે.

હમણા હું એક છટાદાર બોલનારો એલચી ઈરાનથી તેની નઝદીક ૪૭૧
મોકલું છું.

બલે કયસર રૂમ દેશનો ધણી રહે-પણ હવે પછી તને કયસરથી કાંઈ
ફુઝા જેવું પડશે નહીં."

પાદશાહ કેસાનું કયસરે રૂમ ઉપરનું નામુ.

પછી તેણે દરબારમાંના મુન્શીને બોલાવ્યા-અને પાદશાહે કયસર
ઉપર એક નામુ લખવા કર્માવ્યું.

કે "મુખારક બુન્યાદના પાદશાહ નોશીરવાન કે જે દેશનો જીતનારો
અને શાહ કોબાદનું નામ જીવતું કરનારો છે તેની તરફથી,

રૂમના સરદાર કયસર તરફ કે જે આબાદ મુલકનો નેગેહબાન છે,
તેની નઝદીક પુગે."

પ્રથમ નામાને મથાળે તે સાહેબની દુઆ લખી-અને પાક ચઝદાન
સિવાય બીજા કોઈથી પોતાની મોટાઈ શોધી નહીં.

કે "જે ફરતાં ખુરશીદ અને માહતાબનો સાહેબ છે-જે સાહેબથીજ
ફતેહમંદી અને કૌવત મળે છે.

કે બીરૂન શુદ્ધ અગ્નિ રાએ ગદાનું સેપેલુર
અગર જંગ્મ જૂથાદ અગર દાદો મેલુર
તો ગર કયસરે રૂમો ગર મેલુતરી
મકુન ઇચ્છા બા તાએયાન દાવરી
વગર મીશ ગીરી એ અંગાલે ગોરુગ
તો દાની કજ્જ રન્જ બીની બુઝેરુ
૪૭૨ વગર સૂએ મુન્ઝેર ફેરેતી સેપાહ
નમાનમ બતૂ લશકરે તાલે ગાહ
અગર જીરુદેતી શવહ પુર મનેશ
બશર્શીરુ ચાબહ એ મા સરુજનેશ
તો જાન મરુચ ચકુ રશ મનેહ પીશ પાય
ચુ ખાહી કે પયમાન બેમાનહ બલય
અગર બુઝરી જીન સખુન બુઝરમ
સરે ગાહે તૂ જીરે પય બેરપરમ
દોરહ અગ્નિ બોદાવન્દે દીહીમો જૂર
બદાન હ નજૂયહ બખીદાહ શૂર
નેહાદન્દ બરુ નામહ બરુ મોહુરે શાહ
સવારી ગુઝીદન્દ અજાન બારુગાહ
ચુનાન ચૂન બેખાયેસ્ત ચીરહ જખાન
જહાનદીદહો ગોદો રહીશન રવાન

ફરતાં આરમાનના એરાદાથી કોણ બચી ગયું છે ?-પછી તે લડાઈ કરવા તૈયાર થતો હોય કે ઇન્સાફ અને મોહબત માંગતો હોય.

અગરજો તું રૂમનો કયસર છે કે અગર સરદાર છે-તો પણ તું અરબો સાથે ફરી બાબતનો ઝઘડો ના કર.

જો તું વરની ચુંગાલમાંથી મેટું છીનવી લેવા માગતો હોય-તો તું બાબુ કે તેમ ક્યાથી તને મોટી રંજ વેડવી પડશે.

જો તું મુન્ઝેર સામે લશ્કર મોકલશે-તો હું તારું લશ્કર, તાજ અને તખ્ત રહેવા દઈશ નહીં.

જો કોઈ તાબેદાર થઈને મોટાઈ કરવા નીકળે તેને અમારી તરફથી તલવારની સજા મળશે.

જો તું ચાહતો હોય કે આપણા કોલકરાર કાયમ રહે-તો તું પોતાના મુલકની હદથી એક ગજ પણ કદમ આગળ ના મૂકતો.

અગરજો તું આ મારા દોષમાંથી ફરશે તો હું પણ આપણા કોલ-કરારથી ફરીશ અને તારું સર અને તખ્ત પણ હેઠળ કચડીશ.

તાજ અને કીવતના રાહોળ તરફથી તે સખ્સ ઉપર દોઆ હોજો ! કે જે ગયર ઇન્સાફીથી ઝઘડો શોધતો નથી."

નાગા ઉપર પાદશાહની માનદ કીધી અને તે દરબારમાંથી એક સવાર પસંદ કરવામાં આવ્યો.

કે જેનો બેઈચ તેનો બોલીદરાઝ-અનુભવી, બહાદુર અને રોશન હોયતો હતો.

રસીદને નામએ નૂશીરવાન નઝદે
કયસર વ ફેરેસ્તાદને કયસર
પાસોબે આન.

નોશીરવાનનું નામુ કયસરની નઝદીક
પહોંચવું અને કયસરે તેનો
જવાબ મોકલવો.

ફેરેસ્તાદહ બા નામએ શહૂરયાર
બેયામહ બરે કયસરે નામદાર
બહુ આફરીન કહો નામહ બેદાહ
હમહ રાએ કેસા બહુ કરુહ યાહ
સુખુનહાશ બેશનીદો નામહ બેખાન્દ
બેખીચીદો અન્દર શેગેકૂતી બેમાન્દ
૪૭૩ એ ગોકૂતારે કેસા સરકાચ મરુહ
બરુ પુર એ ચીન કહો રાખસારહુ જરુહ
નવીસન્દઈ ખાન્દો પાસોબ નેવેસ્ત
પદીદાર કરુહ અન્દર ખૂબો બેસ્ત
સરે નામહ ચૂન ગશત મુશ્કીન એ કાર
તુખોસ્ત આફરીન કરુહ બરુ કેહેંગાર
નેગારન્દએ બરુ કશીદહુ સેપેલુર
કજ્જયસ્ત આરામો પખાશો મેલુર
બગીતી ચકીરા કુનહ તાજવર
વજૂ બેહુ ચકી પીશે બા કમર
અગર ખુદ સેપહુરે રવાન જીરે તોસ્ત
સરે મુશ્તરી જીરે શર્શીરે તોસ્ત
બદીવાન નેગહુ કુન કે રૂમી નેજાહ
બતોખમે કયાન બાચ હરુગેચ નદાહ

તે એલચી પાદશાહનું નામુ લઈ નામદાર કયસરની નઝદીક આવ્યો.

તેના ઉપર દુઆ કીધી અને પેહું નામુ આપ્યું-તેમજ નોશીરવાનના સંખળા વિચારે તેને કદી સંભળાવ્યા.

કયસરે તે સખુનો સંભળ્યા અને નામુ વાંચ્યું બેથી તે ગુરસે ગયો અને અજબ રહ્યો.

નોશીરવાનની વાતથી તે સરદાર મહે પોતાનાં ભવાં કચલી ભરેલાં કીધાં અને મેહરે ફિક્કો બતાવ્યો.

પછી એક મુન્શીને બોલાવ્યો અને તેનો જવાબ લખ્યો-તેની અંદર સંખળું સારું માફું દર્શાવ્યું.

જ્યારે તે નામાની શુરઆત કરતુરીવાળી સીઆહીથી થઈ ત્યારે પહેલા તે બોદાતાલા ઉપર દુઆ કીધી.

કે "જે બંચાં આરમાનનો ચીતારનાર છે-કે જેનાથીજ આરામ, લડાઈ, અને મોહબત પણ છે.

દુઆમાં તે એકને પાદશાહ કરે છે-અને તેનીથી ચઢિયાતા બીજા શખ્સને તેનો ખિદમતગાર બતાવે છે.

અગર ફરતો આરમાન પોતે તારાં રૂમન હેઠળ હોય-તેમજ જુદ-રુપતિ સેતારાનું સર તારી તલવાર હેઠળ હોય,

તો પણ તું પોતાનાં દફતરમાં તપાસ કર કે રૂમી અહલાદના કોઈ પણ શખ્સે-કયાની તોખમના પાદશાહને કદી પણ ખેરાજ આપ્યું નથી.

તો ગરુ શહુર્યારી ન મન કેહતરમ
હમાન બા સરો અકસરો કેશ્વરમ
એ બાયદ પેઝીરોકૂત ચન્દી ફેસુસ
એ બીમે પયે પીલો આવાએ ફેસ
બેખાહમ કુનૂન અચ શુમા બાઝો સાવ
કે દારહ બપખાશ બા ફમ તાવ
સેકન્દર શનીદી બઈરાન એ કરૂહ
એ મા બૂહ આન શાહે આઝાહ મરૂહ
નેહોકૂતહ નશુહ તીધે એસ્કન્દરી
એ સાઝી બમા બરુ ચુનીન દાવરી
બતારાજ બોઈન્હ ચકુ ચન્હ ચીચ
ગુજશ્ત આન સેતમ બરુ નગીરીમ નીચ
એ દશતે સવારાને નીજહુવરાન
બરુઆરીમ ગરૂહ અચ કરાન તા કરાન
ન ખુરશીદ નૂશીરવાન આફરીદ
વગર બેસ્તાહ અચ અર્થે ગદાન કલીદ
કે કરા મી નબાયદ એ શહુનશહાન
હમહુ કામે ઊ બાયદ અન્દર જહાન
ફેરેસ્તાદહુરા હીચ પાસોખ નદાહ
એ તુન્દીએ કેસ્તા નેયામદશ યાહ
ચુ મોહરુ અચ બરે નામકુ બેન્હાહ ગોકૂત
કે બા મન મસીહો ચલીપાસ્ત બેકૂત
ફેરેસ્તાદહુ બા ઊ નજહ હીચ દમ
દેઝમ દીદ પાસોખ બેયામદ દેઝમ
બેયામદ બરે શાહે ઈરાન ચુ ગરૂહ
સુખુનહાએ કયસર હમહુ યાહ કરૂહ

જે તું પાદશાહ છે તો હું તારા કરતાં કાંઈ ઉતરતો નથી-પણ સર-
દારો, તાજ અને મુલક ધરાઈ છે.

હાથીનાં કદમની અને નગારાંના આવાજની ભૂલી બીકથી-મારે શા
માટે એટલો બધો અફસોસ કરવો જોઈયે?

હવે તો હું તમો લોકો પાસેથીજ મેહરૂણ અને ચોથાઈ લઇશ-ફમ
સાથ લડવાની કોણ તાકત ધરાવે છે?

તેં સાંભળ્યું તો હશે કે સિકંદરે ઈરાનમાં શું શું કીધું હતું?—તે ૪૭૪
આલીબહુ મરતબાનો શખ્સ અમારામાંનોજ હતો.

સિકંદરી તલવાર કાંઈ હજી છપાઈ ગઈ નથી-તું અમારી ઉપર એવી
રીતની સરખેરી શા માટે કરે છે?

તેઓ (અરબો) અમારી કેટલીક માલ મિલકત લૂટી લઈ ગયા છે-તે
જુલમ તો પસાર થઈ ગયો છે પણ હવે એવું કદીબી અમો બનવા દઈશું નહીં.

એવા બાલાદાર અરબ સવારોની તો અમો એક નાકાથી બીજા નાકા
સુધી ગઈ કાઢીજ નાખીશું.

રોશન ખુરશીદ કાંઈ નોશીરવાને બનાવ્યો નથી-અથવા તેણે કાંઈ
ફરતાં આસ્માનની કુચી છીનવી લીધી નથી,

કે દુન્યામાં કોઈ બીજો શેહનશાહ હોયજ નહીં અને સઘળી તેનીજ
ખાહેશ પાર પડવી જોઈયે?”

કયસરે ઈરાની એલચીને કાંઈ પણ મોટે તો જવાબ કહેવાડ્યો નહીં-
તેણે નોશીરવાનના ગુસ્સાની કશી દરકાર કીધીજ નહીં.

તેણે જ્યારે તે નામા ઉપર મોહર કીધી ત્યારે તે બોલ્યો કે “મારો
પયગમ્બર કાઇરટ અને તેનો પવિત્ર કોસ મારો મદદગાર છે.”

પેલા એલચીએ તેની સાથે કાંઈબી વાત કીધી નહીં-પણ તે દુઃખ
ભર્યા જવાબ જોઈ દિલગીર પાછો ફર્યા.

તે તુરતજ ઈરાનના પાદશાહની આગળ આવ્યો અને કયસરની તમામ
વાતો કહી સાંભળાવી.

રખતને કેસ્તા બજાંગે કયસર.

નોશીરવાનનું કયસરની લડાઈમાં જવું.

ચુ બરુ ખાન્હ આન નામહુરા શહુર્યારુ
બરુ આશોકૂત બા ગઈશે ફઝગારુ
હમહુ મૂબેદાનો રદાનરા બેખાન્હ
વઝાન નામહુ ચન્દી સુખુનહા બેરાન્હ
સે ફઝ અન્દરાન બૂહ બા રાએઝન
એ બા પહુલવાનાને લશ્કરુ શેકન
ચહારોમ બદાન રાસ્ત શુહ રાએ શાહુ
કે આન્હ સુએ જન્ગે કયસરુ સેપાહુ
બરુ આમદ એ દરુ નાલએ ગાવદુમ
ખોફરીદને ફેસો ફઈનહુ ખુમ
બરુ આરામશ અન્દરુ નબૂદશ દેરન્ગ
હમી અચ પયે રાન્તી જોત જન્ગ
સેપહુ બરુ ગેરેકૂતો ખુનહુ બરુ નેહાહ
એ યઝદાને નીકી દેહેશ કરૂહ યાહ
યકી ગરૂહ બરુ શુહ કે ગોકૂતી સેપેહરુ
બદયાએ કીરુ અન્દરુ આવરૂહ એહરુ
બેપૂશીદ એ જમીનરા બનઅલ
હવા યકસરુ અચ પર્નયાનુ ગશ્ત લઅલ

જ્યારે પાદશાહે તે નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તે ઝમાનાની ગઈશ સાથ ૪૭૫
ગુસ્સે થયો.

તેણે સઘળા વઝીરાને અને સરદારોને બોલાવ્યા-અને તે નામા વિષે
ઘણીક વાતો ચલાવી.

તેણે લશ્કરની રાફ તોડનારા પેહલવાનો અને પોતાના સલાહકારો
સાથ ત્રણ દિવસ તે મસ્લહતમાં ગુઝાર્યા.

આથે દિવસે પાદશાહનો વિચાર નક્કી થયો-કે “કયસરની લડાઈ
માટે પોતે લશ્કર આગળ ચલાવે.”

હવે દરબારમાંથી કરનાય, નગારાં અને ટોલના ચોકારો નીકળ્યા.

પાદશાહે આરામ લેવાની પણ કશી ઢીલ કીધી નહીં-તે સચ્ચાઇને
ખાતેરજ લડાઈ કરતો હતો.

તેણે લશ્કર બેશુ કીધું અને સઘળો અરબાબ લાઢ્યો-અને નેકી
પહોંચાડનારા ખોદાની યાદ કરી ચાલુ મૂક્યું.

લશ્કરથી એટલી તો ધૂળ ઉઠી કે ગોયા આસ્માને પોતાનો ચેહરો
ઠામરના દર્પમાં છપાવ્યો.

ઘોડાઓની નઅલે કરીને ઝમીનની સપાટી ઢાંકી નાખી-રેશમી ઝુંડા-
ઓથી સઘળી હવા લાલ બની ગઈ.

૪૭૬ નપુહ બરુ ઝમીન પરશહરા જયગાહ
ન અન્દર હવા ખાહરા માન્દ રાહ
ઝે જૂશે સવારાનો અચ ગર્દે પીલ
ઝમીન શુહ ખકેદારે દયાએ નીલ
જહાનદાર ખા કાવેયાની દેરકૂશ
હમી રકૂત ખા તાજે જરૂરીનહ કકૂશ
હમી બરુ શુહ આવાચ શાન તા દો ખીલ
ખપીશે સેપાહ અન્દરુન કૂશે પીલ
પસે પોરતો પીશ અન્દર આઝાદગાન
બેશુહ તીચ તા આઝર આખાદગાન

સુ અરમશ બરુ આમહ બઆઝર ગોશરપ
પેયાદહ શુહ અચ દૂરો ખુજાશત અરપ
ઝે દરતૂરે પાકીઝહ ખસમ બેજેરત
દો રોખરા બઆબે દો દીદહ બેશોરત
ખખાચ અન્દર આમહ બઆતેશકદહ
નેહાદન્દ ગાહી બઝર આઝદહ
નેહાદહ બહ નામએ જન્દવોરત
ખઆવાચ બરુખાન્દ મૂબેહ દુરોરત
રદો હીરુખહ પીશ ઘડતાન ખખાક
હમહ દામને જામહા કદેહ આક
ખુજોગાન બરુ ગહીરુ અકુશાન્દ
ખખમખમ હમી આફરીન ખાન્દ
૪૭૭ સુ નચદીક તરુ શુહ સેતાયેશ ગેરેકૂત
જહાન આફરીનરા નેયાયેશ ગેરેકૂત
વચ ખાસ્ત પીઝીઓ દસ્તગાહ
નમૂદન દેલશરા સુએ દાહ રાહ
પરસ્તન્દગાનરા બેખખશીહ ચીજ
ખખર્થ કે દર્વીશ દીદન્દ નીચ
ચકી ખીમહ જહ પીશે આતેશકદહ
કશીદન્દ લશકરુ ઝે હરુ સૂ રદહ
દખીરે ખેરહમહરા પીશ ખાન્દ
સુખુનહાય ખાયેસ્તહ અન્દી ખરાન્દ
ચકી નામહ ફરુમહ ખા આફરીન
સુએ મરુખખાનાને ઈરાન ઝમીન
કે તરુસન્દહ ખાશીદો ખીદાર ખીહ
જહાનરા ઝે દુશમન નેગહદાર ખીહ
કોનારન્દ યા પહુલવાન હરુકે હસ્ત
હમહ દાહ જૂઈહ ખા ઝીરુદસ્ત
બેદારીહ અન્દાન કે ખાયહ સેપાહ
ખદાન તા નેયાખહ બહઅન્દીશ રાહ
દેરકૂશે મરા તા ન બીનહ કસી
નખાયહ કે ઈમન બેખોસ્પહ બસી
૪૭૮ અચ આતેશકદહ તા બેશુહ સુએ રમ
પરાગન્દહ શુહ ચ ખખરુ ગર્દે જૂમ
ખપીશ આમહ આન કસ કે ફર્માનુ યુઝીહ
ઝે ગોદાન ખરો જૂમ શુહ નાપદીહ
જહાનજૂય ખા હફયહો ખા નેસાર
ફેરાવાન બેયામહ ખરે શહૂરયાર

ઝમીન ઉપર એક મચ્છરને ઉડવા માટે પણ જગ્યા ખાકી રહી હતી નહીં-તેમજ આકાશમાં પવનને પણ માર્ગ મળતો હતો નહીં.

સવારોના જોશથી અને હાથીઓની ધૂળથી-ઝમીન નીલ નદીની મિસાલ થઈ

દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહ પોતે કાવેયાની ઝુંડા સાથ-માથાં ઉપર તાજ અને પગમાં સોનેરી જોડા પેહેરી ચાલવા લાગ્યો.

તેઓના પોદારો બે માઇલ સૂધી જતા હતા-તે લશ્કરની હરોડમાં નગારાં અને હાથીઓ હતા.

લશ્કરની પીઠ પાછળ તેમજ હરોડમાં ઉમ્મતી ખાન્દાનના લોકો ચાલતા હતા એ પ્રમાણે તે પાદશાહ શેતાખી કરતો આઝર “આખાદગાન” નામના આતશકદેહ સૂધી ગયો.

જ્યારે તેની નજર આઝર ગોશરપના કેળા ઉપર પડી-ત્યારે દૂરથી તે ઘોડા ઉપરથી ઉતરી પડી પેયાદો થયો.

પાદશાહે ક્રિયા કરવા માટે પાકીઝહ દસ્તર પાસેથી ખસમ માગી લીધી-અને તેનાથી બંદગી કરી અને ગાલને આંખોનાં આંસુથી ઘેઈ કાઢ્યા.

તે બાજ ખસમની ક્રિયા સાથેજ આતશકદેહમાં આવ્યો-સેતાથી જરેહું એક તખ્ત ત્યાં મુકવામાં આવ્યું.

તેની ઉપર જંદ અવસ્તાની કેતાળ મૂકીને-એક મોખેદે બુલંદ આવાઝે શુહ ઉચ્ચારે બાણવા માંડ્યું.

સરદારો અને હેરખુદો તે કેળા આગળ ઝમીન ઉપર લોટવા લાગ્યા-અને પોતાના પોશાકની દામન ચાક કરવા લાગ્યા.

સઘળા મોટાઓએ તે કેળા ઉપર ગોદરો વધાવ્યાં-અને ગજુગણતા આવાઝે તેની ઉપર દોડ્યા કરવા લાગ્યા.

જ્યારે પાદશાહ તે કેળાની વધારે આગળ ગયો ત્યારે તેની સેતાયેશ કીધી-દુનવાના પથદા કરનાર સાહેબની નેયાયેશ કીધી.

અને તેનાથી ફતેહમંદી અને લડવાની શક્તિ માગી-અને પોતાનાં દિલને દિનસાફ તરફનોજ માર્ગ દેખાડવાની ખાહેશ આપી.

તે કેળાની પરસ્પેશ કરનારા મોખેદેને તેમજ જે જગ્યાએ કે દર-વીશેને જોયા તેઓને કેટલીક ચીજો બક્ષેશ કીધી.

તેણે આતશકદેહ આગળ એક તખ્ત માયેર્-લશ્કરે એ તરફથી સફ સમારી.

તેણે એક અક્લમંદ મુન્શીને નજદીક બેલાવ્યો-અને કેટલાક ઘટતા સખુનો કહ્યા.

અને ઈરાન ઝમીનના સરદારો તરફ-દુઆ સલામ સાથનું એક નામુ લખવા ફર્માવ્યું.

કે “તમે ખોદાથી ડરતા રહેજો અને હુશ્યાર રહેજો-અને દેશને દુશ્મનોથી નેગાહ રાખજો.

તમે હાકેમ અથવા પેહલવાન જે પણ હોય-તે પોતાના તાબાની રૈયત સાથ દિનસાફથીજ વર્તજો.

જેટલું પણ રાખવા ઘટતું હોય તેટલું લશ્કર રાખજો-કે જેથી દુશ્મનો આપણી તરફનો માર્ગ મેળવવા પામે નહીં.

જ્યાં સૂધી તમે કોઈ પણ મારા ઝુંડાને ફતેહ કરીને પાછો આવતાં જુઓ નહીં-ત્યાં સૂધી કોઈએ નચિન ધણી વખત સૂતું નહીં.”

હવે પાદશાહ પેલાં આતશકદેહનાં મકાનમાંથી નીકળી રમ તરફ ગયો તેટલાં સૂધીમાં-તેની ખખર તે મુલકની આસપાસ ફેલાઈ ગઈ.

જે કોઈ પાદશાહો કે તેના તાબેદાર હતા તે સઘળા તેની આગળ આવ્યા-પેહલવાનોથી તે મુલક ઠંકાઈ ગયો.

ઘણાક પાદશાહો હદયા અને નેસાર લઈ નોશીરવાન આગળ આવ્યા.

બહાર બૂમો બરૂં છે ફોરફ આમદી
 એ હરૂં સૂં પચામો ફોરફ આમદી
 એ ગીતી બહાર સૂં કે લશ્કરૂં કરીદ
 જોય અચ બચમો નજીરૂં ચીજી નદીદ
 ચુનાન બુદ કે હરૂં શબૂં એ ગોદાન હજારૂં
 બબચમ આમદ-દી બરે શહૂંરૂંયારૂં
 ચુ નજદીક શુદ રચમરા સાચ કરૂંદ
 સેપહૂંરા દેરમ દાદન આધાચ કરૂંદ
 સેપહૂંબુદશ શીરૂંએ બહુરામ બૂદ
 કે દરૂં જન્મ બા રાયો આરામ બૂદ
 અયે લશ્કરશરા બકહીદ દાદ
 બસી પન્દહા બરૂં દેલશ કરૂંદ યાદ
 ચુ ઉસ્તાદે બર્જીન અબરૂં મયમનહૂં
 ગોશરપે જહાનબૂય પીશે બનહૂં
 બકદબૂં અન્દરૂં બૂદ મેહુરાન બપાય
 કે દરૂં કીનહૂંગહૂં દાશતી દેલ બબાય
 તલાયહૂં બહોરૂંચુદે ખરૂંરાદ દાદ
 રવાનો દેલશરા ખેરદ યાદ દાદ
 બહારૂં સૂં બેરૂંકતન્દ કારૂં આગેહાન
 બદાન તા નમાનદ સખુન દરૂં નેહાન
 એ લશ્કરૂં જહાનદીદગાનરા બેખાન્દ
 બસી પન્દે અન્દરૂંએ નીકૂં બેરાન્દ
 ચુનીન ગોફૂંત કય લશ્કરે બી કરાન
 એ પુરમાયગાનો એ કુન્દાવરાન
 અગરૂં ચકૂંતન અચ રાહે મન બુજરીદ
 દમે ખીશ બી રાયો મન બેશમરીદ
 બદર્વીશ મરૂંદમ રસાનીદ રન્જ
 વગરૂં બરૂં બુજોગાન કે દારન્દ ગન્જ
 ગરૂં આહન્ગ બરૂં મીવહૂંદારી કુનીદ
 વગરૂં ના પસન્દીદહૂં કારી કુનીદ
 વગરૂં કેશતમન્દી બેપૂશદ બપાય
 વગરૂં પીશે લશ્કરૂં બેબુમ્બહૂં એ બાય
 બચમદાન કે ઊ દાદ દીહીમે જૂરૂં
 બોદાવન્દે બહુરામો કયવાનો હૂરૂં
 કે દરૂં દમ મેયાનશ બેબુરૂંરમ બતીદ
 અગરૂં ચૂન સેતારહૂં શવદ જીરે મીદ
 બપીશહૂં સેપહૂં બરૂં તલાયહૂં મનમ
 જહાનબૂય બરૂં કદબૂં પાયહૂં મનમ
 નેગહૂંબાને પીલો સેપાહો બનહૂં
 ગહી બરૂં અપમ ગાહૂં બરૂં મયમનહૂં
 બખુશ્કી રવમ ગરૂં બદર્યાએ આબૂ
 નબૂયમ બરચમ અન્દરૂં આરામો બાબૂ
 મનાદીગરી નામે ઊ શીરૂંજાદ
 ગેરૂંકૂંત આન સુબુનહાએ કેસા બયાદ
 બેયામદ દમાન ગેર્દે લશ્કરૂં બેગશત
 બહારૂં ખીમહો ખરૂંગહી બરૂં ગુજશત
 બોરૂંશીદ કય બી કરાનહૂં સેપહૂં
 ચુનીનસ્ત ફર્માને બીદારૂં શાહૂં
 કે ગરૂં જોય બદાદો બમેહૂંરે ખરદ
 કરી સૂંએ ખાકે સેયહૂં બેગરદ

એ મુલક અને જમીન ઉપર કે તે ઉતારો લેતો-તો ત્યાં ચો તરફથી તાબેદારીના પચગામો અને દોઆ સલામો આવતી હતી.

એ એ મુલકમાંથી કે તે લશ્કર પસાર કરી જતો-તે તરફ ખુશહાલીની મજલેસ અને શેકાર સિવાય બીજું કંઈ પણ જોતો હતો નહીં.

એવું બનતું હતું કે પેહલવાનોમાંથી દર રાતે એક હજાર પેહલવાનો-ખુશહાલીની મજલેસ માટે પાદશાહની નજદીક આવતા હતા.

જ્યારે તે રમતી નજદીક જઈ પુચ્છો ત્યારે લડાઈની તૈયારી કીધી-લશ્કરને પગાર આપવો શુરૂં કીધો.

તે લશ્કરનો સેપહસાલાર બેહરામનો બેટો શીરૂંચ હતો-કે જે લડાઈના હુન્ગામમાં વિચારવંત અને શાન્ત રહેતો હતો.

લશ્કરની ડાબી બાજુ ફહાદને સોંપી આપી-અને તેને ધણીક શીખા-મણો દીધી.

જ્યારે જમણા હાથ ઉપર બર્જીનનો છોકરો ઉસ્તાદ ઉલો-અને સધળા માલ અરબાબ આગળ દેશ જતનાર ગુશરપ ઉલો રહ્યો.

લશ્કરના વચલા ભાગમાં મેહરાન ઉલો હતો-કે જે લડાઈના વખતમાં ૪૭૯ પોતાનું દિલ ઠેકાણે રાખતો હતો.

ખરારદના બેટા હોરમજદને લશ્કરની ચોક્કી કરવાનું કામ આપ્યું-અને તેના જીવ અને દિલને ડહાપણ રાખવાની યાદ આપી.

ચો તરફ અનુભવી જસૂસો ગયા કે જેથી કંઈ પણ વાત પાદશાહથી છૂપી નહીં રહે.

લશ્કરમાંથી અનુભવી સરદારોને બોલાવ્યા-અને ધણીક અચ્છી નસી-હતો અને શીખામણો આપી.

પાદશાહ એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ મારા બેશુમાર લશ્કરીઓ!-તમે નાખીયા શખસોમાંથી તેમજ બહાદુર શખસોમાંથી,

અગરજો એક જણ પણ મારી રાહથી ફરશે-અને મારા હોકમ વગર તમે પોતાનો દમ પણ લેશો,

ગરીબ માણસોને ઈશ્તા પહોંચાડશે-અથવા ગંજ ધરાવનારા મોટાઓ ઉપર જુલમ કરશે,

અગર કોઈનાં મેવાવાળાં ઝાડને નુકસાન પુગાડશે-અથવા કશું પણ ના લાયક કામ કરશે,

અગર કોઈના અનાજનાં ખેતરોને પગ તળે ખુદશે-અથવા કોઈ હોકમ વગર પોતાની જગ્યાથી લશ્કરની આગળ વધશે,

તો પાક ચઢવાન કે જેણે મને તાજ અને કૌવત આપ્યું છે અને જે મંગળ, શનિ અને રવિ (આફતાબ)નો સાહેબ છે તેના કસમથી કહું છું,

કે તે શખસ અગર સેતારાની માફક વાદળ નીચે પણ છૂપાઈ જશે, ૪૮૦ તો પણ એક પળમાં તેની કમર મારી તલવારે ફરી કાપી નાખીશ.

લશ્કરની હરોલમાં તેની સંભાળ કરનાર તરીકે હું છું-લશ્કરની કલબ-ગાહ ઉપર સરદાર તરીકેની જગ્યા ધરાવનારો હું છું.

લશ્કર હાથીઓ અને સધળા અરબાબના નેગેહબાન તરીકે-કોઈ વખત લશ્કરની ડાબી બાજુ અને કોઈ વખત જમણી બાજુ ઉપર હું રહીશ.

અગરજો હું જમીન ઉપર કે દર્યાનાં પાણી ઉપર ચાલતો હોઈશ તો પણ લડાઈના હુન્ગામમાં હું આરામ કે ખાબ કરીશ નહીં.”

શીરજાદ નામના એક ડાંડી પીટનારે-નોશીરવાનના આ સખુનો સધળાં લશ્કરને ઝાહેર કીધા.

તે દોડતો આવ્યો અને લશ્કરની આસપાસ ફર્યો-દરેક તરખુ અને રાવડીઓમાં ગયો.

અને મનાદી પોકારી કે “ઓ ગણતરી વગરનાં લશ્કરના સેપાહો!-આપણા બાહોશ પાદશાહનું ફર્માન એવું છે,

કે અગર કોઈ ઈન્સાફ, દયા અને ડહાપણ સિવાય આ સીઆહ ખાક તરફ નજર કરશે,

બરાન તીરહુ ખાકશ બેરીઝન્દ ખૂન
 યુ આયહ એ કમીને યઝદાન બેઝન
 બપન્દે મનાદી નશુહ શાહુ રામ
 બઝે સફીદો શબે તીરહુ કામ
 ૪૮૧ હમી ગેઈ લશ્કર બેગશ્તી બરાહુ
 હમી દાશ્તી નીદો બદરા નેગાહુ
 એ કારે જહાન આગહી દાશ્તી
 બદો નીકરા ખાર નુઝારતી
 એ લશ્કર કસી ફે બેમુર્દી બરાહુ
 વરા દખમહુ કર્દી બદાન જાયગાહુ
 વગર ખાઝ માન્દી અઝ સીમો ઝર
 કમાનો કમન્દો કોલાહો કમર
 બદો નીક્ર ખા મોદહુ ખૂદી બખાક્ર
 નખૂદી જુદા ચીઝ અઝ દર મધાક્ર
 જહાની બદ્દ માન્દહુ અન્દર શેગેક્ર
 કે નૂશીરવાન આન ખુઝોર્ગી ગેરેક્ર
 બહર જાયગાહી કે જન્ગ આમદી
 વરા રાયો હુશો દેરન્ગ આમદી
 ફેરેસ્તાદઈ ખાસ્તી રાસ્ત ખૂય
 કે રકૂતી બરે દુશ્મને ચારહુ જૂય
 અગર યાકૂતન્દી સુએ દાહ રાહુ
 નકર્દી સેતમ આન બેરદમન્દ શાહુ
 અગર જન્ગ જોસ્તી બજન્ગ આમદી
 બખેશમે દેલાવર નહન્ગ આમદી
 ૪૮૨ બતારાજ દાદી હમહુ ખૂમો રોસ્ત
 જહાનરા બદો બશર્શીર જોસ્ત
 બકેદારે ખુરશીહ બુદ રાયે શાહુ
 કે બર તરે ખુશી બેતાબહુ બરાહુ
 નદારહુ એ કસ રઉશનાઈ દેરીઘ
 યુ ખુગરીઝહ અઝ ચર્ખે ગર્દન્દહુ મીઘ
 હમશ દાદો બખેશ હમશ રન્ગો ખૂય
 હમશ દુરે ખૂશબો હમ આબે જૂય
 ફેઝઘે બલન્દી નપૂશહ એ કસ
 દેલઅફઝો રખશન્દહુ બાયસ્તો બસ
 શહનશાહુ બા દાદો બા રાયો ફરર
 જહાનરા હમી દાશ્ત દર ઝીરે પરર
 વરા જન્ગો બખેશ યુ બાઝી ખુદી
 અઝીરા બદાન સરફરાઝી ખુદી
 અગર પીલો શીર આમદન્દીશ પીશ
 નખરદાશ્તી જન્ગ ચક્ર રૂઝ બીશ
 સેપાહી કે બા ખૂદો બકૂતાન બજન્ગ
 બપીશે સેપાહુ આમદી બી દેરન્ગ
 અગર કોશ્તહુ ખૂદી અગર બસ્તહુ ઝાર
 બઝેન્દાને પી રૂઝગર શહુ રયાર

તો જેમ કોઈ ખોદાતાવાના હોકમથી કલટો ચાલે (અને તેનું ખૂન રેડવામાં આવે)-તેમ તે શખસનું ખૂન તેજ સીઆહ ખાક ઉપર રેડવામાં આવશે.”
 મનાદીથી નસીહત આપીનેજ પાદશાહ નોશીરવાન ધરાયો નહીં-પણ પોતે રોશન રોઝને વખતે કે અંધારી રાતને વખતે,
 પોતાનાં લશ્કરની આસપાસ ફરવા લાગ્યો-તે દરેક લલા અને ખૂરા લોકોની તપાસ રાખતો.

અને લોકોનાં કામથી દરેક રીતે વાકેફ થતો નેક અને બદને હલકા ગણતો હતો નહીં.

લશ્કરમાંથી જે કોઈ કે રસ્તામાં મરણ પામતો તો તેજ જગ્યામાં તેનું દખ્ખ બનાવતો હતો.

અને જે તેની પાસનું સોનું, રૂપું કે કમાન, કમંદ, કોલાહ અને કમરબંદ રહી જતાં,

તો તે સધળું સાફ કે માફું પેલા મરણ પામેલાની સાથેજ ખાકમાં જતું હતું-તે ખાકમાં પણ તેની યીઝો તેનાથી જુદી પડતી નહીં.

સધળાં લોકો તે માટે અજબ રહ્યાં કે નોશીરવાને આવી રીતથી ખુઝોર્ગી અપ્પચાર કીધી.

જે પણ જગ્યાએ કે તેની સામે લડાઈ આવતી-તો તુરત તેને વિચાર શક્તિ, હુશારી અને સહનશીલતા આવી જતી હતી.

તે વખતે તે એક રાત બોલનારો અલ્લથી શેઘી કાઢતો-કે જે પેલા ચારો શોધનાર દુશ્મન આગળ જતો.

પછી જે તે દુશ્મનો વાજળી માર્ગ પકડતા-તો તે ડહાપણવાળો પાદશાહ તેઓ ઉપર સિતમ શુઝારતો હતો નહીં.

પણ જે તે દુશ્મન લડાઈ શોધતો અને લડાઈમાં આવતો-તો તે પણ દિલાવર મગરમચ્છના ગુસ્સા સાથ લડાઈમાં ઉતરતો.

અને તેનો સધળો મુલક અને જગ્યા લૂટાવી દેતો-એ પ્રમાણે નોશીરવાને સધળો દેશ ધન્સાફથીજ હાથ કર્યો.

ઝમીન તેમજ દર્યા ઉપર પડતાં સૂર્યનાં કિરણ મિસાલ પાદશાહ નોશીરવાનના વિચારો રોશન હતા.

જ્યારે ફરતાં આસ્માન ઉપરથી વાદળાં નીકળી ગયાં-કે તે પોતાનાં કિરણ સર્વ ઉપર નાખે છે,

પૃથ્વી ઉપર ઈન્સાફ અને બખેશ પાંચનાર તેજ છે વનસ્પતિનો રંગ અને ખુશ્બોહ તેનાથી છે-ઝળકતાં મોતી તેનાથીજ થાય છે અને નદીમાં પાણી તેનાથીજ વહેતાં રહે છે.

તે પોતાની મોટાઈનાં કિરણ કોઈથી છપાવતો નથી દિલને હુશારી આપનારો સેનારો તેજ એકલો છે.

એ પ્રમાણે શેહનશાહ પોતાના ધન્સાફ, ડહાપણ અને ખોદાઈ ખોરેહ સાથ-સધળા મુલકને પોતાના આસરા હેઠળ રાખવા લાગ્યો.

તેને મનથી લડાઈ અને બક્ષેશ તો રમત મિસાલ હતાં-અને એજ સખબથી તેને મોટાઈ મળતી હતી.

અગરજે હાથી કે સિંહ તેની સામા આવતા તોપણ તે એક દહાડો પણ લડાઈ બંધ પાડતો હતો નહીં.

જે લડાયક સેપાહ કે બખ્તર અને લોઢાંની ટોપી પેહેરી તેનાં લશ્કર સામે લડાઈ લડવા આવતો તો તુરતજ,

તે માર્યો જતો હતો અથવા તો ફનેહમંદ પાદશાહનાં કથદખાનામાં ખુવારી સાથ કથદ પડતો હતો.

ગેરેશ્તને નૂશીરવાન ચન્દ
દેઝરા દર રાહે રૂમ.

—:૦:—

ચુનીન તા બેયામહ બદાન શારસાન
કે શરાબ ખુદ નામે આન કારસાન
અચ ઈરાન ચુ ગુસ્તાસપ આમહ બરૂમ
ગેરેશ્ત અન્દરાન શહુરે શરાબ ખૂમ
બરૂઆવર્દઈ દીહ સરુ દરુ હવા
પુરુ અચ મરુદુમો સાએ જન્ગો નવા
એ ખારા બેયકુગન્દહુ દરુ અર્ફે આખ
કશીદહુ સરે ખારહુ અન્દરુ સહાખ
બગેર્દે હેસારુ અન્દરુ આમહ સેપાહુ
નદીદન્દ બર્ધ બદરુગાહુ રાહુ
બહુ સાખત અચ ચારુ સૂ મન્જનીક
બપાય આમહ આન ખારએ બસલીક
બરૂ આમહ એ હરુ સૂ દમે રસ્તખીચ
નદીદન્દ બર્ધ ગુઝારો ગુરીચ
ચુ ખુર્શીદે તાખાન ચુ ગુમ્બહ બેગશ્ત
શુહ આન ખારએ દેઝ બકેર્દારે દશ્ત
ખોરુશે સવારાનો ગર્દે સેપાહુ
હમાન દુદે આતેશ બરૂ આમહ બમાહુ
હમહુ હેરન બી તનુ સરો પાય બૂહ
તને બી સરાન શાન દેગરુ બય બૂહ
ધવે જીન્હારો ખોરુશે જનાન
ફેઝનુ શુહ એ જખમે તબીરહુ જનાન
વજીશાન હરાન કસ કે પુરમાયહુ બૂહ
બગન્જે બમર્દી ગેરાનસાયહુ બૂહ
બેબસ્તન્દો કર્દન્દ બરૂ પીલ ખાર
ખોરુશ આમદો નાલએ જીન્હારુ
ન બખશૂદ બરૂ કસ બહન્ગામે રખમ
ન બરૂ ગન્જે દીનારુ હન્ગામે બખમ

વઝાન બયગહુ લશ્કરુ અન્દરુ કશીદ
બરહુ બરૂ દેઝી દીગરુ આમહ પદીદ
કે દરુ બન્દે ઊ ગન્જે કયસરુ ખુદી
નેગહુબાને આન દેઝ તવાંગરુ ખુદી
કે આરાયેશે રૂમ ખુદ નામે ઊય
એ કેન્દા બહુ આમહ બકર્દામે ઊય
બદાન દેઝ નેગહુ કર્દ બીદારુ શાહુ
હનૂચ અન્દરાન ના રસીદહુ સેપાહુ
બેકરુમહુ તા તીરુ ખારાન કુનન્દ
હવા ચૂન તર્ગમે બહારાન કુનન્દ
બમર્દી સરાન ખારહુરા બેસ્તદન્દ
બશહુરે બદેઝ આતેશ અન્દરુ જદન્દ
બદાન દેઝ યડી બાન્વરુ દરુ નમાન્દ
બદાન બૂમો બરૂ ખારો ખાવરુ નમાન્દ
હમહુ ગન્જે કયસરુ બતારાજ દાદ
સેપહુરા હમહુ બદરહો તાજ દાદ

નોશીરવાને રૂમના માર્ગમાં કેટલાક
કિલ્લાઓ હાથ કરવા.

—:૦:—

એમ કરતાં તે પાદશાહ “શરાબ” નામનાં એક ઉદયોગી શેહર ૪૮૩
સૂધી આવી પહોંચ્યો.

જ્યારે પાદશાહ ગુસ્તાસપ ઇરાન દેશથી રૂમના મુલક તરફ આવ્યો
હતો-ત્યારે તે આ શરાબ શેહરમાં કેટલોક વખત રહ્યો હતો.

ત્યાં પાદશાહે એક કિલ્લો હવામાં માથું બંધકેલો અને માણસો
તેમજ લડાઈનાં હુચિયારો અને સરસામાનથી ભરેલો ભેંચ્યો.

જેનો કાળા પત્થરનો પાયો છેક પાણીનાં બેંડાણમાં નાખેલો હતો-
અને તે કિલ્લાનું સર-વાદળમાં પુગેલું હતું.

તે કિલ્લાની આસપાસ ઘટાની લશ્કર ફરી વળ્યું-પણ દરવાઝામાં
દાખેલ થવાનો કોઈ પણ માર્ગ તેઓએ ભેંચ્યો નહીં.

કિલ્લો તોડવાનાં યત્રો તેની આસપાસ ગોઠવી દીધાં-કે તુરત તે
ખ્રીસ્તીઓનો કિલ્લો નીચે આવ્યો.

આ તરફથી રસ્તાખેત્રના પોકાર ઉઠ્યા-તે કિલ્લામાંના લોકોને બચવા
કે નાસવાની જગ્યા રહી નહીં.

જ્યારે જળકતો ખોરશીદ અસ્ત પામ્યો-ત્યારે તે કિલ્લાની દીવાર
મથદાનની બરાબર થઈ ગઈ

સવારાના પોકારો અને લશ્કરની ધૂળ-તેમજ આતશનો ધૂમાડો માહ-
તાળ ઉપર ચઢ્યો.

આખે કિલ્લે શરીર વગરનાં માથાં અને હાથ પગ પડેલા હતા-તેઓનાં
સર વગરનાં શરીર વળી ખીચજ જગ્યાએ પડ્યાં હતાં.

તેઓના પનાહ માગવાના પોકારો અને અકરતોની કલાપીટ-તે ગોયા ૪૮૪
નગારાંના આવાજ કરતાં પણ વધુ હતી.

તેઓમાંથી જે કોઈ કે તવંગર હતા-અને ખજાનામાં તેમજ મદાન-
ગીમાં ઝિયાદા હતા,

તેઓને બાંધીને હાથી ઉપર લાધ્યા-ત્યાં રડવાનો અને પનાહ માગ-
વાનો પોકાર ઉઠી રહ્યો.

તે લડાઈને વખતે કોઈ ઉપર પણ દયા દેખાડતો નહીં હતો-તેમજ
ખુશીની દરબારમાં દફલત અને ગંજ ઉપર દયા દેખાડતો નહીં હતો
(એટલે દફલત દુન્યા છૂટથી આપી દેતો હતો).

પછી ત્યાંથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું-અને રસ્તામાં એક બીજો કિલ્લો
દેખાયો.

કે જેની અંદર કયસરનો ખજાનો ભરેલો હતો-તે કિલ્લાનો નેગેહ-
બાન એક તવંગર શખસ હતો.

તે-કિલ્લાનું નામ “આરાયેશે રૂમ” કરી હતું-નોશીરવાનથી તેનું
શેવટ પણ બૂરંજ આવ્યું.

તે બાહોશ પાદશાહે પેલા કિલ્લા ઉપર નત્રર ફેંધી-હજી તેમાં લશ્કર
દાખેલ થયું નહીં હતું.

પાદશાહે હેકમ કાઢ્યો-કે “તીરનો વરસાદ વરસાવે-અને હવાને
બહારની માસમનાં કરાંની મિસાલ બનાવે.”

આથી સરદારોએ બહાદુરીથી તે કિલ્લાનો કબ્જો લીધો-અને તે શેહર
અને કિલ્લાને આગ લગાડી.

તે કિલ્લામાં એક પણ જનદાર બચ્યું નહીં-તે મુલકમાં કાંટો કે ૪૮૫
કચરો કાંઈ રહ્યો નહીં.

તેણે કયસરનો તમામ ખજાનો લૂટાવી લીધો-અને પોતાનાં લશ્કરને
સઘળી પૈસાની થેલીઓ અને તાંબે આપ્યાં.

બરુ આવરૂદ અઝાન્ શારુસાન્ રસ્તખીઝ
હમહુ બરુ ગેરેકૂતન્દ રાહે ગુરીઝ
ખોરુશ આમદ અઝ કૂદકો મદો જન્
હમહુ પીશે બરુના શુદન્દ અન્બુમન્
બપીશે ગેરાન્માયહુ શાહુ આમદન્દ
ઘેરીવાનો કયાદ ખાહુ આમદન્દ
કે દસ્તૂરો ગન્બૂરો ગન્જ આને તોસ્ત
બરુમ અન્દરુન સુદો રન્જ આને તોસ્ત
બબાન્ વીઝહુ એન્હાર ખાહે તો ઈમ
પરસ્તારે ફરુરે કોલાહે તો ઈમ
એફરૂમૂદ શહુ તા નકોશ્તન્દ નીઝ
બદીશાન્ બેબખશીદ બેસ્ચાર ચીઝ

તે શેહરમાં તેઓએ રસ્તાખેઝ હઠાવી-ત્યાંનાં સઘળાં લોકો નાસવા લાગ્યાં.

મરદો, બાયડીઓ અને બન્ધ્યાઓનો પોકાર હઠ્યો-સઘળા બુદ્ધા અને જવાનો એકઠા થયા.

અને તેઓ પોકારતા અને કયાદ ચાહતા નામદાર પાદશાહ આગળ આવ્યા,

કે “અમારો વડો વઝીર, અમારો ખઝાન્ચી અને ખઝાનો એ સઘળું તારૂંજ છે અને આ રૂમના મુઝકનો નફો કે નુકસાન તારાજ હાથમાં છે.

અમે ખાલેસ દિલથી તારી પાસ અમારા જનની પનાહ માગ્યે છિયે-અમે તારાં પાદશાહી તાજના દબદબાના પૂનરી છિયે.”

આથી પાદશાહે હોકમ કર્યો જેથી તેનાં લશ્કરે કતલ ચલાવવાની બંદ કાઢી-પાદશાહે વળી તેઓને ધણીક યીઝો બક્ષેશ પણ કાઢી.

રઝમે નૂશીરવાન્ ખા ફરૂરિયૂસ્
સેપહસાલારે કયસર્ વ રોકસ્ત
દાદન્ વ ગેરેકૂતને કાલીનેયૂસ્
વ અન્તાકેયહુ

નોશીરવાનની કયસરના સેપેહસાલાર ફરૂરિયૂસ
સાથની લડાઈ અને તેને હરાવવું
તથા કાલીનિયૂસ અને
અંતાકિયાનું લેવું.

૪૮૬ વઝાન્ બાયગહુ લશ્કર અન્દરુ કશીદ
વઝ આરાયેશે રૂમ બરુતરુ કશીદ
કસ આમદ બેગોકૂત આન્ કે કયસર સેપાહુ
ફેરેસ્તાદો ઈનકુ બેયાયહુ એ રાહુ
થુ બેશનીદ આમદ સેપાહી ગરાન્
હમહુ નીઝહુ દારાને જઉશન્વરાન્
બલશ્કરુ બેગોકૂત આન્બે બેશનીદ શાહુ
બદાન્ તા બેસીચીદહુ બારાહ સેપાહુ
બેરકૂતન્દ ચૂન્ કૂહે આહન્ એ બાય
ખોરુશ આમદો નાલએ કરુનાય
નવન્દી એ ગોકૂતારે કારુઆગહાન્
બેયામદ બનચદીકે શાહે જહાન્
કે કયસર સેપાહી ફેરેસ્તાદ પીશ
અઝાન્ નામદારાનો ગોદાને ખીશ
બપીશ અન્દરુન પહુલવાની બુઝારુ
સેપાહી હમહુ રઝમ જૂયાન્ થુ ગોરુ
બરુમીશ ખાનન્દ ફરુફૂરેયૂસ
સવારી સરકાઝ બા બૂકો ફૂસ
થુ ઈન્ ગોકૂત શુદ પીશે બીદારુ શાહુ
પદીદ આમદ અઝ ફૂરુ ગદે સેપાહુ
બેખન્દીદ અઝ શહુરુયારે જહાન્
બદુ ગોકૂત કીન્ નીસ્ત અઝ મા નેહાન્
કે મા જન્ગરા પીશ અઝીન્ સાખ્તીમ
અઝ અન્દીશહુ હરુગેઝ નપદાખ્તીમ
૪૮૭ કયે તાજવરુ બરુ લખ આવદહુ કંકુ
એફરૂમૂદ તા બરુ કશીદન્દ સકુ

પછી સાંથી લશ્કર આગળ ચલાવ્યું અને આરાયેશે રૂમથી પાદશાહ આગળ વધ્યો.

ઐટલાંમાં એક જગે આવી પાદશાહને કહ્યું કે “કયસરે લશ્કર-મોકલ્યું છે અને તેઓ રાહમાંથી હવડાં આવી લાગશે.”

જ્યારે તેજે સાંભળ્યું કે “સઘળા નેઝા ધરાવનારા અને બખતરી સવારાનું એક ભારી લશ્કર આવે છે,”

ત્યારે પાદશાહે જે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે પોતાનાં લશ્કરને કહ્યું-જેથી લશ્કર પોતાની તૈયારીમાં રહે.

તેઓ એક લોઢાંના પહાડની મિસાલ આગળ વધ્યા-લડાઈના પોકાર અને કરનાયના આવાઝ નીકળ્યા.

અનુભવી જસૂસોના કહેવાથી એક કાસેદ-દેશના પાદશાહની નજ-દીક આવ્યા,

અને બોલ્યા કે “કયસરે પોતાના નામદારો અને પેહલવાનોનું એક લશ્કર આગળથી મોકલી આપ્યું છે.

તે લશ્કરની હરોલમાં એક મોટો પેહલવાન ચાલે છે-અને તેની સાથના સઘળા સેપાહો વરૂની મિસાલ લડાઈ શોધનારા છે.

તે સરદારને રૂમી જબાનમાં ‘ફરૂરિયૂસ’ (બેલિસેર્યસ) કહે છે-તે કરનાય અને નગરાં સાથનો એક સરકાઝ સવાર છે.”

જેવી તે ચાલાક પાદશાહ આગળ આ વાત થઈ-કે તેવીજ લશ્કરની ધૂળ ફૂંથી નજર આવી.

આ પયગામથી દેશનો પાદશાહ નોશીરવાન હસવા લાગ્યો-અને પેલા કાસેદને કહ્યું કે “અમારીથી આ વાત કાંઈ છૂપી રહી નથી.

કારણકે અમેએ તો એ આગમચની લડાઈની તૈયારી કરી રાખી છે-અને લડાઈની બાબત ઉપર વિચાર ચલાવવાથી હજી અમે પરવાર્યા પલુ નથી.”

પછી તાજદાર પાદશાહે ગુસ્સામાં આવી-હોકમ કીધો જેથી ઈરાની લશ્કરે સફ ખેચી.

સેપાહી એયામહ અપીશે સેપાહુ
કે શુહ અસ્તહુ અચ ગરૂહ અરૂ ખાહ રાહુ
શુહુ નામવરુ લશકરી અન્નુમન
યલાને સરકાઝો શરશીરૂઝન
હમહુ જન્ગરા તન્ગ અસ્તહુ મેયાન
બુઝોગાનો ફર્જાનગાનો મેહાન
અખૂન આખુ દાદહુ હમહુ તીધરા
બદાન તીધે બુરૂન્દહુ મરૂ મીધરા
સેપહુરા નબુહ બીશતરૂ ઝાન દેરન્ગ
કે નખ્ચીરૂ ગીરહુ એ બાલા પલન્ગ
બહરૂસુ એ રૂમી તલી કશતહુ બૂહ
દેગરૂ અસ્તહુ અચ જન્ગ બરૂગશતહુ બૂહ
એશુહ અસ્તહુ અચ જન્ગ ફરૂફૂરેયૂસ
દરીદહુ દેરફૂશો નેગૂનસારૂ ફૂસ
સવારાને ઈરાન અસાને પલન્ગ
બહામૂન કુળ ધોર્મશ આયહ અચન્ગ
પસો રૂમેયાન દરૂ હમી તાખ્તન્હ
દરો દશત અઝીશાન એપદાખ્તન્હ
ચુતાન હમ હમી રફૂત બા સાઝે જન્ગ
સેપાહી હમહુ ગોઝો ખન્જરૂ અચન્ગ
સેપહુરા બહામૂની અન્દરૂ કશીહ
બરૂઆવદએ દીગરૂ આમહ પદીહ
દેઝી બૂહ બા લશકરો બૂકો ફૂસ
કુળ ખાન્દનીશ કાલીનેયૂસ
સરે બારએ ઊ નદીદી એકાખ
યકી કન્દહુ ગેરૂહ અન્દરશ પુરૂ એ આખ
યકી શારૂસાન ગેર્દશ અન્દરૂ ફરાખ
પુરૂ અચવાનો મયદાનો પાલીઝો કાખ
એ રૂમી સેપાહી બુઝારૂ અન્દરૂય
હમહુ નામદારાને પર્ખાશીજૂય
દો ફર્સન્ગ પીશ અન્દરૂ બૂહ શાહુ
સેયહુ ગશતહુ ગીતી એ ગેર્દ સેપાહુ
ખોરૂશી બરૂઆમહ એ કાલીનેયૂસ
કઝાન નઅરહુ અન્દરૂ શુહ આવાએ ફૂસ
બદાન શારૂસાન દરૂ નેગહુ કરૂહ શાહુ
હમી હરૂઝમાની ફેઝૂન શુહ સેપાહુ
બદરૂવાઝહા જન્ગ બરૂ સાખ્તન્હ
હમી તીરે કાઝરહુ અન્દાખ્તન્હ
ચુ બુરૂશીદે તાખ્તન્હ બરૂગશત જરૂહ
એ ગેર્દન્હુ યકૂ નીમહુ શુહ લાજવરૂહ
અઝાન બારએ દેઝ નમાન્હ અન્દરી
હમહુ શારૂસાન બા ઝમીન શુહ યકી
ખોરૂશી બરૂ આમહ એ દરૂગાહે શાહુ
કે અચ નામદારાને ઈરાન સેપાહુ
હમહુ પાકૂ અઝીન શહૂરૂ બીરૂન શવીહ
બતારીકી અન્દરૂ બહામૂન શવીહ
અગરૂ હીથ બાગે ઝનો મેર્દ પીરૂ
વગરૂ ધારતો શૂરશો દારો ગીરૂ
બજૂશે મન આયહ બતારીકૂ શખ
કે બુકૂશાયહ અચ રન્જ યકૂ મરૂહ લખ

તેવામાં તે લશકરની સામે એક ખીલું લશકર આવી લાગ્યું-કે જેની
ધૂળથી હવાનો માર્ગ પણ રોકાઈ ગયો.

તલવાર મારનારા સરકરાઝ પેહલવાનોનું-એક નામીયું લશકર ત્યાં
એકઠું થયું.

સધળા મોટાઓ, દાનાઓ અને સરદારોએ લડાઈ માટેજ પોતાની
કગર તંગ બાંધેલી હતી.

સધળાઓએ પોતાની તલવારોને લોહીનુંજ પાણી પાચું હતું-તે વાદળ
કાપનારી તલવારે કરી,

દુશ્મનનાં લશકરને એટલો પણ વખત નહીં મળ્યો હતો-કે જેટલો
એક ચિત્તો વાધ પહોંચ ઉપરથી આવી એક શિકારને પકડે.

એ તરફ માર્યા ગયલા રૂમીઓના ઢગલા થયા-અને ખીલ ઝખ્ખી
થયલાઓ લડાઈમાંથી નાસી ગયા.

ફરફૂરિયૂરા પણ ઝખ્ખી થઈ લડાઈમાંથી નાસી ગયો-તેનો ઝુટો ફાટી
ગયો અને નગારાં ઊંધાં પડ્યાં.

ઈરાનના સવારો જેમ શિકારનાં મયદાનમાં એક ચિત્તો વાધ પોતાની
ચુન્ગાલમાં મેટું પકડવા માટે દોડે,

તેમ રૂમીઓની પછાડી દોડવા લાગ્યા-અને તે લોકોથી ત્યાંનું મય-
દાન અને ખીલ ખાલી કરી નાખી.

એવીજ રીતે પાદશાહ લડાઈના અસ્ખાબ સાથ તેમજ હાથમાં ગોઝ ૪૮૮
અને તલવાર સાથના સધળાં લશકર સાથ આગળ ચાલવા લાગ્યો.

પોતાનાં લશકરને એક મયદાનમાં લઈ ગયો-જ્યાં એક ખીલે કિલ્લો
નઝર આવ્યો.

તે લશકર, કરનાય અને નગારાં સાથનો ભરેલો એક કિલ્લો હતો-
કે જેને તેઓ “કાલીનિયૂસ” કહેતા હતા.

તે કિલ્લાની ટોચ એકાબ પક્ષી પણ જોઈ શકતું હતું નહીં-તેની
આસપાસ પાણીથી ભરેલી એક ખાઈ હતી.

તેની આસપાસ અચવાનો, મયદાનો, બાગો અને મેહલો સાથનું
એક બોહોળું શેહર હતું.

તેની અંદર સધળું લડાયક નામદારોનું એક મોટું રૂમી લશકર હતું.

તે કિલ્લાથી પાદશાહ બે ફર્સન્ગ દૂર હતો-તેનાં લશકરની ધૂળથી
જેહાન સીચાહ થઈ હતી.

હવે કાલીનિયૂસમાંથી પણ લડાઈનો પોકાર નીકળ્યો-કે જે પોકારથી
નગારાંના આવાઝ પણ ઢંકાઈ ગયા.

પાદશાહે તે શેહર ઉપર નેગાહ કીધી-તો દરેક વખત લશકર વધ
તુંજ જતું માલૂમ પડ્યું.

તેઓએ દરવાઝા ઉપરજ લડાઈ શુરૂ કીધી-તીર અને કાફરા (દાદ
ગોગો ભરેલું લડાઈનું હથિયાર) ફેંક્યાં.

જ્યારે ઝળકતો ખોરશીદ અસ્ત પામ્યો-અને આસ્માનનો એક ભાગ ૪૮૯
કાળો થયો (યાને રાત પડવા આવી),

ત્યારે તે કિલ્લાની સફીલ જરાક પણ બાકી રહી નહીં-તમામ શેહર
ઝમીનદોસ્ત થઈ ગયું.

પછી પાદશાહની દરગાહમાંથી મનાદી નીકળી-કે “ઓ ઇરાની
લશકરના નામદારો!

તમો સધળા આ શેહરમાંથી બાહર નવ્યો-આ અંધારી રાતે અહીંથી
પાછા મયદાનમાં નવ્યો.

અગરજે આ શેહરમાંથી કોઈ પણ બુદ્ધા મદો અને અકરતોનો ફર્યાદનો
પોકાર-અથવા તો લૂટફાટ, ગડબડ અને ધરપકડના પોકારો,

આ અંધારી રાતે મારા કાનમાં આવશે-અથવા આ લોકમાંથી કોઈ
પણ શખ્સ પોતાનાં દુઃખની ફર્યાદ કરશે,

હમ અન્દરુ ઝમાન આનુ કે ક્યાર્દ અઝુરેત
પુરુ અઝ કાહુ બીનીદશ આગન્દહુ પુરેત
ચુ બરુ જહ એ બરુચન્ગુ ચન્ગુ આકુતાબુ
બેકુરુસુદ રન્ગે બેપાહુદ ખાબુ
તબીરહુ બરુ આમહ એ દરુગાહે શાહુ
ગેરાનમાયગાન બરુ ગેરેકુતન્હ રાહુ
અઝાનુ દેખ વઝાનુ શારુસાનુ મદેઈ જનુ
બદરુગાહે કેસા શુદન્હ અન્ગુમનુ
૪૬૦ કે ઈદરુ એ જન્ગી સવારી નમાન્હ
દરીનુ શારુસાનુ નામદારી નમાન્હ
હમહુ બસ્તહો કોશતહુ શુદ બીગુનાહુ
ગહુ આમહ કે બખશાયેશ આયહ એશાહુ
ઝનો ફદકે પુરુદ બા મદે પીરુ
ન ખૂબુ આયહ અઝ દાદે યઝદાનુ અસીરુ
ચુતાનુ શુદ હેઝો બારએ શારુસાનુ
કઝીનુ પસ નબીની જોઝ અઝ બારુસાનુ
ચુ કયસરુ ગુનહુગારુ શુદ મા કે ઈમ
બકાલીનેયસ અન્દરુનુ બરુ એ ઈમ
બદાનુ રમેયાનુ બરુ બેબખશુદ શાહુ
ગુનહુગારુ શુદ રસ્તાહુ યા બી ગુનાહુ
બસી બસ્તાહુ પીશે ઈશાનુ બમાન્હ
વઝાનુ જાયગહુ તીચ લશકરુ બેરાન્હ
હરાનુ કરુ કે દીદ અઝ દરે કાઝીરુ
બેબસ્તાન્હ બરુ પીલો કદન્હ બારુ
બઅન્તાકેયહુ દરુ બબરુ શુદ કે શાહુ
અબા પીલો લશકરુ દરુ આમહ એ રાહુ
સેપાહી દરાનુ શહુરુ પુદ બી કરાનુ
દેલીરાને રૂમીઓ કુન્દાવરાનુ
૪૬૧ સે રૂઝ અન્દરુનુ શાહુરા શુદ હેરન્ગુ
બદાનુ તા નબાશહ બબીદાહ જન્ગુ
અહારોમ સેપાહુ અન્દરુ આમહ ચુ ફેહુ
દેલીરાને ઈરાનુ ગોરુહા ગોરુહુ
બેરકુતન્હ યકુસરુ સવારાને રૂમ
એ બહુરે ઝનો ફદકો ગન્ગે બૂમ
સે જન્ગે ગેરાનુ કદેહુ શુદ દરુ સે રૂઝ
અહારોમ ચુ બેકુખત ગીતી ફોરુઝ
કુશાદહુ શુદ આનુ મર્જે આબાહ બૂમ
સવારી નદીદન્હ જન્ગી એ રૂમ
બશહુરુ અન્દરુ આમહ સરાસરુ સેપાહુ
પર્શા નબુદ બરુ ઝમીન હીચ રાહુ
બુઝોગાનુ કે બા તખ્તો અકુસરુ પુદન્હ
હમાનુજ કે ગન્જુરે કયસરુ પુદન્હ
બશાહે જહાનુદારુ દાદન્હ ગન્જુ
બઅન્ગુ આમદશ ગન્જુ ચૂન બોરુદ રન્જુ
વઝીશાનુ હરાનુ કરુ કે જન્ગી પુદન્હ
નેહાદન્હ બરુ પોશતે પીલાનુ બબન્હ
અસીરાનો આનુ ગન્ગે કયસરુ એ રાહુ
બસુએ મદાઈનુ ફેરેસ્તાહુ શાહુ
૪૬૨ બેગદીહ બરુ ગેઈ આનુ શહુરુ શાહુ
ઝમીનુ દીદ રખશાનુ તરુ અઝ અરુખ માહુ

તો તેજ વખત જે સખસને માટે ક્યાર્દ થઈ હશે-તેનાં બદન ઉપરનાં ચામડાંને તમે ધાસથી ભરેલું જોશો.”

ન્યારે કર્ક રાશિમાંથી આફતામે પોતાનો પગે બાહરે કાઢ્યો-રંજ દર કાધી અને લખને ઘાઈ કાઢી,

ત્યારે શાહની દરગાહમાંથી નગારાના આવાઝ નીકળ્યા-અને સધળા સરદારો ત્યાં આવવા લાગ્યા.

હવે પેલા કિલ્લામાંથી તેમજ શેહરમાંથી મદેઈ અને અકરતો-નોશીર-વાનની દરગાહમાં એકઠાં થયાં,

અને બોલ્યાં કે “અહીં અમારાં શેહરમાં લડાયક સવારોમાંથી કે નામદારી ભરેલા શખસોમાંથી એક પણ નામદાર રહ્યો નથી.

સધળા બે ગુનાહુ માર્યા ગયા છે અને ઝખ્મી થયા છે હવે વખત આવ્યો છે કે તું પાદશાહ અમેને માફી બજાવે

અકરતો, નાના બખ્યાંઓ અને બુદ્ધા શખસો-કયદ પડે એ બોદાના ઈન્સાફથી જોતાં હીક ગણાય નહીં.

અમારો કિલ્લો અને શેહરની દીવાર એવાં થઈ ગયાં છે-કે હવે પછી તું ત્યાં વયરાની સિવાય બીજું કંઈ જોશે નહીં.

જો નાહકનું લોહી રેડાવીને કયસર ગુનેહગાર થયો છે તો આપણે કાણુ છિયે (યાને આપણે શું કામ ગુનાહ-કર્મે)-કાલીનિપૂરનાં આપણે શા માટે રહ્યે?”

પાદશાહે તે રૂમીઓ ઉપર દયા કાધી નેથી ગુનેહગારો કે બેગુનાહ સધળા છૂટી ગયા.

તેઓ પાસે ઘણાક ખજાના બચી રહ્યા અને ત્યાંથી પાદશાહે પોતાનાં લશ્કરને આગળ હંકાર્યું

તેઓએ જે કાઠને કે લડાઈને લાયકના જોયા-તેઓને બાંધીને હાથી ઉપર લાધી દીધા.

હવે આંતાકીયામાં બબર થઈ કે “પાદશાહ-હાથીઓ અને લશ્કર સાથ ચાલ્યા આવ્યો છે.”

તે શેહરમાં રૂમી લોકોના બહાદુરો અને પેહલવાનોનું એક બારી લશ્કર હતું.

જેથી પાદશાહે ત્રણ દિવસ રૂઢી લડાઈ કરવાની હીલ કાધી-એટલાજ માટે કે તે લડાઈ ગયર ઇન્સાફી ભરેલી નહીં થાય.

ચોથે દહાડે ઈરાની બહાદુરોનું લશ્કર ટોળેટોળાં બની પહાડની માફક આગળ વધ્યું.

આથી રૂમના સવારો પણ પોતાનાં બાયડી, છોકરાં, ખજાના અને મુલકના બચાવ માટે સામે ગયા.

ત્રણ દહાડામાં ત્રણ બારી લડાઈયો થઈ ચોથે દિવસે ન્યારે કુન્યાને રોશન કરનારો આફતાબ બાહરે થયો.

ત્યારે તે આબાદ મુલકનો માર્ગ બુલ્લો થયો-રૂમમાંથી એક પણ લડાયક સવાર નજરે પડ્યો નહીં.

સધળું લશ્કર શેહરમાં દાખલ થયું-ત્યાં મૂતેલાં લોકોથી ઝમીન ઉપર પણ મૂકવાની પણ જગ્યા રહી હતી નહીં.

ત્યાંના તખ્તો તાજ ધરાવનારા મોટાઓ કે જેઓ તે જગ્યાના કય-સરતા ખજાન્યી તરીકે હતા,

તેઓએ તે ખજાનો દેરાના નંગેહબાન નોશીરવાનને હવાતે કાઢ્યો-એ પ્રમાણે ન્યારે પાદશાહે રંજ બેચી ત્યારે તેના બદલામાં તેના હાથમાં ગંજ આવ્યો.

તેઓમાંથી જે કોઈ કે લડાયકો હતા-તેઓને બાંધી હાથીઓની પીડ ઉપર લાધ્યા.

તે સધળા કયદીઓ અને કયસરનો ખજાનો-તેજ રાહમાંથી-પાદશાહે પોતાનાં પાયતખ્ત મદાઈન તરફ મોકલી આવ્યો.

પાદશાહ તે શેહરની આસપાસ ફર્યો-ત્યાંની ઝમીન તેણે આરમાન ઉપરના માહતાળ કરતાં પણ વધારે ઝળકતી જોઈ.

એ બાધો એ મયદાનો આમે રવાન
હમી તાજહુ શુદ્ધ પીર ગશ્તહુ જવાન
ચુનીન ગોકૂત બા મૂબેદાન શહૂરયાર
કે અન્તાકીઅસ્ત ઈન્ અગર નવ બહાર
કસી ફ નદીદસ્ત ખુર્રમ બેહેશ્ત
એ સુશકશ હમહુ ખાફુ જરૂરીનશ ખેશ્ત
દેરખ્તશ એ યાફૂતો આબશ ગોલાખ
ઝમીનશ સેપહૂર આસ્માન આફૂતાખ
નેગહુ કરૂદ બાયદ બદીન મર્જો ખૂમ
કે આબાદ બાદ હમહુ ખૂમે રૂમ

ત્યાંના બાગો, મયદાનો અને વહેતાં પાણીથી-બુદ્ધ થયલાઓ પણ
પાછા જવાન અને તાઝા બનતા હતા.

પાદશાહે પોતાના વઝીરોને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “આ શું અંતાકીયા
શેહર છે કે વસંત રૂતોના બાગ છે ?

જે કોઈએ કે ખુશી ભરેલું બેહેશ્ત જોયું નહીં હોય-તેણે આ શેહર
કે જેની સઘળી ખાક કરતુરી જેવી છે અને ઇંટ સોનેરી છે,

જેનાં ઝાડ યાફૂત જેવાં અને પાણી ગોલાખ જેવાં છે-જેની ઝમીન
આસ્માન જેવી અને જ્યાંનું આસ્માન આફૂતાખ જેવું રોશન છે,

તે જોયું અને આવી સરસ જગ્યા ઉપર નેગાહ પહોંચાડવી જોઈએ-
રૂમનો તમામ મુલક આબાદ હોજો !”

આબાદ કર્દને નૂશીરવાન શહૂરે
ઝીબે ખુસ્તવૂરા બમાનન્દે અન્તા-
કેયહુ વ જાય દાદને અસીરાને
રૂમરા દર આન ઝમીન.

નોશીરવાને અંતાકીયાની માફક “ઝીબે
ખુસરૂ” નામનું શેહર આબાદ કરવું
અને તે જગ્યાએ રૂમના
કયદીઓને વસાવવા.

યકી શહૂર કરૂમૂદ નૂશીરવાન
બદૂ અન્દરૂન કાબો આમે રવાન
બકેદારે અન્તાકેયહુ ચૂન અરાધ
પુર અચ ગુલશનો કાબો મયદાનો બાધ
ખુજોગારને રઉશન દેલો શાહ કામ
વરા ઝીબે ખુસ્તવ નેહાદન્દ નામ
શુદ્ધ આન ઝીબે ખુસ્તવ ચુ ખુર્રમ બહાર
બેહેશ્તી પુર અચ બૂયો રન્ગો નેગાર
અસીરાન કંઝાન શહૂરહા બસ્તહુ બૂદ
બબન્દે ગરાન દસ્તો પા બસ્તહુ બૂદ
બેકરૂમૂદ તા બન્દ બરૂદાશ્તન્દ
બદાન શહૂરે નવ શાહ ખુજાશ્તન્દ
ચુનીન ગોકૂત કીન નવ બરૂ આવદહુ જાય
હમહુ ગુલશનો બૂસ્તાનો સરાય
બકેદારીમ તા હર કસીરા બકામ
યકી જાય બાશાહ સઝાવારે નામ
બેબખશીદ બરૂ હર કસી ખાસ્તહુ
ઝમીન ચૂન બેહેશ્તી શુદ્ધ આરાસ્તહુ
એ બસ બરૂઝનો ફૂયો બાઝારૂગાહુ
તો ગોકૂતી નમાન્દસ્ત બરૂ ખાફુ રાહુ
બેયામદ યકી પુર સમુન કફૂશગર
ચુનીન ગોકૂત કય શાહે બીદાહગર
બકાલીનેયૂસ અન્દરૂન ખાને મન
યકી તૂદ બુદ પીશે બાલાને મન
અઝીન ઝીબે ખુસ્તવ મરા સૂદ નીસ્ત
કે પીશે દરે ખાને મન તૂદ નીસ્ત

પછી નોશીરવાન એક શેહર કે જેમાં મેહલો અને વહેતાં પાણીના
ઝરા હોય તેવું બનાવવા હોકમ કર્યો.

તે અંતાકીયાની મિસાલ બાગો, મેહલો, મયદાનો અને વાડીઓથી
ભરપુર ચેરાગ માફક ઝળકતું બનાવ્યું.

રોશન દિલના અને આનંદી ખુજોગાર લોકોએ-તે શેહરનું નામ
“ઝીબે ખુસરૂ” રાખ્યું.

જ્યારે તે ઝીબે ખુસરૂ ખુશી ભરેલા બહારની મિસાલ રઉનક ભરેલું
અને ચીતારવાળું બેહેશ્ત થયું,

ત્યારે જે કયદીઓ કે શેહરોમાંથી પકડી લાવ્યા હતા-અને જેઓના ૪૯૩
હાય પગ ભારી બેડીઓથી ઝામી થયા હતા,

તેઓના બંદ ખોલી દેવાનો તેણે હોકમ કીધો-અને તે સઘળાઓને
પેલાં નવાં શેહરમાં ખુશહાલ છોડી દીધા.

પાદશાહ બોલ્યો કે “આ નવી બનાવેલી જગ્યા-આ સઘળા બાગો,
વાડીઓ અને મકાનો,

અમોએ તૈયાર કર્યાં છે કે જેથી દરેક જણને પોતાની ખાહેશ મૂજબ-
પોતાના દરજ્જાને છાજતી જગ્યા થઈ પડે.”

પાદશાહે દરેક જણને સઘળા અસ્બાબની પણ બક્ષેશ કીધી-જેથી
તે જગ્યા એક બેહેશ્ત માફક સજુગારેલી થઈ.

ત્યાંના ઘણાક મોહલ્લાઓ, ગલીઓ અને બાઝારોએ કરી-તું કહે
ગોયા કેથે પણ ફાલતુ જગ્યા રહી નહીં હતી.

હવે એક બકબક કરનારો મોચી નોશીરવાન આગળ આવ્યો-અને
એ પ્રમાણે બકવા લાગ્યો કે “ઓ ઝુલ્મગાર પાદશાહ !

કાલીનિયૂસ શેહરનાં મારાં ઘરનાં આગણાંમાં એક સેંતુરનું ઝાડ હતું.

આ ઝીબે ખુસરૂ શેહરથી મને કાંઈ પણ ફાયદો નથી-કારણકે મારા
ઘરના દરવાઝા આગળ સેંતુરનું ઝાડ નથી.”

* યાને નોશીરવાનનું આબાદ કીધેલું. નોશીરવાનનું અસલ નામ “ખુસરૂ” (કેસા) હતું તે ઉપરથી દાનાઓએ તેનું
નામ “ઝીબે ખુસ્તવ” રાખ્યું.

૪૨૪ બેખન્દીદ બેચાર અજાન શહુરયાર
કે આમદ બરાન તૂદે ખુદ ખાસ્તાર
બેફરમૂદ તા ખરુ દરે શરુ બખત
બેકેશતન્દ શાદાખ અન્દીન દેરખત
યકી મદે તસાં ગુઝીન કરુદ શાહુ
બદુ દાદ કમાનો ગન્ને સેપાહુ
બદુ ગોકુત કીન ઝીએ ખુસ્તવ તોરાસ્ત
ધરીખાનો ઈન્ ખાનએ નવ તોરાસ્ત
બસાને દેરખતે બરુમન્દ બાશ
ચેદરુ બાશ ગહુ ગાહુ ફર્જન્દ બાશ
બેખખશો બેચારાયો અકૂતી મકુન
ખરુ અન્દાજહુ બાયદ એ હરુ દરુ સખુન
અચ અન્તાકેયહુ શાહ લશ્કરુ બેરાન્દ
જહાનુદીદહુ તસાં નેગહુખાન બેમાન્દ
પસ આગાહી આવરુદ ફરુફરેયસ
બેગોકુત આનએ આમદ બેકાલીનેયસ
બકયસરુ ચુનીન ગોકુત કામદ સેપાહુ
જહાનુદીદહુ કેસ્તાઓ પીલાનો ગાહુ
સેપાહસ્ત અન્દાન કે દર્યાઓ ફાહુ
હમી ગર્દહ અચ ગર્દે અસ્પાન સોતૂહુ
બેપીચીદ કયસરુ એ ગોકુતારે ખીશ
ખુઝેગાને ફર્જાનહુરા ખાન્દ પીશ
૪૨૫ એ નૂશીરવાન શુદ દેલશ ખુર હેરાસ
હમી રાય જહુ રૂઝો શખુ દરુ સો પારસ
બદુ ગોકુત મૂએદ કે ઈન્ રાય નીસ્ત
કે બા જન્ગે કેસ્તા તોરા પાય નીસ્ત
ખરુ આરન્દ અઝીન મર્જે આખાહ બાકુ
શબહુ કર્દએ કયસરાનુ દરુ મધાકુ
જખાને સરાયન્દયે રાયે સોસ્ત
બજોચ રન્જે ઈન્ પાદશાહી નજેસ્ત
હમહુ રાયે ઈશાન બદાન શુદ દુરોસ્ત
કે રચમે દેલીરાન નખાયેસ્ત બેસ્ત

પાદશાહ તેની વાત ઉપર ઘણોક હસ્યો-કે “આ માણસ તુત (સંતુરી) નો દાવો કરવા આવ્યો છે.”

પછી પાદશાહે હુકમ કીધો જેથી તે કમબખતના દરવાજા આગળ-કેટલાંક લીલાં સંતુરનાં ઝાડો રોપ્યાં.

પછી પાદશાહે તેઓમાંથી એક ખીરદીને ચુંટી કાઢ્યો-અને તેને તે રમીઓથી વસાયલાં શેહરની હકૂમત ખરાનો અને લશ્કર સોંપી આપ્યું.

અને કહ્યું કે “આ ‘ઝીએ ખુસર’ શેહર, અહીંના પરદેશી રહેવાસીઓ અને આ નવાં મકાનો તારેજ સ્વાધીન છે.

ગાટે તું એક ફળદ્રુપ ઝાડની પાંખે રહેજે-ધડીકમાં બાપ થઈ રહેજે અને ધડીકમાં બેઠો થઈ રહેજે.

બંધેશ કરતો રહેજે, શેહરને સણગારેલું રાખજે-અને કોઈ પણ વાતમાં બળીલી ના કરતો-દરેક બાબતમાં અંદાજા પ્રમાણે વાત કરજે.”

પછી અંતાકીયાથી પાદશાહે લશ્કરને આગળ ચલાવ્યું-પેલો અનુભવી ખીરદી ત્યાં નેગેહુખાન તરીકે રહ્યો.

હવે રમીઓના સરદાર ફરુફરેયસે કાલીનિયૂસમાં આવી જે કાંઈ બન્યું હતું તે ક્યસરને કહ્યું.

તેણે ક્યસરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “અનુભવી નોશીરવાન, તેમજ તેનું લશ્કર, હાથીઓ અને તખ્ત અત્રે આવી લાવ્યાં છે.

તેનું લશ્કર એટલું મોટું છે કે દર્યા અને પહાડ પણ-તેઓના ઘોડા-ઓની ધૂળથી આગેજ થાય છે.”

ક્યસર પોતાની વાતથી ખસ્તાવો કરવા લાગ્યો અને ખીન દાનાઓ અને યુઝેગાને પોતાની નજદીક બોલાવ્યા.

તેનું દિલ નોશીરવાનથી ધાસ્તી ભરેલું બન્યું-તે પેલાઓ સાથે આંખો દહાડો અને આંખી રાત વિચાર ચલાવવા લાગ્યો.

વડા વઝીરે ક્યસરને કહ્યું કે “તેની સામા થવું એ કાંઈ સારી સલાહ નથી કારણકે તુજમાં નોશીરવાનની લડાઈની તાકત નથી.

તેઓ આ આખાદ મુલકની ગર્દ કાઢી નાખશે-અને આગળા ક્યસરોતું કાંધેલું સપણું ધૂળ મેળવશે.

જે માણસ કમ અક્લ હશે તેજ આ રાજ્ય ઉપર આક્રમણ લાવવાની વાત કરશે.”

તે સઘળાઓના વિચાર આ બાબત ઉપર એકમત થયા-કે “ઈરાની બહાદુરો સાથે લડાઈ કરવી નહીં.”

પયગામે ક્યસરે રૂમ નજદે નૂશીર-
વાનુ બા બાઝો સાનુ.

ક્યસરે રૂમનો ખંડણી અને ચોથાઈ સાથનો
નોશીરવાન ઉપર પયગામ.

યુ બેકનીદ ક્યસરુ દેલશ ખીરહુ ગશ્ત
એ નૂશીરવાન રાયે ઊ તીરહુ ગશ્ત
ગુઝીન કરુદ અજાન ફીલ્સૂફાને રૂમ
સુખુનખૂય બા દાનેશ અચ પાકુ ખૂમ
બબાય આમદ અચ મૂએદાન શસ્ત મરુદ
જદુદહુ રવાનો બેરહરા એ ગરુદ
પયામી ફેરેસ્તાહ નજદીકે શાહુ
ગેરાનમાયગાન ખરુ ગેરેફૂતન્દ રાહુ
યુ મેહુરાસે દાનન્દહુ શાન પીશ રવ
ગવી દરુ બેરહ પીરો દરુ સાલ નવ

જ્યારે ક્યસરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેનું દિલ ગભરાત ભરેલું થયું-નોશીરવાનની ધાસ્તીથી તેની અક્લ સીઆહ બની.

તેણે પોતાના પાક મુલકના રૂમી ફીલ્સૂફામાંથી ડહાપણ સાચના સુમાખિત બેલનારા ચુંટી કાઢ્યા.

સાક દાનેરામદો ત્યાં આવ્યા-જેઓનાં દિલ મૂર્ખાઈની ધૂળથી સાફ થયલાં હતાં.

તેણે પાદશાહની નજદીક એક પયગામ મોકલ્યો-પેલા જગ્ની પદવીના શખસો રવાના થયા.

મેહુરાસ જેવો દાના મદ તેઓનો આગેવાન હતો-તે બહાદુર શખસ અક્લમાં ખુદો અને ઉમરમાં જવાન હતો.

એ હર ચીજ ગળી બપીશ અન્દરૂન
શુમારશ ગુઝર કરૂં બર અન્દો ચૂન
બસી લાબહો પન્દો નીક સોખન
પશીમાન એ ગોકૂતારહાએ કોહન
ફેરેસ્તાહ બા બાઝો સાવે ગરાન
ગરુગાન એ ખીશાનો કુન્દાવરાન
ચુ મેહરાસ નઝદીકે કેન્દા રસીહ
બરૂમી એકી આફરીન ગુસ્તરીહ
તો ગોકૂતી કે અજ તીજીઓ રાસ્તી
સેતારહુ બર આરહ હમી ઝાસ્તી
બકેન્દા ચુનીન ગોકૂત કય શહૂરયાર
જહાનરા બદીન અરૂમન્દી મદાર
બરૂમી તો અફૂનો ધીરાન તેહીસ્ત
હમહુ મરૂઝ બીઅર્જો બીફરેહીસ્ત
બદાનગહુ કે કયસર નખાશહ બરૂમ
નસન્જહ બયકુ પશશહુ ઈન્ મર્જો બૂમ
હમહુ સૂફમન્દી એ મર્દમ બુવહ
ચુ ઊ ગુમ શવહ નીકુઈ કમ બુવહ
ગર ઈન્ રસ્તખીજ અજ પયે ખાસ્તહુસ્ત
કે આર્જમો દાનેશ બદાન કાસ્તહુસ્ત
બેયાવર્દમ ઈન્ક હમહુ ગન્જે રૂમ
કે રઉશન રવાન બેહુતાર અજ ગન્જે બૂમ
ચુ બેશનીહ અજ ઈન્ સખુન શહૂરયાર
દેલશ ગશત બુરૂમ ચુ બાધે બહાર
બેપેચરોકૂત અજ આન્યે આવર્દહુ બૂહ
અગર બદરએ જરૂ અગર બર્દહુ બૂહ
ફેરેસ્તાદગાનરા સેતાયેશ ગેરેકૂત
બરાન નીકુઈહા ફેઝાયેશ ગેરેકૂત
બદ્દ ગોકૂત કય મર્દ રઉશન બરહ
નખરદહુ કંસી ફે બેરહ પર્વરહ
અગર જરૂ બેર્ગર્દહ હમહુ બાકે રૂમ
તો સન્ગી તરી જાન સરકાજ બૂમ
નેહાદન્દ બરૂ બૂમો બરૂ બાઝો સાવ
પુર આગન્દહુ દીનાર સહ ચર્મે ગાવ
કે હર સાલ કયસર બરે શહૂરયાર
ફેરેસ્તાહ અબા હદયહો બા નેસાર
નર્ગર્દહ સેપાહશ બર્ગર્દે ચમન
નખાહન્દ ચીજી અઝાન અન્ગુમન
વઝાન જાયગહુ નાતએ ગાવદુમ
શનીદન્દે આવાઝે રૂઈનહુ બુમ
જહાનદારે બીદાર લશ્કર બેરાન્દ
બશામ આમદો રૂઝગારી બેમાન્દ
બેયાવરહ અન્દાન સેલાહો સેપાહ
હમાન બદરહો બર્દહો તાજો ગાહ
કે પોશતે ઝમીનરા હમી દાહ બમ
એ પીલાનો અજ બદરહાએ દેરમ
વઝાન મરૂઝ ચૂન રફૂતન આમદશ રાય
બશીરએ બહુરામ બેસ્પોરહ જાય
બદ્દ ગોકૂત કીન બાઝે કયસર બેખાહ
મકુન હીચ સુસ્તી બરૂઝો બમાહ

દરેક ચીજનો એક ભારી ખજાનો આગળ ચાલતો હતો-કે જેની ૪૯૬
ગણતરી કેટલી અને કેવી તે પોતાની હદ દૂધાની ગધ હતી.

કયસરે તેઓ સાથ આગળ બેલાયલા સખુનો માટેની માફી, ધણીક
મિત્રતઝારી, શિખામણ અને સારી વાતોનું નામ.

તેમજ ભારી ખંડણી અને ચોથાઈ સાથ પોતાના ખેશીઓ અને
પેહલવાનોમાંથી કેટલાકોને ગિરો તરીકે મોકલી આપ્યા.

ન્યારે મેહરાસ નોશીરવાન આગળ જઈ પહોંચ્યો-ત્યારે તે રૂમી
બાપામાં તેની ઉપર દુઆ કરવા લાગ્યો.

તું કહે ગોયા તે પોતાની ચાલાકી અને સચ્ચાઈથી-પોતાની બાંધ-
માંથી સેતારા બાહર કાઢે છે.

તેણે નોશીરવાનને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!-દુન્યા ઉપર એટલી
બધી મોહબ્બત ના રાખ.

તું તો હમણા રૂમ દેશમાં છે અને તારૂં ધીરાન ખાલી પડેલું છે-
હાલ તે મુલક વગર કીમતનો અને વગર દબદબાનો થઈ પડ્યો છે.

તેમજ જે વખતે કે કયસર આ રૂમમાં નથી હોતો-તે વખતે આ
ઝમીન અને મુલક એક મચ્છરની કીમતનું પણ ગણાતું નથી.

એક દેશને સધળો ફાયદો માણસોથીજ હોય છે-ન્યારે ત્યાંથી માણ-
સોજ ગુમ થાય તો સધળી ભલાઈ પણ ઓછી થઈ જાય છે.

અગરજો આ તારી રસ્તાએજ ગુઝારવાની મતલબ ખજાના માટેજ
છે કે જેથી તારૂં માન અને દાનાઈ ઓછી થાય છે,

તો લે, આ સધળો રૂમનો ખજાનો હું લાવ્યો છું-કારણકે ગંજ અને ૪૯૭
મુલકનાં કરતાં તો આપણો રોશન જીવજ બેહુતર છે.”

ન્યારે શાહે દાના રાખસથી આ સખુન સાંભળ્યા-ત્યારે તેનું દિલ
બહારની મકસમના બાગની માફક ખુશી ભરેલું થયું.

અને જે કાંઈ તે સોનાની થેલીઓ તેમજ ગોલામો લાવ્યા હતા તે
કબૂલ કીધું.

તેણે પેલા એલચીઓની વખાણ કીધી-અને તે હદયાની તારીફ કીધી.

પછી મેહરાસને કહ્યું કે “ઓ રોશન અકલના મર્દ!-જે કોઈ રાખસ
કે અકલની બરાબર પર્વરેશી કરે તેજ બહાદુર કહેવાય.

અગર આખાં રૂમની ખાક સોતું થઈ જાય-તો પણ તું તે સરફરાઝી
ભરેલા મુલક કરતાં વધારે કીમતી છે.”

પછી તેઓએ તે રૂમના મુલક ઉપર આવી રીતની ખંડણી અને
ચોથાઈ નાખી-કે “સો બળદના ચામડાં ભરીને સોનાના દીનાર,

દર વરસ કયસર પાદશાહની નઝદીક-બીજા હદયા અને નેસાર સાથે
મોકલી આપે,

અને તેનું રૂમી લશ્કર ચમનની આસપાસ કદી પણ જાય નહીં-અને
ત્યાંની દેયત પાસેથી કાંઈ પણ ચીજ માગે નહીં.”

પછી ત્યાંથી રણશિંગડાંના આવાજ અને નગારાંના પોકાર સંભળાયા.

ચાલાક પાદશાહ નોશીરવાને લશ્કર આગળ ચલાવ્યું-તે શામના મુલ ૪૯૮
કમાં આવ્યો અને થોડા દહાડા ત્યાં રહ્યો.

તે એટલાં બધાં હથિયારો અને લશ્કર તેમજ સોનાની થેલીઓ,
ગોલામો, તાજ અને તખ્ત સાથે લાવ્યો,

કે તેના હાથીઓ અને હિરમની થેલીઓથી-ઝમીનની પીઠ વાંકી
વળવા લાગી.

પછી ન્યારે તે મુલકથી પાદશાહે પાછું ફરવાનો વિચાર કીધો-ત્યારે
તે જગ્યા બેહરામના બેટા શીરઝને સોંપી.

તેને કહ્યું કે “તું કયસર પાસેથી આ પ્રમાણેજ ચોથાઈ લેજે-અને
તે લેવામાં એક દિવસનો કે એક મહિનાનો પણ વિલમ લગાડતો ના.”

બેબૂસીદ શીરૂય રૂએ ઝમીન
હમી ખાન્દ ખર શહૂર્યાર આફરીન
કે બીદાર દેલ ખાશો પીરૂય ખખત
નગદાઈ ઝરૂઈ ઈન્ કયાની દેરખત
તખીરહૂ ખર આમદ એ દરગાહે શાહ
સુએ અર્મન આમદ દેરકૂશો સેપાહ

શીરૂયે ઝમીન ચૂમી-અને પછી પાદશાહ ઉપર દુઆ કરવા લાગ્યો.

કે “તું હુશ્યાર દિલનો અને ફતેહમંદ નસીબનો રહેજો!-અને આ પાદશાહી ઝાડ કદીખી સૂકાતું ના.”

પછી પાદશાહની દરગાહમાંથી નગારાના આવાજ નીકળ્યા-તે પોતાના ઝુંડા અને લશ્કર સાથે અર્મન (આર્મીન્યા) તરફ આવી લાગ્યો.

ઝાદને નૂશઝાદ પેસરે નૂશીરવાન
અઝૂ ઝની કે બદીને મસીહા ખૂદ.

નોશીરવાનના છોકરા નૂશઝાદનું ખ્રીસ્તી ધર્મ
પાળનારી અઉરતથી જન્મ પામવું.

જહાનદાર કેસા યુ ખુરશીદ ખૂદ
જહાનરા અઝૂ બીમો ઊઝમીદ ખૂદ
બદીન્ સાન્ રવદ આફતાએ સેપેહુર
ખયકુ દસ્ત શમ્શીરો ચકુ દસ્ત મેહુર
૪૬૬ ન બખ્શાયેશ આરહ બહુગામે ખશમ
ન ખેશમ આયદશ રૂએ બખ્શેશ બઅશમ
ચુનીન્ ખૂદ આન્ શાહે ખુસ્રવ નેઝાદ
બેયારાસ્તહુ ખુદ જહાનરા બદાદ
અગર શાહુ દીદમ વગર ઝીરુસ્ત
વગર પાકુ દેલ મદે ચઝદાન્ પરસ્ત
ચુનાન્ દાન્ કે ચારહુ નખાશહ એ બેકૂત
એ પૂશીદનો ખુદો જાએ નેહોકૂત
અગર પાસા ખાશદો રાય ઝન્
ચકી ગન્જ ખાશહ પુરાગન્દહુ ઝન્
બવીજહુ કે ખાશહ બખાલા બલન્દ
ફેર હેશતહુ તા પાય મુશ્કીન્ કમન્દ
ખેરહમન્દો ખા દાનેશો રાયો શરૂમ
સખુન્ ગોકૂતને ખૂબો આવાએ નરૂમ
બદીન્ સાન્ ઝની દાશત પુરમાયહુ શાહુ
બખાલાએ સર્વો બદીદાર માહુ
બદીને મસીહા ખુદ આન્ માહુરૂય
એ દીદારે ઊ શહુર પુર ગોકૂતગૂય
ચકી ફદક આમદશ ખુરશીદ એહુર
એ નાહીદ તાખન્દહુ તર ખર સેપેહુર
૫૦૦ વરા નામવર ખાન્દી નૂશઝાદ
ન જસ્તી બરાન્ ખૂબુરખ તુન્દ ખાદ
બેખાલીદ ખરસાને સર્વો સહી
હુનરમન્દો ઝીબાએ શાહન્શહી
યુ દુઝખ બેદાનેસ્તો રાહે બેહેશત
અઝીરો મસીહો રહે ઝરુદેહેશત
નેયામદ હમી જન્દવસ્તશ દુરોસ્ત
દો રોખરા બખાએ મસીહા બેશોસ્ત
એ દીને પેદર કીશે માદર ગેરેકૂત
ઝમાનહુ બદ્દ માન્દહુ અન્દર શેગેકૂત
ચુનાન્ તન્ગદેલ શુદ અઝૂ શહૂર્યાર
કે અઝ ગુલ નેયામદ બેઝ અઝ ખાર ખાર

દેશની સંભાળ કરનાર નોશીરવાન એક ખોરશીદ માફક હતો-તેનાથી દેશને બખ્શેશની ઉમેદ અને સજાની ધાસ્તી રહેતી હતી.

આરમાન ઉપર ફરતો આફતાબ એજ માફક પોતાની ચાલ ચાલે છે-તે એક હાથમાં તલવાર અને બીજા હાથમાં દયા રાખે છે.

તે ગુસ્સાને વખતે બક્ષેશ કરતો નથી-અને બક્ષેશને દહાડે તેની આંખમાં ગુસ્સો આવતો નથી.

તે શાહી બુન્યાદનો પાદશાહ પણ તેનીજ માફકનો હતો-તેણે દેશને ઇન્સાફથી સંભાળ્યો હતો.

શેઠ હોય કે નોકર હોય કે ચઝદાનની પરસ્તેશ કરનારો પવિત્ર આત્મા હોય,

તોપણ તેને વસ્ત્ર પેદેચા વગર, ખાવાનું ખાધા વગર, સૂવાની જગ્યા રાખ્યા વગર અને સ્ત્રી વગર ચાલે નહીં.

અગરને એક સ્ત્રી પાક દાગન અને વિચારવંત હોય-તો તેણી એક એકઠો કાંવેલો ખઝાનોજ છે.

ખાસ કરીને જો તેણી કદમાં લાગ્મી હોય-અને કસ્તુરી જેવા બાલ પણ સૂધી લટકતા હોય,

તેણી અક્લમંદ, દાનાઈ અને વિચાર સાથની તથા શર્માલ-તેમજ સારા સખુન બેલનારી અને ધીમા આવાજવાળી હોય, તે સારી.

તે બુલ્લંદ દરગઝનો પાદશાહ પણ એવીજ એક અઉરત ધરાવતો હતો-જેણી સરોવર જેવાં કદની અને માહતાબને મુખડેની હતી.

તે નાઝનીન ખ્રીસ્તી મઝહબની હતી-જેણીના દીદાર જેવાથી આખું શેહર ચકચાર ભરેલું બનતું હતું.

તેણીને ત્યાં એક ખોરશીદના ચેહરાનો ખેટો આવ્યો-જે આરમાન ઉપરના શુક સેતારા કરતાં પણ વધારે ઝળકાટવાળો હતો.

નામવર નોશીરવાને તેનું નામ “નૂશઝાદ” રાખ્યું તે ખૂબસૂરત બચ્ચાં ઉપર સખત પવન પણ ફુંકી શકતો હતો નહીં.

તે સીધાં સરોવરની માફક ઉછરવા લાગ્યો-અને હુનર ભરેલો શેહન-શાહીને ઝેમ આપનારો થયો.

જ્યારે તેણે દોઝખ અને બેહેશતનો માર્ગ તેમજ ચાહુદી, ખ્રીસ્તી અને ઝરતોસ્તી રાહ રીતી બાળી,

ત્યારે તેને કંઈ અવસ્તા દુરોસ્ત નહીં લાગવા માડ્યા-જેથી તેણે પોતાનું મોં ઇરાનાં પાણીથી ધોવાં માડ્યું (યાને ખ્રીસ્તી ધર્મ ઉપર ઢગવા માડ્યું).

ખાપની દીન કરતાં તેણે માનો મઝહબ વધુ પસંદ કીધો-જે બેઘ ઝમાનો પણ અજબ રહ્યો.

એવી રીતે પાદશાહ તે છોકરાથી બહુજ દુઃખી થયો-કારણકે તે ગોલાબના છાંડને કાંટા સિવાય બીજાં કશાં ફળ લાગ્યાંજ નહીં.

હરે કાએ ફર્મોન્દહ અથવાને ઊય
બેઅસ્તન્દો કર્દન્દ એન્દાને ઊય
નેશસ્તન્દહશ ગેર્દે શાપૂર ખૂદ
અચ અથવાનો નચ્દે પેદરૂ દૂર ખૂદ
બસી બસ્તહો પુર ગઝન્દાન્ ખુદન્દ
બદાન્ શહૂર બા વય બઝન્દાન્ ખુદન્દ
બદાન્ગહ કે બાચ આમદ અચ રૂમ શાહ
બેનાહીદ અઝાન્ જુમ્બેશો રન્ને રાહ
ચુનાન્ શુદ એ સુસ્તી કે અચ તન્ બેમાન્દ
એ રન્ને તન્ અચ બાર દાદન્ બેમાન્દ
કસી બોરૂદ ઝી નૂશઝાદ આગહી
કે તીરહુ શુદ આન્ કરૂરે શાહનશહી
જહાન્દાર બીદાર કેસા બેમોરૂદ
ઝમાનો ઝમીન્ દીગરીરા સેપોરૂદ
એ મર્ગે પેદરૂ શાહ શુદ નૂશઝાદ
કે હરૂગેચ વરા નાએ નૂશી મખાદ
કસી ફે બમર્ગે શહે દાદગરૂ
શવહ શાહમાન્ તીરહુ દારહ ગોહરૂ
બદીન્ દાસ્તાન્ ઝદ યકી શોહરૂદ પીરૂ
કે ગરૂ શાહી અચ મર્ગે મન્ તૂ મમીરૂ
ચુ દાની કે અચ મર્ગે ખુદ ચારહુ નીસ્ત
એ અચ પીશ બાશહ એ પસતારૂ યકીસ્ત
એ મરૂગ આન્ નખાશહ રવાન્ કાસ્તહુ
કે બા ઈઝદશ કારૂ પીરાસ્તહુ
પેસરૂ ફે એ રાહે પેદરૂ ખુઝરહ
સેતમગારહુ બાનીમશો કમ ખરહ
અગરૂ તોખે હઝલ ખુવહ તરૂરે ખુશક
નશાયહ કે બારૂ આવરહ બૂએ સુશક
ચેરા ગશ્ત બાયહ હમી ઝાન્ સેરેશ્ત
કે પાલીઝબાનશ બઆવાચ કેશ્ત
અગરૂ મીલ દારહ કસી સૂએ ખાક
બેમોરૂદ એ ખુરૂશીદ અચ બાદ પાક
ન ચૂ બારૂ બાયહ કે માનહ ન બરૂગ
એ ખાકશ ખુવહ એન્દગાનીઓ મરૂગ

પાદશાહે તેના સુંદર અથવાનવાળા મેહલનો દરવાજો-બંદ કરીને તેને તેમાં કબર રાખ્યો.

તેની રહેવાની જગ્યા “શાપૂરગેર્દ”માં કીધી-જે પાદશાહની દરબારથી તેમજ તેના મેહલથી દૂર હતી.

તે શેહરમાં તેની સાથે બીબા ધણાક કબલીઓ અને ગુનેહગારો કબરમાં હતા.

હવે જે વખતે કે પાદશાહ નોશીરવાન છેલ્લી રૂમની લડાઈમાંથી પાછો આવ્યો-અને રસ્તાની તકલીફ અને હિલચાલથી થાકી ગયો હતો,

તે વખતે થાકથી એવો નબળો થઈ ગયો હતો-કે નબળાઈને લીધે પ૦૧ કોઈને પાસે આવવા દેતો હતો નહીં.

આથી કોઈએ નૂશઝાદને ખબર કીધી-કે “તે શેહન્શાહી ખોરેહ સીઆહ થયું છે.

બીદાર બખ્તનો પાદશાહ નોશીરવાન મરણ પામ્યો છે-અને તેણે ઝમાનો અને ઝમીન બીબાને સોંપી છે.”

નૂશઝાદ બાપના મોતની ખબરથી ખુશી થયો-(આ ઉપરથી ફિદૌસી કહે છે) કે તે છોકરાને કદીબી અચરા આરામ અને ખુશી ખુશહાલી હોતીજ ના.

જે કોઈ શખ્સ કે ઈન્સાફી પાદશાહના મોતથી-ખુશી થાય તે પોતાની ખુન્યાદળ ખરી ધરાવે છે.

એક પ્રખ્યાત પીર મહે એ બાબત ઉપર એક વાત કહી છે-કે “જે તું મારાં મરણથી ખુશીજ છે તો તું સંભાળજે મરી ના જતો.

જ્યારે તું બાણ છે કે પોતાનાં મોતથી છૂટકારો છેજ નહીં-તો પછી શું આગળથી મરવું કે શું પાછળથી મરવું બન્ને સરખુંજ છે.

મોતથી તેજ શખ્સનો જીવ દિલગીર થતો નથી-કે જેણે પાક યજ્ઞ દાનની સાથેજ સંધળો વહેવાર રાખ્યો હોય.”

જે બેટા કે બાપની રાહ રસ્મથી ફરે-તેને હું ખુદમગાર અને કમ-અકલ કહું છું.

કડવું બી પછી તે લીલું હોય કે સૂકું હોય-તો પણ તે કસ્તુરીની સુગંધવાળાં ફળ લાવી શકે નહીં.

જેવી ખાસીયતનાં ઝાડને કે એક બાગબાને પ્રથમમાં રોપ્યું તો તેની પ૦૨ અસલ ખાસીયત શા માટે ફરવી નેધયે ?

જે કોઈ માણસ માટી તરફ ઢળે-અને પોતાને ખુરશીદ અને પવનથી કેવળ વેગળો કરે,

તેનાં ફળ કે પાંદડાં તેની પાછળ રહેજ નહીં-માટીમાં મળવા માટે તેણે જન્મ લીધો અને માટીમાં મળવા માટેજ તે મરણ પામ્યો.

બીમારૂ શુદને નૂશીરવાન્ વ ફેત્નહ
બરૂપા કર્દને નૂશઝાદ.

નોશીરવાનનું આઝારી પડવું અને નૂશઝાદે
ફિત્નો બરૂપા કરવો.

યકી દાસ્તાન્ કર્દમ અચ નૂશઝાદ
નેમરૂ તા ન પીચી સરૂ અચ રાહે દાદ
અગરૂ ચરૂખરા હીચ પેદરા ખુદી
હમાના કે પેદરશ ચુ કેસા ખુદી
પેસરૂ સરૂ ચેરા પીચહ અચ રાહે ઊય
નેશસ્તે કઈ બૂયદો ગાહે ઊય
એ મન્ બેશનવ ઈન્ દાસ્તાન્ સરૂબસરૂ
બેબૂયમ તોરા અચ પેસરૂ દરૂ બદરૂ

હવે મેં નૂશઝાદ માટેનું એક દાસ્તાન તૈયાર કર્યું છે-માટે તું ધ્યાન રાખજે ઈન્સાફની રાહથી સર ફેરવતો ના.

અગરૂ આસ્માનનો કોઈ બાપ હતો-તો બેશક કે તે નોશીરવાનના જેવોજ હતો.

તો પછી તેનોજ બેટો તેની રાહ રીતીથી શા માટે સર ફેરવે છે ?-અને પાદશાહી દબાળો અને તેનું તખ્ત શા માટે શોધે છે ?

ઓ બેટા ! આ દાસ્તાન એકેક પછી હું તને કહું છું, તે સંધળું તું મારી તરફથી સાંભળી લે.

એ ગોકૂતારે જેલુકાનું બેચારાસેતમ
બહીન ખીશતનુરા નેશાનું આસેતમ
કે માનહ એ મન ચાહગારી યુનીન
બર આફરીન હું કુનહ આફરીન
પસ અમ્મ મરુખ અમ્મ મન કે બૂચન્દહ અમ્મ
બહીન નામે જાવીહ જૂચન્દહ અમ્મ
૫૦૩ યુનીન ગોકૂત બૂચન્દએ પારુસી
કે બુઝરત સાલ અમ્મ બરશ ચારુ સી
કે હરુ કરુ કે બરુ પાદશા દુશ્મનસેત
ન મરુદુમ નેઝાદસેત કહુરીમનસેત
હમ અમ્મ નૂશઝાદ આમહ ઈન્ દારેતાન
કે યાહ આમહ અમ્મ ગોકૂતએ બારેતાન
ચુ બેશનીહ ફર્જન્દે કેસા કે તખ્ત
બેપરુદખ્ત અઝાન ખુસવાની દેરખ્ત
દરે કાખ બુક્રશાહ ફર્જન્દે શાહ
બહ અન્બુમન શુહ એ હરુ સુ સેપાહ
કસી ફ એ બન્દે બેરહ જરેતહ બૂહ
બઝેદાને નૂશીરવાન બરેતહ બૂહ
એ દીવાનગાન બન્દહ બરુ ગેરેકૂત
હમહ શહરુ અમ્મ દસેત બરુ સરુ ગેરેકૂત
બશહરુ અન્દરુન હરુ કે તસા બુદન્દ
અગરુ જાસલીકુ અરુ સોફુખા બુદન્દ
બસી અન્બુમન કરુ બરુ ખીશતન
સવારાને ગર્દનકશો તીલજન
હમી દાહ માદરુ વરા બારેતહ
કે અમ્મ શાહ બુહ ગન્જશ આરાસેતહ
૫૦૪ ફરાચ આમદન્દશ તની સી હઝારુ
હમહ નામદારુ અમ્મ દરે કાઝારુ
હમહ શહરુહાઈ કે બુહ ગેર્દે બાય
ગેરેકૂતો બરુ આમહ અમ્મ ગોકૂતબૂચ
યકી નામહ બેન્વેશત નચદીકે ખીશ
બકચસરુ અઝાન રાએ તારીકે ખીશ
કે બરુખીચ શાહા કે મેહુતરુ તોઈ
હમ આવાઝો હમ કીશો કચસરુ તોઈ
હમહ શહરુ ઈરાન તોરા શુહ ચુ રૂમ
એ ઈરાનો આઝરુ એ આબાહ બૂમ

પેદરુ મોરુહ અઝાન પસ કે ખીમારુ શુહ
સરે બખ્તે બર્ગશતહ બીદારુ શુહ
બબરુ જીન બશહરુ મદાઈન રસીહ
કે આમહ એ ફર્જન્દે કેસા પદીહ
નેગહબાને મર્જે મદાઈન એ રાહ
સવારી બરુ અકૂગન્દ નચદીકે શાહ
સખુન હરુએ બેશનીહ બા વય બેગોકૂત
યુનાન કાગહી બૂહ અન્દરુ નેહોકૂત
ફેરેસતાહ બરુસાને આબે રવાન
૫૦૫ બેચામહ બનચદીકે નૂશીરવાન
બેગોકૂત આનએ બેશનીહો નામહ બેદાહ
ચુબુનહા કે પયદા શુહ અમ્મ નૂશઝાદ

દાનેશ્વર દેહકાનની વાનોથી આ દારતાન તૈયાર કર્યું છે-અને તેમ
કરી મારા પોતાના માટે મેં એજ બાહેશ રાખી છે,

કે મારા હાથથી એક એવીજ રીતની યાદગારી રહી જાય-જે શખ્સ
કે મારી ઉપર દોઝા કરે તેની ઉપર મારી તરફથી આક્રીન હોજે!

હું કે જે કવિ છું અને કવિતા જોડી હમેશનું નામ શોધનારો છું,
તેનાં મરણ બાદ તેની ઉપર આક્રીન કરે (તે ઉપર દોઝા હોજે!)

એક ઇરાની કવિ કે જેની ઉંમર ૧૨૦ વર્ષની હતી, તેણે એ પ્રમાણે
કહેલું છે,

કે “જે કોઈ શખ્સ પાદશાહનો દુશ્મન હોય-તે માણસની બુન્યાદનો
નહીં બલકે એહરેમનની બુન્યાદનો છે.”

નૂશઝાદ માટે પાણુ એવુંજ કહેવાયલું છે-કે જે આગળા વખતના
લોકોની વાતથી મને યાદ આવ્યું.

જ્યારે નોશીરવાનના બેટા નૂશઝાદે સાંભળ્યું કે “ઈરાનનું તખ્ત-તે
પાદશાહી ઝાડ (યાને નોશીરવાન)થી ખાલી થયું છે.”

ત્યારે પાદશાહના તે બેટાએ મેહલનો દરવાઝો ખુલ્લો કરી નાખ્યો-
અને એ તરફથી તેની આગળ લશ્કર એકઠું થયું.

જે કોઈ કે અકલના બંદથી નીકળી ગયલા હતા-અને નોશીરવાનના
કથખાનામાં કથદ હતા,

તેવા દીવાનાઓના પગમાંથી બંધ છોડી નાખ્યા-આખું શેહર તેને
તામે થઈ ગયું.

શેહરમાં જે કોઈ કે ખ્રીસ્તીઓ હતા-પછી ફાધર અથવા ખીશપ હતા,

તેમજ તલવાર મારનારા અને બહાદુર સવારો હતા-તે સઘળાને
પોતાની આસપાસ ભેગા કીધા.

વળી તેની માએ જે ખઝાનો કે પાદશાહ તરફથી એકઠો કર્યો હતો,
તે પોતાના છોકરાને આપવા માંડ્યો.

જેથી તેની નજદીક સઘળા લડાઈ માટે તૈયાર ત્રીસ હઝાર નામદારો
ભેગા થયા.

જે જે શેહરો કે તેની આસપાસ હતાં તે સઘળાં લઈ લીધાં અને
તેણે મારી ચકચાર લલી કીધી.

પછી નૂશઝાદે પોતાના સગા કચસર ઉપર એક નામુ લખ્યું અને
તેમાં પોતાના સીઆહ વિચારો દર્શાવ્યા.

કે “ઓ પાદશાહ! હઠ, કે તુંજ મારો સરદાર, મારો સાથી, મારા
ધર્મવાળો અને રૂમનો કચસર છે.

જેમ રૂમનો મુલક તારો છે તેમજ તમામ ઇરાન શેહર તારું થયું છે-
શું ઈરાનનો મુલક કે શું ત્યાંના આતશકદેહો અને શું ત્યાંની આબાહ
થયલી ક્ષમીન તારીજ છે.

મારો બાપ નોશીરવાન ખીમાર પડયા બાદ મરણ પામ્યો છે-અને
મારું બરગશે બનેલું બખ્ત પાછું ખીદાર થયું છે.”

હવે જે કાંઈ કેસાનાં ફર્જે નૂશઝાદથી ઝાહેર થયું-તે બાબતની
બબર મદાઈન શેહરમાં પુગી.

મદાઈનના હાકેમે તે રાહમાંથી-એક સવાર પાદશાહની નજદીક
દોડાવ્યો.

અને જે કાંઈ વાત કે તેણે સાંભળી હતી, તે તેમજ જે કાંઈ છૂપી
બબર હતી તે તેને કહેવાડી.

પેલો કારોદ વહેતાં પાણીની માફક ઝડપ કરતો-નોશીરવાનની આગળ
આવ્યો.

તેણે નૂશઝાદની જે કાંઈ વાતો ઝાહેર થઈ હતી તે કહી સંભળાવી
અને નામુ આપ્યું.

અચ્છ શાહુ બેશનીદો નામહુ બેખાન્હ
ઘમી ગશ્ત અઝાન્ કારો ખીરહુ બેમાન્હ
જહાનદાર બા મૂબેદે સરફરાઝ
નેશસ્તો સખુન્ ગોફત અન્હી બરાઝ
ચુ ગશ્ત ઈન્ સખુન્ બર્ ફેલશ જયગીર
બેફરમૂદ તા પીશે ઊ શુદ દબીર

પાદશાહે તેનાથી સઘળું સાંભળ્યું અને પેહું નામુ વાંચ્યું-તે કામથી
પોતે ગમગીન થયો અને હયરાન રહ્યો.

પાદશાહ પોતાના સરફરાઝ વઝીર સાથે-મરહુમત કરવા બેઠો અને
કેટલીક ખાનગી વાતો કીધી.

જ્યારે એક ઠરાવ તેનાં દિલમાં કર્યો-ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું જેથી મુન્શી
તેની આગળ ગયો.

નામયે નૂશીરવાન્ બરામખર્જીન્
નેગહુબાને મર્જે મદાઈન્ દર્ બાર-
એ ગેરેફ્તાર્ કર્દને નૂશ્ઝાદ.

નોશીરવાનનું મદાઈનના હાકેમ રામખર્જીન

ઉપર નૂશઝાદને કયદ પકડવાની

આમતમાં નામુ લખવું.

યકી નામહુ બેન્વેશ્ત પુર દાઘો દરહ
પુર આજન્ગ રોખ લખ પુર અચ્છ બાદે સરહ
નુબોસ્તીન્ બર્ આફરીન્ ગુસ્તરીહ
કે અર્ખો ઝમાનો ઝમીન્ આફરીહ
નેગારન્દએ હૂરો કયવાનો માહુ
ફોરજન્દએ ફરૂરો દીહીમો ગાહુ
એ ખાશાકે નાચીઝ તા શીરો પીલ
એ ગર્દે પયે મૂર તા રૂદે નીલ
ગર અચ્છ બાફ બર્ અર્ખે ગર્દાન્ રવન્હ
હમહુ જીરે ફર્માને યઝ્દાન્ રવન્હ
ન ફર્માને ઊરા કરાનહુ પદીહ
ન ચૂ પાદશાહી બેખાહુહ ખુરીહ
બેદાનેસ્તમ આન્ નામયે નાપસન્હ
કે આમહુ એ ફર્જન્હ અન્હી ગજન્હ
અઝાન્ પુર ગુનાહાને જેન્દાન્ શેકન્
કે ગશ્તન્હ બા નૂશઝાદ અન્જુમન્
ચુનીન્ રૂઝ અગર અશમ દારહ કસી
સજહુ ગર બગીતી નમાનહુ બસી
કે જોઝ મરૂગરા કસ એ માદર નજાહ
એ કેસા બર્ આઘાઝ તા નૂશઝાદ
રહા નીસ્ત અચ્છ અન્ગો મેન્કારે મરૂગ
સરે પશ્શહો મૂર તા પીલો ગરૂગ
ઝમીન્ ગર કુશાદહુ કુનહ રાએ ખીશ
નુમાયહ સરન્જમો આઘાએ ખીશ
કેનારશ પુર અચ્છ તાજદારાન્ ખુવહ
બરશ પુર એ ખૂને સવારાન્ ખુવહ
પુર અચ્છ મર્દ દાના ખુવહ દામનશ
પુર અચ્છ ખૂખરોખ આકે પીરાહનશ
એ અફસર નેહી બર્ સરત બર્ એ તરૂગ
બર્ ખુજરહ પરૂરો બયકાને મરૂગ

સખુન્ આન્ કે ઈદર નમાનહુ કસી
બમર્જે પેસર શાહ નખ્વહ બસી

દુઃખી અને ગમગીન પાદશાહે ગુસ્સા બરેલે ચેહરે અને સર્દ આહે
ભર્યા હોઠે એક નામુ લખાવ્યું.

શુરઆતમાં તેણે તે સાહેબ ઉપર દોઝા લખાવી-કે “જેણે આસ્માન,
જમીન અને ઝમાનો પયદા કીધો.

જે આફતાબ, માહતાબ અને શનિશ્ચર સેતારાનો ચીતારનારો છે-જે
પાદશાહી ખોરહ, તાજ અને તખ્ત રોશન કરનારો છે.

એક નાચીઝ કચરાથી તે સિંહ અને હાથી સૂધીની-તેમજ કીડીનાં
કદમની ધૂળથી તે નાઈલ નદી સૂધીની મોટી ચીઝો,

અગર ઝમીન ઉપરથી ફરતા આરમાન ઉપર જાય છે-તો તે સઘળાં
ચઝદાનનાં ફર્માન હેઠળજ જાય છે.

તેનાં ફર્માનનો છેડોજ નથી-અને કોઈ તેની પાદશાહીનો નાશ કરી
શકતું નથી.

મેં તારું તે નાપસંદ નામુ વાંચ્યું છે-કે મારાં ફર્જથી કેટલું પગ
નુકસાન થયું?

તેમજ કયદખાનામાંથી નાસી જનારા ગુનેગારો માટે-કે જેઓ નૂશ-
ઝાદની સાથે એકઠા થયા છે (તેઓ માટે પણ નજરું છે).

અગરજો એવોજ દહાડો જોવાની કોઈને ઉમેદ હોય-તો ભણું એજ
છે, કે તે આ દુન્યામાં ધણો વખત રહે નહીં,

કારણકે કોઈ પણ શખ્સ મોત વગરનો માને પેટે પયદા થયો નથી-
તું નોશીરવાનથી શુર કર તે નૂશઝાદ સૂધીનાં,

તેમજ મચ્છર અને કીડીનાં સરથી તે હાથી અને વર સૂધીનાં સઘળાં
મોતની ચુંગાલથી છૂટનાર નથી.

અગરજો આ ધરતી પોતાનો ભેદ ખુલ્લો કરે-અને તે પોતાનું સઘળું
શુરઆતથી શેવટ સૂધીનું દેખાડે,

તો તેની બગલ સઘળી પાદશાહોથી ભરેલી નીકળશે-અને તેની છાતી
સવારોનાં લોહીથી ભરેલી જણાશે.

તેની દામન દાના શખ્સોથી ભરેલી હોય છે-અને તેનાં પેહેરણની
શેગાફ ખૂબસૂરત ચેહરાઓથી ભરેલી છે.

જ્યારે તારાં તાજ અને લોહાંની કોલાહ ઉપર મોતનાં પર અને પય-
કાનવાળો તીર પસાર થઈ જાય છે-ત્યારે તે તાજ અને કોલાહ તું શા
માટે સર ઉપર મેલે છે?

મારા કહેવાની મતલબ એટલીજ છે-કે આ જહાનમાં સદા કોઈ
રહેવાનું નથી-મારાં મોતથી મારો બેટો લામ્બો વખત ખુશહાલ રહેવાનો નથી.

૫૦૭ ગોઝીડી કે ચારન્દ આ નૂશઝાંદ
કે ભેચ મર્ગે કેસા નગીરન્દ યાદ
અગર ખુદ ગુઝર યાબદ અચ રૂએ બદ
બમર્ગે કેસી શાહ બાશાદ સજદ
વહીગર કે અચ મર્ગે શાહાને દાદ
નગીરન્દ કેસી યાદ ભેચ બદ નેજાદ
સરે નૂશઝાંદ અરુ એ મા બાચ ગશત
થુનીન્ દીવ બા ઊ હમ આવાચ ગશત
નબાશાદ બરુ પાયદાર ઈન્ સખુન્
સરુ અક્રાખત ચૂન્ ખારત આયદ બખુન્
નબાયેસ્ત ફ નચદે મા પાયગાહ
બહીન્ આગહી ખીરહુ કદી તબાહ
અગર તખ્ત ગશતી એ કેસા તેહી
હમ ઊ બૂદ જીબાએ શાહનશેહી
થુનીન્ બૂદ ખુદ દરખરે કીશે ઊય
સજાવારે જાને બદઅન્દીશે ઊય
અઝીન્ બરુ દેલ અન્દીશહો બાકુ નીસ્ત
અગર કીશે ફર્જદે મા પાકુ નીસ્ત
વજાન્ ખારતહુ ફ તબહુ કરુદ નીચ
હમી બરુ દેલે મા નસન્જદ બચીચ
૫૦૮ હરાન્ કસ કે બા ઊ બહમ સાખતન્દ
અચ આરામે મા દેલ બેપદાખતન્દ
બદઅન્દીશે બદકામે બદ ગઉહરન્દ
બહીન્ ઝીરુદસ્તી ન અન્દરુ ખરન્દ
અઝીન્ દસ્ત ખારસ્ત બરુ મા સખુન્
એ કેદારે ઈશાન્ તો દેલ બદ મકુન્
મરા તસો બાકુ અચ જહાન્ દાવરસ્ત
કે અચ દાનેશે ખરુતરાન્ ખરુતરસ્ત
નબાયદ શુદન્ જાને મા નાસેપાસ
બનચદીકે ચચદાને નીકી શેનાસ
મરા દાદ ફીઝીઓ ફરુહી
ફેઝુનીઓ દીહીમે શાહનશેહી
સજાએ "દેહેશ ગરુ નેચાયેશ બુદી
મરા બરુ ફેઝુની ફેઝાયેશ બુદી
બજાએ ફેગરુ યાકુત આરામે બાબ
ન અચ પોસ્તે મન્ રકુત ચકુ કતહુ આબ
ચુ બીદારુ શુદ દુશ્મન્ આમદ મરા
બેતર્સમ કે રન્જે તન્ આમદ મરા
અગર ગાહુ ખેશમ અચ જહાન્દારુ નીસ્ત
મરા અચ થુનીન્ કારુ તીમારુ નીસ્ત
૫૦૯ હરાન્ કસ કે બા ઊ શુદન્દ અન્બુમન્
હમહુ ઝારો ખારન્દ બરુ ચશમે મન્
વજાન્ નામહુ ગરુ કચસરુ આયદ બદૂચ
મરા આબે તીરહુ દરુ આયદ બદૂચ
અઝાન્ ફ હમ આવાજો હમ કીશે ઊસ્ત
ગુમાનમ કે કચસરુ બતન્ ખીશે ઊસ્ત
કસીરા કે ફૂતાહુ બાશાદ ખરદ
એ દીને નેચાગાને ખુદ બુગ્જરદ
પેસરુ આન્ બુવદ બેહુ કે દીને પેદરુ
બેગીરદ નેચાહ બહીને પેદરુ

જે ટાળો કે નૂશઝાંદો સાથી થયો છે-કે જે નોશીરવાનનાં મોત
સિવાય બીજું કંઈ યાદ કરતો નથી,

તે પોતે જે મોતના બૂરા દહાડાથી છટકારો પામે-અને પછી જે
કાંઈનાં મોત ઉપર ખુશહાલ થાય તો તે વાજબી છે.

વળી બીજું એ કે ઇન્સાફી પાદશાહોનાં મોત માટેની-યાદ બદ બુન્યાદ
સિવાય કોઈ બીજું કરતું નથી.

અગર નૂશઝાંદે મારાથી પોતાનું સર ફેરવ્યું હોય-તો હું એમજ
સમજીશ કે એહરેમન તેની સાથ મળેલો છે.

પણ એ વાત લાગ્યો વખત નીભાવ કરી શકશે નહીં-પણ પડતી
આવવાની છે તેથી માથું જીંચકવામાં આવ્યું છે.

જે માન મરતબો મારી દરબારમાં તેને હતો-તેનો બેબુફાઈથી તેણે
નાશ કરવો નહીં જોઈતો હતો.

અગરજે નોશીરવાનથી આ તખ્ત ખાલી પડતે-તો ત્યાર બાદ તેજ
પાદશાહીને લાયકનો હતો.

પણ તેના ધર્મમાં એજ કામ ઘટારત હતું-અને એજ તેના દુશ્મની
બરેલા જીવને લાયકનું હતું.

અગરજે મારા છોકરાનો ધર્મ અપવિત્ર છે-તો તે માટે મારા દિલમાં
કાંઈ પણ અંદેશો કે ધાસ્તી નથી.

તેમજ જે માલ ખજાનો કે તેણે ખરાબ કીધો છે-તે મારે મનસે
કાંઈ હિસાબમાં નથી.

જે લોકો કે તેની સાથ મળી ગયા છે-અને મારા છાયામાંથી નીકળી
ગયા છે,

તેઓ બૂરા વિચારના, ખૂરી ખાહેશના અને ખૂરી બુન્યાદના છે-અને
મારી રૈયત થવાને તેઓ લાયકનાજ નથી.

તેઓની ખૂરી ચાલથી તારૂં દિલ બગાડતો ના-એ બાબત મને ધણો
ધિકાર છે.

મને દુન્યાના સાહેબ દાદગરથીજ ધાસ્તી અને બીક રહે છે-કે જે
વધારે ચઢિયાતા શખ્સોની દાનાઈ કરતાં પણ વધુ ચઢિયાતો છે.

નેકીની પિછાન કરનારા પાક ચઝદાનની નજદીક-આપણો જીવ નાસિ-
પાસ થવો નહીં જોઈયે.

તેજ સાહેબે મને ફતેહમંદી, ખોદાઈ ખોરેહ, દરેક ચીજની ઝયાદતી
અને શેહન્શાહી તાજ આપ્યું છે.

અગરજે તે સાહેબે મને બક્ષેલી સઘળી બક્ષેશોને લાયકની મારી
બદગી હતે-તો હજી પણ મારી પાસેની સઘળી ચીજોમાં વધારોજ થતે.

તે બીજેજ ઠેકાણે ઉધર્યો છે-મારી પીઠનાં પાણીનો એક કત્રોબી
તેમાં ગયલો નથી.

જ્યારે તે ચાલાક બન્યો ત્યારે મારો દુશ્મન થઈ નીકળ્યો-મને ધાસ્તી
છ કે મારાં શરીર ઉપર રંજ આવી પડી છે.

છતાં જે મારી ઉપરના ખોદાતાલા તરફના ગુસ્સાનો વખત નહીંજ
હશે-તો એવાં કામ માટેનો મને જરા પણ ગમ નથી.

જે કોઈ કે તેની સાથે ભેગા થયા છે-તેઓ સઘળા મારી નજરમાં
હલકા અને બુવારું છે.

તેનાં તે નામાથી જે કચસર તેને આવી મળશે-તો તેથી મારી સ્વચ્છ
નદીનું પાણી ગદહું બનશે.

કચસર તેના મતને મળતો અને તેનો ધર્મ પાળનારો છે એટલે હું
ભણું છું કે તે જતે તેનો સગોજ છે.

જે કોઈને કે થોડી અકલ હોય છે-તેજ પોતાના નેચાગાનાના ધર્મથી
ફરે છે.

ભલો બેટો તો તેજ છે કે જે બાપનો ધર્મ-પાળે અને બાપના કીના
ઉપર હાથ લગાવે નહીં.

ગર આન બીખેરહ સર બેપીચહ એ દાહ
બદુશનામે ઊ લખ નખાયહ કુશાહ
કે દુશનામે ઊ વીજહુ દુશનામે માસ્ત
કે ઊ અચ પયે ખૂનો અન્દામે માસ્ત
તો લશકર બેયારાયો બર સાચ જન્ગ
મોદારા કુન અન્દર મેયાનો દેરન્ગ
ગર અચદુન કે તન્ગ અન્દર આયહ સખુન
બજન્ગ અચહ ઊ હીચ તુન્દી મકુન
ગેરકુતનશ બેહુતર એ કશતન બુવહ
મગરશ અચ ગુનહુ બાચ ગશતન બુવહ
કે આખી કચ સર્વે આઝાહ રોસ્ત
સજહ ગર નેયાયહ બર ઊ ખાકુ શોસ્ત
વગર ખાર ગીરહ તને અરુખમન્દ
બપસ્તી નેહહ રૂચ સર્વે બલન્દ
સરશ બર ગેરાયહ એ બાલીને નાચ
મદાર ઈચ અચ ગોઝો શશીર બાચ
ગેરામી કે ખારી કુનહ આરુચ
નશાયહ બુદા કર્દન ઊરા એ ખૂચ
ચકી અરુખમન્દી બુવહ જારો ખાર
ચુ બા શાહે ગીતી કુનહ કાઝાર
તો અચ કોશતને ઊ મદાર ઈચ ખાકુ
ચુ ખૂને સરે ખીશ જૂચહ બખાકુ
સુએ કીશે કચસર શોતાબહ હમી
એ દીહીમે મા સર બેતાબહ હમી
અઝીઝી બુવહ ખારો જારો નેજન્દ
ગુઝીદહુ તબાહી એ ચર્ખે બલન્દ
બદીન દાસ્તાન જહ ચકી મેહુરુશ
પરસ્તાર બા હુશો પશ્મીનહુ પૂશ
કે હર ફે બમર્ગે પેદર ગશત શાહ
વરા રામેશો એન્દગાની મબાહ
કસી કચ રહે ખુશવાન બાચ ગશત
બર એન્દગાની બેબાયહ નવશત
તો અચ તીરગી રહિનાઈ મજૂચ
કે બા આતેશ આખ અન્દર આરી બજૂચ
ન આસાનેઈ દીહ બી રન્ગ કસ
નેહાદે જમાનહુ બરીનસ્તો બસ
તો બા ચર્ખે ગર્દાન મકુન ફસ્તી
કે ગહુ મઘએ ઊઘઓ ગહુ પૂસ્તી

એ જૂઈ એ કેદારે ઊ રન્ગો ખૂચ
કે ખાહહ રોબૂદન ચુ બે-મૂદ રૂચ
બદાનગહુ બુવહ રન્ગો બીમો ગજન્દ
કે ગરૂને ગર્દાન બર આરહ બલન્દ
રોપાહી કે હસ્તન્દ બા નૂશઝાહ
કુળ સર બેપીચન્દ ચન્દી એ દાહ
તો આનુરા બેચ અચ બાદો બાઝી મદાન
ગેઝાફે જહાન બીનો રાઝી મદાન
હરાન કસ કે તસસ્ત અચ લશકરશ
હમી અચ પયે કીશ પીચદ સરશ

જે કે તે કમ અકચે રાસ્તીથી પોતાનું સર ફેરવ્યું છે-છતાં કાંઈએ તેને બદ દુઆ દેવી નહીં.

કેમ કે તેને બદ દુઆ દેવી તે તો અમોને બદ દુઆ દેવા બરાબર છે-કારણ તે અમારાંજ લોહી અને શરીરનો બનેલો છે.

તું લશકર તૈયાર કર અને લડાઈ માટે તૈયાર રહે-પણ લડાઈ દરમિયાન સુલેહથી વર્તજ અને ધીલ નાખતો રહેજે.

પણ જો વાત વધી જાય-અને તે લડાઈ કરવા આવે તો તું તુંદી ના કરતો.

મારી નાખવા કરતાં તેને પકડી લેવો વધારે સારું છે-કદાચ તે પોતાના ગુનાહથી તોળાહ કરી પાછો પણ ફરે.

જે નદીનાં પાણીથી સર્વ આઝાદ જેવું ઝાડ ઉગતું હોય-તેમાં કચરો ૫૧૦ અને માટી નાખવી નહીં જોઈયે.

પણ જો તે પોતાનાં કીમતી શરીરને તુચ્છ સમજે-અને તે જાંચું સરોવર ઝમીન તરફજ વળે,

અને અચશ આરામના તકયા ઉપરથી તેનું માથું ગબડીજ પડે-તો તું તારા ગોઝ અને શશીર ઉપરથી તારો હાથ પાછો ના ખેંચતો.

એક મોટો માણસ કે પોતાની ઈચ્છા ખુવારી તરફજ ધરાવતો હોય-તો તેવી તેની ખાસીયતથી તેને દૂર કરવો એ ઘણું મુશ્કેલ કામ છે.

અને એવો એક મોટો માણસ જ્યારે દેશના પાદશાહ સાથે લડવા નીકળે ત્યારે ખુવારજ થઈ જાય છે.

જ્યારે તે પોતાનાં સરનું લોહી ખાકમાંજ નાખવા નીકળે-ત્યારે તું તેને મારવાથી જરાખી ડર કરતો ના.

તે કચસરના મજહબ તરફજ દોડે છે-અને આપણાં તાજ તરફની વફાદારીથી સર ફેરવે છે.

એક ખ્યારો બેટો ખુવાર અને ખરાબ થઈ જાય છે-તેણે પોતાની ખરાબી બુલન્દ આસ્માન પાસેથી માગી લીધી છે.

એ બાબત ઉપર મેહરુશ નામના એક પરહેઝગારીનો પોશાક પેહેરનાર વિદ્વાન બોદા પરસ્તે એક વાત કહી છે,

કે 'જે કોઈ બેટો પોતાના આપનાં મોત ઉપર ખુશી થાય-તેને ખુશહાલી અને લાખી જિંદગાની હોતીજ ના!

જે કોઈ કે પાદશાહોની રાહ રીતી અને કાયદાથી ઉલ્ટો ચાલતો ૫૧૧ હોય-તો તેની જિંદગાનીનો અંત લાવવોજ જોઈયે

તું અંધકારમાંથી અજવાળાંની આશા ના રાખતો-નદીમાં પાણી અને આતશ બન્ને લાવવાની તજવીજ ના કરતો.

મેહનત વગર કોઈ પણ શખ્સ કાંઈખી આરામ જોતોજ નથી-જમાનાની ખાસીયત બસ એવીજ રીતની છે.

તું ફરતા આસ્માન સાથ કદીખી મોહબત ના બાંધતો-કારણકે ઘડિ-કમાં તું તેનું મગજ બનશે અને ઘડિકમાં ખાલી કોટલું બનશે (યાને કબી ફાયદો અને કબી નુકસાન મેળવશે).

તું આસ્માનનાં કામથી તારી શોખા શા માટે શોધે છે?-કારણકે તે તો જેવો પોતાનો ચેહરો તને દેખાડ્યો કે તેવોજ તે તુરત પાછો ખેંચી લેવાનો.

જે વખતે કે ફરતું આસ્માન તને જાંચે ચઢાવે છે-તેજ તારો રંજ, ધારતી અને નુકસાનનો વખત હોય છે.'

જે લશકર કે નૂશઝાદ સાથ જોડાઈ ગયું છે તેમજ કેટલાકોએ કે વાજખી રાહથી પોતાનાં સર ફેરવ્યાં છે,

તેઓને તું પવન જેવા અને બચ્ચાંની રમત જેવા ખોટા જાણજે-તેમાં દુન્યાની ઠગાઈ સમજજે. કાંઈ ખીજે મોટો બરમ સમજતો ના.

જે કોઈ કે તેનાં લશકરમાં ખીરડી છે-તેઓ પોતાના ધર્મને ખાતર બખેડો કરવા નીકળ્યા છે.

યુનીનસ્ત કીશે મસીહા કે દમ
 જની તીચ ગદ્દ કસી જાન્ દેજમ
 ૫૧૨ ન ખરુ રાચો રાહે મસીહા ખુવહ
 ખક્ષર્તમ ખસ્મશ ચલીપા ખુવહ
 વદીગરુ કે અન્હ અચ પરાગન્દગાન્
 ખહ આમૂજો ખહખાહો કાવન્દગાન્
 અઝીશાન્ ચકીરા ખદેલ તરુસ નીસ્ત
 દમે ખાહ ખા રાચે ઈશાન્ ચકીસ્ત
 ખજન્ગ અરુ ગેરેકૂતહુ શવહ નૂશઝાહ
 ખહ ઝીન્ સુખુનહા મકુન્ ઈચ ચાહ
 નખાયહ કે આઝારુ યાખહ તનશ
 શવહ રખનહુ અચ જખમ પીરાહનશ
 કે પૂરીદહુ ર્યાને ઊ દર નેહાન્
 સરુ આરન્હ ખરુ ખીશતન્ ખરુ નેહાન્
 હમ અયવાને ઊ બેહુ કે એન્દાન્ ખુવહ
 ખુવહ વાન્ કે બોદન્હ કર્માન્ ખુવહ
 દરે ગન્જે ચકુસરુ ખરુ ઊ દર મખન્હ
 અગરુ ચેહુ યુનીન્ ખારુ ગશ્ત અરુજમન્હ
 એ પૂરીદનીહાઓ અચ ખર્દની
 વચ અકુગન્દની હમ એ ગુસ્તર્દની
 ખરુ હીચ તન્ગી નખાયહ ખચીચ
 કે જોચ ઈન્ સુખુનહા નયર્જહ ખનીચ
 ૫૧૩ વજાન્ મરુખખાનાને ઈશાનેયાન્
 હરાન્ કરા કે ખસ્તન્હ ખા ઊ મેયાન્
 શુ પીરુચ ગદ્દી મપીયાન્ સખુન્
 મેયાન્ શાન્ ખખન્જરુ ખદૂનીમ કુન્
 કે હરુ કરા કે ઊ દુશ્મને પાદશાસ્ત
 ખકામે નહન્ગશ સુપારી રવાસ્ત
 જોચ ઊ હરુ કે ખા મા ખદો દુશ્મન્હ
 એ તોખમે જકા પીશહુ અહુરીમન્હ

એ મા. નીકુઈહા નગીરન્હ ચાહ
 તોરા આચમાયેશ ખસ અચ નૂશઝાહ
 હમહુ પીશ અઝીન્ પાસખાનાન્ ખુદન્હ
 એ ખાદાકરહુ મા હેરાસાન્ ખુદન્હ
 એ નચઝારહુ હરુ કરા કે દુશનામ દાહ
 જખાનશ બેજુમ્બીહુ ખરુ નૂશઝાહ
 ખદાન્ વીજહુ દુશનામે મા ખાસ્તન્હ
 ખહન્ગામે ખહ કીતહુ આરાસ્તન્હ
 મખાશ અન્દરીન્ નીચ હમદાસ્તાન્
 કે ખહખાહુ રાનહ યુનીન્ દાસ્તાન્
 ગરુ ઊ બીહોનરુ શુદ્દહમ અચ પોસ્તે માસ્ત
 દેલે મા ખરીન્ રાસ્તી ખરુ ગવાસ્ત
 ૫૧૪ જખાને કસી હ ખખહ કરુહ ચાહ
 વચ બૂહ બીદાહ ખરુ નૂશઝાહ
 હમહુ દાઘ કુન્ ખરુ સરે અન્જુમન્
 મખાદશ જખાનો મખાદશ દહન્
 કસી હ બેજુચહ હમી કાઝારુ
 કે તા પસ્ત ગદ્દ તને શહુરુચારુ

ખ્રીસ્તી ધર્મ એવી કરામત ધરાવે છે કે એક કુક માય[થી-મૂલેહું
 માણસ જીવતું થાય.

તેઓ ઇસુ ક્રાઇસ્ટના મત પ્રમાણે અને રસ્તા પ્રમાણે ચાલનારા નથી-
 અને તેથી શેવટે તેઓનો પવિત્ર કેસ તેઓનાજ દુશ્મન થઈ લાગે છે.

તેનાં લક્ષરમાં ખીજ બે રખડતાઓ છે-ખોટા માર્ગે ચાલનારા છે,
 અદેખાઓ છે અને ખેતીના મજૂરો છે.

તેઓમાંના કોઈની પણ ધાસ્તી હું રાખતો નથી-તેઓનો વિચાર
 પવન માફક ફરતો રહે છે.

અગરજો નૂશઝાદ લડાઈમાં પકડાઈ જાય-તો તેને તું આવી હુલ્લડાઈ
 કરવા માટે કોઈ સખુનો કહેતો ના.

એવું નહીં જનવું જોઈએ કે લડાઈ કરતાં તારા કાખમથી તેનું બખતર
 વિંધાઈ જાય અને તેનું શરીર દંડા પામે.

નહીં તો કે તેની પહેંપોશ અહરતો જનાનખાનામાંજ પોતાની જિંદ
 ગીનો છોડા લાવી મૂકશે.

તેનો મેહલજ તેનું તેમજ તેનો હોકમ ખજ લાવનારા સાથીઓનું
 ક્યદખાનું અને તો ધણું સારું.

જો કે આવો ખ્યારો ખટો આવી રીતનો ખુવાર બન્યો હોય-તો પણ
 તું તેની ઉપર ખઝાનાનો દરવાજો સધળો બંધ ના રાખતો.

પેદેરવાની, ખાવાની, આંટવાની અને પાંચરવાની યીઝામાંથી,

કોઈની ચીઝની તંબી તેના ઉપર નહીં પડવી જોઈએ-કારણ તે એવીજ
 ચીઝ સિવાય બીજી કોઈ પણ વાતને લાયકનો નથી.

ઈરાની સરદારેમાંથી-જેઓએ કે તેની સાથ મળી જઈ બખતો કર-
 વામાં કમર બાંધી છે,

તેઓને જ્યારે તું ફોદ મેળવે ત્યારે કાંઈ પણ બોલ્યા વગર-તારી
 તલવારે તેઓની કમરના બે દૂકડા કરજે.

કારણકે જે કોઈ કે પાદશાહનો દુશ્મન હોય-તેને તું જો મગરમચ્છના
 ડાયામાં રોંગે તો રવા છે.

તે સિવાય બીજાઓ કે જેઓ અમારી સાથ ખૂરાઈ કરનારા અને
 અમારા દુશ્મનો છે-જેઓ ખુદમગાર એહરેમનની અહલાદના છે, તેઓને
 પણ કાપી નાખજે.

તેઓ અમારી તરફની સધળી બલાઈઓ બૂલી જાય છે-તને નૂશ-
 ઝાદનોજ દાખલો ખસ થશે.

એ સધળાઓ પહેલાં અમારા પાસખાનો હતા-અને અમારા તરફની
 શિક્ષાથી ખીતો હતા.

અને આ બનાવથી (એટલે નૂશઝાદ પાછો પકડાયથી) જેઓ નૂશ-
 ઝાદને ખોટી રીતે ગાળ દેવા લાગે,

તેઓ ખસૂચ કરીને મને ગાળ દેતા કહેવાશે-તો જો કે માઠા વખતે
 તેઓ લડવા નીકળ્યા હતા,

માટે તેવા દુશ્મનોને તેવી વાત કરવા દેતો ના.

અગર મારો છોકરો ગમે એવો નાલાયક છે પણ તે મારીજ પીકથી
 ઉતરેલો છે-આ વાતની સચ્ચાઈ ઉપર મારું દિલ ગવાહ છે.

જે કોઈની કખાને કે આવું ખૂરું કામ કર્યું હોય-અને તેની ઉસ્કેરગીથી
 નૂશઝાદ ઉપર આવો સિતમ શુઝ્યા હોય,

તેવાની કખાન ઉપર સધળા લોકોની વચ્ચે દામ દેજે-તેવા શખ્સની
 કખાન તેમજ મોટું આખું રહેતુંજ ના!

જે કોઈ કે પાદશાહનાં શરીરને હાનિ પુગાડવાના વિચારથી લડાઈ
 કરે છે,

બકાર આવરહ કબૂલીઓ દુશ્મની
બદઅ-દીશીઓ કીશે અહુરીમની
બદીન્ પાદશાહી નબાશહ રવાસ્ત
કે ઊ દુશ્મને નામવર પાદશાસ્ત
નેહાદન્હ બર નામહુ બર મોહુરે શાહ
ફેરેસ્તાહુ બર ગશત પૂયાન્ બરાહુ

તે નારાસ્તી, દુશ્મની, બદઅ-દેશી અને એહુરેમનની રાહ રીતિ કામે
લગાડે છે.

તેવાઓ જે આ પાદશાહીમાં હયાત નહીં હોય તેજ વાજબી છે-
કારણકે તેઓ નામવર પાદશાહના દુશ્મનો છે.”

પછી તે નામા ઉપર પાદશાહી મોહુર કરવામાં આવી અને તે લઇને
કારોહ રાહમાં દોડવા લાગ્યા.

રઝમે રામખર્જીન્ બા નૂશઝાદ વ
કોશતહુ શુદને નૂશઝાદ.

રામખર્જીનની નૂશઝાદ સાથની લડાઈ અને
નૂશઝાદનું માર્યું જવું.

યુ અચ રહુ સુએ રામખર્જીન્ રસીહ
બેગોફત આનએ અચ શાહે કેસ્ત શનીહ
યુ ઈન્ ગોફતહુ શુદ નામહુ ઊરા બેદાહ
બકર્મીન્ કે ફરમૂહ બા નૂશઝાદ
સેપહુ કર્દનો જન્ગરા સાખતન્
વચ આર્જમે ઊ મધચ પદખિતન્
યુ આન્ નામહુ બરખાન્હ મદ કોહન્
શનીહ અચ ફેરેસ્તાહુ અન્દાન્ સોખન્
બદાનગહુ કે ખીજહ બોફશે બોફસ
એ દરગાહુ બરખાસ્ત આવાએ ફસ્
સેપાહી બુઝાર્ગ અચ મદાઈન્ બેરફત
બેશુહ રામખર્જીન્ સુએ જન્ગ તફત
પસ આગાહી આમહ સુએ નૂશઝાદ
સેપાહુ અન્જુમન્ કર્દો રૂઝી બેદાહ
હમહુ જાસલીકાનો બત્રીકે રૂમ
કે બૂદન્હ દર મર્જે આખાહ બૂમ
સેપહુદાર શમ્માસ પીશ અન્દરન્
સેપાહી હમહુ દસ્ત શોસ્તહુ બખૂન્
બર આમહ બોફશ અચ દરે નૂશઝાદ
બેબુખીહ લશકર યુ દયા એ બાહ
બહામૂન્ કશીદન્હ ચકસર એ શહુર
પુર અચ જન્ગ સર દેલ પુર અચ કીનો જહુર
યુ ગર્દે સેપહુ રામખર્જીન્ બેદીહ
બેજહ નાએ રૂધનો સફૂ બર કશીહ
એ ગર્દે સવારાનો જૂશે સરાન્
ગરાઈદને ગોરુહાએ ગરાન્
દેલે સન્ગે ખારા હમી બર દરીહ
કસી રૂએ ખુરશીદે તાખાન્ નદીહ
બકલબે સેપાહુ અન્દરન્ નૂશઝાદ
ચકી તર્કે રૂમી બસર બર નેહાહ
સેપાહી પુર અચ જાસલીકાને રૂમ
કે પચદા નખૂહ અચ પચે અસ્પ બૂમ
તો ગોફતી મગર બાકુ બૂશાન્ શુદહસ્ત
હવા બર સરે ઊ બોફશાન્ શુદહસ્ત
એરેહુદાર ગોર્દી સેયામહ દેલીર
કુબ નામે ઊ બૂહ પીરુએ શીરુ

જ્યારે તે કારોહ રાહમાંથી રામખર્જીન તરફ પુગ્યો-ત્યારે તેણે પાદ-
શાહ નોશીરવાનથી જે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે કહ્યું.

જ્યારે તે સધળું કહી રહ્યો ત્યારે પેહુ નામુ તેને આપ્યું-અને નૂશ-
ઝાદને માટે જે ફર્માન હતું તે ફર્માન પુગાવ્યું.

લશકર તૈયાર કરવા, લડાઈ કરવા અને છાકરાની શર્મથી પોતાનું
મગજ ખાલી કરવા જે કાંઈ કહ્યું હતું તે કહ્યું.

જ્યારે તે બુદ્ધા મદ પાદશાહનું નામુ વાંચ્યું-અને એલચીથી સધળી
વાતો સાંભળી,

ત્યારે જે વખતે કે મરઘા બોલવાનો વખત થાય છે-તે વખતે દર- ૫૧૫
ગાહમાંથી નગારાના આવાજ નીકળ્યા.

એક મોહુ લશકર મદાઈનથી ગયું-રામખર્જીન લડાઈ માટે શેતાબ
આવ્યો.

પછી નૂશઝાદને એ ખબર પુગી-ત્યારે તેણે પણ લશકર એકઠું કીધું
અને તેને પગાર આપ્યો.

સધળા રૂમના ખીરરીઓ અને ફાધરો-કે જેઓ તે આખાહ મુલકમાં
વસતા હતા,

તેઓ સેપહસાલાર શમ્માસની સરદારી હેઠળ બેગા થયા-તમામ
લશકરે લોહીમાંજ હાથ ધોયલા હતા.

નૂશઝાદના દરવાજામાંથી પોકાર ઉઠ્યો-અને જેમ તોફાની પવનથી
દયા જેશમાં આવે તેમ લશકર જેશમાં આવ્યું.

તમામ લશકર શેહરમાંથી મયદાનમાં ગયું-તેઓનાં સર લડાઈ બરેલાં
અને દિલ કીનાથી તેમજ એહરથી બરેલાં હતાં.

જ્યારે રામખર્જીને તે લશકરની ઉડેલી ધૂળ જોઈ-ત્યારે પિત્તળની કર-
નાય વળડી અને લશકરની સફ રામારી.

તે લશકરના સવારોની ઉડી રહેલી ધૂળથી, સરદારોના જેશથી તેમજ
બારી ગોર્જના દહરથી,

સખત પત્થરનું દિલ પણ ફાટવા લાગ્યું-કાંઈએ જળકતા ખોરશીદનો
ચેહરો જોયોજ નહીં.

નૂશઝાદ એક રૂમી કોલાહ સર ઉપર મેલી લશકરની કલ્બગાહમાં ૫૧૬
આવી ઉભો.

તેનું લશકર રૂમના પાદરીઓથીજ બરેલું હતું-કે જેઓના ઘોડાનાં
કદમથી રૂમીન પણ દેખાતી ન હતી.

તું કહે ગોયા તેઓના પગ નીચેની ખાક પણ જોશ કરી રહી છે-
અને તેનાં સર ઉપર હવા પોકારતી બની છે.

હવે ધીરની લશકરમાંથી એક બખતર પેહરેલો બહાદુર પેહલવાન
બાહુર આવ્યો-કે જેનું નામ સિંહની હિમ્મતનો પીરોજ હતું.

ખોડીશીદ કય નામવર નૂશીઝાદ
સરતરા કે પીચીદ ખીરહુ એ દાદ
મકુન્ રચમ બા હરકરે શહુરયાર
દે ગદી પશીમાન્ અઝીન્ કાઝાર
બેમશતી એ દીને કય મૂરસી
હમ અચ રાહે હુશંગો તહુમૂરસી
મસીહે ફેરીબન્દહુ ખુદ કશતહુ શુદ
યુ અચ દીને ચચદાન્ સરશ ગશતહુ શુદ
એ દીન્ આવરાન્ દીને આન્ કસ મજૂય
કે ઊ કારે ખુદરા નદાનેસ્ત રચ
અગર કરરે ચચદાન્ ખર તાકૂતી
જહુદી ખર દસ્ત કય ચાકૂતી
૫૧૭ પેદરત આન્ જહાનદારે આઝાદ મરુદ
શનીદી કે બા રૂમો કયસર ચે કરુદ
તો બા ઊ કુનૂન્ જન્ગ સાઝી હમી
સરત ખાસ્માન્ ખર ફરાઝી હમી
બદીન્ બેહુરે ચૂન્ માહો ઇન્ ફરરો બોરુચ
બદીન્ ચાહો શાખો બદીન્ દસ્તો ગોરુચ
ન બીનમ ખેરદ હીચ નચદીકે તૂ
ચુનીન્ ખીરહુ શુદ જાને ખારીકે તૂ
દેરીધ ઇન્ સરો તાજો નામો નેઝાદ
કે અફૂનૂન્ હમી દાદ ખાહી બખાદ
પેદર એન્દહો પૂર બૂયાએ ગાહુ
એ ચૂનહુ ખુવહ નીસ્ત આઇનો રાહુ
ગર ઊ ખુજરદ તાજ બૂઈ રવાસ્ત
કુનૂન્ રચમે ઊ જોસ્તન્ અચ તૂ ખતાસ્ત
તો બા શાહે કેસા બસન્દહુ નઈ
અગર શીરો પીલે દમન્દહુ નઈ
યુ દસ્તે એનાને તો અચ શહુરયાર
ખર અચવાને શાહાન્ નદીદમ નેગાર
યુ પાયો રેકાબો ખરો ચાલે તૂ
ચુનીન્ શૂરશે જન્ગો ચૂપાલે તૂ
૫૧૮ નેગારન્દહુ ચૂનીન્ નેગારી નદીદ
જમાનહુ યુ તૂ શહુરયારી નદીદ
બદીન્ ફેદકી જાને કેસા મસૂચ
મકુન્ ખીરહુ ઇન્ તાજે ગીતી ફેરુચ
કે હરચન્દ ફર્જન્દ દુશમન્ ખુવહ
યુ શુદ કોશતહુ બાબશ બશીવન્ ખુવહ
પેયાદહુ શવ અચ શાહો એન્હાર ખાહુ
બખાફ અફૂગન્ ઇન્ ગોઝો રૂમી કોલાહુ
અગર દૂર અચ ઇદર ચકી બાદે સરુદ
નેશાનહુ બરુએ તો ખર તીરહુ ગરુદ
દેલે શહુરયાર અચ તો બેર્યાન્ શવહ
એ રૂએ તો ખુરશીદ ગેર્યાન્ શવહ
બગીતી હમહુ તોખમે ઝકૂતી મકાર
સેતીજહુ ન ખૂખ આયદ અચ શહુરયાર
ગર અચ રાએ મન્ સર બચકૂ સૂ ખરી
બતુન્દી ગેરાઇઓ કુન્દાવરી
બસી પન્દે પીરુચ ચાદ આયદત
સુખુન્હાએ બદગૂચ બાદ આયદત

તે પોકાર મારી બોલ્યો કે “ઓ નામવર નૂશઝાદ!-તારાં સરને આવી બેહુદી રીતે ઇન્સાફની રાહથી કોણે ફેરવી નાખ્યું?”

તું પાદશાહનાં લશ્કર સાથે લડાઇ ના કર-નહીં તો તું આ લડાઇથી શેવટે પરોમાન થશે.

તું પાદશાહ કયમસની દીનથી તેમજ હુશંગ અને તેહમૂરસની રાહ રીતિથી ફરી ગયો છે.

લોકોને ફરેબ આપનારો ઈસુ ક્રાઇસ્ટ કે જેણે જ્યારે પાક ચઝદાનની દીનથી સર ફેરવ્યું ત્યારે તે પોતેજ માર્યો ગયો.

દીન લાવનારા પયગમ્બરોમાંથી જે કોઇએ કે પોતાનુંજ શેવટ નહીં જાણેલું તેવા કોઈની દીન તું એખતયાર ના કર.

અગરજો પાક ચઝદાનનું ખોરેલું તેની ઉપર પ્રકાશનુંજ હતે તો ચાહુદીઓ તેની ઉપર કેમ ફતેહ પામતે?

તારા ખુદદ મરતખાના પાદશાહ બાપે રૂમ અને તેના કયસર સાથે શું શું કીધું છે તે તે સાંભળ્યું છે?

તું હવે તેનીજ સાથ લડાઈ કરે છે-અને પોતાનું સર આસ્માન ઉપર ઉઠાવવા ચાહે છે.

આવા તારા માહતાબની મિસાલના ચેહરા સાથ અને આવી તારી નૂરાની, ખુલદ કદ, આવી ગર્દન અને બાજુ સાથ તેમજ આતું કૌવત અને ગોઝ સાથ, હું તારામાં જરા પાણુ ડહાપણુ જોતો નથી-આવાં તારાં બેહુદાપણુએ તારો જીવ સીઆદ બન્યા છે.

અફસોસ! આ તારાં સરનો, તારાં તાજનો અને તારાં નામ અને પાદશાહી બુન્યાદનો-કે જે સધળું તું હવડાં ખરબાદ કરી નાખશે.

બાપ જીવતો હોય અને તેનો બેટો તખ્તનો તલબગાર બને-તે કેમ બની શકે? એવો કોઈ ધારો કે રેવાજ છેજ નહીં.

હા, જો તે શુરર પામે અને તું તેનું તાજ મેળવવા ચાહે તો તે વાજખી છે-પણ હમણા તે માટે લડાઇ ઉઠાવવી તે તારી મોટી ભૂલ છે.

અગરજો તું એક સિંહ કે મસ્ત હાથી નથી-તો તું પાદશાહ નેશીર-વાન સામે લડવાને પણ લાયક નથી.

ઓ શાહઝાદા! તારા હાથ અને તારી લગામ ફેરવવાની રીત જેવા તો-મેં પાદશાહોના મેહલમાં કોઈ ચીતાર પણ જોયા નથી.

તારા પગ, રેકાબ, છાતી અને ગર્દન જેવો-તારો લડાઈ કરવાનો જોમ અને બારી ગોઝ જેવો,

કોઇ ચીતારાએ એવી રીતનો એકબી ચીતાર જોયો હશે નહીં-જમાનાએ પણ તારા જેવો શાહઝાદો જોયો હશે નહીં.

આટલી નાની ઉમરમાં પાદશાહ નેશીરવાનનો જીવ ના બાળ-અને આ દુન્યાને રેશન કરનારા તાજને ઝંખવાણું ના કર,

કારણકે એક બેટો ગમે એટલો પણ તેનો દુશ્મન બન્યો હોય-તો પણ જ્યારે તે માર્યો જાય છે ત્યારે તેના આપને માતમજ થાય છે.

માટે તું આ ગોઝ અને રૂમી કોલાહ બાકમાં નાખી દે-અને ઘોડા ઉપરથી પેયાદો થઈ પાદશાહ પાંસ માફી ચાહ.

ખોદા ન કરે ને ખરાબ પવન ફુકે-અને તારાં મોં ઉપર સીઆદ માટી આવી પડે (યાને તું માર્યો જાય),

તો પાદશાહનું દિલ તારે માટે બળતું થશે-અને તારા ચેહરા માટે ખુરશીદ પણ રડતો થશે.

દુન્યામાં સધળાં દુશ્મનીના બી ના રોપ-શાહઝાદાને લડાઈ કરવી સજાવાર નથી.

અગરજો તું મારી સલાહથી સર ફેરવશે-અને તુન્દી તેમજ પેહલ-વાનગીરીજ એખતયાર કરશે,

તો શેવટે તને પીરોઝનીજ શીખામણુ ધણી ચાદ આવશે-અને તારા સધળા ભૂંડા સલાહકારોની વાતો ખોટી ઠરશે.”

ચુનીન દાહ પાસોખ વરા નૂશઝાહ કે અય પીરે ફરતૂત સર પુર એ બાહ એ લશ્કર ચુ મન એન્હારી મખાહ સરકાચ ગોદાનો ફર્જન્દે શાહ મરા દીને કેસા નખાયહ હમી દેલમ સુએ માદર ગેરાયહ હમી કે દીને મસીહાસ્ત આધને ઊય નગર્દમ મન અચ ફરરહો દીને ઊય મસીહાએ દીનદાર અગર કશ્તહુ શુહ ન ફરરે જહાનદાર અચ ઊ ગશ્તહુ શુહ સુએ પાકુ યચદાન શુહ અચ ખાકે પાકુ બલ-દી ગુઝીહ અન્દરીન તીરહુ ખાકુ અગર મન શવમ કોસ્તહુ બસ ખાકુ નીસ્ત કે ઇન જહુરરા હીચ તર્યાકુ નીસ્ત બેગોકુત ઇન સખુન પીશે પીરે પીરે બેપૂશીહ રૂએ હવારા બતીર બેરકુતન્હ ગોદાને લશ્કર એ બાય ખોરશ આમદો નાલએ કરુરનાય સેપહુખુહ ચુ આતેશ ખર અન્ગીખત અસ્પ બેયામહ બકેદારે આઝર ગોશસ્પ ચપે લશ્કરે શાહે ઇરાન બેમારુહ બપીશે સેપહુ દર નમાન્હ હીચ ગોરુહ ફેરાવાન એ લશ્કરશ શીરાન બેકોસ્ત અઝાન કાર શુહ રામખર્જીન દુરોસ્ત બેફરૂમહ તા તીર ખારાન કુનન્હ હવા ચૂન તર્ગે બહારાન કુનન્હ ખર આમહ દેહો દાર અચ હર દો સૂચ એ ગોદાને જન્ગીઓ પર્ખાશતૂચ બજન્જ અન્દરૂન ખસ્તહુ શુહ નૂશઝાહ બસી કરુહ અઝાન પન્દે પીરૂચ યાહ બેયામહ એ કદબે સેપહુ પુર એ દરુહ તન અચ તીર ખસ્તહુ રોખ અચ દરુહ જરુહ ચુનીન ગોકુત પીશે દેલીરાને રૂમ કે જન્ગે પેદર ઝારો ખારસ્તો શૂમ બેનાહીહ ગેયાન સોકુરરા બેખાન્હ સખુન હરુએ ખૂદશ બદેલ દર બેરાન્હ બહુ ગોકુત કીન રૂચગારે દેઝમ એ મન ખર મન આવરુહ ચન્દીન સેતમ કુનૂન ચૂન બખાકુ અન્દર આયહ સરમ સવારી ખર અકુગન સુએ માદરમ બેગૂચશ કે શુહ ઝીન જહાન નૂશઝાહ સર આમહ બરૂ રૂએ બીદાહો દાહ તો અચ મન મગરુ દેલ નદારી બરન્જ કે ઇનસ્ત રસ્મે સરાએ સેપન્જ મરા બહુરહુ ઇન ખૂદ અઝીન તીરહુ રૂચ દેલમ ચૂન શુદી શાહે ગીતી ફરૂચ નઝાયહ બજોચ મરૂગરા જાનવરુ અગર સુરુહ ખાહી ધમે મન મખરુ સરે મન એ કોસ્તન પુર અચ ફૂહ નીસ્ત પેદર બહુતર અચ મન કે ખુશનૂહ નીસ્ત

નૂશઝાદે તેને જવાબ આપ્યો-કે “ઓ પવનથી ભરેલાં સરના ખુટાં ખોખાં!

આ લશ્કરમાંથી મારા જેવો એક પેહલવાનોનો સરફરાઝ અને પાદ- ૫૧૯ શાહનો ખેટો કોઇ પણ વખતે માફી માગે એવું તું ચાહતોજ ના.

મને નોશીરવાનની દીન બેઘતીજ નથી-ગાંડ દિલ મારી માના ધર્મ તરફજ ખાહેશ કરે છે.

કે જેળીના રીત રેવાજ ખ્રીસ્તી ધર્મ તરફજ છે-અને હું પણ તેળીની દીનથી તેમજ તેનાં ખોરેહથી પાછો ફરીશ નહીં.

જે કે દીનદાર ઇરા માયેઈ ગયો તો પણ ખોદાઇ ઝળકાટ તેનાથી જુદો પડ્યો ન હતો.

તે આ પવિત્ર ઝમીન ઉપરથી પાક ચઝદાન તરફ પાછો ફર્યે-આ સીઆહ ખાક ઉપર તેણે તો ખુશદ દરન્જેજ એખતયાર ક્યેઈ.

જે હું માયેઈ જઈશ તો તેમાં કશું ડરવાનું નથી-કારણકે આ મોતનાં ઝહરનો કાંઈ પણ ઉપાય નથી.”

તે શાહઝાદાએ ખુદ પીરોઝ આગળ આ સખુનો કહ્યા-અને પછી તુરત તીરથી હવાની રાપાટી ઢાંકી દીધી.

આથી રૂમી લશ્કરના પેહલવાનો આગળ વંચા-લડાઇના પોકાર અને કરનાયના આવાઝ નીકળ્યા.

સરદાર નૂશઝાદે આતશની માફક ઘોડો ઉપતાવ્યો-અને આઝર ગોશસ્પની ઝડપે આવી,

ઇરાનના પાદશાહનાં લશ્કરની ડાબી સફ તોડી નાખી-ત્યાંનાં લશ્કર આગળ કોઈ પણ પેહલવાન બાકી રહ્યો નહીં.

તેણે લશ્કરમાંના ઘણાક સિંહો જેવા પેહલવાનોને મારી નાખ્યા- ૫૨૦ આવાં તેનાં કામથી રામખર્જીન ગુસ્સે થયા.

અને તેણે ફર્મીવ્યું કે “તેઓ પણ તીરનો વર્ષાદ વરસાવે-અને ત્યાંની હવાને બહારની મોસમનાં કરાંની માફક બતાવે.”

આથી બન્ને તરફના લડાઈ શોધનારા જન્ગી પેહલવાનોમાંથી ધર પકડ ઉડી રહી.

એ લડાઈમાં શેવટે નૂશઝાદ ઝખમી થયા-અને હવેજ તેણે પીરોઝની શીખામણને ઘણીક યાદ કીધી.

અને લશ્કરની કદબગાહમાંથી દર્દ ભરેલો પાછો આવ્યો-તેનું તન તીરથી ઝખમી થયલું હતું અને ચેહરો દુઃખથી ઝર્દ મારી ગયો હતો.

તેણે રૂમના બહાદુર લોકોને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “બાપની સામે લડવું એ કંગાલ, કમીનું અને નેહસ્ત છે.”

તે ઝાર ઝાર રડવા લાગ્યો અને વડા પાદરીને પોતાની આગળ બોલાવ્યો-તેણે પોતાનાં દિલની સઘળી વાતો તેની આગળ કીધી.

તેને કહ્યું કે “આ ખૂરા ઝમાનાએ-મારેજ હાથે મારી ઉપર આવો સિતમ શુઝાયેઈ.

હવે જ્યારે માંડ સર ખાકમાં પડે-ત્યારે એક સવાર મારી માદર પાસે દોડાવજે.

અને તેણીને કહેવાડજે કે ‘તારો નૂશઝાદ ખેટો આ જેહાનમાંથી શુઝાયેઈ છે-તેની ઉપરના સઘળા ભલા કે ભૂંડા દહાડા પુરા થયા છે.

મારે લીધે તું પોતાનાં દિલને દુઃખી ના કરતી-કારણકે આ ત્રણપાંચ ૫૨૧ દિવસની મુસાફરખાનારૂં દુન્યાનો એવોજ કાયદો છે.

જે મારે નસીબે આ ભૂંડો દહાડોજ હતો-તો માંડ દિલ ખુશહાલ અને દુન્યાને રાશન કરનાર કેમ બનતો?

સઘળી જાન ધરાવનારી ચીઝ મોત વગરની જન્મતીજ નથી-જે તું પોતે પણ મરી જવાનીજ છે તો પછી મારો ગમ ના ખાતી.

માયેઈ જવાથી હું કાંઈ દિલગીર થતો નથી-ખરાખીની વાત તો આ છે કે બાપ મારાથી ખફા થયો છે.

મકુન દખમહો તખ્તો રન્જે દશખ
બરસ્મે મસીહા ચકી ગૂર સાખ
ન કાકૂર ખાયહ ન મુરકો અખીર
કે મન જીન જહાન અસ્તહ રકૂતમ ખતીર
બેગોકૂત ધનો લખરા બહમ બર નેહાહ
શુહ આન નામવર શીર દેલ નૂશઝાહ
ચુ આગાહુ શુહ લશકર અખ મર્ગ માહુ
પરાગન્હ ગશતન્હ અજાન રઝમગાહુ
ચુ બેશનીહ કૂ કોશતહુ શુહ પહુલવાન
ધેરીવાન બખાલીને ઊ શુહ દવાન
દરાન રઝમગાહુ કર નકોશતન્હ નીચ
નખૂદન્હ શાહો નખોદન્હ ચીચ
પરર વરા કોશતહુ દીદન્હ અકૂગન્હ ખાર
સોફખાએ રૂમી શરશ બર કેનાર
હમહુ રઝમગાહુ ગશત ચુ પુર ખોરશ
દેલે રામખર્જીન બર આવરુહ બૂશ
એ ઓરકુકુ બેપુર્સીહ કચ નૂશઝાહ
એ અન્દર્જે શાહાન એ દારી બયાહ
ચુનીન દાહ પારોખ કે બેચ માદરશ
બરહુનહુ નખાયહ કે બીનહ સરશ
તને ખીશ ચૂન દીહ અસ્તહુ ખતીર
સોતૂદાન ન ફરમૂદો મુરકો અખીર

ન અકૂસર ન દીખાએ રૂમી ન તખ્ત
ચુ અચ બન્દગાન દીહ તારીકુ બખ્ત
બરસ્મે મસીહા કુનૂન માદરશ
કફન સાજહો ગૂરો પૂશહ બરશ
કુનૂન હાલે ઊ બા મસીહા ચકીસ્ત
હમાનસ્ત કીન કોશતહુ બર દાર નીસ્ત
મસીહી બશહુર અન્દરૂન હર કે બૂહ
નમાન્દન્હ રોખસારગાન નાશખૂહ
ખોરશ આમહ અચ શહુરો હર મર્દો જન
કે બૂદન્હ ચકૂસર શુદન્હ અન્બુમન
પર૩ તને શહુરયારે દેલીરો જવાન
દેલો દીદએ શાહુ નૂશીરવાન
ખતાખૂત અજાન દશત બદાશતન્હ
સે ફર્સન્ગ બર દસ્ત ખુજાશતન્હ
અજાન પર દો અસ્તર ખજીર અન્દરશ
હમી બોરુહ તા પીરો આન માદરશ
ચુ આગાહુ શુહ જાન સખુન માદરશ
બખાકુ અન્દર આમહ સરો અકૂસરશ
એ પર્દહુ બરહુનહુ બેયામહ બરાહુ
બર અન્બુમન ગશત બાઝરુગાહુ
સરાપર્દઈ ગેર્દશ અન્દર જદન્હ
જહાની હમહુ ખાકુ બર સર જદન્હ
બખાકશ સેપોર્દન્હો શુહ નૂશઝાહ
એ બાહ આમહો નાગહાન શુહ બખાહ
હમહુ કન્દે શાપૂર ગેર્યાન શુદન્હ
એ દર્દે દેલે શાહુ બેર્યાન શુદન્હ

મને ઠેકાણે પાડવા માટે દખ્ખુ કે પાદશાહી તખ્ત અથવા ખીજ કાંઈ લાખી ઝેહમત કરતી ના-પણ ખ્રીસ્તીઓ માફકની એક કબરજ બનાવજો.
મને કપૂર, કરતુરી કે અખીર કાંઈજ બેઈતુ નથી કારણકે હું આ બેહાનમાંથી તીરથી ઝખ્ખી બહો છું.”

તે એટલું બોલ્યો અને પોતાના હોઠ ખીટી દીધા-તે સિંહની હિમ્મતનો નામવર નૂશઝાહ શુઝર પામ્યો.

જ્યારે તેનું લશ્કર તે શાહઝાદાનાં મરણથી વાકેફ થયું-ત્યારે તે લડાઈ ગાહમાંથી બીપરઈ ગયું.

જ્યારે દિરાની સરદારે સાંભળ્યું કે નૂશઝાહ માર્યા ગયો છે-ત્યારે તેનાં ગિજાના આગળ તે પોકારતો અને રડતો ગયો.

તેઓએ તે લડાઈગાહમાં કોઈ બીજાને માર્યા પણ નહીં-તેમજ કોઈ ખુશી થયું નહીં અને કોઈએ કાંઈ લૂટ પણ ચલાવી નહીં.

ત્યાં તેને મૂલેલો અને ખુવાર પડેલો તેઓએ બેયો-તેનું માથું રૂમી પાદરીના બોળામાં બેયું.

તમામ લડાઈગાહ તેનાથી પોકાર ભરેલી બની-સરદાર રામખર્જીનનું દિલ પણ હુકળી આવ્યું.

તેણે પાદરીને પૂછ્યું કે નૂશઝાહ તરફથી પાદશાહોની મરતી વખતની ખાહેશ મુજબની વસીયત તું શું કરાવે છે ?”

પેલા પાદરીએ જવાબ આપ્યો કે તેની મા સિવાય કોઈ બીજાએ તેનું ઉધાડું માથું બેયું બેઈયે નહીં.

જ્યારે તેણે પોતાનું શરીર તીરથી ઝખ્ખી થયલું બેયું-ત્યારે તેણે પોતાને માટે દખ્ખુ કરવા નથી ફમાવ્યું તેમજ કરતુરી અને અખીરની ખુશખો મના કાધી છે.

જ્યારે તેણે પોતાનું નરીબ ગોલામો કરતાં પણ સીઆહ થયલું બેયું-ત્યારે તાજ કે રૂમી રેશમી કપડાં કે તખ્ત સઘળું મના કાધું છે.

ખ્રીસ્તીઓની રાહ રીતી પ્રમાણે હવે તેની મા તેને માટે કફન અને ગોર બનાવી તેનું શરીર ઢાંકશે.

તેની હાલત ઈસુ ક્રાઈસ્ટની હાલતને મળતીજ થઈ છે-ફક્ત એટલોજ છે કે એ શાહઝાદો ક્રાઈસ્ટની માફક શૂળી ઉપર મરણ પામ્યો નથી.”

તે શેહરમાં જેટલા ક્રિશ્ચિયનો હતા-તે સઘળાઓમાંથી કોઈ પણ પોતાના ગાલ પિખ્યા વગરનું બાકી રહ્યું નહીં.

તે શેહરમાં પોકાર મચી ગયો અને જે કોઈ મર્દ કે અકરત-ત્યાં હતાં તે સઘળાં એકઠાં મળ્યાં.

અને તે બહાદુર, જવાન અને પાદશાહ નોશીરવાનનાં દિલ અને દીદો જેવા શાહઝાદાનાં શરીરને,

તાખ્તમાં મૂકી તે મયદાનમાંથી ઉઠાવ્યું-અને ત્રણ ફર્સંગ સૂધી તેઓ તે શબપેટી હાથો હાથ ઊંચકી ચાલ્યા.

ત્યાર પછી એ ખચ્ચર ઉપર મૂકી-તે પેટી તેની માની નઝદીક સૂધી લઈ ગયા.

જ્યારે એ વાતથી તેની મા વાકેફ થઈ-ત્યારે તેણીનું સર અને તાજ ખાકમાં પડ્યું.

તેણી ખુલ્લે ચંદરે રસ્તા ઉપર નીકળી પડી-બાઝારમાંનું લોક તેણીની આસપાસ એકઠું મળ્યું.

તે લાશની આસપાસ એક મોટો તખ્ખુ નાખ્યો-સઘળું લોક સર ઉપર ખાક છાંટવા લાગ્યું.

પછી તેઓએ તે શાહઝાદાને ખાકને હવાલે કર્યા અને એવી રીતે નૂશઝાહ ચાલી ગયો-તે પવન તરફથી આવ્યો અને અચાનક પાછો પવન તરફજ ગયો.

તમામ ગુંદે શાપૂર શેહર રડવા લાગ્યું-અને પાદશાહ નોશીરવાનનાં દિલનાં દુઃખથી બળવા લાગ્યું.

એ પીચી હમી ખીરહુ દરખાંદે આચ
થુ દાની કે ઈદર નમાની દરાચ
ગુઝર જૂયો ચન્દીન જહાનરા મજૂય
ગુલશ જહુર દારહ બખીરહુ મખૂય
મગદાન સર અચ દીનો અચ રાસ્તી
કે ખેશમે ખોદા આવરહ કાસ્તી
ચુનીન ગોકૂત દીન આવરે તાઝેયાન
કે ખેશમે પેદર જાનત આરહ ઝેયાન
પેદર કચ પેસર હીચ નાખુશ શુદસ્ત
બેદાન કાન પેસર તોખમે બારે બદસ્ત
મેયાઝાર હરગેચ રવાને પેદર
અગર અન્હ અચ રજત આયહ બસર
થુ ઈમન શવી દેલ એ ધમ બાચ કશ
મજન બર દેલત પુર એ તીમાર તશ
હવારા મહેલુ ચીરગી બર ખરહ
ચુનાન કુન તો હર કાર કન્દરખરહ
બદાનેશ હમીશહુ નેગહુદાર દીન
કે બર જાનત અચ દીન ખુવહ આફરીન
અગર દર દેલત હીચ મેહુરે અલીસ્ત
તોરા જહુદે શખખર બખાહેશ ગરીસ્ત

બમીન બદ રસ્તહુ ગદીમો બસ
દરે રસ્તગારી જોચ ઊ નીસ્ત કસ
અગર દર દેલત ચુ ખુવહ હીચ ઝીલ
બદાન ફ બેહેસ્ત અચ તો દારહ દેરીલ
દેલે શહુરચારે જહાન શાહ બાહ
હરી ગોકૂતએ મન વરા યાહ બાહ
જહાનદાર મહમૂદ જૂયાએ હન્હ
કચ દર હમહુ દેલ ખુવહ જાએ હન્હ
સરે તાજે ઊ શુહ સોતૂને સેપેહુર
હમીશહુ એ ફરશ ફેરઝન્હ મેહુર
ગરત હસ્ત જામી મયે જરહ બાહુ
બદેલ ખુર્રમીરા મદાન અચ ગોનાહુ
નશાતો તરખ જૂયો મસ્તી મકુન
ગેઝાફહુ મપેન્દાર મધએ સખુન

ઓ ભાઈ! જ્યારે તું બાણે છે કે અત્રે ઘણો વખત તું રહેવાનો નથી-ત્યારે ફેકટનો લોભનાં ફાંદામાં શા માટે સપડાય છે?

તું અહીંથી ચાલી જવાનું શોધ અને આ દુન્યાને એટલી બધી વહાલી ના ગણ-તેના ગોલાઓ એહર બરેલા છે માટે તે તું હુલકાઈ કરીને ના સુંગ.

તું દીન ધર્મથી અને સન્યાઈથી સર ફેરવતો ના-કારણકે અપ્રમાણિક પાણું ખોદાતાલાનો કોપ લાવે છે. ૫૨૪

અરબોના પયગમ્બરે એવું કહેલું છે કે “બાપનો ગુસ્સો તારા જીવને તુકસાન પુગાડશે.

જો એક બાપ પોતાના બેટાથી નારાઝ થયો હોય-તો તારે બાણું કે તે બેટા ભૂંડું બી અને ભૂંડું ફળ છે.

અગર તારા બાપ તરફથી તારાં સર ઉપર ગમે એટલું દુઃખ પડે તો પણ તું તેના જીવને કદીબી રંછા ના કરતો.

જ્યારે તું નચિન્ત બને ત્યારે ગમથી તારું દિલ મોકળું કરજો અને પોતાનાં દિલ ઉપર ગમ બરેલો વાંસલો ના મારતો.

લોભને તારી અક્લ ઉપર ગાલેબ થવા ના દેતો-દરેક કામ જેમ કરવું ઘટે તેમજ કરજો.

તારી અક્લે કરીને હમેશે દીનની સંભાળ રાખજો-કારણકે તારા જીવ ઉપર દીનથીજ દુઆ પુગશે.

અગરજો તારા દિલમાં હઝરત અલીની જરાબી મોહબત હશે-તો શખખરનો* મમાવો (હઝરત મોહમ્મદ) ખોદાની દરબારમાં તારાં બલાં માટે દોઆ કરશે.

મીનોઈ દુન્યામાં આપણે બસ તેનાથીજ છૂટકારો પામીશું-તેના સિવાય છૂટકારાનો દરવાજો બીજો કાંઈ નથી.

પણ જો તારા દિલમાં તેને માટેનો કાંઈ વસવરો હશે-તો બાણું કે તે તને બેહેસ્ત આપશે નહીં.

દેશના પાદશાહ (મહમૂદ)નું દિલ ખુશહાલ હોતો!-અને આ મારી કહેલી તવારીખ તેને અર્પણ હોતો! ૫૨૫

તારીફનો શોધનારો દેશનો નેગહુદાન પાદશાહ મહમૂદ-કે જેની તારીફની જગ્યા સધળાઓનાં દિલમાં થયલી છે.

જેનાં તાજનું મથાળું આરમાનનો સ્થંભ બન્યો છે-ખુરશીદ તેના નૂરી ચેહરાથી સદા ઝળકતો રહે છે.

જો તારી પાસે બંધ હોય તો લાલ મય મંગાવજો-ખુશી ખુર્રમીમાં વખત કાઢવામાં કાંઈ પાપ ના સમજતો.

તું અચરા આરામ કરજો પણ મસ્તી તોફાન ના કરતો-આ કાવ્યનો ભાવાર્થ નિર્ધક છે એમ ના સમજતો.

ખાખ દીદને નૂશીરવાન વ ગુઝારેશ
કદને ખૂઝોર્જમેહુર આનૂરા.

નોશીરવાને ખાખ જોવો અને ખુઝોર્જમેહુરે
તેનો ખુલાસો કરવો.

કુનૂન દર સુખનહાએ ખૂઝોર્જમેહુર
ચકી તાઝહુ તર બર કુશાધમ એહુર
નેગર ખાખરા બીહુદહુ નશમરી
ચકી બહુરહુ દાનશ એ પયધમખરી

હવે ખુઝોર્જમેહુરની ડહાપણની વાતો ઉપર આપણે ખુશીથી લક્ષ આપ્યે.

તું ધ્યાન રાખ સ્વપ્ન જોવાની વાતને બેહુદી ના ગણતો-સ્વપ્નને કવિધ્ય સૂચનાનો એક આકાર સમજજો.

* “શખખર” એ હઝરત મોહમ્મદની છોકરીના છોકરા દીમામ હુસેનનો એલકાબ છે. એ શખ્દ સીયાની ભાષાનો છે અને તેનો અર્થ “ખૂબસૂરત” થાય છે. “હુસેન”નો અર્થ પણ અરબી ભાષામાં “ખૂબસૂરત” થાય છે.

બીજાં કે શાહે જહાન્ બીનદશ
રવાને કુરુખશાહ હુઝીનદશ
સેતારહુ જનહ રાય બા અર્ખો માહુ
મુખુતહા પરાગન્દહુ ગર્દહ બરાહુ
રવાનહાએ રહીશન્ બેબીનદહ બખાખ
હમહુ બૂદનીહા શુ આતેશ દર આખ
પર૧ શબી ખોફતહુ બુદ શાહે નૂશીરવાન્
ખેરદમન્દો બીદારો રહીશન્ રવાન્
ચુતાન્ દીદ દર આખ કશ પીશે તખ્ત
ગેરાસ્તી ચકી ખુસ્તવાની દેરખત
શહન્શાહુ રા દેલ બેચારાસ્તી
મયો રૂદો રામેશગરાન્ ખાસ્તી
અબા વય બરાન્ ગાહે આરામો નાચ
નેશસ્તી ચકી તીચ દન્દાન્ ગોરાચ
નેશસ્તીઓ મય ખુદન્ આરાસ્તી
મય અચ જામે નૂશીરવાન્ ખાસ્તી
હમી ખુરદ બા ઊ બચકુ જામે મય
વજૂ ખીરહુ ગશતી જહાન્દારુ કય
શુ ખુરશીદ બરુ જહુ સરુ અચ ખુર્જ ગાવ
એ હરુ સૂ બરુ આમદ ખોરુશ ચકાવ
નેશસ્ત અચ બરે તખ્ત દેસ્તા દેજમ
અજાન્ આખ ગશતહુ દેલશ પુરુ એ ધમ
ગુઝારન્દએ ખાખરા ખાન્દન્દ
રદાન્દા બદરુગાહુ બેન્શાન્દન્દ
બેગોફત આન્ કુળ દીદ દરુ ખાખ શાહુ
બદાન્ મુબેદાને ગુમાયન્દહુ રાહુ
પર૨ ગુઝારન્દએ ખાખ પાસોખ નદાહ
કઝીન્ દાસ્તાનશ નખૂદ ઈચ યાહ
બનાદાની આન્ કસ કે ખરેતૂ શવહ
એ દામે નેફૂદેશ બચકુ સૂ શવહ
એ દાનન્દહુ ચૂન્ શાહુ પાસોખ નેચાફત
બઅન્દીશહુ દેલ સૂએ ચારહુ સેતાફત
ફેરેસ્તાહ બરુ હરુ સુઈ સુબદી
જહાન્બૂયો બીદારુ દેલ બેખદી
ચકી બદરહુ બા હરુ ચકી બારુ કરુદ
બખરુગશતન્ ઊમ્મીદે બેસ્ચારુ કરુદ
બહરુ બદરહી દરુ દેરમ દહુ હઝારુ
બદાન્ તા કુનહ અચ જહાન્ ખાસ્તારુ
ગુઝારન્દએ ખાખો દાના કસી
બહરુ દાનેશી રાહુ જોસ્તહુ બસી
કે ખુઝારહુ ઊ ખાખે શાહે જહાન્
નેહોફતહુ બરુ આરહુ એ બન્દે નેહાન્
ચકી બદરહુ આગન્દહુ ઊરા દેહન્દ
સેપાસી બશાહે જહાન્ બરુ નેહન્દ
બહરુસૂ બેશુદ મુબેદી કારુદાન્
સવારી હુશીવારો બેસ્ચારુ દાન્
પર૩ ચકી અચ રદાન્ નામશ આઝાદ સરુવ
એ દરુગાહે ખુસ્તવ બેચામદ બમરુવ
બરુઆમદ ચકી ગેર્દ મર્વો બેજેસ્ત
ચકી મુબેદી દીદ બા જન્દવોસ્ત

ખાસ કરીને કે જ્યારે દેશનો પાદશાહ તે જોય-અને તેનો રોશન
હવ તેને અખતયાર કરે.

સેનારા પણ આસ્માન તેમજ માદતાબ સાથે મસ્લુકત કરે છે-તેઓના
શબ્દો આકાશમાં ફેલાય છે.

આપણા રોશન હવો ખાબની અંદર સધળું બલિય જોમ પાણીમાં
ઝળકતો આતશ જોય તેમ જોય છે

રહાપણુ ભરેલો, બેદાર અને રોશન હવનો-પાદશાહ નોશીરવાન એક
રાતે સૂતેલો હતો.

તેણે ખાબમાં એવું જોયું કે તેનાં તખ્ત આગળ-એક પાદશાહી ઝાડ
હમી આવ્યું.

જેથી શેહન્શાહ ખુશી થયો-અને ત્યાં મય, તખ્તુરા અને રામેશગરાને
ખોલાવી.

પણ તે આરામ અને ખુશીનાં તખ્ત ઉપર તેની પાસે-એક તેજ દાંત-
વાળું બૃંડ બેઠેલું હતું.

તે બેસીને મય પીવાની તૈયારી કરતું હતું-અને નોશીરવાનની જામ-
માંથી મય માગતું હતું.

અને તેની સાથ એક જ જામમાંથી શરાબ પીતું હતું-અને તેનાથી
તે દેશનો રક્ષક પાદશાહ અજબ થતો હતો.

જ્યારે ટપમ રાસિના બુર્જમાંથી ખુરશીદે પોતાનું સર બાહરે કાઢ્યું-
અને એ તરફથી ખુરખુરતા આવતી નીકળ્યા,

ત્યારે નોશીરવાન દિલગીર બનેલો પોતાનાં તખ્ત ઉપર બેઠો-પેલા
તેણે જોયલા ખાબથી તેનું દિલ ગમગીન થયું હતું.

તેણે ખાબની તારીર જોનારાઓને ખોલાવી મંગાવ્યા-અને પોતાના
સરદારોને પણ દરબારમાં બેસાડ્યા.

પછી પાદશાહે જે કાંઈ ખાબમાં જોયું હતું તે પેલા રેહતુમાઇ કર-
નારા દાનાઓને કહી સંભળાવ્યું.

પણ પેલા ખાબની તારીર કહેનારાઓ કાંઈ પણ જવાબ આપી
શક્યા નહીં-કારણકે તે બાબતનો જવાબ તેઓને યાદ આવ્યાજ નહીં

જે કોઈ પોતાની ના વાકેફીનો એકરાર કરે-તે ઠપકાનાં છટકાંમાંથી
છટકી જાય છે.

જ્યારે પાદશાહ તે દાનાઓથી જવાબ નહીં મેળવી શક્યો-ત્યારે શું
ઉપાય કરેલો તેના વિચારમાં પડ્યો.

તેણે એ તરફ અનુમતી, ચાલાક અને રહાપણુવાળા વઝીરોને મોકલી
આપ્યા.

દરેક જણને એકેકી પૈસાની થેલી આપી મોકલ્યા-અને તેઓના પાછા
ફરવા ઉપર મોટી આશા બાંધી.

દરેક કોથળીમાં દશ હઝાર દિરમ હતા કે જેની મદદથી કોઈ પણ
દેશમાંથી તેનો શખ્સ મેળવી શકે.

કોઈ ખાબની તારીર કહેનારો અથવા કોઈ દરેક દાનાઈમાં ઘણો
ખાહોશ શખ્સ હોય,

કે જે દેશના પાદશાહે જોયલા સ્વપ્નાની તારીર કહે-છપા બેદમાં
જે ઠંકાયલું હોય તે ખુદલું કરે,

તો તેને એક ભરેલી કોથળી આપે-અને વળી દેશના પાદશાહ ઉપર
ઉપકાર કરે.

અનુમતી વઝીરો, ચાલાક સવારો અને ઘણા ખાહોશ શખ્સો એ
તરફ ગયા.

પાદશાહના સરદારોમાંથી એક જણ કે જેનું નામ “આઝાદ સર્વ”
હતું-તે શાહની દરગાહમાંથી મર્વ શેહરમાં આવ્યો.

તે આખાં મર્વ શેહરમાં ફરી વળ્યો અને શોધ કીધી-એક જંદ
અવસ્તા શીખવનાર મોબેદને જોયો.

હમી ફૂંકાનરા બેયામૂખત જાંદ
બતુન્દીઓ ખેરમે બબાંગે બલન્દ
યકી ફૂંકી મેહુતર અન્દર ખરશ
પે જૂંદન્દએ જાંદવરતા સરશ
હમી ખાન્દન્દીશ બૂઝોરજમેહુર
નેહાદહુ બદાન દકૂતર અજ મેહુર એહુર
એનાનરા બેપીચીદ મૂબેદ એ રાહુ
બેયામહ બેપુર્સીદ અજ ખામે શાહુ
નવીસન્દહુ ગોકૂત ઇન્ ન કારે મનસ્ત
એ હર દાનેશી જાંદ યારે મનસ્ત
બેયામૂખત ઇન્ ફૂંકાનરા હમી
ખેરન્ જીન્ નેયારમ જદન્ ખુદ દમી
એ મૂબેદ યુ બેરનીદ બૂઝોરજમેહુર
બદ દાદ ગૂશો ખર અક્રાખત એહુર
બકેસ્તાદ ગોકૂત ઇન્ શેકારે મનસ્ત
ગુઝારીદને ખાખ્ કારે મનસ્ત
યકી ખાન્જ ખર જદ બકી મદે ઓસ્ત
કે તૂ દકૂતરે ખીશ કદી દુરોસ્ત
કે બા બાદ ગદન્ ખર અક્રાખતી
ગુઝારીદને ખાખ્ રા સાખતી
ફેરેસ્તાદહુ ગોકૂત અય ખેરદમન્દ મરુદ
મગર દાનદ ઊ ગેદે ખારી મગરુદ

મગર ખખતે ઇન્ ફૂંક અકૂખતસ્ત
એ તૂ નય કે અજ દકૂલત આમૂખતસ્ત
ધમી શુદ એ બૂઝોરજમેહુર ઊસ્તાદ
બેગૂય આનચે દારી બદ ગોકૂત યાદ
નગૂયમ મન્ ઇન્ ગોકૂત જોજ પીશે શાહુ
બદાનગહુ કે બેશાનદમ પીશગાહુ

બેહાદશ ફેરેસ્તાદહુ અરપો દેરમ
દેગર હરચે બાયેસ્તશ અજ ખીશો કમ
બેરકૂતન્દ હરુદ ખરાખર એ મરુવ
ખરામાન્ યુ દર જીરે ગુલખન્ તજરુવ
ચુનાન્ હમ ગેરાજાનો ગૂયાન્ એ શાહુ
એ ફર્માનો અજ ફરરો અજ તાજો ગાહુ
રસીદન્દ જાઈ કુલ આખ બૂદ
યુ હન્ગામએ ખુદનો ખાખ બૂદ
બજીરે દેરખતી ફેરુદ આમદન્દ
યુ ચીઝી બેખુદન્દો દમ ખર જદન્દ
બેખોકૂતઅન્દરઆન્સાયહુ બૂઝોરજમેહુર
યકી ચાદર અન્દર કરીદહુ બચેહુર
હનૂજ આન્ ગેરાન્માયહુ બીદાર બૂદ
કે બા વય ખરાહુ અન્દરન્ યાર બૂદ
અજ અન્દીશએ દેલ નેયામદશ ખાખ
અજાન્ ફૂંકે દાનેશી દેલ ખતાખ્
નેગહુ કરુદ પીશશ યકી માર દીદ
કે આન્ ચાદર અજ ખોકૂતહુ અન્દર કરીદ
એ સર તા બપાયશ બેખૂઈદ સખત
શુદ અજ પીશે ઊ ખર ફરાએ દેરખત

કે જે છોકરાઓને કરડી રીતે ગુસ્સા સાથે ખુલ્લું આવાજે જાંદ અવસ્તા
શીખવતો હતો.

તેની આગળ એક વડો ચેલો હતો-જે જાંદ અવસ્તાનો ઉમંગી
અભ્યાસી હતો.

તે જવાનતું નામ “બૂઝોર્જમેહુર” હતું-જેણે મોહબત સાથે પોતાની
કેતાબ તરફ ધ્યાન લગાડેલું હતું.

પેલો આઝાદ સર્વ વઝીર રાહમાંથી લગામ ફેરવી લ્યાં આવી લાગ્યો
અને પાદશાહે જોયલા ખાખ માટે પૂછ્યું.

પેલો ઉસ્તાદ બોલ્યો કે “આ કામ માટે નથી-મારા સઘળા એકમ
માંથી જાંદ અવસ્તાજ મારા સાથી છે.

હું તો આ છોકરાઓને શીખવવામાં મશગૂલ છું-આ કામમાંથી એક
પળ પણ હું કુરસત મેળવી શકતો નથી.”

જ્યારે બૂઝોર્જમેહુરે પેલા વઝીરનું કહેલું સાંભળ્યું-ત્યારે તેણે તે ઉપર
ધ્યાન પુગાડ્યું અને તૈયાર થયો.

તેણે ઉસ્તાદને કહ્યું કે “આ મારો શેકાર છે-આ ખાખનો ખુલાસો
કરવાનું કામ માટે છે.”

પેલા ઉસ્તાદે તેની ઉપર એક પોકાર માર્યો-કે “તે પોતાનો પાઠ પરદ
સહી કીધો ?

કે એમ તુંદી સાથે ગદન ઉઠાવે છે?-અને સ્વપ્નાનો ખુલાસો કરવા
તૈયાર બન્યો છે ?”

તે કાસેદે તેને કહ્યું કે “ઓ અકલમદ મદદ!-કદાચ તે સ્વપ્નાની
તાસીર એ જાણતો પણ હોય માટે તું ખુવારીની આસપાસ ના ફર (યાને
એને મારી સાથે આવવા દે).

કદાચ આ છોકરાનું નસીબ ખીલ્યું જ હોય-તારી આપેલી કેળવણીથી
નહીં પણ એ પોતાનાં નસીબને ઝોરેજ સઘળું શીખ્યો હોય.”

બૂઝોર્જમેહુરથી પેલા ઉસ્તાદ દિલગીર બની ગયો-અને તેને કહ્યું કે
“તું જે કંઈ જાણતો હોય તે બોલ.”

તેણે જવાબ દીધો કે “હું પાદશાહની આગળ જવા સિવાય એનો
જવાબ કહીશ નહીં-જે વખતે તે મને પોતાનાં તખ્ત આગળ બેસાડીને
પૂછશે તે વખતેજ કહીશ.”

આથી પેલા કાસેદે તેને સવારી માટે બેસવાનો ઘોડો પેલી દેરમની
થેલી તેમજ ખીનું જે કંઈ જોઈતું હતું તે તેને કમઝયાદ આપ્યું.

પછી તેઓ બન્ને ગોલાબના છાંડની નીચે તીવર ચાલતું હોય તેવી
ખુશ ચાલે મર્વ શેહરથી નીકળ્યા.

એ પ્રમાણે તેઓ પાદશાહ માટેની, તેમજ તેના હોકમ, તેનાં ખોરેહ,
તેનાં તાજ અને તખ્ત માટેની વાતો કરતા ચાલવા લાગ્યા.

એમ કરતાં જ્યારે તેઓને ખાણું ખાવા અને આરામ લેવાનો વખત
થયો-ત્યારે તેઓ એક પાણીવાળી જગ્યાએ આવી પુગ્યા.

લ્યાં એક ઝાડ હેઠળ ઉતારો લીધો-જ્યારે તેઓએ થોડુંક ખાણું અને પ૩૦
આસપાસ લીધી,

ત્યારે બૂઝોર્જમેહુર તે ઝાડના છાયામાં-મોઢાં ઉપર એક ચાદર ઓઢીને
સૂઈ ગયો.

પેલો મોભાદાર ચહસ્થ કે જે તેની સાથે રાહમાં મદદગાર હતો, તે
હજી જગતોજ હતો.

પોતાનાં દિલમાંના વિચારથી તેને ઊંધ આવી નહીં-તે પેલા દાનેશ-
મદ છોકરાથી ફિકમદ બનેલો હતો.

તેણે નેગાહ કીધી તો તેની આગળ એક સાપ જોયો-કે જેણે પેલા
સૂતેલા શખ્સની ચાદર ખેંચી કાઢી.

તેને માથાંથી પગ સૂધી ખૂબ સુંઘી જોયો-અને પછી તેની આગળથી
ઝાડ ઉપર ચઢી ગયો.

યુ મારે સેયહુ ખરુ સરે દારુ શુદ્ધ
 સરે હૃદય અચ ખાખ ખીદારુ શુદ્ધ
 યુ આન અમુદહા શૂરશે જી શનીદ
 ખદાન શાખે ખારીકુ શુદ્ધ નાપદીદ
 ફેરેસ્તાદહુ અન્દરુ શેગેકૂતી બેમાન્દ
 ફેરાવાન ખદુ તામે યત્રદાન બેખાન્દ
 ખદેલ ગોકૂત ઈન્ હૃદકે હુશ્મન્દ
 ખલઈ રસદ દરુ ખલન્દી ખલન્દ
 ૫૩૧ વજાન ખીશહુ પૂયાન ખરાહુ આમદન્દ
 ખરામન્ ખનઝદીકે શાહુ આમદન્દ
 ફેરેસ્તાદહુ અચ પીશે હૃદકુ બેરકૂત
 ખરે તખ્તે કેસા ખરામીદ તકૂત
 ખદુ ગોકૂત કય શાહુ નૂશીરવાન
 કે ખાદાન હમવારહુ દઉલત જવાન
 બેરકૂતમ જે દરુગાહે શાહી ખમરુવ
 બેગશતમ યુ અન્દરુ ગુલેસ્તાન તઝરુવ
 ખમરુવ અન્દરુ અચ શહુરે અચ હરુ દરી
 બેબેસ્તામ અજાન ખાખો નામદ ખરી
 જે ફર્હ-ગેયાન હૃદકી યાકૂતમ
 બેયાવદમો તીચ બેશ્તાકૂતમ
 બેગોકૂત આન સખુન નીચ-કચ વય શનીદ
 જે મારે સેયાહુ આન શેગેકૂતી કે દીદ
 જહાનદાર કેસા વરા પીશ ખાન્દ
 વજાન ખાખ અન્દી સુખુનહા બેરાન્દ
 યુ બેશનીદ હૃદકુ જે નૂશીરવાન
 સરશ પુરુ સખુન ગશ્તો ગૂયા જખાન
 ચુનીન દાદ પાસોખ કે દરુ ખાને તૂ
 મેયાને ખુતાને શબેસ્તાને તૂ
 ૫૩૨ યકી મદે ખરુનાસ્ત કચ ખીશતન
 ખઆરાયેશે જામહુ કદહુસ્ત જન
 જે બીગાનહુ પરદુખ્ત કુન જાયગાહુ
 ખદીન રાય મા તા નેયાખન્દ રાહુ
 બેકર્મય તા પીશે તૂ ખુઝરન્દ
 પયે ખીશતન ખરુ જમીન બેશ્મરન્દ
 બેપુર્સમ અજાન નાસજાએ દેલીર
 કે ચૂન અન્દરુ આમદ ખખાલીને શીર
 નેહાને તો ખા કેદગારે જેહાન
 ખુવદ રાસ્ત તા ખાખ દીદી નેહાન
 જે બીગાનહુ અયવાનશ પરદુખ્ત કરુદ
 દરે કાખે શાહનશહી સુખ્ત કરુદ
 બેકરૂમુદ તા ખાદેમાન હમચુ દુદ
 ખુતાને સરાનરા બેયારન્દ ચુદ
 ખુતાને શબેસ્તાને આન શહુરુયાર
 બેરકૂતન્દ પુરુ બુયો રન્ગો નેગાર
 સમન બુએ ખૂખાને ખા નાજો શરુમ
 હમહુ પીશે કેસા બેરકૂતન્દ નરુમ
 નદીદન્દ અજીન સાન કરી દરુ મેયાન
 ખરુ આશોકૂત કેસા યુ શીરે જોયાન
 ૫૩૩ ગુઝારન્દહુ ગોકૂત ઈન્ ન અન્દરુખરસ્ત
 ઘોલામી મેયાને જાનાન અન્દરસ્ત

જ્યારે તે કાળો સાપ ઝાડ ઉપર ચઢી ગયો-ત્યારે પેલો છોકરો
 સૂતેલો ઉઠ્યો.

જ્યારે પેલા સાપે તેનો સાદ સાંભળ્યો-ત્યારે તે ખારીક ડાળીઓમાં
 ભરાઈ ગયો.

પેલો કાસેદ એ જોઈ અજબ થયો-અને તેને માટે યત્રદાનનાં નામની
 ધારીક યાદ કરવા લાગ્યો.

તે પોતાનાં દિલ સાથ બોલ્યો કે “આ અક્લમદ છોકરો-જાંચામાં
 જાંચી જગ્યાએ પહોંચશે.”

પછી તેઓ તે જગલમાંથી રોતાખ રસ્તો કાપવા લાગ્યા-અને ખુશ-
 હાલીથી ચાલતા પાદશાહની નઝરીક આવી પુગ્યા.

પેલો કાસેદ તે છોકરા આગળથી રોતાખ ચાલતો નોશીરવાનનાં તખ્ત
 આગળ ગયો.

અને તેને કહ્યું કે “ઓ શાહ નોશીરવાન! હમશે તારું નરીખ
 જવાન રહેજે!”

હું આ પાદશાહી દરગાહમાંથી મર્વ શેહરમાં ગયો-અને એક બાગમાં
 તીતર ફરે તેમ તે શેહરમાં સઘળે ફર્યા.

મર્વ શેહરમાં ખારજે ખારજે મેં પેલા ખાખ માટે જોરતબ્દ કીધી
 પણ કશું વચ્ચું નહીં.

શેવટે અક્લમદોમાંથી મને એક છોકરો મળી આવ્યો-જેને હું ઉતા-
 વળે અત્રે લાવ્યો છું.”

પછી તેણે બુઝર્ગમેહરની જે વાત સાંભળી હતી તે કહી-તેમજ પેલા
 સાપની જે અજબ વાત જોઈ હતી તે પણ કહી.

દેશના નેગહખાન નોશીરવાને તેને પોતાની નઝરીક બોલાવ્યો-અને
 તેને પોતાના ખાખ સંબંધી કેટલી વાતો કહી.

જ્યારે તે છોકરાએ નોશીરવાનથી સઘળું સાંભળ્યું-ત્યારે તેનું સર
 સખુનોથી ભરેલું બન્યું અને જખાન બોલતી થઈ.

બુઝર્ગમેહરે એવો જવાબ દીધો કે “તારાં ઘરમાં-તારાં જાનાન-
 ખાનાની નાજનીનો વચ્ચે,

એક જવાન મદ છે કે જે સ્ત્રીના લેખાસમાં રહે છે.

માટે હું પારકા શખસોથી આ મેહલ ખાલી કરાવ-કે જેથી આપણી
 મતલબ તેઓ પામી જાય નહીં.

પછી તારી નાજનીનોને હોકમ કર કે તારી આગળથી પોતાનાં પગલાં
 ભરતી ભરતી પસાર થાય.

પછી હું તે નાલાયક દેલીરને પૂછીશ-કે તે સિંહના ગૂફામાં કેવી રીતે
 દાખલ થયો?

ખોદા તરફ તારું દિલ સાચું છે-અને એટલા માટે તને સ્વપ્ને
 આવ્યો છે.”

આથી તેણે પારકા લોકોથી પેતાનો મેહલ ખાલી કરાવ્યો-અને તે
 પાદશાહી મેહલને દરવાજો મઝતૂત રીતે બંધ કર્યો.

પછી જાનાનખાનાના નોકરોને મેહલમાંની સઘળી નાજનીનોને જલ્દીથી
 ત્યાં લાવવાનો પાદશાહે હોકમ કીધો.

તે પાદશાહનાં જાનાનખાનાની સઘળી અઝરતો-સોલે સહુગાર કરીને
 ત્યાં આવી.

ચંપેલીની ખુશખોવાળી નાજનીનો નાજ અને શર્મ સાથ-સઘળી
 નોશીરવાનની આગળથી ધીમે ધીમે ચાલી ગઈ.

પણ પેલાના જેવો કોઈ મદ તેણીઓની વચ્ચે તેઓએ જોયો નહીં-
 તેથી નોશીરવાન મસ્ત સિંહની માફક ગુરસે થયો.

ખુલાસો કરનાર બુઝર્ગમેહરે કહ્યું કે “એમ બનેજ નહીં-ઝરર આ
 અઝરતોની વચ્ચે એકુ ગોલામ છૂપાયલો હોવોજ જોઈયે.

અગર ખાખત અય શાહુ દીદી દુરેસ્ત
 બેખાયહ ગુઝારેશ એ હરૂગૂનહુ જોસ્ત
 બરહૂનહુ દેગર બારહુ બુઝારૂ શાન્
 બજર્ફી નેગહુદારૂ બાઝારૂ શાન્
 યુનીન્ ગોકૂત રકૂતન્ બઅફૂજૂન્ કુનીહ
 રેખ અય આદરે શરૂમ બીરૂન્ કુનીહ
 દેગર બારહુ બરૂ પીશ બુઝારૂશતન્હ
 હમી ખાખરા ખીરહુ ચેન્દાશતન્હ
 ઘોલામી પહીહ આમહ અન્દર મેયાન્
 બખાલા યુ સર્વો બચેહુરહુ કેયાન્
 તનશ લરૂજ લર્જાન્ બકેદારે બીહ
 દેલ અય જાને શીરીન્ શુદહુ નાઉમીહ
 કનીઝકુ દરાન્ હોજરૂ હકૂતાહ બૂહ
 કે હરૂયકુ બતન્ સર્વે આઝાહ બૂહ
 ચકી દુખ્તરે મેહુતરે આજ બૂહ
 બખાલાએ સર્વો બરેખ આજ બૂહ
 ઘોલામે સમન્ પચકરે મુશ્ક બુય
 બખાને પેદર મેહુરૂખાન્ બુહ બફૂય
 બસાને ચકી બદહુ દરૂ પીશે બિય
 બહરૂ જા કે રકૂતી બુદી ખીશે બિય
 બેપુર્સીહ અજૂ શાહુ કીન્ મરૂહ કીસ્ત
 કરૂી ફ યુનીન્ બન્દહુ પર્વરૂહ કીસ્ત
 યુનીન્ બરૂ ગુઝીદી દેલીરો જવાન્
 મેયાને શબેસ્તાને નૂશીરવાન્
 યુનીન્ ગોકૂત જન્ કીન્ એ મન્ કેહુતરસ્ત
 જવાનસ્તો બા મન્ એ ચકુ માદરસ્ત
 પેદર મા બુદા માદરે મા ચકીસ્ત
 અજૂ બરૂ તને મન્ એ બહ રાહુ નીસ્ત
 યુનીન્ જામહુ પૂશીહ કચ શર્મે શાહુ
 નેયારસ્ત કર્દન્ બરૂયશ નેગહુ
 બફૂ શાહુ ગોકૂત અય સગે ખાકુસારૂ
 બેયાલૂહ અચ તૂ નેજાદો તખારૂ
 બેરાદરૂ કે અચ તૂ બેપૂશીહ રૂય
 એ શર્મે તો બૂહ ઈન્ બહાનહુ મજૂય
 બરૂ પુરૂ એ ચીન્ કરૂહ નૂશીરવાન્
 શેગોકૂત આમદશ કારે હરૂફ જવાન્
 બરૂ આશોકૂત અઝાન્ પસબદેજૂ ખીમ ગોકૂત
 કે ઈન્ હરૂદોરા ખાકુ બાયહ નેહોકૂત
 કુશન્દહુ બેખારૂહ આન્ દો તનરા દવાન્
 પસે પદએ શાહે નૂશીરવાન્
 બરૂ આવીખત શાન્ દરૂ શબેસ્તાને શાહુ
 બદાન્ તા દેગર કરૂ નજૂયહુ ગુનાહુ
 ગોઝારન્દએ ખાખરા બહરહુ દાહ
 એ અરપો એ પૂશીદની બહરહુ દાહ
 ફેરૂમાન્દ અચ દાનેશે બિ શેગોકૂત
 એ ગોકૂતારશ અન્દીશહા બરૂ ગેરૂકૂત
 નેવેશતન્હ નામશ બદીવાને શાહુ
 બરે મૂબેદાને તુમાયન્દહુ રાહુ
 ફોરૂજન્દહુ શુહ કારે બૂખેરૂજમેહુરૂ
 બફૂ ચેહુરૂ બેમૂહ ગદાન્ સેપેહુરૂ

એ! પાદશાહ! તેં જે ખરેખરો ખાખ બોલ્યો હોય-તો કોઈ પણ રીતે તેનો બેદ શોધવો બેઘરે.

તું તેઓને બીજી મરતબે ખુલ્લે મોંઢે પસાર કર-અને બારીકીથી તેઓની હિલચાલ તપાસ."

પાદશાહે હોકમ કીધો કે "તમે તમારાં મેં ઉપરથી પરદો ખસેડી નાખી એક વધુ વખત પસાર થાઓ."

બીજી મરતબે તેણીઓ તેઓ આગળ પસાર થઈ ગઈ-તે સઘળીઓ પેલા સ્વપ્નાને ખાલી વેહમજ સમજવા લાગી.

એવામાં તેઓ વચ્ચે એક ગોલામ માલૂમ પડી આવ્યો-જે કદમાં સરોવરનાં ઝાડ જેવો જાણે અને ચેહરામાં પાદશાહ જેવો હતો.

તે ગોલામનું શરીર બીદનાં ઝાડની માફક ધુજતું હતું-તેનું દિલ પોતાના મીઠા જીવ માટે નાહમેદ બનેલું હતું.

તે શાહનાં જનાનામાં સિત્તેર છોડીઓ હતી-કે દરેક જણીઓ કદમાં સીધાં સરોવર જેવી હતી.

તેઓમાં એક ચાજના હાકેમની બેડી હતી-તે કદમાં સરોવર જેવી અને ચેહરામાં હાથીદાંત જેવી સફેદ હતી.

હવે કસ્તુરીની ખુશબોવાળો ચંપેલીની સૂરતનો તેણીનો એક ગોલામ હતો-જેની ઉપર તેણી પોતાના બાપનાં ધરમાંજ મોહબ્બત ધરાવતી બની હતી.

તે એક લોન્ડીની માફક તેણીની આગળજ રહેલો હતો-અને તેણી ૫૩૪ જ્યાં જતી ત્યાં તેની સગી બનીને તેણીની સાથેજ જતો હતો.

પાદશાહે પેલી છોકરીને પૂછ્યું કે "આ મદદ કોણ છે?-અને આવી રીતના એક ગોલામને પાળનડું તે કોણ છે?"

તેં નોશીરવાનનાં જનાનખાનાની વચ્ચે એવી રીતનો દેલાવર અને જવાન શખ્સ શા માટે પસંદ કીધો છે?"

પેલી અકરત બોલી કે "એ મારાથી નાનો છે-એ જવાન છે અને મારી સાથ એકજ માતાથી જન્મેલો છે.

અમારા બાપ બુદા છે પણ અમારી મા તો એકજ છે-તેની સાથ મને કાંઈ ખૂરો સંબંધ છેજ નહીં.

તેણે આવો અકરતનો પોશાક એટલાજ માટે પહેલ્યો છે કે તે તું પાદશાહની શર્મને લીધે તારાં મોઢાં તરફ જોઈ શકતો નથી.

પાદશાહે તેણીને કહ્યું કે "ઓ કંગાલ કુતરી-મારી બુન્યાદ અને મારાં ખાન્દાનને તેં તારી ચાલથી બ્રહ્મ કીધાં છે.

તું કહે છે કે 'મારા બાધએ તારી શર્મને લીધે પોતાનો ચેહરો છુપાવ્યો હતો' પણ તારૂં આવું બહાનું મારી આગળ ચાલશે નહીં."

નોશીરવાને તે બન્ને જવાનોનાં કામથી અજબ બનીને પોતાનાં બવાં કરચલી બચાં કીધાં.

ત્યાર બાદ તેણે ગુરસે થઈ જહાદને કહ્યું-કે "આ બન્ને જણને ખાકમાંજ દાટી દેવાં ઘટે છે"

પેલો જહાદ તે બન્ને જણને દોડાવતો શાહ નોશીરવાનના પરદા ૫૩૫ પાછળ લઈ ગયો.

અને પાદશાહનાં જનાનખાનામાંજ લટકાવી દીધાં-કે જેમ ક્યાંથી કોઈ બીજો શખ્સ તેવો ગુનાહ કરે નહીં.

પછી પેલા ખાખની તાસીર કહેનાર બૂઝર્જમેહરને સોનાની થેલી તેમજ ઘોડા અને પોશાકમાંથી મોટો હિસ્સો બક્ષેશ કર્યો.

પાદશાહ તેની બાહોશીથી છક થઈ ગયો-અને તેની વાત માનવા લાગ્યો.

તેનું નામ પાદશાહની કચેરીમાં રાહ બતલાવનારા વઝીરોની સફમાં લખવામાં આવ્યું.

એવી રીતે બૂઝર્જમેહરનાં કામોએ રોશની પકડવા માંડી-ફરતાં આસ્માને પણ તેને પોતાનો ચેહરો બતાવ્યો.

હમી રૂએ રઉશન ફોજન ખૂદ ખખત
ખદૂ શાહમાન શુદ હેલે શાહ સખત
હેલે શાહે કેસા પુર અચ દાદ ખૂદ
ખદાનેશ હેલો મધજશ આખાદ ખૂદ
ખદરગાહ ખર મૂખદાન દાશ્તી
એ હર દાનેશી બેખદાન દાશ્તી
હમીશહ સખુનગૂચ હકૂતાદ મરહ
ખદરગાહ ખૂદી ખખાખો ખખરહ
૫૩૬ હરાનગહ કે પરદુખત ગશ્તી એ કાર
એ દાદો હેલેશ વચ મયો કાઝાર
એ હર મૂખદી નવ સખુન ખાસ્તી
હેલશરા ખદાનેશ બેયારાસ્તી
ખદાનગહ કે નવ ખૂદ ખૂઝોર્જમેહર
સરાયન્દહો ઝીરકો ખૂખએહર
ચુનાન શુદ કઝાન નામવર મૂખદાન
સેતારહ રેનાસાનો હમ બેખદાન
ખદાનેશ અઝીશાન હમહ ખર ગુજશત
ખરાન ફીદસૂફાન સરઅક્રાચ ગશ્ત
ખરાએ સેતારહ ચુન કસ નખૂદ
ખરાહે પેઝેશી એ કસ પસ નખૂદ
ખતહખીરો આરાયેશો રાએ નીક
અચ ખૂદ ગોકૂતાર હર જાએ નીક

તેના રોશન દહાડાએ કરી તેનું નસીબ ખીલ્યુંજ જતું હતું-તેનાથી
પાદશાહનું દિલ થાણું ખુશહાલ થયું.

પાદશાહ નોશીરવાનનું દિલ ઇન્સાફીજ બરેહું હતું-દાનાઇથીજ તેનું
દિલ અને મગજ આખાદ હતું.

તે પોતાની દરબારમાં મોખેદો અને દરેક વિદ્યા જાણનારા વિદ્વાનો
રાખતો હતો.

છટાદાર બોલનારા સિત્તેર શખ્સો ખાળી પીળી અને અવશ આરામ
વખતે તેની દરબારમાં હમેશે તૈયાર રહેતા હતા.

જ્યારે પાદશાહ પોતાનાં ઇન્સાફ કરવાનાં કે સખાવત કરવાનાં કામથી
તેમજ મયનૂશીમાંથી કે લડાઇનાં કામથી ફુર્સત મેળવતો,

ત્યારે દરેક દાના પાસથી નવી નવી વાતો મેળવતો-અને પોતાનાં
દિલને અકલથી સજાગારતો હતો.

જે વખતે કે ખૂઝોર્જમેહર જવાન હતો-તે વખતે તે છટાદાર બોલ-
નારો, હુશ્યાર અને ખૂબસૂરત હતો.

જેથી એવું બન્યું કે ખીજ નામીયા મોખેદો, સેતારેશોનારો અને
દાનાઓ કરતાં,

દાનાઈમાં તે સધળાઓથી ચઢી ગયો-અને બધા કીલસુફોનો ઉપરી
બન્યો.

મરોનો બેદ સમજવામાં તેના જેવો કોઈજ નહીં હતો-વળી વૈદક
વિદ્યામાં પણ તે કોઇથી પછાટ નહીં પડતો હતો.

રાત્ર્ય કારોબારમાં તેમજ નેક બુદ્ધિની ખાબતમાં-તેનીજ તારીફની
વાત દર જગ્યાએ ચાલતી હતી.

ખઝમે નુખોસ્તીને નૂશીરવાન ખા
દાનાયાન વ પન્દ ગોશ્તને
ખૂઝોર્જમેહર.

દાનાઓ સાથની નોશીરવાનની રાજસભાની
પહેલી બેઠક અને ત્યાં ખૂઝોર્જમેહરે
નસીહત આપવી.

ચુનાન ખુદ કે બેનાસ્ત રૂઝી ખખાન
બેકરમૂદ કાન મૂખદાનરા ખખાન
કે ખાશન્દ દાનાઓ દાનેશ પઝીર
સરાયન્દહો ખા હોશી યાહગીર
બેરકૂતન્દ ખીદારહેલ મૂખદાન
એ હર દાનેશી રાહ જોસ્તહ રદાન
૫૩૭ ચુનાન ખુદહ શુદ જામે મય ખાસ્તન્દ
અમય જાને રઉશન બેયારાસ્તન્દ
ન ચન્દાન કે ચાખદ નેકૂહેશ ખરહ
વલી આન હુ માયહ કે જાન પર્વરહ

ખદાનન્દગાન શાહે ખીદાર ગોકૂત
કે દાનેશ કુશાદહ કુનીહ અચ નેહોકૂત
હરાન કસ કે દારહ બહેલ દાનેશી
બેગૂચહ મરા જાન ખુવહ રામેશી
અઝીશાન હરાન કસ કે દાના ખુદન્દ
ખગોકૂતન હેલીરો તવાના ખુદન્દ
ખખાન ખર કુશાદન્દ ખર શહૂરયાર
કે જી ખૂદ દાનન્દહરા ખાસ્તાર

હવે એવું બન્યું એક દહાડે પાદશાહ ખાણું ઉપર બેઠો-અને હોકમ
ક્રીયો કે “તે દાનાઓને બોલાવો,

કે જેઓ વિદ્વાન, દાનાઇ ધરાવનારા, છટાદાર બોલનારા, હુશ્યાર
અને યાદશક્ત શક્તિવાળા હોય.”

આથી ચાલાક દિલના દાનાઓ તેમજ સધળી દાનાઇની રાહ રોવેલા
સરહારો ત્યાં આવ્યા.

જ્યારે ખાણું ખવાઈ રહ્યું ત્યારે મયની જામે મંગાવી-અને મયથી
પોતાના રોશન જીવને સજાગાર્યા.

તેઓએ એટલો બધો મય નહીં પીધો કે જેથી માણસની મનશક્તિ
બગડી જાય-પણ બે માપટાં (ગ્લાસ) જેટલો માણસના જીવને પુષ્ટિ આપે
તેટલોજ પીવામાં આવ્યો હતો.

પછી તે ચાલાક પાદશાહે પેલા વિદ્વાનોને કહ્યું-કે “હવે તમે તમારાં
દિલમાંની દાનાઈ દેખાડવા માંડો.

જે કોઇ વિદ્વાન કે પોતાનાં દિલમાં જ્ઞાન ધરાવતો હોય-તે અહીં
દેખાડે કે જેથી મારું દિલ ખુશહાલ થાય.”

આથી તેઓમાંથી જે કોઈ કે દાના હતા-અને બોલવામાં બહાદુર
અને શક્તિવાન હતા,

તેઓએ પાદશાહ નોશીરવાન કે જે અકત્રમંદ લોકોનો તલબગાર
હતો તેની નજીક પોતાની જખાન ખુલી કાઢી.

બેગોફતનહ હર કસ એ હર હર સોખન
જવાનો જહાનદીદહ મહે કોહન
ચુ ખૂઝોરખમેહર આન સુખનહા શનીહ
ખદાનેશ નેગહુ કદને શાહુ દીહ
યકી આફરીન કદો ખરપાય ખાસ્ત
ચુનીન ગોફત કય દાવરે દાહ રાસ્ત
ઝમીન બન્દએ તખતે આજે તો બાહ
કલક રઉશન અઝ ફરરે તાજે તો બાહ
ગર અયદન કે કર્માન દેહહ બન્દહરા
કે બુકશાયહ અઝ બન્દ ગૂચન્દહરા
બેગૂચમ અગર ચન્દ બી માયહુ અમ
ખદાનેસ્તન અઝ કહેતરીન પાયહુ અમ
નફ્ફેશ નખાશહ કે દાના ઝખાન
કુશાદહુ કુનહ પીશે નૂશીરવાન
નેગહુ કરહ કેસ્તા ખદાનન્દહુ ગોફત
કે દાનેશ ચેરા ખાયહ અન્દર નેહોફત
જવાન ખર ઝખાન પાદશાહી નમૂહ
એ ગોફતારે ઊ રઉશનાઈ ફેશ્ફહ
અઝાન ખૂખ ગોફતારો આન પન્દહા
શુહ આન મૂખેદાનરા બદેલ બન્દહા
ગુખોસ્તીન ચુ અઝ બન્દ બુકશાહ લખ
બયઝદાન સેતૂદન હોનર દાહ લખ
દેગર ગોફત રઉશન રવાને કસી
કે ફતાહુ ગૂચહ બમઅના બસી
કસીરા કે મઘઝશ બુવહ પુર શેતાખ
ફેરાવાન સખુન બાશદો દીરયાખ
ચુ ગોફતારે બીહુદહુ બેસ્ચાર ગશત
સખુનગૂચ હર મરદુમી ખાર ગશત
હોનર જુયો તીમારે બીશી મખર
કે ગીતી સેપન્જસ્તો મા ખરગુઝર
અગર રૂએ મા પાયદાર આમદી
જહાનરા બસી ખાસ્તાર આમદી
બગીતી બેહુ અઝ મરદુમી કાર નીસ્ત
બદીન બા તો દાનેશ બપયકાર નીસ્ત
હમહુ રઉશની હર તન અઝ રાસ્તીસ્ત
એ તારીઓ કઝઝી બેબાયહ ગેરીસ્ત
દેલે હર કસી બન્દએ આરઝસ્ત
વઝ હર કસીરા દેગર ચૂનહુ ખૂસ્ત
બખૂ હર કસી હર જહાન દીગરસ્ત
તોરા બા વય આમીઝેશ અન્દરખરસ્ત
હરાન કસ કે દર કાર પીશી કુનહ
હમહુ રાયો આહન્ગે બીશી કુનહ
ખેરહમન્દો દાનાઓ ખુર્રમ નેહાન
તનશ ઝીન જહાનસ્તો દેલ ઝાન જેહાન
બનાયાફત રન્જહુ મકુન ખીશતન
કે તીમારે જાન બાશદો રન્જે તન
એ નીરૂ બુવહ મરદુરા રાસ્તી
એ સુસ્તી દોરઘ આયદો કાસ્તી
એ દાનેશ ચુ જાને તોરા માયહુ નીસ્ત
બેહુ અઝ ખામેશી હીચ પીરાયહુ નીસ્ત

જવાન કે અનુભવી બુદ્ધા શખસોએ-દરેક જાણે દરેક રીતની વાતો કહી
સંભળાવી.

ન્યારે બૂઝોજમેહરે તે વાતો સાંભળી-અને પાદશાહને દાનાઇ ઉપરજ
ધ્યાન લગાડતો જોયો,

ત્યારે તે ઉભો થયો અને પાદશાહ ઉપર દોઆ કરી-એ પ્રમાણે
ખોલ્યો કે “ઓ અદલ ઈન્સાફના સાહેબ !

ઝમીન તારાં હાથીદાંતનાં તખતનો ગોલામ બનજો !-આરમાન તારાં
તાજના નૂરથી રોશન હોજો !

જે તું તારા તાબેદારને હુકમ આપે-કે તે પોતાની ઝખાનને બંધ- ૫૩૮
માંથી ખુલ્લી કરે,

તો હું અગર ગમે એટલો તુજ શખસ છું અને વિદ્યા બાણવામાં
સર્વથી ઉતરતા દરજ્જાનો છું, તે છતાં કાંઈક કહું.

શાહ નોશીરવાન આગળ પોતાની ઝખાન ખોલવા માટે કોઈ પણ
વિદ્વાન ઉપકો પામતો નથી.”

નોશીરવાને તેના ઉપર નેગાહ કીધી અને તે દાનાને કહ્યું-કે “વિદ્યા
શા માટે છપાવતી જોઈયે ?”

આથી પેલા જવાને તુરતજ પોતાની કાબેલીયત દેખાડવા માડી-અને
તેના ખોલવાથી ચો તરફ રોશનીનો વધારો થઈ રહ્યો.

તે સારી સારી વાતોથી અને નસીહતોથી-વઝીરો દંગ થઈ ગયા.

ન્યારે પહેલાં તેણે ખોલવા માંડ્યું-ત્યારે પાક ચઝદાનની તારીફમાં
પોતાના હોઠ ખુલ્લી કર્યા.

પછી ખોલ્યો કે “જે શખસ ઘણી મતલબ સાથનું થોડું ખોલે, તે
શખસ રોશન જીવનો હોય છે.

જે કોઈ કે આકળા મગજનો હોય છે-તે થોડું સમજનારો અને
ઘણું બકબક કરનારો હોય છે.

ન્યારે બેહુદા ખોલો ઘણા થાય-ત્યારે ખોલનારો લોકોમાં અલગમતો
થઈ પડે છે.

તું હુનરનીજ શોધ કર અને વધુ ચીઝો મેળવવાની જન્નજ ના કર- ૫૩૯
કારણકે આ દુન્યા તો ત્રણપાંચ દિવસનું રહેવાનું એક મુસાફરખાનું છે.

અગરજો અહીં આપણા દિવસો હમેશાના હતે (યાને આપણુ કાયમ
રહેવાના હતે)-તો દુન્યાના ચાહનારા ઘણા નીકળતે.

આ દુન્યામાં માણસાઇપણાથી વધુ બહુ કામ કોઈ છેજ નહીં-અને
એ બાબતમાં તને અકલ સાથ કાંઈજ ઝગડો નથી.

સચ્ચાઇથીજ આપણાં બદનમાં સઘળી રોશની રહે છે-તેથી અંધકાર
અને અપ્રમાણિકપણાથી આપણે દૂર રહેવું જોઈયે.

દરેક શખસનું દિલ કોઈ પણ જાતની ખાહેશનું તાબેદાર બનેલું
હોય છે-અને તેથીજ દરેક જાણનો ખવાસ જુદો જુદો હોય છે.

દુન્યામાં દરેક જાણ ખાસીયતમાં જુદાજ હોય છે-અને તારે પણ
તેવી ખાસીયત સાથ બેળાવું ઘટે છે.

જે કોઈ કે પોતાના ધંધામાં આગળ વધવું કરે છે-તે ઝેયાદા મેળવ-
વાનો સઘળો વિચાર અને ખાહેશ કરે છે.

પણ અકલમદો, દાનાઓ અને ખુશહાલ મનના શખસો-પોતાનું
શરીર આ દુન્યામાં અને મન ઉપરની દુન્યામાં રાખે છે.

તને કાંઈ નહીં મળી શકવા માટે તું પોતે રંજદા ના થતો-કારણકે
તેમ ક્રીયાથી તો તારાં તન અને જાન ઉપર આક્રમ આવી પડશે.

શરીરનાં કૌવતથી માણસને પ્રમાણિકપણું હોય છે-અને દુર્બળતાથી
જુદાણું અને અપ્રમાણિકપણું આવે છે.

ન્યારે તારો જીવ દાનાઇની પુંજ નહીં ધરાવતો હોય-ત્યારે તને ૫૪૦
ખામેશી એખતયાર કરવા કરતાં ખીજે કોઈ પણ સણગાર સારો નથી.

યુ ખરુ દાનેશી પીશ મેહરુ આવરી
 ખેરહરા એ તૂ ખુસેલહ દાવરી
 તવાનગરુ ખુવહ હરુ કેરા આચ નીરત
 ખુતુક મરુહ કશ આચ અખ્યાચ નીરત
 મોદારા ખેરહરા ખેરાદરુ ખુવહ
 ખેરહ ખરુ સરે જાનુ યુ અકુસરુ ખુવહ
 યુ દાના તોરા દુશમને જાનુ ખુવહ
 બેહુ અચ દુરત મદી કે નાદાનુ ખુવહ
 તવાનગરુ શુહ આનુ કરુ કે ખુસુન્હ ગશત
 અચ આગે તીમારુ દરુ ખાન્હ ગશત
 ખઆમખતનુ ચૂનુ ફેરૂતનુ શરી
 સુખુનહાએ દાનન્દગાનુ બેશનવી
 ખગોકુતારુ અગરુ ચીરહુ શુહ રાએ મરુહ
 નગર્દહ કરી ખીરહુ દરુ કારુ કરુહ
 હરાનુ કરુ કે દાનેશી ફરામુશી કુનહ
 જખાનરા એ ગોકુતારુ ખામુશી કુનહ
 યુ દારી ખદરેત અન્દરુ ખારેતહુ
 જરો સીમો અરપાને આરાતેતહુ
 ૫૪૧ હઝીનહુ યુનાનુ કુનુ કે ખાયહત કરુહ
 નખાયહ ફેશાન્દો નખાયહ ફેશરુહ
 મેયાનહુ યુઝીની બેમાની ખાખય
 નખાશહ બેજાચ નીકીયત રહુનુમાય
 ખેરહમન્હ કચ દુશમનાનુ દરુ ગશત
 તને દુશમને ઊ યુ મચદરુ ગશત
 યુ દાહ અચ તને ખીશતનુ દાહ મરુહ
 યુનાનુ દાનુ કે પીરુચ શુહ દરુ નખરુહ
 મગૂચ આનુ સખુનુ કાન્દરુ ચુહ નીરત
 કઝાનુ આતેશત ખહુરહુ બેચ દુહ નીરત
 મઅન્દીશ અઝાનુ કાનુ નશાયહ ખદનુ
 કે નતવાની આહનુ ખઆખ આઝદનુ
 ફેરૂતનુ ખુવહ શહુ કે દાના ખુવહ
 ખદાનેશી ખુજોર્ગી તવાના ખુવહ
 હરાનુ કરુ કે ઊ કર્દએ કેર્દગારુ
 બેદાનહુ યુજશત અચ ખદે રૂઝગારુ
 પરસ્તીદને દાવરુ અકુચૂનુ કુનહ
 એ દેલ કાવેશે દીવ ખીરૂનુ કુનહ
 બેખરૂહીઝહ અચ હરુએ ના કર્દનીરત
 નેયાઝારહ આનુરા કે નાઝર્દનીરત
 ૫૪૨ ખયચદાનુ ગેરાયહ ખફર્તમે કારુ
 કે રૂઝીદેહુ ઊયસ્તો પર્દગારુ
 અઝાનુ ખૂખુ ગોકુતારે ખૂઝોરુખેહુરુ
 હઝીમાનુ હમહુ તાઝહુ કર્દહુ એહુરુ
 એ પીશે શહનશાહુ ખખરિતહુ
 ખરુ આફરીની નવ આરાતેતહુ
 અચ અન્બુમનુ માન્હ અન્દરુ શેગેકુત
 કે મર્દે જવાનુ આનુ ખુજોર્ગી ગેરેકુત
 જહાનદારુ કેસા દરુ ખીરહુ માન્હ
 સરકાએ રૂઝીદેહાનુરા બેખાન્હ
 બેફરૂમહુ તા નામે ઊ સરુ કુનહ
 ખદાનુહુ. કે આધાએ હકૂતરુ કુનહ

જે તું પોતાનીજ અક્ષ ઉપર માયા લાવશે (યાને દાનાઈ માટે તું મગરુ બનશે)-તો તે તારી મગરુ તારાં સઘળાં ઠહાપણુને તોડી નાખશે. જે કાંઈને કે લોભ નથી તેજ શખ્સ તવંગર છે-ભાગ્યશાળી તેજ કહેવાય કે જેની સાથે લોભ નેડાયો નહીં હોય.

બલમનસાઈ એ ઠહાપણુનેજ બાંધ છે-અને ઠહાપણુ એ તારા જીવનાં સર ઉપર તાજ મિસાલ છે.

જે તારો કટ્ટો દુશ્મન દાના હોય-તો તે તારા નાદાન દેસ્ત કરતાં વધારે બલો છે.

જે કાંઈ સંતોષી થયો તેજ તવંગર બન્યો-અને તેણેજ લોભ અને દુઃખને ક્યદ કીધાં.

અંદમ શીખવામાં જે તું કમીનો બનશે તોજ દાનેશમંદ શખ્સોની વાતો સાંભળશે.

જે બોલવામાં બોલનારના વિચાર કાવ્યા તે તેનાં પરિણામથી કાંઈ અજબ થવાનું નથી.

જે કાંઈ શખ્સ કે દાનાઈ વીરુરી જાય છે-તે પોતાની જખાનને તક-સાર કરવાથી ચૂપ બતાવે છે.

જ્યારે તારી પાસ ખાનનો, રોનું, રૂપું અને સણગારેલા ઘોડા વગેરે હોય,

ત્યારે કર્વો ઘટે તેવોજ ખર્ચ કરજે-તેને વેરી નાખવો નહીં બેઠ્યે તેમજ સંઘરી પણ રાખવો નહીં બેઠ્યે.

તું મધ્યમ માર્ગ અપવાર કરજે એટલે હમેશે તું સારી સ્થિતિમાં રહેશે-અને નેશી સિવાય કાંઈ બીજો તારો રેહનુમા થશે નહીં.

જે અક્ષમંદ શખ્સ પોતાના દુશ્મનોથી દૂર રહે છે-તો તેના દુશ્મનનું શરીર એક નોકર માફતું બની રહે છે.

જે એક માણસ પુરેપુરી બહાદુરી પોતે જાતે દેખાડે-તો એમજ બહુતું કે લડાઈમાં તે ફતેહમંદ થયો.

જે વાત કહેવામાં કાયદો ન હોય તે ના બોલતો-કારણકે તેવા આતશ-માંથી ખૂમાડા સિવાય કાંઈ બીજો હિસ્સો તને મળનાર નથી.

જે કામ થઈ નહીં શકતું હોય તેનો વિચાર ના કરતો-કારણકે તું લોખંડને પાણીએ કરી વિધી શકશે નહીં.

જે પાદશાહ કે વિદ્વાન હોય છે તે નમનતાઈવાળો હોય છે-તે દાનાઈ થીજ મોટો શક્તિમાન હોય છે.

જે કાંઈ શખ્સ કે પોતે ખોદાતાલાનો પયદા કીધેલો-સમજે છે, તે ઝમાનાની બીથી દૂર થયેલો હોય છે.

તેજ શખ્સ ખોદાની બંદગીમાં વધુ મશગૂલ રહે છે-તે પોતાનાં દિલ-માંથી એહરેમનના વિચારો દૂર કરે છે.

જે કાંઈ નહીં કરતું બેઠ્યે તેનાથી દૂરજ રહે છે-અને જે કાંઈને કે દુઃખ દેવા ઘટતું નથી તેને તે દુઃખ દેતો નથી.

જેથી તે શેવટને વખતે પાક ચઝાન કે જે રોઝીનો પહોંચાડનારો અને સર્વનો પાળનારો છે તેની તરફજ જાય છે.”

ખૂઝોર્જમેહરની આવી સારી વાતોથી-તમામ દાનાઓએ પોતાના ચેહરા ખીલેલા બતાવ્યા.

તેઓ શેહનશાહ નેશીરવાન આગળથી ઢક્યા-અને ખૂઝોર્જમેહર ઉપર નવેસરથી એક દોઆ કીધી.

સઘળી મજલેસ તેનાથી અજબ રહી-કે “આટલા જવાન શખ્સે આવી ખુજોર્ગી હારોલ કીધી છે.”

પાદશાહ નેશીરવાન પણ તેનાથી અજબ થયો-અને પગારખાતાના ઉપરીને તેડી મંગાવી,

હોઝમ કીધો કે “એનું નામ દફતરની શુરઆતમાં મથાળાં ઉપરજ લખે.”

મેથાને મેહાન બખતે ખૂઝોર્જમેહર
થુ ખુર્શીદે તાબાન્દુ શુહ બર સેપેહર
દેગર ખારહુ મૂએહ બપુસેશ ગેરકૂત
હમહુ બેખદાન માન્દહુ અન્દર શેગેકૂત
અખાન બાઝ ખુકુશાહ મહે જવાન
કે પાકીઝહુ દેલ ખૂદો રઉશન રવાન
ચુનીન ગોકૂત કઝ ખુસ્તવે દાદગર
ન પીચીહ બાયહ બઅન્દીશહુ સર
કે ઊ ચૂન શખાનસ્તો મા ગૂન્દેહ
વગર મા અમીન ઊ સેપહરે બલન્દ

નશાયહ ગુઝશતન એ પયમાને ઊય
નપીચીદન અઝ રાહો ફર્માને ઊય
બશાદીશ બાયહ કે બાશીમ શાહ
થુ દાદે અમાનહુ બેખાહીમ દાહ
હોનરહાશ ગુસ્તરહુ અન્દર જેહાન
હમી રાએ ઊ દાશત અન્દર નેહાન
મશવ બા ગેરામીશ કદન દેલીર
કઝ આતેશ બેતસેહ દેલે નરરહુ શીર
અગર ફહુ ફર્માનશ ગીરહ સખુક
દેલશ ખીરહુ ખાનીમો મઘજશ તુતુક
હમહુ બહ એ શાહસ્તો નીકી એ શાહુ
કઝ બન્દો ચાહસ્તો ઝૂ તાજે ગાહુ
એ મેહુરશ જહાનરા ખુવહ અર્જો ફર
એ ખેશમશ બેજૂશહ બતન દર જેગર
સરે તાજવર ફરે યઝદાન ખુવહ
ખેરહમન્દ અઝ શાહો બન્દાન ખુવહ
અઝ અહુરીમનસ્ત આન કે ઝૂ શાહ નીસ્ત
દેલો મઘજશ અઝ દાનેશ આખાહ નીસ્ત
શનીદન્દ ગોકૂતારે મહે જવાન
ફોઝૂન ગશત ફરતૂતરા ઝૂ રવાન
પરાગન્દહુ ગશત આન ખુઝોર્ગ અન્બુમન
પુર અઝ આફરીન ઝૂ અખાનો દહન

સધળા મોટાઓની વચ્ચે ખૂઝોર્જમેહરનું નસીબ-આરમાન ઉપરના
અળકતા ખોરશીદની માફકનું થયું.

વડા વઝીરે બીજી મરતબે સવાલો પૂછ્યા-જેથી તમામ દાનાઓ
અજબ રહ્યા.

તે જવાન મહે પાછી અખાન ખુદી કીધી-કારણકે તે પોતે પાક દિલનો
અને રોશન જીવનો હતો.

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “એક ઇન્સાફી પાદશાહથી-કોઇયે પણ
અદેશાથી સર-ફેરવવું નહીં જોઇયે.

કારણકે પાદશાહ પોતે ગોવાળિયા માફક છે અને આપણે તો તેનાં ૫૪૩
ગોસ્પંદ છિયે-અથવા તો તે ખુલ્લું આરમાન જેવો છે અને આપણે ગોયા
સીઆહ અમીન જેવા છિયે.

પાદશાહ તરફની વફાદારીથી કદીબી ફરવું નહીં જોઇયે-તેમજ તેની
રાહ રીતિ અને ફર્માનથી સર ફેરવવું નહીં જોઇયે.

જે આપણે આપણા પાદશાહને અમાનાનો ઇન્સાફ આપવા આહતા
હોઇયે-તો તેની ખુશહાલીમાં આપણે ખુશીજ થવું જોઇયે.

સધળા દેશમાં તેની કીર્તિ ફેલાવવી જોઇયે-અને તેનાં રાજ્યના ભેદ
ભરમો છપાજ રાખવા જોઇયે.

પાદશાહ તારી ઉપર મેહરબાની કરે તો તેથી ફલાઈના જતો-વિકરાળ સિંહ
પણ આતશથી તો બીહતો રહેશે (પાદશાહનો ગુસ્સો આતશ મિસાલ હોય છે).

અગરજે એક પહાડ પણ પાદશાહનું ફર્માન તુચ્છકારી કાઢે-તો
આપણે તેનાં દિલને બેહુદુ અને તેનાં મગજને હલકું ગણ્યે.

સધળી બલાઈ અને સધળી ભૂંડાઇ પાદશાહથીજ નિપજે છે-તેનાથીજ
બેડી અને ક્યદખાનું તેમજ તેનાથીજ તાજ અને તાજત મળે છે.

તેનીજ મોહબતથી દેશને મોટાઈ અને દબદબો છે-તેનાજ ગુસ્સાથી
આપણાં બદનમાં જીગર કાંપે છે.

તેનું તાજ ધરાવનાર માથું એ ખોદાતાલાનું ખોરેહ છે-અકલમંદ
શખ્સ તેનાથી ખુશહાલ અને હસ્તોજ રહે છે.

જે કોઇ શખ્સ કે પોતાના પાદશાહથી ખુશહાલ નથી થતો તે એહરે-
મનની અડલાદનો છે-તેનું દિલ અને મગજ દાનાઈથી ખાલી છે.”

તેઓએ પેલા જવાન મહેની વાતો સાંભળી-તેનાથી ધરડા શખ્સોના ૫૪૪
જીવ ખીલી નીકળ્યા.

હવે તે મોટી મજલેસ વીખરાઇ ગઇ-તેઓની અખાન અને મોઢાં
તેને માટેની આક્રીનથીજ ભરેલાં હતાં.

અઝમે દોવુમે નૂશીરવાન બા
ખૂઝોર્જમેહર વ મૂબેદાન.

ખૂઝોર્જમેહર અને વઝીરો સાથની નોશીરવાનની
રાજસભાની બીજી બેઠક.

દેગર હકૂતહુ રઉશનદેલે શહુરયાર
હમી ખૂદ દાનન્દહુરા ખાસ્તાર
દેલ અઝ કારે ગીતી બયકુ સૂ કશીહ
કુળ ખાસ્ત ગોકૂતારે દાના શનીહ
કસી ફૂ સજાવારે દરગાહુ ખૂદ
બદાનન્દગી દરખરે શાહુ ખૂદ
બેરકૂતન્દ દાનન્દગાને સોખન
જવાનો જહાનદીદહુ મહે કોહન

બીજે હકૂતે રોશન દિલનો પાદશાહ-પાછી અકલમંદોની તલબ કરવા
લાગ્યો.

તેણે દેશનાં કામથી પોતાનું દિલ વેગળું કીધું-કારણકે તે દાનાઓની
વાતો સાંભળવા આહતો હતો.

જે કોઈ કે દરબારમાં બેસવા લાયકતા હતા-અને દાનાઈમાં પાદ-
શાહની પસંદગી પામેલા હતા,

તે સખુન ખોલી બહુનાર વિદ્વાનો, જવાનો અને અનુભવી ખુદા મદદ
દરગાહમાં આવ્યા.

સરકાચ બૂઝોર્જમેહરે જવાન
 બેશુદ બા હકીમાને રકિશન રવાન
 હકીમાનો દાનન્દએ હુશમન્દ
 નેશસ્તન્દ નચ્દીકે તખ્તે બલન્દ
 નેહાદન્દ રાખ સૂએ બૂઝોર્જમેહર
 કે કેસા હમી જ બર અફઝત એહર
 અઝીશાન યકી બૂદ ફર્જાનહુ તર
 બેપુર્સીદ અજ અજ કઝાએ કદર
 ૫૪૫ કે આધાએ અન્તમે ચુનીન સખુન
 એગૂનહુસ્તો ઇનરા કે અફઝન્દ યુન
 ચુનીન દાદ પાસોખ કે બૂયન્દહુ મરુદ
 જવાનો શબો રૂચ દર કાર કુરુદ
 બુવહ રાહ રૂઝી બર તારે તન્ગ
 બલૂચ અન્દરૂ આમે જી બા દેરન્ગ
 યકી બીહોનર ગોકૂતહુ બર તખ્તે બખ્ત
 હમી ગુલ ફેશાનહુ બર બર દેરખત
 ચુનીનસ્ત રસ્મે કઝાએ કદર
 એ બખ્શોશ નેયાબી બફૂશોશ ગુઝર
 જહાનદાર દાનાઓ પર્વેગાર
 ચુનીન આફરીદ અખ્તરે રૂઝગાર
 દેગર ગોકૂત આન કસ કે અફઝન તરસ્ત
 કુદામસ્તો બીશી કેરા દરબરસ્ત
 ચુનીન ગોકૂત આન કસ કે દાનન્દહુ તર
 બનીકીઓ કેદારશ આયદ બખર
 દેગર ગોકૂત કસ મા એ નીક તરસ્ત
 કે બર દાનેશે બેખદાન અફસરસ્ત
 ચુનીન દાદ પાસોખ કે આહેસ્તગી
 કરીમીઓ રાદીઓ શાયેસ્તગી
 ૫૪૬ ફેરૂતન કુનહુ ગર્દને બીશ પસ્ત
 બેખખશહ ન અજ બહુરે પાદાશ દસ્ત
 બેફૂશહ બેલૂચહ બફૂશોશ જહાન
 ખરામહ બહંગામે મા હમરહાન
 દેગર ગોકૂત કદર બેરુદમન્દ મરુદ
 હોનર ચીસ્ત હંગામે નંગો નખરુદ
 ચુનીન ગોકૂત કાન કસ કે આહુએ બીશ
 બેબીનહુ બેગદાનહુ આધનો કીશ
 બેપુર્સીદ દીગર કે દર ઝીસ્તન
 એ સાઝી કે કમતર બુવહ રન્જે તન
 ચુનીન દાદ પાસોખ કે ગર બા ખરહ
 દેલશ બોરુહબારસ્ત રામેશ બરહ
 બદાદો સેતહ દર કુનહુ રાસ્તી
 બેખન્દહુ દરે કમ્બીઓ કાસ્તી
 બેખખશહ ગુનહુ ચૂન શવહ કામગાર
 નબાશહ સરશ પુન્દો ના બોરુહબાર
 બેપુર્સીદ દીગર કે દર અન્તુમન
 નેગહુબાન કુદામસ્ત બર બીશતન
 ચુનીન ગોકૂત કાન કસ પસે આરુજ્ય
 નરકૂત અજ કરીમીઓ અજ નીક બૂય
 ૫૪૭ દેગર ફ બસુસ્તી બુવહ પીશકાર
 એ દીદ અજ કુજની બદે રૂઝગાર

સરકાચી પામેલો જવાન બૂઝોર્જમેહર પણ-રોશન રવાનના દાનાઓ સાથે લ્યાં ગયા.

તે હકીમા, દાનાઓ અને અકલમંદો-તેનાં બુલંદ તખ્તની નચ્દીક આવી બેઠા.

તેઓએ બૂઝોર્જમેહર કે જેનાથી નેશીરવાને પોતાનો ચંદરો રોશન કીધો હતો તેની તરફ માં કીધાં.

તે રાધળા દાનાઓમાંથી એક વધારે દાના હતો-તેણે બૂઝોર્જમેહરને કઝા અને કદર માટે પૂછ્યું,

કે “એ બાબતની શુરૂઆત અને શેવટ કેવી રીતનું છે અને એનો પાયો પહેલાં કાણે નાખ્યો?”

તેણે જવાબ આપ્યો કે “એક હમંગી મર્દ-જવાન છે અને રાત દહારો મેહનત કર્યો બચ છે,

છતાં તેની રોઝીનો માર્ગ તેની ઉપર અધારો અને સાંકડો રહે છે-અને તેની નદીનાં પાણી વહેતાં બધાં પટેલાં હોય છે.

ન્યારે એક હોનર વગરનો રાખ્ય નસીબનાં તખ્ત ઉપર સૂતેલો હોય છે-અને ગુલાબનાં ઝાડ તેની ઉપર ગોલાબ વરસાવે છે.

બસ કઝા અને કદરની એવીજ રીત છે ગમે એવી કાશોશ કીધા છતાં પણ તેના હિસ્સામાંથી છટકી શકતો નથી.

જેહાનની સંભાળ કરનાર પર્વેગાર દાના સાહેબે-આપણાં નસીબનો સેતારો એવીજ રીતનો પથદા કર્યો છે.”

બીજું પૂછ્યું કે “જે કોઈ વધારે ચઢિયાતો છે તે કોણ છે અને મોટો મરતબો કોણને લાયક હોય છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તેજ માણસ કે જે નેકાને સારી પાંખે પિછાનનાર હોય છે અને તે ઉપર અમલ કરે છે.”

બીજું એ પૂછ્યું કે “આપણામાંથી વધારે નેક ચીઝો કઈ છે કે જે દાનેશમંદોની દાનાઈ ઉપર તાજ સમાન હોય છે?”

બૂઝોર્જમેહરે જવાબ દીધો કે “ધીરજ-બક્ષેશ, મોટું મન અને સત્યતા.

સત્યતાવાળો માણસ પોતાની ગર્દન નીચીજ રાખશે-જે તે સખાવત કરે છે તો તેનો બદલો મેળવવાની ધારણા તે રાખતો નથી.

તે મેહનત કરે છે અને મેહનત કરીનેજ દુન્યા છતવા માગે છે-પણ વળી વખત આવે છે ત્યારે પોતાના સોબતીઓ સાથે લાડ કરતો ફરે છે.

વળી બીજું પૂછ્યામાં આવ્યું કે “હાહા માણસમાં-સુદેહ અને લડાઈ બંને વખતે કેવા સદગુણો હોવા જોઈએ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “જે કોઈ રાખસ પોતાની અચબથી-વાકેફ થાય તે પોતાની ચાલચલગત બદલે છે.”

વળી પૂછ્યું કે “જિંદગીમાં તું એવું તે શું કરે કે જેથી શરીરનું દુઃખ કમતર થાય?”

તેણે જવાબ દીધો કે “અગર અકલ સાથે-જેનું દિલ સહનશીલ અને તો તેજ ખુશહાલી ભોગવે છે.

ત્યારેજ તે આપણેમાં પ્રમાણિકપણું વાપરે છે-અને બૂઝાણાંનો તેમજ અપ્રમાણિકપણાંનો અટકાવ કરે છે.

ત્યારેજ તે કોઈ ઉપર ફતેહ મેળવતાં તેને માફ કરે છે-તેનું સર મગરૂરી પકડતું નથી અને ઉસ્કેરાઈ જતું નથી.

વળી બીજું પૂછ્યું કે “સઘળી અન્તુમન વચ્ચે-પોતા ઉપર કાબૂ ધરાવનારો કોણ હોય છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે કે જે માણસ પોતાની ઉદારતાથી અને નેક ખસ્લતથી પોતાની લોભી ઈચ્છા પાછળ નહીં બચ, તે કાબૂ ધરાવનાર હોય છે.

બીજું જે કોઈ કામમાં આગસાઈ કરે-તેને ઝમાનાની આફત સિવાય બીજું શું મળે છે?”

દેગર ગોકૂત અચ્છ અખશેશો નીકૂખૂય
કુદામસ્ત નીકૂ તર અચ્છ હરદુ સૂય
કુલ જૂદ કેશતનશ ખાર આવરદ
અસાલી દુ ખારશ ખહાર આવરદ
ચુનીન ગોકૂત આન કસ કે ના ખાસ્તહ
અખખશેશ કુનદ જાનશ આરાસ્તહ
વગર ખર સેતાનદહ દારદ સેપાસ
ન અખશદહ ખાજારગાની શેનાસ
દેગર ગોકૂત ખર મરદ પીરાયહ નીસ્ત
વજીન નીકુઈહા ગેરાનમાયહ ચીસ્ત
ચુનીન દાહ પાસોખ કે અખશદહ મરદ
કે ઊ નીકુઈ ખા સજાવાર કરદ
બેખાલદ બકેદારે સર્વે બલદ
અપાલીચ હરગેચ નગદદ નેજદ
અગર ના સજારા નેશાનદ અસુશક
નખૂયદ નરૂયદ ગુલ અચ્છ ખારે ખુશક
સખુન પુર્સી અચ્છ ગુન્ગ વચ્છ મર્દે કર
ખદાહ અન્દર આઈ નેયાયદ અખર
દેગર ગોકૂત કન્દર સરાએ સેપન્જ
નખાશદ ખેરદમદ ખી દેદો રન્જ
એ સાજીમ તા નામે નીકૂ આવરીમ
વચ્છ આઘાચ્છ ફર્નમે નીકૂ આવરીમ
ખદ ગોકૂત શવ દૂર ખાશ અચ્છ ગુનાહ
જહાનરા હમહ ચૂન તને ખીશ ખાહ
હરાન ચીચ કાનત નખાશદ પસદ
તને દુસ્તો દુશ્મન ખદાન દર મખદ
દેગર ગોકૂત ફૂશેશ અઅન્દાજો ખીશ
એગૂઈ કઝીન દૂ કુદામસ્ત પીશ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે અન્દર ખરદ
જોચ અન્દીશહ અન્દી ન અન્દરખરદ
ચુ ખાહી કે રન્જ અખાર આયદત
બેફરી ચુ દર પીશ કાર આયદત
સજાએ સેતાયેશ દેગર ગોકૂત ચીસ્ત
અગર ખર નફીદહ ખાયદ ગેરીસ્ત
ચુનીન ગોકૂત કાન દૂ અચ્છદાને પાક
કુજૂન દારદ ઉમ્મીદો હમ તસો ખાક
દેગર ગોકૂત કચ મર્દે રઉશન ખરદ
કે સરત અચ્છ ખરે ચરખ મી ખુજરદ
કુદામસ્ત ખુશતર મરા રૂઝગાર
અઝીન ખર શુદહ અર્જ ના પાયદાર
ચુનીન દાહ પાસોખ સખુનગૂય ખાચ
કે હર કસ કે શુદ ઈમનો ખીનેયાચ
ઝમાનહ અખૂબી વરા દાહ દાહ
સજદ ગર નગીરદ જોચ અચ્છ દાહ યાહ
ગેપુર્સીદ દીગર કે દાનેશ કુદામ
અગીતી કે ખાશમ અચ્છ શાહકામ
ચુનીન ગોકૂત કાન દૂ ખુવદ બારૂખાર
અનચ્છીકે ઊ મરદે ખી શરૂમ ખાર
દેગર આન કે મધજશ નજૂશદ એ ખશમ
બેખાખદ અખેશમ અચ્છ ગુનહગાર અશમ

ખીજું પૂછવામાં આવ્યું કે “સખાવત કરવામાં અને પરાપકારી
ખુદ્દિમાં-બેહુ રીતે સૌથી સરસ કોણ ?

કે જેનાં વાવેલાં ઉતાવળે ફળ આપે છે-અને જેની ઝિંદગી દરમિયાન
દર વરસ બે વસંત રૂતુ જાય ?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે વગર માંગવે પોતાના જીવને
ઉદારતાથી સળગારે છે.

પણ જે શખ્સ કે તે સખાવત લેનાર ઉપર ઉપકાર કરે છે-તે સખા-
વત કરનાર ગણાતો નથી પણ તેને તું એક વેપારી સમજ.”

ખીજું પૂછ્યું કે “એક માણસનો સારો સળગાર કયો છે-અને સઘળી
બલાઈમાં વધારે ચઢતી બલાઈ શું છે ?”

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “તે બક્ષેશ કરનારો મર્દ-કે જે લાયક
માણસ સાથેજ નેકી કરે છે,

તે ખાગમાં ઉગતાં જાંચા સરોવરની માફક જાંચો ચઢે છે-અને બગી-
ચામાં પણ ફદી કરમાતો નથી.

પણ જે કોઈ નાલાયકને કસ્તુરી ઉપર બેસાડશે-તોપણ તે સુગંધ
આપશે નહીં. સૂકા કાંટામાંથી કાંઈ ફૂલ ઉગતાં નથી.

જે તું કોઈ મૂળા કે બેહોરા સાથે વાત કરશે તો તને રંજ મળશે
ફાયદો થવાનો નથી.”

ખીજું પૂછ્યું કે “આ ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યામાં-અકલમંદ શખ્સ પૃથ્વ
આકૃત અને સંકટ વગર રહેતો નથી,

તો આપણે શું કરવું જોઈએ કે જેથી નેકનામી મેળવ્યે-અને પહેલે-
થીજ સારું શેવટ લાવ્યે ?”

ખૂજોર્જમેહરે જવાબ દીધો કે “જા, ગુનાહથી દૂર રહે-અને સઘળી
ખલ્લના લોકોને તું તારાં પોતાનાજ તનની માફક ગણીને ચાહ.

જે ચીજ કે તને ગમતી ન હોય-તેની ઉપર તારા દોસ્તને અને દુશ્મ-
નને પણ લલચાવતો ના.”

ખીજું પૂછ્યું કે “અંદાજાસરની મેહનત અને ઘણી મેહનત-એ માટે
તું શું કહે છે એ બેહુમાંથી સરસ કયું ?”

તેણે જવાબ દીધો કે “અકલની ખાબતમાં તો-ઘટતોજ વિચાર કરવા
સિવાય ખીજું કાંઈ લાયક નથી.

જે તું એમ ચાહતો હોય કે તું મેહનત કરશે તોજ તેનાં ફળ
મળશે-તો તું તારાં કામનાં પ્રમાણમાંજ મેહનત કરજે.”

ખીજાએ પૂછ્યું કે “જે નિન્દામાં આવેલા માણસ ઉપર આપણને
અફસોસ લાગે તો પછી તારીફ લાયક કોણ હોય છે ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે પાક ચઢાવતી-આશા
હમેદ વધુ રાખતો હોય તેમજ ધારતી અને ખીલક પણ વધારે રાખતો હોય.”

ખીજું પૂછ્યું કે “ઓ તેજ અકલના મર્દ !-તું કે જેનું સર આસ્માન
ઉપરથી પણ પસાર થઈ જાય છે,

તો કહે, કે આ ખુલ્લંદી પામેલાં નાપાયદાર આસ્માન તરફથી-મારો પૃથ્વ
વધારે સારો વખત કયો છે ?”

યેલા સુબાષિત બોલનારે તેને પાછો એવો જવાબ દીધો-કે “જે કોઈ
આ દુન્યાથી નચિન્ત અને સ્વતંત્ર બને,

તેને ઝમાનો અચ્છી રીતે દાહ આપે છે-માટે તેને ઘટે છે કે ઈન્સાફનાં
કામને બૂલી નહીં જાય.”

ખીજું પૂછ્યું કે “એવી તે કઈ અકલ છે કે જેથી દુન્યામાં હું ખુશ-
હાલ રહી શકું ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે અકલ કે જે ધરાવનારો સહનશીલ
હોય-અને જેની નજદીક બેશર્મ માણસ ખુવાર હોય.

વળી તે શખ્સની અકલ કે જેનું મગજ ગમે એવા ગુસ્સાથી ઉકળતું નથી-
અને ગુસ્સામાં હોય તોપણ તે એક ગુનેહગાર તરફ આંખ મીચામના કરે છે.”

દેગર ગોકૂત આન ચીસ્ત અય હુશમન્દ
 કે આયદ ખેરદમન્દશ આન પસન્દ
 ચુનીન ગોકૂત કાન ફ ખેરદ પર્વરદ
 નદારદ ધમે આન કે જુ યુઝરદ
 અગર અરુજમન્દી સેપારદ ખખાક
 ન ખન્દદ હેલ અન્દર ધમે દદો ખાક
 દેગર ફ એ નાખૂદનીહા ઊમીદ
 ખેપુરદ ખદાનગૂનહુ કચ ખાર ખીદ
 ૫૫૦ હમીશહુ યુવદ શાહે ખુરરમ રવાન
 ખીઅન્દહુ ખાશદ એ ગરતે જમાન
 દેગર ગોકૂત ખદ ચીસ્ત ખર પાદશા
 કજુ તીરહુ ગરદદ હેલે પારસા
 ચુનીન દાદ પાસોખ કે ખર શહુર્યાર
 ખેરદમન્દ ગૂચદ કે આહુ ચહાર
 ચકી આન કે તર્સદ એ દુશમન ખજન્જ
 વહીગર કે અચ ખખશેશ આયદ ખતન્જ
 સેદીગર કે રાયે ખેરદમન્દ મરદ
 ખયક સૂ નેહદ રૂએ નન્ગો નખરદ
 ચહારોમ કે ખાશદ સરશ પુર શેતાખ
 નજૂયદ ખકાર અન્દર આરામો ખાખ
 ખેપુર્સીદ દીગર કે ખી અયખ કીસ્ત
 નફહીદન આઝાદગાનરા એ ચીસ્ત
 ચુનીન ગોકૂત કીનરા ખેગૂર્મ રાસ્ત
 કઝીન દર ખેરદ ખર સખુન ખર ગવાસ્ત
 ગેરાન માયગાનરા કુસુનો દોરઘ
 ખકજીઓ ખીદાદ જુસ્તન દોરઘ
 મેયાનહુ યુવદ મદે કુદાવરી
 નફહેશ કુનો સર પુર અચ દાવરી
 ૫૫૧ મનેશ પસ્તીઓ કામ ખર પાદશા
 ખખીહુદહુ જોસ્તન ખદે પારસા
 દેગર ગોકૂત કાન ફ નજૂયદ ગજન્દ
 એ ખૂહા કુદામશ યુવદ સૂદમન્દ
 ચુનીન ગોકૂત કાન ફ યુવદ રાસ્તગૂચ
 ખર રાસ્ત ખાશદ હમહુ કારે ઊય
 જખાન રાનદનો દીદહુ પુર આમે શરૂમ
 ગુઝીદન ખોરૂશ અન્દર આવાએ નરૂમ
 ખેરદમન્દ ખેહુ ફ નદારદ રવા
 ખેરદ ફર કદન એ ખહુરે હવા
 ખેપુર્સીદ દીગર ચકી હુશમન્દ
 કે અન્દર જહાન કીસ્ત ફ ખી ગજન્દ
 મેયાજદ ખતદખીરે જાન પર્વરદ
 વજૂ ખીશો પયવન્દે ઊ ખર ખરદ
 ચુનીન દાદ પાસોખ કે આન અચ નુખોસ્ત
 દરે પાક ચચદાન ખેદાનેસ્તો જોસ્ત
 કજૂયત સેપારો ખદૂયત પનાહુ
 ખોદાવન્દે રૂએ શઓ હુરો માહુ
 હેલે ખીશરા આશકારો નેહાન
 સેપોર્દન ખકર્મીને શાહે જોહાન
 ૫૫૨ તને ખીશરા પર્વરીદન ખનાચ
 ખર સખત ખસ્તન દરે રન્જો આચ

ખીજું પૂછ્યું કે “ઓ અકલમંદ શખ્સ ! તેવો કોણ છે કે જે દાનેશ-મંદને પસંદ પડે છે ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે અકલની પર્વરેશી કરે છે-અને પોતા પાસેથી જે જતું રહ્યું હોય તેનો ગમ કરતો નથી.

અગર તે પોતાનાં એક વહાલાંને પણ ખેહી દે છે-તોપણ તે પોતે કશી પ્રકારનો ગમ, અકસોસ કે ધનરાટ કરતો નથી.

વળી તે શખ્સ કે જે નહીં ખની શકે તેનાં કામોથી પોતાની આશા જેમ એક ખેલુ ઝાડ ફળ લાગવાથી છોડી દે તેમ છોડી દે છે.

તે હમેશો ખુશહાલ અને ખુશી ભરેલા જીવનોજ રહે છે-અને જમા-નાની ગદેશથી નચિન્ત રહે છે.”

ખીજું પૂછ્યું કે “એક પાદશાહમાં એવી કઈ ખામી છે-કે જેથી પરહેઝગારોનું દિલ દુઃખાય છે ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “અકલમંદો પાદશાહની એવી ચાર ખામીઓ જણાવે છે.

એક તો એ કે લડાઈમાં તે દુશ્મનથી ડરી નય-ખીજું એ કે તે ખખશેશ કરવાથી પાછો હટે.

ત્રીજું કે તે સુલેહ અને લડાઈને દહાડે દાના શખ્સની સલાહ એક ખાજૂએ મેલે.

અને ચોથું કે તે આકળા સ્વભાવનો હોય-અને કોઈ કામમાં ધીરજ અને શાન્તિ નહીં રાખે.”

ખીજું એ પૂછ્યું કે “અયખ વગરનું કોણ છે-અને મોટા દરજ્જાના માણસોને ઠપકો સાથી ધટે છે ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “હું ખરેખરજ કહીશ કે જેથી મારાં કહેલાંને અકલ પણ મન્જૂર રાખશે,

કે ફરજ અને નૂડાણું તેમજ અધર્મીપણાથી અને અન્યાયથી નામદારી મેળવવાનું કામ મોટા દરજ્જાનાં માણસોને અયખ લગાડે છે.

જે જરા જરામાં ઠપકો આપવા અને કઝીઓ કરવા નીકળે-તે માણસ ધણો ડાહ્યો નહીં કહેવાય.

પાદશાહ આગળ હલકતપાણું અને ખેઅદખી દેખાડવાથી અને નાદાનીથી ધર્મી માણસો સાથે ખૂરાઇ કરવાથી મોટે દરજ્જાના માણસોને અયખ લાગે છે.”

ખીજું એ પૂછ્યું કે “જે કોઈ શખ્સ કે પોતાને નુકસાન થવા નહીં માગતો હોય-તેણે કદ ખસ્તત એખતયાર કરવી જોઈએ કે જે તેને ફાયદાકારક હોય ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે સાચું જાલનારો હોય-તેનાં સધળાં કામો વાજખીજ હોય છે.

લાજ મચાઈથી વક્તાપણું દેખાડવામાં-નરમ ખોલો અને ધીમે આવાએ ફર્યાદ કર્યામાં (નુકસાન નથી).

વધારે ડાહ્યો માણસ તેજ છે કે જે લોભને ખાતેર અકલને દૂર કરતો નથી.”

ખીજા એક અકલમંદે તેને પૂછ્યું કે “દુન્યામાં એવો કોણ છે કે જે આકૃત વગર,

ગરીબીમાં પોતાના હુનરથી પોતાનું પોષણ કરે-અને સગાં વહાલાં તેમજ નાતેદારો તેનાથી લાભ મેળવે ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જેણે પહેલેથીજ-પાક ચઝદાન તરફ જવાના દરવાઝાને પિછાન્યો અને તેજ સાહેબને શોધ્યો.

કે જે સાહેબ માટેજ તારી શુક્ર ગુઝારી છે અને જે સાહેબથીજ તને પનાહ છે-તેશાન રાઝનો, સીઆહ રાતનો, આકૃતાખનો અને માહતાખનો સાહેબ છે.

અને જે શખ્સ પોતાનાં દિલને દેશના પાદશાહનાં ફર્માન ઉપર શું ઝાહેરમાં કે શું ખાતેનમાં સોંપવું કરે છે.

જે પોતાનાં શરીરને આરામથી રાખવું કરે-અને રંજ અને લોભનો દરવાઝો તેની ઉપર મજબૂત બંદ કરે.

નેગર દાશતન મરુદુમે ખીશરા
 ખર અફઝુદને તૂશહ દર્વીશરા
 સેપોદન બફરહ-ગ ફર્જન્દે ખોરહ
 કે ગીતી બનાદાન નબાયહ સેપોરહ
 થુ ફમાન પઝીર-દહ બાશહ પેસર
 નવાઝ-દહ બાયહ કે બાશહ પેદર
 બેપુર્સીહ દીગર કે ફર્જન્દે રાસ્ત
 બનઝદે પેદર જાયગાહશ કુજસ્ત
 થુનીન દાહ પાસોખ કે નઝદે પેદર
 ગેરામી થુ જાનસ્ત ફરોખ પેસર
 પસ અઝ મરુદ નામશ બેમાનહ બજાય
 અઝીરા પેસર ખાનદશ રહુનુમાય
 બેપુર્સીહ દીગર કે અઝ ખાસ્તહ
 એ દાની કે દારહ ફેલ આરાસ્તહ
 થુનીન દાહ પાસોખ કે મરુદુમ બચીઝ
 ગેરામીસ્ત ગર ચીઝ ખાસ્ત નીઝ
 દર અન્હ ચીઝસ્ત બસ્તહ દુરોસ્ત
 નેગર તા નદારી સખુન ખારે સોસ્ત
 નુખોસ્ત આન કે યાબી બદ્દ આરઝુય
 એ હસ્તીશ પયદા શવહ નીકુખૂય
 દેગર ચૂન બેયાબી નેયારી બકાર
 હમાન સન્ગો હમ ગઉહરે શાહુવાર
 દેગર ગોકૂત બા નામો તાજે બલન્હ
 કેરા ખાની અઝ ખુસ્વાન અરઝમન્હ
 થુનીન દાહ પાસોખ કે આન શહૂર્યાર
 કે ઈમન અઝ મેદે પર્હીઝગાર
 વઝ આવાઝે ઊ બહ હરાસાન શવહ
 ઝમીન ઝીરે તખ્તશ તન આસાન શવહ
 દેગર ગોકૂત મરુદુમ તવાન્ગર બચીસ્ત
 બગીની પુર અઝ રન્જો દર્વીશ કીસ્ત
 થુનીન ગોકૂત કાન કસ કે દારહ પસન્હ
 બબખશે ખોદાવન્દે અર્ખ બલન્હ
 કસીરા કુજ બખ્ત અઝબાઝ નીસ્ત
 બદી દર જહાન બહતર અઝ આઝ નીસ્ત
 અઝ નામદારાન ફેર માન્દન્હ
 હમહુ હમ ઝબાન આફરીન ખાન્દન્હ

જે પોતાના ખેશીઓની સંભાળ લે-અને ગરીબોની મદદમાં વધારો કરે.

પોતાનાં અચ્ચાને ઉસ્તાદને સોંપવાં-કારણ દુન્યા નાદાનોને સોંપી શકાતી નથી.

જ્યારે એક બેટો બાપતું ફર્માન કમૂલ કરનારો હોય-ત્યારે બાપને પણ ઘટે છે કે તેની ઉપર નવાઝેશ કરે.”

ખીજાએ પૂછ્યું કે “એક સાચા બેટાનો દરજ્જો બાપની નઝદીક શું હોય છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે મુબારક બેટો પોતાના બાપની નઝદીક બનની માફક પ્યારો છે.

તેનાથીજ તેનાં મરણ પછી તેનું નામ કાયમ રહે છે-કારણકે તે બેટો પોતાના રેહનુમા તરીકે બાપનેજ ઓળખાવશે.”

ખીજાએ પૂછ્યું કે “ધન દહલત કે જે માણસનું દિલ આરાસ્તા રાખે છે તેને માટે તું શું જાણે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “દહલત દુન્યા કાંઈ મોટી ચીઝ નથી કહેવાતી છતાં લોકોને દહલત દુન્યાથીજ આબરૂ મળે છે.

તેની સાથ કેટલીક ચીઝ તાલુકો રાખે છે-સંભાળજે તું મારી વાતને ટુચ્છકારી ના કાઢતો.

પહેલી તો એ કે દહલતની મદદેજ તારી સઘળી મુરાદ પાર પડે છે- ૫૫૩ વળી તેનાથી નેક ખરલત હાસેલ કર્યે છિયે.

તેમજ વળી જે તને દહલત મળે અને તેનો ઉપયોગ નહીં કરે-તો પછી તે પાદશાહી ઝવેરાત હોય કે નકામા પત્થર હોય તે બન્ને સરખાજ કહેવાય.”

ખીજા પૂછ્યું કે “ખુલ્લં તાજ અને કીર્તિ સાથના પાદશાહોમાંથી તું કોણને સઉથી ઉત્તમ ગણે છે?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે પાદશાહને-કે જેનાથી પરહેઝગારો મદદ નચિન્ત રહેતા હોય.

અને બૂરાઓ તેના આવાઝથી બીહતા હોય-અને સઘળો દેશ તેનાં તખ્ત હેઠળ આરામમાં રહેતો હોય.”

ખીજા એ પૂછ્યું કે “એક માણસ તવંગર સાથી થાય છે-અને જેહા-નમાં રંજથી ભરેલો મોહતાજમંદ કોણ છે?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે માણસ કે જે ખુલ્લં આસ્માનના બનાવનાર સાહેબનાં બક્ષેલાં ઉપરજ સંતોષ પકડે.

જેનું કે નસીબ મદદગાર નથી બનતું-તેને માટે દુન્યામાં લોભ કરતાં વધારે મોટી બીજી કોઈ આફત નથી.”

તે મજલેસના નામદારો તેનાથી અજબ થયા-અને સઘળાઓએ એકે આવાઝે તેના ઉપર આફ્રીન કીધી.

અઝમે સેલુમે નૂશીરવાન બા
 બૂઝેર્જમેહર વ મૂબેદાન.

બૂઝેર્જમેહર અને વઝીરો સાથની નોશીરવાનની
 રાજસભાની ત્રીજી બેઠક.

થુ ચક્ર હકૂતહુ ખુગજશ હશતુમ પગાહ
 નેશસ્ત અઝ બરે તખ્ત પીરઝ શાહ
 બેખાન્દ આન કસાનરા કે દાના ખુદન્હ
 બગોકૂતારો દાનેશ તવાના ખુદન્હ
 બેગોકૂતન્હ હરૂગૂનએ હરૂ કસી
 હમાના પસન્દશ નેયામહ બસી

જ્યારે એ ઉપર એક અઠવાડિયું પસાર થયું ત્યારે આઠમે દહાડે બામદાદે-ફતેહમંદ પાદશાહ નોશીરવાન પાછો તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો.

પછી જે રાખસો કે વિદ્વાન હતા અને વાતચિત્ત કરવામાં તેમજ ૫૫૪ દાનાઈમાં ઘણા બાહોશ હતા તેઓને બોલાવ્યા.

દરેક જણ જુદી જુદી બાબત ઉપર બોલ્યા-પણ પાદશાહને તે ઘણું પસંદ પડ્યું નહીં.

ચુનીન ગોકૂત અઝાન પસ બખુએરુજ મેહુર
કે અચ આદરે શરૂમ બુકશાય એહુર
સખુનગૂય દાના અખાન બર કુશાહ
એ હરૂગૂનહુ દાનેશ હમી કરૂહ યાહ
નુખોસ્ત આફરીન કરૂહ બર શહુરયાર
કે પીરૂચ બાદા સરે તાજદાર
દેગર ગોકૂત મરુદુમ નગદંહ બલંહ
મગર સર બેપીચહ એ રાહે ગઝંહ
ચુ બાયહ કે દાનેશ બેચકૂઝાયદત
સખુન ચાકૂતનરા ખેરહ બાયદત
દરે નામ જુસ્તન દેલીરી ખુવહ
અમાનહુ એ બદદેલ બસીરી ખુવહ
અગર તખ્ત જૂઈ હોનર બાયદત
ચુ સખી દેહલ શાખ બર બાયદત
ચુ પુર્સંહ પુર્સંદગાન અચ હોનર
નશાયહ કે પાસોખ દેહી અચ ગોહર
પપપ ગોહર બી હોનર ના પસંદસ્તો ખાર
બદીન દારેતાન જહ યકી હુશયાર
નેગર તા એ ગોકૂત આન ખેરહમંહ મરુહ
દરીન બયત ખાહમ તોરા યાહ કરૂહ
કે ગર ગુલ નખૂયહ એ રંગશ મગૂય
કચ આતેશ નખૂયહ કસી આબે જૂય
તવાંગર બખખશેશ ખુવહ શહુરયાર
બગજે નેહોકૂતહુ નશુહ નામદાર
બગોકૂતારે ખૂખ અર હોનર ખાસ્તી
બકેરદાર પયદા કુન આન રાસ્તી
બરામેશ ખુવહ હર કે દારહ ખરહ
સેપહરશ હમી દર ખેરહ પર્વરહ
ચુનીન હમ ખુવહ મરુદુમે સાદહુ દેલ
એ કચઝીશ ચૂન ગદંહ આઝાદહુ દેલ
ખેરહ દર જહાન ચૂન દેરખતે વફાસ્ત
વઝાન બર નુખોસ્તીન દેલે પાદશાસ્ત
ચુ ખુર્સંહ ખાશી તન આસાન શવી
ચુ આચ આવરી ઝાન હેરાસાન શવી
મકુન નીકુમદી બરએ કસી
કે પાદારો નીકી નેયાબી બસી
પપપ કુશાદહુ દેલાનરા ખુવહ બખત યાર
અનૂશહુ કસી હુ ખુવહ બોરૂખાર
હરાન કસ કે જૂયહ હમી બરુતરી
હોનરહા બેબાયહ બદીન દાવરી
યકી રાયો ફરુકંગ બાયહ નુખોસ્ત
દોઝમ આચમાયેશ બેબાયહ દુરોસ્ત
સેબુમ યાર બાયદત હંગામે કાર
એ હર નીકો બહ બર ગેરેકૂતન શુમાર
વઝાન પસ કે યારત ખુવહ નીકુસાર
બરએ બહંગામત આયહ બકાર
અહારોમ ખેરહ બાયદો રાસ્તી
બશોસ્તન દેલ અચ કચઝીઓ કાસ્તી
બખજુમ ગરત જૂરમંદી ખુવહ
બતન ફરોશ આરી બલંદી ખુવહ

પછી તેણે બુઝર્જમેહરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “હવે મલાહઝાનો પદોં કાઢી નાખી તારો ચેહરો દેખાડ (યાને કાંઈ બોલ).”

આથી તે સુખાપિત બોલનાર દાના રાખસે પોતાની અખાન ખુલ્લી કીધી-અને દરેક તરેહની દાનાઈ દેખાડવા માડી.

પહેલાં તેણે પાદશાહ ઉપર કુચા કીધી-કે “આ તાજ ધરાવતું સર ફતેહમંદ હોજો!”

પછી બોલ્યો કે “માણસ જ્યાં સૂધી ખરા માર્ગથી ફરતો નથી ત્યાં સૂધી તે મોટા થતો નથી

જે તને તારું જ્ઞાન વધારવું હોય-તો નસીહતની વાતો સમજવા માટે તને અકલ હોવી જોઈએ.

મોટાઈ મેળવવાનો માર્ગ બહાદુરી છે અમાનો હીચકારા લોકોથી ધરા યસો થાય છે.

જે તને તખ્ત મેળવવાની અભિલાષ હોય તો તને કુશળતા હોવી જોઈએ-કારણકે જે ઝાડની ડાળને પાદડાં હરો તોજ તને ફળ મળશે.

પૂછનારા જ્યારે તને તારી ચેત્યતા માટે પૂછે ત્યારે તુ ફક્ત તારાં જાંચાં ખાન્દાન માટે તોજ તેજાને જવાબ આપે તે હીચ માણસ નહીં.

લાયકાત વગરનું ઝેરું ખાન્દાન ના પવન કરવા જોગ અને તુચ્છ ગણાય છે-એ બાબત ઉપર એક દાના રાખસે એક વાત કહેલી છે.

તું જે કે તે દાનેશમંદ માનુરો શું કહ્યું છે? તે તારે માટે આ બયતમાં હું કહીશ.

કે ‘જે એક ગોલાખનું ફૂલ ખુશબો નાહી આપતું હોય, તો તું તેનાં રંગની તારીફ કરતોજ ના-કારણકે મીઠાં પાણીની શોધ કોઈ આતશમાંથી કરવુંજ નથી.’

સખાવત કીધાથીજ એક પાદશાહ તવંગર બને છે પોતાનો ખઝાનો છૂપો રાખ્યાથી તે પ્રતિષ્ઠાન થતો નથી.

જે તું તારી કુશળતા મોટા મોટા બોલોમાં દેખાડે છે-તે તું તેવાં કામો કરીને તારી વાત ખરી પાડ.

જે કોઈ કે અકલ ધરાવે છે તે સુખી હોય છે-ફરતો આસ્માન તેને અકલમાંજ પવંદેશ કરે છે

તેજ પ્રમાણે જ્યારે માણસનાં દિલમાંથી નૂઠાણું નીકળી જાય છે, ત્યારે તેનું ખાલેસ હેયું સુખમાં રહે છે.

દાનાઈ આ દુન્યામાં વફાદારીનાં ઝાડ માફક છે-જેનું પહેલું ફળ મનનું મોટાપણું હોય છે.

જે તું સન્તોષી થશે તો સુખી થશે-જે લોભ કરશે તો હવરાન થશે.

જે માણસથી વળતી બઝાઈની આશા તને નહીં હોય-તેની સાથ બઝાઈ ના કરતો.

મોટું દિલ ધરાવનાર રાખસને નસીબ મદદગાર હોય છે-બાગ્યશાળી તેજ કે જે ગાદનશીવ હોય છે.

જે કોઈ રાખસ મોટાઈ મેળવવાનો દાવો કરતો હોય-તેણે પોતાનો દાવો ખરો કરવા માટે પોતાની કાવધાત દેખાડવી જોઈએ.

પ્રથમ વિચાર શક્તિ અને ડહાપણ ધરાવતો હોવો જોઈએ-બીજું. વળી તેણે મોટા અનુભવ દેખાડવો જોઈએ.

ત્રીજું. વળી એ કે કોઈ મદદગાર જોઈએ-જે કામકાજમાં-નેકી બરી !! સારી નમજ રાખતો હોય.

જે તને નેક મદદગાર મળ્યા-તો તને દર રોઝ અને દર પ્રસંગે ઉપ-ગોગી થઈ પડશે.

ચોથું. ડહાપણ અને સચ્ચાઈ ધરાવવી જોઈએ-નૂઠાણું અને આત્મા-લિક્ષપણાંથી પોતાનાં દિલને સાફ રાખવું જોઈએ.

પાંચમું. જે તારાં શરીરમાં તાકત હોય અને તે સાથ મોટી ખંત હોય,

અઝીન હરદો ચૂન ભેદત ગદ્દ સખુન
હોનર ખીરહ બી આઝમાયેશ મકુન
ચુ ફરોશ નખાશહ તને ચૂરમન્દ
નેયારહ સરે આરજહા બલન્દ
ચુ ફરોશ એ અન્દાઝહ અન્દર ગુઝસ્ત
ચુનાન દાન કે ફરોશહ નઉમીહ ગસ્ત
ખુએ મદે દાના બેચૂઈમ પન્જ
વઝીન પન્જ આદત નખાશહ બરન્જ
ચુ નાદાન કે આદત કુનહ હકૂત ચીઝ
નખાશહ શેગેકૂત અર બરન્જસ્ત નીઝ
તુખોસ્ત આન કે હર કસ કે દારહ ખરહ
નદારહ ધમે આન કે ચૂ ખુઝરહ
ન શાહી કુનહ જાન કે ના ચાકૂતહ
કે ગર ખુઝરહ ચૂ શવહ તાકૂતહ
બનાબૂદનીહા નદારહ ઉમીહ
નગૂયહ કે બાર આવરહ શાખે બીહ
ચુ અઝ રન્જ વઝ બહ તન આસાન શવહ
એ ના બૂદનીહા હેરાસાન શવહ
ચુ સખતીશ પીશ આવરહ રૂઝગાર
શવહ પીશો સુસ્તી નેયારહ બકાર
એ નાદાન કે ગોકૂતીમ હકૂતસ્ત રાહ
યકી આન કે ખેશમ આવરહ બી ગુનાહ
કુશાયહ દરે ગન્જ બર ના સઝા
ન ચૂ મોઝહ ચાબહ ન હરગેઝ જઝા
સે દીગર બયઝદાન ખુવહ ના સેપાસ
નખાશહ ખેરહમન્દો નીકી રોનાસ
ચહારોમ કે બા હર કસી રાએ ખીશ
બેચૂયહ બર અકાઝહ આવાઝે ખીશ
બપન્જુમ બગોકૂતારે ના સૂહમન્દ
તને ખીશ દારહ બદેઈ ગઝન્દ
શશુમ ગદ્દ ઈમન બનાઉસ્તુવાર
હમી પરનેયાન જૂયહ અઝ બાર બાર
બહકૂતમ કે બેસ્તીહા અન્દર ફોરૂશ
બપીશર્મી અન્દર બેજૂયહ ફોરૂશ
ચુનાન દાન તો અય શહૂરયારે બલન્દ
કે અઝ બહ નખીનહ કસી જોઝ ગઝન્દ
ચુ બર અન્જુમન મરૂહ ખામશ ખુવહ
અઝાન ખામુશી દેલ બરામશ ખુવહ
સેપોઈન બદાનાએ ગૂયન્દહ ગૂશ
બતન તૂશહ ચાબી બદેલ રાયો ફૂશ
શનીહહ સુખુનહા ફરામુશ મકુન
કે તાજસ્ત બર તખ્તે દાનેશ સખુન
ચુ ખાહી કે દાનેસ્તહ આયહ બબર
બગોકૂતાર ખુશાય બન્દ અઝ ગોહૂર
ચુ ગુસ્તરૂહ ખાહી બહર જાય નામ
જખાન બર કુશા હમચુ તીલ અઝ નેયામ
ચુ બા મદે દાનાત ખાશહ નેશસ્ત
જખરહસ્ત ગદ્દ સરે ઝીરહસ્ત
બદાનેશ ખુવહ જાનો દેલ બા ફોરૂશ
નેમર તા નમદી બમેદે ફોરૂશ

અને જો આ બંને સાથે જોડાય-તો પછી અનુભવ વગર તારી કુશ-
ળતા દેખાડવા જતો ના.

જો ખંત નહીં હોય, તો ખાલી ઝોરાવર શરીર વડે-તારી મનની
ખાહેશ પુરી કરી શકશે નહીં.

પણ જો ખંત હદથી ઝેરાદા રાખશે-તો એમજ સમજ કે તું પાછો
નાહમેદ થયો.

હવે હું દાના મદની પાંચ ખાસીયત વિષે કહું છું-એ પાંચ ખાસી- ૫૫૭
યતથી તે કદીબી દુઃખમાં પડતો નથી.

ન્યારે એક નાદાન મદ કે સાત ચીઝની ખાસીયત એખતયાર કરે
છે-ત્યારે જો તે દુઃખમાંજ સબડે તો તેમાં અજબ થવા જેવું કંઈ નથી.

હવે જો કોઈ કે દાનાઈ ધરાવે છે તેની પહેલી ખાસીયત આ છે કે-
તે પોતા ઉપર વીતી ગયું તેની પરવા રાખતો નથી.

બીજી એ કે જે હાલ નથી મળ્યું (ભવિષ્યમાં મળે) તે ઉપર ખુશી
દેખાડે નહીં-કારણકે જો તે નહીં મળે તો પાછળથી દુઃખી થાય.

ત્રીજી એ કે અસંભવિત વાતોની તે આશા રાખે નહીં-તે કોઈ દહાડે
એમ નહીં કહે કે બેદનાં ઝાડ ઉપર ફળ આવશે.

ચોથી એ કે ન્યારે તે રંજ અને આકૃતથી મોકળો થાય છે-ત્યારેજ
તે ભવિષ્યનો ભય કરે.

પાંચમી એ કે જો ઝમાનો તેની ઉપર સંકટ લાવે-તોપણ તે પોતાનાં
કામમાં આગળ પડતોજ રહે છે અને જરા પણ આળસાઈ કરતો નથી.

હવે નાદાનને માટે જે મેં કહ્યું કે તેની સાત ખાસીયત છે-તેમાંની
પહેલી એ કે વગર વાંકે તે ગુસ્સો કરે.

બીજી એ કે નાલાયક રાખસો ઉપર તે પોતાના પૈસા વેરી દે-જેથી
તે કદી પણ કંઈ ફાયદો કે બદલો મેળવી શકે નહીં.

ત્રીજી એ કે તે ખોદાતાલાથી નાસેપાસ બની જાય-તે હડાપણવાળો
અને નેકીની પિછાન કરનારો અને નહીં.

ચોથી એ કે દરેક જણને તે પોતાનો ભેદ-કહી દે અને સઘળા આગળ ૫૫૮
પોતાની વડાઈ હાંકતો ફેરે.

પાંચમી ખાસીયત એ કે વગર ફાયદેની બકબક કીધાથી-પોતાનાં
શરીરને દુઃખ અને તુકસાનમાં સબડાવે.

છઠ્ઠી એ કે ડામાડોલ રાખસ ઉપર વિશ્વાસ રાખી નચિન્ત બને-અને
કાંટાની ઝાડીમાંથી રેશમ જેવાં (યાને ઊંચી જતનાં) ફળની આશા રાખે.

સાતમી આદત તે કે નૂઠો કઝીયો કરવા નીકળે-અને નાંખોસીમાં
માન સમજે.

ઓ મોટા દરજ્જાના પાદશાહ! તું જણ-કે ખૂરા રાખસથી કોઈ તુક-
સાન સિવાય કંઈ બીજું જોતું નથી.

ન્યારે મજલેસમાં કોઈ રાખસ મૂગો જેસે છે-ત્યારે તે ચૂપકીદીથી
તેનું દિલ ખુશહાલ થાય છે.

કોઈ અકલમંદ બોલનારાની વાત સાંભળ્યાથી-તું પોતાનાં શરીર માટે
ખોરાક અને દિલ માટે અકલ હુશ્યારી મેળવશે.

એવી સમજેલી વાતોને તું ભૂલી ના જતો-કારણકે એવી વાતો તો
દાનાઈનાં તખ્ત ઉપરનાં તાજ જેવી ગણાય છે.

જો તું પોતાની વિદ્યાનું ફળ ચાખવા ચાહતો હોય-તો તું સખુને
બોલીને પોતાનાં ગોહરો ખુલાં કર.

જો તું દરેક જગ્યાએ તારી કીર્તિ ફેલાવવા ચાહતો હોય-તો જેમ
મેયાનમાંથી તલવાર ખેંચે તેમ તારી ઝખાન ખુલી કર.

જો તારું કંઠનું બેસવું દાનાઓની સાથેજ રહેશે-તો તારું હલકું માથું ૫૫૯
વિદ્યાથી ઝખરહસ્ત બનશે.

વિદ્યાથીજ તારો જીવ અને દિલ રોશન રહેશે-માટે સંભાળજે નૂઠા-
ઈની અડાસે પણ ના જતો.

સખુનૂય ચૂન ખરુ કુશાયદ સખુન
બિમાન તા બેગૂયદ તો તુન્દી મકુન
એ ગોકૂતારે બૂયા તો દાના શવી
બેગૂઈ અઝાન પસ કજૂ બેશનવી
એ દાનેશ દરે બી નેયાઝી મજૂય
વગર ચન્દ અજૂ સખતી આયદ બરૂય
શુ બા દેલ્ જખાનરા ખુવદ રાસ્તી
બેખન્દહ એ હરૂસ દરે કાસ્તી
હમીશહુ દેલે શાહુ નૂશીરવાન
મખાદા અજૂ આમૂખતાન ના તવાન
બેપુર્સીદ પસ મૂબેદી તીજ મઘજ
કે અન્દર જહાન ચીસ્ત જીખાઓ નઘજ
કુળ મરુદરા રઉશનાઈ દેહદ
એ રન્જે જમાનહુ રહાઈ દેહદ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે હરૂ ફ ખરદ
બેયાબદ એ હરૂદ જહાન ખરૂ ખરદ
ખદ ગોકૂત કજૂ નીસ્તશ બેખદી
ખેરદ બેલ્અતે રઉશનસ્ત ઈજદી
ચુનીન દાહ પાસોખ કે દાનેશ બેહસ્ત
ચુ દાના શવદ ખરૂ મેહાન ખરૂ મેહસ્ત
ખદ ગોકૂત અગર આબે દાનેશ નજેસ્ત
ખદીન આખ હરૂગેજ રવાનરા નશીસ્ત

ચુનીન દાહ પાસોખ કે બા મદે ગોરુદ
તને ખીશરા ખારૂ ખાયદ શુમોરુદ

અગર તાવ દારદ ખરૂએ નખરુદ
સરે ખદસેગાલ અન્દર આરદ ખગરુદ
ગેરામી શવદ ખરૂ દેલે પાદશા
ખુવદ જાવેદાન શાહો ફર્માન રવા
ખદ ગોકૂત અગર નીસ્તશ ખહુરહુ જીન
ન દાનેશ પેશુહદ ન આધનો દીન
ચુનીન દાહ પાસોખ કે આન બેહુ એ મરૂગ
નેહદ ખરૂ સરે ઊ યકી તીરહુ તરૂગ
દેગર ગોકૂત કજૂ ખારે આન મીવહુદાર
કે દાના બેકારદ બખાધે બહાર
એ સાઝીમ તા હરૂ કસ્તી ખરૂ ખરીમ
વગર સાયએ ઊ બપય બેસ્પરીમ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે હરૂ ફ જખાન
એ ખદ ખસ્તહુ દારદ ન રન્જદ રવાન
કસ્તીરા નદરુદ ખગોકૂતારૂ પોસ્ત
ખુવદ ખરૂ દેલે અન્જુમન નીજ દોસ્ત
હમહુ કારે દુશ્વારશ આસાન શવદ
વરા દુશ્મનો દોસ્ત ચકુસાન શવદ
દેગર ગોકૂત હરૂ ફ એ રાહે ગઝન્દ
બેગર્દહ ખુઝોર્ગસ્ત ગરૂ અરૂજમન્દ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે કેહારે ખદ
ખસાને દેરખતીસ્ત બા ખારે ખદ
અગર નરૂમ ગૂયદ જખાને કસ્તી
દુરોસ્તી બગૂશશ નેયાયદ ખસ્તી

ન્યારે કોઈ સુભાષિત બોલનારો બોલવા માટે ત્યારે તે સઘળું કહી
રહે ત્યાં સુધી તું મૂગો રહેજે, વચ્ચે બોલી ઉઠવાની ઉતાવળ ના કરતો.
તે બોલનારની વાત સાંભળ્યાથી તું પોતે દાના થશે-અને તેનું સાંભળ્યા
પછી તું પણ તે કહી શકશે.

અગર તારી ઉપર ગમે એટલીખી સખતી આવી પડે-તોપણ વિદ્યા
એલમ મેળવવામાં બેદરકાર ના થતો.

ન્યારે તારાં દિલ સાથ તારી ઝમાન પણ સાચીજ બનશે-ત્યારે ચા
તરફથી તારી ઉપરની આકૃતના દરવાઝા બંધ થઈ જશે.

હમેશે પાદશાહ નેશીરવાનનું દિલ-એલમ હાસેલ કરવાથી કદીખી
કંટાળતું ના !”

ત્યાર બાદ એક ચપળ મગઝના વઝીરે બુઝોર્જમેહરને પૂછ્યું-કે “દુન્યા-
માં શોખા આપનારી અને ઉમદા ચીજ કય છે ?

કે જે માણસને રોશની બક્ષે છે અને ઝમાનાની રંજથી છૂટકારો
કરે છે ?”

તેણે જવાબ દીધો કે “જે કોઈ કે ડહાપણ હાસેલ કરે છે તે બન્ને
દુન્યાનો ફાયદો મેળવે છે.

તે વઝીરે પૂછ્યું કે “જે તે માણસમાં ડહાપણ હોયજ નહીં તે શું
કરે?-અકલ તો દેખાઈતી ખોદા તરફની બક્ષેશ છે.”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તેવા માણસને માટે અનુભવ સારો છે-
જે અનુભવ મેળવશે તો મોટાંબો ઉપર સરદારી ભોગવશે.”

વઝીરે બોલ્યો કે “જે તેમાં અનુભવનું પાણી નહીં હોય તો-અને
પોતાના જીવને અનુભવનાં પાણીનો અધોળ કોઈ વખતે આપ્યોજ નહીં
હોય તો શું કરે ?”

બુઝોર્જમેહરે તેને એવો જવાબ દીધો કે “(જે તેમાં ડહાપણ અને
અનુભવ બન્ને નહીં હોય તો) તે બહાદુર મદની આગળ-આપણાં શરીરને
તુચ્છ ગણવું જોઈયે (યાને તેને આપણે માન આપ્યે).

જે તે લડાઈને દહાડે કૌવત બતાવે-અને દુશ્મનનું સર ધૂળમાં નાખે,

તો તે પાદશાહની નજદીક વહાલો થાય-અને હમેશા ખુશહાલ અને
હુકમ ચલાવનારો રહે.”

વઝીરે પૂછ્યું કે “જે એટલો અંશ પણ તેનામાં ન હોય-તે નહીં
વિદ્યા શીખે કે નહીં દીનધર્મની તાલીમ લે, તો શું કરવું ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “ત્યારે તો એજ બહુ કે મોત તેનાં
માથાં ઉપર સીઆહ કોલાહ પેહેરવે.”

બીજાએ પૂછ્યું કે “તે મેવાદાર ઝાડ-કે જેને દાના શખસે વસંતના
બાગમાં રોપ્યું હોય, તેનાં ફળ,

અમો દરેક જણ ખાઈ શક્યે તેમજ તે ઝાડના છાયડામાં ફરહર કરી
શક્યે, તે માટે અમારે શું કરવું જોઈયે ?”

તેણે જવાબ દીધો કે “જે કોઈ શખસ કે પોતાની ઝખાન-બૂર ખોલ-
વાથી બંધ રાખે છે, તે પોતાના જીવને દુઃખી કરતો નથી.

અને બૂર ખોલી કોઈનું ચામડું ચીરતો નથી (યાને કોઈની ગીબત
નથી કરતો)-તેજ સઘળાં લોકોનાં દિલનો દોસ્ત બને છે.

તેનું સઘળું મુશ્કેલ કામ સેહલું થાય છે અને તેના દુશ્મન અને
દોસ્ત એકસરખાજ હોય છે (તેવો શખસ તે ફળ ખાય છે).”

બીજા પૂછ્યું કે “જે કોઈ માણસ ખરાબ કામથી-પાછો ફરે તો મોટો
માણસ કહેવાય કે ? અને તે માનને લાયક ગણાય કે ?”

તેણે જવાબ દીધો કે “ખરાબ ચાલ ચલાવુ-એક બૂરા ફળ આપનારાં
ઝાડ મિસાલ છે.

અગરજે કોઈ શખસની ઝખાન નર્માસ બર્થુ ખોલે છે-તો તેના કાનમાં
કોઈનાં સખ્ત શબ્દો આવતાજ નથી.

બેદાન કમ જખાનસ્ત મરુદમ અરન્જ
 ચુ રન્જેશ નખાહી સખુનરા બેસન્જ
 હમાન કમ સખુન મર્દ ખુસ્તવ પરસ્ત
 બેસ અમ્ પીશે ગાહશ નખાયદ નેશસ્ત
 દેગર કમ બહીહાએ ના આમદહ
 ગુરીઝદ ચુ અમ્ દામ મુર્ધો દદહ
 સેદીગર કે અર બહ તવાના ખુવહ
 બેપરહીઝદો પીઝહુ દાના ખુવહ
 નેયાઝદ બકારી કે ના કર્દનીસ્ત
 નેયાઝારહ આનરા કે નાઝર્દનીસ્ત
 નમાનહ કે નીકી અમ્ ખુઝરહ
 પયે રૂઝે ના આમદહ નશ્મરહ
 એ દુશ્મન એ નખ્ચીર આઝીર તર
 બરે દોસ્ત પયવસ્તહ ચૂન તીરો પર
 એ શાહી કે ફર્જમે ઊ ધમ ખુવહ
 બેરહમન્દરા આએ આન કમ ખુવહ
 તન આસાનીઓ કાહેલી દૂર કુન
 બેફરો એ રન્જે તનત સૂર કુન
 કે અન્દર જહાન સૂદ બી રન્જ નીસ્ત
 કસીરા કે કાહેલ ખુવહ ગન્જ નીસ્ત
 અઝીન બારહુ ગોકુતાર બેસ્થાર ગશ્ત
 દેલે મરુદમે બેફૂતહ બીદાર ગશ્ત
 જહાન એન્દહ બાદા બનૂશીન રવાન
 હમીશહુ જહાનદારો દઉતત જવાન
 બર ખાન્દહ આફરીન મુબદાન
 કોનારન્ગો બીદાર દેલ બેખદાન
 સેતૂન્દ શાહે જહાનરા બસી
 બેરફૂતહ બા ખુર્રમી હર કસી

તું યાદ રાખજે કે ઈન્સાન પોતાની જખાનથીજ દુઃખી થાય છે-જે
 તું દુઃખી થવા નહીં માગતો હોય તો તપાસીને સખુન ખોલજે.

વળી થોડું ખોલનારા પાદશાહ તરફની વફાદારી ધરાવનાર શખ્સે-
 તેનાં તખ્તની નઝદીક સિવાય બીજે કંથે બેસવું ઘટતુંજ નથી.

બીજું એ કે તે ભવિષ્યની આફતોથી જેમ પક્ષીઓ અને ફાડી ખાનાર
 જનવરો શિકારીની જળમાંથી છટકી જાય તેમ છટકી જાય છે.

ત્રીજું એ કે તે બૂરા લોકો ઉપર ફતેહ પામે છે-તેઓથી તે દૂરજ
 નાસે છે અને ખરેખરો ડહાપણવાળો બને છે.

તે નહીં કરવા ઘટતાં કામમાં હાથ નાખતોજ નથી-તેમજ કોઇ નિર્દોષ- ૫૬૨
 ધોને દુઃખ દેતો નથી.

તે કોઇબી નેકીનું કામ પોતાના હાથમાંથી જવા દેતો નથી-અને
 ભવિષ્યના દિવસનો વિચાર આગળથી કરતો નથી.

તે પોતાના દુશ્મન આગળથી એક શિકારની ઝડપ કરતાં પણ વધુ ઝડપે
 દૂર નાસે છે-અને દોસ્તની સાથે તીર અને તેનાં પરની માફક જોડાયેલો રહે છે.

તું તે ખુશહાલી કે જેનું શેવટ ગમીમાં આવે-અને જેનો લોભ અકલ
 મંદો થોડોજ કરે, તેનાથી દૂર રહે.

તું અયશ આરામ અને સુસ્તીને દૂર કર-તું મેહનત કર અને તારાં
 શરીરને કષ્ટી આપીને પછીજ તું અયશ આરામ કર.

કારણકે દુન્યામાં મેહનત વગર ફાયદો મળતો નથી-જે કોઇને આજ-
 સાઈ હોય છે તેને માટે દઢિત્વ છેજ નહીં."

એવી રીતની ધણીક વાતો યદ્ય-અને તેથી સુસ્ત માણસોનાં દિલ
 ચાલાક બન્યાં.

નોશીરવાન ઉપર જેહાન કાયમ હોજે!-હમેશો તે દેશની સંભાળ
 કરનાર પાદશાહ અને તેનું નસીબ જવાન રહેજે!

સઘળા મોબેદો, સરદારો અને હુસ્થાર દાનાઓએ બૂઝોર્જમેહર ઉપર
 દુઆ કીધી.

તેમજ દેશના પાદશાહની પણ ધણીક વખાણ કીધી-અને સઘળા
 ખુશહાલી સાથે ધર ગયા.

બઝમે ચહારોમે નૂશીરવાન બા
 બૂઝોર્જમેહર વ મુબેદાન.

નોશીરવાનની બૂઝોર્જમેહર અને વઝીરો
 સાથની ચોથી મજલેસ.

દો હફૂતહ બરીન નીઝ ખુઝશ્ત શાહ
 બેપરદાખ્ત રૂઝી એ કારે સેપાહ
 બેફરમૂદ તા મુબેદાનો રદાન
 બઅયવાન ખરામન્દ બા બેખદાન
 બેપુર્સીદ શાન અમ્ તનો અમ્ નેઝાદ
 એ તીઝીઓ આરામો ફર્જન્ગો દાદ
 એ શાહીઓ અમ્ તાજે કુન્દાવરી
 એ અન્જામો ફર્જમે નીક અખ્તરી
 સખુન કર્દ અઝાન મુબેદાન ખાસ્તાર
 બપુર્સેશ ગેરફૂત આન એ આમદ બકાર
 ચુ હર કમ બઅન્દાઝએ દાનેશશ
 સખુન રાન્દો નામદ અઝાન રામેશશ
 બખૂઝોર્જમેહર આન જમાન શાહુ ગોકુત
 કે રખશન્દહુ ગઉહરુ બર આરુ અમ્ નેહોફૂત

એ વાત ઉપર બે અઠવાડિયાં પસાર થયાં પછી પાદશાહે-એક દહાડે ૫૬૩
 રૈયતનાં કામથી ફરેગ થઈને,

ફર્માવ્યું કે "અકલમંદો સાથ વઝીરો અને દાનાઓ મેહલમાં
 ભેગા થાય."

પાદશાહે તેઓને શરીર માટે, બિંચાં ખાન્દાન માટે, ગુસ્સા અને
 શાન્તિ માટે અને દાનાઈ તથા ઇન્સાફ માટે સવાલો પૂછ્યા.

તેમજ પાદશાહી માટે, તેનાં તાજ માટે, બહાદુરી માટે-અને સારાં
 નસીબની શુર્યાત અને તેનાં શેવટ માટે,

પેલા મોબેદો પાસેથી વાત જાણવા માંગી-અને જે કાંઈ તેને લાગતા
 વળગતા હતા તેવા સવાલો કીધા.

પણ જ્યારે દરેક જણે પોતાની અકલ પ્રમાણેના-જવાબો આપ્યા
 અને તે જવાબોથી સંતોષ પામ્યા નહીં,

ત્યારે તુરત પાદશાહે બૂઝોર્જમેહરને કહ્યું-કે "હવે તારાં ધૂપાવી રાખેલું
 ઝળકતું ગોહર (યાને જખાન) બાહર કાઢ."

યકી આફરીન્ ઠરૂં બૂઝોરૂં મેહૂરૂં
કે અય શાહે રઉશન્ દેહો પાક મેહૂરૂં
ચુનાન્ દાન્ કે અન્દર જહાન્ નીચ શાહ
યકી ચૂન્ તો નન્હાઈ અરૂ સરૂ કોલાહ
બદાહો બદાનેશ બતાલો બતખત
બફરૂરો બઝેહૂરો બરાયો બબખત

૫૬૪ શુ પરહીચગારી કુનહ શહૂરૂયાર
અરૂ આસાયદ અચ કીનહો કાઝારૂ
એ ના ઠરૂની ઠારૂ અરૂ તાકૂતન્
મેહૂ અચ દેહ બઅન્દૂહો ધમ ચાકૂતન્
એ નીકૂ જહ ઇન્ દાસ્તાન્ હૂશયાર
કે નીકૂસ્ત પરહીચ બા શહૂરૂયાર
એ ચચદાન્ બેતરૂદ ગહે દાવરી
નેચાજહ બકીનો બકુન્દાવરી
બેરૂદરા કુનહ પાદશા અરૂ હવા
બદાન્ અરૂ કે બેશમ આવરૂદ પાદશા
નબાયદ કે અન્દીશએ શહૂરૂયાર
બુવદ ના પસન્દીદએ કેરૂંગારૂ
એ ચચદાન્ રોનાસદ હમી ખૂબો એશત
અપાદારો નીકી બેજૂયદ બેહેશત
જબાન્ રાસ્ત બૂયો દેહ આજરૂમ જૂય
હમીશહૂ જહાન્રા બદૂ આબૂરૂય
હરાન્ કસ કે બાશદ વરા રાયજન્
સખુક નાયદ અન્દરૂ દેહો અન્બુમન્
સખુન્ બૂયો રઉશન્ દેહો દાદ દેહૂ
કેહાન્શ બકેહૂ દારહો મેહૂ બમેહૂ

૫૬૫ કસી દે બુવદ શાહૂરા ઝીરૂસ્ત
નબાયદ કે ચાબદ બજાઈ રોકસ્ત
બદાન્ગહૂ શવદ તાજે ખુસ્તવ બલન્દ
કે દાના બુવદ નચદે ઊ અરૂખમન્દ
બનાદાન્ અગરૂ હીચ રાય આવરૂદ
સરે તખ્તે ખુદ ઝીરે પાય આવરૂદ
કે નાદાન્ એ દાનેશ ગુરીજહ હમી
બનાદાની અન્દરૂ સેતીજહ હમી
નેગહૂદાશતન્ કારે દરૂગાહૂરા
બજહૂરૂ આજદન્ કામે બદૂખાહૂરા
શુ દારૂદ એ હરૂ દાનેશી આગહી
બેમાનદ જહાન્દારૂ બા ફરૂરહી
નબાયદ કે ખોસ્પદ કસી દરૂખમન્દ
કે આયદ મમરૂ શાહૂરા જાન્ ગજન્દ
કસી દે બબાદાફરૂ દરૂખરસ્ત
કુળ બદૂ નેજાદસ્તો બદૂ ગઉહરસ્ત
કુનહ શાહૂ દરૂ અચ મેયાને ગોરૂહૂ
બીઆઝારૂ તા જૂ નગર્દદ સોતૂહૂ
હરાન્ કસ કે બાશદ બઝેદાને શાહૂ
ગુનહૂગારૂ અગરૂ મરૂદમે બી ગુનાહૂ
૫૬૬ બફરૂમને ચચદાન્ બેબાયદ કોશાદ
બજન્દ અન્દરૂન્ ઇન્ ચુનીન્ ઠરૂં ચાદ

બૂઝોર્જમેહર તેની ઉપર દોઆ કરી બોલ્યા-કે “ઓ રાશન દિલના
અને પાક માયાના પાદશાહ !

તું બાલુ કે કુન્યામાં એક પણ પાદશાહે તારી માફક પોતાનાં સર
ઉપર કોલાહ મેલી નથી.

ઈન્સાફ અને દાનાઈમાં, તાજ અને તખ્તમાં-ખોદાઈ ખોરેહમાં,
ચેહરાની નૂરાનીમાં, વિચાર શક્તિમાં અને ક્તેહમંદ બખ્તમાં (તારા
જેવો કોઈજ થયો નથી).

જો પાદશાહ ખોદા તરફ ભક્તિભાવ રાખતો હોય-તો લડાઈ અને
કીનાથી તે ફારેગ થાય.

પોતાનાં દિલથી ગમ અને કુઃખ હાસેલ કરવા કરતાં નાલાયક કામ
કરવાથીજ દૂર રહેવું વધારે સારું છે.

એ માટે કોઈ ડાહ્યા માણસે આ કેવી સરસ વાત કહી છે ?-કે ‘પાદ-
શાહ સાથ પરહેઝગારી બેડાય, અં ઘણી સારી વાત છે.

તેવો પાદશાહ ઇન્સાફ કરતી વખતે ખોદાતાલાથી બીહે છે-અને
પોતાના હાથ કીનામાં અને ઝખરી કરવામાં લગ્ગાવતો નથી.

અને જો વખતે તે પાદશાહ ગુસ્સો પકડે છે-તે વખતે પોતાના હવસ
ઉપર હુકાપણને પાદશાહ બનાવે છે.’

એવું નહીં બનવું જોઈએ કે પાદશાહના વિચારો ખોદાતાલાને ના
પસંદ પડે.

તે પાદશાહ ભલું કે ખૂરું સહ ખોદા તરફથીજ સમજે છે-અને નેકીના
બદલામાં બેહેશતની આશા કરે છે.

સાચું બોલનારી ઝખાન અને સુલેહ ભરેલું દિલ-હમેરો કુન્યામાં તેની
કીર્તિ વધારે છે.

એવા પાદશાહનો જો કોઈ સલાહકાર હોય છે તે લોકોનાં મનમાં
હલકો પડતો નથી.

સારું બોલનારો, ચાલાક દિલનો અને ઇન્સાફી પાદશાહ-નાનાં નાનાં
તરીકે અને મોટાને મોટા તરીકે રાખે છે.

જો કોઈ કે પાદશાહના હાથ નીચેનો હોય-તેની કોઈ પણ જગ્યાએ
પડતી થવી નહીં જોઈએ.

જ્યારે કે પાદશાહની આગળ દાના લોકોજ કીમતી ગણાય છે-ત્યારેજ
પાદશાહનું તાજ બુલંદ દરજ્જે પહોંચે છે.

પણ જો તે પાદશાહ જરાબી નાદાનની સલાહ ઉપર ચાલે છે-તો
પોતાનાં તખ્તનું સર પગ નીચે લાવે છે.

કારણકે નાદાન લોકો અક્લથી દૂર નાસે છે-અને નાદાની કરવામાંજ
બહાદુરી સમજે છે.

પાદશાહોએ દરખાસ્તના કારોબાર ઉપર તપાસ રાખવી જોઈએ-અને
તેમ કરી કુશ્મનનું મોં ઝેહરથી ભરવું જોઈએ.

જ્યારે એક પાદશાહ દરેક એકમથી માહિતગાર હોય છે-ત્યારેજ તે
ખોરેહ ભરેલો રહે છે.

એમ નહીં બનવું જોઈએ કે કોઈબી કુઃખી દિલે સૂવે-કારણકે તેથી
પાદશાહનેજ નુકસાન થાય છે.

જો કોઈ કે ખૂરી બુન્યાદનો અને ખૂરી ખાસીયતનો હોય, અને જો
શિક્ષાને લાયક હોય,

તેને પાદશાહે રૈયત વચ્ચેથી દૂર કરવો જોઈએ-જેથી કરી નિર્દોષ લોકો
તે શખ્સથી હયરાન નહીં થાય.

પાદશાહી કચબાનામાં જો કોઈ કચદીઓ હોય-પછી તે ગુનેહગાર
હોય કે બેગુનાહ હોય,

તેઓને ખોદાનાં ફર્માન પ્રમાણે છાડી દેવા જોઈએ-એમ જંદ અવ-
સ્તામાં લખેલું છે.

વગર બહુ કુનેશ બાશદો શૂખો શૂમ
બેપરદુખ બાયહ અચ્ચુ રૂએ બૂમ
કે તા રૂએ વાજૂન બરુ તુગરહ
તખાહી સુએ ખાને મરુદુમ બરહ
જહાનદાર બાયહ કે અચ્ચુ હીનો દાહ
બુવહ દર જહાન તા બુવહ શાહુ શાહ
બુવહ કારે જી આશકારો નેહાન
બતીધ અચ્ચુ બદે દીવ શોસ્તન નેહાન
એ બુસ્તવ બકરુહ-ગુ દારહ સેપાહુ
બરુ આસાયહ અચ્ચુ દદે ફર્યાહ ખાહુ
ચુ આઝીર બાશી એ દુશ્મન બરાય
બહુઅન્દીશરા હેલ બરુ આયહ એ બાય
હમહુ રખતએ પાદશાહી બમરહ
બરુ આરી બહુ-ગામ પીશ અચ્ચુ નબરહ
એ ચીઝી કે ગર્દહ નહૂડીદહુ શાહુ
નહૂડેશ બુવહ નીચ બરુ તાજો ગાહુ
અચ્ચુ ફરુ ગરતન બરધમે હવા
બેરહરા બરાન કારુ કદન ગવા
ફેઝદન બકરુહ બરુ મેહુરે ખીશ
ચુ દર આબુ દીદન બુવહ એહુરે ખીશ
એ ફરુહ-ગુ વચ્ચુ દાનેશ આમૂખતન
મજૂ ચારહુ જોચ જાનશ અમૂખતન
કુશાદન બરુ બરુ દરે ગન્જે ખીશ
નબાયહ કે યાહ આવરહ રન્જે ખીશ
હરાનગહુ કે યાહ બબીદાહ દસ્ત
દેલે શાહુઝાદહુ નબાયહ શેકસ્ત
બઆઝરુમ બાચ આરીઅશ બાચ રાહુ
બરુ તન્ગ દારી એ બુન દસ્તગાહુ
વગર દુશ્મની યાબી અન્દર હેલશ
બવી બાશહ અચ્ચુ બૂસ્તાન બુસ્તેલશ
વગર દીર બાશહ વ નીરુ શવહ
અચ્ચુ બાધે શાહી પુરુ આહુ શવહ
ચુ બાશહ જહાનજૂયરા ફરુરો હૂશ
નબાયહ કે દારહ બબહૂય બૂશ
ચુ બરુ બહુકુનેશ દસ્ત ગર્દહ દરાચ
બખૂન જોચ ફર્માન ચચદાન મતાચ
એ દસ્તૂરે બહુ ગઉહરો જોકૂતે બહુ
તખાહી બતહીમે શાહી રસહ
બેબાયહ શનીદન એ નાદાન સખુન
ચુ બહુ બૂયહ અચ્ચુ દાહ ફર્માન મકુન
હમહુ રસ્તી બાયહ આરાસ્તન
એ કચ્ચી દેલે ખીશ પીરાસ્તન
એ શાહે જહાનદાર જોચ રાસ્તી
નઝીબહ કે દીવ આવરહ કાસ્તી
ચુ ધન ગોકૂતહા બેશનવહ પાદશા
બેરહરા કુનહ બરુ હેલશ બરુ ગવા
કુનહ અન્દર તાજ બરુ શહુરયાર
શવહ તખતે શાહી બરુ પાયદાર
બેનાઝહ બરુ તાજે શાહીયો તખત
બહુઅન્દીશ નઉમીહ ગર્દહ એ બખત

અને જે બરાબ ચાલ ચલણના, શોખ ચશમના અને શૂમ લોકો
હોય-તેવાઓથી તમામ મુલક ખાલીજ કરવો જોઈયે.

કારણકે જ્યાં સૂધી તેનો ખૂરો દહાડો પુરો થાય નહીં-ત્યાં સૂધી-તે
માણસોનાં ઘર ઉપર બરાબી લાવશે.

પાદશાહને ઘટે છે કે દીનધર્મ અને દાદ ઈન્સાફીજ-જેહાનમાં રહેલું
કરે કે જેથીજ તે પાદશાહ ખુશહાલ રહેશે.

તેનું કામ શું ઝાહેર કે શું ખાનનમાં દેશને ખૂરા લોકોની ખૂરાઈથી
પોતાની તલવારે કરી ઘોઈ નાખવાનું છે.

જ્યારે પાદશાહ પોતાની રૈયતને દાનાઈ સાથે રાખે છે-ત્યારેજ તે
ફર્યાદ ચાહનારાઓના કંટાળાથી આસાયેશ મેળવે છે.

જો તું હોશ્યાર હોય તો દુશ્મન ઉપર ફાવવાની કોશિશ કરતો રહેજે-
કે જેથી તેને સંતાપ મળતો રહે.

રાજ્યના સઘળા બખેડા લડાઈ જાગે તે આગમચ હિમ્મતથી દાખી દેજે.

જો કોઈ ચીઝથી પાદશાહ ધિક્કારને પાત્ર થાય છે-તો તેથી તેનાં તાજ
અને તખત ઉપર પણ ધિક્કાર પડે છે.

ગમે એટલા બાવ છતાં તે ખૂરાઈને દૂર રાખવી-અને સંભાળથી કામ
કરવું.

પોતાનાં ફરૂહ ઉપર માયા મેહરબાનીનો વધારો કરવો-તે ખાણીમાં પદહ
પોતાનોજ એહરો જોવા બરાબર હોય છે.

તેને કેળવણી આપવામાં કાંઈ પણ બહાના શોધવાં નહીં, પણ દરેક
કોશિશ કરી તેની ઝિંદગી સુધારવી.

પોતાના ખજાનાનો દરવાઝો તેની ઉપર ખોલેલોજ રાખવો-એવું નહીં
બનવું જોઈયે કે તેને પોતાનું દુઃખ યાદ કરવું પડે.

જે વખતે કે તે કાંઈ ખુદમાત ભર્યાં કામ ઉપર હાથ લગાવે-તે
વખતે તારે તે શાહુઝાદાનું દિલ તદ્દન તોડી નાખવું નહીં જોઈયે.

પણ તેને તું સમજવડથી પાછો સીધે રસ્તે લાવજે-પહેલાંથીજ તું
તેના ઉપર મઝબૂત કાબૂ રાખજે.

અને જો તેનાં દિલમાં તું દુશ્મની જેવું કાંઈ જોય-તો તે જંગલી
ધાસ જેવું હોય છે માટે તેને તું તેના બગીચામાંથી ઉખેડી નાખજે.

નહીં તો જો તે મોટું થશે તો મઝબૂત થશે-અને તેનાથી પાદશાહી
બાગ અચબ બરેલો બનશે.

પણ જો તે નવા હમંગી શાહઝાદામાં દબદબો અને અંકલ હોય-તો
તું એવું ના થવા દેતો કે તે નિંદાખોરેખી વાતો સાંભળે.

જ્યારે કોઈ બદ કરતુકના શખસ ઉપર તું સઝા કરવા માટે તારા હાથ
લગાવે-ત્યારે ખોદાના હોકમ સિવાય તેનું ખૂન કરવાની ઉતાવળ ના કરતો.

એક બદ બુન્યાદ વઝીરથી તેમજ ખૂરી સ્ત્રીથી-પાદશાહી તાજને
બરાબી પહોંચે છે.

નાદાનની વાત પણ તું સાંભળજે-પણ જ્યારે તે કાંઈ ખૂરી સલાહ પદહ
આપે ત્યારે ઈન્સાફી રૂએ તે સ્વીકારતો ના.

પાદશાહે તો સઘળી રાસ્તીજ એખતયાર કરવી જોઈયે-અને અપ્રમા-
ણિકપણાંથી પોતાનું દિલ સાફ રાખવું જોઈયે.

દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહને સચ્ચાઈ સિવાય-ખીનું કાંઈજ શોભ-
તું નથી, કારણકે જૂઠાણું અહરેમનની ખાસીયતના માણસો એખતયાર કરે છે.

જો આ સખુનો પાદશાહ સાંભળે-અને ડહાપણને પોતાનાં દિલ ઉપર
ગવાહ કરે,

તો તેનું પાદશાહી તાજ પણ તે પાદશાહ ઉપર દોઆ કરે-અને
પાદશાહી તેની ઉપર કાયમ થાય.

તેના ઉપર પાદશાહી તાજ અને તખત લાડ કરે-અને તેનાં ફતેહમંદ
બખતથી તેના દુશ્મનો પણ નાઉમેદ બને.

થુ ખરુ ગર્દહ ઇન્ અર્થે નાપાયદાર
વરા નામે નીકુ ખુવહ ચાદગાર
એમાનાહ તા રૂઝ માનહ જવાન
હોતરુ યાકૂતહુ જાને નૂશીરવાન
એ ગોકૂતારે ઊ અન્જુમન ખીરહુ ગશત
હમહુ રાયે દાન-દગાન તીરહુ ગશત
થુ નૂશીરવાન ઇન્ સુખુનહા શેનૂહ
ખુજોર્ગીશ અન્દાન કે ખુહ ખરુ ફેઝહ
૫૬૬ વજાન પન્હહા હીદહુ પુરુ આખુ કરુહ
દહાનશ પુરુ અઝ દુરે ખૂશાખ કરુહ
યકી અન્જુમન લખ પુરુ અઝ આફરીન
બેરકૂતન્હ અઝ અયવાને શાહે ઝમીન

ખઝમે પન્જુમે નૂશીરવાન ખા
ખૂજોર્ગમેહરુ વ મૂખેદાન.

નોશીરવાનની ખૂજોર્ગમેહર અને વઝીરો
સાથની પાંચમી મજલેસ.

ખરીન નીઝ ખુગજશત ચક્ર હકૂતહુ રૂઝ
ખહશતુમ થુ બેકૂખત ગીતી ફેઝઝ
બેયન્દાખત આન આદરે લાજવરુહ
બેયારાસત ગીતી બહીબાએ અરુહ
શહનશાહુ બેન્શસત ખા મૂખદાન
જહાનહીદહો કારુ કર્દહુ રદાન
સરે મૂખેદાનો રદાન અરુહશીરુ
થુ શાપૂરે ચૂન યઝદગેર્દે દખીરુ
સેતારહુ શેનાસાનો જૂયન્દગાન
બેરદમન્હ બીદારો જૂયન્દગાન
સરાયન્દહુ ખૂજોર્ગમેહરે જવાન
બેયામહ ખરે શાહે નૂશીરવાન
હમી ખાન્હ ખરુ શહૂરુયારુ આફરીન
અઝ શાહમાન ગશત શાહે ઝમીન
ખદાનન્દગાન ગોકૂત શાહે જેહાન
કે ખા કીસત ઇન્ દાનેશ અન્દરુ નેહાન
૫૭૦ કઝુ દીને યઝદાન ખનીરુ શવહ
હમાન તખ્તે શાહી બીઆહુ શવહ
થુ બેશનીહ અઝ મૂખેદે મૂખદાન
ઝખાન ખરુ કુશાહ અઝ મેયાને રદાન
થુનીન દાહ પાસોખ કે અઝ દાદે શાહુ
દેરકૂશાન શવહ ફરુરે હીહીમો ગાહુ
થુ ખા દાહ ખુકૂશાયહ અઝ ગન્જ ખન્હ
પસ અઝ મરુઝ નામશ બેમાનહ ખલન્હ
દેગરુ ફે બેશુયહ ઝખાન અઝ દોરુધ
નજુયહ બકઝઝી એ ગીતી ફેઝઝ
સેદીગરુ કે ખા દાદો બખ્શાયેશસત
એ તાજશ ઝમાનહુ પુરુ આરાયેશસત

અને જ્યારે આ નાપાયદાર આરમાન તેની ઉપરથી પસાર થઈ જાય
(યાને મરણ પામે)-ત્યારે તેનું નેક નામ આ દુન્યામાં યાદગાર રહી જાય.
કીર્તિ મેળવેલા પાદશાહ નોશીરવાનનો આત્મા-જ્યાં સુધી ઝમાનો
કાયમ રહે ત્યાં સુધી જવાન રહેજે!"

તેની વાતથી સઘળી મજલેસ અજબ રહી-અને તેની આગળ દાના-
ઓનું ડહાપણ સીઆહ બન્યું.

જ્યારે પાદશાહ નોશીરવાને આ સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે ખૂજોર્ગ-
મેહરની જે ખૂજોર્ગી હતી તેમાં વધારો કર્યો.

તેની નસીહતોથી પાદશાહની આંખોમાં પાણી બરાઈ આવ્યાં (એટલે
ઘણી મોટી અસર તેનાં મન ઉપર થઈ)-અને ખુશ થઈ તેનું મોં ઝગકતા
મોતીથી ભર્યું (યાને મોટી બક્ષેશ તેને આપી).

પછી તે મજલેસ ખૂજોર્ગમેહરની તારીફથી બરેલાં મોં સાથ દેશના
પાદશાહનાં ગયવાનમાંથી બરખાસ્ત થઈ.

આ વાત ઉપર પણ એક અઠવાડિયું પસાર થયું-આઠમે દહાડે
જ્યારે દુન્યાને રોશન કરનારો આફતાખ રોશન થયો.

અને તેણે પેલી લાજવર્દી આદર (યાને સીઆહ રાતને) ફેંકી દઈ-
સોનેરી રેશમી કપડાંથી દુન્યા સણગારી,

ત્યારે શેહનશાહ નોશીરવાન પોતાના વઝીરો, અનુભવી દાનાઓ
અને બહાદુરી દેખાડેલા સરદારો સાથ ખેડે.

વઝીરો અને દાનાઓનો સરદાર અર્દેશીર તેમજ જેવા કે શાપૂર અને
વડો મુન્શી યઝદગેર્દ,

નૂત્તમીઓ, શોધખોળ કરનારાઓ-અકલમદો, દુશ્યારો અને બોલી-
દરાઝો ત્યાં હાજર થયા.

ત્યાં છટાદાર બોલનારો જવાન ખૂજોર્ગમેહર પાદશાહ નોશીરવાનની
નઝદીક આવ્યો.

અને પાદશાહ ઉપર દુઆ કરવા લાગ્યો-તેને જોઈ દેશનો પાદશાહ
ધણો ખુશી થયો.

પછી જેહાનના પાદશાહે અકલમદોને પૂછ્યું-કે "આ વાતનું જ્ઞાન
પોતાનાં દિલમાં કેણુ ધરાવે છે?

કે જે જ્ઞાનથી યઝદાનની દીન કૌવત પકડે-તેમજ પાદશાહી તાજ
ખામી વગરનું બને?"

જ્યારે વડા વઝીર અર્દેશીરે એ સાંભળ્યું-ત્યારે તેણે સઘળા દાના-
ઓની વચ્ચેથી પોતાની ઝખાન બોલી.

તેણે એવો જવાબ દીધો કે "પાદશાહના ઇન્સાફથીજ તેનું ખોરેહ
અને તાજે તખ્ત રોશન થાય છે.

જે તે ઇન્સાફ સાથ પોતાના ખજાનાની કાચળીનો ગાંઠ બખ્શેશ
માટે ખુલ્લો કરે છે-તો તેનાં મરણ પછી તેનું નામ કાયમ રહે છે

ખીનું એ કે તે જૂઠું બોલવાથી ઝખાનને સાફ રાખે-અને આ
દુન્યામાં જૂઠાણાંથી પોતાની નામદારી નહીં શોધે.

વળી ત્રીજું એ કે ઇન્સાફ સાથ દયા પણ કરવી જોઈએ-જેથી તેના
રાજઅમલને શોભા મળે.

ચહારોમ કે અચ કેહતરે પુરુ ગુનાહુ
 નભૂશીમ સરે નામવરુ પાદશાહુ
 અપન્થુમ ચુનાન ખાશહ અન્દર સોખન
 કે નામશ નગર્દહ અગીતી કોહન
 હમહુ રાસત ગુચહ સખુન કમ્મો ખીશ
 નગર્દહ બહરુકાર અચ આધને ખીશ
 શશુમ બરુ પરસતન્દએ તખતે ખીશ
 ચુનાન મેહરુ દારહ કે બરુ બખતે ખીશ
 બહકુતુમ સખુન ગરુએ દાના બુવહ
 જખાનશ બગોકૂતન તવાના બુવહ
 નગર્દહ દેલશ સીરુ અચ આમૂખતન
 બઅન્દીશગાન મધચરા સૂખતન
 બઆજાદી અસત અચ ખેરહ હરુ કસી
 ચુનાન ચૂન નનાલહ એ અખતરુ બસી
 ખેરહ પર્વરહ જાને દાનન્દગાન
 ખેરહ રહુ તુમાયહ બખાનન્દગાન
 દેલ અચ શાહુ મુગ્સેલ એ રાહે ખરહ
 ખેરહ નામો ફર્તમરા પર્વરહ
 મનેશ પરસો કમ્ દાનેશ આન કશ કે ગોકૂત
 મનમ્ કમ એ દાનેશ કસી નીસત જોકૂત
 ચુનીન ગોકૂત પરુ યચ્છગેદે દખીરુ
 કે અચ શાહે દાનાઓ દાનેશ પઝીરુ
 અખરુ શાહુ એશતીસત ખૂન રીખતત
 બઅન્દકુ સખુન દેલ બરુ અન્ગીખતન
 હમાન ચૂન સખુકસાર શુદ શહુરયાર
 ખીઅન્દીરાહુ દસત અન્દર આરહ બકારુ
 હમાન બા ખેરહમન્દ ગીરહ સેતીચ
 કુનહ દેલ એ નાદાનીએ ખીશ તીચ
 ચુ અચ કીન દેલે શાહુ પુરુ આચ ગશત
 રવાને વરા દીવ અખાચ ગશત
 વરુ અચદૂન કે દાવરુ બુવહ તીચ મધચ
 નેયાયહ એ ગોકૂતારે ઊ કારે નધચ
 દેગરુ કાઝારી કે હુન્ગામે જન્ગ
 બેતસહ એ જાનો નતસહ એ નન્ગ
 તવાન્ગરુ કે ખાશહ દેઝશ તન્ગો ગોકૂત
 બઝીરે જમીન ખાયહ ઊરા નેહોકૂત
 અખરુ મદે દર્વીશ કુન્દાવરી
 નઝીબહ ન ઝીબન્દએ મેહુતરી
 ચુ કમ્મી કુનહ પીરુ નાખશ બુવહ
 પરુ અચ મરુ જાનશ દરુ આતશ બુવહ
 ચુ કાહેલ બુવહ મદે બરુના બકારુ
 અચ સીરુ ગર્દહ દેલે રૂચગારુ
 નમાનહ એ ના તન્દરોસતી જવાન
 મખાદશ તવાનો મખાદશ રવાન
 ચુ બૂઝોરુમેહરુ ઈન્ સુખુનહાએ નધચ
 શનીદો બદાનેશ બેયાસત મધચ
 ચુનીન ગોકૂત કય શાહે ખુરશીદ ચેહરુ
 બકામે તો ખાદા દુરોખશાન સેપેહરુ
 ચુનાન દાન કે હરુ કસ કે દારહ ખરહ
 બદાનેશ રવાનરા હમી પર્વરહ

ચોથું એ કે પોતાના તકસીરવાર નોકરથી-નામદાર પાદશાહનું સર
 ઉરકેશનું નહીં જોઈયે.

પાંચમું એ કે વાતચિત્ત કરવામાં તે પાદશાહ એવો હોવા જોઈયે-
 કે જેથી દુન્યામાં તેનું નામ કાયમ રહે.

તે કમ એવાદા સખુન બોલે તે સધળા સાચાજ હોવા જોઈયે-તે દરેક
 વાતમાં પોતાની રીત રેવાજથી કદીબી ફરે નહીં.

છઠું એ કે જેમ પાદશાહ પોતાનાં બખત ઉપર મોહબત રાખે તેમજ
 તેણે પોતાના નોકરો ઉપર માયા દેખાડવી જોઈયે.

સાતમું એ કે અગરજો તેની વાતો ડહાપણુ ભરેલી હશે-તોજ તેની પછી
 જખાન બોલવા માટે શક્તિમાન થશે.

તેણે વિદ્યા હોનરથી અને વિચારથી મનને સચેત કરવાનો કંટાળો
 ખાવો નહીં જોઈયે.

વિદ્યાથીજ દરેક જણુ છટાપણું ભોગવે છે-તે ઝાઝો પોતાનાં નસીબને
 રડતોજ નથી.

અકલજ દાનાઓના જીવની પર્વરેશી કરે છે-અકલજ શીખનારાઓને
 માર્ગ દેખાડે છે.

ઓ પાદશાહ! અકલની રીતથી તારાં દિલને ઉલટું જવા દેતો ના-
 અકલ તારાં સારા નામની અને કીર્તિની વૃદ્ધિ કરશે.

જે કોઈ એમ કહે કે ‘દાનેશમંદીમાં મારી ખરોબર કોઈ નથી’ તો
 તે માણસ છાલકો અને ખરેખરો નાદાન કહેવાય.”

ત્યાર બાદ વડા મુન્શી યચ્છગેદે કહ્યું-કે “ઓ કાબેલ અને કાબે-
 લીયત એખતયાર કરનારા પાદશાહ!

કોઈનું ખૂન રેડવું અને નજીવી વાતમાં દિલને ઉરકેરવું એ પાદશાહ
 માટે નામોસી ભરેલું છે.

તેમજ જ્યારે પાદશાહ ઉતાવળો અને છે-ત્યારે વગર વિચારે તે કોઈ
 કામમાં હાય નાખે છે.

વળી તે અકલમંદ સાથે ઝઘડો કરે છે-અને પોતાની નાદાનીને લીધે
 દિલ ઉરકેરાયલું રાખે છે.

જ્યારે ક્રીના માટે પાદશાહનું દિલ લોલી થાય છે-ત્યારે તેનો આત્મા પછર
 શયતાનનો સાથી બને છે.

તેમજ જ્યારે કોઈ ઈન્સાફ કરનારો આકળો બને છે-ત્યારે તેના ચૂકા-
 દાથી સારું પરિણામ આવતું નથી.

વળી જે લડવૈયો કે લડાઈ કરતી વખતે-પોતાના જાનની ધારતી રાખે
 અને નામોસી લાગવાની દરકાર નહીં કરે, તેને

તેમજ એક તવંગર શખ્સ કે જે કંતુસ અને બખીલ હોય-તેને
 જમીનની હેઠળ દાટીજ દેવા જોઈયે.

ગરીબ માણસને લડાઈ કઝીઓ-કરવો ઘટે નહીં. તેજ પ્રમાણે જે
 પ્રજાનો વડો હોય તેને પણ કઝીયો કરવો ઘટે નહીં.

જે એક જુદો મદદ ખોટું કામ કરે છે તો તે સારું ગણાતું નથી-
 તેનાં મરણ પછી તેનો જીવ દોઝખમાં જાય છે.

જ્યારે એક જવાન મદદ કોઈ કામમાં સુસ્તી કરે છે-ત્યારે તે શખ્સથી
 તેનું નસીબ ધરાયલું થાય છે.

તે બીમારીને લીધે સુખી અને જવાન રહે નહીં-તેને ના તો શક્તિ
 રહે કે ના તો ઝિંદગી રહે.”

જ્યારે બૂઝોર્મમેહરે આવા હમદા સખુનો સાંભળ્યા અને પોતાનાં
 મગજને પણ દાનાઈથી સણગાર્યું,

ત્યારે તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ ખુરશીદને ચેહરાના પાદશાહ!-
 આ ઝળકતો આરમાન તારીજ મુરાદ માફ કરવું થશે!

તું જણુ કે જે કોઈ કે અકલ ધરાવે છે-તેજ પોતાનાં રવાનને અક- પછર
 લથી પર્વરેશ કરે છે.

જે નાદાન બેનાલહ રહે સંગો ફૂલ
અઝીરા નદારહ બરે કરા શોફૂલ
નદાનહ જે આધાચ અન્નમરા
ન અચ નગર દાનહ હમી નામરા
નફૂલીદહ દર કાર નચદે ગોફૂલ
નફૂલીદહ તર નચદે દાનેશ પેઝૂલ
યકી આન કે દાવર ખુવહ પુર દોરઘ
નગીરહ બરે મદે દાના ફોરઘ
સેપહુલુ કે બાશહ નેગહુબાને ગન્જ
સેપાહી અચ સર બેપીચહ જે રન્જ
દેગર દાનેશમન્દ ફે અચ બજેહુ
નતસેહ ચુ ચીઝી ખુવહ બા મજેહુ
પેઝેશકી કે બાશહ બતન દરદમન્દ
જે બીમાર ચૂન બાચ દારહ ગજન્દ
ચુ દર્વીશ મદી કે નાજહ બચીચ
કે આન ચીચ ગોફૂતન નેયર્જહ પેશીચ
હમાન શહુ કચ્છ હર શખ આરામો બાખ
નેયાબ-દો દેલહા અચ પુર શેતાખ
૫૭૪ વગર બાદે નૂશીરવાન બતૂ બર જેહહ
સેપાસી અજાન બર સરત બર નેહહ
બહફુતમ બેરદમન્દ કાયહ બખશમ
બચીએ કસાન બર ગુમારહ દુ અશમ
બહશતમ બનાદાન તુમાયન્દહ રાહુ
સેપોદન બકાહેલ કસી દસ્તગાહુ
હરાન બી બેરહ ફે નેયાબહ બેરહ
પશીમાન શવહ હમ જે ગોફૂતારે બહ
દેલે મરદુમે બી બેરહ જારજૂય
બદીનગૂનહુ આવીજહુ અય નીફૂખૂય
ચુ આતેશ કે ગૂગેરહ ચાબહ બરેશ
ગરશ દર નયેસ્તાન ખુવહ પર્વેશ
દેલે શાહે નૂશીરવાન જન્દહુ બાહ
સરાને જહાન પીશે... બી બન્દહુ બાહ

એક કમ અકલ રાખસથી ખડક અને પહાડ પણ વિલાપ કરશે-અને તેટલા માટે તેને કોઈની આગળ સન્માન મળતું નથી.

શુર્યાત કઈ અને શેવટ કયું તે જાણી શકતો નથી-નામોસીમાં નામના મેળવવાનું વધારે પસંદ કરે છે.

લોકો તેની સાથના વહેવારમાં તેને ધિક્કારે છે-અને અનુભવ મેળવનારો શોક રાખનાર તેને વધારે ધિક્કારે છે.

પહેલું એ કે જે તે નાદાન ખોટો ન્યાય કરનારો હોય-તો અકલમંદ આગળ તે પોતાનું પત ખોલી દે છે.

બીજું એ કે જે તે નાદાન દેશનો વડો હોય અને ખજાનો સંધરનારો હોય-તો લશ્કર દુઃખી થઈ તેને છોડી દેશે.

ત્રીજું એ કે જે તે નાદાન કાંઈ અનુભવ ધરાવતો હોય તે છતાં કોઈ સારી ચીજથી લલચાઈને ગુનાહ કરવાથી બીશે નહીં.

ચોથું એ કે જે તે નાદાન વેદ હોવા છતાં પોતાનાં શરીરે દુઃખી હશે-તો તે બીમારોનું દુઃખ કેમ કાઢશે?

પાંચમું એ કે જે તે નાદાન મુશ્કેલ હશે તો જે ચીજની કોઈ દમડી બાર દરકાર નહીં રાખે તેની વડાઈ ઉપર વડાઈ કરવા લાગશે.

છઠું એ કે જે તે નાદાન પાદશાહ હશે તો દૈન તેનાથી રાતે સુખે બિંધાશે નહીં અને તેઓનાં દિલ ગભરાશે.

જે તે નાદાન પાદશાહના હાથે તારી ઉપર કોઈ મેહરબાની થશે-તો તારે માથે તેનો પાડ ચડાવશે.

સાતમું એ કે જે તે નાદાન પોતાને અકલમંદ ગણીને ગુસ્સામાં આવશે-તો તેમાં એમ સમજવું કે તે કોઈની માલમતા મેળવવાની ધારણા રાખતો હશે.

આઠમું એ કે તે પોતે નાદાન હોવા છતાં નાદાનોને શીખામણ આપવા નીકળશે-અને આગસુઓને આજસ કરવ ને જાનવ કરી આપશે.

વળી જે તે નાદાનની શીખામણ બીજા નાદાનો નહીં માનશે તો પોતાની શીખામણ ફોફટ ગયલી જોઈ તેને અફસોસ લાગશે.

એ નેક ખસ્તતાના માણસ! ને પોતાની પૂરી બાહેશો પુરી પાડવા અતિથળો આતુર રહે છે.

જેમ બળનો આતશ ગધકને તુલ્ય વળગી રે છે-અથવા જેમ તે આતશ સૂકાં ખરનાં જંગલને વળગી પડે છે, તેમ તેનું દિલ પૂરી ખસ્તોતોને વળગેલું રહે છે.

પાદશાહ ને શીરવાનનું દિલ હમેશા કાયમ રહેજો!-અને જેહાનના સઘળા પાદશાહો તેની નજીક ખંદા હોજો!"

બઝમે શશુમે નૂશીરવાન બા
બૂઝોર્જમેહૂર્ વ મૂબેદાન.

:o:

બદીન નીચ ચક્ર હફૂતહુ ખુગજસ્ત શાહુ
બેકરમૂહ આરાસ્તન બારગાહુ
બેયામહ નેશસ્ત અચ બરે તખ્તે જરૂ
અબા ચારહો તાજો જરૂરીન કમરૂ
બચકુ દસ્ત મૂબેહ કે બૂદશ વઝીરૂ
બદસ્તે દેગર ચચદગેર્દે દબીરૂ
૫૭૫ હમાન ગેરહ બર ગેર્દે બી મૂબદાન
સખુનખૂય બૂઝોર્જમેહૂરે રદાન
બબૂઝોર્જમેહૂર આન હમાન શાહુ ગોફૂત
કે ગઉહર બેરા બાયહ અન્દર નેહોફૂત

નોશીરવાનની બૂઝોર્જમેહૂર અને વઝીરો
સાથની છઠી મજલેસ.

:o:

એ ઉપર પણ એક હફૂતો પસાર થયો ત્યારે પાદશાહે-પાછી દરબાર તૈયાર કરવાનો હોકમ કીધો.

અને પોતે ગળામાં સાંકળી અને માથાં ઉપર તાજ મૂકી સોનેરી કમરબંદ સાથ આવી સોનેરી તખ્ત ઉપર બિરાજ્યા.

પાદશાહના એક હાથ ઉપર મોબેદ અર્ફશીર કે જે તેનો વડો વઝીર હતો તે-તેમજ બીજા હાથ ઉપર દરબારનો વડો મુન્શી ચચદગેર્દે બેઠો.

તેમજ પાદશાહની આસપાસ સઘળા વઝીરો-પેયો સુબાષિત બેલનાર બૂઝોર્જમેહૂર અને બીજા દાનાઓ બેઠા.

પછી પાદશાહે બૂઝોર્જમેહૂરને કહ્યું-કે "સખુનનું ગોહર તારે શા માટે છપું રાખવું જોઈયે?"

સુખનહા કે જાનરા પુવહ સૂદમન્દ
વજાન મહે બી અરુજ ગર્દહ બલન્દ
વજાન ગન્ને ગૂયા નગીરહ કમી
શેનૂદન પુવહ મરૂદરા ખુરૂમી
ચુનીન ગોકૂત મૂબેહ બખૂઝોરુમેહુર
કે અય નામવર તરુ એ ગર્દાન સેપેહુર
એ દાની કે બીશીસ્ત પુગઝાયદત
ચુ કમી પુવહ રૂઝ બેહુઝાયદત
ચુનીન દાહ પાસોખ કે કમતર ખરી
તન આસાન શવી હમ રવાન પર્વરી
એ કેદારે નીકુ ચુ બીશી કુની
હમાન ખરુ હમઆવરહ પીશી કુની
ચુનીન ગોકૂત પસ ચઝદગેદ દબીર
કે અય મહે ગૂચન્દએ ચાહગીર
સેહુ આહુ કુદામસ્ત બા દેલ ખરાઝ
કે દારન્દો હસ્તન્દ અજાન બી નેયાઝ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે બારી નુખોસ્ત
દેલ અઝ અયખ બેસ્તન બેખાયદત શોસ્ત
બીઆહુ કરી નીસ્ત અન્દર જેહાન
એ દર આશકારો એ અન્દર નેહાન
અગર મેહુતરી ખરુ તો રશ્ક આવરહ
ચુ કેહુતરુ શવહ ઊ સેરેશ્ક આવરહ
સેદીગરુ સખુન ચીનો દૂ રૂયહુ મરુહ
બદાન તા ખરુ અન્ગીઝદ અઝ આખ ગરુહ
એ ગૂચન્દઈ હ ન ખરુ બાયગાહુ
સખુન ગોકૂત અઝુ દરુ શુદ કરુરો બાહુ
હરાન હ સખુન સરુખમરુ નશનવહ
નદાનહ બગોકૂતારો હમ નઝવહ
બચીઝી નદારહ ખેરહમન્દ અશમ
કઝ બાઝ માનહ બેપીચહ એ ખશમ
બેપુર્સીહ પસ મૂબેદે મૂબદાન
કે અય ખરુતરુ અઝ દાનેશો બેખદાન
કસી નીસ્ત બી આરુઝુ દરુ જેહાન
અગર આશકારા પુવહ ગરુ નેહાન
હમાન આરુઝુરા પદીદસ્ત રાહુ
કે પચદા પુવહ મરૂદરા દસ્તગાહુ
કુદામીન રહુ આયહ મરા સૂદમન્દ
કુદામસ્ત બા રન્ને દર્દો ગઝન્દ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે રાહુ અઝ દો સૂસ્ત
ગુઝસ્તન તોરા તા કુદામ આરુઝુસ્ત
ચકી રાહુ બી બાકીઓ પુરુ બદી
દોઝમ રહુ નકુ કારીઓ બેખદી
એ ગીતી ચકી બાઝ ગસ્તન બખાકુ
કે રાહી દરાઝસ્ત બા બીમો બાકુ
ખેરહ બાશદત ઝીન સખુન રહુનમૂન
દરીન પુર્સેશ અન્દર ચેરાઈ ન ચૂન
ખેરહમન્દરા બેલઅતે ઈઝદીસ્ત
સઝાવારે બેલઅત નેગહુ કુન કે કીસ્ત
તનૂમન્દ દૂરા ખેરહ ચારુ નીસ્ત
બગીતી કસ બીરા ખરીદારુ નીસ્ત

સખુનો કે જે જીવને ફાયદો આપનારા છે-અને જે સાંભળ્યાથી
સાધારણ માણસ પણ મોટાઈ મેળવે છે.

સખુન બોલનારનો ખજાનો કાંઈ તેથી કમી થતો નથી-પણ તે સાંભ-
ળવાથી માણસને ખુશહાલી ઉત્પન્ન થાય છે તે બોલ.”

આથી વડા વઝીરે બૂઝોર્જમેહુરને પૂછ્યું-કે “ઓ ફરતાં આરમાનથી
પણ વધુ કીર્તિ ભરેલા શખ્સ!

તું શા ઉપરથી કહે છે કે તવંગરી તને ખરાબ કરે છે-અને ગરી-
બીમાં તારી ઝિંદગી લગ્નાય છે?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “થોડું ખાધાથી-તું હલકો રહેશે અને
તારા આત્માને પણ પર્વરેશી મળશે.

જે નેક ધારણાથી તું તારી સ્થિતિ સુધારવા માગતો હોય-તો તું
તારા હરીફ ઉપર તું સરસાઈ મેળવશે.”

પછી મુન્શી યઝદગેદ પૂછ્યું-કે “ઓ ચાદદાસ્ત શક્તિવાળા ચાલાક
બોલનાર શખ્સ!

તે ત્રણ ખોડ કઈ છે કે જે માણસો પોતાનાં હૈયામાં-ફાપાવેલી રાખે
છે છતાં તેમાંથી મોકળા થવાનો વિચાર ધરાવતા નથી?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “પહેલી અયબ એ છે કે એક મરતબે- ૫૭૬
તારે કોઈની ખીચત કરવાથી દિલ સાફ રાખવું જોઈયે.

કારણકે દુન્યામાં શું ઝાહેરમાં શું કે ખાતેનમાં અયબ વગરનું
કોઈ નથી.

બીજું કોઈ મોટો માણસ જે તારી અદેખાઈ કરતો હશે-તો જ્યારે
તે ઉતરતા દરજ્જાનો બનશે ત્યારેજ તે રડીને પસ્તાશે.

ત્રીજી અયબ તે છે કે ચુગલખોર અથવા દગાખોર માણસ-પાણીમાં
ધૂળનું તોફાન જગાડે (એટલે કે સાલેસ માણસ વચ્ચે કઝીયો કરાવે).

જે એક વક્તા જગ્યા અને પ્રસંગને લાયક બોલે નહીં તો પછી તેનો
માન મરતબો કમી થઈ જશે.

જે કોઈ ભાષણ એક છોડાથી તે બીજા છોડા સુધી પુરું સાંભળે નહીં-તે
કદી પણ ભાષણની કદર બુઝે નહીં અને સમજવાની ઉલટ પણ રાખે નહીં.

અકલમન્દ માણસ તે કે જે તેને મળી શકે નહીં અને તે માટે તેને
ગુસ્સે થવું પડે, તેવી ચીજ મેળવવાની આશા રાખતોજ નથી.”

પછી પાછું વડા વઝીરે તેને પૂછ્યું-કે “ઓ અકલમન્દોની અકલથી
પણ વધારે ચંદિયાતા શખ્સ!

દુન્યામાં કોઈબી માણસ આશા વગરનો નથી હોતો-પછી તે આશા
ઝાહેર હોય કે છૂપી હોય.

વળી આશા ઇન્સાનને માટે રસ્તો શોધી કાઢે છે-કે જેથી તે પોતાને
માટે રાઝીનાં સાધણો મેળવી શકે,

તો કયો માર્ગ મારે માટે ફાયદા ભરેલો છે?-અને દર્દ, રંજ અને ૫૭૭
તુકસાનનો માર્ગ કયો છે?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “એનો રસ્તો બે તરફથી છે-જે રસ્તે
તું ચાહે તે રસ્તે જઈ શકે છે.

એક માર્ગ ધાસ્તી વગરનો અને બદીથી ભરેલો હોય છે-બીજો માર્ગ
નેક કરણીવાળો અને ડહાપણ ભરેલો હોય છે.

આ દુન્યામાંથી પાછા બાક તરફ જવાનો માર્ગ બહુજ લાગ્યો અને
વળી ભય ભરેલો છે.

આ બાબતમાં અકલ તારો રેહનુમા બનશે-આવા સવાલમાં ચૂનો
ચેરા કરવી નકામી છે.

અકલમન્દ માણસનેજ ખોદા તરફનો સરપાવ મળેલો હોય છે-તું
નેગાહ પહોંચાડી જે કે તેવા સરપાવને લાયક કોણ છે?

તે ઝોરાવર તનફુરોસ્ત માણસ કે જેનામાં બિલકુલ અકલ નથી-તો
તેનો દુન્યામાં કોઈ ખરીદદાર પણ નથી.

નખાશહ ખેરહ જાન નખાશહ રવારેત
ખેરહ જાને જાનરેતો ઈજહ ગવારેત

યુ બુન્યાદે દાનેશ બેયામૂખત મરૂહ
સઝાવારૂ ગર્દહ બનગો નખરૂહ
એ દાનેશ નુખોરેતીન બયજદાન ગેરાય
કે ઊ હરેતો ખાશહ હમીશહ બલય
૫૭૮ બહ બેઝવી કામે દેહ યાકૂતી
રસીદી બલઈ કે બેશતાકૂતી

હેગરૂ દાનેશ આનરેત કચ ખર્દની
ફરાચ આરી અચ ફય આવર્દની
બખુર્દો બપુશેશ બપાકી ગેરાય
બહીન દારૂ ફર્માને યજદાન બપાય
યુ આયદત રૂઝી બચીઝી ફરાચ
બદરેતો બગજો બખીલાન મતાચ
હમ અચ પીશહા આન ગુઝીન કન્દરૂય
એ નામશ નગર્દહ નેહાન આખરૂય
હમાન ફરેતી ખા કસી કુન બલન્દ
કે ખાશહ બસખતી તોરા યારૂમન્દ
તો બરૂ અન્બુમન ખામોશી બરૂ ગુઝીન
યુ ખાહી કે યકસરૂ કુનન્દ આફરીન
યુ ગૂઈ હમાન ચૂ કે આમૂખતી
બઆમૂખતન દરૂ જેગરૂ સૂખતી
સખુન સન્જો દીનારે ગન્જ મસન્જ
કે બરૂ દાનેશી મરૂહ ખારેત ગન્જ
જખાન દરૂ સખુન ગોકૂતન આઝીરૂ કુન
ખેરહરા કમાનો જખાન તીરૂ કુન
૫૭૯ યુ રચમ આયદત પીશ હુશ્યારૂ ખાશ
તનતરા એ હુશમન નેગહુદારૂ ખાશ
યુ બહખાહૂ પીશે તો સરૂ બરૂકશીહ
તોરા રૂયો આરામ બાયહ ગુઝીહ
યુ બીની બઆવરૂહ ગહૂ હમનબરૂહ
નબાયહ કે ગર્દહ તોરા રૂએ ઝરૂહ
તો પીઝી અરૂ પીશદરેતી કુની
સરત પરત ગરૂહ યુ સરેતી કુની
બદાન ગહૂ કે અરૂપ અકૂગની ગૂશ દારૂ
સેહીહે હમઆવરૂહરા હૂશ દારૂ
ગરૂ ઊ તીચ ગર્દહ તો ચૂ બરૂ મગરૂહ
હુશીવારૂ યારાન ગુઝીન દરૂ નખરૂહ
યુ દાની કે ખા ઊ નતાબી મફૂશ
બખર્જશતન અચ રચમ બાચ આરૂ હૂશ
ચુનીન હમ નેગહુદારૂ તન દરૂ ખરેશ
નબાયહ કે બુઝાયદત પર્દેશ
તોરા ખુરૂદે બેચ્યારૂ બુઝાયદત
બગરૂ કમ ખુરી ચૂરૂ બેકૂઝાયદત
મકુન દરૂ ખુરેશ ખીશતન આરૂ ચૂ
ચુનાન ખુરૂ કે નીચ આયદત આરૂચૂ
૫૮૦ એ મય નીચ તૂ શાહમાની ગુઝીન
કે મરેત અચ કસી નશનવહ આફરીન

જે કાઈને કે અક્લ નહીં હોય તેણે જાન પણ ધરાવેલો લાયક નથી
(યાને તે મૂવેલોજ બલો)-અક્લ આપણા જીવનો પણ જીવ છે અને
જેનો યજ્ઞદાન સાક્ષી છે.

ન્યારે ખરો અનુભવ માણસ મેળવશે ત્યારેજ તે લગઈ અને સુઝે-
હના હન્ગામમાં લાયક માણસ કહેવાશે

તારી દાનાઈએ કરી પહેલાં તું પાક યજ્ઞદાન કે જે હમેશનો કાયમ
છે અને હમેશે કાયમ રહેશે તેનીજ ખાદેશ કરજો.

જે તું તે સાહેબનીજ ખાદેશ કરશે તો તારાં દિલની સધળી મુશાહ
પાર પડેલીજ સમજજો અને જે જગ્યાએ કે તે જવાની કતાવળ કાઢી તે
જગ્યાએ જઈ પહોંચેલોજ જાણજો.

બીજો ઉપયોગ હડાપણનો તે છે કે કેશોશ કરીને જિન્ગી નીબ વ
માટે ખોરાક મેળવે.

ખાધા પીધામાં અને પેહેરવા આઢવામાં ચોખ્ખાઈ અને સફાઈ
રાખજો-અને તેમ કરવામાં યજ્ઞદાનનો હોકમ જાન લાવજો.

જે નર્મસથી કોઈ દિવસે દક્ષત મેળવવા પામે તો કંતુસ માણ-
સની મિસાલ તેને બરી મૂકતો ના.

વળી ધધાઓમાંના તે ધધાને તું પસંદ કરજો કે જેનાં નામથી તને
ખરાબ નહીં લાગે.

દોરેતી પણ તેવાજ કોઈ સાથ લગ્યાવેલી રાખજો કે જે આકૃતની
વખતે તને મદદ કરી શકે.

જે તું ચાહતો હોય કે સધળાઓ તારી વખાણ કરે-તો તું મજ-
લેસમાં ખામોશી એખતયાર કરજો.

ન્યારે પણ તું કોઈ બોલવા ચાહે ત્યારે જે કાંઈ તું શીખ્યો હોય
અને તે શીખવામાં તારૂં જીગર બાળી નાખ્યું હોય તેજ બોલજો.

તું સખુનનુજ તોલ કરજો પણ પોતાના ખજાનામાંનાં દીનારનું તોલ
ના કરતો-કારણકે અક્લમંદ શખસને મનસે ખજાનો તુચ્છ છે.

કોઈ પણ બોલતી વખતે તારી જખાનને સંભાળજો તારી અક્લને
કમાન કરજો અને જખાનને તીર બનાવજો.

ન્યારે તારી સામે લડાઈ આવી લાગે ત્યારે હુશ્યાર રહેજો-અને તારાં
શરીરને હુશમન લોકોથી સંભાળેલું રાખજો

ન્યારે હુશમન તારી સામે સફ સમારી ઉભો રહે-ત્યારે તને દાનાઈ
અને ધીરજ એખતયાર કરવી જોઈયે.

જે તારો હુશમન માયું ફેરવે-તો લડવા આગમચ વિચાર કરજો અને
ધીરજ રાખજો. ઉતાવળો થતો ના.

જે તું પહેલા ધસારો કરશે તો ઝરૂ ફટેહ પામશે પણ જે તું સુસ્તી
કરશે તો તારૂં સર ખુવાર થશે.

જે વખતે કે તું થોડો ડપટાવે તે વખતે સંભાળ રાખજો-અને તારા
હરીફનાં હથિયારને તપાસતો રહેજો.

જે તે લડવામાં તેજ થાય તો તું તેનાથી પાછો ના ફરતો-લડાઈ
માટે તું હુશ્યાર સાથીઓનેજ ચુંટી કાઢજો.

પણ ન્યારે તું જાણે કે હુશમન સામે ટપી શકશે નહીં ત્યારે નકામી
કેશોશ ના કરતો-અને તે લડાઈમાંથી પાછું કરવાની હુશ્યારી પકડજો

એજ પ્રમાણે ખાધ પીધામાં પણ સંભાળ રાખજો એવું નહીં થાય
કે તારો ખોરાક તને નુકસાન કરે

ધણો ખોરાક તને નબળો કરશે-અને જે તું થોડું ખાશે તો તારૂં
કોવત વધશે.

એટલો બધો ખોરાક ના ખાતો કે જેથી ચારે બાજુની તારૂં પેટ ફૂલી
આવે-થોડી ઇચ્છા ખાવાની બાકી રહે કે ખાવ તું બંધ કરજો.

મય પીવાની મુશાહલી પણ તું હદમાં રહીનેજ એખતયાર કરજો-
કારણકે હાહો માણસ કોઈ તરફથી શાખાશી મેળવતો નથી.

થુ યજ્ઞદાન પરસ્તી પસન્દીદઈ
જહાન ચૂન સેરેશકો તો ચૂન હીદઈ

બસી અચ જહાન આફરીન યાદ કુન
પરસ્તેશ બરીન યાદ બુન્યાદ કુન
બજર્ફી નેગહુદાર હગામરા
બજો બશખ ગાહે આરામરા
મેયાનહુ ગુઝીન દર હમહુ કાર કરહ
બપયવસ્તગી હમ બનગો નખરહ
તો બાદીઓ આખી સેરેશતહુ બખાકુ
કરામુશ મકુન રાહે યજ્ઞદાને પાકુ
પરસ્તેશ એ ખુરહ ઈચ કમતર મકુન
તો નવ ખાશ અગર હસ્ત કર્માન કોહુન
બનીકી ગેરાયો ધનીમત શેનાચ
હમહુ જાફરીનહુ દાન ઈન સેપાસ
હવારા મખર પીશ રાયો ખરહ
કઝાન પસ ખેરહ ચૂએ તૂ નગરહ
મગરહ ઈચ ચૂનહુ બગેદે બદી
બનીકી બેયારાય ગર બેખદી
સેતૂદહ તર આન કસ ખુવહ દર જેહાન
કે નીકશ ખુવહ આશકારો નેહાન
દબીરી બેયામૂચ ફર્જન્દરા
થુ હસ્તી ખુવહ ખીશો પયવન્દરા
થુ ખાહી કે રન્જે તન આયદ બખર
અચ આમૂચગારાન મપર્તાખ સર
દબીરી રસાનહ જવાનરા બતખત
શવહ ના સજા ચૂ સજાવાર બખત
દબીરીસ્ત અચ પીશહા અરુખમન્દ
કચ મરહે અકૂગન્દહુ ગર્દહ બલન્દ
થુ બા આલતો રાય ખાશહ દબીર
નેશીનહ બરે પાદશા નાગુઝીર
તને ખીશરા ગર બેદારહ બરન્જ
બેયાબહ બી અન્દાઝહુ અચ શાહુ ગન્જ
બલાલત થુ બા ખત ફરાચ આયદશ
બઅન્દીશકુ મઅના બેયકૂઝાયદશ
એ લકૂચ આન ગુઝીનહ કે ફૂતાહુ તર
બખત આન તુમાયદ કે દેલખાહુ તર
ખેરહમન્દ ખાયદ કે ખાશહ દબીર
હમાન બોરહખારો સખુન યાદગીર
હુશીવારો સાઝન્દહુ બા પાદશા
જમાન ખામેશ અચ બહ બતન પારસા

શેકીખાઓ ખા દાનેશો રાસ્તગૂચ
વફાદારો પાકીઝહો તાઝહુ રૂચ
થુ ઈન બા હોનરહા શવહ પીશો શાહુ
બેખાયદ નેશસ્તન વરા પીશગાકુ
સુખુનહા થુ બેશનીહ અચ શહૂરુયાર
દેઝશ તાઝહુ શુદ ચૂન ગુઝ અન્દર બહાર
ચુનીન ગોકૂત કેન્ના બમૂએહ કે રવ
જશ પાયગાહી બેયારાએ નવ

ને ખોદાની પરસ્તેશ કરનારો તું હશે તો સંતોષી રહેશે-આખી દુન્યા એક
દીપાં આંસુ જેટલી નજીજે અને તું પોતાને આંખ મિસાલ નજીજે (એટલે ને
તને સંતોષ હશે તો તારી આંખે તમામ દુન્યા એક દીપાં આંસુ જેટલી લાગશે).

તું ખોદાતાલાની ધણીક યાદ કરતો રહેજે-અને એ યાદનો પાયો
બંદગી ઉપર રાખજે.

શું દિવસના કે શું રાતના વખતને તેમજ આસાયેશ લેવાના વખતને
ખૂબ ખારીકીથી સંભાળજે.

દરેક કામમાં નિરંતર વચલો માર્ગ એખતયાર કરજે-લડાઈ અને સુલે-
હના હંગામમાં પણ તેમજ ચાલજે.

તું પવન, પાણી અને ખાકની બનાવટનો છે-માટે પાક યજ્ઞદાનની
રાહ ભૂલી ના જતો.

ખાધા કરતાં કોઈની રીતે બંદગી ઓછી ના કરતો-ને કે આ બંદગી કર-
વાનું કર્માન તો બહુજ પૂરાણું છે તોપણ તું બંદગી કરનાર તો નવોજ રહેજે.

તુ સધળી નેકીનીજ ખાહેશ કરજે અને તેનેજ ગનીમત ગણજે-અને
એ સધળી શુક ગુઝારી પયદા કરનાર સાહેબ તરફથીજ સમજજે.

તારી અક્લ અને ડહાપણ આગળ લોભ અને હવસને આવવા દેતો
ના-નહીં તો કે તે પછી અક્લ તારી તરફ જરા નહર પણ કરશે નહીં.

તું કોઈની રીતે બદીની આસપાસ ફરતો ના-પણ ને તું દાના હોય
તો નેકીજ પસંદ કરજે.

આ દુન્યામાં વધારે વખણાયલો શખ્સ તેજ છે-કે જેનાં ઝાહેર અને પટ
દ્રુપાં કામો ભલાં હોય.

ને તારાં સગાં વહાલાં દહલત દુન્યાથી મગર હોય અને તું ગરીબ
હોય-તો તારાં ફર્જને લેખણ વિદ્યા શીખવજે.

અને ને તું ચાહતો હોય કે તારી મેહનતનું ફળ નીપજે-તો
ઉસ્તાદો પાસથી એલમ શીખતાં કંઠાળતો ના.

વાંચવા લખવાનો એલમ એક જવાનને પાદશાહનાં તખ્ત આગળ
પુગાડે છે-તે એલમ શીખ્યાથી નાલાયક નસીબ પણ લાયક બની જાય છે.

સધળા ધંધા કરતાં મુન્શીગરીજ ઉત્તમ છે-જેનાથી નીચો પડેલો-મર્દ
પણ ખુલ્લીએ પહોંચે છે.

ને એક સધળી તાલીમ પામેલો અને દાનાઈ સાથનો મુન્શી હોય છે-તો
તે બેશક પાદશાહની નજીક પોતાની બેઠક ધરાવવા શક્તિમાન બને છે.

ને પાદશાહની ખિદમતમાં તે મેહનત કરશે-તો પાદશાહથી તે બેહદ
ખજાનો પામશે.

લેખણ વિદ્યાથી જ્યારે વક્તાપણું મેળવી શકાય છે-ત્યારે વિચાર
શક્તિથી માણસની સમજ વધે છે.

શખ્તોમાંથી તે ધણાજ થોડા શખ્તો વાપરે છે-અને પોતાનો અભિ-
પ્રાય સુદર રીતે ખાહેર પાડે છે.

મુન્શી (સેક્રેટરી)ને ઘટે છે કે તે ડાહ્યો હોય-વળી સહનશીલ હોય
અને સારી યાદશક્તિ શક્તિ ધરાવનારો હોય.

તે (પાદશાહનો સેક્રેટરી) હોશ્યાર હોવો નેઇયે અને અને પાદ- પ૮૨
શાહના વિચાર સાથ મળતો થતો હોવો નેઇયે-ખૂરી વાતથી પોતાની ઝખાન
બંધ રાખનારો અને પહોંચગાર માણસ હોવો નેઇયે.

તે સંતોષી, દાનાઈવાળો, સાચું બોલનારો-વફાદાર, પાકીઝહ અને
ખુશ બેઢરાનો હોવો નેઇયે.

ને કોઇ આવા સધળા હોનર ધરાવનારો શખ્સ પાદશાહ આગળ
જય-તોજ તેણે પાદશાહની હરોલમાં બેસવું ઘટે છે."

જ્યારે બૂઝોર્જમેહરના આવા સખુનો પાદશાહે સાંભળ્યા-ત્યારે તેનું
દિલ બહારની મકસમનાં ફૂલ માફક ખીલ્યું.

પછી નેશીરવાને વડા વઝીરને કહ્યું કે "તું જ-અને બૂઝોર્જમેહરનો
દરજો વધારવાની તૈયારી કર.

દેરમ ખાહો ખેલ્યાત સઝાવારે ઊય
કે દેલ શાહ ગરુદ્દ બગોડાવારે ઊય

પૈસાની થેલી અને તેને લાયકનો સરખાવ મંગાવ-કારણકે તેની દાના-
ઈની વાતો સાંભળવાથી દિલ ખુશહાલ બને છે.”

બઝમે હઝતુમે નૂશીરવાન ખા
બૂઝેર્જમેહર વ મૂબેદાન.

નોશીરવાનની બૂઝેર્જમેહર અને વઝીરો
સાથની સાતમી મજલેસ.

:૦:

:૦:

૫૮૩

દેગર હકૂતહુ ચૂન હૂર બેફખત તાજ
બેયામહ નેશસ્ત અઝ બરે તખ્તે આજ
અખા મૂબેદે મૂબેદાનો રદાન
જહાનજૂયો બીદાર દેલ બેખદાન
હમાન સાવહો યઝદગેરદે દખીર
બપીશ અન્દરૂન બહુમને તીઝવીર
બબૂઝેર્જમેહર આન જમાન ગોકૂત શાહ
કે દેલહા બેયારાયો બેન્માય રાહ
જે મન રાસ્તી હરૂયે દાની બેગૂય
બકમ્બી મજૂય અઝ જહાન આખરૂય
પરસ્તેશ ચેગૂનહસ્ત ફર્માને મન
નેગહુદાશતન રાયો પયમાને મન
સુખુનહા સખુક ગૂયો બસ્તહુ મગૂય
મકુન ખામ ગોકૂતાર ખા રંગો બૂય
ચુનીન ગોકૂત ખા શાહ બીદાર મરુદ
કે અય બરતર અઝ ગુબ્બદે લાજવરુદ
પરસ્તીદને શહૂરૂયારે જમીન
નગૂયહ બેરહમન્દ બેઝ રાહે દીન
બકર્માને શાહાન નખાયહ દેરન્ગ
નખાયહ કે ગરુદ્દ દેલે શાહ તન્ગ
હરાન કસ કે ખા પાદશા દુશ્મનસ્ત
રવાનશ પરસ્તારે આહુરીમનસ્ત
દેલી ફ નદારદ તને શાહ ફસ્ત
નખાયહ કે ખાશહ વરા મલ્કો પૂસ્ત
ચુનાન દાન કે આરામે ગીતીસ્ત શાહ
ચુ નીકી કુની જી દેહહ પાયગાહ
બનીકો બહ ઊરા ખુવહ દસ્તરસ
નેયાજહ બકીનો બઆઝારે કસ
તો મપસન્દ ફર્જન્દરા જાએ ઊય
ચુ જાનહાર ચેહુરે દેલારાએ ઊય
બશહૂરી કે હસ્ત અન્દરૂ મેહુરે શાહ
નેયાબહ નેયાઝ અન્દરાન ખૂમ રાહ
બદી બર તો અઝ ફરૂરે જી તુઝરદ
કે બખતશ હમહુ નીકુઈ પર્વરદ
જહાનરા દેલ અઝ શાહ બન્દાન ખુવહ
કે બર ચેહુરે જી ફરૂરે યઝદાન ખુવહ
ચુ અઝ નઅમતશ બહુરહુ યાબી બેફશ
કે દારી હમીશહ બકર્માનશ ગૂશ
બઅન્દીશહ ગરુ સર બેપીચી તો યૂય
બેતાબહ હમાનગહુ જે તૂ બખત રૂય

૫૮૪

બીજે હફતે જ્યારે આફતાબે પોતાનું તાજ શેશન કીધું ત્યારે પાદ
શાહ પોતે આવી હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર બેઠો.

વડા વઝીર અને સરદારો સાથ-પ્રખ્યાત બૂઝેર્જમેહર અને બીજા
બાહોશ દાનાઓ બેઠા.

સાવેહ અને યઝદગેર્દ નામનો વઝીર (સેક્રેટરી) તેઓની સાથ પાદ-
શાહની હુઝૂર બેઠા-તથા તેઓની સામે તિશ્તુ ખુદ્દિના બહમન બેઠેલો હતો.

પછી પાદશાહે તુરત બૂઝેર્જમેહરને કહ્યું કે “તું તારા નસીહતના
સખુતોથી અમારાં દિલ રીજવ અને નેક માર્ગ દેખાડ.

મારે માટે જે કંઈ તું જાણુનો હોય તે સાચેસાચું કહે-અને નૂકું
બોલી કુન્યામાંથી આખર મેળવતો ના.

મારા હોકમને લોકોએ કેમ માનવો જોઈયે-મારી શીખામણ કેમ
સાંભળવી જોઈયે અને મુજ તરફ કેમ વફાદારીથી વર્તવું જોઈયે?

ભેદ બરમમાં બોલતો ના પણ ખુશ્તી શબ્દોમાં કહી દેજે-પેચદાર અને
આપલસીવાળા લેખાસમાં કચી વાતો કરતો ના.”

તે ચાલાક મહે પાદશાહને એમ કહ્યું કે “ઓ લાજવર્દી આરમાન
કરતાં પણ વધારે ચઢિયાતા પાદશાહ!

પોતાના દેશના પાદશાહની તાબેદારી કરવી એને ડહાપલુવાળો શખ્સ
દીનની રાહ સિવાય બીજું કંઈજ કહેતો નથી

પાદશાહનો હોકમ બજ લાવવામાં ફરી પણ દીલ થવી જોઈયેજ
નહીં-પાદશાહનું દિલ દુઃખી થાય તેવું કંઈયે કરવુંજ નહીં જોઈયે.

જે કંઈ શખ્સ કે પાદશાહનો દુશ્મન છે-તો એમ જાણવું કે તેનું
રવાન એહરેમનની પરસ્તેશ કરનારું બન્યું છે.

જે કંઈ કે પાદશાહ તરફ મોહબત નહીં ધરાવતું હોય-તેનું બેનુ
કે શરીર કાયમ રહેવા દેવું નહીં જોઈયે (યાને તેને ગર્હન મારવો જોઈયે).

તારે જાણવું જોઈયે કે પાદશાહ બલકને આરામનો આપનારો છે-જો
તું તેની સાથ બલાઈ કરશે તો તે પણ તને મરતબો આપશે.

પાદશાહમાં નેકી અને બદી કરવાની શક્તિ છે ખરી-પણ તે વેર
લેવાની કે કોઈને દુઃખ દેવાની ધારણા રાખતો નથી.

તું પાદશાહ કરતાં તારાં ફર્જને વહાણું ગણતો ના-બલકે પાદશાહનાં
દિલને તાઝગી આપનારા દીદારને તારા પોતાના જીવ જેટલો વહાલો ગણજે.

જે શેહરમાં કે પાદશાહ તરફ મોહબત હોય છે-તે શેહરમાં હાજત-
મંદી (ગરીબી) દાખલ થઈ શકતી નથી.

તેના ખુલ્લું મરતબાને લીધે તેની તરફથી કંઈ ખૂરાહ તારી ઉપર આવશે
નહીં-કારણકે તેનાં નસીખમાં નેકીને જોતેજન આપવાનું સરજેલું છે.

રૈયતનાં લોકોનું દિલ પાદશાહથીજ ખુશહાલ રહે છે-કારણકે તેના
ચેહરા ઉપર ખોદાઈ ખોરેહ પ્રકાશે છે.

જ્યારે તું પાદશાહની બક્ષેશમાંથી હિસ્સો મેળવે છે-ત્યારે હમેશે
તેનો હોકમ બજ લાવવા તું કોશિશ કરતો રહે.

જો તું તેના હોકમથી પોતાનું સર ફેરવવાનો અમથો વિચાર પણ
કરશે-તો તેજ વખત તારાથી તારું ખુલ્લું નસીખ ફરી જશે.

થુ નચ્છીકુ દારદ મશવ પુર મનેશ
વગર દૂર ગઈ મકુન્ સરજનેશ
પરસ્તદહુ ગર ચાખદ અચ શાહુ રન્જ
નેગહુ કુન્ કે બા રન્જ નામસ્તો ગન્જ
એ યચ્છદાન્ ખુવદ આન્ કે ગૂચદ સેપાસ
કુનદ આફરીન્ મદે યચ્છદાન્ શેનાસ
નખાયદ કે સીર આયદ અચ કાર કરદ
હમાન્ નીચ કુન્દી કુનદ દર નખરુદ
વદીગર કે અન્દર દેલશ રાએ શાહુ
બેદારદ નગૂચદ ખખુરશીદો માહુ
બકર્માને શાહુ આન્ કે સસ્તી કુનદ
હમી અચ તને ખીશ મસ્તી કુનદ
નફૂહીદહુ ખાશદ ગેલે આન્ દેરખત
કે લેપરાગનદ ખરૂખ ખર તાને તખત

એ કસહાએ ઊ પીશે ઊ ખદ મગૂચ
કે કમતર કુની નચ્છે શાહુ આખરૂચ
હરાન્ કસ કે બેસ્ચારૂ ગૂચદ દોરૂચ
બનચ્છીકે શાહાન્ નગીરદ દોરૂચ
સામુન કાન્ ન અન્દરખરદ બા ખરદ
બેકૂશદ કે ખર પાદશા નશમરદ
વગર પુર્સદત આન્ચે દાની બેગૂચ
બેસ્ચારૂ ગોકૂતન્ મખર આખરૂચ
દોરૂચનસ્ત અઝાન્ દાનેશ અન્દર જેહાન્
કે બેશનીદ ગૂશ આશકારે નેહાન્
કસીરા કે શાહે જહાન્ ખાર કરદ
બેમાનદ હમીશહુ રવાનશ ખદરદ
હમાન્ દર જહાન્ અરૂખમન્દ આન્ ખુવદ
કે બા ઊ લબે શાહુ ખન્દાન્ ખુવદ
થુ બેન્વાઝદત શાહુ ગરશી મકુન્
વગરૂચેહુ પરસ્તદહુ ખાશી કોહુન્
અગર અન્દ ગરુદ પરસ્તેશ દરાચ
થુનાન્ દાન્ કે હસ્ત અચ તો ઊ બીનેયાચ
કે ગર પર્વરદ દીગરીરા હમાન્
પરસ્તારૂ ખાશદ થુ તૂ બી ગમાન્
વગર બા તો ગરુદ ખચીઝી દેઝમ
બપૂઝેશ ગેરાયો મઝન્ હીચ દમ
વગર નીસ્ત આગાહીઅત ઝાન્ ગુનાહુ
ખરહુનહુ દેલતરા બખર નચ્છે શાહુ
વગર હીચ તાખ અન્દર આરી ખદેલ
બદ રૂચ મન્માયો દેલ ખર ગુસેલ
બકરુરશ બેબીનદ નેહાને તોરા
દેલે કચ્છો તીરહુ રવાને તોરા
અઝાન્ પસ નેયાબી તો ચ નીકવી
હમાન્ ગરમ ગોકૂતારે ઊ નઃનવી
દરે પાદશા હમથુ દર્યા શુમરૂ
પરસ્તદહુ મદઝાહો કશ્તી હુનરૂ
સામુન્ લન્ગરે ખાદખાનશ ખરદ
બદર્યા ખેરદમન્દ ચૂન્ ખુઝરદ

જે પાદશાહ તને પોતાની નચ્છીક રાખે તો તેથી મગર ના બની જતો-
અને જે તને તે પોતાની નચ્છીકથી પાછો દૂર કરે તો તેને માટે બડબડતો ના.
અગરજે એક નોકર પાદશાહ માટે રંજ ખેંચે છે-તો તું ધ્યાન
પુગાડ કે તે રંજ સાથ તેને કીર્તિ અને પૈસા બન્ને મળે છે.

જે શાહના શુકાના કરે છે તે ખોદાતાલાનાજ શુક કીધેલા ગણાય છે-
ખોદાને પિછાનનારોજ તેની વખાણ ગાય છે.

પાદશાહના નોકરને ઘટે નહીં કે તેની ખિદમતથી કંટાળો ખાય-
તેમજ તેને ઘટે નહીં કે લડાઈમાં સુસ્તી કરે.

વળી તેને પાદશાહનો ભેદ બરમ દિલમાંજ-રાખવો જોઈએ તેણે તે પદ
આફતાબ અને માહતાબને પણ કહેવો નહીં જોઈએ,

જે કોઈ કે પોતાનાં ઝાર ઉપર ખોટી રીતે ફૂંતો હશે તે પાદશાહનો
લોકમ બળ લાવવામાં ઢીલ કરશે.

તે ઝાડની માટી ખરાબ હશે-કે જે ઝાડ પોતાનાં ડાળ પાંખડાં તાજ
અને તખ્ત ઉપર લખાવશે (યાને તે માણસ ખરોજ બે બુન્યાદ કહેવાશે
કે જે પાદશાહનાં તાજે તખ્ત ઉપર ત્રાપ મારવા આવશે).

તું પાદશાહનાં માણસોની બદગોષ્ઠ તેની આગળ ના કરતો-કારણકે
એથી તું પાદશાહની નચ્છીક પોતાની આખર કમી કરશે.

જે કોઈ કે ધણું ભૂડું બોલે છે-તે પાદશાહોની નચ્છીક માન
પામતો નથી.

જે વાત કે અકલને અનુસરતી નહીં હોય-તે પાદશાહને કાને નહીં
જાય તેની તું સંભાળ રાખજે.

પણ જે તને પાદશાહ કાંઈ પૂછે તો જે કાંઈ તું જાણતો હોય તેજ
કહેજે-ધણું બોલીને પોતાની આખર ના શુભાવતો.

કારણકે તારા કાને જે કાંઈ ઝાહેર કે બાતેનમાં સાબળ્યું છે-તેના
કરતાં દુન્યામાં વિદ્યા ધણી વધારે છે.

દેશના પાદશાહે જે કોઈને ખુવાર કીધો-તો તેનો જીવ હમેશે દુઃખમાં
રહે છે.

તેમજ દુન્યામાં માન પામેલો શખ્સ તેજ છે-કે જેની સાથ પાદ-
શાહના હોઠ હસ્તાજ રહે છે.

અગરજે તું ગમે એટલો પાદશાહનો ભૂનો નોકર હોય-તોપણ જે પદ
પાદશાહ તારી ઉપર નવાઝેશ કરે તો ફલાહ ના જતો.

કારણકે તારી નોકરી ગમે એટલી લાગ્બી હશે-તોપણ તું 'યાદ રાખજે
કે તેને તારી ગરજ નથી.

કારણકે જે તે કોઈ બીજને નોકરી રાખી તેની પર્વરેશી કરશે-તો
બેશક કે તે તારા જેવોજ એક નોકર બનશે.

અગરજે તે કોઈ વાતમાં તારાથી નારાઝ થાય-તો જરા પણ દમ
ખાધા વગર તુરત માફી માંગજે.

અને જે તને તે તારા વાંકની ખબર નહીં હોય-તો તું બોળાં દિલે
(યાને સાફ અંતઃકરણે) તે પૂછવા પાદશાહ આગળ જજે.

જે તારાં મનમાં તારા વાંક વિષે કાંઈ વેહેમ આવતો હોય-તો પાદ-
શાહને મોં દેખાડતો ના અને માફીની આશા છોડી દેજે.

તારાં દિલની છૂપી વાત પાદશાહ ઈચ્છી રોશનીથી જોઈ શકશે-તારાં
પાપી મન અને મેહું હૈયું તુરત પારખી લેશે.

અને ત્યાર પછી તું તેના તરફથી કશી ભલાઈ મેળવશે નહીં-તેમજ
તેના માયા ભર્યાં સખુનો સાંભળશે નહીં.

તું પાદશાહની દરબારને એક દર્યાની માફક સમજ-તેના નોકરો
ખલાસી માફક અને તેઓના હોનરો વહાણ માફક સમજ.

તેઓના સખુનો તે લંગર માફક અને તે વહાણનો સઢ તે પેશા
નોકરોની અકલ સમજ-જ્યારે અકલમદ માણસ દર્યામાંથી પસાર થાય છે,

૫૮૭ હમણુ બાદબાનુશ કુનહ માયહુ દાર
કે હમ માયહુ દારસ્તો હમ સાયહુ દાર
કસી ફ નદારહ હોનર બા ખરહ
સજહ ગર દરે પાદશા નરેપરહ
અગર પાદશા ફહે આતશ ખુદી
પરસ્ત-દહુરા ઝીસ્તન ખશ ખુદી
કે આતશ ગહે ખેશ્મ સૂઝાન ખુવહ
થુ ખુશૂદ બાશહ ફેઝજાન ખુવહ
અગર ચક્ર ઝમાન શીરે શહુદસ્ત ખહુર
બદીગર ઝમાન ચૂન ગઝાયન્દહુ ઝહુર
બકેદારે દર્યા ખુવહ કારે શાહુ
બકર્માને ઊ તાબહ અચ ચરખ માહુ
ઝે દર્યા ચકી રીગ દારહ બકકુ
દેગર દુરરહુ દારહ મેયાને સદકુ
જહાન એન્દહુ બાદા બનૂશીરવાન
હમીશહુ બકર્માનશ ચર્ખે રવાન
કે બર શહુરચારાને ગીતી સરસ્ત
બહુર ખૂબી આરાયેશે કેશ્વરસ્ત
નેગહુ કરહ કેસા બગોકુતારે ઊય
દેલશ ગશ્ત ખુર્રમ બદીદારે ઊય
૫૮૮ થુ ગોકૂતી કે એહુ બહરહુ બૂદી ચહાર
બદીનખૂનહુ બુદ બખેશી શહુરચાર

થુ બા એહુ બેગોકૂતી એહાએહુ બહમ
એહલ બહરહુ બૂદી એ ગન્જશ દેરમ

થુ ગન્જૂર બા શાહુ કર્દી શુમાર
બહુર બહરહુ બૂદી દેરમ દહુ હઝાર
શહનશાહુ બા એહુ એહાએહુ બેગોકૂત
કે ગોકૂતારે ઊ બા દેરમ બૂદ બેકૂત
બેયાવરહ ગન્જૂરે ખુર્રશીહ એહુર
દેરમ બંદરહા પીશે બૂઝેરખમેહુર

ત્યારે તે બધા સઠને મજબૂત કરે છે-કારણ તે સઠથીજ તેને તાકત
અને આસરો છે.

જે કોઈ કે અકલ સાથે હુનર નહીં ધરાવતો હોય-તેને લાયક છે કે
પાદશાહને દરવાજે બચળ નહીં.

અગરજો પાદશાહ એક આતશનો પહાડ હતે-તોપણ તેના નોકરોને
ઝિંદગી ગુઝારવી ખુશ લાગતે.

કારણકે આતશ ગુસ્સાને વખતે બાળી નાખનારો અને છે-પણ જ્યારે
તે શાન્ત પડે છે ત્યારે તે રોશની આપનારો હોય છે.

પાદશાહ કોઈ વખત દુધ અને મધ જેવો મીઠો હોય છે-તો કોઈ
વખત કાતેલ એહર જેવો કડવો અને છે.

પાદશાહનાં કામો દર્યાની માફકનાં હોય છે-આરમાન ઉપરથી માહ-
તાબ પણ તેનાજ હોકમથી ઝળકાટ આપે છે.

દર્યામાંથી એક જાણુતા હાથમાં રેતી આવી પડે છે-તો બીજે સીપ-
માંથી મોતી મેળવે છે.

નોશીરવાનથી આ દુન્યા કાયમ રહેજે. ફરનો આરમાન પણ તેનાજ
ફર્માન ઉપર હમેશો ચલેજે!

કારણકે દુન્યાના પાદશાહો ઉપર તે સરહાર છે અને દરેક ખૂબીમાં
દેશનો સણગાર છે."

નોશીરવાને તેની વાતો ઉપર ખૂબ ધ્યાન પુગાડયું-ખૂઝેર્જમેહરના
દીદારથી તેનું દિલ ખુશહાલ બન્યું.

હવે પાદશાહની બક્ષેશ કરવાની રીતી એમ હતી-કે જ્યારે કોઈને
"શાબાશ" કરીને કહેતો ત્યારે તે શખ્સને દિરમની ચાર કોથળી
બક્ષેશ મળતી હતી.

પણ જ્યારે "શાબાશ"ની સાથેજ તે "વાહવાહ" (યાને ધણોજ
તારીફને લાયકનો) કરીને કહેતો-ત્યારે તેના ખઝાનામાંથી ચાળીસ કોથળી
દિરમથી ભરેલી પેલાને મળતી હતી.

અને જ્યારે ખઝાનથી તે કોથળીઓનો હિસાબ પાદશાહને આપતો-
ત્યારે જણાતું હતું કે દરેક કોથળીમાં દશ દશ હઝાર દિરમ હતા.

શેહનશાહે "શાબાશ"ની સાથે "વાહવાહ" પણ કહ્યું-કારણ તેનું
બોલવું દિરમને તોલતું હતું.

ખુર્રશેદના એહરાનો ખઝાનથી ખૂઝેર્જમેહરની નઝદીક દિરમની
થેલીઓ લાવ્યો.

દાસ્તાને મેહબૂદ વઝીરે નૂશીરવાન
વ કોશતહુ શુદને ઊ વ પેસરાનશ
બઅપ્રસૂને ઝૂરાન વ ચહૂદી.

નોશીરવાનના વઝીર મેહબૂદની દાસ્તાન અને
તેનું તેના બેટાઓ સાથે ઝૂરાન અને
એક ચાહુદીનાં બદૂથી માર્યું જવું.

બરીન દાસ્તાન બર સખુન સાખ્તમ
બમેહુબૂદ દસ્તૂર પદાખ્તમ
મયાસાય અચ આમૂખ્તન ચક્રઝમાન
એ દાનેશ મયકૂગન દેલ અન્દર ઝમાન
થુ ગૂઈ કે કામે ખેરહ તૂખ્તમ
હમણુ હરચે બાયેસ્તમ આમૂખ્તમ
ચકી નઘચ બાઝી કુનહ ફઝગાર
કે બેન્શાનદત પીશે આમૂસગાર

વઝીરોની સલામી ખેઠકની વાતની કવિતા લખવાનું હવે મેં પુરું
કર્યું છે-અને હવે મેહબૂદ વઝીરની બાબત ઉપર આવું છું.

તું એલમ હાસેલ કરવાનું એક પળ પણ છોડી દેતો ના-વિદ્યા
એલમની બાબત વિષે તારાં દિલમાં જરા પણ શક લાવતો ના.

જો તું એમ કહી શકે કે વિદ્યા માટેની મારી ઇચ્છા મેં પુરી પાડી
છે-અને જે કાંઈ શીખવું બેઠયે તે શાખી લીધું છે,

તો તમાનો કોઈ નવીજ બાઝી બેવશે-કે જે તને હસ્તાફની નઝદીક
બેસાડશે.

એ દેહકાન કુનૂન બેશનવ ઇન્ દારેતાન
કે બર ખાન્દ અચ્ચ ગોકૂતએ ખારેતાન
ચુનીન ગોકૂત મૂબેદ કે બર તખ્તે આજ
ચુ કેસા કસી નીચ નન્હાદ તાજ
બરચમે બબચમે બપરહીએ દાદ
ચુનૂ કસ એ શાહાન નદારદ બયાદ
એ દાનન્દગાન દાનેશ આમૂખતી
દેલશરા બદાનેશ બર અકૂખતી
ખુરે ખાખ ખા મૂબેદાન ખારેતી
હમાન દેલ બદાનેશ બેયારારેતી
બર ચૂન રવાન શુદ બચીઝી સખુન
તો ઝામૂખતન હીચ સુરેતી મકુન
નદાની ચુ મૂબ કે દાના શુદમ
બહર આરજ બર તવાના શુદમ
ચુ ઇન્ દારેતાન બેશનવી યાદગીર
એ ગોકૂતારે ગૂચન્દહુ દેહકાને પીર
બેપુર્સીદમ અચ્ચ રૂચગારે કોહન
એ નૂશીરવાન યાદ કરદ ઇન્ સોખન
કે ઊરા ચકી પાકુ દરેતૂર બૂદ
કે બીદાર દેલ બૂદો ગન્નૂર બૂદ
દેલી પુર બેરદ દારેતો રાએ દુરેસ્ત
એ ગીતી બેચ અચ્ચ નીકનામી નબેસ્ત

કે મેહબૂદ બૂદ નામે આન પાકુ મઘચ
રવાનો દેલશ પુર એ ગોકૂતારે નઘચ
દો ફર્જન્દ બૂદશ ચુ ખુરરમ બહાર
હમીશહુ પરસ્તન્દએ શહુરચાર
શહનશહુ ચૂન ઝમઝમ આરારેતી
વગર બરસમે મૂબેદાન ખારેતી
નખુરદી બેચ અચ્ચ દરેતે મેહબૂદ ચીચ
હમ ઇમન બુદી ઝાન દો ફર્જન્દ નીચ
ખુરેશ ખાનહુ દર ખાને ઊ દારેતી
તને ખીશ મેહમાને ઊ દારેતી
દો ફર્જન્દે આન નામવર પારસા
ખુરેશ આવરીદન્દ ઝી પાદશા
એ મેહબૂદ બર દર બુઝોર્ગાન એ રશકુ
હમી રીખતન્દી બરેખ બર સેરશકુ
ચકી નામવર બૂદ જૂરાન બનામ
કે ઊરા બુદી બર દરે શાહુ કામ
કોહન બૂદો હમ હાજેબે શાહુ બૂદ
ફોરજન્દએ બચમે દરગાહુ બૂદ
એ મેહબૂદ વચ હરદો ફર્જન્દે ઊચ
હમહુ સાલહુ બૂદી પુર અચ્ચ આખ રૂચ
હમી સાખતી તા સરે પાદશા
કુનદ નીચ દર કારે આન પારસા
બબદ ગોકૂતે ઇશાન નદીદ ઇચ રાહુ
કે ગર્દે પુર આઝાર અચ્ચ બાને શાહુ
બેરદમન્દ અઝાન બુદ કચ આગાહુ બૂદ
કે ઊરા બહરગાહુ બદખાહુ બૂદ

હવે દાનેશ્વર દેહકાનની કહેલી આ દારેતાન કે જે તેણે ખારેતાનનામા ઉપરથી કહી છે, તે તું સાંભળ.

એક મોબેદે એમ કહ્યું છે, કે આ હાથીદાંતાનાં તખ્ત ઉપર-નોશીર- ૫૮૬ વાનની માફક કોઈ પણ પાદશાહ માથે તાજ મૂકી બેઠો નથી.

શું ખુશીની મજલેસમાં, કે લડાઈમાં તેમજ શું પર્હીઝગારીમાં કે શું ઇન્સાફ કરવામાં-પાદશાહોમાંથી એના જેવો કોઈ બીજો યાદ નથી.

દાના લોકોથી તે દાનાઈ શીખતો હતો-અને પોતાનાં દિલને દાનાઈ-થીજ રોશન રાખતો હતો.

તે પોતાનું ખાણું લેવાનું અને ખાખ કરવાનું દાના મોબેદો સાથેજ પસંદ કરતો હતો-તેમજ વિદ્યાથી પોતાનાં દિલને સણગારતો હતો.

જ્યારે તેની (નોશીરવાનની) ખાખતની કોઈ પણ વાત નીકળે-ત્યારે તે ઉપરથી ઘડો લેવાની આજ્ઞા કરતો ના.

તું કોઈ પણ બાણુતો નથી છતાં એમ કેમ કહે છે કે હું વિદ્વાન થઈ ગયો છું-અને મારી દરેક ઈચ્છા પુરી પાડી શકું છું?

સુભાષિત બોલનારા બુદ્ધા દેહકાનની-આ વાત જ્યારે તું સમજે ત્યારે તે યાદ રાખજે.

મેં જ્યારે તેને આગળા ઝમાનની વાતો માટે પૂછ્યું-ત્યારે તેણે નોશીરવાન માટેની આ વાત કહી સંભળાવી,

કે તેનો એક પાકીઝહ વઝીર હતો-જે ઘણો દાના હતો અને તે પાદ-શાહના ખજાન્યોનો આધ્યો ધરાવતો હતો.

તે પોતાનું દિલ ડહાપણથી ભરેલું રાખતો હતો અને વિચાર શક્તિ સારી ધરાવતો હતો-તેણે આ દુન્યામાંથી નેકનામી સિવાય બીજું કોઈ શોધ્યુંજ નહીં હતું.

તે બાહોશ શખ્સનું નામ “મેહબૂદ” હતું-તેનો આત્મા અને ૫૯૦ અંતઃકરણ સારી વાતોથીજ ભરેલાં હતાં

તેના ખુશી ભરેલી બહારની મોસમ જેવા બે બેટા હતા-જેઓ હમેશે પાદશાહનીજ ખિદમત કરતા હતા.

જ્યારે તે શેહન્શાહ અવસ્તા ભણવા બેસતો-અને અથોરનાનોની બર્સમ મંગાવતો (યાને કે ધર્મની ક્રિયા પોતે કરવા બેસતો),

ત્યારે તે મેહબૂદના હાથ સિવાય કોઈ બીજને હાથની ચીઝ ખાતો હતો નહીં-તેમજ તેના બન્ને બેટાઓથી પણ તે નચિન્ત રહેતો હતો.

પોતાનો જમવાનો ઓરડો તેનાંજ ધરમાં તે રાખતો હતો-અને તેનો (મેહબૂદનો) તે પરાણે થતો હતો.

તે નામદારી ભરેલા પરહેઝગાર શખ્સના બન્ને છોકરાઓ-પાદશાહ આગળ ખાણું લાવતા હતા.

આથી દરબારના બીજા મોટાઓ પાદશાહની મેહબૂદ ઉપરની મેહર-બાનીથી અદેબાઈનાં આંસુ આંખોમાંથી પાડતા હતા.

તેઓમાં એક “જૂરાન” નામનો દરબારી હતો-જે પાદશાહની દર-બારમાં આવજવ કરતો હતો.

તે નૂનો દરબારી હતો અને પાદશાહની દરબારનો ઉપરી અધિકારી હતો-પાદશાહની મજલેસમાં તે સેતારા મિસાલ હતો.

અદેબાઈનો મારેલો તે મેહબૂદ અને તેના બન્ને છોકરાઓથી-સદા બળાપામાં હતો.

તે કાવતરાં કરતો હતો કે જેથી તે પાદશાહને પેલા પરહેઝગાર ૫૯૧ વઝીર ઉપર ખફા કરે.

પણ તેઓની ગીબત કરવાનો તેને કશો માર્ગ જડયોજ નહીં-કે જેથી કરી પાદશાહનો બન પેલા વઝીર માટે ઉરકેરાય.

તે દાનેશમંદ મેહબૂદને પોતાને ક્યાં ખબર હતી-કે પાદશાહની દર-બારમાં તેનો કોઈ દુરમન હતો?

એ ગોકૂતારે કેદારે આન શુભ મરુદ
 નશુદ ઈચ મેહુબૂદરા રૂએ ઝરુદ
 યુનાન બુદ કે ચકુ રૂએ મર્દે જહુદ
 એ જૂરાન દેરમ ખારેત અચ બહુરે રૂદ
 શુદ આમદ બેચકુવુદ નચદીકે ઊચ
 બર આમીખત બા જાને તારીકે ઊચ
 શુ બા હાજેએ શાહુ ગુસ્તાખ શુદ
 પરસ્તનદએ ખુસ્તવી કાખ શુદ
 એ અકૂસુન સખુન ગોકૂત રૂઝી નેહાન
 એ દરગાહુ વચ શહુરૂયારે જેહાન
 એ નચરંગુ વચ તખ્ખુલો જાદુઈ
 એ કેદારે કમ્બીઓ અચ બહુ ખુઈ
 શુ જૂરાન બગોકૂતારે મર્દે જહુદ
 નેગહુ કંદો રાએ કુસુનશ રેનૂદ
 ૫૬૨ બહુ રાચ ખુકુશાદો ગોકૂત ઈન સખુન
 બજેચ પીશે મન અશકારા મકુન
 ચકી જાદુઈ બાયદત સાખતન
 જમાનહુ એ મેહુબૂદ પદખતન
 કે ઊરા ખુઝોર્ગી બજઈ રસીદ
 કે પાયશ જમાનહુ બેખાહદ કશીદ
 બગીતી નદારહ કસીરા બકસ
 તો ખૂઈ કે નૂશીરવાનસ્તો બસ
 જોચ અચ દસ્તે ફર્જનદે મેહુબૂદ ચીચ
 ખુરેશહા નખાહદ જહાનદાર નીચ
 શુદહસ્ત અચ નવાઝેશ યુનાન પુર મનશ
 કે હચમાન બેખૂસદ ફલકુ દામનશ
 યુનીન દાદ પાસેખ બજૂરાન જહુદ
 કઝીન દાવરી ધમ નખાયદ ફેજુદ
 શુ બરસમ બેગીરહ જહાનદાર શાહુ
 ખુરેશહા બેખીન તા એ આરહ બરાહુ
 નેગરુ તા ખુવહ હીચ શીર અન્દરૂચ
 પઝીરહુ શવશ ખુર્દનીહા બેખૂચ
 હમાન બસ કે મન શીર બીનમ એ દૂર
 ન મેહુબૂદ બીની તો એન્દહુ ન પૂર
 ૫૬૩ અગરુ જાન ખુરહ બી ગુમાન રૂયો સંગ
 બેરીઝહ હમ અન્દરુ જમાન બીદેરંગ
 નેગહુ કશુ જૂરાન બગોકૂતારે ઊચ
 ફેલશ તાજહુ તરુ શુદ બદીદારે ઊચ
 નરકૂતી બદરગાહુ બી આન જહુદ
 ખુરે શાહીઓ રાચ બી ઊ નખૂદ
 યુનીન તા બરુ આમદ બરીન અન્દ ગાહુ
 બહુ આમૂચ પૂયાન બદરગાહુ શાહુ
 હુ ફર્જનદે મેહુબૂદ હરુ આમદાદ
 અરામાન શુદની બદરગાહુ શાહુ
 પસે પદએ નામવરુ કહબોદાય
 જની બૂદ પાકીઝહો પાકુ રાય
 કે ચૂન શાહુ કેસા ખુરેશ ખારેતી
 ચકી ખાને ઝરૂરીન બેચારેતી

તે શીરઝોર માણસનાં કાવતરાં અને યુગલીથી મેહુબૂદ ખીતો હતો નહીં.

બનાવ એવો બન્યો કે એક દહાડો એક યાહુદીએ જૂરાન પાસે પૈસા બ્યાળે માગ્યા.

એ બહાને જૂરાન આગળ તેનો આવજવ વધ્યો અને તે સીઆહ જીવના રાખસ સાથે દોસ્તી થઈ.

જ્યારે તે પાદશાહની દરબારના કપરી સાથે પળોટાઈ ગયો-અને પાદશાહના મેહલનો નોકર બન્યો,

ત્યારે દેશના પાદશાહ અને તેની દરબાર કપર જાદુ ચલાવવાની વાત તે યાહુદીએ છપી રીતે જૂરાનને કહી.

મઠ, ફરેખ અને જાદુ ચલાવવાની તથા જૂરાં કામો અને પાછપણાની વાત તેની આગળ કીધી.

જ્યારે જૂરાને પેલા યાહુદીની વાત કપર-ધ્યાન પુગાડિયું અને તેની જાદુઈનો ભેદ સાંભળ્યો,

ત્યારે તેણે પોતાનો ભેદ બોલ્યો અને કહ્યું કે “આ વાત-મારાં સિવાય કોઈ આગળ જાહેર કરતો ના.

તને એક જાદુ ચલાવવું-અને તેમ કરી મેહુબૂદની જિંદગીનો અંત લાવી મેઘવો.

કારણ તે એવી મોટાઈએ પહોંચ્યો છે-કે જમાનો પણ તેના પગ બેચી કાઢશે.

તે દુન્યામાં કોઈને ગણતરીમાં લાવતોજ નથી તું કહે ગે.યા બસ પોતેજ નોશીરવાન બન્યો છે

વળી પાદશાહ પણ મેહુબૂદના બેટાઓ સિવાય બીજા કોઈને લાખનો ખોરાક ખાતો નથી.

તે તેની એવી નવાઝેશથી એવો તો મોટાં મનનો થઈ ગયો છે-કે દરેક વેળા આરમાન પણ તેની દામન ચૂમે છે.”

તે યાહુદીએ જૂરાનને એવો જવાબ દીધો-કે “એ બાબતનો તું એલાજ શોધી કાઢ અને ગમગીનીમાં વધારો ના કર

જ્યારે દેશની સાંભળ રાખનાર પાદશાહ બરસમ લઈ બાજુ ધરવા માટે-ત્યારે પેલો તેનું ખાણું કેવી રીતનું લાવે છે તે કપર ધ્યાન રાખજે.

તું તપાસજે કે તેમાં કોઈ દૂધ છે? ખાણું ખાવગ જઈ તેનો વાસ લેજે.

હું પણ તે દૂધને દૂરથી જોઈ લઉં એટલે બસ-પછી તું નહીં તે મેહુબૂદને કે નહીં તેના છાંદરાઓને જીવતા જોશે.

જો તે ખાણું ધાતુ કે પત્થર ખાય-તો પુરતજ તેનો અંત આવી જાય.”

જૂરાને તેના બોલવા કપર ધ્યાન પુગાડિયું-અને તેના દીદારથી તેનું દિલ વધારે ખુશહાલ બન્યું.

તે પેલા યાહુદી વગર પાદશાહની દરબારમાં જતો હતો નહીં-તે તેના વગર બીજા કોઈ સાથે ખાણું લેવું, ખુશહાલી ભોગવવી કે ભેદની વાતો કરતો હતોજ નહીં.

એ વાત કપર કેટલોક વખત નીકળી ગયો-અને પેલો મેલી વિદ્યા-વાળો યાહુદી દરબારમાં આવતો જતો થઈ ગયો.

હવે મેહુબૂદના બંને બેટાઓ દર આમદાદે-ખુશ ખુશહાલ પાદશાહની દરગાહમાં જતા હતા.

પેલા નામવર મેહુબૂદનાં જનાનખાનામાં-તેની એક પવિત્ર અને નેક વિચારની સ્ત્રી હતી,

કે જેણી જ્યારે પાદશાહ નોશીરવાન ખાણું માગતો-ત્યારે એક સોનેરી ખુમચો તૈયાર કરતી હતી.

સે કાસહુ નેહાદી બર અચ ગોહુર
બદસ્તારે અરબકુત પૂરીદહુ સર
એ દસ્તે દો ફર્જને આન અરબમન્દ
રસીદી બનઝદીકે શાહે બલન્દ
ખુરેશહા એ શહુદો એ શીરો ગોલાખ
બેખુદીઓ આરાસ્તી જાય ખાખ
ચુનાન ખુદ કે ચક્ર રૂઝ હરફ જવાન
બેબોઈન્દ ખાન નઝદે નૂશીરવાન
બસર બર નેહાદહુ ચકી પીશકાર
કે બૂદી ખુરેશ નઝદે ઊ ઉસ્તુવાર
થુ ખાન અન્દર આમદ બઅયવાને શાહ
બદ કરફ જૂરાને હાજેખ નેગાહ
ચુનીન ગોકુત બન્દાન બહરફ જવાન
કે અય ઈમન અચ શાહે નૂશીરવાન
ચકી રૂઝ બેમાય તા ઝીન ખરેશ
કે બાશહ હમી શહુરા પર્વરેશ
એ રંગસ્ત કાયદ હમી બૂએ ખશ
ચકી ચાદરે પર્નેયાન ચૂ બેકશ
ખુરેશરા જવાન ચૂદ બુકશાહ રૂઝ
નેગહુ કરફ જૂરાન એ ફૂર અન્દરૂઝ
હમીદ્દન જહૂદ અન્દરૂઝ બેગરીદ
પસ આમદ થુ રંગે ખુરેશહા બેદીદ
ચુનીન ગોકુત અઝાન પસ બસાલારે બાર
કે આમદ દેરખી કે કેશતી બબાર
બેબોઈન્દ ખાન નઝદે નૂશીરવાન
બેરહમન્દો બીદાર હરફ જવાન
પસ અન્દરૂઝ હમી રકુત જૂરાન થુ ગરફ
ચુનીન ગોકુત બા શાહે આઝાદ મરફ
કે અય શાહે નીક અખતરે દાદગર
તો બી આશની દસ્ત ખુદન મખર
કે રૂએ ફલક બખતે બન્દાને તોસ્ત
જહાન રહિશન અચ તખતો મયદાને તોસ્ત
ખુરેશગર બર આખીખત બા શીર જહૂર
બદઅન્દીશરા બાદ અઝીન જહૂર બહૂર
થુ બેશનીદ અચ શાહ નૂશીરવાન
નેગહુ કરફ જાન પસ બહરફ જવાન
કે ખાલીગરશ મામે ઈશાન બુદી
બેરહમન્દો બા મેહુરે ખીશાન બુદી
જવાનાન એ પાકીઓ અચ રાસ્તી
નવશતન્દ બર દસ્ત બર આસ્તી
હમાન ચૂન બેખુદન્દ અઝાન શહુદો શીર
તો ગોકુતી બેખસ્તન્દ હરફ બતીર
બેખોકુતન્દ બર જાય હરફ જવાન
બેદાદન્દ જાન પીશે નૂશીરવાન
થુ શાહે જહાન અન્દરૂઝ બેગરીદ
બરેખસાર શુદ ચૂન શુલે શમખલીદ
બેફરૂદ કચ ખાને મેહુબૂદ ખાક
બર આરન્દો અચ કસ નદારન્દ બાક
બરાન ખાક બાયદ બુરીદન સરશ
ન મેહુબૂદ બાદા ન ખાલીગરશ

અને તેમાં ગોહરજડિત ત્રણ પ્યાલાં વાણીઓનાં મૂકતી-અને તેને સોનેરી ભરત કામના રામાલે ઢાંકતી હતી.

અને તે પેલા નામવર મેહબૂદના બન્ને બેટાઓને હાથે મોટા દર-જામના પાદશાહ આગળ પહોંચાડતી હતી.

તે વાણીઓ મધ, દૂધ અને ગોલાબથી બનાવતી હતી-જે ખાધને પાદશાહ આરામ કરતો હતો.

એક દહાડે એમ બન્યું કે બન્ને જવાનો-નોશીરવાનની નઝદીક ખાણું પલ્ક લઈ જતા હતા.

તે ખાણું એક નોકરનાં માથાં ઉપર મૂકેલું હતું-કે જેના કપડામાં તે ખાણું સલામત હતું.

જ્યારે પાદશાહના મેહલમાં તે ખાણું આવ્યું-ત્યારે પેલા દરબારના ઉપરી જૂરાને તે ઉપર નઝર કીધી.

તેણે તે બન્ને જવાનોને હસ્તાં હસ્તાં કહ્યું-કે “ઓ પાદશાહ નોશીરવાનના વિશ્વાસુ નોકરો!

આ ખાણું કે જેનાથી પાદશાહની પર્વરેશી થાય છે, તે જરા મને તો દેખાડો.

જેઠં તો ખરો એનો રંગ કેવો છે કારણકે એનો પમરાટ ધણોજ સરસ આવે છે-માટે જરાક એની ઉપરનું રેશમી કપડું બંધક.”

પેલા જવાને તુરત ખાણું ખુલ્લું કીધું-જૂરાને તેની અંદર દૂરથી નઝર કીધી.

તેવીજ રીતે પેલા ચાહુદીએ પણ તે ઉપર નઝર નાખી-અને જ્યારે તે ખાણાંનો રંગ તેણે જોયો ત્યારે તે પાછો આવ્યો.

પછી તેણે પેલા દરબારના વડા જૂરાનને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “તે જે ઝાડ રોપ્યું હતું તેને ફળ લાગ્યાં છે.”

હવે પેલા બન્ને અકલમંદ અને હુશ્યાર જવાનો-નોશીરવાનની નઝદીક તે ખુમચો લઈ ગયા.

તેઓની પાછળ જૂરાન પણ ઝડપથી ચાલવા લાગ્યો-અને તેણે આઝાદ પદ્મ લોકોના પાદશાહને એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “ઓ નેક સેતારાના ઈન્સાફી પાદશાહ!-કેઈ ખીનના ચાખ્યા વગર તું આ ખાણાંને હાથ લગાડતો ના.

કારણકે તારાં હસ્તું નસીબજ આસ્માનનો ચેહરો છે-અને આ જેહાન તારાં તખ્ત અને લડાઈનાં મયદાનથીજ રોશન રહેશે.

તારા બાવરથીએ આ દૂધ સાથે ઝેહર બેળ્યું છે-માટે આ ઝેહરનો ભાગ તે તારા હુશ્મનનેજ આપવો જોઈયે.

જ્યારે પાદશાહ નોશીરવાને તેનાથી એવું સાંભળ્યું-ત્યારે તે પછી તેણે બન્ને જવાનો ઉપર નઝર કીધી.

કારણકે તે છોકરાઓની માતાજ તે ખાણાની આપનારી હતી-જેણી ઘણી ડાહી અને પોતાનાં ખેશીઓની વહાલી હતી.

આથી તે બન્ને જવાનોએ પોતાનાં નિર્દોષપણાં અને સમ્મ્યાઈને માટે-તુરતજ પોતાના હાથની બાંધ બંધે ચઢાવી.

અને પેલી મધ અને દૂધની વાણીમાંથી જેવું તેઓએ કાંઈક ખાધું-તેવાજ તું કહે ગોયા તીરથી વિંધાઈ ગયા.

તે બન્ને જવાનો તેજ જગ્યાએ પડ્યા-અને નોશીરવાનની નઝદીક તેઓએ જીવ આપ્યો.

જ્યારે દેશના પાદશાહે તે જોયું-ત્યારે તેનો ચેહરો શમખલીદનાં ફૂલની મિસાલ ઝડં થયો.

તેણે હોકમ કર્યો કે “કેઈની કાંઈ પણ ધારતી રાખ્યા વગર મેહ-ખૂદનું ઘર તારાજ કરી નાખે.

તેજ જગ્યા ઉપર તેનું સર કાપે-મેહબૂદ તેમજ તેની રાંધનારી જીવતી હોતીજ ના!”

બઅયવાને મેહબૂદ દર કસ નમાન્દ
એ ખીશાને ઊ દર જહાન્ બસ નમાન્દ
બતારાજ દાદ આન્ હમહુ ખાસ્તહુ
એના ફદકો ગન્જે આરાસ્તહુ
રસીદ અન્દરૂન કારે જૂરાન્ બકામ
કે કેસ્તા બેપદાખત ઝાન્ નીકુનાન્
બનસદીકે ઊ શુદ જહૂદ અરૂજમન્દ
બર અકાખતશ સર બઅબરે બલન્દ
બેગશ્ત અન્દરીન્ નીસ અન્દી સેપેહુર
દુરોસ્તી નેહાન્ કરૂદ અમ્ શાહુ એહુર

આ હોકમથી મેહબૂદનાં મકાનમાં કોઈ પણ બચ્ચું નહીં-અને આ
દુન્યામાં તેના ખેશીઓમાંથી ઘણા રહ્યા નહીં.

તેના તમામ માલ અસ્બાબ, બાયડી, છાકરાં અને એકઠો કીધેલો
ખજાનો લૂટાવી દીધો.

તે કામમાં જૂરાનને ફતેહ મળી કારણકે મેહબૂદથી નોશીરવાન
હરો થયો.

પેલો ચાહુદી પાદશાહની નઝદીક ઘણો વહાલો થયો-અને પાદશાહે
તેનાં સરને ખુબદ આસ્માન સૂધી ઊંચે ચઢાવ્યું.

એ વાત ઉપર પણ કેટલોક વખત પસાર થયો-અને ખરી બીના
પાદશાહથી છૂપી રહી.

આશકારા શુદને અપ્સૂને જૂરાન્
વ યહૂદી દર બારએ મેહબૂદ વ
કોશતહુ શુદને હરૂદ અફર્માને
નોશીરવાન્.

જૂરાન અને ચાહુદીની મેહબૂદને માટે કીધેલી
જાદુઈનું ઝાહેર થવું અને તે બન્ને
જણાનું નોશીરવાનનાં ફર્માનથી
માર્યા જવું.

પૃષ્ઠ ૫૮૭
ચુનાન્ ખુદ કે શાહે જહાન્ કહખોદાય
બનખીરે ગોર્ગાન્ હમી કરૂદ રાય
બેકરૂમૂદ તા અરપે નખીરૂગાહુ
બસી ખુજરાનન્દ બર અશમે શાહુ
એ અરપાન્ કે કેસ્તા હમી બેગરીદ
બરાન્ બર યકી દાધે મેહબૂદ દીદ
વજાન્ તાઝી અરપાન્ રોખશ બર ફેરૂખત
હમી ખૂદ બર જાએ મેહુરશ બેસૂખત
ફેરૂખત આખ અમ્ હો દીદહુ બદરૂદ
એ બસ દાધે દેલ યાદે મેહબૂદ કરૂદ
ચુનીન્ ગોકૂત કાન્ મરૂદ બા રાયો જાહુ
બેખોદશ ચુનાન્ દીવે રીમન્ એ રાહુ
બદાન્ ફસ્તદારીઓ આન્ રાસ્તી
કુશાદ અમ્ રવાનશ દરે કાસ્તી
નદાનદ નેહાન્ જોશ ખોદાએ જેહાન્
અઝાન્ આશકારા દુરોસ્તી નેહાન્
વજાન્ જાયગહુ સૂએ નખીરૂગાહુ
બેયામદ ચુનાન્ દાધે દેલ બા સેપાહુ
એ હરૂ કસ બરહુ દર સખુન્ ખાસ્તી
બગોકૂતારૂહા દેલ બેયારાસ્તી
સરાયન્દહુ બેરયારૂ હમરાહુ કરૂદ
બઅફસાનહો રાહુ ફૂતાહુ કરૂદ
દખીરાનો જૂરાનો દસ્તૂરે શાહુ
બેરફૂતન્દ યકૂ રૂય પૂયાન્ બરાહુ
સખુન્ રફૂત અન્દી એ અફસૂનો બન્દ
એ જાદૂઓ અમ્ અહુરમન્ પુરૂ ગઝન્દ
પૃષ્ઠ ૫૮૮
બમૂબેદ ચુનીન્ ગોકૂત પસ શહુરયારૂ
કે દેલરા બનયરન્ રન્જહુ મદારૂ

એવું બચ્ચું કે દેશનો ધણી પાદશાહ નોશીરવાન-એક દિવસ વરના
શિકારે જવાનો વિચાર કરવા લાગ્યો.

આથી તેણે હોકમ કીધો કે “શોકારગાહને લાયકના ઘણાક ઘોડા તેની
નઝર આગળથી પસાર કરે.”

ઘોડાઓમાંથી ઘણાક ઘોડા કે નોશીરવાન તપાસવા લાગ્યો-તેમાં એક
ઘોડા ઉપર મેહબૂદનો છાપ જોયો.

તે અરબી ઘોડાઓ જોઈને ખુશી થયો-પણ તે ત્યાંજ ઉભેલો હતો અને
તેનો જીવ બળવા લાગ્યો.

તેણે બન્ને આંખોમાંથી દુઃખ સાથ આંસુ વરસાવ્યાં-અને મોઠા
બળાપા સાથ મેહબૂદને યાદ કીધો.

તે બોલ્યો કે “તે ડાહ્યા અને મરતબા સાચના મર્દને ફિટકાર બર્ચા
શયતાને કેમ ફસાવ્યો ?

આવી દોસ્તી અને આવાં પ્રમાણિકપણાં છતાં-તેનાં મનમાં ખૂબઈ
કરવાનો દરવાઝો ઉઘડ્યો.

જેહાનના માલેક ખોદાતાલા સિવાય આ બેદ શું છે તે કોઈ જાણતું
નથી-દેખાઈતી રીતે ખરો બેદ શું છે તે કોઈ જાણતું નથી.”

તે ત્યાંથી તેવાંજ બળતાં જગરે પોતાના સેપાહો સાથ શોકારગાહમાં
આવ્યો.

રસ્તામાં દરેક જણ સાથે તે વાતો કરતો હતો-અને તે વાતો સાંભળી
પોતાનું દિલ ખુશહાલ કરતો હતો.

તેણે ઘણાક ગાનારાઓને સાથે લીધા-અને આગળી બનેલી વાતો
કરતા કરતા રસ્તો કાપ્યો.

દરબારના મુન્શીઓ, પેલો જૂરાન અને પાદશાહનો વડો વઝીર-
પાદશાહની એક બાઝુએ ઝડપથી રસ્તો કાપતા હતા.

ત્યાં ધન્તર મન્તરની, મૂક મારવાની, જાદૂ કોટલની અને નુકસાન
બર્ચા એહરેમનની કેટલીક વાતો ચાલી.

એટલે પાદશાહે વડા વઝીરને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “જાદૂ કોટલની
વાતો કહી તારાં દિલને રંજદા ના બનાવ.

સખુન જોએ એ યજ્ઞદાનો અજ્ઞ દીન મળ્યું
એ નયરંગો જાદુ શેગેકૂતી મળ્યું

બદ્ધ ગોકૂત જૂરાન અનૂશલુ ખુદી
ખેરદરા બગોડૂતાર તૂશલુ ખુદી
એ જાદુ સખુન હરચે ગૂચન હરેત
નદાનદ જોએ અજ્ઞ મદે જાદુ પરેત
અગર ખુરદની દારદ અજ્ઞ શીર બહુર
પદીદાર ગદાનદ અજ્ઞ દૂર અહુર
થુ બેશનીદ નૂશીરવાન ઇન સોખન
બર તાજલુ શુદ્ધ રૂગારે કોહન
એ મેહબૂદ હરદ પેસર યાદ કરદ
બર આવરદ શાહુ અજ્ઞ જોગર બાદે સરદ
બજૂરાન નેગલુ કદો ખાસુશ બેમાનદ
સખુક ખારએ ગામજનરા બેરાનદ
રવાનશ એ અન્દીશલુ પુર દૂદ બૂદ
કે જૂરાન બદઅન્દીશે મેહબૂદ બૂદ
હમી ગોકૂત કીન મદે ના સાગાર
નદાનમ એ કરદ અન્દરાન રૂગાર
કે મેહબૂદ બર દરેતે મા કશતલુ શુદ્ધ
થુનાન દૂદહુરા રૂગ બરગશતલુ શુદ્ધ
મગર કેદેગાર આશકારા કુનદ
દેલો મધએ મા પુર મોદારા કુનદ
કે આલુદલુ બીનમ હમી જૂ સોખન
પુર અજ્ઞ દદમ અજ્ઞ રૂગારે કોહન
હમી રકૂત બા દેલ પુર અજ્ઞ દદો ધમ
પુર આજંગ રોખ દીદગાન પુર એ નમ
બમજેલ રસીદ આન જમાન શહુર્યાર
સરાપદલુ જદ બર લખે ભૂએખાર
થુ જૂરાન બેયામદ બપદલુ સરાય
એ બીગાનલુ પરદુખત કરદ જાય
એ જાદુ સખુન રકૂત વજ શહુદો શીર
બદ્ધ ગોકૂત હરેત ઇન સખુન દેલપઝીર
એ મેહબૂદ અજાન પસ બેપુર્સીદ શાહુ
એ રૂઝદે ઊ તા ચેરા શુદ્ધ તખાહુ
બપાસોખ સખુન લર્જે લર્જાન શનીદ
એ જૂરાન ગુનહુગારી આમદ પદીદ
બદ્ધ ગોકૂત કેસા સખુન રાસેત ગૂચ
મકુન રાસેત પેનહાનો કજ્ઞી મળ્યું
કે કજ્ઞી નેયારદ મગર કારે બદ
દેલે નીક બદ ગદદ અજ્ઞ યારે બદ
સરાસર સખુન રાસેત જૂરાન બેગોકૂત
નેહોકૂતલુ પદીદ આવરીદ અજ્ઞ નેહોકૂત
ગુનહુ ચકસર અકૂગનદ સૂએ જહુદ
તને ખીશરા કરદ પુર દદો દૂદ
થુ બેશનીદ અજૂ શહુર્યારે બલનદ
હમ અન્દર જમાન પાય કરદશ બબનદ
ફેરેસ્તાદ નજદે સુશઅબદ જહુદ
દો અરેપહુ સવારી બકેદારે દૂદ

પાક યજ્ઞદાન અને તેની આપેલી બલી દીન સિવાય તું બીજું કંઈ
પણ યાદજ ના કર-આવાં ધનંતર મનંતર અને જાદુ કોટલથી ચમત્કાર
જેવાની કંઈ પણ આશા ના રાખ.”

તેવામાં જૂરાને પાદશાહને કહ્યું કે “તું ખુશહાલ જીવતો રહેજે-અને
તારી વાતોથી અકલને પર્વરેશી હોજો !

જાદુની બાબત જે કંઈ બોલાય છે તે ખરું છે-પણ જાદુમાં માન્યતા
રાખનાર સિવાય બીજો કોઈ માણસ તે જાણતો નથી.

જો ખાણમાં કશો પણ દૂધનો ભાગ હોય છે-તો તેની ઉપર દૂરથીજ
નજર ફેંકીને તેનું જોહર બતાવી દે છે.”

જ્યારે નોશીરવાને આ સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેને આગળો વખત
યાદ આવી ગયો.

તેણે મેહબૂદ અને તેના બન્ને બેટાઓને યાદ કીધા-પાદશાહે કલે-
નંથી એક સદં હાય મારી.

તેણે જૂરાન તરફ શકની નજરે જોયું અને ખામોશ રહ્યો-અને પોતાના
ચાલાક ઘોડાને શિતાબીથી હાંકવા લાગ્યો.

તેનો જીવ તેના તેજ વિચારથી સીઆહ થયો હતો-કારણકે જૂરાન
મેહબૂદનો દુશ્મનજ હતો.

તે પોતાનાં મન સાથે બોલવા લાગ્યો કે “આ નાલાયક શખ્સે-તે
દહાડે કોણ જાણે શું કીધું ?

કે મેહબૂદ મારા હાથ ઉપર માર્યો ગયો-એવાં એક નામીયાં કુટુંબનો પલ્લ
દહાડો બરગશતેલ થયો.

કદાચને ખોદાતાલા આ ભેદને ખુલ્લો કરે-અને એમ કરી મારા જીવને
અને મનને શાન્તિ ભર્યું બનાવે.

કારણકે હું તેની વાતમાં પાપ સમાયલું નેહું છું-તે જાદુ મુકદમાથી
મારું દિલ ધણું દુખાય છે.”

તે દદં અને ગમ ભરેલાં દિલે તેમજ કરચલી ભર્યા ચેહરાએ અને
આંસુ ભરેલી આંખો સાથે આગળ ચાલવા લાગ્યો.

પાદશાહ ઉતારાની જગ્યા ઉપર આવી પહોંચ્યો અને તુરત-નદીના
કિનારા ઉપર છાવણી નાખી.

જ્યારે જૂરાન તમ્બુમાં આવ્યો-ત્યારે બીજા પારકા લોકોથી તે જગ્યા
ખાલી કરાવી.

જાદુ, મધ અને દૂધની વાત પાછી નીકળી-નોશીરવાને કહ્યું કે “ત્યારે
આ વાત ધણી દિલ પસંદ લાગે છે.”

પછી પાદશાહે મેહબૂદ અને તેના ફરજદો કેમ માર્યા ગયા તે માટે
પૂછ્યું.

તેના જવાબમાં પાદશાહે તેના ધુજતા સખુનો સાંભળ્યા-જેથી જૂરા-
નનો ગુનાહ ઝાહેર થઈ ગયો.

નોશીરવાને તેને કહ્યું કે “સાચીજ વાત કહેજે-સચ્ચાઈ છપાવતો
ના અને જાદુશું શોધતોજ ના.

કારણકે જાદુશું જૂરાં કામ સિવાય કંઈ બીજું કરાવતુંજ નથી-જૂરા ૬૦૦
દોસ્તોથી નેક લોકોનું દિલ પણ ખૂંચે જાય છે.”

આથી જૂરાને ગભરાઇને સઘળી સાચી વાત કહી દીધી-અને છપો
ભેદ સઘળો ઝાહેર કરી દીધો.

તેણે સઘળો વાંક ચાહુદી તરફજ ઠાળવ્યો-અને પોતાનાં દિલને (મેહ-
બૂદ માટે) દુઃખ ભર્યું અને દિલસોજ બનાવ્યું.

જ્યારે ખુલ્લું મરતબાના પાદશાહે તેનાથી આવું સાંભળ્યું-ત્યારે તેજ
વખત તેના પગમાં બેડી ઠોકાવી.

અને પેલા જાદુગર ચાહુદીને બોલાવવા માટે વરાળ મિસાલ દોડી
જનારા એક ચપળ સવારને મોકલાવ્યો.

થુ આમહ બદાન્ બારગાહે બલન્દ
બેપુર્સીહ અજુ નરમ શાહે બલન્દ
કે ઇન્ કાર ચૂન્ બૂહ બા મન્ બેગૂય
એ શાહે હોરૂથ ઈચ મન્માય રૂય
જહૂહ અચ જહાન્દાર એન્હાર ખાસ્ત
કે પયદા કુનહ રાએ નયરન્ગ રાસ્ત
બેગોકૂત આન્ચે જૂરાન્ બહ ગકૂતહૂ બૂહ
સખુન્ હરૂચે અન્દર નેહાન્ રકૂતહૂ બૂહ
જહાન્દાર બેશનીહ ખીરહૂ બેમાન્દ
રદો મૂબેદો મરૂખખાન્રા બેખાન્દ
૬૦૧ હેગર બારહૂ કરૂહ આન્ સખુન્ ખાસ્તાર
બપીશે રદાન્ દાદગર શહૂરયાર
જહૂહે બહઅન્દીશ ચકૂસર બેગોકૂત
નમાન્દ અચ ખુજોર્ગાન્ સખુન્ દર નેહોકૂત
બેકરૂમૂહ પસ તા દો દારે બલન્દ
ફેર હેશતહૂ અચ દાર પીઆન્ કમન્દ
બેજહ મહે દેખૂખીમ પીશે દરશ
નઝારહૂ બરૂ બરૂ હમહૂ લશકરશ
બયકૂ દાર જૂરાનો દીગર જહૂહ
કુશન્દહૂ બરૂ આવીખત તુન્દી નમૂહ
બખારાને સન્ગો બખારાને તીર
બેદાન્દ સરહા બનયરન્ગે રીર
જહાન્રા નખાયહ સેપોર્દન્ બબહ
કે બરૂ બહ કુનેશ બીગુમાન્ બહ રસહ
એ ખીશાને મેહૂબૂહ અન્દી બેજોસ્ત
કઝીશાન્ બેયાબહ કસી તન્દુરેસ્ત
ચકી દુખતરી ચાકૂત પૂરીદહૂ રૂય
સે મહે ગેરાન્માયહો નીકૂખૂય
હમહૂ ગન્જે જૂરાન્ બદીશાન્ નમૂહ
હમાન્ હરૂચે ખુહ માલે મહે જહૂહ
૬૦૨ રવાનશ એ મેહૂબૂહ બેયાન્ ખુદી
શબે તીરહૂ તા રૂચ ગેયાન્ ખુદી
એ ચચદાન્ હમી ખાસ્તી ઝીન્હાર
હમી રીખતી ખૂને દેલ બરૂ કેનાર
બદર્વીશ બખશીહ બેસ્ચાર ચીચ
ઝખાન્રા પુરૂ અચ આફરીન્ કરૂહ નીચ
કે ચચદાન્ ગુનાહશ બેબખશહ મગર
સેતમગર નખાનહશો બીદાદગર
કસી ફે ખુવહ પાકો ચચદાન્ પરસ્ત
નેયાજહૂ બકેદારે બહ ઈચ દસ્ત
વગરૂ અન્દ બહ કર્દન્ આસાન્ ખુવહ
બકેર્જમ જૂ દેલ હેરાસાન્ ખુવહ
અગરૂ દેલ તોરા સન્ગે ખારા શવહ
નમાન્દ નેહાન્ આશકારા શવહ
અગરૂ અન્દ નરમસ્ત આવાએ તૂ
કુશાદહૂ કુનહ રૂચ હમ રાએ તૂ
નદારહૂ નેગહૂ રાએ મરૂદમ બેહાન્
હમાન્ બેહૂ કે નીકી કુની દરૂ નેહાન્
થુ બી રન્જ બાશીઓ પાકીજહૂ રાય
અચ બહૂરહૂ ચાબી બહૂરહૂ સરાય

ન્યારે તે પાદશાહની ખુલ્લું દરબારમાં આવ્યા-ત્યારે મોટા મરતખાના
શાહે તેને નરમાસથી પૂછ્યું,

કે “આ કામ કેમ બન્યું તે મને વિગતે કહે?—સંભાળજે ભૂઠાઈના
માર્ગ તારફ જરાબી ઢળતો ના.”

પેલા ચાહુદીએ પાદશાહની પનાહ માંગી-કે ત્યાર બાદ તે પોતાનો
બદલ કરવાનો ભેદ વાજબી રીતે ખુલ્લો કરે.

હવે જૂરાને જે કાંઈ તેને કહ્યું હતું અને જે કાંઈ છપી વાત થઈ
હતી, તે સઘળી પેલા ચાહુદીએ કહી દીધી.

ન્યારે પાદશાહે આ વાત સાંભળી ત્યારે તે અજબ થયો-અને તુરત
દાનાઓને, વઝીરોને અને હાકીમોને તેડ્યા.

અને બીજા મરતખે તે દાદગર પાદશાહે પેલા દાનાઓની નજદીક તે
વાત બોલવા માગી.

પેલા જૂરા વિચારના ચાહુદીએ સઘળું કહી સંભળાવ્યું-અને તે ખુજો-
ર્ગાની નજદીક કશી વાત છપી રહી નહીં.

પછી પાદશાહે બે મોટી ફાંસી ઉભી કરવા અને તે ફાંસી ઉપર બે
વળ ખાંચેલી કમંદ લટકાવવા હોકમ કર્યા.

આથી જહાદે પાદશાહના દરવાજા આગળ ફાંસીઓ ઠોકા-જેની
ઉપર સઘળાં લશકરની નજર ઠરેલી હતી.

જહાદે ગુરસા ભરેલો ખનીને એક ફાંસી ઉપર જૂગાનને અને બીજા
ઉપર ચાહુદીને લટકાવી દીધા.

પેલા બન્નેએ દુધ ઉપર બહુઈ કરવાના બદલામાં પત્થર અને તીરના
વરસતા વરસાદ વચ્ચે પોતાનાં સર બરબાદ કર્યાં.

આ ફાંસી દુન્યાને જૂરાઈમાં સોંપવી થતી નથી-કારણકે ખૂંડાઈ
કરનારને ઝરૂર ખૂંડાઈજ પુગે છે.

પછી પાદશાહે મેહૂબૂદના ખેશીઓમાંથી જે કોઈ બચી ગયા હોય
તેની ઘણી તલાશ કરાવી.

જેથી તેનાં કુટુંબની એક પહેંપોશ છાકરી અને મોબ્બાદાર નેક
ખસ્લતના ત્રણ શખ્સો મળી આવ્યા.

તેઓને જૂરાન તેમજ પેલા ચાહુદીનો જે કાંઈ માલ ખજાનો હતો તે
હવાલે કર્યો.

પાદશાહનો જીવ મેહૂબૂદને માટે ધણો બળતો હતો-તેણે આખી
રાત રડવામાંજ ગુઝારી.

તે પાક ચચદાન પાસેથી પોતાની બૂઝની માફી માગવા લાગ્યા-અને
ખરાં અંતઃકરણનાં આંસુ વરસાવવા લાગ્યા.

તેણે ગરીબ લોકોને પુષ્પળ ચીઝની ખેરાત આપી-અને પોતાની ઝખા-
નને ખોદાની ચાદમાંજ લગાડેલી રાખી.

કે કદાચ ખોદાતાલા તેનો ગુનાહ માફ કરે-અને તેને કોઈ જુલમગાર
અને બે દાદગર પાદશાહ તરફે ઓળખે નહીં.

જે કોઈ કે પવિત્ર હોય છે અને ખોદાતાલાની પરસ્તેશ કરનારો હોય
છે-તે જૂરાં કામ ઉપર જરા પણ હાથ લગ્યાવતો નથી.

જો કે બદી કરની ઘણીજ સેહલી છે તોપણ શેવટે તેનાથી તેવું દિલ
ધાસ્તી ભરેલુંજ બને છે.

અગરજે તારું દિલ સખત પત્થર જેવું મઝખૂત હશે-તોપણ તેમાં
જૂરાઈ છપી રહેવાની નથી પણ તે ખુશીજ થઈ જશે.

અગર તું ગમે એટલો અડસે બોલશે-તોપણ વખત તારો ભેદ ખુલ્લો
કરીજ દેશે.

આ દુન્યા માણસનો ભેદ સાંતી રાખતી નથી-માટે તેજ બેહતર છે
કે તું છપી રીતે ભલાઈજ કર્યો બય.

જો તું નિદોષ અને પાકીઝેલ વિચારનો હશે-તો તું તેનાથી બન્ને
દુન્યામાં ફાયદોજ મેળવશે.

દર સેતાયેશે ખેરદે નૂશીરવાને આદેલ વ સાખનશ શારસાને સૂરસાન.

—:૦:—

કુનૂન કારે જૂરાનો મહે જહૂદ
સર આમદ ખેરદરા બેખાયદ સેતૂદ
અગર દાદગર ખાશી અય શહૂરયાર
નમાનીઓ નામત ખુવદ યાદગાર
તને ખીશરા શાહે બીદાદગર
જેઝ અઝ જૂરો નકીન નેયારદ ખસર
અગર પીશહુ દારદ હેલત રાસ્તી
ચુનાન દાન કે ગીતી તો આરાસ્તી
થુ ખાહી સેતાયેશ પસે મર્ગે તૂ
ખેરદ બાયદ અય નામવર ખર્ગે તૂ
ચુનાન કઝ પસે શાહે નૂશીરવાન
ખગોકૂતારે મન દાદે ઊ શુદ જવાન
અઝાન પસ કે ગીતી ખર ગશત રાસ્ત
જેઝ અઝ આફરીન દર ખુજોર્ગી નખાસ્ત
ખેખોકૂતનદ આસૂદહુ ખુદો ખુજોર્ગ
ખઆખેશખર આમદ હમી મીશો ગોરુ
મેહાન કેહુતરીરા બેયારાસ્તનદ
ખીહીમ ખર નામે ઊ ખાસ્તનદ
બેયાસૂદ ગર્દન એ ખન્દે એરેહુ
એ જઉશન કુશાદનદ ગોર્દાન ગેરેહુ
એ ગૂપાલો ખન્જર બેયાસૂદ ફૂશ
જેઝ આવાએ રામેશ નેયામદ ખગૂશ
કસીરા નખુદ બા જહાનદાર તાવ
બેપયવસ્ત અઝ હર સુઈ ખાજો સાવ
જહાનદાર દુશ્વારી આસાન ગેરેકૂત
હમહુ સાએ નખીરો મયદાન ગેરેકૂત

નેશસ્ત અન્દર અયવાને ગઉહર નેગાર
હમી રાય જહ બા મયો મયગુસાર
યકી શારસાન કરૂદ દર રાહે રૂમ
ફોજૂન અઝ દુ ફર્સંગ ખાલાએ ખૂમ
ખદ અન્દરૂન કામે અયવાનો બાધ
ખયકૂ દસ્ત રૂદો ખયકૂ દસ્ત રાધ
ચુનાન ખુદ ખરૂમ અન્દરૂન ચન્દ શહૂર
કે કેસા ખર આવર્દો ખર દાસ્ત ખહૂર
ખર આવરૂદ ઝ કાખહાએ બલનદ
નખુદ નઝદે કસ અઝ જહાન ના પસનદ
યકી કાખ કરૂદ અન્દરૂ શહૂરયાર
ખદ અન્દરૂ અયવાને ગઉહર નેગાર

નોશીરવાન આદેલની અકલની તારીફમાં અને તેણે સૂરસાન* નામનું શેહર વસાવવું.

—:૦:—

હવે જૂરાન અને યાહૂદીની બાબત-પુરી થઇ છે અને તને પાદશાહનાં ૬૦૩
ડહાપણનીજ તારીફ કરવી થટે છે.

ઓ પાદશાહ ! અગરજે તું ઇન્સાફી હશે-તો તું તો નહીંજ રહેશે
પણ તારું નામ યાદગાર રહી જશે.

એક ખુલ્મગાર પાદશાહ પોતાનાં તનને માટે-ધોર અને લખાનત
સિવાય ખીલું કશું એકઠું કરતો નથી.

અગરજે તારું દિલ રાસ્તીનેજ પેશે એખતયાર કરશે-તો તું એમજ
બણ કે તેં આ દુન્યાને સણગારી.

જે તું તારાં મરણ બાદ તારી તારીફ થાય એવું ચાહતો હોય-તો
ઓ નામીયા શખ્સ ! તને તારી પુંજ તરીકે અકલજ ધરાવવી જોઈયે.

જેમ કે પાદશાહ નોશીરવાનનાં મરણ પછી-આ મારી કવિતાઈપી
તવારીખથી તેના ઇન્સાફની વાત પાછી જીવતી થઈ છે.

જ્યારથી કે તે દેશનો ધણી બન્યો-ત્યારથી તેણે સઘળી મોટાઈમાંથી
લોકોની તારીફ સિવાય કશું ખીલું ઈચ્છ્યું નહીં.

તેના વખતમાં શું નાના કે મોટાઓ આરામમાં સૂતા હતા-મેઠાં
બકરાં અને વર એકજ એવારે પાણી પીતાં થયાં હતાં.

મોટાઓ તેની તાબેદારી કરવા લાગ્યા-અને પાદશાહ તરીકે રાજ
પાટમાં તેનુંજ નામ લેવામાં આવતું હતું.

ખખતરના બદથી તેઓની ગર્દનને આરામ મળ્યો-ગેહલવાનોએ જોશ-
નના ગાંઠ ખોલી નાખ્યા.

ગોઝ અને તલવારથી તેઓનાં ખસાં નચિન્ત બન્યાં-અને ખુશ ખુશ- ૬૦૪
હાલીના આવાજ સિવાય તેઓના કાનમાં ખીલું કંઈ આવ્યુંજ નહીં.

કોઈમાં પાદશાહ સાથ લડવાની તાકત હતી નહીં-દરેક ઠેકાણેથી
ખેરાજ અને ખંડાળી આવ્યાં જતાં હતાં.

દેશની સંભાળ કરનાર નોશીરવાન સઘળી રાજની મુશ્કેલીઓ આસાન
સમજવા લાગ્યો-તે સઘળો વખત શિકારનો સામાન અને શિકારનું
મયદાનજ રાખવા લાગ્યો.

તે પોતાના ગોહર નિગાર મેહલમાં બેસી-મય પીતી વેળા મય પીનારા
સાથ પણ સારા સારા વિચારજ ચલાવતો હતો.

તેણે રૂમના માર્ગમાં એક શેહર વસાવ્યું-જેનો વિસ્તાર બે ફર્સંગથી
પણ વધુ હતો.

તેમાં મેહલો, અયવાનો અને બાગો બનાવ્યા-તે શેહરના એક હાથ ઉપર
વહેતી નદી આવેલી હતી અને બીજા હાથ ઉપર લીલોતારી ભર્યું મયદાન હતું.

એવાં રૂમમાં કેટલાંક શેહરો હતાં-જે નોશીરવાને ખાલી મયદાનોમાં
પાણીની નેહેરો ચલાવીને વસાવ્યાં હતાં.

ત્યાં મોટી મોટી ઇમારતો હલી કીધી-જે દુન્યામાં સર્વ કોઈ પસંદ
કરતાં હતાં.

પાદશાહે તે શેહરમાં પણ એક મેહલ બંધાવ્યો-જેમાં ગોહર જડિત
અયવાનખાના હતા.

* બગદાદમાં “તાકે કેસા” નામના મેહલમાં ખંડિયરો પડેલાં નજરે આવે છે તે નોશીરવાનના વખતમાં સૂરસાનના મેહલને નામે ઓળખાતો હતો જેનું વર્ણન ફિર્દોસી આ હેકાયતમાં આપે છે. આ મેહલમાં સંખ્યાબંધ મેહરાબો અને ગુખદો હતા, તે ઉપરથી તે મેહલનું અરબી નામ “તાકે કેસા” આપ્યું છે.

હમણુ તાકુહા સરખસર સીમો ઝર
ખઝર અન્દરૂ અન્દ યૂનહુ ગોહર
૬૦૫ યકી ગુમખહ અમ આખનૂસો એ આજ
ખપયકર એ પીલસ્તહો શીઝો સાજ
એ રૂમો એ હેન્દ આન્ કે ઉસ્તાહ ખૂહ
વમ ઉસ્તાહે ખીશશ હોનર યાહ ખૂહ
અમ ઇરાનો અમ કેશવરે નામરૂમ
હમણુ કાર દાનાને ગીતી ફોરૂમ
હમણુ ગેરૂહ કરૂહ અન્દરાન્ શારસાન્
કે હમ શારસાન્ ખૂહો હમ કારસાન્
અસીરાન્ કે અમ ખરખર આવર્દહુ ખૂહ
એ રૂમો એ નાઈ કે આઝર્દહુ ખૂહ
અઝાન્ હર યકીરા યકી ખાનહુ સાખત
હમણુ શારસાન્ નય ખીગાનહુ સાખત
ખહીન્ શારસાન્ અન્દરૂ નય કરૂહ
હેલ આરાયરા કેશવર આરાય કરૂહ
મુ અમ શહુર યકસર ખેપર્દખતહુ
ખગેરૂહ અન્દરશ રસ્તા સાખતહુ
ખેયારસ્ત ખર હર મુઈ કેશત ઝાર
ઝમીને ખઝમનો હમ ખીવહુ દાર
ગેરઉગાન્ કે અમ લૂમ આવર્દહુ ખૂહ
એ ગીલાનો અમ હરૂએ આઝર્દહુ ખૂહ
૬૦૬ અઝીન્ હર યકીરા યકી કાર દાહ
મુ તનહા ખુહ અમ કારગર યાર દાહ
યકી પીશહુ કારો યકી કેશત વરૂમ
યકી આન્ કે પયમૂદહુ ફર્સંગો મરૂમ
એ ખાઝારગાનો એ યમદાન્ પરસ્ત
યકી સરફરાઝો યકી ઝીરુસ્ત
ખેયારસ્ત આન્ શારસાન્ ચૂન્ ખેહેશત
નહીહ અન્દરાન્ અશમ યક નય એશત
વરા સૂરસાન્ ખાન્દ કેસા ખનામ
કે દર સૂર યાખહ જહાનદાર કામ
જોઝમ દાહો આખાહ કર્દન્ જેહાન્
નખૂદશ ખહેલ આશકારો નેહાન્
ઝમાનહુ મુ ઊરા એ શાહી ખેખારૂહ
હમાન્ તાજે ઊ દીગરીરા સેપોરૂહ
નખાહહુ તોરા માન્દને જાવદાન્
ખેપર્દમ દેલરા એ કારે ખદાન્
મુનાન્ દાન્ કે યકસર ફેરીખસ્તો ખસ
ખલન્દીઓ પરતી નમાનહુ ખકસ
એ દર નાઝો નઅમત એ ખા દર્હો રન્જ
ખેખાયહ ગુઝશત અમ સરાએ સેપન્જ

સઘળી મેહરાબો તમામ સોના રૂપાની બનાવી હતી-વળી સોનામાં
ખત ખતના ગોહરો જડયાં હતાં.

તેમાં એક આખનૂસ અને હાથી દાંતનો ગુમખ બનાવવામાં આવ્યો
હતો-તેનાં ખાંચકામમાં હાથીદાંત, આખનૂસ અને સાગવાન કામે લગાડયાં હતાં.

રૂમ અને હિંદુસ્તાનમાંથી જે કોઈ કે ઉસ્તાદ કારીગરો હતા-અને
જેઓ પોતાના ઉસ્તાદોથી કારીગરી શીખેલા હતા તેઓને,

તેમજ ઇરાન અને ઝાખુલના મુલકમાંથી સઘળા વખણાયેલા કારીગરોને,

તે સઘળાને ખોલાવી શેહરમાં વસાવ્યા હતા-કારણકે તે એક મોટું
શેહર હતું તેમજ શીલ્પ શાળાની જગ્યા પણ હતી.

ખરખર, રૂમ અને ખીજ ઉજડ કરી નાખેલી જગ્યાઓમાંથી જે કય
દીઓને લાગ્યા હતા,

તેઓમાંના દરેકને માટે એક ઘર રહેવા માટે ખાંધું હતું-તે નવાં
શેહરને પારકા દેશોનાં લોકોનું સસ્થાન કીધું હતું.

તે નવાં શેહરમાં પોતાની રહેવાની જગ્યા કીધી હતી પોતાનાં મનને
રીઝવવા માટે તેણે પોતાના મુલકને આ રીતે આખાદ કીધો હતો.

જ્યારે તે શેહર વસાવી પાદશાહ ફારૂગ થયો-ત્યારે તેની આસપાસ
તેણે ગામડાં વસાવ્યાં.

એ તરફ ખેતરો બનાવ્યાં-તે ઝમીન ખેતરને લાયક તેમજ ફળદ્રુપ
હતી.

ખુશુચ, ગીલાન અને ખીજ ઉજડ કરી નાખેલી જગ્યાઓમાંથી જે
લોકોને કે ગિર્વી તરીકે લાગ્યા હતા,

તેઓમાંના દરેક જણને એક કામ સોંપ્યું હતું-જે કોઈ એકલો
હતો તો તેને એક કામદાર આપવામાં આવતો હતો.

તે નવાં શેહરમાં ધંધાદારીઓ અને ખેડુતો-તેમજ ઝમીનની
મોજબીદારો,

શું વેપારીઓ કે શું અથોરનાનો-શેઠ સાહુકારો અને નોકરો આવી
વસ્યા હતા.

એ પ્રમાણે તે શેહર ખેહેશતની મિસાલ સણુગાર્યું-તે શેહરમાં એક
પણ કેકાણે કાંઈ ખામી જણાઈ નહીં.

નોશીરવાને તેનું નામ “સૂરસાન” પાડ્યું-કારણકે પાદશાહ પોતે
ખુશ ખુશહાલીમાં પોતાની મુરાદ મેળવે છે.

તેનાં દિલમાં ઇન્સાફ આપવો અને દેશને આખાદ હાલતમાં રાખવા
સિવાય ખીજ ઝાહેર કે ખાનગી વિચારો હતાજ નહીં.

તે જેવા પાદશાહને જ્યારે ઝમાનાએ પાદશાહી ઉપરથી લઈ લીધો-
તેમજ તે પાદશાહનું તાજ ખીજ શખ્સને સોંપી આપ્યું,

ત્યારે તે તને પણ કાંઈ જાહેદાન સૂધી રાખવા ચાહશેજ નહીં-માટે
તું તારાં દિલને ખૂરાં કામોથી ખાલીજ રાખજે.

તું એમજ જાણજે કે આ દુન્યા સઘળી ફનફરેખ ભરેલી છે ખીજું
કાંઈજ નથી-કોઈની મોટાઈ કે ગરીબાઈ તેની સાથે રહેતી નથી.

શું અયશ આરામમાં કે શું દુઃખ અને મેહનતમાં-દરેક શખ્સને
આ ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યામાંથી ગુઝરીજ જવાનું છે.

દાસ્તાને રઝમે ખાકાન્ બા ધાતુકર
સાલારે હયતાલેયાન્ વ શેકસ્ત
ખુદને ધાતુકર વ ખર તખ્ત
નેશાન્દને હયતાલેયાન્ ફુધાનીરા.

ખાકાનની હયતાલીઓના સરદાર ગાતકર સાથની
લડાઈનું દાસ્તાન. ગાતકરનું શિકસ્ત પામવું
અને હયતાલીઓએ ફુગાનીને તખ્ત
ઉપર બેસાડવો.

કુતૂબ જંગે ખાકાનો હયતાલ ગીર
ચુ રઝમ આયદત પીશ ચૂપાલ ગીર
એ ચૂયહ સખુનચૂએ બા આફરીન
એ શાહો એ હયતાલો ખાકાને ચીન
ચુનીન ગોકૂત પુરમાયહ હેહકાને પીર
સખુન હરૂએ ચૂ બેશનવી યાહ ગીર
કે અચ નામદારાને બા ફરૂએ દાહ
બમદાને જંગીઓ ગળે નેહાહ
ચુ ખાકાને ચીન કર નખૂહ અચ મેહાન
એ કેસા ગુજશતહ બગેર્દે જેહાન
હમહ તા લએ રહે જયહૂન એ ચીન
બશાહી બર ખાન્દહ આફરીન
સેપહદારે બા લશકરે ગળે તાજ
બગુદઝરૂચૂન ખૂહ આન રૂએ ચાજ
સુખુનહાએ કેસા બગેર્દે જેહાન
પરાગન્દહ શુહ દર મેયાને મેહાન
બમદાની દાનાઇઓ ફરૂરહી
બુઝર્ગીઓ આધને શાહનશાહી
ખેરહમન્દ ખાકાન્ બદાન રૂઝગાર
હમી ફૂસ્તી જોસ્ત બા શહૂરયાર
બયકુ અન્દ બેશસ્ત બા રાયજન્
હમહ નામદારાન્ શુદ્દ અન્બુમન્
બદેલ ફૂસ્તીરા હમી જય જોસ્ત
હમી અચ રહે મૂબેદાન રાય જોસ્ત
યકી હદયહ આરાસ્ત પર બી શુમાર
હમહ યાહગાર અચ દરે શહૂરયાર
એ અસ્પાને રૂમીઓ દીખાએ ચીન
એ તખ્તો એ તાજે જે તીધો નેગીન
તરાયકુ કે ખાશહ બચીન્ અન્દરૂન
બેયારાસ્ત અચ હરૂ દરી સહ હયૂન
એ દીનારે ચીની એ બહુરે નેસાર
બગન્દૂર ફરૂમૂહ તા સહ હઝાર
બેયાવરૂદો બા હદયહ યાર કરૂહ
દહ ઉશ્તુર એ ગળે દેરમ ખાર કરૂહ
સખુનચૂય મદી બેજોસ્ત અચ મેહાન
ખેરહમન્દો ગશતહ બગેર્દે જેહાન
બેફરૂમૂહ તા પીશે બી શુહ દબીર
એ ખાકાને ચીન નામએ બર હરીર
નેવેશતન્દ બરૂસાને આધને ચીન
સુએ શાહ બા સહ હઝાર આફરીન

હવે તું ચીનના ખાકાન અને હયતાલી લોકોની લડાઈનું બેયાન ૬૦૭
સાંભળ-જ્યારે તારી સામે લડાઈ આવે ત્યારે તું પણ તારા હાથમાં ગોર્જ પકડ.

પેલા નામીઓ તવારીખનવેસ હયતાલના પાદશાહ માટે અને ચીનના
ખાકાન માટે શું કહે છે ?

તેનાથી તું જે કાંઈ વાતો સાંભળે તે યાદ રાખજે-તે મોલ્લાવાળા
બુઢા દેહકાને એ પ્રમાણે કહ્યું છે,

કે દબદબા અને ઇન્સાફ સાથના નામદારોમાંથી-લડાયક મદદ, ખજાનો
અને બુન્યાદ ધરાવનારાઓમાં,

પારકા દેશોના રાજકર્તાઓમાં ખાકાને ચીન જેવો કોઈ હતો નહીં-
પ્રથમ દુન્યામાં નોશીરવાન કરતાં પણ વધારે તેનું નામ જાણિતું થયલું હતું.

ચીનના મુલકથી તે જયહૂન નદીના કિનારા સુધીના સઘળા લોકો-
તેની ઉપર પાદશાહ તરીકેની દુઆ કરતા હતા.

તે શુદ્ધરચૂન ઉપર તેમજ પેલી તરફ ચાજના મુલક ઉપર બારી
લલકર, ખજાના અને તાજ સાથનો સરદાર હતો.

હવે પાદશાહ નોશીરવાનની સઘળી કારકીરદી દુન્યાની આસપાસ
મોટાઓ વચ્ચે ફેલાઈ ગઈ હતી.

તેની મદદનીશી, તેની દાનાઈ અને દબદબા માટેની-તેમજ તેની મોટાઈ
અને શેહનશાહી રેવાજે માટેની વાતો ફેલાઈ રહી હતી.

તે વખતમાં ડહાપણવાળો ખાકાન પાદશાહ નોશીરવાન સાથ દોસ્તી
શોધવાની તલબ કરતો હતો.

આથી તે થોડોક વખત પોતાના સલાહકારો સાથ મસ્લહત કરવા ૬૦૮
બેઠો-સઘળા નામદારો ત્યાં એકઠા થયા.

તે પોતાનાં દિલમાં નોશીરવાનની દોસ્તી માટે જગ્યા શોધવાં લાગ્યો-અને
તેથી તેણે દાનાઓ અને પોતાના વજીરો તરફથી તેઓના વિચારો જાણવા માગ્યા.

પછી તેણે એક પુષ્કળ મોટો હદયો તૈયાર કરાવ્યો-જેમાંની દરેક ચીજ
પાદશાહે યાદગાર રાખવા જેવીજ હતી.

રૂમી થોડાઓ અને ચીનાઈ રેશમી કપડાંના તાકાઓમાંથી-તખ્ત,
તાજ, તલવાર અને નગીનામાંથી,

તેમજ ચીન દેશમાં જે કાંઈ ઉમદા ચીજો ખતતી હતી તેવી જત
ખતની ચીજોમાંથી નામીથી ચીજનાં સો બેંટ તૈયાર કરાવ્યાં.

વળી પાદશાહને નેસાર કરવા માટે ખજાનચીને ફર્માવ્યું જેથી તે એક
લાખ ચીનના સોનેરી દીનાર

લાવ્યો અને પેલા હદયામાં ઉમેર્યા-તે દિરમના ખજાનાનાં દશ બેંટ
લાધ્યાં.

પછી મોટાં માણસોમાંથી એક જણ કે જે સુખાપિત બોલનારો, ડહા-
પણવાળો અને દુન્યાનો અનુભવી હતો તેને ચુંટી કાઢ્યો.

અને તેણે ફર્માવ્યું જેથી મુન્શી તેની આગળ ગયો-તેણે ખાકાને
ચીન તરફથી રેશમી કપડાં ઉપર એક નામ,

ચીનાઈ રાહ રીતી મૂજબ હઝારો દોઆ સલામ સાથનું પાદશાહ
નોશીરવાન ઉપર લખ્યું.

૯૦૯ ગુઝર મરુદરા સૂએ હયતાલ ખૂદ
હમાન રાહ પુર તીરો ગૂપાલ ખૂદ

એ સુધા અન્દર તા ખજયહૂન સેપાહ
કશીદહ રદહ પીશે હયતાલ શાહ
ગવી ઘાતકર નામે સાલાર શાન
ખરખમ અન્દર નામ ખરદાર શાન
થુ આગહુ શુદ અચ કારે ખાકાને ચીન
વજાન હુદયએ શાહે ઈરાન ઝમીન
એ લશ્કર જહાન દીદગાનરા બેખાન્દ
સખુન સરખસર પીશે ઈશાન બેરાન્દ
ચુનીન ગોકૂત ખા સરકશાન ઘાતકર
કે મારા ખદ અમદ એ અખતર ખસર
અગર શાહે ઈરાનો ખાકાને ચીન
બેસાજન્દ વચ દેલ કુનન્દ આફરીન
હેરાસસ્ત અજાન દૂસ્તી ખહુરે મા
ખદ રય વયરાન શવદ શહુરે મા
બેખાયદ ચકી તાખતન સાખતન
રવાન અચ ફેરેસ્તાદહુ પરદાખતન
એ લશ્કર ચકી નામવર ખર ગઝીદ
સરકાએ જંગી ચુનાન ચૂન સઝીદ
૯૧૦ ખતારાજ દાદ આન હમહુ ખાસ્તાહુ
હયુનાનો અસ્પાને આરાસ્તાહુ
ફેરેસ્તાદહુરા સર બેખુરીદ પસ્ત
એ ગોદાને ચીની સગારી બેજસ્ત
થુ આગાહી આમદ ખખાકાને ચીન
દલશ ગશત પુર દર્દે સર પુર એ કીન
સેપહુરા એ કાચારખાશી બેરાન્દ
ખચીનો ખોતન નામદારી નમાન્દ
એ ખીશાને અર્જસ્પે અકાસેયાખ
નપદાખત ચકુ તન ખઆરામો ખાખ
બેરકૂતન્દ ચકુસર ખગુલરેચૂન
હમહુ સર પુર અચ કીનો દેલ પુર એ ખૂન
સેપહુદાર ખાકાને ચીન ફન્જ ખૂદ
હમી ખાસ્માન ખર હદ અચ ખાકુ ફદ
એ જઉશન સવારાન ખચાચ અન્દર
થુ ગેલ શુદ ખરન્ગ આબે ગુલઝરેચૂન

થુ આગાહુ શુદ ઘાતકર ઝાન સખુન
કે ખાકાને ચીન ખુદ એ અફગન્દ યુન
સેપાહી એ હયતાલેયાન ખર ગુઝીદ
કે ગશત આફતાખ અચ જહાન નાપદીદ
૯૧૧ એ ખદબો એ શકુનાનો આમૂયો ઝમ
સેલીહો સેપહુ ખાસ્ત ગન્જો દેરમ
એ ખત્તાનો અચ તેમ્હે વીસહુગેરહ
એ હરસુ સેપાહુ અન્દર આવરહ ગેરહ
એ ફેહો બેયાખાનો અચ રીગો શખ
બેખૂરીદ લશ્કર થુ મૂરો મલખ
થુ ખુઝસ્ત ખાકાન એ રહે ખુઝારુ
અખા લશ્કરો ફેસો પીલે સુતોરુ

હવે પેલા ચીની એલચીને ઈરાન જવાનો માર્ગ હયતાલ સરઝમીનમાં
યધને પસાર કરવાનો હતો-પણ તે માર્ગ તીર અને ગોઝથી ભરેલો હતો
(યાને દુશ્મનનો હતો).

ત્યાં હયતાલી લોકોનાં લશ્કરે પોતાના પાદશાહની આગળ સુગદ
શેહરમાંથી તે છેક જયહૂન નદીના કિનારા સૂધી સફ સમારેલીજ હતી.

તે લશ્કરનો “ગાતકર” નામનો એક બહાદુર સરદાર હતો-જે દરેક
લડાઈમાં નામ કાઢનારો હતો.

જ્યારે તે સરદાર ખાકાને ચીનનાં કામથી તેમજ પેલા ઈરાન ઝમી-
નના પાદશાહના હુદયાથી વાકેફ થયો,

ત્યારે તેણે લશ્કરમાંથી અનુભવી શખ્સોને બોલાવ્યા-અને તેઓની
નજદીક સઘળો ખુલાસો કીધો.

ગાતકરે તે પેહલવાનોને એમ કહ્યું-કે “સેતારાની ચાલથી આપણાં
સર ઉપર ખૂરાબ આવી પુગી છે.

જે ઈરાનનો પાદશાહ અને ચીનનો ખાકાન-મસ્લહત કરીને દોસ્ત
બની જશે,

તો તે દોસ્તીથી આપણે ભાગે ધાસ્તીજ આવશે-બન્ને તરફથી
આપણું શેહર વચરાન થશે.

માટે આપણે પહેલાં હુલો કરવાની તૈયારી કરવી જોઈએ-અને પેલા
કાસેદને મારી નાખવો જોઈએ.”

પછી તેણે પોતાનાં લશ્કરમાંથી એક લાયક નામવર, સરફરાઝ અને
લડાયક માણસને ચુટી કાઢ્યો.

જેણે પેલો તમામ ખજાનો, ઊંટ અને સણગારેલા ઘોડા લૂટી લીધા

અને તે એલચીનું સર ખુવારીથી કાપી નાખ્યું-ખીજ ચીની લડાય-
કોમાંથી એક સવાર છટકવા પામ્યો.

હવે જ્યારે ખાકાને ચીનને ખબર પડી-ત્યારે તેનું દિલ દુઃખ ભરેલું
અને તેનું સર કીના ભરેલું બન્યું.

તેણે કાચારખાશીથી લશ્કરને આગળ ચલાવ્યું-ચીન અને ખોતનમાં
કાંઈ પણ સરદાર બાકી રહ્યો નહીં.

અર્જસ્પ અને અકાસિયાખના ખેશીઓમાંથી-એકબી જણ આરામ
કે ખાબમાં મશગૂલ રહ્યો નહીં.

તેઓ સઘળા ગુલઝરેચૂન ગયા-સઘળાઓનાં સર કીના ભરેલાં અને
દિલ ખૂન ભરેલાં હતાં.

ખાકાને ચીનનો સરદાર “ફન્જ” નામનો હતો-જે ઝમીન ઉપરથી
આસ્માન સૂધી ધૂમાડો ઉડારી શકતો હતો.

ચાચ (આજનાં તાશકંદ) શેહરમાં ખખતરવાળા સવારોની દોડ-
ધામથી-ત્યાંની ગુલઝરેચૂન નામની નદીનાં પાણી પણ ડોહવાઈને કાદવ
કિયલ જેવાં થઈ ગયાં હતાં.

જ્યારે ગાતકર તે વાતથી વાકેફ થયો-કે “ખાકાને ચીને કેવી તૈયારી
કરી છે?”

ત્યારે તેણે પણ હયતાલીઓમાંથી એક લશ્કર ચુટી કાઢ્યું-કે જેથી
આફતાખ જેહાનમાંથી ગુમ થઈ ગયો.

બદખ, શકનાન, આમૂહ અને ઝમ ખાતેથી-હયિયાર, લશ્કર, ખજાનો
અને પૈસા મંગાવ્યા.

ખત્તાન, તેમ્હે અને વીસહુગેઈમાંથી-તેમજ ચો તરફથી લશ્કર
એકઠું કીધું.

પહાડ, જંગલ, રેતીનાં રણ અને ડુંગરમાંથી-કીડી અને તીડની માફક
લશ્કર જોશમાં નીકળ્યું.

જ્યારે ખાકાને પોતાનાં લશ્કર, નગરા અને મોટા હાથીઓ સાથે
નદી પસાર કીધી,

સેપાહ અન્નમન કર્દે ખર માયો મરુદ
સેપહ ગશત ખુરશીદ ચૂન પરદે ચરુદ
એ ખસ નીજહો તીલહાઓ બેનકુશ
દેરકુશીદને તીલહો ઝરૂરીનહુ કંકુશ
તો ગોકૂતી જહાની પુર અચ અચદહારેત
વગર આરેમાન ખર ઝમીન ગશત રારેત
બોખારા પુર અચ ગોર્જો ગૂપાલ ખૂદ
કે લશ્કરગહે શાહે હયતાલ ખૂદ
બેશુદ ધાતકર ખા સેપાહે ગરાન
એ હયતાલ ગેરુદ આવરીદહુ સરાન
ખજગ અન્દર આમદ એ હરસૂ સેપાહ
એ તંગી બેખરેતનહુ ખર ખાદ રાહ
દુરો ખશીદને તીલહાએ સરાન
ગેરાઈદને ગોરુહાએ ગરાન
તો ગોકૂતી કે આહન ઝખાન દારદી
હવા ગોરુરા તર્જમાન દારદી

યકી ખાદ ખખરેતો ગર્દે સેપાહ
બેશુદ રઉશનાઈ એ ખુરશીદો માહ
કશાનીઓ સુલદી શુદનહ અન્નમન
પુર અચ આખ રોખ ફદકો મદો અન
કે તા ચૂન ખુવદ દારે આન રચમગાહ
કે યાખદ ખર અચ ગર્દેશે હુરો માહ
ખયક હકૂતહુ આન લશ્કરે જગજુય
ખરુચ અન્દર આવદહુ ખૂદનહ રુચ
ખહર જાય ખર તૂદએ કશતહુ ખૂદ
એ ખૂન ખાકો સંગ અર્ધવાન ગશતહુ ખૂદ
એ ખસ નીજહો ગોર્જો ગૂપાલો તીલ
તો ગોકૂતી હમી સંગ ખારદ એ મીલ
નેહાન શુદ ખગરુદ અન્દરુ આકૂતાખ
પુર અચ ખાકુ શુદ અચમે પરરાન ઓકાખ
ખહશતમ સુએ ધાતકર ગશત ગરુદ
સેપહ શુદ જહાન ચૂન શમે લાજવરુદ
શેકરેત અન્દર આમદ ખહયતાલેયાન
શેકરેતી કે ખરેતહુ નશુદ સાલેયાન
પરાગનહુ ખર હર સુઈ ખરેતહુ ખૂદ
હમહુ મરુચ પુર કોશતહો ખરેતહુ ખૂદ
હરાન કસ કે એનહુ અઝીશાન બેમાનહ
ખદેલ દર હમી નામે યચદાન બેખાનહ
હમી ઈન ખદાન આન ખદીન ગોકૂત જગ
નદીદીમ હરગેચ ચુનીન ખા દેરંગ
હમાના ન મરુદમ ખુદનહ આન સેપાહ
નશાયેરેત કર્દેન ખદીશાન નેગાહ
ખચેરુરહુ હમહુ દીવ ખૂદનહો દહ
ખદેલ દર અદીશએ નીકો ખહ
એ શમશીરો અચ નીજહો ગોર્જો તીલ
તો ગોકૂતી નદાનહ રાહે ગુરીલ
હમહુ ચેહુરએ અચદહા દાશતનહ
હમી નીજહુ ખર ફહુ ખુગારેતનહ

ત્યારે તેણે માય અને મર્ગ શેહર આગળ લશ્કર એકઠું કીધું-જેની
ધૂળથી ખુરશીદ શકરાની પાંખ મિસાલ કાળો પડી ગયો.

પુષ્કળ નેઝા અને બનકુશ રંગની શમશીરથી-તેમજ તલવાર અને
સોનેરી નોડાના ઝળકાટથી,

જેહાન તું કહે ગોયા અચદહાથી ભરાઇ ગઇ છે-અથવા આરમાન
ઝમીનની ખરાબર થઇ ગયું છે.

સઘળું બોખારા ગોર્જ અને કુહાડીઓથી ભરાઇ ગયલું હતું-કારણકે
તે શેહર હયતાલના પાદશાહનું લશ્કરી મથક હતું.

ગાતકર હયતાલથી સરદારો એકઠા કરી બારી લશ્કર સાથ સામે ગયો.

હવે ચો તરફથી લશ્કર લડાઇમાં ઉતર્યું-લશ્કરીઓની લીડને લીધે
હવાનો માર્ગ પણ બંધ થઈ ગયો.

લશ્કરના સરદારોની તલવારના ચમકારા-અને બારી ગોર્જોના ફરતા ફરતા ફટકાઓથી,

એવું લાગતું હતું કે તે તલવારો માણસ મિસાલ પોતીકું કામ બોલી
દેખાડતી હતી-અને બારી ગોર્જના ઠોકનું દુભાષિયાપણું હવા કરતી હતી
(એટલે બારી ગોર્જોના ફટકાના પડખા હવામાં સમન્વિત હતા).

તેવામાં એક તોફાન થઈ આવ્યું સીઆહ ગર્દે ઉડી-તેનાથી આકૂતાખ
અને માહતાખની રોશની પણ ઢંકાઈ ગઈ.

કશાની અને સુગદી લોકો એકઠા થયા-ખચ્યાં, સ્ત્રી અને મદોના મોં
આંસુથી ભરેલાં હતાં.

કે “નેઇયે આ લડાઈનું શેવટ કેમ આવે છે-આકૂતાખ અને માહ-
તાખની ચાલથી કોણને કળ મળે છે?”

તે લડાયક લશ્કર એક હફતા સૂધી-એકમેક સાથે લડ્યાં.

જગે જગે મૂવેલાઓના ઢગલા થયલા હતા-લોહીએ કરી ત્યાંની ખાક
અને પથર રાતા રંગના બન્યા હતા.

પુષ્કળ નેઝા, ગોર્જ અને તલવારના મારાથી-તું કહે ગોયા વાદળમાંથી
પથરનો વરસાદ વરસે છે.

તે ધૂળમાં આકૂતાખ પણ છૂપાઈ ગયો-ઉડતાં ઓકાખની આંખ ધૂળથી
ભરાઇ ગઈ.

આઠમે દહાડે ગાતકર તરફ તે પવન ફર્યો-દુન્યા અધારી રાત જેવી
કાળી પડી ગઈ.

હયતાલીઓ ઉપર શિકસ્ત આવી પડી-તે શિકસ્ત પણ કેવી કે વર્ષો ૧૧૩
સૂધી તેઓ તતાર થઇ ચકયા નહીં.

ચો તરફ જગમગી સેપાહો વીખરાઇ પડેલા હતા-સઘળો મુલક મૂવેલા-
ઓથી અને બાંધેલાઓથી ભરાઈ ગયો હતો.

તેઓમાંથી જે કોઈ કે જીવતો રહ્યો-તે પોતાનાં મનમાં બોદાતાલાનું
નામ યાદ કરવા લાગ્યો.

તેઓ એક બીજાને કહેતા હતા કે “આવી લામ્બા વખત સૂધીની
લડાઈ તો કદી પણ આપણે નેઈજ નથી.

બાણે પેલું લશ્કર માણસોનું છેજ નહીં-તેઓ ઉપર આપણે નજર
નાખવી પણ ઘટારત નથી.

તે સઘળાઓ દેખાવમાં એહરેમન અને ફાડીખાનારાં બનવર જેવા
થયલા છે-તેઓએ પોતાનાં દિલથી બલો કે ખૂરો અદેશો દૂરજ કીધો છે.

તેઓ તલવાર, નેઝા, ગોર્જ અને ખજરની સામેથી-ગોયા નાસી જવું
શું તે તો બજાતાજ નથી.

સઘળાઓએ ગોયા અચદહાનોજ ચેહરો ધરાવ્યો છે-અને પોતાના
નેઝાથી પહાડને પણ વિંધી નાખ્યો છે.

હમણુ ચન્ગહા શાન્ અસાને પલંગ
 નશુદ સીરુ દેલ શાન્ એ પયકારો જન્ગ
 યહી ઝીને અરપાન્ ન બદાશતન્
 હમણુ રચમરા ખારુ પેન્દાશતન્
 ૬૧૪ ખુદેશ ખારગી શાન્ હમણુ ખારુ ખૂદ
 સવારી નખોફતી કે ખીદારુ ખૂદ
 હમણુ શખ ખલેજ જરતનો તાખતન્
 તને ખીશ દર આતેશ અન્દાખતન્
 નખૂદો નદાનેરેત કસ ખાખો ખરૂદ
 મગર દીવ જૂયહ અઝીશાન્ નખરૂદ
 નદારીમ મા તામે ખાકાને ચીન્
 ગુઝરુ કરૂદ ખાયહ બઈરાન્ ઝમીન્
 ગર અયદૂન્ કે ફર્માન્ ખરૂદ ઘાતકરૂ
 બેખન્દહ બફર્માને કેસા કમરૂ
 સુપારહ બફ શહૂરે હયતાલરા
 ફરાયુશ કુનહ ગુઝો ગૂપાલરા
 વગરનહ ખુદ અચ તોખમએ ખુશનવાચ
 ગુઝીનીમ જન્ગ આવરી સરફરાચ
 કે ઊ શાહ ખાશહ બનૂશીરવાન્
 બફ હઉલતે પીરુ ગર્દહ જવાન્
 બેગૂયહ વરા કારે ખાકાને ચીન્
 જહાની ખરૂ ઊ ખરૂ કુનહ આફરીન્
 કે બા ફરૂરો બોર્જરેતો બખ્શો ખરૂદ
 હમી રાસ્તીરા ખેરૂદ પર્વરૂદ
 ૬૧૫ નેહાદહરેત ખરૂ કયસરાન્ બાઝો સાવ
 નદારન્ બા ઊ કસી ફૂશો તાવ
 એ હયતાલેયાન્ ફૂદકો મદો ઝન્
 બહીન્ ચફ સખુન્ ખરૂ શુદન્ અન્જુમન્
 ચધાની ગવી ખૂદ ફરૂરોખ નેઝાહ
 જવાનો જહાનજૂયો બા બખ્શો દાહ
 ખેરૂદમન્દ નામશ કુધાનીશ ખૂદ
 કે બા ગમ્મે બા લશકરે ખીશ ખૂદ
 ખુઝોગોને હયતાલો મદાને ચીન્
 બશાહી ખરૂ ખાન્દન્ આફરીન્

તેઓના પંખ ચિત્તાના પંખ જેવા છે--તેઓનાં દિલ લડાઈ અને કાપાકાપીથી હજી ધરાયાંજ નથી.

તેઓએ જરાખી ઘોડા ઉપરથી ઝીન ઉતાર્યું નથી-તે સધળાઓ લડાઈને તો તુચ્છજ સમજવા લાગ્યા છે.

તે લોકોના ઘોડાનો ખોરાક કાંટાજ બન્યા છે-એક પણ સવાર બિંધાતો નથી કારણકે તેને સળગરૂજ રહેવું પડે છે.

તેઓ પાસ આખી રાત લડાઈમાં ઝીપલાવવા, હમ્લો કરવા અને પોતાનાં શરીરને આતશમાં નાખવા સિવાય ખીનું કાંઈ,

હતુંજ નહીં અને કોઈ બિંધતું કે ખાતું પીતું તો જાણતુંજ નથી-મગર હવે એહરેમનજ તેઓ સાથ લડી શકે.

આપણુ હવે ખાકાને ચીનની સામે લડવાની તાકત રાખી શકતા નથી-માટે હવે તો આપણને ઈરાન તરફજ જવું જોઈયે.

જો ગાતકર આપણું કહ્યું કબૂલ કરે-અને નોશીરવાનનાં ફર્માન ઉપર અમલ કરે,

અને તેને હયતાલનો મુલક સોંપી દે અને લડવાનું ભૂલી જાય, તો તેમ,

નહીં તો કે ખુદ ખુશનવાઝનાં ખાન્દાનમાંથી-આપણે એક સરફરાઝ લડાયક ચુંટી કાઢીશું.

કે જે નોશીરવાનને પણ પસંદ પડતો હોય-અને જેનાથી આપણુ ઝઘફ થયલું નસીબ પાછું જવાન બને.

અને જે ખાકાને ચીનનાં કામ માટે નોશીરવાન કે જેની ઉપર તમામ જેહાન દોષ્યા કરે છે તેને કહે,

કે જે ખોરેહ સાથનો, ખુશ્દીએ પહોંચેલો, સારાં નસીબનો અને ડહાપણવાળો છે-અને જેનું ડહાપણ રાસ્તીનીજ પર્વરેશી કરે છે.

જેણે તમામ કયસરો ઉપર ખેરાજ અને ખંડણી નાખી છે-તેની સામે થવાની કોઈમાં તાકત નથી."

હયતાલી લોકોમાંથી સધળાં મદો, સ્ત્રીઓ અને બાળકો-આ વાત ઉપર એકમત થયાં.

ચગાનનો મુખારક બુન્યાદનો એક પેહલવાન હતો-જે જવાન, અનુભવી, ભાગ્યશાળી અને ઈન્સાફી હતો.

તે અકલમંદનું નામ "કુગાનીશ" હતું-જે પોતાનું પણ લશકર અને ખજાનો ધરાવતો હતો.

હયતાલના ખુઝોગોએ અને ચીનના બહાદુર લોકોએ-પોતાના પાદશાહ તરીકેની તેની ઉપર દુઆ કીધી.

આગાહી યાફતને નૂશીરવાન્ અઝૂ
 રઝમે ખાકાન્ બા હયતાલેયાન્
 વ લશકરૂ કશીદન્ બજન્ગે ઈશાન્.

નોશીરવાનનું હયતાલીઓ સાથની ખાકાનની
 લડાઈથી વાકેફ થવું અને તેઓની
 લડાઈ માટે લશકર લઈ જવું.

પસ આગાહી આમદ બશાહે ખુઝોરૂ
 એ ખાકાન્ કે ખુદ નામદારી સુતોરૂ
 એ હયતાલો ગોદાને આન્ અન્જુમન્
 કે આમદ એ ખાકાન્ બરીશાન્ શેકન્
 એ શાહે ચધાની કે બા બખ્તે નવ
 બેયામદ નેશરેત અચ બરે તખ્તે નવ

પછી ખુઝોર્ગ પાદશાહ નોશીરવાનને ખાકાન કે જે એક મોટો નામીયો પાદશાહ હતો, તેને માટેની ખબર પડી.

તેમજ હયતાલીઓની અને તે અન્જુમનના બહાદુર લોકોની ખબર પડી-કે "તે લોકો ઉપર ખાકાનને હાથે શિકસ્ત આવી પડી."

તેમજ ચગાનના પાદશાહ માટે સમજ્યું કે "તે પોતાનાં ખીલતાં નસીબ સાથ-આવી હયતાલનાં નવાં તખ્ત ઉપર બેઠો છે.

ગેરકૂત આન સરે તખ્તે શાહનશહી
 દેલીરાનો મદાને બા ફરહી
 હમહુ ચક્ર બચક્ર પીશે તખ્તશ બપાય
 જનહ હરુ જમાન બા બુઝોગીનશ રાય
 પુર અન્દીશહુ બેન્શરત શાહે જહાન
 એ ગોકૂતારે બીદારે કારઆગહાન
 બઅયવાન બેયારાતે જાએ નેશરત
 બેરકૂતન્હ ગોદાને ખુસ્તવ પરતે
 અબા મૂબેદે મૂબેદાન અરુશીર
 ચુ શાપુરે ચૂન ચઝદગેદે દેબીર
 હમહુ બેખદાને નુમાયન્દહુ રાહુ
 નેશરતન્હ ચક્રસરુ બરે તખ્તે શાહુ
 ચુનીન ગોકૂત કેસા કે અય મૂબદાન
 જહાન દીદહો કારુ કદહો રદાન
 યકી આગહી ચાકૂતમ ના પસન્હ
 સુખુનહાએ ના ખૂબો ના સૂદમન્હ
 એ હયતાલ વચ્ચ કારે ખાકાને ચીન
 વજાન મરુખાનાને તૂરાન જમીન
 બેયન્દાજહુ લશ્કરુ શુદન્હ અન્બુમન
 એ ચાએ એ ચીનો એ તુકે ખાતન
 યકી હકૂતહુ બા તકે શન્શીરે કીન
 એ અરેપાન નબદાશતન્હ ઈચ્છ ઝીન
 બકર્તમ હયતાલ બરગશતહુ શુદ
 દો બહુરહુ સેપહુ બરતહો કશતહુ શુદ
 બદાન નામદારી કે હયતાલ ખૂદ
 જહાની પુર અચ્ચ ગોર્ગે ગૂપાલ ખૂદ
 શેગેકૂતરે કામહ બરીશાન શેકરે
 સેપહુખુદ મખાદા અબા રાય પરત
 અગરુ ઘાતકરુ દાશ્તી હૂશો રાય
 નબોરહી સેપહુરુ આન સેપહુરા એ જાય
 ચુ શુદ મર્જે હયતાલેયાન પુર એ શૂર
 બેજેરતન્હ અચ્ચ તોખમે બહુરામ ગૂર
 નવ આઈન યકી શાહુ બેન્શાન્દન્હ
 સરાસરુ બરુ આફરીન ખાન્દન્હ
 નેશરતરેત ખાકાન બદીન રૂએ ચાજ
 સરકાચ બા લશ્કરે ગળે તાજ
 એ ખીશાને અર્તરેપો અક્રાસેયાખ
 જોચ અચ્ચ મર્જે ઈરાન ન બીનહ બખાખ
 એ પીરુઝીએ લશ્કરે ઘાતકરુ
 હમી બરુ ફરાજહ બખુરશીહ સરુ
 સજહ ગરુ નખાશીમ હમદારેતાન
 કે ખાકાન બેખાનહ ચુનીન દારેતાન
 કશાની જમીન પાદશાહી મરાતે
 કે દારન્હ અજાન ચીનેયાન પોશ્ત રાતે
 હમહુ ઝીરુદરેતાન અઝીશાન બરન્જ
 સેપોઈહુ બદીશાન તનો મર્જો ગન્જ
 એ બીનીહ ચક્રસરુ કુનૂન અન્દરીન
 એ સાઝીમ બા તુકે ખાકાને ચીન
 બુઝોગીને દાનન્દહુ બરુખારેતન્હ
 હમહુ પાસોખશરા બેયારાતેતન્હ

તેણે શેહન્શાહી તખ્ત કબ્જે લીધું છે-અને ત્યાંના દિલાવર પેહલ-
 વાનો અને દબદબા સાથના બહાદુર લોકો,

સધળા તેનાં તખ્ત આગળ ઉભા રહે છે-અને તે દર વખત પોતાના
 બુઝોર્ગ સાથે મસ્લહત કરે છે.”

પોતાના બાહોશ નસૂસોની આ વાતોથી-દેશનો પાદશાહ નોશીર ૬૧૬
 વાન અંદેશા ભર્યાં તખ્તે બિરાબ્યા.

તેણે પોતાના મેહલમાં તે માટેની સભા બોલાવી-અને પાદશાહના
 વફાદાર પેહલવાનો ત્યાં ગયા.

વડા વઝીર અર્દેશીર સાથ-શાપૂર અને મુન્શી ચઝદગેદે જેવાઓ,

અને સધળા રેહનુમાઇ કરનાર દાતાઓ-પાદશાહનાં તખ્ત આગળ
 એકઠા મળ્યા.

નોશીરવાને તેઓને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ઓ મારા વઝીરો, અનુ-
 ભવીઓ અને કામ બળવનારા દાનેશમંદો!

મને એક ના પસંદ, ના લાયક અને નુકસાનકારક વાતોની ખબર
 મળી છે,

તે હયતાલી લોકો માટેની, ચીનના ખાકાનનાં કામ માટેની અને
 તૂરાન જમીનના હાકેમો માટેની છે.

ચાચ, ચીન, તુર્કેસ્તાન અને ખોતનમાંથી-પુષ્કળ લશ્કર એકઠું થયું.

તેઓ સાત દહાડા સૂધી કીનાની તલવાર અને લોઢાંની ટોપ સાથેજ
 રહ્યા-ઘોડાઓ ઉપરથી જરાબી ઝીન બિચક્યું નહીં.

શેવટે હયતાલ બરગશતેહ બન્યું-તેઓના બે હિસ્સા લશ્કર જામી
 થયું તેમજ માર્ચ ગયું.

આવી નામદારી સાથનું હયતાલ-કે જે દેશ ગોર્ગ અને હયિયારથી ૬૧૭
 બરેલુંજ રહેતું હતું,

તે હારી જાય એ અજબ જેવું છે-કદાચને તેનો સરદારજ વગર
 અકલનો હશે.

અગરુજે તેના સરદાર ગાતકરમાં હોશ્યારી અને વિચાર શક્તિ હોતે-
 તો આરમાન પણ તેનાં લશ્કરને હઠાવી નહીં શકતે.

હવે જ્યારે હયતાલી લોકોનો મુલક ગડબડ ભર્યાં બન્યો-ત્યારે તેઓએ
 બેહરામ ગૂરનાં ખાન્દાનમાંથી એક માણસ શોધી કાઢ્યો. *

અને તેને નવા પાદશાહ તરીકે તેઓએ બેસાડ્યો છે-અને સધળાએ
 તેને સ્વીકાર્યું છે.

ચીનનો ખાકાન પોતાનાં લશ્કર, ખજાના અને તાલે તખ્ત સાથ
 ગરૂરમાં આવીને ચાજની આ તરફ થોભ્યો છે.

તે અર્જસ્પ અને અક્રાસિયાબની બુન્યાદનો છે-અને ઇરાન સરખમીન
 સિવાય બીજા કશાના સ્વપ્ના જેતોજ નથી.

તે ગાતકરનાં લશ્કર ઉપરની ફતેહથી ફ્લાઈ જઈને-ખોરશીદ સૂધી
 પોતાનું સર બિચું ચઢાવે છે.

ખાકાન એવી વાતો કરે-તે સાથ આપણને મળતા થયું ઘટતું નથી.

કાશાનીનો મુલક તો મારા તાબાનો છે-કે જેની ઉપર તારતરીઓ
 આધાર રાખે છે,

ત્યાંની સધળી રૈયત એ લોકોથી દુઃખી છે-અને એ લોકોને પોતાનાં ૬૧૮
 શરીર, મુલક અને ખજાનો પણ સોંપી દેવો પડ્યો છે.

તમો સધળા હવે એ બાબતમાં શું વિચારો છો-આપણે તુકે અને
 ખાકાને ચીન સાથ શું કર્યે?”

સધળા દાના બુઝોર્ગ ઉઠ્યા-સધળાઓએ તેને જવાબ આપ્યો.

ગેરેકૂતનું ચક્રસર બહુ આકરીનું
કે અય શાહે નીકુ અખતરો પીશખીનું
હમહુ મર્જે હયતાલ આહુરીમનનું
દો રૂયનું ધન મરૂચરા હુશમનનું
ખરીશાનું સજહ હરૂએ આયહ એ બહુ
હમ અચ શાહુ ગોકૂતારે નીકુ સજહ
અઝીશાનું મગરૂ નીરેલી કીનો દરૂદ
લોચ અચ ખૂને આન શાહે આઝાહ મરૂદ

કે કોશતનું પીરૂચરા નાગહાનું
ચુનાન શહુરૂચારી ચરાધે જહાનું
મખાદા કે ખાશનું ચક્ર રૂચ શાહ
કે હરૂગેચ નખીજહ એ બીદાહ દાહ
ચુનીનરેત ખાદાકરહુ દાહગરૂ
હમહુ બહુકુનેશરા બહુ આયહ બસરૂ
૬૧૮ કે ખાકાનું અગરૂ શાહુ રાનહ સોખનું
કે દારહ બહેલ કીનો દર્દે કોહનું
સજહ ગરૂ એ ખીશાને અક્રાસેયાખ
બહુ આમૂચ દારહ દો દીદહુ પુરૂ આખ
વદીગરૂ કે પીરૂચ શુદ દેલ ગેરેકૂત
અગરૂ ચુ બેતર્સી નખાશહ શેગેકૂત
એ હયતાલ વચ લશકરે ઘાતકરૂ
મકુનુ યાદો તીમારે ઈશાનું મખરૂ
એ ખીશાને અર્જાસેયો અક્રાસેયાખ
એ ખાકાનું કે બેન્શરેત ઝીન રૂએ આખ
બરઉશનરવાનું કારે ઈશાનું બેસાચ
તોઈ દરૂ જહાનું શાહે ગર્દનકરાચ
કેરૂચ અચ તો ગીરહ રવાનો ખરહ
અનૂશહુ કસી ફૂ ખેરહ પર્વરહ
તો દાના તરી અચ બુઝોરૂચ અન્બુમનું
નખાયહત ફર્જાનહો રાએ બનું
તોરા ઝીબહ અન્દરૂ જહાનું તાળે તખત
કે બા ફરૂરો અઉરંગી અય નીકુખખત
અગરૂ શાહુ સૂએ ખરાસાનું શવહ
અઝીનું પાદશાહી હરાસાનું શવહ
૬૨૦ હરાનગહુ કે બી શાહુ બીનનું બૂમ
જમાનું તા જમાનું લશકરૂ આયહ એ રૂમ
અચ ઈરાનેયાનું બાચ ખાહનું કીનું
નમાનું બરૂ બૂમે ઈરાનું જમીનું
ન કસ પાય બરૂ ખાકે ઈરાનું નેહાહ
ન ઝીન પાદશાહી બખહ કરૂદ યાહ
વગરૂ શાહુરા રાય કીનરેતો જન્મ
અચ રામ ગર્દહ બદર્યા નહન્મ
ચુ બેશનીહ અચ ઈરાનેયાનું શહુરૂચારૂ
એ સુદહો એ પયકારૂ વચ કાઝારૂ
બેદાનેસ્ત શાહે જહાનું કહખોદાય
કે અન્દરૂ દેલે બેખદાનું ચીરેત રાય
કસીરા નખુદ રૂચમ કરૂદ આરૂચય
બખચમો બનાચ અન્દરૂનું કરૂદ બૂચ

તે સઘળાઓ તેની ઉપર દુઆ કરી બોલ્યા-કે “ઓ નેક સેતારાના અને દૂર અંદેશ પાદશાહ !

સઘળો હયતાલનો મુલક ગોયા એહરેમનજ છે-તેઓ દગલખાજ અને આપણા મુલકના હુશમન છે.

તેઓ ઉપર જે કાંઈ ખરાબી આવી પડે તે વાજખીજ છે-જે કે પાદશાહ તરફથી તેઓ માટે બહુ બોલાય તે વાજખીજ છે.

પણ જે દુઃખ આપણને તેઓએ દીધું છે તેનું વેર જે લેવામાં નહીં આવે-કાંઈ નહીં તો તે સદગુણી પાદશાહનાં ખૂનનું વેર જે લેવામાં નહીં આવે, તે વાજખી નહીં.

કે જેઓએ દેશના રોશન ચેરાગ પીરોજ જેવા પાદશાહને મારી નાખ્યા.

એવું કદી ના બનતું કે તેઓ એક દહાડો પણ ખુશદાસ રહે-કારણકે ગુહમમાંથી કદીબી ધન્સાફ નીકળતો નથી.

દાદગર દાવર તરફની શિક્ષા એવીજ રીતની છે-ખૂરી કરણીનાં લોકો ઉપર સઘળી ખૂરાઈજ આવી પડે છે.

જે પાદશાહ ખાકાન માટે બોલતો હોય-કે ‘તે ભૂતો કીનો અને દુઃખ પોતાનાં દિલમાં રાખે છે,’

તો એ બનવા ભેગ છે કે અક્રાસિયાબનાં ખાન્દાનમાંથી આંસુ ભરેલી આંખોનો કોઈ ભૂડો સલાહકાર તેની પાસે છે.

વળી બીજું એ કે હયતાલ ઉપરની ફતેહથી તેને હિમ્મત આવી છે-તેની ધારતી જે રાખવામાં આવે તો તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી.

તું હયતાલ અને ગાતકરનાં લશકરને-યાદ ના કર અને તેનો અફસોસ દિલમાં ના લાવ.

પણ અર્બસ્પ અને અક્રાસિયાબની અકલાદની-તથા ખાકાન કે જે દર્યાની આ બાજુએ આવી બેઠો છે (તેનીજ વાત કર).

અકલ હોરચારીથી તેઓને મારવાનો વિચાર કર-કારણકે દુન્યામાં તુંજ મોટો પાદશાહ છે.

તારાથીજ દરેકનો બન અને અકલ રોશની પકડે છે-લાગ્યશાળી તેજ કે જેની પર્વરેશી અકલ કરતી હોય.

તું આ સઘળી બુઝોર્ગી ભરેલી અંબુમન કરતાં વધારે દાના છે-તને કોઈ પણ અકલમંદ શખ્સની કે કોઈ સલાહકારની ઝરૂર પડતીજ નથી.

દુન્યામાં તાજ અને તખત તનેજ એખ આપે છે-કારણકે ઓ નેકખખત પાદશાહ ! તું ખોદાઇ ખોરેહ અને દખદખ સાથનો છે.

અગરજે તું પાદશાહ ખોરાસાન તરફ જશે-તો આ પાદશાહી ધારતીમાં આવી પડશે.

જે વખતે કે આ મુલક પાદશાહ વગરનો ભેશે-તે વખતે ઘડી ઘડી રૂમથી લશકર આવશે.

અને ઇરાનીઓ ઉપર પાછો કીનો લેશે-ઇરાન ઝમીનનો મુલક કાયમ રહેશે નહીં.

આજ સૂધી કોઈએ પણ ઈરાન ઝમીનની ખાક ઉપર પગ મૂક્યો નથી-અથવા આ પાદશાહીને હાનિ પુગાડવાનો વિચાર પણ કીધો નથી.

પણ જો તું પાદશાહનો વિચાર કીના અને લડાઇનોજ છે-તો પછી તેના હોકમથી દર્યાનું મગરમચ્છ પણ તેને તાબે બને છે.”

ન્યારે પાદશાહે ઇરાનીઓ તરફથી-સુલેહ અને લડાઇ માટે સઘળું સાંભળ્યું,

ત્યારે દેશનો માલેક પાદશાહ નોશીરવાન સમજી ગયો-કે “પોતાના દાનાઓનાં દિલમાં શું વિચાર છે ?”

કોઇનો પણ લડાઇ કરવાનો વિચાર હતોજ નહીં-બસ ખુશીની મજ-લેસ અને અયથ આરામમાં રહેવાનીજ ટેવ તેઓને પડી ગઈ હતી.

થુનીન દાદ પાસોખ કે યજ્ઞદાન સોપાચ
કચ્છ દારમ અન્દર દો ગીતી હેરાસ
કે ધરાન અચ્છ આસાયેશો ખાઓ ખરૂદ
ફરામૂશ કર્દેન્દ ચક્રસર નખરૂદ
શુમારા અચ્છ આસાયેશો ખચ્છમગાહ
ગેરાન શુદ્ધ બદીસાન સર અચ્છ રચ્છમગાહ
તન આસાન શવદ્ હર કે રન્જ આવરદ્
એ રન્જે તનશ બારે ગન્જ આવરદ્
બનીરૂએ યજ્ઞદાન સરે માહુરા
પસીચીમ ચક્રસર હમહુ રાહુરા
બસૂએ ખોરાસાન કશમ લશકરી
બેખાનમ સોપાહી એ હર કેશ્વરી
હમ ઈન્ નામદારાનો ગોદાન્ કે હસ્ત
બેબન્દીમ ફૂસ અચ્છ બરે પીલે મસ્ત
ન હયતાલ માનમ ન ખાકાને ચીન્
કે બર બૂમે ધરાન કુનદ્ આફરીન્
જહાન્ અચ્છ બદાન્ પાક બીખવ કુનમ
બદાદો દેહેશ કેશ્વરી નવ કુનમ
હમહુ નામદારાન્ ફેર માન્દન્દ
બપૂએશ બર આફરીન્ ખાન્દન્દ
કે અચ શાહે પીરૂ ખા ફરૂરો દાદ
ઝમાનહુ બકર્માને તૂ શાદ બાદ
હમહુ નામદારાન્ તોરા બન્દહુ ઈમ
બકર્માનો રાયત સર અકુગન્દહુ ઈમ
હરાનગહુ કે ફર્માન્ દેહદ કાઝર્
ન બીનદ એ મા કાહેલી શહુરૂયાર
વઝાન્ પસ થુ બેન્શસ્ત બા રાય જન્
ઝમાની શુદ્ધ અન્દર સખુન્ અન્જુમન્
હમી બૂદ અઝીન્ ગૂનહુ તા માહે નવ
બર આમદ નેશસ્ત અચ્છ બરે ગાહે નવ
બેદીદન્દ બર ચેહુરએ શાહુ માહુ
ખોરૂશી બર આમદ એ દરગાહે શાહુ
થુ બરૂજદ સર અચ્છ ફૂહ રખશાન્ ચરાધ
ઝમીન્ શુદ્ધ બકેદારે ઝરીન્ ઝનાધ
તો ગોકૂતી કે જામી એ ચાકૂતે ઝરૂદ
નેહાદન્દ બર આદરે લાજવરૂદ
ખોરૂશ આમદો નાલએ ગાવદુમ
બેબસ્તન્દ બર પીલ રૂધનહુ ખુમ
દમાદમ બલશકરૂગહુ આમદ સોપાહુ
તળીરહુ ઝનાન્ બર ગેરેકૂતન્દ રાહુ
બદરૂગાહુ શુદ્ધ યજ્ઞદેર્દે દખીર
અખા રાય જન્ મૂબેદો અરૂદશીર
નબેશતન્દ નામહુ બહર કેશ્વરી
બહર નામદારીઓ હર મેહુતરી
કે શુદ્ધ શાહુ બા લશકર અચ્છ બહુરે રચ્છ
શુમા કેહુતરીરા મસાઝીદ બચ્છમ
બેફરૂમૂદ નામહુ બખાકાને ચીન્
કુધાનીશરા હમ બેકરૂદ આફરીન્
ચકી લશકરી અચ્છ મદાઈન્ બેરાન્દ
કે રૂએ ઝમીન્ બેચ્છ બદયા નમાન્દ

આથી પાદશાહે તેઓને એવો જવાબ દીધો કે “પાક યજ્ઞદાનના શુકાના !-કે તે સાહેબની બીક હું બન્ને દુન્યામાં રાખું છું.”

કારણકે આખા ધરાને અચશ આરામ અને ખાણી પીણીમાં મશગૂલ રહીને-લડાઈની વાતને સઘળી વીસારીજ દીધી છે.

તમો સઘળાઓનાં સર અચશ આરામ અને ખુશી ખુરરમીને લીધે લડાઈગાહ માટે બારી થઈ ગયાં છે,

પણ જે કોઈ કે મેહુનત કરે છે તેનેજ સુખ મળે છે-શરીરની મેહ- ૧૨૧
નત કરવાથીજ ખઝાનાનું ફળ મળે છે.

માટે યજ્ઞદાનનાં કૌવતની મદદથી આ મહિનાની શુરઆતે-આપણે લડાઈ માટે કુચ કરવાની તૈયારી કરીશું.

હું દરેક મુલકથી લશ્કર બોલાવી મંગાવી-એક બારી લશ્કર ખોરાસાન તરફ લઈ જઈશ.

તેમજ આ સઘળા મારા નામદાર લોકો અને બહાદુર લોકો છે તેઓ સાથ-મસ્ત હાથીની પીઠ ઉપર નગારાં બાંધીશું.

હું હયતાલી લોકોને કે ખાકાને ચીનને કાયમ રાખીશ નહીં-કે જેથી સઘળાઓ ધરાન ઝમીનનીજ તારીફ ગારો.

સઘળો દેશ ખૂરા લોકોથી સાફ કરીશ-તેમજ ઈન્સાફ અને સખાવતથી તે મુલકને નવો બનાવીશ.”

આથી સઘળા નામદારો ગભરાઈ ગયા-અને તેઓ માફી માગવા માટે તેની ઉપર દોઆ કરવા લાગ્યા,

કે “ઓ ખોદાઈ નૂર અને ઈન્સાફ સાથના ફતેહમંદ પાદશાહ !-ઝમાનો તારાંજ ફર્માન ઉપર ખુશહાલ રહેજે !

અમો સઘળા નામદારો તારાંજ બંદા છિયે-અને તારાંજ ફર્માન અને વિચાર ઉપર સર નમાવેલાં રાખ્યે છિયે.

જે વખતે કે તું લડાઈનો હોકમ આપશે-તે વખતે પાદશાહ અમારી તરફથી કશી પણ સુસ્તી જશે નહીં.”

પછી જ્યારે પાદશાહ પોતાના સલાહકારો સાથ મસ્લહત કરવા ૧૨૨ બેઠો-ત્યારે તે અન્જુમને થોડોક વખત વાદવિવાદ કીધો.

એમ કરતાં નવો મહિનો બેઠો ત્યાં સૂધી એ પ્રમાણે મસ્લહત કર્યા કીધી પછી પાદશાહ પોતાનાં નવાં તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો.

સઘળાઓએ પાદશાહના ચેહરા ઉપરજ માહતાબ જોયો-પાદશાહની દરબારમાંથી લડાઈનો પોકાર નીકળ્યો.

જ્યારે પહાડ ઉપરથી ઝળકતા ચેરાએ પોતાનું સર ઉઠાવ્યું-અને ઝમીન ઝીન ઉપર નાખવાના સોનેરી સાઝ જેની થઈ,

તું કહે ગોયા પીળાં ચાકૂતની એક બમ-લાજવર્દી ચાદર ઉપર મૂકી છે,

ત્યારે લડાઈના પોકારો ઉઠ્યા અને રણસિંગડાંના આવાજ નીકળ્યા-તેઓએ હાથી ઉપર મોહું નગારું બાંધ્યું.

એક પછી એક લશ્કર લશ્કરી ઊવળીમાં આવવા લાગ્યું-નગારાં વગડ-નારાઓ પણ સાથે આવ્યા.

મુન્શી યજ્ઞદેર્દે સલાહકાર મોબેદો અને વડા વઝીર અર્દશીર સાથ દરગાહમાં આવ્યા.

તેઓએ શેહરે શેહર દરેક નામદારો ઉપર અને સરદારો ઉપર નામા લખ્યાં,

કે “પાદશાહ લશ્કર લઈ લડાઈ ઉપર ગયો છે-તમોને લાયક નહીં કે તમારાં નાનાં નાનાં રાજ્યમાં અચશ અશરતમાં વખત કાઢો.”

તેણે ખાકાને ચીન ઉપર નામુ લખવા ફર્માવ્યું-તેમજ કુગાની ઉપર ૧૨૩ પણ ભલી દુઆ લખાવી.

પછી પાદશાહે મદાઈનથી એક એવું લશ્કર આગળ ચલાવ્યું-કે જેથી દયાં સિવાય ઝમીનની સપાતી દેખાઈજ નહીં.

જમીન ફેડું તા ફેડું ચક્રસર સેપાહુ
દેરકૂશી જહાનદાર ખર કલખગાહુ
યકી લશ્કરી સૂએ ગોર્ગાન કશીદ
કે ગશત આકૂતાખ અચ જહાન નાપદીદ
બેયાસુદ અન્દી એ બહુરે શોકાર
હમી ગશત દર ફેડો દર મરુઝઝાર

એક પહાડથી બીજા પહાડ સૂધી સઘળી જમીન લશ્કરે ભરાઈ ગઈ-
લશ્કરની કલખગાહમાં પાદશાહનો ખુટો ઉડતો હતો.
તેણે એક એવું લશ્કર ગોર્ગાન તરફ ચલાવ્યું-કે જેથી ગોયા આફ-
તાબ પણ જેહાનમાંથી ગુમ થઈ ગયો.
તે શોકારને માટે થોડોક વખત થોભ્યો-અને પહાડ તેમજ જંગલમાં
ફરવા લાગ્યો.

આગાહી યાફતને ખાકાન અઝ
રસીદને લશ્કરે નૂશીરવાન બગો-
ર્ગાન વ નામદ્ નેવેશતને ઊ
દર ખારએ આશતી.

ખાકાનને નોશીરવાનનાં લશ્કરને ગોર્ગાનમાં
પહોંચવા વિષેની ખબર થવી અને
તેણે સુલેહ કરવાની બાબતમાં
નામુ લખવું.

૬૨૪ બસુઘદ અન્દરૂન બૂદ ખાકાન કે શાહુ
બગોર્ગાન હમી રાય જદ બા સેપાહુ
એ ખીશાને અર્જરયો અક્રાસેયાખ
શુદહ સોધદ ચક્રસર ચુ દર્યાએ આખ
હમી ગોકૂત ખાકાન સેપાહે મરા
જમીન ખર નતાબદ ન ગાહે મરા
અચ ઈદર સેપહુ સૂએ ઇરાન કશમ
વજાન જા બશહુરે દેલીરાન કશમ
હમહુ ખાકે ઇરાન બચીન આવરમ
ખરચમ આરેમાન ખર જમીન આવરમ
૬૨૪ નમાનમ કે કરસ તાજ દારદ ન તખત
ન આઇને શાહી ન અર્જો ન બખત
હમી બૂદ ચક્ર અન્દ બા ગોકૂતગૂચ
જહાનજૂચ બા લશ્કરો આબરૂચ
ચુનીન તા બેયામદ એ શાહુ આગાહી
કચ ઇરાન બેબુખીદ બા ફરરહી
વજાન બખતે પીરઝો આન દસ્તગાહુ
એ દર્યા બદર્યા કશીદહુ સેપાહુ
બેપીચીદ ખાકાન ચુ આગાહુ શુદ
ખરચમ અન્દરશ રાય ફૂતાહુ શુદ
પુરુ અન્દીશહુ બેન્શસ્ત બા રાય જન
ખુઝોર્ગાને લશ્કર શુદન્દ અન્બુમન
સેપહુદાર ખાકાન બદસ્તૂર ગોકૂત
કે ઇન આગાહી ખાર નતાવાન નેહોકૂત
શનીદમ કે કેસા બગોર્ગાન રસીદ
હમહુ રૂએ કેશ્વર સેપહુ ચુસ્તરીદ
નદારદ હમાના એ મા આગેહી
વગર તારક અચ રાય દારદ તેહી
એ ચીન તા બજયહુન સેપાહે મનસ્ત
જહાન ઝીરે ફરરે કોલાહે મનસ્ત
૬૨૫ મરા પીશે ઊ રકૂત બાયદ બજગ
બેપૂશદ દેરગ આતેશે નામો નગ

જ્યારે પાદશાહ નોશીરવાન ગોર્ગાનમાં પોતાના લશ્કરીઓ સાથ
મસ્લહત કરતો હતો, ત્યારે ખાકાન સોજમાં હતો.

જે સુગદ અર્જરપ અને અક્રાસિયાબના બેશીઓથી-પાણીવાળા દર્યા
માફક લોહી ભર્યું અનેલું હતું.

ખાકાન એ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યો કે “મારાં લશ્કરનો તેમજ મારાં
તાખતનો ભાર આ જમીન પણ ઊંચડી શકતી નથી.

હું અહાંથી ઇરાન દેશ તરફ લશ્કર લઈ જઈશ-અને ત્યાંથી બહાદુર
લોકોનાં શેહર ઉપર ઉતરી પડીશ.

સઘળી ઇરાનની ખાક ચીનમાં લાવીશ-અને લડાઈ કરી આસ્માનને
પણ જમીન ઉપર લાવી નાખીશ.

હું એવા કોઈ પણ શખસને રહેવા દઈશ નહીં કે જે પોતાનું તાજ,
તાખત, પાદશાહી મસ્તબો, મોટાઈ કે ખુલ્લું નસીબ ધરાવી શકે.”

એવી રીતે થોડોક વખત પોતાના લશ્કરીઓ સાથે બડાઈ મારતો
અભિમાન સાથે બેઠો હતો.

એવામાં શાહ નોશીરવાન તરફની ખબર પડી-કે “તે ઇરાનથી દબ-
દબા સાથે નીકળ્યો છે.

અને તે પોતાનાં ફતેહમદ નસીબે કરી તેમજ પોતાનાં કૌવતે કરી-
એક દર્યાથી બીજા દર્યા સૂધી લશ્કર ખેંચ્યું છે.”

જ્યારે ખાકાન આ વાતથી વાકેફ થયો ત્યારે તે બીધો-અને તેની
લડાઈની બડાઈનો અંત આવી ગયો.

તે અંદેશા ભરેલો પોતાના સલાહકારો સાથે મસ્લહત કરવા બેઠો-
લશ્કરના સઘળા ખુઝોર્ગો એકઠા થયા.

સરદાર ખાકાને પોતાના વઝીરને કહ્યું-કે “આ ખબર તુરૂત ગણીને
છૂપાવવી જોઈતી નથી.

મેં સાંભળ્યું છે કે નોશીરવાન ગોર્ગાનમાં આવી પહોંચ્યો છે-અને
તે સઘળો મુલક લશ્કરે ઘેરી લીધો છે.

ખચીત કે તેને આપણી ખબર પડી હશે નહીં-અથવા તો તેનાં
માથામાં અકલજ હશે નહીં.

ચીનથી જયહુન નદી સૂધી મારું લશ્કર ફેલાયલું છે-સઘળો દેશ મારાં
તાજની રોશની હેઠળ છે.

મને તેની સામે લડવા જવું જોઈએ-ઠીક કર્યાંથી મારી નામહારી અને
ખીર્તિનો આતશ ઝાંખો પડી જશે.

ગુમાનહ કે જુ યુગ્ગરી રાહ નીરત
વગર દર જમાનહ જોય ઊ શાહ નીરત
બેયાગાહ અકૂનુ ચુ મન જંગ્મય
શવમ બા સવારાને ચીન્ પીશે ઊય
ખેરહમન્દ મર્દી ખખાકાને ચીન્
ચુનીન્ ગોકૂત કય શહુરયારે જમીન્
તો બા શાહે ઈરાન્ મકુન્ રચ્મ યાહ
મહેલુ પાદશાહીઓ લશ્કર બખાહ
એ શાહાન્ નભૂયહ કસી જાય ઊય
મગર તીરહ બાશહ દેલો રાય ઊય
કે બા ફરરે બા બખતે ઊ શાહ નીરત
બદીદારે ઊ બર ફલકુ માહ નીરત
હમી બાખ બાહહ એ હેન્દો એ રમ
એ જાઈ કે ગન્જસ્તો આબાહ ખૂમ
ખોદાવન્દે તાજસ્તો ઝીબાએ તખ્ત
જહાનદાર પીરઝો બીદાર બખત
ચુ બેશનીહ ખાકાન્ એ મૂબેહ સખુન્
યકી રાએ શાયેસ્તહ અકૂગન્દ યુન્
ચુનીન્ ગોકૂત બા કારદાન્ રાહ જૂય
કે ઈન્રા એ બીનહ ખેરહમન્દ રય
હો કારસ્ત પીશ આમદહ ના ગુઝીર
કે ખામુશ નબાયહ યુદન્ ખીરહખીર
ગર અચ રચ્મે ઊ બાર જોય રન્જ નીરત
હમ અચ બર પરાગન્દને ગન્જ નીરત
એ દીનાર પૂશેશ નેયાયહ ન બરહ
ન ગુસ્તર્દની રૂએ નંગો નબરહ
બહ ઇમની આયહો ખર્દની
હમાન્ પૂશેશે નઘઝો ગુસ્તર્દની
હરાન્ કસ કે અચ બહ હેરાસાન્ શવહ
દેરમ બાર ગીરહ તન્ આસાન્ શવહ
એ લશ્કર સખુનૂય દહ બર ગુઝીહ
કે ગૂયન્દો દાનન્દ ગોકૂતો રાનીહ
યકી નામહ બેન્વેસ્ત પુર આફરીન્
સખુનદાને ચીની ચુ અરજન્ગે ચીન્
બેરકૂત ઈન્ બેરહ યાકૂતહ દહ સવાર
દહાન્ પુર સખુન્ તા દરે શહુરયાર
બકેસ્તો ચુ બરદાશતન્દ આગહી
બેયારસ્ત અયવાને શાહનશાહી
બેફરૂમહ તા ખર્દહ બરદાશતન્દ
બહરૂગાહે શાહનશાહ યુગ્ગાશતન્દ
બેરકૂતન્દ હર દહ બરે શહુરયાર
આબા નામહો હફયહો બા નેસાર
જહાનદાર ચુન દીહ બેન્વાખ્ત શાન્
એ ખાકાન્ બેપુર્સીદો બેન્શાખ્ત શાન્
નેહાદન્દ સર પીશે ઊ બર જમીન્
બેદાદન્દ પયધામે ખાકાને ચીન્
બચીની યકી નામહ યુદ બર હરીર
ફેરેસ્તાદહ બેન્હાહ પીશે દબીર
ચુનાન્ યચ્છગેરહ આન્ બેખાન્દન્ ગેરેકૂત
કઝાન્ અન્જુમન્ માન્દહ અન્દર રોગેકૂત

તે એમજ સમજે છે કે તેની આગળથી પસાર થવાનો રસ્તોજ નથી-
અને આ જમાનામાં તેના સિવાય કોઈ બીજો પાદશાહજ નથી.
હવે જ્યારે હું ચીની લશ્કર લઈ તેની સામે લડવા જઈશ ત્યારેજ
તેને ખબર પડશે.”

તેઓમાંથી એક ડાહ્યા વઝીરે ખાકાને ચીનને-એવો જવાબ દીધો
કે “ઓ દેશના પાદશાહ !

તું ઈરાનના પાદશાહ સાથે લડવાનો વિચારજ ના કર-તેમ કરીને
તારી પાદશાહી અને લશ્કરને બરબાદ ના કર.

પાદશાહોમાંથી જે કોઈનું દિલ અને ડહાપણ સીઆહ બન્યું હોય,
તે સિવાય કોઈ તેનો મુલક જીતવાની ખાહેશ કરતુજ નથી.

કારણકે તેના જેવો ખોરેહવાળો અને બાગ્યશાળી પાદશાહ બીજો
કોઈજ નથી-તેના જેવા દીદારનો તો આસ્માન ઉપર માહતાબ પણ નથી.

તે પાદશાહ હિંદુસ્તાન અને રૂમના મુલકમાંથી તેમજ જે ઠેકાણે કે
પુષ્કળ ખજાનો અને આબાદ મુલક હોય છે ત્યાંથી ખંડણી મેળવે છે.

તે તાજ અને તખ્તને જેબ આપનારો સાહેબ-તેમજ તે ફતેહમંદ
અને બીદાર બખતનો પાદશાહ છે.”

જ્યારે પેલા વઝીરની વાત ખાકાને સાંભળી-ત્યારે તે પાછો લાયક
વિચાર ઉપર આવ્યો.

તેણે પોતાના સલાહકાર વઝીરને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “આ બાબતમાં ૬૨૬
તું દાનેશમંદનો શું વિચાર છે ?

આપણને બે કામ કર્યા વગર ચાલે નહીં-બેલુકકાઈથી મૂળું
બેસાય નહીં.

જે તેની સાથની લડાઈમાં હાર સિવાય બીજું કશું પરિણામ આવવાનું
નથી-તેમજ ખજાનાની તુકસાની સિવાય બીજું કંઈ હાથ આવવાનું નથી,

તો લડાઈને વખત ખજાનો ખાવા પીવામાં કે પેહેરવાનાં કામમાં કે
ગલીયા બિછાવવાનાં કામમાં આવતો નથી,

પણ તેને ફતેહ મળે તો મોજ મજાહમાં-તેમજ પેહેરવામાં અને
ગલીયા બિછાવવાનાં કામમાં તે ખજાનો આવશે.

જે કોઈ શખ્સ કે પોતાની સામે આવતી આફતથી બીતો હોય-તે
જે પૈસાને ખુવાર ગણે તોજ નચિન્તે બેસે છે.”

પછી તેણે લશ્કરમાંથી છટાદાર બોલનારા દશ શખ્સોને ચુંટી કાઢ્યા-
કે જેઓ સઘળું બોલી શકે, જવાબ દઈ શકે અને જે કહે તે સાંભળી શકે.

તેમજ એક ચીનાઈ વિદ્વાન શખ્સે ચીનના ચીતારખાના જેવું નેશીર-
વાનની તારીફથી લરપુર એક નામુ લખ્યું.

અને પેલા દાનાઈ બરેલા દશ સવારો તેનીજ વખાણથી બરેલાં મોં
સાથ પાદશાહની દરબાર સુધી ગયા.

જ્યારે નેશીરવાનને ખબર પડી-ત્યારે તેણે પોતાનું શેહન્શાહી અય-
વાન સણગાર્યું.

તેણે ફર્માન્યું જેથી પરદો બંધકી નાખ્યો-અને તેઓને શેહન્શાહની ૬૨૭
હુઝૂર જવાનો માર્ગ કરી આપ્યો.

પેલા દરો જણા પેલાં નામા, હદયા અને નેસાર સાથ પાદશાહની
નજદીક ગયા.

જ્યારે પાદશાહે તેઓને જોયા ત્યારે તેઓને આવકાર દીધો-ખાકાન
માટે ખબર અંતર પૂછી અને તેઓને બેસાડ્યા.

તેઓએ નેશીરવાન આગળ પોતાનાં સર જમીન ઉપર મૂક્યાં-અને
ખાકાને ચીનનો પયગામ પુગાડ્યો.

તે પયગામ ચીની ભાષામાં રેશમી કપડાં ઉપર લખેલું એક નામુ
હતું-જે પેલા એલચીએ મુન્શી આગળ મેલ્યું.

તે નામુ મુન્શી યચ્છગેઈ એવી રીતે વાંચવા લાગ્યો-કે જેથી સઘળી
અંજુમન અજબ થઈ ગઈ.

સરે નામહૂ ખૂદ અચ તુખોસ્ત આફરીન
 એ દાદાર ખર શહૂરયારે જમીન
 દેગર સરફરાજીઓ ગન્જો સેપાહ
 સેલીહો ખુજોર્ગી નમૂદન ખશાહ
 સેદીગર સખુન આન કે ફઘફૂરે ચીન
 મરા ખાનહ અન્દર જહાન આફરીન
 મરા દાહ બી આરઝુ દુખ્તરશ
 નજૂયન્હ જોચ રાએ મન લશ્કરશ
 ૧૨૦ અઝાન હફયહુ કચ પીશે દરગાહે શાહ
 ફેરેસ્તાદહુ હયતાલ ખસ્તાહ બરાહ
 બદાન કીનહ રફૂતમ મન અચ શહૂરે ચાજ
 કે બેસ્તાનમ અચ ધાતકર ગન્જો તાજ
 બરાન ગૂનહ રફૂતમ એ ગુલઝરેચૂન
 કે શુહ લઅલ ગૂન આમે જયહૂન એ ખૂન
 શુ આગાહી આમહ બરે મા બચીન
 બગૂયન્હ બર ખાન્દમ આફરીન
 એ પીરૂઝીએ શાહો મદાનગી
 બેરહમન્દીઓ શર્મો ફર્જાનગી
 હમહુ દસ્તી જુસ્તમ અન્દર નેહાન
 કે બાશહ અબા શહૂરયારે જેહાન
 શુ અચ નામહુ બેશનીહ ગોકૂતારે ઊય
 ખુજોર્ગીઓ ગોર્દીઓ બાઝારે ઊય
 ફેરેસ્તાદહુરા જાયગાહ સાખ્તન્હ
 સેતૂદન્હ બેસ્તારો બેન્વાખ્તન્હ
 શુ ખાનો મય આરાસ્તી મયગુસાર
 ફેરેસ્તાદહુરા ખાસ્તી શહૂરયાર
 બેખૂદન્હ ચક્ર માહુ નઝદીકે શાહ
 બઅયવાનો બચ્મો બનખચીરુગાહ
 ૧૨૬ ચકી બારુગાહ સાખ્ત રૂઝી બદશત
 એ ગર્દે સવારાન હવા તીરહુ ગશત
 હમહુ મરૂખખાનાને જરૂરીન કમર
 ખુલ્લચીઓ ગીલી બજરૂરીન સેપર
 સરાસર બદાન બારુગાહ આમદન્હ
 પરસ્તાન્હ નઝદીકે શાહ આમદન્હ
 શુ સીસહ એ બાલાએ જરૂરીન સેતામ
 બેબોર્દન્હો શમશીરે જરૂરીન નેયામ
 દુરોખશીદને તીધો જૂબીનો ખેશત
 તો ગોકૂતી કે જરૂ અન્દર આહન સેરેશત
 બદીબા બેયારાસ્તહુ પોશ્તે પીલ
 બરૂ તખ્તે પીરૂઝહુ હમરન્ગે નીલ
 જમીન પુર ખોરૂશો હવા પુર એ જૂશ
 હમી કરૂ શુદી મરૂદમે તીચ ગૂશ
 ફેરેસ્તાદહુએ બર્દઓ હેન્દો રૂમ
 એ હર શહૂરયારીઓ આબાહ બૂમ
 એ દશ્તે સવારાને નીજહુ ગુઝાર
 બેરફૂતન્હ ચક્રસર બરે શહૂરયાર
 બચીની નમૂદ આન કે શાહી મરાસ્ત
 એ ખુરૂશીહ તા પોશ્તે માહી મરાસ્ત
 ૧૩૦ હવા પુર શુહ અચ જૂશો ગર્દે સવાર
 જમીન પુર શુહ અચ આલતે કાઝાર

તે નામાની શુરઆતમાં પહેલાં દાદાર તરફથી દેશના પાદશાહ નોશીર-
 વાન ઉપર દુઆ લખી હતી.

ખીજું પોતાની સરફરાજી, પોતાનો ખઝાનો, પોતાનું લશ્કર, હથિયાર
 અને મોટાઈ સર્વ પાદશાહને આપી દેવાની બાબત લખાઈ હતી.

ત્રીજું એ કે “ચીનનો શેહન્શાહ મને મારા દેશના વડા તરીકે માન
 આપે છે

મને વગર માંગે તેણે પોતાની છાકરીને મારી પરબેતર થવા આપી
 છે-અને તેનું લશ્કર મારી સત્તા હેઠળ છે

મારી દરબારમાંથી જે હફયો મેં મોકલ્યો-તે હથતાલના સરદારે
 રસ્તામાં અટકાવી લૂંટી લીધો.

તેનો કાનો લેવા માટે હું ચાચ શેહરથી બાહર પડ્યો-કે ગાતકરનો
 ખઝાનો અને તેનું તાજ છીનવી લઉં.

એવી રીતે હું ગુલઝરેચૂનમાંથી પસાર થઈ ગયો-કે જેથી કરી જય-
 હનના દર્યાનાં પાણી લોહીથી લાલ રંગનાં થયાં.

પછી જ્યારે ચીનમાં અમોને તું પાદશાહના આવવાની ખબર પડી-
 ત્યારે મેં તે ખબર કહેનારનાં મોં ઉપરજ મેં તારી ઉપર દોઆ કીધી.

તું પાદશાહની ફતેહમંદીની, મદાનગીની, અક્લમંદીની, શર્માલ-
 પહાંની અને દાનાઈ માટેની વખાણ કીધી.

અને મારાં અંતઃકરણમાં તો તું દેશના પાદશાહ સાથે સઘળી
 દોસ્તીનીજ ઈચ્છા રાખી”

જ્યારે પાદશાહ નોશીરવાને તે નામા ઉપરથી તેનું બોલવું સાંભળ્યું-
 અને તેની મોટાઈ, બહાદુરી અને તેનાં કામની માહિતી મેળવી,

ત્યારે પેલા એલચીઓ માટે ઉતારાની જગ્યા તૈયાર કીધી-તેઓની
 ધણીજ વખાણ ગાવામાં આવી અને માનની નવાહેશ કીધી.

જ્યારે પણ ખાણાંની અને મયની મજલેસો થતી-ત્યારે પાદશાહ
 પેલા એલચીઓને સાથે બોલાવતો.

તેઓ પાદશાહની સાથે શું મેહલમાં કે ખુશીની મજલેસમાં કે
 શેકારગાહમાં એક મહિનો સૂધી રહ્યા.

એક દહાડે પાદશાહે મયદાનમાંજ એક દબદબા ભરી દરબાર ભરી-
 ત્યાંના સવારોની ધૂળથી હવા પણ સીંચાઈ થઈ ગઈ.

સઘળા સોનેરી કમરબંદ સાથના હાકેમો-સોનેરી ઢાલ સાથના ખુલ્-
 ચીઓ અને ગીલાનીઓ,,

સઘળા તે દરબારમાં પાદશાહની નજદીક નોકર તરીકે હાજર થયા.

ઘોડાઓમાંથી સોનેરી લગામ સાથના ત્રણસો ઘોડાઓ અને સોનેરી
 મેયાન સાથની તલવારો તેઓ સાથે લઈ ગયા.

તલવાર, નેઝા, અને બાલાઓના ચળકાટથી-એવું લાગતું હતું કે
 બાણે સોનું લોખંડમાં જડી દીધું છે.

હાથીની પીઠ રેશમી કપડાંથી સજ્જારી હતી-તેના ઉપર નીલને
 રંગનાં પીરોઝાનું તખ્ત મૂક્યું હતું.

જમીન પોકાર ભરેલી અને હવા જોશ ભરેલી બની હતી-તિર્કણ
 સાંભળનારા શખ્સો પણ તેથી બેહરા થતા હતા.

બર્દહ, હિંદુસ્તાન, રૂમ-અને ખીજ દરેક શેહન્શાહતોમાંથી અને
 આબાહ મુલકોમાંથી એલચીઓ આવ્યા હતા તેઓ,

તેમજ અરબેસ્તાનના બાલાદાર સવારોમાંથી જે આવ્યા હતા તેઓ-
 સઘળા પાદશાહની આગળ ગયા.

એમ કરી નોશીરવાને પેલા ચીની એલચીઓને દેખાડી આપ્યું કે
 આસ્માનથી તે પાતાળ સૂધીની સત્તા મને છે.

ઘોડાઓનાં પગલાંની ધૂળથી અને શોરબકારથી ત્યાંની વાતાવરણ
 ભરાઈ ગઈ હતી-અને સઘળી જમીન લડાઈનાં હથિયારોથી ભરેલી બની હતી.

બદશત અન્દર આવરૂગહુ સાખતન્દ
સવારાને જંગી હમહુ તાખતન્દ
બગૂપાલો ગોઝો ખતીરો કમાન્
બેગશતન્દ ગર્દન કશાન્ ચક્ જમાન્
હમહુ દશત નીઝહુવરો ખેશતદાર
બચક્ સૂ પેયાદહુ બચક્ સૂ સવાર
ફેરેસ્તાદગાન્ રા એ હરુ ફેશ્વરી
એ હરુ નામદારીઓ હરુ મેહુતરી
શેગેકૂત આમદ અચ લશ્કરો સાએ ઊય
હમ અચ ચેહુરહો નામો આવાએ ઊય
ફેરેસ્તાદગાન્ ચક્ બદીગરુ ફરાચ
બેગોકૂતન્દ કીન્ શાહે ગર્દન ફરાચ
હોનરુ જૂયહો હમ બેપીચદ અનાન્
બગોદાને લશ્કરુ નુમાયદ સનાન્
હોનરુહા કે બેન્મૂદ માન્ શહુરુયાર
અચ દાશત બાયદ બદેલ યાદગાર
ચુ હરુ કસ બેરકૂતી બરે શાહે ખીશ
સાખુન્ દાશતી યાદ હમરાહે ખીશ
બેગોકૂતી કે ચૂન્ શાહે નૂશીરવાન્
બદીદહુ નદીદહુસ્ત પીરો જવાન્
હદીસે ફેરેસ્તાદગાન્ દરુ નેહાન્
બેગોકૂતન્દ બા શહુરુયારે જવાન્
બગન્જૂરુ ફરુમૂદ પસ શહુરુયાર
કે આરદ બદશત આલતે કાઝારુ
બેચાવરુદ ખકૂતાનો ખૂદો એરેહુ
બેફરુમૂદ તા બરુ કુશાયદ એરેહુ
કુશાદહુ બરી ગોદો ચૂરુ આચમાય
ન બદાશતી જહીને ઊ એ જય
હમાન્ ખૂદો ખકૂતાનો ગૂપાલે ઊય
ન બદાશતી જોચ બરો યાલે ઊય
એ લશ્કરુ કમાન્વરુ નખૂદી ચુનૂય
ન અચ નામદારાન્ ચુનાન્ જંગ્જૂય
બઆવરૂગહુ રકૂત ચૂન્ પીલે મસ્ત
ચકી ગોઝએ ગાવ પચકરુ બદસ્ત
બઝીરુ અન્દરુન્ બારએ ગામજન્
એ બાલાએ ઊ ખીરહુ ગશત અન્જુમન્
બોઝશ આમદો નાલએ કરુનાય
હમ અચ પોશતે પીલાન્ ચેરન્ગે દરાય
તબીરહુ અનાન્ પીશ બોદન્દ સન્જ
અમીન્ આમદ અચ નઅલે અસ્પાન્ બરન્જ
શહન્શાહુ બા ખૂદો બર્ગુસ્તુવાન્
અપો રાસ્ત ગર્દનો પીયાન્ અનાન્
ફેરેસ્તાદગાન્ આન્દન્દ આફરીન્
ચકાયક્ નેહાદન્દ સરુ બરુ અમીન્
બઅયવાન્ શુદ અચ દશત શાહે જેહાન્
ચકાયક્ બેરકૂતન્દ બા ઊ મેહાન્

તે ખુદા મયદાનને લડાઈનાં મયદાનમાં ફેરવી નાખ્યું હતું-અને
લડાયક સવારો ત્યાં દોડવા લાગ્યા.

ભારી ગોઝો અને તીર કમાન સાથ-તેના ગર્દનકશ પેહલવાનો થોડોક
વખત ત્યાં પોતાના હોનરો દેખાડવા લાગ્યા.

આખું મયદાન નેઝા ધરાવનારા અને બાલાદાર સવારોથી ભરેલું હતું-
એક તરફ પેદલ અને બીજી તરફ ઘોડેસવારો હતા.

દરેક મુલકના અને દરેક નામીયા પાદશાહો અને સરદારોના મોક-
લેલા કાસેદો,

નોશીરવાનનાં લશ્કરથી અને તેના લડાઈના અરખાબથી તેમજ તે
પાદશાહના નૂરમંદ ચેહરાથી, તેની કીર્તિથી અજબ થયા.

તે એલચીઓ એક બીજાને-માહોમાહે કહેવા લાગ્યા કે “આ ગર્દન
ફરાચ પાદશાહ,

હોનર શીખવા માગે છે પણ વળી લગામ ફેરવીને લશ્કરના વડાઓને
બાલો કેમ ફેરવવો તે પણ દેખાડે છે.

આ પાદશાહે આપણને જે હુનરો બતાવ્યા છે-તે આપણે આપણાં
દિલમાં યાદગાર રાખવા જોઈએ,

કે જ્યારે દરેક એલચી પોતાના પાદશાહ આગળ પાછો જાય-ત્યારે
જે કાંઈ જોયું તે યાદ રાખીને,

પોતાના પાદશાહને કહે કે નોશીરવાન જેવો પાદશાહ ખુદા કે જવાન ૧૩૧
કોઈએ જોયો નથી.”

એલચીઓની આ હકીકતની વાતો-જવાન પાદશાહ નોશીરવાનને કહે-
વામાં આવી.

પછી પાદશાહે પોતાના ખજાન્યીને ફર્માવ્યું-કે “મારાં લડાઈનાં
હુચિયારો આ મયદાનમાં લાવે.”

આથી તે ખજાન્યી પાદશાહનું બખ્તર, લડાઈની ટોપી અને કડીવાળું
બખ્તર ત્યાં લાવ્યો-પાદશાહે તે બખ્તરનાં ગાંઠ ખોલવાનો હોકમ કીધો.

પણ કોઈબી ફરાખ સીનાનો અને ઝોરાવર પેહલવાન-તે બખ્તરને
અમીન ઉપરથી ખસેડી શકતો હતો નહીં.

તેમજ તેની લોઢાંની ટોપી, બખ્તર અને ભારી ગોઝ-નોશીરવાનનીજ
ફરાખ છાતી અને ભારી ગર્દન સિવાય કોઈ બીજું ઉઠાવી શકતું નહીં હતું.

તે લશ્કરમાંથી તેના જેવો તીર કમાન વાપરનારો કોઈ નહીં હતો-
અને નામદારી ભર્યા શખ્સોમાંથી તેના જેવો લડાયક પણ કોઈ નહીં હતો.

પછી પાદશાહ પોતે હાથમાં એક ગાયની સૂરતનો ગોઝ પકડીને મસ્ત
હાથીની માફક લડાઈગાહમાં ગયો.

તેની રાન હેકળ એક તેજ ચાલનારો ઘોડો હતો-જેનાં બુલંદ કદથી
સઘળાં લોકો અજબ રહ્યાં.

હવે પોકારો નીકળ્યા અને કરનાયના આવાજ થયા-તેમજ હાથી-
ઓની પીઠ ઉપરથી ઘંટના ઝલ્કારો નીકળી રહ્યા.

નગારાં વગડનારાઓ દંડ લઈ આગળ ચાલ્યા-તેઓના ઘોડાઓની ૧૩૨
નાલથી અમીન પણ આજેજ આવી.

શેહન્શાહ પોતે લોઢાંની કોલાહ પેહેરી બખ્તર નાખેલા ઘોડા ઉપર
સવાર થઈ ડાબા જમણી લગામ ફેરવવા લાગ્યો.

સઘળાં એલચીઓએ તેની ઉપર દુઆ કરીને પોતાનાં સર અમીન
ઉપર મૂક્યાં.

પછી દેશનો પાદશાહ નોશીરવાન તે મયદાનમાંથી પોતાનાં અય-
વાનમાં ગયો-તેની સાથ સઘળાં સરદારો પણ ગયા.

પાસોખે નામએ ખાકાન્ અઝ્ નૂશીરવાન્.

નોશીરવાન તરફથી ખાકાનનાં નામાનો જવાબ.

:૦:

:૦:

બેકરૂદ તા પીશે ઊ શુદ્ધ દખીર
અબા મૂબેદે મૂબેદાન્ અરુશીર
બકેતારા અર નામએ ખુસવી
નવીસન્દહ બેવેશત અર પહલવી
કલમ ચૂન્ હો રોખરા બઅખઅર બેશાસ્ત
સરે નામહુ કરૂદ આફરીન્ અઝ્ તુખોસ્ત
બદાન્ દાદગરૂ હુ સેપેહુરૂ આફરીદ
બલન્દીઓ અર્ફીઓ મેહુરૂ આફરીદ
હમહુ બન્દગાનીમો ઊ પાદશાસ્ત
બેરૂદ અર તવાનાઇએ ઊ ગવાસ્ત
નફસ બેઝ અફર્મીને ઊ તુઝરૂદ
પયે મૂર બી ઊ જમીન્ નસ્પરૂદ
૬૩૩ અઝ્ ખાસ્તમ તા મગરૂ આફરીન્
રસાનહ એ મા સૂએ ખાકાને ચીન્
તુખોસ્ત આન્ કે ગોકૂતી એ હયતાલેયાન્
કઝાનચૂતહુ બસ્તન્દ બહરા મેયાન્
બબીદાહ અર ખીરહુ ખૂન્ રીખતન્દ
બદામે નેહાદહુ દરૂ આવીખતન્દ
અગરૂ બહુકુનેશ ચૂરૂ દારૂદ ચુ શીરૂ
નખાયહ કે બાશહ બયઝદાન્ દેલીરૂ
ચુ ઈશાન્ ગેચ્છૂતન્દ રાહે પલન્ગ
તો પીરૂઝ ગશતી બરીશાન્ બજન્ગ
વહીગરૂ કે ગોકૂતી એ ગન્જે સેપાહુ
એ નીરૂએ ફઘફૂરો તખ્તો કોલાહુ
કસી હુ ખુઝોર્ગી જનહ દાસ્તાન્
નખાશહ બેરૂદમન્દ હમદાસ્તાન્
તો તખ્તે ખુઝોર્ગી નદીદી ન તાજ
શેગેકૂત આયદત લશ્કરો મર્જે ચાજ
કે હરૂ બરૂતરીરા એ બરૂ બરૂતરસ્ત
એ અક્રાએ હરૂ અખ્તરે અખ્તરસ્ત
ચુનીન્ બા કસી ગોકૂત આયદ કે ગન્જ
ન બીનહ ન લશ્કરૂ ન મર્જો ન રન્જ
૬૩૪ ખુઝોર્ગીને ગીતી મરા દીદહુ અન્દ
કસાન્ કમ નદીદન્દ બેશનીદહુ અન્દ
કે દર્યાએ ચીન્રા નદારમ બઆખ
શવહ ફૂહુ અઝ્ આઝર્મે મન્ પુરૂ શેતાખ
સરાસરૂ જમીન્ જીરૂ ગન્જે મનસ્ત
કુળ ખાકો આબસ્ત રન્જે મનસ્ત
સેદીગરૂ કુળ ફૂસ્તી ખાસ્તી
બપયવન્દે માન્ દેલ બેયારાસ્તી
ચુ તૂ બઝમ જૂઈ મરા નીસ્ત રઝમ
નખરૂદ કસી રઝમ હરૂગેઝ બબઝમ
વહીગરૂ કે બા નામ બરૂદારૂ મરૂદ
નજૂયહ બેરૂદમન્દ હરૂગેઝ નખરૂદ

ત્યાર બાદ તેણે ફર્માવ્યું જેથી વડા વઝીર અર્દશીર સાથ મુન્શી
ત્યાં આવ્યા.

તે મુન્શીએ કાગઝ ઉપર પાદશાહોને છાજતું એક નામ પહલવી
બાષામાં લખ્યું.

જ્યારે કલમે પોતાની બન્ને બાજુને અગર જેવી સીઆહીથી ઘોઘ-
ત્યારે લખવાનું શરૂ કરીને સર્વથી પહેલાં હુમેશગીના સાહેબની વખાણ કીધી.

તે દાદગર દાદારની સેતાયેશ કીધી કે “જેણે ફરતા આસ્માનને, સર્વથી
ઊંચી દિશાને અને અધમાધમ દિશાને અને ખોરશીદને પચદા કીધો છે.

આપણે તો સઘળા તેના બંદા છીએ અને તેજ પાદશાહ છે-તેની
અપાર શક્તિનો ગવાહ આપણી અક્લજ છે.

તે સાહેબના હોકમ વગર કોઈ એક શ્વાસ પણ લઈ શકતું નથી-
તેના હોકમ વગર એક કીડી પણ ચાલી શકતી નથી.

તે સાહેબથીજ મેં એવું ચાહ્યું કે તે અમારા તરફની દોઆ ચીનના
ખાકાન ઉપર પહોંચાડે.

હવે પહેલું જે તેં હયતાલી લોકો માટે લખ્યું-કે ‘તેઓએ એવી
રીતે બદી ઉપર કમર બાંધી

તેઓએ બ્રહ્મ કરી ફેકટનું લોહી રેડ્યું-અને બિછાવેલી જળમાં
તેઓ બરાબર સપડાઈ ગયા વગેરે.’

પણ જે એક ખૂરી કરણીનો શખ્સ સિંહ માફકનું બી ઝાર ધરાવતો હોય-
તોપણ તેણે ખોદાતાલા આગળ પોતાની બહાદુરી બતાવવી સઘાવાર નથી.

જ્યારે તેઓએ ચિત્તા વાઘની રીત હાથ ધરી-ત્યારે તેં તેઓ ઉપર
ફતેહ મેળવી તે ઠીક થયું.

ખીજું તેં જે ખઝાના અને લશ્કર માટે તેમજ ફગફૂરનાં કૌવત,
તખ્ત અને તાજ માટે લખ્યું,

તો બાણ કે કોઈ પોતાની બડાઈની વાતો કરે છે-તે વાત સાથ
અકલમદો એકમત થતા નથી.

તેં મોટાઈનું તખ્ત અને તાજ બેયુંજ નથી-તેથીજ તને ચાચનો
મુલક અને ત્યાંનું લશ્કર અજબ જેવું લાગે છે.

તું બાણને કે દરેક મોટા ગણાતાને માથે પણ મોટો હોય છે-દાખલા
તરીકે એક સેતારા ઉપર બીજે સેતારો હોય છે.

તારી એવી વાતો તો તે શખ્સને કહેવી જોઈએ કે જેણે ખઝાનો-કે
લશ્કર કે મુલક કે લડાઈની રંજ જોઈજ નહીં હોય.

દુન્યાના મોટાઓએ મને જોયો છે-જેઓએ કે મને જોયો નથી તેઓએ
સાંભળ્યું છે,

કે ચીનાઈ સમુદ્રને એક ગોટ પાણી જેટલો પણ હું નથી સમજતો-
પહાડ પણ મારા ઝોર આગળ બીહે છે.

તમામ દુન્યા મારી પાદશાહીને તાબે છે-જ્યાં જ્યાં પાણી અને
જમીન છે ત્યાં મારી મારેલી લડાઈની નિશાની દેખાય છે.

ત્રીજું જે તેં લખ્યું કે ‘તું અમો સાથ દોસ્તી કરવા ચાહે છે-
અને અમારી સાથ સંબંધ રાખવા તૈયાર થયો છે,’

તો તું બાણ કે જ્યારે તું ખુશીની મજલેસ ચાહે છે તો હું કાંઈ લડાઈ
ચાહતો નથી-કોઈ ખુશીની મજલેસ છોડી કદી પણ લડાઈ માથે હોરતું નથી.

અને વળી એક નામદારી ભરેલા શખ્સ સાથ-કોઈ દાનેશમંદ મદ
કદી લડાઈ શોધતોજ નથી.

બવીઝે કે ખુદ ગોરૂ બાશદ બજંગ
ગહે રક્ષમ જોસ્તન નજૂયદ દેરંગ
બસી દીદહ બાશદ દરે કાઝાર
નખાહદ ગહે રક્ષમ આમૂચગાર
દેલે ખીશ બાયદ કે દર જંગે સખત
ચુનાન રામ દારદ કે બા તાજો તખત
તોરા ચાર બાદ જહાન આફરીન
બેમાનાદ રઉશન કોલાહો નેગીન
નેહાદન્દ બર નામહ બર મોહરે શાહ
બેયારસ્ત આન ખુસ્તવી તાજો ગાહ
બરસ્મે ક્યાન ખેલઅત આરાસ્તન્દ
ફેરેસ્તાદહુરા પીશે ઊ ખાસ્તન્દ
એ પયધામ હરચશ બદેલ બૂદ નીચ
બગોકૂતાર બર નામહ બેકૂચદ નીચ
બખૂખી બેરકૂતન્દ અચ અયવાને શાહ
સેતાયેશ કુનાન બર ગેરેકૂતન્દ રાહ
રસીદન્દ પસ પીશે ખાકાને ચીન
સરાસર જબાનહા પુર અચ આફરીન
જહાનદીદહ ખાકાન બેપદખત નય
બેયામદ બરે તખતે ઊ રહુતમાય
ફેરેસ્તાદગાનરા હમહ પીશે ખાન્દ
એ કેસ્તા ફેરાવાન ચુખુનહા બેરાન્દ
નુખેસ્ત અચ હુશો દાનેશો રાએ ઊય
એ દીદારો ગોકૂતારો ખાલાએ ઊય
દેગર ગોકૂત અન્દસ્ત બા ઊ સેપાહ
વજીશાન કે દારદ નેગીનો કોલાહ
એ દાદો એ બીદાદ વચ કેશવરશ
હમ અચ ગન્જ વચ લશકરે અફસરશ
ફેરેસ્તાદહુ ગૂયા જબાન બર કુશાદ
હમહ દીદહા પીશે ઊ કરૂદ યાદ
બખાકાને ચીન ગોકૂત કય શહૂર્યાર
તો ઊરા બદીન ઝીરૂદસ્તી મદાર
બસદ રૂચગારાન કમ આયદ ચુનૂય
સેપહદારે ફઝાનહો તાઝહુ રૂય
બઅયવાનો બચ્મો બરચ્મો શેકાર
નદીદીમ હરગેચ ચુનૂ શહૂર્યાર
બખાલાય સર્વસ્તો હમ જૂરે પીલ
બખખશેશ કફશ હમચુ દર્યાએ નીલ
ચુ બર ગાહ બાશદ સેપહરે વફાસ્ત
ચુ દર જન્ગ બાશદ નહંગે બલાસ્ત
અગર તીચ ગર્દહ બેધુરરહ ચુ અબર
વચ આવાએ ઊ 'રામ ગર્દહ હેઝબર
વગર મય ગોસારદ બઆવાએ નરમ
હમી દેલ સેતાનદ બગોકૂતારે ગરમ
ખોજસ્તહુ સોરશસ્ત બર ગાહો તખત
યકી ખાર્વર ખુસ્તવાની દેરખત
હમહ શહૂરે ઈરાન સેપાહે વચન્દ
પરસ્તન્દગાને કોલાહે વચન્દ
ચુ સાઝદ બદશ્ત અન્દરૂન ખાર્ગાહ
નચુન્દ હમી દર જહાન આન સેપાહ

ખાસ કરીને જ્યારે તે પોતે લડાઈ કરવામાં બહાદુર હોય-અને
લડાઈ વખતે કશી પણ ઢીલ કરતો નહીં હોય.

જેણે ઘણી લડાઈઓ જેઘ હોય-અને લડાઈને વખતે કોઈ શીખવ-
નારની ઝર નહીં ધરાવતો હોય,

અને જે પોતાનું દિલ બચાવે લડાઈમાં પણ તાજ પેહેરી તખ્ત ઉપર
બેસતી વખતના જેવું શાન્ત રાખતો હોય, તે લડાઈ શોધતો નથી.

દુન્યાને પયદા કરનાર સાહેબ તારો મદદગાર હોજો !-તારું તાજ
અને નેગીનો રોશન રહેજો !”

તે નામા ઉપર પાદશાહી મોહર કરવામાં આવી-ત્યાર બાદ તેણે ૧૩૫
પોતાનું પાદશાહી તાજ અને તખ્ત સંભાળ્યું.

અને પાદશાહોની રાહ રસ્મ મૂજબ સરપાવ તૈયાર કરાવ્યો-પછી
પેલા એલચીઓને પોતાની પાસે બોલાવ્યા.

તેઓને જે કાંઈ મોઢેનો પયગામ કહેવાનો હતો તે પણ-પેલાં નામા
ઉપરાંત વધારા તરીકે કહ્યું.

તેઓ સઘળી ભલાઈ સાથ પાદશાહનાં અયવાનમાંથી ગયા-અને તેનીજ
તારીફ ગાતાં માર્ગ કાપવા માડ્યો.

પછી તેઓ ખાકાને ચીન આગળ જઈ પહોંચ્યા-તે સઘળાઓની
જબાન નોશીરવાનની વખાણથીજ ભરેલી હતી.

અનુભવી ખાકાને પોતાની દરબાર ખાલી કીધી-ફકટ તેનો વઝીર
તેનાં તખ્ત આગળ આવ્યો.

સઘળા એલચીઓને ખાકાને નજદીક બોલાવ્યા-અને નોશીરવાન માટે
ઘણીક વાતો ચલાવી.

પહેલાં તો તેની હોશ્યારી, દાનાઈ અને વિચાર શક્તિ માટે પૂછ્યું-તેમજ
તેના ચેહરા માટે, વાતચિત્ત કરવાની રીત માટે અને તેનાં કદ માટે તેઓને પૂછ્યું.

ખીજું તેની પાસ લશ્કર કેટલું છે-અને તેઓમાંથી નગીના અને
કોલાહ કોણ ધરાવે છે તે માટે પૂછ્યું.

તેના ઈન્સાફ અને ગયર ઇન્સાફ માટે અને તેના મુલક માટે પૂછ્યું-
તેમજ તેના ખજાના માટે, લશ્કર માટે અને તાજ માટે પૂછ્યું.

પેલા એલચીઓએ પોતાની તેજ જબાન બોલી-સઘળું જેયલું તેની ૧૩૬
આગળ કહી સંભળાવ્યું.

તેઓએ ખાકાને ચીનને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ !-તું તેને હલકો
ના ગણતો.

તેના જેવો કહાપણવાળો અને ખુશહાલ ચેહરાનો પાદશાહ સેંકડો
જમાના સૂધી થવો મૂશ્કેલ છે.

કોઈ પણ અયવાનમાં કે ખુશીની મજલેસમાં કે લડાઈમાં કે શેકાર-
ગાહમાં-અમોએ કદીખી એવો પાદશાહ જોયો નથી.

કદમાં સરોવર જેવો અને કૌવતમાં હાથી જેવો છે-બક્ષેશ કરવામાં
તેનો હાથ નીલના દર્યા જેવો છે.

જ્યારે તે તખ્ત ઉપર બેસે છે ત્યારે ગોયા વફાદારીનાં આરમાન જેવો છે-
અને જ્યારે તે લડાઈમાં જાય છે ત્યારે આકૃત વરસાવનાર મગરમચ્છ જેવો છે.

જો તે ગુસ્સામાં આવે છે તો વાદળની માફક પોકાર કરે છે-અને
તેના આવાજથી ચિત્તો વાધ પણ તાબે થઈ જાય છે.

અને જો તે મયની મજલેસમાં બેઠો હોય તો પોતાના નરમ આવાજે
કરી-ખુશ ગોફતગૂથી સામાનાં દિલ હરી લે છે.

તખ્ત ઉપર બેસે છે તો તે મુખારક સરોશ જેવાજ લાગે છે-તે એક
ફળદ્રુપ પાદશાહી ઝાડ છે.

આખું ઈરાન શેહર તેનું લશ્કર છે-અને સઘળા તેનાં રાજમુગટના
પૂનરી છે.

જ્યારે તે મયદાનમાં દરબાર ભરે છે-ત્યારે તેનું લશ્કર દેશમાં ૧૩૭
સમાતું નથી.

હમહુ ગોર્જદારાનશ ઝરૂરીન્ કમરૂ
 હમહુ પીશકારાનશ બા ઝીઓ ફરૂ
 એ પીલાનો અચ પાયએ તખ્તે આજ
 એ અવરન્ગ વચ ચારહો તઉકો તાજ
 કસ આધને ઊરા નદારહ શુમારૂ
 બગીતી જોચ અચ દાદગરૂ કેદગારૂ
 અગરૂ દુશ્મનશ ફૂહે આહન બુવહ
 બરે ખેશમે ઊ અશમે સૂઝન બુવહ
 હરાન કસ કે સીરૂ આયહ અચ રૂઝગારૂ
 શવહ તીઓ બા ઊ કુનહ કાઝારૂ

તેના સઘળા ગોર્જ ધરાવનારાં પેહલવાનો સોનેરી કમરબંદ બાંધે છે-
 તેના સઘળા ખિદમતગારો દબદબા અને દમામ સાથના છે.

તેના હાથીઓની અને હાથીહાંતનાં તખ્તોની-તેનાં તાજ અને કાલા-
 હની તથા તેના હાર, સાંકળી વગેરેની,

તેમજ તેના દરેક દમામની ગણતરી આ દુન્યામાં દાદગર દાદાર
 સિવાય કોઈ બીજું કરી નજીતું નથી.

અગરજો તેનો કોઈ દુશ્મન લોહાંતા પહાડ જેવો હોય-તોપણ તેના
 ગુસ્સા આગળ સૈયનાં નાકા જેવડો બારીક બની જાય છે.

જે કોઈ શખ્સ કે ઝમાનાથી ધરાઈ ગયો હોય તેજ ગુસ્સામાં આવી
 તેની સાથે લડાઈ કરે છે.”

વાલ્યુમ ૮ મું સમાપ્ત.

